Raamatupalat

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 1 Reedel, 8. jaanuaril 1971. a. XXIV aastakäik

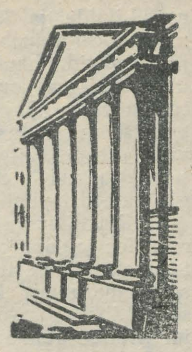

ACTA DIURNA

25. detsembril toimus TRÜ Nõukogu koosolek, kus arutati tsiviilkaitse olukorda TRÜ-s ja Üliõpilaste Teadusliku Ühingu tööd. ÜTÜ nõukogu esimehe T. Sullingu ettekande põhjal võeti vastu otsus ÜTÜ töö parandamiseks.

*

26. detsembril toimunud EKP Tartu linnaorganisatsiooni XXI konverentsil märkis aruandja linnakomitee I sekretär J. Lott tunnustavalt TRÜ parteiorganisatsiooni tegevust uute vormide otsingutel ideelis-poliitilise kasvatustöö tõhustamiseks, komsomolitöö parteilise juhtimise tugevdamiseks ja õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmiseks. Positiivselt tõsteti esile viimase kahe aasta üliõpilaspäevi ja EÜE tegevust, samuti üliõpilaste teadusliku uurimistöö hoogustamist, seda eelkõige ühiskonnateaduste valdkonnas. Tunduvalt on kasvanud teadlaste-kommunistide osa tähtsate teaduslike probleemide lahendamisel.

Vajakajäämisi esineb aga veel poliitilise kasvatustöö sihipärasuses. Vähe hoolitsetakse ülikoolis lektorite järelekasvu eest. Kõik pole korras õppedistsipliiniga, mistõttu väljalangevus halva õppeedukuse tõttu on lubamatult suur. Ülikooli ühiskonnateadlastelt ootab avalikkus aktiivsemat osavõttu teravate ideoloogiliste probleemide arutamisest ja lahendamisest. Üldse tuleb ajakohastada ning tõhustada kõrgema haridusega spetsialistide ettevalmistamist.

Ülikooli kommunistidest võtsid konverentsil sõna K. Koger ja J. Ananjeva. K. Koger käsitles ülikooli kollektiivi kommunistliku kasvatusega seotud probleeme, eelkõige kasvatajate eneste marksistlik-leninlikku kasvatamist. J. Ananjeva astus välja väikekodanliku asjadekultuse, joomasaunade ja -ekskursioonide vastu, märkides ära, et ka meie teater, kino ning televisioon kipuvad teinekord joomakombeid pigem propageerima kui nende vastu võitlema.

Linnakomitee uude koosseisu valiti ülikoolist K. Koger, A. Koop, V. Tinn, J. Raid, H. Metsa.

Uue aasta esimestel päevadel jõudis ülikooli Eesti NSV Kõrgema ja Kesk-eriharidu se Ministeeriumi teaduslik-metoodilise kabineti väljaandel ilmunud kogumik õppetöö teaduslikust organiseerimisest «Õppe-metoodika küsimusi I». Kogumik on mõeldud kõrgema kooli töötajaile, et nad saaksid tutvuda meie vabariigi kõrgemates koolides toimuva uurimistööga õppe- ja kasvatusprotsessi täiustamise ning ratsionaalsema organiseerimise alal. 86-leheküljeline brošüür sisaldab 6 kirjutust, mille autoriteks on kõrgema ja kesk-eriharidu se minister E. Schmidt, TRÜ dotsent J. Kalits, TPI professor E. Kull, dotsent U. Agur jt.

Kogumik saadetakse kõigile kateedritele. Et kavas on kogumiku muutmine perioodiliseks väljaandeks, siis oodatakse edaspidi kaastööd kõigilt TRÜ õppejõududelt, kes tegelevad kõrgema kooli pedagoogikaga. Lähema informatsiooni saamiseks pöörduda toimetuse kolleegiumi liikme V. Haameri poole.

*

EXPO — 70

TRÜ ja EPA töötajate järjekordne klubiõhtu on 13. jaan. kohviku rõdusaalis. Kell 19 on juttu EXPO-70-st.

Ametiühingukomitee

KÄÄRIKULE SUUSATAMA!

1. Alates 10. jaanuarist on pühapäeviti taas käigus «suusabuss» Käärikule. Registreerimine spordiklubis.

2. Õppevaheajal 25. jaanuarist 7. veebruarini on võimaldatud kasutada Kääriku spordibaasi. Soovijail pöörduda komiteesse.

Ametiühingukomitee

Mõnedest pedagoogilise ettevalmistuse küsimustest Ajaloo-Keeleteaduskonnas

Ajaloo-Keeleteaduskonna nõukogu 1970. a. novembris toimunud koosolekul oli pikema arutlemise aineks teaduskonna profiil, peateemaks õpetajate ettevalmistamise olukord ja selle suhted teiste erialadega. Umbes 75% teaduskonna lõpetanuist siirdub õpetajaiks, ainult veerand (psühholoogid, žurnalistid, vähesel määral teiste erialade lõpetajad) läheb muule tööle, sealhulgas teaduslikule alale. Teaduslike asutuste koosseisud on oluliselt komplekteeritud ja enam-vähem stabiilsed, sest uusi kohti tuleb juurde vähe, mistõttu ei vajata sinna lõpetanuid enam endisel määral. Senisest rohkem tuleb nüüd tähelepanu pöörata õpetajate ettevalmistamisele, sest sel alal ületab nõudmine pakkumise.

On kõneldud ka Ajaloo-Keeleteaduskonna osakondade jagamisest pedagoogilisteks ja üldteoreetilisteks, mis aga teaduskonna praegustes tingimustes pole võimalik, sest viimased kujuneksid liiga väikeseks. Teaduslik-teoreetilisele alale pööratakse ja on õieti alati pööratud küllalt suurt tähelepanu. Teaduslikkus moodustab nii õppetöö käigus kui ka üliõpilase iseseisvas töös olulise osa. Üliõpilane saab stuudiumi kestel põhiteadmised oma valitud erialal ja omandab meetodi, mida kõike ta saab isiklikus töös kasutada, nii teaduslikus tegevuses kui ka õpetajaametis.

Ajaloo- ja võõrkeelte osakonna kateedrid on üliõpilase tulevasele tööle vajalikke komponente vahest kõige rohkem silmas pidanud, see nähtub ka nende üliõpilasringide tegevusest. Küllap leidub aga pedagoogide ettevalmistamist takistavaid tegureid. Üliõpilased ei jää praktilises töös hätta niivõrd oma eriaines ega ka metoodikas (muidugi leidub sealgi mõningaid puudusi), vaid pigem küll pedagoogilistes küsimustes, pioneeri- ja komsomolitöös. Muidugi on õpetaja-amet seotud küllalt suurte raskustega. Muudel aladel arvatakse kergemini toime tulevat: töö pole nii tugevasti seotud pidevate kindlate ülesannetega, puuduvad ranged ajapiirid. Loodetakse ka suuremaid töötasusid. Ebaõige suhtumine õpetajaametisse on tekkinud nii subjektiivseil kui ka objektiivseil põhjustel.

Järjekordselt oli õpetajate ettevalmistamise küsimus kõne all Kõrgema ja Kesk-eriharidu se Ministeeriumi koosolekul ja seal vastuvõetud otsuste alusel arutaski Ajaloo-Keeleteaduskonna nõukogu pedagoogide ettevalmistamise olukorda teaduskonnas ning fikseeris mõned otsused, mida on põhjust lühidalt refereerida.

Otsused näevad ette senisest suurema lugupidamise ja huvi kasvatamist õpetajatöö vastu. Hea õpetaja mõistesse kuuluvad marksistlik-leninlik maailmavaade, head erialased teadmised ja metoodilised oskused, armastus oma eriala vastu ja positiivne isiksus. Üliõpilaste teadmiste, oskuste ja omaduste kujundamisest peavad osa võtma kõik õppejõud, igaüks omal viisil ja positsioonil, nõnda siis ka õpetajate ettevalmistamisest ja positiivse hoiaku kujundamisest õpetajaametisse. Tuleb hukka mõista alavääristav suhtumine pedagoogikutsesse, nagu seda mõne õppejõu eneseavaldustes vahel veel esineb. Ka õppejõududel enestel peab olema võimalusi täiendada aeg-ajalt oma teadmisi teaduse uute saavutuste alal stažeerimise, täienduskursuste või teiste õppeasutuste tööga tutvumise korras. Ülikoolis kasutatavaid programme tuleb veel kord kontrollida sellelt seisukohalt, kas neis õpetajate ettevalmistamise seisukohalt midagi puudu ei jää. See ei tähenda kaugeltki, et silmas peetaks üksnes õpetajakutseks ettevalmistamist. Rohkem tuleb praktiseerida eriseminare ja erikursusi aine õpetamise metoodika alalt. Neid on mõned kateedrid seni hea eduga korraldanud.

Kõnetehnika ja esinemisoskus on olulised komponendid mitte ainult õpetajatöös. Neid tuleb silmas pidada eriseminarides ja esinemisel klassis pedagoogilise praktika ajal. Ka edaspidi tuleb korraldada kõnetehnika praktikume. Juhtub veel, et õpetajaks lubatakse hakata inimestel, kes pole teinud pedagoogilist praktikat või kes praktikal pole toime tulnud. Niisugust leplikkust ei saa heaks kiita, see heidab teenimatult halba varju pedagoogide ettevalmistamisele ülikoolis. Niisama mõjuvad mõned õpetajakutset riivavad kirjutused ajalehtedes, üks selline avaldati koguni ülikooli aspirandi poolt, kel endal õpetajakogemused täielikult puuduvad. Siin oleks tulnud pedagoogikateoreetikutel asjalikkude kirjutustega vahele astuda.

Raskusi on tekkinud eriplaanidega, mida mitmel juhul on koostatud ilma pedagoogilise tsüklita, ja lõpetajail on olnud raskusi töö leidmisega, juhul kui asutus, kelle nõudmisel eriplaan koostati, spetsialisti töölevõtmisest keeldub. Seetõttu otsustas nõukogu eriplaane ilma pedagoogilise tsüklita mitte kinnitada. Pealegi on pedagoogilised ained kasulikud ka töös teistel aladel.

Õpetajakutse ebapopulaarsusele on kaasa mõjunud kahjuks asjaolud, et maal on eluolustikulisi raskusi ja tihti suunatakse lõpetanu kooli, kus erialast kohta polegi või antakse suunatule tunde ainetes, milleks tal pole küllaldast ettevalmistust (nii on mõned eesti keele õpetajad õpetanud a i n u l t saksa või vene keelt). Elukondlike tingimuste normaliseerimise eest peavad rohkem hoolitsema kohalikud täitevkomiteed.

Ka ülikoolis endas ei hoolitseta küllaldaselt, et õppekabinetid ja õppevahendid oleksid korras. Paljud koolid töötavad selle poolest paremates tingimustes kui ülikool.

Et vältida vasturääkivusi dekaani vestluse ja komsomolikomitee poolt korraldatud vestluste vahel ülikooli sisseastujatega, tuleb üliõpilasvestlejaiks kutsuda ikkagi vanema kursuse üliõpilasi ja olulises osas erialadelt, kus valmistatakse ette pedagooge. Küllap ei sobi selleks esimese ja teise kursuse üliõpilased, kellel ülikoolist ja selle tööst endalgi veel ähmane ettekujutus. Vestlejaid tuleks ka vastavalt instrueerida.

Õpikud ja õppevahendid puuduvad paraku paljudes ainetes, aga nendeta on raske lahendada neid ülesandeid, mida õpetajate ettevalmistus kateedritele asetab.

Astudes uude õppeaastasse, loodab teaduskond kõrvaldada süstemaatilise tööga paljud pedagoogide ettevalmistamise alal esinevad puudused.

E. LAUGASTE

UUE AASTA PUHUL TERVITASID MEIE ÜLIKOOLI

Head uut aastat!
С Новым годом!
Glückliches Neujahr!
Happy New Year!
Bonne Année!
Feliz Año Nuevo!
Hyvää Uutta Vuotta!

ENSV välisminister A. Green, ENSV rahandusminister A. Norak, ENSV kõrgema ja kesk-erihariduse minister E. Schmidt, ENSV Ministrite Nõukogu juures asuv kehakultuuri- ja spordikomitee, EKP KK Ajaloo Instituut, Eesti NSV Teaduste Akadeemia Presiidium, ENSV Vabariiklik Õpetajate Täiendusinstituut, Riiklik Televisiooni ja Raadio Komitee, EKP Tartu Linnakomitee ja Tartu Linna TSN Täitevkomitee, Eesti Looduskaitse Selts, Kirjastus «Eesti Raamat», Moskva RÜ, Kaug-Ida RÜ, Tbilisi RÜ, Taškendi RÜ, Teaduslik Raamatukogu, Kiievi RÜ, Harkovi RÜ, Daugavpilsi PI, Vilniuse RÜ, Läti RÜ, Petrozavodski RÜ ja paljud teised meie maa kõrgemad koolid, samuti arvukad vabariigi ja kodulinna asutused.

Enam tähelepanu ja kohusetunnet

Kõrgema kooli õppekasvatustöö eeldab õppejõudude pidevat enesetäiendamist nii erialaste kui ka poliitiliste teadmiste alal. Paraku on aga ajanappus nii suur, et ei jõuta alati vastava kirjandusega põhjalikult kursis olla. Seetõttu organiseeriti käesoleva õppeaasta sügisel **marksismi-leninismi õhtuülikooli baasil kõrgemate koolide ja teaduslike asutuste töötajate erirühm.** Selle tööst osavõtt peaks aitama kursis olla tähtsamate ja uusimate ühiskonnateadustealaste saavutustega, aktuaalsete ideoloogilise võitluse küsimustega. Veelgi enam. Programmis on ette nähtud spetsiaalsed õppused kõrgema kooli pedagoogika ja psühholoogia valdkonnast.

TRÜ parteikomitee ja administratsioon on seisukohal, et lähema viie aasta jooksul peaks selle rühma töösse lülituma iga ülikooli õppejõud ja teaduslik töötaja. Millisel aastal õppejõud seda teevad, on teaduskondade otsustada.

Erirühma töös lähtutakse põhimõttest, et siia ei tulda mitte ainult teadmisi saama, vaid ka andma. Nii on mitmesuguste sõlmküsimuste osas ette nähtud arutelud. Seepärast on eriti soovitav, et rühma tööst osavõtvad kõrgema kvalifikatsiooniga õppejõud annaksid oma aktiivsusega õppetööle väärtuslikku lisa. Olgu märgitud, et arvamused, nagu peaksid erirühma tööst osa võtma ainult teoreetilistest seminaridest eemale jäänud või nooremad õppejõud, on ekslik. Selliselt komplekteeritud erirühm ei suudaks kujuneda aktiivse ja loova arutluse areeniks.

Möödunud semestrile tagasi vaadates tuleb aga nentida, et erirühmas ei kulge kõik õiget rada. Kas on viga komplekteerimises või kohusetundes, aga mitmed õppejõud, kes avaldasid soovi osavõtuks, on erirühma tööst eemale jäänud. On vist viimane aeg selleks, et analüüsida tehtut, likvideerida komplekteerimispuudused ja igal kuulajal oma osavõtuga aidata kaasa erirühma tööle. Teaduskondade parteibüroodel ja dekanaatidel on aga soovitav planeerida erirühma perspektiivid järgmiseks viisaastakuks ja fikseerida konkreetselt, milline õppejõud millisel aastal õppetööst osa võtab. See võimaldaks nii õppejõududel kui ka erirühma töö korraldajatel plaane pikemaks ajaks ette teha.

J. KALITS,

TRÜ parteikomitee ideoloogiasektori liige

Tõlkevõistlus

Kell on võistlejaile kukkunud ja esimesel koosolekul pärast «*deadline*'i» ilmutas auhinnatoimkond rahulolu ja isegi rõõmu laekunud tööde arvu üle. Ümbrikest koorus 12 tõlget inglise keelest, 7 saksa, 3 rootsi ja 1 hispaania keelest. Üllatusena ei olnud esindatud prantsuse keel.

Esimene pilk töödele õhutas toimkonna liikmeid väga tõsiselt süvenema ja vaagima. Ühtlasi otsustati paluda konsultantideks Ain Kaalep, dots. Juhan Tuldava ja v.-õpet. Rita Tasa.

Auhindade saatuse määravad dots. kt. Aino Valmet, prof. Paul Ariste, õpet. Tiiu Laos, dots. kt. Urve Lehtsalu, dots. Oleg Mutt, v.-õpet. Pent Nurmekund, õpet. Jaak Rähesoo, üliõpilased Mart Aru, Rein Kärner, Trivimi Velliste ja Votele Viidemann ning konsultandid.

Auhindade pidulik kätteandmine toimub veebruaris, millest toimkond täpsemalt ette teatab.

T. VELLISTE

Sõna on rahvakontrollil

TRÜ rahvakontrolligrupi koosolekul detsembrikuu keskpaiku oli arutusel mitmeid küsimusi, millest alljärgnevalt anname lühida ülevaate.

BOTAANIKAAED JA SELLE BAASAED

Juba aastaid on ülikooli botaanikaaia abibaasiks Soinaste tän. 39 asuv kolme hektari suurune aed, mida on senini kasutatud peamiselt kui õunaaeda ja botaaniliste materjalide (roosialused, ajatatavad lilled, dendroloogilise kogu materjalid jm.) ettekasvatamise kohta. Selle aia tulud on läinud botaanikaaia käsutusse. On arusaadav, et linna keskel asuv botaanikaaed oma väiksuse tõttu vajab abiaeda ja võiks arvata, et olemasolev aed on välja arendatud tõeliseks tootmis-, õppeja teadusliku töö baasiks. Kahjuks nii see aga pole!

TRÜ rahvakontrolligrupp tutvus põhjalikult Soinaste tänava baasaia olukorraga ning leidis, et aia majandamises ning kasutamises esineb tõsiseid puudusi, mille suhtes on olulisi pretensioone nii ülikooli majandusjuhtidele kui ka Bioloogia-Geograafiateaduskonnale. Aed on taraga piiramata ning sinna pääsevad kõik, kaasa arvatud ka huligaanid ja õunavargad. Valdavas ulatuses on aed rohtunud (2,75 ha 3-st). Puuviljaaeda kasutatakse loomade heina- ja karjamaana. Õunapuud on üle 30 aasta vanad ja et korralik hooldamine puudub, ei anna enam küllaldaselt saaki. Aeda ümbritsevate kuuskede alust kasutavad ümbruskonna elanikud prahi mahapaneku kohana. Vaatamata mitmetele nõudmistele piirata aed taraga pole ülikool senini suutnud sellega toime tulla. Realistlikumalt hakati baasaia saatusesse suhtuma käesoleva aasta sügisel, mil botaanikaaia uue juhataja H. Kimmeli algatusel toimus tootmisnõupidamine, kus arutati aia olukorda ning tööde planeerimist.

Rahvakontrolligrupi koosolek kuulas ära ka botaanikaaia juhataja H. Kimmeli seletused ning ettepanekud. Olukorra parandamiseks otsustati:

1) botaanikaaia juhatajal H. Kimmelil koostada kooskõlas vastavate kateedritega hiljemalt 1. aprilliks 1971. a. baasaia kompleksse reorganiseerimise ja kasutamise perspektiivplaan, mille kinnitas Bioloogia-Geograafiateaduskonna nõukogu ning mis oleks aluseks olukorra kardinaalsele parandamisele;

2) ülikooli haldusaparaadil (halduspro rektor sm. Uibokand) ja botaanikaaia administratsioonil tarastada aed hiljemalt 1. augustiks 1971. a.;

3) ülikooli administratsioonil tugevdada kontrolli baasaia varade arvelevõtmise, hoidmise ja realiseerimise üle;

4) juhtida botaanikaaia administratsiooni (H. Kimmel) tähelepanu sellele, et baasaeda ei kasutataks isiklikes huvides, ja nõuda ses suhtes kohe korra jaluleseadmist.

TEADUSLIKU APARATUURI KASUTAMISEST JA HOOLDAMISEST BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKONNAS

Selle teaduskonna mitmetel kateedritel on hulgaliselt teaduslikku aparatuuri, mida kasutatakse nii uurimis- kui õppetöös. Kuidas on lood selle aparatuuri kasutamisega, hooldamisega ja ohutustehnikaga, seda uuris TRÜ rahvakontrolligrupi komisjon. Selgitati ka, missugusel hulgal on kateedrites mittevajalikku aparatuuri ning kas on koostatud nende kohta TRÜ varustusosakonda üleantavad nimekirjad.

Olulisematest puudustest märgime järgmisi.

1. Kinnikülmutatud summad mittekasutatava aparatuuri näol. Nii seisab juba aastaid botaanikaaia õuel taimefüsioloogia kateedrile kuuluv «Fütotron» (hind 17 000 rbl.). Seadeldis on Eesti NSV-s ainuke ning on ette nähtud õppeotstarbeks. Algoloogia laboratooriumis on kinni pitseeritud autoklaav (s. t. temaga ei lubata töötada), sest antud ruum ei vasta ohutustehnika tingimustele. Füüsilise geograafia kateedris on ruumipuudusel tööle rakendamata kaartide kuivatamise tsentrifuug.

2. Elektriliinide puudulikkusest tingitud häired Olukord on halb taimefüsioloogia ja biokeemia kateedris ning üldse selles õppehoones. Liinide ja kaitsmete ülekoormuse tõttu esineb sageli tööhäireid ja seisakuid. Vananenud, ajast-arust installatsioon on potentsiaalseks tuleõnnetuse põhjuseks ja kurbi kogemusi ses suhtes peaks ülikoolil vist olema küllaldaselt! Ohutustehnika nõuetele ei vasta ka zooloogia kateedri pimiku elektriseadmed.

3) Ruumipuudusest tingitud häired. See puudus on eksperimentaalteaduste viljelejatele nii igapäevaseks muutunud, et isegi ei märgata selle häirivat ja tööd takistavat mõju. Hämmastama paneb aga, kui ruumid seisavad kasutamata seetõttu, et neid ei tehta töötamiskõlblikuks. Niisugune kurioosne tõik eksisteerib botaanikaaias kasvuhoone blokis, kus endise korteri alt vabanenud ruume ei saa juba pikemat aega kasutada, sest neis ei võeta ette remonti. Ja seda ajal, mil iga ruutmeeter meil ülikoolis maksab kulla hinda! Siin on raske uskuda juttu tööjõu puudusest, sest kuhu olemasolev tööjõud siis tuleks suunata, kui mitte kõigepealt sinna, kust tootmispinda juurde saab.

Muidugi, ülaltoodud puudused ei ole kellelegi mingiks uudiseks, pigem vastupidi.

Fütotroni paigaldamist on arutatud korduvalt, kuid tegudeni pole seni veel jõutud. Võib-olla on õigem ta kellelegi ära anda, kes ta üles paneks ja kasutusele suudaks võtta, sest muidu võib juhtuda, et meil ei lõpe ta ülesseadmise jutt enne, kui ta seismisega kasutuskõlbmatuks on muutunud (aga siis algavad hädad mahakandmisega).

Elektriinstallatsiooniga on lihtsam — vana tuleb asendada nõuetekohasega. Kuidas seda teha, see on juba ülikooli energeetika erialasse puutuv küsimus, aga et seda kohe tuleb ette võtta, selles pole kahtlust!

KIRJASTUSGRUPIST, ROTAPRINDIST, ÕPPE- JA TEADUSLIKU KIRJANDUSE TRÜKKIMISEST

Ülikooli kirjastusgrupi töös esineb mitmeid kitsaskohti, millele oligi pühendatud koosoleku üks päevakorrapunkte. Ettekande tegi sm. Sarv kirjastusgrupist. Kõigepealt muidugi ruumide küsimus. Kirjastusgrupi töö laieneb aastaastalt, töötajaid tuleb juurde, aga ruumide suhtes on asi endine. Olukord on juba niisugune, et kõik töötajad ei mahugi enam tööle. Käks inimest töötab juba õpperaamatukogu pinnal. Ka tehniline baas on nõrk. Puuduvad rotaprinditrükiste trükkimiseks vajalikkude kirjadega masinad, millega saaks tõsta töökultuurilust ja kvaliteeti. Rotaprint vajab iga päev 150 lk. puhast masinakirja teksti! Aga puhta teksti löömine pole ju hariliku teksti trükkimine.

MÜÜGIPUNKT

Müügipunkti meil praktiliselt pole. See raamatuid täistuubitud putka pole sobiv ei raamatute müümiseks ega hoidmiseks. Mõelda vaid — ülikoolil pole kohta, kus ta saaks müüa oma trükitud produktsiooni. Aga lihtsalt pole, ja kõik. Eks sellepärast jää ka osa kirjandust asjatult ostjaid ootama.

LAOD

Raamatud asuvad kahes laos. Üks on uue kohviku koridoris (peahoone keldris) ning see on trükiseid nii täis tuubitud, et raske on sealt midagi kätte saada, ja pole teada, kui kaua nad selles ruumis säilivad. Teine ladu asub «keeltemaja» all keldris. Ka see on raamatuid otsast otsani täis. Kirjastusgrupi ladu peaks olema selleks ajutiseks vahepaigaks, kuhu paigutatakse rotaprindist ja trükikojast tulev toodang kuni jaotamiseni või äramüümiseni. Aastakümneid seisnud ülejääkide hoidmisega ei saa aga kirjastusgrupp tegelda. Vähemalt ei peaks see kuuluma tema funktsioonidesse.

ÕPPEKIRJANDUS

Õppekirjandus ladudesse üldjuhul seisma ei jää, ennem vastupidi — ta kaob müügilt väga kiiresti. Kuidas tagada, et õpikut jätkuks ettenähtud ajaks vajalikule hulgale üliõpilastele, kuidas seda organiseerida nii, et kirjastusgrupp ei peaks oma ladudes säilitama järgnevaile aastatele määratud raamatukoguseid — need küsimused vajavad kiiret lahendamist. Nähtavasti tuleb õppeosakonnal kooskõlas kirjastusgrupiga see asi joonde seada.

TOIMETISED

Optimaalseks trükiarvuks (mõnede väheste eranditega) on meil kujunenud 500. Varematel aegadel trükitud suuremad tiraažid ei õigusta end — ei suudeta lihtsalt realiseerida. Laomajanduse seisukohalt ongi kõige suuremaks pähkliks seisma jäänud varasemate ja ka paljude uuemate väljaannete realiseerimine. On arusaadav, et toimetisi ei saa viimse numbrini ära müüa, vaid ülikoolil peaks olema ka ca 100-numbriline tagavarafond igast toimetise numbrist, mis kuuluks nn. pikaajalisse vahetusfondi. Aga see fond ei peaks kuuluma mitte kirjastusgrupi valdusse, vaid hoopis ülikooli suure raamatukogu vahetusfondidesse. Ka kateedrites võiks olla oma töödest teatud tagavara, mille vastu vahetatakse mujalt kirjandust või mida vajaduse korral kingitakse külalistele. Praegune olukord näitab aga seda, et kateedritel ja osakondadel puudub enamikul juhtudel ülevaade nende endi toimetiste saatusest. Võiks väita, et nad pole isegi huvitatud sellest, kui palju on tiraažist järel ja mis sellega teha. Nii näiteks seisab kirjastusgrupi ladudes suurel hulgal Ajaloo-Keeleteaduskonna töid, nii vanemaid väljaandeid kui suhteliselt uuemaid (näit. vene filoloogia alased tööd, pedagoogika jt.). Peaaegu samasugusel hulgal või isegi rohkem on seismas Arstiteaduskonna toimetisi, mõningaid numbreid isegi 600 ümber. Süstemaatiliselt on seisma jäänud kliinilise neuroloogia ja psühhiaatria-alased toimetised (nr. 2, 4, 5, 6, 7). Kõigil teaduskondadel, eriti aga Ajaloo-Keeleteaduskonnal ja Arstiteaduskonnal tuleb leida inimesed, kes teeksid konkreetselt kindlaks, kui palju on teaduskonna toimetisi laos, ja koostaksid annoteeritud reklaamlehed, mida trükituna saaks lisada juba ilmuvale toimetiste numbrile. Et kirjastusgrupi ladude inventuur on lõppenud, on paras aeg selle tööga alustada. Kirjastusgrupp omalt poolt muidugi aitab sellele igati kaasa. Nähtavasti tuleks kaks korda aastas avaldada ülikooli ajalehes nimekirjad, missugused toimetiste numbrid on seisma jäänud, et õigeaegselt oleks võimalik midagi ette võtta. Mis puutub aga väga vanadesse ja vananenud väljaannetesse, siis peavad vastava ala spetsialistid andma oma otsuse ülejääkide paberivabrikusse saatmise kohta. Leiti, et soovida jätab toimetiste reklaamimine ja müügile toomine ülikoolis toimuvate üleliiduliste ja vabariiklike konverentside ajal.

Koosoleku lõpul tutvuti Teadusliku Raamatukogu rahvakontrolligrupilt saadud aktiga, milles käsitleti ebanormaalset olukorda Sõbra tänava raamatuhoidlas. Raamatuhoidla mikrokliima on soodus hallituse levimiseks ja mitmesuguste putukate kahjustustegevuseks.

Teine akt oli Matemaatikateaduskonna rahvakontrolligrupilt, kus märgiti, et arvutuskeskuse hoone jäi talveperioodiks ette valmistamata, mistõttu talvel seal ehitustöid nähtavasti teha ei saa. Ka pole kõik korras masinasaali kliimaga ja sealsete töötingimustega.

Raamatukogu fondide probleemiga tegeldakse praegu nii kõrgemates kui ka madalamates instantsides: otsitakse optimaalset hädavarianti käesoleva aastakümne enamiku aastate jaoks. Mis puutub arvutuskeskusesse, siis see objekt kuulub ülikooli ehitusmeeste tegevussfääri ja mittespetsialistidel on raske siin midagi taibata ja aru saada, peale selle, et valmis ta veel pole.

T. ILOMETS,

TRÜ rahvakontrolligrupi esimees

PARTEI- JA MAJANDUSAKTIIV PIDAS ARU

Õppeaasta alguses, samal päeval, mil pandi nurgakivi uuele ühiselamule, tuli aulas kokku esimene partei- ja majandusaktiiv, mis arutas läbi ülikooli majandusliku baasi kitsaskohad ja kavandas teid nende kõrvaldamiseks. 28. detsembri pärastlõunal koguneti uuesti, sedapuhku TRÜ Nõukogu saali, et heita kriitiline pilk 1970. a. tehtule ja läbi kaaluda eeloleva aasta plaan, mida suudab oma jõududega realiseerida TRÜ ehitusjaoskonna ja kapitaalehituse osakonna 107-liikmeline kollektiiv.

Nõupidamise juhatasid sisse vanemtöödejuhataja jaoskonna juhataja Ahto Liigi ja halduse prorektori Aleksei Uibokandi ülevaated ehitus- ja remonttööde käigust. Ülikooli ehitusmeestel oli teatada mõndagi rõõmustavat. 1970. a. kapitaalremondi plaaniga tuldi toime ja kogumahu osas ületatigi. Käiku anti osa arvutuskeskuse hoonest, kaks kokkupandavat kilpelamut, pneumaatiline spordihall. Lõpetamisel on pooljuhtide laboratooriumi hoone. Rahuldavalt on läinud vivaariumi hoone kapitaalremont. Selleks et tagada ülikoolile normaalseid töötingimusi, on ehitusmehed tulnud vajaduse korral ka puhkepäevadel platsi, lõpetama kiireloomulisi töid. Üldse torkab silma, et nendel objektidel, kus tellijad (ülikooli allasutused) on suhtunud remondi- ja ehitusmeeste probleemidesse mõistvalt, aidanud luua õigeaegselt töörinnet ja toetanud nõu ning jõuga, on ka tööd kulgenud ladusalt.

Paraku esineb veel palju raskusi. Häirib tööde killustatus ja mitmekesisus. Nii mõnigi kord tuli jätta plaaniline töö pooleli või lükata edasi, sest vahele tulid ootamatud kiireloomulised tööd. Asjaolu, et sellised tööd moodustasid remondi kogumahust tervelt 38%, annab tunnistust, et 1970. a. remonttööde plaan oli koostatud küllaltki ebatäpselt.

Praegu seisneb probleem selles, et meie ülikooli küllaltki amortiseerunud hooned vajaksid tunduvalt suuremal määral remonti, kui meie ehitusmehed seda suudavad teha. Seepärast tuleb eriti põhjalikult läbi kaaluda, mida võtta ja mida jätta 1971. a. remondi- ja ehitustööde plaani, et see oleks kõige kasulikum ülikoolile tervikuna ja samal ajal vastavuses reaalse ehitusvõimsusega.

Sõna võttis 16 seltsimeest — parteikomitee liiget, dekaani, kateedri juhatajat, allasutuse juhti, ühiskondlike organisatsioonide esindajat. Prof. H. Vahtre informeeris eelmise aktiivi otsuse täitmise käigust. Enamik otsuse punkte on juba realiseeritud või täitmisel. Ei ole veel korraldatud süstemaatilisi tootmisnõupidamisi töölistele ja teenistujatele. Hüüdjaks hääleks kõrbes on jäänud aktiivi üleskutse ülikooli töötajatele lüüa käesoleval õppeaastal vähemalt 5 tunni ulatuses käed külge TRÜ objektidel. Hea seegi, et pool õppeaastat on veel ees.

Ülikooli allasutuste juhid astusid välja oma asutuste remondivajaduste kaitseks, tehes mitmeid ettepanekuid ehitus- ja remonditööde operatiivsemaks ja otstarbekamaks korraldamiseks. Kõlama jäi mõte, et edaspidi tuleks teha remonti ikkagi kompleksselt, nii et ruumid või hoone saaks tervikuna korda ja koos sellega ka nägusa väljanägemise. Sest ülikooli ruumide välisilme on samaaegselt kasvatavaks teguriks, mis aitab kujundada tulevase spetsialisti esteetilist maitset aga ka suhtumist oma *alma mater*'isse.

Kokkuvõtte arutelust tegi rektor A. Koop, kes märkis, et probleemi põhjalik arutelu aitas selgusele jõuda praeguses objektiivses olukorras. 10 aasta jooksul kulutatakse TRÜ-s kapitaalremondile ligi 3 miljonit rubla, kuid sellele vaatamata ei ole olukord märgatavalt paranenud. Ilmselt on esinenud ka summade ebaotstarbekat kulutamist, remondi liigset killustamist, ilma et küsimusi oleks suudetud lõplikult lahendada. 1971. a. ehitus- ja remonttööde plaan vajab enne kinnitamist veel arutamist, kui ta on aga lõpuks kinnitatud, siis saagu ta ka meile kõigile seaduseks. Seni on ehitajate-remontijate tööd raskendanud mehhanismide vähesus. Nüüd paistab see raskus lahenevat — ülikoolile eraldati autokraana, kallurauto ja traktor-ekskavaator, millest tõotab ehitusmeestel paljugi abi tulevat.

Muret teeb auditooriumide vähesus. Ilmselt tuleb põhjalikult ja igakülgselt kaaluda meie võimalusi suhteliselt odava auditooriumide korpuse rajamiseks põhiliselt oma jõududega. Ka Teadusliku Raamatukogu ruumikitsikuse lahendamiseks tuleb leida lähemal ajal võimalusi. Peamine on aga olemasolevate jõudude koondamine, et me suudaksime ehitada kiiresti, ökonoomselt ja otstarbekalt, pidades silmas mitte üksnes päevamuresid, vaid ülikooli kui terviku kaugemaid perspektiive.

Partei- ja majandusaktiiv võttis vastu otsuse, mis fikseeris teed ehitus- ja remonttööde hoogustamiseks.

H. PALAMETS

Üliõpilase väärikus

Aasta lõpp tõi rektori nimele ebameeldiva sõnumi. *«Mitu korda o.en vaadanud neid üliõpilasi, kes sõidavad Kukulinna internaati ja mul on häbi meie nooruse pärast,»* kirjutab kodanik Aavik. *«22. detsembri õhtul toimunu aga sundis mind kirjutama... Täna õhtul jooksid nad ühe vanainimese pikali. Just õige, vanainimene kukkus pikali, sest need noored tüdrukud on arvamisel, et kas või üle teiste surnukehade, aga nemad peavad kõige enne oma istekohad kätte saama. Kas Teil kui ülikooli rektoril pole võimalik neile pisutki moraali lugeda, et nad oma käitumises inimliku viisakuse piiridesse jääksid.»*

Igapäevane bussisõit Kukulinna ja Tartu vahel ei ole lõbuasi, seda eriti talvisel ajal. Tudeng on tülpinud ja väsinud, sest tal on selja taga küllaltki pingeline õpingutepäev. Kõik see on mõistetav, kuid vaevalt, et sellega saab vabandada elementaarsete käitumisenormide jalge alla tallamist, mis heidab varju mitte üksnes üliõpilaskonnale, vaid ka kogu ülikoolile. Ülikool on õigustatud nõudma, et noored omandaksid haritud inimese väärikuse ja viisakuse alused kindlalt juba keskkoolis. Ja seda mitte õpetajate poolt pealesurutud dressuuri näol, vaid sisemise veendumusena, mis korrigeerib käitumist ka siis, kui otseseid kasvatajaid silmapiiril ei ole. Ilmselt ei ole need Arstiteaduskonna I kursuse tüdrukud, kellest ülaltoodud kirjas juttu, sisemiselt veel küpsed TRÜ üliõpilase nimetust kandma.

Kahjuks kipuvad viimasel ajal sagenema kõrvalseisjate kriitilised signaalid osa meie üliõpilaste käitumise kohta. Mõnegi kibeda märkuse on teinud ülikooli külalised, keda paneb imestama, et peahoone fuajees, kohas, kus ülikool võtab vastu iga saabuja, on seinaääred täis nõjatuvaid ja suitsetavaid noormehi ja neide, et istutakse lõsakil laudadel, pillutakse tuletikke ja tuhka jalge alla, rikutakse «vaimukate» tätoveeringutega auditooriumide laudu. Nende kujutlus akadeemilisest noorusest olevat olnud hoopis midagi muud.

Mis parata — enamikel juhtudel peame punastades selle kriitika omaks võtma. Küllalt palju on veel noori, kellel näib puuduvat võime enesekriitiliselt hinnata oma käitumise korrektsust, kes ei tunneta *alma mater*'i sajanditepikkust väärikust, mis esitab nii tänapäeval kui ka tulevikus kõigile meie kollektiivi liikmetele tavalisest suuremaid nõudeid. Halb on see, et ka me ise oleme kuidagi harjunud üliõpilaste lodeva käitumise ja lohaka üleoleku toonitamisega, lepime sellega, kui tudengid muudavad oma üliriietega auditooriumid segipaisatud rõivistuteks, pilluvad põrandale paberitükke, ei osuta tähelepanu õppejõududele ega ülikooli teenistujatele. Pisiasjad? Tõepoolest, üksikult võetuna pisiasjad. Kuid kahjuks kasvab nendest välja ka midagi olulisemat, mis sunnib tõsiselt mõtlema mõnede noorte inimeste sisemiste tõekspidamiste üle.

R. SINIVÄLI

Professor Paul Alvre 50

Soome-ugri keelte kateedri professor Paul Alvre on sündinud Tartus 3. jaanuaril 1921 käsitöölise perekonnas. Tema noorukiaastad möödusid Tartus. Alguses õppis ta Tartu Opetajate Seminaris, kust siirdus H. Treffneri gümnaasiumi, mille lõpetas 1940. a. kevadel. Sama aasta sügisel astus P. Alvre Tartu Riikliku Ülikooli Ajaloo-Keeleteaduskonda, kus ta hakkas õppima eesti keelt ja soome-ugri keeli. TRÜ-s oli ta aktiivne komsomoli liige, mille tõttu sattus fašistliku okupatsiooni ajal tagaotsitavate nimekirja. Vahepeal ennast mitmes kohas varjanud, õnnestus P. Alvrel hiljem põgeneda Soome, kus hankis ta enesele ülalpidamist juhutöödega. Samal ajal oli ta Helsingi ülikooli vabakuulaja, sooritades kiiresti kõik need eksamid, mis olid ette nähtud soome keele ja soome-ugri keelte alal ning nendele lisaks ka mõned eksamid rahvaluulest. Helsingi ülikooli lõpetas P. Alvre 1946. aastal kõrgeima hinnanguga *laudatur*, mis andis ühtlasi magistri kraadi. Järgnevail aastail töötas P. Alvre Jyväskylä Ülikoolis eesti keele lektorina ja hakkas koostama suurt eesti-soome sõnaraamatut. Peatähelepanu oli tal aga suunatud litsensiaadieksamite sooritamisele ja doktoriväitekirja kirjutamisele. Saanud valmis doktoriväitekirja esialgse variandi, repatrieerus P. Alvre 1948. aastal kodumaale, et siin väitekiri lõpule viia. Väitekirja viimistlus siiski viibis mitmetel põhjustel. Vahepeal oli P. Alvre Viljandi koolides eesti keele ja ladina keele õpetaja ning 1964. aastast alates kirjastuse «Valgus» töötaja. 1966. aastal kaitses P. Alvre doktoriväitekirja «Morfologisäännehistoriallinen tutkimus monikkovartalon muodostuksesta suomessa verrattuna sukukieliin» (1122 lk. käsikirjas). 1968. a. sügissemestrist alates sai P. Alvre soome-ugri keelte kateedri professori kohusetäitjaks ja on 1970. a. sügissemestrist sama kateedri professor. Ülikoolis on P. Alvre pidanud loenguid soome keelest, soome dialektoloogiast, soome kirjakeele ajaloost, soome kirjandusest, soome-ugri keelte ajaloolisest grammatikast ja tuletusõpetusest, uurali keelte sõnavarast jne. Ta on edukalt juhendanud kursuseja diplomitöid ning on olnud doktori- ja kandidaadiväitekirjade oponendiks. P. Alvre poolt peetud loengud on teaduslikult kõrgel tasemel.

P. Alvre teaduslik produktsioon on suur. Alates 1961. aastast on ta avaldanud ligemale 80 tööd. Nende hulgas on tähelepandavad soome keele õpikud («Soome keele õpik iseõppijaile», «Soome-eesti vestlussõnastik» ja «Soome keeleõpetuse reeglid»), mida muide kasutatakse kõrgemate koolide õpikutena ka väljaspool meie vabariiki.

TRÜ-s on P. Alvre otsekohe lülitunud ka ühiskondlikku tegevusse. Ta on toimetanud TRÜ Toimetisi, aidanud koostada soome-ugri keelte ja eesti keele alast bibliograafiat, on TRÜ Teadusliku Raamatukogu referent, Ajaloo-Keeleteaduskonna metoodikakomisjoni esimees, kursuse juhendaja jne.

P. Alvre on kujunenud tunnustatud fenoougristiks. 1968. a. valiti ta Soome-Ugri Seltsi (Helsingi) välisliikmeks. Tema avaldatud tööde kohta on välismaa ajakirjanduses ilmunud tunnustavaid arvustusi. Veelgi enam on ta tunnustatud nõukogude fennougristide ja teiste keeleteadlaste hulgas.

TRÜ soome-ugri keelte kateedri ja eesti keele kateedri pere ning eesti filoloogia üliõpilased soovivad professor P. Alvrele jätkuvaid saavutusi teadusliku ja pedagoogilise töö alal.

PAUL ARISTE

Inimene ja biosfäär

Toimetuselt: Kogu maailmas püütakse leida konstruktiivseid vahendeid inimese elukeskkonna kaitseks inimtegevuse negatiivsete külgede eest. Selle keerulise probleemi käsitlemisel avalduvad kardinaalselt erinevad teoreetilised lähtekohad, põrkavad kokku vastandlikud ideoloogilised ja maailmavaatelised kontseptsioonid. Erinevad teoreetilised seisukohad tingivad sageli ka erinevaid sotsiaalseid ja loodushoidlikke abinõusid elukeskkonna kaitseks. Ilmekaks näiteks selles suhtes on nõukogude teadlaste I. Sinjagini ja I. Zabelini seisukohad, mida me juba tutvustasime oma lugejaile (vt. «TRÜ» nr. 31, 30. okt. 1970). Järgnevalt avaldame lühendatud kujul ajakirjast «Priroda» (nr. 9, 1970) inglise teadlase prof. P. Ritch'e-Calderi ja NSVL Hüdrometeoroloogiateenistuse Peavalitsuse ülema akadeemik J. K. Fiodorovi mõtteid kõneso'eva probleemi kohta. Mõlemad teadlased käsitlevad ühte ja sama küsimusteringi, ent nende mõtlemisviisi maailmavaatelise aluse erinevus avaldub selgelt.

* * *

PROF. P. RITCHIE-CALDER:

Möödaniku tsivilisatsioonid on maetud omaenda vigade kalmistuile. Niipea kui mõni neist hukkus oma ahnuse, muretuse või jõuetuse tagajärjel, tuli tema asemele teine.

Meie tänapäeva tsivilisatsioon on globaalne tsivilisatsioon. Planeet, millel see tsivilisatsioon asub, on «kokku surutud» piirkonnaks, mille Maa tehiskaaslane võib ületada 16 korda päevas. Selles koosluses, kus kõik on vastastikku vägagi sõltuv, võib iga meie viga omandada ülemaailmse ulatuse.

Esmakordselt ajaloos on omandanud inimene võimu, mille realiseerimine ülemaailmse aatomipalangu teel asetaks veto inimese kui liigi evolutsioonile. Ent «viimsepäeva pommi» võib asendada «viimsepäeva mikroobiga». Manipuleerides geenide ja kunstlike mutatsioonidega, võib luua haigusi, mille vastu pole loomulikku immuunsust ja mida levitavad mikroobid võivad paljuneda nii tugevasti, et nende vastu on kaitsesüstid jõuetud. Need mikroobid ei heida armu ka oma loojaile.

Tänapäeval me kasutame biosfääri — keskkonda, milles me elame — katselaboratooriumina. Kui hullumeelne teadlane teaduslikfantastilise romaani veergudel lendab õhku koos oma laboratooriumiga, siis ei ole selles midagi hirmsat. Ent kui teadlased ja riigimehed kuulutavad teaduseks võhiklikud ettevõtmised, annavad nad kogu maailma juhuse valdusse. Teadus ei ole veel tarkus. Ülemäärase spetsialiseerumise tulemusena ei suuda enamik teadlasi enam otsustada kõige selle üle, mis kuulub nende valdkonda.

Nii aatomienergia rahuotstarbelisel kasutamisel kui ka aatomipommide tootmisel püsib alaliselt küsimus — kuidas vabaneda radioaktiivsetest jäätmetest. Nõrga radioaktiivsusega jäätmed võib sulgeda betooni ja uputada meresügavustesse, kuigi ka selline praktika kutsub esile teatud kartusi. Kuidas aga matta tugeva radioaktiivsusega jäätmeid, mis säilivad radioaktiivseina sadu ja tuhandeid aastaid — selle probleemi lahendamine on seotud tohutute raskustega. On ehitatud spetsiaalsed hoidlad, millest suurim asub Washingtoni osariigis, Columbia jõe piirkonnas. Nimetatud territooriumil ei tohi keegi elada ja sinna pääseb erilubade alusel. Need «elusate aatomite» matmispaigad on tunduvalt kallimad kui Egiptuse vaaraode hauakambrid. Kapitalimahutused ulatuvad sadade miljonite dollariteni ja näiteks Ameerika radioaktiivsete jäätmete hoidlate hoolduskulud moodustavad enam kui 6 miljonit dollarit aastas. Lisage samasugustele hoidlatele tehtavad kulutused NSV Liidus, Inglismaal, Kanadas, Prantsusmaal, Hiinas, ja te näete, kui kalliks kujunevad «elusate aatomite» matused.

Aatomitööstuse jäätmete kuhjumine kestab kuni tõotatud tunnini, mil algab termotuumaenergia rahuotstarbeline kasutamine (ent see tund on veel kaugel). On välja arvutatud, et aastal 2000 on USA-s igal antud ajamomendil enam kui 3000 6-tonnist konteinerit radioaktiivsete jäätmetega teel hoidlatesse. Nende jäätmete summaarne radioaktiivsus moodustab ligi 1 miljon küriid. Nimetatud kogus on ilmselt liiga suur selleks, et teda ohutult vedada läbi asustatud territooriumi...

«Torrey-Canyon» on painajalik näide progressist progressi pärast. Mida suurem on tanklaev, seda odavam tuleb transport. Arvatakse, et see ongi progress. Firmale «Union Oil» ehitatud hiigellaeva omandas «Barrakuda Tanker Corporation». Kasu saamise eesmärgil registreeriti laev Libeeria lipu all, kapten ja meeskond pärinesid Genuast. Kui laev jõudis Lands-Endi neeme piirkonda, teatati kaptenile, et kui ta ei jõua Milford-Haveni sadamasse laupäeva õhtuks kell 11, laseb ta mööda tõusu ja ühtlasi võimaluse pääseda sadamasse lähema 5 päeva jooksul. See aga võiks pahandada bosse. Kapten otsustas riskida ja kohas, kust kunagi varem polnud läbi sõitnud nii suur laev, sõitis karile.

Pärast viivitusi ja tanklaeva ebaõnnestunud päästmiskatset andis Inglismaa valitsus sõjaväele käsu süüdata ujuv nafta. Seejärel puistati naftalaigud üle detergentidega. Edasi lasti käiku pommitajad, et purustada laevatekk ja süüdata laeva jäänud nafta. Lõpuks laev uppus ja pealtnägijad kinnitasid, et naftast oli efektiivselt jagu saadud.

Kõigele vaatamata osutusid tagajärjed kohutavaks. Merre oli heidetud 12 000 tonni detergente. Merebioloogid tegid kindlaks, et arstim osutus tõvest hullemaks. Nafta oli hukatuseks merelindudele, ent detergentide läbi said rängalt kannatada kõik meres elunevad organismid.

Et on ette näha veelgi võimsamate tanklaevade loomist, siis on see juhtum tõsiseks signaaliks valitsevast hädaohust...

Toome veel ühe näite inimtegevuse vigadest, millel võivad olla kaugele ulatuvad tagajärjed. Antarktikas ei ole kunagi kasutatud insektitsiide või pestitsiide. Ometi leiti neid Antarktika põhjakallastel elunevatest loomadest. Tõenäoliselt olid need sinna sattunud põhjapoolkera jõgedest, mis voolavad läbi põllumajanduslike rajoonide. 1969. a. novembris andis USA valitsus loa keelata DDT valmistamine.

Saastamine on kuritegu, mida pannakse toime rumalusest ja ahnusest. *Homo sapiens*'i suursaavutused hakkavad asenduma Muretu Inimese katastroofiliste vigadega: tööstusettevõtete heitevete poolt mürgitatud jõed ja surnud järved tähistavad nn. «üldist heaolu», mis on saavutatud meie järglaste arvel...

Kunagi alustasime võitlust nälja vastu, kuid üsna varsti seisab meil ees võitlus januga. Kui rahvusvaheline hüdroloogiline kümmeaastak (1965—1974) ei pane meile aru pähe, satume lootusetusse olukorda. Probleem on otseses seoses elanikkonna kasvuga. Vee pärast konkureerivad nii põllumajandus, mis peab toitma kasvavat rahvahulka, kui ka teenindussfäär ja tööstus, mis peavad rahuldama sellesama rahvahulga vajadusi. H_2O on niisama hädavajalik nagu toitki. Et nälga surra, peab inimene olema söömata 15 päeva. Et surra janusse, piisab kolmepäevasest veepuudusest. Ja kõigele vaatamata me raiskame, saastame ja hävitame vett. Los Angeleses ja naabruses asuvas Lõuna-Kalifornias kasutatakse vett 1000 korda rohkem, kui teda on sellel maa-alal. On ammendumas naaberosariikide veevarud.

Ikka ja jälle põrkame kokku elanikkonna juurdekasvu probleemiga. Kohutav on kuulata neid, kes enesega rahulolevalt targutavad demograafilisest plahvatusest või ülemaailmse nälja ohust kui millestki kaugest, samal ajal kui sajad miljonid inimesed võivad kinnitada, et see on juba saabunud.

Demograafiline plahvatus vallandus veebruaris 1935. a. Sel päeval oli suremas üldise veremürgituse tagajärjel tütarlaps Hildegart. Arstid ei suutnud teda päästa. Meeleheitele viidud isa Gerhard Domagk süstis talle prontosüüli. Selle punase aine oli leiutanud keemik-farmakoloog Domagk ja katsetanud seda edukalt hiirtel, kes olid surmavalt nakatatud streptokokkidega. Kuid kordagi polnud ta seda ainet kasutanud inimeste ravimiseks. Prontosüül oli esimene sulfamiidpreparaat, mida kasutati mikroobide vastu inimorganismis. Senini olid meedikud kasutanud antiseptilisi vahendeid ainult väliste haavade ja põletike raviks ning kõik need arstimid kandsid silti: «Mürk, sisse mitte võtta!»

Algas uus ajastu võitluses haigustega: sulfamiidpreparaadid, antibiootikumid, insektitsiidid, DDT. Arstimid, mis ilmusid pärast prontosüüli, on jätkanud oma eelkäija tööd. Täiskasvanud ei sure enam näiteks malaariasse, tunduvalt on pikenenud keskmine eluiga...

Tuntud linnaehituse eriteadlane prof. K. Davis Kalifornia ülikoolist maalis hirmuäratava pildi linnade arengu kohta. Tema andmetel elab 38% maailma elanikkonnast linnades. Praeguse tempo juures piisab 16 aastast, et 50% Maakera elanikest asuks linnades. 55 aasta pärast peaksid elama juba kõik inimesed linnades.

K. Davis ennustab, et elanikkonna juurdekasvu praeguse tempo korral kasvab täna sündinud lapse eluea vältel Maa elanikkond 5 korda, moodustades 15 miljardit inimest. Maailm linnastub.

Juba ammu hoiatas kreeka arhitekt Doxiadis meid sellise perspektiivi eest. Meil ei ole vaja imevahendit selleks, et näha Davise ja Doxiadise ennustuste täitumist: me juba näeme neid smogi mattuvaid peisaaže; isegi pime inimene tunneb, mis läheneb...

Ennustuste ohtlikkus seisneb selles, et eksperdid ja ärimehed planeerivad oma tegevust ennustatud tendentsidest lähtudes ja võivad sellega neid ohtlikke tendentse veelgi suurendada. Prognoos — see on ennustustest midagi hoopis erinevat. Tark arst, kes ei ütle: «Teil on jäänud elada veel 6 kuud.» Tark arst ütleb: «Olgem avameelsed, teie olukord on raske. Kui te teete seda ja seda ja mina ei tee seda ja seda, siis halveneb teie tervis veelgi.» Põhiline mõte on fraasis «teha seda ja seda». Me ei tohi järgida tendentse, kui need on sotsiaalselt ebasoovitavad, meie ülesanne on ravida haigusi, enne kui nad muutuvad eluohtlikuks.

Me oleme kohustatud tegema seda kohalikes, rahvuslikes ja rahvusvahelistes mastaapides valitsuste ühiste jõupingutuste abil, sest biosfääri saastamine ja hävitamine on omandanud mõõtmed, mille jaoks ei eksisteeri riigipiire. Kogu inimkond elab ühtses looduslikus keskkonnas.

* * *

P.S. Akad. J. FJODOROVI arvamus käesoleva artikli kohta ilmub meie järgmises numbris.

V. Kiik meditsiinikandidaadiks

Arstiteaduskonna nõukogu koosolekul 18. dets. 1970. a. esitas hügieenikateedri assistent Veera Kiik põhiteesid oma dissertatsioonist «Joogivee erineva fluorisisalduse mõjust laste hammaskonna seisundile Eesti NSV tingimustes». Dissertatsioon on profülaktilise kallakuga, mitmeaastase töö vili, mis põhineb rohkearvulisel uurimismaterjalil ning annab ammendava ülevaate hambakaariese ja fluoroosi esinemisest koolide õpilastel ja lasteaedade lastel meie vabariigi erinevates piirkondades, kus joogivee fluorisisaldus kõigub 0,1—6,3 mg/l. Uurimistulemustest selgub, et kaaries on Eestis väga laialdaselt levinud. Eelkoolieas kannatab selle all 71,8%, vanemas koolieas — 94,6% lastest. Nendes Lääne-, Loode- ja Põhja-Eesti piirkondades, kus joogivesi sisaldab fluori üle 2,0 mg/l, on küllalt sagedaks hammaste kahjustuseks fluoroos (näit. Lihulas 38,0% uuritutest).

Analüüsides nende kahjustuste põhjusi, leiab dissertant, et peasüüdlaseks on joogivesi, mille fluorisisaldus on harva optimaalne (1,0—1,5 mg/l), ja ebaratsionaalne toitlustus. Väiksem tähtsus on elukondlikel ja muudel tingimustel.

Ametlikud oponendid (prof. med.-dokt. G. Ivastšenko Moskvast ja M. Uibo) ning arvukad retsensioonid andsid tööle kõrge hinnangu, kriipsutades alla selle kõrget teoreetilist taset ja praktilist tähtsust kohaliku patoloogia seisukohalt. Arstiteaduskonna nõukogu üksmeelne otsus omistada dissertandile meditsiiniteaduste kandidaadi kraad kinnitab, et V. Kiik on küps töö jätkamiseks valitud erialal.

V. Kiik lõpetas TRÜ Arstiteaduskonna stomatoloogiaosakonna 1951. a. Pärast kaheaastast töötamist jätkas õppimist raviosakonnas, mille lõpetas 1957. a. Ajavahemikus 1961—1965 oli ta Tallinna MEH Teadusliku Uurimise Instituudi aspirandiks TRÜ juures, aastatel 1965—1970 töötas Tartu Linna Stomatoloogia Polikliinikus stomatoloogina ja osakonnajuhatajana. Erialaseid teadmisi on ta süvendanud Arstide Täienduse Keskinstituudi kursustel. 1966. aastal omistati talle arst-stomatoloogi I. kategooria. 1969. a. alates on NLKP liige.

M. UIBO,
TRÜ hügieenikateedri juhataja

Heino Hanson meditsiinikandidaadiks

18. detsembril 1970. a. kaitses kandidaadiväitekirja teaduskonna sisehaiguste ja patoloogilise füsioloogia kateedri assistent Heino Hanson. Tema töö «Vereseerumi histaminopeksia, serotoninopeksia ja seerumivalkude diskelektroforees südame isheemiatõve puhul» käsitleb organismi ülitundlikkuse arenemist südame isheemiatõve korral ja võimalusi taastada organismi normaalset seisundit. H. Hansoni väitekirjal on nii teoreetiline kui praktiline väärtus, sest töö tulemusi on võimalik rakendada südame isheemiatõve haigete ravimisel.

Ametlikud oponendid prof. L. Päi ja dots. L. Tähepõld andsid tööle kiitva hinnangu, rõhutades positiivselt töö lakoonilisust ja sisutihedust.

Heino Hanson on suurte kogemuste ja pika töötaažiga arst, kellel on märkimisväärsed pedagoogivõimed. Lõpetanud 1954. a. TRÜ Arstiteaduskonna, töötas ta algul TRÜ biokeemia kateedris assistendina ja järgnevalt 11 aastat Tartu Linna Kliinilises Haiglas laboratooriumi juhatajana ning peaarsti asetäitjana ravi alal. Oskuslikult ühendas ta neid ametikohti praktilise tööga arsti-terapeudina. Praegusel töökohal on H. Hanson alates 1968. a. Heino Hansoni teaduslik produktsioon on märkimisväärne — tema sulest on ilmunud 17 teaduslikku artiklit jm. publikatsiooni.

Soovime värskele meditsiinikandidaadile palju jõudu ja jaksu edaspidiseks.

V. SALUPERE

Tähelepanu!

BIOLOOGIDE VILISTLASÕHTU

algab pühapäeval, 10. jaanuaril kell 19 peahoone kohvikus. Kell 20 T. Soidlalt ettekanne «Molekulaarbioloogia: analüüsilt sünteesile ülemineku vaevad».

Lapsevanemad!

Pühapäeval, 10. dets. kell 12 on TRÜ klubis laste nääripidu.

«Tartu Riiklik Ülikool» nr. 1
Reedel, 8. jaanuaril 1971. a.

Prof. V. Fainberg

Pärast lühikest ja rasket haigust suri 2. jaanuaril 1971. aastal Tartu Riikliku Ülikooli sünnitusabi ja günekoloogia kateedri juhataja professor meditsiinidoktor Vladimir Borisi p. Fainberg.

V. Fainberg sündis 19. mail 1894. aastal Polotski linnas. 1922. aastal lõpetas ta Moskva Kõrgema Meditsiinikooli, 1937. aastal kaitses kandidaadiväitekirja. Samal aastal asus tööle Moskva M. Gorki nim. Üleliidulise Eksperimentaalse Meditsiini Instituudi sünnitusabi ja günekoloogia kateedrisse, kus töötas kuni 1941. aastani.

1941. a. mobiliseeriti V. Fainberg Punaarmeesse, kus ta täitis mitmesuguseid erinevaid teenistusülesandeid. Alates 1943. aastast kuni demobiliseerumiseni 1945. a. oli ta armee pea-akušöör-günekoloogiks. 1944. aasta! kaitses V. Fainberg doktoriväitekirja.

Pärast demobiliseerimist valiti V. Fainberg Jaroslavi Meditsiiniinstituudi sünnitusabi ja günekoloogia kateedri dotsendiks. Aastatel 1950—1953 oli ta Arhangelski Riikliku Meditsiiniinstituudi sünnitusabi ja günekoloogia kateedri juhatajaks, alates 1954. aastast töötas Pihkva oblasti peaakušöör-günekoloogina. 1958. a. kuni oma surmani töötas V. Fainberg Tartu Riikliku Ülikooli sünnitusabi ja günekoloogia kateedri juhatajana. Professori kutse omistati talle 1963. aastal.

Professor V. Fainberg oli väljapaistev õpetlane, klinitsist, organisaator ja pedagoog. Ta on kirjutanud 5 õpikut. Tema juhendamisel on koostatud kateedri teaduslike tööde 3 kogumikku. Professor V. Fainberg on publitseerinud 74 teaduslikku artiklit ja avaldanud rohkesti kliinilisi töid, mille eesmärgiks on surnultsündivuse vähendamine.

Prof. V. Fainberg on olnud konsultandiks 2 doktoriväitekirja taotlejale ja juhendanud 5 kandidaadidissertatsiooni. Tema initsiatiivil on kateedri teaduslikku uurimistöösse juurutatud kaasaegseid endokrinoloogilisi, morfoloogilisi ja biokeemilisi uurimismeetodeid.

V. Fainberg oli ENSV Tervishoiuministeeriumi juures asuva sünnitusabi nõukogu ja vabariikliku akušöör-günekoloogide seltsi juhatuse liige ning Tartu, Arhangelski ja Jaroslavli akušöör-günekoloogide seltside auliige.

Professor V. Fainbergi on autasustatud medalitega «Võidu eest Saksamaa üle Suures Isamaasõjas aastatel 1941—1945», «20 aastat võidust fašistliku Saksamaa üle» ja V. I. Lenini mälestusmedaliga.

Professor V. Fainberg oli inimesena tagasihoidlik, äärmiselt töökas, väga abivalmis ja südamlik. Temast jääb helge mälestus.

TRÜ rektoraat, ühiskondlikud organisatsioonid ja Arstiteaduskond

Tuusikud

Tartu Riikliku Ülikooli ametiühingukomiteele on saabunud 1971. a. I kvartaliks tuusikuid.

Puhkekodudesse:

Laulasmaa	25. 01.— 5. 02.	— 3 tuusikut — hind à 7.20
Pühajärve	27. 01.— 7. 02.	— 8 tuusikut — hind à 7.20
„	04. 03.—15. 03.	— 1 tuusik — hind à 7.20
Odessa «Rodina»	02. 03.—13. 03.	— 1 tuusik — hind à 7.20
„ „	14. 03.—26. 03.	— 1 tuusik — hind à 7.20
Sotši pansionaat «Adler»	25. 02.—20. 03.	— 1 tuusik — hind 33 rbl.

Peale selle on veel võimalik saada sanatoorseid tuusikuid:

Sotši ambulat. 7. 02.—4. 03 — hind 31 rbl. — südame- ja vereringe ning närvisüsteemi haigustele.

Feodosia — 7. 02.—4. 03. — hind 32.70 rbl. — südame- ja vereringehaigustele.

Druskininkai (Leedu) 22. 02.—19. 03. — hind 34.50 rbl. — seedeelundite haigustele.

Pärnu «Sõprus» 8. 03.—2. 04. — hind 33 rbl. — südame- ja vereringe haigustele.

Pärnu «Rahu» 31. 03.—25. 04. — 33 rbl. — liigestehaigustele.

Avaldused esitada ametiühingukomiteele hiljemalt 15. jaanuariks 1971. a.

Ametiühingukomitee.

Auväärselt puhkusele!

30. detsembril külastas rühm ülikooli rektoraadi töötajaid eesotsas rektor Arnold Koobiga ülikooli üht vanemat töötajat — tõlki-masinkirjutajat Klaudia Rõžovat (sünd. 1888. a.) tema mugavas, kaunis kodus seoses tema töölt ärajäämisega. Rektor avaldas talle palju tänu üle 26 aasta kestnud suure ja kohusetundliku töö eest ülikoolis ning andis üle meeldiva mälestuseseme. Töökaaslased tõid kingitusi, lilli ja kuhjaga heatahtlikke soove ning kallistusi tublile töötajale, alati abivalmis inimesele tema puhkusele siirdumise puhul. Ealt auväärse Klaudia Rõžova töössesuhtumine, põhjalikkus ja kõigi ümbritseva elu nähtuste vastu huvi tundmine, kõige uuega sammu pidamine oli eeskujuandev

I. MAAROOS

Kolm jutuajamist pärast kohtuprotsessi

16. dets. õhtul oli «Sophokles» tulevaste juristide pärast. Õigusteaduskonna ÜTÜ korraldas isaduse tuvastamise näitliku kohtuprotsessi.

Tänavuselt üliõpilastööde vabariiklikult konkursilt tõi Õigusteaduskonna üliõpilaste H. Veinbergi ja J. Kraaneri töö «Isaduse ja isaduse tunnistamise fakti tuvastamine» teise preemia.

«Kohtuprotsessil» viibijate küsimuste vaheajal mõni sõna tehtud töö kohta Heldur Veinbergilt, kes praegu õpib Õigusteaduskonna IV kursusel.

Tegime lihtsalt kursusetööd. Teatavasti polnud isaduse tuvastamine kaua aega võimalik, 1968. a. abielu- ja perekonna seadusandluse aluste põhjal aga on jälle. Isadust saab tuvastada pärast 1968. aastat sündinud laste puhul. Probleem on uus, ja kui kursusetöö teemana väljapakkumisel oli, tekitas huvi. Tööd juhendas dots. E. Salumaa. Tema soovitusel lugesime kirjandust. Leidsime palju ja väga erinevaid seisukohti. Töö oli juba peaaegu valmis, kui äkki sattus kätte materjal, mis mõnegi senise mõtte ümber lükkas.

Kasutasime ka praktilist materjali, vaatasime läbi kohtumaterjalid aastaist 1968—1970.

Üks näitliku kohtuprotsessi mõtte algatajaid ja organiseerijaid oli Õigusteaduskonna professor A. Uustal, üks neid õppejõude, kelle tegevust ÜTÜ-laste juhendajana vabariikliku konkursi laureaatide austamisõhtul tunnustavalt märgiti.

● Milline peaks Teie arvates olema individuaalse juhendamise ja ringi kui ÜTÜ ühe töövormi vahekord?

Individuaalse juhendamise suund on uus. Praktika on näidanud, et üldteaduskonnalised üritused kipuvad ebaõnnestuma. Individuaalse juhendamise puhul on aga halb see, et kaob diskussioonivõimalus. Sügisel ÜTÜ tegevust arutades leidsime, et individuaalse töö kõrval on siiski vajalikud ka ühised üritused.

● Kuidas olete rahul tänase õhtuga?

Arutelu võinuks olla elavam ja ka kohtuotsus jäi kuidagi «piiri peale». Võib-olla oleks tulnud paremini valida teema ja leida rohkem kohtumaterjali.

* * *

Õigusteaduskonna ÜTÜ nõukogu juhib Ants Nourmägi (IV k.). Asjalik jutt juristide ÜTÜ praegusest tööst ja tulevastest plaanidest:

Põhiline on individuaalne töö individuaalsete juhendajate abil. I kursustele püütakse küll igal aastal ringi organiseerida — nimelt riigi õiguse ajaloo ringi. Probleemid on siiski diferentseeritud, maksimaalne huvi ühe asja vastu on 3—4 inimesel, kes mõistagi ei moodusta veel ringi. Küll aga on meil plaanis korraldada ühiseid üritusi, algust tegime tänase kohtuprotsessiga, edaspidi tahame külla kutsuda teadlasi, kes räägiksid oma tööst.

Konverentsi teeme tänavu teisiti kui eelnenud aastail. Mullu oli meil 38 ettekannet, mida kõike ei jõutud lihtsalt kuulata. Tänavu tahame enne ÜTÜ konverentsi korraldada konverentsi «Noorus paljastab imperialismi». Samuti anname üliõpilastele esinemisvõimalusi kateedrite juures. Iga kateeder omakorda valib välja 3 parimat tööd. ÜTÜ konverentsile koguneks siis mõistlik arv ettekandeid ja sellisel juhul oleks võimalik läbi viia korralik arutelu.

Tänavu on meil teaduskonnas ÜTÜ juubelikonverents — 25. Plaanis on konverentsiettekanded Õigusteaduskonna ÜTÜ ajaloost. See teema sobib kõige enam I—II kursuste üliõpilastele, mõni saaks valminud tööd hiljem kindlasti auhinnatööks esitada.

ÜTÜ konverentside uue süsteemi kohta (konverentsid toimuvad teaduskonniti, erinevatel aegadel) niipalju, et ega varem teaduskonna-nõukogudel suurt midagi enne konverentsi teha olnud. ÜTÜ suur nõukogu rahmeldas. Nüüd on olukord vastupidine ja tundub, et õigem.

H. OK

Uus muusika, uus liikumine

● Kas rühm kujunes ammu?

«Praegune koosseis harjutab koos 1969. aasta sügisest. Õigemini enamik tüdrukutest, sest rühm täieneb ja muutub pidevalt nii ülikooli astujate kui ka lõpetajate arvel. Ühelt poolt on muidugi tore saada tihti täiendust. Grupi kui terviku selline ebapüsivus aga mõneti häirib. Uustulnukatelt nõuab rühmaga kohanemine ikka aega. Seda eriti siis, kui nad alatasa peavad jääma kõrvaltvaatajaiks. Ja sinna pole midagi parata, sest enne esinemist põhikoosseisuga ei saa jätta vana kavasid lihvimata. Hea oleks, kui meil oleks oma ettevalmistusrühm. Sellist lisaüksust luua on küllaltki raske osakonna õppejõudude suure koormuse tõttu.

Nn. eliitrühma ajalugu on vaid paariaastane. Loodud sai ta õieti tänu soomlannade küllakutsele 1968. aastal. Koondrühmade paremates võimlejatest moodustati siis uus rühm, mis esmakordselt esines Soome Rahvusteatris. Neist päris esimestest on praegu rühmas alles ainult kolm tüdrukut.»

● Nägid soomlased samailmelisi kavu, mida esitasite üliõpilaspäevadel?

«Ei, kavad on kõik uued ja võib öelda, et harjutuste iseloom on põhimõtteliselt hoopis teine, kui oli siis. Esineme Tartus suhteliselt harva ja siis tahaks iga kord näidata midagi uut. Pealegi tüdinevad tüdrukud ruttu ühe ja sama harjutuse kordamisest. Püüame küll teha korralikult, aga muusikaga täielikult kaasa minna enam ei suuda. Võib-olla saab siin midagi ära teha treeningu emotsionaalsemaks muutmisega kavade puht-tehnilise omandamise arvelt. Päriselt me sellest probleemist vist kunagi lahti ei saa. See nõuaks ka rohkem näitlejalikku endast ammutamise oskust.

Kavade iseloomu muutusel oli oma osa soomlastel. Kuigi sealsed ajalehed kinnitasid, et soomlannadel tuli naabermaa tüdrukutele alla vanduda, oli meil neilt mõndagi õppida. Soome naisvõimlemisjuhid osutasid õigustatult asjaolule, et meie harjutuste efektne kirevus pakub esitamisel küll silmale mõnu, kuid kehatöö jääb vajaka. Heakskiitu ei leidnud ka kavade tantsulisus, sest Soome naisvõimlemine suhtub küllaltki hukkamõistvalt kõigesse, mis eemaldub nii-nimetatud puhtast võimlemisest.

Võtsime naabrite nõuandeid tõsiselt. Välja tuli aga hoopiski mitte see, mida oleksid ehk soovinud näha soomlased. Tantsulisus jäi, kuid liikumine muutus moodsamaks. Klaverisaate asemel hakkasime kasutama muusikat grammofoniplaatidelt. Uus muusika nõudis ka uudset liikumist. Kuidas see meil välja tuli, võidi hinnata üliõpilaspäevadel. Samade kavadega esinesime ka Moskvas Naftakeemia Instituudis, kus aplausi järgi otsustades kõige enam rõõmu pakkusid pealtvaatajaile meie pop-stiilis kavad. Instituudi üliõpilaslehte pandi kirja isegi sellised read: «Halvemini tehakse, võib-olla ka paremini, aga midagi niisugust enam ei näe. See oli improvisatsioon». Muidugi on arvamusi mitmeid ja Intervisiooni iluvõimlemise karikavõistluste vastutav komisjon meie «maiuspalu» demonstratsioonesinemiste kavva ei võtnud, kuid vähem uudsete kavade kohta olid hinnangud kiitvad. Mõningal määral oli niisugune suhtumine ka ootuspärane, sest väljajäetud kavade stiil oli liigagi erinev klassikalisele balletile baseeruvast võimlemisest, mis täidab võistlussaale.

Võib-olla seostub kunagi iluvõimlemisega ka sportlik tants, kuigi mitte paaristantsuna nagu jääl. See oleks küll tervitatav. Võib-olla jääksid selles kavade koostajaile vabamad käed muusika tõlgendamisel ja mõnes mõttes ka valikul.

● Milliseid nõudeid esitab teie rühm oma liikmeile?

«Füüsilised eeldused ja tehnika valdamine, mis on otsustavaks võistlusvõimlejaile, pole meile ehk määrava tähtsusega. Päris ilma tehnilise tagamaata muidugi midagi ära ei tee. Meie väärtust ei vaeta tehnikast lugupidav kohtunike kolleegium, vaid publik oma aplausiga, kelle jaoks rühma teeb omanäoliseks ikkagi tüdrukute väljenduslikkuse aste, lavaline sarm. Meile endile on viimasel ajal kõige enam rõõmu teinud Liie Rutto «Avastasime» rühma jaoks kaks asja koos: Liie ja beat-muusika. Keegi meist pole suutnud beatmuusikasse nii hästi sisse elada kui tema.

Ideaalne oleks kui kõik rühma liikmed katsetaksid ka harjutuste koostajatena. Kavade üheplaaniliseks muutumise oht kummitaks siis vähem. Paraku on see aga raskesti teostatav. Võimlemine on tüdrukutel ikkagi vaid kõrvalharrastuseks. Eriala omandamise kõrvalt nüpalju aega ja vaeva mujale mahutada, see on ka heade mõtete olemasolu korral raske.

R. K.

Kallis Ülle, tunneme Sulle kaasa

ISA

kaotuse puhul.

Õigusteaduskonna II kursus ja kursusejuhendaja

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет» г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 33. MB-00405.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

Raamatupalat

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 2 Reedel, 22. jaan. 1971 XXIV aastakäik

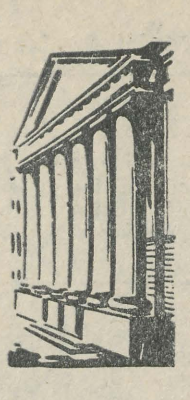

ACTA DIURNA

10. jaanuaril toimunud bioloogia-osakonna vilistlasõhtul käsitles vil. T. Soidla (Leningradi RÜ) geneetika arenguperspektiive. Kaasaja geneetika kolme tähtsama probleemina nimetas ettekandja 1) inimemese elukeskkonnas esinevate kemikaalide geneetilise toime põhjalikku uurimist ära hoidmaks elukeskkonna kasvavat saastamist; 2) raku peenstruktuuri analüüsi geneetiliste meetoditega; 3) närvitegevuse geneetikat.

✲

EKP TRÜ komitee arutas oma koosolekul 11. jaanuaril eeloleva poolaasta tööplaani, pidas nõu Teadusliku Raamatukogu ruumikitsikuse lahendamiseks ja kinnitas partei algorganisatsioonide otsused NLKP liikmeks ja liikmekandidaadiks vastuvõtmise kohta.

NLKP liikmeteks võeti «Skandinaavia kogumiku» toimetaja Hille Sarv, Sotsioloogia Laboratooriumi vaneminsener Nikolai Gorbunov ja Matemaatikateaduskonna V kursuse üliõpilased Aleksandr Fljaišer ning Viktor Spesivõh. Liikmekandidaatideks said Lihasetalituse Laboratooriumi vanem teaduslik töötaja pedagoogikakandidaat Arved Vain ja füüsikaosakonna V kursuse üliõpilane, ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitja Vladimir Mürk.

✲

15. jaanuaril oli ametiühingu komitee järjekordne koosolek. Tehti kokkuvõtteid administratsiooniga 1970. a. sõlmitud ohutustehnika ja töökaitse kokkuleppe täitmisest. Võidi konstateerida, et kokkuleppe rahaline plaan küll ületati, kuid nomenklatuursest plaanist tuleb objektiivsetel põhjustel (pleki defitsiit) mõned tööd 1971. a. üle kanda.

Teiseks kuulati raamatukogu ametiühingubüroo esimehe M. Orava ja administratiiv-majandusosakonna ametiühingubüroo esimehe E. Peetsu aruandeid tootmisnõupidamiste korraldamisest. 1971. a. TRÜ-le eraldatud külgkorviga mootorratas otsustati anda suusaspordi kateedri preparaatorile O. Puustale.

Tutvustati 1971. a. finantseelarvet ning välisturismiks eraldatud tuusikuid.

Mida tehti 1970. a. teaduse-vallas?

TEADUSALA PROREKTOR DOTS. J. TAMMEORG

Vastata sellele ammendavalt meie ajalehe nappidel veergudel on praktiliselt võimatu, sest statistiliste andmete põhjal võttis ülikooli teaduslikust tööst 1970. aastal osa 768 isikut, kellele tuleb lisada veel suur hulk üliõpilasi, kes aasta jooksul teadusele midagi andsid. Öelda, mida nad andsid, see nõuaks päris paksu raamatut. Me ei saaks siin ülevaadet anda isegi peamistest ja suurematest probleemidest, sest ka neid oli kokku 34, millest 14 osas on TRÜ üleliiduliselt kas põhiline või juhtiv täitja. Mõningaid olulisi momente tooksime arvude keeles siiski esile, et teada, kuhu tulevikus tuleb püüda.

TEADUSLIKUD VÄLJAANDED. Mõtleme nende all monograafiaid, õpikuid, teaduslike tööde kogumikke, toimetisi, rotaprindiväljaandeid.

Aasta	Üldtoodang	Monograafiad	Õppevahendid rotaprindil	Toimetised
1970	188	14	98	25
1969	145	12	74	19
1968	126	7	57	18
1967	145	7	81	14
1966	126	11	75	13
1965	118	11	63	15

Kui lisame siia juurde ka õpikud koolidele ja populaarteaduslikud raamatud (mitte brošüürid), siis saame 1970. a. väljaannete arvu 204 (1969 — 145, 1968 — 126, 1965 — 118; ehk autoripoognates: 1970. a. 1929, 1969. a. 1227). Küllaltki soliidsed arvud ja soliidne tõus, võrreldes eelmiste aastatega. Teaduskonniti jaguneb see arv enam-vähem võrdeliselt. Kõige tüsedama osa toodangust moodustavad monograafiad, millele meil tuleb ka 1971. aastal mõelda. Nüüd oleks paras aeg taoliste teostega välja tulla Füüsika-Keemiateaduskonnal. Rotaprindiõppevahendite osas ootame elavamat tegevust üleülikoolilistelt kateedritelt. Ainult üks õppevahend 5 kateedri kohta on siiski liiga vähe Ajaloo-Keeleteaduskonna 35 kõrval.

TEADUSLIKUD ARTIKLID. Esitame andmed jälle kogu viisaastaku kohta.

Aasta	Artiklite üldarv	Kogumikes väljaspool ülikooli	Üleliidulistes väljaannetes	Välismaal
1970	1333	777	261	45
1969	1158	807	293	54
1968	1063	718	313	59
1967	923	*)	181	32
1966	706	*)	159	28
1965	719	*)	152	17

*) märgitud aastatel ei arvestatud eraldi väljaspool ülikooli kogumikke ilmunud artikleid.

Artiklite üldarv tõuseb viisaastaku jooksul pidevalt. Ent väljaspool ülikooli kogumikke ilmunud artiklite hulk, samuti artiklite arv üleliidulistes ja välismaa väljaannetes paneb natuke mõtlema. Väljaspool ülikooli kogumikke ilmus 1970. a. 30 artiklit vähem kui 1969. a. Osaliselt seletub tagasiminek asjaoludega, et käesoleval aastal esitasime aruande pisut varem kui mullu, mistõttu puuduvad detsembrikuu jooksul ilmunud artiklid. Et artiklite üldarv on tõusnud, tähendab see siiski, et oleme orienteerunud o m a väljaannetele, mis ei ole hea. Esiteks sellepärast, et see tuleb meile küllaltki kulukas. Väljaannete trükimahu suurenemine nõudis rohkem raha ja seda kemikaalide, katseloomade ja komandeeringute arvelt. Kui trükimahtu veel palju suurendame, siis on näpud peagi põhjas. Teiseks on väljaspool ülikooli kogumikke ilmunud artiklite arv üks näitajaid, mille alusel võrreldakse kõrgemate õppeasutuste teaduslikku tegevust.

Üleliidulistes väljaannetes ja välismaal ilmunud artiklite hulgalt oli rekordiline 1968. a. Miks need näitajad on nüüd vähenenud? Tegemist on kõrgekvaliteedilise foorumiga. Ainult tõesti väärtuslik artikkel pääseb retsensentide kitsast väravast läbi. Tahtmatult tekib küsimus, kas viimati pole meie töö kvaliteet langenud? Või oleme ise läinud kergema vastupanu teed?

Teaduslike artiklite publitseerimine väärib analüüsi ka teaduskondade lõikes. Esitame andmed kahe viimase aasta kohta, ülemine arv näitab 1970., alumine arv 1969. a. toodangut (vt. lk. 2).

Järgneva tabeli (vt. lk. 2) andmed räägivad selget keelt, kus on süüdlased. Rõõmustab, et üleülikoolilistes kateedrites on kasvanud artiklite arv, sealhulgas just üleliidulistes väljaannetes ilmunud artiklite arv. Peamiseks kandjaks on ühiskonnateaduste kateedrid. Möödunud aastal tähistasime V. I. Lenini 100. sünni-aastapäeva, millega seoses ühiskonnateaduste kateedrid võtsid endale kõrgendatud kohustused ka teadusliku töö alal. On hea meel mõelda, et kateedrid on oma ülesannetega kvaliteetselt toime tulnud. Üleliidulistes väljaannetes ilmunud artiklite kogus on tõusnud ka Ajaloo-Keele- ja Kehakultuuriteaduskonnas. Tee üleliidulisele areenile leidsid ka Õigusteaduskonna õppejõud. (Möödunud aastal pahandasime nendega väga!) Muret teeb aga Matemaatikateaduskond, kus 1969. a. niigi väike artiklite arv on 1970. a. veelgi langenud. Kui ülikooli keskmine artiklite arv õppejõu kohta

(Järg 2. lk.)

KAKS PÖÖRDUMIST EKSAMITE ASJUS

Kõnetasime ÕIGUSTEADUSKONNAST

dots. V. Kelderit, õigusteaduse doktorit, tsiviilõiguse ja -protsessi kateedri juhatajat.

Eksamineerisin hiljuti Õigusteaduskonna 4. kursuse statsionaarseid üliõpilasi. Nõukogude maaõigus oli eksamiaineks esmakordselt vabariigis.

4. kursus on väikesearvuline ja tubli kollektiiv, üliõpilased töötavad süstemaatiliselt.

Üliõpilased arutavad sageli, kas tasub loenguil käia või mitte. Mina teen katseid selle vajaduse kontrollimiseks. Sõltumata eksamipiletist hakkan küsima loengumaterjali. On selge vahe, kas üliõpilane on viibinud loengul või mitte. Tulemused erinevad vähemalt ühe hinde võrra. Eriti arusaamist nõudva mitteõpitava ainelõigu puhul on kontrast ilmne ja loengult puudunud üliõpilane «viit» kindlasti ei saa.

Eriti sisukate vastuste poolest jäid meelde Heldur Veinberg, Ants Holter ja Toomas Tromp.

... JA BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKONNAST

dots. V. Tohverit, bioloogiakandidaati, taimefüsioloogia ja biokeemia kateedri juhatajat:

Eksamineerisin kaht õpperühma üldises biokeemias, ühega võin täiesti rahul olla, teine teeb lausa muret. See viimane käib bioloogia-osakonna III kursuse kohta, kelle taseme viib alla just pedagoogide rühm.

Kursuse tulemused olid sellised: 2 — «5», 7 — «4», 12 — «3», 12 — «2», viis mitteilmunut, kaks, keda eksamile ei lubatud praktikumi täitmajätmise või puudumiste pärast. Kolm «mitterahuldavat» kuulub üliõpilastele, kes loobusid vastamast pärast pileti mõneaegset silmitsemist. 20% on biokeemias igal aastal läbi kukkunud, kuid kardan, et tänavu ei suuda mõni ka teisel katsel hakkama saada.

Mitteilmunuist neljal on arstitõendid. Tulevaste pedagoogide nõrga esinemise olulisima põhjusena näen ma nende hulgas levinud mentaliteeti: «Meilt ei maksa teooriat nõuda, uurimine-puurimine jäägu teoreetikutele.»

Samuti annab tunda, et üliõpilastel on nõrgad teadmised biokeemiale eelnenud alusaines — orgaanilises keemias.

Konsultatsioonidel käis küll pidevalt pool kursust, kuid paraku ikka tugevam pool. Semestri jooksul kirjutasime kaks kontrolltööd, kuigi need ebaõnnestusid, ei tehtud sellest vajalikke järeldusi. Biokeemias

(Järg lk. 2)

Rektori kohtumisest raamatukogutöötajatega

ÜLIKOOLI PERSPEKTIIVIDEST lähematel aastatel rääkis teisipäeval, 19. jaanuaril ülikooli raamatukogu töötajatega kohtudes rektor A. Koop.

J ä r g n e v a l t o l u l i s e m a s t.

✲ Käesolevaks viisaastakuks on planeeritud 7 milj. rbl. (eelnenud 10 aasta jooksul kulutati 3,5 milj., et hoida ülikooli nn. «tasemel», ilma et materiaal-tehnilise baasi osas oleks midagi oluliselt muutunud).

✲ EDASPIDI TULEB LÄHTUDA: e s m a l t — ühiselamutest. Leningradi mnt. 540-kohalisele (tähtaeg 1. sept. 1971) lisaks peab valmima 1973. a. teine, et likvideerida Kukulinna ja Elva ühiselamud. 1980. aastaks valmiv kolmas suur ühiselamu peaks üliõpilaste majutamise lahendama. Kokku annavad need kolm ühiselamut 1500 kohta, seejuures 1 üliõpilasele 6 m² praeguse 3 m² vastu;

t e i s e k s — ülikooli õppejõudude ja teenindava personali korteriprobleemidest. Praeguses esimeses järjekorras on ca 100 perekonda;

k o l m a n d a k s — õppeotstarbelise pinna laiendamisest. 1973. a. peaks valmima auditooriumide korpus, alles seejärel tuleks ahel: füüsikakorpus, Teaduslik Raamatukogu, keemiahoone, Matemaatikateaduskonna korpus, kehakultuurikompleks jne.

Üldiselt on ülikooli profiil välja kujunenud, suuremaid sisulisi muutusi ei ole ette näha. Domineerima jääb statsionaarne õppevorm (5000 : : 2000, on statsionaarsete ja mittestatsionaarsete üliõpilaste maksimumarvud 5 aasta perspektiivides).

✲ Raamatukogu valmimiseni (planeeritud 1977. a.) tuleb osa raamatufondist paigutada kas Sangaste lossi, vana-Tiigi ühiselamu või sisekliiniku keldritesse.

✲ K ü s i m u s t e - v a s t u s t e k o r r a s.

Kas valmivates ühiselamutes on mõeldud nn. käsikogude paigutamise võimalustele?

«Projekteeritud on puhketoad. Raamatukoguruumi eraldi ei ole ette nähtud.»

Kui sellele kolmes suures tuleviku-ühiselamus mõeldud ei ole, ollakse jälle ummikus, sest ka uus raamatukogu ei ammenda lugejakohtade probleemi ja üliõpilastel pole ka edaspidi piisavalt õppimiskohti. Kas ei oleks võimalik projekti kohandada?

«Projekte muuta ei saa, seda enam et 6 m² üliõpilasele on siiski küllaldane. Muidugi võiks ruumide kasutuselevõtmisel mõelda, kuidas oleks otstarbekam ja vajalikum.»

Raamatute transportimine ja hädapindadele paigutamine on raamatute kahjustamine, sest Tartu ülikooli raamatukogu fondide puhul ei ole õige öelda — vananeb — ja aegajalt maha kanda. Tundub olevat just vastupidi — ajas on meie fondid muutunud hindamatuiks nii vabariigi, liidu kui ka paljude välismaa uurijate jaoks. Kas ei eeldaks see ka vastavat suhtumist nende poolt, kellest meie varade olemasolu või häving sõltub?

Väljavõte protokollist TRÜ Teadusliku Raamatukogu töötajate kohtumiselt rektor A. Koobiga.

TERE TULEMAST!
LAIPNI LÜDZAM!
SVEIKI ATVYKE!
ДОБРО ПОЖАЛОВАТЬ!

VÄRAVPALL

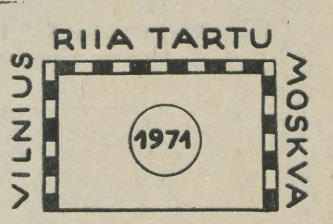

29.—31. jaanuarini viibivad Tartus Vilniuse, Läti ja Moskva RÜ väravpallivõistkonnad. Tartus toimub seitsmes Balti liiduvabariikide ja Moskva ülikoolide vaheline turniir väravpallis.

Võistlused peetakse Ilmatsalu võimlas 29. ja 30. jaanuaril kella 14—19 ning 31. jaanuaril kella 10—15. Autoussid väljuvad Tartust V. Kingissepa tn. 19 võimla juurest 29. ja 30. jaanuaril kella 13.30-st ja 31. jaanuaril kella 9.30-st alates tunniste vaheaegadega.

E. KÜBARSEPP

Pärnulased!

Pärnu IV Keskkool ootab oma vilistlasi ja endisi õpetajaid vilistlaste kokkutulekule, mis toimub 30. jaan. 1971. a. kell 19 koolimajas. Osavõtjatel registreerida kooli kantseleis hiljemalt 25. jaanuariks 1971. a.

DIREKTOR

Mida tehti 1970. a. ...

aastas läheneb kahele, siis Matemaatikateaduskonnas jääb ühestki veel palju puudu. Ei tahaks uskuda, et seda põhjustab teaduse spetsiifika. Kui puht-teoreetilised kateedrid võiksidki mõneti alla jääda, siis rakenduslikud alad (metoodika ja arvutuskeskus) peaksid puudujäägi tasa tegema.

Teaduskond	Artiklite arv			
	ülikooli kogumikes	väljaspool	üleliidulistes	välismaal
1. Üleülikoolilised kateedrid	39 33	101 58	24 12	1 4
2. Ajaloo-Keeleteadusk.	125 38	108 127	53 33	5 9
3. Matemaatikateadusk.	6 11	23 34	11 21	3 1
4. Füüsika-Keemiateadusk.	74 63	73 89	32 48	1 6
5. Biol.-Geograafiateadusk.	30 41	106 106	16 29	6 8
6. Õigusteadusk.	38 13	45 37	7 0	0 0
7. Majandusteadusk.	33 17	25 44	2 7	0 0
8. Arstiteaduskond	152 75	214 233	81 118	18 19
9. Kehakultuuriteadusk.	33 30	71 89	31 11	11 7
10. Muud asutised	26 12	11 8	4 4	0 0

(Muude asutiste all on toodud Teadusliku Raamatukogu ja Biofüüsika Laboratooriumi toodang.)

TEADUSLIKE KRAADIDE KAITSMINE.

Aasta	Aasta jooksul kaitsti	
	doktoriväitekirju	kandidaadiväitekirju
1970	12	27
1969	11	27
1968	8	20
1967	5	41
1966	1	17
1965	3	13

Võrreldes 1969. aastaga ainult üks doktorikraad rohkem. Aga miks on paigalseis kandidaatide osas? Kes vedas alt? Või oleme siin saavutanud juba lae? Kaugeltki mitte! Õigupoolest demonstreerib meie potentsiaali 1967. aasta. Süüdlasteks on need aspirandid, kes ei tulnud oma ülesannetega toime, andes ühtaegu raske hoobi ülikooli teadusliku töö plaani täitmisele tervikuna. Plaani jätsid 1970. a. täitmata 29 aspiranti, kes lõpetasid aspirantuuri ilma töö valmimiseta. Seejuures esineb 9 aspirandil üsnagi suur võlgnevus, mis muudab kahtlaseks väitekirja valmimise ka 1971. a. jooksul, sest nüüd tuleb võlgnevus likvideerida jooksva töö kõrvalt. Seda näitavad ka kogemused 1969. a. võlglastega, kellest vaid 5 jõudsid aasta jooksul kaitsmiseni. Selle pahanduse kõrval aga märgime ära ka need aspirandid, kes töötasid eeskujulikult ja lõpetasid aspirantuuri väitekirja kaitsmisega: M. Uusküla, S. Keevallik, J. Mikk, E. Kitvel. Neile kuulub kogu meie kollektiivi lugupidamine.

VEEL KORD PLAANI TÄITMISEST. Aspirantide suurest võlast me juba rääkisime. Et see kordub aastast aastasse, seisab meil 1971. aastal ees tõsine töö aspirantidega ja aspirantuuriga üldse. Aspirantuuri olukord on meil üldse kõige halvem näitaja, sest jääme ligikaudu 2 korda maha üleliidulisest keskmisest. Pole siis ime, et see küsimus on TRÜ kohta tõstatatud Liidu Kõrgema ja Kesk-erihariduse Ministeeriumis. Ettevõtmiste kompleks ei pea hõlmama mitte ainult aspirante, vaid ka kõiki võlglasi eelmistest aastatest.

Kas õppejõud ja teaduslikud töötajad tulid oma plaaniliste ülesannete täitmisega toime? Põhiliselt küll. Ka siin andis juubeliaasta end tunda. Haigestumise või eriolukorra tekkimise tõttu jäid võlglasteks ainult 4 inimest (1969. aastal 10). Ilmselt ei saagi siin paremat olukorda ette kujutada.

LEPINGULISTEST TÖÖDEST. 1970. aastal täitis ülikool 212 lepingulist tööd kogusummas 627,5 tuhande rubla eest.

Aasta	Lepinguliste tööde maht tuh. rbl.
1970	627,5
1969	526,9
1968	423,5
1967	361,7
1966	261,1
1965	200,3

Ka selles osas kasvame. Mõningal määral võis 1970. a. täheldada väikesemahuliste lepingute osa vähenemist, s. t. lepingud muutusid ulatuslikumaks, andes võimaluse pakkuda teadusele olulisemat panust. Rahaline tulu oli aga tõhusaks täienduseks teadusliku töö laienemisega napiks jäävale eelarvele. Aga ka siin ei möödunud aasta pahandusteta. Van.-õp. B. Maiste sõlmis sovhoosidega kergekäeliselt 6 lepingut, mis jättis täitmata või täitis puudulikult. Kutse-eetika rikkumise pärast vabastati B. Maiste ülikooli teenistusest. See on esmakordne juhtum, kus ülikooli õppejõud ei täitnud lepinguga endale võetud kohustusi.

ÜLIÕPILASTE TEADUSLIKUST TÖÖST võib rääkida ainult head. Suurenes võistlustööde arv nii ülikoolisisesel, vabariiklikul kui ka üleliidulisel konkursil. Kahjuks pole meil ikkagi veel andmeid viimase tulemustest. Aruandeaastal võttis 195 (1969 — 139, 1968 — 117) üliõpilast osa probleemlaboratooriumide tööst. Kui lisame juurde veel erilaboratooriumid, tõuseb see arv 237-ni. Vististi on meil aeg jätta jutud, nagu oleksid teaduslikud laboratooriumid enda alla võtnud palju õppepinda. Kui aasta jooksul 237 üliõpilast sai osa võtta kõige kõrgemast õppetöö vormist, siis on see meie õppetööle ainult tunnustuseks.

LÕPETUSEKS VEEL MÕNI SÕNA MEELDIVAT. 1970. aastal tuli ülikooli 2 Nõukogude Eesti preemiat (K. Siilivask ja kollektiiv eesotsas A. Kliimanniga). Üleliidulisel rahvamajanduse saavutuste näitusel esinesime 6 väljapanekuga, millest 3 said medalid, sealhulgas 2 üliõpilaste tööd. Soliidsed diplomid saime ka ENSV rahvamajanduse saavutuste näituselt ja rahvusvaheliselt näituselt «Keemia-70». Andku see tunnustus kogu meie kollektiivile jõudu uue viisaastaku esimesel aastal töötada veelgi paremini.

J. TAMMEORG,
teadusala prorektor

ELKNÜ TRÜ komitee kontroll tegi kuu aega tagasi tutvumisretke TRÜ linnavälistesse ühiselamutesse. Alljärgnevalt mõne sõnaga selle tulemustest.

Kvissental, Kukulinn ja Elva nõuavad tähelepanu!

Kõigepealt KVISSENTAL, kus elab rahvast mitmest teaduskonnast, enamuses on siiski bioloogid-geograafid. Mõned toad jätsid küllaltki viisaka ja hubase mulje. On näha, et tudengid on püüdnud oma kodust elu nigelatest tingimustest hoolimata mugavamaks muuta. Samas esines aga tube, mis olid väga korratud. Tundus, et nii nagu sügisel sisse koliti, nii on jäänudki.

Tubades on mööblinappus, ei ole kuhugi oma üleriideid panna, raamatutest ja tarbeesemetest rääkimata. Loodame, et siin annab administratsioonil midagi ära teha, andes kasvõi suurematesse tubadesse mõne riidekapi juurde.

Kööki ei kasutata, sest on raskusi küttega. Ka ahjukütet ei piisa. Kütepuid ju on, kuid keeruline lugu on nende kättesaamisega. Ka siin tuleks komandandil midagi ette võtta.

Tudengitega kõrvuti elavad ka mõned ülikooli õppejõud. Mainiksime nendest kehalise kasvatuse ja spordikateedri vanemõpetajat B. Matveid ja teoreetilise füüsika kateedri vanemõpetajat V. Looritsat. Kui B. Matvei elutingimused ei ole just kõige hullemad (pealegi veel lootus saada lähemal ajal korter), siis V. Looritsa pere olukord on kehv. Viieliikmeline perekond (kaks väikest last, vanaema) elab kahes eraldi asetsevas toas. Toidu valmistamine, laste riiete pesemine ning laste vannitamine toimub ühes ja samas toas. Kasutada on aga ainult elektripliit. Kõigele lisaks on perekonnas lähemal ajal oodata juurdekasvu. Vastavatel komisjonidel on viimane aeg midagi ette võtta selle ja ka teiste perekondade elamistingimuste parandamiseks.

KUKULINN. Siia on majutatud Arstiteaduskonna üliõpilased. Et elanikke on üle 70, siis on olemas ka ühiselamu nõukogu, keda juhib IV k. pediaater A. Vares. Temalt pärisimegi, millised mured selle maja elanikke vaevavad. Kõigepealt on raskusi mööbliga. Paljudes tubades ei jätku laudu ja toole (sessioon on käimas, pole kuskil õppida). Samuti on nappus kardinapuudest.

Kütmine on ebakorrapärane, vahel ei jätku külma vettki, soojast rääkimata. Köök ei ole korras, üliõpilased on sunnitud läbi ajama elektripliitidega. Elamu küttesüsteemis on mingi viga, mille tagajärjel on viis tuba juba mitu nädalat külmad. Ei ole aidanud ka majandusosakonna poole pöördumine — puudust ei ole likvideeritud.

Viimasel ajal on esinenud juhtumeid, kus toa elanike äraolekul on tubadesse tunginud tundmatud isikud. Seetõttu on enamik tubasid varustatud tabalukkudega. Üldkasutatavad ruumid on küllaltki korras, ainult teisel korrusel on 4—5 valamut rivist väljas.

Ühiselamu nõukogu on püüdnud mõndagi ära teha, et muuta elamistingimusi paremaks. Televiisor on olemas, kuid puudub kõetud ruum, kus teda vaadata. Ühiselamu kütja elab üksinda toas, kuhu oleks võimalik majutada viis tütarlast ühiselamu kõige suuremast toast, mida omakorda saaks edaspidi kasutada televiisoriruumina. Kütjale sobiks ka mõni väiksem tuba. Loodame, et Arstiteaduskonna dekanaat ja parteibüroo aitavad ühiselamu nõukogu selle küsimuse lahendamisel. Ühiselamu nõukogu teeneks tuleb lugeda ka 0-kursuse majutamist, seda küll tubadesse lisavoodite paigutamise hinnaga. Üldiselt jättis Kukulinna ühiselamu kord mõne teisega (Pälsoni 23 või Tiigi 78/80) võrreldes küllaltki hea mulje.

ELVA ühiselamu jätab juba väljastpoolt sünge mulje. Sisenemisel on tunne, et oled sattunud külma «hundilauta». Majas elab 20 üliõpilast, põhiliselt matemaatikud. Kord tubades on käest ära. Akendel ei ole kardinaid, riided ripuvad naelte otsas, kuigi mõnes toas on ka kapp selle tarbeks olemas. Raamaturiiulid on, kuid raamatud vedelevad ikkagi mööda tuba laiali. Osa tube on pimedad, sest puudus on elektripirnidest.

Kõigest kokku jääb mulje, nagu ei oleks need üliõpilased kunagi omanud kodu. Karta on, et sellise elulaadi puhul ei osata ühiselamus olla ka tulevikus, kui juba linnas asutakse. Üldiselt on märgata, et Elva ühiselamus läheb elamiskultuur aasta-aastalt allamäge. Ühiselamus on sagenenud ka varguse juhtumid, on ju uksed ööd ja päevad läbi avatud.

Ülikooli juhtkonnal tuleks tõsiselt kaaluda Elva ühiselamu edaspidise kasutamise võimalusi. Ei ole otstarbekas, ammugi mitte kasulik pidada 20 inimese jaoks (kuigi on mõeldud 120—150 üliõpilasele) küllaltki kalliks maksma minevat hoonet. Peale selle veel mitu palgalist töötajat. Arvata võib, et sellise hulga üliõpilasi majutab kuidagi ka linna ühiselamutesse.

Nähtu pani kirja J. TAMM,
elu-olu sektori juhataja

(Algus 1. lk.)

on eksamieelsest pooleteisest nädalast vähe isegi geniaalsele üliõpilasele. See on aine, milles loengute juhuslik jälgimine pole võimalik, arusaamine rajaneb eelneva omandamisele: kui midagi jääb vahele, õpid järgmist osa nagu hiinakeelset laulu.

Õpikuid on vähe ja puudub just ajakohane õpik. Venekeelsetest sobib kursuse omandamiseks J. B. Filippovitši «Основы биохимии», muud tulevad vaid abimaterjalidena arvesse. Nimetatud õpikut on kateedris vaid viis eksemplari, ei piisa ka TRÜ üldraamatukogudes leiduvatest. Bioloogid saavad raamatukogusse õpikuid tellida vaid oma kontingendist lähtudes, seda õpikut vajavad aga hiljem veel ka meedikud, agronoomid, veterinaarid jt. Kõnetatu koostatud ajakohane õpik «Üldine biokeemia» on praegu tootmises ja ilmub arvatavasti 1971. a. lõpuks.

Biokeemia õppeaeg on liiga lühike, kõnesolev kursus sobiks jaotada kahele semestrile (aine maht on 126 tundi).

Veel üks asi teeb muret. Paistab, et juba keskkoolist ja esimestest üli-

...eksamite asjus

koolikursustest peale tuleks võidelda tendentsi vastu, mida levitavad isegi mitmed haridusjuhid. See on nn. tuupimise halvustamine (loe: järjekindla, süstemaatilise ja visa teadmiste omandamise halvustamine). Oli õige, et tõsteti ausse mõtlemisvõime arendamine, kuid õhinas visati koos pesuveega välja ka laps; nüüd elab keskmine keskkoolilõpetaja usus, et tema ei pea õppima fakte, vaid peab arendama puhast mõtlemist. Aga kuidas «mõtelda» ilma faktideta? Millest siis veel mõtelda? Kõrgem haridus nõuab täpsust, rangust ja mõtlemisvõimet laialdaste faktiliste teadmiste baasil — või siis polegi spetsialisti.

Seepärast ausse üliõpilane, kes ei karda tuupuri nime ja töötab selle sõna otseses mõttes!

Algul mainitud edukas kursus oli bioloogiaosakonna IV kursus (biokeemikud, mikrobiokeemikud ja geneetikud) aines «Energiavahetus». Kirjutasin välja 4 «viit», 4 «nelja» ja ainult ühe «kolme», mis näitab, et järjekindla tööga võib iga keskmiste võimetega üliõpilane jõuda korraliku eksamihindeni.

Tsiviilkaitse Peamine ülesanne

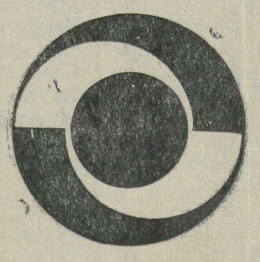

Möödunud aasta 25. detsembril võttis TRÜ Nõukogu vastu otsuse tsiviilkaitse olukorra parandamise kohta meie ülikoolis. Selle otsuse esimeses punktis rõhutati, et tsiviilkaitsealases töös on praegu peamiseks ülesandeks ülikooli kogu isikliku koosseisu ettevalmistamine kaitseks massilise hävitamise relvade vastu.

Vastavalt rektori käskkirjale ja TRÜ Nõukogu otsusele töötas tsiviilkaitse staap välja **8-tunniste õppuste programmi,** selle arvestusega, et lähemate aastate jooksul töötatakse läbi üldine ja kohustuslik tsiviilkaitse-alaste teadmiste 21-tunnine miinimum.

1971. a. programmi eesmärgiks on täiustada varem omandatud teadmisi, **pöörates peamist tähelepanu individuaalsete kaitsevahendite praktilise kasutamise oskustele, kodanike kohustustele vaenlase kallaletungi ohu ja õhuhäire signaalide puhul,** aga samuti ülikooli tsiviilkaitse üksuste liikmete ja juhtiva koosseisu ülesannetele. Kogu programm tuleb läbi töötada **hiljemalt 15. märtsiks, et märtsi teisel poolel kõik õppustest osavõtjad oleksid suutelised sooritama arvestused** individuaalsete ja kollektiivsete kaitsevahendite praktilises kasutamises massilise hävitamise (aatomi, keemilise ja bakterioloogilise) relvade puhul, aga samuti oskuses tegutseda õhualarmi ning vaenlase ootamatu kallaletungi puhul. Arvestuse sooritanuile antakse vastav tõend.

Arvestuste näidisküsimused on paljundatud ja nendega saab tutvuda õppegruppide juhatajate kaudu.

Õppuste ja arvestuste edukus sõltub suurel määral ülikooli allasutuste juhtide (dekaanide, kateedrijuhatajate, laboratooriumide juhatajate jt.) tegevusest, kellele on pandud vastus oma kollektiivi liikmete ettevalmistuse eest.

Praegu on kogu ülikooli ulatuses eeltööd lõppenud, on loodud õppegrupid, nimetatud õppuste läbiviijad ja koostatud õppuste ajakava. Ülikooli tsiviilkaitse staap viis juba detsembris läbi instruktiiv-metoodilise õppuse, et abistada grupijuhte õppetöö metoodikas, seda eelkõige näitlike vahendite osas. On alustatud tsiviilkaitse-alaste õppefilmide demonstreerimist, mis jätkub veebruarikuu lõpuni.

Selle massilise ürituse õnnestumine nõuab kogu meie kollektiivi aktiivset ning kohusetundlikku osavõttu õppustest, aga samuti partei- ja komsomoliorganisatsiooni ning ülikooli administratsiooni pidevat tähelepanu. On ju tsiviilkaitsealane töö üks osa nendest ülesannetest, mille eduka täitmisega läheme väärikalt vastu eelseisvale NLKP XXIV kongressile.

I. SOBOLEV,
TRÜ tsiviilkaitse staabi ülem

Meie juubilare

Artur Lombak

1896. aasta 28. jaanuari kohta ei ole osanud enamik viljandlastest midagi erilist öelda — see oli tavaline talvepäev. Aga sellel päeval sündis Viljandis Artur Lombak — mees, kelle elu on olnud lahutamatult seotud aktiivse võitlusega töörahva riigi eest ja kes oma elust pooleteist aastakümmet on ühendanud Tartu Riikliku Ülikooli õppe-, teadusliku ja kasvatusliku tööga.

Osa A. Lombaku võitluste ja võitude teest peaks olema tuttav paljudele. Lehekülg lehekülje järel annab sellest ülevaate tema küllaltki mahukas memuaarteos «Leekides». See on põimik revolutsioonilisest võitlusest ja lahingutest, nagu seda nägi mees, kes on karastatud Esimese maailmasõja, Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni, Kodusõja, Eesti tööliste 1924. a. 1. detsembri relvastatud ülestõusu ja Suure Isamaasõja tules.

Tartu Riikliku Ülikooli kollektiivi staažikamad liikmed tunnevad A. Lombakut tema pedagoogilise tegevuse järgi. 1944. a. lõpul, kui ülikool alustas tööd, oli A. Lombak eriõpetuse kateedri juhatajaks. 1946. aastal alustas ta õpetamist marksismi-leninismi aluste kateedris ning oli sama kateedri õppejõuks 1947. aastast alates. Kõik need, kellel on võimalus olnud kuulata dotsent A. Lombaku loenguid või seminare, võivad tõendada, et need olid huvitavad ja sisukad. Ja miks ei oleks nad pidanud seda olema — ühelt poolt pikk pedagoogilise töö staaž, teiselt poolt aga õppejõud, kelle kogu tegevus on otseselt läbi põimitud selle ainega, mida ta õpetab.

Õppetöö koormus oli suur, eriti sõjajärgsetel aastatel. Ent A. Lombakut jätkus kõikjale. Ta oli korduvalt ülikooli parteiorganisatsiooni büroo liikmeks, sekretäri asetäitjaks. 1948.—49. a. juhatas ta kateedrit. Tema meedivamaks ühiskondlikuks ülesandeks olid aga kohtumised üliõpilastega, linna noortega.

Olen ise üliõpilasena olnud nii mõnigi kord nende hulgas, kes jälgisid suure huviga sm. Lombaku mälestusi kodusõjast, revolutsioonist, 1924. aasta 1. detsembrist. Ja võib-olla on selles ka osake «süüd» sm. Lombakul, et nii mõnestki juristist on saanud ühiskonnategelane. 1960. a. kevadsuvel saatis TRÜ NLKP ajaloo kateeder A. Lombaku pensionile. See oli mitmekordselt ja auga välja teenitud, kuid me loeme teda ikka oma õppejõuks. Samal arvamusel on ka tema ise, jagades sageli meie rõõme õnnestumistel ja nördimust mõõdalaskmistel. «Noh, kuidas kateedris läheb?», see on küsimus igal kohtumisel.

Väga iseloomulik on hiljutine jutuajamine Tartu linna parteikonverentsil. «Sm. Lotil oli hea ettekanne», märkis ta tunnustavalt ja lisas siis teatud uhkusevarjundiga hääles: «Ta on ju meie kasvandik».

Jätkugu Sul, kallis juubilar, veel paljudeks, paljudeks aastateks tervist ja jõudu ning seda «meie tunnet», mida me nimetame oma õppeasutuse patriotismiks. Selles ja paljuski muus jääme ikka Sinu õpilasteks.

J. KALITS,
TRÜ NLKP ajaloo kateedri juhataja

Johannes Feldbach

3. veebruaril täitub 70 aastat meie ülikooli vene kirjanduse kateedri endisel õppejõul Johannes Feldbachil.

J. Feldbach sündis 1901. a. Virumaal Vaivara vallas külakoolmeistri perekonnas. Pärast Oktoobrirevolutsiooni võttis juubilar aktiivselt osa uue elu ülesehitamisest — võitles, relv käes, Judenitši vägede vastu, tegi nõukogude tööd, oli õpetaja. 1938. a. lõpetas J. Feldbach Leningradi Herzeni-nimelise Pedagoogilise Instituudi.

1944. a. alates töötas juubilar vene keele ja kirjanduse õpetajana TRÜ-s, olles aastaid vene keele kateedri juhataja. Palju aega pühendas J. Feldbach kirjanduslikule tegevusele, esinedes vabariigi ajakirjanduses kirjandus- ja teatrikriitikuna. J. Feldbach on Kirjanike Liidu liige, kelle aktiivset ühiskondlikku tegevust hinnati 1967. a. Eesti NSV teenelise kultuuritegelase aunimetusega.

Ka pärast vanaduspensionile minekut jätkab juubilar aktiivset ühiskondlikku tegevust, milleks soovime talle parimat tervist ja jõudu.

KOLLEEGID

*

Ülikooli ajalehe toimetusel on eriline põhjus juubilari südamlikult õnnitleda, sest 25-st ülikoolis töötatud aastast on ta ligi 15 olnud ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» toimetaja. Selle ameti pidamine on olnud tõsine, energiat ja aega nõudev töö.

Noorte algajate kirjameeste püüdlustesse ja taotlustesse on J. Feldbach suhtunud ikka heatahtlikult ja mõistvalt. Tööperiood lehemehena (suhtlemine autoritega, kaastöö suunamine, viimane kriitiline pilguheit külgedele trükikoja müras) jääb juubilarile kindlasti üsna omapäraseks muljete- ja mälestusterohkeks ajaks.

Soovime juubilarile tervist ning aktiivseid ja vaheldusrikkaid puhkepäevi!

«TRÜ» TOIMETUS

Vladimir Kilk

16. jaanuaril sai 50-aastaseks vene kirjanduse kateedri õpetaja Vladimir Kilk.

Vene filoloogia ja Tartu Riikliku Ülikooliga on V. Kilgi elu tihedalt seotud viimase veerandsaja aasta jooksul. Ta tuli ülikooli Suurest Isamaasõjast, mille tegi läbi minöörina. See oli kutse, mis nõudis mitte üksnes julgust, vaid ka täpsust, rahulikkust igas olukorras ja suurt nõudlikkust enese vastu. Need omadused ühinevad juubilaris suurepäraselt. On ju tema lemmikväljendiks: «Minöör eksib ainult üks kord elus!»

Juba üliõpilasena hakkas V. Kilk uurima Maksim Gorki loomingut (tema diplomitöö oli pühendatud romaanile «Klim Samgini elu»). Gorkile on ta jäänud ustavaks tänaseni. Tema loengud on täpsed, sisukad, rangelt loogilised, kuid samal ajal täidetud selle moraalse, ideoloogilise ja inimliku printsipiaalsusega, mis on nii omased juubilarile.

Koos põhimõttekindluse, mõnikord koguni otsustuste range sirgjoonelisusega, leppimatusega igasuguse võltsi ja kahekeelsuse vastu, esinegu need siis kui kaunis sõnalises rüüs, on V. Kilgi iseloomus üks, talle sügavalt omane joon — heasüdamlikkus, sügav sisemine taktitunne, see loomulik intelligents, mida ei anta koos kõrgema kooli diplomiga, vaid mis areneb sisemise kultuuri baasil ja väljendub lugupidamises kaasinimeste vastu, kartuses teha neile ebameeldivusi ja valu. Mitte juhuslikult ei ole Vladimir Kilgi lemmikkirjanikeks Gorki kõrval Tšehhov ja Turgenev.

Vene kirjanduse kateedri kollektiiv tervitab soojalt juubilari!

Sellega ühineb kogu Ajaloo-Keeleteaduskonna pere.

ÜTÜ

TRÜ Arstiteaduskonna ÜTÜ nõukogu teatab, et nõukogu nimele on saabunud kutsed osavõtuks ÜTÜ teaduslikest konverentsidest alljärgnevatest meditsiinilistest õppeasutustest:

1. Leningradi Sanitaar-Hügieeniline Meditsiiniinstituut
2. Vitebski Meditsiiniinstituut
3. Minski Meditsiiniinstituut
4. Jerevani Meditsiiniinstituut
5. Akadeemik O. O. Bogomoltsja nim. Kiievi Meditsiiniinstituut

Teesid kahes eksemplaris (mitte üle ühe lehekülje masinkirjas koos autoritunnistuse ja ekspertiisiaktiga) esitada kuni 1. veebruarini 1971. a. TRÜ Arstiteaduskonna ÜTÜ teaduslikule juhendajale med. kand. U. Reinole.

ÜTÜ nõukogu

TUNNUSTUS

IKKA VEEL ILUVÕIMLEMISEST

Ethel Kudu juhendatavast iluvõimlemise rühmast on meie ajalehes viimasel ajal õige mitmel korral juttu olnud. Ka tänases numbris ei saa sellest kollektiivist vaikides mööda minna, sest äsja saabus Kesktelevisiooni spordikommentaatorilt Farid Dosajevilt meie rektori nimele kiri, milles öeldi järgmist:

«Tahaksin Teid siiralt tänada selle eest, et leidsite võimaluse saata Moskvasse Intervisiooni rahvusvahelistele karikavõistlustele iluvõimlemises näidiskavaga esinema Tartu naisüliõpilaste rühm. Nende esinemine osutus näidisprogrammi ehteks. Eesti neidude kompositsioon paistis silma kõrge spordimeisterlikkuse ja hea kunstimaitsega. See tunnustus kuulub täiel määral ka nende treenerile Ethel Kudule.

Palun Teid võimaluse korral esile tõsta nimetatud õppejõu suurepärast tööd ja TRÜ iluvõimlejate edukat esinemist Moskvas.»

TRÜ ÜVAK teatab:

Lugupeetud aktivistid ja kliendid!

Uuel aastal, eriti muidugi eksamisessiooni ajal püüame teid teenindada veelgi paremini. Selle kordaminekuks paar palvet.

1. Kõik kursusevolinikud, kelle käes on maksulehed ja raha ning uute liikmete nimekirjad, astuge ÜVAK-ist läbi neljapäeval kella 18—20, et saaksime teiega ühe tõsise jutu maha rääkida.

2. Võlgnikud, tulge (vaatamata raskele sessioonile) ja pikendage tasumistähtaegu. Sellega säästate oma raha!

ÜVAK-i juhatus

Kriminoloogia Laboratooriumis

TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi järjekordne ettekandehommik toimub pühapäeval, 24. jaanuaril kell 12 TRÜ peahoone aud. 307. Ettekandega teemal «Kuidas karistati vana-Liivimaal kurjategijaid» esineb õigusteaduse doktor L. Leesment.

Prof. I. REBANE,
TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi juhataja

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Õppetund majandusjuhatajale*

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Seoses detsimaalkaalu «ära-tõstmisega» läksin järgmisel päeval miilitsaosakonda tõde ja õigust taga ajama. Seal kuulati mind rahulikult ära ning tehti lühike, kuid mulle vägagi õpetlik kokkuvõte: «Ise olete süüdi, et jätate oma asju järelvalveta vedelema. Et aga just Segakaubastu on teie kaalud ära viinud, pole kaugeltki tuvastatud. Ega ühe või teise töölise seletus pole veel lõplik tõestus. Pealegi pidage meeles, et mahajäetud vara on rahva vara ning seda kasutatakse rahva huvides, ükskõik, kus see paraku hädapärast on vajalik!» Panin igaks juhuks selle õpetuse kõrva taha.

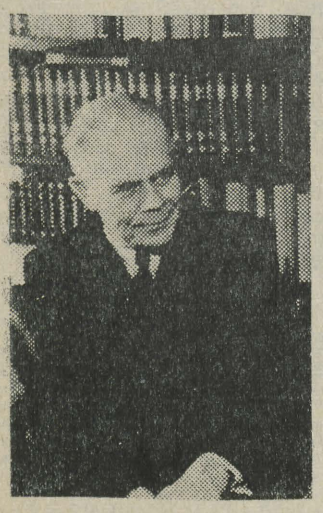

Paar päeva hiljem külastas meid ühel hilisõhtul prof. G. Rägo korteris rektor **H. Kruus**. *Ta oli portfellis kaasa toonud mitu purki lihakonserve ja kaks pudelit mitte just pühitsetud vett. Hans Kruus jutustas elust Nõukogude tagalas, eestlaste tööpanusest sõja võitmiseks, Eesti korpuse võitlusteedest ning ägedatest lahingutest Saaremaal. Meie omakorda kõnelesime talle eesti rahva elust-olust fašismi rautatud saapakontsa all ning isiklikest seiklustest Estlandi kindralkomissariaadi territooriumil.*

Peagi selgus, et rektor ei tulnud meile niisama jutulõnga kerima. Meie vestlus kaldus minevikust olevikku. Arutasime raskusi, mis tuleb ületada veel enne õppetöö algust, mille Keskkomitee ja vabariigi valitsus oli planeerinud novembri keskpaiku. Aega oli kõigest viis nädalat, aga ettevalmistustöid vähemalt viieks kuuks.

«Olgu või viieks aastaks,» lausus H. Kruus, «aga ülikool peab õppetööd alustama ettenähtud ajal. Meie kõik vastutame selle eest. Keskkomitee ja vabariigi valitsus teevad kõikvõimaliku meie abistamiseks. NSV Liidu valitsus on eraldanud täiendava bensiinifondi ülikooli varade reevakueerimiseks, ja seda ajal, millal iga tilk bensiini on võrdne veretilga hinnaga. Lähemail päevil saame linna parteiorganite ja täitevkomitee otsuse Tähtvere linnaosas vabaks jäänud korterite üleandmiseks teaduse- ja kunstiala töötajaile, kes sõja tõttu on kaotanud elamispinna. Ühe sõnaga: on tulemas ülikooli poputamise periood. Nii kõrgelt hinnatakse ülikooli osatähtsust meie rahva edasises arengus ja sellest tuleb meil osata lugu pidada.

Tähtvere linnaosa vabad korterid pitseeritakse täitevkomitee poolt ja lubade väljastamine neisse elama asumiseks jääb haldusprorektor G. Rägo hooleks. Majandusjuhataja on kohustatud abistama sissekolijaid ülikooli transpordiga. Enda peale võtan evakueeritud ülikooli varade asukohtade kindlakstegemise. Majandusjuhataja hooleks jääb reevakueerimise külg.»

«Ah-jaa» — lisas ta juurde — «ka majandusjuhatajale jääb veel üks lõõkülesanne. Ülikoolil puudub paber. Taganedes põletasid fašistid ahjudes mitte ainult oma dokumendid, vaid ka puhta paberi.

Ka ülikooli töötajate poolt kodudest toodud paber on otsas ja mõne päeva pärast tuleb ehk isegi rektori käskkirju kasvõi «seitungi» äärtele trükkida. Paberit peab aga ülikool saama ja see jääbki sm. Miti hooleks!» lõpetas rektor oma jutu.

«Sm. rektor, kust siis mina seda võtan, kui isegi valitsusel puudub paberifond. Nii raske ülesanne on just rektorile jõukohaseks pähkliks!» hakkasin vastu ajama.

H. Kruus muigas veidi ning andis siis ammendava vastuse: «Paberi otsimine pole rektori asi. Rektori ülesandeks on leida majandusjuhataja, majandusjuhataja ülesandeks aga leida vajalik paber! On selge?»

Nii et muret tuli kui palju ja lisaks veel Karla Taev, kes järgmisel päeval omakorda hakkas paberit nuruma mingisuguste taotluste esitamiseks Moskva Kõrgema Hariduse Rahvakomissariaati. Öelgu enne, kust seda võtta?

Paber, paber... See irvitas õnnetu majandusjuhataja hädade üle, meelitades teda 3. auditooriumi akendesse piiluma (praegune peahoone aud. 102). Paberit lebas seal mitte mõnikümmend kilo, vaid mitu tonni, ilusate silindriliste ajalehepaberi rullide näol. See oli praeguse «Edasi» eelkäija «Uus Postimees» varuladu, mis okupatsiooniajast oli sinna jäänud. Aga auditoorium oli lukus ja võti lehemeeste kindlates kätes.

Esimene mõte oli minna kurva näoga toimetusesse ning sügavate kummarduste saatel paberit laenuks paluda.

Siiski hakkasin kahtlema oletatavates tulemustes. Paberipuuduse olukorras võiks veel ehk laenust rääkida, aga paberi täieliku puudumise olukorras oodata märkimisväärset altruismi toimetuse poolt oleks liialt utoopiline. Paremal juhul antakse kümmekond kilo «heategevuse otstarbeks» ja ole sellega rahul.

Ja nagu mingi kuri vaim hakkas kõrva sosistama: «Mahajäetud vara on rahva vara ning seda kasutatakse rahva huvides ükskõik, kus see paraku hädapärast on vajalik!»

Selle mõttepärmi toimel hakkas kerkima mulle täiesti uus ning harjumatu kavatsus — «ära tõsta» ehk, nagu seda praegu sõnastatakse, «ära ajada» terve rull paberit (rull on ju samuti veerev ese nagu autogi).

Selle kava realiseerimiseks pidi olema t e g i j a i d, kuid ei tohtinud olla n ä g i j a i d.

Oma kavatsust tutvustasin vaid kahele prorektorile, kelle paberivalu paraku oli kõige suurem — G. Rägole ja K. Taevile, sest kel janu, sel jalad! Mõlemad nõustusid minu kaalutlustega ning jäi vaid üritus ühiselt realiseerida.

Tegijaid nüüd oli, kuid oli ka võimalik nägija — peahoone komandant, kelle korter asus alumisel korrusel (praeguse lektooriumi ja telefonikeskjaama ruumides).

Arusaadavalt ei pidanud komandant mitte kui midagi märkama.

See jäi K. Taevi hoolde, kes pidi välja nuputama mingi meetodi komandandi ülearuse valvsuse uinutamiseks.

Mõni päev hiljem istusime hilisõhtul petrooliumilambikese valgusel G. Rägo tööruumis ning arutasime kuuldusi, et lähemal ajal on oodata rea õppejõudude tagasitulekut sõjapaost Haapsalu kandist.

Kabinetti sisenes K. Taev, kes saarlase rahuliku asjalikkusega lausus: «Magab». Mis siis ikka, ka komandant rabeles päevad läbi taastamistöödel ja puhata nüüd «Lepiku Liisu» embuses oli tal päris konti mööda. Peahoone sissekäigud olid kindlalt lukustatud, kõik aknad pimenduspaberiga kaetud. *(Järgneb)*

* **Enne selle loo avaldamist igaks juhuks konsulteerisin juristidega.**

«Tartu Riiklik Ülikool» nr. 2
Reedel, 22. jaanuaril lk. nr. 4

Inimene ja biosfäär

AKAD. J. FJODOROV:

F. Ritchie-Calder'i artikkel (lühendatud kujul vt. «TRÜ» nr. 1, 8. jaan. 1971. Toimetus.) on pühendatud probleemile, mis tekitab tõsist muret erinevate maade kõige laiemates elanikkonna kihtides. Seda tüüpi avaldustega esinevad paljud teadlased, poliitikud ja ühiskonnategelased. Näiteks saatis president Nixon 10. veebr. 1970 Kongressile eriläkituse, milles ta toonitas, et on hädavajalik otsustav võitlus looduse saastamise vastu USA-s; aprillis pöördus ta sama küsimuse juurde tagasi Kongressile vastava memorandumi esitamise kaudu.

Ei ole puudust selleteemalistest mõtteavaldustest ka meie maal. Tehniliselt arenenud ühiskond hävitab loodust, keskkonda, milles ta elab ja millest ta ammutab kõik endale vajalikud vahendid. Hävitab oma kiire arenguga, oma tehnikaga ja mis peamine — oma läbimõtlematu tegevusega looduse suhtes...

Calder väidab, et kõik tsivilisatsioonid hukkusid oma ahnuse, muretuse või jõuetuse tagajärjel. On see nii? Kas ei leia me ajaloost tunduvalt rohkem juhtumeid, kus tsivilisatsioonid hukkusid sisemiste sotsiaalsete vastuolude tõttu, mis tegid nad võimetuks vastu panema rünnakutele ja röövimistele. Kas mitte sellest ei räägi koloniaalvallutuste ajalugu? Kas oleks säilinud Euroopa tsivilisatsioon hitlerliku armee löökide all, kui võitluses ei oleks etendanud otsustavat osa nõukogude rahvas?

Calder hindab ühelt ja samalt positsioonilt penitsilliini avastamist ja aatomirelva leiutamist. Mõlemal juhul viitab ta ootamatutele ja hädaohtlikele tagajärgedele nii leiutajate endi kui nende jaoks, kes leiutisi kasutasid. Aatomirelv lõi ootamatu hädaohu radioaktiivse saastamise geneetilise efekti näol, penitsilliini avastamine põhjustas aga «demograafilise plahvatuse», mida nii väga kardavad Calder ja paljud teised Lääne teadlased. Seoses sellega on arusaamatu, kas Calder loeb penitsilliini avastusest tingitud suremuse vähenemist inimkonnale õnneks või hoopis õnnetuseks, mis soodustab elanikkonna kasvu...

Juba Malthuse aegadel omandas sotsiaalse iseloomu küsimus sellest, kas looduslikud varud on piisavad inimühiskonna vajaduste rahuldamiseks. Malthuse järglased tänapäeval kinnitavad, et maakera lõplikud ressursid panevad piiri ühiskonna aregule. Nende arvates ilmneb see juba tänapäeval nendes maades, kus madala elatustaseme peamiseks põhjuseks on see, et tootlike jõudude kasvutempo ei vasta elanikkonna kasvutempole. Ilmselt on analoogilisel positsioonil ka Calder.

Kuid kas elanikkonna juurdekasv tõepoolest ähvardab ühiskonna heaolu juba praegu või lähemas tulevikus? Kas on selles süüdi «demograafiline plahvatus», et sajad miljonid inimesed praegu nälgivad? Siin ei saa kuidagi nõustuda Calderiga.

Inimkonna võimaluste (mõeldud on potentsiaalseid võimalusi) kasv on kogu aeg ennetanud ja ennetab ka praegu tema vajaduste kasvu. Kui Calder oleks näiteks välja arvutanud, millise hulga energiat on võimalik vabastada meie planeedi iga elaniku kohta praegu ja 100 aastat tagasi, ta oleks näinud, et praegu on meil ligi kakskümmend korda suuremad potentsiaalsed võimalused iga elaniku varustamiseks energiaga kui see oli möödunud sajandil, kuigi inimkond on selle ajaga oluliselt kasvanud. Hiljaaegu toimunud rahvusvaheline nõupidamine kinnitas, et praegu tuntud tootmismeetodid ja looduslikud vahendid võimaldavad toita 10 miljardit inimest.

Sajad miljonid inimesed kogu maailmas tõepoolest nälgivad. Kuid kas selle põhjuseks on looduslike varude nappus või elanikkonna üleküllus? Vaevalt, et Ameerika indiaanlased või Austraalia aborigeenid hakkasid paremini elama pärast seda, kui valged kolonisaatorid olid oluliselt vähendanud nende arvukust. Miljonid hindud nälgisid ja nälgivad praegugi seetõttu, et kahesaja aasta jooksul neid röövisid ja nende arvel rikastusid kolonisaatorid...

Vaadeldes loodusliku keskkonna saastamist, ei tohi me unustada, et tõsist hädaohtu praegu ei kujuta üksnes tööstuslik vaid ka «sõjaline saastamine». President Nixon esineb tihtipeale üleskutsetega võidelda looduse saastamise vastu. Ühendriigid on omal maal selles suunas tõepoolest teatud abinõusid tarvitusele võtnud. Kuid samal ajal kasutavad Ühendriikide väed Nixoni ülemjuhatuse all Indo-Hiinas keemilisi ründeaineid — defoliante, herbitsiide ja teisi mürkaineid...

Ajaloo kogemused ja ajaloolise materialismi teooria kinnitavad, et vastavalt tootlike jõudude kasvule muutub sotsiaalne struktuur selliselt, et ta kindlustab ühiskonna kui terviku vääramatu arengu.

Õiged vastastikused suhted inimese ja looduse vahel saavad teoks muidugi kogu planeeti hõlmavas ühtses sotsialistlikus ühiskonnas. Kuid võib oletada, et see on saavutatav ka ühiskonnas, mis koosneb erineva sotsiaalse korraga riikidest nende rahuliku kooseksisteerimise tingimusis ja veel enam — tiheda koostöö kaudu kogu planeedil. Sellele kutsub tungivalt üles ka ÜRO peasekretär U Thant.

Kas on võimalik viidata mingile tähtajale, millal peaks olema saavutatud inimühiskonna ühtsus selles aspektis? Arvan, et on võimalik. Ühelt poolt peab see tähtaeg saabuma mõnevõrra varem momendist, mil isetaastuvate looduslike toorainete kasutamine saab võrdseks nende juurdekasvuga, ja teiselt poolt siis, kui inimühiskonna toime faktorid loodusele (näiteks soojuse eraldumine) saavutavad sellise ulatuse, mille puhul nad hakkavad mõjuma kliimatingimustele. Ilmselt võib seda oodata mitte varem kui mõne aastakümne pärast, kuid mitte mingil juhul hiljem kui sajandi või poolteise pärast.

Me oleme veendunud selles, et inimkond saavutab ühtsuse varem, kui stiihiliselt toimuv tootlike jõudude areng võiks viia seoste ja tasakaalu lõpliku rikkumiseni süsteemis inimene — loodus...

Calder kutsub üles kaitsma loodust. Mõistes «looduskaitse» on mõningane ebamäärasus. Kas me ikka peame püüdlema selle poole, et säilitada loodus tervikuna sellisena, nagu ta on praegu, või isegi taastama seisundi, milles ta oli minevikus? Loomulikult peavad meil olema looduskaitsealad erinevates looduslikes piirkondades turismi ja puhkuse eesmärgil, me peame ära hoidma hinnaliste taime- ja loomaliikide hävitamise jne. Kuid me ei pea püüdma sinna poole, et muuta kogu maakera totaalseks looduskaitsealaks. Saabub aeg, mil me ei saa enam leppida, et meie maa avarustel eksisteerib miljonitel ruutkilomeetritel soid, tundraid, soolakuid ja kõrbesid. Tingimata asumenende ümberkujundamisele ja kultiveerimisele.

Niisiis, tuleb püüelda mitte loodusliku keskkonna konserveerimise ja stabiliseerimise poole, vaid teadusliku ja eesmärgipärase looduse ümberkujundamise poole arvestades ühiskonna vahetpidamatult kasvavaid vajadusi...

Striptiisist ja häbenemisest

Detsembri viimasel pühapäeval oli TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi järjekordsel ettekandehommikul teemaks «Rummu Jürist Halli Hundini». Vaatamata aastalõpu askeldustele tõi see teema kokku suure auditooriumi erinevate elukutsetega inimesi.

Kirjanik A. Hint tegi ettekande nii meie kui maailmakirjanduse kangelastest, kelle prototüübid on rahva arvamuse kohaselt elust võetud. Ettekandest selgus, et sageli pole sääraseid kangelasi üldse elanud või siis on rahvapärimus neile kangelaslikkust tublisti juurde lisanud. Analoogilise tätoveeringu omandas arutelu käigus ka Rummu Jüri. Arhiivimaterjalide andmeil olevat Jüri üle peetud kohut ligi 30 sissemurdmise tõttu moonakate juurde. Parunite mõnitamisest ja nende hirmutamisest ei ole aga mitte mingisuguseid kirjalikke andmeid! Tahtmatult kerkib küsimus, kui palju valitsev klass jätab kirjalikke allikaid oma varjukülgedest? Võibolla oli K. Irdil isegi õigus, kui ta Rummu Jüri tänapäevast autoriteeti kaitses?

Halli Hundi (Ahto Levi) suhtes oli A. Hint väga napisõnaline. Saaremaal toimusid möödunud suvel filmivõtted Halli Hundi päeviku ainetel. Sisuliselt ei räägitud A. Levist kui kirjanikust ega mainitud ka Halli Hundiga seoses tõusnud probleeme. Aga probleemid on ju olemas, pealegi väga tõsised — seda näitab päevik ja nüüd ka diametraalselt lahkuminevad suulised ja kirjalikud arvamused. A. Hint teatas, et A. Levi kirjutab vene keeles ja on väikese haridusega.

Ülalkirjeldatu oli siiski alakünniseliseks ärrituseks, et pliiats kätte võtta, kuid «Sirbi ja Vasara» 1971. a. 3. umbris ilmunud Henn-Kaarel Hellati artiklis «Ilukirjanduse põnevad provintsid (II)» väljaöeldu ületas ärrituslävе ja sundis kirjutama.

Elu, selle avaldused ja nende lahtimõtestamine. Elu keeristesse paiskas lugeja ka A. Levi «Halli Hundi päevik». Ja nüüd sellised vastuoksused: ühed imetlevad, teised — vähemus — sajatavad. H.-K. Hellat mainib, et «seni oleme taktiliselt» vaikinud, kuigi raamat olevat kuritegevust romantiseeriv ja noortele ohtlik. Järelikult avaneb siin tööväli juristidele, miilitsatöötajatele, pedagoogidele, kirjanikele jne. 27. detsembri arutelul juristid aga vaikisid, kui mitte arvestada koosoleku juhataja alltekstilist märkust, et A. Levi olevat saatnud isegi meie üliõpilastele ja õppejõududele ülikooli lehe kaudu tervitusi. Niipalju kui mäletan, oli leheveergudel juttu sellest, et üliõpilased palusid Moskvas viibides A. Levilt intervjuud, viimane aga palus vestluse käigus üliõpilastel anda tervitusi üle ka teistele. Ülikooli ajalehes kirjutasid sellest üliõpilased, mitte A. Levi. Seega ei saa talle ette heita takti- või mõõdutunde puudust, sest selline reageering on omane igale viisakale inimesele. Järelikult ei suudeta Ahto Levit veel vastu võtta tavalise inimesena. Viimasega on nõus ka allakirjutanu. Tavaline inimene poleks suutnud lapse- ja nooruspõlve eluülikoolide nii rängas vintsutuses jalule tõusta. Kirjanikest ühed kiidavad A. Levi raamatut — need on enamikus väljaspool Eestimaa piire. Teised — peamiselt A. Levi sünnimaal — kas kahtlevad või isegi süüdistavad. Enamik aga ootab. Miks vaikib meie kirjandusteadlaste pere, kelle seas on ju ka kirjanikke? Miks ei võta juristid sõna?

Koosolekule minnes lootsin, et kuulen sügavat ja asjatundlikku analüüsi. Lootsin, et mõtlemine hoopis teisel alal, kui seda võimaldab igapäevane töö, pakub omamoodi puhkust. Paraku jäin sellest ilma. Vaatamata ajalehes kuulutatule A. Levi teose analüüsi ei toimunud. A. Hint koguni nimetas, et ta pole «Halli Hundi päevikut» lugenud!?

Aga seda päevikut ajalehest lugedes sain ma nii vaheldust kui ka puhkust. Isegi enam — sain uut ainet mõtisklemiseks inimestest ja elust, kirjanikest ja kurjategijatest, Vestmannidest ja Piibelehtedest, õigusemõistjatest ja süüalustest, noortest ja vanadest, naistest ja meestest. Vaatamata peategelase «põhjas» viibimisele ei tunnetanud ma selles raamatus ahvatlust pahedele. Vastupidi, hakkas siiralt kahju, et nimitegelane oli seoses «ajalooratta veeremisega» juba lapsena sunnitud elama paadialusena. Ei leidnud ma küll ilusaid looduskirjeldusi, seeest aga inimpsühholoogia filigraanset joonist. Kas siis need algajad seaduserikkujad, kellest H.-K. Hellat kirjutab, ei tunnetanud, kuidas Hall Hunt tahtis kuritegevusest lahti saada ja lõpuks saigi?

Päevikus leiduvad kriminaalsed momendid ei äratanud minus küll poolehoidu, küll aga kahetsust ja hirmu. Öeldakse, et halvad mälestused unustatakse tavaliselt kiiremini kui head. Ka antud juhul ma ei mäleta neid varguste üksikasju, aga eredalt jäi meelde, kui poisike Levi sai ühe oma elu kurvemaid kogemusi tütarlapse kaitseks väljaastumise tõttu ja pidi seepärast jätma oma töökoha. Või kellele naistest ei mõjuks tunnetuslikult see, kuidas järjekordselt vabaduses viibides Hall Hunt otsis oma armastatu hauda. Milleks siis heita A. Levile ette päeviku autobiograafilisust? Milles nägi H.-K. Hellat «edvistavate süüpihtimustega spekuleerimist?».

Seoses Halli Hundi päeviku avaldamisega tõusis «Noorte Hääle» läbimüük tunduvalt. Seda enam tuleks arutleda, kas teoses oli striptiislikku meelitust kuritegevusele või mitte. Tuleb arvestada asjaolu, et igasugused mälestused on ju mingil määral hõrgutavad.

Lugeja hindab teost mitte striptiisi olemasolu või puudumise tõttu, vaid komplekssе tunnetuse kaudu, ja mida rohkem teos seejuures mõtlema paneb, seda enam täiustub inimese sisemine harmoonia. Kunst, mõjustades inimest emotsionaalse tunnetuse kaudu, lubab seetõttu kunstnikul töötada ka eluülikooli hariduse baasil. Seetõttu võivad kunstnikena edukalt tegutseda ka vähem haritud, kuid mitte vähem arenenud inimesed.

Kunstiväärtuse sotsiaalset mõju on võimalik hinnata ikkagi kaudselt. Nii nagu mõni isegi laialt kiidetud ravim võib juhuslikult ühel inimesel kutsuda esile allergia, nii võib ka kõrgelt hinnatud kunstiteos põhjustada üksikus vaatajas, kuulajas või lugejas negatiivse efekti. See ei muuda aga ei medikamendi ega ka kunstiteose väärtust. Ja seepärast pole õige A. Levi päeviku mõju hinnata mõne üksiku huligaani sõnade järgi, vaid tähtsam on siiski avalik arvamus.

H.-K. Hellat hoiatab väga tõsiselt ohu eest, et kunagi võidaks nimetada «Ahto Levi meie kirjanduse 70. aastate rahvusvaheliselt tunnustatud suurkujuks». Kui aga leitakse teos olevat kuritegevusele ahvatlev, miks siis vaikitakse ja häbenedes mööda minnakse? Tuleks arutleda ja faktide abil analüüsida. Appi võiks võtta kasvõi neid huligaane, kes olevat oma «kunsti» õppinud Halli Hundi päevikust. Ka teose autoril oleks siis kasulik tutvuda oma töö viljaga.

Kui kriitikud häbenevad teost sisuliselt analüüsida (või isegi seda lugeda), kas me siis äkki ei soodusta olukorda, et see konjunktuurikäraga teos võib järjekordselt põhjustada ootamatult laureaadiks saamise arutamist. Kohtunikud-praktikud on küsimuse omapoolselt lahendanud — A. Levile on antud võimalus oma kirjanduslikku andekust rakendada. Kindlasti on ka meie kirjanduskriitikud, kirjanikud ja juristid võimelised seda küsimust avalikult arutama kõrgemal tasemel. Jääme ootama!

Õ. TOOM

Üks kurjustamise lugu

Rookisin lund ülikooli esisel. Nii oma lõbuks. Et tekib soodus vaheldus loengutele. Majahoidjal oli seda ka küllalt raske teha, lund oli palju, ähvardas sulada, järgmine päev pidi aga suur tudengite rongkäik olema, ikka põhimõtte all «Olgem arukad peremehed omas keskkonnas».

«Küll on ikka noortel inimestel võimalus ennast harida,» sõnas tädi, silmitsedes kummarduvaid päid valgustet ruumides.

«Kui kauneid pilte noored ikka maalivad,» lausus tädi, kui avatava näituse tarvis kunstnike töid bussist välja tassiti.

«8 aastat olen peahoone esist pühkinud, ja veel pole tekkinud abimeest mõne tudengi näol,» ütles majahoidja lõpuks, otse minu poole pöördudes. «Te olete esimene, noormees.»

Olin meelitatud, olin enese peale uhke. Ja siis mitte enam. Sest päevas voorib juba üksi kohviku ja peahoone vahet, ütleme, 1300 neid «noori inimesi», korrutame selle veel 8 aastaga. Säherdust initsiatiivi omasugustelt ootaks ikka küll, seda pealehakkamise rõõmu. Eks ootame siis.

V. KERGE

EÜE—71 embleemikavandi võistlus

Eesti Üliõpilaste Ehitusmaleva Keskstaap kuulutab välja võistluse EÜE-71 embleemi kavandi saamiseks.

Embleemi originaalsuurus võib olla kuni 5×5 cm. Embleem olgu maksimaalselt kolmevärviline, kusjuures žürii jätab endale õiguse muuta autoriga kooskõlastatult värvide kombinatsiooni vastavalt maleva vormirõivastuse materjalile ja värvile.

Embleemile peab olema paigutatud tekst «Eesti Üliõpilaste Ehitusmalev» ja aastaarv 1971 või lühend EÜE-71.

Embleemi kavand palutakse esitada originaalsuuruses ja 2,5 korda suurendatult koos värvilahendusega. Parimate kavandite autoreid premeeritakse.

Võistlusest võib osa võtta piiramatu arvu töödega. Ideekavandid palutakse esitada märgusõnaga varustatud kinnises ümbrikus. Sama märgusõnaga teises ümbrikus peavad olema andmed autori kohta. Ära on vaja märkida kõrgem kool või töökoht, elukoha aadress, perekonna-, ees- ja isanimi, telefoni olemasolu korral ka telefoninumber. Kavandite esitamise tähtaeg on postitempli kuupäeva järgi 15. veebruar 1971. aasta.

Tööd palutakse esitada aadressil: Tallinn, Kreuzi tn. 20—1, EÜE Keskstaap, EÜE embleemi konkurss.

EÜE-71 embleemikavandi võistluse tulemustest teatatakse «Noorte Hääles» ja kõrgemate koolide ajalehtedes kahe nädala jooksul pärast žürii otsuse tegemist.

EÜE-71 KESKSTAAP

ISAMAASÕJA INVALIIDIDELE

Kui te vajate 1971. aastal sanatoorset ravi, siis astuge läbi ametiühingukomiteest kuni 20. veebruarini.

Ametiühingukomitee

Õiendus.

Ajalehes «Tartu Riiklik Ülikool» nr. 1, reedel 1971. a. artiklis «Sõna on rahvakontrollil» esinevad alljärgnevad ebatäpsused.

On kirjutatud: «Olukorra parandamiseks otsustati:

Peab aga olema:

«Olukorra parandamiseks otsustati pöörduda TRÜ rektoraadi poole alljärgnevate ettepanekutega:

On kirjutatud:

«Nii seisab juba **aastaid** botaanikaaia õuel taimefüsioloogia kateedrile kuuluv «Fütotron» (hind 17.000 rbl).»

Peab aga olema:

«Nii seisab aga juba 1,25 (üks koma kakskümmend viis) aastat...»

Ülaltoodud ebatäpsused on mainitud artiklisse sattunud artikli autori süü tõttu, mida palume vabandada.

T. ILOMETS,
TRÜ rahvakontrolligrupi
esimees

Lugupeetud statsionaarne üliõpilane!

Kui Sa oled õiendanud tähtaegselt kõik ettenähtud eksamid ja jõudnud ülikooli lehe lugemisega siiamaale, siis võid minna rahulikult talvisele õppevaheajale. Õppetöö algab jälle esmaspäeval, 8. II, meie ajalehe järgmise numbri võid 2 kopika eest osta reedel, 12. II.

Tunneme Sulle kaasa, kallis Siiri,
ema
surma puhul.
Bioloogiaosak. III k.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 397. MB 00231.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 3 Reedel, 12. veebruaril XXIV aastakäik

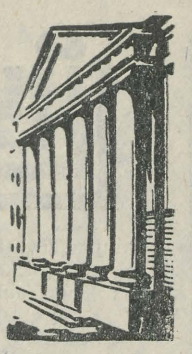

Kesised tingimused, tublid tulemused!

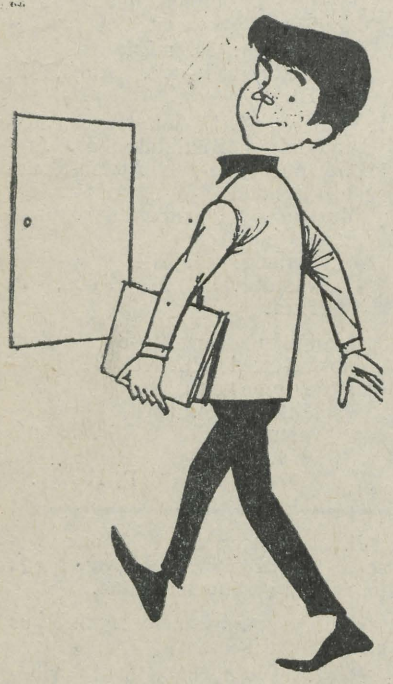

«Meil on praegu teaduskonnas 801 statsionaarset üliõpilast, kes jagunevad 6 osakonna vahel. Nagu teada, töötame õhtuses vahetuses, seega mõnevõrra keerukamates tingimustes kui teised teaduskonnad,» ütles Ajaloo-Keeleteaduskonna prodekaan Linda Eringson, kui pärisime talvise eksamisessiooni tulemuste kohta. «Kartsime, et õppeedukus võib eelmiste aastatega võrreldes alla minna, sest olukord oli ju muutunud. Õnneks seda ei juhtunud ja praegused andmed kõnelevad koguni teatavast tõusust. Kui aasta tagasi oli talvise sessiooni järel võlgnikke 14,4% üliõpilastest, siis praegu on võlglasi 11,5%. Puhtaid viiemehi oli aasta eest 80 (10,9%), praegu aga 112 (14,1%). Nelja- ja viiemeeste arv on kasvanud 1,5% võrra, kolmele õppijate erikaal samavõrra vähenenud.

Millega seda tõusu seletada? Arvame, et peamisteks põhjusteks on vastuvõtusõela tihedamaks muutumine, sest õppeedukus on üldreeglina kõrge just nendes osakondades, kuhu sissesaamine toimub tugeva konkursi korras. Eks oma osa kuulu ka üliõpilaste süstemaatilisele tööle mobiliseerimisele, millega kogu semestri vältel nägid vaeva dekanaat ja kateedrid, kaasa aitas ka komsomoliorganisatsioon. Ja ka üliõpilaste eneste töössesuhtumine on paranenud. Kahjuks aga mitte kõigil, sest kohati annab tunda just pideva õppimise puudumine. Võtame kasvõi IV kursuse poliitökonoomia eksami, kus esines suhteliselt rohkesti ebaõnnestumisi ja «kolmi». Semestri vältel oli üliõpilastega juttu selle aine loengute halva külastamise kohta. Siis kinnitati, et sotsialismi poliitökonoomia osas on küllaldaselt kirjandust (brošüüre ja ajaleheartikleid). Elab ju tudengki silmad lahti, küll ta suudab omal jõul asjad selgeks teha ja eksamiga maha saada. Tegelikkus kõneles aga teist keelt. Suurel määral on V kursuse filosoofia eksami ebaõnnestumises vene filoloogia ja ajaloo-osakonna üliõpilastel süüdi just süstemaatilise töö vähesus.

Meie eesrindlased. Palun, osakondade lõikes on andmed siin.»

Prodekaan paneb lauale tabeli (meil toodud artikli lõpul). «Kahel kursusel ei esinenud ühtegi «rahuldavat», «mitterahuldavatest» kõnelemata. Need olid saksa filoloogia III ja defektoloogia II kursus, kes mõlemad saavad ka *in corpore* stipendiumi. Üldse on stipendiumi määramisel kujunenud olukord, et juba üks «kolm» lülitab üliõpilase taotlejate nimekirjast välja — nii tugevaks on muutunud hästi õppijate erikaal.

Meie parimad — V. I. Lenini nimelise stipendiumi saaja, ajaloo V kursuse üliõpilane Jaak Allik ja Karl Marxi nimelise stipendiumi omanik, IV kursuse eesti filoloog Hille Ok tegid ka sedapuhku kõik eksamid maksimaalsele hindele ja võib arvata, et teaduskonna nõukogu määrab neile nimelised stipendiumid ka kevadsemestriks.

Talvine eksamisessioon läks seega üldjoontes korda. Aga kevadine tõotab tulla raskem, nii on see alati olnud. Pealegi lisanduvad palju iseseisvat tööd nõudvad eriseminari-, kursuse- ja diplomitööd. Pingutada tuleb veelgi enam, et tase ei langeks.»

Osakond	Õiendas kõik eksamid	Keskmine hinne 1970	Keskmine hinne 1971
Ajalugu	89,8%	4,24	4,24
Eesti filoloogia	89,2%	4,26	4,06
Vene filoloogia	80,8%	3,93	3,94
Võõrfiloloogia	90,9%	4,28	4,08
Psühholoogia	94,8%	4,21	4,33
Defektoloogia	93,0%	4,48	4,32

OLI TÕSINE JUTT teadusest ja majandusest

Reedel, 5. veebruaril arutas ülikooli nõukogu kaht tähtsat küsimust — 1970. a. teadusliku töö aruannet (esitas prorektor dots. J. Tammeorg) ja ülikooli finants-majanduslikku tegevust (pearaamatupidaja L. Zernant).

Et põhifaktid ülikoolis tehtud teaduslikust tööst möödunud aastal on lugejaile juba teada meie ajalehe 22. jaanuari numbrist, siis olgu alljärgnevalt vaid mõned olulisemad mõtted ettekandest ja sõnavõttudest.

Sm. Tammeorg rõhutas:

- **teaduse areng on sedavõrd kiire, et individuaalselt nokitsedes ja jõude killustades on mahajäämus paratamatu;**
- **töö raskuskeset peavad kandma just elujõulised uurimisgrupid; probleemide-teemade killustatus tuleb likvideerida;**
- **olukord aspirantuuris on halb: valik on juhuslik, teemad üle jõu käivad, kontroll ebaefektiivne;**
- **teaduse saavutuste juurutamine praktikasse peab toimuma plaanipäraselt;**
- **kõrgema kooli pedagoogika probleemidega tegeldakse veel vähe.**

Küsimusele, mida teadusala prorektor peab nõrgimaks kohaks ülikooli teadusliku töö alal möödunud viie aasta jooksul, vastas dots. Tammeorg: «See on aspirantuur.»

Sõnavõtjad lisasid veel:

- **kord tuleb majja seada toimetiste kirjastamisel;**
- **probleemlaboratooriumide ja üldse uurimistööde efekt on tagasihoidlik; probleemlaboratooriumid peaksid veel tugevamini olema seotud õppetööga;**
- **vähe esitatakse konkursile üliõpilaste töid ühiskonnateaduste alal;**
- **vähe kaitstakse teaduslikke kraade füüsika ja matemaatika alal;**
- **mõned kateedrid ei ole kindlustanud doktorantuuris olnud teadlastele kohta pärast doktorantuuriaja lõppemist.**

Puuduste kõrvaldamise teed ja abinõud nähti ette vastavas otsuses.

Küllaltki kriitiliseks kujunes ka ülikooli finants-majanduslikku tegevuse arutamine (ettekanne pearaamatupidajalt sm. L. Zernantilt, kaasaruanne sm. E. Pajupuult). Aruandest selgus, et ülekulutusi on olnud töötasufondis ja majanduskulude eelarves, ületati ka stipendiumifond ja mittekoosseisulise personali töötasud. Märgiti nõrkust koostöös raamatupidamise ja plaani-finantsosakonna vahel.

Selgub, et majanduslikud kulutused on kaks korda suuremad kui kulutused õppe- ja teaduslikule tööle. Et säilitada ülikooli materiaalset baasi sellisena, nagu ta on, kulutatakse remondile aastas ümmarguselt 400 000 rbl. See näitab, et meie hoonestik on äärmiselt aegunud ning selle majandamine ka laialipillatuse tõttu vägagi ebaökonoomne. Näiteks olid ülikooli kulutused elektrile 1970. a. üle 92,3 tuhande rubla.

Analüüsimist vajaksid mitmedki väga praktilised probleemid nagu juhtimistegevuse organisatsioon ja efektiivsus, osakondade varustatus tööjõuga ning üldse kõrgema kooli ökonoomika.

Palgafondi analüüs näitab (E. Pajupuu), et näit. juristid on abipersonali poolest kolm korda paremini varustatud kui Ajaloo-Keeleteaduskond või Matemaatikateaduskond.

Arutelu ja vastuvõetud otsus olid asjalikud. Muide, ülikooli majandusasjade põhjalik arutlus nõukogus oli esmakordne, vastuvõetud otsuse kohaselt hakatakse aga seda tegema igal aastal.

Hea oli see, et kogu statistiline materjal viie aasta lõikes oli raamatupidamise poolt hoolikalt ette valmistatud ja nõukogu liikmeile paljundatud (oli märkusi selle raskestiloetavuse kohta!). Arvud näitavad selgesti ülikooli suurt ja kiiret arengut, kuid juhivad tähelepanu ka nendele tõsistele puudustele, mis on vaja kõrvaldada ja mille kohta asjalikult ka sõna võeti.

Ülikooli lõpetamisest

«Vara veel!» mõtleb mõnigi neist, kel stuudium sel kevadel lõppema peab.

Komsomolikomitee arvab eelmiste aastate kogemustele toetudes, et pole vara midagi. Seda enam, et vabariigi valitsus on käesoleva aasta kõrgemate koolide lõpetajate töölesuunamise plaani juba kinnitanud.

ELKNÜ TRÜ komitee püüab ka sel aastal kaasa aidata suunamisprobleemide lahendamisele. Selleks kutsume kõigi lõppkursuste vanemaid (või teisi esindajaid) nõupidamisele komiteesse **neljapäeval, 18. veebruaril kell 16.** Kõigepealt arutame läbi eelmiste aastate kogemused. Teeme teatavaks, kes on komsomolikomitee esindajaiks iga teaduskonna (lõpetajate) suunamisel. Kohale tuleb ka ülikooli kaadriosakonna juhataja.

Juba enne seda koosolekut peaks kõigil lõpukursustel läbi loetama riigi- ja haldusõiguse kateedri juhataja dots. J. Mälli suunamiseeskirju selgitav artikkel ajakirja «Nõukogude Õigus» 1970. aasta neljandas numbris. Ajakirja üksikuid eksemplare on võimalik komsomolikomiteest lugemiseks laenata. Vajaduse korral saab komitee kaudu juriidilist nõuannet: küsimused tuua komiteesse või pöörduda Õigusteaduskonna IV kursuse üliõpilase Donald Visnapuu poole, kes juhib ELKNÜ TRÜ komitees lõpetajate töölesuunamisega seotud asjaajamisi.

Ülalmärgitud koosolekul räägime lähemalt ka viimaste kursuste traditsioonilisest Kääriku laagrist, mis, nagu juba varem teatatud, toimub 10.—12. aprillini.

ELKNÜ TRÜ komitee

TRÜ rektori käskkiri

TRÜ ALMAVÜ organisatsioon saavutas 1970. a. juba viiendat aastat järjest ALMAVÜ algorganisatsioonide vahelises sotsialistlikus võistluses Tartu linnas esikoha ning sai EKP Tartu Linnakomitee ja Tartu Linna TSN Täitevkomitee rändpunalipu. Seoses sellega avaldan kiitust järgmistele TRÜ ALMAVÜ aktivistidele:

PJOTR NIKOLSKILE — Arstiteadusk. ALMAVÜ büroo esimehele,
ILJA KALALE — Biol.-Geograafiat. ALMAVÜ büroo esimehele,
HENNO KAIDROLE — Ajaloo-Keelet. ALMAVÜ büroo esimehele,
RAIMOND ARONILE — Õigust. ALMAVÜ büroo esimehele,
RIINA OJAVERELE — Majandust. ALMAVÜ büroo esimehele,
ELL AADUSOOLE — Matemaatikat. ALMAVÜ büroo esimehele,
RICHARD LULLALE — TRÜ ALMAVÜ komitee laekur-kassapidajale,
AINO VATSELILE — TRÜ ALMAVÜ komitee sekretärile.

ÜTÜ

● TRÜ Arstiteaduskonna ÜTÜ 26. konverents toimub 1.—3. aprillini 1971. a.

Konverentsi teeside esitamise viimane tähtaeg on 20. veebr. 1971. a.

● Arstiteaduskonna ÜTÜ nõukogu järgmine koosolek toimub 22. veebruaril k. a. kell 18 Toomel haavaosakonna auditooriumis. Ringivanemate ja nõukogu liikmete osavõtt on kohustuslik.

Arstiteaduskonna ÜTÜ nõukogu

Kutsume osa võtma!

Esmaspäeval, 15. veebruaril kell 16 toimub aulas TRÜ õppejõududele sise- ja väliskommentaar, millest kutsume osa võtma kõiki õppejõude.

EKP TRÜ komitee

18. veebr. kell 19 toimub keemia ringauditooriumis sisepoliitiline kommentaar üliõpilastele «Imperialismi ideoloogilisest diversioonist kaasajal.» Osavõtt kõigile.

Venia legendi

Dotsendikutse taotleja, NSV Liidu ajaloo kateedri dotsendi kt. Jaroslav Raidi loeng *venia legendi* saamiseks teemal «Nõukogude Liidu võitlus hitlerivastase koalitsiooni loomise ja kindlustamise eest Suure Isamaasõja päevil» toimub esmaspäeval, 15. veebruaril 1971. a. kell 14—16 TRÜ keemiahoone aud. 223.

ED. LAUGASTE,
dekaan

ACTA DIURNA

25. I toimunud EKP TRÜ komitee koosolekul olid kõne all ülikooli kaadriküsimused. Arutati parteiorganite poolt kinnitatavat kaadri nomenklatuuri ja kaadri paigutamise ning reservi olukorra uurimist. Kinnitati ettevalmistusosakonna kasvatustöö plaan. Nagu ilmnes A. Miti informatsioonist, õpib praegu ettevalmistusosakonnas üle 150 noore. Kavas on organiseerida osakonna komsomoliorganisatsioon, vija süsteemikindlalt läbi üritusi, mis aitaksid noortel leida õiget kohta elus ja ülikoolis, nii et isiklik soov langeks võimalikult kokku ühiskonna vajadustega. Aprillikuus on ette nähtud põhjalikum tutvumine NLKP XXIV kongressi materjalidega.

*

Aktiivse ühiskondliku tegevuse eest ja seoses 70. sünnipäevaga autasustas Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium 2. II 1971. a. personaalpensionäri, Eesti NSV teenelist kultuuritegelast Johannes FELDBACHI Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga.

*

4. veebruari «Edasis» avaldati rektor A. Koobi vastused ajakirjanike küsimustele pressikonverentsil. Rektor andis lähema ülevaate TRÜ teaduslikust potentsiaalist, juhtimise parandamise kavadest, ülikooli väljaehitamisest ja traditsioonidest. Rohkest informatsioonist on uudsemad kavatsus lahutada uuest õppeaastast Ajaloo-Keeleteaduskond kaheks — Filoloogiateaduskonnaks ja Ajaloo-Psühholoogiateaduskonnaks — ning plaan rajada veerand miljonit rubla maksev auditooriumideblokk Vanemuise tänava õppehoone taha.

*

EKP TRÜ Komitee arutas oma koosolekul 8. II nelja põhilist küsimust: TRÜ ajaloo koostamist ja publitseerimist, kriitika ja kriitikale reageerimise olukorrast meie ülikoolis, Teadusliku raamatukoguga seotud probleeme ning sõjalis-patriootilise kasvatustöö küsimusi.

*

Reedesel TRÜ nõukogu koosolekul jagati ohtralt tunnustust ülikooli õppejõududele ja teenistujatele. A. Uustal ja S. Oja said aukirja üliõpilaste teadusliku töö juhendamise eest. O. Saksale anti kätte ülemaailmse keemianäituse diplom dünaamilise elektromeetri loomise eest. Uudse aparatuuri konstrueerimise eest said rahvamajandusnäituse diplomi M. Epler ja V. Reeben. Teadusliku raamatukogu tööd V. I. Lenini 100. sünni-aastapäeva eel korraldatud ülevaatusel hinnati sm. L. Peebu ja L. Trikandi autasustamisega.

*

Professoriatestaat saabus VAK-ist sm. I. Sildmäele, meditsiinidoktori diplom L. Allikmetsale. Viimane valiti reedesel nõukogu koosolekul farmakoloogiakateedri professori poolele ametikohale. Konkursi korras valiti kriminaalõiguse kat. juhataja kohale A. Paltser, prof. P. Kard valiti tagasi teoreetilise füüsika kateedri juhatajaks.

Tähelepanu, õppesektor!

Komsomolikomitee õppesektori koosolek toimub 15. veebruaril kell 19.30 komitee ruumides. Kõigil liikmetel paluks kohal olla.

Õppesektori juhataja

K. J. Petersoni auhind

ELKNÜ TRÜ komitee büroo kinnitas 1971. a. K. J. Petersoni auhinna toimkonna koosseisus K. Koger, K. Põllu, T. Sulling, M. Kubo, R. Sander, V. Peedimaa, I. Kolka, E. Rahumaa, E. Kägo, A. Tamm ja T. Kuldsepp.

Kristjan Jaak Petersoni auhind on ELKNÜ TRÜ komitee auhind, millega ülikooli komsomoliorganisatsioon märgib kord aastas ära ühe Tartu Riikliku Ülikooli kollektiivi liikme, kelle ühiskondlik-poliitiline ja teaduslik-kultuuriline tegevus on olnud heaks eeskujuks TRÜ komsomoliorganisatsiooni liikmetele, kes oma tegevusega on kaasa aidanud TRÜ komsomoliorganisatsiooni ees seisvate ülesannete lahendamisele. Auhind kannab Kristjan Jaak Petersoni nime, sest see mees oli üks esimesi eesti soost üliõpilasi Tartu Ülikoolis, kes oma üliõpilasaegse tegevuse ja loominguga on jäänud püsivalt meie kultuurilukku.

Isikuid auhindamiseks tuleb esitada toimkonnale, ettepanekuid võivad teha ainult TRÜ üliõpilased, teenistujad, õppejõud, komsomoligrupid ja -bürood, ÜTÜ ringid, kateedrid ja teised ülikooli ning tema ühiskondlike organisatsioonide all-lülid.

K. J. Petersoni auhind antakse kätte 13. märtsil. Selle üritusega tähistame ka K. J. Petersoni sünnipäeva.

Kandidatuuride esitamise viimane tähtaeg on 1. märts 1971. Oma ettepanekud saata ELKNÜ TRÜ komiteesse.

K. J. Petersoni auhinna täieliku statuudi avaldame ajalehe järgmises numbris.

Tänatakse prof. V. Palmi

TRÜ rektor A. Koop sai NSV Liidu Teaduste Akadeemiast akadeemik V. N. Kondratjevilt järgmise sisuga kirja.

Tartu Ülikooli professor Viktor Palm on olnud rea aastate vältel Tartus ja Tartu ümbruses toimunud keemilise kineetika ja ühendite reaktsioonivõime alaste nõupidamiste ja sümpoosionide asendamatuks organiseerijaks. Need nõupidamised ja sümpoosionid olid alati organisatsiooniliselt ja temaatiliselt eeskujulikult ette valmistatud. Väga hästi oli ette valmistatud ja kulges edukalt hiljutine, detsembris 1970 peetud sümpoosion, kus käsitleti keskkonna mõju ühendite reaktsioonivõimele.

Suure ja viljaka töö eest teaduslike nõupidamiste ja sümpoosionide organiseerimisel avaldab probleemi teaduslik nõukogu prof. V. Palmile tänu.

leninlik arvestus

Leninlik arvestus 1970/71. õppeaastal TRÜ komsomoliorganisatsioonis on pühendatud NLKP XXIV kongressile. Deviisiks on «Oleme ustavad Lenini ja partei üritusele».

Leninliku arvestuse sooritamise edukus sõltub üliõpilase kogu tegevusest viimasel aastal. Atesteerimisel võetakse erilise tähelepanu alla edasijõudmine õppetöös, tegutsemine ühiskondlikes organisatsioonides, osavõtt õppe- ja teaduslikust tööst — kõik see, millega üliõpilane ülikoolis tegeleb.

Möödunud aastal ei saanud mõned kommunistlikud noored arvestust. Põhjuseks oli halb õppeedukus, üldine passiivsus, soov mitte tegelda noorteprobleemidega komsomoliorganisatsioonis. Ka sel aastal ei vähene nõudlikkus, pigem suureneb. Seda on paljudes sõnavõttudes soovinud kommunistlikud noored ise ja ka elu püstitab üliõpilaskonna ette järjest suuremaid nõudmisi. Seepärast nende kommunistlike noorte puhul, kes pidevalt ei täida oma kohustusi komsomoliorganisatsiooni ja ülikooli ees, tuleb tõsiselt kaaluda nende kuulumist ÜLKNÜ ridadesse.

Atesteerimine — leninliku arvestuse III etapp — toimub ajavahemikus 15. veebruarist kuni 14. aprillini 1971. Et jätta teaduskondadele võimalus ise valida töövorme vastavalt teaduskonna spetsiifikale, ei anna ELKNÜ TRÜ komitee büroo detailset tööjuhendit atesteerimise läbiviimiseks. Silmas tuleks pidada järgmisi asjaolusid:

1) leninliku arvestuse atesteerimiskomisjonid teaduskondades koos teaduskondade komsomolibüroodega on vastutavad arvestuse III etapi edukuse eest;

2) leninliku arvestuse III etapi puhul tuleb arvestada ELKNÜ TRÜ komitee bürool kinnitatud kalenderplaani;

3) osakondade atesteerimiskomisjonidel tuleks oma koosolekutel vestelda võimalikult suurema arvu üliõpilastega. Vestlusest peaks osa võtma vastava kursuse grupporg, kes esitab komisjonile ankeedi grupi tegevuse kohta sel õppeaastal ja ühiskonnateaduste kateedri õppejõu kirjaliku arvamuse grupi edasijõudmise kohta vastavates õppeainetes. (Vastavasisulised ankeedid on ühiskonnateaduste kateedritele välja jagatud ja õppejõud on need ära täitnud. Ankeedi äratoomine õppejõu käest on iga grupporgi ülesandeks.) Grupi atesteerimisel on loomulik ka kursust hooldava õppejõu kohalolek. Vestluse lõpul langetab komisjon otsuse leninliku arvestuse sooritamise kohta ja annab üle ka vastava tunnistuse.

4) üliõpilastele, kes tunnistati arvestuse vääriliseks ilma vestluseta, antakse leninliku arvestuse sooritamise tunnistus üle teaduskonna pidulikul koosolekul;

5) kokkuvõtete tegemiseks esitavad teaduskondade atesteerimiskomisjonid oma kokkuvõtted ELKNÜ TRÜ komiteele;

6) kommunistlike noorte kohta, kellele atesteerimiskomisjon otsustas arvestust mitte anda, võib komisjon teha ettepaneku nende karistamiseks või väljaheitmiseks komsomoliorganisatsioonist.

ATESTEERIMISE KALENDERPLAAN

1. Teaduskondade komisjonide instrueerimine
   tähtaeg: 15. veebruar
   vastutavad: M. Kubo, R. Hunt
2. Teaduskondade komisjonide töö osakondades:
   1) osakonna komisjoni instrueerimine
   2) gruppide atesteerimise kord
   3) grupporgide instrueerimine
   tähtaeg: 15.—22. veebruar,
   vastutavad: teaduskonna komsomolibüroo sekretär ja atesteerimiskomisjoni esimees
3. Grupikoosolekud ja arvestuse protokollide täitmine
   tähtaeg: 22. veebr.—1. märts
   vastutavad: osakondade sekretärid
4. Atesteerimiskomisjonide koosolekud osakondades
   tähtaeg: 1.—20. märts
   vastutavad: osakondade atesteerimiskomisjonid
5. Teaduskonna ja osakondade atesteerimiskomisjonide ühine koosolek. Kokkuvõtete tegemine teaduskonnas. Teaduskonna pidulik koosolek
   tähtaeg: 22.—27. märts
   vastutavad: teaduskondade komisjonid
6. ELKNÜ TRÜ komitee laiendatud büroo, kus kuulatakse ära Õigus-, Kehakultuuri-, Füüsika-Keemia-, Bioloogia-Geograafia ja Matemaatikateaduskonna atesteerimiskomisjonide aruanded
   tähtaeg: 30. märts
   vastutavad: M. Kubo, R. Hunt
7. ELKNÜ TRÜ komitee laiendatud büroo. Kuulatakse ära Arstiteaduskonna-, Ajaloo-Keeleteaduskonna ja Majandusteaduskonna atesteerimiskomisjonide aruanded
   tähtaeg: 6. aprill
   vastutavad: M. Kubo, R. Hunt
8. Leninliku arvestuse lõplikud kokkuvõtted ELKNÜ TRÜ komitee pleenumil
   tähtaeg: 14. aprill
   vastutavad: Ü. Mallene, M. Kubo

R. HUNT.

Vastus kriitikale

Vastuseks ülikooli ajalehes nr. 2 ilmunud artiklile «Kvissental, Kukulinn ja Elva nõuavad tähelepanu!» teatan järgmist.

Kvissentali ühiselamus vahetati 1970. a. sügisel peaaegu kogu mööbel välja uhiuute vastu (kõik voodid, 50 tooli, 6 lauda, kõik kardinad). Ka öökapid asendati, kuigi mitte täiesti uutega. Igas toas on riiete hoidmiseks üks kombineeritud kapp, millest peaks piisama (enamat ei võimalda ruum). Suures toas on aga ühest vähe. Kappide arvu suurendamiseks tuleks vähendada voodite arvu. Raamaturiiul on igas toas, suures toas kaks.

Kütet on Kvissentali ühiselamus küllaldaselt (vajaduse korral tuuakse juurde). Kuuri võti asub samas elava koristaja R. Luiki juures. Jääb arusaamatuks, mida mõeldakse artiklis raskuste all küttega. Köögi pliit ja muu juurdekuuluv on korras, ootab vaid kasutajaid (ka õppejõude). Teatavasti on TRÜ ühiselamu elutubades elektripliitide kasutamine rangelt keelatud. Õppejõud peavad kütmiseks ja toiduvalmistamiseks loomulikult kasutama isiklikku küttematerjali.

Probleemiks, millest artiklis juttu ei olnud, on valgustus. Ühiselamu saab elektrit mitmele asutusele kuuluvate juhtmete kaudu ja sageli esinevate avariide (mastide puudumine, juhtmete katkemine, kaitsmete läbipõlemine) likvideerimine venib TRÜ-st mitteolenevatel põhjustel.

Kukulinna planeeriti 1970. a. sügisel 100 kohta Arstiteaduskonna üliõpilastele, kelle kasutada on 24 tuba. Tubadesse paigutati igasse üks laud ja kaks tooli (rohkem ei võimalda ruum) ning öökapid.

Tegelikult asus sinna septembris elama 76 üliõpilast. Käesoleval ajal elab Kukulinnas 58 inimest (koos 0-kursusega). Et ühiselamus on 25 lauda ja 60 tooli, ei saa öelda, et üliõpilasel poleks võimalik tooli või laua puudumise tõttu õppida. Kardinapuid TRÜ paigaldanud ei ole, vastavalt sellekohasele kokkuleppele hoone rendile andjaga Tartu Kaubandusvalitsusega.

Köögi kasutamine oli võimalik. Palgati töötaja, kes vaatas korra järele ja korrastas seadmeid. Et aga kööki pruukis vaid 1—2 üliõpilast päevas, olime sunnitud töötaja vallandama ja köögi sulgema.

Hoone veevärk töötab kohaliku veepaagi baasil, mida täidab koristaja vastavalt vajadusele (tavaliselt 2 korda päevas). Koristajale on tehtud korraldus veepaaki korralikult täita. Samas on aga esinenud juhtumeid, et kraanid on jäetud terveks ööks jooksma. Informatsioon alaliselt külmadest tubadest ei ole komandandini seni jõudnud.

Tabalukud panid üliõpilased ette kahele toale, sest ühes elavad nõukogu aseesimees ja nõukogu liige, teises naisüliõpilased. Mõlema toa elanike kohta on komandant teinud ettekande alkoholi tarvitamise pärast.

Ummistused valamutes on tingitud nende ebaõigest kasutamisest.

Tuppa nr. 26, kus elab praegu kütja, oli õppeaasta algul majutatud 6 naisüliõpilast. Hiljem need aga «kadusid» ja tuba jäi tühjaks. Nõukogu esimehe A. Varesega oli komandandil kokkulepe, et kütjale leitakse väiksem tuba, kuid ilmselt nõukogu lagunemise tõttu (A. Vares, Adams on asunud ühiselamusse nr. 5) jäi see lahendamata. Nõukogu täiendavaid valimisi ei ole teaduskond senini organiseerinud. Televiisor seisab juba üle ühe kuu komandandi laos, sest pole leidunud nõukogu esindajat, kes selle oleks vastu võtnud.

0-kursuse majutamisel mingeid lisavoodeid juurde panna ei olnud vajalik, sest kohti on 100, elanikke aga ainult 58 (koos 0-kursusega).

Kütmises on esinenud lünki seoses kütja Tammsalu töölt puudumistega, teda on selle eest karistatud.

Elva pioneerilaagri hoone lasSaad värviti 1969. a. kevadel ega tohiks eriti süngena näida.

Kõetakse ainult neid ruume, kus on elanikud sees.

Päevasel ajal kella 8—18 viibivad hoones palgalised töötajad, kelle ülesandeks on jälgida ka seda, et kõrvalised isikud ei tuleks majja. Õisel ajal peavad uksed lukustama üliõpilased ise.

See, et Elva ja teised linnatagused majutamiskohad on ülikoolile kulukad, on ammu teada. Möödunud aastal esitati rektoraadi koosolekule andmed remondi, sõidu jne. kulude arvestus ja tehti ettepanek 1970/1971. aastaks loobuda Kukulinna ja Elva pioneerilaagri ruumidest. Ruumipuudus seda siiski ei võimaldanud ja otsustati ikkagi ruumid üürida, tõsi küll sellise arvestusega, et kevadine sanitaarremont ruumides tehakse üliõpilaste jõududega. Kuidas teaduskonnad sellega hakkama saavad, näeme k. a. kevadel.

20 üliõpilase paigutamine linna tihendamise korras võib-olla on tõesti võimalik, kuid siin on ka mõned raskused:

1) Elvas elavad matemaatikud — matemaatikutel linnas aga vabu kohti ei ole (ühiselamud on jaotatud teaduskonniti);

(Järg lk. 4)

Tsiviilkaitse

Abiks tsiviilkaitse programmi omandajaile

Teema I

INDIVIDUAALSED KAITSEVAHENDID

Kõige kindlamaks ja levinumaks hingamisorganite kaitsevahendiks aurude, mürkainete, radioaktiivse tolmu ja aerosoolide ning bakterite vastu on gaasimask. Täiskasvanud elanikkonnale on määratud margid ГП-4У, ГП-5 ja lastele mark ДП-6М.

Filtreeriv gaasimask ГП-5 kaitseb ka nägu ja silmi mürkainete (MA) ja radioaktiivsete ainete (RA) eest. Ta koosneb gaasivastasest kambrist ja näoosast. Gaasivastases kambris asetsevad spetsiaalne filtreeriv-neelav aine ja aktiviseeritud süsi. Filtrina on kasutatud aineid, mis suudavad peatada aerosoolsademe edasitungimist hingamisteedesse, s. t. puhastavad õhu radioaktiivsest tolmust, bakterioloogilistest ainetest (BA), MA suitsust ja udust.

Aktiviseeritud söe ülesandeks on kahjulike gaaside ja aurude neelamine adsorbeerimise teel. Et aga aktiviseeritud süsi siiski pole võimeline neelama kõiki MA aineid, siis kasutatakse ka katalüüsi ja hemosorbtsiooni, s o. keemilist reaktsiooni aurude ning tahke keha või vedeliku ning keemilise neelaja (hemosorbendi) vahel.

Selleks et aktiviseeritud süsi täidaks üheaegselt adsorbeerija, hemosorbendi ja katalüsaatori ülesandeid, töödeldakse teda spetsiaalselt — ta pind kaetakse hemosorbendiga ning immutatakse katalüseerivate lisanditega.

Gaasimaskid ГП-4У ja ГП-5 ei ole nii universaalsed. Näiteks ei takista nad kahjulike tööstus- ja vingugaaside edasiliikumist. Viimaste kaitseks kasutatakse nn. isoleerivat gaasimaski ИП-46, mis täiesti isoleerib hingamisorganid välismaailmast; inimene hingab hapnikku, mis on gaasimaskis endas.

Gaasivastane kamber ГП-5, näoosa ja kamber higistamisvastase plaadiga asetatakse kotti, millel on veel kaks mahukat taskut individuaalse keemiavastase kaitsepakendi, apteegi ja sidemete jaoks.

Higistamisvastane plaadike on tehtud tselluloidist ja on ühelt poolt kaetud niiskust neelava želatiiniga, jäädes läbipaistvaks. Plaadike asetatakse gaasimaski sisse klaase hoidvasse rõngasse, higistav pool vastu klaasi ja fikseeritakse kinnitusrõngaga.

Talvel kasutatakse klaaside higistamise vastu kummist soojendavaid mansette koos prilliklaasidega, mis asetatakse gaasimaski sisse vastu klaase. Sellega on loodud higistamist ärahoidev õhupadi. Mansetid tuleb kohale panna ruumist väljas olles, et ära hoida sisemist niiskuse kondenseerumist.

Gaasimaski kaitsevõimsuse, s. o. tema kaitsvate omaduste säilimise aja määrab ühelt poolt tema tehniline seisukord ja teiselt poolt MA kontsentratsioon ning füüsikalis-keemilised omadused. MA

(Järg 3. lk.)

Väliskirjandust TRÜ Teaduslikus Raamatukogus

Aastavahetusel võttis Teaduslik Raamatukogu vastu mitu suuremat saadetist välismaalt. Arvukalt dissertatsioone ja perioodiliste väljaannete erinumbreid saabus Helsingi Ülikooli Raamatukogult vahetuseks meie ülikooli tööde vastu. Teaduslikus Raamatukogus on nüüd võimalik tutvuda enamiku kahel viimasel õppeaastal Helsingi Ülikooli poolt välja antud teaduslike publikatsioonidega, mis oma sisult vastavad TRÜ profiilile.

Uuemat meditsiinialast kirjandust saatis veel Ameerika Ühendriikide Rahvuslik Meditsiiniline Raamatukogu, kes omakorda tunneb suurt huvi kõikide TRÜ arstiteaduslike tööde vastu. Juba aastaid on see raamatukogu regulaarselt saatnud Teaduslikule Raamatukogule referaatajakirja «Index Medicus». Seekord saabus selle ajakirja 11. köite 11. number. Peale selle sisaldas pakk veel mahukaid raamatuid uuemate uurimustega, nagu näiteks: Progress in Anaesthesiology (Amsterdam, 1970); **G. Peters**, Klinische Neuropathologie (Stuttgart, 1970) jt.

Kõik nimetatud väljaanded saabusid raamatukogule vastastikuse publikatsioonide vahetamise alusel. Olulisemad perioodilised väljaanded, mida raamatukogu vastu saadab, on TRÜ Toimetised, Skandinaavia Kogumik, Вопросы клинической неврологии и психиатрии, Реакционная способность органических соединений. Asjaolu, et TRÜ Toimetiste ilmumissagedus on kasvanud, võimaldab samavõrra suurendada ka välisvahetust. Seda seepärast, et enamikus loetakse välisvahetuse puhul vahetusekvivalendiks trükiüksust.

Raskusi tekitavad vahetamisel pikkade intervallidega ebaregulaarselt ilmuvad väljaanded. Sellesse kategooriasse kuuluvad mitmed TRÜ Toimetiste seeriad, näiteks: Taimefüsioloogia ja taimebiokeemia-alaseid töid, Töid orientalistika alalt, Töid romaani-germaani filoloogia alalt. Peaaegu võimatu on nende seeriate vastu midagi olulist vahetada. Seevastu arstiteaduslike, matemaatikaalaste ja slaavi filoloogiat käsitlevate seeriate osas ületab nõudmine sageli meiepoolsed võimalused.

Teadusliku väliskirjanduse komplekteerimist saaks muuta veelgi sihipärasemaks, kui vastava teadusala töötajad peaksid pidevalt kontakti raamatukogu komplekteerimise osakonna vahetussektoriga ja teeksid ettepanekuid uute vahetuspunktide ja -publikatsioonide valikul.

Raamatukogu arvestab kõiki esitatud soove ja taotlusi ning püüab neid võimalust mööda rahuldada. Enamasti see õnnestub teiste ülikoolide ja muude teaduslike asutuste väljaannete osas, raskusi on aga hinnaliste tsentraalsete ajakirjade ja raamatutega. Neid suudab raamatukogu hankida vaid piiratud arvul mõnede välismaiste raamatukaubanduse firmade kaudu üksikutest riikidest. Tasuda saab nende publikatsioonide eest ka ainult publikatsioonidega, kuid mitte enam trükiüksus trükiüksuse vastu, vaid üksnes rahalise ekvivalendi alusel. Et välismaa raamatud on suhteliselt kallid, võrreldes meie omadega, siis on selline vahetusviis küllalt kulukas. Oluliseks vahetusmaterjaliks peale jooksvalt ilmuvate TRÜ väljaannete on siin raamatukogu dublettide fond, mis sisaldab arvukalt välismaal väga nõutavaid vanemaid väljaandeid, kuid mille saatmiseks ettevalmistamine ja hindamine nõuab pikaajalist eeltööd.

Raamatukogu komplekteerimise osakonna eesmärgiks on suurendada ülikooli õppe- ja teaduslikuks tööks vajaliku väliskirjanduse hulka ning tihendada kontakti lugejatega selle kirjanduse hankimisel. Palju aitaks siin kaasa, kui TRÜ Kirjastusgrupp saaks igal aastal trükis avaldada temaatilise plaani, mille alusel oleks kindlam ja kergem kokkuleppeid sõlmida. Kõik seeriad, mida on kord hakatud avaldama TRÜ Toimetiste raames, peaksid olema elujõulised ja kindlaksmääratud ilmumissagedusega.

L. ALVER,
TRÜ TR vahetussektori juhataja

Meditsiinikandidaat Jaan Seeder

15. jaanuaril omistas TRÜ Arstiteaduskonna nõukogu avalikul väitekirja kaitsmisel TRÜ üldkirurgia kateedri assistendile Jaan Seedrile meditsiinikandidaadi teadusliku kraadi dissertatsiooni eest «Väikese ning suure vereringe muutustest rindkere traumeerimisel».

Üliõpilaspäevilt mäletame ÜTÜ kirurgiaringi asutajaliiget ja ÜTÜ nõukogu liiget Jaan Seedrit energilise ja ettevõtliku kirurgiaentusiastina, kelle huvidering, piirdumata kitsalt utilitaarsete eesmärkidega, haaras mitmeid uusi ja põnevalt-aktuaalseid probleeme. Julge ettevõtmine viis J. Seedri juba üliõpilasena kaugemale tarkust otsima — menetluspraktikale Moskva N. V. Sklifosovski nimelisse Instituuti ja esimese meie Arstiteaduskonna üliõpilasena külalisettekandega väljapoole kodumaariiki (Riia Med. Instituudi ÜTÜ konverentsile 1950. a.).

Esimestele teaduslikele katsetustele haavaparanemise tsütoloogiliste muutuste uurimisel järgnes 1952. a. auhinnatöö paratrahheaalse novokaiinblokaadi mõju kohta pleuropulmonaalse šoki puhul. Sellest kasvas välja pidev huvi traumaatilise šoki, eeskätt pleuropulmonaalse šoki patofüsioloogiliste mehhanismide vastu, palju vaieldud ja vaieldavate probleemide, keskse kirurgilise patofüsioloogia küsimuse vastu.

Hea erialase ettevalmistusega spetsialistina töötab J. Seeder pärast Arstiteaduskonna lõpetamist 1952. a. alates assistendina teaduskonnakirurgia ja hiljem üldkirurgia kateedris, olles mitmekülgseks ja võimekaks kirurgiaõpetajaks viimasel poolteisel aastakümnel ravimise kunsti õppijatele. Kõrvuti pedagoogilise ja kliinilise tööga on kommunist J. Seedri erksalt toimekas tegevussfäär olnud seotud paljude kaalukate ühiskondlike ettevõtmistega.

Pidevalt jätkas J. Seeder kirurgilises patofüsioloogias teaduslikku uurimistööd ja otsinguid, milles juba üle aastakümne tagasi, tolleaegsel teadmiste ja teadmatuse ebakindlal piiril, avaldusid tänapäeval paljudele iseenesestmõistetavatena tunduvad mõtted ja ideed traumaatilise agressiooni reaktiivsetest muutustest organismis ja nende ravi taktikast. Valides julgelt nende keeruliste küsimuste selgitamiseks pleuropulmonaalse šoki eksperimentaalse meetodi, kontsentreerib J. Seeder oma dissertatsioonis peatähelepanu vaskulaarsetele reaktsioonidele väikeses ja suures vereringes seoses südame minutimahu muutustega ja vere mahu muutustega tsentraalses vereringes. Seejuures näitab J. Seeder, et käsitletud šoki vereringe häirete patogeneesis etendavad suurt osa arteriovenoossete anastomooside šuntmehhanismid väikeses vereringes. Põhjaliku statistilise töötlusega enesekriitiliselt ja asjatundlikult kirjutatud väitekiri selgitab mitmeid šoki patogeneesi erimehhanisme, andes uusi ideid ja lähtepunkte selle edasiseks uurimiseks ja uute täiendavate ravimeetodite väljatoomiseks.

Jätkugu värskel meditsiinikandidaadil ettevõtlikkust, visadust ja jaksu oma edasiste teaduslike taotluste elluviimisel.

A. KIVIK

Füüsikakandidaat Ilmar Rammo

TRÜ füüsika erinõukogu uue aasta esimesel istungil kaitses dissertatsiooni eksperimentaalfüüsika kateedri assistent Ilmar Rammo teemal «Infrapunased efektid ja kiirgustsentri ehitus tsinksulfiid-tüüpi fosfoorides». I. Rammo lõpetas TRÜ füüsikaosakonna 1961. aastal ja töötab sellest ajast alates eksperimentaalfüüsika kateedri juures, algul aspirandina, hiljem assistendina. Kaitstud dissertatsioon on pikaajalise põhjaliku uurimistöö vili, millega I. Rammo tegi algust juba üliõpilasena. Retsensioonides anti tööle kõrge hinnang, kusjuures mainiti, et teistel sama ala uurijatel tuleb selle tulemustega arvestada.

Noore teadlase teaduslike tööde nimestikus on kokku 18 nimetust. I. Rammo juhendamisel on luminestsentsi uurimisest igal aastal osa võtnud mitu füüsikaosakonna üliõpilast.

U. NÕMM,
eksp. füüsika kat. dotsent

Ahvatluste tunnid ülikooli klubis

TRÜ klubi alustab oma 1970/71. õ.-a. kevadsemestrit lootusega, et meie külastajatel jätkub indu ja hoogu klubis käimiseks ka uuel poolaastal. Et klubisse tulemiseks peab olema mingi tõukejõud, siis loodame, et meie temaatilised üritused, estraadilaulukonkursid jne. võiksid olla küllaldased õhutajad.

Alguse saaksid sel poolaastal mitmedki sariüritused. Teaduskondadevahelisest estraadikonkursist **«Kaligula»** oli meie ajalehes juba varem juttu. Selle sarja üritused toimuvad pühapäeviti. 28. veebr. alustab Füüsika-Keemiateaduskond, alates 14. märtsist Majandusteaduskond, edasi igal pühapäeval vastavalt eelneva loosimise tulemustele. Teaduskondadel on praegu viimane aeg hakata mõtlema oma etteastumisele. Teaduskondade komsomolisekretärid kasutagu ettevalmistuse käigus ära klubinõukogu liikmeid (klubi pakub proovideks välja teisipäeva, muidugi eelneval kokkuleppel juhtkonnaga).

Uudiseks ja uudistejagajaks peaks olema sari nimega **«Kommentaatoritund»**, mille esimese pääsukese — kommentaari Saksa Föderatiivsest Vabariigist andsid ajalookandidaat E. Loone ja üliõpilased E. Rahumaa ning S. Kallas. Edaspidi peaksid samas sarjas esinema bioloogid, kriminoloogid — huvitavat võiks leida igalt alalt. Kavatsus on **kohtuda** meie lugupeetud **õppejõududega,** kes kannavad ka suurt ühiskondlikku koormust — ülikooli parteikomitee liikmetega. Nende kohtumistega tähistab klubi NLKP XXIV kongressi. Sarja avab bioloogiadoktor H. Trass, kavas on veel kohtumised L. Allikmetsaga ja Ü. Mallesega. Sarja lõpetaks ülikooli parteikomitee sekretär K. Koger. Üritused on organiseeritud kahasse komsomolikomitee ideoloogiasektoriga.

Nõusoleku esinemiseks on andnud ka mitmed ansamblid väljastpoolt Tartut: «Andromeeda», Tallinna üliõpilaste *dixieland*-ansambel «Targa rehealune», «Toomapojad» jt. Estraadikonkursi kõrval leiame võimaluse ka mõningate muude estraadietenduste läbiviimiseks, toimub ka kitarriga laulumeeste konkurss. Nõusoleku oma hobi tutvustamiseks on andnud kulturistid. Huvi võiks pakkuda õhtu džässist. Ka teatrirahvast pole tükil ajal klubis käinud, seda lünka on lubanud aidata täita K. Ird ja H. Krumm. Pärast suuri spordiüritusi (rahvusvaheline maleturniir «Tallinn-71» ja NSVL meistrivõistlused kõrv- ja võrkpallis) on kavas asjaosaliste meestega juttu ajada.

Et klubis tegutsevad ka ülikooli töötajate lapsed, siis tahaksid klubi lastekollektiivid tudengite ees üles astuda oma kontsertprogrammiga.

Huvitav peaks olema käesoleval kuul toimuv kohtumine EÜE uue keskstaabiga. Kuuldavasti on piirkonnad juba jaotatud ja selged on välisrühmadki, keskstaabi mehed saavad öelda nii lohutavat kui lootustandvat neile, kes tahavad töötada Eestis ja välismaal EÜE-1971 ridades.

Tahame veel meelde tuletada, et kui ka klubi üritustele kutsuvate kuulutuste peal sõna «tants» märgitud ei ole, on see traditsiooniliselt kõigi klubis korraldatavate ürituste kindel koostisosa.

Ja nüüd kõige tähtsam — täna, **12. II tähistatakse klubis 11. tegevusaastasse astumist.** Ka homme ja ülehomme toimuvad üritused teenivad sama eesmärki. Tudeng, tule ja vaata! Ehk leiad ka endale osasaamise rõõmu. Jälgi edaspidigi klubi reklaami ja otsusta. Ehk on seal Sinulegi midagi.

J. VILLER

175 aastat Carl Clausi sünnist

23. I 1796—24. III 1864

23. jaanuaril avati TRÜ Teadusliku Raamatukogu fuajees vene keemiku, farmatseudi ja botaaniku C. Clausi, Tartu Ülikooli farmaatsiaprofessori (1852—1864) tööde näitus. Välja on pandud C. Clausi käsikiri 1863. a. aastast, aruanne teaduslikust reisist Prantsusmaale ja Inglismaale tutvumiseks farmaatsia olukorraga ja plaatina töötlemisega.

C. Clausi plaatinametalle käsitlevaid uurimistöid on võimalik näitusel näha erinevais vene- ja saksakeelseis väljaandeis.

C. Claus avastas uue metalli ruteeniumi. Selle saamist kirjeldab ta oma põhjalikus töös «Химическое исследование остатков Уральской платиновой руды», (Уч. Записки Казанского унив. 1844). *Ruteeniumi preparaati, mille eraldas C. Claus, võib näha Kaasani ülikooli keemikute koolkonna muuseumis.*

Näitusel näeme C. Clausi magistridissertatsiooni «Grundzüge der analytischen Phytochemie» (Dorpat, 1837) ja teost «Localfloren der Wolgagenden» (Petersb. 1852), milles on kokku võetud teaduslikud tulemused tema botaanika-alastelt ekspeditsioonidelt 1827. a. Volga ja Uraali vahelises stepis, 1852. a. Saraatovi ja Astrahani kubermangudes. Nendelt reisidelt pärinevad meie raamatukogus säilitatavad kaks mappi 34 gravüüriga, mis on valmistatud C. Clausi jooniste järgi. Mõnda neist võib näha ka näitusel, mis jääb avatuks veebruari lõpuni.

Tsiviilkaitse

(algus lk. 2.)

keskmiste kontsentratsioonide jaoks on kaitsevõimsus küllalt suur.

Ladudes säilitatavaid filtreerivaid gaasimaske hoitakse lahtivõetult. Kokkupanemiseks on vaja maha võtta kate gaasimaski kasti kaelaosalt, välja võtta kork karbi põhjas asuvast avausest, gaasimaski näoosa niiske vatiga mõlemalt poolt üle pühkida ja võttes näoosa vasakusse kätte ning paremasse gaasimaski karbi, keerata see külge karbi kaelaosas asuva vindi abil.

Pärast kokkupanekut on vaja kontrollida kokkupaneku õigsust ja gaasimaski töökindlust. Kui gaasimask on kokku pandud valesti, võib avaneda nakatatud õhule tee hingamisorganitesse gaasimaski näoosa ebatiheda liibumise tõttu näole või läbi väljahingamisklappide või karbi ja näoosa ühinemiskohal.

Kaitsemaske valmistatakse viies suuruses — nullist kuni neljani. Oma numbri määramiseks mõõdetakse sentimeeterlindiga esiteks: kinnise ringi pikkus üle kukla, põskede ja lõua alt, teiseks — ühe kõrva avast üle lauba ja kulmupealsete kaarte teise kõrva avani. Kahe mõõtmise tulemused liidetakse ja summa järgi määratakse kaitsemaski suurus järgmise tabeli järgi:

Kahe mõõtmise summa (cm)	Kaitsemaski suurus
kuni 92	0
92—95.5	1
95,5—99	2
99—102,5	3
üle 102,5	4

Kaitsemaski suurus on numbriga märgitud maski lõuaosas.

Õigesti kokkupandud ja rihmade abil sobivaks muudetud gaasimask praktiliselt välistab nakatatud õhu sissevoolu, teda võib kanda kuni 7 tundi. Nakatatud õhu sissevool kaitsemaski on võimalik, kui puudub rõngakujuline kummitihend või on rikutud maski kaelaosa; ka läbi väljahingamisklappide — nende deformeerumisel, määrdumisel.

Klappe on perioodiliselt vaja läbi vaadata, läbi puhuda ja puhastada. Sisemine klapp võetakse puhastamisel välja, välimist puhastatakse klapikarbi pesas.

Gaasimaski hermeetilisust kontrollitakse järgmiselt: kaitsemask asetatakse pähe, avaus korgis suletakse korgi või käega ja hingatakse sügavalt sisse. Kui õhk ei suubu kaitsemaski, on ta kokku pandud õigesti ja gaasimask üldiselt töökorras. Kui aga õhku sisse tuleb, on mask kasutamiskõlbmatu. Sel juhul kontrollitakse, kas tihendrõngas on alles. Kui tihendrõngas on alles, kaitsemask aga laseb endiselt õhku sisse, siis on tarvis kontrollida ta korrasolekut. Selleks tuleb kaitsemaski maha võtmata keerata otsast gaasimaski karp ning, sulgedes peopesaga vooliku otsa, püüda sügavalt sisse hingata. Kui see on võimatu, on kaitsemask terve ja õigesti kokku pandud.

Õhu läbitulemise korral on tarvis läbi puhuda väljalaskeklapid ja kontrollida kaitsemaski pähe asetamise õigsust. Kui ka siis kaitsemask ikkagi «lekib», tuleb ta vahetada.

Pärast kontrollimist asetatakse ta kotti sellises järjekorras:

1) võetakse välja kummikork karbi põhjas olevast avausest,

2) maski näoosa pannakse pikuti kokku, kattes ühe klaasi,

3) siis murtakse pooleks, kattes ka teise klaasi.

Tartu Riiklik Ülikool 3

TÖÖLE
Eesti Õpilasmalevasse!

Tänavune aasta on olnud veidi ebatavaline. Pole veel õieti talverõõmegi maista saanud, kuid juba on aeg hakata mõtlema suvele.

Veidi rohkem kui nelja kuu pärast alustab Eesti Õpilasmalev oma viiendat töösuve, mis prognooside järgi tõotab kujuneda senistest mitmeti erinevaks. Malev ise suureneb ligi kahekordseks ning malevlaste arv läheneb seega 2000 piirile. Koos sellega peaks suurenema ka maleva populaarsus, tõusma tema rahvamajanduslik tähtsus ning ka malevasuvi ise mööduma senisest sisukamalt ja vaheldusrikkamalt. Laieneb meie töögeograafia: lisaks traditsioonilistele põllu- ja metsatöödele on kavas käed külge lüüa maaparandusobjektidel ja ehitustel. Malev saab endale senisest nägusama vormiriietuse ning embleemi. Kesktaap on planeerinud suveks 70 rühma, kuid juba praegu on taotlusi vähemalt 120-le rühmale vabariigi kõigist rajoonidest. See annab võimaluse valida baasmajanditeks kõige sobivamad nii töökorralduse kui ka puhkeaja sisustamise mõttes. Laieneb rühmade vahetus teiste liiduvabariikidega, eeskätt Läti, Leedu ja Valgevenega.

Määravaks Eesti Õpilasmaleva töös on olnud ja jääb ka edaspidi rühmakomandöride-kasvatajate kaader. Möödunud suvel olid 43-st komandörist 27 TRÜ üliõpilased, nende hulgas ka kaks neidu. Juba teist suve lõid malevas kaasa TRÜ tudengid Valeri KIRSS, Andi TAMM, Rein EIMRE, Vladimir BUDARIN, Valter PARVE jt.

Olla juhiks 30-le 16- kuni 18-aastasele noormehele ja neiule ei ole ülesanne kergete killast. Siin pannakse proovile kõik Sinu teadmised, oskused ja kogemused, tõelise autoriteedi noorte hulgas saavutavad ainult kõige töökamad, siiramad ja ettevõtlikumad komandörid. Vastutasuks saadud 30 noore sõprus ja siiras tänu korvavad kuhjaga kogu vaeva. Peale selle veel hindamatud kogemused pedagoogilisel alal (mis muide on vajalikud mitte ainult pedagoogidele) ning võimalus praktikas õppida nii hädavajalikku ja seni veel õppeplaanidest puuduvat organiseerimis- ja juhtimiskunsti.

Ka eeloleval suvel kutsume kõiki neid tudengeid (eeskätt noormehi), kellel jätkub julgust ja tahtmist end proovile panna ning kellel on vaba aega 19. juunist — 13. augustini, rühmakomandörideks Eesti Õpilasmalevasse. Töö on loomulikult tasuline, kuupalgaks 120 rubla + preemia, paremate sügisepoole veel lisaks turismireis välismaale. Kuigi suveni on veel palju aega, tuleks lõplik otsus langetada hiljemalt 1. märtsiks, et oleks võimalik osa võtta Viljandis toimuvast seminarist ning seejärel juba lähemalt tutvuda oma suvise töökohaga.

Kui oled otsustanud, astu julgesti sisse ülikooli komsomolikomiteesse või EÖM Keskstaapi (Tallinn, Kreuksi tn. 20), kus võid täita vastava ankeedi ning saada ka täiendavat informatsiooni.

Peatse kohtumiseni!

TOOMAS TROMP,
Eesti Õpilasmaleva komandör,
Õigusteaduskonna IV kursuse üliõpilane.

FOTOVÕISTLUS

ELKNÜ TRÜ komitee kuulutab välja võistluse paremate üliõpilaselu käsitlevate fotode saamiseks.

Konkursi eesmärgiks on saada teemalt ja teostuselt huvitavaid fotosid, mida oleks võimalik avaldada ajalehes «Tartu Riiklik Ülikool», ülikooli väljaannetes ja fotonäitustel. Võistlusele esitatud parematest töödest koostatud ekspositsioon saadetakse käesoleval kevadel Debreceni ülikooli.

Fotod võivad käsitleda TRÜ üliõpilaste õppe- ja teaduslikku tööd, vaba aja veetmist, isetegevust, elu-olu, üliõpilaspäevi, tööd EÜE-s jne.

Võistlusele võib saata nii üksikfotosid kui ka fotoseeriaid formaadiga 18×24 cm või 24×30 cm või suuremaid.

Võistlustööd varustada märgusõnaga, sama märgusõnaga ümbrikus lisada autori nimi, töökoht ja aadress.

Fotod esitada 15. märtsiks 1971. a. TRÜ komsomolikomiteesse Tartu, Ülikooli t. 18.

Parimatele fotodele määratakse järgmised preemiad:

I preemia 15 rbl.
II preemia 10 rbl.
III preemia 5 rbl.

ELKNÜ TRÜ komitee

Kunsti kabineti liikmed!

Teadmiseks kõigile kunstikabineti liikmetele. Õppetöö algab esmaspäeval, 15. veebruaril. Palume tulla tutvuma uue tunniplaaniga. Maikuu lõpus avatakse õppe- ja iseseisvate tööde näitus.

Päev, linoollõige — Merike Kikre (geogr. IV) 1970

Tulge laulma!

Uuel semestril alustab TRÜ klubis tööd veel üks uus isetegevuskollektiiv. Viimastel aastatel on klubi laval puudust tuntud heast ansamblilaulust. Et viga parandada, oodatakse seekord klubisse igasuguse kõrgusega mees- ja naishääli. Soovitavad oleksid mõningad kogemused ansamblilauljana või solistina. Lauljaid hakkab saatma instrumentaalansambel, milles on veel vakantseid kitarristide kohti. Mida uus kollektiiv täpselt tegema hakkab ja mis ta nimeks saab, sõltub palju asjaosalistest enestest.

Kõiki asjasthuvitatuid ootame klubisse teisipäeval, 16. veebr. kell 18—20 ja laupäeval, 20. veebr. kell 14—16.

E. VOLTEIN

Lapsevanemad!

14. veebruaril korraldab ülikooli klubi lastesektor lastele vastlapäeva. Koguneda tuleb kell 15.30 TRÜ peahoone ette, kaasa võtta kelgud. Järgneb vastla reesõit ja võidusõit kelkudel. Kell 17 pakutakse kohvikus vastlaeinet, antakse kätte auhinnad.

LASTESEKTOR

Provintsilinna T. ülikoolis oli tavaline sügissemestri argipäev.

Ülikoolis kohtusid ühise isetegevuse käigus kaks noort inimest — A.-K. teaduskonna (tähistame selle teaduskonna nüüd ja edaspidi selliselt, et pahatahtlik lugeja ei saaks isikliku kasusaamise eesmärgil tegelaste tõelisi nimesid välja peilida) üliõpilane Mari A. ja B.-G. (taas tingnimetus) üliõpilane Jüri B. Kohtusid, hakkasid teineteisele meeldima ja sellele vastavalt mõõduka sageduse ja kestusega kohtumisi organiseerima.

Kuigi tunniplaan oli mõlemal mõõdukalt hea, tekkis ometi kokkusaamisega teatavaid raskusi, sest Mari A. töötas õhtuses vahetuses, Jüri B. aga hommikuses.

Et õhtupoolset aega juba ajalooliselt loetakse intiimset laadi kohtumisteks sobivamaks, siis kannatas Mari A. õppedistsipliin rohkem Jüri B. omast, kuigi ka viimane kui bioloogiline olend kasutas normaalse uneaja säilitamiseks teatud ajaressurssi hommikuste loengute näol.

Õppedistsipliini järjekordse rikkumisega nimetatud naisüliõpilase poolt oli tegemist ka mainitud sügissemestri argipäeva hilisõhtul.

«Jüri, mu süda on täna imelikult raske,» pihtis Mari kuud vaadates, mis näis õelalt irvitades jälitavat porilompide vahel laveerivat paarikest.

«Kas jooksva kontrolli tulemused on halvad?» päris Jüri osavõtlikult.

«Oh, selle «jooksva» kontrollini on veel üle kuu aega,» lõi Mari käega. «Mul on tunne, et meie õnnele tuleb varsti lõpp. Noh, et keegi jälgib meie puudumisi või midagi veel hullemat.»

«Mine nüüd,» rahustas Jüri. «See ei kajastu ju kuskil.»

«Aga need hirmsad perfokaardid iganädalase ajakulu andmetega auditoorseks ja iseseisvaks tööks?»

«Kallis, neid kasutatakse ju ainult teaduslikuks tööks. Mulle üks tuttav poiss F.-K. teaduskonnast, kes selle tööga ise tegeleb, rääkis, et kui kõik andmed on elektronarvutil läbi töötatud, on võimalik õppetööd palju paremini korraldada. Võib-olla saaksid sinagi sellest õhtusest loengutel käimisest lahti.»

«Ei tea, ei tea,» vangutas Mari kahtlevalt pead. «Mina jälle kuulsin mütsipoes, kui keegi, ilmselt vanema kursuse tudeng, väga ilusa naaritsakraega, rääkis, et need andmed lähevad otsejoones dekanaati. Löövad intrist välja ja stipilt võtavad maha ja jumal teab, mis veel . . .» Mari silmis läikisid pisarad, kui ta jätkas: «Ma olen küll neid kaarte nii vähe täitnud kui võimalik. Siis ka ajan distsipliinide järjekorra meelega sassi ja kirjutan, mis pähe tuleb. Aga jõuad sa alati kõike mäletada! Võib-olla on mõnes kohas kirjas neli tundi loenguid, kus võiks olla ainult kaks, ja mujal jälle midagi puudu . . .»

Samal argipäeva hilisõhtul siseneb ülikooli peahoonese tundmatu mees. Saatanlikku muiet varjab lõua külge kleebitud valehabe. Valvurilt võtme saamine õnnestub! Esimene takistus on ületatud! Edasi!

Kriminaalse süžeega lugu

«Milline õnn, et ma juhuslikult kuulsin neist perfokaartidest,» pomiseb tundmatu valehabemesse.

Juba paistabki võretatud uks. Selle taga peab olema trepp. Siis peab tulema laud. Selle kõrval kapp kättesaamatute andmetega üliõpilaste osavõtu kohta õppetööst.

Kuid mis see siis on? Laua taga istub musta peaga noormees. Ilmselt üliõpilane.

«Mis te siin veel nii hilja õhtul teete?» käratab valehabemega mees kurjalt.

Noormees tõstab pea ja tundmatu märkab, et tal on väga väsinud nägu ja, imelik küll, juustes säravad esimesed hõbedased niidid.

«Parandan valesti täidetud perfokaarte,» vastab noormees.

«On neid siis palju?» teeskleb valehabe huvi.

«Tuhandeid.»

«Noh, siis laske käia. Mina kui kursusejuhendaja vajan A.-K. teaduskonna X kursuse kaarte,» astub tundmatu kapi juurde.

«Kursusejuhendajad meie kaarte ei vaja. Pealegi võivad nad kasutada ainult statistilisi andmeid ja muid uurimistulemusi. Kes te olete?»

Kuid tundmatu ei tee kuulmagi. Juba puudutab ta käsi kappi, aga samal hetkel käib kohutav kärgatus. Ruum täitub värvilise uduga ja salapärane tundmatu on kadunud.

«Antiaine . . . Annihilatsioon . . .» pomiseb hämmeldunud noormees. «Selles kahtlustamise õhkkonnas hakka või ise ka vaime uskuma.»

Pead raputades võtab ta telefonitoru ja informeerib igaks juhuks juhtumist siseosakonda.

Viie minuti pärast heliseb telefon.

«Noormees, te olete ilmselt üle töötanud. A.-K. teaduskonna X kursusel pole keegi kunagi mingit kursusejuhendajat näinudki. Minge koju ja puhake välja.»

— — — — —

Sama argipäeva hilisõhtul istub oma elamispinnal asuva kirjutuslaua taga inimene, keda me siinkohal (edaspidi tast juttu ei tule) nimetame Kangikandjaks. Tal on käsil töö, millele ta on pealkirjaks pannud «Õppeprotsessi optimiseerimine». Töösse süvenemist takistab tal pidevalt mingi imelik tunne, et ta kell on ees. «Ei,» rahustab ta ennast. «Mu kell ei ole ammu enam ette käinud. Ennem võib ta taga olla.» Aga kahtlus aina kasvab ja kasvab, muutudes lõpuks kindlaks veendumuseks. Ta tõuseb, võtab kella, keerab selle pool aastat tagasi, mõtleb veidi ja keerab veel kaks aastat tagasi.

«Kindlam saab,» oleme nüüd alustamisega hilinenud,» ütleb ta ja heidab magama.

Viis küsimust lugejale

1. Kas oskad öelda, kui palju aega kulutad sa iseseisvaks tööks ja milline peaks olema õige, teaduslikult põhjendatud töörütm?

2. Kas kordamine on alati tarkuse ema? Võib-olla aitaks, kui õpiksid mõnda asja ainult üks kord ja põhjalikult?

3. Kas Sa oled nõus sellega, et sellise keerulise ülesande lahendamiseks, nagu seda on optimaalse töökorralduse loomine, on vajalik kompleksne uurimistöö?

4. Kas Sa tead, et optimaalse töökorralduse leidmisel, millega tegelebki meie komplekssе teadusliku uurimistöö büroo, töötavad vastavate erialade õppejõudude kõrval arstid, psühholoogid ja paljude erialade üliõpilased?

5. Kas mõistad, et Sinu kohustus selles kõigi ühises töös on ajabüdžeti nädalakaartide aus ja regulaarne täitmine?

Üliõpilaste Komplekssе Teadusliku uurimistöö Büroo kõrgema kooli pedagoogika probleemgrupp

Vastus kriitikale

(Algus 2. lk.)

2) 20 üliõpilase taga on veel üle 30 üliõpilase, kes on Elvasse sisse kirjutatud, kuid praktiliselt seal ei ela. Ka need tuleb ära paigutada, sest ruumide vabastamisega seoses tuleb majaraamatust **elanikud kõik välja registreerida.**

Üldiselt tuleb lisada, et linnataguseid hädapäraseid ööbimiskohti ja ühiselamuid ei saa mõõta ühise mõõdupuuga, kuid elementaarsed elu-olustikulised tingimused tuleb loomulikult kindlustada.

Ühiselamute töötajad näeksid heameelega, et teaduskonnad tegeleksid ühiselamutega senisest enam ja eemaldaksid sealt üliõpilased, kes ei austa korda ega suhtu heaperemehelikult nende kasutada antud varadesse.

A. Mägi.
Haldusprorektori abi

✣

Ajalehes «Tartu Riiklik Ülikool» on artiklis «Sõna on rahvakontrollil» õigustatult kritiseeritud olukorda, milles taimefüsioloogia ja -biokeemia kateedrile kuuluv fütotron seisab konserveeritult, kuigi riist on hädavajalik õppetöös.

Fütotroni saime Saksa DV-st pärast pikaajalist asjaajamist oktoobris 1969. aastal. 1970. aastal ei õnnestunud fütotronile leida paigutusvõimalust ülikooli piiratud ehitusvõimsuse tõttu. Ruumi kohandamine riistale on ülikooli 1971. a. kapitaal-remontehitustööde plaani võetud, vastavalt prorektor sm. Uibokanna suulisele kinnitusele võib loota küsimuse lahendamist 1971. a. sügiseks.

Isiklikult leian, et kõige lihtsam oleks fütotroni paigutamist lahendada sel teel, et laboratooriumiks kohandada Mitšurini 38, botaanikaaia kahe kasvuhoone vahelisest korpusest üks auditooriumiruum. Auditooriumiks ruumi saada (peamiselt matemaatikute tarbeks) on tunduvalt lihtsam kui ehitada paviljoni laboratooriumi jaoks, pealegi ei olnud kõne all olev auditoorium 1970. a. sügissemestril koormatud mitte rohkem kui 30% nädala tööajast (ruumide dispetšeril võivad ametlikult olla teistsugused andmed, mina toetun **tegelikult** paari nädala kestel jälgitud ruumikoormuse andmetele).

Tuleb veel kord rõhutada, et fütotron on hädavajalik kateedri õppetöö ja taimefüsioloogiaalase teadusliku uurimistöö tõstmiseks kaasaegsele tasemele. Selle saamisega nägime palju vaeva. Kui see tühjalt tuulde läheb (vastavalt T. Ilometsa ettepanekule riist üle anda mõnele teisele asutusele!), kaob igasugune tahtmine veel kord hakata millegi tõsisemaga tegelema aparatuuripargi täiendamise alal. Igasugune üleandmine oleks lihtsalt kergema vastupanu tee, vaesustunnistus ülikooli administratiivmajandusorganeile.

Praegu võin garanteerida, et fütotroni kvaliteet seismisega ei kahjustu. Riist on originaalpakendis, talle on katus kohale ehitatud. Jälgides sama riista lahtipakkimist Zooloogia ja Botaanika Instituudis (T. Ilometsal ei ole õigus, kui ütleb, et meie fütotron on vabariigis ainuke), nägin, et vabrikupakend on hermeetiline, mis kaitseb riista õhuniiskuse eest.

Dots. V. TOHVER

Maletajad!

Algavad TRÜ 1971. a. esivõistlused. Osa võtta soovijail tulla 17. veebruaril kl. 18 V. Kingissepa 19.

Turismiklubis

Reedel, 12. veebruaril on turismiklubis (Mitšurini 35) mägimatkakooli koosolek. Kõiki seniseid liikmeid ja asjast huvitatuid palutakse lahkelt kohal olla.

Juhatus

Amatöörautojuhid!

Amatöörautojuhikursuste III rühm alustab tööd 16. veebr. kell 16. Kursus kestab 1. juunini. Soovijatel tulla Kingissepa t. 19, aud. 301 (III korrus).

Ega talv taeva jää . . .

arvab TRÜ Spordiklubi ja kutsub kõiki teaduskondi, kursusi ja õpperühmi, kõiki üliõpilasi, õppejõude ja teenistujaid massiliselt osa võtma algavast suusamatkade seeriast. Traditsioonikohaselt tehakse algust Vorbuse matkaga. Start avatud 16., 17. ja 18. veebruaril kl. 15-st TRÜ Emajõe suusabaasi juures. Järgnevatest suusamatkadest ja massispordi üritustest räägime pikemalt järgmises lehes. Kõik suusahuvilised võivad saada TRÜ Spordiklubist suusataja kaardi. Rutakem, et talv liialt lühikeseks ega norm «100 suusakilomeetrit» täitmata ei jääks!

Rajale! Head libisemist soovides

TRÜ Spordiklubi

Ülo! Tunneme Sulle kaasa
ISA
surma puhul.
Füüsika IV kursus

Avaldame kaastunnet Liivia Hirvele
vanaema ja vanaisa
surma puhul.
Õigusteaduskonna
V kursus

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 902. MB 00277.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti Rahva Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 4 Reedel, 19. veebruaril 1971 XXIV aastakäik

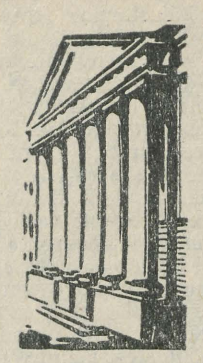

ACTA DIURNA

Ülikooli kommunistide delegaatidena võtsid käesoleval nädalal toimunud EKP XVI kongressist osa EKP TRÜ komitee sekretär Kalev Koger, rektor Arnold Koop, Õigusteaduskonna dekaan Edgar Salumaa ja professor Fjodor Klement.

*

12. veebruaril arutas TRÜ metoodikute nõukogu 1970/71. õppeaasta sügissemestri pedagoogilise praktika tulemusi. Põhjaliku ülevaate praktika käigust andis pedagoogilise praktika üldjuhendaja K. Indre.

Uue semestri alguses on Tartu ja Elva koolides praktikal 102 Ajaloo-Keeleteaduskonna IV kursuse üliõpilast.

*

Esmaspäeval, 15. II kogunes aulasse üle paarisaja õppejõu ja teenistuja, et kuulata õppejõududele määratud sise- ja väliskommentaare. Esimese ürituse temaatiline raskuspunkt oli asetatud imperialismi propagandameetodite ja ideoloogilise diversiooni võtete paljastamisele. Sellest kõnelesid Paul Vihalem, Johannes Kalits ja Jaan Aaring. Toomas Alatalu analüüsis rahvusvahelise olukorra sõlmküsimusi Kagu-Aasias ja Lähis-Idas. Edaspidi hakkavad sellised kommentaarid toimuma regulaarselt 1 kord kuus.

*

Bioloogiaosakonna järjekordsel vilistlasõhtul 10. veebruaril näitas vil. TÕNU TAMM filmi, mille ta väntas mööda sügisel Kamtšatkal. Selle kauge maa fantastiliselt kaunite looduspiltidega sobisid suurepäraselt Rahmaninovi, Fracki ja Wagneri helindid.

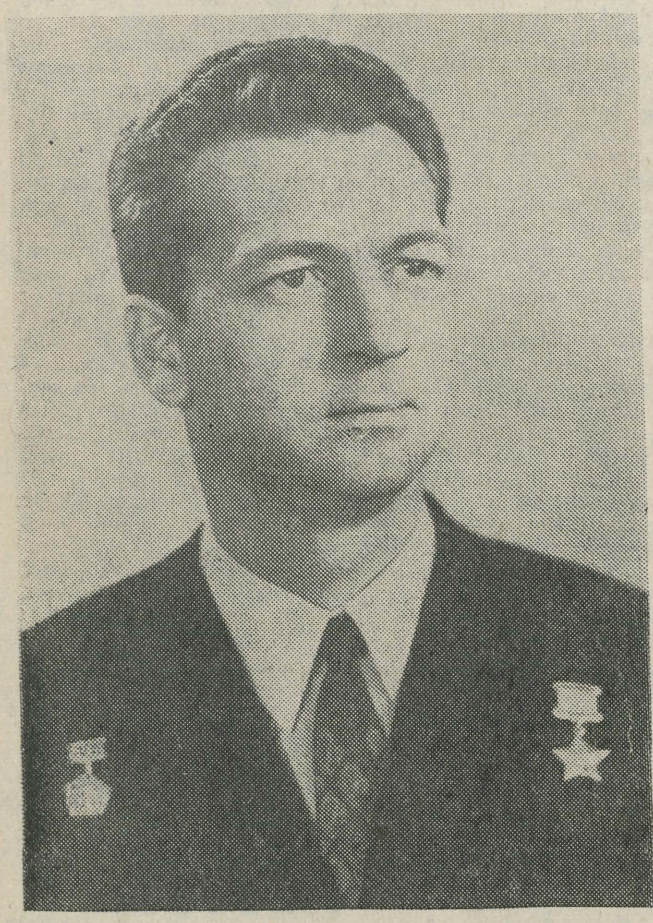

NSV Liidu kosmoselendur Nõukogude Liidu kangelane Vitali Sevastjanov kohtus TRÜ üliõpilastega

11. veebruaril toimus Õpetatud Nõukogu saalis üliõpilaste kohtumine Vitali Sevastjanoviga, kosmonaudiga, kosmoselaeva «Sojuz-9» meeskonna liikmega. Ta on tehniliste teaduste kandidaat, enne kosmonaudiks saamist oli ta õppejõud Moskva Avioinstituudis.

Alguses jutustas V. Sevastjanov kosmoselendude programmist, sellest, missugust kasu saab juba praegu kosmoselendudest. Näiteks metsatulekahjud hävitavad niisama palju metsa, kui teda kasutab kogu inimkond. Kosmosest on hästi näha tulekahjude piirkonnad, millest saab õigeaegselt Maad informeerida. Nii näiteks «Sojuz-9» lennu ajal märgati tulekahjusid Siberis ja Austraalias. Kosmose valveteenistus võib anda Maale andmeid ka liivatormide liikumisest. Seda jälgiti «Sojuz-9» poolt Afganistani kohal ja edasiantud teated olid suureks abiks naaberriigile. Hindamatu on kosmoselaevade tähtsus maapinna fotografeerimisel kaartide valmistamiseks, eriti raskestikülastatavates rajoonides, näiteks Siberis. Varem tehti seda lennukite abil. Praktilise kasutamise valdkonnad pole sellega veel ammendatud.

Kosmos oleks nagu surnud — seal ei ole ei hääli ega lõhnu. Kosmoses ununevad kiiresti Maa hääled ja lõhnad ja kosmonaut avastab need jälle, avades Maale saabunud kosmoselaeva luugid, ning see avastub paneb veel rohkem Maad ja elu armastama.

Pärast vastas kosmonaut tudengite küsimustele.

Lõppsõnavõtus tänas ELKNÜ TRÜ komitee sekretär M. Kubo Vitali Sevastjanovit huvitava vestluse eest ja avaldas veendumust, et järgmine kord kohtume juba tehniliste teaduste doktori V. I. Sevastjanoviga.

Kosmonaudi võttis vastu TRÜ prorektor K. Püss.

Seminar andis aktiivile tulusaid teadmisi

Talvise semestrivaheaja lõpul toimus Narva-Jõesuus puhkelaagris «Noorus» ELKNÜ KK korraldusel kõrgemate koolide komsomoliaktiivi seminar, mida juhtisid ELKNÜ KK sekretär A. Kullaste ja üliõpilasosakonna juhataja A. Vellamaa.

Ettekandeid oli ohtrasti ja esinejate koosseis kõrgetasemeline: ENSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja ja välisminister A. Green, rahandusminister A. Norak, plaanikomitee esimehe asetäitja A. Toome, ELKNÜ KK II sekretär L. Ananitš jpt.

Küsimustering oli lai. Käsitleti komsomolitöö probleeme kõrgemas koolis, ideelis-poliitilist kasvatustööd, kultuuri- ja spordielu, majandusprobleeme, sise- ja välispoliitikat, internatsionaalseid sidemeid, EÜE-d ja EÖM-i jms.

Järgnevalt väljavõtteid ettekannetest.

L. Ananitš: ÜLKNÜ KK III pleenumi tulemustest.

Noorsoo osa suurenemine kaasaja elus on tinginud erilise huvi noorsoo kasvatamise probleemide vastu. Peamist tähelepanu nõuavad algorganisatsioonid ja nende sisuline töö; et see poleks kunstlikult väljamõeldud üritus, vaid sotsiaalselt vajalik tegevus. Noorsoo poliitilise aktiivsuse tõstmiseks on vajalik noorsoo huvide ning vajaduste tundmaõppimine. Tuleb muidugi mitte sabas sõrkida, ainult uurida juba väljakujunenud huve, vaid huve kujundada.

TRÜ Sotsioloogialaboratooriumi teaduslik töötaja **N. Gorbunov** kõneles aktiivse tegevuse sotsiaalpsühholoogiast.

Selleks, et inimene oleks sotsiaalselt aktiivne, peab olema täidetud rida tingimusi (materiaalne hüvitus, aeg, psüühiline rahuldus, informeeritus, sealhulgas informeeritus otsuse vastuvõtmise ja tegevuse tagajärgedest, osavõtt otsuse tegemisest, ettepanekute ja otsuste realiseeritavus).

Igal konkreetsel juhul on iga üksik komponent erineva kaaluga; võib esineda ka olukord, kus mõne komponendi kaal on null, s. t. seda komponenti pole antud situatsioonis vaja arvestada.

Lisaks neile tingimustele peab ühiskond olema huvitatud vastavast aktiivsest tegevusest, s. t. igati võimaldama ja stimuleerima eespool loetletud tingimuste täitmist.

P. Kenkmann ja **H. Dsiss** Kommunistliku Kasvatuse Laboratooriumist rääkisid üliõpilaskonna formeerumisest 1969. a. sisseastunute küsitluse alusel.

Majandusküsimusi valgustasid **A. Norak** ja **A. Toome.**

Tervishoiu-, kultuuri-, hariduse- ja spordiküsimusi, eriti kapitaalmahutuste seisukohalt, tutvustas A. Green.

Eestis on raskusi üliõpilaskandidaatide kontingendiga, s. t. konkursiga kõrgematesse õppeasutustesse, mistõttu osa kohti jääb täitmata, aga samuti viib see alla koolitatud spetsialistide kvalifikatsiooni.

Parandamist vajab kõrgemate koolide materiaalne baas. Viisaastakul on kavas TRÜ-le ja EPA-le kulutada kokku 8 milj. rbl. (2 ühiselamut, füüsika-keemiakorpus, uue raamatukoguhoone alustamine; Metsandusteaduskond), mis Tartu ehitusvõimsusi arvestades on vägagi pingeline programm.

Kultuurielus häirib, et poleemika kultuuriküsimustes, eriti arhitektuuri alal, läheb tihti isikuliseks, s. t. ei lahendata põhimõttelisi küsimusi, vaid tegeldakse jagelemisega, nähes igas ütluses solvangut oma isiku kohta. Sellises õhkkonnas võib vaevalt loota suuri loomingulisi kordaminekuid.

Kaugemas plaanis on uue ooperi- ja balletiteatri ehitamine, «Estonia» rekonstrueeritakse ja antakse Draamateatrile, mille ruumidesse asub omakorda Noorsooteater.

Sisutihe oli vestlusring EKP KK osakonnajuhatajate **G. Sarri, V. Ranne ja O. Utiga.**

Oluline on tõhustada proletaarse internatsionalismi ja rahvaste sõpruse ideede edasiarendamist. Kurb on näha maitselibastumisi sellise massilise tarbijaskonnaga kommunikatsioonivahendis nagu TV, viimati olid selle näiteks kolm meelelahutusfilmi: «Ahvatluste tund», «Duett-duell» ja «Võtmeke». Kahju, et viimasel ajal on langenud noorte osa kirjanduselus. Noored autorid rohkem räägivad kirjandusest kui teevad kirjandust. Teeb muret, et esitatud loomingut on napilt ja seegi vähese moraalse ja ideelise kandvusega. Noortel puuduvad sageli elukogemused, filoloogiline kultuur, elu mõtestamine. Nende looming on liialt rajatud siit-sealt loetud, laenatud impulssidele, mitte oma isiklikele kogemustele, mõtetele.

Nõukogude Liidu noorsoo-organisatsioonide trükiste osakonna propaganda- ja informatsioonisektori juhataja **V. Golubkin** rääkis välissidemetest. Nõukogude Liit saatis möödunud aastal delegatsioone 45 maale, meil toimus 33 rahvusvahelist üritust, kus kokku viibis 231 delegatsiooni 108 maalt. Meil on vaja säilitada ja tugevdada sidemeid sotsialistide ja sotsiaaldemokraatidega Lääne-Euroopast. Vähe on noorsoo kaasalöömist ülemaailmsetele probleemidele. Meie protestiliikumine on vaja välja viia infantiilsusest. Turismi maht ei ole praegu veel küllaldane. Oleme ületanud isolatsiooniolukorra, nüüd vaja sidemeid elavdada.

EÜE-71 komandör P. Vähi andis informatsiooni plaanidest ja töö organiseerimisest. 1971. a. koosseis: 1100 liiget, rahaline plaan 1,87 milj. rbl., välisvahetus 150 inimest. Tänavu ja järgmistel aastatel ehitatakse ka kultuuriobjekte, koolimaju.

Sõnavõttudes oli tulipunktis õppedistsipliin ja õppetöö tulemused kõrgemas koolis, leninlik arvestus, komsomolitöö vahekord muu ühiskondliku tööga jms. Eriti palju kõneainet pakkus leninlik arvestus, selle edaspidine korraldamine, küsimus üliõpilaste regulaarsest atesteerimisest, mis haaraks kaasa ka mittekommunistlikud noored. Huvi pakkus ka ülikooli ankeet õppetöö tulemustest ning uus ankeet üliõpilase ajabüdžeti uurimiseks.

Seminar oli väga kasulik, eriti just seetõttu, et sai selgeks, milliste probleemidega tegelevad kõrgemad koolid ja keskorganid. Meeldiv oli kogeda, et tunnetatud probleemid langesid valdavalt ühte nii üliõpilaste kui ka juhtivate seltsimeeste osas. Põhiline küsimus on konstruktiivsete ettepanekute ja lahendusteede väljatöötamine ning nende ellurakendamine.

MARTTI PREEM,
ELKNÜ TRÜ komitee büroo liige,
Matemaatikateaduskonna
komsomolibüroo sekretär

23. veebr. — Nõukogude armee ja sõjalaevastiku päev

Haiglas

J. Kalitsa mälestustest

Kalender näitas 1942. aasta viimaseid päevi, kui üks Pavlovo-Posadi evakuatsioonihaiglatest sai kümmekond uut hoolealust. Need olid esimesed eestlastest haavatud selles majas. Kuigi see grupp uustulnukaid, nagu hiljem märgiti, oli erakordselt tagasihoidlik ning halva keeleoskuse tõttu toimis pahatihti otse vastupidi kästule, läks kõik libedasti — vann, puhas pesu, palat ja voodi. Vilunud kätest juhituna toimus see nagu iseenesest. Siis hakati uustulnukaid ükshaaval sidumisruumi kutsuma.

Sidumisruumi uks avanes ja sulgus kord lühema, kord pikema vaheaja järel. Iga kord laskis ta koridori erineva näoilmega inimesi. Mõni oli nukker, mõni väsinud, mõni rõõmuski. Ühtviisi lahkelt naeratava näoga saatis igaühte neist mustasilmne õde. Siis tuli minu kord minna sidumisruumi. Kindlalt veendunud, et kõige halvem on juba möödunud, ulatasin ette oma parema käe. Kiiresti harutati lahti verest läbiimbunud side ning arst asus kontrollima väikest kuuliauku käe välisküljel ning suurt ja sügavat haava siseküljel. Arsti nägu jäi tõsiseks. Ta tegi mõned korraldused. Kõrvalruumist kutsuti kedagi, samuti otsiti kedagi kuskilt kaugemalt. Mu kätt vaatas mitu inimest. Siis paluti mul oodata. Arstid kogunesid kõrvaltuppa. Seal kõneldi midagi esialgu surutud häälel, siis vaieldi millegi üle. Märkasin ainult, et mustasilmne õde seekord ei naeratanud.

Siis avanes kõrvalruumi uks. Keegi keskealine naisterahvas, kes hiljem osutus mu palatiarstiks, silmitses kaua haava, kätt, mind ja jälle haava. Mulle tehti side. Uuesti avanes sidumisruumi uks ja laskis mind koridori. Nagu kõiki eelnenuid, saatis mindki naeratav, lahke ja abivalmis õde.

Palatis tundus puhtus ja rahu lausa häirivana. Ma ei teadnud, et seal tuleb lamada neli kuud ja ainult mõelda rindekaaslastest, lahingutest, lähedastest inimestest okupeeritud Eestis ja paljust muust. Hiljem aga hakkasin sellega harjuma. Läbielatud sündmused kerkisid puhketundidel silmade ette, algul katkendlikult, hiljem aga nagu filmilinal — kindlas loogilises järjekorras. Ja isegi meeldiv oli neid aeg-ajalt meenutada, sest nendes oli elu kolmandasse aastakümnesse jõudnud noormehele palju õpetlikku, karastavat ja meeldejäävat. Seal oli esimene tuleproov ja haavatasaamise päev. Teistele võitlejatele jäi see tavaliseks lahingupäevaks paljude omataoliste pikas reas. Kuid mulle...

Mäletasin hästi seda talvepäeva 1942. aasta detsembri keskel Velikije Luki lähistel. Ümberpüratud vaenlane avaldas visa vastupanu. Kõikjal lõhkesid miinid, kurjaennustavalt vihisesid pea kohal automaatrelvade valangud. Sellele vaatamata liikusime edasi. Meeter meetrilt ahenes seegi Punaarmee poolt organiseeritud «katel».

Tuli käsk hoiduda piki rindejoont pisut paremale. Seejuures oli vaja ületada väike seljandik. Kas minna otse või teha ring?

Kiire hüppega võis õnnelikult jõuda üle seljandiku ka otse. Üks läks... Õnnestus! Nüüd oli minu kord. Tõusin hüppeks ning sööstsin mõnikümmend meetrit ettepoole. Viskusin uuesti pikali ja hakkasin roomates edasi liikuma. Seljandik oli ületatud. Siis aga virutati mulle täiesti ootamatult nagu teibaga vastu külge. Sain pihta! Parem käsi ei liikunud. Käe alla lumme tekkis kiiresti üha laieneva punaste servadega loiguke.

(Järg lk. 2)

Mõtisklusi õppeprotsessi kaasajastamisest

Prof. R. HAGELBERG

1. SPETSIALIST JA KÕRGEM KOOL

Kaasajal on ühiskonna majandusliku ja sotsiaalse arengu keskseks iseloomulikuks jooneks teaduse ja tehnika progressi üha suurenev mõju. Koos sellega tõuseb kõigil elualadel spetsialisti osa ning kasvavad talle esitatavad nõuded. Teaduse ja tehnika saavutused ei rakendu rahvamajanduses iseenesest. Nende kiire ärakasutamine, mis on tootmise jt. elualade efektiivsuse tõstmise peamiseks teguriks, eeldab teadlaste, spetsialistide ning vahetute täitjate (töölised jt.) kindlasüsteemilist ja tihedat koostööd. Sealjuures võib täheldada ligikaudu järgmiste etappide läbimist:

— idee areng (enamasti teadlaste funktsioon) → idee kohanemine konkreetsetele tingimustele (teadlase ja spetsialisti ühine funktsioon) → idee rakendamine konkreetsel objektil (spetsialisti funktsioon) → idee realiseerimine igapäevases töös (spetsialisti ja vahetu täitja ühine funktsioon) → idee realiseerimine igapäevases töös (spetsialisti ja vahetu täita ühine funktsioon) → idee täiustamine (spetsialisti ja teadlase ühine funktsioon) → uue idee areng jne. jne.

Selle süsteemi realiseerimisel lasuvad vastutusrikkad ülesanded kõrgemal koolil. Kui toodud süsteem praegu vajalikult ei funktsioneeri, siis ei tule vigu otsida ainuüksi praktikast. Majandusteaduslike, põllumajanduslike, tehniliste jmt. erialade kohta tehtud uurimused näitavad, et spetsialistide kasutamine kasuteguriga 0,5 (ning isegi alla selle) on üsna tavaliseks nähtuseks. Osa madala efektiivsuse põhjustest peitub ka kõrgemas koolis, eriti tema mugandumises praktika madaldatud nõuetele. **Liiga vähe pööratakse tähelepanu spetsialisti kui loomingulise isiksuse kujundamisele ja kasutamise perspektiividele.** Sealjuures ei kasutata kaugeltki kõiki kõrgemas koolis endas peituvaid võimalusi ja reserve.

Alljärgnevalt avaldame selle kohta mõningaid mõtteid õppeprotsessi vaatevinklist lähtudes. Tehtud tähelepanekud on kujunenud peaasjalikult majandusteadlaste ettevalmistamisel (mitte ainult TRÜ ulatuses), kuid peaks vähemalt osaliselt olema kohandatavad ka teiste erialade suhtes.

2. ÕPPEPLAANIDE KAASAJASTAMISEST

Esimesel lähenemisel võidakse öelda, et antud alapealkiri võinuks jääda panemata, sest kõrgema õppeasutuse õigused on selles osas küllalt piiratud. Kuid lubatagu siiski jätkata ning teha seda küsimuse seadmise korras. Kas meil on alati päris selge, missugune peaks olema hea ja õige õppeplaan? Kritiseerida on alati kergem kui teha, kuid «kriitikast» ilma konstruktiivsete ettepanekuteta on üldiselt vähe kasu. Järelikult on vaja konkreetseid uurimusi. Et spetsialisti profiili kujundamisel tuleb arvesse võtta ka antud piirkonna sotsiaalmajanduslikke erijooni, siis ei saa neid uurimusi jätta ainult keskorganite hooleks.

Selles osas on mõndagi tehtud Kiievi Ehitusinseneride Instituudis, kust on nähtavasti võimalik saada ka järgimist väärivat eeskuju (Vt. **Ю. Ф. Чубук, Г. Л. Таукач** и др. Принципы научной организации высшего строительного образования, Издательство Киевского университета, 1970). Kiievi süsteemi kohaselt on vaja kompleksselt (objektilises ja funktsionaalses läbilõikes) välja töötada:

a) vastava rahvamajandusharu või tegevusala tootmise (tegevuse) mudel, b) vastava eriala spetsialistide mudelid profiilide järgi, c) õppeplaanide mudelid iga profiili kohta, d) õppeprotsessi mudelid igale profiilile koos aineprogrammide ning töö mahtu, sisu, seoseid, ajakulu jt. elemente korraldava dokumentatsiooniga.

Antud skeem ei ole realiseeritav ilma põhjalike ettevalmistusteta. Tema realiseerimiseks tulevikus tuleks **juba praegu asuda spetsialistidele esitatavate nõuete piiritlemiseks konkreetsete uurimuste läbiviimisele.** See eeldab: 1) kõrgema kooli lõpetanute uurimist (erialade lõikes) senise õppeprotsessi ja praktilise töö vastastikuste seoste seisukohalt; 2) tulevaste ametikohtade töö sisu uurimist; 3) kahes eelmises punktis fikseeritud nõuete hindamist prognostika printsiipide kaasabil, et **määrata ligikaudeltki kindlaks nõuded, mida tulevane spetsialist peab täitma esimese 5—10 tööaasta jooksul.**

Allakirjutanu on nende probleemidega osaliselt kokku puutunud TRÜ Majandusteaduskonna lõpetanute ankeetvaatluse raamides, mille põhjal on kujunenud veendumus, et ka **olemasolevaid õppeplaane saab meie käsutuses olevate õiguste piirides täiustada.**

● Põhisuunaks on **õppeplaanide mahu, struktuuri ja sisu kriitiline läbivaatamine** kaasaja ja tuleviku nõuetest lähtudes. Konkreetselt on selle juures peetud silmas:

a) valikkursuste põhjalikult läbimõeldud rakendamist,

b) programmide sisu ja mahu kriitilist läbivaatamist, ainetevaheliste seoste täpset piiritlemist (sellest hiljem pikemalt),

c) õppetöö individualiseerimist.

● Teiseks keskseks probleemiks on **õppeplaanide unifitseerimine,** mis on eriti vajalik õppejõudude koormuste normaliseerimiseks teaduslikuks tööks, sealhulgas ka pedagoogika-alasteks uurimusteks mineva aja suurendamise eesmärgil.

On tarvis väga tõsiselt mõelda (ning mitte ainult mõelda) **ühenimeliste ainete õpetamise** (eriti loenguvoorude) **senisest ulatuslikumast ühendamisest lähedastel erialadel.** Praegu takistavad seda ainete mahu mõningane (tihti tühine) erinevus, erinev jaotus semestrite kaupa, õppesemestri erinevused jt. (ka subjektiivsed) kaalutlused.

Tähelepanu väärib ka **lähedaste spetsiaalsuste võimalik ühendamine** (õppekursuste ühtlustamise, valikainete jms. abinõude arvel) väikeste õpperühmade osas. Kitsam spetsiaalsus tuleks anda **individuaalse spetsialiseerimise** teel kursusetööde, tootmispraktika, diplomitööde jt. individuaalse iseloomuga õppevormide abil. Rahanduse ja krediidi alal on näiteks kavas krediidi spetsiaalsuse ühendamine ettevõtete rahanduse spetsiaalsusega. See vastab majandusreformi vaimule ning võimaldab ratsionaliseerida õppetööd.

Iga muudatuse elluviimine eeldab teatud stiimulite rakendamist. Selles suhtes tuleks ära märkida TRÜ-s teoksil olevat õppejõudude koosseisuliste kohtade jaotamise uut korda teaduskondade vahel üliõpilaste arvust lähtudes. See peaks soodustama või isegi sundima õppetöö ratsionaliseerimist. Sama printsiibi edasiarendamine õppejõudude jaotamisele kateedrite vahel peaks looma võimalused õppejõudude koormuste normaliseerimiseks ja ühtlustamiseks. Ülaltooduga ei taheta sugugi välja astuda eriala spetsiifikast tulenevate nõuete vastu õpetamisel. See on eriti vajalik seminaride, praktikumide jt. selliste töövormide juures, kus õperühmade suurendamine ei olegi praktiliselt mõeldav ega teostatav.

Toodud põhimõtte ellurakendamine eeldab esimeses järjekorras **õppeplaanide kriitilist läbivaatamist teaduskondades kui ka teaduskondadevaheliselt.** Loomulikult tuleb silmas pidada ka ruumilisi võimalusi. Kaugemas perspektiivis peaks olema iseseisvate õppeplaanide koostamine või vähemalt ulatuslikumate korrektiivide tegemise õiguse taotlemine Tartu Riiklikule Ülikoolile. See on vajalik Eesti NSV spetsiifika paremaks arvestamiseks.

(Järgneb.)

Haiglas

(Algus 1. lk.)

Siis tundsin äkki, et keegi puudutas mu seljakotti. Olin hämmastunud sellest, et keegi julges mulle läheneda sellises tulekeerises. Ja siis veendusin, et lähenejaid oli koguni kaks — võitluskaaslased A. Paulman ja J. Malk.

«Said pihta, näita,» kostsid sõjamehelikult napid sõnad.

Nad püüdsid kuidagiviisi siduda mu haavatud kätt. Siis avas üks neist mu seljakoti ja võttis välja telkmantli. Ma ei jõudnud veel midagi öelda, kui mind juba kattis telkmantel, mille ääred mulle hoolikalt külje alla topiti.

«Et sul külm ei hakkaks,» kuuldus selgitus.

Et mul külm ei hakkaks! Ja sellepärast olid nad valmis oma eluga riskima. Neid ei hirmutanud ümberringi vihisevad kuulivalangud. Kõik muu taganes selle mõtte ees, et haavatud seltsimehel võiks lumel külm hakata. Tundsin, kuidas miski nööris kurku. Raske oli leida sõnu. Kui aga oleksin juba suutnud neid tänada, olid nad läinud. Mu hüüded mattis lahingumüra . . .

Öökapi väikeses sahtlis hoidsin nahkümbrisesse peidetud komsomolipiletit. Ta oli koos minuga olnud pikal teekonnal Põltsamaalt Uraali taha. Välja antud 1941. aasta mais, komsomolistaaž 1940. aasta septembrist, Viljandi maakonnakomitee sekretäri A. Sõbra allkiri — kõik see meenutas omaaegseid rahuliku ülesehitustöö päevi.

Meie palatiarst oli vähese jutuga lihtne vene naine. Mehe oli ta kaotanud päris sõja algul. Oma isiklikust elust ja lastest ei armastanud ta kunagi rääkida, küll aga tundis siirast huvi hoolealuste mõtete ja soovide suhtes. Ühelt poolt oli ta rohkem ema kui arst, teiselt poolt aga olid eranditult kõik haavatud valmis usaldama elu ja tervise tema hoolde. Oma tööd oli ta teinud juba üle viiekümne aasta. Sõja algusest peale oli tema kontrolli all läbi teinud oma «taastamisajajärgu» üle tuhande rindevõitleja.

Kino oli meil peaaegu igaõhtune meelelahutus, millel oli meie jaoks oma lisavoorus. Et meist ükski ei osanud hästi vene keelt, siis püüdsid õed meid filmide sisu mõistmisel abistada. Nii istusimegi õhtuti koos õdedega kinos.

Oli lihtsalt imestamisväärne, milliseid edusamme tegid kõik mehed vene keele õppimise alal. Keeleõppimiseks olid kasutusel kõige mitmekesisemad moodused. Kes koostas õdede abil väikest sõnastikku, kes praktiseeris ainult kõnekeelt jne.

Omaette suursündmuseks kujunes haiglas Nõukogude armee aastapäeva tähistamine. Kokk oli sel päeval kõik toidud valmistanud erilise hoole ja tähelepanuga. Jõime klaasikese Nõukogude armee edasiste võitude auks. Rõõmustamiseks oli ka põhjust. Ajalehtedes kirjutati juba ammu Velikije Luki linna vabastamisest — veel enam, Nõukogude informatsioonibüroo tõi pidevalt teateid Punaarmee võitudest. Volgani jõudnud vastase grupeering purustati ning jätkus hitlerlaste kihutamine läände.

Teosest «Karastustules», Nõukogude armee 8. Eesti Laskurkorpuse võitlejate mälestusi Suurest Isamaasõjast. Tallinn, 1964.

Kuus aastat tagasi suri Hamburgis prof. Paul Johansen, omaaegne Tallinna linnaarhivaar, üks Eesti vanema ajaloo teenekamaid uurijaid. Oma elu lõpujärgul lisandas P. Johansen senistele rohketele ja kaalukatele uurimistulemustele ühe väga huvipakkuva ja teatud määral isegi sensatsioonilise maiguga avastuse, tõestades, et üleeuroopaliselt tuntud kroonik Balthasar Rüssow oli päritolult eestlane, Tallinna veovoorimehe Simon Rissa poeg. Tõsi küll, päris ootamatu see polnud. Viiteid Rüssowi eesti päritolule olid märganud mitmed uurijad juba ammu, kuid üldiselt peeti neid mitteküllaldasteks ja, mis veel olulisem, ebatõenäolisteks sel lihtsal põhjusel, et võimalus ühe eestlase jõudmisest nii silmapaistvaks kirjameheks XVI sajandil ei sobinud kujunenud arusaamadega ja tundus lausa uskumatuna.

Nüüd on Balthasar Rüssow asetunud oluliselt uude valgusse. Tema isik kerkib esile mitte ainult kroonikuna, vaid pakub tänuväärt ainet mõtisklemiseks meie rahva ajaloo laiemategi probleemide üle. Kirjanik Jaan Kross on sellele tunnustust väärivа ärksusega reageerinud ja kutselisi ajaloolasi edestades esitanud kunstilises vormis omapoolse kontseptsiooni Rüssowist, ühtaegu pannud ta kõnelema ka tänapäevale.

Lühidalt kokkuvõetuna teame Balthasar (Baltzer) Rüssowi (Rissaw, Rissow, Rüssow, Russow) eluloost pärast P. Johanseni uurimusi järgmist. Krooniku isa põlvnes eesti talupoja perekonnast Tallinna lähedalt Kurla külast, mis kuulus Padise kloostri Raasiku mõisa alla, tollal panditud tuntud Tallinna bürgermeistrile Thomas Vegesackile. Vahest viimase kaasabil siirdus Rissa Simon Tallinna ja astus voorimehena linna «marstalli» teenistusse, peatselt aga rajas juba iseseisva ettevõtte. Rüssowi ema kohta otsesed andmed puuduvad, tõenäoliselt abiellus Rissa Simon Vegesacki ühe teenijatüdrukuga.

Veovoorimehe elukutse oli peamiselt eestlaste ala ja kuulus «alamate» ametite hulka, majanduslikult peeti seda aga küllalt tulutoovaks. Hästi läks ka Simon Rissal. Nagu näitab tema päranduseloend, oli tal Kalamaja eeslinnas maja hoovi-aiaga, 3 hobust, 2 lehma ja 7 siga, rohkesti majakraami, lauahõbedat ja muud sellist ning 300 marka sularahagi.

Balthasar Rüssow sündis vanemate ainsa lapsena mõni aasta enne 1536. aastat. Lapsepõlv möödus Kalamajas. Ta tutvus Danzigist pärineva linnakooli konrektori ja hilisema Oleviste pastori Bartholomäus Frölingiga, kelle abikaasa oli ka pärit Kalamajast. Frölingi soovitusel pääses Balthasar Stettini akadeemiasse, kus õppis kolm aastat klassikalisi keeli ja praktilist usuteadust. Sel ajal algas Liivi sõda, mis raskendas isal poega majanduslikult toetamast. Rüssowil tuli õppemaksu tasumata jättes Stettinist salaja lahkuda. Ta viibis veel Wittenbergis ja Breemenis, kuni 1562. a. saabus teade isa surmast, mis sundis kodulinna tagasi pöörduma. Ehkki õpingud olid jäänud lõpetamata, ordineeriti Rüssow 1563. a. pastoriks ja ta asus tööle abiõpetajana Pühavaimu

Balthasar Rüssov, tallinlane

eesti linnakoguduses. Eelmise kirikuõpetaja surma järel sai Rüssow 1566. a. sama koguduse pastoriks, millist ametit pidas kuni surmani südamerabandusse 24. nov. 1600. a.

Rüssow oli kolm korda abielus. Esimesest abielust jõuka sakslasest köösneri tütrega sündis poeg ja kaks noorelt surnud tütart. Abikaasa kaudu päris Rüssow ühe maja. Esimese naise surma järel kosis Rüssow kaasa juba tükk maad kõrgemast kihist, pastori ja hilisema piiskopi J. R. v. Gelderni tütre, millega sai väikese mõisa ja veski kaaspärijaks. Kolme aasta pärast suri seegi naine. Ja juba ligi 60-aastase mehena abiellus Rüssow kolmandat korda, seekord Suure Gildi kaupmehe tütre Anna Badega, kelle kasvatajaks isa varase surma tõttu oli olnud bürgermeister Heinrich v. Lohn. Nii jõudis Rüssow Tallinna seltskonna tippu. Surma puhul tituleeriti teda epiteediga «Senior».

Erilise kuulsuse tõi Rüssowile muidugi tema kroonika. Ükski teine balti kroonika pole saanud sel-

(Järg 3. lk.)

Tsiviilkaitse

Teema I. INDIVIDUAALSED KAITSEVAHENDID.

Antud teema esimeses artiklis (vaata «TRÜ» nr. 3 12. 02. 1971) tutvusid lugejad filtreeriva gaasitorbiku ehitusega ja tema suuruse mõõtmisega. Käesolevas artiklis tuleb juttu gaasitorbiku kasutamise eeskirjadest ja muudest abinõudest hingamiselundite kaitsmisel.

Gaasitorbiku kasutamise eeskirjad.

Vaenlase vahetu kallaletungiohu puudumise korral kantakse gaasitorbikut «rännakuolukorras». Selleks on tarvis:

— riputada paun koos gaasitorbikuga üle parema õla selliselt, et ta asetseks vasemal küljel ja klapp oleks väljapoole;

— pingutada rihma sel määral, et pauna ülemine serv asetseks ühel tasapinnal võõrihmaga;

— avada pauna klapp;

— välja võtta mask ja kontrollida klaaside ja väljalaskeklappide seisukorda, aga samuti puuklotside asetust gaasitorbiku koti põhjas;

— tuhmunud klaasid üle hõõruda, kasutades selleks spetsiaalset «pliiatsit»;

— mask panna kokku ja asetada pauna ning sulgeda pauna klapp;

— lükata gaasitorbik pisut tagasi, et ta ei segaks käimisel;

— vajaduse korral saab gaasitorbikut kinnitada keha külge, kasutades selleks vastavaid paelu.

Signaali «Õhuhäire» või käskluse «Gaasitorbik valmis panna!» puhul viiakse gaasitorbik asendisse «valmis». Selleks tuleb kott pisut ettepoole nihutada, avada klapp, võtta välja ja siduda ümber keha pael, mille ots kinnitatakse koti esimese poolrõnga külge. Gaasimaski ГП-5 puhul eraldatakse gaasitorbiku kurn maskist. Signaalide korral, mis hoiatavad bakterioloogilise või keemilise rünnaku või radioaktiivse saastumise ohust, käskluse «gaasid», samuti keemilise või bakterioloogilise rünnaku tunnuste avastamise korral tuleb gaasitorbik viivitamatult viia «lahingu» olukorda. Selleks on tarvis:

— peatada hingamine, sulgeda silmad ja seista seljaga vastu tuult;

— võtta maha peakate ja hoida see põlvede vahel;

— võtta mask ГП-4У, haarates sõrmedega ta põse- ja kuklapoolsetest servadest selliselt, et sõrmed oleksid suunatud sissepoole. Pannes maski alumise serva vastu lõuga, tõmmata mask pähe, venitades külgmised pooled üle kõrvade. Vabad kuklapoolsed paelaotsad pingutada nii, et mask tihedalt oleks ümber näo.

Gaasitorbiku ГП-5 puhul on järjekord selline: välja võtta kaitsemask, haarata ta selliselt, et sõrmed oleksid väljapoole, viia alumine serv vastu lõuga ja tõmmata siis pähe, jälgides, et ei tekiks kortse ning et prillid oleksid täpselt silmade ees.

— kõrvaldada kortsud, kui need on tekkinud, sügavasti välja hingata, avada silmad ja alustada hingamist;

— panna pähe peakate.

Gaasimask võetakse maha ainult käskluse peale «gaasimask maha võtta» või juhul, kui teatatakse nakatumisohu möödumisest. Gaasitorbiku mahavõtmiseks on tarvis:

— tõsta peakate parema käega pisut ülespoole, vasakuga aga haarata klapist, tõmmata seda kergelt allapoole, võttes niimoodi peast gaasimaski, seejärel panna pähe peakate;

— mahavõetud gaasimask panna kotti, enne seda aga puhastada ta puhta lapi või taskurätikuga;

— viia gaasitorbik olekusse «valmis» või «rännakuolukorda».

Gaasitorbiku asetamisel haavatule tuleb viimane panna selili või istuli (sõltuvalt tema seisukorrast), võtta gaasimask paunast ja tõmmata see haavatule pähe.

Vigastatud gaasitorbiku kasutamine

Saastunud õhus on kuni terve gaasitorbiku saamiseni vaja osata kasutada ka rikutud, vigastatud gaasitorbikut. Väikese prao või augu korral gaasimaskis tuleb see katta sõrmedega ja pigistada kõvasti vastu nägu. Suuremate aukude, klaasidе purunemise või kaitseventiilide mittekorrasoleku puhul on tarvis:

— peatada hingamine, sulgeda silmad ja gaasimask maha võtta;

— võtta paunast kurn, keerata otsast ühendustoru, võtta suhu gaasipuhastuskurna ots, sõrmedega pigistada kinni nina ja jätkata hingamist vahetult kurna kaudu. Augud kurnas on võimalik sulgeda saviga, mullaga või niiske leivaga.

Kui gaasitorbik on vigastatud või puudub üldse, võib hingamisorganeid RA ning BA eest kaitsta respiraatorite, vati-marlisidemete või riidest tolmumaski abil, kuid tuleb meeles pidada, et nad ei kaitse MA eest.

Tolmuvastane respiraator koosneb maskist või poolmaskist, millele on monteeritud filtreerivad elemendid (filtreeriv kurn), gaasitorbikutest erinevad nad väiksema takistuse poolest hingamisel, kergema kaalu ning lihtsama ehituse poolest.

Radioaktiivse tolmu eest kaitsev lihtne vahend on riidest tolmumask, mida valmistatakse kodusel teel.

(Järgneb)

Endel Laasik

19. veebr. tähistab oma 50. sünnipäeva Õigusteaduskonna tsiviilõiguse ja -protsessi kateedri dotsent Endel Laasik. Kes sõjajärgsest õppejõudude põlvkonnast teda ei tunneks! Aga miks viimastel aastatel teda nii harva ülikoolis liikumas näeb? Doktorantuuris. Miks nii hilja? Varem polnud aega. Isegi ülikooli ei saanud astuda õigel ajal pärast Tartu Linna Kommertskooli lõpetamist 1941. a. Karm sõda, haavatasaamine Velikije Luki lahingus, haigla, raamatupidamine kolhoosis Gorki oblastis ja alles 1945. a. sügisel sai astuda ülikooli. Ja nüüd juba järjekindlalt edasi mööda teadusemehe teed. Aspirantuur Leningradis, 1953. aastast Õigusteaduskonna õppejõud. Mitte üksnes õppejõu amet polnud Endel Laasikule alguse asi, vaid suuresti ka tsiviilõiguse õpetamine teaduskonnas. Palju tuli lugeda, lugeda ja kirjutada, et õpetada. Ilmunud on üle 50 teadusliku töö, hulgaliselt õppematerjale. Koostöös kateedri teiste õppejõududega on kujunenud olukord, kus õppematerjalidega varustatust võib pidada isegi ideaalseks. Kas ta on saavutustega rahul? Jah. Tugev kaader rahvamajandusele ja kapitaalne õppekirjandus tulevastele põlvedele pakub rahuldust.

Kuid palju tehtust pole fikseeritav arvudes. Millegagi pole mõõdetavad töö tulemused ülikooli parteibüroo sekretärina, sekretäri asetäitjana, teaduskonna parteibüroo sekretärina, selle asetäitjana, kursuse juhendajana, rahvakohtu kaasistujana ja... kõike ei jõuagi loetleda. Pole mõõdetav, milline on olnud tema osa vabariikliku seadusandluse parandamisel. Seda võib vaid kaudselt tunnetada. Tüüpiline ühiskonnateadlase saatus, kes sageli ei saa oma töö resultaati silmaga näha ega käega katsuda. Kas ta peab seda kõike vajalikuks? Jah. Ka seda tööd peab keegi tegema.

Endel Laasik ei saa vaikides mööda minna puudustest või väärnähtustest. Kõhklematult astub ta nende vastu välja. Sageli üksi ja isegi seal, kus olukord näib lootusetu. Oma eesmärgi peab ta saavutama. Kolleegid soovivad Endel Laasikule selleks endist visadust ja püsivust.

V. KELDER

Õpetajast ja õpilasest

8. veebr. algas üliõpilaste pedagoogiline praktika.

Ideaali pole reaalselt olemas. Seda öeldakse sageli, kuid mina nii ei ütle. On küll olemas. Ideaal on koondkuju. Tõsi, harva leiad ta reaalsuses üles, kuid oma õpetajaideaali ma leidsin.

Meil oli vene keele õpetaja-praktikant. Klass oli vene keele tundideks kahte gruppi jaotatud. Ja nagu kiuste sattusid praktikandile suurimad mürajad, «raudvara». Esimeses tunnis tahtsime talle «närviproovi» korraldada. Enam ei mäleta, mida me nimelt tegime või kas tegimegi, kuid esimesest tunnist alates olime vaimustuses. Ta hindas rangelt, oli nõudlik, kuid oli väga sõbralik ja me suhtusime temasse kui omasugusesse. Kui liiga rahutuks läksime, ütles ta: «Ma lähen ukse taha, kisage isu täis.» Me siis kisasimegi. Kuid nii oli vaid üks kord. Teinekord püsas tal vaid nii öelda ja terve klass oli tunni lõpuni rahulik. Tema seletused olid asjalikud, kuid mitte kuivad. Keelte puhul on kerge kuivaks muutuda. Me olime temasse sõna tõsises mõttes armunud. Ta oli meil näärideni. Tegime talle kingituse. Meelde on jäänud, et temalt olid tervele grupile õnnesoovikaardid. Kui kummaliselt ta meid tänas! Sakutas kõrvust, aga endal olid pisarad silmis. Järgmisel poolaastal võtsime uue õpetaja peaaegu vaenulikult vastu. Veel nüüdki meenutame sageli seda praktikanti. Ja igaüks ütleb siiralt: «Vohhh, oli alles õpetaja!»

Ideaale on vaid üks. Kõik ülejäänud on kas ideaalile lähemal või kaugemal. Kui õpetaja suudab oma aine teha huvitavaks ja kaasakiskuvaks, siis on ta hea õpetaja. Reaalainete õpetajad ei saa sarnaneda keeleõpetajatega, need omakorda loodusteaduslike ainete õpetajatega. Reaalained nõuavad raudseid fakte, nõudlikkust ja tohutut oskust õpilasi köita. Muidu hakkab selles numbriterägas igav. Bioloogiaõpetaja näiteks ei tohi aga iialgi kramplikult raamatus kinni olla. Sellega ta vaid paneb õpilased ainesse sallimatult suhtuma. Palju huvitavam on, kui ta võimalust mööda lisab raamatufaktidele oma tähelepanekuid ja seletusi.

Iga õpetaja on isiksus, tal on oma iseloom, temperament, maailmavaade. Ka see omab tähtsust. Õpilastele ei meeldi õpetajad, kes on liialt karmid. Neid mõnikord küll austatakse, kuid selles austuses on tubli annus kartust. Ka väga «pehme» õpetaja ei pälvi lugupidamist, vaid võib kergesti naerualuseks muutuda. Kõige halvem on, kui õpetaja märkab, et õpilased ei hinda teda enam endiselt, ja püüab siis liigse sõbramehelikkusega oma positsiooni tagasi võita. Sageli suhtutakse sellistesse koguni põlgusega. Õpetaja peab omama väga suurt enesevalitsemist, oskama hinnata õpilaste meeleolu ja reguleerima oma käitumist vastavalt sellele.

Kõige raskem on vist karistuse määramine. Õpilased kuuluvad ühtsesse kollektiivi, ja kui kedagi karistada, siis peab enne jälgima teiste suhtumist temasse antud olukorras. Juhtub ju ka nii, et määratud karistus kutsub esile pahameeletormi. Kõige hullem on aga, kui õpetaja on kuskil teises klassis välja vihastatud ja tundi tulles hakkab oma viha igasuguste tühiste asjade pärast välja valama. See solvab õpilasi kõige rohkem.

Ka õpetaja on inimene. Mõnes mõttes peab ta olema eriline inimene. Tal peab olema tohutu enesevalitsemine, väga hea vaist, ainult siis suudab ta õpilastega hästi läbi saada. Õpetajas peab olema midagi erilist. Seda enamasti ka on. Ja õnneks kohtab harva sellist õpetajat, kes kohe kõigile vastumeelne on. Vanemate õpetajate seas igatahes mitte ainukestki. See on nii tore.

Huvitav on õpetajate ja õpilaste suhteid jälgida. Mõni nõuab, et tema tunnis keegi millegi kõrvalisega ei tegeleks, kuigi tund võib olla võimatult igav. Teisel on tund huvitav, kuid ta nõuab ainult vaikust. Ükskord ütles üks õpetaja: «Te võite teha, mis tahate, sest võib-olla mõnel on see kõik selge, võib-olla ei huvita. Ärge vaid segage neid, kes kuulata tahavad. Ja pärast peate kõike oskama.» Rohkem sel teemal kõnelusi polnud, aga kord oli majas. Võib-olla keegi tegelebki millegi muuga. Tegeleb, lõpetab ära, hakkab kuulama. Kui aga iga minuti tagant manitsusi kuuled, siis see segab ja ka õpetajal ei ole sellest mingit kasu. Veidi aega ja kõik algab otsast. See on küll kummaline, aga kui järele mõelda, on see õige. Õpetajat hinnatakse siis, kui ta suudab korra maksma panna ilma erilise kärkimiseta. Mõnikord aga laseb õpetaja korra alguses käest ära ja siis saab ta selle väga harva uuesti tagasi.

Õpetajaid leidub küll ideaalseid või ideaalilähedasi, kuid õpilasi on väga erinevaid, paraku enamasti ideaalist kaugel. Kuid küllap oleks siis ka koolielu igavam, kui õpilased oleksid kõik kui ühe vitsaga löödud. Kindlasti poleks see õpetajatelegi meelepärane.

Niisiis on olemas nii ideaalseid õpetajaid kui ideaalseid õpilasi. Loomulikult lähevad ideaalse õpilase suhtes poolte arvamused lahku. Kuid on vaja ka ideaalidest erinevat reaalsust, sest kui maailm oleks vaid ideaalne, mis siis küll saaks!

TIIU VÄLISTE
Elva Keskkooli õpilane

AKADEEMIA

ESINEB
PROF. VILLEM ALTTOA

Inimene ja keskkond. Inimene tänapäeva sageli absurdses ja aatomipommiga ohustatud maailmas. Kindlate sihtide ja perspektiivide puudumine ja sellest tingitud tühjaksjooksmine. Absurdne olustik ja inimesed absurdses maailmas. Antikangelane. Asotsiaalse inimese muutumine sotsiaalselt mõtlejaks.

Nende küsimuste kajastamist läänemaailma viimaste aastate kirjanduselus vaatleb professor Villem Alttoa loengus

«SUUNDI JA PROBLEEME TÄNAPÄEVA LÄÄNE KIRJANDUSES»,

mis toimub teisipäeval, 23. veebruaril k. a. kell 19 ülikooli aulas.

Aktuaalne probleemistik autoriteetses esituses — kõigile, kes meil ilmuva Lääne kirjandusega parasjagu kursis on, peaks loeng tõsist huvi pakkuma.

Loeng toimub AKADEEMIA sarjas, kus esinevad väljapaistvad teadusemehed ülikoolist ja Teaduste Akadeemiast. Ootame üliõpilaskonna laialdast osavõttu.

ELKNÜ TRÜ komitee

Balthasar Rüssov ...

(Algus 2. lk.)

lise menu osaliseks kui Rüssowi alamsaksakeelne «Liivimaa provintsi kroonika». See ilmus esmakordselt Rostockis 1578. a., müüdi kohe läbi ja juba samal aastal tuli välja anda teine trükk. Sellestki ei jätkunud ja täiendatuna ilmus kroonika 1584. a. veel kolmandas trükis. Osalt tingis seda aine, sest Liivimaa sündmused äratasid Saksamaal ja mujalgi Euroopas erakordselt suurt huvi. Kuid Liivi sõja tormistest päevadest kirjutasid teisedki, keda ometi ei loetud niisuguse õhinaga. Rüssowile kindlustas populaarsuse oskus kirjutada ladusalt ja mõjuvalt, kaasakiskuvalt ning mõtlemapanevalt. Teosest hoovav sugestiivne jõud ei jäta külmaks tänapäevagi lugejat.

Rissa Simon oli Kurla talutarest tõusnud vabaks ja kindlalt omal jalgel seisvaks linlaseks, poja karjäär oli aga tolle aja tingimustes otse peadpööritav. Kahe põlve jooksul oli läbitud tee kõige madalamast ja põlatumast ühiskonnakihist hansalinna sotsiaalse redeli kõrgeimale astmele. Kelleks pidas siis Balthasar Rüssow end ise ja kuidas suhtus ta oma suguvendadesse, kes elasid edasi samas miljöös, kust Rissa Simon oli kord alustanud?

Oma kroonikas ei räägi Rüssow peaaegu midagi endast, mis on tolleaegse krooniku juures küllaltki ebatavaline. Vaevalt eksime arvates, et seda tingis Rüssowi päritolu, mida ta ei pidanud kasulikuks reklaamida. Kuid ei saa ka väita, et Rüssow oleks hoopis maha salanud oma veresugulased. On teada, et ta mitu korda astus Tallinna raekohtus välja oma maal elavate sugulaste kaitseks. Ja kroonikas süüdistab ta kirglikult ning varjamatu vaenulikkusega aadlit talupoegade rõhumises, mis asetab Rüssowi kroonika täiesti eri kohale kogu balti kroonikakirjanduses. Aadlit rünnates ei saanud Rüssow jätta arvestamata võimalikku vastulööki, mis ei lasknudki end kaua oodata. Raevukates vastukirjustes ei jätnud aadli esindajad tegemata üleolevaid märkusi Rüssowi talupoegliku päritolu suhtes. Aadlik T. Maydell (algselt ka eesti päritoluga suguvõsast!) nimetas Rüssowit kogunisti «juhmiks talupojahärjaks».

Kuid Rüssow ise ei olnud enam talupoeg. Tema peamine sümpaatia kuulus «armsale kodulinnale» Tallinnale, eriti selle kõrgematele ringidele, kelle hulka ta püüdles ja jõudiski. See oli aga juba saksa keskkond, kuhu pääsemiseks tuli saksastuda. Rüssow valis selle tee, temast sai, nagu ta end ise kroonika tiitellehel nimetab, «tallinlane». See võimaldas tõusu ja üleaegade ulatuva kuulsuse.

Et Rüssowi positsiooniga mees võinuks talitada ka teisiti, näitab tema ametivenna ja rahvuskaaslase, Jaani seegikabeli õpetaja Jürgen Kuri tegevus. Viimane astus eestlaste seisukohalt otseselt välja valitseva saksluse vastu, oli sunnitud seetõttu lõpuks Tallinnast lahkuma ja siirduma Saaremaale, säilitades küll pastoriameti. Rüssowil niisugust konflikti ei tekkinud, ta liitus sakslusega, kuid mitte tingimusteta, vaid maa pärisrahvale tehtava sotsiaalse ülekohtu paljastaja ja häbimärgistajana.

Rüssow ei olnud kaugeltki esimene ega viimane, kes eestlastele määratud keskkonnast kõrgemale tõusis ja seetõttu paratamatult aadlikke, kiriku- ja vaimutegelasi, kes õppinud välismaa ülikoolides, saksluse rüppe sattus. Oli eestlasi-rikkaid linnakaupmehi. Jälle peame märkima Jaan Krossi, kes äsja laiema lugejaskonna ette tõi kindral Michelsoni. Kõigi nende elulugudes on mõndagi analoogset Rüssowi omaga, mis sunnib mõtlema ja arutlema. Eks maadelnud papa Jannsengi selletaoliste probleemidega (veel kord Jaan Kross!). Väga kergesti kipub käsi sel puhul kivi viskama Rüssowile ja tema saatusekaaslastele. Aga kas ei olnud just see sünnipärane anderikkus ja edasipüüdmise vaim, mida täheldasime Balthasar Rüssowi juures, tähtsaimaks eelduseks, et meie rahvas sajanditepikkuses surutises ei mandunud halliks vaikivaks ja tulevikuta massiks?

S. VAHTRE

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Kiirustasime 3. auditoorimi ukse juurde. Vilunud lukksepana pööras K. Taev luku lahti ja olimegi «Kaananimaal», kus küll ei kasvanud viinamarju, see-eest oli aga nii ihaldatud paber. Vaikse, majesteetliku kolinaga veeres paberirull peahoone koridori. Auditooriumi uks lukustati ning sõit läks piki koridori puutrepi juurde, sealt suure vaevaga teisele korrusele minu kabinetti.

Tirisin diivani alt lagedale kahemehesae, mis ettenägelikult oli juba varem sinna toimetatud, ning läks lahti kibedaks paberi saagimiseks. Töö arenes oodatust kiiremini ning peagi lamas meie ees 200 kilo paberit, mis pidi elustama ülikooli asjaajamist. Paberi narmendavad otsad puhastasime hoolega ära ning K. Taev ja G. Rägo hakkasid paberit kandma K. Taevi kabineti kappidesse. Mina jäin puust aluspooli lõhkuma, et selle tükkidega ahju kütta. Põranda kraamisin paberipurust nii puhtaks, et ka kõige kärtsakam veltveebel ei oleks kusagilt osanud külge hakata.

Seejärel keerasime igaüks oma kabinetis palitute alla magama. See oli tol ajal üsna tavaline, sest ööpäevase liikumise lubadele vaatamata ei pakkunud käimine absoluutselt pimedatel Tartu tänavatel just mõnu. Nii mõnigi kord kostis siit ja sealt paugutamist ning ühel korral vihisesid võimla varemete läheduses minust kuulid mööda.

Hommikul, kui töötajad ilmusid kohale, sekkusime tähelepanematult nende hulka ning kõik läks rahumeeli edasi, kuni ühel päeval oli miilits kohal asja uurimas. Eks ikka majandusjuhataja ja halduprorektor peavad teadma, mis imelood majas toimuvad: kaob terve paberirull. Aga meie ei teadnud midagi paremat nõu anda miilitsameestele, kui usutleda komandanti, kes elas ju auditooriumi vahetus läheduses. Ka see mees ei teadnud (tõepoolest) midagi. Küsitleti veel teisigi, kuid tulemusi ikkagi ei olnud.

Nii jäigi terve see lugu sinnapaika ja «Uue Postimehe» meestele püüti selgeks teha, et nad on rullide kokkulugemisel lihtsalt ühe võrra eksinud. Viimased aga ilmselt oma liitmise oskuses ei kahelnud ja mõni päev hiljem hakkas kibe ja kiire paberi väljavedamine majast, kus kratid jäljetult viisid ära 200 kilo paberit.

Kõrgel teaduslik-tehnilisel tasemel toimunud äraajamine (üks professor, üks prorektor ja üks mag. sc. math.) võimaldas siiski ülikooli paberinälga kustutada seni, kuni novembris a m e t l i k u l t saadeti paber kohale.

Siis aga saagisid paberit «minu asjatundlikul juhendamisel» juba komandant ja üks tööline. Sellekohane sissekanne on tehtud minu töömärkmikusse 27. novembril 1944. a.

Ülesande täitmise kohta rektorile ettekannet ei teinud ja egas temagi küsinud midagi.

Jedem das Seine

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Selleks, et paremini mõista Tartu Ülikoolis 1944. a. hilissügiseks kujunenud olukorda, on vajalik heita lühike pilk ülikooli tegevusse fašistliku okupatsiooni aastatel.

1941. a. juuli lõpul sai peahoone suuremast osast fašistliku armee 182. välikomandantuuri residents. Peahoone sissekäigu kohale heisati haakristilipp. Vallutajate poolt rektoriametisse seatud Edgar Kant aga tõsteti koos kogu rektoraadiga senistest ruumidest välja peahoone vasakpoolsesse tiiba, sinna, kus praegu paiknevad auditooriumid 226—230. Rektoraadi ruumidesse kolis aga *Herr Feldkommandant* major Gosebruch oma ametkonnaga. 1. augusti «Postimehes» ilmus aga järgmine lühiteade:

«Ülikooli pääseb Gildi tänavalt.

Kõik, kellel Tartu Ülikoolis asjaajamist, pidagu silmas, et ülikooli peahoones ei toimu asjaajamine senistes ruumides, vaid hoopis teisel tiival. Rektori juurde, sekretariaati ja majandustoimkonda pääseb Gildi tänavalt selleks ehitatud uue trepi ja ukse kaudu.»

Peahoone alumise korruse koridori otsas olev aknaava raiuti põrandani välja ja sinna tehti uks, mis viis puutrepikesele. Et asi igati selge oleks, kust keegi peahoonesse siseneda tohib, lasti samasse üles tõmmata sini-must-valge lipp. Selleks aga, et mõni eestlane ei hakkaks sakste poole trügima, ehitati peahoone koridori vahesein.

Nii saavutati ehtne saksa «ordnung», kuigi veidi pikantse iseärasusega — kõik peahoone sanitaarsõlmed (peale ühe imetillukese) olid jäänud kõrgema rassi esindajate poolele. Ülikooli rahvas pidi leevendama oma muresid kas üliõpilasmajas (praegune ülikooli kohvik) või mõnes teises kohas.

Nii hakkas kulgema elu Tartu ülikoolis vastavalt fašistliku uue Euroopa põhiprintsiibile: JEDEM DAS SEINE*, mis sisuliselt tähendas: «Härrastele härraste jagu, sulastele sulaste osa, orjadele orjade mõõt».

Kuigi eesti ülikooli polnud vallutajatele vaja, siiski sündis 1942. a. jaanuaris idarindel kujunenud tõsine olukord sakslasi «suurmeelse žesti» tegemisele. Härra kindralkomissar Litzmanni «lahkel vastutulekul eesti rahvale» otsustati ülikoolis tööle rakendada kolm **sõjalisest aspektist** tähtsat teaduskonda ja nimelt arsti-, loomaarsti- ja põllumajandusteaduskond.

29. jaanuaril 1942. a. peetigi ülikooli aulas avaaktus, kus päevakohaste kõnedega esinesid härra kindralkomissari esindajana *Brigadeführer* Aster, Tartu piirkonnakomissar Kurt Meenen, «eesti rahva väike juht» H. Mäe ja ülikooli gestaapolasest rektor E. Kant. Viimane kui üks kõne ülikooli taasavamisel peeti maha sulaselges saksa keeles ning aktus lõpetati lauludega «Deutschland, Deutschland über alles» ja «Horst Wessel Lied» (saksa fašistide hümn).

* Cicero väljendust «suum cuique» — jedem das Seine» — pani Hitler ette üles seada Dachau koonduslaagri värava kohale.

(Järgneb)

Ühel endisel suurtükimehel on juubel

ja just armee aastapäeva künnisel. See mees on Kirjanike Liidu Tartu osakonna sekretär Kalju Kääri, meie ülikooli kasvandik, kes 21. veebruaril saab täpselt 50-aastaseks. Ülikooli kirjamehed-naised, kel on taskus liidu liikmepilet, tellivad seks puhuks võimsa saluudi juubilari kui endise 779. suurtükiväepolgu reservvanema auks. Kindlasti ühinevad selle sooviga ka need, kes kuuluvad Noorte Autorite Koondisse ning hästi tunnevad Õpetaja tän. 1 alati rahulikku ja heatahtlikku peremeest.

Elulugu pole vist mõtet pikalt jutustada. Arvake ise — ta oli kahekümneaastane kommertskooli lõpetanu, kui Tartust kutsealusena sõtta sõitis. Oli suurtükiväes luuraja ja tegi ka diviisi ajalehte, Narva all sai raskesti haavata — pisut veel ja... Aga hästi läks. Sõrve ja Kuramaa sai läbi tehtud. Ega see ülikoolgi kerge olnud, kui sellega koos käis lehemehetöö «Postimehes» ja «Edasis». Muide, mitu aastat oli ta nõudlik tööstusosakonna juhataja, alles siis sai kultuuri ja kirjanduse ohjad kõvasti kätte. Oli asjalik ja põhjalik mees, tundis hästi teatrit ja kirjanduselu pööras lehes põhjani. On töötanud «Vanemuises», raamatukogus, «Sirbis ja Vasaras», aspirandina põhjalikult romaaniasjandust uurinud ja sellest ka pisikese teoreetilise monograafia kirja pannud — ainukese niisuguse, mis eesti keeles on üldse ilmunud. Mõnelegi on ehk üllatuseks, et ta on omal ajal kirjutanud menukaid lühinäidendeid. Isiklike omaduste poolest kena mees. See asjaolu pluss tark, asjalik ning haritud inimesele omane suhtumine kirjandusellu ongi põhjuseks, miks Tartu kirjarahvas Kalju Käärist lugu peab ning tema järjest üksmeelselt oma juhiks on valinud.

Nii et — õnnitleme! Ja loodame, et Tartu kirjandusemaja sidemed ülikooli noorte kirjandusharrastajatega üha tihenevad.

Üks endine polgukaaslane

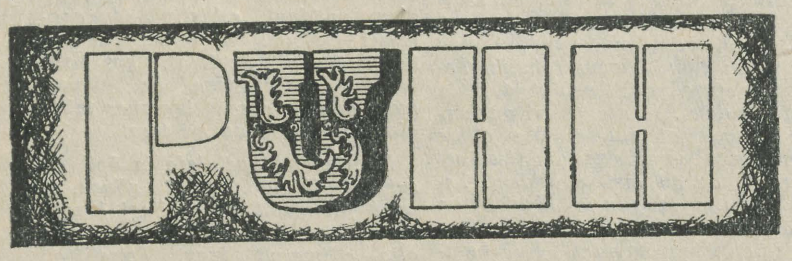

Kah filoloog!

Maailmas, seltsimehed ja üliõpilased, leidub siiski veel üleloomulikke asju.

On selline fakt ehk tõsiasi: Üliõpilane S. S. oli suurepärane filoloog. Käis rahvamatkadel. Täitis VTK kolmekordsete näitajatega. Nakkus- ja sisehaigustes orienteerus tõelise filoloogi vaistuga. Tundis mikrobioloogia aluseid. Oskas süstida, siduda päid, jalgu ja teisi jäsemeid. Paarinädalase haiglapraktika kestel teostas klistiire, mao- ja ajuloputusi, pimesoole- ja teisi plastilisi operatsioone. Õppis pähe koolipingi kaldenurga, avanurga ning pissuaaride arvu koolis iga 40 õpilase kohta. Mõõtis tolmu paksust millimikronilise täpsusega ja uuris valgustustugevust kõigis ülikooli auditooriumides. Pidas rangelt kinni kõigist töökaitse eeskirjadest, kaasa arvatud tuletõrje nõuded (kord kursuse nääriõhtul paljastas koguni näärivana vatthabeme). Tsiviilkaitses oli S. S. lausa pärl. Vabal ajal korrastas meie S. S. ametiühingu makse, korraldas lasteaedades üldhariduslikke viktoriine ning tantsukursusi. Ning mainitud üliõpilane evis veel ühe suurepärase filoloogilise omaduse — unepuuduse. Igal öösel loengutelt tulles tegeles ta omaalgatuslikult huligaanide korralekutsumisega, vaatamata ainelistele kaotustele (2 mütsi, neist üks ehtne rebane, 1,5 hammast ning V. Vassilenko «Sisehaigused».) Sessioonile läks üliõpilane S. S. püstipäi ja igakülgsete teadmistega relvastatult ning fluorograafiliselt läbi valgustatult.

Siis aga juhtus kummaline tõsiasi ehk faux pas, *nagu ütlesid vanad roomlased: filoloog S. S. kukkus kolm korda läbi eesti keele eksamil, sest ei leidnud öeldistäidet lauses «Mina olen üliõpilane».*

See, seltsimehed, pole veel iseenesest kurb fakt, on nii-öelda pisiasi ehk meelotš, nagu ütlesid vanad roomlased. Väike lünk hariduses annab hõlpsasti täita arenenud mõistuse läbi. Kuid võta näpust — üliõpilase S. S. mõistus jättis juba mõndagi soovida! Sülitas tänaval läbi murdunud hamba. Sõbrunes pisihuligaanidega. Raiskas tunniga ametiühingumaksud, mida oli usinasti nädalate vältel kogunud. Ei usaldanud tuletõrjet. Kinnitas, et kassidel on pimesool.

Parem hilja, kui ei iialgi, ütleb läbiproovitud vanasõna. Hea seegi, et eelnimetatud tõsiasi ilmnes enne üliõpilase S. S. pedagoogitööle asumist. Lugu, nagu oleme sunnitud tunnistama, on üleloomulik ning see ei tohi korduda. Eelkõige tahaksin pöörduda filoloogide poole: mõelge, seltsimehed, kui palju kulutatakse teie harimise süstalde, sondide, luksmeetrite, fluorograafide, tiiglite, uhmrite, ekspandrite, kitsede, kvalifitseeritud kaadri hankimiseks!

Aga teie?

S. M. ELESDETSKI

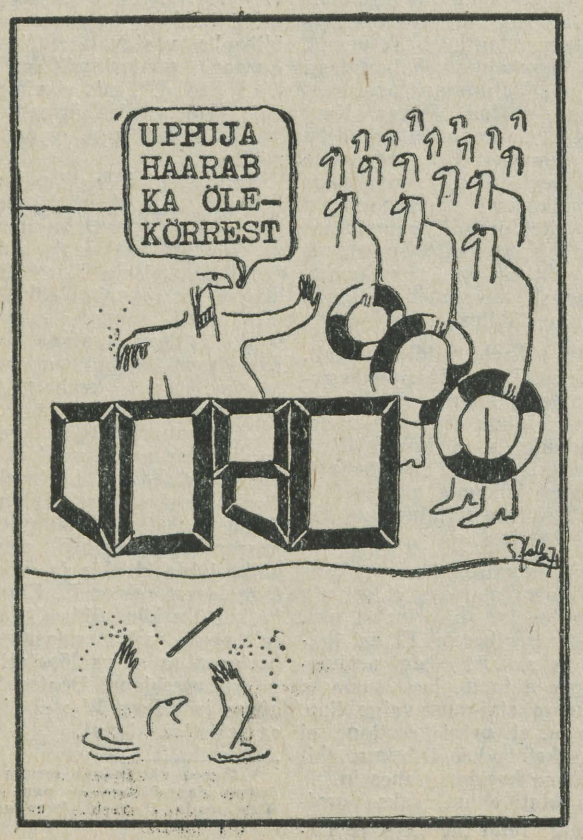

T. KALLI joonistus.

Klubi tähistas aastapäeva

12.—14. veebruarini tähistas meie klubi oma 10. aastapäeva. Järgnevalt teeme pisut juttu kahest esimesest õhtust.

Reedeks lubasid kuulutused kontserdi endistelt ja praegustelt klubilastelt. Tegelikult kujunes üle tunni kestnud ametlik osa aktuseks, kus tervitused ja autasustamised vaheldusid isetegevusnumbritega.

Lühiülevaate 10 aasta tegevusest andis klubi juhataja Arvo Kisper. J. Villerilt said klubi juhtkonna tänukirjad klubi esimene juhataja A. Siimer, endine kunstiline juht T. Sokk, ansambel «Rajacas», ülikooli mees- ja naiskoor, «Harvlek», filoloogide ansambel «Amores», füüsikute «Kuup ja Kera», kauaaegne helitehnik K. Karro, rahvatantsijate juhendajad H. Mikkel ja H. Tiivel, populaarseim esineja klubis K. Ird jt.

Häid soove laususid ülikooli parteikomitee sekretär K. Koger, linna kultuuriosakonna juhataja E. Alekand, ülikooli komsomolikomitee tänukirjad praegustele aktivistidele andis üle M. Kubo.

Õhtu pealkirja õigustasid puhkpilliorkester, naiskoori kammerkoor, vokaalansambel «Eksprompt», Tarmo Urb, rahvapilliorkester; tugeva aplausi teenisid rahvatantsupoisid.

Klubi aukirja kunagisele tantsuja džässorkestrile «Harvlek» võttis vastu orkestri juht Rein Marvet. Esitasime talle paar küsimust.

— Teie ja muusika?

«Harvlek» lõpetas tegevuse 1963. Pärast seda olen väga harva mänginud, viimasel ajal üldse mitte, aega ei jätku. Nii mõnigi kord oleks tahtmist, aga vähe leidub neid, kes teevad seda lihtsalt musitseerimisrõõmust. Paistab, et nüüd mängitakse rohkem raha pärast. Omal ajal tegi meie orkester iga päev 4—5 tundi tõsist tööd, praegustel orkestritel näib just töötahtest puudu tulevat.

Ülikooli kohviku ansamblit ma kahjuks kuulnud ei ole, vähe olen kuulnud ka klubi orkestrit. Tundub, et viimane püüab ühte sobitada džässi ja tantsumuusikat, nagu seda olude sunnil ka «Harvlek» tegi.»

— Tänane õhtu?

«Kippus liiga ametlikuks minema. Seda võõrastavamalt mõjus «puänt», kui lavalt visati saali marlist valge rott. Nii mõnigi daam oli šoki äärel.»

* * *

Laupäeva õhtul astus üle pika aja avalikkuse ette ansambel «Rajacas» kavaga «Laulame neid laule jälle». Endal olevat vanu aegu hea meenutada. Hea oli ka saali põrgupalavuses higistaval publikul. Kuigi enamik numbreid oli ansambli 5-aastase tegevuse jooksul juba nähtud-kuuldud, olid naer ja tugev aplaus tunnistuseks «Rajaca» muutumatule populaarsusele.

Õhtu «avakõnes» kingiti «Rajaca» poolt klubi juhatajale see, millest klubil puudu näikse olevat — pudel «Žigulit». Kas A. Kisperi liigutus — õllepudel kõrgel pea kohal — tähendab seda, et uue, meeldiva ja mugava välimuse saanud «Mehvistu» (au ja kiitus tegijailel) saab tagasi oma vana sisu?

T. SINISSAAR
K. EHAVEER

Loengumeisterlikkuse kool

Ühingu «Teadus» TRÜ organisatsiooni juhatus, arvestades meie kollektiivis valitsevat huvi populaarteadusliku loengulise töö vastu, organiseerib alates käesolevast semestrist kahe aasta kestusega «Loengumeisterlikkuse kooli» lektorispetsiaalsuse andmiseks. Kool on mõeldud eelkõige üliõpilastele, kuid peaks pakkuma küllaldast huvi ka aspirantidele, õppejõududele, teaduslikele töötajatele ja teistele meie kollektiivi liikmetele, kes juba tegelevad või tahavad hakata tegelema teaduse populariseerimisega. Loengud (koos küsimuste-vastuste ja neile järgnevate aruteludega) hakkavad toimuma kolm korda semestris à 1,5—2 tundi (veebruaris, märtsis ja mais ning oktoobris, novembris ja detsembris) ning nende temaatika koostatakse selliselt, et kahe aasta vältel omandatakse vajalikud teadmised oma eriala tutvustamiseks populaarses vormis.

Käesoleva semestri loengute temaatika on koostatud. Avaloengu peab dots. J. Kalits 23. veebruaril s. a. algusega kell 16 aulas. Ta kõneleb, mida arvavad lektorid ise loengulisest tööst, kasutades selleks mõni aeg tagasi EKP Keskkomitee ja ühingu «Teadus» uurimisgrupi poolt läbiviidud lektorite ankeetküsitluse andmeid ja nende analüüsi tulemusi.

Märtsikuus on plaanis käsitleda retoorika põhialuseid ning aprillis loengu esitamise ja kuulamise psühholoogiat.

Niisiis kohtumiseni teisipäeval kell 16 aulas!

P. KASK
Ühingu «Teadus» TRÜ
organisatsiooni juhatuse
esimees

Mis on mälu?

Sellele küsimusele ammendava vastuse andmine ei ole sugugi kerge ülesanne, vähemalt nendele meie hulgast, kes ise otseselt ei ole seotud mäluprobleemide uurimisega.

Arstiteaduskonna järjekordne teaduslik lektoorium ongi pühendatud **mälu kaasaegsetele aktuaalsetele aspektidele.** Põhiettekande teeb dotsent Lembit Tähepõld. Et kõneleja on aastate jooksul tegelnud aju biokeemiaga, siis arutluse objektiks mälu olemuse selgitamisel saavad esmajoones närvitegevuse elemendid (närviimpulss, selle teke ja levik) ja mälu materiaalse substraadi otsingud (geneetilise informatsiooni teekonna

DNA → RNA → valk

lülid, spetsiifiliste valkude moodustumine, mäluprotsessid seoses närvikoe ainevahetusega, eriti mediaatorite moodustumise ja funktsioneerimisega ning membraanprotsessidega). Juttu tuleb ka mälu filosoofilistest, psühholoogilistest ja sotsioloogilistest aspektidest.

Et mäluprobleem peaks huvi pakkuma mitte ainult bioloogidele ja meedikutele, siis ootame lektooriumi tööst osa võtma ka teiste erialade esindajaid.

Lektoorium toimub 24. veebruaril algusega kl. 18 O. Lutsu 2 (Uus Anatoomikum).

A. KALLIKORM

Osakonna sekretärid!

Kolmapäeval, 24. veebruaril 1971. a. algusega kell 17 toimub komsomolikomitees osakonna komsomolisekretäride nõupidamine.

ELKNÜ TRÜ komitee sekretariaat

TURISM

Teadusliku uurimistöö sektorisse (tuba 217, patendiinsener E. Teetsov) ja Teaduslikku Raamatukokku saabusid Saksa Demokraatliku Vabariigi ja Ungari Rahvavabariigi teaduslike konverentside plaanid.

Neist osavõtt on võimaldatud teadusliku turismi korras. Osavõtumaks orienteeruvalt 350 rubla. Avaldused esitada teadusliku uurimistöö sektorisse hiljemalt 22. veebruariks s. a.

ÜTÜ Sotsioloogiaring

Reedel, 19. veebr. kl. 20 toimub ph. aud. 227 järjekordne sotsioloogia ajaloo seminar teemal «Herbert Spencer». Referendid on M. Heidmets ja A. Aarelaid.

Homme

on ülikooli kohvikus rindemeeste kokkutulek. Algus kell 19. Asjal on ka oma majanduslik külg, mis tuleb enne ära klaarida parteikomitees sm. Russaku juures. Tuleme siis kõik!

Võrkpallihuvilised!

Naisõppejõud ja -teenistujad! Teid oodatakse TRÜ võimlas (V. Kingissepa 19) esmaspäeviti kl. 15—16.30.

Ja talv tuligi!

Juba 8 aastat on meie ülikoolis toimunud parasjagu populaarseks saanud massilised spordiüritused, mis hõlmavad kogu meie üliõpilaskonna, samuti õppejõud ja teenistujad. Vormiliselt on need organiseeritud nii individuaalse kui ka võistkondliku võistlusena. Talvel kuuluvad sellesse sarja suusamatkad. Tartu—Vorbuse, Tartu—Elva, Elva—Kääriku ja Tartu—Kääriku. Tuletagem lühidalt meelde võistlustingimusi.

Võistkondlik võistlus toimub teaduskondade, kursuste ja õpperühmade vahel. Võistkondliku paremusjärjestuse määrab suurim punktide arv, mis saadakse teaduskonna, kursuse või õpperühma üliõpilaste poolt kogutud punktide kogusumma jagamisel nende üliõpilaste üldarvuga (viimasest on maha arvatud tervislikel põhjustel kehalisest kasvatusest vabastatud või meditsiinilistesse erigruppidesse kuuluvad üliõpilased). Individuaalse paremusjärjestuse määrab suurim punktide kogusumma. Lisanõudeks on tingimus, et arvesse lähevad nende üliõpilaste punktid, kes on tasunud TRÜ Spordiklubi liikmemaksu 15. märtsiks k. a. Osavõtt suusamatkadest annab punkte järgmiselt: Tartu—Vorbuse 1 p., Tartu—Elva ja Elva—Kääriku à 1,5 p., Tartu—Kääriku 2 p. Ja lõpuks palve kõigile osavõtjaile: osavõtja kaart täita loetavalt ja täpselt (s. o. märkida teaduskond, osakond, kursus, õpperühm)!

Võitnud teaduskonda ja kursust (õpperühma) autasustatakse rändauhinna ja diplomiga, II ja III kohale tulnud võistkondi diplomiga. Lisaks sellele korraldatakse võitnud kursusele nädalane tervistav puhkelaager Käärikul. 16 individuaalselt paremat üliõpilast ja 5 õppejõudu või teenistujat autasustatakse väärtuslike auhindadega.

Tujukas talv on põhjustanud TRÜ suusaürituste kalendris mitmeid korrektiive. Plaanikohaselt on toimunud Vorbuse matkad. Lisamatk Vorbusele toimub veel homme, s.o. 20. veebr. (start alates kl. 14-st Emajõe suusabaasist, tähistatud rada algab Lauluväljakult; embleeme saab Vorbuse mäel kl. 15—16). Pühapäeval toimub ettenähtud Elva—Kääriku matka asemel Tartu—Elva matk (start Tamme staadionilt kl. 10; võimalik ära anda seljakotid, Elvas ootavad käiseembleemid ja saun). Elva—Kääriku matk nihkub märtsikuu algusesse. 27. veebruaril toimub plaanikohaselt Tartu—Kääriku matk. Viimase kohta pannakse välja informatsioon TRÜ peahoonesse ja V. Kingissepa tn. 19 (TRÜ võimlas).

Head suusailma ja libisemist soovides

TRÜ Spordiklubi.

Rahanduse ring teatab

25. veebr. kell 15 toimub Vanemuise 46 aud. 108

RAHANDUSE RINGI koosolek.

Esineb TRÜ vilistlane, TPed-i õppejõud A. Kirt teemal «Soome majandus ja rahandus oma silmaga nähtuna».

Võetakse vastu uusi liikmeid.

Ringi juhatus

Räägime Inglismaast

25. veebr kell 19 TRÜ kohviku kaminasaalis TRÜ ja EPA teenistujate kohvik-klubi õhtu. Räägime Inglismaast.

Ametiühingukomitee.

Sügav kaastunne Erikule
ISA
surma puhul.
Ajaloo-osakonna
IV kursus

Kallis Enno! Avaldame
Sulle kaastunnet
ISA
surma puhul.
Inglise filoloogia
V kursus ja kursuse-
juhendaja

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 1081. MB 00485

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti Rahvusraamatukogu

Kontrollekseмplar

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 5 Reedel, 26. veebruaril 1971 XXIV aastakäik

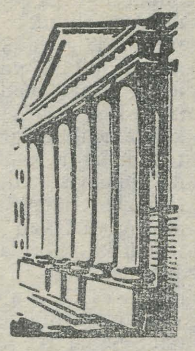

ACTA DIURNA

22. II toimunud TRÜ EKP TRÜ Komitee koosolekul kinnitati algorganisatsiooni otsused võtta vastu NLKP liikmeteks filosoofia kateedri aspirant Paul Kenkman ja teadusliku kommunismi kateedri õppejõud Tõnu Luik.

Komitee arutas leninliku arvestuse käiku ja filosoofiliste seminaride tegevust Kehakultuuriteaduskonnas. Põhjalikumalt vaeti Tartu Marksismi-Leninismi Õhtuülikooli juures töötava kõrgemate koolide õppejõudude ja teaduslike töötajate erirühma tööd, selle olukorda ja perspektiive.

Komitee sekretär K. Koger informeeris komitee liikmeid EKP XVI kongressi töö tulemustest.

✣

Esmaspäeval toimus noorte kommunistide järjekordne õppus teemal «Tartu linna parteiorganisatsiooni tegevuse aktuaalsetest probleemidest möödunud viisaastakul». Ettekandja oli EKP Tartu Linnakomitee I sekretär Johannes Lott. Osavõtjaid oli suhteliselt vähe — 30 inimest (peaks olema 80 ringis). Edaspidi hakkavad õppused toimuma regulaarselt üks kord kuus. Osa võtavad kõik partei liikmekandidaadid, kommunistid kuni 3-aastase staažiga ning need, kes valmistuvad partei ridadesse astuma.

✣

Veebruarikuu algul toimus Füüsika-Keemiateaduskonna ja ENSV TA Füüsika ja Astronoomia Instituudi korraldusel 2-päevane füüsika aastaseminar, kus anti ülevaade eelmisel viisaastakul Tartus tehtud teoreetilise füüsika ja tahke keha füüsika alasest uurimistööst. TRÜ füüsikaosakonna poolt esinesid ettekannetega prof. kt. N. KRISTOFFEL, dots. K.-S. REBANE, dots. A. KOPPEL, van.-õpet. O. SAKS ja van.-ins. E. TALVISTE. Seminari töö kokkuvõtte tegi ENSV TA asepresident akad. K. REBANE.

*

TRÜ Teaduslikus Raamatukogus on väljas näitus, mis tutvustab eelmisi olümpiamänge Mexicos ja eelseisvaid Münchenis. Väljapanekud on spordimuuseumilt ja raamatukogult. Meeldejäävamaks eksponaadiks on meie olümpiavehkleja Svetlana Tširkova poolt spordimuuseumile kingitud sombreero. Kuldsed kaunistused mustal materjalil näitavad, et sombreero pole tavaline, vaid kuulub aadlikule. Külastajate hulgas on üliõpilasi, õppejõude, linna spordihuvilisi ja õpilasekskursioone. Näitus on avatud homme viimast päeva.

Ülikooli probleemid nähtuna läbi kongressi prisma

Eestimaa Kommunistliku Partei äsjamöödunud XVI kongress oli hästi ette valmistatud ning kõrgel organisatsioonilisel tasemel. Delegaatidele jagatud statistilise materjali analüüs kinnitas, et meie kollektiivi pingutused ülikooli teadusliku potentsiaali rohkendamiseks on olnud õiged ja viljakad. Kaasaegne nõukogulik Tartu Riiklik Ülikool on kujunenud silmapaistvaks teaduslikuks keskuseks. Seda kinnitavad kasvõi järgmised faktid. Ülikooli õppejõududest on 9% (52) teaduste doktorid, Eesti NSV Teaduste Akadeemia teaduslikest töötajatest on doktoreid 5,2%. Üldse on 58%-l meie õppejõududest teaduslik kraad, akadeemias 52%-l. Kuid need andmed ei anna veel põhjust rahuloluks. Meil kõigil tuleb teha palju tööd saavutatu kindlustamiseks, jõudsa edasiliikumise tagamiseks. Selles osas vajavad erilist tähelepanu järgmised töölõigud.

● Kaasajal toimuv teaduse ja tehnika üha kiirenev progress nõuab, et meie kollektiivis **kasvaks teadusliku töö efektiivsus, selle töö seosed praktikaga.** See eeldab aga uurimistöö koondamist kõige olulisematesse lõikudesse, lõpu tegemist teemade killustatusele ja koos sellega jõudude ning vahendite pihustamisele. Selline suund eeldab omakorda head koordinatsiooni ning viljakat koostööd Teaduste Akadeemia ning teiste kõrgemate koolidega.

● Meie teaduse areng, õppening kasvatustöö progress sõltub eelkõige kaadrist. Seetõttu on loomulik, et **kaadri valik, kasvatamine ning edutamine, eriti kaadri reservi loomine peab saama lähematel aastatel üheks keskseimaks probleemiks ülikoolis.** Praegu on meie valulapseks aspirantuur. Kaadriprobleemide edukas ja perspektiivne lahendamine vajab asjalikku koostööd kogu vabariigi ulatuses ning vanade ja noorte spetsialistide kõige otstarbekamat ühendamist.

● Kongressil sai teravat kriitikat kõrgemate koolide **õppe-metoodiline töö.** Meie praegune teaduslik potentsiaal, ülikooliteaduse mitmetahulisus ja mõningad praktilised edusammud on loonud reaalse baasi selleks, et **käesoleval viisaastakul saavutada otsustav murrang õppekasvatusprotsessi teaduslikul uurimisel ning suunamisel.** Ilma selleta pole enam võimalik ette valmistada kõrge kvalifikatsiooniga spetsialiste vastavalt tuleviku ühiskonna vajadustele.

● Ülikooli kasvatustöös on omakorda tsentraalseks **üliõpilaste ideeline kasvatamine.** Et kasvatamine on alati olnud keerukam ja raskem ülesanne kui õpetamine, siis nõuavad eelolevad aastad kogu meie pedagoogiliselt kollektiivilt, ühiskondlikelt organisatsioonidelt ja rektoraadilt **seniset kindlaplaanilisemat ja põhimõttekindlamat teaduslikult põhjendatud kasvatustööd.** Selle ülesande lahendamist tuleb aga alustada kasvatajate eneste kasvatamisest, nende pedagoogilise taseme tõstmisest.

● **Avangardne osa ülikooli kasvatustöös kuulub ühiskonnateaduste kateedrite õppejõududele.** Õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmisel on ühiskonnateadlased saavutanud viimastel aastatel märkimisväärset edu. Nii omavad NLKP ajaloo kateedris 83% õppejõududest, filosoofia kateedris 75%, poliitökonoomia kateedris 61% ja teadusliku kommunismi kateedris 50% teaduslikku kraadi. Ideoloogilise võitluse teravnemine, ühiskondlike nähtuste komplitseerumine ja ühiskonna arengu kiirenemine tingivad nende kateedrite ette uute ülesannete püstitamise, milledest põhilisemad on printsipiaalne võitlus marksistlik-leninliku teooria puhtuse eest, selle loominguline edasiarendamine, võitleva parteilisuse tagamine õpetamisel ja kasvatamisel.

● Kogu meie edasise töö efektiivsus sõltub olulisel määral **muudatustest töö- ja elutingimustes.** Meie materiaalse baasi vastavusse viimine aja nõuetega, seda eelkõige uusehituste rajamise teel, eeldab **uue kvaliteedi saavutamist TRÜ haldus- ja majandusorganite töös.**

Et sammuda üha kiireneva teaduse ja tehnika progressi avangardis, tuleb ülikoolis tervikuna loobuda kogemuslikust ja traditsioonilisest juhtimisstiilist ning minna üle teaduslikult põhjendatud ja laitmatult funktsioneerivale süsteemile. Selle saavutamiseks peaksid meil olema kõik vajalikud eeltingimused (Õigus- ja Majandusteaduskonnad, Arvutuskeskus, Kommunistliku Kasvatuse Laboratoorium). Peamine on — tunnetada selle võimaluse reaalsust, hädavajalikkust ning resultatiivselt võidelda selle elluviimise eest.

EKP XVI kongressi aruandekõnest, läbirääkimistest ning vastuvõetud otsusest ilmnes, et TRÜ parteitöös jäävad aktuaalseteks töö kaadriga, parteipoliitiline töö ja parteiorganisatsiooniline töö. **Ülikooli kommunistide esmaseks ülesandeks on tagada teaduse, õpetamise ja kasvatamise edasine tõus ja seda eelkõige isikliku positiivse eeskuju kaudu.**

Lõpuks tahaksin märkida seda suurt tähelepanu ning lugupidamist, millega EKP XVI kongressi delegaadid suhtusid meie ülikooli, tema saavutustesse ja probleemidesse.

K. KOGER,
EKP TRÜ komitee sekretär

MEIE MINISTER ÜLIKOOLIS

ESMASPÄEVAL, 1. MÄRTSIL ALGUSEGA KELL 16 TOIMUB AULAS EKP TRÜ ORGANISATSIOONI LAHTINE ÜLDKOOSOLEK UUE VIISAASTAKU DIREKTIIVIDE PROJEKTI ARUTAMISEKS. ETTEKANDEGA ESINEB EESTI NSV KÕRGEMA JA KESK-ERIHARIDUSE MINISTER E. SCHMIDT.

Hiljuti (12. veebruaril k. a.) toimunud ühiskonnateaduste kateedrite parteikoosolekul arutati üliõpilastega tehtava õppevälise kasvatustöö olukorda. Sõnavõtnud kommunistid märkisid teatavat positiivset tööd likud tagajärjed, klassivõitluse tulemused ja iseäralisus kapitalimaades. Antakse kodanlike ja revisionistlike teooriate põhjapanev kriitika, arutatakse rida teisigi probleeme, mis on sotsialismi ja kapitalismi vahelise ideoloogilise võitluse keskpunktis.

Õppeväline kasvatustöö toimub meie kateedrite õppejõudude poolt juhendatavates teaduslikes ringides, aga samuti üliõpilaste kursuse- ja konkursitööde, referaatide jms. abil. Terve rida kommuniste — M. Bronštein, H. Metsa, J. Kalits, M. Makarov, R. Blum, L. Stolovitš, J. Ant, K. Koger, M. Murd ja teised — võtab aktiivselt osa üliõpilaste teaduslike tööde juhendamisest, küsimuste ja vastuste õhtutest, korraldab üliõpilastega vestlusi ühiselamus ning üliõpilaskohvikus, võtab osa komsomoliaktiivi koosolekutest ja muudest üliõpilaste üritustest. Näiteks toimusid Majandus- ja Arstiteaduskonna üliõpilastega vestlused kaasaegsete majandusprobleemide teemal, on vesteldud eesti ja lääne filoloogidega, samuti juristidega. Mõned meie kateedrite õppejõududest on võtnud osa õhtutest, mis on pühendatud TRÜ komsomoli ajaloole, võtnud sõna komsomoliaktiivi koosolekutel kaasaja ideoloogilistes küsimustes.

Siiski üldises plaanis puudub ühiskonnateaduste kateedrite õppevälisel kasvatustööl selgelt väljenduv süsteem. Seda rõhutasid oma sõnavõttudes kommunistid G. Rekker, K. Koger, F. Kinkar jt. Õppejõudude kontaktid dekanaatide, kursusejuhendajate, teaduskondade partei- ja komsomoliorganisatsioonidega on veel nõrgad. Ühiskonnateaduste kateedrite kommunistid võtavad vähe sõna ülikooli ajalehes, ei võta osa ülikooli klubi tööst. Mõnedel kommunistidel puudub ühiskondlik ülesanne kasvatustöö valdkonnast. Kasvatustöö küsimuste arutamine kateedrite nõupidamistel kannab veel informatsioonilist iseloomu. Partei büroo kontroll neis küsimustes pole küllaldane. Üliõpilaste kasvatamine on mitmekülgne protsess, millest võtab osa terve ülikooli õppejõudude kollektiiv. Ühiskonnateaduste kateedrid aitavad tõsta õppejõudude ideelis-teoreetilist taset. Sel eesmärgil on Marksismi-Leninismi Õhtuülikoolis moodustatud spetsiaalne grupp ülikooli õppejõududest (üldse 72 inimest). Selle grupi tegevust kritiseerisid kommunistid A. Koop, K. Koger, L. Stolovitš. Märgiti mitterahuldavat loengute külastamist ning pasiivsust seminarides.

Abinõudest, mis võeti vastu parteikoosolekul õppevälise kasvatustöö edasisel arendamisel, väärib märkimist soovitus koostada õppevälise kasvatustöö perspektiivne plaan, milles oleksid TRÜ parteikomitee ja ühiskondlike organisatsioonide üritused korraldatud s e l l i s e l t, et neist võtaksid osa ka ühiskonnateaduste kateedrite kommunistid. Parteikoosolek soovitas õppe- ja kasvatustöö küsimuste arutamisel laiemalt kaasa haarata üliõpilasaktiivi.

I. VOLKOV,
ühiskonnateaduste kateedrite parteiorganisatsiooni sekretäri asetäitja

Kasvatada veendunud võitlejaid!

NLKP KK määruse «Abinõudest ühiskonnateaduste edasiseks arenguks ja nende osatähtsuse suurendamiseks kommunismi ülesehitamisel» ning EKP KK 3. märtsi 1970. a. otsuse täitmisel üliõpilaste kasvatamise osas.

Peamist mõju noorsoo marksistlik-leninliku maailmavaate, poliitilise küpsuse ning kõrge teadlikkuse kujunemisele avaldavad ühiskonnateaduste kateedrid vahetult õppeprotsessi kaudu. See on tingitud ühiskonnateaduste spetsiifikast ja omanäolisusest. Käesoleval ajal on kõikide kateedrite töös reeglina silmas peetud sõlmprobleeme. Ühiskonnateaduste õpetamise iseärasuseks NLKP XXIII ja XXIV kongressi vahel on teadusliku ja õppetöö ühtsuse printsiibist kinnipidamine. Loengutel ja seminaridel on laialt kasutusel meie kateedrite teaduslikud uurimised, aga samuti meie maa teiste kõrgemate koolide uurimuste tulemused. Palju tähelepanu pööratakse küsimustele, mis puudutavad majandusreformide elluviimist NSV Liidus ja teistes sotsialismimaades, samuti ühiskonna teadusliku juhtimise probleemidele. Pidevalt uueneb ja täieneb selliste probleemide materjal, nagu kaasaegne kapitalism ja tema iseärasus, kaasaegne teaduslik-tehniline revolutsioon ja tema sotsiaal-majandus-

10 küsimust Peeter Vähile EÜE asjus

Peeter VÄHI, EÜE-71 komandör, 1970. a. lõpetas TPI Majandusteaduskonna. ÜLKNÜ liige 1961. a. NLKP liige 1965. a. 1969 — EÜE komissar, 1970 — Budapesti rühma komandör.

KÜSIMUSED

1. **Milline näeb välja maleva struktuur sel aastal?**
2. **Mida on malevas oodata uut võrreldes möödunud aastaga? Millele asetatakse pearõhk?**
3. **Kas on teada mõned suuremad ettevõtmised, kus EÜE kaasa lööb?**
4. **Milline on EÜE-71 vormiriietus?**
5. **Millised on Sinu arvates alkoholi (liig)kasutamise ärahoidmise teed EÜE-s?**
6. **Mida annab juhtiv töö EÜE erinevates lülides?**
7. **Mis Sa arvad, jääb Sul aega tegelda spordiga ka EÜE-71 komandörina?**
8. **Kuidas Sulle isiklikult meeldib V. Ignatjevi «Ehitusmaleva laul» ja kas seda malevas lauldakse?**
9. **Ammuvaieldud probleem: kõrgema kooli komsomoliaktiiv ja EÜE aktiiv. Millisena näed Sa siin optimaalset vahekorda?**
10. **Millised on praegu kõige tõsisemad probleemid ja raskused EÜE-71 ettevalmistamisel ja nende lahendamise teed?**

VASTUSED

1. Maleva struktuuris väga suuri ja olulisi muudatusi pole. Keskstaabi koosseisu kuuluvad: Mart Lahi — peainsener (lõpetas 1970. a. TPI Majandusteaduskonnna ehituse ökonoomika ja organiseerimise erialal;

(Järg 2. lk.)

Mõtisklusi õppeprotsessi kaasajastamisest

Prof. R. HAGELBERG
(algus «TRÜ» nr. 4)

3. KUTSEORIENTATSIOONIST JA KUTSESUUNITLUSEST

Igal elukutsel on oma iseärasused. Ka inimesed erinevad üksteisest eelduste poolest töötamiseks ühel või teisel erialal. Kõrgemate koolide praktikas on küllalt näiteid valele erialale sattumise halbadest tagajärgedest väljalangemise, kesise õppeedukuse jms. näol. Endale tõsised pettumused, ühiskonnale aga saamata jäänud või kesiste, moonakamentaliteediga spetsialistide näol märkimisväärne kahju.

Siin seostuvad kutseorientatsiooni, kutsevaliku ja kutsesuunitluse mitmesugused probleemid. Peatume nendest ainult paaril pakilisemal.

● Eriala valikul esinevat juhuslikkust aitaks vähendada küllaldane informatsiooni levimine erialade iseloomu, töötamisvõimaluste jt. komponentide kohta. Olemasolevad teatmikud jt. materjalid teevad seda enamasti üsna pinnapealselt. Paljude erialade kohta üldse puuduvad vastavad materjalid. Lünklik on ka informatsiooni levitamine. Juba aastaid on välja antud teatmikku «TRÜ Majandusteaduskond». Vaatamata mitmete kanalite kasutamisele ei ole ta seniajani piisavalt jõudnud abiturientideni. Viimane tõrge näib tekkivat üldhariduslikus koolis. Haruldane ei ole ka erialade üleskiitmine. Ehkki kõrgemate koolide erialade tutvustamisel pole olnud võimalust tähele panna «hingede püüdmist» väliste efektide ja erialaga üpris kaudselt seotud tegurite kaudu (nagu seda esineb sageli «Eesti Reklaamfilmi» saadetes tehnikumide ja kutsekoolide kohta), ei saa olukorda siiski rahuldavaks lugeda.

Väga vajalik oleks koostada kõigi erialade asjatundlikud kutsekirjeldused ning teha need noortele õigeaegselt kättesaadavaks. Küpsuseksamite eel on see juba hilja. Et noorust tõmbavad välised efektid, mood jms. uudsed momendid, siis võib teinekord täheldada tungi nn. moodsate erialade kasuks. Siit kerkib küsimus, kas ei tuleks tegelda ka **noorte sihikindla kutsesuunitlusega** rahvamajanduse konkreetsete ja perspektiivsete vajaduste avaliku selgitamise kaudu.

● Omaette küsimuste ringi moodustab **üliõpilaste tihe sidumine erialaga juba esimestest päevadest peale.** Hea on olukord seal, kus esimesel kursusel algab kohe erialane õppetöö. Kõikidel erialadel ei ole see kahjuks nii. Seetõttu tuleks tõsta päevakorda õppetöö ümberkorraldamine, **et juba esimese kursuse algusest oleks tagatud tulevase spetsialisti pidev suunamine, tema individuaalsete omaduste selgitamine, huvide kujundamine ja isegi teatavad ettevalmistused spetsialiseerumiseks.**

Majandusteaduskonna kaubandusökonoomika eriharus ilmnevad selles suunas esimesed positiivsed kogemused kaubandusökonoomika õpetamise alustamisega esimesel kursusel. Seal, kus ei ole kohe võimalik alustada põhikursusega, peaks kaaluma edukaks erialaseks tööks vajalikke omadusi kujundavate sissejuhatavate kursuste otstarbekust. Selleks kulutatud aega saab nähtavasti kompenseerida teiste õppeainete arvel.

● Kaalumist vääriks ka **spetsialiseerimise sugemete tugevdamine ja õppetöö suurem individualiseerimine vanematel kursustel,** spetsialistide ettevalmistamine ettevõtete tellimuste alusel. Selle eeltingimuseks on spetsialistide jaotamise perspektiivne planeerimine, nii et kõrgemal koolil oleks vähemalt 2 aastat enne lõpetamist teada süsteemid ja ametikohtade loetelu, kuhu tuleb lõpetajad tööle suunata.

See looks võimalused kaasajale iseloomulikust **teaduse ja erialade üheaegsest diferentseerumisest ning integratsioonist tulevate nõuete paremaks täitmiseks.** Integratsioon nõuab avarat silmaringi, tugevaid teoreetilisi ja metodoloogilisi teadmisi ning suhteliselt laia profiiliga ülderialast ettevalmistust. Diferentseerumine eeldab põhjalikku rakenduslikku ettevalmistust kitsamal erialal. Neid nõuandeid saab üheaegselt täita üksnes **vanemate kursuste õppetöö individuaalsete vormide kindlaeesmärgilise suunamise teel.**

4. ÕPPEPROTSESSI TÄIUSTAMISEST

● Õppeplaani kõrval kuulub õppeprotsessi organiseerimisel keskne koht **aineprogrammidele,** mille rakendamisel ja täiustamisel on kõrgemate õppeasutuste õigused enamiku õppeainete osas küllalt avarad, võimaldades loomingulist lähenemist. Kahjuks on ka siin olukord kohati üsna täbar.

Aineprogrammidega varustamine tsentraliseeritud korras on juba pikemat aega äärmiselt lünklik. Õppeasutused ise ei paljunda piisavalt programme, põhjuseks ajakohaste paljundusaparaatide puudumine või raske kättesaadavus. Paljudes distsipliinides ei ole üliõpilased vajalikul määral programmidega varustatud. Paremal juhul saavad nad kas dikteeritult või kirjutusmasinal paljundatult (viimasel juhul tavaliselt mitme peale ühe eksemplari) aine põhiküsimused, mis muidugi ei asenda programmi.

Et üliõpilastele antavad programmid vajavad regulaarset ajakohastamist, sageli ka täiustamist kohalike iseärasuste arvessevõtmise teel, siis kasvab siit nõue **luua igas kõrgemas koolis võimalused programmide paindlikuks ja operatiivseks paljundamiseks.**

(Järgneb)

hommikust õhtuni VII ● Ühiselt

Ülikooli ühiselamu ehitusel kerkib kümnes korrus. See on viimane, üheksas elukorrus, ehitatakse veel üks tehniline korrus ja 33 meetri kõrgune maja on saavutanud maksimaalmõõtmed. Kena vaade avaneb maja katuselt.

Üllatavalt hästi edeneb selle maja ehitus. Fasaadipoolel on ette pandud hulk rõduuksi ja aknaraame. Varsti seatakse üles kaks tõstukit, mis hakkavad segu üles viima — läheb lahti põrandate valamiseks. Pidevalt käib müüride ladumine. Pärga võime sarikatel näha varsti — märtsi lõpul, võib-olla isegi varem.

Sellel semestril nagu eelmiselgi löövad ehitusel kaasa ka tudengid. 18. veebruarist kuni 26. veebruarini töötas ühiselamu objektil iga päev 6 Ajaloo-Keeleteaduskonna poissi, 1. märtsist tuleb Bioloogia-Geograafiateaduskonna kord, seejärel Õigusteaduskond ja nii edasi teaduskondade kaupa kuni 7. maini.

S. KALLAS

Suure sammuna tegevuse ühise planeerimise ja üksteisemõistmise suunas võib hinnata TPedI ja TRÜ pedagoogikaringide kohtumist Otepääl TPedI ÜTÜ talvelaagris möödunud laupäeval ja pühapäeval. Loengute kuulamise, vaidluskoosolekute, isiklike kontaktide loomise ja tulevaste ühiste ürituste arutamise kõrval võisid külalised osa saada ka heast suusailmast.

J. KÕRGESAAR

ÜTÜ

TRÜ ÜTÜ nõukogu teatab, et nõukogu nimele on saabunud kutsed osavõtuks ÜTÜ teaduslikest konverentsidest alljärgnevatest õppeasutustest:

M. V. Lomonossovi nim. Moskva Riiklik Ülikool, V. I. Lenini nim. Tadžiki Riiklik Ülikool, O. V. Kuusineni nim. Petrozavodski Riiklik Ülikool, V. I. Lenini nim. Kišinjovi Riiklik Ülikool, K. Preikšasi nim. Šiauliai Riiklik Ülikool, Läti Riiklik Kehakultuuriinstituut, Kišinjovi Riiklik Meditsiiniinstituut.

Teesid kahes eksemplaris (mitte üle ühe lehekülje masinakirjas) koos autoritunnistuse ja ekspertiisiga esitada kuni 5. märtsini 1971. a. TRÜ ÜTÜ nõukogule.

*

Füüsikud! Keemikud! Matemaatikud!

Meie ühine ÜTÜ konverents toimub 8. apr.—10. apr. k. a. Ettekannete pealkirjad ja andmed töö autori ning juhendaja kohta palume esitada osakondade ÜTÜ nõukogudele hiljemalt 15. märtsiks. Konverentsist võtavad osa ka külalised NSV Liidu teistest kõrgematest õppeasutustest.

Kiirusta, potentsiaalne teadlane! Füüsika-Keemia- ja Matemaatikateaduskonna ÜTÜ nõukogud

10 küsimust

(Algus 1. lk.)

1969 — Adavere rühma meister-komandör; 1970 — Läänemaa regiooni komandör)

Toivo Kuldsepp — komissar (TRÜ Ajaloo-Keeleteaduskonna IV kursuse üliõpilane)

Madis Järv — komandöri aset. internatsionaalse töö alal (lõpetas 1966. a. TPI Mehhaanikateaduskonna, momendil samas õppejõud)

Peep Toompark — majandusjuht (TPI Majandusteadusk. diplomand)

Toomas Ringo — ohutustehnika insener (TPI Ehitusteaduskonna diplomand)

Reet Raukas — sekretär (TPI Majandusteaduskonna diplomand)

Momendil on keskstaabi koosseisu komplekteerimata peaarsti, peadispetšeri ja staabiülema ametikohad.

Regioone on sel aastal kuus:

● Väinameri (komandör A. Neudorf — TPI diplomand)
● Rävala (komandör T. Kajander — TPI diplomand)
● Sakala (komandör K. Holland — TPI lõpetanu)
● Virumaa (komandör E. Raud — TPI diplomand)
● Tartumaa (komandör J. Annus — TRÜ IV kursus)
● Lõuna-Eesti (komandör K. Merusk — TRÜ III kursus)

Arvestades regioonide suurust, 10—12 või enam rühma, ja inseneride kaadri ettevalmistamise vajadust ning töö keerukust regiooni staapides, on igas regioonis sel aastal 2 inseneri (vaneminsener ja insener). Samal ajal puudub regionaalses liinis arsti ametikoht.

Tähelepanuvääriv detail kaadri osas: tööperioodi alguseks on enamikul keskstaabi liikmetest, regiooni komandöridest ja vaneminseneridest kõrgema kooli lõpudiplom.

2. EÜE-71 seisab vabariigis töötamise kuuenda töösuve künnisel. Võib julgelt väita, et möödunud aastate jooksul on maleval välja kujunenud **oma nägu** (eesmärgid, töösfäär, struktuur, traditsioonid jms.). EÜE-71-l tuleb neid näojooni reljeefsemalt välja joonistada, lihvida, täpsustada.

Pearõhk — **sotsiaalsus. Ühelt poolt:** tänane üliõpilane, homne noor spetsialist — tema ettevalmistus, koht ja osa nõukogude ühiskonnas, vastutus rahva ja riigi ees — nende mõistete selgitamine. **Teiselt poolt:** lüüa sel aastal rohkem kaasa kultuuriobjektide ehitusel, aidata oma kätega kaasa lisaks põllumajandusobjektide ehitusele ka kultuuri (selle sõna kõige laiemas mõttes) arengule koduvabariigis.

3. Ehitustandril — JAH. Tartu linnas TRÜ ja FAI ehitus; komsomoli löökobjektid vabariigis — Eesti SEJ, Tamsalu Linnuvabrik; J. Gagarini nim. sovhoostehnikumi eksperimentaalne kombinaat-sigala; suusahüppetrampliin Hansumäele; üldhariduslikud koolid ja keskeriõppeasutused (Kivi-Vigala, Valjala jpt.).

4. EÜE-71 vormiriietus jääb põhiliselt samaks. Küll on aga kavas EÜE-72-le juba aegsasti tellida vormi uus kavand ja materjal.

5. Saab olla ainult üks tee — absoluutne kuiv seadus. Minu arvates on iga normaalselt arenenud inimene suuteline seda tööpäevade jooksul pidama, tunnetades ürituse poliitilist, kasvatuslikku ja sotsiaalset tähtsust.

6. Eesti Üliõpilaste Ehitusmalev on olnud ja on ka tänavu üks osa kõrgemast koolist, tema komsomolitööst. EÜE eesmärgiks on esmalt kõrgelt kvalifitseeritud spetsialistide ettevalmistamisele kaasaaitamine, neis iseseisvuse, initsiatiivi, kõrgendatud vastutustunde arendamine. Kõike seda ja palju muudki (juhtimisoskus, suhtlemisoskus) peab andma juhtimistöö maleva erinevates lülides.

7. Selleks peab lihtsalt aega leidma — ei kujuta ette loobumist spordist ja TPI korvpallimeeskonnast. Minu töökoormuse juures on treening raske, kuid meeldiv vaheldus.

8. Minu arvates on laul küllaltki õnnestunud ja peaks leidma poolehoidu ka malevlaste hulgas. Ja pealegi ei kirjutata iga päev jutustusi, luuletusi, muusikat jm. EÜE-le ja EÜE-st.

9. Need peavad olema ja õnneks momendil ka on kaks omavahel tihedalt põimunud kategooriat. On ju ehitusmalev üks elujõulisemaid kõrgema kooli komsomoliüritusi, järelikult on iga komsomoliaktivisti kohuseks nõu ja jõuga seda üritust toetada. Ja vastupidi: meie kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed jõud pole kahjuks nii suured, et oleks otstarbekas neid killustada. Minu arvates pole palju nõutud, kui iga üliõpilane õppeaja jooksul vähemalt korra võtaks osa ehitusmaleva tööst. See ei tohiks kahjuks tulla ei üliõpilasele ega ka malevale.

10. Probleemid tulevad ja lähevad. Üks on põhiline ning jääb: kuidas korraldada üritust selliselt, et ta kasutegur oleks võimalikult suurem. Et malevasuvega jääks rahule iga malevlane, iga tellija, igaüks, kes kasvõi kaudseltki on seotud tähekombinatsiooniga EÜE. Sellise lahenduse leidmine on mõeldav ainult vastastikuse usalduse ja kõigi asjaosaliste ühiste jõupingutuste tulemusel. Lõpetuseks sooviksingi kõikidele TRÜ tudengitele head kaasalöömist ehitusmalevas 1971. aastal.

Tsiviilkaitse

(Algus «TRÜ» nr. 3 ja 4)

Teema I. Individuaalsed kaitsevahendid

Sissehingatav õhk puhastub riide läbimisel.

Nimetatud mask koosneb korpusest koos vaateavadega ning kinnituspaeltega. Maski tihe asetamine ümber pea tagatakse ka kinnituskummidega. Korpus valmistatakse neljakordsest materjalist:

— ülemine kiht (bjass, puuvill, trikotaaž, vms.);

— kaks vahepealset kihti (flanell, kalev, boiriie vms.);

— alumine kiht (satiin, bjass vms., mis niiskumisel ei määrdu).

Vaateavadesse asetatakse klaasid, tselluloid, pleksiklaas või läbipaistev plaadike. Maske valmistatakse seitsmes suuruses olenevalt näo mõõtmetest.

*

Rajoonides, mis on radioaktiivselt, keemiliselt või bakterioloogiliselt saastatud, on tingimata tarvis kaitsta ka nahka, sest tavaline riietus või jalanõud ei kaitse nahka nakatumise eest. Naha kaitseks kasutatakse spetsiaalseid ja mitmesuguseid käepärast olevaid abivahendeid.

Spetsiaalsete kaitsevahenditega varustatakse tsiviilkaitse formeeringud — luuregrupid, sanitaarsalgad, päästekomandod jne. Kaitsevahendid jaotatakse isoleerivaiks, mis koosnevad õhku mitteläbilaskvast materjalist — kummeeritud riidest (siia kuuluvad kaitsekomplektid nr. 1, 2, 3) ja filtreerivaiks, mis koosnevad õhku läbilaskvast materjalist — impregneeritud puuvillasest riidest.

Komplekt nr. 1 koosneb kaitsemantlist, mida saab kasutada kas keebina või kombinesoonina, kaitsesukkadest ja kummiriidest kinnastest. Komplekti kasutatakse: a) keebina koos gaasimaskiga juhul, kui vaenlane kasutab õhurünnakul MA-d; b) sukkade ja kinnastega koos saastatud piirkonna läbimisel ning seal viibimise ajal;

c) kombinesoonina (koos sukkade, kinnaste ja gaasimaskiga) kauaaegsel viibimisel ja töötamisel saastatud tsoonides.

Komplekt nr. 2 koosneb kombinesoonist või ülikonnast, kiiverkapuutsist, kummisaabastest ja -kinnastest. Kasutatakse tsiviilkaitseformeeringute töötamisel MA-st, Ba-st, RA-st saastatud rajoonides, luure teostamisel, maa-alade ja rõivaste puhastamisel. Ülikonnad koosnevad kuuest ja pükstest. Selleks et riietuda komplekti nr. 2, on vaja:

— võtta jalast oma jalanõud, kuuma ilmaga ka üleriided;
— tõmmata jalga kombinesooni püksid, keerata sääred üles, mis lastakse alla tagasi pärast kummisaabaste jalgatõmbamist;
— riietuda kombinesooni, kinni nööpida enne parem, siis vasem hõlm (lahti jäetakse ainult kaks ülemist haaki);
— tõmmata pähe gaasimask, kapuuts, haakida lõpuni hõlmad ja pingutada kaeluse nöör ning vöö;
— käärida üles käised, panna kätte kindad, käised alla lasta ja pingutada kinnitusnöörid varrukail.

Pärast töö lõpetamist, silmas pidades ettevaatusabinõusid (radioaktiivsuse doos 0,5 r/h. või alla selle), võetakse kaitseriietus seljast käskluse peale «Kaitseriietus seljast võtta!» järgmises järjekorras:

— lahti võtta gaasimaski koti, kuuekaeluse, mansettide ja varrukate paelad;
— lahti võtta vöö, gaasimaski kinnitusnöör, avada hõlmad;
— maha võtta kombinesoon koos kinnastega, siis ka püksid koos saabastega;
— maha võtta gaasimask.

Komplekt nr. 3 koosneb kummeeritud kaitsepõllest, samast materjalist sukkadest ja kummikinnastest. Komplekti kasutatakse väiksemate seadmete, instrumentide, jalanõude, keemiatõrje-vahendite ja köögisisustuse desinfitseerimisel. Kaitsevõimsus (s. t. aeg, mis kulub välispinnale langevate MA tilkade aurustumiseni kaitsepõlle sisepinnalt on riietel 1 tund, kummisaabastel 2 tundi (taldadel 6 tundi).

Naha kaitseks kasutatavad abivahendid.

Kaitseks radioaktiivsete, bakterioloogiliste ja mürkainete eest võib elanikkond kohandada oma isiklikku riietust ja jalanõusid — keepe, kummeeritud mantleid, nahkjoppisid, kummikuid, nahk- ja kummikindaid. Võib kasutada ka talverõivastust — kasukaid, vattkuubesid, kalossidega vilte ja sooje kindaid. Nendesse riietatuna võib väljuda saastatud piirkonnast või siis selle kiiresti ületada. Puuvillaste riiete kaitsevõimsuse suurendamiseks immutatakse neid spetsiaalsete segudega. Üks selliseid on õli-seebi lahus: 40—50 kraadini soojendatud 2 liitrit vett, 250—300 g majapidamisseepi, 0,5 l toiduõli. Ühe kaitsekomplekti immutamiseks vajaliku lahuse kogus on 2,5 l. Impregneeriva lahusena võib kasutada ka sünteetilisi pesemisvahendeid OП-7 või OП-10.

Lihtsamate abivahendite kaitsevõimsuse kestus on järgmine: paksust kalevist või drapist mantel — suvel 20 min., talvel kuni üks tund; vattkuub koos -pükstega — talvel kuni 2 tundi; keebid, käisteta kummimantlid, vahariided jne. — suvel 5—10 min.; nahast säärikud — suvel 30 min., talvel 2 tundi; vildid — kuni 4 tundi; present — suvel 30 min., talvel kuni üks tund. Et tavaliste rõivaste kaitseomadusi muuta paremaks, suurendatakse nende hermeetilisust tavaliste abinõudega — rinnakaitsmetega, kapuutsidega, paslikutega jne. Radioaktiivsete ainete eest kaitseb keep kapuutsiga, kolmesõrmelised kindad, sukad jne., mis on valmistatud vakstust, vahariidest või tihedast riidest. Lihtsamaid kaitsevahendeid kasutatakse koos komplektidega ГП-4У, ГП-5, aga MA puudumisel ПТМ-1 seguga (riidest tolmuvastane kaitsemask).

Ülikooli raamatukogu möödunud viisaastakul

Esimese perspektiivplaani koostas TRÜ Teaduslik Raamatukogu 1965. aastal. Sellega kavandasime ulatuslikumad tööülesanded ajavahemikuks 1966—1970.

Möödaläinud viisaastakusse jäid 13 kuud — 1967. a. märtsist kuni 1968. a. aprillini —, millal ei saanud rääkidagi lugejate vajaduste operatiivsest ja võimalikult täielikust rahuldamisest: Toome raamatukogu hoidlate ülekoormusest tingituna tuvastati hoone avariiolukord, mistõttu hoone suleti lugejaile.

Eesti NSV Ministrite Nõukogu 30. mai 1967. a. korralduse nr. 582-k kohaselt eraldatud hoone Vanemuise tn. 33 võimaldas likvideerida avariiohu Teadusliku Raamatukogu hoidlates ja avada 25. aprillil 1968. a. uuesti kõik ülikooli raamatukogu fondid ja lugemissaalid lugejatele. Uue üle 1800 m² suuruse lisahoone saamine aitas ühtlasi parandada vanade väärtuslike fondide säilivustingimusi.

Ühtlustati ja pikendati TRÜ Teadusliku Raamatukogu ja filiaalide lahtiolekuaega. Avati nii Teaduslik Raamatukogu, Õpperaamatukogu kui ka Ajaloo-Keeleteaduskonna raamatukogu õppetöö perioodil ka pühapäeviti.

Lugejate teenindamise laiendamise ja raamatufondide ringluse kasvu selgitamiseks olgu toodud võrdlusandmed 1966 ja 1970. a. kohta.

	1966	1970
Laenutatud köiteid	668931	834916
Raamatukogu külastusi	236664	362653
Lugejaid	6807	9306

Raamatukogudevahelise abonemendi korras teenindas TRÜ Teaduslik Raamatukogu 1966. aastal 138 raamatukogu, neist Eesti NSV-s 82 ja väljaspool vabariiki 56. 1970. aastal saadeti RVA teel kirjandust 74 ENSV raamatukogule ja 97 raamatukogule teistes liiduvabariikides. Meie raamatukogu lugejatele saadi RVA korras 1966. aastal 3169 raamatut ja ajakirja, 1970. a. — 3599.

Vaadeldaval ajavahemikul intensiivistus ka raamatukogu bibliograafiline töö, suurenes nii suuliste kui ka kirjalike teatmete arv.

Informatsioonisektori loomine bibliograafiaosakonna koosseisus 1968. a. võimaldas raamatukogul hakata süstemaatiliselt tegema informatsioonitööd. Koostati TRÜ informatsiooniteenistuse põhimäärus ja loodi referentide võrk. Informatsioonisektori kontaktid enamiku kateedritega on muutunud regulaarseks.

Raamatukogu fondide üldsuurus kasvas viisaastakul 2 623 845 trükiüksuselt 3 034 850 trükiüksuseni. 1966. aastal oli kirjanduse juurdekasv 78 360 trükiüksust, 1970. aastal juba 100 880 trükiüksust.

On laiendatud väljaannete vahetust nii kodumaa kui ka välismaa asutustega. Kui 1966. a. vahetas raamatukogu kirjandust 176 välismaa ja 65 kodumaa asutusega, siis 1970. aastal oli vahetuspartnereid välismaal 220 ja kodumaal 73. 1966. aastal seati sisse intensiivne vahetus rahalise ekvivalendi alusel kahe välismaa raamatufirmaga, kelle esindajad käisid ka kohapeal kirjandust valimas. Väljaannete vahetuse teel saadi 1970. a. 575 välismaa perioodilist väljaannet. Seevastu välisvaluuta summa (320 rbl.) võimaldas 1970. a. tellida ainult 5 ajakirja (1966. a. saadi sama summa eest 7 ajakirja).

Senisest suuremat rõhku on asetatud kataloogide redigeerimisele ja perioodika läbitöötamisele. Raamatukokku saabunud uue kirjanduse kõrval on lisaks kataloogides peegeldatud u. 33 000 trükiüksust senini läbitöötamata vanemat kirjandust. Moodustati perioodika süstemaatiline kataloog, eestikeelse perioodika kataloog, süstemaatiline autoreferaatide kataloog. 1968. aastal alustati kataloogikaartide paljundamist elektrograafilisel aparaadil «Pylorys».

Korraldati käsikirjalisi fonde, alustati süstemaatilist tööd autograafidega ja haruldaste vene raamatutega. On korda seatud käsikirjade dokumentatsioon ja fotokogu. Viimane on leidnud laialdast kasutamist.

1966. aastal fondide osakonna koosseisus loodud hügieeni- ja restaureerimissektor (1970. a. alates osakond) alustas süstemaatilist tööd raamatukogu fondide desinfitseerimisel, puhastamisel hallitusest ja tolmust. Alustati nahk- ja pärgamentköidete pehmendamist. Sektor sai tööruumid Vanemuise t. 33, täienes aparatuur, mis võimaldas lahendada teadlikumalt restaureerimisprobleeme. Käesolevaks ajaks on hügieeni- ja restaureerimisosakond kujunenud tunnustatud restaureerimiskeskuseks NSV Liidus, on restauraatorite ettevalmistamisel ja kvalifikatsiooni tõstmisel abistanud raamatukogusid ja muuseume.

Jätkus raamatukogunduse ja bibliograafia probleemide teaduslik uurimine. Uue suunana alustati 1967. a. raamatuhügieeni ja restaureerimise teoreetiliste ja metoodiliste küsimuste läbitöötamist. Aruandlusena uurimistööst korraldas raamatukogu 1966. a. II teadusliku konverentsi, 1968. a. III ja 1970. a. aprillis IV teadusliku konverentsi. 1970. a. oktoobris korraldatud raamatukogu teaduslik konverents oli pühendatud raamatukogu esimese direktori prof. K. Morgensterni 200. sünnipäeva tähistamisele.

Ei unustatud ka kõrgema kooli pedagoogika probleeme: süvendati bibliograafiaõppuste alast metoodilist tööd, mida tähistasid 2 metoodikakonverentsi (1967 ja 1968).

Poole ulatuslikumaks paisus raamatukogu kirjastustegevus: kui 1966. aastal avaldati trükis 8 nimetust raamatukogu väljaandeid kokku 42,53 tr. pg., siis 1970. aastal ilmus 20 nimetust kokku 81,71 tr. pg. Uutest, viisaastaku jooksul ilmuma hakanud väljaannetest tuleks nimetada TRÜ Toimetistena ilmunud 3 raamatukogu tööde kogumikku (Teadusliku Raamatukogu tööd I—III), restaureerimisalaste artiklite 1. kogumikku (Raamat — aeg — restaureerimine I) ja bibliograafiaõppuste jaoks üliõpilastele määratud õppevahendeid. Jätkus informatsioonibülletäänide ja TRÜ bibliograafia aastaraamatute avaldamine.

Raamatukogul on olnud mitmesuguseid takistusi ja puudujääke töös. Koosseisu väiksuse tõttu ei ole suudetud plaanipäraselt täiendada Tartu ülikooli bibliograafiat (1802—1959), peegeldada kataloogides kõiki fondides leiduvaid trükiseid ega teha ettevalmistusi trükitud kataloogide väljaandmiseks. Väheseks on jäänud raamatukogu ja raamatukogus leiduva kirjanduse propaganda õppejõudude hulgas. Vahe köitekoja võimsuse ja raamatukogu vajaduste vahel näitab kasvutendentsi. Raamatuostu summade puudumise tõttu ei ole raamatukogu õigeaegselt saanud aasta lõpul muretseda õppekirjandust. Suur on lugejakohtade puudus lugemissaalides, eriti eksamite ajal. Palju muret on tekitanud ruumikitsikus hoidlates ja tööruumides. Hoolimata sellest, et ajavahemikus 1963—1970 on raamatukogu saanud juurde pinda kogusummas ligi 2800 m² (Sõbra tn. hoidla, hoidlakorruse Teadusliku Raamatukogu hoone alumise korruse ümberehitamisega ja Vanemuise tn. 33 hoone), saab käesoleva aasta II kvartali lõpuks hoiodlate juurdekasvuruum täielikult ammendatud.

Uue hoone projekteerimisest on raamatukogu aastatel 1967—1970 aktiivselt osa võtnud.

Raamatukogu võttis osa 1967. aastal Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäeva ja 1970. aastal V. I. Lenini 100. sünnipäeva tähistamiseks korraldatud üleliidulisest raamatukogude ülevaatusest. Ülevaatuste organiseerimiskomiteed hindasid kõrgelt TRÜ Teadusliku Raamatukogu tööd.

L. TRIKKANT

Raul Meel

TEISIPÄEVAL, 2. märtsil avatakse TRÜ kohvikus Raul Meeli teoste NÄITUS. Sama päeva õhtul kell 18 toimub TRÜ kohvikus kohtumine R. Meeliga. Kutseid õhtule saab ELKNÜ TRÜ komiteest. Tänases lehes tutvustame kunstniku elulugu ja tema «konkreetset luulet», järgmises lehes võite lugeda kunstniku mõtisklusi oma loomingu olemuse kohta.

RAUL MEEL

Sündinud 2. märtsil 1941 Rapla rajoonis põlluharija perekonnas. Lõpetanud Rapla Keskkooli. Aastail 1959—1964 õppis Tallinna Polütehnilises Instituudis elektriinseneriks. Töötab ENSV Kohaliku Tööstuse Ministeeriumi Projekteerimis- ja Tehnoloogiabüroos vanemtehnik-konstruktorina. «Konkreetset luulet» hakkas kirjutama 1967. aastal. Kunstinäitusel debüteeris 1969. a. Käesolev näitus on teine iseseisev näitus.

/vabana/ vabana/ vabana/
v v v v
õ õ õ õ
i i i i
n n n n
/vanana/ vanana/ vanana/
v v v v
õ õ õ õ
i i i i
n n n n
/mehena/ mehena/ mehena/
v v v v
õ õ õ õ
i i i i
n n n n
/magada/magada/magada/

VANG

täna — täna
sina — vaikus
minu — sina
sinu — vaikus
vaikus — meie
elu — sina
ja — elu
mina — sind
mäng — mäng
ja elu — meie
elu — vaikus
pilk — jaa
pikk — pikk
vaikus — elu
nägu — vari
sina — vaikus
meie — vari
ja — mind

PÖÖRDUMISED

Klubis võistlesid pop-lauljad

Möödunud laupäeval-pühapäeval toimus klubis pop-lauljate konkurss.

Laupäeval oli esinejaid 11. Iga võistleja laulis 2 laulu kitarri saatel. Suurem osa repertuaarist oli välismaa või oma lauljate kaudu juba ammu tuttav, toredaks vaheldueks oli esinejate eneste, nende sõprade poolt loodu. Meeldiva mulje jätsid P. Raudsepa ja H. Relve tehtud laulud. Publik järjestas esinejad järgmiselt:

1. Peeter Raudsepp, EPA, 2. Henrik Relve, EPA lõpetanu, 3. Tiit Sõber, TRÜ.

Pühapäeval oli hindajaks žürii Tiit Laugu juhtimisel. Kuigi esinejaid oli jäänud vaid 6, oli võistluspinge suurem ja tulemused paremad. Tunduvalt paremini esines näiteks Jüri Paap.

Esikoha andis žürii Hendrik Relvele, kes esitas 2 rahvalaulu saateta.

P. TIIT

ELKNÜ TRÜ komitee liikmed!

IV pleenum on 4. märtsil kell 16 TRÜ Õpetatud Nõukogu saalis.

2. märts
85 aastat ENSV rahvakirjaniku FRIEDEBERT TUGLASE sünnist

Pole midagi ühtekasvanumat isikuga kui Tuglase stiil. See pole päämine kooruke, riidehilp, ilus, särav ja kallis, mida saaks vahetada moe järele. Kui kellelgi loomus on kokku sulanud ta sõnastusviisiga, siis on see Tuglas.

Nagu Tammsaare on ka Tuglas isikupäraselt ühtlaseks jäänud algusest pääle kuni tänapäevani: pole kuigi palju muutunud ta lause omapärane kokkusääd, selle kõla ja kujukus. Nõnda võib ka arvata, et kirjaniku enda hingeelu laad on kindel ja tervikuline ning seks-samaks jäänud hoolimata saatuse raputusest.

Tuglasele on stiil kaasa antud juba sündides, see tuleb siiralt verest ja on paratamatu nagu liigutus, millega inimene oma kõnelust saadab.

Vaadelgem ligemalt Tuglase lauset. Õieti ongi Tuglase stiil ta lauses, sest see on iseseisev esteetiline üksus, tervik, mis elab iseseisvat elu veel siis, kui ta on välja kistud lauseühendustest. Ennem kui Tuglase novelli kohta, võib ta üksiku lause kohta öelda, et see on organism.

Et Tuglasel intellekt tugev on, näeme ta teoreetilisist artikleist, kuid see intellektuaalsus ei avaldu ilukirjanduslikus proosas sugugi mitte takistavalt või abstraktsioonina, nagu seda võiksime arvata, vaid murdub suurimaks meelelikkuseks: kirjanik ei esita meile sündmustikku mitte lause konstruktsioonis, mis oleks ehitet abstraktse mõtlemise telingute vahele, või mis pudeneks kõrvallausete rägastikuks, vaid ta annab lühikeselt ja piltlikult edasi oma puhtmeelelised kujutelmad.

Võib öelda, Tuglase fantaasia vormijaks on silm, mitte mõte. Idee pudeneb tal ikka värvilisteks mosaiiktükikesteks. Kuid see harukordne sensibiliteet, mis Tuglasel on, ei paari mitte reaalilmaga, vaid ka kujutlusvõim loob ise oma meelelise reaalsuse. Sellega puutub ta kokku ainult silma kaudu. Ja nõnda näeme ta maailma nagu läbi klaasi.

Võib koguni kokkuvõttes öelda, et Tuglase suhtumine reaalsesse ilma on mõistuspärane, fantaasiasse aga meeleline. Ta abstraheerib elu, et seda hinnata kriitiliselt, ja konkretiseerib fantaasiat, andudes sellele kõigi oma meeltega.

Pole nii kerge maailmakirjandusest leida neid kirjanikke, kes Tuglast ületaksid värvide tarvitamise ohtrusega. Paistab, kui puutuks tal enne asja ennast värv silma. Ning see vaatlemisviis on talle loomupärane ja paratamatu.

Juba 1903. a. kirjutab ta oma «Nõiutud ringis»: ...«kollastel lehtedel puhkav hommik, tume-rohelise ja rohekas-kollase (juba värvide varjundidki!) muruga, ääretu ja pilvitu, selge ja sinise sügistaevaga..., täis valgust ja selgust, kulda ja rohelist siidi... Pikkamisi tõusid müstjashallid suitsusambad» (Liivakell I, 60). Samas näeme veel punakaskollase koorega mändi, valgeid kaski, mustavat metsa, veripunaseid leeke mustava suitsuga, punast roostet, kahvatu-kollast muru jne.

Vahel muutub see värvide vaatlus otstarbeks eneses, lihtsaks vaatlemislõbuks. Ning siis võime lehekülgede kaupa, nagu «Maailma lõpus», näha ainult seda, kuidas mered ja taevad sinetavad, saared rohelduvad või värvinguid vahelduvad hommikust õhtuni.

See näitab, et Tuglasel on kõik ta kujutelmad värvilised. Ta on maalija. Ning ta palett on äärmiselt rikas ka värvivarjundeist. Impressionistina asetab ta ühe laigu teise kõrvale, õigemini teise järele (sest luulekunst on ajas edasiliikuv kunst) niisuguse kiirusega, et lugeja peab õige terava värvilise kujutlusvõimega olema, et suuta jälgida kõiki neid muudanguid. Vaevalt saad aega eneses luua värvilist pilti, kui järgnev lause selle paneb unustama.

Tuglas pole üksi värvirikas, ka tema joonis on selge ning puhas. Isegi uduse sümbolismi vööt pole suutnud hoopis tuhmendada selle selgust. Ja jällegi on seda selgust enam üksikus lauses kui kogu töös, nagu värvgi püsib selgena ühes täpis, kuna laiemale pinnale kõrvupanduna hakkab virvendama. Nõnda pole Tuglase novell sugugi nii läbipaistev, nagu seda võiks arvata üksikust lausest. Kui detail meele lõikub, jääb üldmulje ähmaseks. Lause lause kõrval nägelist fantaasiat, mis napilt väljendet, loob muljete vahelduse, mis varsti väsitab. Osalt tuleb see ka sellest, et Tuglas ei armasta anda mõttelist sidevust muljete vahel, jättes ühtesidumise lugeja hooleks. Sellepärast tundubki ta vein raskeprotsendilisena ja seda ei või korraga palju juua. Realistid pakuvad konkreetsete piltide sidumiseks abstraktseid harutustenööre, see hõlbustab nende jälgimist. Tuglas aga lausub ise, oma «Androgüüni päeva» mosaiiklikku värvikust luues: «Mina olen väsind teda jälgimast.»

Ent pöördugem vaatlema neid reljeefseid jooni, mis Tuglase lausele nii omased. Paistab, kui oleks kirjaniku ideaaliks meie aja printsiip: võimalikult vähese energiaga võimalikult palju ära öelda. Ja selle printsiibi läbiviimiseks ei kulu mitte — vähe energiat! Meie keele vähest painduvust, ütluste kohmakust pole nii kerge võita.

Võib öelda, et Tuglase armastus terava kontuuri vastu tuleb sellest, et ta ei taha anda elatust või sisemiselt nähtust sünteesi, vaid et ta sündmustiku käigu analüüsib üksikuiks osiks ehk õigemini poosideks, kauneiks asendeiks, mis üksteisele järgnevad.

Vahel läheb see detaili armastus juba sõnaliseks lõbuks. Me ei näe üksi asendit, momentülesvõtet, vaid tunneme, kuidas omapärane väljendus, fraas ise väljaspool teda kandvat mõtet lõbu sünnitab. «Näljane koer näris tee ääres hobusekapja», «flegmaatiline vares istus raskemeelse küüraga mädaneval verstapostil» ja sellased laused viivad meid asendi-ilust veel edasi mingi sõnalisse mänglemisse, otstarbetusse, kuid imelikult tähelepanu peatavasse.

Tuglas on täiesti sensoorset tüüpi looja. Kes tahab, võib küllalt näiteid leida, et ta sensuaalsus ei lepi ainuüksi silmaga, vaid siin mängib osa ka kõrv, maitsemeel, külma ja sooja aisting, haistmine, orgaanilised tunded. Ent kõige selle juures ei jää varju ka Tuglase vaimu intellektuaalne toim.

Ta on meetodilt risti vastand neile realistidele, kes, nagu Tammsaare, sündmustiku edasi annavad päämiselt intellektuaalse võrgu läbi, äratades lugejas meelelist tegevust: Tuglas, andes küll meelelisi muljeid, paneb lugejas tegevusse ka intellektuaalse külje, mis peab alati valvel olema, et ühendada üksikuid laike mõtteliseks koeks.

Tuglas on harinud meie stiili igast küljest, sellest hoolimata, et tal endal on ta sensoorse loomu poolt piirid ette tõmmat ja et ta mitte igasugust stiili ei saa kirjutada, vaid ainult oma stiili.

(Lühendatult J. Semperi esseedekogumikust «Meie kirjanduse teed», K.-Ü. «Loodus», Tartus 1927).

Venia legendi

Dotsendikutse taotleja, vene keele kateedri dotsendi kt. B. M. Gasparovi loeng *venia legendi* saamiseks toimub 2. märtsil kl. 18—20 peahoone auditooriumis 140. Teema: «Классификация простых предложений в современном русском языке».

**E. LAUGASTE,
dekaan**

Ühiskonnateaduste alastest konkurssidest

Hiljuti võtsid NSV Liidu Kõrgema ja Kesk-erihariduse Ministeeriumi kolleegium ja ÜLKNÜ KK sekretariaat vastu ühise otsuse IV üleliidulise ühiskonnateaduste, ÜLKNÜ ajaloo ning rahvusvahelise noorsooliikumise alase konkursi läbiviimisest.

Viimastel aastatel on tunduvalt tõusnud üliõpilaskonna huvi ühiskonnateaduste vastu. Vastavate konkursside ning konverentside korraldamine on saanud üheks üliõpilasnoorsoo ideelispoliitilise kasvatuse tähtsaks vormiks. Nii võtsid III üleliidulisest konkursist osa ligi 800 000 üliõpilast, kusjuures 80% töödest oli pühendatud V. I. Lenini teoreetilise pärandi uurimisele.

Möödunud õppeaastal esitati TRÜ-s üleülikoolilisele konkursile 64 ühiskonnateadustealast tööd. Tööde juhendamisega tegelesid peamiselt 5 kateedrit, kelle vahel võistlustööd ja auhinnad jagunesid järgmiselt:

	Esitati üldse töid	I koht	II koht	III koht	Kiitus
NSVL ajaloo kateeder	1	1	—	—	—
Teadusliku kommunismi kateeder	2	1	1	—	—
Filosoofia kateeder	9	1	3	4	1
NLKP ajaloo kateeder	9	—	2	6	1
	18	—	—	—	5
Poliitilise ökonoomia kateeder	6	2	3	1	—
	19	3	6	4	4

Märkus: Murru nimetajas on märgitud referatiivsed tööd.

Kiita tuleks NLKP ajaloo kateedrit ning poliitilise ökonoomia kateedrit, kes esitasid küllalt palju nooremate kursuste üliõpilaste referatiivseid töid.

Mõelda tuleks sellele, et ka vanematel kursustel jääksid üliõpilased samu probleeme edasi uurima (mõeldud on peamiselt ajaloolasi, juriste ja majandusmehi). Olukorda peaks aitama lahendada (taas)loodav ÜTÜ ühiskonnateaduste nõukogu.

Samade tööde jaotumine teaduskondade kaupa:

	Esitati üldse	I koht	II koht	III koht	Kiitus	Auhindamata
Ajaloo-Keelet.	12	2	1	2	3	4
Arstiteadusk.	5	1	—	—	3	1
Biol.-Geogr. t.	2	—	1	—	1	—
Füüsika-Keemiat.	6	—	1	3	1	1
Majandusteadusk.	29	5	9	8	3	4
Matemaatikatead.	6	—	2	1	1	2
Õigustead.	4	—	1	—	—	3
Kehakultuurit.	—	—	—	—	—	—

Nagu ilmneb, annavad Majandusteaduskonna üliõpilased ligi poole töödest. Siin on suur just referatiivsete tööde arv. Vähe on töid juristidelt, aga samuti võiksid bioloogid ning füüsikud oma erialasid siduda näiteks filosoofia küsimustega. Teaduskondades ei ole praegu ülevaadet, kes üliõpilastest tegutsevad ühiskonnateaduste kateedrite juures. Sidemete tugevdamine teaduskondadega olekski uue nõukogu üks tähtsamaid ülesandeid.

Suurem osa töödest esitati vabariiklikule konkursile, kus TRÜ sai 4 I (kõik!), 5 II ja 8 III preemiat.

Lühidalt esimese preemia saanud töödest ja nende tegijaist. I preemia sai Ajaloo-Keeleteaduskonna VI k. üliõpilane Paul Kenkmann töö eest «Marksism ja isiksuse sotsialiseerumise probleem» (juhendaja dots. R. Blum). Üldse oli see P. Kenkmanni kolmas edukas võistlustöö. Praegu on P. Kenkmann TRÜ aspirant.

Kollektiivse võistlustöö kirjutasid majandusüberneetika II kursuse üliõpilased H. Hanimägi, K. Rämmal, V. Jürisson ja T. Sokk teemal «Tööjõu taastootmine kapitalistlikus ja sotsialistlikus ühiskonnas (Eesti materjalide alusel aastatel 1920—1969)». Tööd juhendas dots. V. Türk.

Esimese preemia vääriliseks tunnistati Ajaloo-Keeleteaduskonna kaugõppe üliõpilase T. Karjahärmi töö «Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni, välismaise sõjalise interventsiooni ja kodusõja Eesti kodanlik histograafia. Kodanlike ajalookontseptsioonide kriitika.» Juhendaja professor K. Siilivask. Praegu on T. Karjahärm Ajaloo Instituudi aspirant.

Esimese preemia sai ka V. Peedimaa võistlustöö «Marksistlik-leninlik võistluskäsitlus ja majanduslik võistlus sotsialistlikus ühiskonnas.» (Juhendajad dotsent H. Metsa ja v.-õpet. K. Koger).

Hinnata tuleb Majandusteaduskonna üliõpilast T. Laaki, kes suutis esitada kaks võistlustööd («Marksistlik-leninlik mittekapitalistliku arengutee teooria ja kaasaeg» — juhendaja v.-õpet. V. Ruus, ning «Hind ja kvaliteet» — juhendaja dotsent H. Metsa).

Nüüd uuest konkursist.

IV üleliiduline ühiskonnateadustealane konkurss toimub aastatel 1970—1972. Vastavas otsuses märgitakse, et erilist tähelepanu tuleb pöörata NLKP võitlusrikka ajaloo uurimisele, aktuaalsetele majandusprobleemidele, leninliku rahvuspoliitika elluviimisele jms.

Esimene voor toimub kõrgemates koolides ja see lõpeb 1972. a. veebruaris, kus selgitatakse välja võitjad ning teise vooru edasipääsejad.

Teine voor on vabariiklik konkurss, mille korraldavad Kõrgema ja Kesk-erihariduse Ministeerium ja ELKNÜ Keskkomitee. Toimub see 1972. a. aprillis.

Viimane voor toimub 1972. a. septembris Moskva üleliidulisel üliõpilaste teaduslikul konverentsil.

Konkursi edukas läbiviimine eeldab suuremat tähelepanu kui kunagi varem kõigilt, kes ülikoolis sellega seotud on. Kuigi meie üliõpilaste ühiskonnateadustealase uurimistöö taset võib III konkursi tulemuste põhjal hinnata rõõmustavalt kõrgeks, on konkursiga haaratud üliõpilaste arv endiselt väike — seda nii üleliidulise keskmise kui TRÜ üliõpilaste arvuga võrreldes. Sel aastal tulekski seada sihiks murrang konkursist osavõtvate üliõpilaste arvus (tegemata järeleandmisi tööde kvaliteedis).

Kõrgema hariduse ministeerium ja komsomoli keskkomitee seavad konkursi põhiüliks kõrgema kooli komsomoliorganisatsiooni. Ka TRÜ komsomolikomitee on juba moodustanud komisjoni, kes koostöös ühiskonnateaduste kateedrite ja ÜTÜ nõukoguga konkurssi ette valmistab.

V. PEEDIMAA, ÜTÜ nõukogu aseesimees, komsomolikomitee liige

EÕM kutsub!

Kõiki, kes on huvitatud tööst Eesti Õpilasmaleva rühmakomandörina, ootavad EÕM Keskstaabi esindajad ülikooli komsomolikomiteesse reedel, 1. märtsil kell 20 või kolmapäeval 3. märtsil kell 14. Tulge ja tee veendute, et päevad 19. juunist kuni 13. augustini võivad kujuneda teile unustamatuteks.

Täna

esineb kodu-uurimise lektooriumis E. KUDU teemal «Üliõpilaselust Tartus XIX sajandi algul».

Loeng algab kell 18 peahoone auditooriumis 140.

Vaheaeg on juba kaugel seljataga. Kodus ema valmistatud maiuspaladele mõeldes võib tudeng vaid ohata. Siin tuleb leppida sööklast saadavaga.

Et teada saada, kuidas olukord täpsemalt on, sai küsitletud umbes 100 üliõpilast kõigist teaduskondadest. Peamiselt nende vastuste põhjal ongi alljärgnev lugu kokku pandud.

Hommikul ja õhtul süüakse põhiliselt kodus, lõuna ajal aga sööklas. Lõunat ühiselamus valmistada pole aega, pealegi on toidutegemise tingimused ühiselamutes üsna viletsad. Eriti halb on olukord **Vanas Tiigis.** Köögikapid on nii väikesed, et suurem kauss või kastrul sisse ei mahu. Tuleb ette, et gaasi on maja peale vaid paaris köögis. Kui naabruses asuv saun täiskoormusega töötab, pole vett ei pesuruumis ega köögis.

Kõigis ühiselamutes on raskusi kergestiriknevate toiduainete hoidmisega. Pole kohta, kuhu neid panna. Aknalauad selleks siiski ei sobi. (TPI ühiselamutes olevat kuuldavasti külmutuskapid ...)

Sööklasse minnes on üliõpilasele kõige tähtsam, et ta toidu kiiresti ja odavalt kätte saaks. Sellepärast eelistavad paljud üliõpilased **TRÜ sööklat.** Aga ka siin on omad mured. Praed on tihti maitsetud, kartulid kõvad ja sinised. Õhtupoolikul on saada ainult mõned kallimad toidud.

Vestlusest juhatajaga selgus, et kartulitega on hädas kõik linna sööklad. Need tuuakse kaubastu laost, kus nad on eelnevalt kooritud ja sulfiteeritud. Just sellepärast ei keegi kartulid korralikult pehmeks. Esmaspäeval tuleb aga läbi ajada eelmise nädala lõpus toodud kartulitega ja siis on nad toiduks päris kõlbmatud. Edaspidi kavatsetakse anda esmaspäeviti prae kõrvale makarone. Karta on, et selle pärast nurinat tekib, aga muud väljapääsu olukorrast esialgu näha pole.

Praed on **EPA sööklas** maitsvamad. Seal valmistab praade vilunud V järgu kokk, kes on oma alal linna parim. Ülikooli söökla kokk on noor, just koolist tulnud. Sageli jääb kogemustest veel puudu ja eks see mõju ka toitude kvaliteedile.

Edaspidi on kavas käia EPA kokkade tööga tutvumas, et sealt head eeskuju võtta.

Kui toiduga ei olda rahul, siis paluti kohe pöörduda söökla juhtkonna poole, kes katsub viga parandada. Sellest oleks kahtlemata rohkem kasu kui tagaselja nurisemisest.

Üliõpilaste söögimuredest

Pälsoni tänava ühiselamute rahvas eelistab EPA sööklat, aga mitmed kurtsid, et pärast seda, kui sealne ajaleht pahandas TRÜ üliõpilaste ja teiste manulistega, kes neil järjekorra pikaks ajavad, on sinna nagu kõhe minna. Loomulikult tekitab see pahameelt, kui loengu vaheajal sööma lähed ja järjekorda nähes tagasi pead pöörduma. Kas ei saaks aga asja organiseerida nii, et sissepääs oleks ainult üliõpilastele, ka TRÜ omadele. (Poleks midagi ka selle vastu, kui EPA tudengid meie sööklat senisest rohkem külastaksid.) Söökla juhtkond on sellega põhimõtteliselt nõus. Siin on vaja komsomolikomitee abi, sest söökla ise ei jõua kontrolli organiseerida.

Igatahes tasuks selle üle mõelda, ja kui EPA rahvas asjaga nõus on, võiks ka ülikooli komsomolikomitee mõne ettepanekuga välja tulla ja abi osutada. Probleem on küllaltki tähtis ja ei puuduta meie üliõpilasi vähem kui EPA omi.

Üldse on meie väikese linna kahel kõrgemal koolil tagasihoidlikud sidemed. Mõndagi asja oleks kahekesi koos hoopis lihtsam lahendada. Kas ei võiks just siit alustada?

Omaette murelapseks on einelauad.

Peahoone keldris asuv **«Sophokles»** teeb muret just Ajaloo-Keeleteaduskonna rahvale, kellel on õppetöö õhtuti. Pärast lõunat sööma minnes paistab riiulilt ainult mõni kuivanud korp. Odavam mahl ja piim saavad juba hommikul otsa. Põhjenduseks öeldi, et kohvik ei jõua piisavalt varustada. Tegemist on ainult III järgu puhvetiga, muuu ehk saaks veel midagi. Ent järgule vaatamata on tudengite kõhud siiski tühjad. Tuleks midagi ette võtta, kasvõi järku tõsta, sest saiade-võileibade hinnad on erinevate järkude puhul ikkagi ühesugused.

Keemiahoone puhvetis kummitab ruumipuudus. Samuti ei ole valik kuigi suur. Tahaks loota, et siin hea tahtmise juures midagi parandada annab.

Linnasööklatest eelistavad üliõpilased **«Võitu» ja «Tempot»**, eriti viimast toitude kvaliteedi tõttu. On aga ka nurinat nii mõnegi asja pärast. «Võidu» juhataja selgitas olukorda põhjalikult.

Rahul ei olda plekkvaagnate ja taldrikutega, õigemini kaussidega. Põhjus on selles, et tavalisi nõusid pole lihtsalt saada. Sööklas on käibel praegu vaid 30(!) praetaldrikut.

Leib on laualt ära võetud sellepärast, et riiulil hoidmine on palju hügieenilisem.

Toitude kvaliteedist.

«Tempo» on dieetsöökla ja sellepärast on seal tingimused palju paremad. Supid tehakse võiga, liha pole rasvane. «Võidus» on paljud tööd (näiteks kotlettide valmistamine) mehhaniseeritud ja see mõjub maitsele halvasti. Toidud tuleb mitu korda ümber valada, «Tempos» võetakse need otse pliidilt. Toitude koostise ja portsjonide suuruse suhtes söökla ise midagi ette võtta ei saa. Need on fikseeritud 1958. a. välja antud käsiraamatus ja eeskirjadest tuleb rangelt kinni pidada.

Muret tekitavat on vägagi palju.

TIINA SARV

Avalik kiri kõigile, kes peavad heaks tooniks nädalavahetusel klubis käia

Meenuta, keldri igaõhtune külaline, mitu korda Sa suvatsesid selle räpase «õllelaua» tagant õhtu jooksul püsti tõusta. Kui Sa endale ja oma seltskonnale koha kinni paned, ei tõuse Sa sealt muidu, kui viimase vajaduse sunnil. Sa kõigud teiste ja seina toel, taod rusikaga ja pudeliga vastu lauda, katsud teisi laudkondi üle räusata. Kas mitte nii polnud 20. veebruaril all keldris sel ajal, kui laulumehed püüdsid saalis võistluspõnevust õhutada?

Ei ole siiani tahtnud, et klubi seintel ripuksid käsulauad, oli nagu iseenesest mõistetav, et kus pole tuhatoose, seal me ka ei suitseleks, et meil oleks meeldiv käia keldris janu kustutamas, teha seal tantsu vahele mõni suits ja jätkata siis programmi vaatamist või tantsukeerutamist.

Nii, ükskord pärast pikki katseid, proovimisi, otsustamisi ja üleotsustamisi oleme klubi nõukogus jõudnud otsusele, et peame oma «Mehvistu» ümber nimetama «Kellukeseks», «Sõstraks» või Sinu ettepanekul, lugeja, mõne teise alkoholivaba joogi nime järgi. Mõtiskleme koos põhjuste üle, mis sundisid oma hääle andma ka meile mitte eriti meeldiva otsuse poolt. Meenutame ainult sellel kuul toimunud peoõhtuid ja tuletame meelde, klubi külastaja, kas olid Sa küllalt soliidne klubisse tulekuks, kas polnud Sa juba eelnevalt pudeli taga istunud. Meenuta, klubi külastaja, kui palju Sa pruukisid all keldris neid «tulivee» salakavalamaid liike, millede puhul kaob kergesti mõõdutunne. Ja nii jõuamegi tulemusteni, mida võisid klubis viibijad näha 13. veebruaril. Klubi aastapäeva puhul oleksime igati tahtnud, et kõigile jäänuks meeldiv mälestus ... Aga ega vist jätnud kellelegi meeldivat mälestust poisid, kes vahetasid ära tantsusaali mõne muu asutusega või kes olude sunnil puhkasid terve õhtu jooksva vee kraani all.

Või meenuta, klubi külastaja, millisena Sa jätsid endast maha keldriruumi, milliseks jäid õllega ülevalatud ja tuhka täisriputatud ligased laudinad, mis olid mõeldud ta. Kahjuks kipume ennast klubis sagedasti unustama, kahju, et just klubis.

Tuleme tagasi kirja alguse juurde. Just ülalnimetatud põhjustel ja seepärast, et sellised meie kolleegid nagu Teie, Anton, Maido jt. unustate ennast, olime sunnitud kindlalt otsustama, et lähemal ajal me õlle ja veiniga katsetama ei hakka. Eelnimetatud põhjustel sel nädalavahetusel õlut ei ole, keelekasteks pakume kohvi, morssi, mahlajooke jms.

Loodame, et meie otsus ei muuda Teie sooja ja tähelepanelikku suhtumist meie üritustesse. Loodame Teid peatselt harjuvat ka reedeste peoõhtutega, sellega, et siis ootavad Teid kella seitsmest õhtul üritused ja tants. Pole ka midagi selle vastu, kui reede õhtul all keldris viimane väikese ruumi laud jääks bridžimeeste päralt, aga aumeeste mäng — ainult reedel ja ainult üks — nimetatud laud.

Kohtumiseni, loodetavasti nüüd kõikidele meeldivas klubimajas

JAAK VILLER
klubi nõukogu esimehena

*

Klubi nõukogu koosolek toimub kolmapäeval, 3. märtsil kell 22 klubi juhataja ruumis. Nõukogu liikmete osavõtt vajalik.

Saime targemaks

Arstiteaduskonna komsomoliaktiivi erialase enesetäiendamise raames toimus 5.—7. veebruarini õppeekskursioon Põhja-Eesti raviasutustesse. Peatuskohana võimaldas ELKNÜ KK kasutada oma laagrit «Noorus» Narva-Jõesuus. Sõit sai teoks tänu mikrobioloogia kateedri aspirandi Jaak Uibu initsiatiivile. Nägime-kuulsime paljutki, mida õpperaamatutest ei leia, ja ka sellist, mida võib leida küll sealt, aga mitte Tartu kliinikutest.

Teel laagrisse peatusime Mustvee haiglas, kust jäi meelde asutuse teotahteline peaarst dr. R. Markovitš. Haigla raviprotseduuridel on füsioterapeutiline suund — mitmesuguste haiguste puhul kasutatakse muda-, vesi-, elekterravi. Eriti on siinsed arstid huvitunud sauna tervistavast mõjust mõningate haiguste puhul. Saunaravi rakendatakse teaduslikul tasemel ning peaarsti kinnitusel saadakse häid tulemusi. Haiglal on oma saun (raviks!), kus protseduure tehakse range individuaalsuse alusel. Meie andmetel on Mustvee haigla seni vabariigis ainus, kus teostatakse süstemaatilist saunaravi.

Väga hea mulje jättis Narva Linnahaigla. Elus esimest korda nägime siin tsentraalset steriliseerimist, mis on osutunud ökonoomseks majanduslikult ja efektiivseks nakkusliku kollatõve vältimisel. Haiglal on oma raadiosõlm ning iga osakonnajuhataja kabinetis vähemalt radioola. Meile näidati haigla raamatukogu, mis on aidanud kohalikke tohtreid nende kandidaadi- ja doktoritöödes. Eriti veetles siinne avarus. Meid, kes me oleme harjunud Tartu haiglate ruumikitsikusega, hämmastas Narva arstide nurisemine põrandapinna puuduse üle.

Narva-Jõesuus asub kolhoosnikute hulgas vägagi populaarne sanatoorium. Tutvusime ka selle tööga. Tegutsedes isemajandamise printsiibil ning omades tugevat materiaalset baasi, on siinsed võimalused mitmelgi alal lausa kadestatavad. Nägime «Spidolast» mitte oluliselt suuremat transistoritel töötavat kaasaskantavat EKG-aparaati (liigub ka valuutat!). On huvitav märkida, et väikese personali juures, milles arste on ainult kolm (kolmesaja patsiendi kohta), saadakse väga häid tulemusi. Positiivselt mõjub kindlasti asjaolu, et siinsel arstil ei tule oma töö- ja elamistingimuste üle nuriseda.

RAIVO UIBO,
ravi IV k.

Kriminoloogia Laboratooriumis

TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi ettekandehommik toimub pühapäeval, 28. veebruaril kell 12 TRÜ peahoone aud. 307. Ettekandega «Grafoloogia ja kirja kriminalistikaline uurimine» esineb õigusteaduse kandidaat H. Lindmäe.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 1209. MB 00301

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kontrolleksemplar

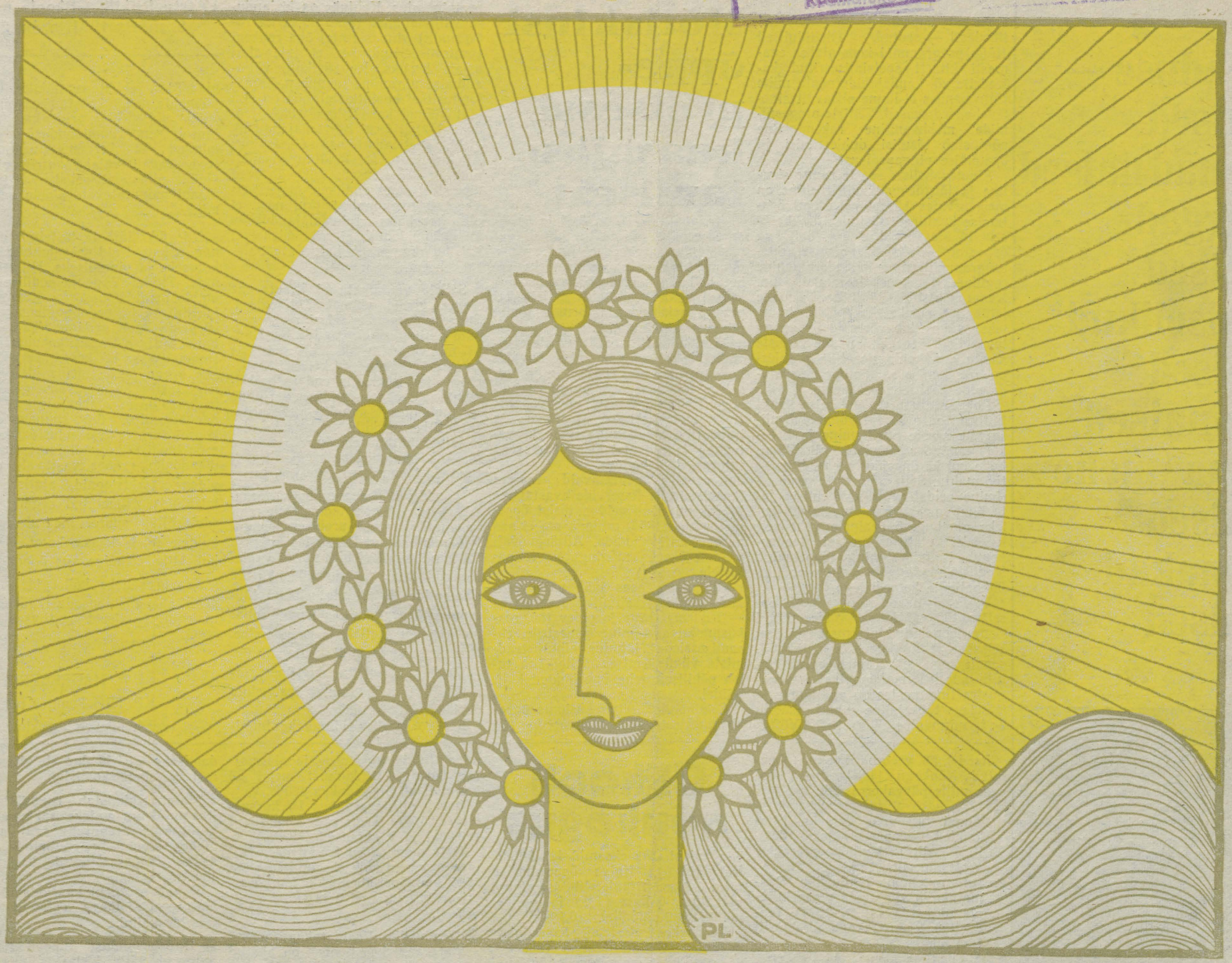

Kõigi maade proletaarlased, ühinegel

Tartu Riiklik Ülikool

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 6 Reedel, 5. märtsil 1971. a. XXIV aastakäik

Naistepäevaeelne meelisklus

Ma ei tahaks mitte laulda kiidulaule naisele, kes meest peaaegu kõigil elualadel asendab, vaid veidike rääkida naise peamisest funktsioonist — olla naine. Ja ärgu pandagu pahaks, kui pidulikust stiilist kõrvale kaldun: pidupäevatsemine on mulle üsna võõras asi.

Kas iga naine on naine?

Väliselt on erinevus naise ja mehe vahel piisavalt suur. Sedasama ei saa aga öelda vaimu ja mõttelaadi kohta, kus kalduvus sarnastumisele mehe omaga on ilmne. Nii imelik kui see ka on, kõige enam teevad selle protsessi kiirendamiseks naised ise, sundides mehi pikkamööda, ent kindlalt järele andma ja seni kehtinud naiselikkuseideaali tasapisi muutma. Ühes sellega teiseneb ka mehelikkuse ideaal ning sugugi mitte soovitavas suunas. Mehed harjuvad, et naine üha rohkem ja rohkem ühiskonnas tegevaks saab: sedavõrd jääb neile vähem tegemist ning kohustusi. Nii see läheb, kuni taas jõuab kätte emajärgne elukorraldus, kus naine on peale oma loomuliku, elu kandja osa haaranud enesele ka elu edasiviija osa. Mehele jääb üle ainult — olla.

Kahjuks aga ei ole naine praegustes tingimustes enam võimeline neid kaht ülesannet korraga täitma. Paratamatult jääb esimene tagaplaanile ja on alust arvata, et siit tulenebki palju kära tekitanud iibeprobleem ning kartus, et tsivilisatsioon võib väga kõrge arengutaseme saavutanuna lihtsalt vanadussurma surra. Kas see normaalne on, ei oska me veel otsustada.

Võib-olla, et tulevik ei ole põrmugi eespool kirjeldatu moodi. Võib ka olla, et meil meestel ei olekski paha nõnda elada. Siiski on kindel, et oma tugevama seisundit me nii kergesti ja niipea veel käest ei anna, sest mida enam tsivilisatsioon areneb, mida kaugemale loodus peab taanduma tehnifitseeruva inimese eest, seda toekamaks muutub naise seljatagune, seda vähem vajab ta kaitset, seda üleolevamalt hoolitsevaks muutub ta suhtumine mehesse. Seepärast püüavadki naised jõuda kõigi kaasaja saavutuste tasemeni. Tiigri, keda naine paljaste käte või primitiivsete relvadega tappa ei suutnud, tappis mees; naine võis endas ainult naiselikkust arendada, et anda mehele enesekindlust ja õhutada meest enese eest seisma. Praegusel tehnikaajastul on bioloogiliste erinevuste määrav roll peaaegu kadunud. See tõstab suuresti naise iseteadvust.

Ent ikkagi jääb arusaamatuks, miks naised, kelle pärast on vallutatud maid ja peetud veriseid sõdu; kes on peaaegu et maailma liikuma panev jõud, miks need naised nüüd järsku ise tahavad võidelda, võita ja vallutada? Olemast jõud ei piisa neile enam, nad tahavad enda kätte ka maailma ning saavadki, sest neil on võimas relv — ILU.

Vähe on neid, kes suudavad ilule vastu panna. Ilu mõõdupuuks on tänini ikka olnud naine. Tema kaudu tajutakse ilu ükskõik kus ja ükskõik milles. Isegi kaunid looduspildid avaldavad mõju alateadlike ning puhtassotsiatiivsete seoste läbi, mis neid ühendavad naisega. Ei ole sugugi juhuslik, et loodust ja naist on sagedasti teineteise varal kirjeldatud.

Ei saa midagi halba öelda naiste pürgimiste ja püüdluste kohta seni, kuni nad säilitavad oma hinges sinna kätketud ilu. Pean seda naise olemuse tähtsaimaks osaks — olla kaunis ja sedamoodi ümbrust mõjutada.

Lõpetuseks sobikski ehk kõigile tütarlastele, neidudele ja naistele soovida, et nad õitseksid mitte ainult naistepäevil, vaid läbi kogu elu.

AIVO LOHMUS

Vaisküsimus

on alati olnud oluline ja tähtis meie elus ja eks sellest siis ka see omaette päev, mis peaks olema meeldiv ja meeldejääv. Oleme sisimas tänulikud ja täis lugupidamist naiste vastu. Kuid enamasti jääb see meie vagaks seesmiseks tundeks, mis kole harva välja paistab ja millest naised õigustamatult vähe osa saavad.

Praegu ei pea küll enamik mehi naiste pärast duelle. Näiteks meie ülikoolis, kus kauneid naisterahvaid on nii palju ja meesperet nii kasinalt, on see hea, sest muidu oleksid needki vähesed naiste silmaröömud duellisurma määratud.

See ei tähenda muidugi üldse seda, et naiste arvukust ülikoolis peaks kuidagi vähendama või nende vastuvõttu ülikooli piirama. Ennem just vastupidi, sest targad ja kenad naised on alati kaunistanud ülikooli rohkem kui ka kõige targemad mehed seda on suutnud teha.

Seetõttu katsume naistepäeval oma tähelepanu ja tänuga vähegi korvata seda igapäevast tähelepanematust ja edaspidi katsuda selle meeldiva päeva tasemel püsida.

Komsomolikomitee nimel

LAUR KARU

ACTA DIURNA

1. märtsi pärastlõunal kogunesid TRÜ kollektiivi liikmed aulasse, et arutada NLKP Keskkomitee direktiivide projekti uue viie aasta plaani kohta. Põhiettekandega esines Eesti NSV kõrgema ja kesk-erihariduse minister E. Schmidt, kes käsitles lähemalt kõrgema hariduse perspektiive meie vabariigis ja TRÜ osa nende perspektiivide realiseerimisel. Minister andis kõrge hinnangu TRÜ-s tehtavale teaduslikule tööle, märkides samal ajal puudujääke õppetöös, eriti kõrgema kooli pedagoogika uurimise alal. Pikemalt peatus minister TRÜ materiaalse baasi tugevdamisel.

Ettekande arutamisest võttis osa 8 seltsimeest. Lahtine parteikoosolek otsustas kiita direktiivide projekti heaks ja esitada sõnavõttudes tehtud ettepanekud-täiendused vastavatele organitele, et neid võimaluse korral redigeerimisel arvestataks või realiseerimise käigus ellu viidaks.

* * *

Füüsikaosakonna filosoofiaseminari järjekordsel töökoosolekul 23. veebruaril esines vanemõpetaja J. Salm ettekandega «Teadlaste töö efektiivsuse arvestamisest». Teadusliku töö ühiskondliku efektiivsuse võimaliku kriteeriumina käsitles J. Salm trükis avaldatud tööde tsiteerimise sagedust teiste autorite töödes. Ettekanne kutsus esile elava mõttevahetuse.

* * *

Möödunud reedel alustas oma neljandat tegevussemestrit TRÜ looduskaitse ja kodu-uurimise kabineti lektoorium. Semestri avaloengu pidas TRÜ Teadusliku Raamatukogu töötaja E. Kudu teemal «Üliõpilaselust Tartus XIX sajandi algul».

* Teaduse — naised Kenad naised Targad naised Naiselikud naised Esinaised Oma mehe naised Sõnakad naised *

IRENE MAAROOS

RIINA HUNT

ENDLA KARU

Mõtisklusi õppeprotsessi kaasajastamisest

(Algus «TRÜ» nr. 3, 4 ja 5)

* **Paljud õppeained on omavahel tihedasti seotud.** Üleliidulised (tüüp)programmid koostatakse enamasti kitsalt spetsialiseeritud kateedrite või komisjonide poolt, mille tõttu nendes ei ilmne piisavalt ainetevahelised seosed. Selliste programmide mehhaaniline rakendamine põhjustab sisulisi dubleerimisi ja õpetamise pinnapealsust.

Ainetevaheliste seoste range sisuline ja järgnevuslik piiritlemine on meie arvates käesoleval etapil õpetamise kvaliteedi tõstmise üks keskseimaid ülesandeid. See eeldab aga õppeainete ajalise järgnevuse, aineprogrammide ning kalenderplaanide regulaarset kooskõlastamist, nn. **teema printsiibist** lähtudes. Teemade jaotamine sisulisteks (põhiküsimusteks) võimaldab võrrelda õppeainetevahelisi seoseid, nende seoste kaudu aga konkretiseerida probleemi arendamise astet ning täpsustada aine käsitlemise aspekte.

Pole kahtlust, et õpetamise kvalitatiivse tõusu kõrval võimaldab niisugune seoste piiritlemine ja kooskõlastamine vähendada nii üliõpilaste kui ka õppejõudude auditoorse töö mahtu. Selle võimaluse realiseerimine eeldab aga võrdlemisi ulatuslikku «musta töö» tegemist. Tuleks alustada õppeainete vaheliselt kateedri ulatuses, edasi teaduskonna raamides ning lõppetapina teaduskondade vaheliselt koos ülelikooliliste kateedritega.

* Väga tõsine on **aditoorse ja iseseisva töö vahekorra probleem.** Kui loengutel pakutud informatsiooni iseseisvaks läbitöötamiseks ei jää piisavalt aega, siis esineb paratamatult suur **informatsioonikadu.** Praegustes tingimustes on auditoorse ja iseseisva töö ajaline suhe ligikaudu 2 : 1, normaalne oleks 1 : 2. Võttes arvesse objektiivseid tingimusi (õppekirjanduse vähesus jm.), võiks momendil pidada optimaalseks suhet 1 : 1,5 iseseisva töö kasuks. Ka sellest suhtest lähtudes ei leia 2/3 praegu pakutavast informatsioonist piisavat kinnistamist.

Järelikult ei tohiks tulevaste spetsialistide ettevalmistamise huvides hetkegi viivitada auditoorse ja iseseisva töö vahekorra optimiseerimisega. Rõhutagem veel, et **spetsialisti kujundamisel on iseseisvus ja initsiatiivi arendamine suure kasvatusliku ja potentsiaalse väärtusega tulevase töö huvides.**

Kergesti kasutatavaid reserve ilmselt ei ole. Reservide avastamine ja rakendamine eeldab **tõsist õppemetoodilist tööd,** millega me ei saa paraku eriti kiidelda. Alljärgnevalt viitame üksnes mõningatele võimalustele.

Üliõpilaste osas jääb välja pakkuda põhiliselt ainult üks **võimalus — süstemaatiline ja pidev töö, raskuspunkti asetamine semestrile, eksamisessiooni jätmine ainult teadmiste viimistlemiseks.** Ülejäänu tuleb põhiliselt teha õppejõududel jt. lülidel.

Esiplaanile asetub **küsimus õppekirjandusest,** mis on iseseisva töö peamine alus. Kahjuks on kirjanduse väljaandmist (sealhulgas ka rotaprindil) viimasel ajal üha rohkem tsentraliseeritud, see ei tule alati asjale kasuks. Kui õpikute väljaandmise piiramine toimub n.-ö. majanduslikel kaalutlustel, siis on siin küll jäänud kahe silma vahele teaduse ja hariduse rahvamajanduslik efekt, spetsialisti osa ühiskonnas Allakirjutanu on kindlalt veendunud, et lahendused, mis lähtuvad kitsastest ametkondlikest majanduslikest kriteeriumidest (kui need ei ole kooskõlas rahvamajanduslike kriteeriumidega), ei vii ühiskonna kui terviku seisukohalt optimaalse tulemuseni.

Sellele vaatamata ei kasuta me olemasolevaid võimalusi täielikult. Suureks sammuks edasi oleks selliste **paljundusagregaatide hankimine,** mis võimaldaksid lühikese ajaga teha mõnikümmend koopiat õpperühma tarvis. See lahendaks praktikumide jt. õppevormide materjalide paljundamise, annaks võimaluse teaduslike artiklite ja muude materjalide lülitamiseks õppekirjanduse fondi, võimaldaks operatiivselt paljundada loengukonspekte jne. jne.

Õppekirjanduse suurem kättesaadavus lubab ulatuslikumalt üle minna **analüüsivatele probleemiloengutele,** mis haaravad üliõpilasi märksa rohkem kui kirjeldavad ülevaateloengud. Peamine on **teadusliku töö elementide järjest ulatuslikum lülitamine õppeprotsessi, loomingulise uurimusliku kallaku süvendamine.** Peamiseks suunaandjaks on siin õppejõu isiklik eeskuju ning õppeprotsessi tihe põimumine teadusliku uurimise elementidega.

Reserve peaks leiduma ka **tunniplaanides,** ehkki ruumikitsikus ei võimalda nende koostamisel järgida kõiki didaktilisi printsiipe. Kuid ilmselt on ruumipuuduse varjus mindud ka kergema vastupanu teed. Sageli vajaks korrigeerimist üleülikooliliste jt. eeliskorras tunniplaani paigutatavate ainete paiknemine.

Nii võiks jätkata loetelu veel üsnagi pikalt. Kuid see muutuks ühekülgseks ja pinnaliseks. Hiljuti toimus TRÜ-s õppe-metoodilise töö ümberkorraldamine. Rektoraadi juurde loodi **pedagoogikanõukogu kõrgema kooli pedagoogika ja metoodika alase teadusliku uurimistöö suunamiseks ja koordineerimiseks.** See organ peaks olema ideede generaatoriks, kust saavad alguse ümberkorraldused õppeprotsessis. Õppe-metoodilise töö suunamise ja koordineerimise rakendusliku keskusena loodi rektoraadi juures **metoodikanõukogu** koos vastavate gruppidega (sektsioonid, ajutised komisjonid). Nimetatud organite töö edu sõltub suurel määral sellest, kuidas tuleb kaasa kogu ülikooli kollektiiv, eelkõige aga õppejõud.

Soovin selleks kolleegidele head pealehakkamist, visadust, järjekindlust ning reaalseid positiivseid tulemusi.

R. HAGELBERG,
EKP TRÜ komitee õppe- ja teadusliku töö sektori liige

Ülikooli nõukogus

Reedel, 26. veebruaril toimus Õpetatud Nõukogu järjekordne koosolek, mille päevakorras oli:

1. **1970/71. õ.-a. talvise eksamisessiooni tulemuste arutelu. Ettekanded õppeprorektor dots. K. Püssilt ja kaugõppeprorektor V. Haamerilt.**
2. **Informatsioon Teadusliku Raamatukogu viie aasta perspektiivplaani kohta (1970—1974) Teadusliku Raamatukogu direktorilt L. Peebult.**
3. **Arutelu õppekirjanduse väljaandmisest. Ettekanne kaugõppeprorektor V. Haamerilt.**

*** Eelmiste talviste eksamisessioonidega võrreldes oli tänavune küllaltki edukas. 1969/70. a. talvel sooritas kõik eksamid 78,5% üliõpilastest, 1970/71. a. talvel 80,2%. Mõnevõrra vähenes võlglaste arv. Möödunud talvel oli neid 20,6% üliõpilaste üldarvust, sel talvel 18,7%. Ainult väga headele hinnetele tegi 1970/71. õ.-a. talvel kõik eksamid 423 üliõpilast (11%). Halva õppeedukuse tõttu eksmatrikuleeriti sessiooni ajal 40 üliõpilast (1%) ja muudel põhjustel 2 üliõpilast (0,1%).**

Teaduskondadest oli õppeedukus parim Õigusteaduskonnal (95,3%). Järgnesid Kehakultuuriteaduskond (90,2%) ja Ajaloo-Keeleteaduskond (88,5%). Hindele «väga hea» sooritas kõik eksamid Õigusteaduskonnas 21,8%, Ajaloo-Keeleteaduskonnas 14,1% ja Bioloogia-Geograafiateaduskonnas 12,3% üliõpilastest. Võlgnevusi jäi kõige rohkem Füüsika-keemiateaduskonnal (28%), Arstiteaduskonnal (26,3%), Bioloogia-Geograafiateaduskonnal (18,5%).

Kursuste läbilõikes on pilt järgmine. Talvist eksamisessiooni sooritas kokku 134 kursust, neist 22 kursusel oli õppeedukus 100%.

Parim oli õppeedukus IV kursustel (88,5%), järgnevad I kursused (82,9%) ja V kursused (79,6%).

Halb on olukord kaugõppes. Talvise sessiooni kõik eksamid sooritas 35% kaugõppijatest, 436 kaugõppijal on praegu veel 3 ja enam võlgnevust.

● Teadusliku Raamatukogu uue 5 aasta plaani koostamisel on püütud võimalikult arvestada ülikooli vajadusi.

Jätkub õppe- ja teaduslikuks tööks vajalike raamatute komplekteerimine. Uue kirjanduse muretsemisel püütakse enam kasutada referentide, konsultantide ja õppejõudude abi. Kavas on täiendada paljundusbaasi.

Tähtis on tagada fondide säilivus. Praegu kannatab 30% fondidest hallituse käes. Olukorra paranemiseks on loodud hügieeni ja restauratsiooni komisjon.

Muret valmistab ruumikitsikus. Raamatukogu vajaks saabuva kirjanduse säilitamiseks igal aastal umbes kilomeeter riiulipinda, sest aastas saadakse juurde keskmiselt 100 000 raamatut.

Jätkub teaduslik uurimistöö raamatukogu ajalooga seotud jt. probleemide kallal.

● Õppekirjandust ülikooli tarbeks annavad välja kirjastus «Valgus» ja ülikooli kirjastusgrupp. Kirjastusgrupi tööd raskendab asjaolu, et käsikirjad ei laeku õigeaegselt. Sel aastal trükitava 111 nimetuse käsikirjad pidid laekuma juba möödunud aasta 1. novembriks. Veebruari alguseks oli tulnud alles 46 käsikirja.

E. KÕRGE

Algab lõpetamine

Veebruari lõpupoole olid komsomolikomitees koos lõpukursuste esindajad. Arutati, kuidas võiks komsomolikomitee kaasa aidata lõpetajate ees seisvate probleemide lahendamisele. Asjatundlikke seletusi andsid **P. Kenkmann** ja **L. Karu.**

Otsustati ka sel aastal korraldada õpetajate laager Käärikul (10.—12. aprillini). Täpsemat informatsiooni selle kohta saab teaduskondade komsomolibüroode sekretäridelt või komsomolikomiteest R. Hundilt. Lõpetajate laagri heaks kordaminekuks tuleb lõpukursuste esindajail tuua lähemail päevil komsomolikomiteesse 3 rbl. iga osavõtja kohta. Et kohti lõpetajate laagrisse on vaid 100, siis ei saa laagrist osa võtta kõik tänavused lõpetajad. Laagri kohta püüame täpsemat informatsiooni anda järgmises lehes.

Möödunud aastal püüdsid Õigusteaduskonna tudengid anda lõpetajatele jõudumööda juriidilist konsultatsiooni. Seda tehakse ka tänavu. Kõigil, kel midagi südamel, palume tulla neljapäeviti kell 15—16 komsomolikomiteesse. Küsimuse võib jätta komsomolikomiteesse ka kirjalikult. Küsimustele vastatakse kas kohe või järgmisel neljapäeval. Oma abi keerulisemate küsimuste lahendamisel on lubanud ka Õigusteaduskonna õppejõud dots. J. Mäll. Paljudele lõpetajaid huvitavatele küsimustele võib iseseisvalt vastuse leida. Selleks soovitame lugeda dots. J. Mälli artiklit «Kõrgemate õppeasutuste lõpetanud noorte spetsialistide töölesuunamisest» («TRÜ», 27. III 1970. a.) ja sama autori artiklit «Noor spetsialist asub tööle» («Nõukogude Õigus» 1970, nr. 4).

Suunamiskomisjonis on ka komsomolikomitee esindaja (tavaliselt üks sekretäridest). Lõpukursustel tuleks viia suunamiskomisjonis olev komsomolikomitee sekretär kurssi vastava kursuse lõpetajate probleemidega.

Suunamiskomisjonide tööst võtavad sekretärid osa järgmiselt:

M. Kubo — Ajaloo-Keelet., Bioloogia-Geograafiat., Kehakultuurit.; **S. Kallas** — Majandust., Matemaatikat.; **R. Hunt** — Õigustead.; **V. Mürk** — Füüsika-Keemiat.

D. VISNAPUU

Tsiviilkaitse

Kaitse-abinõudest bakterioloogilise relva vastu

Bakterioloogiline relv on vaenlase poolt mõeldud inimeste, koduloomade, põllumajanduskultuuride ja taimkatte massiliseks hävitamiseks. Selle relva toime rajaneb tõestavate mikroobide (bakterid, viirused, riketsiad, seenekesed) ja nende poolt toodetavate mürkide — toksiinide kasutamisele.

Kõige tõenäolisem on vaenlase poolt bakterioloogilise relvana katku, tularaemia, siberi katku, nõlevõve, brutselloosi, koolera, kõhutüüfuse, paratüüfuse, tähnilise tüüfuse, entsefaliitide ja teiste nakkushaiguste tekitajate ja selliste toksiinide kasutamine, mis kutsuvad esile haigestumise botulismi või kangestuskramptõppe. Põllumajanduskultuuride ja taimkatte hävitamine võib toimuda vastavate haigustekitajate, kahjurite ja näriliste levitamisega või keemiliste mürkainete kasutamisega.

Bakterioloogiliseks kallaletungiks võib vaenlane heita lennukipomme, mis on täidetud mikroobide ja toksiinidega. Nii tekitatakse maapinnalähedastes atmosfäärikihtides suitsu ja udu (aerosoole), mida on saastatud bakteriaalsete vahenditega. Atmosfääri saastamiseks võib kasutada ka reaktiivmürske, aerostaate ja mitmesuguseid spetsiaalseid aparaate. Samuti võib lennukitelt ja aerostaatidelt alla heita nakatatud putukate, puukide ja närilistega täidetud erilisi konteinereid, pakke, kotte, saastatud toiduaineid, loomasööta ja mitmesuguseid esemeid. Bakterioloogiliseks kallaletungiks võib pihustada või piserdada erilistest lennuväe piserdamise seadeldistest mikroobide ja toksiinidega segatud vedelikke või pulbreid. Diversiooni teel võib vaenlane saastada bakteriaalsete vahenditega vett, toiduaineid, loomasööta, ehitiste, asutuste ja ettevõtete ventilatsiooniseadmeid.

Inimeste ja koduloomade haigestumine võib toimuda nakkustekitajate või toksiinide sissehingamisel, seedetrakti või nahapinnale sattumisel, putukate või näriliste hammustamisest, saastatud toiduainete ja vee kasutamisest või kokkupuutel haigestunud inimeste ja loomadega.

Et avastada õigeaegselt bakterioloogilise relva kasutamist vaenlase poolt ja võtta tarvitusele vajalikud abinõud, peab igaüks hästi tundma bakterioloogilise rünnaku tunnuseid. Nendeks on:

— lennukite ülelend madalalt ja nende taga väikeste tumedate ribade või pilvekese ilmumine;

— bakteriaalsete vahenditega laetud pommide, mürskude, miinide jm. plahvatusel tekib summutatud heli, palju suuri kilde ja maapinnal ning taimkattel võib märgata vedelikutilku ja pulbritaolist ainet;

— võib märgata mitmesugust tüüpi konteinerite, pakkide ja kottide lennukitelt alla heitmist ja nende esemete langemiskohtades suure hulga näriliste või puukide esinemist, keda seal varem ei olnud;

— ulatuslik inimeste haigestumine nakkushaigustesse;

— kodu- ja metsloomade hulgaline haigestumine ja lõppemine.

Avastanud ühe eespool loetletud tunnustest, tuleb viivitamatult informeerida sellest meditsiini- või veterinaaria-asutusi, tsiviilkaitse töötajaid, miilitsaorganeid või asutuse (ettevõtte) administratsiooni.

Bakterioloogilisest saastumisest hoiatatakse elanikkonda hoiatussignaaliga, mida antakse tavaliselt edasi raadiotranslatsioonivõrgu kaudu. Bakteriaalsete vahenditega saastatud territooriumil kehtestatakse spetsiaalne režiim — karantiin, mille eeskirju tuleb kõigil elanikel rangelt täita.

Vahendid elanikkonna kaitseks bakterioloogilise relva vastu võib jagada kolme rühma. Esimese rühma moodustavad mitmesugused keemilised preparaadid, seerumid, anatoksiinid, bakteriofaagid, antibiootikumid ja teised vahendid, mille ülesandeks on tõsta organismi vastupanujõudu nakkushaiguste vastu. Neid vahendeid kasutatakse vastavatel näidustustel nii spetsiifiliseks profülaktikaks kui ka raviks.

Teise rühma kuuluvad individuaalsed ja kollektiivsed kaitsevahendid, mis väldivad bakteriaalsete ründevahendite sattumist hingamisteedesse, nahale või silma. Individu-

(Järg 3. lk.)

Kirjutatud sõna-sõna poeesiast kujutava kunstini ning hääle ja muusikani

MINU TÖÖDE NÄITUS ÜLIKOOLI KOHVIKUS. Mida ma sel puhul öelda tahan?

Kavatsen rääkida mõtetest, mis on tulnud minu otsingutest ja kogemustest, ning interpreteerida teiste autorite avaldusi vastavalt oma tõekspidamistele ja kujutlustele. Seepärast ei esita ma siin nimesid ega too tsitaate.

Loomeala, mida püüdsin ka pealkirjaga tähistada, märgitakse üldiselt terminiga «konkreetne luule». Vist pole see hea termin, sest ta on hõlpus väärii mõistetuks saama. Siiski on võimalik olnud tema alla mõistet koondada; paremat märksõna seni pole. Kuid mis ta on? Nende jaoks, kes teda teevad, oleks küllaldane definitsiooni «luule on see, mida luuletajad kirjutavad» järgmine, moderniseeritud variant: konkreetne luule on see, mida poeedid-konkretistid loovad. Kuid lugejale, vaatajale, kuulajale, kes nende tegevusse ei ole pühendatud, sellest ei piisa. Kui ikkagi püüda definitsiooni anda, siis rõhutaksin enam sõna LUULE kui sõna «konkreetne».

Mõnikord on konkreetset luulet nimetatud (inimene tahab tõenäoliselt tulla kirjutise juurde või pildinäitusele või lavastuse kuulamisele-nägemisele juba mingi eelteadmisega) tagasipöördumiseks poeemi kui pildi juurde — Appollinaire'i kalligrammide, laste sirgelduste, kabalistide vahetluspoeemide, keskaja munkade-raamatukirjutajate tähevigurite, kreeka karjuspoeetide carmina figurata'de, *babüloonia musterjoonistuslike poeemide, piltkirja enese juurde. Tõepoolest, poeem kui pilt on niisama vana kui mäed või kui see inimene, kes seal elas, oma lugusid ja fantaasiaid eelkirjanduslikes kriipsutustes koopaseintele kraapides.*

Aga uue luule kirjutajad ei ole muinsuste harrastajad. Konkreetne luule on uue aja sünnitatud, ta on kui tee millegi teadasaamiseks ja ütlemiseks selle UUE maailma kohta, UUE tehnika ning tunnetamisega. Konkreetne luule on spetsiifiline kunstiliik. Kui traditsioonilises luules väljendub isiklik poeetiline tunnetus ja huvi keskpunktis on subjektiivne seisund, midagi keelevälist ja kõrval seisvat, siis konkreetse luule huvi keskpunktis on keel ise (oma visuaalsetes, akustilistes ja tähenduslikes aspektides — tähena, kirja, heli või kujuna, sõna või lausena, kõne kujuna) või mõni muu märkide süsteem. See on luule, mis on kaugel ümbersõnastamisest, luule, mis on mõeldud lugeja-kuulaja täiendamiseks ja aktiviseerimiseks, otseselt esitamise luule. SÕNA, mitte sõnad-sõnad või ekspressionistlikud vahendid, vaid sõnatähenduslikud visuaalsed ja foneetilised keele toorelemendid on valdavalt ta esitamise vahenditeks. Luuletamine on rohkem meele aktiivsus kui väljendamine. Luuletus on aina teo tulemus, sellel on oma reaalne olemus, struktuur, mida võib üldiselt edasi töödelda, rikastada; lugeja-vaataja-kuulaja on kaasloööline ja täiskuju andja.

Võib-olla on selles nähtuses ehk siiski midagi muu maailma kultuuri hilinenud kahetsusest jaapani ja hiina hierogliüfide suhtes, mis suudavad oma figuraalses kujus vastu võtta ja edasi anda peenimaid tundevarjundeid: kuid siiski väljendavad tähestiku märkidega tehtud pitluuletused midagi muud kui ideogrammid jaapani ja hiina tähenauses. Võib-olla on see teadlik püüd ületada refleksne tõkkebarjäär, mille põhjustab üleujutus kirjutamisest ja kirjutatust, kusjuures pole ometi kaotatud võimet tajuda teksti, märki.

Usun, et konkreetne luule ei ole mitte luule kängumine, vaid laienemine. Ta on spetsiifiline kunstiliik, millel on omad iseärasused, võimalused ja piirid. Esitamise viisi järgi jaguneb ta visuaalseks ja akustiliseks. Eristatakse kuut ilmset realiseerumistendentsi:

1) tähed=tähtede kujundamine=pildid või kujundid tähtedest,

2) joonistus=graafiline kujundamine=kirjutatud pildid,

3) seerialised ja permutatsioonrealiseeringud=meetriline ja akustiline poeesia,

4) heli=helikujundus=foneetiline poeesia,

5) stohhastiline ja topoloogiline poeesia,

6) küberneetiline ja materiaalne poeesia.

Enamasti ei realiseerita neid võimalusi puhtal kujul. Nende kriteeriumideks on eksperiment ja teooria, demonstratsioon, mudel, eeskuju, mäng, reduktsioon, permutatsioon, kordamine, randomiseerumine (müra, helid), seeria ja struktuur. Too mitmekesisus näitab ka, milline uue luule dünaamilise kontseptsiooni ulatus võiks olla vastuvõetav poeesia kehtiva mõistena meie aja jaoks üldse.

Looming on ikka mitme-eesmärgiline. Sarnaneva loomingu ideed matab uuem kunst juba aastakümneid. Liigutakse sünteeside poole, mis on loomulik, sest inimkonna üldise arenguga on suhtlemine väga mitmekesiseks muutunud. Massikommunikatsioonides omab sõna, märk üheaegselt kaht sisu: ta kannab objektiivset informatsiooni ja omab graafilist kujutist. Nii on tähed nagu mingid organismid või teisiti oeldes esemed, mis eksisteerivad lehe pinnal, ekraanil või raamatus ja omavad iseseisvaid funktsioone.

Visuaalne element konkreetses luules kaldub jääma strukturaalseks, joontest koosnevaks «pildiks» olenevalt teosest enesest, ning mitte teksturaalseks (sisuliseks). Konkreetse luule suurtes šriftidega tehtud poeem-piltides üldiselt ei taotleta maalilisuse autonoomiat, vaid pigem «visuaalselt korraga haaratavat, visuaalselt käsitatavat, visuaalselt arusaadavat teksti». Niisiis: pildivormide maailmale paralleel — šriftide maailm. (Käsitletaval juhul.) See šrift aga ei kanna endas midagi saladuslikku, me tunneme teda, ta ju usaldab meid, iga päev näeme teda ajalehtede ja raamatute veergudel, plakatitel. Tähemärgid on kõigest hoolimata tekstist täielikult sõltumatud, justkui pildi elementideks — šriftiks — taandunud, nad esinevad kunagiste figuraalsete kujutiste asemel, hõivanud põikpäise järeltulijana nende koha, vaatamata oma «loidusele», näivale võimetusele midagi iseseisvalt väljendada, mis on nende osaks igapäevas.

Kui räägitakse konkreetsetest luuletustest, siis on need enamikul juhtudel: luuletus-plakat, luuletus-lipp, luuletus-objekt, luuletus-skulptuur, luuletus-arhitektuur. Nõnda siis: mitte ainult tasapinnalised vaid ka ruumilised. Räägitakse veel luuletusest-karjest.

Kui sõnale jääb eesõigus nägemiskujundiga võrreldes, ulatub konkreetne luuletus kirjanduseni. Kuid ta võib olla väga kaugel kõnekeelest, sest keelelt oleks nagu võetud need piirid, mis on üldiselt tunnistatud vältimatuks. Siinkohal on vist õige püüda leida vastust küsimusele: kas konkretism on sõna eitamine?

Konkretism VÕIB küll eitada sõnasse tardunud konventsioone, kuid ta pole eitamine üldse. Ta võib keelt lahti võtta ja kokku panna, omades kõige muu juures sõnapuhastuslikku funktsiooni. Ta võib peatada hetke, võib meeldida, võib vihastada. Ta on nagu ükskõik milline teine kunstiliik, iseenesest ei hea ega halb. Ju tulenevad jaatamine või eitamine autori ning vaataja-lugeja-kuulaja vahelisest suhtest; konkreetse luule puhul oleks vaja meeles pidada tehnoloogilist lähenemisviisi.

On vist nii, et mõtlemine toimub pea-asjalikult kujunditega (poeetidele ja kunstnikele peaks too olema vaieldamatul). Vaatamisel jõuab mõte meieni silmade kaudu. (Andestagu range teadus mulle lihtsustamise; vist tuleks rääkida kuidagi nii: aistingud, tajud, kujutlused, — nendest mõte.) Tee, mida mööda üks nägemiskujund tunnetusprotsessis kulgeb teiseni, võib erineda sellest, kuidas üks sõna äratab mälus järgmise sõna. Ilmselt on põhilisem visuaalsete kujundite järgnevus. Ja tundub, et kujundid täidavad oma funktsioone kõige täiuslikumalt kuskil vahepealses sfääris meelelise reaktsiooni ja palja sõnatarvitamise vahel. Mainisin eespool refleksset tõkkebarjääri, mis võib tekkida kirjutamise- ja kirjutatu-uputusest; see on kehtiv ka auditiivse kohta. Nähtavasti püütakse jõuda juba üle võimalikust tõkkest. Ilmselt tihti ka jõutakse. Uue luule köögis tehtud avastuste järele huaravad reklaamimeistrid ja ideoloogiaspetsid. Nähtus, mis kunstile häbi ei tee.

Arvatavasti jääb kestma erinevus teaduse ja kunsti vahel. Kuid uute teaduste areng on mõjutanud kunstiloomingut. Ning mingil juhul võib see ehk ka vastupidi olla. Viimasel ajal väidetakse, et on toimumas teaduse ja kunstiloomingu lähenemine. Ühe meetodid sobivad sageli teisele. Küsitakse, kas tunnetuse seisukohalt pole erinevus lõpuks ainult erinevates märksüsteemides? Kunst on alati kasutanud kaasaja tehnilisi oskusi. Kuid ilmselt mitte see, et kunst nii on üha tehnilisem, ei ole põhiline kunsti ja teaduse teede lähenemises. Põhiline on vist kaasaja tõdede tunnetamine.

Võib-olla on ta, konkreetne luule, tihti mängude laps, kuid niisugune on elu. Elav inimene pole kunagi teadnud ülevamat elu andvast mängust, ideele kuju andvast tegevusest. Mängud ei ole kõik ohutud; vahel ei ole mäng omal kohal, mängijad omas ajas! Kuid siiski ei pruugi kahelda, et kunstid peavad endas tingimata sisaldama mängu. Mäng pole kerge mänglemine, ta on vääristav tegevus, mis inimest vabaduses loob ja võlub.

Konkreetse luule puhul (nagu tegelikult küll iga kunsti puhul) on eriti tähtis ta esitamise viis. Trükitehnilise teostuse kvaliteedis varjub ta piltide kunstimaagia, väljenduslik trükikujundus peab looma sama efekti kui hääl ja oraatori žestid. Näitusel, mille puhul jutu kirja panin, esitan graafikani ulatuvaid töid, ja võib-olla osutub seal võimalikuks tuua ka näide, mis on ettekantav näitlejate häältega.

Teie RAUL MEEL

21. 02. 1971

HELVE KABUR

HELLE HEITER

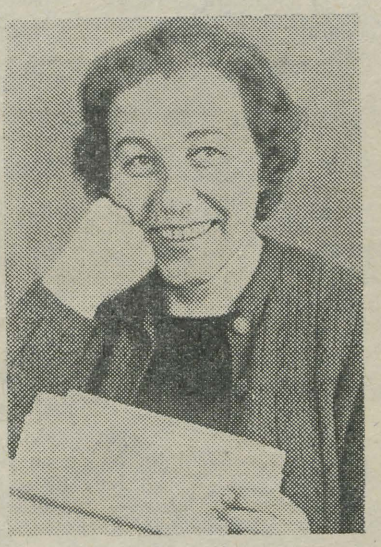

ERNA RUSSAK

BENITA VISSEL

ANNE VÄRTE

Tsiviilkaitse

(algus lk. 2.)

aalsetest kaitsevahenditest tuleb kõigepealt mainida gaasimaske ГП-4У, ГП-5 ja ДП-6М, mis kaitsevad hingamisorganeid ja silmi bakteriaalsete aerosoolide ja tolmu eest. Gaasimaski puudumisel võib nägu kaitsta marlist ja vatist tehtud maski abil, mille valmistamine on jõukohane igaühele. Samuti võib näo kaitseks kasutada rätikuid, taskurätte ja muid riideesemeid.

Kehapinna bakteriaalse saastumise vältimiseks kantakse spetsiaalset kaitseülikonda, keemiakaitse riietust või selleks otstarbeks kohandatud tavalist riietust. Tavaline riietus, näiteks treeningülikond, keep, vihmamantel koos kummikinnaste ja kummist jalanõudega vähendab tunduvalt bakteriaalsete vahendite nahapinnale sattumise võimalust ja seega ka nakatumist nakkushaigusesse.

Nakatatud putukate (kärbsed, sääsed) ja puukide hammustuste vältimiseks võib kasutada kaitsevõrke ja hoolikalt katta katmata kehaosi. Putukate, puukide ja näriliste hävitamiseks tuleb kasutada vastavaid keemilisi preparaate.

Kollektiivsete kaitsevahenditena kasutatakse selleks otstarbeks spetsiaalselt ehitatud varjendeid, mis on hermetiseeritud ja varustatud spetsiaalsete filter-ventilatsiooniseadmetega.

Spetsiaalsete varjendite puudumisel tuleb tavalised varjendid, ka keldrid, eluruumide aknad ja uksed püüda võimalikult hermeetiliselt sulgeda. Sellele vaatamata osutub vajalikuks individuaalsete kaitsevahendite kasutamine.

Kolmanda kaitsevahendite rühma moodustavad vahendid vee, toiduainete ja loomasöödа kaitsmiseks bakteriaalse saastumise vastu.

Bakterioloogilise rünnaku ohu puhul tuleb varuda õigeaegselt vett kindlalt suletavatesse nõudesse. Veekraanid on soovitav katta paberist, riidest, kummist või sünteetilisest materjalist kattega. Enne vee võtmist kate eemaldatakse, veekraan puhastatakse või kuumutatakse leegiga. Vett, samuti piima võib juua ainult keedetult.

Toiduained on vaja pakkida tsellofaanist või sünteetilisest materjalist kottidesse ja säilitada hästi suletavas metalltaaras. Viimast on võimalik enne avamist puhastada desinfitseerivate lahustega. Puust ja vineerist kastid ei ole toiduainete säilitamiseks kõlblikud.

Juurvili, jahu, teravili ja teised toidu- ja loomasöödа varud tuleb säilitada keldrites ja nendes panipaikades, mida on võimalik kindlalt ja suhteliselt hermeetiliselt sulgeda. Panipaikades säilitatavad toiduained ja loomasööt on vaja pakkida kahekordsetesse õhukindlast materjalist kottidesse, metallnõudesse või hermeetiliselt suletavaisse kastidesse.

Erilist tähelepanu tuleb pühendada nende toiduainete kaitsmisele, mis enne tarvitamist ei kuulu termilisele töötlemisele (suhkur, leib, kuivikud jt.). Tooreid toiduaineid võib süüa alles pärast pesemist keeva veega. Leiba on soovitatav üle küpsetada või kuumutada ahjus või praeahjus.

Bakterioloogilise nakkuskolde likvideerimise kiirus sõltub suurel määral kõigi elanike organiseeritusest ja kehtestatud eeskirjade rangest täitmisest.

J. SARV

100 a. Rosa Luxemburgi sünnist

Professor H. Moosberg

R. Luxemburg sündis 5. märtsil 1871. a. Poolas. Temast kujunes poola, saksa ning rahvusvahelise töölisliikumise silmapaistev tegelane. Juba varakult, gümnaasiumiõpilasena hakkas ta osa võtma illegaalsest revolutsioonilisest liikumisest, ühines poola parteiga «Proletariat». 1888. a. emigreeris ta Šveitsi, astus Zürichi ülikooli, mille lõpetas doktorikraadiga. Üliõpilasena võttis ta osa poola poliitiliste emigrantide ringist, mis pani aluse Poola revolutsioonilisele sotsiaaldemokraatiale. Rosa uuris marksistlikku kirjandust ning pidas võitlust Poola Sotsialistliku Partei (PPS) natsionalismi vastu.

1897. a. siirdus ta Saksamaale ja lülitus kohe saksa sotsiaaldemokraatia töösse. See oli aeg, mil Lääne-Euroopa sotsiaaldemokraatias oli alanud kriis. Suhteliselt kiire tööstuse areng, töölisaristokraatia tekkimine, sotsiaaldemokraatlike parteide legaalsus, nende osavõtt parlamentidest — kõik see lõi pinna oportunistlike teooriate levikuks, mille kohaselt revolutsiooniline periood proletariaadi võitluses olevat lõppenud, olevat võimalikuks saanud sotsialismi «kokkukasvamine» kapitalistliku süsteemiga, Marxi õpetus olevat iganenud jne. Revisionistliku suuna juhiks kujunes E. Bernstein. R. Luxemburg asus kohe, kui ta Saksamaale jõudis, koos saksa sotsiaaldemokraatia pahempoolse tiivaga võitlema bernsteinluse vastu. Oma artiklites, mis ta hiljem ühendas raamatuks «Sotsiaalne reform või revolutsioon» (1899), andis ta selge hinnangu Bernsteini teooriale. Ta paljastas seda, kuidas Bernstein moonutas K. Marxi õpetust ning eitas revolutsiooni, kuidas bernsteinlus kasvas kokku kodanlusega jne.

R. Luxemburg tervitas suure entusiasmiga 1905. a. revolutsiooni. Ta siirdus Varssavi ja tegutses seal aktiivselt. Tsaarivalitsus pani ta vanglasse, kus ta jätkas revolutsiooniliste brošüüride kirjutamist. Ta vabastati kautsjoni vastu ning 1906. a. sõitis tagasi Saksamaale, kuid säilitas tihedad sidemed poola töölisliikumisega.

R. Luxemburg oli kirglik võitleja imperialismi ja militarismi vastu. Juba 1900. a. II Internatsionaali kongressil Pariisis näitas ta, et on tekkinud maailmasõja hädaoht, mispärast on vaja sotsialistide energilist rahvusvahelist organiseerimist ja tegutsemist militarismi vastu. Selles vaimus esitas R. Luxemburg koos V. I. Leniniga II Internatsionaali Stuttgardi kongressil (1907) parandused A. Bebeli resolutsioonile suhtumisest imperialistliku sõja ja militarismi küsimustesse.

Rööbiti poliitilise võitlusega osutas Luxemburg rohkesti tähelepanu teoreetilistele probleemidele. 1913. a. ilmus tema kaheköiteline teos «Kapitali akumulatsioon», milles on eredalt esile toodud suurriikide koloniaalne röövimine, imperialistlik ekspansioon ja agressioon. Kuid samas ilmnesid ka tõsised vead, näiteks imperialismi hindamisel. Tema teine suurem teoreetiline teos «Poliitilise ökonoomia sissejuhatus» ilmus 1925. a.

Kui algas imperialistlik sõda (1914—1918), osutus R. Luxemburg üheks neist vähestest sotsiaaldemokraatidest, kes asus internatsionalistlikele positsioonidele ja mõistis otsustavalt hukka Saksa Sotsiaaldemokraatliku Partei juhtkonna šovinistliku sõjatoetamise po-

(Järg lk. 4)

Prof. emer. H. RIIKOJA 80-aastane

8. märtsil s. a. saab 80-aastaseks Eesti NSV teeneline teadlane, Loodusuurijate Seltsi auliige, professor Heinrich Riikoja — mees, kes 40 aastat oli Eesti juhtivaid zoolooge ja kes 60 aastat elust on olnud seotud Tartu Ülikooliga.

Juubilar astus ülikooli 1910. aastal ja lõpetas selle 1918. aastal loodusteaduste kandidaadina. Mõned aastad oli ta Treffneri gümnaasiumi õpetaja ja direktori asetäitja, alates 1917. aastast ülikooli töötaja — algul abijõud ja assistent, siis dotsent, erakorraline ja lõpuks korraline professor alates 1929. aastast. 1958. a. läks ta pensionile zooloogia kateedri juhataja kohalt.

Professori ja kateedrijuhataja töö kõrval oli H. Riikoja kolmel korral, kokku 10 aastat, Matemaatika-Loodusteaduskonna dekaan ja 1940. aastal lühikest aega esimene nõukogude-aegse Tartu Ülikooli rektor. ENSV Teaduste Akadeemia asutamisest alates oli ta viis aastat ka selle Bioloogia Instituudi hüdrobioloogia sektori juhataja. Doktoriväitekirja kaitses ta 1942. a., ja 1945. a. anti H. Riikojale Eesti NSV teenelise teadlase aunimetus.

Ta võttis aktiivselt osa ülikooli reorganiseerimisest kodanliku perioodi alguses. Saksluse väljatõrjumine ei olnud kerge. H. Riikoja koostatud on mitmed õppe- ja käsiraamatud ning tööjuhendid, mis kuuluvad esimese eestikeelse zooloogilise kirjanduse hulka, kuid on tänaseni kasutatavad. Selgrootute professorina on juubilar jaganud teadmisi mitte üksnes kahele bioloogide põlvkonnale, vaid ka arstidele, loomaarstidele, metsateadlastele jt.

Juubilari hinnatav teene on ka Eesti hüdrobioloogia rajamine. Kahekümnendail aastail alustas ta meie järvede ja jõgede süstemaatilist hüdrobioloogilist uurimist ja koostas esimesed ülevaated Eesti järvedest. Pärast sõda organiseeris ta kaks mitmeaastast ekspeditsiooni sisevetele — Emajõele ja Võrtsjärvele — ja oli 1950. a. alanud ja seni kestva Eesti järvede kompleksse hüdrobioloogilise uurimise üldjuhendaja. H. Riikoja ja tema õpilaste töö tulemusel on Eesti juba mõnikümmend aastat sisevete uurituse taseme poolest maailmas esirinnas. Suurem osa Eesti hüdrobiolooge, ihtüoloogе ja selgrootute zooloogia ala kraadiga inimesi on oma väitekirjad koostanud H. Riikoja juhendamisel.

H. Riikoja teaduslik tegevus ja sidemed on olnud laialdased. 1960. a. valis Loodusuurijate Selts, mille vanima sektsiooni — järvekomisjoni — esimees juubilar oli üle 30 aasta, ta oma auliikmeks. Olles omal ajal Rahvusvahelise Limnoloogide Ühenduse liige, on ta Eestit esindanud välismaistel zooloogide ja limnoloogide kongressidel ja korduvalt töötanud välismaal hüdrobioloogilistes asutustes.

Kõrgele eale vaatamata ei ole juubilar teaduslikku ja pedagoogilist tegevust katkestanud. Ta kuulub NSVL TA Ihtüoloogiakomisjoni Balti Osakonna koosseisu ja teaduslikesse nõukogudesse ülikoolis ning Eesti NSV Teaduste Akadeemias. Samuti jätkab ta teadusliku kraadi taotlejate juhendamist.

Endised töökaaslased Bioloogia-Geograafiateaduskonnast soovivad lugupeetud prof. H. Riikojale tervist ja energiat veel paljudeks aastateks.

Bioloogia-Geograafiateaduskonna, ENSV TA Zooloogia ja Botaanika Instituudi ja Loodusuurijate Seltsi hüdrobioloogid korraldavad prof. H. Riikoja juubeli puhul teadusliku sessiooni ettekannetega hüdrobioloogia arengust ja tulevikust Eestis. Sessioon toimub TRÜ aulas 6. märtsil 1971. a. algusega kell 15.

J. RISTKOK

R. Velskri fotod

SIRJE KALLASMAA

AGNES OJAVEER

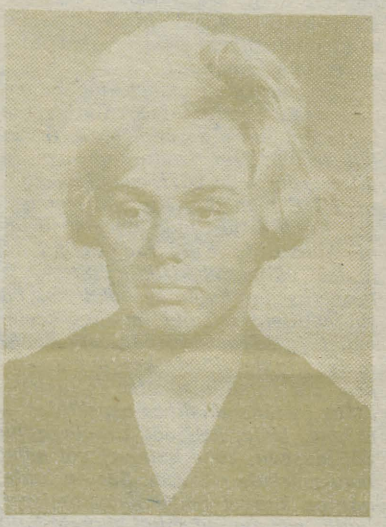

KAJA MÜÜR

LEIDA LUTS

100 a. Rosa Luxemburgi sünnist

(Algus 3. lk.)

liitika. Koos F. Mehringuga hakkas ta välja andma revolutsioonilist ajakirja «Internatsionaal». 18. märtsil 1915. a. Luxemburg arreteeriti. Vanglas kirjutas ta brošüüri «Sotsiaaldemokraatia kriis», mis ilmus 1916. a. «Juniuse» pseudonüümi all. V. I. Lenin tervitas selle ilmumist, hinnates seda kui üldiselt marksistlikku tööd. Samas märkis Lenin ka Luxemburgi vead.

1916. a. jaanuari lõpul vabastati R. Luxemburg vanglast. Koos C. Zetkini, K. Liebknechti jt. võttis ta osa «Spartakuse Liidu» — revolutsioonilise organisatsiooni rajamisest. K. Liebknechtiga organiseeris ta demonstratsioone mitmetes linnades. 10. juulil arreteeriti ta uuesti ning viibis vanglas kuni Novembrirevolutsioonini. Vanglas kirjutas ta rea sõjavastaseid brošüüre ja lendlehti. R. Luxemburg tervitas palavalt Oktoobrirevolutsiooni, kuid informatsiooni puudumise tõttu vanglamüüride vahel hindas ta mõnedes kirjutistes vääralt bolševike taktikat revolutsioonis. Teravas reetsotsas R. Luxemburgi ja K. Liebknechtiga hakkasid asutama Saksamaal kommunistlikku parteid. Asutamise kongressil (30. XII 1918—1. I 1919) esines R. Luxemburg ettekandega partei programmist.

R. Luxemburgi ja K. Liebknechti revolutsiooniline võitlus kutsus esile meeletu viha kontrrevolutsiooni leeris. Pärast Berliini proletariaadi ülestõusu mahasurumist kirjutas R. Luxemburg 14. jaanuaril 1919. a. oma viimases artiklis «Kord valitseb Berliinis», milles ta näitas, et mõrvarid ei saa hävitada revolutsiooni. 15. jaanuaril mõrvasid kaardiväe ohvitserid ülemjuhataja sotsiaaldemokraat Gustav Noske käsul metsikult Rosa Luxemburgi ja Karl Liebknechti.

V. I. Lenin hindas kõrgelt Rosa Luxemburgi — nimetas teda kotkaks, suureks kommunistiks, võitsimata revolutsioonilise marksismi esindajaks. Lenin soovitas avaldada tema teosed, rõhutades, et need on kasulikuks õppetunniks kogu maailma paljudele kommunistide põlvkondadele.

PUHH

MUINASJUTT
KUI NAISSOO PARIMATE OMADUSTE PROPAGEERIMISE VÕIMAS RELV

(päevakajaline lühireferaat)

Moto: Naine on nagu muinasjutt — me ei saa võtta teda tõsiselt, kuid ometi ta meile meeldib.

Naine muinasjutus — raske on leida midagi ülevamat inimkonna seniste väljamõeldiste hulgast. Hämmastama panev on mitmekülgsus, millega juba eelmised põlvkonnad on näinud naist.

Eelkõige on see töökus, mille abil naistegelane võidab kätte endale määratud koha sündmustikus ja lugeja südames. Vaevalt, et Seitsme Põialpoisi nimeline läbindajate brigaad (brigadir sm. Unimüts) oleks saavutanud nii silmapaistvaid näitajaid tootmistöös, kui nende elukondliku teenindamise kogu raskust ei oleks enda peale võtnud Lumivalgeke — kuningalossis kasvanud habras tütarlaps, kellel oli tihe side rahvaga ning kelle ilust isegi mööblisemed seinal legende lõid!

Või teine episood. Taat, tuntud kui kõrgete saakide meister, vajas abi naeri kadudeta koristamisel. Kelle poole pöördus ta kõigepealt? Loomulikult oma ustava sõbra ja võitluskaaslase Eide poole, kelle järele proovitud jõud ning organiseerimistalent olid tookord, nagu mäletame, lausa asendamatud.

Väljakujunenud naist iseloomustav hoolitsus kõige elava eest on muinasjuttude tütarlastel ilmnenud kohati juba eelkoolieas. Meenutagem üksnes Punamütsikese vnnastsalgavat võitlust eaka naistöötaja häireteta toitlustamise eest, millise tegevusega, nagu teame, kaasnes ühtlasi osavõtt kahjuliku uluki hävitamisest.

Ja milliseid eeskujulikke näiteid naistegelaste tunnete puhtusest pakub kogu vaadeldav kirjandus! Oleme ju kõik tundnud vaimustust näiteks imekauni tantsijanna meelekindlusest, kes ühe jala räpasesse sõtta jätnud tina-palgasõduri küünilistele lähenemiskatsetele vastas protestiga koldesseviskumise harvaesinevas vormis.

Muidugi ei olnud muinasjuttude tekkeaja kurnamis- ja vägivallaõhkkond soodne naise täielikuks õitselepuhkemiseks ja meil jääb üle vaid langetada pea selle edasipüüdva vaimu ees, mida nii kordaläinult kirjeldab lugu huldkalakesest. Millise visaduse ning eesmärgiselgusega see meretuultes ja lõhkises künas parkunud kätega naine võitles oma parema tuleviku eest, tuues ohvriks järjest suuremaid väärtusi! Me teame nüüd, et sellise võitluse lüüasaamine oli paratamatu ja seda enam elame me kangelannale kaasa.

On kogunenud piisavalt näiteid, et tähele panna: muinasjuttudes esinevate naiste iseloomujooned ja omadused on eranditult positiivsed, mistõttu langevad täielikult ühte tänapäeva naise iseloomujoontega. Ootamatult suur on sellest lihtsast järeldusest tõusev praktiline tulu meesterahvaste tarvis — ilmneb ju, et naissoo tundmaõppimiseks varem rakendatud üsnagi tülikaid meetodeid saab asendada muinasjuturaamatu süvenenud lugemisega!

Moto: Muinasjutt on nagu naine — algul näib, et temaga saab end ainult lõbustada, hiljem selgub, et tal on teisigi väärtusi.

H. HARJULA

Rapuntsel

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: ilus neiu istub aknalaual. Ilusad põlved, ilusad sääred ja ilusad säärikud. Säärikutega lööb ikka toks ja toks vastu seina.

Ütlen talle: «Ära toksi seina. Läheb katki ja määrdub ära.»

Tema ütleb mulle: «Ei, Rapuntsel, ei lähe katki midagi. Mul on tugevad noored jalad.»

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: ilus noor neiu tõmbab suitsu sisse nagu mantelkorsten.

Ütlen talle: «Ära suitseta. See rikub tervist. Sa haised suitsupigist nagu tuhatoos. Ükski poiss ei taha sind suudelda.»

Ta ütleb mulle: «Ei, Rapuntsel, ma suitsetan ikkagi. Ma ei oota, et poisid mind suudleksid. Ma suudlen neid ise!

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: kena noormees istub auditooriumis ja joonistab ilusa valge laua peale. Joonistab pastakaga ja — naisakti.

Ütlen talle: «Ära joonista lauale. See ei ole ilus.»

Tema ütleb mulle: «Ei, Rapuntsel, mul ei ole muud võimalust. Mul ei ole õlivärve kaasas.»

K. J. Petersoni auhinna statuut

1. Kristjan Jaak Petersoni auhind on ELKNÜ TRÜ Komitee auhind, millega ülikooli komsomoliorganisatsioon märgib kord aastas ära ühe Tartu Riikliku Ülikooli kollektiivi liikme, kelle ühiskondlik-poliitiline ja teaduslik kultuuriline tegevus on olnud heaks eeskujuks TRÜ komsomoliorganisatsiooni liikmetele, kes oma tegevusega on kaasa aidanud TRÜ komsomoliorganisatsiooni ees seisvate ülesannete lahendamisele. Auhind kannab Kristjan Jaak Petersoni nime, sest K. J. Peterson oli üks esimesi eesti soost üliõpilasi Tartu Ülikoolis, kes oma üliõpilasaegse tegevuse ja loominguga on jäänud jäädavalt meie kultuurilukku.
2. Isikuid auhindamiseks tuleb toimkonnale esitada, ettepanekuid võivad teha ainult TRÜ üliõpilased, teenistujad, õppejõud, komsomoligrupid, -bürood, ÜTÜ ringid, kateedrid ja teised ülikooli ning tema ühiskondlike organisatsioonide all-üksused.
3. Auhind kuulub väljaandmisele iga aasta 14. märtsil K. J. Petersoni sünnipäeval. Ettepanekuid auhinna määramiseks võtab ELKNÜ TRÜ Komitee vastu iga aasta veebruarikuu jooksul.
4. Auhinna määrab toimkond, kuhu kuuluvad EKP TRÜ Komitee esindaja, ELKNÜ TRÜ Komitee sekretär, TRÜ ÜTÜ Nõukogu esindaja, TRÜ Kunstikabineti juhataja ning 7 üliõpilast, kes määratakse ELKNÜ TRÜ Komitee büroo poolt üheks auhinna aastaks. Seega on toimkonnas 11 liiget ja absoluutseks häälteenamuseks 6 häält. Toimkonna tööd juhib ELKNÜ TRÜ komitee sekretär.
5. Kandidaatide arutamine toimkonnas toimub eelvooru ja peavoorude näol. Eelvoorus võetakse kandidaadid vastu läbiarutamiseks, selleks on vaja, et iga esitatud kandidatuur saaks eelvoorus absoluutse häälteenamuse. Ühes sellega on see kandidaat pääsenud peavoorudesse, kus igal toimkonna liikmel on igas voorus üks hääl. Auhinna saamiseks peab üks kandidaat saama peavoorus absoluutse häälteenamuse. Kui esimeses peavoorus laureaat ei selgu, võib toimuda veel kolm vooru, kus konkureerivad igas eelnevas voorus kahele esimesele kohale tulnud kandidaadid. Kui viie peavooru jooksul ükski kandidaat absoluutset häälteenamust ei saa, jääb auhind sel aastal välja andmata. Sobiva kandidatuuri puudumisel võib toimkond sellise otsuse teha ka hääletusele asumata.
6. Auhinnaks on rahvusliku võõ külge kinnitatud põletustehnikas tammepuust medal (diameeter 14 cm, paksus 3 cm). Medali esiküljel on Kristjan Jaagu kõrgreljeefis portree, mida ümbritseb ringikujuline tekst — «Kristjan Jaak Peterson (1801—1822)», medali tagaküljel «Kristjan Jaak Petersoni auninna laureaadile . . . . . Tartus, 14. märtsil 19 . .» (täielik nimi ja kuupäev). Originaalmedali juurde kuulub toimkonna otsusega auürik, millele kirjutavad alla toimkonna liikmed.
7. Auhinna üleandmine toimub igal aastal K. J. Petersoni sünnipäeval, 14. märtsil pidulikul aktusel. Kui laureaat ei saa mingil põhjusel aktusest osa võtta antakse auhind üle laureaadi poolt volitatud isikule.
8. K. J. Petersoni auhinna statuut ja kõik muudatused selles kinnitatakse ELKNÜ TRÜ komitee pleenumi poolt.

Suusataja vaatab kompassi

Buss jäi lummemattunud teel seisma. Arvo Kivikas hüppas välja olukorda uurima. Kümne sammuga ta kadus. Tuli tagasi: «Tuiskab nagu Siberi filmis. Bussiga edasi ei saa.»

Mis teha? Esimene päev vabariigi märkesuusatamise meistrivõistlustel läks hiilgavalt. Mati Ojandu meister, muid värvi medaleid Sirje Kallasmaale, Kale Vainerile ja Arvo Kivikale. Lisaks kümne hulgas Riina Post, Tiina ja Leena Pärnik, Vivian Joonas, Andres Metspalu ja Kalev Aun. Ja nüüd ei saa Vaida sovhoosist enam Arukülla teatevõistluste starti. See antakse kahe tunni pärast, kuid ees on 8 lummetuisanud kilomeetrit. Jätame bussi maha. Paneme suusad alla ning tõstame turjale enda ning Tallinna sõitnud võistluskaaslaste kraami ning hakkame vastu tuisku edasi trügima. Kõige ees vahvad tüdrukud, jõuame stardi ajaks siiski kohale.

Stardis on meid palju — neli nais- ja kolm meeskonda. Ja mitte ainult palju. Tartu noori tudengeid tuleb juba Põhja-Eesti võsametsadeski arvestada, rääkimata Lõuna-Eesti radadest. Ülikooli võistkonnad heitlevad vapralt. Riina Võhma, Kale Vainer ja Sirje Kallasmaa jäävad teistele püüdmatuks. Pronksmedalid viivad Sõbra tänavale Tiina ja Leena Pärnik ning Riina Post. Esmakordselt suurkonkurentsis esinenud Anne Räim, Imbi Talts ja Anne Alupere tulevad kohe neljandaks! Meestel veab kehvemini. Küll ees veel viimase vahetuse viimases kontrollpunktis, tuilakse lõppu üksnes neljandana (rada oli halvasti tähistatud). Kuid ilmišis vaadatakse kaardile kantud kontrollpunktid üle ja kaks varem saabunud võistkonda lähevad trahviringidele. TPI tuleb esimeseks (ka Jairi Salumäe esineb nüüd seal), üle noatera saavad Arvo Kivikas, Mati Ojandu ja Arne Kivistik siiski hõbemedalid. Andres Metspalu ja Kalev Aun koos Olavi Kärneriga pärivad seekord neljanda koha.

Uuel nädalavahetusel ootavad orienteerujaid Nelijärves suusarajad. Seal asutakse heitlema «Kalevi» paremate selgitamiseks.

A. KIVISTIK

Auto- ja korteri-soovijad

Neid, kes on esitanud ametiühingukomiteele avalduse auto ostmiseks enne 1967. a., palutakse tulla komiteesse ümberregistreerimisele kuni 1. apr. 1971. a.

Need, kes soovivad endale lasta kooperatiivmajja korteri ehitada, pöördugu avaldusega kuni 15. märtsini ametiühingukomiteesse.

BIOLOOGIDE VILISTLASÕHTU aigab teisipäeval, 9. märtsil kell 19 peahoone kohvikus «Sophokles». Kell 20 esineb kirjanik JAAN KAPLINSKI.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 1341. MB-00324.

Raamatupalat

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 7 Reedel, 12. märtsil 1971. a. XXIV aastakäik

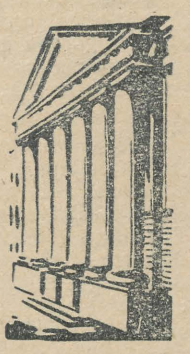

ACTA DIURNA

Möödunud teisipäeval toimunud bioloogide vilistlasõhtul rääkis kirjanik JAAN KAPLINSKI elukaitse probleemidest. Elavas mõttevahetuses avaldati üsnagi erinevaid seisukohti, kuid ühega olid kõik nõus — inimese elukeskkonna kaitse küsimuse lahendamisel on määrav tähtsus inimkonna saatusele.

Kristjan Jaak Petersoni AUHINNA toimkonnas 1970

Kristjan Jaak Petersoni kirjandusauhind, ELKNÜ TRÜ komitee auhind, määrati filoloogiadoktor **August Annistile** teose ««Kalevala» kui kunstiteos» (1970) eest.

1971

4. märtsi õhtul istus komsomolikomitees koos K. J. Petersoni auhinna 1971. a. toimkond (K. Koger, I. Kolka, T. Kuldsepp, M. Kubo, E. Kägo, V. Peedimaa, K. Põllu, R. Sander, T. Sulling ja A. Tamm.) Ettepanekuid oli laekunud 11, pärast nende läbivaatamist eelvoorus kinnitas toimkond 7 neist, J. Aul, V. Alttoa, P. Ariste, J. Tammeorg, K. Ramul, E. Raudam, V. Masing, kandidaatideks.

Seejärel, arutanud läbi kandidatuurid, asus toimkond peavooru juurde, kus laureaadiks saamisel oli kandidaadil vaja saada 6 häält, vastasel korral oleks hääletusprotseduuri korratud. Peavoorus selgus laureaat juba esimesel hääletamisel. Selleks sai TRÜ teadusala prorektor dotsent Johannes Tammeorg, kelle kandidatuuri olid esitanud TRÜ Majandusteaduskonna Majanduslike Suhete Klubi, Arstiteaduskonna farmaatsiaosakonna komsomolibüroo ja ÜTÜ nõukogu.

Seega otsustati 1971. a. K. J. Petersoni auhind anda Johannes Tammeorule ülikooli teaduse arendamise ja noorte teadlaste kasvatamise eest.

Auhindade kätteandmine toimub 13. märtsil kell 16 pidulikul aktusel TRÜ aulas.

Toimkond

Tänuavaldus

Meie ülikooli rektorile saabus Moskva Kõrgema Hariduse Õppe-Metoodiliselt Valitsuselt tänuavaldus, milles Kõrgema Hariduse Õppe-Metoodiline Valitsus ja Kõrgema Kooli Pedagoogika Teaduslik-Metoodiline Nõukogu **avaldavad** tänu järgmistele seltsimeestele:

M. Titmale ettekande eest teemal «Kõrgematesse koolidesse astujate maailmavaate tundmaõppimine kui edasise diferentseeritud kasvatustöö alus»;

B. Nezdvetskile, H. Liimetsale ettekande eest teemal «Mõningad pedagoogilised abinõud, mis aitavad kaasa esimese kursuse üliõpilaste kohanemisele kõrgemas koolis».

Ettekanded esitati Kõrgema Kooli Pedagoogika Teaduslik-Metoodilise Nõukogu VI pleenumil, nad äratasid pleenumist osavõtjate hulgas suurt huvi.

Venia legendi

Dotsendikutse taotleja, majandusgeograafia kateedri dotsendi kt. Ann Marksoo loeng *venia legendi* saamiseks teemal «Linnastumise ja rahvarände tendentsidest Eesti NSV-s» toimub neljapäeval, 18. märtsil 1971. a. kell 16 geograafia auditooriumis.

A. RÕÕMUSOKS,
Bioloogia- ja Geograafiateaduskonna dekaan

Pidulik kogunemine ülikooli aulas

K. J. PETERSONI AUHINDADE KÄTTEANDMINE TOIMUB PIDULIKUL AKTUSEL TRÜ AULAS LAUPÄEVAL, 13. MÄRTSIL K. A. KELL 16.

TRÜ rektori käskkiri

nr. 118-k 5. märtsil 1571. a.

Rahvusvahelise naistepäeva puhul õnnitlen Tartu Riikliku Ülikooli naisperet. Soovin meie naistöötajatele edu edaspidises töös valitud erialal, ühiskondlikus tegevuses ning koduses majapidamises.

Avaldan seniste töötulemuste eest tänu järgmistele seltsimeestele:

AJALOO-KEELETEADUSKONNAST

prodekaan Linda ERINGSONILE, dotsendi kt. Aino LUNGELE, vanemõpetajatele Amanda KRIIDILE, Gerda LAUGASTELE, Ellen TURULE, Niina STOROŽENKOVALE, Koidu UUSTALULE, õpetaja Heli PAKILE, assistent Ester LEPIKULE, vanemlaborantidele Juta KULLILE, Aino PRATKALE, Heljo RAJANDOLE, laborantidele Sirje JÕELE, üliõpilastele Anne MÄGILE, Kädi RIIKOJALE, Liivi LUBJALE, Ene-Maris MIKONELE, Eha VIISELE, Hille ÕKILE, Gita JOFFELE, PILLE PUNGALE, Roza PÕDRALE, Jelena RAIDILE, Anne VAHILE, Krista KAERALE, Kai VALGERISTILE, Katrin LAASILE, Ainu ALBERTILE, Mare PORGILE, Maie RAATMALE, Tiiu KRAUSELE, Helgi LUIGELE, Maivi PÄRTELPOJALE, Helma TÄHELE.

ARSTITEADUSKONNAST

dotsentidele Kadri GROSSILE, Virve KASELE, Valve SAARMALE, Lia SILDVERILE, assistentidele Inge LIIVILE, Klavdia LAAMANNILE, Liidia VAINULE, Regina KASKMETSALE, Mare LINNULE, Liivia LUTSULE, Dagmar KULDEVALE, nooremale teaduslikule töötajale Aili TÄHEPÕLLULE, tehnik Viivi LUHALE, vanemlaborantidele Helga TIBBINILE, Aasa RAUDSEPALE, Endla KODRESELE, vaneminsener Asta MADISSONILE, dispetšer Irina DUPLEVSKAJALE, laborantidele Urve PÄRLELE, Silvi TRUUSILE, Endla KIISILE, vanempreparaator Kaie PÄHNAPUULE, preparaator Leontine TEESALULE, üliõpilastele Inna SARVELE, Svetlana POLANSKAJALE, Evi TAMMEKIVILE, Natalia LOIBERGILE, Kersti VALGMELE, Inger ADAMOVSKAJALE, Julia VENJOVITSEVALE, Maike ESLONILE, Lea SEPPALE, Ursula JUGALALE, Katrin KOTSARILE, Ene MAASEPALE, Tiina KATTAILE, Galina FILIPPOVALE, Maire KIHOLE, Annika LAKSILE, Lidia LITVINOVALE, Ludmilla ARTJUHHOVALE, Urve MÕISTUSELE, Tiiu TAMMERAIDILE, Sirje NEEMELAIULE.

BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKONNAST

vanemlaborant Eva NIISONILE, insener-keemik Maia PORGILE, insener Vaike VANAMBILE, üliõpilastele Kai ALMERELE, Riina VARBLASELE.

FÜÜSIKA-KEEMIATEADUSKONNAST

prodekaan Olga MANKINILE, dotsendi kt. Ruth LIASELE, assistent Helvi VAHEMETSALE, nooremale teaduslikule töötajale Galina POSMETUHHOVALE, Aino PIHLILE, Anu ROOSILE, stažöör Erika PETJÄRVELE, laborant Linda REBASELE, vanempreparaator Helga HAANILE, Anna PAASILE, üliõpilastele Riina JAANISOOLE, Krista EISLERILE, Milvi KOLLISTILE, Tiiu MEIDLALE, Helle KORKUNILE, Marika KRAVETSILE, Annika MITSILE, Tiiu-Mai SARAPUULE.

KEHAKULTUURITEADUSKONNAST

õpetaja Eugenia UIBOLE, assistent Katrin TOMSONILE, üliõpilastele Evi LINNULE, Riina SÕERDELE, Tiina TOROPILE.

MAJANDUSTEADUSKONNAST

prodekaan Maimu KUUSELE, laborantidele Hilja NAMMILE, Rita TULLUSELE, tehnik Juta FREIBERGILE, üliõpilastele Sirje KALLASMAALE, Tiiu KANNILE, Riina POSTILE, Natalja JURTSIKOVALE, Elene HARTMANOVALE, Svetlana FEDOTKINALE, Hija PEETSULE, Evi KULBILE, Ene KONSINILE, Anne VASARALE.

MATEMAATIKATEADUSKONNAST

dotsent Ene-Margit TIIDULE, vanemõpetaja Ivi VAINIKKOLE, vanemlaborant Ludmilla PTŠELOVODOVALE, laborant Kersti KOLGILE, vaneminsener Mare KALBERGILE, insener Evi EELMALE, aspirant Ellen VEEBERILE, üliõpilastele Malle LEHESELE, Aime VAINOLALE, Leini SAARELE, Raissa SORGINALE, Viive TAMMELE, Hille-Made VARULILE.

ÕIGUSTEADUSKONNAST

vanemlaborant Silvia ORGLALE.

ADMINISTRATIIV-MAJANDUSOSAKONNAST

koristajatele Helene TIPPOLE, Elsa KUUSELE, Ella KARTSEVILE, vaneminsener Mare KERMALE, meister Milaniida PASTAKULE, asjaajaja Armilda LEPINILE, raamatupidaja Ksenia TAMMELE, vanembibliograaf Valve VOOGLAIULE, vanemraamatukoguhoidjatele Siiri LUTSULE, Heljo-Mall LAASILE, raamatukoguhoidja Ene JAANSONILE.

TRÜ REKTOR A. KOOP

August ANNIST 1970

Kui heita põguski pilk August Annisti tööde bibliograafiale, mis algab aastaga 1919, siis hämmastab meid selle ulatus ja mitmekülgsus. Tõlked mitmest keelest, luuletused, kirjandus- ja folkloristika-alased uurimused, filosoofilised arutlused, retsensioonid, kirjandusteoreetilised käsitlused, populaarteadusliku kirjanduse soetamine — see pole veel kaugeltki täielik loend nendest valdkondadest, kus Annist on rühmanud.

Sellest avarast huvidehorisondist aga kerkivad «maailmasammastena» teosed, mille loomisest oleks jätkunud mitme mehe elutööks. Kõigepealt kapitaalsed «Kalevipoja» uurimused («Kalevipoeg» eesti rahvaluules — 1934; «Kalevipoja» saamislugu — 1936; «Kalevipoeg» kui kunstiteos — 1944), millele hiljem järgnes juhtiv osavõtt rahvuseepose akadeemilise väljaande toimetamisest. Huvi Kreutzwaldi vastu on andnud veel uurimuse «Friedrich Reinhold Kreutzwaldi muinasjuttude algupära ja kunstiline laad» (1966).

Eepose-titaanid on nähtavasti Annisti elutöö kõige iseloomulikumaks märksõnaks. Annisti käe alt on tulnud «Kalevala» (1939, 1959), «Iliase» ja «Odüsseia» tõlked, ta on ümber pannud vene bõliinasid ning loo Igori sõjaretkest. Vaevalt on meil kedagi teist sellise haardega kultuurivahendajat Annisti kõrvale panna. Lisaks sellele on ta ise loonud meie regivärsimotiive kasutades kunstiehedaid eepilisi teoseid ning kirjutanud tunnustatud raamatu «Kalevalast» kui kunstiteosest. Viimatimainitud raamat kuuluski möödunud aastal auhindamisele K. J. Petersoni kirjandusauhinnaga, kusjuures kõigele sellele oli võimsaks taustaks autori kogu eelnev töö, mis on omamoodi kaasaegseks jätkuks K. J. Petersoni folkloori ja muinaskultuuri ihalusele.

Laekunud ettepanekuid vaagides tuli auhinna toimkond järeldusele: ülikooli kõige teenekam mees 1970. aastal on teadusala prorektor Johannes Tammeorg. Põhjus mahub ühte lühikesse lausesse: ülikooli teaduselu arendamise eest. Selle lause sisu lahkamine nõuaks aga raamatu kirjutamist. Eks see ole tagasihoidlik tunnustus mehele, kes on juhtinud ülikooli teaduselu juba pikema aja jooksul. Ilmselt seetõttu viivitub oma doktoritöö lõpetamine — rõõm on suurem, kui teiste tööd jõuavad kiiremini kaante vahele. Ei anna tal süda rahu ja tööpäev kahekordistub, kui lahendamist vajavad küsimused, millest

Johannes TAMMEORG 1971

sõltub uue laboratooriumi rajamine või unikaalse aparatuuri muretsemine.

Prorektor J. Tammeorgu ei jäta rahule teaduse tulevik, ja seda mitte ainult ülikooli, vaid kogu vabariigi ulatuses. Ega muidu pööraks ta nii suurt tähelepanu noorte teadlaste kujundamisele juba *alma mater*'i seinte vahel.

Olles ise oma erialal tunnustatud mees, oskab ta farmaatsiateadust armastama panna ka üliõpilasi. Ja kus see ilmneks veel paremini kui tema loengutel, millest ükski üliõpilane ei pea võimalikuks puududa. Farmaatsiaringi liige aga leiab erialas uusi nüansse, kui konkursi või konverentsitöö juhendamise on endale ülesandeks võtnud dotsent Tammeorg.

Toimkond soovib jätkuvat energiat teaduse edendamisel ülikoolis.

Kristjan Jaak Petersoni auhinna toimkond

Teid huvitab Matemaatikateaduskond?

TRÜ rotaprindi järjekordse väljaande — brošüüri «TRÜ Matemaatikateaduskond» ülesandeks on anda ülevaade TRÜ Matemaatikateaduskonna kolme osakonna tegevusest ja õppimisvõimalustest nendes. Kõne all oleva väljaande koostas matemaatikateaduskonna õppejõudude kollektiiv.

Brošüüri juhtartikkel on pühendatud matemaatika koha määramisele kaasaegses maailmas ja matemaatiku ning matemaatika pedagoogi elukutsele kui moodsaimale. Matemaatikateaduskonna dekaan E. Jürimäe tutvustab lugejat teaduskonna eelkäijatega ja praeguse struktuuriga. Samas näidatakse ära asutused, kus töötavad TRÜ lõpetanud matemaatikud.

Brošüüris on leitud koht ülevaatele matemaatika õpetamise ajaloost Tartu ülikoolis ja antud ülevaade TRÜ Matemaatikateaduskonna osakondade tööst, spetsialiseerumisvõimalustest nendes, tööleasumisest jm.

Missuguseid funktsioone teaduskonna õppetööl ja üliõpilaste spetsiaalsuse väljakujundamisel täidavad teaduskonna kuus kateedrit ja TRÜ Arvutuskeskus, seda selgitavad lugejale arvutuskeskuse ja vastavate kateedrite juhatajad.

Brošüüri mitmekesistab erinevate šriftide kasutamine ja sobivalt valitud fotomaterjal.

Konkurss

- Käesolevaga kuulutab TRÜ komsomolikomitee õppesektor välja konkursi parimate kursuste (õpperühmade) väljaselgitamiseks ülikoolis 1970/71. õ.-a. kevadsemestril.
- Konkursist osavõtt on võimalik kõigil neil kursustel (rühmadel), kes nädala jooksul pärast antud juhendi ilmumist ajalehes esitavad komsomolikomiteele vastavasisulise avalduse komsorgi ja kursusevanema allkirjadega.
- Esitatava avalduse juurde tuleb lisada kursuse (rühma) nimekiri ja kõigi osavõtjate talvise sessiooni tulemused.
- Hindamisele kuulub:
  - õppe- ja teaduslik töö kursusel,
  - kursuse elu väljaspool loenguid,
  - õppedistsipliin.
- Kursuse õppeedukuse üle otsustatakse kahe viimase sessiooni tulemuste alusel.
- Oma kursuse teaduslikust tööst ja saavutustest informeerib komsorg õppesektorit aruandega.
- Kursuse komsomolielu ja ühiskondlikku aktiivsust peegeldavad tööplaani täidetud punktid, samuti väljaspool tööplaani teostatud üritused. Kursus peab semestri jooksul tehtu fikseerima kirjalikus aruandes, mille vormi (kursuse päevik, fotoalbum, välklehed jms.) võib igaüks valida vabalt.
- Iga võistlev kursus peab vähemalt kahest üritusest kursusel eelnevalt teatama komsomolikomitee õppesektorile, et sektori liikmed saaksid üritusest osa võtta.
- Kõik aruanded esitatagu komitee õppesektorile hiljemalt 1. juuliks k. a., kevadise sessiooni hinded vahetult pärast sessiooni lõppu.
- Komsomolikomitee õppesektori poolt ettevalmistatud materjali vaatab läbi ja kuulutab välja võitjad komisjon koosseisus: ELKNÜ TRÜ komitee sekretär M. Kubo, õppeosakonna juhataja R. Tani, komsomolikomitee õppesektori juhataja A. Reinmaa.
- Võitjate kinnitamisel võtavad komisjoni tööst osa nende teaduskondade (pro)dekaanid, kellele alluvad tugevamad konkureerivad kursused (rühmad).
- Komisjon langetab oma otsuse 1. oktoobriks 1971 ja avaldab konkursi tulemused ajalehes «Tartu Riiklik Ülikool».
- Rektor on võitjatele kinnitanud järgmised preemiad:
  - I koht — 5-päevane suusalaager Käärikul järgmisel talvevaheajal;
  - II koht — ekskursioon Leningradi;
  - III koht — ekskursioon Lätisse—Leedusse.

Komsomolikomitee
õppesektor

„Noor-Eesti" — Soome

Kui sa oled huvitatud «Noor-Eesti» — Soome suhetest ning Kr. J. Petersoni mõningatest iseloomujoontest, siis tule 19. märtsil kell 19 peahoone auditooriumi 140 ÜTÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule ringi töökoosolekule. Ettekanded S. Baumilt ja T. Kuldsepalt. Esineb ka «Amores».

Juhatus

EKP TRÜ komitee õppe-teaduslik sektor korraldab nimetatud teemal arutelu s. a. 26. märtsil algusega kell 15 parteikomitee ruumes. Oodatakse kõiki, kellel huvi teoreetilise arutelu vastu.

Mitu õppejõudu teaduskonnale?

Meie päevil on ühiskondlike süsteemide areng ja nende juhtimine muutunud sedavõrd keerukaks ning töömahukaks, et otsitakse võimalusi vastava töö osaliseks üleandmiseks arvutile. Arvuti jaoks vajalik eeltöö ongi selgitanud, mida kujutab endast juhtimise mehhanism ja otsustamisviisid.

Teame, et juhitava objekti jaoks määratakse valikuvõimaluste hulk (1°) **algtingimustega** ning valiku suund (2°) **eesmärgi** abil. Kui viimane on küllalt abstraktne, keeruline või mittemõõdetav, hinnatakse objekti tegevuse eesmärgipärasust kaudselt. Selleks muudetakse mingi sobiv näitaja eriti oluliseks näitajaks ehk (2a) **kriteeriumiks** ja mõõdetakse viimase suurust.

Iga otsustamine, täpsemini küll otsuse elluviimine, avaldab objektile tagasimõju, mida nimetatakse (3°) **tagasisideks.** Et objektil on veel teatav kohanemisvõime ehk (4°) **ärrituvus,** siis eelkirjeldatud süsteem kujundab objekti sisemise juhtimise ehk **automaatreguleerimise.** Väga palju sellest, mida me enda ümber näeme, ongi teatavate automaatreguleerimise süsteemide koosfunktsioneerimise tulemus.

* * *

Objekti juhtimisahelasse lülitatud juhtiv töötaja peab tagama objekti tegevuseks vajalike juhtimisotsuste (sageli operatiivse) kujunemise. Seejuures on põhimõtteliselt olemas äärmuslikud juhud, mille korral otsustamisprintsiibid puuduvad (juhuslik otsus), on liialt isikupärased (subjektiivne otsus) või siis asjakohased, kuid liialt jäigad. Nii nendel kui ka kõigil vahepealsetel kordadel on mõeldav juhtida sel teel, et langetada kõik vajalikud otsused igakord uuesti. Siis on aga liialt palju jooksvat tööd ning otsused hilinevad, jäävad unarusse perspektiivid jm. Teine võimalus, mille korral osa otsuseid kujuneb eelvaadeldud süsteemi 1°—4° abil automaatselt, on realiseeritav üksnes õigete juhtimisprintsiipide olemasolu korral. Ühtlasi on ilmne, et perspektiivne on vaid viimase juhtimisviisi ülesehitamine.

Et juhtimiseks vajalik alginformatsioon peab olema väga mahukas ja usaldatav, sai ilmsiks alles arvutite rakendamisel. Kui olemasolev informatsioon ei anna tervikliku ülevaadet, kaotab juhtimine järk-järgult planeeriva aspekti ja halvimal juhul muutub n.-ö. sabast juhtimiseks tulekahjukustutamise printsiibil (tugevdatakse nõrgemat lüli, aidatakse kõige enam hädasolijat jne., kusjuures vahel otsustatakse häda suuruse üle ainult kaebelemise intensiivsuse jms. põhjal).

* * *

Kui vaadelda ülikooli viimaste aastate praktikat, kus allasutuste üldsusele apelleerivad «nutulaulud» mitmesugustel koosolekutel on lämmatamas nende koosolekute positiivseid eesmärke, peab kordama loosungit «Aita iseennast!». Puudutab ju vastav küsimuste ring eelkõige ülikoolisisest jaotamist, nagu õppejõudude kohad, abiõppepersonal, ruumid, remont, korterid, teaduslikud nimetused jne.

Ülikooli parteikomitee õppe-teaduslik sektor (L. Allikmets, R. Hagelberg, A. Koop, K.-S. Rebane ja allakirjutanu) peabki vastavalt aruande- ja valimiskoosoleku otsusele lahendama sel aastal ühe probleemi, nimelt välja töötama ja kinnitama õppejõudude kohtade teaduskonniti jaotamise süsteemi. Sama kohustus kerkis ka teisest aspektist kui eeldus õppetöö ratsionaalsemaks korraldamiseks (vt. R. Hagelbergi artiklit meie ajalehes s. a. nr. 4—6). Et vastav töö peaks edaspidi laienema abiõppepersonalile ning jätkuma ka teaduskonnasisesel jaotamisel (muidu on seal õppeprotsessi ratsionaliseerimine tõkestatud kateedritevaheliste pingetega), tuleks küsimust eelkõige vaadelda teoreetilises plaanis, et alles seejärel siirduda konkreetsete arvude juurde. Käesolev kirjutis püüabki esitada teatava juhtprobleemistiku.

* * *

Arvatavasti peaks õppejõudude kohtade arvu määramine toimuma poolautomaatselt, s. o. teatavad printsiibid peaksid andma lähendi, mida rektoraat saaks teatud määral korrigeerida. Otsustavalt tuleks eitada kohtade ainuisikulist jaotamist, mis kutsuks esile rea ebaterveid ja -soovitavaid nähtusi.

Kuid missugused need printsiibid peaksid olema? Vaatleme möödunut. Eelviimastel aastatel määrati õppejõudude arv teaduskonna tinglik-faktilise koormuse alusel (pluss veel teaduskondadele mitteteadaolev ümberarvutus). Tinglikkus väljendus kahes liinis: arvestamata jäi rühmade koosõpetamise võimalus ja teaduskond ise sai muuta oma koormuse suurust õppeplaani kaudu. Et aga vaadeldavate kohtade üldarv ülikoolile oli (ja on) fikseeritud suurus, siis taandus iga teaduskonna niisugune tegevus, nagu mõneinimeseliste gruppide spetsialiseerumine, fiktiivse koormuse näitamine jms. eeliste loomiseks oma erialale teiste arvel. Eelisolukorda sattunud teaduskonnas aga jätkus aega ja päid, et saavutatud edumaad kindlustada. Tülitati ja tüüdati juhtkonda, taotleti ja saavutati oma olukorra isoleeritud arutamist jne. Seejuures oli juba ette teada, mida kuskilt taotleda.

Möödunud õppeaastal jaotati õppejõududele kohti uutel alustel, mis seisnesid vastava arvu määramises teaduskonna üliõpilaste arvu põhjal ning tulemuse korrigeerimises «sisse,» ja «väljalangemiste» konkreetsete arvude põhjal.

Mida öelda selle printsiibi kohta? Alustame positiivsega. Esiteks objektiivsem ja avalikum, mistõttu tervendab ülikoolisisest asjaajamist ja allutab üksiklülid kollektiivi üldhuvidele (selle järgi on meil aga märgatav vajadus). Teiseks loob võimalused õppetöö ratsionaliseerimiseks nii teaduskonnas kui ka teaduskonniti (ning isegi sunnib neid kasutama). Näiteks võimaldub minna loengute suurelt arvult nende vajalikule arvule, vähendada loengute raiskamist kooslugemiste laiendamise ja üleaastati lugemise jms. arvel. Kolmandaks tekib mõjus tarve praktika vajaduste uurimiseks ning ettevalmistuse selliseks korrigeerimiseks, et lõpetajate järgi oleks nõudmine. Neljandaks tekib tõsine huvi õppetöö edukuse vastu, kui teaduskond ei lasku «devalveeritud» diplomite väljaandmiseni (nähtavasti tekib sisemine mõttevahetus). Arvatavasti suureneb ka tegevus sisseastujate kvaliteedi parandamiseks teaduskonna käsutuses olevate vahenditega. Viiendaks on iga teaduskond oma perspektiivides teadlik ning saab otstarbekalt tegutseda. Kuuendaks kaob «tasuta» töö kergekäelise tellimuse harjumus ning suureneb huvi õpetatava aine sisu vastu. Tähelepanu keskendub ka spetsialisti hariduskomponentide maksumusele (näiteks matemaatikute ideoloogiline ettevalmistamine «maksab» aastas 2079 tundi ja füüsiline — 2075 tundi).

Kuid on ka puudusi. Esiteks tekib tendents minna teaduskonnasisesele «naturaalmajandusele», s. o. õpetada oma jõududega teise teaduskonna aineid ja vältida niiviisi «raha» väljamaksmist (vaja rektoraadi fikseeritud seisukohta!). Teiseks ei peegeldu eelseisvad muutused, mis tulenevad üliõpilaste arvu suurenemisest või õppeplaani muutmisest (rektoraadi varu!). Kolmanda probleemi tekitavad väikese tarbijaskonnaga nn. rahvuslikud erialad. Arusaamist on vaja ka siin, kuid vaevalt peab kompenseerima mõõdalaskmisi teaduslike suundade või abiasutuste planeerimisel kas ülikoolis või vabariigis õppetöö niigi pingsatest varudest. Neljandaks jääb arvestamata sisseastumiseksamite töö ning ettevalmistusosakonna tegevus.

Näib, et arutelu aluseks tuleb võtta uus süsteem. Siis muutub teaduskonna üliõpilaste arv peakriteeriumiks ja õppejõudude arv tagasiside kanaliks. Et see sisuliselt õppetöö algtingimuste hulka kuuluv näitaja on osutunud teaduskondadele väga oluliseks, siis võib oletada, et uus süsteem funktsioneerib edukalt.

Märkus. Et õppejõudude koosseis ja tunnitasufond on ette nähtud üheks ja samaks eesmärgiks, siis peaks nende jaotamine kujutama endast ühtset tervikut.

J. REIMAND,
EKP TRÜ komitee õppe-teadusliku sektori juhataja

Arstiteaduskonna esimene naisdoktor sõjajärgsel perioodil

25. II 1971. a. kaitses Leningradis NSV Liidu Meditsiini TA Sünnitusabi ja Günekoloogia Instituudi nõukogu ees edukalt oma doktoridissertatsiooni TRÜ Arstiteaduskonna sünnitusabi ja günekoloogia kateedri dotsent Kadri Gross.

Dotsent K. Gross on Tartu Riikliku Ülikooli kasvandik. TRÜ Arstiteaduskonna lõpetas ta 1950. a., seejärel töötas sama teaduskonna sünnitusabi ja günekoloogia kateedri assistendina. Ajavahemikul 1952—1955 õppis ta aspirantuuris Leningradis Nõukogude Liidu Meditsiini TA Sünnitusabi ja Günekoloogia Instituudi juures. Kandidaadidissertatsiooni kaitses samas 1956. a. 1956. a. omistati K. Grossile dotsendikutse.

Kateedri kollektiiv ja Arstiteaduskond tunnevad dotsent K. Grossi väga hea lektorina ja printsipiaalse pedagoogina. Loengute sisukuse ja kaasaegsusega on dots. K. Gross eeskujuks kateedri liikmeile. Aastaid on ta koordineerinud kateedri õppetööd ja pidevalt kirjutanud ning täiendanud kateedri õppe-metoodilisi juhendeid. Dotsent K. Gross kuulub Arstiteaduskonna õppe-metoodilisse komisjoni, kus tema töö õppeprotsessi efektiivsuse tõstmisel on leidnud tunnustust.

Dotsent K. Grossil on pikk ravitööstaaž. Tema initsiatiivil (kaheaastases doktorantuuris viibimise ajal) organiseeriti Tartu Kliinilise Sünnitusmaja juurde kaasaegne endokrinoloogiline laboratoorium, kus dots. K. Gross ka praegu on konsultandiks. Endokrinoloogilisi haigeid konsulteerib ja ravib ta kogu Eesti NSV ulatuses. Ta on Eesti NSV Tervishoiuministeeriumi juures asuva endokrinoloogia probleemkomisjoni liige.

Dots. K. Gross on tuntud kui erudeeritud teadlane. Ta on publitseerinud 35 teaduslikku artiklit, peamiselt günekoloogilise endokrinoloogia alalt. Hulgaliselt on ta teinud populaarteaduslikke töid (loengud, 9 publikatsiooni).

Dots. K. Gross võtab peale õppe-, teadusliku ja ravitöö aktiivselt osa ka ühiskondlikust tööst. 1959. aastast alates on ta NLKP liige. Ta on täitnud ja täidab praegugi väga kohusetruult mitmesuguseid vastutusrikkaid ühiskondlikke ülesandeid. Nii on dots. K. Gross olnud TRÜ Arstiteaduskonna a/ü büroo esimees, TRÜ a/ü komitee liige, korduvalt TRÜ parteikomitee liige. Praegu töötab TRÜ Arstiteaduskonna parteibüroo liikmena.

Tema õppe- ja teaduslikku tööd ning ühiskondlikku aktiivsust on kaväärilselt hinnatud. Dots. K. Grossile on korduvalt avaldatud kiitust TRÜ rektori käskkirjaga. Teda on autasustatud märgiga «Tervishoiutöö eesrindlane».

Dots. K. Grossi doktoridissertatsioon teemal «Generatiivsest funktsioonist naistel kilpnäärme haiguse korral» valmis aastatepikkuse süstematiseeritud uurimistöö tulemusena ja pakub huvi nii teoreetilisest kui ka praktilisest aspektist mitte ainult akušööridele-günekoloogidele, vaid ka endokrinoloogidele ning terapeutidele. Dots. K. Grossi doktoritööle andsid ametlikud oponendid professor meditsiinidoktor S. Haskin, bioloogiadoktor O. Savtšenko ja professor meditsiinidoktor K. Kõrge väga kõrge hinnangu.

Dots. K. Gross on TRÜ kollektiivis kolmas, aga Arstiteaduskonnas esimene naine, kes sõjajärgsel perioodil on kaitsnud doktoridissertatsiooni. Selle märkimisväärse saavutuse puhul soovime talle eelkõige head tervist, palju õnne ja häid kordaminekuid nii isiklikus kui ka ühiskondlikus elus.

TRÜ Arstiteaduskonna sünnitusabi ja günekoloogia kateedri kollektiiv

ELNÜ TRÜ komitees

● Büroo andis NLKP liikmekandidaadiks astumiseks soovituse Kanepi Keskkooli õpetajale Madis Kukele, eksperimentaalfüüsika kateedri stažöörile Aleksei Gavrilovile, eesti filoloogia osakonna IV kursuse üliõpilasele Toivo Kuldsepale, farmaatsiaosakonna III kursuse üliõpilasele Ene Kägole, füüsika pedagoogilise osakonna V kursuse üliõpilasele Harri Faimannile, matemaatika vene osakonna V kursuse üliõpilasele Vladimir Flaiserile ja pedagoogilise osakonna V kursuse üliõpilasele Andi Tammele, ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitjale Siim Kallasele.

● NLKP liikmeks soovitati eesti filoloogia osakonna V kursuse üliõpilane Tõnu Seilenthal.

● Komitee büroo arutas leninliku arvestuse käiku ülikooli komsomoliorganisatsioonis. Praegu töötavad osakondades atesteerimiskomisjonid (kuni 20. märtsini).

● Käesoleval aastal on plaanis luua laialdased sidemed rahvademokraatiamaade kõrgemate koolidega. Plaani realiseerimiseks jagati vahetuspartnerid teaduskondade vahel. Tööd koordineerib K. Mälberg.

● Suvetöid asuvad büroo otsusega juhtima füüsika pedagoogilise osakonna III kursuse üliõpilane M. Salundi ja Õigusteaduskonna II kursuse üliõpilane A. Raig.

● Büroo kuulas ära aruande Õigusteaduskonna komsomolibüroo tööst raskeltkasvatatavate noortega. Teaduskonna üliõpilased organiseerivad kevadsemestril loengusarja Tartu keskkoolide õpilastele.

● Arutuse all oli Tiigi 78/80 ühiselamu nõukogu töö. Leiti mitmeid positiivseid ettevõtmisi, palju aga annaks veel ära teha puhtuse ja korra parandamisel, ei rahulda ühiselamu valve töö.

● Büroo arutas mitmeid personaalküsimusi.

EÜE-70 Ruusmäe rühm lõpetas oma töösuve peoga, kust ei puudunud ka alkohol. Seetõttu ilmnes käitumist, mis ei sobi meie organisatsiooni liikmetele. Mare Talviste (pediaatria III k.) ja Uno Malm (rahand. III k.) kahetsesid toimunut. Büroo karistas neid suulise noomitusega. Peab lisama, et rühmakomandör A. Noormägi ei suutnud rühma tööperioodi lõpetamisel rahuldavalt juhtida. Möödunud malevasuvi tõestas, et rühmakomandör peab vastutama rühma eest nii tööajal kui ka kõigil muudel päevadel.

Alkoholi kuritarvitas ka eesti filoloogia osakonna III kursuse üliõpilane Henn Rajalo, tulemuseks karistus arvestuskaardile. ÜLKNÜ ridadest heideti välja Viktor Arhipov (Õigust. III) vastavalt Tartu Linna Prokuratuuri esildisele.

V. Muratov ja V. Bolotnikov elasid Leningradi mnt. 89 ühiselamutoas pool aastat koos võõra inimesega, tundmata huvi, kellega neil on tegemist. See mees oli nende toakaaslase V. Petruhhini vend. V. Petruhhin elas samal ajal erakorteris. Miilitsakontroll tegi kindlaks, et tegemist oli isikuga, kes ühiselamus elades hoidus kõrvale siseasjade osakonna järelevalvest. Büroo kinnitas Arstiteaduskonna komsomolibüroo otsuse V. Muratovi ja V. Bolotnikovi karistamise kohta noomitusega arvestuskaardile.

Komsomolikaristuse said S. Gluhhareva, N. Ivanova ja A. Tžiž, kes leidsid, et ühiselamus võib võõrast toidukapist võtta suupoolist. Ühiselamu nõukogu ja komitee büroo seda seisukohta ei jaganud.

2. MÄRTSIL 1971. A.

1. EÜE-71 TRÜ ettevalmistava staabi etteotsa kinnitati Kalle Merusk (Õigusteaduskonna III k.). Ettevalmistava staabi koosseisu kuuluvad kõikide teaduskondade esindajad. Staap valmistab ette plaani EÜE-71 kaadri komplekteerimiseks TRÜ-s ja välisrühmadesse sõitvate üliõpilaste informeerimiseks.

Avaldusi sõiduks välisrühmadesse võetakse vastu 1. aprillist ja koduvabariigi rühmadesse 15. aprillist.

ELKNÜ TRÜ komitee

Aino Siimon majandusteaduse kandidaat

Juba möödunud aasta lõpul pani viimase punkti oma kandidaadidissertatsioonile rahvamajandusharude ökonoomika kateedri aspirant Aino Siimon. Et tal aspirantuuri tähtaeg lõppes alles selle aasta veebruaris, siis mahtus selle sisse ka kaitsmine.

A. Siimoni dissertatsiooni teemaks oli «Kalakaupade turg Eesti NSV-s». Säärane teema valiti seetõttu, et turu uurimine on aktuaalne ja vahariigis senini teostamata. Kalapüük ja töötlemine aga arenevad kiiresti. Samuti on kala väga tähtis toiduainete ressursside suurendamise seisukohalt. A. Siimon püüdiski välja selgitada kalakaupade nõudmise ja pakkumise vahekorda. Töös iseloomustati kalade tarbimist meil ja võrreldi seda teiste maadega. Kalakaupadele anti ka hinnang kaubatundmise seisukohalt. Töö resultaadina tegi autor mitmed järeldused, mida osaliselt juba ellu rakendatakse.

A. Siimoni teadusliku töö huvid avaldusid juba üliõpilaspäevil. Ta võttis aktiivselt osa ÜTÜ tööst, esinedes konverentsidel ja kirjutades auhinnatöid. Ka viimased märgiti positiivselt ära. Samal ajal sekkus ta aktiivselt ühiskondlikku ellu.

Ülikooli lõpetas A. Siimon 1967. a. kiitusega.

Ülikooli majandusteadlased on veendunud, et nende pere täienes teadmishimulise, andeka ja tööka liikmega. Soovime talle niisamasuguseid kordaminekuid ka edaspidiseks!

V. KRINAL

Jaan Pärnat meditsiinikandidaat

12. veebruaril 1971. a. kaitses TRÜ Arstiteaduskonna nõukogu avalikul koosolekul väitekirja spordimeditsiini kateedri assistent Jaan Pärnat meditsiinikandidaadi kraadi saamiseks. Väitekiri «Vereringe ja gaasivahetuse talitlus ning happe-leelise tasakaalu muutused kasvavate koormuste tingimustes» valmis TRÜ spordimeditsiini kateedris dots. A. Viru juhendamisel. Töös selgitatakse lühiaegsete kasvavate füüsiliste koormuste kasutamise võimalust organismi funktsionaalse seisundi hindamiseks eeskätt spordipraktika seisukohalt. Paljude vereringe, hingamissüsteemi ja happe-leelise tasakaalu näitajate põhjalik matemaatiline analüüs võimaldas autoril teha mitmeid olulisi järeldusi sportlase funktsionaalse seisundi kohta füüsilisel pingutusel.

Jaan Pärnat lõpetas TRÜ Arstiteaduskonna spordiarsti lisaspetsiaalsusega 1967. a. Pärast seda töötas ta Biofüüsika ja Elektrofüsioloogia Laboratooriumis. Alates 1968. aastast asus ta tööle TRÜ spordimeditsiini kateedrisse assistendi kohale. Intensiivse teadusliku ja pedagoogilise tegevuse kõrval võtab J. Pärnat aktiivselt osa ühiskondlikust tööst.

I. MAAROOS

ÜET lektorid — propagandistid

Koguneme õppuseks («Ettekande näitlikustamisest») esmaspäeval, 15. III kell 18 peahoone kella alla.

Tundsime huvi Ajaloo-Keeleteaduskonna raamatukogu käekäigu vastu

«Midagi head kahjuks rääkida polegi, nii et minu jutt tuleb lausa kurtmine,» sõnas raamatukogu juhataja Tiia Vahtra vestluse alguses.

Millised mured on siis raamatukogu töötajail?

Pole hea, et raamatukogu ukse taga suitsetatakse. Suitsetajaid on palju ja uksest käiakse iga minut, mistõttu ruumi tuleb väga palju suitsu, mis pole sugugi soodustavaks teguriks ruumis viibijate tööle ja terviselegi. Pealegi tõuseb esimeselt korruselt suits üles, kolmandal korrusel aga aknaid lahti teha ei saa. Kui avada aken raamatukoguruumis, siis valgub kogu suits koridorist ukse avamisel tekkiva tuuletõmbuse tõttu nimelt ruumi.

Mitmel korral pöörduti probleemiga majandusosakonna poole, esitati avaldus halduse prorektorile. Asjatult. Ventilaatori ülesseadmine polevat võimalik, sest peahoone on muinsuskaitse all. Ometi on inimeste arvates, kes ei suitseta, peahoone lausa pigihaisu täis.

Kas lahendamine siiski nii võimatu on? Küsimus on mõeldud neile inimestele, kelle võimuses siin midagi ära teha oleks. Ülikooli kohvikus ju suudeti see asi ära korraldada.

Üheks suuremaks hädaks raamatukogus on võlgnevused. Paljud üliõpilased just nagu ei tuleks selle pealegi, et on olemas tagastamise kuupäev või et ka teistel on tema käes olevat raamatut vaja lugeda (eriti kui raamatut on kogus vaid vähesed eksemplarid). Tihti on laenutajal eksam ammu tehtud või raamat ammu läbi loetud, aga lihtsalt hoolimatusest hoitakse seda enda käes aasta aega. Ära tuuakse alles siis, kui üliõpilasele seda spetsiaalselt meelde tuletada või kui ta leiab oma nime võlglaste nimekirjast.

«Ega me enda pärast nõua,» ütles Tiia Vahtra, «me hoolitseme ju üliõpilaste eest.»

Kui terve kursus peab üht raamatut lugema, siis ei tohiks seda kõidet päriselt enda valdusesse võtta. Tekib segadus ja paljud ei saagi raamatut lugeda. Kursus peaks sellisel juhul omavahel kokku leppima, kes millal loeb.

Ikka peab üliõpilastele meelde tuletama, et avariiulilt ei tohi raamatuid koju kaasa viia. Igaühele ei jõua ju seda korrata. Oleks tore, kui avariiuli raamatute lugemissaalis kasutamine muutuks üliõpilastele iseenesest mõistetavaks asjaks.

«Ja ei tohiks siia jätta teiste raamatukogude raamatuid,» võtab Tiia Vahtra üles järgmise probleemi. Linna ja ülikooli kogudest laenutatud raamatud viivad raamatukogutöötajad ise kevadel ära, aga väljastpoolt Tartut laenutatutega ei oska midagi teha. Ka konspekte ja isiklikke raamatuid jäetakse kogusse, siin pole neid aga kusagil hoida.

Lõpuks kõige piinlikum asi. Lauasahtleid kasutatakse prügikastidena. «Enamik ei pea ses suhtes korda,» ütleb raamatukogu juhataja. Prügikastid on ometi olemas. Raamatukogu töötajad peavad pidevalt üliõpilaste järel lauasahtleid puhastama.

Tundub, et üliõpilaste kodanikutunne on nõrk.

H. RAHUOJA

AKADEEMIA Entroopiast ja looduskaitsest

TEESID

Esineb akadeemik Karl Rebane

1. Elukeskkonna kaitse on kujunemas üheks kaasaja eluliselt tähtsaks globaalseks probleemiks.

2. Oleks naiivne loota, et piisab looduskaitsealade laiendamisest ja kaitserežiimide tugevdamisest. Samuti oleks lootusetu otsida tänapäeval väljapääsu tootmise ja tehnilise progressi pidurdamise kaudu.

Loodusrikkusi tuleb kasutada tootmise ja teaduslik-tehnilise progressi kiireks arendamiseks. Selleks aga, et järeltulevad põlvkonnad ei peaks tasuma liiga ränka hinda meie hoolimatuse või vigade eest, tuleb loodusvarasid kasutada ülimalt heaperemehelikult ja kaugele ettenägelikult, lähtuda väga pikaajalistest teaduslikest prognoosidest.

3. Elukeskkonna kaitse üha laieneva tootmise tingimustes, tehnika arengu paratamatute ebasoovitavate tagajärgede leevendamine teaduslik-tehnilise progressi enese abil on kogu kaasaja teaduse ühine sügavalt teaduslik probleem.

4. Elukeskkonna kaitset puudutavate paljude füüsikaliste küsimuste hulgas on üheks üldisemaks ja põhimõtteliselt tähtsaks entroopia probleem. Entroopia — suurus, mis iseloomustab füüsikalise süsteemi korrastatuse astet — kõlbab «ühiseks nimetajaks» tootmise ja looduskaitse ühisel vaatlemisel; põhimõtteliselt on see kõlblik ka kasulike ja kahjulike tulemuste kvantitatiivseks hindamiseks ja võrdlemiseks.

5. Teist liiki perpetuum mobile protsess, mis vähendaks suletud süsteemis entroopiat, ei ole võimalik ka elutegevusega seotud protsessides.

6. Elu Maal on arenenud madala entroopiaga päikesekiirguse degradeerimise arvel Maalt maailmaruumi hajuvaks kõrgema entroopiaga kiirguseks; taimestik, loomastik ja tootmistegevus Maal süvendavad Maalt maailmaruumi hajuva kiirguse degradeerimist.

7. Põhiliseks tulevikuraskuseks Maakera elukeskkonna saastamise piiramisel ja selle puhtuse taastamisel ei ole mitte energiaallikad (täpsemalt: negentroopia allikad), vaid kõrge entroopiaga jääkproduktidest vabanemine.

8. Maailmaruumi kiirgusfooni pärast pole vaja muret tunda. Sellepärast on lähema tuleviku põhiliseks väljavaateks elukeskkonna kaitsel ja taastamisel (hoolimatusest ja teadmatusest tingitud saastamise olulise vähendamise kõrval) Maale saabuva päikesekiirguse põhjalikum kasutamine.

Energiaallikatest on reaalseid väljavaateid tuumaenergia laialdaseks kasutamiseks, kuid kahjuks pole selge, mida peale hakata radioaktiivsete jääkproduktidega.

LOENG TOIMUB KOLMAPÄEVAL, 17. MÄRTSIL KELL 19 TRÜ AULAS

ELKNÜ TRÜ komitee

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

(Järg.)

Osa ülikooli õppejõududest võis seega asuda oma erialasele tööle. Kuid juba 1. veebruaril 1942. a. kuulutas «väike juht» välja mobilisatsiooni küttematerjalide tootmiseks, millest pidi osa võtma 75% eesti meessoost kodanikke (jäid välja raugad ja lapsed). Ülestöötamiseks oli ette nähtud 1 600 000 m³ küttepuid. Põhimõtteliselt pidi iga asutus ise ennast küttega varustama. «Väike juht» vaikis aga targu maha, et loendamatu hulga saksa sõjaväe- ja tsiviilasutuste varustamine küttega jäi samuti eestlaste hooleks. Ega ometi saksa jefreitor lähe metsa üles tegema, kui on veel olemas näit. eesti professoreid ja üliõpilasi. JEDEM DAS SEINE!

Iga päev 10. veebruarist 31. märtsini pidi 70 000 eestlast metsades igaüks 10 päeva tööd tegema.

Samaaegselt kihelesid sakste käed juba kantsiku järele, et veelgi veenvamalt demonstreerida tulevast «uut korda» uues Euroopas. 20. veebruaril 1942. a. said sakslastest raudteekondade ülemad riigi raudteevalitsusest telegrammi *, milles seisis: «Iga teenistuskohuste rikkumist kohalike teenistujate (loe: pärismaalaste — A. M.) poolt, eriti tööle mitteilmumist, hilinemist, joobnud olekut töö ajal, teenistuskäsu täitmata jätmist jne. tuleb nüüdsest alates karistada täie rangusega:

a) esimesel korral 15 kepihoobiga paljale istmikule;

b) korduval juhtumil 20 kepihoobiga paljale istmikule.»

Telegrammi sisu imbus telegrafistide kaudu eestlastest raudteelaste sekka ning põhjustas lausa plahvatusohtliku situatsiooni.

* «Pruun katk», lk. 19.

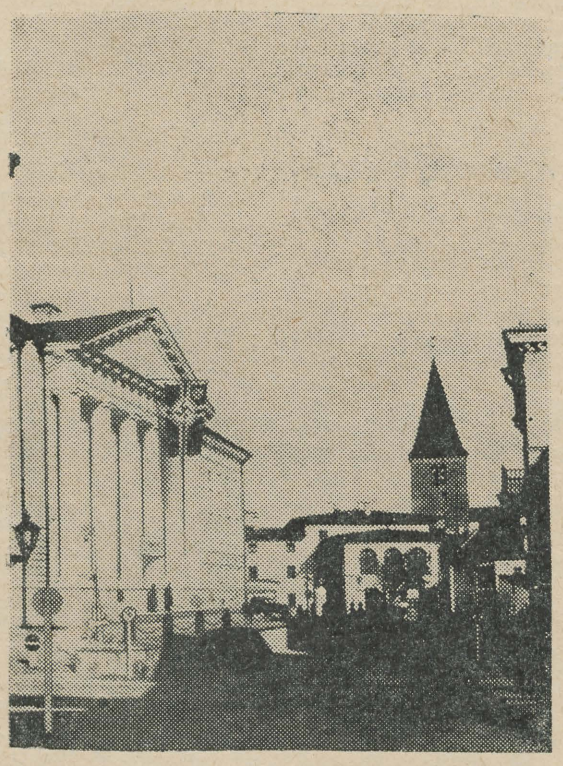

Ülikooli peahoone 1941. a. septembris.

Jedem das Seine

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Aasta hiljem sai minust Tartu raudteekonna sidetööline. Veel siis hõõgus vihatuluke tööliste teadvuses nende kohta aasta tagasi antud korralduse puhul, kuigi vahepeal suuremate ekstsesside kartuses püüti neile «kõrgemalt poolt» selgeks teha, et tegemist oli vaid «väikese arusaamatusega».

See korraldus uitas traatisid mööda Eestimaal 29 aastat tagasi. Kas tohib seda aga unustada?

Ei, ei, iialgi!

See, kes tuleviku nimel tahab elada, ärgu unustagu mineviku õppetunde.

Aeg kadus kiiresti. Jäi seljataha kurikuulus kütteaktsioon, paranesid sellest saadud kõhad ja nohud. Kevadlilledki olid juba õitsenud, kui ootamatult kutsuti eesti keele ja geograafia kateedrite õppejõud rektoraati koosolekule.

Õppejõudude üllatus oli suur, kui koosolekut hakkas juhatama rektor E. Kant ise, kelle kõrval istus ülikooli sekretär Hans Kauri (E. Kanti parem käsi nii ülikooli juhtimisel kui Gestaapo tegevuse alal). Kõigepealt teatas rektor, et koosolek on ülimal määral salajane. Keegi peale koosolijate ei tohi sellest midagi teada, vastasel korral ootavat kutsutuid kõige tõsisemad ebameeldivused. Selline sissejuhatus ei kutsunud loomulikult esile erilist vaimustust, pealegi ei teatud, milles seisneb küsimus.

Lauale laotati Novgorodi ja Pihkva oblasti geograafilised kaardid ning E. Kant asus ülesannet seletama. «Mu härrad, vaadake neid suuri maa-alasid. Uues Euroopas saavad olema teised piirid kui enne sõda. Need alad liidetakse Eesti territooriumiga. Nii kujuneb Suur-Eesti! Praegu on seal aga kõik venepärased linnade ja asulate nimed. Meie komisjoni ülesandeks saab olema nende nimede asendamine eestipärastega. Töö tuleb lõpule viia veel käesoleva aasta jooksul.»

Kutsutute näod venisid õige pikaks, sest Kanti ümmargune jutt varjas õige teravat kanti. Juba liikusid rahva seas jutud, et endiste parunite järglased on käinud sakusa ohvitseri mundrites paljudes kohtades oma esivanemate kunagisi mõisaid «üle vaatamas», andes mõista, et pärast sõja lõppu muudetakse Estland Suur-Saksamaa osaks. Eestlastel tulevat aga heaga kolida veidi ida poole — Peipsi ja Ilmeni järve vahelisse piirkonda.

Laiali mindi rusutud meeleolus. Ei ole kerge tunda end kasvõi vähemalgi määral kaasosalisena oma rahva väljakihutamises põliselt kodumaalt Novgorodi ja Pihkva oblasti rabadesse.

Suvel komisjoni enam kokku ei kutsutud, sügisel jäi okupantide raadio võidufanfaaride puhumine õige hõredaks ja siis saabus ... Stalingrad. Nii jäigi selle komisjoni esimene koosolek ühtlasi viimaseks.

(Järgneb.)

Rektor E. Kant ja ülikooli sekretär H. Kauri «eestlaste trepil».

Kuskil keegi kedagi leiab

A. Karjaste

Ühe linna väljak. Pime sügisene õhtupoolik. Väljaku ühes servas noorte traditsioonilise tõrvikutejooksu stardifinišipaik. Rahvas. Kõikjal tõrvikute tuled. Autod. ÜKSIK NOOR MEES jälgib järjekordse grupi stardiaskeldusi. Temast mõni samm eespool KEEGI, KELLEL ON VÄGA PIKAD JUUKSED. Seisjate vahel ja ümber käiakse pidevalt, kuid selgelt on märgata nende kahe eraldiseismine. Seistakse liikumatult, tardunutena. MEES vaatab nüüd ainult eelseisja juukseid. KEEGI,... vaatab aeglaselt pead pöörates tagasi. Seistakse. Vahepeal on antud start. KEEGI,... hakkab liikuma teisele poole vaatajate gruppi. Pilgud kohtuvad. MEES läheb sirgjooneliselt teises suunas. Jääb seisma nii, et näeb tüdrukut selja tagant uuesti. Järjekordse jooksugrupi finiš. KEEGI,... liigub teist teed pidi esialgsele kohale. MEES tuleb sinna, kus tüdruk oli ja vaatab teda üle stardiks lagedaks jäetud platsi. Uue grupi start. KEEGI,... läheb aeglaselt kaugemale, siis kiirendab sammu kõrvaltänava suunas, kuid käik aeglustub uuesti. Seisatab. Pilk otsib. Tuleb aeglaselt tagasi. MEES on liikunud vahepeal teist teed pidi järele. KEEGI,... ei leia teed ja jääb seisma üksikuna finiši vastas. MEES seisab temast vasakule nii, et küünarnukid on puutes.

KEEGI,... tõmbub ülakehaga veidi eemale ja vaatab meest.

MEES (vaatab kogu aeg otse ja räägib monotoonselt nagu kätteõpitud osa): *Kelle poolt teie olete?*

KEEGI,...: *Kas mina?*

MEES (jätkab): *Ma näen siin väljakul kahte inimest. Nad seisavad kõrvu ja vaatavad ühes suunas.*

KEEGI,... *Ma ei saa aru?!...*

MEES: *Nende küünarnukid on puutes ja kuni selle momendini on nad täiesti võhivõõrad inimesed. Üks nendest on mees ja teine naine.*

KEEGI,... (kogeldes): *Te,... te loete nagu raamatust!*

MEES: *See ongi raamatust. See on stsenaarium.* (Käskivalt.) *Seiske otse ja mängige kaasa!*

KEEGI,... (ebalevalt): *Ma ei saa aru! Miks ma pean mängima?*

MEES: *Stsenaariumis on nii kirjutatud. Ma ei saa sinna midagi parata.*

KEEGI,...: *Millises stsenaariumis?*

MEES: *Selles, mida praegu siin tehakse.*

KEEGI,...: *Kus siin?*

MEES: *Praegu, siin, sellessamas kohas, nendesamade sõnadega... Miks te ei vaata minuga ühes suunas? Seiske ligemalt... Ma küsisin: kelle poolt teie olete?*

KEEGI,... (Mõttepaus. Siis läheb mänguga kaasa): *TRÜ!*

MEES: *Kas teil on põial rusikas?*

KEEGI,...: *On!*

MEES: *Tugevalt?*

KEEGI,... (ei jõua veel vastata).

MEES: *Lubage ma kontrollin!* (Sirutab parema käe. Võtab vastusirutatud väikese rusika oma pihku. Endamisi.) *Kahte põialt ei tohtivat hoida, kuid õnneks pole teine neist minu oma.* (Väga väikese intonatsiooni muutusega.) *Nii ju tohib?* (Pöörab pea neiu poole. Naeratab.)

NEIU naeratab vastu.

MEES (jätkab endiselt): *Te olete õnnelik inimene!*

NEIU (langeb mängust välja): *Mismoodi?*

MEES (viipab peaga ettepoole märgiks, et mängitagu edasi): *Te peate olema! Kõik tudengid on õnnelikud. On sellepärast, et saavad vaadata tõrvikutejooksu, käia loengutel, eksamitel ja teha veel paljusid asju, mida vähemõnnelikud teha ei saa.*

NEIU: *Kas teie olete see vähemõnnelik?*

MEES (järgneva teksti jooksul intonatsioon pikkamööda muutub:

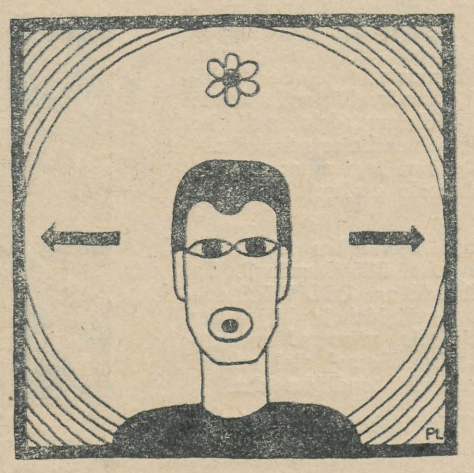

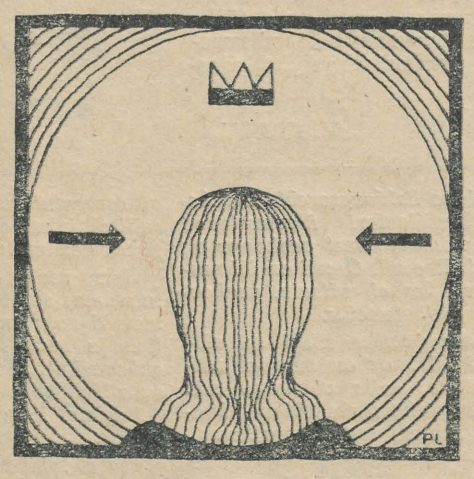

Võib-olla praegu ei ole! Ka mina saan käia harva mõnel loengul, käia eksamitel. Juhuslikult näen tõrvikutejooksu... Ja väga, väga juhuslikult kohtan KEDAGI, KELLEL ON VÄGA PIKAD JUUKSED!

NEIU (vabastab käe. Vaikselt): *Kas see on ka stsenaariumis?*

MEES (loomuliku häälega): *Ei ole! Ma ei saanud ju teid välja mõelda. Ma lihtsalt leidsin teid siit!*

NEIU ei oska selle peale midagi kosta.

MEES (mõtlikult): *Kogu aeg ju kuskil keegi kedagi leiab.*

NEIU (jääb pikaks ajaks mõttesse. Määramatu paus. Ta juuksed langevad pooleldi üle näo. Siis heidab ta need järsu liigutusega tagasi): *Kas keegi enam ei jooksegi?*

MEES: *Ei! Nad läksid ammu kõik ära. Öö on.*

NEIU (vaatab hirmunult ringi): *Miks mina siis ära ei läinud?*

MEES: *Olite nii mõttesse vajunud ja ma ei tahtnud teile seda öelda.*

NEIU: *Ma kuulsin, et hüüti hurraa!, kõikjale loobiti lilli ja kuljuste helin oli... aga see oli nagu praegu.*

MEES: *Ei, ei olnud! Neid tõesti kedagi ei ole enam. On ainult tühi väljak ja meie kahekesi. Kas see hirmutab teid?*

NEIU: *Ei... Ma ei tea, mis mind hirmutab.*

MEES: *Peame hakkama minema... Me läheme ju koos?*

NEIU: *Jaa! Aga kas neid lilli ei võiks siit mõned kaasa võtta?*

MEES (on veidi segaduses): *Milliseid?* (Siis kiiresti end parandades) *Jaa, muidugi!* (Kükitab. Rõõmsalt.) *Leidsin veel täiesti terved õied! Ma kinnitan need teile juustesse.* (Puudutab käega juukseid. Imetledes.) *Te olete nüüd väga kaunis!*

NEIU (elavnedes): *Oi! Kas tõesti? Ma tahaksin vaadata end peeglist! Kahju, et ei ole...!*

MEES: *Võib-olla näeb purskkaevu veepeeglist?!* (Endamisi.) *Ma tean, et see on kuiv* (Lähevad kaevuni.)

NEIU (kurvalt): *Kuiv!* (Vaatab ringi.) *Aga siin on aknavitriinid! Ma vaatan seal...!*

MEES (hõikab järgi): *Ei-ei! Ärge parem minge!... Ma tahan teile midagi öelda!*

NEIU (eemalt): *Aga te ütlesite juba ja ma olen selle üle väga õnnelik!*

P. LUKATSI illustratsioonid.

TRÜ orientalistikakabinetist raja taga

Meie orientalistikakabineti töötingimused on enam kui tagasihoidlikud, kuid teda tuntakse mitmel pool maailmas. Hiljuti saabus järjekordse kauge pääsukesena São Paulo ülikooli kirjandusprofessori ja progressiivse luuletaja Jonas Negalha kiri, milles ta Pent Nurmekunda kui üht maailma tähtsaimat lingvisti tervitab ja õnnitleb. Professor palub kaasabi mitmekeelsete maailma luuleantoloogiate koostamiseks, milles soovib avaldada ka eesti luulet P. Nurmekunna tõlkes. Kirjale on J. Negalha lisanud mõned oma luuletused.

J. NEGALHA

Seen

Purustatud maja varjus
Mulla ja hallituse vahel,
Kuhu ei paista päike
Ega puhu tuul,
Sündis seen,
Vaikuse ja surma lill.

Ja ma mõtlen
Tuumaplahvatuste seent,
Sündinud roiskunud maailmas,
Kuhu ei paista armastuse päike
Ega puhu vabaduse puhastav tuul.

Toimetuse postist

Kui jalgealune müriseb

Peahoone auditooriumid 139 ja 140 on ülikooli nägusamad, aga ometi siseneme nendesse teatud vastumeelsusega. Põhjuseks on päris tugev müra, mis teeb raskeks normaalse töötamise.

Müra põhjustavad auditooriumide all paikneva katlamaja veepumbad. Müra vähendamine pole aga ületamatu probleem. Selleks tuleks mootorite alused ümber valada, nii et nende all oleks vildikiht (10 cm) ja veetorudesse mootorite juurde panna 70—90 cm pikkused kummivoolikud.

J. MIKK

Ülikooli kohvikus

on 14. märtsil kell 17 ülikooli klubi lasteringi korraldusel naistepäevapidu emadele. Ettekanded lastelt.

Jäi kasutamata inventari soetamise summasid 16,0 tuhande rbl. ulatuses teiste artiklite ülukulu tõttu — nii on öeldud Tartu Riikliku Ülikooli Nõukogu otsuses 1970. a. finants-majandusliku tegevuse kohta 5. veebruaril 1971. a.

Samas otsuses kohustati majandusosakonda võtma tarvitusele abinõud elektri-, vee- ja kütusekulu vähendamiseks ühiselamutes ja teistes ülikooli hoonetes.

Mis majandusosakond saaks kohustuse täitmiseks teha?

Tundub, et kütusekulude vähendamine ei ole reaalne. Kasutatavad küttematerjalid on parimad: antratsiit, masuut, brikett ja suvel kuivatatud küttepuud. Kütmise kestust ööpäevas vähendada tähendaks aga «kokkuhoidu» töötajate ja üliõpilaste tervise arvel. Ka põhjustaks see elektriliste kütteseadmete kasutamise suurendamist (elektri ülekulu!).

Teatud reserve leidub vee osas. Ei ole saladus, et ülikoolis on lubamatult palju mittekorras vesivarustuse seadmeid, (veekraanide-duššide tilkumine või nirisemine, samuti WC loputuskastide pidev läbijooks moodustab kokku suuri asjatuid kulutusi). Majandusosakonna töömeeste ülesandeks on seadmete korrastamine, mida aga raskendab tagavaraosade defitsiitsus. Seetõttu tuleb osa detaile valmistada käsitsi. Parandamine on seda edukam ja asjatult jooksva vee hulk seda väiksem, mida kiiremini saame teada seadme rikkest. Seepärast palume kõiki üliõpilasi, õppejõude ja töötajaid riketest kohe informeerida komandanti, valvurit või teha vastav sissekanne rikete-avariide registreerimise raamatusse (asub valvuri juures).

Suurimad võimalused kokkuhoiuks on elektrienergia osas. Elektrienergia tarbimine TRÜ-s näib toimuvat kohati põhimõttel: «kroonu kõis, las lohiseb»! Valguse väljalülitamist ei peeta vajalikuks, mistõttu põlevad õppehoonetes loengute vaheaegadel ja tühjades auditooriumides täistuled (suuremates 24 300 W lampi 15 min.). Üldse on auditooriume 62. Ei tee raskusi arvutada välja kui palju kulutatakse asjatult päevas, nädalas, kuus ja aastas.

Sama lugu on ühiselamutes: tubadest lahkudes ei kustutata alati valgust ega lülitata välja raadiot. Köökides, pesuruumides ja teistes üldkasutatavates ruumides säravad tuled öö läbi ja päevalgi, vajaduseta hõõguvad pliidid. Üliõpilane ei pea vajalikuks liigsete tulede kustutamist, seda peab tingimata tegema komandant või keegi teine töötaja, kes aga ei jõua igal ajal igale poole.

Mis siis ikkagi teha? Meie arvates peaks algama kõik austusest riigi ja rahva vara suhtes. Miks ikkagi on käibel veel tsaariaegne kroonu kõie mentaliteet?

Õppehoonetes tuleks kehtestada kord, et loengute vaheajal üliõpilased ei viibiks auditooriumides, õpperühma või kursuse vanem (või õppejõud?) jälgiks seda ja lülitaks vaheajaks valgustuse välja.

Ühiselamutes aga võitleksid elektrienergia pillamise vastu ühiselamute nõukogud oma aparaadi abil. Kokkuhoiu tulemused võiksid arvesse minna ühiselamutevahelise sotsialistliku võistluse ühe olulisema näitajana (aluseks tuleks võtta ühiselamu eelmise aasta keskmine ja välja tuua kokkuhoiu % võrreldes sellega).

Elutubades (ja ka õppehoonetes) tuleb loobuda elektrienergia kasutamisest kütteks.

Loomulikult tegeleb sama küsimusega endiselt ka majandusosakond, kuid nagu eespool märgitud, ei osutu see kuigi efektiivseks.

Oleme veendunud, ei kui kogu TRÜ kollektiiv lööb üritusele kaasa, saavad laboratooriumid kokkuhoiu arvel enam seadmeid ja ühiselamud uut mööblit.

O. MÄGI,
haldusprorektori abi

Väldime asjatuid kulutusi!

Rapuntsel

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: India Elevant astub peauksest sisse.

Ütlen talle: «Kuhu sa trügid? See ei ole loomaaed. Mine ära!»

Tema ütleb mulle: «Ei, Rapuntsel, ei lähe ma kuhugi. Mul on suur kannatus. Mul on tohutu töövõime. Ma magan püstijalu. Ma elan elamispinnata. Mul on paks nahk. Mind võeti ülikooli tööle.»

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: pimedas koridoris tuleb mulle vastu Teadus. Ta on kurb ja rõhutud.

Ütlen talle: «Miks sa kurb oled? Sul on ju nii avarad väljavaated.»

Tema ütleb mulle: «Ei, Rapuntsel, ma olen ikkagi kurb. Väljavaated on avarad, aga mul ei ole ruume. Mul ei ole kustki välja vaadata.»

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: keegi ostab ajalehe, aga ei lase raha kassasse.

Ütlen talle: «Miks sa raha kassasse ei pane? Sa oled suli. See ei ole ilus.»

Tema ütleb mulle: «Ei, Rapuntsel, raha ma kassasse ei lase. Ma tean palju rohkem kui ajaleht. Aga mulle ei maksa selle eest keegi.»

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: noor ilus tütarlaps lõikab raamatukogus õpikust lehti välja.

Ütlen talle: «Ära lõhu raamatut. See on barbaarne. Raamat on sinu parim sõber.»

Tema ütleb mulle: «Ei, Rapuntsel, ma ei saa teisiti. Mul tuleb kontrolltöö. Ma tahan, et parim osa mu parimast sõbrast oleks sel raskel tunnil minuga.»

Kolmapäeval kohvik-klubis

Järjekordne kohvik-klubi õhtu on taas kolmapäeval, 17. märtsil algusega kell 19 kohviku rõdusaalis. Seekord kuulame muusikat, tantsime ja vastame viktoriiniküsimustele. Selleks kaasa võtta kirjutusvahendid.

Eelkõige on oodatud tantsuhuvilised.

Ametiühingukomitee

3 ettekannet sise- ja välispoliitilistel teemadel

kuulete 15. märtsil kell 16 aulas. ● NSV Liidu majandusega seotud küsimustest kõneleb ENSV TA Majandusinstituudi direktor A. Köörna. ● ÜRO juubeliistungjärgu aktidest räägib prof. A. Uustal. ● Dots J. Raide ettekande teema on «Lääne-Saksamaa «Ostforschung» kaasaegse antikommunismi teenistuses.»

Nädalavahetusel klubis

Reedel, 12. märtsil kell 19 kohtume Mati Undi ja Evald Hermakülaga. Kuuida saab, mis teatrimaja peal uudist olnud ja mida tulemas.

***

Laupäeval, 13. märtsil kell 19 kohtume parteikomitee ideoloogiasektori juhataja Ülo Mallesega.

***

Pühapäeval, 14. märtsil kell 19 näitab Majandusteaduskond, mis nemad arvavad «Kaligulast».

Täna

esineb kodu-uurimise lektooriumis JAAK KANGILASKI teemal «Eesti vanemast kunstist». Loeng algab kell 18 keemia ringauditooriumis.

Veel kord

tuletan kõigile üliõpilastele (eriti lõpetajatele) meelde, et tööraamatud tuleb tuua kaadriosakonda sissekande tegemiseks.

A. LIIVAK,
TRÜ kaadriosakonna juhataja

Õiendus

Meie ajalehe eelmise numbri esimese lehekülje loos «Naistepäevaeelne meelisklus» on ebatäpsused. Esimese veeru viimasest reast alates lugeda: «Siiski on kindel, et oma tugevama seisundit me nii kergesti ja niipea veel käest ei anna, sest loodus on selle meile määranud. Mida enam tsivilisatsioon areneb, mida kaugemale loodus peab taanduma tehnifitseeruva inimese ees, seda toekamaks muutub naise seljatagune, seda vähem vajab ta kaitset, seda üleolevamalt hoolitsevaks muutub ta suhtumine mehesse.»

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 1446. MB 00351.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 8 Reedel, 19. märtsil 1971. a. XXIII aastakäik

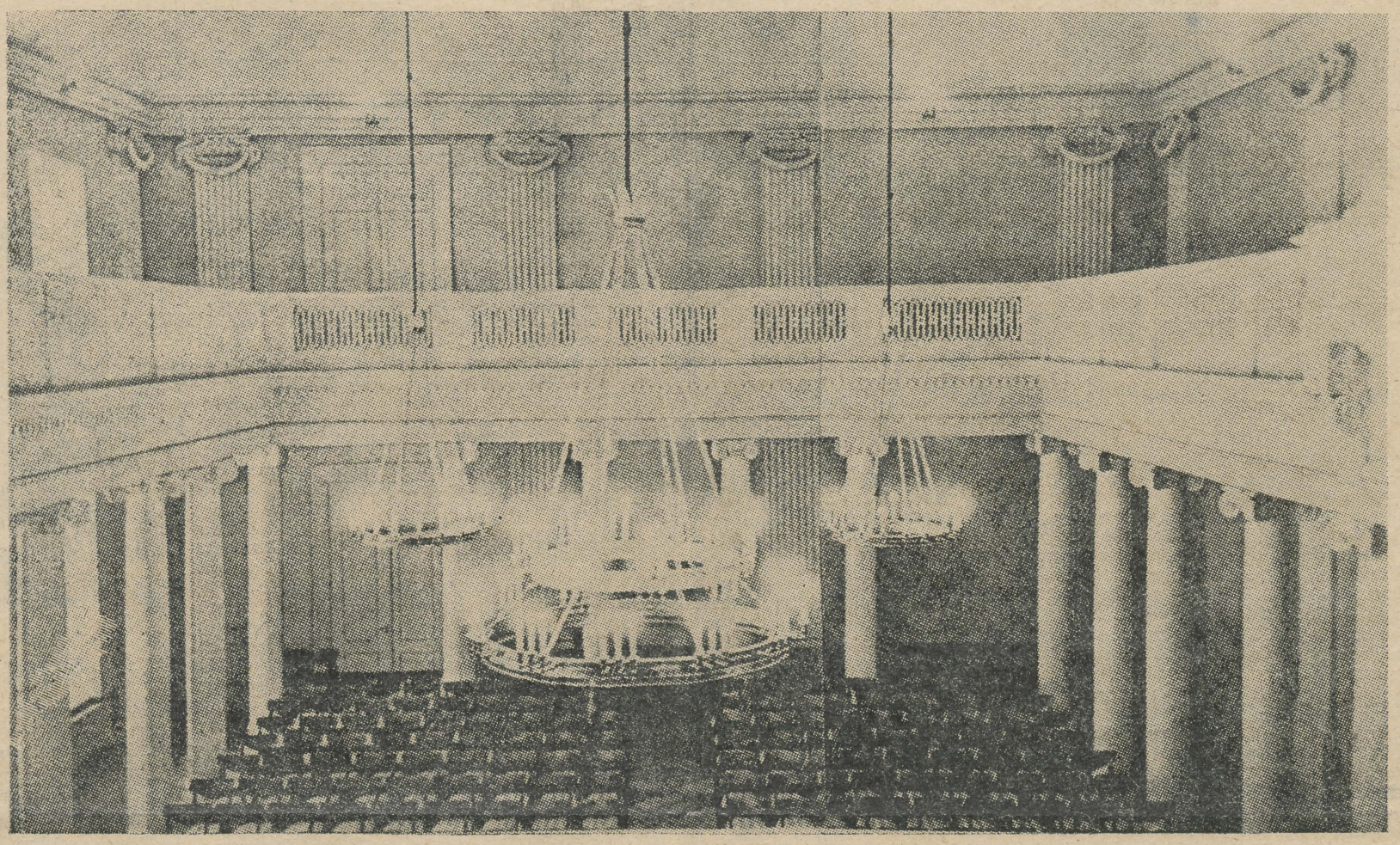

● TRÜ üliõpilaste ja õppejõudude pühamu — aula ●

ERINUMBER vabariigi keskkoolide LÕPETAJATELE

LUGUPEETUD ABITURIENDID!

Igal kevadel antakse abiturientidele start ellu. Kevad aga on uue hing, rahutu ilu ja väsimatu töö, seda nii looduses kui ka ühiskonna elus ja inimeses. Kevad on alati kordumatu, ent ometi igavene nagu inimkondki läbi põlvkondade.

Käesolev viisaastak, mil jälle paljud tuhanded noored meie maal jätavad seljataha ühe õpingute etapi — keskkooli —, on samuti uus samm tulevikku. Ta pakub uusi võimalusi, uusi otsinguid. Ja taas ootavad ees uued ülesanded. Keskkoolis omandatud teadmised on aluseks, mis võimaldavad igal noorel osa võtta nende ülesannete lahendamisest, kas vahetult tööle asudes või hakates omandama kõrgemat kvalifikatsiooni kõrgemas koolis.

Oma arusaamade ja elukogemuste põhjal aga sooviksin igale elluastuvale noorele, et kõik tema mõtted, unistused ja ettevõtmised oleksid nagu kevad ise!

A. KOOP,
TRÜ rektor

Olete oodatud!

Igal kevadel seisab vabariigi abiturientide ees elu esimene tõsine valik. Võimalusi on mitmeid. Kuus kõrgemat kooli, kutsekoolid, tootev töö. Kui te valite kõrgema hariduse, siis ootab ees viis töörohket õpinguaastat. Tuleb loobuda paljudest niisugustest hüvedest, mida võimaldab hästitasuv töö tööstuses ja põllumajanduses. Peab rõõmuga märkima, et tung teaduse poole ei ole noorte seas nimetatud põhjustest hoolimata vähenenud.

On ju ammutuntud tõde, et väärtuste hulgas, mida inimene elu jooksul omandada võib, on kõige püsivam ja kaalukam koht haridusel. Haridus ei ole ainult suur hulk teadmisi ja tarkusi, mida ülikoolist lahkudes kotiga mugavalt kaasa võtta saab. Haridusel kaasaegses (ja mitte ainult kaasaegses) mõttes on hoopis laiem sisu. Haritud inimene on kõigepealt laia silmaringiga, oma eriala hästi tundev, kollektiivi ja kogu ühiskonna ees seisvate probleemide lahendamisest osavõttev inimene.

Lai silmaring algab kõigepealt ühiskonna arengu materialistlik-dialektilisest mõistmisest ja lõpeb kasvõi oskusega orienteeruda kaasaegses kunstis, muusikas (ka popkunstis ja beat-muusikas). Ülikoolis on kõigiti soodsad võimalused ja eeldused laia silmaringi kujundamiseks. Küllalt palju püüab selles suunas kaasa aidata komsomoliorganisatsioon.

Ülikooli tugev õppejõudude kaader tagab eriala omandamise põhjalikult, võimaluse asuda tõsiste teaduslike probleemide juurde juba III, isegi II ja I kursusel. Ainult tahtmist ja jõudu peab jätkuma. Teile hästituntud väliskommentaator T. Alatalu sooritas näiteks ühe aastaga nelja semestri eksamid, alustas varakult tööd Rahvusvaheliste Suhete Ringis ja tulemused ei lasknud end kaua oodata.

On heameel, et tehnikasajandil valib üha rohkem noori elukutseks humanitaarala. Siin pakub ülikool palju erinevaid võimalusi. Peab aga ütlema, et ka noored matemaatikud, füüsikud, keemikud omandavad ülikoolis tugeva aluse sotsiaalse mõtlemise väljaarendamiseks.

Tänane keskkoolilõpetajate põlvkond on targem kui eelmised. Nii on see igal aastal. Seepärast on teil julgust ülikooli astumisel piisavalt. Kuid teie tarkus kohustab teid ka targalt esinema sisseastumiseksamitel.

Ülikool on akadeemiliste traditsioonidega õppeasutus. Siin õpivad töökad ja rõõmsameelsed, erksa vaimuga noored. Tuletagem vaid meelde üliõpilaspäevi, Üliõpilaste Teadusliku Ühingu tegevust, klubiõhtuid, suusalaagreid Käärikul.

Värsket vaimu ja energiat toote ülikooli igal sügisel just teie — praegused abituriendid. Pingutage siis kõvasti, et suvel ja sügisel varakult ja kindla meelega kohal olla.

M. KUBO,
ELKNÜ TRÜ komitee sekretär

Neile, keda huvitavad HUMANITAARAINED

Ajaloo-Keeleteaduskonda on koondunud oluline osa rahvuslikkude distsipliinide õpetamisest ja uurimisest TRÜ-s.

Teaduskond valmistab ette kaadrit Eesti NSV koolidele ja teaduslikkudele ning kultuuriasutustele. Õpetajakutse saavad kõik teaduskonna lõpetajad (peale psühholoogiaosakonna), sellepärast teevad pedagoogilise praktika läbi ka kõik üliõpilased (peale žurnalistide ja psühholoogiaosakonna üliõpilaste). Õpetajakutset taotlevail üliõpilastel toimub 6. semestri lõpul veel pioneeripraktika.

Teaduskonna kõigis osakondades kehtib viieaastane õppeplaan, kaugõppeosakonnas kuueaastane. Õpingud lõpevad kas diplomitöö või riigieksamitega või mõnes spetsiaalsuses nii diplomitöö kui ka riigieksamitega.

Kahel esimesel kursusel annavad õpingud põhimõisted õpitavaist aineist: loetakse sissejuhatust kirjandusteadusse, keeleteadusse, rahvaluulesse, etnograafiasse, arheoloogiasse, psühholoogiasse, antiikkirjandusse jm. Paralleelselt sissejuhatavate kursustega loetakse ka üldkursusi: tänapäeva eesti keelt, vene filoloogidel vastavalt vene keelt; eesti ja vene kirjandust, väliskirjandust, üldajalugu, NSV Liidu ajalugu. Esimesel ja teisel kursusel süvendatakse võõrkeelte tundmist, õpitakse ladina keelt, eesti filoloogid ka soome keelt. Vastavalt vajadustele ja soovidele saab õppida tabatahtliku ainena veel võõrkeeli, Eesti NSV ajalugu, kunstiajalugu vm. Üliõpilased, kes koolis on õppinud inglise keelt, peavad ajaloolaste või eesti filoloogidena õppima ka saksa keelt.

Eesti keele ja kirjanduse osakonnas omandatakse põhiteadmised eesti keeles ja kirjanduses 7—8 semestri jooksul. Kolmandast kursusest toimub spetsialiseerumine kitsamale erialale, lisanduvad eriseminarid ja erikursused. Kursusetöid kirjutatakse teisel kursusel eesti kirjanduse ja rahvaluule teemadel, kolmandal ja neljandal kursusel valitud erialal. Need, kes lõpetavad diplomitööga, võivad sama teemat edasi arendada ka diplomitööks. Erikursustena loetakse mingit süvendatud peatükki või eriprobleeme. Kahenädalane erialane õppepraktika toimub IV kursuse lõpul.

Eesti keele ja kirjanduse osakonna üliõpilastel on võimalus kitsama spetsiaalsusena valida eesti keel, eesti kirjandus, eesti rahvaluule, soome-ugri keeled või žurnalistika. Viimase õppeplaan erineb kõigepealt selles, et žurnalistidel on pedagoogilise praktika asemel õppeplaanis ajakirjanduse praktika. Tavaliselt võetakse eesti keele ja kirjanduse erialale kummassegi ca 10, eesti rahvaluule, soome-ugri keelte ja žurnalistika alale à 5 üliõpilast.

Ajaloo-osakonnas on sissejuhatavateks aineteks arheoloogia ja etnograafia. Üldkursusteks on vana aja, keskaja, uusaja ja uusima aja ajalugu, NSV Liidu ajalugu, Aasia ja Aafrika maade ajalugu, lõuna- ja lääneslaavlaste ajalugu, Eesti NSV ajalugu, arhiivindus, allikateõpetus, NSV Liidu ja üldajaloo historiograafia, kunstiajalugu. Spetsialiseeruda võib NSV Liidu ajaloo, üldajaloo, NLKP ajaloo, arhiivinduse, etnograafia, arheoloogia, kunstiajaloo ja museoloogia erialale.

Vene keele ja kirjanduse osakonna sissejuhatavad ained on sissejuhatus keeleteadusse, rahvaluule. Üldaineteks: vene kirjanduse ajalugu, väliskirjandus, lastekirjandus. Praktilistest töödest on 2. semestri lõpul rahvaluule, 4. semestri lõpul dialektoloogia või kirjandusteaduslik praktika. Nagu kõigil õpetajakutset andvail osakondadel, on ka siin ette nähtud pedagoogiline praktika. Spetsialiseeruda saab vene keele ja kirjanduse alale.

(Järg 2. lk.)

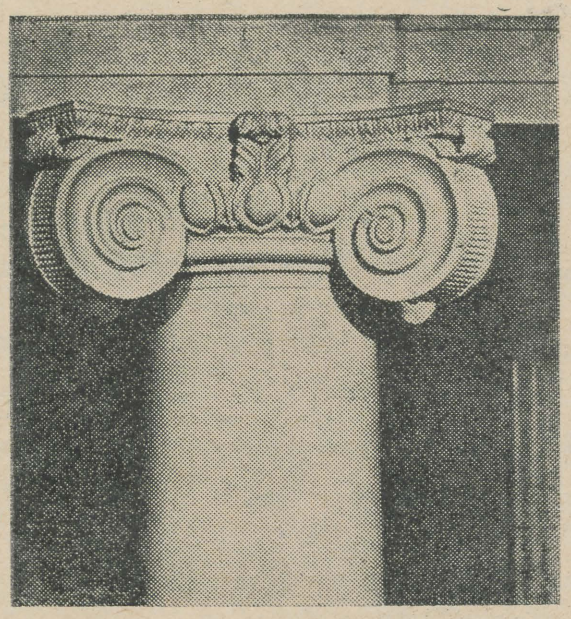

Aula samba kapiteel

ARSTIKS saamisest TRÜ-s

Pärast kaheaastast tööd arstile hädavajalike meditsiinilis-bioloogiliste (füsioloogia, anatoomia, histoloogia jt.) ja üldainete (keemia, füüsika jt.) omandamisel astub noor meedik III kursusel üle haigla läve. Selle ja kahe järgneva kursuse vältel õpib ta tundma haiguste põhjusi, nende diagnoosimiseks vajalikke uurimismeetodeid ja kõigi olulisemate erialade (sisehaigused, kirurgia, naistehaigused ja sünnitusabi, lastehaigused jt.) kliinikut. Siin on üliõpilasel peatselt võimalus veenduda, et iga haige uurimine, õige diagnoosi püstitamine ja ravi on tänapäeva arstiile loominguliseks, teaduslikuks tööks, kus tuleb analüüsida ja sünteesida ning kus ta peab oskama kasutada kõiki omandatud teadmisi. On ju ainult see hea arst, kes ei lange šablooni ja suudab näha iga haiget tema individuaalses omapäras. Ei ole kahte haiget, kes teineteisele täiesti sarnaneksid, ega kahte haiguspilti, mis täiesti ühtuksid.

Loengutel ja praktikumides hangitud teadmisi saab süvendada üliõpilaste teaduslikes ringides. Siin avaneb üliõpilastel võimalus astuda esimesi samme mõne teoreetilise või kliinilise probleemi uurimisel. Kui autoril on küllalt püsivust ja ta suudab töö edukalt lõpule viia, võib selle esitada ettekandena Üliõpilaste Teadusliku Ühingu igaaastasel konverentsil või võistlustööna saada auhinna ülikooli 1. mai aktusel. Oma teadusliku töö tulemusi esitavad üliõpilased ka teiste kõrgemate õppeasutuste ÜTÜ konverentsidel. Töö autorid on saanud oma uurimuste eest mitmeid vabariiklikke ja üleliidulisi auhindu ning medaleid. ÜTÜ ringide liikmeskonnast on võrsunud paljud nimekad eriarstid, TRÜ Arstiteaduskonna õppejõud ja teaduslikud töötajad.

Alates eelmisest aastast toimub arstide ettevalmistamine nn. internatuuri kaudu. VI kursuse üliõpilane töötab Tartu raviasutustes subordinaatorina (arsti abilisena) ja sooritab kursuse lõpul riigieksami. Seejärele suunatakse noored arstid-internid, kes on endale valinud kliinilise eriala, üheks aastaks arstina tööle vabariigi paarematesse haiglatesse. Siin algab kõrge kvalifikatsiooniga eriarstide juhendamisel süvenemine valitud spetsiaalsusesse. Niisugune ettevalmistus annab järgnevaks iseseisvaks töötamiseks häid kogemusi ja suuremat kindlust.

Ka pärast ülikooli lõpetamist ei katke side TRÜ Arstiteaduskonna ja selle lõpetanute vahel. Nimelt töötab Arstiteaduskonna juures arstide täiendamise ja spetsialiseerimise teaduskond, mis organiseerib täienduskursusi ja seminare, kus arstid saavad oma teadmisi värskendada ja informatsiooni sellest, mida on uut ühel või teisel erialal.

TRÜ Arstiteaduskonna lõpetanud on end praktikas näidanud kvalifitseeritud, oma alasse suure vastutustundega suhtuvate ja elanikonna poolt hinnatud arstidena, kelle kätesse võib rahulikult usaldada rahva tervise.

Prof. K. KÕRGE

...HUMANITAARAINED

(Algus 1. lk.)

Võõrkeelte osakonnas õpitakse inglise ja saksa keelt. Sissejuhatavalt õpetatakse vastava maa ajalugu ja geograafiat. Rohkesti on tunde ette nähtud põhikeele õppimiseks, õpitakse ka veel teist võõrkeelt (saksa, inglise, prantsuse k.), eraldi kursustena foneetikat, helitehnikat ja muid aineid.

Defektoloogiaosakond valmistab ette õpetajaid mitmesuguste erikoolide jaoks (kuulmise, nägemise või muude defektidega laste õpetamiseks). Selle spetsiaalsuse valinud üliõpilastelt nõutakse erilisi kalduvusi pedagoogitööks. Õppeplaanides on eriline rõhk asetatud pedagoogilistele ja metoodilistele ainetele ja psühholoogiale. Vastavalt spetsiaalsuse iseloomule õpetatakse rohkesti meditsiinilisi aineid — anatoomiat, füsioloogiat, neuropatoloogiat, geneetika aluseid jmt. Et õpetamine toimub eesti filoloogia baasil ja õpetajaid valmistatakse ette eesti koolidele, õpetatakse ka eesti keelt, eriti foneetikat. Praktilised tööd toimuvad kliinikuis ja erikoolides.

Psühholoogiaosakond valmistab ette spetsialiste pedagoogilise psühholoogia, töö- ja sotsiaalpsühholoogia, inseneripsühholoogia ja kliinilise psühholoogia erialal.

Peale mitmekesiste psühholoogiliste distsipliinide, antropoloogia ja geneetika õpetatakse matemaatikat ja küberneetilisi meetodeid. Psühholoogiat saab õppida **ainult** statsionaarselt.

Dots. Ed. LAUGASTE,
dekaan

Koolitame kõrgema JURIIDILISE haridusega kaadrit

Õigusteaduskond valmistab ette kõrgema juriidilise haridusega kaadrit riigiaparaadi mitmesugustele lülidele, asutustele, ettevõtetele, kolhoosidele ja sovhoosidele ning ühiskondlikele organisatsioonidele. Meie teaduskonna lõpetajad töötavad edukalt ka ajakirjanduses, raadios ja televisioonis.

Teaduskonna statsionaarses osakonnas kehtib viieaastane, kaugõppeosakonnas kuueaastane õppeplaan. Õpingud lõpevad riigieksamite ja diplomitööga.

Õigusteaduskonda astumiseks on nõutav kaheaastane tööstaaž. Tööstaažiga kandidaatide vähesuse tõttu on viimastel aastatel vastu võetud ka paremini ette valmistatud tööstaažita noori. Mõödunud aastal moodustasid nad rohkem kui poole vastuvõetutest. Statsionaarsesse osakonda võetakse käesoleval aastal 50, kaugõppesse aga 60 üliõpilast.

Juristi tööks vajalikke teoreetilisi teadmisi ja nende praktilise rakendamise oskusi omandatakse õppetöö mitmesugustes vormides. Õpinguid alustatakse üldainetest, nagu riigi ja õiguse teooria, riigi ja õiguse ajalugu, loogika, rooma õigus ja ladina keel. Hiljem lisanduvad neile põhidistsipliinidena tsiviil- ja kriminaalõigus, nõukogude riigiõigus ja haldusõigus jt. Põhjalikult õpitakse teaduskonnas juristi tulevaseks tööks nii vajalikke ühiskonnateadusi.

Alates III kursuse kevadsemestrist jagunevad üliõpilased 3 tsüklisse, kus nad spetsialiseeruvad kitsamal erialal.

Tsüklid on järgmised.

1. Majandusõiguslik tsükkel, mis valmistab ette juriskonsulte tööstus- ja põllumajandusettevõtetele. Selle tsükli lõpetajaid on võimalik tööle suunata ka abiprokuröridena, kus nende tööülesanneteks on kaebuste lahendamine, järelevalve tsiviilasjade lahendamise üle kohtutes ja üldjärelevalve.

2. Kohtu- ja prokuratuuritsükkel, milles antakse spetsiaalne ettevalmistus kohtu-, prokuratuuri- ja uurimistööks.

3. Haldustsükkel, mis valmistab ette riigihaldusaparaadi, nõukogude ja ühiskondlike organisatsioonide aparaadi töötajaid.

Kitsamal alal spetsialiseerumine on kavandatud tulevase töö iseloomu arvestades. Nii näiteks õpetatakse tulevastele nõukogude aparaadi töötajatele ja juriskonsultidele juhtimisteaduse aluseid, ettevõtte ökonoomikat, asjaajamist; juriskonsultidele — ettevõtte majandusliku tegevuse analüüsi, majandusõigust, juriidilise teenistuse organisatsiooni jt.; seevastu tulevased uurijad, kes asuvad tööle siseministeeriumi ja prokuratuuri organeisse, saavad spetsiaalse ettevalmistuse kriminalistikas, kriminoloogias jne.

III kursusel on ette nähtud 6-nädalane õppepraktika, lõpukursusel aga pikemaajaline (15 nädalat) stažööripraktika tulevase töökoha asutuses.

Õppetöö kõrval on üliõpilastel võimalik ühiskondlikel alustel osa võtta kohalike töörahva saadikute nõukogude tööst, olla prokuröri ühiskondlikuks abiks.

Erialaste teadmiste süvendamiseks võivad üliõpilased osa võtta teaduslikust tööst, sealhulgas sotsioloogilistest ja kriminoloogilistest uuringutest.

Õigusteaduskonna lõpetajatele omistatakse juristi kvalifikatsioon.

Dots. E. SALUMAA,
dekaan

Inimene ja LOODUS

BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKONDA on teretulnud kõik noored, kes tunnevad huvi loodusteaduste vastu. Teaduskond on meie vabariigis ainuke bioloogide, geograafide ja geoloogide kasvulava. Tänapäeva loodusteadus on jagunenud paljudeks erialadeks, mida on tinginud andmestiku ja uurimistööde suur maht. Seega ka kõigi erialade põhjalikum tutvustamine on ühele inimesele üle jõu käiv. Võimalik on vaid viidata mõnele üldisemale probleemile, millega tegelevad meie teaduskonna lõpetanud.

Bioloogid uurivad elusloodusele ehitust ja selles toimuvaid protsesse molekulide, rakkude, kudede, organite, organismide, liikide, liigiperede, elukoosluste või kogu biosfääri tasemel. Sellest loetelust ei ole võimalik esile tõsta ühtegi taset, mida me momendil piisavalt tunneksime. Igal aastal avastatakse meie planeedil sadu uusi taime- ja loomaliike. On ülim aeg forsseerida meie taimestiku ja loomastiku uurimist, sest üha kasvav inimtegevuse mõju loodusele on olnud ja on paljudele liikidele hukutav. Hävitades tahtlikult või tahtmatult looduses ajalooliselt väljakujunenud seoseid, võime saavutada üpris ootamatuid tagajärgi. Liigid, mis meie ajal tundusid olevat kasulikud, võivad muutuda kahjulikeks. Mis aga veelgi hullem: hävitatud liike ei ole võimalik taastada. Me oleme nad kaotanud igaveseks. Inimese selline tegevus võrdub huupi tulistamisega pimedal rahvarikkal tänaval. Heanaaberlikud suhted loodusega saab sisse seada vaid sel juhul, kui me hoolikalt õpime tundma kõiki elusolendeid. Milline on nende elupaik ja eluviis, kuidas nad toituvad, kuidas suhtlevad omavahel ja teiste liikidega — need ja paljud teised küsimused on päevakorras välibioloogidel. Mitte vähem probleeme pole neil, kes uurivad üksikute organismide ehitust. Milline on raku ehitus? Kuidas toimub keemiliste ühendite süntees ja lagunemine rakus? Kuidas on rakus kodeeritud pärilik informatsioon? Kuidas see üle antakse tütarrakkudele? Kuidas ja millal rakk paljuneb? Kuidas reguleerub rakkude tegevus? Kuidas ja miks diferentseeruvad rakud mitmesugusteks kudedeks? Mis põhjustab organite formeerumise kudedest? Kuidas talitlevad üksikud organid? Missuguste mehhanismidega talletub mälu? Selliseid küsimusi, millele vastuse leidmiseks kulub veel mitme inimpõlvkonna töö, võib esitada lõputult palju.

Geograafid uurivad looduslikke tingimusi laiemalt, haarates vaatevälja kogu loodusliku keskkonna. Päevakorras seisavad küsimused maastiku pinnavormidest, muldade levikust, vete paigutusest, kliima ja ilmastiku seaduspärasustest ning sellega seotud taimkattest ja loomastikust. Looduslike tingimuste piisav tundmine on vajalikuks eelduseks asulate, tootmise ja transpordi optimaalsel planeerimisel. Otseselt on kõigi nende küsimustega seotud looduskaitse edukas korraldus ja looduslike ressursside heaperemehelik kasutamine.

Geoloogе huvitab maakoore ehitus ja dünaamika. Selles peituvate seaduspärasuste põhjalikust tundmisest oleneb maavarade otsimise efektiivsus. Tööpõld selles osas on ääretult lai. Lahendamist nõuavad küsimused üksikute kivimite, mineraalide ja maakoore kihtide tekkest, meie maakoore minevikust, olevikust ja tulevikust.

Kuidas valmistatakse ette tulevasi loodusteadlasi, kes hakkavad tegelema ülalnimetatud ja paljude teiste probleemidega? **Esimesel kahel õppeaastal** õpitakse üldaineid. Selle lühikese aja kestel esitatakse vaid põhialuseid. Vajaliku silmaringi ja baasi loomiseks peab iga üliõpilane iseseisvalt töötama esimesest kursusest peale. Hulgaliselt võimalusi pakuvad selleks ülikooli raamatukogud oma arvukate fondidega. Siinjuures oleneb palju üliõpilase keeleoskusest. Peab mõistma, et kaasaja loodusteaduse saavutustega tutvumiseks on teretulnud inglise, prantsuse ja saksa keele oskus.

Alates kolmandast kursusest spetsialiseeruvad üliõpilased kitsamatele erialadele, töötades nüüd peamiselt ühe kateedri baasil ja juhendamisel. Üliõpilased asuvad iseseisvalt uurima üksikuid teaduslikke probleeme, mille tulemused vormistatakse kursuse-, auhinna- ja diplomitöödes. Kateedrite juures töötavad erialaringid, kus esitatakse oma uurimistulemusi ettekannetena, õpitakse diskuteerima ja oma seisukohti kaitsma. Kevadel ja suvel viibivad üliõpilased õppepraktikal looduses, välitöödel, ekspeditsioonidel ja laboratooriumeis. Vanemate kursuste üliõpilased suunduvad ekskursioonidele ja ekspeditsioonidele meie maa kaugematesse paikadesse, et veenduda oma silmaga looduse mitmekesisuses.

Noored, kes on huvitatud loodusteadusest laiemalt, saavad taotleda keskkooliõpetaja elukutset **bioloogia- ja geograafiaosakondade pedagoogilistes harudes.** Esimese kahe õppeaasta kestel on seejuures õpingud kõigil üliõpilastel ühised. Alates stuudiumi kolmandast aastast õpivad tulevased õpetajad pedagoogikat, aineõpetamise metoodikat ja omandavad praktilisi kogemusi juba otse keskkoolitundides.

See, kuhu ülikooli lõpetanu tööle suunatakse, on suurel määral sõltuv üliõpilase tegevusest stuudiumi vältel. Sageli on maksev reegel, et töökohti ei tehta mitte lõpetaja jaoks, vaid **üliõpilane peab viie aastaga endale ise töökoha tegema.** Kõik oleneb huvist, tahtmisest, püsivusest ja tublidusest. Head pealehakkamist!

J. KÄRNER,
TRÜ zooloogia kateedri vanemõpetaja

PÄRAST

KUNSTIKABINET

TRÜ kunstikabinet (Ülikooli tn. 16) võtab kõikidest teaduskondadest vastu üliõpilasi. Erilist kunstialast ettevalmistust ei nõuta, tähtis on huvi kunsti vastu, tahe ja püsivus loomingulisteks eneseväljenduseks.

Kolme aasta jooksul õpitakse joonistamist, maalimist, graafikatehnikaid, keraamikat, metallehistööd, plakatkirja ja kunstiajalugu. Igal kevadel toimub valminud töödest avalik näitus. Samuti korraldatakse õppeekskursioone Moskva ja Leningradi kunstigaleriidesse, matku vabasse loodusesse.

NAISKOOR

NÜÜD HÕISATES, LAUL, TÕUSE KÕRGELE ÜLES...

«Korrata!» Dirigendi käsi langeb vihaselt alla: «Veel kolmas katse ja pead lendavad!» Pead siiski ei lenda, esimene alt laulab raske koha puhtalt välja. Dirigendi silmis sähvatab korraks lõbus sädemeke. Proov jätkub.

Ülikooli naiskoor loodi R. Ritsingu eestvedamisel veerand sajandit tagasi. Nüüd on kooril välja kujunenud oma traditsioonid, oma sõpruskond, oma repertuaar. Möödunud aasta detsembris anti koorile akadeemilise naiskoori nimetus. Koori keskmine vanus on 22 aastat. Siin laulab nii ülikooli vilistlasi kui arglikke «rebaseid». Praegu on kooris 104 lauljat, nendest tegevliikmeid 85—90. Suures aus paistab koorilaul olevat Arsti- ja Ajaloo-Keeleteaduskonnas — sealt on lauljaid kõige rohkem. Enamik Ajaloo-Keeleteaduskonna rahvast on küll praegu reservis, sest õhtuse vahetuse tõttu ei saa korralikult proovidel käia. Kehakultuuri- ja Õigusteaduskonnast pole ühtegi lauljat. Ei tea, kas on sealsel rahval viisipidamine kehvem või soovitakse oma oskusi vaka all hoida.

Proovil kipub mõnel kannatus katkema, kui sama laulu ikka uuesti ja uuesti korratakse. Aga dirigendid Linda Taal ja Vaike Uibopuu on järeleandmatud, nende töö käib õpetussõnade järgi: «Raske õppustel, kerge lahingus.» Neid «lahinguid» oli möödunud aastal rohkesti: 11 kontserti ja 4 esinemist, lisaks väikese koosseisu 4 esinemist.

Kontsertidest ja proovidest jääb aega üle ka laululaagriteks suvel ja suusalaagriteks talvel.

19. veebruaril valis koor uue juhatuse. Koosoleku ettevalmistamise käigus korraldati kooriliikmetele ankeetküsitlus, et välja selgitada, mida lihtliikmed ise oma koorist ja selle ettevõtmistest arvavad, mida oodatakse uuelt juhatuselt. Järgnevalt ongi toodud mõned küsimused ja vastused nendest ankeetidest.

1. Meeldejäävaim sündmus kooris Sinu laulmise ajal?

Juubelilaulupidu * Siberi matk * Nääripidu koos meeskooriga * «Stabat Materi» esitus orkestriga * Üliõpilaslaulupeod * Elu esimene õlu TPI «koopas».

2. Mida tahaksid laulda?

Tahaks laulda nii klassikat kui kaasaegset koorimuusikat * Nii vana kui uut muusikat, peaasi, et head.

3. Sinu ettepanekud, soovid?

Tudengikooridega ikka sõprust pidada * Ärgu kunagi juhtugu, et naiskooril poleks laulu suus, ükskõik kus ta ka oleks * Huumorimeelt ka tõsises olukorras.

4. Miks oled puudunud proovidelt?

Ei ole puudunud * Käin rõõmuga laulmas * Olen niivõrd kooriga kokku kasvanud, et tundub võimatuna istuda kodus, kui teised laulavad * Vahel on laulmaminek lausa moraalseks toeks, kaob ükskõiksus ja väsimus.

5. Ettepanekud ja etteheited dirigentidele?

Milleks etteheiteid teha? Tublid on tõesti mõlemad.

Lõpuks ometi hakkab laul minema. Seda tunnevad nii lauljad kui dirigent. «Kolm viie miinusega, võtame järgmise...» Jälle algavad lõputud tagasivõtmised, kordamised, proovimised... kuni oodatud kolmeni viie miinusega.

E. KÕRGE

LOENGUID

KOHVIK

ja tema seitse palet

KUI KOHVIK. Siin on Tartu linna maitsvamad ja pehmemad saiad ja võileivad, siin on tuttavad ettekandjad, nii tuttavad, et sa ei ootagi nende ettekandmist (kui sa just dotsent või professor pole), vaid tood kõik ise, mis iganes soovid, võtad oma käega lõhnavast saiakuhilast noh nii üks-kaks-kolm-neli saia. Stipipäeval lubad sa endale ülima — lausa «ruutmeetrise» isuäratava karbonaadi, vahel ka kaks (ma mõtlen ruutmeetreid).

KUI NÄITUSESAAL. Kui kuuldakse ahhetusi ülikooli kohvikus, siis ei imestata sel puhul mitte uute piltide olemasolu üle, vaid selle üle, et neid sel nädalal pole. Meeldejäävaimad on olnud «Visarite» esinemised ja üliõpilaspäevade-aegsed noorte kunstnike pildid.

KUI SALONG. Pikaks läheks üles lugeda neid hubaseid ainult selle kohviku õhkkonnale omaseid luule- ja kirjandusõhtuid, kohtumisi vilistlaste, kultuuri- ja teadusemeestega, õhtuid, mil on kuulatud muusikat ja juttu.

Ülikooli komsomolikomiteel on tänavu kevadsemestril käimas nn. «neljapäevaõhtune jututuba»: põnevad teemad, põnevad probleemid, põnevad inimesed.

KUI BANKETISAAL(ID). Kõik noore teaduri elu tähtsamad sündmused, mida on kombeks saanud pidulike koosistumistega mällu kinnistada, toimuvad ikka siin.

Algab see keskkoolilaste olümpiaadide lõpetustega, noorte tudengite «rebaseks» löömisega, kursuseõhtute ja teiste kursuste kohtumistega, kuni jõuab välja ülikooli lõpubanketini, siis kandidaadiväitekirja ilmtingimata eduka kaitsmispeoni ja ikka üha kõrgustesse edasi.

Siin on vastu võetud väliskülalisi, tähistatud üliõpilaspäevi.

KUI ÜLIKOOLI KOHVIK. Auditooriumide nappusest on hädakorral ikka välja päästnud kohvik. Siin on iga tudeng (või kui veel mitte, siis küll jõuab temagi tund) saanud koos koogi ja kohviga õppejõult kätte ka eksami või arvestuse. (Seda meetodit võiks julgelt kõrgeimaks õpetusvormiks fituleerida). Siin on ise õpitud ja teistele seletatud. Siin on sündinud kõige lustlikumad ja kõige teaduslikumad ideed, siin on ikka kõrvallauast vajalikku abi saadud, siin on vaieldud rohkem kui üheski seminaris.

KUI TANTSUSAAL(ID). Igal kolmapäeval, laupäeval ja pühapäeval on rõdusaalis (endised küünlavalgus-, nüüd kuuvalgus-) õhtud tantsumuusikaga väikeselt sümpaatselt orkestrilt. On parajalt hämar sosistuseks ja on parajalt avar (muusika kostab iu igasse saali!) kasvõi baleriinipoognateks.

KUI KÕIKIDE KADUNUD, TAGAOTSITAVATE, LEITAVATE (VAHEL KA TABATAVATE) JA KOKKUSAAVATE INIMESTE BÖRS.

Ülikooli kohviku reklaamivalitsuse nimel
SIRKIN

KLUBI

on niisugune koht, kus saab tantsida, laulda, pilli mängida ja vaadata, kuidas teised seda teevad. Klubientusiaste ei ole küll palju, aga need, kes on, on ka raudvara.

Tantsitakse klubis 3 korda nädalas: reedel, laupäeval ja pühapäeval. Muidugi on meil ka tantsuorkester, kes oma slow-foxi ja džässiga küll eriti tantsimisenaudingut ei paku, aga ta on ikkagi meie orkester.

Viimastel aastatel on klubi tantsuhimuliste arv küllaltki suur — väike saal ei mahuta enam soovijaid. Mõnikord on võimaliku 400 inimese asemel klubi seinte vahele kiilutud 700—800.

Eriti suure populaarsuse saavutab klubi kevadsemestril korraldatavate estraadikonkursside ajal. Praegu on käimas «Kaligula» nime kandev konkurss, kus teaduskonniti igaüks oma sõna- ja tegevusvabadust võib näidata.

Klubil on suur hulk isetegevuskollektiive — lauluansamblid, puhkpilliorkester, naiskoor jne. Kõige populaarsem on muidugi rahvakunstiansambel. Ülikooli näiteringil pole kahjuks juba ammu korralikku juhendajat olnud. Nüüd on siis «Vanemuise» lavastaja-näitleja Heikki Haravee ohjad enda kätte võtnud ja ehk tuleb käsilevõetud näitemängust midagi ülikooli näiteringi väärilist välja.

Väiksematest, nn. ühe kursuse ettevõtmistest on küllaltki populaarne eesti filoloogide luuletrupp «Amores» ning füüsikute ansambel «Kuup ja kera».

AILE RANNO

Elukuts eliseks FÜÜSIKUKS

Igaüks on keskkoolis füüsikat õppinud ja igaüks on ka ainest teatud pildi saanud. Ent ometi ei piisa sellest kosmoselaevade juhtimiseks, aatomienergia üle valitsemiseks, aine peenimate osakeste uute saladuste avastamiseks, elusaine ehituse uurimiseks, maailmaruumi lõplikkuse või lõpmatuse tõestamiseks, laseritehnika loomiseks, teadmiste edasiandmiseks uutele õpilastele ja paljuks, paljuks muuks, millega tegelevad elukutselised füüsikud.

Tartu ülikoolis on füüsikat õpitud ja õpetatud alates 1802. a. Eriti laialdaseks on kujunenud füüsika-alane tegevus Tartu Riiklikus Ülikoolis nõukogude korra tingimustes. Selle põhjuseks on paljude uute instituutide ja laboratooriumide avamine nii ENSV Teaduste Akadeemias, kõrgemates koolides kui ka tehastes.

Käesoleval ajal toimub füüsikute ettevalmistamine TRÜ füüsikaosakonnas kahes harus — **pedagoogilises ja eksperimentaal-teoreetilises.** Vastuvõtt kumbagi harru toimub eraldi. Füüsika ja matemaatika põhikursused on kõikidele füüsikaosakonna üliõpilastele enam-vähem ühesugused: kõrgem matemaatika, üldine ja teoreetiline füüsika, teoreetiline mehhaanika, tehniline joonestamine, raadioelektroonika. Kõrvuti loengutega lahendatakse ülesandeid ja sooritatakse ulatuslik laboratoorne praktikum. Kitsam ettevalmistus saadakse erikursuste, eripraktikumide, tehasepraktikate ja kursuse- ning diplomitööde kaudu. Häid võimalusi jõukohaste teaduslike probleemide lahendamisega alguse tegemiseks pakub üliõpilaste teaduslik ühing.

Pedagoogilise haru üliõpilased saavad mõnevõrra laiema silmiringi, õppides veel psühholoogiat ja pedagoogikat, kino- ja fototehnikat (omandatakse kitsasfilmi demonstraatori kvalifikatsioon), elektrotehnikat ja tehnilist mehhaanikat, astronoomiat ja astrofüüsikat, füüsika õpetamise metoodikat koos katsetehnikaga ja raadiotehnilisi õppevahendeid. Pedagoogilise haru üliõpilased omandavad füüsiku ja keskkooli füüsikaõpetaja kutse õigusega õpetada astronoomiat, matemaatikat, elektro- ja raadiotehnikat.

Kuigi viimastel aastatel on olukord paranenud, on füüsikaõpetajatest vabariigis veel puudus, mistõttu oleks soovitav just see eriala valida. Tuletame siinjuures meelde pedagoogikutse materiaalseid-elukondlikke hüvesid: 48-päevane puhkus igal aastal ja kõrgem töötasu kui algajatel teaduslikel töötajatel (1965. a. küsitluse järgi oli füüsika- ja matemaatikaõpetajate keskmine töötasu 135 rbl.).

Eksperimentaal-teoreetilise haru üliõpilaste spetsialiseerumise peamisteks suundadeks on teoreetiline füüsika, tahke keha (pooljuhtide) füüsika, elektroonika, gaaslahenduse füüsika, geofüüsika ja astrofüüsika. Üksikud üliõpilased võivad spetsialiseeruda ka teistes, mittetraditsioonilistes suundades: biofüüsika, madalate temperatuuride füüsika jt.

Füüsikale on iseloomulik rohkearvuline keerukate aparaatide kasutamine. Aasta-aastalt ongi muretsetud või füüsikaosakonna oma jõududega konstrueeritud ulatuslik aparatuuripark, mille mahutamisega hakkab raskusi tekkima. Lahendus ei ole aga kaugel — juba tänavu hakatakse ehitama füüsikakorpust, mille valmimine võimaldab veelgi paremini korraldada õppening teaduslikku tööd.

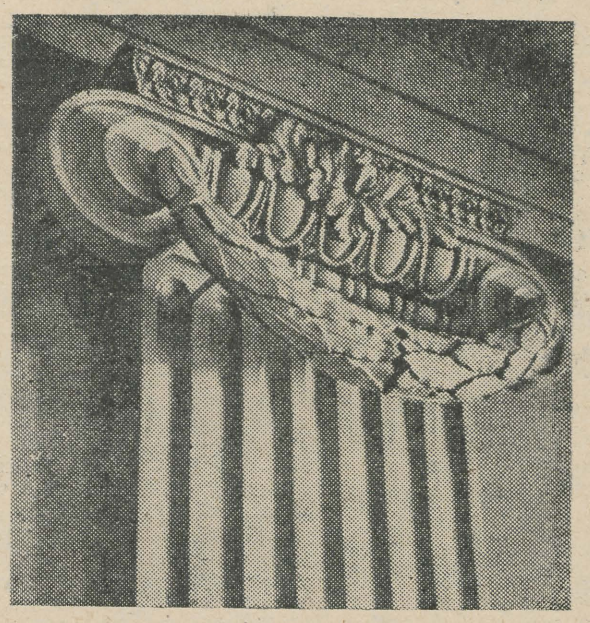

Aula rõdu seinapilaster

MAJANDUSMEHE tegevus kujuneb mitmekülgseks

On terve rida elukutseid, millistega noored tutvuvad juba õige varakult. Arvatavasti teab iga keskkoolilõpetaja, mida teeb õpetaja või arst, kujutab enam-vähem ette ehitaja ja maaparandaja elukutset. Maalastel on hea ettekujutus ka agronoomi ja zootehniku töödest-tegevustest. Hoopis vähem puututakse kokku aga ökonomisti kutsega.

Kes siis on tänapäeva ökonomist ja millega ta tegeleb? Ökonomistid töötavad kõikjal. Praegu ei leidu enam rahvamajandusharu, kus ei töötaks kesk- või kõrgema haridusega ökonomiste. Iga aastaga kasvab majandusteadlaste osatähtsus meie ühiskonnas. Ökonomisti tööpõld on väga lai, lähtudes majandusseadustest suunab ta majanduspoliitikat konkreetsetes tingimustes. Ökonomist peab seisma hea selle eest, et tööjõu või materiaalsete väärtuste kulutus annaks kõige suuremat efekti. Võtame järgmise näite. Tööstusettevõttel on võimalus osta kaht liiki masinaid ühe ja sama töö sooritamiseks. Ühed masinad (A) on odavamad, kuid nende võimsus on väiksem, s. t. nad annavad tunnis vähem toodangut kui teised (B). Nüüd peavadki tehase ökonomist ja raamatupidaja kindlaks tegema, kas masina B suurem võimsus teeb tasa kõrgema hinna. Kui mitte, siis tuleb eelistada masinat A. Kuid majandus on keeruline ja ainult eelneva arvestusega piirdumine pole tihti õige. Kui toodangut on hädasti vaja meie majandusele, kui sellest sõltub mingi teise kauba valmistamine või kui masina B tooted on paremad, siis tuleb ka neid asjaolusid arvestada. Kuid eelkõige peab ökonomist võitlema selle eest, et masinad oleksid võimalikult odavad, tootlikud ja annaksid kvaliteetset kaupa.

Sotsialistliku majandussüsteemi puhul lähtub ökonomist eelkõige riiklikest huvidest. Seejuures peab ta tagama ka igale kodanikule tema seaduslikud õigused. Kui ettevõtted tahavad lasta vahel välja kõrgema hinnaga tooteid, peab ökonomist vahele astuma, arvestades tarbijate huve. Kaubatundjad jälgivad, et ettevõtted suunaksid kaubandusvõrku ainult nägusat ja kvaliteetset kaupa. Kaubandusökonomistid aga hoolitsevad selle eest, et kauplusi oleks piisavalt, et kaubahinnad vastaksid nende tootmiseks tehtud kulutustele jne.

Majandusteaduse kitsamaid eriharusid on palju. TRÜ Majandusteaduskonnas valmistatakse ette rahanduse ja krediidi eriala spetsialiste (nii eesti kui ka vene keeles).

(Järg lk. 4)

Üksnes nemad suudavad muuta

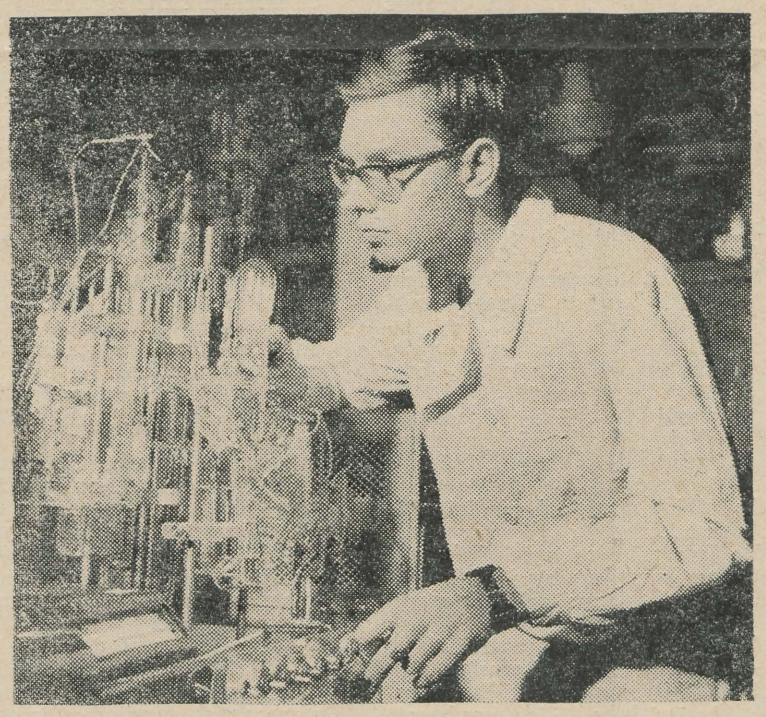

Aspirant T. Silk töötamas elektrokeemia laboratooriumis

Keskajal vaatasid korralikud kodanikud keemikule kui ebanormaalsele inimesele, kes tunneb ennast hästi ainult plahvatuste, leekide ja suitsu keskel. Ometi usuti nende erilisse võimu looduse üle, sest üksnes nemad suutsid muuta üht ainet teiseks. Tänapäeval on keemiat ümbritsenud müstika hajunud ja ka juhuslikud plahvatused väldítavad, kuid keemia eriline seisund teiste teaduste hulgas on säilinud. Muidugi, kõik teadused otsivad ja loovad uusi vahendeid, kuid sageli vajavad nad ka uusi materjale. Näiteks pole tänapäeva tööstus mõeldav ilma kõrgpolümeersete ühendite, pooljuhtide, luminoforide jt. materjalideta, mida annab keemia. Ka sajandi suurim saavutus — tuumaenergia kasutamine — on võimalik ainult looduslike materjalide keemilise töötlemise tulemusena.

Meie vabariigis on keemiku kutset võimalik omandada TRÜ Füüsika-Keemiateaduskonna **keemiaosakonnas.** Siin saadav kutse kui ka teadmised erinevad märgatavalt nendest, mida annavad TPI insener-tehnolooge ettevalmistavad harud. Siin ei süveneta keemia ühe konkreetse tehnilise rakenduse kõigisse detailidesse, vaid õpitakse tundma keemia põhilisi ja üldisi seaduspärasusi. Viieaastase õppeaja vältel tutvutakse keemia kõigi eriharude (anorgaanilise, orgaanilise ja analüütilise keemia) alustega ja omandatakse praktilised kogemused töötamiseks laboratooriumides. Osakonna lõpetanu oskab orienteeruda keemia väga mitmekesistes nähtustes, uurida ja selgitada nende seaduspärasusi.

Keemiaosakonna **teoreetilis-eksperimentaalse** haru üliõpilased saavad teadusliku uurimistöö oskused ja kogemused kaasa juba ülikoolist. Pärast lõpetamist asuvad nad tööle teaduslikes uurimisasutustes, kõrgemates koolides või tööstusettevõtete laboratooriumides. Nende ülesandeks on vastava asutuse tööga seotud keemiliste probleemide iseseisev lahendamine. Võiks tuua palju näiteid, kus TRÜ keemiaosakonna lõpetanu on avanud uusi võimalusi nii tootmises kui ka teistes teadusharudes. Tehaste laboratooriumides (eriti Kohaliku Majanduse Ministeeriumi ettevõtted) lahendatud konkreetsete probleemide kõrval nimetaksime veel arheoloogiliste objektide vanuse (TA Zooloogia ja Bioloogia Instituut) ja toiduainete mürkkemikaalide sisalduse (Tartu Linna Sanitaar-Epidemioloogiline Jaam) määramise meetodeid.

Keemiaosakonna **pedagoogilise haru** üliõpilased omandavad peale teadusliku uurimistöö oskuste veel pedagoogilise ettevalmistuse. Vastavalt sellele antakse nendele peale keemiku kvalifikatsiooni veel keemia- või keemia- ja füüsikaõpetaja kutse. Olulist lisakoormust see endaga kaasa ei too, sest võrreldes teoreetilis-eksperimentaalse haruga jääb ära iseseisva teadusliku töö praktika. Selle asemel kuulatakse õpetamise metoodika kursust ja antakse tunde keskkoolides. Nendel üliõpilastel, kes taotlevad keemia- ja füüsikaõpetaja lisakutset, on ka keemia põhikursused ülesehitatud põhiprobleemidest, sest füüsikat õpivad nad põhjalikumalt kui teised keemiaosakonna üliõpilased. Pärast lõpetamist asuvad keemiaõpetaja lisakutsega lõpetajad tööle suuremates keskkoolides ja tehnikumides, kus on neile täiskoormuse (ja palga) kindlustamiseks piisav arv keemiatunde; keemia- ja füüsikaõpetaja lisakutsega lõpetajad aga nendes keskkoolides, kus nad saavad samaaegselt õpetada mõlemat ainet. Niisugune kombinatsioon vastab kõige paremini reaalteaduste kaasaegsele sisule ning muudab need ained õpilastele palju huvitavamaks, sest väärilisele kohale tõuseb nende eksperimentaalne, uurimuslik külg.

Seoses sellega, et vabariigis on praegu tõsine põud keemia- ja füüsikaõpetajatest, võetakse eeloleval sügisel TRÜ keemiaosakonna pedagoogilise haru I kursusele 20 üliõpilast. Üldse võetakse keemiaosakonda 40 üliõpilast.

A. TALVIK

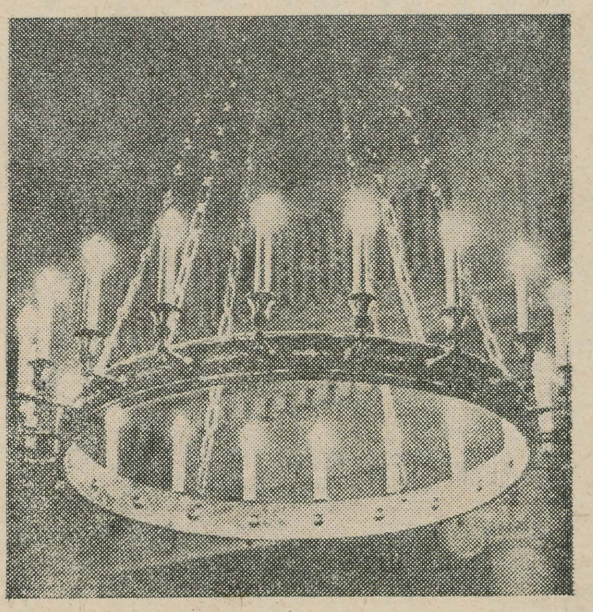

Stiilne ringlühter aulas.

MAJANDUSMEHE tegevus..

(Algus 3. lk.)

Kaubatundmise, kaubandusökonoomika, kaubandusliku raamatupidamise ja majandusküberneetika erialal toimub õppetöö ainult eesti keeles. Et ilmus teatmik «TRÜ MAJANDUSTEADUSKOND» 1971, siis siinkohal ei räägiks konkreetselt nendest erialadest. Teaduskonna teatmikke saadame keskkoolidesse, haridusosakondadesse, kutsenõuandlatesse. Kui aga pole võimalik neid sealt saada, saadame teie nõudmisel selle ka teaduskonnast, eriti juhul, kui seda soovib suurem grupp.

Vastu võtame nii statsionaarseid kui ka mittestatsionaarseid üliõpilasi. Õppeaja vältel saab üliõpilane mitmekülgse ettevalmistuse, mis mõnevõrra erineb üksikute erialade lõikes. Nagu kõigis teaduskondades, nii õpitakse ka Majandusteaduskonnas ühiskonnateadusi ja võõrkeeli, ilma milleta ei ole mõeldav tänapäeva nõukogude spetsialist. Kõigile Majandusteaduskonna üliõpilastele antakse tugev üldmajanduslik ettevalmistus, et ta oleks suuteline edukalt töötama mitte ainult oma kitsal erialal, vaid võiks soovi korral üle minna ka mõnele teisele majandusalasele tööle. Üha enam suureneb matemaatika osatähtsus majandusteadlaste ettevalmistamisel, sest elu nõuab matemaatiliste meetodite kiiret ja ulatuslikku rakendamist rahvamajanduse planeerimisel ja juhtimisel. Sellepärast õpetatakse Majandusteaduskonnas kõrgemat matemaatikat, tõenäosusteooriat, matemaatilist statistikat ja matemaatilist planeerimist.

Tugeva üldise ettevalmistuse baasil saavad üliõpilased ettevalmistuse nende poolt valitud kitsamal erialal. Praktiliste oskuste omandamiseks näeb õppeplaan ette menetluspraktikad.

Majandusteadlane peab olema avara silmaringiga inimene, kes püsivalt otsib uut ja võitleb aktiivselt majandusküsimuste parema lahendamise eest. Sellepärast on teaduskonnas loodud võimalused vabatahtlikus korras erikursuste kuulamiseks, tööks teaduslikes ringides, isetegevuseks jne.

Majandusteaduskonna lõpetanu esimene töökoht sõltub tavaliselt tema poolt valitud kitsamast erialast. Rahanduse ja krediidi eriala lõpetajad suunatakse tööle ökonomistidena rahandusorganeisse või ettevõtetesse, inspektoritena pankadesse. Kaubanduslike erialade lõpetajad alustavad oma töömeheteed kaubatundjatena suurtes kauplustes ja ladudes või kaubandusorganisatsioonides, kaupluste või ladude juhatajate asetäitjatena. Kaubandusökonomistid on tavaliselt kaupluse juhataja asetäitjad, planeerijad, kaubandusinspektorid, kaubandusorganisatsioonide osakondade juhatajad jne. Küberneetikud hakkavad tööle plaaniorganites, raamatupidajad kaubastutes ja ETKVL-i süsteemis.

Iga lõpetanu ametialane edukus sõltub tema praktilisest tööst ja arenemisvõimest, kuid üldiselt on TRÜ Majandusteaduskonna lõpetanute teenistusalane edutamine toimunud kiiresti. Nii töötab meie lõpetajaid ministeeriumides valitsuste juhatajatena, nende asetäitjatena, osakonnajuhatajatena, riigipanga- ja rahandusosakondade juhatajatena ja paljudel teistel vastutavatel kohtadel. Rida lõpetajaid on läinud teaduslikule tööle, õppejõududeks kõrgematesse või keskeriõppeasutustesse, ajalehtede toimetustesse, partei- ja ametiühinguorganeisse.

Majandusteadlase töö on huvitav, sest puhtmajanduslike küsimuste lahendamisel tuleb kokku puutuda ka teiste alade (haridus, tervishoid, tootmistehnoloogia, kirjandus jne.) põhiküsimustega, olla alati kursis meie elu aktuaalsete probleemidega ja viibida inimeste keskel.

Dots. V. KRINAL,
Majandusteaduskonna
dekaan

Lemmikharrastus elukutseks

Kehakultuuri ja spordiga sõbrutsemisest on heameelt tunda saanud vist igaüks. Mis võiks olla kaunim suuskadel liuglemisest härmaehtes metsas? Või mõnusam karastavast suplusest palaval suvepäeval? Mis võiks... Loetelu tuleks väga-väga pikk. Missugune rõõm ja rahulolu valdab pärast võitu jooksudistantsil, pärast tabavat korviviset! Või heameel jõulisest tõmbest sirgetele kätele püsima jäänud tõstekangist. Eneseületamine. Täna sekundikümnendik kiiremini kui eile, sentimeeter kaugemale kui eile. Homseks aga tuleb seada uus siht, uus eesmärk — veelgi kiiremini, veelgi kaugemale, veelgi tugevamini!

Tuhanded abituriendid tegelevad kehakultuuriga. Kes regulaarselt, kes mitte. Ühed tervise tugevdamiseks, teised vaimse töövõime tõstmiseks, kolmandad tahtejõu kasvatamiseks, neljandad liikumisrõõmu saamiseks... Head indu edaspidiseks!

Sajad abituriendid on spordipisikust tõsiselt nakatatud. Treeningud spordikoolis või mõnes ühingus kolm, neli, viis korda nädalas, aastast aastasse. Režiim, valmistumine võistlusteks. Paljustki on tulnud loobuda. Mille nimel? Kas on see tõesti vajalik? Ükski tippsportlane pole kahetsenud sportimisele kulutatud aega. Spordil ja võistlemisel on oma kordumatu võlu. Selle kõrval tutvumine uute paikade ja inimestega, võistluskaaslaste, rivaalide ja spordisõpradega. Tänu spordile saavad kauged maad lähedasteks, võõra rahva esindajad omasteks. Noorus on sportimise aeg. Ära lase seda aega kasutult mööduda!

Põõrdume nende abiturientide poole, kellele sport on saanud lemmikharrastuseks. Teid ootab Tartu Riikliku Ülikooli **Kehakultuuriteaduskond.** Uus-Meremaa kuulsa jooksusüsteemi rajaja A. Lidiard avaldas järgneva mõtte. Maailma tippsportlastest on igaüks erinevat teed mööda tulnud spordi juurde. Kuid kõikide juures on iseloomustavaks, et nad kohtasid inimest, kes armastas sporti ja kes oma elu pühendas spordi hüvanguks.

Nende hulgast, kes armastavad oma ala ja tahavad selle heaks kogu jõu ja võimed välja panna, saabki meie spordiliikumine järelkasvu.

TRÜ Kehakultuuriteaduskonnas on soodsad võimalused lemmikharrastuse jätkamiseks meie vabariigi kõige kogenumate treenerite-õppejõudude silme all. Enamikul spordialadel on üliõpilaste kasutada head baasid, inventar ja varustus. Mainime siinkohal vaid üleliiduliselt ja rahvusvaheliselt tunnustatud Kääriku baasi ja kilehalli Tartus.

Kehakultuuriteaduskonnas on võimalik elukutse omandamisega ühendada lemmikharrastus. Neli aastat õppimist ja noort spetsialisti ootab avar tööpõld. Missugustes paikades töötavad Kehakultuuriteaduskonna lõpetanud? Suurem osa on läinud tööle treeneritena spordikoolidesse ja spordiühingutesse või kehalise kasvatuse õpetajatena üldhariduslikesse koolidesse. Nende kõrval leidub arvukalt kõrgemate koolide õppejõude, kutsekoolide ja tehnikumide kehalise kasvatuse õpetajaid. Osa spetsialiste tegeleb organisatsioonilise tööga spordikomitee või spordiühingute rajooni- ja linnaaparaadis või siis vabariiklikes keskorganites. Hulk teaduskonna lõpetanuid organiseerib kehakultuuri- ja spordialast tegevust vabrikutes, asutustes, sovhoosides, kolhoosides — kas tootmisvõimlemise metoodikute või massispordi instruktoritena. Mõnest lõpetanust on saanud spordiajakirjanik, mõnest teaduslik töötaja. Pikk loetelu erinevaid ameteid, kuid neid kõiki seob üks — armastus kehakultuuri ja spordi vastu.

Teaduslik-tehnilise revolutsiooni tingimustes omandavad kehakultuur ja sport üha tähtsama koha iga inimese elus. Tööprotsesside automatiseerimise ja elulaadi linnastumise tõttu tuleb igal järgneval põlvkonnal ikka rohkem tegelda kehakultuuriga. Vastasel juhul ootaks inimkonda degenereerumine. Meie — eesmärgiks on jõuda niikaugele, et iga inimene tegeleks iga päev kehaliste harjutustega. Selleni jõudmiseks tuleb veel palju teha. Seepärast on uued kehakultuurispetsialistid teretulnud!

Omamoodi võlu on igal spordialal. Oskusi ja vilumusi annab õppeaeg Kehakultuuriteaduskonnas. Optimismi, elurõõmu ja head tervist peab endal olema. Kehakultuuriteaduskond ootab abituriente, kes tahavad lemmikharrastust ühendada elukutsega!

Tänavu võetakse vastu 50 uut üliõpilast.

V. LENK,
spordimängude kateedri juhataja

Üks jutuajamine noore Matemaatiku ja veel noorema Abituriendi vahel

M.: Kuulsin, et Sind huvitab, mis on matemaatika ja kes on matemaatikud, mida tehakse meie ülikooli Matemaatikateaduskonnas ja kuidas elavad matemaatikatudengid ning mis saab pärast ülikooli lõpetamist ja mida kavatsevad matemaatikud tulevikus tegema hakata.

A.: Pean'd pea, seda, mis matemaatika on, mulle küll pole vaja rääkida. Olen juba üksteistkümmend aastat pea iga päev matemaatikatunnis istunud ja koduseid ülesandeid rehkendanud — see asi on mulle enam kui selge.

M.: Selles häda ongi, et koolimatemaatika järgi otsustades tekib matemaatikateadusest hoopiski ühekülgne pilt. Katsun seda väheke seletada. Kas Sa tead, kui vana on matemaatika?

A.: Mitu tuhat aastat vist?

M.: Õige. Matemaatika on tõepoolest inimkonna vanemaid teadusi. Aritmeetikaga, mida praegu algkoolis õpitakse, tegeldi juba vanas Egiptuses, Babüloonias, Indias mitu tuhat aastat enne meie ajaarvamist. Kaheksaklassilise kooli geomeetria- ja algebrakursuste materjal oli selge kreeklastel ja araablastel meie ajaarvamise algul ja esimesel aastatuhandel. Ja keskkoolikursus jõuab lõpuks ka XVII sajandisse Newtoni ja Leibnizini.

Kahjuks puudub aga keskkoolis täielikult kaasaegne matemaatika. Käesoleva sajandi viimaste aastakümnete matemaatikaloomingule annab olulist lisa ning vajutab oma pitseri elektronarvuti ja sellega tihedasti seotud uued matemaatikaharud — eeskätt küberneetika.

Sellepärast ongi matemaatika ka noor, kiiresti arenev teadus. Ülikooli vanemate kursuste õppeplaanides on rida valikkursusi, millede raames õppejõud tutvustavad matemaatika kõige uuemaid saavutusi, et noored matemaatikud aegsasti oleksid kursis kõige uuega.

A.: Siiski ma arvan, et päevast päeva aina arvudega tegelda ja rehkendada on väga tüütav...

M.: Seda arvan minagi.

A.: ???

M.: Ülikoolis matemaatikutele loetavate kursuste hulgas on suhteliselt vähe selliseid, kus tuleb tegelikult ka rehkendada. Pealegi leiame siin abivahendeid — lauaarvutid (ehk klahvarvutid), väike õppearvuti «Nairi» või ka päris elektronarvuti — vastavalt ülesande keerukusele.

A.: Millal nendele kord ligi pääseb...

M.: Tulevast aastast hakkavad matemaatikatudengid juba esimesel semestril elektronarvutit tundma õppima.

A.: Ainult et teie arvuti olevat kehvapoole, ajast-arust...

M.: Oli. Praegu on aga Tartus vabariigi kaks kõige moodsamat arvutit «Minsk-32» — EPA oma esialgu veel kastides, ülikooli oma aga juba töötab.

A.: Ja ka tudengid pääsevad talle ligi?

M.: Selleks ta ongi. Muidugi, lahendatakse ka majandusülesandeid ja teaduslikke probleeme, kuid tudengitel on arvuti kasutamisel eesõigus.

A.: Et masinaga arvutamine on üks vägev värk, seda kujutan küll ette. Aga muidu on see matemaatika ikka üks elukauge ja kuivavõitu ala...

M.: Selles Sa küll eksid! Kas Sa siis pole kuulnud, mida kõike arvuti ei tee: planeerib majandust, rehkendab palkasid, korraldab laomajandust, reguleerib transporti...

Siis edasi — kasvõi kosmoselaevade lennud — ikka tänu arvutitele. Haiguste diagnoosimine ja ravi määramine... Tõlkimine, teaduslike artiklite refereerimine... Paragrahvide otsimine, kurjategijate tabamine näpujälgede ja käekirja järgi... Malemäng... Avaliku arvamuse ennustamine... Ilmateenistus... Abikaasa valik... Kutsenõuanne...

A.: Aga seda kõike teeb ju masin! Mida teeb siis inimene, kes tegeleb matemaatikaga?

M.: Masin ei tee ju midagi muidu, kui inimene teda ei õpeta.

A.: Aga milleks siiski matemaatik? Masinat peaks diagnoosima õpetama arst, mitte matemaatik — kust tema diagnoosimist tunneb?

M.: Matemaatikul on kõige selle juures vägagi suur osa. Kõigepealt tuleb uuritavat nähtust matemaatiliselt kirjeldada. On ju arvuti väga nõudlik abiline — tema jaoks peab olema kõik peensusteni täpne ja selge, mingit kahemõttelisust ta ei salli, mistõttu sunnib ka teiste erialade inimesi hoopis sügavamalt oma ainevalda tungima.

Siis tuleb selgeks teha, kuidas inimene seda laadi ülesandeid lahendaks, ning õpetada masinat sama tegema.

Eri liiki ülesannete lahendamiseks on tekkinud rida uusi distsipliinegi — näiteks matemaatiline planeerimine, optimaalse juhtimise teooria, järjekorra ehk teenindusteooria, mänguteooria jne.

A.: Ja kas neid teooriaid — noh, näiteks seda «sabas seismise teooriat» — on võimalik ka Tartus õppida?

M.: Kõik need ja veel mitmedki praktilise kallakuga distsipliinid on käesoleval aastal avatava nn. rakendusmatemaatika eriharu õppeplaanis.

A.: Kuhu need rakendusmatemaatikud peale lõpetamist tööle pannakse?

M.: Tööpuudust karta ei ole, vastupidi, nõudmine matemaatikute järele on praegu suur ning suureneb veelgi. Igal aastal tuleb vabariiki arvuteid juurde ning enamik neist läheb tehastesse ja teistesse majandusettevõtetesse.

Mitmed ülesanded on meie vabariigis juba lahendust leidnud. Nimetagem kasvõi linnaplaneerimist, juriidilise informatsiooni töötlemist, sotsioloogilise ja meditsiinilise andmestiku analüüsi. Niisiis tegevust jätkub niihästi praktika kui ka teaduse valdkonnas.

A.: Aga kui huvitab teaduslik töö puhta matemaatika alal?

M.: Ka selle jaoks on võimalus olemas. Meie teaduskonnas töötab paralleelselt rakendusmatemaatikaga ka nn. teoreetiline haru (arvutusmatemaatika nime all), kuhu oodatakse eeskätt andekamaid noori, et neid pärast ülikooli lõpetamist suunata teaduslikule tegevusele või õppejõududeks kõrgematesse koolidesse.

A.: See on aga mõeldud vist väga vähestele?

M.: Mitte sugugi. Arvestades matemaatika järjest suurenevat tähtsust on ENSV-s igal aastal võimalik teadusepõllule (aspirantuuri kaudu) suunata umbes kümmekond noort matemaatikut ja rakendusmatemaatikut, ja pole juhtunud, et mõnele tõsisele ja asjast huvitatud noorele kohta poleks leitud.

A.: Sa nimetasid siin võimalust saada kõrgema kooli õppejõuks. Aga kas tavalise kooli matemaatikaõpetajaks ka saab Tartus õppida?

M.: Küll ikka. Meil ju töötab ka veel kolmas — pedagoogiline haru, kus valmistatakse ette keskkooli õpetajaid, kes peale matemaatika on võimelised ka füüsikat õpetama.

A.: Ja pedagoogid õpivad siis seda ainet, mida kooliski õpetavad?

M.: Hoopiski mitte. Küllalt paljusid aineid õpivad nad koos arvutusmatemaatikutega. Nii õpivad nad tundma ka kaasaegse matemaatika huvitavamaid peatükke, et õigesti hinnata matemaatika osatähtsust kaasajal.

A.: Nüüd aga ütle ausalt, kas matemaatika õppimine on ikka väga raske.

M.: Kui tahad minu arvamust kuulda, siis — üks kergemaid.

Kõik, mida õpitakse, on ranges loogilises süsteemis ja kui see süsteem — nn. matemaatiline mõtlemine — omandatakse, tundub kõik lihtne ja selge olevat.

Muidugi sõltub selle süsteemi omandamise edukus kalduvustest ja eeldustest, kuid arvatavasti on vajalikud eeldused siiski olemas küllalt paljudel noortel.

A.: Aga miks siiski väljalangevus nii suur on, nagu olen kuulnud?

M.: Paistab, et laisklemine annab siin vist rohkem tunda kui mujal. Kui loengutel ei käida või neid «peaga» ei jälgita, jääb arusaamine nõrgaks, ning eksamieelse «tuupimisega» asja ei paranda.

Rakendusmatemaatika eriala loomise tulemusena loodame, et olukord paraneb — need, kellele teoreetilised arutluskäigud raskena tunduvad, saavad oma võimeid rakendada rohkem praktilises suunas.

A.: Kas on tõsi, et matemaatikud on kuivad ja igavad inimesed, kes oma erialast kaugemale ei näe?

M.: Kõigepealt ütlen Sulle, et nii Matemaatikateaduskond kui ka matemaatikud on noored. Õieti on teaduskonnaga (nagu matemaatikaga enesegagi) lugu nii, et õpiti seda juba ülikooli asutamisest peale, iseseisev teaduskond (noore dekaani E. Jürimäega eesotsas) loodi aga alles 1969. aastal. Meie teaduskonnas õpetab ülikooli noorim professor G. Vainikko, kes on ka laulumees. Laulu- ja tantsu-, spordi- ja sõnamehi on ka teiste noorte õppejõudude, samuti tudengite seas. Meeskoori tuntud solist on kateedrijuhataja O. Prinits, õppejõud K. Soonets on rahvatantsumees, L. Roots maletaja. Tudengite aktiivsust iseloomustab kasvõi üks lend, kus õppis tantsumeister A. Lossmann, orienteeruja O. Kärner ja kergejõustiklane K. Jurkatamm... Matemaatikud korraldavad iga aastasi vilistlaste kokkutulekuid ja annavad perioodiliselt välja kogumikku «Matemaatika ja kaasaeg».

A.: Nii et huvitav, vajalik, perspektiivikas ja tulus... Kas see kõik on ka tõepoolest nii...

M.: Jääb üle ainult õelda — tule ja veendu ise.

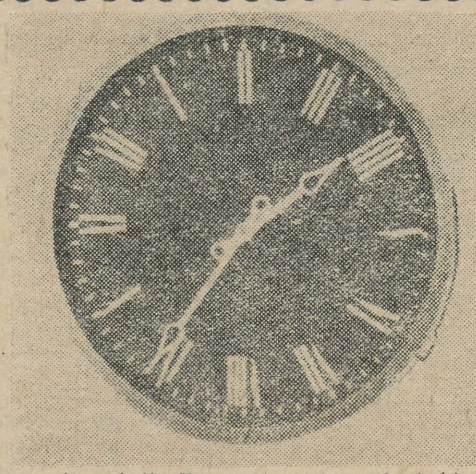

See ei ole tavaline kell. Ta on ülikooli rahvale asendamatuks ja lähedaseks abiliseks. Peahoonesse tulles kuulub meie esimene ja lahkudes viimane pilk temale. Hilinejatele tundub ta kiuslikult täpse pedandina, ootajatele on tema käik aeglasem teo omast. Eksamil läbikukkunuile näib kahjurõõmsalt irvitava kuradikesena, neile, kel hästi läks, aga leebelt muheleva elutarga sõbrana. Peahoone kella all määravad kohtumisi need, kel töö või südameasjad selgitamist vajavad või kel mõni asi ühiselt toimetada.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 1633. MB 00386.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik Ülikool

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 9 Reedel, 26. märtsil 1971. a. XXIII aastakäik

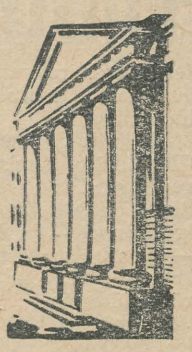

Tervitame NLKP XXIV kongressi!

Meelismotiiv Aram Hatšaturjaniga

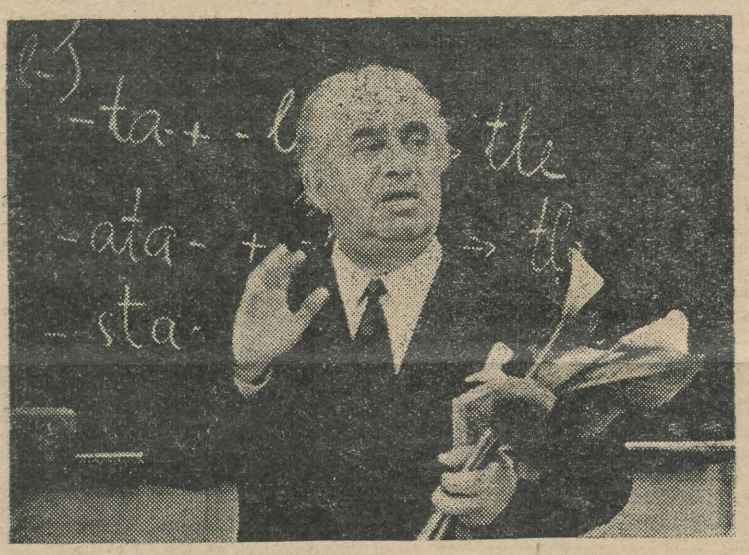

Üle-eelmisel teisipäeval segati 140. auditooriumis toimuvat loengut. Peahoone komandant vabandas viisakalt ja palus luba hallipäisel külalisel kohtuda Hatšatur Abovjaniga, s. t. tema büstiga.

Tudengid seisid püsti, külalise kaaskond ootas ukse juures.

Vanem mees, väljendusrikas nägu, puhmas juuksed ja kulmud, lilled, naeratus, fotograaf — nii, palun jah, valmis, palun veel kord, kombes. Kõik, käsi libiseb üle krobelise marmori ja Hatšaturi nimesildi — nägu ei sünni võõraste nähes puudutada — hüvasti — see põhjamaa on ikkagi liiasti kaugel mägisest Armeeniast.

Tudengid: Kes ta on? Mida teeb? Miks? Vana revolutsionäär, turist, kultuuriinimene, lihtsalt armeenlane?

Küllap vist tähtis tegelane — igaüht ei lastaks loengut segama. Ja küllap nõnda tähtis, et iga minut loetud — ei leidunud võimalust valida vabalt aega, et marmorisse rajut Hatšaturiga hetkeks kahekesi olla.

Külaline (tahvlile viidates): Mis loeng see teil siin on? Matemaatika? Keemia?

Õppejõud: Tänapäeva eesti keel.

(Vahemärkus: ei olnud vist Abovjani ajal eesti keel veel nii arenenud, et võõramaalane teda kõrgemaks matemaatikaks või orgaaniliseks keemiaks oleks pidanud.)

Õppejõud (pärast külalise lahkumist): See peab midagi tähendama, kui teises ilmanukas kodukandi meest kohtad. Kujutlege Kreutzwald Armeeniasse.

See mees oli Aram Hatšaturjan.[1]

Aram Hatšaturjan — muusik, suur inimene, — Tartu ülikoolis. Eestlasele kauge ning siiski lähedase maa esindaja. Kes kuulasid juhuslikult (lisaks Hatšaturjanile) samal ajal meil külas viibinud armeenia «Apostleid», mõistavad mind loodetavasti. Mingi imevägi peab armeenia muusikas (selle alustes, rahva ajaloos, tavades, lootustes) olema, et ta meie hinges sedavõrd vastu kõlab, kuna pahatihti hoopis lähedasemgi (otseses ja kaudses mõttes) muusika meid külmaks jätab. Kaks tillukest maad ja rahvast, täiesti erinevat, aga vastastikune mõistmine ja arusaamine teineteise kultuurist, hingeelust, lootustest-ootustest. Ilus näide selle kohta, kuidas pisikesed rahvuskultuurid üksteist täiendades, arendades viivad edasi inimeste kultuuri, mida iga rahvas üksikuna nähtavasti ei suudaks.

V. VAINO

[1] Konkreetsemalt on temast lugeda A. Luuri artiklis 18. märtsil «Edasi» esileheküljel.

Ajaloo-osakonna kommunistid NLKP XXIV kongressi eel

Ajaloo-osakonna parteigrupi töö on küllaltki mitmetahuline. Praktiliselt tuleb tegelda peaaegu kõigi probleemidega, mis kerkivad osakonna ette, olgu need siis seotud õppe-kasvatustööga, osakonna arenguperspektiividega, kaadriga, teadusliku tööga või tähtpäevade tähistamisega. Osa probleeme lahendatakse jooksva töö korras, teiste arutamiseks tullakse kokku mõlema kateedri kommunistide ühistel nõupidamistel.

Parteigrupi töökoosolekuid toimub aastas keskmiselt 4 — 5. Tavaliselt on kohal enamik grupi liikmete üldarvust, mis viimastel aastatel on kõikunud 15 ja 19 vahel. Üksikjuhtumeil on esinenud ka põhjendamata puudumisi. Seoses sellega on tulnud aeg-ajalt päevakorda võtta parteilise distsipliini küsimus ning mõnele seltsimehele meelde tuletada, et aktiivne töö parteiorganisatsioonis pole mitte ainult iga kommunisti õiguseks, vaid ka kohustuseks.

Suurem osa ajaloo-osakonna õppejõududest (17-st 11) on NLKP liikmed. See on soodustanud parteigrupi osa pidevat kasvu osakonna probleemide lahendamisel. Üliõpilaste-kommunistide arv on grupis muutlik. Viimase 2 aasta jooksul on NLKP liikmeks või liikmekandidaadiks vastu võetud 5 ajaloo-osakonna üliõpilast, kuid mitmed neist on ülikooli lõpetamise järel siirdunud tööle teistesse parteiorganisatsioonidesse. Ja see on loomulik. Ent kas ei oleks samal ajal vajalik, et ajaloo-osakonna komsomoliorganisatsioon annaks senisest rohkem täiendust osakonna parteigrupile?

Viimaste aastate üheks peamiseks tööks on parteigrupile olnud suurte tähtpäevade tähistamise organiseerimine. Spetsiaalsed otsused võeti vastu seoses V. I. Lenini 100. ja Fr. Engelsi 150. sünni-aastapäeva tähistamisega. Vastavalt otsustele organiseeriti kommunist L. Rootsi juhtimisel filosoofilised seminarid teemadel «V. I. Lenin ja ajalooteadus» ning «Fr. Engels ja ajalooteaduse probleeme». Rida parteigrupi liikmeid (H. Moosberg, K. Siilivask, L. Eringson, H. Palamets, M. Kubo jt.) esines ajakirjanduses tähtpäevakohaste artiklitega, aga samuti ettekannetega teaduslikel konverentsidel ja loengutega. Tartu koolide õpilastele organiseeriti kinolektoorium V. I. Lenini elust ja tegevusest; selle läbiviimisse tõmmati kaasa ka osakonna komsomoliaktiiv.

Pidevalt tegeleb parteigrupp osakonna komsomolitöö parteilise juhtimisega. 1969. aasta detsembris arutati lahtisel koosolekul koos osakonna komsomolibürooga õppekasvatustöö aktuaalseid küsimusi. Leninliku arvestuse läbiviimisest võtsid osa nii grupporg, tema asetäitja kui ka kommunistid-kursusejuhendajad. Arvestuse käiku arutas parteigrupp ühel oma töökoosolekul 1970. a. kevadel. Positiivne on TRÜ komsomoliorganisatsiooni mitmete juhtide (M. Kubo, J. Allik, D. Vseviov) kuulumine ajaloo-osakonna parteigrupi koosseisu. Ent kõigest hoolimata esineb selles osas veel mitmeid aspekte, mis vajavad parteigrupi senisest suuremat tähelepanu.

Need on põhilised momendid ajaloo-osakonna parteigrupi viimaste aastate tööst. Seoses läheneva NLKP 24. kongressiga seisavad ees uued ülesanded, kohustus senisest igakülgsemalt ja efektiivsemalt täita parteilise juhtimise, ideoloogilise kasvatustöö funktsiooni osakonnas. Eeldusi nende ülesannete täitmiseks on. Nende realiseerimine sõltub aga parteigrupist endast.

O. KLAASSEN

170 aastat Kristjan Jaak Petersoni sünnist

Laupäeval, 13. märtsil kogunesid ülikoolipere liikmed aulasse tähistama eesti kunstluule rajaja K. J. Petersoni 170. sünni-aastapäeva. Avaakordi annab Tartu Akadeemiline Meeskoor:

«Kas siis selle maa keel
laulutuules ei või
taevani tõustes üles
igavust omale otsida?»

Kõlab ka K. Türnpu «Tervitus». Rohelisega ehitud kõnepulti tõuseb ülikooli komsomolikomitee sekretär M. Kubo:

«On sümboolne, et tänased üliõpilased peavad meeles K. J. Petersoni, kes oma lühikese elu jooksul suutis ja tegi enam kui paljud enne ja pärast teda. Kristjan Jaak pühendas end tarkuste õppimisele, keelte uurimisele, rahvalaulude kogumisele. Tema luuletused ja päevaraamatu mõtted on au sees praeguste üliõpilaste hulgas.»

RAT «Vanemuise» näitleja T. Tepandi esituses kõlab viisistatult luulekatkend Fr. Tuglaselt:

«Tähitumal talveööl
mustas metsas tuikab tuli.
Tule ääres noorukene,
silmas tuli, punaplekid paletel.
Tee tal kauge: Tartust Riiga,—
palju käidud, palju käia,
kuni kodu künnisel.

Nimi noorukese: Kristjan Jaak.»

K. J. Petersoni loomingut esitavad näitlejad L. Bender, K. Süvalep ja A. Peep.

Saabub pidulik moment. Kirjanik A. Kaalep teeb teatavaks K. J. Petersoni auhinna toimkonna otsuse määrata 1970. a. auhind filoloogiadoktor August Annistile. Laureaat tõuseb lavale vastu võtma rektor A. Koobilt auhinnamedalit ja auürikut, rahvariides neiud ulatavad punaseid roose. Koorilt kõlab M. Härma «Meestelaul». Saal austab laureaati püsti tõusmisega. Seejärel peatub dots. J. Peegel lühidalt tähtsamail tähistel A. Annisti teaduslikul ja kirjanduslikul eluteel. Järgneb valik A. Annisti loomingust. Kõrvuti originaalteostega kõlavad näitlejate esituses katkendid antiikeepostest ja «Loost Igori sõjaretkest», mis laureaadi vahendusel on meieni jõudnud ja nii ka meie keele kindlalt kultuurkeelte hulka viinud.

Ja uuesti tõusevad lavale rektor ja rahvariides neiud. T. Kuldsepp teeb teatavaks 1971. a. auhinnatoimkonna otsuse kuulutada laureaadiks dotsent J. Tammeorg. «Meestelaulu» ja püsti tõusmisega austatakse viimase aastakümne teenekaimat meest ülikooli teaduse juhtimisel. Dr. L. Allikmets annab ülevaate J. Tammeoru — ülikooli ÜTÜ asutaja ja auliikme, vabariigi ÜTÜ Nõukogu esimehe tegevusest nii ülikooli kui üliõpilasteaduse arendamisel. Viimasel aastakümnel on Tartu Ülikooli teaduslikud saavutused leidnud üha laiema tunnustuse nii Nõukogudemaal kui ka raja taga. Rahvusliku teaduse internatsionaalsete sidemete laiendamisel on laureaat teinud ära tänuväärse töö.

Laureaadid koos auhinna toimkonna liikmetega ja ülikooli juhtkonna esindajatega kogunevad piduliku sündmuse puhul ülikooli kohviku rõdusaali. Siin saadetakse A. Annisti ettepanekul ühiselt tervituskaart K. J. Petersoni auhinna esimesele laureaadile Fr. Tuglasele. Laureaadid tänavad neile osutatud tähelepanu eest ja avaldavad lootust, et ülikooliperes, nii auväärsete õppejõudude seas kui ka praeguste noorte teadurite hulgas leidub alati väärikaid kandidaate ülikooli komsomolikomitee kauni traditsiooni jätkamiseks — K. J. Petersoni sünnipäeva tähistamiseks iga-aastase auhinna väljaandmisega.

O. NOOT

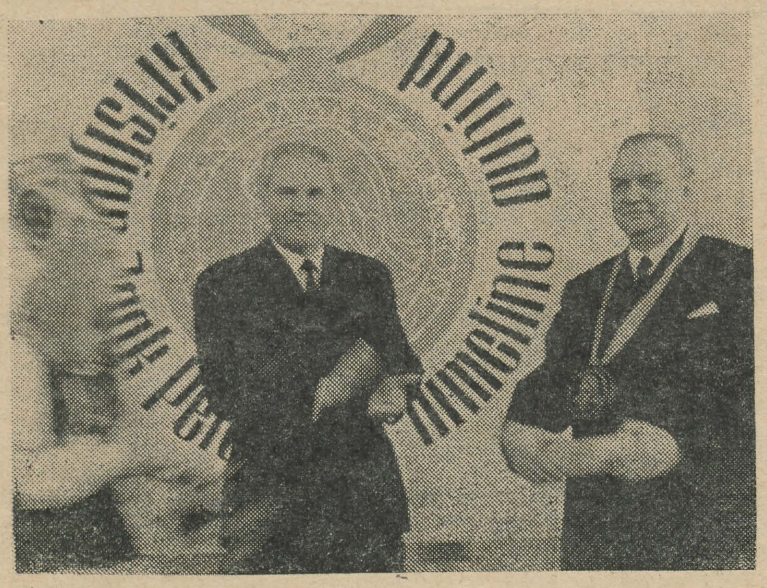

«Tartu Riiklik Ülikool»
nr. 9, 26. III 1971, lk. 2

NELJAS ÜLELIIDULINE

üliõpilaste ühiskonnateaduste-alaste teaduslike tööde konkurss on NSVL Kõrgema ja Kesk-erihariduse Ministeeriumi kolleegiumi ja ÜLKNÜ Keskkomitee sekretariaadi ühise otsusega välja kuulutatud.

Konkurss toimub aastail 1970—1972, põhiteemadeks on nagu varemgi ühiskonnateaduste probleemid, komsomoli ajalugu ja rahvusvaheline noorsooliikumine. Käesolevale konkursile annavad ilme kaks suursündmust, millele ta on ka pühendatud: NLKP XXIV kongress ja NSV Liidu 50. aastapäev. Konkursi lõpetamine ongi kavas 1972. a. septembris Nõukogude Liidu juubelit tähistava üleliidulise noorsoofestivali raames.

Konkursi **esimene voor** leiab aset kõrgemates koolides. Ülalmainitud otsus märgib eriti, et tuleb **saavutada iga üliõpilase osavõtt,** kusjuures konkursi propageerimise ning I vooru läbiviimise põhilüliks peab olema komsomoligrupp.

Esimesel etapil on pearõhk suure hulga üliõpilaste kaasahaaramisel ühiskonnateaduslike probleemide uurimisse, võimaluste loomisel eneseväljenduseks selles valdkonnas, võiks ka öelda — ühiskonnateaduste-alase kirjaoskuse arendamisel. Nähtavasti oleme senistel konkurssidel heade saavutuste kõrval tööde kvaliteedis asja selle poole tähelepanuta jätnud, mille tulemusena paistame üleliidulisel areenil silma võistlustööde väikese arvu poolest.

Mida tuleks seekord teha, et likvideerida oma mahajäämus, lubamata seejuures tagasiminekut teaduslikus tasemes?

On tarvis organiseerida kaht liiki tööde koostamist. Esiteks, **referatiivsed,** mis peaksidki põhiliselt tagama üliõpilaste **massilise osavõtu konkursist.** Siin pole midagi täiesti uut: referaate on kogu aeg koostatud ja kuulatud, ühtedes rühmades muidugi rohkem, teistes vähem. Loomulikult ei sisalda sellised referaadid, mis pole ka mahult kuigi suured, endas tingimata teaduslikku uudsust. Võib aga loota, et mõnigi taolise referaadi koostaja avastab endal huvid ja kalduvused edasiseks ühiskonnateaduslikuks uurimistööks.

Teist liiki konkursitööd oleksidki **teaduslikke probleeme sügavalt käsitlevad uurimuslikud tööd.** Nende koostamine peab eelmiste aastate eeskujul edasi minema, kuivõrd just nende seast valitakse uurimused auhindamiseks vabariiklike ja üleliiduliste auhindadega.

Et suunata üliõpilasi ja neid juhendavaid õppejõude võistlustööde koostamisel, on koostatud **näidistemaatika.** Teemasid on esitanud peale vahetult marksismi-leninismi aluseid õpetavate kateedrite ka sotsioloogia- ja kommunistliku kasvatuse laboratooriumid. Need teemad — kokku tuhande ümber — pannakse välja ühiskonnateaduste kateedrites ja komsomolikomitees. Näidistemaatika ei kujuta endast mingit kohustuslikku loetelu. Ta täieneb oluliselt siis, kui meieni jõuavad partei XXIV kongressi materjalid. Kõne alla tuleb ka mitme töö kirjutamine ühel teemal (seda eriti referatiivsete tööde puhul), teatud juhtudel ka kollektiivse töö esitamine.

Millised on **konkursi tähtajad?** Üleliiduline komisjon nõuab lõppvooru saadetud töid 15. maiks 1972. Sinna on niipalju aega, et I — ülikoolisisese — ja II — vabariikliku — vooru saab seekord läbi viia kaks korda. Konkreetselt näeb see välja järgmiselt:

22. juuniks 1971 tehakse kateedrites kokkuvõtted käesoleval õppeaastal tehtust. Nõuetele vastavad uurimuslikud tööd ning paremik rohkearvulistest referaatidest esitatakse retsenseeritult üleülikoolilisele komisjonile.

1. oktoobrist 1971 hakkab üleülikooliline žürii määrama tööde paremusjärjestust. Referatiivsete tööde jaoks on ülikooli voor lõplik, uurimuslikest töödest paremad aga lähevad **15. oktoobriks vabariiklikku vooru.** Seal auhinnatud ja üleliidulisse vooru saatmiseks väljavalitud uurimuste autoreil jääb nüüd aega oma tööde viimistlemiseks, tõlkimiseks, nõuetekohaseks vormistamiseks — siin on ministeerium ka materiaalset abi lubanud.

Analoogiliselt kulgeb võistlustööde esitamine ja auhindamine 1972. aasta kevadel. Ülikoolisiseselt tuleb auhindamisotsus teha veebruaris, vabariikliku vooru kokkuvõtted tehakse aprillis. Paremad seekord esitatud töödest koos käesoleva aasta oktoobris väljavalitutega — seega kahe aasta paremad — saadetaksegi üleliidulisse vooru. Kavas on ka üliõpilaskonverentside korraldamine, kus auhinnatud tööd ette kantakse.

Lõpuks — milline on kõige selle juures **komsomoli osa?** Iga komsomoligrupp peab endale selgeks tegema ühiskonnateaduste-alase konkursi teadusliku ja poliitilise tähtsuse ning sellest tulenevalt kandma hoolt grupi liikmete eduka esinemise eest. On viimane aeg välja selgitada, kes asuvad kirjutama nii uurimuslikke kui referatiivseid töid. N.-ö. arvestus ja kontroll, mis peab saama komsomoligrupi esimeseks konkreetseks ülesandeks seoses konkursiga, on seda vajalikum, et võistlustöid kirjutatakse ju mitmes liinis: seminarireferaadid, osavõtt ühiskonnateaduste kateedrite ja laboratooriumide teaduslikust tööst, ÜTÜ ringide raames tehtav töö, vastavateemalised kursusetööd oma erialakateedrite juures jne. Ei oleks õige uurimuslikku tööd ettevalmistavat üliõpilast muu ühiskondliku tegevusega üle koormata.

Leninliku arvestuse sooritamisel on aktiivne osavõtt konkursist kui ühiskonnateaduste omandamise kõrgem vorm kahtlemata tähtis näitajad. Konkreetsed juhised gruppidele ülesannete äranäitamisega konkursi propageerimisel ja korraldamisel koostab juba ELKNÜ TRÜ komitee ideoloogiasektor koos komitee juurde moodustatud konkursikomisjoniga.

Konkursi kohta käivaid otsuseid kommenteeris

PAUL KENKMANN

2.—5. veebruarini k. a. toimus Tjumeni Pedagoogilises Instituudis füüsika, füüsika metoodika, astronoomia ja üldtehniliste distsipliinide õppejõudude XIII teaduslik-metoodiline konverents, mille tööst võtsid osa meie ülikooli õppejõududest TRÜ üldfüüsika kateedri dotsent G. Karu ja TRÜ õppetöökoja juhataja E. Peets. Viimane oli nõus jutustama konverentsi tööst ja Tjumenist saadud muljetest.

Konverents oli mõeldud Nõukogude Liidu idapiirkonna — Uraalide, Siberi ja Kaug-Ida kõrgemate koolide õppejõududele. Külalisi oli kutsutud aga ka Moskvast, Leningradist, Tbilisist, Tartust jm. Töö toimus viies sektsioonis: 1) füüsika õpetamise metoodika keskkoolis; 2) füüsika õpetamise metoodika kõrgemas koolis; 3) üldtehniliste distsipliinide õpetamise metoodika; 4) astronoomia; 5) uued saavutused füüsika valdkonnas.

Muljeid Tjumeni-reisilt

Viimastel aastatel on Tjumeni oblastis avastatud rikkalikud nafta ja loodusliku gaasi leiukohad. Oma mahult ületavad need mitmekordselt Bakuu varud. Seepärast pälvisid konverentsi plenaaristungeil suurimat tähelepanu küsimused, mis olid seotud nafta- ja gaasitööstuse edasiarendamisega oblastis. Edasi toimus konverents sektsioonides, kus kuulati hulgaliselt ettekandeid, millest kolm kuulus TRÜ õppejõududele.

Kuus aastat tagasi töötas Tjumenis kõrgematest koolidest ainult Pedagoogiline Instituut. Järgmisena loodi Tjumeni Tööstusinstituut, mille esimene lend nafta- ja gaasitööstuse spetsialiste lõpetas alles 1969. aastal. Paari aasta eest alustas tööd ka Tjumeni Ehitusinseneride Instituut.

Tjumeni oblasti gaasi- ja naftatööstus vajab üha enam noori spetsialiste. Inseneride arvu püütakse igati suurendada. Pikkade vahemaade ja ka töökäte vähesuse tõttu ei saa noored alati õppima sõita. Seepärast rakendatakse Tjumenis mitmeid abinõusid, et õpetada spetsialiste välja kohapeal. Seoses sellega oli huvipakkuvaim televisiooni-tehnika kasutamine Tjumeni Tööstusinstituudi õppetöös. 1967.—68. õppeaastal seati seal üles suletud õppe-televisioonisüsteem, mille vahendusel kuulasid loenguid nii päevaste, õhtuste kui ka kaugõppeosakondade üliõpilased. Ühe õppejõu esinemist jälgis korraga 400—600 kuulajat. Vahel ulatus nende arv isegi 1300-ni. Nüüd on loobutud loengute transleerimisest erinevatesse auditooriumidesse päevaste ja õhtuste osakondade üliõpilastele. Kaks ja pool aastat kestnud katsetused näitasid, et süsteemi kasutamine nende osakondade õppetöös end ei õigustanud, sest ei võetud arvesse selle tehnilise õppevahendi rakendamise kõiki iseärasusi. Suletud televisioonisüsteemi abil jälgivad loenguid nüüd ainult kaugõppijad. Statsionaarsete osakondade üliõpilaste käsutusse on jäetud ainult projektsioonteleviisor «Ariston», mille kujutise suurus on 3×4 m. Aparaat on paigaldatud auditooriumi, mis mahutab umbes 400—500 inimest. Ekraanile projitseeritakse õppejõu poolt loengu käigus paberile tehtavad märkmed, valemid ning näidatakse ka mõningaid katseid. Lähemal ajal valmib raadioreleeliin Novosibirsk—Tjumen—Sverdlovsk, mis võimaldab loenguid üle kanda ühest linnast teise.

Uuel õppeaastal kavatsetakse instituudis avada televisiooniteaduskond, kus kolme aasta jooksul õpetatakse kaugõppijaile üldtehnilisi distsipliine. Tjumeni oblastis on selleks sisustamisel umbes 25 nn. kontrollauditooriumi tehaste või koolide vahetus läheduses. Igaühes neist võib suletud televisioonisüsteemi vahendusel jälgida loenguid kuni 20 inimest. Õppetööst osavõtt neis auditooriumides registreeritakse. Laboratoorseid töid teevad kaugõppeüliõpilased sel puhul lähimates koolides, kus on sisustatud vastavad laboratooriumid.

Kavas on luua ka aastane ettevalmistuskursus televisiooni kaudu, kursuse edukamad lõpetajad pääsevad Tjumeni Tööstusinstituudi televisiooniteaduskonda juba sisseastumiseksamiteta.

TV-teaduskond on spetsialistide kiire väljaõpetamise üks lahendusi. Suurte kauguste ja karmi kliima tõttu ei saa kaugõppijad alati kohale sõita. Eriti raske on talvel, kui paljudest Siberi piirkondadest pääseb välja ainult lennukiga. Samuti tingis sellise teaduskonna loomise õppejõudude vähesus.

Tänu nafta- ja gaasitööstuse kiirele arenemisele on Tjumen, mis alles kümme aastat tagasi oli väike Siberi asula, kasvanud linnaks, kus elab ligikaudu 250 000 inimest. Väikeste puumajade kõrvale on kerkinud uued elamurajoonid.

Peale elumajade on ehitatud ka kultuuriasutusi, mille hulgast paistab silma Tjumeni Riikliku Filharmoonia suurejooneline ja kaasaegne hoone. Valminud on uus lennujaam, rekonstrueeritakse Tjumeni ja Tobolski vahelist raudteelõiku.

Sellised olid muljed kaugest Siberi linnast Tjumenist, mis on keskuseks poole Euroopa suurusele oblastile.

M. EELRAND

ACTA DIURNA

15. III võttis Eesti NSV valitsus vastu määruse täiendavate nimeliste stipendiumide asutamise kohta üliõpilastele. Lisaks senisele 32-le nimelisele stipendiumile asutati veel 14 stipendiumi, mis on pühendatud silmapaistvate partei-, riigi- ja ühiskonnategelaste, samuti teadlaste ning tehnika- ja kultuuritegelaste mälestuse jäädvustamisele.

Need on väljapaistvate revolutsionääride V. Kingissepa, J. Anveldi, H. Pöögelmanni ja J. Lauristini, Eesti revolutsioonilise marksismi propaganda ühe pioneeri D. Uljanovi, Suure Isamaasõja aastate kartmatu luuraja H. Kullmani, kirjanik E. Vilde, loodusuurija K. E. Baeri, füüsik E. Lenzi, astronoom W. Struve, kunstnik A. Juhani, tuntud laulja ja laulupedagoogi A. Arderi ning sordiaretajate M. Pilli ja J. Aamisepa nimelised stipendiumid.

*

15. III toimunud EKP TRÜ komitee istungil olid põhiküsimusteks TRÜ töötajate korteritega varustamine ja korterite jaotamise senine praktika ning Ajaloo-Keeleteaduskonna parteiorganisatsiooni siseorganisatsiooniline töö. Mõlemas küsimuses võeti vastu otsused.

Komitee kinnitas algorganisatsioonide otsused võtta NLKP liikmeteks Arstiteaduskonnast TRÜ Meditsiinilise Keslaboratooriumi juhataja Ants Veldi, sünnitusabi ja günekoloogia kateedri professori kt. Votele Meipalu, füsioloogia kateedri aspirant Ivar Vaasa ja hospitaalhaiguste kateedri assistent Koit Ester ning Ajaloo-Keeleteaduskonnast eesti filoloogia V kursuse üliõpilane Tõnu Sellenthal.

Samuti kinnitati algorganisatsioonide otsused võtta NLKP liikmekandidaatideks Matemaatikateaduskonna IV kursuse üliõpilased Andi Tamm ja Vladimir Fljaišer, füüsikaosakonna V kursuse üliõpilane Harri Faiman, Majandusteaduskonna III kursuse üliõpilane Siim Kallas, Majandusteaduskonna aspirant Mait Miljan, Ajaloo-Keeleteaduskonna vene filoloogia III kursuse üliõpilane Jaak Viller ja Arstiteaduskonna farmaatsiaosakonna III kursuse üliõpilane Ene Kägo.

Seltsme uue liikmekandidaadi vastuvõtmisega ületas TRÜ kommunistide arv NLKP XXIV kongressi eelõhtul esmakordselt poole tuhande piiri.

ÜET lektoritel koguneda järjekordseks õppuseks esmaspäeval, 29. III kell 18 peahoone aud. 227.

ELKNÜ TRÜ komitees

● **4. märtsil k. a. toimus ELKNÜ komitee neljas PLEENUM. Pleenum kuulas ära komitee sekretäri M. Kubo ettekande «ÜLKNÜ KK III pleenumi otsustest tulenevad ülesanded ja omavalitsuse elluviimine TRÜ komsomoliorganisatsioonis». ÜLKNÜ KK pleenum analüüsis üksikasjalikult komsomoli algorganisatsioonide töö edaspidise parandamise võimalusi. Otsuses toonitatakse noorte poliitilise kasvatamise, kommunistliku maailmavaate kujundamise ja isiksuse igakülgse arendamise tähtsust algorganisatsioonides. Kõrgema kooli komsomoligrupil on õigus ja kohustus anda konkreetset abi õppejõudude õppe- ja kasvatustöö organiseerimisel, kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide ettevalmistamisel. Komsomoligruppide osa teadmiste omandamisel, distsipliini kindlustamisel ja teaduslikus tegevuses peab suurenema. Oluline osa komsomoligruppide töö konkreetsemaks muutmisel ülikoolis on tegelikul omavalitsusel. Teatavasti on omavalitsus kinnitatud rektori käskkirjaga. Oleme seega jõudnud sinnamaale, kust tuleb hakata projekte ellu viima. On vaja, et aktiiv ise, alates kursuse sekretäridest kuni komitee liikmeteni, tutvuks omavalitsuse probleemidga ja tutvustaks neid kursustel. Pikemalt on omavalitsuse küsimustel kavas peatuda komitee aktiivi laagris (1.—2. aprill). Ka ülikooli ajalehes aitame selgitada, kust ja kuidas omavalitsusega peale hakata. Oluline on, et kohe esimesel aastal kõiki omavalitsusega seotud nõudeid ja tingimusi täpselt täidetaks. See tagab kogu ettevõtmise autoriteedi, edasise asjaliku arengu.**

● **Pleenumil kuulati ära TRÜ tsiviilkaitse staabi ülema sm. Sobolevi ettekanne. Ettekandele reageeriti mitmete asjalike küsimustega. Et tsiviilkaitsealane töö on ELKNÜ KK sekretariaadi otsusega ka komsomoliorganisatsiooni ülesanne, siis võeti vastu sisukas otsus.**

● **Komsomolikomitee büroo liige T. Tikand analüüsis siseorganisatsioonilise töö olukorda.**

● **Pleenum vabastas T. Kuldsepa komitee ideoloogiasektori juhataja kohustest seoses tema asumisega EÜE komissari kohale. Uueks ideoloogiasektori juhatajaks valiti majandusküberneetika üliõpilane V. Peedimaa.**

Tsiviilkaitse

Kallaletungiohu puhul

Vaenlase kallaletungi ohu korral võtavad parteiorganisatsioonid, nõukogude organid ja tsiviilkaitse staabid kasutusele hädavajalikud abinõud elanikkonna kaitsmiseks. Elanikkonnalt nõutakse organiseeritust, distsipliini, otsustavat ja oskuslikku tegutsemist.

Kuidas siis tegutseda vaenlase kallaletungi ohu korral? Loomulikult vastavalt kujunenud olukordadele. Et aga meie tegevus oleks sihikindel ja oskuslik, peab igaüks meist juba varem hästi selgeks õppima ja rangelt täitma eeskirju vastavalt ohule ja tsiviilkaitse signaalidele.

Kohe, kui saabub hoiatav teade rünnakust, tuleb ametiruumides, ühiselamutes ja elumajades lülitada sisse raadiod, televiisorid ja reproduktorid, et kuulata kõiki võimuorganite ja tsiviilkaitse staapide teateid. Peavad valmis olemas individuaalsed kaitsevahendid.

On ette nähtud mitmesugused elanikkonna kaitsemoodused:

1) h a j u t a m i n e — nende tööliste ja teenistujate organiseeritud väljaviimine (-vedamine) linnatagustesse rajoonidesse, kes jätkavad töötamist linnas ka sõja olukorras.

2) e v a k u e e r i m i n e — mittetöötavate kodanike, õppeasutuste liikmete jne. väljaviimine linnatagustesse rajoonidesse.

Igaühele antakse teada, kust, kuhu, mis ajal ja missuguse transpordiga ta evakueeritakse. Tööliste ja teenistujate ning nende perekonnaliikmete evakueerimine või hajutamine toimub töökohajärgselt.

Kuidas on siis tarvis tegutseda evakueerimissignaali korral? Tuleb pakkida riietus, jalanõud, pesu, dokumendid ja raha. Kohvritele, kottidele ja pakkidele on vaja kinnitada lipikud oma perekonnanime ja initsiaalidega, elukoha aadressi ja evakueerimise sihtpunktiga. Koolieelikutele tuleb samasuguse sisuga kirjakesed asetada taskutesse või siis õmmelda riidest lipikud üliriiete voodripoolele.

Kuigi tsiviilkaitse organid kannavad hoolt elanikkonna toitlustamise eest, tuleb siiski endaga kaasa võtta 3-ööpäevane toidutagavara, soovitav mitteriknev: konservid, kuivikud, küpsised. Tingimata tuleb kaasa võtta individuaalsed kaitsevahendid, ravimid, sidumismaterjalid.

Kui kõik nimetatu on pakitud, lülitage välja elektriseadmed, gaas, sulgege tihedalt õhuaknad, aknad, uksed. Korterivõtmed jätke majavalitsusse ja suunduge evakueerimise kogunemiskohta. Seal registreerite end, saate evakueerimistõendi ning seejärel asute oma kohale vagunis või autos. Need, kes evakueeruvad oma isikliku transpordiga (autol, mootorrattal või motorolleril), saavad samuti teekonnalehe ja teate, kus ja kuhu väljub isiklike transpordivahendite kolonn.

Teel on tingimata vajalik organiseeritus ja distsipliin. On keelatud vagunist vagunisse või autost autosse üleminek.

Pärast sihtpunkti saabumist majutavad võimuesindajad evakueeritud eramajadesse või ühiskondlikesse hoonetesse, organiseerivad meditsiinilise teenindamise. Evakueeritud peavad täpselt täitma kõiki kohalike võimuorganite korraldusi, nad peavad aktiivselt töötama. Keelatud on omavoliline ärasõit ühest kohast teise.

Pärast vaenlase kallaletungi ohu väljakuulutamist on võimalik signaal «Õhuhäire» (hoiatab elanikke vaenlase õhurünnaku eest), mis antakse edasi raadio ja televisiooni kaudu ja mida dubleeritakse sireenide undamise ja katkendlike signaalidega tehaseviledest ja transpordivahenditelt

Õhuhäire võib teid tabada ükskõik kus: tööl, kodus, tänaval või muus ühiskondlikus kohas, rongis ja autobussis. Tööl olles tegutsege kooskõlas ettevõtte juhtkonna näpunäidetega. Kodus sulgege viivitamatult aknad, lülitage välja soojendusseadmed, gaas, valgus, kustutage küdevad ahjud. Võttes kaasa individuaalsed kaitsevahendid, kõige enam vajaminevad asjad ja dokumendid, minge kiiresti varjendisse. Sinna sisenedes ärge tekitage segadust. Kui õhuhäire tabab teid ühiskondlikus kohas, kuulake tähelepanelikult ning täitke administratsiooni esindaja korraldusi. Tänaval, kui läheduses pole varjendit ega varjeid, heitke näoli kraavi, auku, järsaku, madala kiviseina, valli vms. varju. Olles autobussis, oodake peatust ja tegutsege vastavalt juhi korraldustele.

Väljuda varjendeist või varjeist võib ainult pärast signaali «Õhuhäire lõpp», mis antakse siis, kui vaenlase rünnakuoht on möödunud. Kui aga rünnak on toimunud, siis annavad tsiviilkaitse organid juhtnöörid formeeringutele ja elanikkonnale, kuidas tegutseda kahjustuskoldes.

Kontsert oli vaimustav

Möödunud nädalal olid TRÜ interklubil külas üliõpilased kaugest Armeeniast, Jerevani Polütehnilise Instituudi interklubi ja komsomolikomitee esindajad ning ansambel «Apostlid».

Kolmapäeval oldi komsomolikomitees. Tunti huvi meie ülikooli komsomoliorganisatsiooni tegevuse vastu, tutvustati olukorda oma instituudis.

Samal päeval saadi tuttavaks Tartuga ja anti kontsert ülikooli kohvikus. Kontserti ei saa lugeda just õnnestunuks ja seda mitte esinejate süü tõttu.

Neljapäeval arutati pikemalt Tartu ansambli «Fix» Jerevani sõidu võimalust. Selliseid vastastikuseid küllasõite tuleb pidada väga kasulikuks, kui soovitakse arendada sõprust eri rahvusest üliõpilaste vahel. Tuleb loota, et need, kes sõidu organiseerimisele (just finantsilisest küljest) kaasa saavad aidata, seda ka teevad.

Plaanis on Jerevani PI arhitektuuriüliõpilaste (kelle hulka kuuluvad ka ansambli liikmed) kunstinäitus Tartus, samuti eesti noorte kunsti tutvustamine Armeenias.

Reede õhtul oli suurel hulgal tudengitel võimalus kaasa elada «Apostlite» esinemisele. Ülikooli klubi saal oli lõhkemiseni täis ja need, kes tulid, ei pidanud kahetsema. Kontsert oli tõesti kõrgetasemeline. Ansambli solist Artur Mestšjan lihtsalt elas muusikas. Harva saavutavad juba väga tunnustatud lauljadki saaliga sellist kontakti. Ja mitte ainult muusika polnud see, mis vapustas kuulajaid. Ka laulude sõnad olid äärmiselt sisutihedad.

Inimesed tajusid, et igaühe jaoks on olemas palju tähtsamad ja suuremad probleemid kui igapäevased pisimured, millesse me upume, sageli ise seda märkamata. Elule annab mõtte tõeline eesmärk, mille eest võidelda. Ja kuigi selline tee on palju raskem ja vaevarikkam, võid tunda end kõigest hoolimata õnnelikuna, üle olla igapäevasusest. Pole vaja teha suuri sõnu, mis jäävadki lihtsalt sõnadeks. Tuleb olla aus oma mõtetes ja tegudes, mitte iialgi reeta oma põhimõtteid, kuigi see võib mõnikord kaasa tuua ebameeldivusi. Rahva saatus on tähtsam kui sinu oma, sest ilma rahvata pole sa midagi. Tõelise inimesena võib end tunda vaid see, kes veidigi oma kaasmaalaste tuleviku nimel suudab ära teha.

Sellised mõtted tekkisid ansambli esinemist kuulates. Ja oligi kahju, kui kontserdi teises pooles mängiti tantsuks, mis muutis palju tekkinud meeleolu. Osa rahvast lahkus, et mitte muljeid rikkuda. Sellest hoolimata tundus, et inimesi on veel rohkem kui alguses. Esitati palju prantsuse laule (need on armeenia omade kõrval Arturile endale kõige südamelähedasemad) ja ka teiste maade muusikat.

Kontserdi lõpul ei tahetud esinejaid (ansamblis mängisid veel basskitarrist Levon Melikjan, trummimees Grigor Nalbandjan, «Ionikal» Movsess Mandkjan) kuidagi lavalt ära lasta. Aga mängijad olid juba nii väsinud, et tantsu tuli jätkata magnetofoni saatel. Igatahes on need muusikud meil endale nime teinud ja alati väga oodatud külalised. Kui seekord kontsertide organiseerimises midagi viltu läks, siis oli see tingitud põhiliselt sellest, et ansamblit meil eelnevalt lähemalt ei tuntud.

Laupäeva hommikul sõitsid külalised edasi Tallinna. Seal tutvustasid meie interklubi pealinnas elavad liikmed neile vanalinna ja siis läks sõit juba kodu poole.

T. SARV

Laulab Artur Mestšjan.

* Ühe lavastuse puhul *

John Osborne'i näidend «Vaata raevus tagasi» (1957) pani aluse inglise sotsiaalsele draamale. See näidend kutsus esile publiku ja kriitikute tormilise reaktsiooni.

J. Osborne'i nimetatakse «noorte vihaste meeste» esiisaks draamas. Mitte materiaalne kitsikus, vaid eelkõige kopitanud vaimne atmosfäär kutsus esile noorte autorite terava reageeringu. Nende loomingu aluseks on isade traditsioonide ja moraali eitamine, väljakutse väikekodanlikule harjumuspärasusele.

Kuid «noorte vihaste meeste» protest Inglismaal ei olnud pikaajaline, 2—3 aastaga ammutas see vastuhakk iseenda.

1959. a. tõlgiti J. Osborne'i mainitud näidend ka eesti keelde. Ja nüüd jõudis teos ENSV Riikliku Noorsooteatri lavale.

Kohe kerkib küsimus, kas probleem ei ole vana. Miks pidas M. Mikiver vajalikuks lavastada näidendi alles nüüd? Kas see tähendab, et näidendi probleemistik ei ole kitsastes aja ja koha piirides, vaid on aktuaalne ka antud momendil meie publikule? Täissaalid Tallinnas ja viimati Tartus räägivad selle oletuse kasuks.

Lavastuse välises küljes ei olnud midagi rabavat, ei mingit «šokki». Lavapilt jäi muutmatuks kogu etenduse vältel. Väike kitsas toake tualettlauaga, sirmiga, kummutiga, laud pluss paar tugitooli ja kušett — kõik kokku surutud väiksele pinnale, kasutamata kogu lava.

Kuid dialoog tõi saali pinge. Jimmy Porteri (E. Kraam) raevukas, energiline, kohati hell ja Cliffi (M. Raus) vastupidi loid heatahtlik kõnemaneer panid kaasa elama.

Enn Kraam on korduvalt näidanud end andeka näitlejana. Tema mängus on seda siirust ja vahetust, mis veenavad ja ei jäta mingil juhul ükskõikseks. Kus lõpeb Jimmy Porter ja algab E. Kraam? Laval on «vihane mees», kes ei salli väikekodanlikke harjumusi, tuimust ja igapäevasust. «Mängime hetkekski, et oleme inimesed!» kõlas ta suus appikarjena. Ta võib olla jõhker, kuid lüürilistes stseenides sunnib andestama.

Naisosatäitjad Luule Paljasmaa (Alison) ja Karin Karm (Helena) täiendasid harmooniliselt ansamblit. Mõlemad mängisid oma tüüpi.

Cliff (Mauri Raus) ütleb näidendis, et ta on «eikellegimaa abielupoolte vahel». Kuid heasüdamlikul ja lihtsameelsel Cliffil on selles draamas väga tähtis osa kaasa mängida. Näitlejalt nõuab Cliffi osa äärmist väljapeetust ja intellekti oma kangelase mõistmiseks. M. Raus on sellega hakkama saanud.

Võrreldes käesolevat lavastust ENSV Riikliku Vene Draamateatri omaga, näeme Noorsooteatris enam domineerivat perekonnakonflikti, kuna Vene Draamateatris (lavastaja Jefim Padve) on Jimmy Porter tõstetud revolutsionääri ossa. Tema kuju projitseeritakse Delacroix' tuntud maali koopiale «Vabadus barrikaadidel». Alison on aga «pisihing», kelleks Jimmy teda nimetab.

M. Mikiver ei ole karaktereid nii konkreetselt tõlgendanud. Lavastaja on oma hinnangutes tagasihoidlikum, jättes nii mõnegi otsa lahtiseks.

Ei taha nõustuda E. Treieriga, kes heidab lavastusele ette, et ta «kipub ahenema psühholoogilis-olustikuliseks perekonnadraamaks, kus kõige tähtsamana kisuvad endale tähelepanu abielupoolte vahekord ja sõprade sõprus.» («Sirp ja Vasar», 5. veebr. 1971).

Rõhutan veel kord, et draama on siiski kirjutatud Inglismaal 15 aastat tagasi. Võib eeldada, et selle ajaga on ta osalt kaotanud oma sotsiaalse probleemistiku. Lavastaja toob siin välja just need üldinimlikud probleemid, mis võiksid käesoleval ajal erutada meie publikut.

ELLEN VERI

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

«Bedlam!»

Nii võttis mind vastu prof. G. Rägo, kui ühel õhtul astusin üle tema korteri lävе.

Hallipäine professor kõndis närviliselt pikkade sammudega edasi-tagasi oma toas.

«Bedlam!»

«Mis lahti?» küsisin mina.

«Lahti on kõrgemat järku bedlam*. Kas sa kujutad ette, et rektor käskis meil h o m s e k s ette valmistada Maakonna Parteikomitee otsuse jaoks materjalid ülikooli vajaduste kohta seoses läheneva õppeaasta algusega. Tuleb ette näha ka üliõpilaste vajadused õppetöö käigus. Kui palju on vaja sulepäid, sulgi, pliiatseid, paberit, kaustikuid jne. Tuleb avada ühiselamu — sinna on vaja voodeid, pesu ja muud.» Tuleb avada üliõpilaste toitlustamiseks söökla — sinna nuge, lusikaid, taldrikuid ning kahvleid, tangu, makarone, kapsaid ja ei tea mida veel. Selle otsuse põhjal peab linna täitevkomitee ülikoolile kaasa aitama kogu selle kupatuse muretsemisel. Said sa aru?»

«Mitte eriti! Kust me võtame, kui palju üliõpilasi saab üldse olema? Ei tea ju keegi, kui palju endisi üliõpilasi tuleb õpinguid jätkama, ei tea, kui palju tuleb uusi sisseastumiseksamitega. Mil moel kõik need vajadused saab kindlaks teha, kui puuduvad lähteandmed?»

Häda hädaks, aga käsk käsuks. Istusime maha ja hakkasime «treima» nõutavat paberit, lähtudes oletatavast üliõpilaste koguarvust 1500 (koos põllumajandusega seotud teaduskondadega).

Kell oli kaugelt üle kesköö, kui «tattnina» valgusel panime viimase punkti.

Tahtsin magama jääda, aga ei saanud. Selle õõ pingutuse mõjul tekkis mul ainuke kord elus peavalu ja veel missugune! Vastutustunne esitamisele tulevate andmete pärast näris. Aga mis siis, kui üliõpilasi saab olema mitte 1500, vaid näiteks 1200? Siis on ju kogu meie arvestus vale! Tekitame riigile kahju. Kui aga tuleb 1800 üliõpilast, siis tekib neil puudus kõigis liinides, põhjustades nende õiglast rahulolematust.

Nii arutasin ma ajal, mil andis end tunda lähema tutvuse puudumine prof. Potolovskiga.**

16 aastat hiljem ei tekkinud mul mingit peavalu täpselt sama kiirel vastamisel meie Kõrgele Komiteele (kellele ülikool siis allus), mitu lõpetajat jäetakse ülikooli juurde tööle Matemaatika-Loodusteaduskonna põhiliste erialade järgi kahekümne viie järgmise aasta jooksul, s. t. 1961.—1985. aastani üksikute aastate lõikes (korralduse sain 13. sept. 1960. a., vastata tuli s a m a a a s t a 14. sept.). Ja mis kõige kummalisem — kuni 1969. aastani, mil lahkusin dekaani kohalt, tegelikud arvud täppisteaduste osakondades enam-vähem klappisid ennustusega, loodusteaduste osakondades läksid aga puhtalt vastu taevast.

Pika aja jooksul jõudsin kindlale veendumusele, et niisuguste täitmise tähtaegade andjad suhtuvad oma nõudeisse niisama tõsiselt nagu mina nende vastamisesse. Teisiti öeldes, nad ise on täiesti teadlikud, et nõutud andmed tulevad laest, sest üleöö neid mujalt kusagilt võtta ei ole.

Järgmisel hommikul tulime oma «vaimuloominguga» rektori juurde. Meie poolt esitatud arvuliste näitajate osas tal vastuväiteid ei olnud, isegi 10 000 elektripirni taotlus (ainuke arv, mis on mul sellest dokumendist meelde jäänud) ei hämmastanud teda.

Veel üks õppetund

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Kuid pauk tuli sootuks teisest kandist: «Nõukogulikust asjaajamisest pole Teil aimugi. Mida tähendavad niisugused laused, kus direktiivorgan p a l u b täidesaatvat organit hankida seda ja teist. Redigeerige oma materjalid ja ma annan nad siis masinasse,» lausus H. Kruus.

Eks me siis asendasime kõikjal palumise kohustamisega. Aga siis oli kuri karjas. Rektor vaatas meie loomingu veel kord üle, tõusis lõpuks püsti ning, osutades sõrmega viimasele leheküljele, kus olid loetletud ülikooli ulatuslikumad vajadused, mille rahuldamiseks tuli pöörduda juba ENSV Rahvakomissaride Nõukogu poole, käratas: «Mitte millestki Teie ei ole aru saanud! Taevas tule ise appi — Maakonnakomitee k o h u s t a b ENSV Rahvakomissaride Nõukogu! Kuidas seda mõista?»

Prof. G. Rägo. Ülikooli halduprorektor 1944—1946. a.

Ko'mandal esitamisel meie materjalid läksid läbi: kohustamised ja palumised olid kõik oma õigetel kohtadel.

Enne lahkumist rektori kabinetist esitas prof. Rägo tagasihoidliku küsimuse: «Sm. rektor, kas kogu see värk on oodatav reaalsus või lihtsalt literatuur?»

H. Kruus vaikis mõne hetke, noogutas pead ning vastas rahulikult: «Li-te-ra-tuur!» Siis lisas juurde: «Mida mõistlikku saabki üleöö teha ja kustkohast täitevkomitee peaks kõike seda võtma. Kuid järjekorras on hoopis tõsisem lugu, mille puhul asuge aegsasti igati põhjendatud materjali ettevalmistamisele. On teada, et ülikooli ulatusliku abistamise küsimus tuleb arutamisel juba Keskkomitee ja vabariigi valitsuse tasemel. Seal tehtud otsus saab olema juba reaalsus.»

Peab tähendama, et selle materjali ettevalmistamisega tegelesime õhtuti ligi kahe kuu jooksul ning esitasime nõuete ja korra kohaselt formuleeritult juba uuele rektorile*** prof. A. Koortile.

Niisiis õppetund nõukoguliku asjaajamise osas läks asja ette.

Ei saa salata, et ka Tartu Linna Täitevkomitee hankis meie «literatuuri» põhjal ülikoolile mõndagi hädavajalikku, muidugi tunduvalt vähemates kogustes, kui me olime taotlenud. Kuid mis parata — veel kolm ja pool nädalat tagasi oli Tartu rindejoonel asuv linn. Kõigest kolm ja pool nädalat tagasi voolas siin nõukogude sõjameeste veri ning kirjeldatud sündmused toimusid seal, kust sõda äsja üle läks.

*** Bedlam (be'dlem) (inglispärane hääldus sõnast Bethlem — Petlemm), tuntud psühhoneuro'oogiline haigla Londonis. Kasutatakse hullumaja sünonüümina.**

**** Potolovski — sõnast «потолок» — lagi.**

***** H. Kruus lahkus oktoobri lõpul ülikoolist ENSV välisasjade rahvakomissari kohale.**

EÜE-71

Taas on käes kevad, kevadele järgneb suvi, paljudele malevasuvi. Tööle hakkame jällegi nii koduvabariigis kui ka väljaspool selle piire. Jakuudi ANSV-s, Mägi-Altais, Tadžiki NSV-s ja muidugi ka sotsialismimaades.

Nn. välisregioonis moodustatakse esialgsetel andmetel järgmised rühmad:

UNGARIS	Budapesti	rühm 20 inimest
UNGARIS	Debreceni	rühm 30 inimest
POOLAS	Krakovi	„ 20 „
TSEHHO-SLOVAKKIAS	Praha	„ 20 „
SAKSA DV-s	Güstrovi	„ 20 „
BULGAARIAS	Sofia	„ 20 „

EÜE Keskstaap otsustab võtta välisrühmade komplekteerimisel aluseks järgmise juhendi.

1. EÜE välisrühmadesse pääsemine on preemia hea töö eest ehitusmalevas (eriti vastuvõtvais rühmades), komsomoliliinis, ÜTÜ-s jne.

2. Välismaale sõitvate rühmade komandörid ja komissarid määratakse EÜE Keskstaabi poolt koostöölastatult vastavate kõrgemate koolide komsomolikomiteedega ja kinnitatakse ELKNÜ Keskkomitee bürool.

3. Rühmad komplekteeritakse soovijate avalduste (perfokaart) alusel. Viimased tuleb esitada oma kõrgema kooli EÜE ettevalmistavale staabile.

4. Kõrgema kooli komsomolikomitee koos oma kooli EÜE ettevalmistava staabiga vaatab avaldused läbi ja saadab EÜE Keskstaapi need avaldused, mille esitajaile ta annab soovituse, koos pingereaga rühmade kaupa.

5. EÜE Keskstaap komplekteerib rühmad, lähtudes otsustamisel soovija isikust, mitte aga sellest, millisest koolist ta on. Komplekteerimise käigus konsulteeritakse kõrgemate koolide komsomolikomiteedega.

6. Rühmade nimekirjad kinnitatakse EÜE Keskstaabi koosolekul, millest võtavad osa kõigi kõrgemate koolide komsomolikomiteede esindajad ja rühmade komandörid.

7. Nimekirjad viseerivad EÜE komandöri asetäitja internatsionaalse töö alal, lepingu sõlminud kooli komsomolikomitee esindaja ja vastava rühma komandör.

8. Kui rühmast keegi välja langeb, siis asendab EÜE Keskstaap ta vastava rühma reservist esimese varukandidaadiga.

Avaldusi välisrühmadesse võetakse vastu 1.—10. aprillini k. a. Avaldusi võtame vastu ja anname informatsiooni peahoone auditooriumis 104 alates 1. aprillist (esmaspäeviti ja reedeti kella 16—18).

EÜE TRÜ ETTEVALMISTAV STAAP

Kirjandusolümpiaadi

lõppvoorust, mis toimus 11. ja 12. märtsil TRÜ-s, võttis osa 46 õpilast vabariigi 29 keskkoolist. 16 küsimusest koosneva ülesande J. Semperi loomingu ja 1970. a. uudiskirjanduse kohta lahendasid edukamalt:

Katre Ligi (Tartu 2. Kk.)	— 92,35	punkti
Tiiu Roostna (Tartu 8. Kk.)	— 80,95	„
Tiiu Treimann (Elva Kk.)	— 80,1	„
Peeter Olesk (Tallinna 1. Kk.)	— 77,4	„
Ellen Liiv (Tartu 8. Kk.)	— 70,6	„
Tiiu Mihkels (Pärnu 2. Kk.)	— 62,3	„

Olümpiaadi I voorust võttis seekord osa rohkem õpilasi ja komisjonile saadeti arvukalt huvitavaid, väga korrektselt vormistatud töid. Kõrget hinnet väärisid Märjamaa Keskkooli 9. klassi õpilase Viio Aitsami uurimus «Mihkel Aitsami elust ja tegevusest ajakirjanikuna ja kodu-uurijana», Mustvee Keskkooli õpilaste kollektiivne töö «Heino Kiigest ja tema «Tondiöömajast»», Katre Ligi käsitlus «J. Semper ja kunst», samal teemal Tartu 5. Keskkooli õpilase Heli Nagelmaa, Võru 1. Keskkooli õpilase Ivar Sinimetsa jt. tööd.

Ideoloogiasektoris

Eelmisel reedel istusid koos ülikooli komsomolikomitee ideoloogiasektor ja Tartu Noorte Autorite Koondise liikmed. Räägiti noorte autorite proosast ja luulest, mida 1970. a. avaldati «Nooruses». Sektori poolt esinesid J. Allik ja K. Mälberg, NAK-ist E. Laido ja K. Iher.

Kõne all oli noorte looming viimastel aastakümnetel, luule ja proosa mõjust noortele, ühiskonna ja kirjanike vahekord.

V. PEEDIMAA

UUT TEATMEKIRJANDUST TOOME RAAMATUKOGUS

Минералы и горные породы СССР. М., 1970. 439 lk. 20 T — 47.

Raamat annab ülevaate mineraalidest ja maapõuevaradest, nende tekkeprotsessidest ning klassifitseerimisest. Väljaanne on illustreeritud, varustatud registritega ja kasutamisjuhisega. Mõeldud geoloogidele, mineraloogidele, petrograafidele jne.

Библиографический словарь. T 1 — (Лавик-Байко) М., 1970. 445 lk. 13 Bio — 12.

Bibliograafia toob andmeid enam kui 20 000 kodumaa kunstimeistri: maalikunstniku, skulptori, graafiku, tarbe-, teatri- ja kinokunstniku kohta. Loetletud on ka välismaa kunstnikud, kes on töötanud või töötavad Nõukogude Liidus.

Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics. Princeton, 1965. 906 lk. 12 E — 4.

Entsüklopeedia sisaldab peatükke, mis käsitlevad üldiselt poeesiat, poeesia ajalugu, luulekunsti, kriitikat, poeesia tulevikku ja tema seost teiste aladega nagu kunsti-, muusika-, filosoofia- ja teadusega.

A Language-Teahcing Bibliography. Cambridge, 1968. 244 lk. 11 Bi — 56.

Väljaandesse on koondatud kirjandus keelte õpetamisest, õpetamise meetoditest ja iseärasustest. Eraldi on kirjandus inglise, saksa, prantsuse, vene, itaalia ja hispaania keelte ning nende õpetamise kohta. Raamatu lõpus on autorite alfabeetiline register.

Hanneman, A. Ernest Hemingway. Princeton, 1967. 568 lk. Bio — 445.

Ulatuslik bibliograafia Hemingwayst, tema loomingust ja tema teoste tõlgetest teistesse keeltesse.

Autoriõigus Eesti NSV-s. Juhendmaterjale. Koostaja P. Anton. Tallinn, 1969. 332 lk. 6T-71.

Kogumikku on võetud autorsuse alal Eesti NSV-s väljaantud seadusandlus ning valikuliselt üleliidulist ja vabariiklikku ametkondlikku normistikku ning ta on esimene emakeelne süstematiseeritud väljaanne mainitud valdkonnas. Kasutatud on juhendmaterjale seisuga 1. okt. 1969. Kogumiku kasutamise hõlbustamiseks on raamatu lõpus tähestikuline sisujuht.

Славянское языкознание. Библиографический указатель литературы, изданной в СССР с 1961 г. по 1965 г. с дополнениями за предыдущие годы. М., 1969. 466 с. 11 Bi-28.

Pedagoogikaring

Täna kell 19 on «Sophokleses» TPedI ja TRÜ pedagoogikaringide ühine koosolek. Juttu tuleb testoloogiast, testide koostamisest ja kasutamisest.

TRÜ pedagoogikaringi juhatus

Teatrijuttu

Teatrikuu on läbi saamas. Sel puhul mõni rida jutuajamisest «Vanemuise» kirjandusala juhataja Mati Undiga.

Teatrikuu on põhiliselt propagandakuu. Näitlejad, lavastajad esinevad tehastes, ettevõtetes, maakultuurimajades, klubides. Kõige meeldejäävamad on olnud kohtumised kooliõpilastega. Lapsed on silmast silma siiramad, lastega tekib kontakt kiiremini, tunnetuslik side on olemas ka siis, kui auditoorium on tagasihoidlik.

Lähema ja kaugema aja plaanidest. Kuu lõpus on Ü. Vilimaa järjekordse balletiõhtu esietendus, sedapuhku on kavas kolm lühiballetti: L. Austeri «Romeo, Julia ja pimedus», konservatooriumis õppiva noore helilooja M. Kuulbergi «Karakterid» ja H. Elleri «Koit ja Hämarik».

Mai algul tuleb välja A. Salõnski «Maria» E. Hermaküla lavastuses. Filmigrupp (operaator J. Tenson) sõitis üleeile Siberisse Sajaano-Šušenskoje elektrijaama, kus näidendi tegevus toimub, lavastuse tarvis filmi tegema.

J. Toomingal käivad proovid O'Henry järgi tehtud musicaliga «Kapsad ja kuningad», E. Kaidu toob sel hooajal lavale veel A. Steini «Viimse paraadi», K. Ird I. Kalmäni opereti «Montmartre'i kannike» ning laste lemmikloo Tjorvenist, Pootsmanist ja Moosesest.

E. Hermakülal on käsil L. Andrejevi «Mees, kes saab kõrvakiile». See vastutusrikas lavastus on nõudnud pikemat proovide aega ja saab lavaküpseks loodetavasti sügisel.

Tuleva aasta plaanis on K. Irdil E. Vaiguri «Kraavihallid» V. Tormise muusikaga (kahekümnendate-kolmekümnendate aastate laulude töötlused).

V. Ojakäärul on käes libreto muusikalile «Naiste mäss» Aristophanese «Lysistrate» motiividel. P.-E. Rummo on lubanud lavale seada poolaka J. Korczaki populaarse lasteraamatu «Kuningas Matiusz I».

Mati Unt ja Evald Hermaküla plaanitsevad suurejoonelist etendust, milles oleks armastust, rüütliromantikat ja palju muusikat.

Veel sel hooajal tahetakse kontserdisaalis korraldada noorte hulgas populaarseks saanud Väino Uibo, Tõnu Tepandi ja Jaan Kiho laulude õhtu.

Luuleteatrit tehti Tartus mõned aastad tagasi. Need olid Kirjanduse Propaganda Büroo korraldatud luuleõhtud, mis sarnanesid põhimõtteliselt Tallinna Kirjanike Maja kirjanduslike kolmapäevade ja teisipäevadega. Nüüd kavatsetakse seda traditsiooni jätkata. Praegune Kirjanduse Propaganda Büroo kunstiline juht E. Hermaküla ja M. Unt on valinud «Peer Gyndist», «Hamletist» ja «Ema Joannast» 4—5 katkendit ja seadnud need terviklikuks õhtut täitvaks etenduseks. Kaasa teevad Jaan Kiho, Mare Puusepp, Tõnu Tepandi, Tõnu Oks. Mängima hakatakse piiratud kohtade arvuga (150—200) ülikooli klubis, mängitakse seni, kuni vaatajaid jätkub. Esimene etendus 20. aprillil.

Järgmisena on kevadel kavas kompositsioon K. J. Petersoni luulest.

I. VIIDALEPP

Steen Epp Kaidu lavastusest «Inimese tragöödia»

Rapuntsel

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: koridoris magab karu.

Ütlen talle: «Ära norska siin. Mine ära! Kogu aeg kõigi silmade all magada pole ilus.»

Tema ütleb mulle: «Ei, Rapuntsel, ei lähe ma kuhugi. Ma ei maga ju kogu aeg. Sessiooniks ärkan üles ja hakkan õppima.»

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: ahv vaatab ennast peeglist.

Ütlen talle: «Pane peegel ära. Mis sa eputad! Ega sa siis nüüd pole ilusamaks ega targemaks läinud?»

Tema ütleb mulle: «Ei, Rapuntsel, las ma vaatan. Ma pole ei ilusam ega targem. Aga ma olen ikkagi akadeemiline ahv.»

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: kipsist Parrot naeratab mulle.

Ütlen talle: «Tere. Miks sa täna naeratad? See ei sobi su kipsist näoga.»

Tema ütleb mulle: «Ei, Rapuntsel, ma naeratan ikkagi. Mul on hea meel. Kirjutatakse ülikooli ajalugu. Kõige agaram histoorik olevat juba minuni jõudnud.»

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: õllepudel tuleb mulle «Sophoklesest» vastu.

Ütlen talle: «Mine ära, vana tola! Ära tilpne siin jalus. See ei sobi.»

Tema ütleb mulle: «Ei, Rapuntsel, ei lähe ma kuhugi. Sa oled ju minu sõber. Miks sa mind siis siin enam tunda ei taha?»

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: noor kena poiss viskab koni maha ja astub jalaga peale.

Ütlen talle: «Ära nii tee. Ära viska koni maha ega astu jalaga peale. See ei ole kultuurne.»

Tema ütleb mulle: «Ei, Rapuntsel, ma teisiti ei oska. Ma olen alles teisel kursusel. Me ei ole veel õppinud, kuidas käega konile peale astuda.»

Kammerkooris on veel vakantseid kohti!

TRÜ klubi juures tegutseb kammerkoor alates 3. märtsist 1971. Koori juhatavad Vaike Uibopuu ja Tiiu Otsus. Liikmeteks on TRÜ õppejõude, üliõpilasi ja aspirante, laulab ka TRÜ ja teiste Eesti kõrgemate õppeasutuste vilistlasi.

Kevadsemestril on kavas õppida kontserdiks madrigale, neegrispirituaale ja kaasaegset muusikat. Kavatseme osa võtta ka Lätis 7.—12. juulini toimuvast üliõpilaslaulupeost.

Kooris on veel vakantseid kohti kõigis häälerühmades. Ootame lauluma TRÜ üliõpilasi ja töötajaid, kes tunnevad huvi klassikalise ja kaasaegse muusika vastu ja kes ei laula teistes ülikooli koorides. Soovitav oleks teatav noodioskus, sest proovid kogu koorile toimuvad ainult kord nädalas ja häälepartiide omandamiseks tuleb igaühel kodus iseseisvalt tööd teha.

Kooriproov, kuhu ootame uusi lauljaid, toimub kolmapäeval, 31. märtsil kell 20 TRÜ peahoones, auditooriumis 204.

TRÜ KAMMERKOORI JUHATUS

Tuusikud

TRÜ ametiühingukomiteele on saabunud 1971. a. II kvartaliks puhkekodu tuusikuid alljärgnevalt:

Võsu	22. 05.— 2. 06.	— 6 tuusikut
„ (telk)	18. 06.—29. 06.	— 4 tuusikut
Pühajärve	15. 05.—26. 05.	— 4 tuusikut
„	8. 06.—19. 06.	— 4 tuusikut
Laulasmaa	30. 05.—10. 06.	— 4 tuusikut
„	23. 06.— 4. 07.	— 4 tuusikut

Soovijail esitada avaldused a/ü. komiteele hiljemalt 1. maiks s. a.

Kohale on jõudnud ka II kvartali sanatoorsed tuusikud. Kellel oli kirjutatud avaldus tuusiku saamiseks, palume tulla a/ü. komiteesse, et saaks aja suhtes kokku leppida.

TRÜ A/Ü KOMITEE

Kriminoloogia Laboratooriumis

TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi järjekordne ettekandehommik toimub pühapäeval, 28. märtsil k. a. algusega kell 12 TRÜ peahoone aud. 307. Ettekandega teemal «Advokaadi märkmikust» esineb advokaat L. Lill.

Prof. I. REBANE,
TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi juhataja

Kinoklubis

Reedel, 26. märtsil kl. 17 keemiaringauditooriumis «Inimene läheb päikesega kaasa» (rež. Kalik). Pärast filmi vaatamist ühine arutelu esteetikaringiga.

KLUBI JUHATUS

Tänase ajalehenumbri kujundasid žurnalistika eriharu III k. üliõpilased M. Eelrand, M. Kuusberg, K. Kello, R. Joamets.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tartu Riiklik Ülikool» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 1779. MB 03530.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 10 Reedel, 2. aprillil 1971. a. XXIII aastakäik

ACTA DIURNA

26. III kuulas TRÜ Nõukogu ära dots. K.-S. Rebase aruande elektroluminestsentsi probleemlaboratooriumi tööst, arutas üliõpilaste väljalangevuse põhjuste uurimist ja abinõusid väljalangevuse vähendamiseks (ettekanne dots. E. Koemetsalt) ning sai haldusprorektor A. Uibokannalt informatsiooni tulekaitse olukorrast ülikoolis.

*

Samal koosolekul valis TRÜ Nõukogu konkursi korras kateedrijuhatajakohale geograafiadoktor Salme Nõmmiku (majandusgeograafia kateeder), meditsiinidoktor Endel Tünderi (teaduskonna operatiivkirurgia ja topograafilise anatoomia kateeder) ja meditsiinidoktor Yotele Meipalu (sünnitusabi ja günekoloogia kateeder).

*

26. III toimus EKP TRÜ komitee õppe- ja teadusliku töö sektori laiendatud koosolek, kus arutati õppejõudude kohtade teaduskonniti jaotamise printsiipe meie ülikoolis. Arutelu aktiivsusest ja mõteterohkusest annab tunnistust tõsiasi, et 24 osavõtjast võtsid sõna 17. Väljaselginud seisukohad esitati EKP TRÜ komiteele.

*

29. III toimus EKP TRÜ komitee laiendatud koosolek, millest võtsid osa rektoraadi esindajad, dekaanid ja parteiorganisatsioonide sekretärid. Põhiküsimusteks olid teaduskondadele õppejõudude kohtade jaotamise printsiibid, õppemetoodilise töö olukord ja perspektiivid TRÜ-s ning õppejõudude poliitharidustöö perspektiivplaan käesolevaks viisaastakuks. Komitee arutas veel TRÜ parteigruppide tööd ja NLKP XXIV kongressi väärikat äramärkimist ülikoolis. Kõigis kõne all olnud küsimustes võeti vastu otsused.

*

EKP TRÜ komitee kinnitas parteiorganisatsioonide otsused võtta NLKP liikmeks anorgaanilise keemia kateedri vanemõpetaja Jüri Tamm, eksperimentaalfüüsika kateedri stažöör Aleksei Gavrilov, ajaloo-osakonna V kursuse üliõpilane David Vseviov ja vene filoloogia osakonna V kursuse üliõpilane Jevgeni Golikov. NLKP liikmekandidaatideks võtmise otsused kinnitati matemaatika õpetamise kateedri aspirandi Jüri Afanasjevi, eesti filoloogia V kursuse üliõpilase Linda Järve ja IV kursuse üliõpilase Toivo Kuldsepa osas.

*

Möödunud nädalal määrati kohtadele 105 Ajaloo-Keeleteaduskonna üliõpilast, kellest 85 asuvad eeloleval sügisel tööle pedagoogidena Haridusministeeriumi liinis. Määramine kulges vastastikuse mõistmise õhkkonnas. Eelistati kohti Saaremaal ja 8-klassilistes koolides. Raskusi esines individuaalplaanide alusel õppijatega, kelle jaoks ei olnud alati sobivat kohta riiklikus plaanis.

*

Möödunud nädalal toimus rahandus-majandusteaduste õpetamise metoodika 6. vabariiklik konverents. 14-st esitatud ettekandest oli 7 TRÜ teadlastelt. Esinesid prof. R. Hagelberg «Spetsialistide ettevalmistamise modelleerimise eeldustest ja tingimustest», dots. E. Purju «Majandusstatistika terminoloogiast ja sümboolikast» jt.

*

17.—18. III toimus aulas konverents **«Tootmiskollektiivi sotsiaalse arengu probleeme»**, mille korraldasid Eesti NSV Ehitusmaterjalide Ministeerium ja TRÜ Sotsioloogialaboratoorium.

Kahe päeva jooksul tehti kokkuvõte neli aastat kestnud uurimisest Tartu Ehitusmaterjalide Tehases, Kombinaadis «Järvakandi Tehased» ja tsementitehases «Punane Kunda».

Ettekannetega esinesid Eesti NSV TA Majandusinstituudi vanem teaduslik töötaja M. Lepp, TRÜ poliitilise ökonoomia kateedri dotsendid H. Metsa ja L. Türk ning NSVL TA Konkreetsete Sotsiaalsete Uurimiste Instituudi vanem teaduslik töötaja G. Aminova.

Külalisi oli Kiievist, Gorkist, Moskvast, Vilniusest, Riiast...

Pikema ettekandega esines konverentsil EKP Keskkomitee tööstuse ja transpordi osakonna juhataja I. Kallion.

TERVITUSTELEGRAMM NLKP XXIV KONGRESSILE

Tööpunalipu ordeniga Tartu Riikliku Ülikooli õppejõud, üliõpilased ja kõik ülikooli töötajad saadavad palava tervituse NLKP XXIV kongressile ja soovivad kongressile suurt edu tema töös. Meie maa ühe vanima ülikooli kollektiiv lubab rakendada kõik oma jõud uue viie aasta plaaniga püstitatud suurte ülesannete lahendamiseks, eesrindliku nõukogude teaduse edasiarendamiseks, kõrge kvalifikatsiooniga ideeliselt veendunud spetsialistide ettevalmistamiseks.

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI KOLLEKTIIV

ÜLIKOOLIS TÄHISTATI KONGRESSI ALGUST

Samal päeval ja tunnil, mil Moskvas Kremli Kongresside Palees alustas tööd NLKP XXIV kongress, kogunesid TRÜ aulasse õppejõud, üliõpilased ja abi-õppepersonali esindajad, et tähistada selle ajaloolise sündmuse algust. Miitingul kõneles rektor A. Koop kongressi tähtsusest ja nendest ülesannetest, mida uus viisaastak seab ülikooli kollektiivi ette. Üksmeelselt kiideti heaks NLKP XXIV kongressi presiidiumile saadetava telegrammi tekst.

Lühimiitingud toimusid veel Vanemuise t. 46 õppehoones, eriõppuse kateedris ja pärastlõunal II vahetuses õppivale Ajaloo-Keeleteaduskonna perele aulas.

Kongressi materjalid on elavaks kõneaineks kogu ülikoolis, neid kommenteerivad õppejõud õpperühmades, toimuvad vastavasisulised vestlused komsomolirühmades ja ühiselamutubades. Põhjalikumalt tehakse kongressi materjalidest juttu ühiskonnateaduste loengutel ja seminarides.

Kongressi avapäevaks sarikate alla

Juba mõnda aega on auditooriumides, ühiselamuis, kohvikutes jm. kuulda repliike: «Raiuvad vaiu ... laovad müüri ... kraana on püsti ... üks korrus ... kolm korrust ... teine kraana pandi üles ... seitse korrust ... üheksa korrust ... jne.» Jah, imeliselt ruttu kerkisid uue ühiselamu müürid. Laupäeval, 27. märtsil jõuti maksimaalkõrguseni — 11 korrust ja 32 meetrit — ning selle saavutuse tähistamiseks pandi katusele pärg. Edasine tööde raskuspunkt kandub juba hoone sisse.

Ehitajate puhketoa seinal on loosung: **«Lõpetame müüritööd XXIV kongressi avapäevaks!»** Kaks kompleksbrigaadi brigadiride Tõnis Hõlpuse ja Ivan Poljakovi juhtimisel täitsid oma sotsialistliku kohustuse täpselt. Mõlemad brigaadid on mehemoodi tööd teinud. Uus ühiselamu peab valmima **1. septembriks. Plaan jättis müüritööde jaoks aega ainult 8 kuud. Ometi jõudsid ehitajad müürid valmis üle kuu aja varem.** Objekti töödejuhataja Enn Roolaht: «Plaani täitmine 140-protsendiliselt sai võimalikuks tänu kõikide meeste heale tööle. Väga tähtis on ka see, et meie objektil pole ette tulnud lünki varustamisel. Oleme esimese järgu objekt ja kõik ehitusmaterjalid on meil käepärast olnud. Selle eest hoolitsevad kõrgemalseisvad organid. Ka ehitusministri asetäitja Harry Lillepea on kogu aeg meie ehituse asjadega kursis.» Brigadir Ivan Poljakov ütleb, et tema brigaadis on kõik mehed tublisti töötanud, Tõnis Hõlpus tõstab **eriti** esile müürseppa **Osvald Oleskit**, puuseppa **Eevald Luisku** ja plaatijat **Kaljo Kriisat.**

Praegu on toorik täiesti valmis. Lisaks sellele on ees kõik aknaraamid, 40% ustest, valmis on 60% vaheseintest. 15. aprillil võetakse üks kraana maha ja saadetakse Anne tänava 9-korruselise maja ehitusele. Teine kraana jääb aga objekti juurde kauemaks. Ees ootab raske töö — põrandate valamine. Sellega ollakse plaanist natuke järel. Kuid seda teadlikult. Ei tahetud töölõike killustada, oodatakse kuni ilmad paremaks lähevad. Kvaliteetseid põrandaid saab teha ainult soojade ilmadega.

Üliõpilaste osa on ehitusel tagasihoidlik. Üliõpilaste iganädalane brigaad moodustab umbes 1/7 objekti tööjõust, kuid nende osa toodangus jääb sellest arvust kaugele maha. Osalt on see tingitud objektiivsetest põhjustest — nädalaga ei õpi keegi ametit selgeks, kuid parema organiseerimise ja tahtmise juures võiks üliõpilaste panust mitmekordistada. Mõnikord on arusaamatusi tööle ilmumisega, ka need võiksid ära jääda.

Uus ühiselamu on 11-korruseline, 9 elukorrust pluss soklikorrus (kõige alumine) ja tehniline korrus (kõige ülemine). Igale üliõpilasele on loodud kõik mugavused, ruumi on käes laialt — toad on mõeldud ainult kahele ja kolmele inimesele. 2 kaheinimese- ja 2 kolmeinimesetuba moodustavad 4-toalise bloki, kuhu kuulub dušš, sanitaarsõlm jne. Igal üliõpilasel on oma seinakapp. 11 korruse vahel hakkavad kurseerima Mogiljovist pärit liftid, mahutavusega kolm inimest. Üheaegse sõidu võimalus on korraga kuuel inimesel. Kokku leiavad selles meie vabariigi moodsamas ühiselamus endale kodu 540 üliõpilast.

Brigadir Tõnis Hõlpus ütles huvitava mõtte: «Kas on mõtet pidada ühe ühiselamu valmimise ja teise alustamise vahel aastast pausi? Meestel on töö praegu käe ja silma järgi, pole vaja iga minut projekti kaeda. Ja mis kõige tähtsam — neile meeldib seda tööd teha. Kui alustaks uue ühiselamu ehitamist kohe pärast esimese valmimist? Olen kindel, et teise teeme valmis veel kiiremini.» Ei tea, kuidas planeerimise ja asjaga kursis olevad organid arvavad, aga kõrvaltvaatajale tundub see üsna hea mõte olevat.

Kui eelmisel kevadel ajalehes kirjutati, et uus ühiselamu peab valmima 1. septembriks 1971, leidus palju kahtlejaid: «Tartu oludes? Siin püstitatakse ju aeglase ehitamise rekordeid.» Nüüd, mil müürid meie silmade ees lausa iga päevaga kasvasid, on kahtlejaid märksa vähemaks jäänud. Ivan Poljakov: **«Jõuame kindlasti!»**; Tõnis Hõlpus: **«Kui krohvijad ja maalrid alt ei vea, siis saab hoone uueks õppeaastaks valmis.»** Paistab, et tartlased näevad kohaliku ehituse rekordi sündi.

M. PEARU

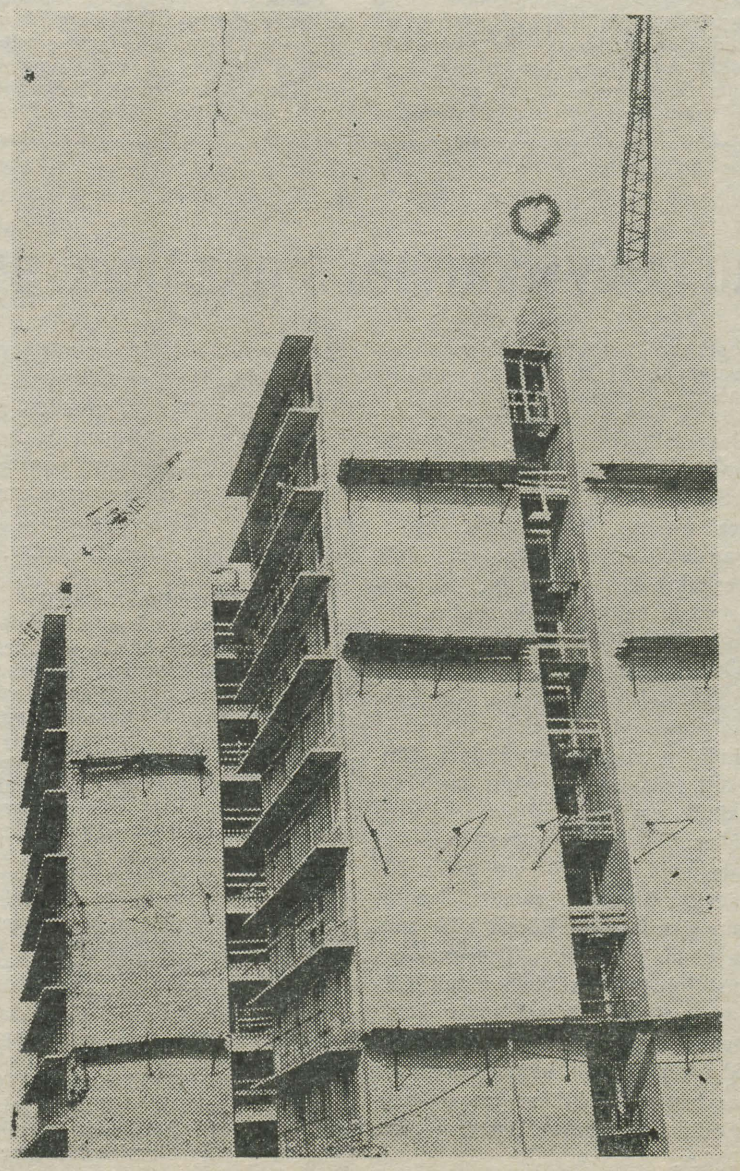

30. märtsil kell 16. Uue ühiselamu kõige kõrgemale, s. o. 11. korrusele on kogunenud ülikooli rektoraadi esindajad eesotsas rektor A. Koobiga, komsomolisekretärid ja ehitusmeistrid. Pidulikul pärja mahavõtmisel tänab A. Koop töömehi seni tehtu eest ja loodab peatset veel rõõmsamat kohtumist suve lõpul, kui ühiselamu on juba sissekolimiseks valmis.

«Tartu Riiklik Ülikool» nr. 10,
2. IV 1971. a. lk. 2

ELKNÜ TRÜ komitee büroo

9. MÄRTSIL 1971. A.

● M. Heidmets andis ülevaate sisseastujatega 1970. a. suvel peetud vestlus-küsitlusest.

Kolm aastat läbiviidud küsitlus on andnud mõndagi positiivset komsomolitöö korraldamiseks I kursusel. Teiselt poolt saab üliõpilaskandidaat vestluse jooksul informatsiooni ülikooli komsomoli tegevusest. On räägitud sellest, et sisseastumiseksamid ei anna alati täit pilti üliõpilaskandidaadi sobivusest õppimiseks kõrgemas koolis. Võibolla aitaks võimeid ja huvi õppimise vastu täiendavalt välja selgitada komsomolikomitee vestlus-küsitlus? Büroo otsustas küsitluse korraldada ka sel suvel.

● Komitee sekretäri asetäitja V. Mürk analüüsis 18. III 1968. a. pleenumi otsuse täitmist internatsionaalse kasvatustöö osas. Käesoleval aastal on kujunenud uus aktiiv, kes on korraldanud mitmeid üritusi, paljugi on teoksil. Raskusi teeb vene osakondade kurssiviimine ülikoolieluga ja komsomolitööga, sest ei ilmu meie ajalehe venekeelne lisaleht. Küsimuse lahendamine vastavates instantsides on pikale veninud. V. Mürk toonitas, et internatsionaalne töö jätkub varem kavandatud suundades.

● Büroo andis soovituse grupile eesti filoloogia üliõpilastele töötamiseks soome turistide giidina Leningradis 9.—12. aprillini. Grupi vanemaks nimetati J. Oll (eesti fil. III).

23. MÄRTSIL 1971. A.

● Aruandega Õigusteaduskonna komsomolitööst ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XVIII konverentsi otsuste elluviimisel esines teaduskonna sekretär M. Kõli. Õppeedukus on kõrge (95,3%). Hiljuti esineti teaduskonna nõukogus põhjaliku ettekandega õppetööst, mis andis kasu ka dekanaadile. Koostatud on üliõpilaste poliitilise kasvatustöö plaan, aktiivselt võetakse osa ühiskondlikust tööst. Kavas on tõsiselt hakata ellu viima omavalitsust. Raskusi oli mõnede üliõpilaste töödistsipliiniga ühiselamu ehitusel. Kaasaruandega esines büroo liige A. Piirsoo, kes märkis positiivsena teaduskonna üliõpilaste ühtsust teatud eesmärkide saavutamisel. Õppimine on kujunenud a u a s j a k s. Tugevad sidemed on vilistlastega, see aitab kursis olla tulevase tööga. Heaks grupiks tõotab kujuneda I kursus. Parandada tuleb informatsiooni liikumist büroolt kursustele, ka ülikooli komitee tegevuse tutvustamist. Õppetöö analüüs, mille korraldas ÜKB, ei õnnestunud. Soovida jätab dokumentatsiooni korrashoid.

Kokkuvõttes hinnati töö heaks.

● Büroo kustutas Bioloogia-Geograafiateaduskonna IV kursuse üliõpilase T. Kaivo arvestuskaardilt komsomolikaristuse.

30. MÄRTSIL 1971. A.

● Kokkuvõtte leninlikust arvestusest Matemaatikateaduskonnas tegi teaduskonna sekretär M. Preem, füüsika teoreetilise osakonna leninlikust arvestusest rääkis osakonna sekretär R. Kaarli.

● Kinnitati EÜE TRÜ ettevalmistav staap koosseisus: R. Valing (eesti f. IV), P. Miidla (arvutusmat. II), D. Visnapuu (Õigust. IV), K. Merusk (Õigust. III, staabiülem), S. Kallas (komitee sekretäri asetäitja), P. Järve (Õigust. II), T. Laak (Majandust. III), J. Annus (Majandust. IV, staabiülema asetäitja), A. Liiv (Arstit. VII), A. Meerits (füüsika II), T. Kuldsepp (eesti f. IV).

Aino Pihl

Füüsika-Keemiateaduskonna Õpetatud Nõukogu ees kaitses 19. märtsil 1971. a. oma kandidaadiväitekirja «Alifaatsete nitroühendite kineetilise happelisuse mõningaid probleeme» TRÜ Keemilise Kineetika ja Katalüüsi Laboratooriumi noorem teaduslik töötaja Aino P i h l. Ametlikud oponendid keemiadoktor V. M. Belikov (NSVL TA Elementaarorganiliste Ühendite Instituut, Moskva) ja dots. kt. V. Loodma (TRÜ) andsid V. Pihla tööle hea hinnangu. TRÜ Füüsika-Keemiateaduskonna Õpetatud Nõukogu otsustas omistada A. Pihlale keemiakandidaadi teadusliku kraadi.

A. Pihl lõpetas TRÜ keemiaosakonna 1960. aastal. Pärast ülikooli lõpetamist asus A. Pihl tööle TRÜ Keemilise Kineetika ja Katalüüsi Laboratooriumis algul vanemlaborandina, hiljem noorema teadusliku töötajana. Väitekiri valmis A. Pihlal dots. A. Talviku juhendamisel.

Jüri Siigur

19. märtsil 1971. a. kaitses Füüsika-Keemiateaduskonna Õpetatud Nõukogu ees kandidaadiväitekirja Jüri **Siigur.** Väitekirja teemaks oli «Mõningate alifaatsete karboonhapete ja estrite aluselisuse uurimine». Oponendid prof. S. Entelis (NSVL TA Keemilise Füüsika Instituut, Moskva) ja keemiakandidaat Bogatkov (M. Lomonossovi nim. Peenkeemilise Tehnoloogia Instituut, Moskva) andsid J. Siiguri väitekirjale positiivse hinnangu. TRÜ Füüsika-Keemiateaduskonna Õpetatud Nõukogu otsustas anda J. Siigurile keemiakandidaadi teadusliku kraadi.

J. Siigur lõpetas TRÜ keemiaosakonna 1964. a. detsembris. Pärast ülikooli lõpetamist töötas J. Siigur ENSV TA Keemia Instituudis ning teenis Nõukogude armees. Aastatel 1967—1970 oli J. Siigur TRÜ orgaanilise keemia kateedri aspirant (juhendaja Ü. Haldna).

100 aastat Pariisi Kommuunist

Pariisi Kommuun kui esimene töölisklassi valitsus ja maailma esimene proletaarne revolutsioon enne seda olid seaduspärased ajaloolised nähtused. Neid kutsusid esile sügavad sotsiaalsed vastuolud Prantsuse ühiskonnas, eriti seoses 1870. aasta Prantsuse-Preisi sõjaga. Prantsuse vägede lüüasaamised näitasid selgesti Napoleon III rahvavaenuliku bonapartistliku režiimi jõuetust. 4. sept. 1870. a. puhkes Pariisis revolutsioon, mille tagajärjel langes monarhia ja kuulutati välja vabariik. Kuid ka uus, nn. rahvusliku kaitse valitsus jätkas endist rahvavastast poliitikat. Ei rahuldatud töötavate hulkade demokraatlikke nõudmisi, välispoliitikas aga asuti sakslaste poolt ümberpiiratud Pariisi kaitse saboteerimisele. Pariisi töötavaid hulki ei murdnud nälg, külm ega saksa suurtükkide tuli. Kindlalt nõudsid nad kõigi vahendite mobiliseerimist võitluseks okupantide vastu. Kahel korral üritati, kuigi tagajärjetult, rahvusliku kaitse valitsuse (või, nagu teda hakati nimetama, «rahvusliku reetmise valitsuse») kukutamist. Kuid 28. jaanuaril 1871 sõlmis valitsus sakslastega vaherahu. Veebruari keskel moodustati Pariisis uus valitsus eesotsas suurkodanluse käsilase A. Thiers'iga, kelle poliitika teravik suundus otseselt pealinna töötavate hulkade vastu. Tema eesmärgiks oli võtta relvad Rahvuskaardilt, sellelt Pariisi kaitsmise ajal moodustatud relvastatud jõult, mis koosnes peamiselt tööstus- ja käsitöölistest. Ööl vastu 18. märtsi tuli valitsusvägedel ära tuua Rahvuskaardile kuuluvad suurtükid Montmartre'i kõrgendikult, kuid see ebaõnnestus. Rahvuskaardi valvemeeskond avaldas vastupanu, häirekella peale ruttasid kohale töölised, Rahvuskaart. Regulaararmee sõdurid ei kuulanud käsku ega tulistanud rahvahulka. Rahvuskaart ja töötavad hulgad asusid nüüd ise pealetungile, suundudes Pariisi tsentrumi poole. Neile vastusaadetud sandarmeeria püüdis tagajärjetult masse takistada. 18. märtsi õhtuks olid revolutsiooniliste jõudude käes kõik valitsusasutused. Raekoja hoonel lehvis punane lipp. Thiers'i valitsus ja tema korraldusel ka regulaararmee pagesid Versailles'sse.

Maailma esimene proletaarne revolutsioon oli võitnud. Võim läks esialgu Rahvuskaardi Keskkomitee kätte, 28. märtsist aga Pariisi Kommuuni Nõukogule, mis valiti üldise valimisõiguse alusel. Siia kuulus rida silmapaistvaid töölisklassi huvide eest võitlejaid, nagu Louis Varlin, Leo Frankel, Louise Michel, Jaroslaw Dąbrovski jt.

Pariisi Kommuun oli oma olemuselt esimeseks proletariaadi diktatuuri vormiks. Kuigi töölised ei olnud seal enamuses, olid nad ometi juhtivaks jõuks. Uus võim näitas oma tegevusega, et ta on tõeline töölisklassi valitsus. Kommuun koondas enda kätte kogu võimutäiuse. Ta oli organiks, mis andis välja seadusi ja viis need ka täide. Ta purustas senise riigiaparaadi, kaotas kodanliku regulaararmee ja asendas selle relvastatud rahvaga, likvideeris kodanliku politsei ja andis korrapidamise rahvuskaartlaste kätte, kaotas senised kohtud ja asutas uued, mis teenisid rahvast. Kohtunikud muutusid valitavateks ja rahva ees vastutavaiks. Kommuun lahutas kiriku riigist ja kooli kirikust. Samal ajal pandi suurt rõhku rahva haridustaseme tõstmisele, kuulutades välja kohustusliku, ilmaliku ja tasuta alghariduse. Kommuun pööras olulist tähelepanu sotsiaalküsimusele. Siin tarvitusele võetud uuendustest olid mõnedki «sillakesteks, mis viivad kapitalismilt sotsialismile» (Lenin). Kommuuni töökomisjon võttis oma korraldusse Pariisist pagenud peremeeste vabrikud ja töökojad, et organiseerida neis tootmist tööliste oma jõududega. Pagaritööstuses keelati ööpäevane töö. Kaotati igasugused trahvid ja mahaarvamised tööliste töötasust. Kommuun kehtestas kontrolli osa ettevõtete üle, konfiskeeris Versailles'sse pagenud kodanlaste korterid, paigutades sinna elama töölisi Pariisi aguleist.

Pariisi Kommuun püsis 72 päeva. Tema vastu ühinesid kõik ekspluataatorlikud ringkonnad eesotsas Versaille'sse pagenud kodanliku valitsuse juhi A. Thiers'iga. 2. aprillil alustas kodanlik armee pealetungi Pariisile. 21. mail õnnestus neil linna sisse murda. Ägedates tänavalahingutes näitasid Pariisi töötavad hulgad üles tõelist sangarlikkust ja surmapõlgust. Kuid vaenlane oli ilmses ülekaalus. 28. mail langesid viimased barrikaadid. Üks viimaseid vastupanu kohti oli Père-Lachaise'i kalmistu. Enneolematult metsik oli kodanluse kättemaks proletariaadile, töötavatele hulkadele. Hukkunute ja mahalastute arv tõusis üle 30 000 inimese, kümned tuhanded saadeti asumisele ja sunnitööle kaugetesse ebaterve kliimaga kolooniatesse.

Pariisi Kommuun oli ajaloolise arengu produkt ning tema langus tolle aja tingimustes oli paratamatu. Proletariaat ei olnud veel piisavalt ette valmistatud oma ajalooliseks missiooniks. Tal puudus oma revolutsiooniline partei. Pariisi Kommuuni lõhestasid blankistid ja prudonistid, kes seisid kaugel proletariaadi diktatuuri ülesandeist. Õige parteilise juhtimise puudumisest tulenes rida vigu, nagu piirdumine ainult kaitse taktikaga, leebus versailaste ja nende käsilaste vastu. Kommuun ei pannud oma kätt peale isegi Prantsuse pangale Pariisis, võimaldades versailastele sealt saada raha, mida need kasutasid kontrrevolutsiooniliste jõudude organiseerimiseks. Mitmesugustel põhjustel ei suudetud kindlustada töölisklassi liitu talurahvaga, millel oleks olnud aga suur tähtsus revolutsiooni kindlustamises.

«Ent kõigist oma vigadest hoolimata,» nagu ütles Lenin, «on Kommuun suurim näide XIX sajandi suurimast proletaarsest liikumisest.» Tema kogemus sai põhjaliku analüüsi osaliseks marksismi-leninismi klassikute poolt ja saadud õppetunnid võttis töölisklass oma hilisemas võitluses arvesse.

JAAN KONKS

Tsiviilkaitse

Käitumiseeskirjad tsiviilkaitse signaalide puhul

Eelmises artiklis räägiti käitumiseeskirjadest signaali **«Õhuhäire»** korral. Täna tuleb jutt käitumiseeskirjadest teiste signaalide puhul.

Signaal **«Radioaktiivse saastumise oht»** antakse edasi raadio kaudu ja see hoiatab seda rajooni, mille suunas liigub radioaktiivne pilv ja kus radioaktiivse saastumise oht on kõige ilmsem. Käitumiseeskirjad selle signaali korral sõltuvad pilve liikumise kiirusest ja kujunenud olukorrast. Et olla olukorrast teadlik ja et täpselt kuulata tsiviilkaitse organite käsklusi ja korraldusi, peavad raadio või reproduktori juures pidevalt viibima korrapidajad.

Juhul, kui signaal «Radioaktiivse saastumise oht» saabub pärast selleks puhuks ettenähtud põhiliste kaitseabinõude tarvituselevõtmist, tuleb kontrollida varjendite, elamute, tööruumide hermeetilisust, tihedalt sulgeda aknad ja õhuaknad, ahjuküttega majades sulgeda siibrid, kontrollida, et varjendites oleks kõik hädavajalik pikemaajaliseks sealviibimiseks. Individuaalsed kaitsevahendid olgu kasutamisvalmis.

Kui aga signaal saabub siis, kui ettenähtud kaitseabinõusid on rakendatud ainult osaliselt, hakkab elanikkond viivitamatult korraldama ruume kaitseks radioaktiivsusohu vastu või lõpetama varjendite sisustamist. Valmistatakse individuaalsed kaitsevahendid, kaitstakse vett ja toiduaineid saastumise eest ning talitatakse vastavalt tsiviilkaitse organite korraldustele.

Signaal **«Radioaktiivne saastumine»** antakse edasi samuti raadiotranslatsioonivõrgu kaudu ja dubleeritakse kohapeal kiirete löökidena vastu helisevaid esemeid. Elanikud võtavad viivitamatult kasutusele individuaalsed kaitsevahendid ja lähevad varjenditesse. Kui kaua seal tuleb viibida, selle määravad kindlaks tsiviilkaitse organid. Ohtlikult saastatud tsoonides on hädavajalik varjendis viibimise kestus vähemalt kolm ööpäeva, tugevasti saastunud tsoonis kuni kolm ööpäeva, mõõdukalt saastatud tsoonis kuni üks ööpäev. Pärast võib minna elumajadesse või tööhoonetesse, kust lubatakse väljuda ainult äärmise vajaduse korral mitte kauemaks kui neljaks tunniks ööpäevas. Ikka veel kestab avatud kohtades saastumisoht: ohtlikus tsoonis neli, mõõduka saastumise tsoonis — üks ööpäev.

On keelatud toiduainete ja vee tarvitamine, ükskõik milliste ümbritsevate esemete puudutamine, individuaalsete kaitsevahendite mahavõtmine seni, kuni kestab saastumine. Enne ruumidesse sisenemist on tingimata vajalik riietuse ja jalanõude osaline desinfitseerimine.

Signaal **«Keemiline rünnak»** antakse edasi raadio kaudu ja kohapeal dubleeritakse kiirete löökidega vastu helisevaid esemeid. Inimesed, kes viibivad sel ajal väljaspool varjendit, panevad viivitamatult pähe gaasitorbiku, kätte kaitsekindad ja püüavad nii kiiresti kui võimalik väljuda saastumiskoldest. Kes aga viibivad varjendites, mis vastavad keemiakaitse nõuetele, jäävad sinna seni, kuni on võimalik väljuda. Kui aga varjend ei vasta nõuetele, pannakse pähe gaasitorbik ja lahkutakse varjendist korrapidajate korralduste järgi. Enne väljumist tuleb hoolikalt kontrollida, et ei oleks katmata nahaosi, kuhu võiksid langeda MA tilgad. Püksid tõmmatakse särgi ja kuue peale ning harud tõmmatakse alt kinni, krae tõstetakse üles ja mähitakse salli, kätte pannakse kaitsekindad ja jalga kummikud või harilikud jalanõud kalossidega. Saastumiskoldest peab väljuma kiiresti ja selliseid teid pidi, nagu on ette näidanud tsiviilkaitse organid.

Kui te aga avastate endal või kaaslasel mürgistuse tunnuseid, süstige viivitamatult antidoodi, eemaldage MA tilgad nahalt, riietelt, saastunud kohad tuleb degaseerida keemiakaitsepakis oleva lahusega. Seejärel aidake kannatanul väljuda saastumiskoldest ja talutage ta lähemasse esmaabi punkti. Saastumiskoldes ei tohi mingil juhul maha võtta individuaalseid kaitsevahendeid. Seda tohib teha ainult väljaspool saastunud tsooni ja selleks ettenähtud kohades. Kõik isikud, kes on väljunud saastumiskoldest, teevad läbi hoolika meditsiinilise kontrolli ja täieliku sanitaarkorrastuse statsionaarsetes pesemispunktides või siis selleks spetsiaalselt korrastatud platsidel.

Signaal **«Bakterioloogiline saastumine»** antakse edasi kohaliku raadio kaudu. Ühtlasi antakse konkreetsed tegutsemisjuhendid elanikkonnale. Inimesed võtavad viivitamatult kasutusele individuaalsed kaitsevahendid ja varjuvad varjenditesse, kuhu nad jäävad vastavalt saastumiskoldes tekkinud olukorrale. Üheaegselt kehtestatakse saastunud territooriumil karantiin. See on antiepideemiliste abinõude süsteem, mis isoleerib saastunud territooriumi ja likvideerib bakterioloogilise relva kasutamisel tekkinud saastumise. Karantiin kehtestatakse siis, kui on avastatud katku, koolera, rõugete või muu ohtliku haiguse tekitajaid. Piirkond isoleeritakse, seatakse sisse komandanditeenistus, range sissesõidu piiramine, väljasõidu keelamine, piiratakse liikumist kahjustuskoldes eneses.

Karantiinitsoonis tehakse bakterioloogiline luure, eraldatakse haiged või haiguskahtlased ning paigutatakse nad haiglatesse ravile. Organiseeritakse inimeste sanitaarkorrastust, desinfitseeritakse ruumid, transport, territoorium.

Karantiin kehtib kuni bakterioloogilise saastumise täieliku likvideerimiseni.

Üheks profülaktiliseks abinõuks on putukate, näriliste, puukide hävitamine, sest nad on nakkuse levitajad.

Bakterioloogiliselt võivad saastuda ka toiduained ja vesi. Seepärast ei tohi juua keetmata vett ega piima, süüa keetmata või praadimata toitu.

Igaüks pidagu alati meeles, et võitlus nakkushaiguste vastu ei saa olla edukas, kui sellest ei võta osa kogu elanikkond.

Majandusteadlaste kaadri ettevalmistamisest

NSV Liidu kõrgema ja kesk-erihariduse minister V. P. Jeljutin käsitles majandusteadlaste kaadri ettevalmistamisega seotud probleeme 1971. aasta jaanuaris ajalehe «Экономическая газета» 3. numbris.

Minister rõhutas, et kaasaja tingimustes, kus tunduvalt on tõusnud tootmise ja ühiskonna juhtimisele esitatavad nõuded, on kasvanud ka rahvamajandusega tegelevate spetsialistide osatähtsus. Ka meie ajal on küllalt aktuaalsed V. I. Lenini sõnad: «Ökonomist peab alati vaatama tulevikku, nägema tehnilist progressi või muidu jääb ta elust maha.»

Majandusreform, ettevõtete iseseisvuse ja initsiatiivi areng esitavad kõrgendatud nõudmised ka ökonomistidele.

NSVL Kõrgema ja Kesk-erihariduse Ministeerium rakendas viimastel aastatel mitmeid abinõusid ökonomistide kaadri ettevalmistamise kvaliteedi tõstmiseks.

● Ökonomiste valmistatakse ette 33-s insener-majandus- ja majandusinstituudis, peaaegu 200 ülikooli ning teiste kõrgemate koolide majandusteaduskondades.

Möödunud viisaastakul tõusis ökonomistide erikaal kõrgemate koolide lõpetajate hulgas. Kui 1965. a. valmistati ette 40,8 tuhat ökonomisti (10,1% kõikide lõpetajate arvust), siis 1969. a. — 63,9 tuhat (11,3%). Rahvamajanduse vajadused ökonomistide kaadri järele pole aga veel kaugeltki rahuldatud.

Meie maa kõrgemad koolid valmistavad ette ökonomiste ja insener-ökonomiste 40 erineval alal.

● Käesoleval ajal peab ökonomist hästi valdama matemaatilisi meetodeid. See aga nõuab majanduslikku hariduse nn. matematiseerimist. Noorte hulgas on võitnud suure populaarsuse majanduskübernеetika. Nimetatud eriala spetsialiste valmistatakse ette 24-s kõrgemas õppeasutuses.

● Ökonomistide ettevalmistamisel on suur tähtsus ka kaugõppel. Kõrgemates koolides ja tehnikumides õpib kaugõppes üle 590 tuhande üliõpilase. 1970. a. valmistati kaugõppe teel ette üle 136 tuhande majandusalase profiiliga spetsialisti, sealhulgas 41 tuhat kõrgema haridusega.

Kaugõppijate protsent majandusüliõpilaste koguarvus on kõrgem kui teistel erialadel. Peaaegu iga teine kõrgemas ja kesk-eriõppeasutuses majandusteadusliku eriala õppija on mittestatsionaarne. Ökonomistide kaadri ettevalmistamine kaugõppe teel jääb ka lähemas tulevikus samale tasemele.

Edasine õppeplaanide ja programmide täiustamine on üks tähtsamaid ministeeriumi ees seisvaid ülesandeid käesoleval aastal. Nähakse ette ühiskonnateaduste veelgi sügavam õpetamine. Suurt tähelepanu tuleb samuti pöörata nendele distsipliinidele, mis on seotud tulevase spetsialisti erialase tegevusega. On püstitatud ülesanne likvideerida ainete paljusus ja dubleerimine, lähtudes õppematerjali sügavast ja igakülgsest õpetamisest vastavalt ajabüdžetile. Selleks tuleb vähendada kohustuslikku õppetööd ja laiendada üliõpilaste iseseisvat tööd, sest viimane on üks tähtsamaid abinõusid spetsialistide ettevalmistamise taseme tõstmisel ja nende loomingulise aktiivsuse arendamisel.

● Tuleb täiustada majanduslike ainete õpetamise metoodikat. Iga õppejõud peaks viie aasta jooksul osa võtma õppejõududele korraldatavatest kvalifikatsioonitõstmise kursustest.

H. RUUSSAAR,
Majandusteaduskonna kaugõppe prodekaan

Kristjan Kiho

«Tartu Riiklik Ülikool» nr. 10, 2. IV 1971, a. lk. 3

8. I 1908—21. III 1971

Kevadise pööripäeva hakul rauges jõud ja kustus pulss inimesel, kelle mitte just pikk, aga täiesõõmuline elu oli kulgenud pingsas dünaamikas. Mõnekuulise heitlemise järel julma haigusega suri ülikooli vanemökonomist Kristjan Kiho kuuekümne kolme aasta vanuses.

Leina tardus kogu administratiiv-majandusosakonna maja, naerud kadusid suust, sest siin oli töötanud K. Kiho alates 1. juulist 1946 — seega peaaegu veerandsada aastat. Vaatamata oma ametiala rangele kuivusele, pikkadele tööaastatele raamatupidaja arvuderägastikus, sellest kolm viimast aastat vanemökonomistina finantsplaaniosakonnas, ei kujunenud kadunust ükskõikset ametnikuhinge, vaid sõbralik, heasoovlik, aus ja kohusetruu töökaaslane. Tema elu oli pilgeni täis tööd, toimetusi, harrastusi. Nelja lapse hella ja hoolitseva isana tuli tal põhitööle hankida lisateenistust muusikatundide andmisega ja virgalt oma aias töötamisega. Ametiühingutööle andis K. Kiho oma parima nii administratiiv-majandusosakonna büroo aktivistina kui ka kultuuritöös lauluja muusikaansamblite loomise ja juhtimisega. Ülikooli töötajatele rajatud «Koduaed» on peamiselt K. Kiho energilise tegutsemise ja initsiatiivi tulemus.

On vähe neid, kes nii tiheda päevarežiimi juures oleksid alati reipad ja heatujulised. Küllap oli tema optimismi ja erksuse säilitajaks omadus võtta elu sellisena, nagu ta on — astuda muredest kergel sammul üle ja ammutada rõõmudest maksimumi.

Ka siis, kui päeva sisuks jäi vaid äge heitlus julma tõvega, ei kustunud ega ahastanud ta kuni lõppakordini.

Kaotus omastele, töökaaslastele, sõpradele on ränk ja südant valutades kerkib küsimus tadžiki poeedi Rudaki sõnadega: «Miks kullil aastasadu eluks, kuid aasta ainult kestab päästilinnu põlv?!»

H. PÕLTSAMAA

Auhindadega Moskvast

17.—19. märtsini toimus Moskva Riikliku Ülikooli Ida Keelte Instituudi ÜTÜ teaduslik konverents. Meie kodumaa paljude kõrgemate õppeasutuste esindajate seas võttis sellest suurimast noorte orientalistide foorumist osa ka neli Tartu noormeest — ajaloo-osakonna üliõpilased Mart Helme («E. Conze budismi paralleelidest Euroopas»), Mart Kivimäe («Ühiseid jooni budismis ja keskaegses Euroopa müstikas»), Henn Käärik («Demograafia probleeme XIII saj. Mongoolias») ja Harry Roots («Ahimsa kui eetika kategooria»). Üldajaloo kateedri vanemõpetaja Linnart Mälli eriseminari käigus valminud ettekandeid hinnati kahe esimese ja kahe kolmanda auhinnaga. Kui märkida, et ajaloo sektsioonis anti välja vaid kaheksa auhinda, siis on edasised kommentaarid vahest üleliigsed.

EÜE

Avaldusi EÜE-71 välisrühmadesse võetakse vastu

reedel, 2. aprillil
esmaspäeval, 5. aprillil
reedel, 9. aprillil
kella 16—18
peahoone auditooriumis 104.

EÜE

(Täpsemat informatsiooni leiate ülikooli ajalehe eelmisest numbrist.
TRÜ ettevalmistav staap

EÜE

Venia legendi

Teisipäeval, 6. aprillil k. a. algusega kell 18 esineb peahoone auditooriumis nr. 232 avaliku loenguga dotsendi kutse taotlemiseks TRÜ üldfüüsika kateedri dots. kt. Gunnar Karu teemal «Füüsika õpetamise metoodika ja füüsikaõpetaja ettevalmistus».

J. LEMBRA, dekaan

Teatrikuu kuuvalgus

kutsus ülemöödunud esmaspäeva õhtul ülikooli kohvikusse. Pärast «Tóti, majori ja teiste» etendust tulid Mikk Mikiver, Kaarel Kilvet ja Tõnu Mikiver (teada mehed kõik) meiega kokku saama. Ja «meid» oli kah paras hulk. Nimelt need, kes paljuks ei pidanud poole üheteistkümneks alla linna tulla. Nii palju meid siis oli, et jutud räägitud said, pisut teisiti ja avameelsemaltki.

Noorsooteater ja tema publik, üliõpilased kaasa arvatud, Noorsooteatri tänane päev — need olid küsimused, millest tulenesid repertuaari, tükkide mängitavust ja näitlejat meenutavad teemad. Reaalset olukorda tutvustades tuli kõne alla mõnigi pind Noorsooteatri silmas, mis on teatri ja näitlejate seisukohalt üsna hädaohtlik. Piisab vaid meenutada igavest «oma toa, oma loa» probleemi, kui sellega nagu iseenesest kaasneb tuhat teist asja.

Noorsooteatris on «...loomulikult kõik head näitlejad...», kuid nad peavad töötama (s. t. mängima maksimaalse pingega), säilitamaks või saavutamaks taset selles kunstis. Et kvantiteet kvaliteediks muutuks. (Mikk Mikiver.) Kus mängida ja mida mängida? Sest lavatükk on lõpuks see, mis toob publiku saali või jätab selle pooltühjaks; annab näitlejale võimaluse mängida loiult või «vere hääle» järgi; mängida end orbiiti või mitte. (Jälle M. M.) Algupärase materjali põud ei kollita mitte ainult Eesti kino, vaid ka teatrit.

Omamoodi heaks tooniks on saanud minna teatrikuul vaatajaga kulisside taha. Näidata talle pöördlava, garderoobe, dekoratsioonide ladu, mõnda plaanigi — sõnaga, et see «kõik» polegi mingi maagia, vaid üpris harilik töö, mida teevad ka igapäevases elus päris tavalised inimesed. Midagi ebaharilikku kõiges otsida on pisut vanamoodnegi.

Kas pole aga sellega osutatud karuteene teatrile, ja kogu n.-ö. tehnilise külje tutvustamisel üle pakutud, ning kas kolmainsus kunstnik-näitleja-kodanik ei kipu selle varju jääma? Kas ei oleks mõistlikum teatrikuul mitte niivõrd eesriidetaguse elu tutvustamine kuivõrd kodaniku-näitleja avamine? Siis kaoksid ehk ka primitiivsed kohtumised vaata-ta-on-ka-inimene?!

Enne sedagi esmaspäevaõhtut on öeldud mitmel pool ja mitme mehe poolt (ning öeldi seegi kord), et hea näitleja on eelkõige inimene, kellele pole ükstapuha, mida ta mängib, kellele, kuidas ja kus. On tegemist inimesega, kelle süda valutab rohkem, kellele on aususe ja julguse küsimus tähtsam kui keskmisele läbilaskeinimesele, kes temaga kampaania käigus kohtuma tuleb.

Oli hea, et meie väike ring püüdis vältida utilitaarseid küsimusi ning seetõttu oli tegu üleüldise mõtisklusega teatrist tänases, homses. Meeleolu süvendasid katkendid Juhan Liivi luuleprogrammist — etlejaks Mikk Mikiver ja lauljaks Kaarel Kilvet.

Ülepingutatud reipust sel kohtumisel polnud. Oli aga mõtteid, palju ja tihedaid. Nad tekkisid kuuvalguses (kunstlikus küll) ja olid ühest kaunist kuust.

R. VALING

Angela Davise kaitseks

ÜLKNÜ XVI kongressil tegi ÜLKNÜ Keskkomitee I sekretär Tjaželnikov 27 miljoni kommunistliku noore nimel ettepaneku viia 1971. a. läbi ülemaailmne kampaania «Noorus paljastab imperialismi». 101 noorsoo-organisatsiooni esindajad 98-lt maalt avaldasid selleks oma nõusolekut. Ülemaailmne Demokraatliku Noorsoo Föderatsioon võttis kampaania organiseerimise enda peale. Korraldatakse festivale, miitinguid, kogutakse imperialismi süüdistavaid materjale, organiseeritakse fotonäitusi jm.

Seoses sellega arutasid Õigusteaduskonna üliõpilased 16. märtsil (samal päeval pidi algama kohtuprotsess A. Davise üle) Angela Davise vastu tõstatatud süüdistust. Meenutati fakte noore kommunisti elust. Erilist tähelepanu osutati asjaoludele, millel põhineb süüdistus. Need on: FJB käsutuses on foto, millel on kujutatud kõrvuti Angela ja talle «Mustade Pantrite» poolt määratud ihukaitsja, oletatav kohtuniku mõrvar Jonathan Jackson. ● Politsei väidab, et relva, millega tapeti kohtunik ja mis leiti Jonathani juurest, ostis Angela 2 päeva enne mõrva. ● 2 päeva enne mõrva nähti Davist autos, millega sõitsid sündmuskohale Jonathan ja ta sõbrad. ● 3 tundi pärast mõrva ostis Davis lennukipileti San Franciscost Los Angelesse (vt. ka T. Alatalu artiklit «Edasi», 26. jaan. 1971).

Kalle Merusk analüüsis süüdistust USA Kaliforniа osariigi kriminaalseadusandluse seisukohalt. Paul Varul tegi ettekande USA kohtusüsteemist ja uurimisorganite struktuurist. RSR-i esindaja Hardo Aasmäe andis toimunule hinnangu USA sisepoliitilise olukorra vaatevinklist. Pärast igakülgset arutelu jõuti järeldustele:

● Tõendid, mille alusel Davist süüdistatakse, on kas kaudsed (Angela ärasõit) või ilmselt fabritseeritud (relv). Davist jälitati ammu enne mõrva, just FJB tegi ettepaneku tema vallandamiseks õppejõu kohalt Kalifornia ülikoolis. Pealegi teatas ainuke San Rafaeli ellujäänud kaebealune R. Magee, et talle lubati kinkida elu, kui ta tõendab A. Davise osavõttu mõrva ettevalmistamisest. ● USA õigusemõistmise printsiipidest lähtudes (süüdistatav peab tõestama oma süütust, mitte kohus tema süüd) on tõendid valitud osavalt. USA-s on ennegi inimesi süüdi mõistetud fabritseeritud tõendite põhjal (meenutagem kasvõi ametiühingu aktivistide Sacco ja Vancetti elektritoolile saatmist). ● Poliitiline õhkkond Kalifornia osariigis raskendab Angela olukorda. Osariigi kuberner Reagan on tuntud rassist, kes isiklikult organiseeris Angela tagakiusamist ja saavutas tema vallandamise ülikoolist. ● «Mõrvale kaasaaitamise» eest ootab Davist surm gaasikambris (surmaotsuse täideviimise viisidena tuntakse USA-s veel poomist ja elektritoolile saatmist) või eluaegne vangistus. ● Süüdimõistva kohtuotsuse korral venib selle täideviimine USA kohtusüsteemi keerukuse tõttu (mitmeastmelisus ja paralleelsus) veel aasta või rohkemgi.

Kritiseeriti teravalt õigusemõistmise üle irvitamist kodanlikes riikides. Protesteeriti baski patriootide süüdimõistmise vastu Burgoses, rääkimata juba õigusemõistmisest LAV-s, kus iga 3 päeva kohta tuleb üks surmaotsus. Üliõpilased avaldasid lootust, et progressiivsete jõudude protest USA-s ja mujal maailmas saavutab sellise ulatuse, mille puhul kardetakse langetada A. Davisele süüdimõistvat otsust.

18. märtsil lükati Davise «süüasja» arutamine edasi. Põhjuseks oli teise kaebealuse R. Magee nõudmine, et tagandataks kohtunik McMarrey, sest viimane ei suuda olla erapooletu. McMarrev keeldus asja arutamisest. mistõttu California osariigi juriidiline nõukogu peab määrama teise kohtuniku.

T. TAMBI

Külla tuleb «Eesti telefilm»

Ajapikku on meie üliõpilaskonna ja televisiooni filmimeeste (-naiste) vahel väljakujunenud omalaadsed sidemed, mis seisnevad selles, et paari aasta tagant käivad telefilmide tegijad Tartus oma uuemat loomingut näitamas, et selle kohta kuulda akadeemilise nooruse asjalikku hinnangut. See on igati teretulnud ettevõtmine, eriti kui silmas pidada, et enamikul üliõpilastest puudub kahjuks võimalus vaadata telefilme väikese ekraani vahendusel. Pealegi laseb suur ekraan saada telefilmist tublisti tugevama elamuse, kui seda võimaldab televiisori sageli värelev pilt.

Asi on nüüd niimoodi, et äsja saavutatud kokkuleppe alusel näitavad televisiooni kineastid esmaspäeval, 12. aprillil algusega kell 19 Vanemuise tänava suures auditooriumis kahte paremat filmi ja nimelt — Virve Aruoja ja Jaan Krossi «Kolme katku vahel» ning Rein Karemäe ja Mati Põldre «Mina ise». Asjaosalised on lubanud ise kohal olla, et vaatajate arvamusi vahetult vastu võtta. Egas muud, kui planeerige oma pingelises õppetöös see kevadine õhtu priiks ja tulge vaatama ning arutama.

R. S.

Kellele saab uus ühiselamu?

9. aprillil toimub oluline sündmus ülikooli elus. Nimelt määratakse ära rektoraadi nõupidamisel uue ühiselamu tulevane omanik.

Alljärgnev tabel annab ülevaate enamiku teaduskondade panusest uue ühiselamu ehitusel.

	A.-K	Õ.	Maj.	F.-K.	B.-G.	Mat.
Sel poolaastal töötanud	368 t.	323 t.	—	—	211 t.	—
Möödunud poolaastal	1080 t.	560 t.	400 t.	360 t.	600 t.	240 t.
Võlgu käesoleval poolaastal	112 t.	157 t.	—	—	269 t.	—
Võlgu möödunud poolaastal	360 t.	160 t.	160 t.	—	120 t.	—
Peab veel töötama	—	—	480 t.	480 t.	—	240 t.

Tabelisse ei ole pandud Arstiteaduskonda, kes uude ühiselamusse tervikuna ei mahu ning kes töötas põhiliselt Maarjamõisa ehitusel, ning Kehakultuuriteaduskonda, kes samuti eelmisel poolaastal ühiselamu ehitusest osa ei võtnud, kuid peab käesoleval poolaastal töötama seal 240 tundi.

Kui rääkida ülejäänud teaduskondade tulemustest, siis kõige rohkem tunde on töötanud Ajaloo-Keeleteaduskonna rahvas (1448 t.), kuid neil on ka võlg kõige suurem (472 tundi). Praegune Ajaloo-Keelet. ühiselamu (Pälsoni 14) pretendeerib momendil olemasolevatest intritest parima nimele. Seda tänu ühiselamu nõukogu heale tööle (esimees A. Luuk). Muidugi vajab kaalumist Ajaloo-Keeleteaduskonna ümbermajutamise otstarbekus (kahekordne kolimine), kuid arvestades nende käesoleva aasta raskeid tingimusi (töö õhtupoolses vahetuses), võib see siiski preemiana kõne alla tulla.

Õigusteaduskond jääb oma töötundide arvult Ajaloo-Keeleteaduskonnale poolega alla, kuid tuleb arvestada, et ka teaduskond on tunduvalt väiksem. Momendil ei ole nende elutingimused head (Tiigi 78/80). Positiivse joonena tuleb lisada ka juristide elukultuuri paranemist ning ühiselamu nõukogu aktiivsust (esimees L. Tõnisson).

Samasse ühiselamusse on majutatud ka Majandus- ja Kehakultuuriteaduskond. Nende otsene panus on olnud suhteliselt tagasihoidlik. KKT üliõpilased ei saa aga kuivatada riideid pärast treeninguid, on palju haigestumisi. Majandusteaduskonnal on võimalus ennast rehabiliteerida aprillikuu jooksul (teha 480 t.).

Kokkuvõttes võib öelda, et kõige tõenäolisemaid kandidaate on kolm: Ajaloo-Keeleteaduskond või siis Õigusteaduskond koos Majandusteaduskonnaga. Seniks kõikidele teaduskondadele kivi kotti võistluses parimate elutingimuste eest. Iga teaduskonna tulevik on nende endi kätes.

J. TAMM

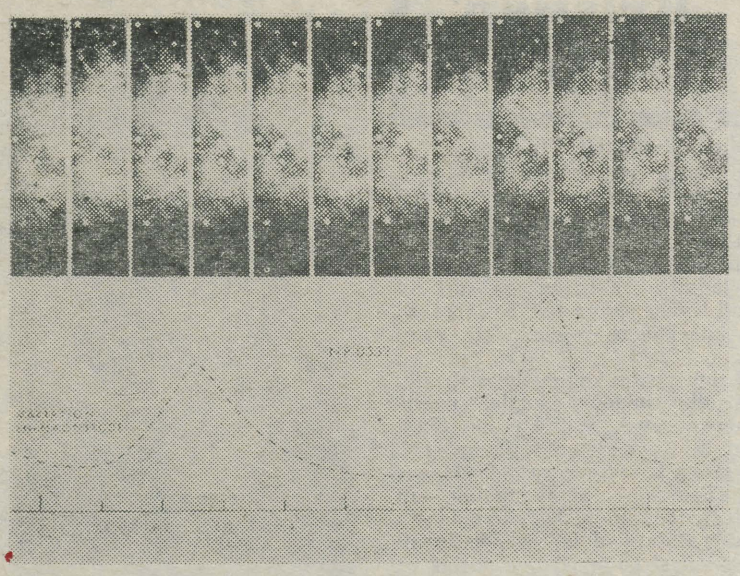

Nüüd näib see olevat tõestatud — meil on avaruumis naabrid. Olendid kaugest planeetide süsteemist ning arenenud tehnikaga. Ühepoolne side nendega on saavutatud: Tasmaania uurimisjaamas nimega Aequanimatas saadi põhjalikud kood-ülekanded (vt. ülemine pilt) selle hiiglasliku raadioteleskoobiga (alumine foto).

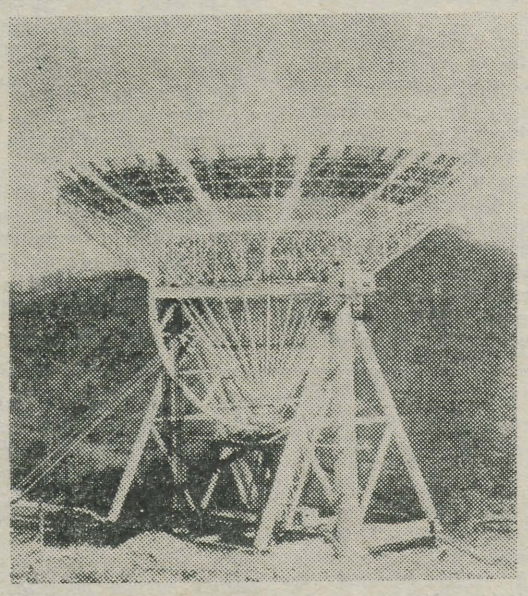

Tõesti, tõesti, me pole üksi!

Juhtpuldi taga istuva inseneri käed värisevad. Juba nädalaid on uurimisjaama hiidantenn suunatud 10 valgusaasta kaugusel olevale tähele Tau Ceti — lootuses sattuda intelligentsete olendite poolt maailmaruumi lähetatud signaalidele. Täna on see lõpuks sündinud. Ettevaatlikult häälestab insener vastuvõtja lainele 1019,71 MHz. Ainult mitte kaotada seda imenõrka võnget!

Seni vastuvõetud signaalid jagunevad selgelt kahte rühma. Esimene neist näib olevat kodeeritud tekst, mille dešifreerimisele on observatooriumi raalid juba asunud.

Teise rühma moodustavad nn. kujundsignaalid, mille seas esineb korduvalt ühe püramiidi kuju. See on antud erinevates rakurssides, kusjuures mõõtmed näivad olevat kindlates suhetes. Nii näiteks sobib püramiidi kõrgus raadiuseks ringjoonele, mis on võrdne aluse ümbermõõduga. See pole aga veel kõik. Hämmastav on, et selline püramiid leidub ka Maa peal Niiluse ääres — Maakera vanim ja massiivseim rajatis. Tema aluse külgede summa ja kahe kõrguse suhe võrdub täpselt π-ga, meile koolitarkusest tuntud ringi ja selle läbimõõdu suhtega. Euroopalik kultuur ei tunne aga π-d üle 370 aasta. Kas on Tau Ceti planeedi asukad tahtnud viidata muistsetele sõbralikele kontaktidele Maaga? Peaks ju saadetav informatsioon olema suunatud kitsa kiirena läbi kosmose, et tabada sellist kübet nagu meie Maa.

Järgmine probleem tekib kujunditega, mis kujutavad sisalikke, linde jt. Teatavasti esineb neid olendeid ka Maa peal. Konsulteerimine teatmeteoste ja arheoloogidega viitas ulatuslikule tasandikule Peruu kõrgmägedes. Platoo pinnal asuvadki piltsignaalide koopiad, ainult millistes mõõtmetes — ümmardatult 50 m, 100 m ja ½ kilomeetrit. Siin tõuseb küsimus, mis funktsiooni pidid kõrgmägedes täitma meie ülikooli peahoonest raekojani või «Kaunaseni» ulatuvad kujundid. Kas oli lennundus vanadele rahvastele tuttav? Võimatu, ütleks nii mõnigi.

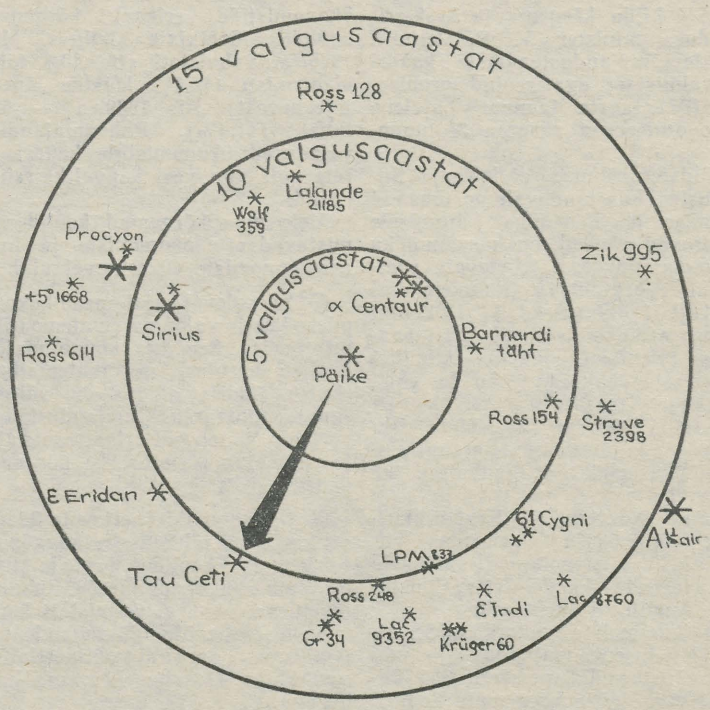

Siin elavadki meie naabrid. Meie päikesesüsteemi lähemas ümbruses on tuntud 23 tähte, nende hulgas hiiglasi ja kääbuseid. Tau Ceti kuulub suhteliselt väikeste hulka.

Igatahes on praegu käsil ülekantud informatsiooni salvestamine. Koopiad erinevatest signaalidest lubati edasi anda kõigile asjast huvitatud observatooriumidele.

* * *

Juhul kui jääb kehtima Einsteini poolt esiletõstetud seisukoht, et valguse kiirusest pole võimalik kiiremini liikuda, siis kulub lähimagi täheni jõudmiseks 4 aastat kannatlikku sõitu. Seetõttu on astronoomid piirdunud kuni 15 valgusaasta kaugusel asuvate tähtedega. Sellesse raadiusse jäävate tähtede arv pole nii suur — 23.

Katseid maailmaruumist tulevate signaalide vastuvõtmiseks on tehtud erinevates keskustes juba aastaid, kuid alles hiljuti koordineeriti seda rahvusvaheliselt. Võib-olla tänu sellele on vaatlused praegu oodatud tulemusi andnud. Läbi kosmose värelevad arvutud signaalid, millest meiegi Maa puutumata ei jää. Rajab ju siin teed tulevikku üks omapärane tsivilisatsioon, kellel nähtavasti veel teisigi suurejoonelisi avastusi ees seisab.

V. GRAVIS

Toimetuse märkus: Tõepoolest, materjal on erakordne ja uudne. Ülaltoodud väiteid näib kinnitavat asjaolu, et ringjoone ja tema läbimõõdu vahelise suhte täpne väärtus avastati tõepoolest aastal 1600 sakslase Ludolfi poolt. Lähemat informatsiooni tekkinud arvamustest ja üksikasjadest loodame avaldada järgmises numbris.

PUHH

Universitoloogia

Tahaksin teid, austatud lugejad, käesolevas väikeses kirjatöös pühendada mõningaisse universitoloogia e. ülikooliteaduse probleemidesse.

Mõned teie hulgast on kindlasti kuulnud, et ülikoolis teadust tehakse. Et aga ülikool ise on teaduse uurimisobjektiks, on teile vist küll uudiseks.

Esimene ülikool pärast meie ajaarvamise algust avati XII saj. Bolognas. See fakt väärib märkimist kui algtõuge, mis sajandeid hiljem sünnitas sellise suurepärase teaduse nagu seda on universitoloogia.

Sõna «universiteet» päritolu on jäänud lõplikult selgitamata ja põhjustab ikka veel ägedaid vaidlusi. Nõnda on kivististe järgi kindlaks tehtud, et kromanjooni inimesed tähistasid umbkaudu samakõlalise sõnaga metsloomade rajale kaevatavaid püünisauke, mis sobisid universaalselt nii suslikute kui ka kaelkirjakute püüdmiseks.

Isiklikult olen arvamusel, et sõna «universiteet» on pärit vanast eesti keelest, kus ta tähendas kas «uni värsi teeb» või «unes värsi teed». Sõna vorm on seletatav sellega, et liitsõnana ei teinud ta enam läbi keeleajaloolist arengut ning jäigi püsima arhailisel kujul.

See hüpotees lubab oletada, et eesti kultuurilugu ulatub palju kaugemale minevikku, kui seni arvati. Juba I aastatuhandel pidid maarahval olema laialdased välissidemed, sest Euroopa esimeste ülikoolideni on jõudnud nimetus «universiteet» meilt ilmselt ladina keele vahendusel, mis oli samuti arvestatavaks kultuurkeeleks kujunenud.

Samuti võib siit järeldada, et juba tol kaugel ajal oli moes unes õppimine, luuletamine üldse ja unenägude (ka kehvade) üleskirjutamine luuletuste pähe.

Universitoloogia üheks suuremaks saavutuseks on ülikooli mõju kindlaksmääramine elanikkonna kehakaalule. Selleks võeti uurimise alla Moa-roa saar Fidži saarestikust ning võrreldi tema vastavaid näitajaid Eesti omadega.

Moa-roa saarel elab kolm perekonda, kokku üheksateist inimest. Ülikooli saarel ei ole. Saareasukate biomass on normaalne, isegi kui jätta kliimakoefitsient arvesse võtmata.

Eestis elas 1. jaanuaril 1969. a. 1 316 421 inimest. Ülikool on. Meie biomass on normaalsest tunduvalt suurem ka kliimakoefitsienti arvestades. Siit loogiline järeldus, et ülikool mõjub kehakaalu suurendavalt.

Selgub, et ülikooli mõju ei saaks nagu kuidagi olla positiivne. Et see aga siiski nõnda on, tuleb oletada, et teatud maa-alale koondatud kõrgemad õppeasutused kujundavad ümber selle maa-ala kohaliku atmosfääri ja mikrokliima.

Ülikooli seoseist ümbritseva keskkonnaga võiks veel pikalt ja huvitavalt rääkida.

Kahjuks ei ole siinkohal võimalik kõiki küsimusi käsitleda ja seepärast veel lühidalt ülikoolisisestest nähtustest. Need jaotatakse tinglikult kahte liiki: Ohhoo-nähtused ja päh-nähtused. Esimeste hulka kuuluksid sagedamini esinevaist pühapäev, suhteliselt harvem tuleb ette stipendiumipäev. Teise liiki kuuluvaist loetleksin väheneva sageduse järjekorras: kontrolltöö, prodekaan, eksam, eksmatt.

Empiiriliselt on kindlaks tehtud, et ülikooli sissesaamine on raske. Uuematel andmetel on mõningad sisseastujad eksamiperioodil arendanud võimsust kuni 2,8 hobujõudu, mis lükkab ümber senitunnustatud teooria hobuste veojõu seosest nende pea suurusega. (Siit selgub universitoloogia kasulikkus tõuaretuses!)

Kõige töömahukam ja tülikam asi ülikoolis on nn. aklimatisatsiooniprotsess. Sotsioloogilised ja psühholoogilised uurimused näitavad, et ülikooli eluga kohanemine võtab normaalse psüühikaga indiviidilt aega 6—7 aastat, vahel isegi rohkem, mistõttu stuudiumi lõpetanud üliõpilane ei saa lõpetada õllejoomist, ning tänaval professorit kohates ikka pea kõrvale pöörab. Arstiteadus on siin enese võimetuks tunnistanud, sest need nähtused tulenevad kõige otsesemalt erinevusist, mis üliõpilast muist olendeist eristavad.

Niisiis, kallid potentsiaalsed tudengid, ärge kiirustage sisseastumisavalduse kirjutamisega! Arvestage, et ülikoolis muutute te loodus- ja ühiskondlikuks jõuks, ning teil tuleb seega kanda moraalset vastutust nii maavärinate kui ka vulkaanipursete ja paduvihmade eest. Mõelge hästi järele, kas te olete küllalt küpsed selisest rängast koormast hoolimata ikka edasi minema.

A. LÕHMUS

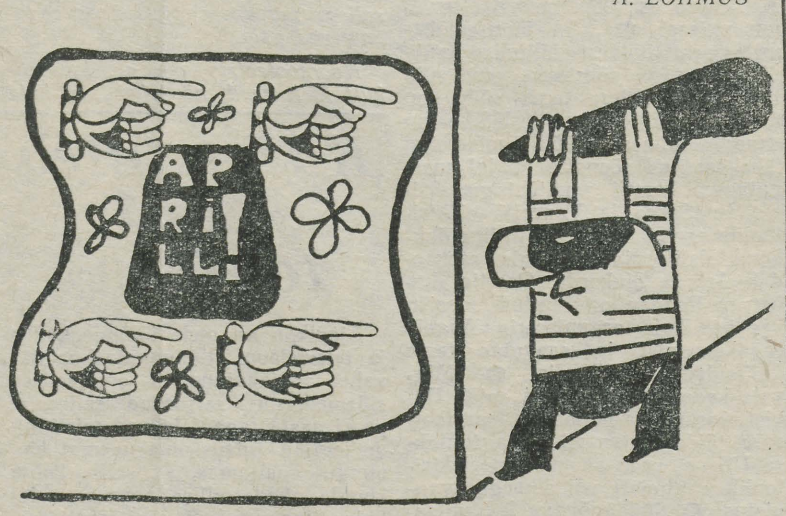

V. Vassiljev

Rapuntsel

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: tuleb keegi vastu. Väga tuttavas ülikonnas ja väga tuttava näoga. Ise ümiseb väga tuttavat juttu. Minus ärkavad noorusmälestused. Siis tunnen ta ära: see on Konspekt.

Ütlen talle: «Ära longi siin niimoodi ringi. Sa oled vana ja kulunud. Mine ära.»

Tema ütleb mulle: «Ei, Rapuntsel, ei lähe ma kuhugi. Ära ütle mulle halvasti. See kõik on pärilikkusest. Kõik mu esivanemad on niisamasugused. Meie looja paneb meisse igal aastal täpselt ühesugused geenid. Ma sünnin igal aastal uuesti. Ma olen Fööniks.»

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: Kärbes sumiseb auditooriumi aknal.

Ütlen talle: «Mis sa siin sumised? See ei ole sinu koht. Mine ära!»

Tema ütleb mulle: «Ei, Rapuntsel, ma ei lähe ära. Auditooriumis on ju ikka nii olnud, et kõik on vait, aga üks sumiseb.»

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: minu ees läheb noormees, transistorraadio käes. See möirgab kõigest jõust: jee-jee-jee.

Ütlen: «Keera see kinni. See on kisa. See ei ole hea. See rikub närve.»

Tema ütleb mulle: «Ei, Rapuntsel, ma ei keera seda kinni. Ma ei taha olla vaikiv lehekülg aegaderaamatus.»

ÜTÜ

TRÜ ÜTÜ nõukogu teatab, et nõukogu nimele on saabunud kutsed osavõtuks ÜTÜ teaduslikust konverentsist Lenini ordeniga autasustatud I. Franko nim. Lvovi Riiklikust Ülikoolist ja Donetski Riiklikust Ülikoolist (Ajaloo-Keeleteadusk.).

Teesid kahes eksemplaris (mitte üle ühe lehekülje masinakirjas koos autoritunnistuse ja ekspertiisiaktiga) esitada varakult TRÜ ÜTÜ nõukogule.

ÜTÜ nõukogu

Tõlkevõistlus

Aasta eest alanud üleülikooliline tõlkevõistlus jõudis lõpule. Toimkond leidis, et võistlus oli heatasemeline ja otsustas auhinnata õige mitut tööd.

Ümbrikkude avamine ja võitjate pärgamine toimub reedel, 2. aprillil k. a. kell 18 p. h. aud. 139. Peale asjaosaliste on koosviibimisele teretulnud kõik uudishimulikud.

Toimkond

Pioneerilaagri tuusikud!

1971. aasta suveks on võimalik tellida pioneerilaagri tuusikuid alljärgnevalt:

Karepa
I vahetus 3. 06.—28. 06.
II vahetus 1. 07.—26. 7.
III vahetus 29. 07.—23. 08.
Mustvee 21. 06.—16. 07.
Häädemeeste 1. 07.—26. 07.
Leisi (Saaremaal) 19. 07.—13. 08.

Avaldused esitada a/ü komiteesse hiljemalt 10. aprilliks 1971. a. Avalduses näidata, millises laagris ja vahetuses soovitakse tuusikut, lapse vanus ning sugu.

Ametiühingukomitee.

Klubis

TRÜ klubi nõukogu järjekordne töökoosolek toimub teisipäeval, 6. aprillil 1971. a. klubi juhataja kabinetis.

Ajalehe tänase numbri kujundasid žurnalistika eriharu III k. üliõpilased M. Eelrand, M. Kuusberg, R. Joamets.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 1968. MB 03556.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik Ülikool

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 11 Reedel, 9. aprillil 1971. a. XXIII aastakäik

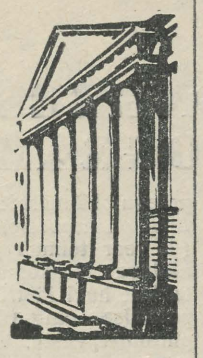

NLKP XXIV kongress ja ülikooli ühiskonnateadlased

NLKP XXIV kongressi aeg on erutavaks ja töörohkeks perioodiks meie ülikooli ühiskonnateaduste kateedrite perele, kel seisab ees austav ülesanne — viia kongressi materjalide tutvustamine TRÜ kollektiivi iga liikmeni.

Kohe pärast uue viie aasta plaani direktiivide projekti avaldamist hakkasid TRÜ ühiskonnateadlased nii üliõpilastele kui Tartu (aga ka teiste linnade ja rajoonide) töötajatele pidama loenguid ja läbi viima instruktaažõppusi uue viisaastaku põhiprobleemide selgitamiseks. Selles osas paistis eriti silma poliitilise ökonoomia kateedri kollektiiv eesotsas kateedri juhataja M. Bronšteiniga. 15. märtsil toimus TRÜ poliitökonoomide korraldusel vabariiklik teaduslik-teoreetiline konverents, kus analüüsiti uue viie aasta plaani direktiive teoreetilisest aspektist.

TRÜ NLKP ajaloo kateedri liikmed võtsid endale kohustuse esineda kongressieelsel perioodil trükis või elava sõnaga vähemalt kümnel korral kongressi temaatikal. Esialgsed kokkuvõtted näitavad, et parteiajaloolased on selle ülesandega auga toime tulnud. Ainuüksi Johannes Kalitsa arvele langeb kongressieelsel perioodil 15 esinemist, oma väärika panuse on andnud ka Siina Lepik, Lembit Kiik, Feliks Kinkar jt. Kongressi eel võttis kateeder šefluse alla ühiskonnateaduste õpetamise Viljandi Kultuuriharidustöö Koolis, aidates selles osas kaasa nii jõu kui nõuga. Praegu kantakse hoolt üliõpilaste ühiskonnateaduste-alaste referatiivsete ja teaduslike tööde valmimise hoogustamise eest.

Kongressi teisel nädalal valmistuvad TRÜ ühiskonnateadlased selle ajaloolise sündmuse võimalikult kõrgekvaliteediliseks ja sisukaks õpetamiseks nii loengutel kui seminarides kevadsemestri viimastel kuudel.

Ühiskonnateadlastega vestles
H. PALAMETS

Väldime töötamist tühikäigul

Teaduse arendamise põhiülesanded eelolevaks viisaastakuks on olnud NLKP XXIV kongressil paljude sõnavõtjate käsitlusobjektiks. Nende põhisuuna määras NLKP Keskkomitee peasekretäri sm. L. I. Brežnevi aruandekõne juba kongressi avapäeval. Peasekretär märkis, et vaatamata teaduse ja tehnika kiirele arenemisele möödunud viisaastakul, millele õigusega võime uhked olla, jääb eeloleval viisaastakul teaduse ja tehnika progressi resoluutne kiirendamine üheks põhiülesandeks. See annab meie teadusele veel vastutusrikkamad ülesanded, nõuab tema efektiivsuse tõstmist, fundamentaaluuringute edasiarendamist, teadlaste jõu ja tähelepanu keskendamist teaduse ja tehnika progressi kõige tähtsamatele ja perspektiivsematele suundadele.

Öeldu kehtib täiel määral ka meie ülikooli kohta. Meiegi võime uhked olla oma viisaastaku saavutustele, kuid samal ajal peame tunnetama ka vajadust koondada oma jõude kõige olulisematele probleemidele.

NSVL Teaduste Akadeemial ning Teaduse ja Tehnika Komiteel on suuri kogemusi teadusliku töö juhtimisel ja koordineerimisel. Nii nagu näitasid eelmise viisaastaku tulemused, on just kompleksse koordineeritud uuringute alal teaduse saavutused kõige suuremad. Seega siis peab ka meie töö eeloleval viisaastakul olema suunatud suurema kompleksuse ja koordineerituse saavutamisele. Otseste sidemete tihendamine TA ja teiste juhtivate instituutidega peab kujunema meie kateedrite esmaseks ülesandeks. Osavõtt tõelisest koordineerimistööst, teemade ümberplaneerimine vastavalt püstitatud probleemi nõuetele ja meiepoolsetele võimalustele annab kõige suuremad eeldused mistahes probleemi edukaks lahendamiseks. Koordineerimisele ei tule mitte vaadata kui vajadusele veel üks aruanne kirjutada, vaid kui ainsale võimalusele kõige otstarbekamalt, kõige efektiivsemalt rakenduda teadusesse. Meie osavõtt teaduslikest konverentsidest, samuti ka meil organiseeritud konverentsid peaksid põhiideena kandma uurimistööde süvenevat koordineerimist.

Kui tihti aga käiakse siiski veel üldise sisuga teaduslikel konverentsidel, vuristatakse oma ettekanne maha ja kaotakse linna kaubandusvõrku sisseoste tegema. Niisugune osavõtt konverentsist on ainult riigi raha raiskamine. Samuti on ebaotstarbekas omaette vähemvajalike töödega tegelemine. «Tuleb välja otsekui töötamine tühikäigul.» märkis oma kõnes NLKP Keskkomitee peasekretär. Tühikäigu vältimiseks on meil aga suured eeldused, sest suur hulk meid otseselt puudutavaid teaduse probleeme on olnud kongressil kõneaineks: fundamentaalsed teadusharud, elektroonika, aparaadiehitus, informatsioonikŭsimused, loodusvarad, looduskaitse majandusteaduslikud probleemid, kvaliteedi küsimused, sotsioloogia jne.

J. TAMMEORG,
TRÜ teadusala prorektor

Jälle üks äramärkimist vääriv algus

Nädal tagasi, 1. aprillil võttis ekskavaator esimese kopatäie mulda Lille, Tähe, Pargi ja Kalevi tänava vahelisel maa-alal ülikooli uue füüsikakorpuse ehitusel. Õppehoone (üldpildis vinklikujuline) kulgeb 68 m risti, siis 78 m rööbiti Tähe tänavaga. Õppelaboratooriumid ja kateedrite ruumid hakkavad paiknema kahes blokis, üks neist kolmekorruseline, teine neljakorruseline. Mõlemale blokile lisanduvad veel tehniline korrus (kõige ülemine) ja soklikorrus. Normi järgi on hoone valmisehitamiseks aega 3 aastat. Füüsikute maja seinu hakkab üles laduma Tartu Ehitustrusti Ehitusvalitsus nr. 1. Süveks on lubanud appi tulla ka üliõpilaste ehitusmalev ja ülikooli nn. suvetöölised.

Praegu kaevavad Tartu Spetsialiseeritud Tööde Valitsuse ekskavaatorimehed vundamendi süvendit. See on 8 m sügav! Rajatav hoone on tööstusehituse vallast, täpsemini, ta on karkassehitus. Kahe kuuga loodetakse tulevase hoone alune süvend tühjaks saada.

Momendil läheb töö ehitusplatsil jõudsalt. Ekskavaatorijuhi arvamus on selline, et kui autosid mulla äravedamiseks antakse piisavalt nagu praegu — vedamas on 10—11 isekallutajat —, siis pole teda ja tema masinat enam 1,5 kuu pärast platsile tarvis.

E. PUUSEMP

● **Imeliselt ruttu kerkisid uue ühiselamu müürid. Siit alles avaneb vaade Tartu kesklinnale!**

● **Kaks kompleksbrigaadi brigadiride Tõnis Hõlpuse ja Ivan Poljakovi juhtimisel täitsid oma sotsialistliku kohustuse täpselt.**

● **«Lõpetame müüritööd XXIV kongressi avapäevaks!»**

Laupäeval, 27. märtsil jõudsidki ehitajad hoone maksimaalkõrgusenii — 11 korrust ja 32 meetrit. Selle saavutuse äramärkimiseks pandi pärg katusele.

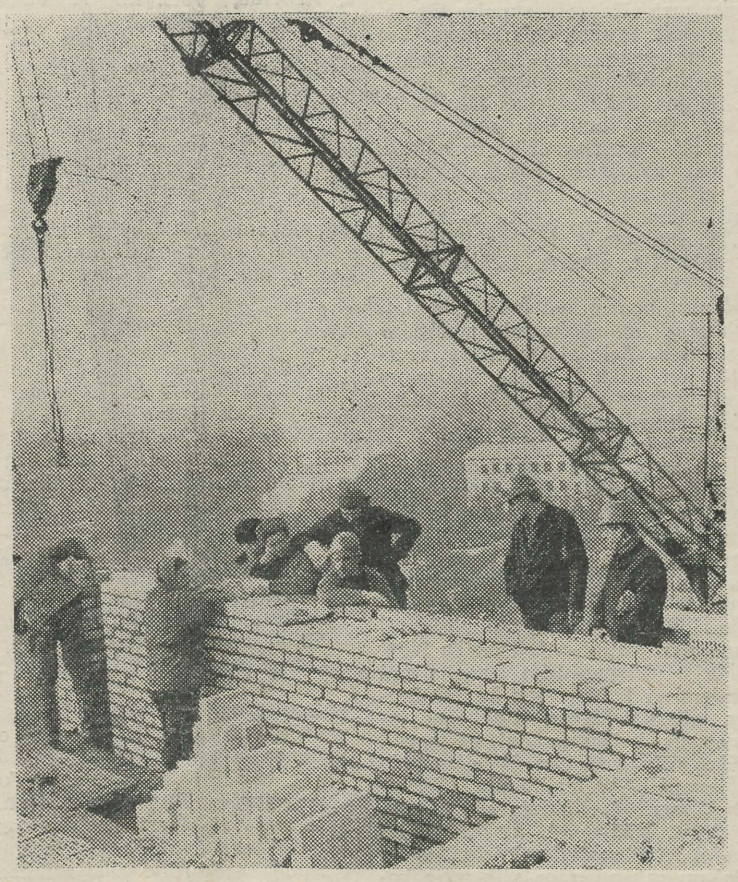

30. MÄRTSIL

32 MEETRI KÕRGUSEL

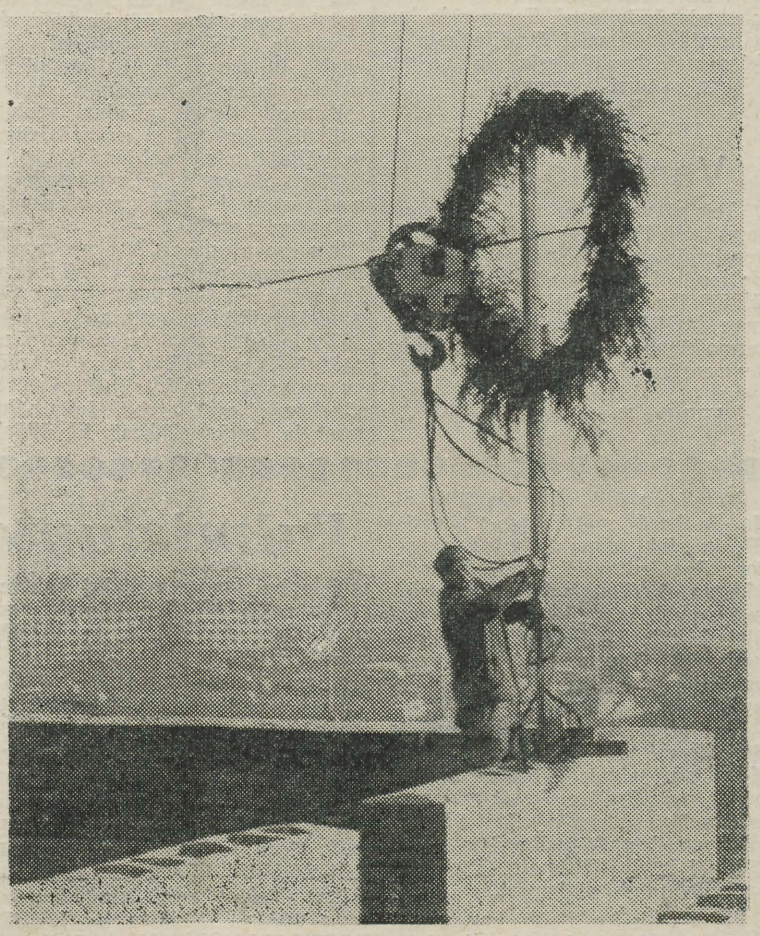

ACTA DIURNA

25.—26. märtsini k. a. toimus TRÜ Õigusteaduskonna riigi ja õiguse ajaloo kateedri organiseerimisel kodanliku Eesti riigi ja õiguse ajaloo probleeme käsitlev konverents. Konverentsi avas teaduskonna dekaan dots. E. Salumaa.

Päevakorras olid ettekanded riigi ja õiguse ajaloo kateedri õppejõududelt prof. P. Vihalemilt, dots. J. Jegorovilt, vanemõpet. A. Kiriselt, aspirantidelt M. Ruusilt ja H. Sillastelt.

Konverentsil esinesid ettekannetega ka dots. E. Melkisis ja aspirant V. Cielavs Läti Riiklikust Ülikoolist, dots. M. Maksimaitis ja dots. S. Vansevičius Leedu Riiklikust Ülikoolist ning ENSV Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituudi van. tead. töötaja A. Traat.

Läbirääkimiste käigus märgiti, et kodanliku Eesti, Läti ja Leedu riigi ja õiguse ajaloo uurijatel on vaja ka edaspidi pidada kontakte, sest rida probleeme on nende riikide ajaloos ühised. Peeti vajalikuks avaldada konverentsi materjalid trükis, et need oleksid kättesaadavad laiemale lugejaskonnlae.

* * *

Miks algab õppetöö ülikoolis nüüd veerand tundi hiljem? Informatsiooni andis õppeosakonna juhataja R. Tani. Selle küsimuse tõstsid Õpetatud Nõukogus üles mitmete teaduskondade esindajad. Õppetöö alguse ümberkorraldamine võimaldab reguleerida linna transpordi koormust hommikustel tipptundidel. Ka Tallinna kõrgemad koolid ja EPA on õppetöö alguse veerand tundi hilisemaks nihutanud.

ELKNÜ TRÜ komitee büroo

6. APRILL 1971. A.

* Büroo võttis ÜLKNÜ liikmeks raviosakonna II k. üliõpilase Georgi Petersoni. NLKP liikmekandidaatideks soovitati N. Ostrovski (füüsikaosak. IV k.), E. Lätti ja N. Randrüüt (ajalooosak. IV k.).

* Leninliku arvestuse aruannetega esinesid Kehakultuuriteaduskonna komsomolibüroo sekretär M. Laas, Arstiteaduskonna sekretär H. Sepp, keemiaosakonna sekretär T. Jäetma, Bioloogia-Geograafiateaduskonna sekretär K. Küttis ja Ajaloo-Keeleteaduskonna sekretär R. Kärner. Sõna võtsid S. Kallas, A. Piirsoo. Büroo tööst võttis osa ka ELKNÜ KK üliõpilasosakonna juhataja A. Vellamaa.

Informatsioon

* Komsomolikonverentsid toimusid TPI-s ja EPA-s. ELKNÜ TPI komitee sekretäriks valiti Elektrotehnikateaduskonna diplomand Rein Erme, sekretäri asetäitjaks Mehhaanikateaduskonna diplomand Mait Aadna. ELKNÜ EPA komitee sekretäriks valiti uuesti Mart Asi, sekretäri asetäitjaks Ago Tuuling (Majandusteaduskond).

* ELKNÜ TRÜ komitee pleenum toimub 14. aprillil kell 16 Õpetatud Nõukogu saalis.

* Seoses laupäevakuga toimub esmaspäeval, 12. aprillil kell 18 komitees teaduskondade elu-olu sektorite nõupidamine. Osavõtt kohustuslik.

Lõpetajate laager Käärikul

Väljasõit TRÜ peahoone eest 10. aprillil k. 10.

Kaasa võtta sportlik varustus.

Filmihuvilised!

Esmaspäeval, 12. aprillil algusega kell 19 näidatakse Vanemuise t. 46 suures auditooriumis «Eesti Telefilmi» filme «Kolme katku vahel» ja «Meie ise».

Sissepääs prii!

NLKP KONGRESSI RAHUPROGRAMM

NLKP XXIV kongress köidab kogu maailma tähelepanu. Kõigis maailma riikides tuntakse erilist huvi NLKP Keskkomitee aruande vastu, mille esitas L. I. Brežnev. Väikese osa selles mahukas ettekandes võtab enda alla 6-punktiline rahuprogramm, milles esitatakse lühidalt ja konkreetselt praeguse rahvusvahelise olukorra tähtsamad probleemid ning ülesanded võitluses rahu eest tänapäeva maailmas.

Esmajärguliste ülesannetena seisavad rahuarmastavate jõudude ees sõjakollete likvideerimine Kagu-Aasias ja Lähis-Idas ning nende konfliktide rahumeelne poliitiline reguleerimine. Tuginedes autoriteetseima rahvusvahelise organisatsiooni ÜRO dokumentidele, kutsutakse rahuprogrammis progressiivseid riike «sõlmima vastavaid kahepoolseid või regionaalseid lepinguid». Neid rahvusvaheliselt tunnustatud printsiipe aga mõned riigid ei austa. Näiteks Iisrael, kes korduvalt on formaalselt viidanud ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni nr. 242 (22. 06. 1967) tunnistamisele, esitab oma «konstruktiivseid rahuplaane», mis näevad ette Iisraeli vägede tõmbamise vaid El Arish — Sharm esh Sheikh'i joonele, keeldudes «esialgu» üldse Palestiina probleemi arutamast (1967. a. anastatud Jordaania ja Süüria territooriumi küsimuses).

Rahuprogrammis toodud ettepanekud Euroopa probleemide lahendamiseks on kahtlemata üks elavaimat vastukaja tekitavaid teemasid aruandekõnes. On vist päris kerge ette kujutada, mida võidaksid sajad miljonid Euroopa elanikud Varssavi lepingu ja Põhja-Atlandi liidu üheaegsest annulleerimisest. Tohutud summad, mis seni on kulutatud sõjavägede ülalpidamiseks ning sõjaliste manöövrite läbiviimiseks läheksid rahu teenistusse.

Rahuprogrammi kolmas punkt on vastulöögiks neile kodanlikele poliitikategelastele, kes väidavad, et praegu käimasolevail USA—NSV Liidu kahepoolseil läbirääkimistel (4. voor toimub praegu Viinis) ei näitavat Nõukogude pool üles küllaldast huvi läbirääkimiste kiire lõpetamise ning ründerelvade arvu piiramise vastu. Vastupidi — programmis kutsutakse kõiki tuumariike ühisele konverentsile, mis peaks tähistama otsustava võitluse algust igasuguse võidurelvastumise lõpetamise eest. Programmis tuuakse ära meie ettepanek välja töötada sõjaliste intsidentide juhuslike tekkimiste ja ettekavatsetud fabritseerimiste ärahoidmiseks spetsiaalsed abinõud. (Kahetsusväärseks näiteks nende abinõude hädavajalikkuse kohta on viimased sündmused Ida-Pakistanis, mille kohta vaata sm. N. V. Podgornõi läkitus Pakistani presidendile. «Rahva Hääl», 4. aprill 1971).

Erilise hoolega on NSV Liit alati suhtunud nn. «kolmanda maailma» maadesse. Meie ajakirjanduse veergudel on leidnud suurt tähelepanu nende riikide võitlus koloniaalrežiimide likvideerimise eest, samuti rassismi ja apartheidipoliitika ilmingute vastu (viimastega tuleb meil õige sageli kokku puutuda ka «Vabas Maailmas» — Angela Davis, Mustad Pantrid jne.). Nõukogude Liidu tugevast rahvusvahelisest positsioonist annab tunnistust aruandekõnes toodud üleskutse kõigile riikidele koostööks kõigis valdkondades. Kahtlematult on ka NSV Liidu välispoliitilise positsiooni hindamisel kohane see Lenini õpetus, milles öeldakse, et riik «on tugev siis, kui rahvahulgad teavad kõike, võivad kõige üle otsustada ja teevad kõike teadlikult». (Tsiteeritud sm. I. Käbini sõnavõtust. «Rahva Hääl», 4. aprill 1971.) Lenini poolt seatud printsiipide üha edukam rakendamine viib meie kodumaa kaheldamatult uutele edusammudele rahvusvahelises mastaabis.

RSR-i president TÕNU LAAK

Mammutkonverentsist Riias

22.—24. märtsini k. a. toimus Riia Läti Riikliku Ülikooli ja Riia Polütehnilise Instituudi korraldusel Balti vabariikide, Valgevene NSV ja Kaliningradi oblasti üliõpilaste 17. teaduslik tehnikakonverents. Mäletavasti toimus 16. konverents Tallinna Polütehnilise Instituudi korraldusel. Võrreldes Tallinna konverentsiga oli Riia konverents suurejoonelisem ja võimsam, kuid võibolla mitte kõige paremini läbi mõeldud.

Riia konverentsil, mis kestis nädal aega, töötas korraga 31 põhisektsiooni, osa veel jaotatud alasektsioonideks. Sektsioonide töö oli planeeritud peamiselt esimesele päevale. Kokku esitati konverentsil üle 500 ettekande. Täiesti loomulik, et ühelgi osavõtjal ei tekkinud konverentsist terviklikku pilti. On arusaadav, et selliste mammutkonverentside sisuline efekt pole kuigi suur. Lisandusid organisatsioonilised eksimused. Esimesele päevale, mida tavaliselt konverentside organiseerijad kasutavad külaliste vastuvõtuks, majutamiseks ja äärmisel juhul ka plenaaristungi korraldamiseks, oli planeeritud sektsioonide töö. Paljud osavõtjad saabusid kohale alles 22., osa koguni 23. märtsil. Tavaline oli, et otse rongilt tulnud külaline saadeti kiires korras juba tööle hakanud sektsiooni, kus tal tuli kohe ette kanda oma teema. Plenaaristungit sellel konverentsil üldse ei korraldatud. Selle asemel oli delegatsioonide esindajate nõupidamine, millest aga kõik delegatsioonid teadlikud ei olnud. Kõige selle tulemusena jäi umbes 100(!) üliõpilasel ettekanne pidamata.

Konverentsi organiseerijate kiituseks peab ütlema, et külalised olid majutatud korralikesse ühiselamutesse südalinna läheduses. Osa külalisi elas Läti RÜ uhiuues ühiselamus, mis valmis seoses konverentsiga kuu aega varem.

Pärast konverentsi toimunud kõrgemate koolide esindajate nõupidamisel arutati kõiki neid küsimusi. Paljud üliõpilasteadurid avaldasid arvamust, et edaspidi tuleks teiste suurte konverentside organiseerimine asendada konverentsidega teaduskondade kaupa. Siiski otsustati tuleval aastal proovida suure konverentsiga Minskis. Et organiseerimine laabuks paremini, moodustati kõigi vabariikide kõrgemate koolide esindajatest orgkomitee, kes õigeaegselt informeeriks oma koole konverentsi ettevalmistamise käigust.

Suure töö olid teinud konverentsist osavõtjate puhkeprogrammi organiseerimiseks Riia kõrgemate õppeasutuste komsomolikomiteed. Mitmesugused ekskursioonid, puhkeõhtud ja kohtumised ei jätnud peaaegu vaba aega. Kohati jäi isegi mulje, et puhkeüritused hakkasid varjutama konverentsi põhieesmärki.

Vaatamata konverentsi organisatoorsele nõrkusele, ei saa siiski alahinnata konverentsi tähtsust. Esinemine sellisel konverentsil tõi vaieldamatult kasu igale ettekandjale. Sektsioonis saadi ettekujutus sellest, milliste küsimustega tegelevad meie naabrite kõrgemate õppeasutuste üliõpilased. Terve rida huvitavaid kohtumisi õppejõudude ja kõrgemate koolide esindajatega andis hulga uusi kogemusi.

R. SAARMA,
TRÜ ÜTÜ nõukogu liige

Venia legendi

Teisipäeval, 13. aprillil k. a. algusega kell 18 esineb peahoone auditooriumis nr. 232 avaliku loenguga dotsendi kutse taotlemiseks TRÜ üldfüüsika kateedri dots. kt. Herman MÜRK teemal «Atmosfääri termodünaamikas kasutatavatest temperatuuridest».

J. LEMBRA,
Füüsika-Keemiateaduskonna dekaan

Tõlkevõistlus on lõppenud

29. apr. 1970. a. kuulutati germaani-romaani filoloogia osakonna komsomoliorganisatsiooni algatusel välja Tartu Riikliku Ülikooli üliõpilaste tõlkevõistlus. Viimane kasvas välja sama osakonna üliõpilaste elavast huvist tõlkimise ja tõlkija elukutse vastu. Esimesed selletaadsed üritused said teoks kümmekond aastat tagasi, siis aga ind vaibus. Äsjasest võistlusest osavõtjate hulk oli küllaltki arvukas. 30. novembriks laekus 23 tõlketööd, millest vastuvõetavaks tunnistati 21. **Hindamistoimkond,** millé koosseisu kuulusid liikmetena **prof. P. Ariste, õp. T. Laos, dots. kt. U. Lehtsalu, dots. O. Mutt, õp. J. Rähesoo, dots. kt. A. Valmet (esimees), üliõpilased M. Aru, R. Kärner, T. Velliste, V. Viidemann** ning konsultantidena **kirjanik A. Kaalep, v.-õp. R. Tasa, dots. J. Tuldava** ja üliõpilane **E. Turmen** kuulutas 2. apr. pidulikult välja võistluse tulemused. Toimkonna otsuse tegi teatavaks dots. O. Mutt. A. Valmet analüüsis võistlustööde hinnatavaid ja nõrku külgi ning iseloomustas parimaid tõlkeid. Seejärel toimus ümbrike avamine, kus said teatavaks auhinnasaajate nimed.

Tulemused on järgmised.

I auhind (à 25 rbl.)

1. H. Böll, Üle silla (märgusõna «Kuuhulkur») — saksa fil. III k. üliõpilane **Erika Lüll.**
2. A. Bester, Tiiger, tiiger! (märgusõna «Tiiger») — inglise fil. III k. üliõpilane **Martin Roogna.**

II auhind (à 20 rbl.)

1. O. Paz, Minu elu lainega (märgusõna «Ibeeria») — inglise fil. IV k. üliõpilane **Jüri Talvet.**
2. H. Södermann, Tõestisündinud lugu (märgusõna «2609») — eesti fil. IV k. üliõpilane **Anu Vaher.**

III auhind (à 10 rbl.)

Iris Murdoch, Võrgu all (märgusõna «Vaigistaja») — 1970. a. kevadel inglise fil. lõpetanud **Eda Tammelo.**

Ära märkida otsustati *järgmised tööd:*

1. Eberhard Panitz, Puude all sajab kaks korda (märgusõna «Kirke») — saksa fil. III k. üliõpilane *Helgi Pihlak.*
2. John Galsworthy, Jaapani küdoonia (märgusõna «Paralleelid») — 1970. a. kevadel inglise fil. lõpetanud *Eda Tammelo.*
3. Cynthia Marshall Rich, Minu õe abielu (märgusõna «Kröõp I») — inglise fil. III k. üliõpilane *Krista Kaer.*

Saksa filoloogia III k. üliõpilane Rein Kärner, üks tõlkevõistluse peamisi initsiaatoreid, ütles lõppsõnas, et võistlust võib õnnestunuks pidada. Ühtlasi avaldas ta lootust, et germaani-romaani filoloogia osakonna komsomoliorganisatsioon ka edaspidi pakub võimalusi parimate üliõpilastõlkijate väljaselgitamiseks.

*

Ligemale aasta eest väljakuulutatud tõlkevõistlus on lõppenud ja tulemused teatavaks saanud. Viimasele seigale eelnes aga selleks volitatud toimkonnas mitmeid õhtupoolikuid arutlusi, kuidas korraldada võistlust, eriti aga — kuidas laekunud töid hinnata ja paremuselt järjestada. Alljärgnevalt olgu ära toodud mõningaid mõtteid ja kokkuvõtteid toimkonna tööst.

Võistlusele saabunud tööde hulk — 23 — kõneleb sellest, et üliõpilaskonnas huvi tõlkimise vastu on olemas. Kahjuks ei tulnud 2 tööd hindamisel arvesse, sest saksa keelest tõlgitud H. Bölli «Naerja» oli ettenähtud ulatusest (5 lk. masinakirjas) väiksem ja Sherwood Andersoni ingliskeelne pala «Ütlemata jäänud vale» eesti keeles varem trükist ilmunud. Viimasest seigast ei olnud seekordne tõlkija ilmselt teadlik, tõlge ise oli teiste hulgas üks tugevamaid. 21-st hindamisele tulnud tõlkest pärines inglise keelest 11, saksa keelest 6, rootsi keelest 3 ja hispaania keelest 1.

Toimkond leidis, et tõlgitud palad on sisuliselt vastuvõetavad. Oli uudselt valitud jutustusi ja romaanikatkendeid, kuigi siin oleks oodanud huvitavaid leide vahest rohkemgi. Mõnede katkendite puhul ei olnud lõpp sobivalt valitud. Keeleliselt olid originaaltekstid erineva raskusastmega. Viimast asjaolu võeti hindamisel arvesse.

Põhilisteks kriteeriumideks hindamisel oli 1) tõlke täpsus, 2) originaali omapära edasiandmine ja 3) eesti keele omapära arvestamine.

Neilt alustelt lähtudes koostati mitmekordse vaagimise järel paremusjärjestus.

Tõlke täpsuse osas oli hea meel tõdeda, et enamiku tõlkijate puhul polnud suuri eksimusi, seega võib öelda, et võistlejate baas — võõrkeelte oskus — oli küllaltki hea. Valdavalt oli eesti keeles leitud kohaseid ja sageli ka häid ekvivalente. Vähemal määral tuli siiski ette ühelt poolt liiga püüdlikku originaali matkimist ja teiselt poolt liigset vabadust vastete valikul. Toimkond ei osanud kõigile väljajättudele põhjendust leida. Üldiselt oli aga selles punktis *hinnatavat kõige rohkem.*

Originaali väljendusliku omapära arvestamisel võib samuti nentida, et nii keeles kui stiilis oli *tuuma* tabatud. Oli suudetud jälgida originaali üldist häälestatust, autori lause omapära, paiguti ka selle rõhu tõuse ja mõõnu ning rütmi. Mainitud nähtuste süvahaare eeldab aga juba vilumust ja meisterlikkust. Et üliõpilastöödes pole siin alati täistabamust, ei tule selle üle kurvastada. Lootust andev on see, et originaalteksti rikkuste nägemises võib märgata *püüdu* ja ka *eeldusi.*

Eesti keele omapära edasiandmine ja *väljendusvahendite mitmekesine kasutamine* on suhteliselt kõige raskem. Siingi on tulemusi, eriti auhinnatud töödes. On leitud värskeid ja eredaid vasteid, on nuputatud ekvivalente harva esinevatele ja vähe tuntud terminitele, on osatud kujundada lauset eestipäraseks, juhtida sõnade järjekorda, ilmestada kõnekeelset dialoogi jne.

Selle kõrval meenutab aga end see korduvalt kogetud tõde: eesti keelt tunda ja tarvitada polegi nii kerge. Sünonüümide reast pole hoopiski lihtne leida just kõige sobivamat sõna. Eesti keeles on loodushäälte jäljendamiseks ja kirjeldamiseks hoopis rohkem variante kui mõneski germaani keeles — missugune on neist parim? Korduvalt ollakse hädas asesõnaga, viimane on kas liigne või nõuab meie grammatilisest soost ilmajäetud keeles asendamist selle taga peituvat mõistet otseselt edasiandva sõnaga. Probleemiks on ilmselt veel ajavormide sobiv tarvitamine, samuti sõnade järjekord lauses. Raskusi tuleb ette kõnekeelsete väljendite leidmisega ja dialoogi kujundamisega. Rõõmustada võib aga selle üle, et taolised puudused pole siiski valdavad, need ulatuvad tõlgetesse vaid n.-ö. riivamisi ja parimad tööd on neist peaaegu vabad.

Tööde lõpliku järjestuse määramisel oli toimkonnas vägagi elav mõttevahetus, milles vilumustega keeletundjate ja tõlkespetsialistide kõrval esinesid asjalike ja tähelepanelike arvustajatena ka üliõpilased. Auhinnalistele kohtadele pretendeerivate tööde hulk oli küllalt suur ja alles korduval vaagimisel suudeti kindlaks määrata eespool toodud järjestus. Keelte ja üksiktööde läbilõikes olgu tõlketoimkonna seisukohavõttudest välja nopitud järgmist.

Kõige arvukamalt olid esindatud tõlked inglise keelest. Esikohale tulnud M. Roogna tõlge A. Besteri romaanist «Tiiger, tiiger!» esitas oma fantastikamaailma kuuluva sisuga tõlkijale küllaltki suuri nõudmisi, eriti spetsiifilise sõnavara tõttu. Tõlkija on oma ülesandega hästi toime tulnud, eestindus on sealjuures ladus ja leidlik.

Kolmandale kohale tulnud Eda Tammelo tõlge — Iris Murdochi «Võrgu all» — on tabanud autori stiili ja andnud seda küllaltki nüansirikkalt edasi nii autoritekstis kui ka dialoogis, väiksemaid etteheiteid on tõlke lõpuosale. Adekvaatsuse nõuetele vastab ka sama tõlkija teine eestindus — J. Galsworthy «Jaapani küdoonia» —, mille eesti keele ladusus esimesest tööst vähe maha jääb.

Krista Kaer on tabanud Cynthia Marshall Richi palas «Minu õe abielu» originaali põhilaadi küllaltki hästi. Väiksemaid etteheiteid on eestikeelsele väljendusele.

Saksa keele kuuest hindamisele kuulunud tõlkest tõsteti õigustatult esile Erika Lülli eestindust Heinrich Bölli jutustusest «Üle silla». Tekst oli raske, tõlkija oli tabanud aga originaalile omast laadi ja lauserütmi ning leidnud varjundirikkaid sõnalisi vasteid. Siin on tegemist küpse tööga.

Helgi Pihlaku äramärgitud tõlge Eberhard Panitzi romaanikatkendist oli vahendatud täpselt ja ladusalt, vähestel juhtudel esines mõttekomistusi.

Üsnagi häid tõlkeridu võis paiguti leida ka H. Kanti romaani «Aula» tõlkekatkendist (märgusõna «Tuhk ja teemant»).

Rootsi keelest pärinevatest töödest paistis silma Anu Vaheri tõlgitud Hjalmar Söderbergi «Tõestisündinud lugu» oma ühtse väljapeetud stiiliga. Mõnetigi huvitavalt eestindatud Pär Lagerkvisti «Ahasveeruse surmas» (märgusõna «Ahasveerus») tundusid mõned eesti keeles tarvitatud konstruktsioonid kunstlikena.

Võistluse ainukese hispaania keelest vahendatud tõlke — Octavio Pazi «Minu elu lainega» — raske tekst oli Jüri Talveti käe all leidnud üldiselt originaalile vastava poeetilise laadi ka eesti keeles.

Kokkuvõttes märkis toimkond, et tõlkevõistlust võib õnnestunuks pidada. Rõõmustab nii esitatud tööde arv kui ka nende suhteliselt hea tase. Parimad tõlked küünivad lähedale kogemustega tõlkijate eestindustele.

Toimkond leidis, et võistlus on selgitanud välja rea tõlkehuvide ja -eeldustega noori, kes edasi töötades võiksid saada täienduseks meie tõlkijate perele. Silma ja kätt tõlkimiseks on peale auhinnatute märgata ka enamiku teiste võistlusele esitatud tööde puhul, kuigi otse esile tõstetakse headest parimad.

Toimkond annab õnnestunud töödele soovituse trükis avaldamiseks. Peale mõningate paranduste võiksid avaldamisele tulla ka mitteauhinnalised tõlketööd, milleks palutakse nende tundmatuks jäänud autoreid toimkonna liikmetega kontakti astuda.

AINO VALMET

Valmistume jälle peoks!

Varsti on ülikoolilinnas jälle pidu, seekord spordipidu. 23. maist 27. juunini toimub Tartus suurejooneline kultuuriüritus — *Tartu linna kolmandad spordimängud*, mis tõotavad eelnenud ületada nii massilisuselt kui mitmekesisuselt. Siin on ka ülikoolirahval kaasalöömiseks mitmeid võimalusi.

Vestlusest linna Kehakultuuri- ja Spordikomitee esimehe *Vello Kiviga* selgus, et erilisi lootusi paneb spordimängude organiseerimiskomitee tudengitele just võimlemise massikavade esitamises.

Nüüd veidi lähemalt Tartu III spordimängude ajakavast.

23. *mail kell* 12 kogunetakse vana «Vanemuise» juurde, kust rongkäik liigub sama marsruuti mööda kui laulupeo ajalgi Tähtvere lauluväljakule. Seal toimub spordimängude AVAMINE ja VÕIMLEMISPIDU.

29. *mail kell* 16 alustatakse Tamme staadionil LASTESPORDIPEOGA. Kavas on laste võidusõit jalgratastel, demonstratsioonesinemised ragbis ja jalgpallis ning muud huvitavad üritused.

Samal ajal, 28.—30. *maini* toimub EPA spordihoones NAISTE KORVPALLITURNIIR. Kindlasti ei saa ükski enesest lugupidav tudeng vaatamata jätta ka MEESKORVPALLUREID, kes võistlevad samas majas 25.—27. juunini. Võistlevad Läti, Leedu, Leningradi ja Eesti meeskonnad.

5. *ja* 6. *juunil* on võistlusareeniks jälle Tamme staadion, seal toimub koolinoorte spartakiaad. Kindlasti kujuneb väga huvitavaks ürituseks Tartu «Kalevi» Jahtklubi poolt korraldatav VEESPORDIPIDU 12. juunil.

Kõige suuremaks kultuuriürituseks Tartus 1971. aastal saab kahtlemata 20. *juunil kell* 19 Tähtvere lauluväljakul algav RAHVAKUNSTIÕHTU. Tartu III spordimängude pidulik lõpetamine toimub 27. juunil «Vanemuise» kontserdisaalis.

Võistluste organiseerimiskomiteel on plaanis anda maikuus välja spordialmanahh «*Tuuled Toomelt*», mis tutvustab Tartut kui spordilinna. Kavas on jäädvustada spordimängud filmilindile ja korraldada spordifilmide festival. Varsti antakse välja brošüür toimuvate ürituste kohta.

Üritused on juba alanud. Organiseerimiskomitee ja «Edasi» toimetus on kuulutanud välja spordifotode võistluse, mille eesmärgiks on kajastada Tartu ja tartlaste kehakultuuri- ja spordielu.

EPA spordihoones organiseeritakse spordinäitust, millest on kutsutud osa võtma mõlemad suurkoolid, linna käitised ja ettevõtted, keskkoolid ja spordikoolid.

ENN HALLIK

Teatrikuu lõpp Kaarel Irdiga

«Teater on üks imelik asi: vaatamata tehissajandile, elab ometi see primitiivne käsitsi tehtud kunst edasi, elab jõudsamalt kui kunagi varem.»

Seda K. Irdi mõtet näis toetavat teisipäeval, 30. märtsil toimunud teatrikülastajate konverents, kuhu olid kogunenud kõik need, kes oma kodulinna teatri pärast südant valutavad ning on harjunud Vana Hirmsa iga-aastast südamepuistamist nautima.

Kahe suure juubeliga aasta on seljataga ning vanemuislased kibelesid teada saama, mis meeldis, mis ei. Koosistumine muutus küsimuste — vastuste — sõnavõttude ajaks lisna elavaks ja isegi kärarikkaks.

Kuidas siis tunneb 100-aastane «Vanemuine» ennast praegu pärast juubeldamist, kolmandat hooaega uues majas, pärast kontserdisaali avamist? Missugune on «Vanemuise» teatri tänapäeva vererõhk, hingamissagedus ja pulss, millega mõõdetakse iga elusa organismi tervislikku seisukorda ja enesetunnet.

Selgub, et pärast juubeleid pole muututud iseenese ausambaks, vaid on jäädud loomingulisek kollektiiviks. Juubelilavastusi on teatrikriitikute-asjatundjate poolt küllalt kõrgelt hinnatud («Pimedus tähendab ööd», «Õnnemängija», «Südasuvi»).

Üksikasjalikult analüüsis K. Ird teatri külastatavust ja žanride valikut. Omamoodi on mõjunud kontserdisaali avamine: külastajate arv on vähenenud. Küllap on osa seni-seid operetikülastajaid kõrvalsaali estraadi peale üle läinud. Huvitav, on, et üliõpilased moodustavad teatriskäijaist 30, kuid estraadihuvilistest vaid 10% (Tartu elanikonnas on üliõpilaste erikaal 6,1%).

Teatritükkide eelistamisel on risti vastukäivaid arvamusi: osa vaatajaid on valmis «Tuhkatriinu» pärast kasvõi «lööma» minema, teine osa jälle hõikab: «Häbi eesti teatrile!».

«Noortel on ikka olnud äärmuslikud seisukohad,» arvab Ird, «see on neile omane.»

Asjale ei tohi läheneda ka konna seisukohalt, kes leiges vees oma «mina» üles upitades ainult oma piiratust demonstreerib. Eriti ohtlik olevat asetada vanemas eas «oma mina» kõikide väärtuste kriteeriumiks.

Ird ei nõustunud äärmuslike seisukohtadega, sest «Vanemuise» teater on rahvast teenindav kombinaat, nagu seda on ülikool, saun, söökla. Teater on mõeldud massidele, kuigi külastatavuse massilisus pole siiski kõige olulisem kriteerium teatri hindamisel.

Publik ei mõistvat kohe uut ka siis mitte, kui see uus geniaalne on, vaid eelistab käia vaatamas kas loetut-tuntut või naljakat.

Nii lähevad «Tuhkatriinumäng» ja «Phaeton» peaaegu tühjale saalile, seevastu «Charley tädi» ja «Mustlasparun» pühitsevad võidukäiku.

K. Irdi arvates on praegu vabariigi teatrielus valitsemas kaks tendentsi:

- *püüda iga hinna eest lavastada «eksootilisi» välismaa tükke,*
- *vabastada teater igasugusest kirjandusest.*

Need on äärmuslikud tendentsid, kuid nende otsingud ja leidmised rikastavad teatrielu uute väljendusvahendite, uute tehniliste võtetega, uute oskustega. Eksperimendid on vajalikud, kuid domineerima jäägu keskmine kirjanduslikule alusele toetuv teater. Ird tahab tulevikus hakata rohkem lavastama romaanide dramatiseeringuid. «Südasuve» õnnestumine annab hoogu teisteks sellelaadseteks katsetusteks. Noored jõud «Vanemuises» aga avavad uusi loomingulisi perspektiive.

S. BAUM

Meenutades professor Leida Loonet

Täna möödub 60 aastat ajaloodoktor professor Leida Loone sünnist. TRÜ ajaloolaste pere mäletab teda kui innukat Eesti NSV ajaloo uurijat ja noorte ajaloolaste kasvatajat. Õppides Tartu Ülikoolis aastail 1928—1933, lõpetas ta selle Eesti ja Põhjamaade ajaloo magistrina. 1930. aastail uuris ta peamiselt talurahva liikumist Eestis XIX saj., töötades samaaegselt ajaloo ja võõrkeelte õpetajana.

1946. aastast alates töötas L. Loone õppejõuna TRÜ-s, Tallinna ja Tartu Õpetajate Instituudis. 1956.—1966. aastani oli ta vanemaks teaduslikuks töötajaks ENSV TA Majanduse Instituudis, kus tegeles Eesti majanduse ja ühiskondliku mõtte ajaloo uurimisega (XVIII—XIX saj.). Sellest valdkonnast oli ka tema doktoriväitekiri, kaitstud 1965. a.

1966. aastast alates oli L. Loone TRÜ NSV Liidu ajaloo kateedri professor.

L. Loone püüdis arendada meie ajaloolaste rahvusvahelisi sidemeid ja esines ka ise mitmetel konverentsidel (Upsalas, Münchenis, Rostockis, Greifswaldis jne.). Ta võttis aktiivselt osa TRÜ ühiskondlikust elust, oli viimasel ajal Ajaloo-Keeleteaduskonna parteiorganisatsiooni sekretär.

L. Loone hukkus traagiliselt 1969. a. septembris. Kuid mälestus temast ei kustu.

Kahjuks ei ole senini väärikalt tähistatud professor L. Loone kalm, mistõttu isegi selle leidmine on raskendatud. Ootuspäraselt peaks kalmu korrastamise initsiatiiv kuuluma kadunu sugulastele.

Arvatavasti peavad professor L. Loone mälestuse jäädvustamise algatuse enese peale võtma Ajaloo-Keeleteaduskonna õppejõud ja ühiskondlikud organisatsioonid.

Prof. H. MOOSBERG

Suvetööd 1971

Selle aasta juulis ja augustis tuleb esimeste kursuste üliõpilastel osa võtta kohustuslikest suvetöödest. Töö hakkab käima kahes vahetuses meie uue ühiselamu ehitusel, TRÜ ehitusjaoskonnas, Tartu Linna Spetsialiseeritud Tööde Valitsuses, Tartu Linna Remondi- ja Ehitusvalitsuses, TRÜ Teaduslikus Raamatukogus ja vastuvõtukomisjonis. Esimene vahetus alustab tööd 8. juulil ja lõpetab 2. augustil, teine töötab 3. augustist 28. augustini.

Suvetööd juhib ELKNÜ TRÜ komitee juures asuv suvetööde staap.

Igal üliõpilasel tuleb esitada avaldus suvetöödest osavõtmiseks. Avalduste blanketid jagatakse teaduskonna või osakonna komsomolisekretäridele, kelle käest on neid võimalik saada.

Vabastusi suvetöödest annab ainult staap, kes võtab seejuures aluseks järgmised asjaolud: 1) TRÜ arstipunkti tõend halva tervisliku seisundi kohta, 2) dekaani tuba. Vabastuse taotlemiseks on blankett vorm nr. 2.

Praktiliselt on välistatud I kursuste üliõpilaste osavõtt EÜE-71 tööst, sest sel aastal on suvetööde maht tunduvalt suurem kui möödunud aastal.

Suvetöödest osavõtvad üliõpilased jäävad endistele ühiselamukohtadele. Selleks tuleb jällegi esitada avaldus vastava ühiselamu komandandile.

Vahetuste lõplikud nimekirjad asetatakse juuni esimesel poolel peahoone teadetetahvlile. Nimekiri kujutab staabi lõplikku otsust ja selle täitmine on kohustuslik.

Suveperioodil on staabil kavas sisustada kõik nädalavahetused kas puhkelaagriga Vellaveres või väljasõitudega Kauksisse, Võrtsjärve äärde ja mujale.

Igasuguste arvamuste ja ettepanekutega palutakse pöörduda suvetöid organiseeriva ja juhtiva staabi poole juba varakult, et oleks võimalik koordineerida üritusi.

Kõigi ettevõtmiste kordaminek sõltub oluliselt Sinust, esimese kursuse tudeng!

M. SALUNDI,
suvetööde komandör

Rein Tammeste füüsika-kandidaadiks

19. märtsil k. a. kaitsti TRÜ Matemaatikateaduskonna õpetatud nõukogus järjekordne matemaatikaalane kandidaadiväitekiri, kaitsjaks TRÜ matemaatilise statistika ja programmeerimise kateedri vanemõpetaja Rein Tammeste. Oponeerisid Tbilisi Riikliku Ülikooli Matemaatika- ja Küberneetikateaduskonna dekaan prof. N. Vahania, TRÜ matemaatilise analüüsi kateedri juhataja prof. G. Kangro ja TRÜ arvutusmatemaatika kateedri prof. G. Vainikko. Oponendid andsid tööle kõrge hinnangu. Väärib märkimist, et R. Tammeste väitekiri «Mõningad tõenäosusjaotustega seotud küsimused kompleksses Hilberti ruumides» on **esimene** Eesti NSV-s kaitstud **tõenäosusteooriaalane väitekiri.** Õpetatud nõukogu otsustas anda R. Tammestele füüsika-matemaatikakandidaadi teadusliku kraadi.

Avalik kiri Jaan Tammele

Kui iugesime ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» eelmisest numbrist Sinu kirjutist, leidsime, et me ei saa kuidagi nõustuda Sinu arusaamadega meie üliõpilaste elamisprobleemidest.

1. Artiklis äratoodud tabel ei peegelda tõeselt erinevate teaduskondade panust uue ühiselamu ehitusel, eriti kui silmas pidada teaduskondade erinevaid suurusi.

Teaduskond	A.-K.	Õ.	Maj.	F.-K.	B.-G.	Mat.	K.
Tundmatu plaaniline kohustus 1 tudengi kohta	2,34	5,76	2,32	1,54	3,54	1,23	1,28
Töötatud tundide arv 1 tudengi kohta	1,65	4,25	0,89	0,66	2,39	0,61	0

Meie arvates ei selgu siit kuidagi, et kõige tõenäolisemad kandidaadid peaksid olema Ajaloo-Keeleteaduskond ja Majandusteaduskond.

2. Meie arvates pretendeerivad kõik olemasolevad ühiselamud parima nimele, mitte ainult Pälsoni 14 (Ajaloo-Keeleteaduskond), nagu Sina arvad.

3. Ei ole vahest õige hinnata ühiselamute nõukogude tööd (Pälsoni 14) ühekordse aruandmise järgi aasta algul ja kuulduste põhjal (Sinu väited Käärikul), jälgimata nõukogude tööd regulaarselt kogu õppeaasta jooksul. Ka Tiigi 78/80 ühiselamu nõukogu töö aktiivsus ei selgunud kuidagi ELKNÜ TRÜ komitee bürool esitatud aruandest.

4. Arvame, et premeeritakse ikka millegi tehtu eest (premeerida pole ju millegi eest; vaata tabelist), aga mitte lähtudes rasketest tingimustest.

Tahaksime loota, et komsomolikomitee elu-olu sektori juhatajana pead edaspidi alati silmas kõigi teaduskondade huvisid.

Lugupidamisega H. Aasmäe, J. Antsov, K. Küttis, A. Piirsoo

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

II osa. Ülikooli käivitamine. Oli möödunud oktoobri esimene dekaad

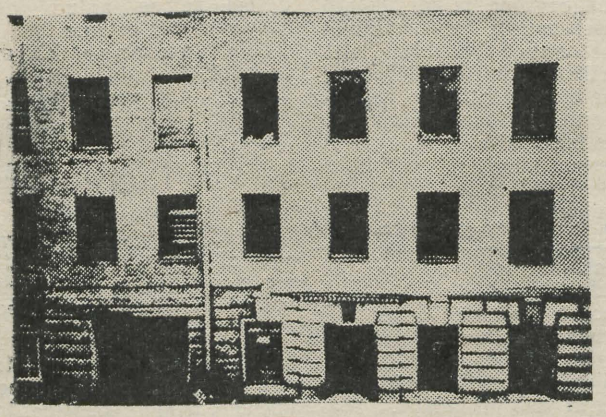

Keemiahoone oktoober 1944. a.

Igasugune arenemine paistab eriti silma, kui tööga alustatakse nullseisust. Aga just niisuguses olukorras oligi meie ülikool 1944. a. oktoobri alguses. Tööd lõpmatult palju, tegijaid äärmiselt vähe...

Just selle tõttu tundus oktoobrikuu esimese dekaadi jooksul saavutatu suure sammuna edasi. Kohale jäänud ülikooli töötajad olid enamikus tööülesannete täitmisele asunud. Ka mitmeid sõjapõgenikke, kes Tartust kuigi kaugele polnud pakku läinud, oli tagasi tulemas. Haldusaparaat oli enam-vähem komplekteeritud. Ka lihttöölisi tuli juurde, mistõttu sai päris kindlakäeliselt hakata ruume õppetöö alguseks ette valmistama.

Hoopis kurb oli asi õppejõudude osas. Et ma tol ajal ei tundnud veel teiste teaduskondade õppejõude, siis ei või ka öelda, kes olid juba kohal, kes mitte. H. Kruusi ja G. Rägo sõnade järgi oli aga õppejõude registreerunud veel kaunis vähe. Mäletan, et Matemaatika-Loodusteaduskonna inimestest oli kohal zooloog prof. H. Riikoja, kelle 80. sünnipäeva tähistasime hiljuti ülikooli aulas. Veel olid kohal botaanik prof. A. Vaga, matemaatikud professorid H. Jaakson ja J. Sarv (kõik nad puhkavad juba igavest und). Matemaatikutest töötasid veel prof. G. Rägo halduskorrektorina ja prof. J. Nuut hariduse rahvakomissarina.

Oli teada, et hulk õppejõude reevakueerub Põhja-Eestist, kuid kes nad on ja kui palju neid on, selle kohta puudus selge ülevaade. Meile teatati, et nad saabuvad kaubavagunites sõjaväerongide sabas 10.—15. oktoobri vahel. Et regulaarne sõiduplaan puudus, siis tuli igaks juhuks varakult valmis olla.

Sain rektorilt korralduse viivitamatult puhastada ning korda seada keemiahoone keldrikorrusel asuvad ruumid, kontrollida seal olevaid väikesi raudahje, tuua sinna veidi kütet ja hästi palju õlgi. See oli muul moel polnud ka võimalik midagi teada saada, sest teatmiku trükkimiseks puudus meil ju paber. Igast olukorrast on aga väljapääs.

Kui praegu ülikooli ajaloolastelt küsida, mis oli Sovinformbüroo, siis saad kindla vastuse, et see oli Suure Isamaasõja perioodil ametlik informatsiooni levitamise organ. Küsimusele, mis oli TRÜ informbüroo, jäävad nad aga vastuse võlgu, kuigi ka selline asutus on eksisteerinud. Ta asutati 1944. a. oktoobri esimesel dekaadil ja likvideeriti 1945. a. jaanuaris, mil informatsiooni vajajaid praktiliselt enam ei olnud.

TRÜ informbüroo rajamine oli G. Rägo idee, mille kohaselt tuli rektoraadi juurde luua keskus, kus keegi kõrgema haridusega töötaja vastaks informatsiooni vajajate küsimustele. Minu märkmikus leidubki 5. oktoobri all sissekanne: «Asutada informbüroo». Minu ülesandeks oli korda seada selle asutuse tööruum ülikooli kantselei piirkonnas, panna sinna korralik töölaud ja mõned toolid. Mis puutub informaatorisse, siis rektoraadi arvates sobis sellele kohale kõige paremini Irene Maaroos, kes oktoobri alguses oli kinnitatud «ülikooli kantselei kaastöötajaks» ja kes oma täpsuse ja rahulikkusega suutis ülikooli kõige väärikamalt esindada.

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

vajalik ettevaatusabinõu juhuks, kui saabujad leiavad Tartus oma endise kodu asemel ainult ahervaremed. Vähemalt esimesteks päevadeks said nad siis ülikoolilt mingi peavarju.

Oktoobrikuu alguses tekkis ülikooli asjaajamises ootamatu takistus. Et rektor oli nüüd kohal, siis kinnitas ta isiklikult töötajaid ametisse. Karl Taev abistas rektorit õppe- ja teadusliku töö korraldamise alal. Tööletulijate hulk kasvas pidevalt, kusjuures enamik ei teadnud tööle vormistamise, toidukaartide saamise, elamispinna hankimise, sõjakomissariaadis arvelevõtmise jne. jne. korda. Kõigi nende küsimustega pöörduti vahetult kas rektori või prorektorite poole, kes kisti niimoodi eemale ulatuslikumate probleemide lahendamisest. Aga

Ireene Maaroos.

Sellest päevast peale, kui TRÜ informbüroo käiku läks, hingasid rektoraadi liikmed kergendustundega. Küsimuste laviin langes nüüd ju I. Maaroosi õlgadele, kusjuures päevast päeva muutusid küsimused ikka komplitseeritumateks. Kuu lõpupoole hakkasid informatsiooni järele janunema juba endised üliõpilased, kes kümnete kaupa käisid uurimas, kuidas saaks ennast jälle üliõpilaseks vormistada. Leidus ka niisuguseid, kes tundsid huvi selle vastu, kas õppetööd viiakse nüüdsest peale läbi «ainult vene keeles» ja kas see üldse saab toimuma Tartus või hoopis «kusagil kaugemal»? Saa nüüd aru, kus siin lõppes rumal lihtsameelsus ning hakkas lõhnama provokatsiooni järele. Kõike võis tol ajal oodata.

Töökoorem kasvas sedavõrd, et I. Maaroosile anti abiks veel üks töötaja. Tema enda töökoht sai aga I. detsembrist veidi kõlavama nimetuse — «rektori referent». Nimetuse mõtles välja G. Rägo, sest üleliidulised kõrgemate koolide tüüpkooskõlastajad polnud veel meieni jõudnud.

1945. a. veebruaris viidi I. Maaroos TRÜ teadusliku sekretäri töökohale. See oli juba nomenklatuuris ette nähtud ja sellel vastutusrikkal kohal on Irene Maaroos töötanud suure hoole ja armastusega tänase päevani.

Fotograafia juubelite aasta

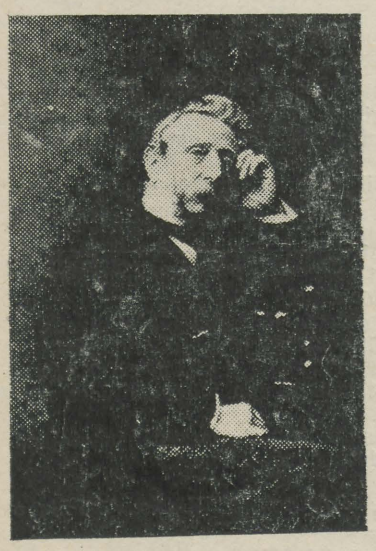

- **William Henry Fox Talbot 1800—1877**
- **Frederick Scott Archer 1813—1857**
- **Richard Leach Maddox 1816—1902**

Nagu enamik suuri leiutisi pole fotograafia, vaadelduna tema ajaloolises arengus, ühe või paari geniaalse mehe mõttesähvatuse tulemus. Ta ei saavutanud oma praegust täiuslikkust mõne aasta või aastakümnega, selleks on kulunud juba üle 130 aasta, kusjuures fotograafia evolutsioonis on peegeldunud keemia ja füüsika mitmete valdkondade saavutused.

Fotograafiat on loonud ja täiustanud teadlaste ja amatöör- ning professionaalsete fotograafide hiigelplejaad. Nende hulgast tõusevad esile mehed, kes on suutnud teatud etappidel lahendada sõlmküsimusi, panna alus uuele arengufaasile, avada uusi teid edasiseks. Neid me märgime fotograafia ajaloos kui suurkujusid, nimetame neid «fotograafia isadeks», klassikuteks. Nende saavutuste avalikustamise daatumid on tavakohaselt peetavate juubeliaastate aluseks.

1971 on fotograafia mitmete juubelite aasta, kuid tähtsaimaks tuleb lugeda 100 aasta möödumist inglise arsti **Richard Leach Maddoxi** (1816—1902) poolt hõbebromiid-želatiinkuivplaatide leiutamisest. Želatiinkuivplaatide sünniajaks oli 8. september 1871. a., mil Maddox esitas oma meetodil saadud esimesed pildid «The British Journal of Photography» toimetusele. See ajakiri avaldas samal aastal Maddoxi meetodi täielikul kujul. Oma leiutist ta ei patenteerinud, vaid andis selle üldiseks kasutamiseks. Nii ei toonud see leiutis, mis pani aluse tänapäeva fotograafiale, talle mingit majanduslikku kasu. Küll aga hakkasid tohutuid kasumeid saama fotomaterjalide vabrikandid, sest alles nüüd oli avatud tee fotograafia kõige laialdasemale, massilisemale ja universaalsemale kasutamisele.

Želatiinkuivplaatide valmistamise tehnoloogia ja omaduste uurimine oli aastail 1871—1925 aktuaalne paljudes laboratooriumides, kuid see füüsikalise keemia üks raskemaid probleeme pole veel praeguseni täielikult lahendatud.

1971. a. märtsis möödus 120 aastat želatiinkuivplaatidele eelnenud meetodi, nimelt kolloodiummeetodi (märgmeetod) rajamisest inglise kunstniku **Frederick Scott Archeri** (1813—1857) poolt. Ta ei patenteerinud oma leiutist ja avaldas selle üksikasjalise kirjelduse ajakirjas «The Chemist».

Archeri leiutis andis fotograafia arengule uue hoo. Tegelikult oli kolloodiummeetodil mitmeid olulisi puudusi, mis tegid ta kasutamise komplitseerituks. Suurim puudus oli, et valgustundlikud plaadid tuli valmistada fotograafil enesel ja vahetult enne pildistamist, sest neid pidi kasutama niiskelt. Ometi oli see meetod võratult parem kui kõik eelnenud. Uus meetod levis kiiresti ja tõrjus teised välja. Kolloodiummenetlus valitses fotograafias kuni 1880. a-ni ja päriselt välja surnud pole ta tänapäevalgi.

Archer suri vaesuses, järele jäid naine ja kolm last. Fotograafid olid tema leiutisega teeninud miljoneid. Inglise kindralstaap hoidis igal aastal kokku 30 000 naelsterlingit, kasutades kaardistamisel tema meetodit. Seetõttu oli ta nõus maksma Archeri perekonnale toetuseks 50 naelsterlingit aastas. Fotograafide korjandusega anti perekonnale 767 naelsterlingit. Eriajakirjad ei pühendanud talle aga isegi järelhüüdu.

1971. a. veebruaris möödus 130 aastat mitmekülgse inglise teadlase **William Henry Fox Talboti** (1800—1877) avastusest, mis pani aluse fotograafia suunale, millest arenes välja kaasaegne fotograafia, — negatiiv-positiivfotograafiale. Talboti esimesed fotograafiaalased katsetused kuuluvad aastasse 1835, kuid põhjalikumalt hakkab ta sellega tegelema 1839. a., kui kuulis **Louis Jacques Mendé Daguerre'i** (1787—1851) saavutustest. Hoolimata dagerrot-tüüpia täiuslikkusest pildi kvaliteedi mõttes, jätkas Talbot katsetusi valgustundlike paberitega fotograafilise kujutise saamiseks.

Esimese teadaande oma senistest tulemustest tegi ta Royal Society'le 31. jaanuaril 1839. Tema meetodil saadud pildid polnud oma kvaliteedilt ligilähedaseltki võrreldavad Daguerre'i piltidega ja seetõttu ei pööratud neile kuigi suurt tähelepanu. Talbot aga ei katkestanud oma uuringuid ning avastas septembris 1840 latentse pildi ilmutamise hõbejodiidpaberil gallonitraatlahuse abil. Saadud negatiivilt oli võimalik saada väga suur arv positiive. Talbot patenteeris 1841. a. veebruaris oma menetluse ning alles siis avaldas täieliku kirjelduse. Kuigi ta oli väga jõukas, patenteeris ta kõik oma leiutised ja avastused ja pidas sageli kohtuprotsesse oma õiguse jaluleseadmiseks. Alles 1852. a. loobus ta oma patendiõigustest. 1844. a. ilmus Talboti poolt väljaantuna esimene fotodega illustreeritud raamat «The Pencil of Nature».

W. H. F. Talboti «talbotüüpia» leidis pooldajaid ning edasiandjaid, tähtsaimad neist olid prantsuse fotograaf **Louis Désiré Blanquart-Evrard** (1802—1872) ja prantsuse maalikunstnik **Gustave Le Gray** (1820—1862). Pabernegatiivfotograafia hakkas aegamööda välja tõrjuma dagerrotüüpiat. Kolloodiummeetod omakorda tõrjus välja pabernegatiivi. Üleminekuastmeks kolloodiummeetodile on **Abel Niépce De Saint Victor'i** (1805—1870) albumiinmeetod (klaasplaadil), mis pärineb aastast 1847.

Et tähistada neid fotograafia seisukohalt nii tähtsaid daatumeid ning anda lühike ülevaade fotograafia arengust tervikuna, organiseeris TRÜ Teaduslik Raamatukogu Toomel oma fondides leiduvate rikkalike kogude baasil näituse «Fotograafia ajaloost». Eksponeeritud on kirjandust alates 15. sajandist kuni tänapäevani, sealhulgas ka väga haruldasi teoseid. Näitus annab ülevaate nii fotograafilise protsessi kui ka fotograafilise aparatuuri, s. t. fotoaparaadi ja fotooptika arengust. Illustreerivate näidetena on esindatud fotod kõikidest arenguperioodidest. Haruldasteks eksponaatideks on dagerrotüüpia ning näidised W. H. F. Talboti originaalfotode ja fotogravüüride kogust, mida säilitatakse TRÜ Teaduslikus Raamatukogus. Huvipakkuvad on ka Tartu vanade fotograafide tööd jm. On eksponeeritud suurel hulgal fotoillustratsioone.

Näitus avati 31. märtsil 1971. a. ja jääb avatuks kuni 1. sept. 1971. a. Külastada saab igal kolmapäeval ja laupäeval kella 11—16.

T. ILOMETS

EÜE

- 15. aprillil algab avalduste vastuvõtt Eestis töötavatesse rühmadesse.

  Samast päevast saad kirjutada avalduse ka **Mägi-Altai, Jakuutia** või **Tadžiki** rühmas töötamiseks.

*

- Perfokaardile lisatavad fotod (2) peaksid olema lahti lõikamata.

*

- Kõigil kursustel on võimalik saada esinema kompetentset isikut EÜE teemal. Selleks pöörduda komsomolikomiteesse.

EÜE

- Informatsiooni regioonide kohta hakkame avaldama alates järgmisest lehest.

*

- Eelisjärjekorras on TRÜ arstipunkt avatud maleva kandidaatidele järgmistel päevadel ja kellaaegadel: 15., 16., 22., 23., 26., 27. aprillil, 5., 6., 12., 13., 14., 15., 17. mail kl. 12—14 ja 15—17. (Kaasa võtta uriiniproov.)

*

Esmakordselt EÜE ajaloos!
Esmakordselt TRÜ klubis!
EÜE-71 SUUR SHOW!
Kohapeal võimalus:

* küsida KÕIKE maleva kohta,
* näha oma silmaga EÜE liidreid,
* veenduda, et Sinu ÕIGEM KOHT sel suvel on EÜE-s,
* käia «Mefistos» ja TANTSIDA.

KÕIK ON OODATUD!

EÜE ettevalmistav staap

EÜE

AKADEEMIA

ESINEB PROFESSOR ELMAR KARU

Loengu teemaks on «Tendentsidest psühhiaatrilises haigestumises». Käsitlusele tulevad järgmised probleemid.

- Üksikute psüühiliste haiguste vahekord ja selle dünaamika.
- Haigestumiste võimalike põhjuste analüüs.
- Mida oleks võimalik ette võtta psüühilist haigestumist soodustavate tegurite kõrvaldamiseks.

Neid, kellele antud küsimused huvi pakuvad, ootame TRÜ aulasse kolmapäeval, 14. aprillil kell 19.

ELKNÜ TRÜ komitee

Õiendus

Aprilli algul avaldasime oma ajalehes artikli «Tõesti, tõesti, me ei ole üksi». Kahjuks tuleb tunnistada, et üks väike osa sellest oli ennatlik.

Nii näiteks ei ole toimetus suutnud kuidagi kinnitada, nagu oleks ühendus leidnud aset just laineribal 10,1971 MHz. Lihtsalt — ülikoolis on üksikuid agaraid tudengeid, kes omal alal tegutsedes alma mater'i lehte huvitava informatsiooniga varustavad. Kuid suurem jagu artiklis avaldatud ideedest peaks kehtima ka siis, kui me vaatleme neid läbi XX sajandi teadmiste prisma.

TOIMETAJA H. PALAMETS

Repliik

Pluss- ja miinuspoolelt

Kui möödunud aasta sügisel Ajaloo-Keeleteaduskond õppetöö parema korralduse nimel õhtupoolsesse vahetusse üle viidi, sai see üliõpilaste poolt üsna erineva vastuvõtu osaliseks. Ühed, kel hommikul ülestõusmisega raskusi, leidsid selle endale meelepärase olevat, teised jälle arvasid, et kipub nagu liiga öö peale jääma, ja et ega see hommikul varem ärkama küll sunni. Kolmandad uskusid, et küllap ikka kergemaks läheb: kaob vajadus teatris ja teistel õhtustel üritustel käia, saab vaba aega olema ja ega üks tõsine töömees ülepea hooligi lullilöömisest. Vaimuvalgust läheb kõige vähem keele- ja kirjandusinimestel vaja, lisati. Pealegi selgus statistikast, et talvisel eksamisessioonil paranesid tulemused, kuigi ka sessioon ise oli kerge (aga see ei puutu muidugi asjasse). Loengute plaan muutus igatahes tihedamaks (seni kollitas ruumipuudus) ja tülikaid «auke» jäi vähemaks. Ning et noor inimene on üldse kohanemisvõimeline, siis vaibusid ka esmased tülimeeleolud ning viimaste loengute külastatavus stabiliseerus — varahommikuste tasemele.

Selle nädala esmaspäevast toodi ülikooli kodukorda sisse veel üks uuendus — nn. «akadeemiline veerandtund». Kahjuks puudusid andmed selle «klassikalise töökorra» kehtestamise põhiuste kohta. Ülikooli häälekandja vaikis, paliud õppeiõududest seda ei teadnud, räägimata üliõpilastest, kes on viimasel ajal jäänud kõige otsustatava kohta äraootavale seisukohale.

Tundub jällegi, et see sündis vaid hea nimel: hommikul ei tarvitse nii vara tõusta, väheneb «sissemagajate» hulk — ja veel tuhat muud eelist. Küllap siis mõeldi. Ja et ka õhtuses vahetuses ei toimunud erilist nihet paremuse poole — veerand tundi hiljem, noh, see ei muuda midagi, arvab teist igaüks —, siis näis kõik hästi olevat. Mis siis sellest, et viimane loeng lõpeb nüüd kell 22? Mis sellest, et viimane seanss kinos hakkab täpselt samal ajal? Mis sellest, et viimased söögipoedki suletakse kell 22? Ja mis sellestki, et söökla «Võit» just sellel ajal oma uksed lukku paneb? Ühe sõnaga — mis sellest, kas tudeng enne (kui kärmesti tegi) jõudis poest läbi lipata või sööklas poolkülma karbonaadi maitsta (taskukohasemat tolleks ajaks tavaliselt järele polnud jäänud) või ei. Mis sellest. Nüüd jäävad need liigsed jooksud ära, jääb üle enam vaba aega, paranevad taas eksamite hinded. On ju vana tõde, et tühi kõht on kõige parem stiimul (tõsi küll — ka kõige parem kokk), seevastu inimene, kel kõik olemas, ei tunne vajadust püüda millegi kõrgema poole.

J. KAKSLAAN

ÜTÜ

TRÜ ÜTÜ psühhiaatriaringi koosolek toimub kolmapäeval, 14. aprillil kell 18 Tartu Vabariiklikus Kliinilises Psühhoneuroloogiahaiglas.

PÄEVAKORD.

1. Psühhiaatrilise ekspertiisi seadusandlikud alused — A. Sall (ravi V k.).

2. Haige demonstratsioon — O. Lõndso (ravi III k.).

Ringi juhatus

See pole tabu

Arstiteaduskonna järjekordsel teaduslikul lektooriumil saab arutluse objektiks seksuoloogia probleemi käsitlemine kaasajal. Seksuoloogia küsimused on ammu lakanud olemast mingi tabu ja seda täiesti õigustatult.

Inimese harmooniline areng, suhted ühiskonnas ja perekonnas sõltuvad väga suurel määral siiski ka seksuaalalastest teadmistest. Vastavat selgitustööd — seksuaalkasvatust — on hakatud viimasel ajal tegema mingil määral. Ei saa ju pidada loomulikuks, et paljudele on peensusteni teada põllumajandusloomade sigivuse, aretuse jne. bioloogilis-füsioloogilised aspektid, samas aga teadmised armastuse, seksuaal- ja abieluprobleemidest on õige udused. Veelgi halvem, kui nende probleemide kohta teadmiste hankimine seostub mingi ähmase ja halvamaigulise mõistete puntraga, kus ei osata vahet teha *sex*'i, seksuoloogia, seksuaalhäirete, pornograafia vahel.

Põhiettekande teeb Tartu Vabariikliku Kliinilise Psühhoneuroloogiahaigla peaarst dr. H. Kadastik. Vaatluse alla tuleb võrdlemisi palju probleeme, nagu seksuoloogia aspektid (bioloogiline, füsioloogiline, psühholoogiline, sotsiaalne, juriidiline, pedagoogiline ja meditsiiniline), panseksualism, seksuaalfunktsiooni iseärasused võrreldes teiste füsioloogiliste funktsioonidega, norm ja patoloogia piiritlemine seksuoloogias, seksuaaldisharmoonia vältimine jne.

Lektoorium toimub 14. aprillil algusega kell 17.30 Lutsu t. 2 (Uues Anatoomikumis).

A. KALLIKORM

ÜVAK

Ümber pandult tähendab see Üliõpilaste Vastastikuse Abistamise Kassat.

Nagu nimi ütleb, on siin tegemist raha laenamise võimalusega mitmesuguste hädavajaduste korral.

Krediteerimistingimused.

- Vajalik liikmestaaž (ainult 2 kuud!). Sellepärast ongi kõigil kasulik liikmeks astuda just praegu — s. o. aprillikuu stipendiumi arvelt, et juunis laenu saada.
- Sisseastumismaks 20 kop., liikmemaks 20 kop. kuus.
- Ülikoolist lahkumisel makstakse liikmemaksud tagasi.
- Laenata saab kuni 50 rbl. tasumistähtajaga 5 kuud, mida soovi korral võib pikendada.

Lähemat informatsiooni saate Üliõpilaste Vastastikuse Abistamise Kassast, söökla maja III korrus, igal neljapäeval kl. 18—20.

Kursuste volinikud, rutake nimekirjade ja liikmemaksude toomisega.

ÜVAK juhatus.

100 suusakilomeetrit

Kas olete esitanud suusataja kaardi TRÜ Spordiklubisse ja saanud sealt nägusa käiseembleemi?

12. aprillil kell 12 loositakse Spordiklubis laekunud kaartide omanike vahel välja 15 auhinda.

3 meest ja 3 naist, kes on ametlikel üritustel kõige rohkem kilomeetreid läbinud, autasustatakse erilauhindadega.

U. VOOLAID

Tartu Riiklik Ülikool nr. 11, reedel, 9. IV 71. a. lk. 4

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 2118. MB 03598.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 12 Reedel 16. aprillil 1971. a. XXIII aastakäik

NLKP kongressi noorsooprogramm

Noorsugu moodustab praegu enamiku maailma rahvastikust. NSV Liidus on alla 30-aastasi noori üle poole elanikkonnast. Noorsugu on meie tulevik ja sellepärast on mõistetav partei eriline tähelepanu noorte probleemidele.

NLKP XXIV kongressil arutati paljude probleemide hulgas ka Nõukogude noorsoo õpetamise ja kasvatamise ülesandeid. NLKP KK aruandes anti põhiseisukohad komsomoliorganisatsiooni koha ja ülesannete kohta järgneval viisaastakul. Kongressil esines ÜLKNÜ KK esimene sekretär J. M. Tjaželnikov.

L. I. Brežnevi ettekandes rõhutati, et «partei on pööranud ja pöörab ka tulevikus rohkesti tähelepanu noorsoo probleemidele, tema muredele ja huvidele». Komsomoli keskse ülesandena märgiti keskkomitee aruandes noorte kasvatamist kommunistlike ideede vaimus. Tõsist tööd selles suunas teevad noored kommunistid. Viie aasta jooksul NLKP ridadesse astunuist moodustavad komsomolisoovitustega noored 45%. Partei soovitas noortel kommunistidel jätkata tööd komsomoliorganisatsioonis. Ülesandeid seatakse noorsoo kommunistliku kasvatuse probleemide teoreetiliseks uurimiseks. Senised uurimused on paraku olnud veel pinnapealsed.

NLKP KK aruandes märgiti, et komsomoliorganisatsiooni kaudu toimub noorsoo osavõtt ühiskonna juhtimisest. Positiivne on, et viimastel aastatel kasvab komsomoli ühiskondlik-poliitiline aktiivsus, osavõtt riigivõimuorganite tööst.

Oluline on mõte, et komsomol peab diferentseeritult lähenema erinevatele gruppidele. Praktilises komsomolitöös esineb praegu olukordi, kus ühesuguse mõõdupuuga lähenetakse koolinoortele, töölisnoortele, üliõpilastele.

Keskse kohal aruannetes kongressile olid noorsoo hariduse probleemid. Möödunud viisaastakul saavutati olukord, kus peaaegu 80% õpilastest pärast 8-klassilise kooli lõpetamist omandas keskhariduse. Järgneval viiel aastal on suund üldisele keskharidusele. Pedagoogikutset omandavate noorte ette tõusevad järjest keerukamad ülesanded. Tuleb osata õpetada ja kasvatada ka keskpäraste ja väheste eeldustega noori. See aga nõuab, et kõrgemas koolis omandataks võimalikult enam teadmisi ja kogemusi. (Siinjuures veel niipalju, et kongressil otsustati tõsta õpetajate palka alates 1. septembrist 1972. a. 20%).

Möödunud viisaastakul sai meie maa juurde üle 7 miljoni kõrgema ja keskerihariduse spetsialisti. Avati üle 60 kõrgema õppeasutuse, neist 9 ülikooli. Uuel viisaastakul saab kõrgema ja keskerihariduse 9 miljonit noort. Selle ülesande täitmiseks kavandas partei plaanid kõrgemate koolide õppe- ja materiaalse baasi tugevdamiseks.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu esimehe A. N. Kossõgini ettekandes märgiti, et praegu kooli astuvad noored hakkavad arendama meie maa majandust ja kultuuri sajandi üheksakümnendatel aastatel ja XXI sajandi algul. Silt järeldub, et nooruses saadud haridus saab olla ainult baasiks, mille alusel toimub hiljem pidev teadmiste täiendamine. Kõrgema kooli üheks oluliseks ülesandeks jääb iseseisva töö õpetamine noortele, mõtlemisoskuse ja teadusliku töötamise algkogemuste andmine. Õppeprogrammide ja meetodite pidev uuendamine ning täiustamine teaduse ja tehnika arenguperspektiivide suunas loob eeldused, et noor põlvkond suudab sajandivahetusel edasi viia meie maa arengut.

Kõiki üliõpilasi rõõmustab kindlasti asjaolu, et alates 1. septembrist 1972. a. suurendatakse stipendiume keskmiselt 25%.

Tartu Riikliku Ülikooli üliõpilaskomsomol on viimastel aastatel tõstatanud mitmeid tähtsaid probleeme ja osa võtnud nende lahendamisest. Märkigem siinjuures otsinguid õppetöö efektiivsemaks korraldamiseks, üliõpilaste tõsist suhtumist teaduslike tööde tegemisse. Komsomolis on tähtsal kohal liikmete informeeritus nii sisekui ka välispoliitilistest sündmustest. Viimasel viiel aastal on palju ära tehtud üliõpilaste kultuurilisel kasvatamisel, silmaringi laiendamisel, peremehetunde loomisel. Ees aga on tõsised ülesanded. Võib öelda, et paljudes lõikudes töö avardub, sest igal aastal saabub uus täiendus keskkoolidest. Kuid sõlmprobleemidega tuleb lähematel aastatel edasi minna. Nende hulka kuulub näiteks üliõpilaste osavõtt ülikooli juhtimisest, kus on veel kasutamata võimalusi (üliõpilaste arvamusi on teaduskondade õpetatud nõukogudes harva kuulda). Häid perspektiive lubab omavalitsuse süsteem, kui oskame seda täie tõsidusega ellu viia ja edasi arendada. Ees seisab teaduskondade metoodiliste nõukogude ja üliõpilaskomsomoli ühine töö õppeprotsessi täiustamisel. Üliõpilaste tööst ja suhtumisest oleneb suures osas, kas meie ülikooli õppe-teaduslik töö vastab tänapäeva nõuetele ja kas üliõpilased ise on rahul õppetöö korraldusega.

Praktika on kinnitanud, et juba järgmisel aastal peaks muutma leninliku arvestuse läbiviimist kõrgemas koolis. Otstarbekam on korraldada kaks korda stuudiumi jooksul ühiskondlik atesteerimine, mille tulemusi reaalselt arvestataks nii kitsama spetsiaalsuse valimisel kui ka tööleasumisel.

Üliõpilasnoorsoo osa on avardunud otseselt ka tootmise sfääris. Näiteks on EÜE-71 plaanis teostada ehitustöid 2,2 miljoni rubla ulatuses. Kavas on üliõpilaste osavõtt ülikooli väljaehitamisest. Peab ju viisaastakul valmima 2 ühiselamut, füüsikakorpus, auditooriumide maja.

NLKP XXIV kongress andis kaalukaid mõtteid ja ülesandeid noorsoo kasvatamiseks. Nagu teatas kongressikõnes ÜLKNÜ KK sekretär J. M. Tjaželnikov, kavandatakse komsomoliorganisatsiooni konkreetsed ülesanded kongressi otsuste täitmiseks lähemal ajal toimuval ÜLKNÜ KK pleenumil.

M. KUBO,
ELKNÜ TRÜ komitee sekretär

ACTA DIURNA

EKP TRÜ komitee kinnitas oma istungil 12. IV Arstiteaduskonna parteialgorganisatsiooni otsuse võtta NLKP liikmekandidaadiks sünnitusabi ja günekoloogia kateedri assistendid Helje Kaarma ja Ilse Kõiv ning Meditsiini Kesklaboratooriumi noorem teaduslik töötaja Peeter Roosaar.

*

Komitee samal istungil olid põhiküsimusteks ülikooli klubi töö käesoleval õppeaastal ning tsiviilkaitse olukord TRÜ-s. Arutelu käigus märgiti, et klubi tegevus on elavnenud. Kommunistide H. Trassi, A. Kisperi ja J. Villeri juhtimisel on aktiivselt tööle rakendunud klubi nõukogu, tegutseb mitu uut isetegevusringi (kammerkoor, pop-ansambel jt.), küllalt edukalt möödus klubi 10. aastapäeva tähistamine. Paranenud on üliõpilaste distsipliin ja käitumine klubis, tõhusamaks muutunud klubi ürituste reklaam. Selle kõrval esineb veel mitmeid raskusi ja puudujääke. Senini ei ole leitud kunstilist juhti. Ruumipuuduse tõttu on uute kollektiivide töölerakendamine peaaegu võimatu. Parandada tahab lastesektori töö. Klubi vajab hädasti kapitaalsemat remonti. Mitmete ürituste kunstiline ja ideoloogiline tase ei ole ülikooli vääriline, esineb küündimatust ja primitivismi. Läbimõtlematult ja sisuliselt ette valmistamata korraldatakse teaduskondadevahelist estraadikonkurssi «Kaligula». Endiselt on vähene õpejõudude osavõtt klubi üritustest. Pärast põhjalikku arutelu võttis parteikomitee vastu konkreetse otsuse klubi töö edasiseks parandamiseks.

Tsiviilkaitsealasest tööst meie ülikoolis andis ülevaate tsiviilkaitse staabi ülem Igor Sobolev.

Meil oli külas „Eesti Telefilm"

Kaader filmist «Kolme katku vahel» Balthasar Rüssow — G. Ots.

Kaader filmist «Kolme katku vahel».

Ligemale 300 üliõpilast ja õppejõudu kogunes 12. aprillil Vanemuise tn. 46 suurde kinoauditooriumi, et näha ja kuulda «Eesti Telefilmi» viimase aja loomingut ja loomingust. Nagu ilmnes «Eesti Telefilmi» toimetusekolleegiumi peatoimetaja Endel Haasmaa sissejuhatavast sõnavõtust, on «ET» liiduvabariikide analoogiliste stuudiote hulgas toodangu mahult 2.—3. kohal (ees on ainult ukrainlased), küsjuures maht ei jää palju maha «Tallinnfilmi» omast. Viimase viie aasta jooksul on telefilmitegijatel valminud kõikides žanrides ligi 90 filmi, nende hulgas Kesktelevisiooni tellimusel ka täispikkusega õppefilme kõrgemast matemaatikast. 25 telefilmi on leidnud tee 38 välisriiki, olles seal omamoodi Nõukogude Eesti tutvustajateks. Nende riikide hulgas on peaaegu kõik sotsialismimaad, enamik Araabia riike, aga ka sellised kapitalistlikud riigid nagu USA, Lääne-Saksamaa ja Uus-Meremaa. Rahvusvahelistelt ja üleliidulistelt ülevaatustelt on ära toodud 19 auhinda. 125-liikmelise kollektiivi kohta on seega tulemused igati tublid.

Suure huviga jälgiti dokumentaalset reportaažfilmi «Mina ise» (režissöör Virve Koppel, operaator Mati Põldre, stsenarist-reporter Rein Karemäe), omalaadset sotsiaalpsühholoogilist uurimust inimese osast kollektiivis. Võlus just filmi vahetus ja siirus, tõstatatud probleemide elulisus. Tugev aplaus filmi lõpul kinnitas, et vaatajaskonnale film meeldis.

(järg lk. 2)

ÜLIÕPILASED

JUHAN SMUUL

13. aprillil 1971. a. suri ootamatult Lenini ja riikliku preemia laureaat, Eesti NSV rahvakirjanik, EN Kirjanike Liidu juhatuse esimees Juhan Smuul. Eesti nõukogude kirjandust on tabanud asendamatu kaotus.

Juhan Smuul sündis 18. veebr. 1922. a. Koguva külas Muhu saarel. Kirjandusse tuli ta Suure Isamaasõja ajal luuletusega «Noorimale õele». Kogu sõjajärgse eesti kirjanduse arengutee on kõige tihedamalt seotud Juhan Smuuliga. EN Kirjanike Liidu juhatuse esimehena oli ta vabariigi kirjanduselu organiseerija ja meie eredamaid kirjanduslikke talente. Tema «Järvesuu poiste brigaad» (1948), «Mina — kommunistlik noor» (1953), «Mere ja taeva vahel» (1959), «Kirjad Sõgedate külast» (1955), «Muhulaste imelikud juhtumised...» (1955), «Jäine raamat» (1959), «Lea» (1959), «Kihnu Jõnn» (1964), «Polkovniku lesk» (1965) ja teised luule-, proosa- või draamateosed pakkusid alati värskeid mõtteid, paistsid silma uute väljendusvahendite rohkusega. Ilukirjanduslike teoste kõrval köitsid tähelepanu Juhan Smuuli ettekanded Kirjanike Liidu kongressidel, ankeedivastused ajakirjandusele, artiklid, laastud, sõnavõtud.

Juhan Smuul taotles järjepidevalt, et meie kirjandus areneks sisemise rikkuse, kunstilise meisterlikkuse, ideelise sügavuse suunas ja hindas eriti kõrgelt kirjanike sotsiaalset südametunnistust. «Meil, kirjanikel, peab olema madal valulävi kõige suhtes, mis on valutavat ja valutegevat meie ümber. On hea, kui inimeste mured murravad meisse sisse takistamatult, piinavalt, muutuvad osaks meist endist, raspeldavad meie südant. Sel puhul meie ehk kulume kiiremini, läheme varem halliks, meie päevades pole õiget rahu, kuid teisiti elada pole mõtet.»

Kõige selle nimel elas ja kirjutas Juhan Smuul, kes nüüd on manalameeste hulka läinud. Püsima jääb ajast aega aga tema looming.

TRÜ kollektiiv

Akadeemik JOHAN VAABEL

10. aprillil lahkus elavate hulgast pärast rasket haigust 72. eluaastal NLKP liige, Eesti NSV TA akadeemik, õigusteaduse doktor, professor Johan Vaabel.

1931. aastast oli Johan Vaabel Tartu Ülikooli õppejõud. 1934. aastal valiti ta kateedri professoriks.

Johan Vaabel võttis 1940. aastal aktiivselt osa nõukogude võimu taaskehtestamisest Eestis. Eesti Panga presidendina ning rahanduse rahvakomissari asetäitjana oli tal olulisi teeneid noore Nõukogude riigi rahanduse korraldamisel. 1941. ja 1944.—1945. aastatel oli ta Tallinna Polütehnilise Instituudi majandusteaduskonna dekaan.

Suure Isamaasõja aastail töötas Johan Vaabel Nõukogude tagalas, täites Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogult saadud vastutusrikkaid ülesandeid. 1942. aastal määrati ta uuesti vabariigi rahanduse rahvakomissari asetäitjaks. Naasnuna evakuatsioonist, asus ta juhtima Tallinna Polütehnilise Instituudi finants- ja krediidimajanduse kateedrit.

Johan Vaabel oli Eesti NSV Teaduste Akaeemia asutuste üks organiseerijaid. Aastatel 1946—1951 ja 1964—1968 oli ta akadeemia asepresident. Kuni 1964. aastani jätkas ta õppetegevust Tallinna Polütehnilise Instituudi kateedrijuhatajana ning täitis muidki kohustusi. Johan Vaabel oli Eesti NSV ühingu «Teadus» asutajaliige.

Akadeemik Johan Vaabel aitas ette valmistada terve põlvkonna rahandusala asjatundjaid. Ta oli rea uurimuste autor finants- ja administratiivõiguse ning rahandusstatistika alal.

Johan Vaabelit valiti korduvalt Tallinna Linna Töörahva Saadikute Nõukokku. Tema tegevust hinnati Tööpunalipu ordenitega, ordeniga «Austuse märk» ning medalitega.

TRÜ kollektiiv

Komsomoliaktiiv Käärikul

KÄÄRIKUL olid 1.—2. aprillil koos osakondade komsomolisekretärid, komitee liikmed. Seminariosas kuulati ära EKP Tartu Linnakomitee I sekretäri J. Loti ülevaade möödunud viisaastaku tulemustest Tartu linnas. Huvi tekitasid Tartu kui tulevikus põhiliselt ülikooli- ja teaduselinna perspektiivid. Ülikooli õppe- ja teadusliku töö probleemidel, aga ka kasvatustöö korraldamisel ülikoolis peatus ülikooli parteikomitee sekretär K. Koger. Mõnede selle vestluse käigus tõstatatud probleemide kohta on lähemal ajal kavas arutlus.

Peeti vestlusring ülikooli klubi töö kohta. Klubi on praegu väga populaarne, suund on sisukatele nädalalõpuprogrammidele. Üliõpilasi häirib mõnikord lubatav ülemajutamine, orkestri ühekülgsus ja staaritsemine.

Komitee sekretäri asetäitja S. Kallas peatus meie maa majanduspoliitika sõlmprobleemidel. Seminaril arutati ka omavalitsusega seotud küsimusi. Kuidas omavalitsust praegusel etapil ellu viia, sellest rääkis komitee sekretär M. Kubo. Arutati veel ülikooli komsomolielu aktuaalseid probleeme. Nagu Käärikul kombeks, tehti sporti, lasti kelgumäel liugu, käidi saunas, tantsiti, tehti isetegevust, sai päikestki võtta.

M. KURT

Meil oli külas „Eesti Telefilm“

(Algus 1. lk.)

Kohtumise naelaks kujunes täispikkusega kunstilise telefilmi «Kolme katku vahel» (käsikiri Jaan Kross, lavastaja Virve Aruoja) läbivaatamine ja sellele järgnenud arutelu. ÜTÜ ajalooringi liige Tiit Rosenberg tutvustas Balthasar Rüssowit kui ajaloolist isikut, andes sisuka ülevaate selle keskaja tuntuma eestlase ja nimeka kroonikakirjutaja tegevusest.

«Kolme katku vahel» pälvis põhiliselt heakskiitva hinnangu. Märgiti näitlejate õnnestunud valikut, tublit operaatoritööd, lakoonilisi väljendusvahendeid. Mõnevõrra segas teatav fragmentaalsus (seda just filmi esimeses pooles), pinge puudumine, kohati lõpuni mängimata stseenid. Peaosaliste — Georg Otsa, Raine Loo, Heino Mandri, Voldemar Panso jt. mäng oli tunnustustväärıv.

Kohtumise lõpul vastas V. Aruoja üliõpilaste küsimustele ja kõneles «Kolme katku vahel» saamisloost.

Praegu väntavad televisiooni filmiinimesed Tartus lühifilmi P.-E. Rummo stsenaariumi alusel. Valmimisjärgus on neljaseerialine telefilm «Lindpriid» Eessaare Aadu ainetel. Jääb loota, et ka tulevikus ei hoia «ET» kollektiiv oma filmiküünalt vaka all (paljudel üliõpilastel puudub ju telesaadete jälgimise võimalus) ning toovad oma loomingu paremiku Tartu akadeemilisele noorusele vaadata ning arutada.

R. SINIVÄLI

Paar nädalat tagasi kohtusid ühises kohvilauas ülikooli komsomolikomitee ideoloogiasektori ja Tartu Noorte Autorite Koondise liikmed. Kohal oli ka Kirjanike Liidu Tartu osakonna vastutav sekretär K. Kääri.

Räägiti põhiliselt noorte autorite proosast ja luulest. K. Mälberg ja Jaak Allik ajakirjas «Noorus» ilmunud tööde põhjal, E. Laido ja L. Iher NAK-ist aga andsid ülevaate kahe kirjanike kongressi vahelisest noorte loomingust.

* * *

«Nooruse» luule 1970

JAAK ALLIKU SÕNAVÕTUST

● Kirjanduses ebakompetentsena ja erialalt ajaloolasena kasutasin ajaloolist lähenemist ja tutvusin «Nooruses» 1950., 1960. ja 1970. aastal avaldatud luulega.

● Statistika näitab, et 1950. a. esines «Nooruses» originaalluulega 30 autorit, 1960. a. 11 ja 1970. a. 28. Sellise statistika põhjusi püüdsingi otsida.

* 1950. A. AVALDATUD LUULELE OLI OMANE:

1. Kujutatava objekti ja luuletaja täielik lahusolek. Luuletaja kirjeldab mingit välismaailma sündmust, tema enda kohta me midagi teada ei saa. Seetõttu on luuletusi kerge ka temaatiliselt liigitada (ülesehitustööd, sõda, välispoliitikat jne. kajastavateks).
2. Luule sisuline ja funktsionaalne ühtsus kõige muu ajakirjas avaldatuga. Kõik žanrid olid ajakirjas koondunud ühise eesmärgi — kunsti propagandistlikkasvatusliku funktsiooni täitmiseks. Kunsti teised funktsioonid olid nagu tagaplaanile jäänud.
3. Teostuselt oli luule deklaratiivne ja väheütlev. Mingit uut informatsiooni lugeja sellisest luulest ei saa, sest luuletajal pole nagu midagi enda seisukohalt öelda käsitletava teema kohta ja ta ei püüagi seda teha.
4. Iseloomulik oli kirjanduselu käsitlemise ja kirjanduskriitika rohkus ajakirjas. Noorte loomingut analüüsitakse ajakirja kuues numbris ja tuleb öelda, et ka tolleaegset kriitikat selline luule ei rahuldanud.

* 1960. A. «NOORUSE» LUULELE OLI ISELOOMULIK,

1. et luuletaja kujutab endiselt välismaailma, kuid läbi oma kahtluste, mõtete ja tunnete. Subjekt paigutub nagu kujutatava objekti sisse. Luuletatakse rohkem endast kui ühiskonnast, kuid alati siiski endast kui ühiskonna liikmest. Temaatikasse tekivad enesekohased eetilised ja üürilised teemad.
2. Tõusnud on luule kommunikatiivne funktsioon. Luule on nagu paljude inimeste mõtete ja tunnete vahendajaks, keeleks, milles poeet kõneleb oma tundmustest lugejaga.
3. Luulele on omane optimistlik põhitoon.

* Luuletada nii, et luuletajal endal oleks midagi kujutatavale esitada, et ta räägiks üheaegselt nii endast kui ka millestki üldtähenduslikust, on arvatavasti palju raskem. Need luuletajad, kes tollal end «Nooruses» avaldada tahtsid, seda oluliselt ei osanud. Teistsuguse, väheütleva, primitiivse luule trükkipääsemist aga toimetus ilmselt pidurdas või oli sellist koguni juba piinlik kirjutada. Teatavasti ilmusid 1958. a. «Söerikastaja», 1959. a. «Unistaja aknal», 1960. a. «Maa on täis leidmist», mis olid uue, mõtestatud luule eeskujudeks tol ajal.

* 1970. A. «NOORUSE» LUULET LUGEDES HAKKASID SILMA JÄRGMISED JOONED:

1. Tundub, et on leitud uus kõrvaltee luule üldtähenduslikkusest, lugejale midagi ütlemise vajalikkusest.
2. 1950. aasta objekti kõrvalt kujutamine ja 1960. aasta objekti subjektiivne kujutamine on asendunud subjekti, s. t. luuletaja enda sisemaailma subjektiivse kujutamisega.
3. Põhimõtteliselt on see tee täiesti võimalik ja ka tõesti head luuletused sel teel võimalikud (E. Mihkelson), kuid sel teel on ka niisama kerge sõnu ritta seada kui 1950. aastalgi, ilma et neil ridadel oleks mingit sisulist funktsiooni kellelegi muule kui ehk loojale endale.
4. Et noorte luuletajate sotsiaalne ja ka puhtisiklik kogemus on ilmselt üsna sarnased, on ka nende luule tihti lausa äravahetamiseni sarnane. Teda kannab põhiliselt sõnadeks konstrueeritud meeleline kujund, millele mingi kommunikatiivse tähenduse andmine nõuab tunduvalt suuremat meisterlikkust kui see «Nooruse» autoreil on.
5. Teistest tõusevad tunduvalt esile P.-E. Rummo «Kuivanud peiar» ning T. Liivi ja J. Üdi luuletused just seetõttu, et neid kannab mingi isiklikult läbitunnetatud ning omanäoliselt väljendatud mõte.
6. Möödunud aastal pole peaaegu ühtki «Nooruse» numbrit, kus keegi ei luuletaks surmast. Asi pole mitte selles, et luule on liialt pessimistlik, vaid selles, et ka surma kohta pole enamikul luuletajail midagi omanäolist ja kunstiliselt kandvat öelda ning surma kujundi luuletusse toomine tundub suures osas vaid edvistamisena.
7. Tuleb konstateerida ka luuletuste temaatika järsku kitsenemist ja otseste ühiskondlike mõistete ja teemade vältimiset 1970. aasta luules. See konstateering pole üleskutse tagasi otseseid sotsiaalseid norme sisaldavale luulele, kuid ma olen veendunud, et head luulet saab kirjutada igal teemal niisamuti nagu halbagi.
8. Kirjanduselu ja -kriitika puudub ajakirjas peaaegu täiesti.

● **Kokkuvõtteks** tundub, et üldpilt «Nooruse» 1970. a. luulest sarnaneb dialektiliselt 1950. a. omaga. Äärmused teatavasti objektiivselt ju kattuvad. Tol ajal peeti trükkimisväärseks luuleks kõrvaloleva publitsistliku materjali illustreerimist, ilma et sellele millegi omapoolse lisamine nõutav olnuks. Nüüd peetakse trükkimisväärseiks küllaltki irratsionaalseid subjektiivseid meelisklusi ja ka siin pole nõutav millegi mõtestatu lisamine. Tundub, et raske pole mitte kirjutam'ne, vaid raske on mõtestamine, millegi omapoolse ütlemine selliselt, et see ka teistele midagi tähendaks. Tore, et ka sellise hea luule hea näite leiab «Noorusest», tõsi küll 1971. a, 1. numbrist, kus on avaldatud kolm Hando Runneli luuletust.

Uued nimed lühiproosas

1. Eesti Kirjanike Liidu kahe viimase kongressi vahelistel aastatel (1966—1971) on lühiprosaistidest ainukesena eraldi raamatuga debüteerinud Vaino Vahing. Tema «Lugu» ilmus kirjastuse «Perioodika» väljaandel. Potentsiaalsed Kirjanike Liidu liikmed täitsid ajakirjade «Noorus» ja «Looming» lehekülgi kokku 199 palaga 68 autorilt. Neist viljakamad olid **V. Vahing** — 21 pala («Lugu» kaasa arvatud), **J. Kruusvall** — 18, **R. Saluri** — 13, **K. Saaber** — 11, **J. Tuulik** — 7, **P. Hint** — 7, **T. Kallas** — 6 ja **A. Maripuu** — 6 palaga.
2. **Tegelaste** hulgas on ootuspäraselt palju **noori.** Abituriendid, keskkooli ja meditsiinikooli õpilased, üliõpilased, töötavad noored, sõdurid, ohvitserid, geoloogid, ehitajad, meremehed, kalurid, müüjad, õpetajad, ehitusinsenerid, korrektorid, medõed, teaduslikud töötajad, ülikooli õppejõud, ajakirjanikud, tislerid, trükitööline, korvpallurid, hipid, aspirandid, laborandid, romaanikirjanik.

Vanemaealistest tegelastest: teadlased, ehitajad, meremehed, vanad kolhoosnikud, sõjainvaliidid, kirurg, kraavikaevaja, metsavaht, kütid, paemurdja, rätsep, autojuht, raamatupidajad, möbelsepad, komitee esimees.

3. **Tegevuskohtadest** esineb kõige rohkem Eesti. Seoses tinglikkuse kasvuga proosas toimub 31 loos tegevus teadmata kus.
4. **Tegevusaeg** on tänapäev 182 korral, aastad 1940/41 ühel ja 1941/45 kaheksal korral, keskaeg kolmel korral.
5. Järelikud on ka **probleemid** täiesti tänapäevased:
   1) töö, noore inimese tööle asumine, töö organiseerimine, tööjõu puudus ehitustel;
   2) meie ametiühingutöö vajalikkus või mittevajalikkus;
   3) noore inimese kujunemine;
   4) vanemate inimeste väljakujunenud karakterid, tegurid, mis neid kujundasid;
   5) eneseteostamise piiramine, kuigi «kõik teed on lahti»;
   6) nn. poisi-tüdruku e. noore armastuse lood;
   7) sõjalis-patriootilised jutustused (Kalju Saaber puudutab seda teemat viies jutustuses; tugevaim on Jüri Tuuliku «Legendaarne kindlus»);
   8) mugavad äraelajad e. tõusikud e. ükskõiksed on juba rohkem kirjutanud autorite kohtumõistmise all.
6. Kirjanduslikku ilma on teinud kõige suurema esinemissagedusega **autorid**. Meeldiv tõdeda, et nad ka kvaliteedilt tugevad on.
   a) **Teet Kallas** — kõige traditsioonilisema kujutamislaadiga. Ta tegelaste tegutsemisraadius on avardunud nii laiuti kui sügavuti.
   b) **Ülo Tuulik** — kirjutab tõsiselt inimesest inimese nimel: inimene peab olema midagi, inimeste vahel on midagi väga ilusat.
   c) **Jüri Tuulik** — vahel teeb nalja, vahel lausa lõikab tõsidusega. Tugevaim — juba nimetatud «Legendaarne kindlus». Imehea huumori ja kerge pilaga on neli Abruka pala: «Kaunid suvepäevad», «Aprillipõrsas», «Timmu Lakaluuk, triivmeister» ja «Benjamin Üleaiakargaja, tüürimees».
   d) **Toomas Vindi** «Vanaeide surm», «Võimalus», «Pärastlõunal» ja «Külaline» on kirjutatud hea väljapeetusega, selge autoripoolse hoiakuga, sõnastus on viimistletud.
   e) **Jaan Kruusvall** kasutab mitmeid eri laade ja võtteid, katsetab järjest, kuid iga looga tõestab, et temast proosaülevaadetes enam mööda minna ei saa.
   f) **Kalju Saaberi** algajalikud katsetused 1966. a. «Nooruses» on maad andnud tugeva fantaasiaga ja hea intuitsiooniga kirjutatud jutustustele «Tagasi šokolaadi juurde» või «268. Ilona».
   g) **Rein Salurilt** on siiani tugevamaks jäänud «Krahvi poeg». Tema lood on sageli meeleolupildid, veel sagedamini sisemonoloogid. Üks väheseid teadlaste ja teadlasehakatuste kujutajaid.
   h) **Vaino Vahing** intrigeerib lugejaid teemadega, inimeste näitamisega nii erinevatel tasanditel, et nad ei saagi üksteisest aru saama. Kiidetud on ta lakonismi. Väär on etteheide, et ta ei näe ühiskondlikku probleemi. Vahing on humorist («Mjäso zalivnoje» ja «Raport»). Peale «Vägistaja», «Etüüdi» ja «Loo» on ta kirjutanud ka «Jutu», «Kohvikuvisandid» ja «Kahevärvilise pastapliiatsi». 1971. a. ilmunud «Poeem» ja «Isale» viitavad toimuvale murrangule ta loomingus.
7. **Kokkuvõtteks.** Poor Yorick ütleb ühes «Nooruses» ilmunud arutluses, et õige lugeja usub elu, mitte kirjandust. Tõsi on, et kirjutada on veel pagana paljust. Rumalus oleks küsida 1966—1971 ilmunud lühiproosalt, kas tema poolt kujutatut on vähe või palju või hoopis parasjagu. Uued nimed meie lühiprosaistide hulgas räägivad ise enda eest.

E. LAIDO

JA NAK

LEELO TUNGAL

Tuules sünnib kummalisi pilvi.
LOSSIPARGIST SAI RUKKIPÕLD,
kivisild sõrmede vahelt
nõristab rohelist vett.
Tuules sünnib kummalisi pilvi.
Põllul kesk valmimisindu
näeb üks viljapea elupuu und.

Kui mõõduks võtta
punane vaip,
siis oleme kõndinud
armetult vähe.
Kui kohtad kedagi,
kelle teemõõduks on
punane vaip,
meenuta
kruusast teed
väikese maalinna juurde,
meenuta tolmuseid sangleppi
valge päikese all,
mõtle teele,
millel kurbus
teeskles su varju,
meenuta rada,
mis taevaga lõppes.
Naeratus peseb su südant
ja silmad on kasvamas kaugel.
Vaibuvad veenja sõnad.
Sinu silmi kaotades
on ta mõistev
ja armulik
oma mõõtmatul punasel teel.

Näed,
ma ei oska isegi keelata,
paluma pean,
kõndima, silmad mullal.
Täiusest rääkides,
isegi saamatu olla
on kättesaamatu mulle.
Näed, ma ei oska isegi keelata —
paluma pean,
silmad kuivanud linnamullal.
Tige muld... Ära süüdista teda,
vaid vaata, kui laiaks on saanud
minu headuse mõõdupuu
juured viljatus värvitus pinnas.

FJODOR TJUTTSEV

Viimne arm

Kuis vanas eas on meie arm
küll õrnem palju, kuid ka
ebausklikum...
Veel sära, sära, hääbuv sarm,
veel hetkeks lõkka lembeloojakul!

Pool laotust haaras vari juba,
vaid taamal läänes hõõgub taevakumm,
ah, õhtu, viibi veidi, luba.
et kestaks veel see imeline lumm.

Ja kui ka soontes veri kalguks,
see hellust meie südameist ei vii...
Oo, viimne arm, su kustuv valgus
on suurim õnn ja sämas tappev piin.

* * *

Ei haara mõistus Venemaad,
mõõt tavaline mõõta saa:
sest tal on eriline laad —
peab Venemaasse uskuma!

ANTS PAIKRE

AINO KALLAS

Soojärv Liivimaal

Rohtukasvand mädakaldad,
kaislaid hällitavad tuuled,
õõtsub neval vaevakaski,
õhus koovitajat kuuled.

Umbjärv nagu silm kesk soosid,
nukrus värelemas laugel,
mure piilub sügavikust —
vesi ükskord rabaks raugeb.

Kiviraske vaev, mis jäetud
kergendavast nutust ilma,
silm, mis tulvil pisaratest,
kuid ei veere ükski silmast.

LASSI NUMMI

Lagendik

Nii kuldselt küütlevana, tuhandete
kõrte värinal, sumenevale õhtule
andub kastene põld.
Maa ahistusest tulvil, rändab
videvik üle jõe nurmedele.
Raskena kõige all lebab muld.
Kuid üles, üha kõrgemale tõstab
taevas lauba üle ahistuse,
pimeduse vastu, kindla,
ja tajub läbi vaikuse tukse
jõgesid, maa raugenevaid huuli,
tuhande armastava silmaga vaatab maad.

Tõlkinud ANTS PAIKRE

Johannes Kalits — 50

Asi on nüüd nii, et kirjade järgi saab aprilikuu 20. päeval TRÜ NLKP ajaloo kateedri juhataja, ajalookandidaat dotsent **Johannes Kalits** täpselt 50 aastat vanaks. Noorusliku välimuse ja olemisega juubilar on sedavõrd paljutahuline isiksus, et ajalehe piiratud ruum lubab sellest kõigest vaid õige konspektiivselt pajatada.

Niisiis — Johannes Kalits on:

- **teadusemees,** kelle trükitud tööde nimekiri on õige aukartustäratava pikkusega;
- **sõjamees,** kes, relv käes, on võidelnud Suures Isamaasõjas ja kelle rinda ehivad 4 sõjalist ja 2 tsiviilala medalit;
- **kõnemees,** kel on eriline oskus leida mõnus kontakt kuulajaskonnaga, olgu need siis koolinoored, üliõpilased, kolhoosnikud, teadlased või pensionärid;
- **poliitikamees,** kes on valitud mitmesse partei, nõukogude ja komsomoli organisse, kes on olnud TRÜ komsorgiks ja TRÜ parteiorganisatsiooni sekretäriks, ülikooli poliitilise elu juhiks;
- **lehemees,** kes on teinud ajalehte «Edasi» ja nõu ning jõuga aitab praegugi kaasa ülikooli lehe ilmaletulekule;
- **reisimees,** kes on läbi sõitnud peaaegu pool maailma, täpsemalt — 20 riiki, kõikunud elevandi turjal ja kaameli küüru otsas, sõitnud laeva, aeroplaani, automobiili ja jalgrattaga;
- **kalamees,** kes hindab mitte niivõrd saaki kui püüki, kuid on siiski ilmatu uhke, kui kolmekilone havi landi otsa jääb;
- **rahulik mees,** kes ka kõige keerukamas olukorras «ei istu maha ega haka karjuma» (juubilari üks lemmikväljendeid), vaid nuputab alati välja õige lahenduse;
- **heatahtlik mees,** kelle poole võid ikka pöörduda, kui enda arust kitsas käes ja head nõu vaja.

Sellisele mehele soovib juubeli puhul kõike head

suur grupp sõbralikke
seltsimehi TRÜ-st

EÜE

Välisrühmadesse

avalduste vastuvõtmine lõpetati 10. aprillil. Soovi välismaale ehitama sõita avaldasid 143 tudengit. TRÜ ettevalmistav staap vaatas kõik avaldused läbi ja otsustas esitada kandidaatidena TRÜ komsomolibüroole kinnitamiseks 77 inimest (56% sooviavaldajatest). Kõige populaarsemaks sihtpunktiks oli Debrecen (45 avaldust), järgnesid Krakow (22), Güstrow ja Budapest (17), Praha (13), Sofia (10) ja Gliwice (9).

Avaldusi tuli kõigist teaduskondadest, kõige enam arstidelt, järgnesid Füüsika-Keemia- ja Ajaloo-Keeleteaduskond. Põhjendused selle kohta, keda sel aastal pole võimalik välisrühma kandideerima jätta (vt. ka ülikooli ajaleht 26. 03. 71.), saate teada ettevalmistavast staabist. (ph. 104, esmaspäev ja reede k. 16—18). Võite valida endale sobiva rühma koduvabariigis, sest ega välisrühmad viimast aastat eksisteeri ja mis peamine: aasta malevastaaži lisaks tõstab välisrühma saamise šansid järgneval suvel vähemalt kahekordseks.

VÄLISRÜHMADE lõplikud nimekirjad kinnitatakse **5. mail k. a.** EÜE Keskstaabi, kõrgemate koolide komsomolikomiteede esindajate ja välisrühmade komandöride ühisel nõupidamisel. Seejärel saab nimekirjadega tutvuda TRÜ ettevalmistavas staabis ja komsomolikomitees.

MÄGI-ALTAISSE, JAKUUTIASSE JA TADŽIKI NSV-SSE sõita soovijatel tuleks avalduste toomisega kiirustada.

NB! Avaldusi võtame vastu peahoone auditooriumis 104 esmaspäeviti ja reedeti kella 16 — 18.

TRÜ ETTEVALMISTAV STAAP

Ugandi regioon

EÜE

nendele, kes peavad lugu kaunist ja vaheldusrikkast Lõuna-Eesti maastikust, metsaga kaetud mäekuplitest ja nende vahel helklevatest järvesilmadest.

- Regioon hõlmab VÕRU, VALGA ja PÕLVA rajooni. Regiooni staap asub VÕRUS.
- Rühmade arv on sel aastal kuraditosin.
- Tudengeid mahub regiooni 270, lisaks veel 30 DEBRECENI üliõpilast.
- Lepinguline ehitustööde maht on 470,6 tuhat rubla.

PÕLVA rajoonis on kahele rühmale tööandjaks Põlva MEK.

RUUSA rühma elukohaks saab Ruusa sovhoosi keskuses Võhandu jõe kaldal asuv suurte rõdude ning mõnusate kambritega vana mõisahoone. Ehitamisele tuleb monteeritav sigala koos kõige juurdekuuluvaga. Objekt asub elukohast umbes 300 m kaugusel. Niisama kaugel on ka söökla. Rühma suurus on 20 inimest ja tööde eelarveline maksumus 40 tuhat rubla.

EÜE

RÄPINA rühm hakkab ehitama Räpina sovhoostehnikumile monteeritavat juurviljahoidlat ja ühe elumaja vundamenti. Elamiseks on mugavad ruumid, kus igamees saab ka söögipoolist. Värske puu- ja juurvili saab alati laual olema. Käejala juures voolab Võhandu jõgi. Rühmas 20 inimest, tööde maksumus 40 tuhat rubla.

VÕRU rajoonis on meie lepingupartneriteks Võru KEK, EPT Võru osakond ja üks eesti parimaid maaehitusorganisatsioone — Võru MEK.

Aastase vaheaja järel on sel aastal rühm VÄIMELAS. EÜE-71 ehitab siin monteeritavat sigalat ja veereservuaari. Rühm hakkab elama sovhoostehnikumi ühiselamus. Soodsad tingimused on Väimelas sporditegemiseks (kaks palliväljakut, tenniseväljak, staadion, siseujula) ja meelelahutusteks (siia tuleb tööd tegema ka TPI popansambel «Keldriline heli»). Tasub tutvuda haruldase pargiga. Lähedal on ka mitmed järved. Meeldiva suve saavad siin veeta 20 tudengit.

PAGANAMAA — lausa paganlikult ilus koht Läti piiri lähedal. 20 tudengile saab elukohaks KRABI koolimaja. Süüa hakkab valmistama rühma kokk. Mõnusat äraolemist pakuvad Kikkajärved. Piiri sovhoosis tuleb teha betoneerimistööd kahe sigala juures — maksumus 40 tuhat rubla.

(Järg 4. lk.)

Lõpetajate laager Käärikul

10.—12. aprillini leidsid lõpetajate esindajad peaaegu kõigist teaduskondadest diplomitööde lõpetamise kibekiirel ajal võimaluse osa võtta seminarlaagrist Käärikul. Selle kohta, mida oodatakse noorelt spetsialistilt — TRÜ lõpetajalt, millised on ülikooli edasiarendamise perspektiivid, mida huvitavat on teistes riikides, saadi informatsiooni sm-te A. Koobi, K. Kogre, TV väliskommentaatori S. Joffe ja T. Suti sõnavõttudest. Kirjandusprobleeme käsitles H. Runnel. L. Karu käest kuuldi sellest, millised probleemid ootavad noori spetsialiste ees pärast lõpetamist. Kui lisada, et reisimuljeid jagas R. Hunt ja aega jäi üle ka kevadise Kääriku jaoks ning spordivõistlusteks ja isetegevuseks, siis võib uskuda, et tegevust ja kuulamist jätkus kõigile.

D. VISNAPUU

ACTA DIURNA

Ülikooli alalisele isikulisele koosseisule korraldati käesoleva aasta 1. kvartalis 8-tunniline tsiviilkaitse lühikursus, mis lõpeb arvestusega. Ajaloo-Keeleteaduskonnas, Õigusteaduskonnas ja Füüsika-Keemiateaduskonnas on arvestused juba toimunud, teistes teaduskondades ja ülikooli allüksustes lõppemas. Kidaselt läheb asi administratiivmajandusosakonnas, kus esineb mahajäämus õppeplaanist. Ees seisavad tsiviilkaitse staabi ja sanitaarmalevate ulatuslikumad õppused.

Parteikomitee märkis ära tsiviilkaitsealase töö tunduvat hoogustumist viimastel kuudel ning tõstis selles osas esile kommunist I. Sobolevi kohusetundlikku ning aktiivset tegevust.

*

8.—10. aprillini toimus Füüsika-Keemiateaduskonna üliõpilaste teaduslik konverents. Avasõna ütles aulas rektor A. Koop. Ettekandega «Teadusliku maailmapildi kujunemisest» esines plenaaristungil füüsikaosakonna IV k. üliõpilane Ü. Kaevats. Plenaaristungi lõpul andis teadusala prorektor J. Tammeorg kätte diplomid vabariikliku üliõpilaste teaduslike tööde eelmise õppeaasta konkursi parimatele. Järgnes töö sektsioonides, kus 3 päeva vältel kuulati kokku üle 40 ettekande. Õppejõududest esinesid probleeme üldistavate loengutega prof. P. Kard, dots. U. Nõmm ja dots. K. Kudu.

*

Ühingu «Teadus» TRÜ algorganisatsioonil on valmimas annoteeritud loengute temaatika (seisuga kevad 1971), mis sisaldab üle 1000 loengu ülikooli kollektiivi ligemale 400 liikmelt. Temaatika paljundamist rotaprindil takistab seni asjaolu, et matemaatikud, füüsikud ja osa keemikuid ei ole esitanud oma ettekannete annotatsioone. Algorganisatsiooni juhatus avaldab lootust, et puuduvad annotatsioonid laekuvad lähemal ajal, nii et sellele vajalikule brošüürile saab anda rohelise tee minekuks loengute tellijate hulka.

*

Matemaatikateaduskonda saabus Ministrite Nõukogu korraldus võtta õppeplaani alates järgmisest õppeaastast lisaks senistele erialadele rakendusmatemaatika.

Venia legendi

Laupäeval, 24. aprillil k. a. k. 12 esineb peahoone aud. 138 loenguga dotsendikutse taotlemiseks TRÜ eesti keele kateedri dots. kt. Aino Valmet teemal «Kaudne kõneviis eesti läänemurdeis».

E. LAUGASTE,
Ajaloo-Keeleteaduskonna
dekaan

*

Teisipäeval, 20. aprillil k. a. kell 18 esineb peahoone auditooriumis nr. 232 avaliku loenguga dotsendikutse taotlemiseks TRÜ üldfüüsika kateedri dots. kt. V. Ruttas teemal «Õppeprotsessi süsteemne uurimine kõrgemas koolis».

J. LEMBRA,
Füüsika-Keemiateaduskonna
dekaan

Sise- ja välispoliitiline kommentaar

Esmaspäeval, 19. aprillil k. 16 toimub aulas õppejõududele sise- ja välispoliitiline kommentaar. Esineb dots. H. Metsa («Mõningatest majandusprobleemidest NLKP XXIV kongressil»). Välispoliitiline kommentaar on T. Alatalult, ettekanne «NLKP ajaloo võltsinguid kaasajal» dots. F. Kinkarilt.

PUHH

ENESETEOSTUS

REX

Veel enne, kui ta fuajeesse astus, tundsin, et tegemist on vaimuinimesega, kelle peas just praegu küpses grandioosne idee. Seda oli näha ta äraseletatud ilmest ja põletikuliste laugude alt kaugusse suunatud ähmasest pilgust. Aga tema punaka habeme karvade vahel lendlesid sädemed, nii suur oli aju sisemine pinge. Idee nõudis väljendamist, ideel oli kitsas.

Kärmelt astus vaimuinimene veekraani juurde, jõi paar ahnet sõõmu, loputas hambaid ja sülitas vee lurtsti välja. Siis kasvatas ta tiritamme, pani jalad seinale risti ja süütas sigareti. Sellega õnnestuski tal tähelepanu endalt kõrvale juhtida. Nimelt oli ta nagu kõik vaimuinimesed väga tagasihoidlik.

Nüüd vaimuinimene mõtles, ta mõtles väga pingsalt. Mõne hetke pärast aga lendas sigaret prügikasti poole, vaimuinimene hüppas elegantse saltoga jalgadele ja tormas peahoone paremasse tiiba. Trepist üles jõudnud, rebis ta lahti 228. auditooriumi ukse, samal ajal midagi põuest kiskudes. See oli 12-värviline pastakas, firma Walker, made in Italy. *Hetkegi peatumata — nii küpseks oli idee uneta öödel saanud — tormas ta eelviimase rea kõige aknapoolsema laua juurde ja kirjutas sahtlisse: MARIANN, SIND MA KUSKILT NÄPISTAN! Silmanähtavalt hakkas ta jõud raugema, tohutu pingutusega õnnestus tal veel lisada: KINDLASTI NÄPISTAN! Siis varises ta kokku.*

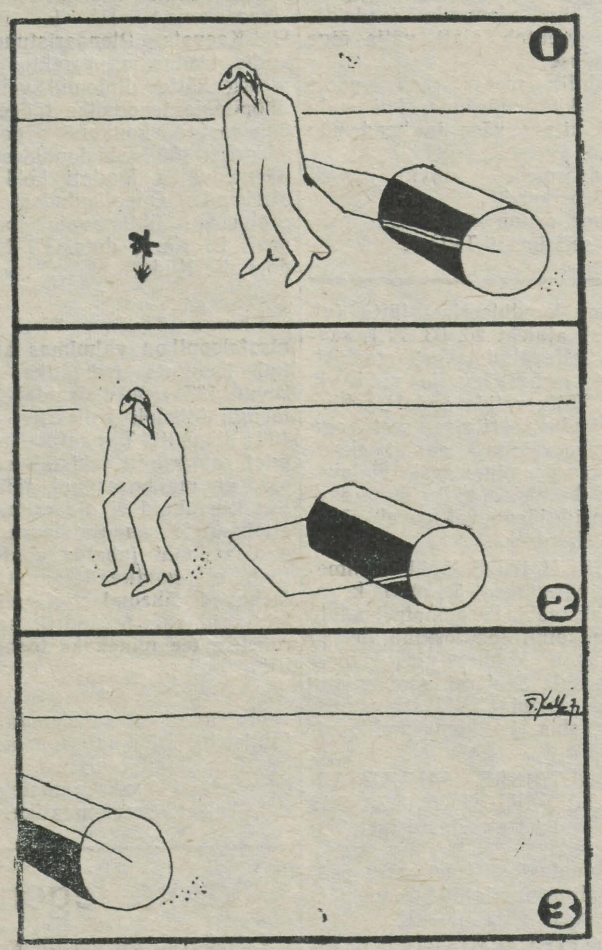

TOOMAS KALL.

EÜE

UUE-ANTSLA rühm leiab tööd «Edasi» kolhoosis. Kerkima hakkab seafarm, valmis peaks saama ka kauplus-söökla vundament — nii et põhiliselt montaažitööd. Elukohaks saab mitme tiigiga ümbritsetud vana meierei. Aga mõne kilomeetri kauguselt võib leida ka Lõõdla järve. Rühmas on 30 tudengit. Tööde maksumus 45 tuhat rubla.

EPA Võru osakond kindlustab tööga kaks maaparandusrühma — ANTSLA ja ROOSA, kuhu ootaks eriti EPA Metsandus- ja Maaparandusteaduskonna tudengeid.

ANTSLA rühm teeb kaldakindlustust ja drenaažitöid, ROOSAL ehitatakse välja turbaraba.

Antsla rühma elukohaks on Antsla sovhoostehnikumi mugav ühiselamu. Lähedal asub Urvaste järv. Kes romantilisemat elu tahab, tulgu ROOSALE — Mustjõe kaldal elatakse vagunelamutes. Rühma hakkab juhtima mullune Esso rühma meisterkomandör Arno Saar. Tähelepanelik lugeja mäletab kindlasti, et Esso mullu maaparandusrühmade arvestuse esimeseks tuli ja iga tudeng selle eest ka preemia tasku pistis.

Mõlema rühma suuruseks on 20 inimest ja ka tööde maksumus on võrdne — 20 tuhat rubla.

Valga rajoonis paikneb kuus rühma.

PIIRI rühm hakkab töötama Valga Remondi- ja Ehitusvalitsuse alluvuses Tallinna Kalinini Rajooni Laste Spordikoolile kuuluval objektil. Põhiliselt tuleb teha müüritöid. Rühm on juba komplekteeritud, valdava enamuse moodustavad TPI väravpallikoondise liikmed.

SANGASTE 20-liikmeline rühm hakkab ehitama samanimelises kolhoosis. Põhiliselt on siin hästi tasuvad betoneerimistööd. Rühma elukohaks saab Sangaste alev. Väike-Emajõgi ei jää mitte kaugele. Tööandjaks on Valga KEK ja tööde maksumus 30 tuhat rubla.

Sama organisatsioon on tööandjaks ka TAGULA rühma 20 tudengile. Elukohaks Tagula koolimaja, töökohaks Kalinini nim. miljonärkolhoos. Töid on siin mitmesuguseid — keskusehoone müüri ladumine, katuslae tegemine ja tuletõrje veemahuti montaaž — kokku 51 tuhande rubla eest. Süüa hakkab malevlastele tegema kolhoos ise.

KEENI rühm hakkab tööle Valga MEK-i alluvuses. Rühma mahub 20 inimest. Tööde eelarveline maksumus 51 tuhat rubla. Elukohaks saab talumaja Keeni sovhoosis ja põhilisteks töödeks montaažitööd.

EÜE

HELME — Helme Maakutsekool nr. 30 saab elukohaks 25 üliõpilasele. Süüa saab kutsekooli sööklas ja vihmasel ajal palli mängida kutsekooli võimlas. Tõrva, kus on järved, saab Helmest 3 km, aga Õhne jõe äärde on kõigest 1 km. Põhilisteks töödeks müüriladumine, betoneerimine, katusekatmine, kokku 40 tuhande rubla eest.

Kes tahab töötada ja elada koos DEBRECENI tudengitega, peab valima KARULA. Tööd on Karula sovhoosis kuhjaga, loodus maalilne ja järgmisel aastal saab vahest Debrecenigi sõita.

Mis muud kui kõigile tulevastele ugandilastele kerget põrumist sessil ja kohtumiseni.

UGANDI REGIOONI STAABI
nimel
ALEKSANDER RAIDE

EÜE

ÜTÜ

PLAANI JÄRGI JA ROHKEMGI

On käes ÜTÜ kevadiste konverentside aeg. Aprilli esimestel päevadel oli sõna Arstiteaduskonna ÜTÜ-lastel, möödunud nädalavahetusel pidasid konverentsi vene filoloogid. 8.—10. aprillini esinesid füüsikud, keemikud ja matemaatikud. Konverentsi peaorganisaatori tiitlit kandis seekord IV kursuse füüsik Kristjan Haller. Küsimusele «Kuidas läks?» oli vastuseks: «Kõik, mis teha tahtsime, on tehtud, ja vist veidi rohkemgi.»

Konverentsil peeti ligi 80 ettekannet kolmes sektsioonis. Külalisi oli kohale sõitnud kuue linna kõrgematest koolidest: Moskvast, Jerevanist, Tbilisist, Gorkist, Vilniusest ja Riiast. Laupäeval võeti koos külalistega ette sõit Tõravere Observatooriumi.

Parimate ettekannete eest said ÜTÜ medalid Raul Roomeldi (matemaatika V k.), Mart Ustav (keemia IV k.) ja Mati Pehk (füüsika V k.). Eriauhinna kõige enam erutanud ettekande eest teenis IV kursuse füüsik Jüri Vedru. Diplomi said ka paremad külalisesinejad ja organiseerivad jõud, kes olid ühtlasi ka sektsioonide juhatajad: Jaak Heinloo, Mart Ustav ja Toomas Täht.

Lõpubanketil ülikooli kohvikus, kus konverentsi otsad kokku tõmmati, ütles keemia doktor Viktor Palm, et igal uurimistööl võib olla 2 tulemust: meeldiv või tõene. Et viimane on ihaldatavam, seda tõestas ka füüsikute-keemikute-matemaatikute asjalik konverents.

H. OK

Ka sport keeltemajja!

Võõrkeelte osakonna muidu nii rahulikku õppurielu ärritasid neil varakevadistel päevadel kolm kirja Riiast: lätlastest kolleegid olid otsustanud välja kutsuda meie võrk- ja korvpallurid, et näha, kuidas meil sportimisega lood on. Kaks esimest kirja jooksid tühja, kolmas aga, mis oli sulaselges eesti keeles — vaata imet — sattuski lõpuks tudengite kätte. Et sõit oli vahetult ukse ees, jäi võistlejate värbamine juhuslikuks ja nii pididki riialaste võistlusvaimust pakatavate ja treenitud naiskondade vastu astuma meie sina-kah-sporti-teinud-tule-sina-kaasa tüdrukud. Võrkpallist pole midagi rääkidagi: polnud me ju väljakule minekuks valmistunud. Korvimäng aga — ehk küll ka siin said tüdrukud palli puudutada alles soojenduse ajal — oli meil, kui mitte muidu, siis vähemalt mõttes läbi arutatud. Sellepärast kujunes see vägagi tasavägiseks ja lõppes lätlastele vaid kahekorvise eduga.

Võistluste korraldus oli suurejooneline. Võõrkeelte osakonnal on esindaja ülikooli spordiklubi juures.

Pärast võistlusi vaatasime Riia RÜ kuulsa rahvatantsukollektiivi «Dancis» esinemist, mis — nagu lätlaste külalislahkus üldse — jättis meile äärmiselt meeldivaid mälestusi.

Nüüd on kutsumise kord meie käes. Selge, et tegemist on jälle nii finantsiliste kui ka komplekteerimisraskustega. Tahavad ju rilalased jõudu proovida ka meie meestega. Arvame aga, et kui meil läheb korda leida teisigi selliseid entusiaste nagu seekordsel kohtumisel üliõpilased A. Hust, K. Tigane, L. Veskilt, E. Talts, K. Piirna, H. Kuusik, T. Mugra, N. Judeikin, K. Palkus, K. Kaer, R. Lijur, T. Talvet, vanemõpetaja H. Pulk ja inglise keele kateedri juhataja O. Mutt, ja kateedrid ja dekanaat meie ettevõtmistesse endist viisi heatahtlikult suhtuvad, suudame aluse panna uuele heale sõprustraditsioonile meie ülikoolide vahel. Sport peab tungima ka keeltemajja!

Võõrkeelte osakonna komsomolibüroo

Rapuntsel

Lähen ühel hommikul peahoonesse ja näen, Mardikas seisab kella all.

Ütlen talle: «Mine ära, Mardikas, sinu koht pole ülikoolis, sa oled kahjulik!»

«Ei Rapuntsel, ei lähe ma kuhugi. Ma olen ülikooli Mardikas. Ülikoolis on nii palju raamatuid, mida pole kusagile panna, ma aitan neist vabaneda!»

Lähen ühel hommikul peahoonesse ja näen, Mardikas tuleb uksel vastu.

Ütlen talle: «Va kahjur, said lõpuks ise aru, et ülikoolis pole su koht!»

«Ei Rapuntsel, ei saanud. Sellest ei saa isegi targad komisjonid aru. Aga praegu lähen Sõbra tänava sõpradele külla!»

Lähen ühel hommikul peahoonesse ja näen, Mardikas mõnuleb trepikoja astmel, kõht pungil ja tiivad sorakil.

Ütlen talle: «Kuule, Mardikas, kas sul häbi pole siin lesida!»

«Ei Rapuntsel, ei ole häbi. Ma ei söö ju uusi raamatuid. Ma uuristan kuueteistkümnenda ja seitsmeteistkümnenda sajandi vaimusünnitusi, aga neid pole ju kellelegi enam vaja!»

Lähen ühel hommikul peahoonesse ja näen, Mardikas kükitab vestibüülis, nägu naeru täis, suised tundlateni pärani.

Ütlen talle: «Mille üle sa, Mardikas, nii rõõmustad, said ehk kiita?»

«Ei Rapuntsel, ei saanud kiita, aga kuulsin, et mulle ja mu sõpradele on selleks aastaks peavari jälle kindlustatud».

BIBLIOTHECA UNIVERSITATIS MDCCCII TARTUENSIS

UUT TEATMEKIRJANDUST TOOME RAAMATUKOGUS

Каталог книг издательства «Художественная литература» 1946—1966 гг. В 2-х т. Т. 1 — М., 1970— К 3—75.

Kataloog sisaldab raamatute loetelu, mis on ilmunud nimetatud kirjastuselt 20 aasta jooksul. Väljaanne on 2-köiteline. Esimeses osas on vene klassikalise kirjanduse väljaanded, vene nõukogude kirjandus, nõukogude rahvaste kirjandus ja väliskirjandus. Teises osas kirjandusteaduslikud ja kirjanduskriitilised teosed. Autorite, tõlkijate, kunstnike ja kollektiivautorite kohta on register.

Kõrgemate koolide meistrivõistlused laskmises

toimusid 2.—4. apr. Tallinnas Tselluloosivabriku lasketiirus. Et EPA jaTPedI e pannud täit võistkonda välja, peeti maha individuaalvõistlused. Kaasa lõid veel TRÜ ja TPI (täisvõistkondadega).

Mitteametlikus arvestuses võitis kõik harjutused TRÜ. Auhinnal'si kohti sai TRÜ 13, TPI, EPA ja TPedI kokku 11. TRÜ võistkonna parimad saavutused: kahekordseks kõrgemate koolide meistriks tuli Heli Rass (bioloogia I k.); «hõbedased» olid Peeter Teinfeldt (Kehakultuurit. I k.), Jüri Talvet (inglise fil. IV k.) ja Agu Nigul (matemaatika I k.); 2 pronksi sai Lea Tsärnets (saksa fil. II k.), Laimdota Rohumets (bioloogia III k.), Kalju Mängli (bioloogia II k.), Kaarel Roht (bioloogia IV k.), Tiimar Sokk (küberneetika III k.) ja Jüri Talvet.

Tehnilised tulemused.

Harjutus MB-9 (mehed):
I Raivo Lind (TPI) — 585 silma
II Peeter Teinfeldt (TRÜ) — 583 silma
III Kaarel Roht (TRÜ) — 581 silma
Harjutus MB-9 (naised):
I Heli Rass (TRÜ) — 579 silma
II Maia Tint (TPI) — 577 silma
III Liis Moora (TRÜ) — 572 silma
Harjutus MP-5 (mehed):
I Peep Sõber (TPedI) — 572 silma
II Jüri Talvet (TRÜ) — 566 silma
III Kalju Mängli (TRÜ) — 566 silma
Harjutus MP-5 (naised):
I Krista Jürgenson (TPedI) — 551 silma
II Tatjana Bulik (TPI) — 544 silma
III Laimdota Rohumets (TRÜ) — 541 silma
Harjutus MB-5 (mehed):
I Raivo Lind (TPI) — 554 silma
II Agu Nigul (TRÜ) — 551 silma
III Tiimar Sokk (TRÜ) — 50 silma
Harjutus MB-5 (naised):
I Heli Rass (TRÜ) — 545 silma
II Maia Tint (TPI) — 532 silma
III Liis Moora (TRÜ) — 506 silma
Harjutus MП-3 (mehed):
I Rudolf Virolainen (EPA) — 267 silma
II Peeter Sõber (TPedI) — 266 silma
III Jüri Talvet (TRÜ) — 260 silma
Harjutus MП-3 (naised):
I Tatjana Bulik (TPI) — 246 silma
II Krista Jürgenson (TPedI) — 230 silma
III Lea Tsärnets (TRÜ) — 229 silma

* * *

Enne kõrgemate koolide meistrivõistlusi korraldati TRÜ lasketiirus teaduskondadevahelised karikavõistlused. Võitis Bioloogia-Geograafiateaduskond.

TÕNU KALJUMÄE.
eesti filoloogia II k.

TEATED

Sotsioloogiaring

ÜTÜ sotsioloogiaringi järjekordne seminar sotsioloogia ajaloost toimub reedel, 16. aprillil 1971. a. k. 18 ph. aud 140.

Laupäeva õhtul 17. apr. kell 19.30

toimub aulas TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI AKADEEMILISE NAISKOORI KEVADKONTSERT. Kavas on laule vanast klassikast kaasaegse eesti kooriloominguni. Solistina on kaastegev Olaf Prinits.

24. aprillil esinetakse sama kavaga Tallinna Pedagoogilise Instituudi aulas.

Amores

Reedel, 16. aprillil k. 20 TRÜ klubis luule, kunsti ja muusika kompositsioon «Kivid ja katedraal».

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 2266. MB 03638.

Raamatupalat

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 13 Reedel, 23. aprillil 1971. a. XXIII aastakäik

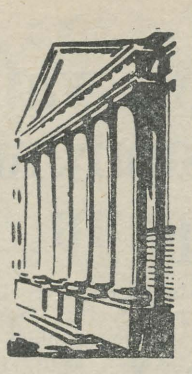

FRIEDEBERT TUGLASE MÄLESTUSEKS

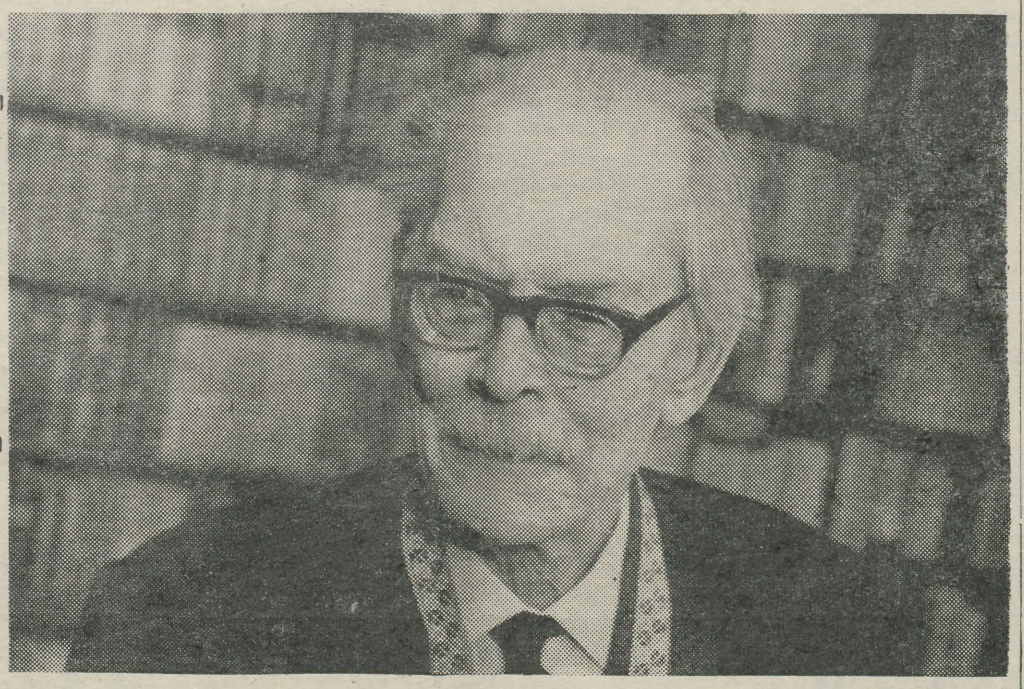

Sügavas leinas langetab *alma mater*'i pere koos kogu meie rahvaga pea — 15. aprillil 1971 suri eesti kultuuri suurkuju, Eesti NSV rahvakirjanik, Eesti NSV Teaduste Akadeemia korrespondentliige Friedebert Tuglas.

Friedebert Tuglase lahkumisega kaotasime sajandi alguses kirjandusse tulnud suurtest algatajatest viimase. Katkes elav side, mis ühendas eesti kirjandust 1905. a. revolutsiooni ja «Noor-Eesti» aegadest tänase päeva loomingurahutuseni. Friedebert Tuglas oli ainus, kes oli kõik läbi elanud, kaasa teinud ning kaasa kujundanud. Ta oli praegusele noorele põlvkonnale armastatud vanameister, kogu XX sajandi eesti kirjanduse ja kultuuri sümbol.

Tema toimetamisel ilmus 1920-ndate aastate algul radikaalne «Tarapita», 1923. a. sai aga F. Tuglasest ajakirja «Looming» esimene toimetaja, selle ainulaadse kirjanike häälekandja programmi kavandaja ja elluviija. Teinegi kord, pärast murrangulist 1940. a. juunit, oli F. Tuglas see, kes «Loomingu» toimetajana tõhusalt kaasa aitas kogu meie sõnakunsti uuenemisele, kirjanikkonna konsolideerumisele elu- ja kunstitõe sünteesi vaimus.

Friedebert Tuglas jättis meile aukartust äratava pärandi. Sellesse kuulub ta kõrge eani ergas, aktiivne, kõigest huvituv, kunstides põhjalikult erudeeritud isiksus, kelle eeskuju õhutab kirjandust looma, arendama ja uurima. See hõlmab tohutuid kogemusi kirjandusning kultuurielu targaks juhtimiseks. Meie ees on lugemiseks lahti Friedebert Tuglase teoste erakordselt rikkad köited. Taas ja taas pöördume ta novellide kauni, täiuslikult lihvitud stiili kujutusmaailma, milles põimub eri suundi ja algeid. Elame uuesti läbi väikese Illimari rõõme, helgest huumorist valgustatud seiklusi maailma avastamisel. Rändame koos targa teejuhiga võõrastel maadel, saades osa teiste rahvaste elu- ja kultuurikogemustest. Ikka ja ikka vaimustab «Meri», köidab Friedebert Tuglas luuletajana. Paeluvad vaimukad, säravalt vormitud kriitikaraamatud, ajastu kunstiliste pürgimiste ja arusaamade usaldatavad tunnistajad. Hämmastab kirjandusloolise uurimuste süvenemistahe ja sõnastusilu. Kutsuvad juurdlema, mõtlemisrõõmust ja -pingest osa saama, mõtte eksaktset ja kaunist formuleerimist nautima marginaalid.

Friedebert Tuglas on meie kirjanduse harvu suurmehi, kelle puhul tohime eksimist kartmata öelda — ammendamatu.

Friedebert Tuglase tegevust loovkirjanikuna on alati iseloomustanud ääretu nõudlikkus enese ja teiste vastu. Aastate vältel on ta iga oma kirjutatud rea uuesti üle vaadanud, täiendanud, parandanud, kusjuures nii tema enese meisterlikkuse kasvust kui ka kogu meie kirjandusliku mõtte liikumisest ning täiustumisest kõneleb iga tehtud teisendus. Eluõhtul suutis ta vaatamata tuhmuvale nägemisele veel ligi kolm neljandikku kirjutatust küpse kriitikaga viimistleda, et jätta tulevpõlvedele võimalikult väärikas pärandus. See on suur kirjanduslik kingitus meile, aga ka kohustus seda uurida, üldistada, kasutada loovalt tema meisterlikkuse kogemusi meiepäevse sõnakunsti rikastamiseks.

Oma kaheksakümmend viis aastat kestnud elu vältel andis Friedebert Tuglas palju kustumatuid väärtusi. Mitte üksnes andeka sulemeistrina, kultuuriloolasena, tõlkijana, esseistina, vaid ka meie sõjajärgse ülikooli kirjandusõpetuse ühe suunaandjana (meenutagem tema teost «Kriitiline realism» 1947. a.), alati noorte seas armastatud ja noori armastava vanameistrina, Kr. J. Petersoni auhinna esimese laureaadina — sellisena jääb ta igaveseks meie mälestustes püsima.

TRÜ kollektiiv

ACTA DIURNA

19. IV toimus Tallinnas EKP aktiivi ülevabariigiline koosolek, kus EKP KK esimese sekretäri J. Käbini ettekande alusel arutati NLKP XXIV kongressi tulemusi ja vabariigi parteiorganisatsiooni ülesandeid. Kõrgemate koolide, eelkõige TRÜ probleemidest kõneles parteiaktiivil meie rektor A. Koop, kes toonitas, et käesoleval viisaastakul rajatakse vundament TRÜ kaasaja nõuetele vastava materiaaltehnilise baasi jaoks. Ülikooli tegevuses aga nihkuvad esiplaanile õppe- ja kasvatustöö teadusliku organiseerimise probleemid.

*

Kauaaegse viljaka teadusliku töö, aktiivse ühiskondliku tegevuse eest ning seoses viiekümnenda sünnipäevaga autasustas Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium 19. aprillil 1971. a. TRÜ NLKP ajaloo kateedri juhatajat ajalookandidaat dotsent Johannes **Kalitsat** Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga.

*

22. aprillil toimus aulas pidulik aktus seoses TRÜ esimese sõjajärgse teadusala prorektori ning eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri juhataja dotsent Karl T a e v i lahkumisega ülikooli teenistusest.

*

Füüsika-Keemiateaduskonna Nõukogu aprillikuu koosolekul arutati õppeedukust füüsikaosakonna pedagoogilise haru I kursusel. Ettekandega esines füüsikaosakonna metoodikanõukogu esimees dots. O. Seeman. Suurimad raskused esinevad matemaatilistes distsipliinides. Olukorra parandamiseks tehti lektoritele ettepanek seostada matemaatikat näidetega füüsikast. Ühtlasi soovitati õpetada nii, et üleminek keskkoolikursuselt ülikoolikursusele ei oleks väga järsk.

✤

TRÜ PIDULIK MAIAKTUS TOIMUB AULAS REEDEL, 30. APRILLIL ALGUSEGA KELL 14.

Maipidu

TRÜ ja EPA töötajate ühine maipidu on kohvikus 30. aprillil algusega kell 20. Külla on lubanud tulla vanemuislased. Osavõtuks registreerimine lõpetatakse 26. aprillil.

Ametiühingukomitee

✤

NB!

Esmaspäeval, 26. aprillil kell 16.30 toimub keemia ringauditooriumis NSVL TA Maailma Majanduse ja Rahvusvaheliste Suhete Instituudi vanema teadusliku töötaja majandusdoktori G. I. Skorovi avalik loeng teemal «Kõrgma kooli arengutendentsid välismaal».

G. I. Skorov on hariduse planeerimise alal üks väljapaistvamaid spetsialiste, 1961.—1967. a. töötas ta UNESCO peadirektori konsultandina selles küsimuses.

TRÜ Kommunistliku Kasvatuse Laboratoorium

NB!

✤

Täna

esineb Tartu Üliõpilaste Looduskaitseringi ja kodu-uurimise lektooriumi ühisel koosolekul Jaan Eilart teemal «TUGLAST MÄLESTADES». Loeng toimub peahoone auditooriumis 140 algusega kell 18. Osa võivad võtta kõik soovijad.

20. aprilli kõledalt tuulisel keskpäeval hakkas Tallinnas «Estonia» eest liikuma matuserong, kes saatis vana sõnameistrit tema viimsel teekonnal Metsakalmistule. Samal ajal kogunesid leinamuusika saatel Tartu Riikliku Ülikooli aulasse õppejõud ja üliõpilased avaldamaks viimast austust lahkunud kirjanikule. Avasõnad ütles TRÜ ELKNÜ komitee sekretär M. Kubo. Ülevaate Fr. Tuglase elust ja loomingust andis H. Peep, S. Kiin ja T. Sutt kõnelesid Tuglase loomingu tähtsusest olevikule ja tulevikule, tema sidemetest nooruse ja ülikooliga, tema osast eesti kultuuri arendamisel ja rikastamisel.

«Kui palju kevadeid olen juba näinud. Ja see oleks ikkagi nagu kordumatult esimene. Tahaks ise sellesse sulada ja võtta see oma viimseks mälestuseks. Ning jätta sellisena ka oma mälestus maailmale,» kirjutas F. Tuglas seitseteist aastat tagasi. Nüüd tuli see kevad, kordumatult esimene, millesse tuli sulada ja millisena tuli jätta oma mälestus maailmale.

On inimesi, kelle jaoks ei eksisteeri aega, keda nende noorus ei takista õigesti mõistmast ja hindamast nähtusi ajast eespool ja keda nende vanus ei takista mõistmast noort ajas ning ühiskonnas.

Selline inimene elas meiega meie ajas, selline isiksus on meie kultuuris, selline kirjanik on meie kirjanduses.

Tema noorusromantiline revolutsioonipaatos, meretormide tundmise igatsus, tõelist inimsust ihkav äng, siirusest tulvavad lapsepõlvepildid, süvenev mure inimsoo viimse saare pärast, sügav vaimsuse marginaalia — kõik see koos poleks seletatav inimeseta, kes sünteesis eneses ja oma loomingus olnut ja tulevat, inimsust ja vaimsust, aega ja tuld.

Tuglas — tulekummardaja. Tuli, milles ta nägi süttimist, põlemist, söestumist, hävingut ja — puhastust. Ainus pühadus — see oli tuli. Ta kirjutab:

«Nad istusid hääletult tule juures. Selle leek tõusis ja laskus tuulehoos. Kui Sancho nägi tules vaid leeke ja suitsu, siis Don Quijote suuri elu sümboleid. Aga öö oli ühteviisi nende ümber.»

Ja nagu tuli äratab igas inimhinges, kes pisutki kauem teda silmitseda maldab, ürgseletamatut hardust, nii on mõndagi seletamatut selles harduses, mida me tunneme selle inimese ees.

See on tunne, mis ei sisalda lihtsalt tema poolt kirjutatu mõletamist ega ka ainult tema vaimsuse ja kultuuri, mõistmist. See on austus, mis ei vasta tema artiklite ning välisreiside arvule, ei tema novellide puhtusele, värvikusele ja täpsusele.

See on hardus ja austus millegi palju enama vastu, mida me intuitiivselt seostame nimega TUGLAS. See on rohkem kui nimi, see on nagu mõiste, tähistamaks põlemist, vaimsust, sisemist kultuuri, siirust ja mõistmist, südametunnistust ja lõpuks selgust — selgust iseeneses, ajas ja inimeses.

«Mingi imeväärne selgumishetk, mingi suurprobleemi lõpliku lahendumise moment,» kirjutab ta oma viimse raamatu «Muutlik vikerkaar» viimsel leheküljel: «Tunnetada end väljaspool aega ja ruumi, tunnetada end väljaspool ennastki... Olla ainult nagu mälestus iseenesest...

Kaugemale, kaugemale avaruse täheplejaadide all!

Kas avaneb seal taga veel mõni kõrgustik ja sellel mingi taevatagune tähetorn?...»

20. aprill 1971. a.

SIRJE KIIN

Laupäev ehitusplatsil

Töö TRÜ uue ühiselamu ehitusel käib täie hooga. Välistööd on jõudmas lõppstaadiumi. Seoses sellega on suurenenud koristustööde hulk. Nendega on hakkama saadud tänu hoogtööpäevakutele 15. ja 16. skp. ja kommunistlikule laupäevakule. 15. aprillil olid hoogtööpäevakul Majandusteaduskonna I kursuse tudengid, kes tegid ära üle poole koristustöödest. Päev hiljem andsid oma teistkordse panuse I kursuse stomatoloogid. Laupäevakul töötasid vene õppekeelega Matemaatikateaduskonna I ja IV kursuse rühmad, kelle osa võinuks olla siiski suurem. Halb oli just nende töössesuhtumine.

Nagu ütles ehitustööde juhataja sm. Roolaht, on ehitajad jõudnud graafikust natuke ette. Kui ka santehnikud järele jõuavad, siis võib hakata peale suruma sisetöödele, kuhu suvel läheb senise 6 inimese asemel nädalas tööle 20—25 üliõpilast.

TRÜ komsomolikomitee loodab kõigi üliõpilaste aktiivsusele meie uue kodu rajamisel.

R. ESKO

Aspirantuur vajab senisest suuremat tähelepanu

Teaduse ja tehnika arengu perspektiividele vastavate spetsialistide ettevalmistamine ja kasvatamine sõltub õppejõudude koosseisust, nende teaduslik-teoreetilisest ettevalmistusest. Möödunud viisaastakul toimusid üle kogu Nõukogude Liidu õppejõudude koosseisus suured muutused. Teaduslikku kraadi omavate õppejõudude arv kasvas 1,5-kordseks. Kõrgemates koolides töötab nüüd 10,6 tuhat teaduste doktorit ja üle 100 tuhande teaduste kandidaadi. Põhiliseks teeks kõrgema kvalifikatsiooniga teadlaste ettevalmistamisel on aspirantuur, mis oma 45-aastase eksisteerimise jooksul on läbi teinud pika arengu ning end täielikult õigustanud. Meie maa 590 kõrgema õppeasutuse juures on aspirantuuris üle 57 tuhande aspirandi. Aspirantuuri kvalitatiivne areng peegeldub eelkõige

(järg lk. 2)

Aspirantuur vajab senisest suuremat tähelepanu

(Algus lk. 1)

aspirantuuri edukalt lõpetanute arvus. Nii näiteks lõpetas töö valmimise või kaitsmisega 1965. a. 42,5% aspirantidest, 1969. a. aga tõusis see protsent 50,4-le.

Need andmed on võetud «Вестник высшей школы» käesoleva aasta veebruarinumbrist. Viisaastaku jooksul on ka TRÜ-s teaduslikke kraade omavate õppejõudude arv kasvanud 1,5 korda, sealhulgas doktorikraadi omavate õppejõudude arv 1,8 korda. Keskmiste näitajateni ei ole me veel jõudnud, aspirantuuri edukalt lõpetanute protsent näeb meie ülikoolis välja järgmine: 1965 — 16%, 1969 — 45%, 1970 — 34%. Need arvud panevad tõsiselt mõtlema, seda enam, et viimase aasta jooksul oleme teinud vähikäiku.

Samas artiklis on märgitud, et 23 kõrgemas õppeasutuses suleti aspirantuur, sest «paljusid neist iseloomustas aspirantide ettevalmistuse madal tase, süstemaatiline aspirantuuri lõpuks dissertatsiooni mittekaitsmine». Otsustamisel on veel 36 õppeasutuse aspirantuuri saatus. Kas ei ole ka meie nende hulgas? Terve rida kõrgemaid õppeasutusi on saavutanud töös aspirantidega olulist paranemist. Seda tagavad aspirantide õige valik ja ettevalmistamine (aspirantuuri astumine pärast miinimumeksamite sooritamist, pärast töö osalist valmimist jne.) iganädalane süstemaatiline kontroll juhendaja poolt koos nõuannetega aspirantuuriaja otstarbekaks kasutamiseks jne. Väga tähtsaks peetakse kateedripoolset atesteerimist, mille tulemusena näiteks 1969. aastal arvati aspirantuurist välja 7% aspirantide üldarvust. (Aga meil?) Oluline on ka dekanaatide ja ühiskondlike organisatsioonide süstemaatiline kontroll. Ollakse arvamusel, et 50% edukus on veel madal. Terve rida õppeasutusi on selle juba kaugelt ületanud. Meil on eeldusi oma võlgnevuste likvideerimiseks käesoleva viisaastaku esimesel aastal. On vajalik, et kõikides instantsides kaalutaks seda tõsist küsimust komplekselt ning et töö aspirantidega muutuks süstemaatiliseks ja kõiki etappe hõlmavaks.

J. TAMMEORG,
teadusala prorektor

ELKNÜ TRÜ komitee pleenum pidas aru

14. aprillil toimus ELKNÜ TRÜ komitee järjekordne pleenum, seekord vaidlusrohkem ja kärarikkam eelmistest.

Ideoloogiasektori juhataja Vello Peedimaa refereeris NLKP XXIV kongressil kõneldut majandusmehe pilguga. Kongressijuttu jätkas sekretär Märt Kubo, pidades silmas noorsoo-organisatsioonide ülesandeid ja haridusprobleeme.

Edasi arutati leninlikku arvestust. Esimese etapi kokkuvõtetest ülikoolis rääkis sekretär Riina Hunt. Parimaks osutus Majandusteaduskond. Ülikoolis ei saanud arvestust seekord 70 üliõpilast, kiitusega arvestuse said Ajaloo-Keeleteaduskonnast 63 ja Kehakultuuriteaduskonnast 22. Arvestuse käiku jälgides selgus, et iga-aastase atesteerimise puhul tekib formalismi süvenemise oht. Arvestuse saamist arvestati välisrühmadesse soovitamisel. Puudusid ühtsed atesteerimise kriteeriumid. Pleenum otsustas vastavalt ÜLKNÜ KK sekretäri Tjaželnikovi sõnavõtule NLKP XXIV kongressil diferentseerida tööd erinevates noorsoogruppides, teha ELKNÜ KK-le ettepanek korraldada kõrgemas koolis leninliku arvestuse atesteerimist kaks korda stuudiumi vältel, algul ja lõpus.

Seejärel olid päevakorras kommunistlikud laupäevakud. 17. ja 25. aprillil. Organisatsiooniliselt korraldas asja Jaan Tamm. Nõudmisi oli tulnud linna 20 ettevõttelt. Tingimata tuli rahuldada Ehitusvalitsuse soov saada 150 inimest.

Pikemalt ja kirglikumalt vaieldi ühiselamu ümber. Rektoraadi nõupidamisest osalenud sekretär Siim Kallas ja elu-olu sektori juhataja Jaan Tamm tutvustasid lähemalt arvuliste kombinatsioonide peensusi tuleva aasta ühiselamute jaotuses.

Probleemiks on õppejõudude, aspirantide ja teenistujate 120 ühiselamukohta, samuti täienduskursuslased, keda ei saa sugugi panna halvimatesse tingimustesse, sest nad on ikkagi külalised. Kukulinn jääb 100 kohaga veel üheks aastaks püsima. Arvestama peab iga teaduskonna juurdekasvu, mis teebki asja keerukaks. Elavalt vaieldi selle üle, kas aspirandid peaksid jääma iga teaduskonna internaatidesse nagu seni või majutatakse nad koos uude Tiiki. Projekti otsustati võtta aspirantide majutamine teaduskondade juurde.

* M. Kubo tegi ettepaneku paremini kasutada rektori toetusfonde. Et üliõpilast, kes toetust taotleb, tunneb kõige paremini oma osakonna rahvas ning et vältida juhuslikkust toetuste määramisel, otsustatigi, et igal toetusavaldusel peab olema peale teaduskonna komsomolibüroo sekretäri, kursuse juhendaja ja ametiühingukomitee esimehe allkirja osakonna komsomolibüroo otsus. Seega kokku neli allkirja.

* Oluline on kõigil komnoortel teada, et 1.—20. maini toimub TRÜ komsomoliorganisatsiooni aruandlus- ja valimisperiood. Mõelge juba aprillis valmis väärilised uute komsomolijuhtide kandidaadid.

* Teatati büroo otsusest kinnitada EÜE Debreceni rühma komandöriks matemaatik Martti Preem ja komissariks sekretär Siim Kallas, Krakovi rühma komandöriks Õigusteaduskonna üliõpilane R. Saarma ja komissariks ajaloolane D. Vseviov.

* Pleenum valis ideoloogiasektori juhataja Vello Peedimaa büroo liikmeks.

* Pleenum arvas oma koosseisust välja eksmatrikuleeritud Majandusteaduskonna üliõpilase Peeter Rostfeldi.

Kvalifikatsiooni tõstmisest

Teadusalaste teadmiste ja pedagoogiliste kogemuste täiustamine on ülikooli õppejõududele hädavajalik. Seepärast viibisid möödunud sügissemestril füüsikaosakonna kolm dotsenti O. Seeman, L. Uibo ja A. Pae Moskvas, esimene neist Moskva Riikliku Ülikooli Kvalifikatsiooni Tõstmise Teaduskonnas (KTT) ja teised NSVL TA Füüsikalise Keemia Instituudis stažööridena.

KTT võimaldab kuulata üld- ja erikursuste loenguid, osa võtta metoodika seminaridest ja tutvuda üld- ja eripraktikumidega. Moskva Ülikooli juures korraldatakse juhtivate teadlaste ja akadeemikute loenguid ning ettekandeid mitmesugustel füüsikaalastel teemadel, mida koguneb kuulama rohkesti õppejõude ja üliõpilasi ka väljastpoolt MRÜ-d. Möödunud semestril esines eriti sisuka loenguga NSVL TA korrespondentliige Ginsburg füüsika arengu perspektiividest. Samas toimuvad ka paljudes teistes aktuaalsetes küsimustes huvitavad ettekanded, millest osavõtt on kõigile vaba. Ülikooli Füüsikateaduskonnas töötab ligi 50 teaduslikku ja 30 üliõpilaste seminari.

Sügava mulje jätab õppetöö hea korraldus. Praktikumid on rikkalikult varustatud täiusliku kaasaegse aparatuuriga, mis võimaldab sooritada õppeülesandeid mitmel erineval tasemel. Arvatavasti pole ühegi teise ülikooli praktikumid sisustuse poolest võrreldavad MRÜ praktikumidega. Sellise aparatuuri pärast võiksid kadestada isegi mõned teadusliku töö laboratooriumid.

Eriti rikkalik on optika praktikumide sisustus, kus on üles seatud 150 tööd. Umbes niisama palju töid on elektri üldpraktikumis, mõnevõrra vähem molekulaarfüüsika ja füüsikalise mehaanika praktikumis. Väikese osa sellest tööde üldarvust võtavad läbi üliõpilased (kaks-kolmkümmend tööd igast liigist). Jääb suurepärane reserv ja vajaduse korral valik. Tööd tellitakse etteregistreerimisega. Laborandid abistavad üliõpilasi õppeülesannete täitmisel, korraldavad kõik vajaliku ettenähtud päevaks, näiteks fotomaterjalid, ilmutid, täiendavad tööriistad, mõõteriistad jne. Praktikumides on ette nähtud valveinsener-elektrik.

Teiseks õppetöö liigiks, mis MRÜ-s on traditsiooniliselt hästi korraldatud, on loengulised demonstratsioonid füüsikas. Üldfüüsika loenguil näidatakse palju katseid, mõnikord isegi sedavõrd, et teoreetiliseks osaks jääb tagasihoidlikult aega. Katsete ettevalmistamine võtab palju aega ja demonstreerimine vajab kahte assistenti. Katsete valiku, uute katsete planeerimise ja ettevalmistamise küsimustes korraldatakse eriseminare. Katsetehnika on üldiselt väga kõrgel tasemel, katsed mitmekülgsed, läbimõeldud ja väga näitlikud.

Üliõpilaste jaotamine erialade järgi toimub kolmandal kursusel põhiliselt «konkursi» korras. Kitsamatele erialadele laekunud avalduste arv on kantud tahvlile, neid andmeid täiendatakse peaaegu iga päev. Kateedrijuhatajad tutvustavad üliõpilasi töösuundadega oma kateedri juures ja erialase töö perspektiividega pärast ülikooli lõpetamist.

Ainulaadseks ürituseks MRÜ Füüsikateaduskonnas on Archimedese sünnipäeva tähistamine. Ettevalmistused algavad varakult ja esimesele kursusele antakse sellest elaval kujul teada ühel sügissemestri üldfüüsika loengul.

Nooremate õppejõudude ja assistentidele, kelle tööstaaž ületab kaks-kolm aastat ja kellel pole tungivat tarvidust teaduslikuks stažeerimiseks, on kvalifikatsiooni tõstmise sobivaimaks võimaluseks KTT suuremate ülikoolide juures.

Kui KTT programm oli võrdlemisi piiratud, siis stažeerimine võimaldas asjaosalistel tegelda huvitavate probleemidega ja ka sellistega, millele Tartus vastuse leidmine on raske või praktiliselt võimatu. See eeldas eelnevat kokkulepet juhendajaga ja instituudi direktsiooniga. Paindlikult koostatud programm andis laialdasi võimalusi üksikküsimuste põhjalikumaks uurimiseks ja paljud süvenemist nõudvad probleemid tekkisid alles stažeerimise käigus.

Oli võimalus tutvuda üksikute laboratooriumidega mitte üksnes Füüsikalise Keemia Instituudis, vaid ka teistes instituutides ning MRÜ-s. Sai kuulata tuntud teadlaste loenguid MRÜ-s. Akad. P. A. Rehbinderi loengud paistsid silma elava esitusviisi, hiilgavate katsete ja üliõpilastega tehtava kasvatustööga küsimustele vastamise käigus.

Stažeerimine tekitas veendumuse, et senised uurimistööd polnud asjatud ja neist on huvitatud ka teised sama ala viljelejad. See julgustab tööd jätkama juba juhendajaga kooskõlastatud plaani alusel. Raske on üle hinnata isiklike

(Järg 4. lk.)

EÜE

Läheme Tadžikimaale

Vastavalt sõlmitud lepingule Tadžiki ÜE ja Eesti ÜE vahel toimub rühmade vahetus, mille suurus on 20 inimest, neist 25% tüdrukud. Ehitama hakkame kohalikele ehitusmeestele kontorit ja masinatele varjualuseid. Tingimused tööks ja teenistuseks on ette näha korralikud. Ainukese segava asjaoluna võib arvesse tulla palavus, mis võib tõusta kuni 35—40° C. Ehituspaik asub Dušanbest 130 km lõuna poole. Koha nimetus on Kolhozobad, suuruselt umbes vana Võru sarnane. Mõnikümmend kilomeetrit eemal on umbes Tartu-suurune keskus Kurgan-Tjube. Veel veidi lõuna poole paikneb suur looduskaitseala Tigrovaja Palka. Kauguses mäed, lumised ja meelitavad.

Rühmas vajatakse müüriladujaid, kahte tublit puuseppa ja kahte meest, kes on keevitamistöödes kodus.

Rühm sõidab Tallinnast välja 25. juunil (vaata ka oma eksamiplaani).

Kui Sa ei karda palavust, ränka tööd, puuviljamürgitust ja pikka lennukisõitu, siis tule Tadžikimaale. Avaldusi võetakse vastu 1. maini kõrgemate koolide ettevalmistavates staapides.

Täiendavat informatsiooni saab 25. aprillil kl. 15—16-ni ja 28. aprillil kl. 16.30—17.30-ni Kreuksi tn. 20. EÜE Keskstaabist.

Tadžiki rühma komandör

GUNNAR SAALISTE

Urra, urra, Sakala murra!

Seda hüüet mäletavad eelmise aasta EÜE-lased kindlasti (oma populaarsuse tõttu omastati ka teistes regioonides). Ka sel aastal on kolmesajal tudengil võimalus nii hüüda «oma» rahva ergutamisel nii maleva kui ka regiooni päevadel.

EÜE-71 Sakala regioon hõlmab nagu ennegi Viljandi ja Pärnu rajooni. Meil on kõike — Sakala kõrgustik oma veetlevate järvekestega, käänuliste jõgedega, ilusa looduse ja tööka rahvaga, meie läänepiiri uhub Riia laht, põhjarajal jalutavad aga Vändra karud...

Kus siis sel aastal Sakalas tööd pakutakse?

25 tudengile saab tööandjaks koondise EPT Nuia osakond. Seega NUIA rühm. Ehitatakse alevi kanalisatsiooni puhastusseadmete kompleks, järve šahtregulaator (betoontöid 20 000 rbl. eest), teeme ka maaparandustöid (drenaaž, nõlvakindlustus jm.). Lepingu maht 45 400 rbl. Elame Nuia alevis, transport on rühma käsutuses. Läheduses (1—10 km) 6—7 järve.

Paari kilomeetri kaugusel Nuiast asub KARKSI rühm. 20 malevlast teeb 35 000 rbl. eest tööd: sõnnikuhoidla ehitamine, lauda betoonpõranda valamine, noorloomalauda ümberehitamine. Elamine on kenas kohas, kel viitsimist, käib 2 km kaugusel olevas järves iga päev ujumas.

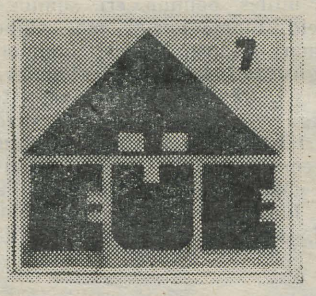

Kohe Viljandi külje all asub VANA-VÕIDU rühm, kelle tööandjaks on Gagarini-nim. näidissovhoostehnikum. 20 inimest teevad tööd 3 osakonnas üheperekonnaelamute vundamentide rajamisel. Samas töötab ka 20 tudengit Poola RV-st, kuid peamiselt põllumajanduslikel töödel. Rühma käsutusse antakse auto ja Võrtsjärve ääres olev saunsuvila. Elamiseks on Vana-Võidu tehnikumi ruumid.

EÜE

Viljandi Katsesovhoos pakub tööd PÄRSTI rühma 20 liikmele. Elamiseks on samanimeline kool kahe järve vahetus läheduses. Rühma käsutuses on auto, saun ja ratsahobused. Töö — kolme üheperekonnaelamu vundamendid, aitkuivati nulltsükkel ja monteerimine, kokku 56 000 rbl. eest.

Viljandi KEK annab tööd kolmele rühmale.

SAMMULI — ehitame J. Gagarini nim. Näidissovhoostehnikumile seakasvatuse kombinaati. Peamiselt mullatööd, montaaž, betoonitööd. Elamine KEK-i saunsuvila juures Viljandi järve ääres.

ÕHNE (SUISLEPA) — Suislepa ja Vambola kolhoosis ootavad ehitamist sigalate põrandad, sõnniku ümberlaadimisplatsid, aitkuivati nulltsükkel, kokku 37 500 rbl. eest. 20 tudengit hakkavad elama kas kauni Õhne jõe ääres või Võrtsjärve ääres Kivilõppes.

LEIE — 12 inimest teeb töökoja katuse kattetööd 50 000 rbl. eest. Varus on ka põrandad. Elamine Leie uues 8-korterilises elamus.

Esimest aastat teeme koostööd Viljandi MEK-iga.

KAMARA rühm — 20 inimest ja 61 700 rbl. Põhiline on monteerimistöö + müür. Tööd alustame kahe 12-korterilise elamu kallal tornkraana abil. Elamine, söömine, saun ja töö on 100 m raadiuses. Mõisaküla linn on 3 km kaugusel.

NÕMME rühm kuulub Pärnu MEK-ile. Elamine Kilingi-Nõmme külje all, tööd 20 inimesele 50 000 rbl. eest. Nõmme sovhoosi keskuse laudale tuleb teha juurdeehitused, Tihemetsa sovhoosi Tõlla osakonna sigalale katuslagi või betoonpõrand. MEK annab nädalalõpuks rühma käsutusse Võiste rannas oleva suvila.

EÜE

Pärnu EV pakub SINDI rühmale 1. Detsembri nimelise Tekstiilivabriku uue tootmiskorpuse katusekatmise ja betoonpõrandate valamise tööd. 25 inimest, 40 000 rbl.

Elamine sealsamas kauni Reiu jõe kaldal vagunelamutes.

Pärnu KEK pakub välja:

VÄNDRA rühmale — samanimelise kolhoosi lauda abihoonete ehitamine — 34 000 rbl. Tööd 20 tudengile. Elamine Rõusal, lähedal jõgi, jõe taga uitavad ringi karud;

SELJA rühmale — 20 inimese peale 40 000 rbl. — lauda abihooned jms. Elamine uues majas, jõgi lähedal, samuti Tori «põrgu»;

JAAGUPI rühm — tervenisti maaparandusrühm. Kuulub Pärnu-Jaagupi EPT alla. 30 malevlase saatus otsustatakse mõne päeva pärast. Sellest sõltub, kas rühm jääb kokku või viiakse pool rühma hoopiski Tõstamaa kanti mere äärde. Esialgu elamine Pärnu-Jaagupi ääremail vanas taluhoones.

Jälgige informatsiooni!

Sellega oleme Sakalale tiiru peale teinud ja tööotsad kätte näidanud. Sul endal, malevlane, tuleb nüüd kõik ilusasti läbi kaaluda ja kirjutada ankeedile rühm, kuhu soovid minna sel suvel. Enne malevasse tulekut tee aga ilusasti ära eksamid! Hoiame põialt, tulevased sakalased!

HEIKI ARRO,
EÜE-71 SAKALA regiooni
vaneminsener

EÜE

Raimond Tani — 50

50 aastat on ajavahemik, mille jooksul inimene pidevalt läheneb oma loominguliste võimete tipule. 50. sünnipäev on tähtpäev, mis annab juubilarile õiguse heita pilk seni tehtule, sest selleks ajaks peab juba nii mõndagi tehtud olema.

21. aprillil ületas viiekümne aasta raja ülikooli õppeosakonna juhataja Raimond Tani.

Tartu Ülikooliga tegi ta esimest tutvust 1940. aastal, mil asus õppima farmaatsia erialal. Fašistide kallaletung meie kodumaale kiskus teda õpinguist eemale ja 1942. aastal on R. Tani juba Eesti Laskurkorpuse sõjamees. Vaenlase kuulipilduja valang paiskas teda raskesti haavatuna maha lumelagendikule Velikije Luki all. Järgnes aastatepikkune ravi ja alles sõja lõppedes sai ta võimaluse õpinguid jätkata. Stuudium lõppes 1949. a. ja ta jäeti ülikooli juurde järgnevate põlvkondade väljaõpetamiseks. Aja jooksul kvalifitseerus ta ümber keemikuks, veelgi hiljem keemia õpetamise metoodika õppejõuks.

Tema kui kommunisti vankumatu ja printsipiaalne nõudlikkus põhjustas tema kutsumise 1961. aastal Füüsika-Matemaatika teaduskonna prodekaani kohale. Täites prodekaani vastutusrohkeid ülesandeid, oskas ta suurima järjekindlusega hoida ülal teaduskonna üliõpilaste töödistsipliini. See oskus viis teda 1969. aastal õppeosakonna juhataja kohale. Kerge tema töö ei ole, aga põhimõtteks on tal ikka olnud tõsiasi, et raskused ongi selleks, et neid ületada.

Oma võimeid on ta rakendanud mitte ainult otseste tööülesannete lahendamiseks. Sama innuga on ta tegutsenud ka ühiskondlike ülesannete täitmise alal, küll parteiorganisatsiooni liinis, küll Tartu Linna Töörahva Saadikute Nõukogu liikmena, kuid tunnustavalt peab teda esile tõstma ideoloogilise rinde võitlejana ateistlike ettekannete pidamisel.

Soovime väsimatule töömehele raudset tervist, vankumatut jõudu ning raugematut energiat.

Kaastöötajad ülikoolist.

Arstiteaduskonna ÜTÜ 26. konverents

2. ja 3. aprillil toimus Arstiteaduskonna ÜTÜ teaduslik konverents. ÜTÜ nõukogu oli konverentsi hästi ette valmistanud: ilmusid konverentsi alguseks lisaks kutsetele ja programmidele ka ettekannete teesid.

Külalisesinejaid oli 30 üliõpilast 13-st NSV Liidu kõrgemast õppeasutusest, külalised esitasid 26 tööd.

Üldse kuulati konverentsil üle 100 ettekande 8 sektsioonis, osavõtjaid-kuulajaid oli 500 ringis. Iga sektsiooni parimat tööd autasustati ÜTÜ väikese medali ja aukirjaga, II—III-le kohale tulnud töid aga aukirjadega. ÜTÜ medalid said E. Lääne ja M. Põld (kirurgia sektsioon), I. Sarv (teraapia sektsioon), H. Rammul, V. Vilba ja M. kindlam (sünnitusabi ja günekoloogia sektsioon), A. Pajos ja I. Laas (neuroloogia sektsioon), A. Aadamsoo, V. Jänes, P. Pahk ja V. Sergejev (psühhiaatria sektsioon), H. Mitrofanova ja M. Lillepea (pediaatria ja otorinolarüngoloogia sektsioon), N. Jazõkova ja I. Lapidus (teoreetilise meditsiini sektsioon), E. Kitse ja S. Kundla (stomatoloogia sektsioon), M. Paavo ja A. Haller (farmaatsia sektsioon) ning V. Lillemets ja M. Rebane (farmakoloogia sektsioon).

Üliõpilastööde parimate juhendajatena märgiti ära professor J. Saarma (4 töö juhendaja), dotsent U. Reino (6 tööd), dotsent N. Vihm (5 tööd), med. kand. H. Jalviste (6 tööd), med. kand. H. Kaarma (4 tööd).

Kõige ägedamad diskussioonid olid sünnitusabi ja günekoloogia ning neuroloogia ja psühhiaatria sektsioonides. Suurima osavõtjate arvuga töötas kirurgia sektsioon.

Plenaaristungitele ülikooli aulasse kogunes üle 100 üliõpilase ja õppejõu. Pärast plenaaristungite tööd, kus esinesid ka kõikide sektsioonide teaduslikud juhendajad, kuulati Tartu Akadeemilise Meeskoori ja TRÜ Akadeemilise Naiskoori kontserti.

Soovida jättis esimeste kursuste osavõtt, samuti mõnede kateedrite eemalejäämine ÜTÜ konverentsist.

Järgmisel konverentsil peaks lülitama ka spordimeditsiini osakonna ettekanded Arstiteaduskonna konverentsi programmi, mitte aga Kehakultuuriteaduskonna omasse nagu käesoleval aastal.

Konverentsi heaks kordaminekuks aitasid palju kaasa TRÜ teadusala prorektor dotsent J. Tammeorg, Arstiteaduskonna dekaan professor E. Raudam, ÜTÜ teaduslik juhendaja U. Reino, sektsioonide teaduslikud juhendajad ja ÜTÜ nõukogu liikmed Ü. Planken, R. Rahumets, K. Treumuth, T. Aareleid, A. Põlluste, I. Sarv, U. Valdja, T. Pikk, R. Randam ja sektsioonide juhatajad, kellele kõigile suur aitäh.

M. TIIVEL.
Arstiteaduskonna ÜTÜ nõukogu esimees

ÜLIÕPILASED JA NAK

ANDRUS SIMSEL

Mida saab veel sumiseda
ei muud vaid õietolmu
ja mäest alla minemist
kartust et roomajad hammustavad sind
tunda tuult pikis juuksis neid kortsu ajamas
aga siiski minna libamisi mäest alla tormi otsima
alla randa teades juba ette
et ei julge ujuda kaugele merele
tunda rahutust leidmata allika pärast
ehitamata tammide vee pärast
mis vabalt merre voolab
seista rannas kui lausik kallas
läbipoetud traataiad kivid mille vastu
jalad ära löödud on möödas
siis olla rannas võtnud kaasa kartuse
et keegi tuleb ja lõhub kivid armsa sõbra kivi
millel alati on istutud
ometi karjuvad kajakad ega võta mind omaks
kivid ja kadakad küll nemad on surnud
surnutest peab enam lugu pidama kui elavatest
seepärast pole vaja kajakaid arvestada
ja kui olla all rannas
silme taga meeles männid kadakad üksik kartlik metskits
tunned merd tunned algamas midagi tundmatut
tunned et ei tunne ennast et segad elamist
siis astud vette ta on külm
saad teada kui soe on veri sinus
kui nägijad on silmad ja kuuljad kõrvad
sind läbib rõõmus äratundmine veest mis on voogamises
kividest jalge all liivast meres tema enda põhjas
vesi annab katmatule särgi teeb juuksed märjaks
nii ei lähe nemad kortsu kui oled veesärgis
et mitte segada kajakaid

* *

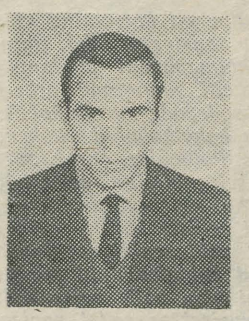

REIN VEIDEMANN

Mis vaevab sinu südant
mis iial nõuad sa
näoli mulda näoli mulda
peitsin oma ohked vaeva
käed ja peninukrad silmad
otsima
trotsides
hiire-mägra-mutiurge
minuga te ärge tulge
veel et hirmutate ära
selle ainsa küünla sära
mida näoli mulda näoli mulda
lähen tabama

REIN SANDER

bambus kasvab pilvedesse
vastset lõikust kukub
jälle õues viljakägu
valges udus tukub

lõikad iseenda
lõikad vilja, kuni lõpuks
merelt vihmu lendab
bambus kasvab pilvedesse

mis on sinu nägu
aidas lapselaps näeb vihku
millest kukkus kägu
jätad vihud ega mõtle

*

ülased kord
õitsevad
paepragudes
kerkib uus saar
ja settib kord
plankton sureb

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Oli möödunud oktoobri esimene dekaad

Reedel, 6. oktoobril pöördus ülikool Tartu Linna Täitevkomitee poole palvega eraldada õppejõudude ja administratsiooni jaoks 200 kg petrooleumi ja 300 küünalt. Mis puutub küünaldesse, siis neist jäime ilma, sest neid ei olnud veel saabunud. Petrooleumi lubati aga laupäeval anda, kuid taara pidi ülikooli poolt olema. Kust seda võtta? Hea nõu oli kallis. Meie töölised teadsid rääkida, et Vahi Põllutöökooli põlenud hoonete läheduses on purustatud saksa veoautosid, üks mahajäetud tank ja nende läheduses hulk plekist bensiinivaate.

Vahil püsis tükk aega sakslaste rinne ja võis arvata, et kogu piirkond on mineeritud. Nõukogude sapöörid olid oma töö küll teinud, kuid kes teab...

Vaatide saamiseks me paraku teisi võimalusi ei teadnud. Laupäeva hommikul lõime 1,5-tonnisele veoautole hääled sisse ja asusime kolmekesi teele Vahi poole. Leningradi maanteel Vahi tee alguses peatasime masina ning vaatlesime eesseisvat teed. Siin me siis avastasime, et põlenud hoone poole suunduvad autokummide jäljed ning ilmselt mitte lahingute ajast. See andis julgust ning hanereas, paarikümnemeetrist distantsi pidades, sammusime auto jälgi mööda.

Peagi jõudsime kohale, kus autojälgedelt tuli ära pöörata ahvatlevate vaatide poole. Sinna polnud üle viiekümne meetri. Järsku välgatas mõte, et ega varem käinud auto siia lõbusõitu teinud ja et kui nii julgelt autoga sõideti, siis võis see olla sõjaväeauto, mille meeskond oli käinud toomas neile vajalikke autoosi. Selle julgustava mõttega astusin vaatide poole ja peagi olin kohal. Mehed tulid minu jälgi mööda. Oli selge, miks sõjaväelased vaate ära ei viinud. Vaatide külgedes haigutasid mürsukildude augud ... tühipaljas plekk. Ometi oli ühel vaadil vaid põhi kannatada saanud. Hea seegi — petrooleumi saame kätte. Tõime vaadi ära. Ühtlasi saime auto vrakkidelt mõningaid vajalikke detaile ja ühe terve akumulaatori. Asusime isegi tanki kallale. Kunagise tankistina ronisin «Pantri» luugist sisse ja leidsin sealt mitte küll kulda, kuid midagi sel ajal veel väärtuslikumat — tööriistade komplekti. Paari tunni pärast jõudsime «soomusega» tagasi. Meie reid tasus end täielikult ära. Petrooleumi saime veel samal õhtupoolikul kätte.

Mis puutub miinide kartusesse, siis päris asjatu see ei olnud. Pool aastat hiljem lendas Raadi mõisa ametlikult demineeritud põldudel taeva alla sõjaväe traktor. Traktorist — Nõukogude armee sõdur, kes väeosa ülema nõusolekul oli vabatahtlikult tulnud ülikooli künnitöös abistama, kaotas jala. See juhtus nädal aega pärast sõja lõppu...

Tagasi jõudnud oma tööruumi, leidsin laualt mahuka venekeelse juhendi, millel oli juures rektori kaaskirjake. «Sm. Mitt, kaaluge koos G. Rägoga «OPC»-i* loomise võimalusi ja esitage minule oma ettepanekud kolmapäeval 11. skp.» «OPC» — mis asi see veel on? Kuid tont temaga, homme on ju pühapäev. Kodus saab juhendiga rahulikult tutvuda ja mis kõige tähtsam — läbi mõelda. Töökohal asjasse süvenemiseks ja mõtlemiseks oli sel ajal vähe võimalusi. Pidevalt oli jutule soovijaid — kes nõu küsimas, kes nõu andmas; ühed tulid oma murede ja soovidega, teised tähelepanekute ja arvamustega, kolmandad konkreetsete ettepanekute ja soovitustega jne. Telefone ei olnud veel sisse seatud. Alles dekaadi lõpul tekkis rektori kabinetti tavaline välitelefon, mille abil võis saada ühendust juhtivate asutustega. Kõigil teistel juhtumitel tuli korralduse andmiseks kas ise jalad alla võtta ning kohale kõndida või kirjutada sedel ning käskjalaga ära saata.

Minu tööruumi astus sisse eksekuutor Juhkam. «Härra(!) majandusjuhataja,» alustas ta. Katkestasin tema jutulõnga. «Sm. Juhkam, minu teada need, kes väga tahtsid just härrad olla, on siit mailt jalga lasknud. Siia on jäänud need, kes ei pretendeeri härraste seisusele.»

AKSEL JUHKAM.
TRÜ majandusosakonna töötaja a. 1940—1951.

«Vabandust, jah, mis sa teed — vana harjumus. Niisiis, seltsimees majandusjuhataja, sain korralduse inventuuri läbiviimiseks. Seda me teame, isegi inventariraamat on alles jäänud, aga ruumide lukustamisega on häda. Võtmeid ei ole. Mil moel saab keegi vastutada inventeeritud varade alalhoidmise eest?»

Nii kerkis uus nuhtlus päevakorda. Tõepoolest, ega minema läinud töötajad, kelle käes olid võtmed, neid kellelegi üle ei andnud. Ülikooli päralt oli sel ajal üle saja hoone, ainult uksi oli neis tuhat, rääkimata kappidest ja kirjutuslaudadest. Võtmeid aga peaaegu üldse ei olnud.

Algas uus mahukas töö — võtmete tegemine, milleks päeva pealt tuli rakendada kõik ülikooli lukksepad.

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Esmaspäeval, dekaadi eelviimasel päeval, hakkasime klaasima üliõpilassööklat, ja milleks pattu salata — esmajärgulise tähtsusega objektide seas füüsika kateedri raamatukogu ruumi. Eks oma särk ole ihule kõige lähemal ja klaasi oli veel nii vähe...

Samal päeval alustati peahoone seni veel kasutamata seisnud ruumide puhastamist. Alustati aulast ja tõesti oli seal, mida puhastada. Eks olnud ju meie ülikooli auväärne aula veebruaris fašistide poolt muudetud «matsiarmee» üheks kasarmuruumiks.

* ОРС — отдел рабочего снабжения.

Neljapäevaõhtused jututoad ülikooli kohvikus

... on järjeks ülikooli kultuurielu n.-ö. salonglikule suunale, mida «Nooruses» nr. 1, 1971 T. Altpere «Mängujutus suurkooli ümber» üsna asjatundmatult ja põhjendamatult pahaks pandi. Selle salongilikkuse algust võiks arvata ei-teagi-päris-kust, mil esimesed luule-, plaadimuusika- ja muud õhtud seal üldse olema hakkasid.

Mullu sai katsetatud ühiste plaadikuulamistega, juba mitu aastat on kolmapäeviti ja laupäeviti-pühapäeviti mänginud orkester. Üliõpilaspäevade juurde hakkasid kuuluma kohvikuõhtud. Lähema mineviku filoloogide (E. Kraut jt.) algatusel peeti igal semestril kohvikus ka luulelugemisi ja -kuulamisi. Huvi selliste õhtute vastu oli elav.

Et neid senini spontaanselt tekkinud kohvikuõhtuid mingisse süsteemi viia, valis komsomolikomitee kultuurisektor sellel poolaastal neljapäevase õhtu, mil rõdusaalis ikka midagi kuulata-vaadata, millegi üle juttu puhuda või mõtiskleda oleks. Nimeks pandi pretensioonitu «neljapäevaõhtune jututuba», mis ei nõua üheltki esinejalt teaduslikku traktaati ega keela ühelgi kohaletulnul kaasakäsimist-rääkimist. Hea oleks, kui jutupuhujad oleksid üliõpilased ise, ei tahaks eriti praktiseerida kohtumisõhtuid kuulsustega. Igal selle loo lugejal on võrdne võimalus olla jututoast osavõtja nii küsija kui kostja rollis. Tuleb vaid jälgida kuulutusi, mis ilmuvad teisipäeval-kolmapäeval peahoonesse ning kohvikusse, ja võtta komsomolikomiteest pääse. Praktika on näidanud, et kes ees, see mees.

Millest siis seni on «jututoas» räägitud?

● *Esimesel neljapäevaõhtul märtsis arutati perekonnaprobleeme. Jutustasid ja vastasid küsimustele TRÜ sotsioloogialaboratooriumi töötaja Aita Tavit ja Matemaatikateaduskonna lõpetaja Evi Koppel, kelle diplomitöö käsitleb Tartu perekonnaprobleeme ja kes viis üliõpilaste hulgas läbi ankeedi «Sinu ideaal?» Sellest viimasest oligi kõige rohkem juttu.*

● *Järgmine «jututuba» oli eesti filoloogia IV kursuse üliõpilaste Sirje Saare, Sirje Kiini, Hille Oki, Toivo Kuldsepa ja I kursuse tudengi Toivo Tasa päralt. Juttu oli 1960. aastate Soome noorest luulest. Loeti oma tõlkeid, kuulati laule plaatidelt ja Toivo Tasalt.*

● *1. aprilli (NB!) hommikul rippus peahoones intrigeeriv kuulutus, et kohtutakse Jaak Joala ja Georg Otsaga. Kui paljud selle sööda peale õnge läksid, on raske öelda, aga need, kel püsi oli veerand kaheksani oodata, kuulasid õdusalt Tartu Noorte Autorite Koondise liikmete loomingut. Esinesid Leelo Tungal, Andres Langemets, Toivo Tasa, O. Tõeleid jt.*

● *Eelmisel neljapäevaõhtul olid kohal «Vanemuise» noored lavajõud Evald Hermaküla ja Tõnu Tepandi. Teatrijuttu oli pisut vähem kui teatrikuul, laulu see-eest rohkem kui varem «jututoas».*

Mis edasi? Plaane on mitmesuguseid, kõik ei lähe aga kaugeltki nii, nagu loodame. Eks ikka see lubajate rohkus!

Komsomolikomitee tööplaan nägi ette «jututoa»-õhtuid igal neljapäeval. Praktiliselt on neid olnud ikka üle nädala. Tahaksime ajakirjanduspäeva puhul juttu vesta ülikooli žurnalistidega, üht-teist kuulda kirjanike kongressist, mõtiskleda elamuarhitektuuri üle jne.

Kõike ülalöeldut ei tule võtta reklaamina — hoidku selle eest, tänini oleme ikka rõdusaali ära mahtunud!

Oed Kiinid

Kvalifikatsiooni tõstmisest

(Algus 2. lk.)

kontaktide väärtust, mis võimaldab saada konsultatsiooni nimekailt teadlasilt. Tundub, et stažeerimise veelgi efektiivsemaks muutmiseks on sobiv viibida kohal mitte pikemat aega korraga, vaid üksikute perioodidena, mida kasutatakse vajaliku informatsiooni saamiseks, konsultatsioonideks ja tulemuste arutamiseks. Teaduslik töö toimuks Tartus. Ainult erandjuhtudel leidub sealseis laboratooriumides ruumi võõraile eksperimentaatoreile. Küll on aga mõeldav erinevates kohtades tehtud uurimuste ühine avaldamine.

Kokkuvõttes julgeme väita, et stažeerimine on vanemaile õppejõududele sobivaim kvalifikatsiooni tõstmise vorm. Kahjuks pidid stažöörid senini ise end majutama. Kuuldavasti see puudus lõvkideeritakse MRÜ uute ühiselamute valmimisel.

O. SEEMAN ja A. PAE

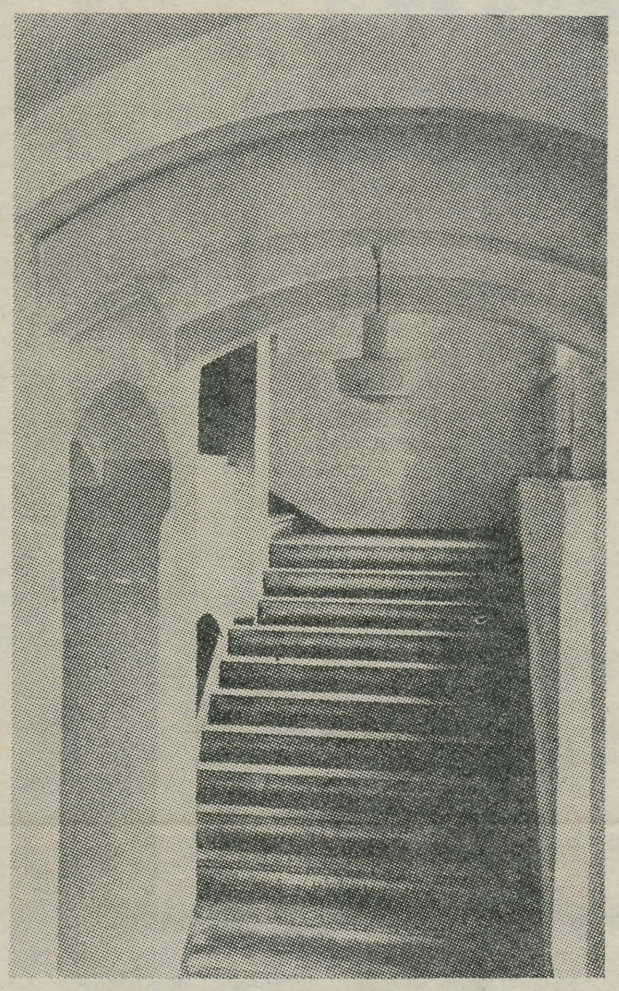

Paljud jalapaarid kulutavad päevas seda poolteistsajandi vanust kivitreppi. Ära ta ei kulu. Siit pääseb aulasse ja raamatukokku, varasematel aegadel oli see ka kartsatee.

Väljas on kevad. Tudeng valib kooliraamatud.

Mina ei tea, kumbi on rohkem

Sellepärast tulingi üürikorterist ära, et keha kasvatamiseks ruumi ei olnud. Treenerit pole, baase ei ole. Kasutasin tuba baasina, aga pererahvas laskis mu silme eest läbi kogu maja vaevarikka saamisloo. Ja mina, kes ma küll veel välismaal käinud ei ole, tunnetasin selgesti härjavõitluse hõngu. Konflikt kulminatsiooniga.

Nüüd olen seaduslikult ülikooli ühiselamus — suurema rahva hulgas. Seepärast tahan oma põhimõtted keha kasvatamise kohta siiralt välja öelda. Tuleb mis tuleb. Nägurinädalaid olen niigi näinud.

Põhimõte üks. KANA KUMMARDAB IGALE TERALE, SELLEPÄRAST TA LIHA ONGI NII MAGUS, s. t. et igal võimalikul momendil mõtlen oma keha kasvatamisele, sest minule ei ole veel mitte selgeks saanud, kumbi haigusi rohkem on, kas vaimu või keha omi.

Põhimõte kaks. ELU ON KOOL, KUS NURJAMINEK ÕPETAB PAREMINI KUI KORDAMINEK. Seda mina seletama ei hakka, see on niigi selge.

Lisaks innustab mind veel see, mida mulle isa kord ütles: «SOOJUS PAISUTAB. SELLEPÄRAST NEED, KES ISTUVAD SOOJADEL KOHTADEL, ONGI PAKSUD.»

Suvel olin maal. Osoonirikas mets ja päikene paistis. Suurendasin sõrkimisega oma kopsude mahtu. Rääkisin teistelegi, et on hea, kui liiter rohkem sisse mahub, aga nemad arvasid, et liiter on ühele mehele päris paras ja astusid poe poole.

Sõrkisin, aga üldsus oli terav, muudkui hüüdis pilkavaid lendlauseid: EI TEA, MILLAL VÄNDRA MARATON TULEB? KELLE KÄSKJALG? Need lõid jooksurütmi sassi. Mõtlesin uuele strateegiale. Dopingut mina küll kasutada ei tahtnud, olen asjaarmastaja.

Kükitasin ühel hommikul naabri mesipuu ette, koputasin nagu tihane taru seinale ja pistsin siis pea lennuavasse. Oodata kaua ei tulnud, need seal virgad poisid! Kui juustes oli virinat ja pirinat piisavalt, vaatasin õige suuna kätte, tõmbasin isa läkiläki silmini ja — assa mait! — kus oli minul alles minek. Peanahk ja jalatallad tagusid vaheldumisi tuld, keha oli äraütlemata kepsukas, kõigis ilmakaartes oleks tahtnud korraga käia. Silmavesi sõi prilliklaasid häguseks.

Nöökaja piimamees laskis vinku ümber kukkuda ja röögatas südantlõhestavalt: «Sovhoosi pull lahti!»

Mütsi sel päeval enam peast kätte ei saanud ja pead mütsist kah, aga kiiruse võlud olin maitsnud ja vastupidavuse tunnetasin ka ära. Teisel päeval sain kõrviku peast ja lugesin mesilindude laibad üle. Arvuga ma ei kiitle, ütlen vaid, et naabrimehe taru jäi nõrgaks ja suri õige ruttu välja.

Üks pööraselt hakkaja päss oli seal maaroheluses. Kasutasin teda vettehüpetel. Tõgi oli sügav ja kõrge kaldaga. Võtsin koha pässu seljas sisse, rabasin kõrvadest ja kannustasin. Jooksis teine hirmsa vauhtiga, kaldapealsel jäi nõksti seisma, mina lendasin rahulikult edasi (Newtoni seadus!). Nii hea oli. Tuul ja kaaluta olek. Oleksin laulda tahtnud, et õnnis hetk, oh viibi veel! Aga enne tuli vesi.

Ükskord ei saanud hoovõtul õiget asendit sisse, süda lõi puperdama ja kalpsasin kaldal maha. Seekord lendas päss edasi (jälle Newtoni seadus!). Enam me kokku ei sobinud.

P.S. Kumbi ikkagi rohkem on, kas vaimu- või kehahaigusi?

ROMMI ÜTEMEEL

Rapuntsel

Lähen ühel hommikul peahoonesse ja näen, Tempo venib aegamööda rektoraadi poole.

Ütlen talle: «Kuule Tempo, mis tempu sa teed? Venid nagu farmaatsialabori remont, nii ei saa ju kunagi midagi valmis!»

«Ei Rapuntsel, ei veni ma sugugi, ainult elu on üleliiga kiireks läinud!» vastab tema.

Lähen ühel hommikul peahoonesse ja näen, Pudel seisab tagaukse juures.

Ütlen talle: «Ära sa Pudel tüki ühtigi ülikooli, sa oled kõige kurja juur!»

«Ei Rapuntsel, ei ole mina kurja juur. Rikkus on kurja juur ja sellepärast korjan ma neilt raha kohe ära, kes seda liiga palju on saanud!»

TEATED

ÜTÜ

ÜTÜ eesti keele ringi aastakonverents toimub reedel, 23. aprillil kl. 18 keemia ringauditooriumis ja laupäeval, 24. aprillil kl. 15 ph. aud. 140.

Juhatus

*

ÜTÜ EESTI KIRJANDUSE JA RAHVALUULE RINGI TEADUSLIK KONVERENTS algab 25. apr. kell 11 ph. auditooriumis 139.

*

TRÜ ÜTÜ psühhiaatriaringi koosolek toimub kolmapäeval, 28. aprillil kell 18 Tartu Vabariiklikus Kliinilises Psühhoneuroloogiahaiglas.

Päevakord: 1. Epilepsia. L. Palvar (ravi IV k.). 2. Haige demonstreerimine. L. Toomaspoeg (ravi IV k.).

Ringi juhatus

Jooksma!

Tänavused jooksukrossid on Tähtvere pargis 26. aprillil ja 6. mail kell 17—18.30, Ajaloo-Keeleteaduskonnale 27. aprillil kell 10. Naistele kavas 500 m, meestele 1000, 1500 ja 3000 m.

Sotsioloogiaring

Eelmisel nädalal ettekandja ärasõidu tõttu edasilükatud sotsioloogia ajaloo seminar toimub sellel reedel, 23. aprillil ph. aud. 102 kell 16. Teemaks «Psühholoogiline koolkond sotsioloogias», räägivad Enn Mikkin ja Jaak Tamm.

Kriminoloogia Laboratooriumis

TRÜ Kriminoloogia Probleemlaboratooriumi järjekordne ettekandehommik toimub pühapäeval, 25. aprillil k. a. algusega kl. 12 TRÜ peahoones aud. 307. Ettekandega teemal «Massiinformatsiooni organite osast kodanike õiguslikul kasvatamisel» esineb Eesti NSV justiitsminister õigusteaduse kandidaat V. RAUDSALU.

Osavõtt võimaldatud kõigile.

Noored kommunistid

Esmaspäeval, 26. aprillil 1971. a. algusega kell 17 toimub järjekordne noorte kommunistide õppus Õpetatud Nõukogu saalis. Ettekandega esineb T. Alatalu.

UUT TEATMEKIRJANDUST TOOME RAAMATUKOGUS

Горностаев, Г. Н. Насекомые СССР. М., 1970. 372 lk. 27 T—38.

Käsiraamat tutvustab meie maal kõige sagedamini esinevaid putukaliike ja aitab kasvatada huvi ning armastust looduse vastu. Adresseeritud geograafidele, turistidele, kodu-uurijatele, õpetajatele ja üliõpilastele. Illustreeritud.

Словарь полезных растений на двадцати европейскхи языках. М., 1970. 368 lk. 21 S—23.

Väljaanne on esimeseks katseks suure ja mitmekeelse agrobotaanika sõnaraamatu koostamiseks. Sisaldab 476 peamiselt kultiveeritud taime- ja puuliigi nimetust, 54 terminit taimefüsioloogiast 20 Euroopa keeles. Raamatu kasutamisel on abiks registrid. Sõnastik on mõeldud esmajoones botaanikutele, taimekasvatajatele ja agrobotaanikaalase kirjanduse tõlkijatele.

Пестициды. Кишинев, 1970. 226 lk. 23 T—32.

Teatmik on kaheosaline. Esimeses osas kirjeldatakse lühidalt umbes 150 kodu- ja välismaise pestitsiidi keemilist koostist, kasutamist, toksilisust jne. Teine osa tutvustab meid eri pestitsiidide gruppide mürgitusnähtudega, esmaabi ja raviga. Käsiraamat peaks huvitama agronoome, farmatseute ning arste.

Koblischke, H. Abkürzungsbuch. Leipzig, 1969. 372 lk. S—11.

Raamatus on ligikaudu 20 000 alfabeetiliselt järjestatud lühendit valemite, sümbolite, teaduse, tehnika, uute riikide, organisatsioonide jne. kohta. On vajalik informatsiooniallikas tänapäeva kiiresti arenevas teaduses.

TRÜ maadlejate edu

17.—18. aprillil 1971. a. toimusid Tallinnas ENSV kõrgemate õppeasutuste meistrivõistlused klassikalises maadluses, millest võtsid osa ka meie ülikooli matimehed. Kuigi kevadel lahkusid seoses ülikooli lõpetamisega mitmed paremad maadlejad (A. Laansalu, J. Sikkut, A. Filomenko, E. Tõnisson, H. Aasmäe ja M. Lehtme), korrati ka tänavu möödunudaastast tulemust (6 esikohta 10-st) ja saavutati võistkondlikus arvestuses ülekaalukas esikoht: TRÜ — 60 p., EPA — 49 p. ja TPI — 47 p.

Tuleb tunnustada TRÜ vanemõpetaja A. Tähnase aastatepikkust tööd, mis andis ka tänavu häid tulemusi.

Alates kergematest kehakaaludest tulid esikohale: T. Pain (TPI), J. Vilismäe (TRÜ, mat. II), V. Seimar (EPA), V. Kozlov (TRÜ, KK IV), E. Kaasik (EPA), J. Lillemägi (TRÜ, KKT I), H. Seepter (TRÜ, A II), A. Septer (TRÜ, KKT IV), O. Kullerkann (TRÜ, KKT III) ja R. Reinast (TPI). Eriauhinnad anti TRÜ maadlejatele J. Lillemäele ja A. Septerile.

T. SIKKUT

Sõprus-kohtumine laskmises

Nädalavahetusel tulid tartlastega jõudu katsuma Viljandi laskesportlased. Niisugused kohtumised leiavad aset 2 korda aastas vaheldumisi Tartus ning Viljandis, nii juba 1958. aastast alates.

Viljandi poolt oli rändauhind — viikingilaev koos logiraamatuga. Et auhinda jäädavalt endale saada, tuli võita viis kohtumist nagu eelnevatel auhindade puhul. (Kaks viimast karikat kuuluvad TRÜ-le.)

Seitsmest võistkondlikust harjutusest võitis TRÜ kuus. Püssilaskmises läksid kõik auhinnalised kohad meie nais- ja meesvõistlejaile. Mõned tehnilised tulemused: harjutuses MB-5 meestele saavutas esikoha Agu Nigul (matemaatika I) — 550 silma, naistest oli võidukas Heli Rass (bioloogia I) — 544 silma; harjutuses MB-8 olid parimad Toomas Aro (Arstit. I) — 292 silma ja Liis Moora (Arstit. V) — 288 silma.

TÕNU KALJUMÄE

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 2396. MB 03677.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

AR
nim. ENSV Riiklik
Raamatukogu

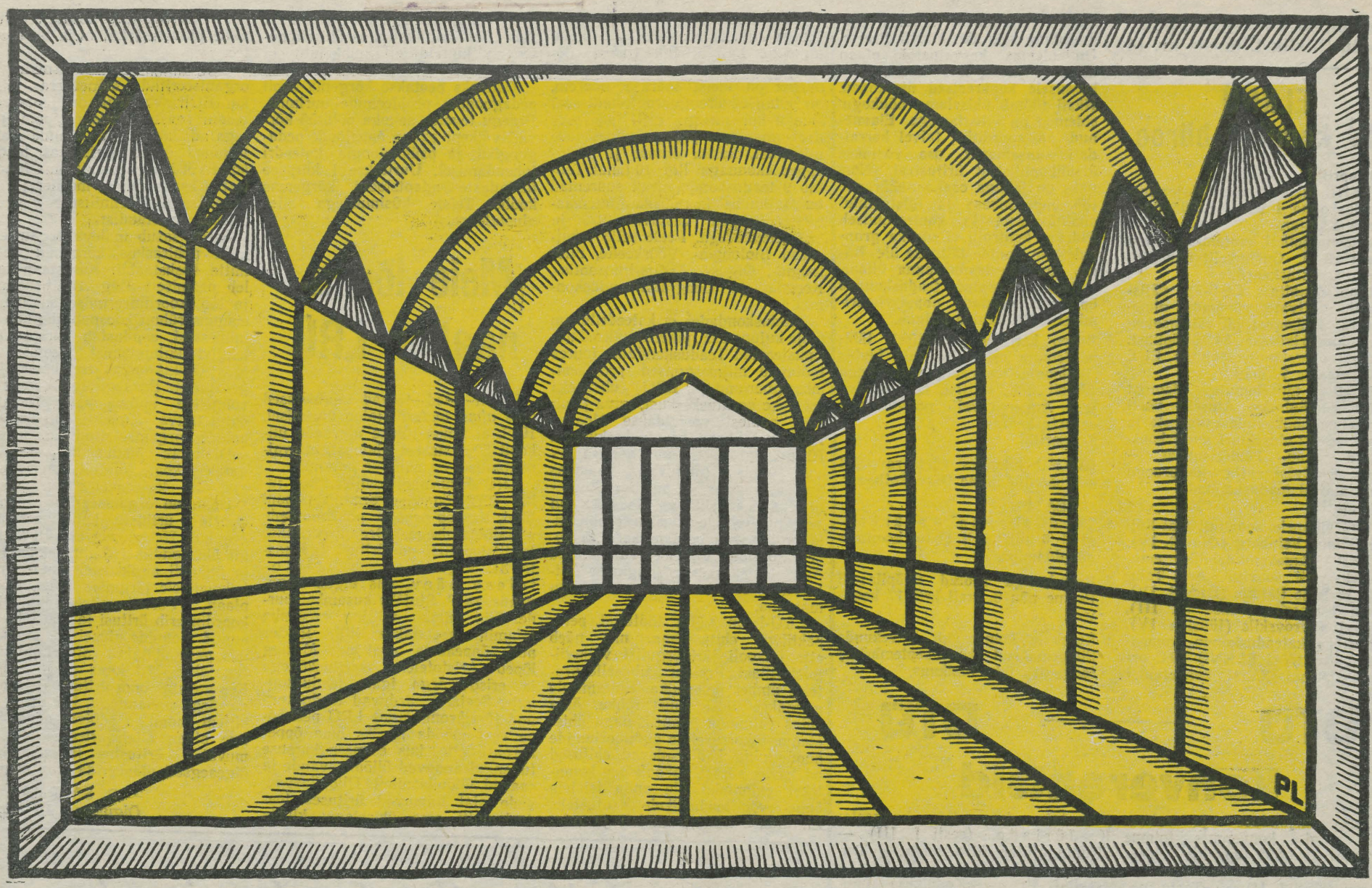

P. Lukatsi joonistus.

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 14 Reedel, 30. aprillil 1971. a. XXIII aastakäik

MAIMÕTTED 1971

A. KOOP,
TRÜ rektor

Esimene mai on maailma rahvaste kaunimaid pühasid. See on töötajate solidaarsuse, internatsionaalse ühtekuuluvuse, kõikidel rinnetel saavutatud võitude tähistamise päev. 1. mai on kevadpüha, mis on meile jälle saabumas. Võtame ta vastu väärikalt ja pidulikult.

TRÜ kollektiivil on põhjust rõõmustada, sest oleme nii mõndagi korda saatnud. Meil on põhjust rõõmustada seepärast, et eelolev Mai on ülikoolile avarate perspektiivide kuulutajaks. Ülikoolile on ta eelkõige kaasaja nõuetele vastava materiaaltehnilise baasi alusmüüri rajamise viisaastaku alguseks. Eeltööd selleks on juba alanud ja edukalt.

Nüüd ei kahtle vist enam keegi, et selle ulatusliku programmi esikobjekt — vabariigi parim, kõigi mugavustega ühiselamu — valmib õigeaegselt. Sama võib öelda arvutuskeskuse hoone kohta. Füüsikakorpuse, meie suure murelapse projekteerimisvalud on lõppemas, sellegi ehitustööga on alustatud. 1972. a. läheb käiku auditooriumide korpus, valmib 90 korteriga elumaja ülikooli töötajatele. Järgnevad uue viisaastaku teised objektid: veel üks ühiselamu, füüsikakorpuse käikulaskmine ja Teaduslikule Raamatukogule uue hoone forsseeritud ehitamine.

Kokku kulutatakse TRÜ õppe-, teadusliku ja elukondliku kompleksi väljaehitamiseks viisaastaku jooksul üle 8 miljoni rubla. See on enam kui kõigi sõjajärgsete aastate vältel kokku.

Kaasajal tähendab ülikoolile materiaaltehnilise baasi loomine vaid ühe probleemi lahendamist. Üheksas viisaastak nõuab ülikooli keerulise ja mitmepalgelise organismi funktsioneerimise kompleksset täiustamist, proportsionaalset arendamist, juhtimise parandamist, ja mis peamine — kõikide ülikooli töötajate ja kogu üliõpilaskonna aktiivse ning teadliku osavõtu kindlustamist nende ülesannete realiseerimisest.

Arvan, et selles suunas on ülikoolis aastate jooksul mõndagi korda saadetud. On suurenenud ülikooli kommunistide ja parteiorganisatsiooni osa aktuaalsete ülesannete lahendamisel. Kasvanud on massiorganisatsioonide, eriti komsomoli osa juhtimises. Palju on ära tehtud administratsiooni, parteiorganisatsiooni ja teiste massiorganisatsioonide töö koordineerimisel. Rõõmustav on märkida ülikooli komsomoliorganisatsiooni ja komsomolikomitee suurt tööd ja algatusvõime kasvu, eriti omavalitsussüsteemi juurutamisel.

Kõige selle tulemusena hakkasime märksa kainemalt ja mõtestatumalt nägema nähtuste omavahelisi seoseid, kavandama plaane ning otsima tõhusamaid meetodeid ja vorme puuduste kõrvaldamiseks. Märgiksin ainult mõningaid neist, mis on ellu viidud tänu administratsiooni ja ühiskondlike organisatsioonide koordineeritud tegevusele. Eelkõige puudutab see teadusliku, õppe- ja kasvatustöö protsessi täiustamise vorme ning meetodeid, kus erilist rõhku on pandud õppe- ja kasvatustöö seaduspärasuste uurimise arendamisele ülikoolis. Selle tulemusena on 1971. a. sügisel võimalik asuda õppeprotsessi kompleksmudeli koostamisele ning üksikute faktorite kompleksi uurimisele, mille alusel on võimalik hakata tegema teaduslikult põhjendatud ettepanekuid õppeprotsessi optimiseerimiseks ning spetsialistide töö efektiivsuse tõstmiseks praktikas. Siia lisanduvad kaadri õige valik ja paigutus, töötajate erialase ja ideelis-poliitilise taseme tõstmine, ülikooli finants-majandusliku tegevuse ja juhtimise parandamine jne.

NLKP XXIV kongressi ettevalmistamise perioodil said alguse nii üliõpilaskonna kui ka õppejõudude ja teenistujate ideelis-poliitilise töö uued vormid. Praegu on selles osas esmaseks ülesandeks NLKP XXIV kongressi ajalooliste otsuste tundmaõppimine ja propageerimine.

Äsjane parteikongress, teinud kokkuvõtteid eelseisvast viisaastakust, töötas välja sotsiaalmajandusliku ja kultuurihariduslikku programmi eelseisvateks aastateks. Nende ülesannete ulatus, püstitamise uudsus ja tähtsus nõuavad meilt palju. Valmistab ju ülikool ette kõrgema kvalifikatsiooniga teaduslikku, majandus- ja kultuurialast kaadrit, kes hakkab töötama kohtadel, kus teaduslik-tehnilise revolutsiooni tingimustes lahendatakse otsustava tähtsusega probleeme.

«Suurt ehitust — kommunismi ehitamist,» ütles L. Brežnev, «ei ole võimalik edasi viia ilma inimese enda igakülgse arendamiseta. Ilma kultuuri, hariduse ja ühiskondliku teadlikkuse kõrge tasemeta, inimeste sisemise küpsuseta on kommunism võimatu, nii nagu ta on võimatu ilma vastava materiaaltehnilise baasita.»

Valmistada ette väärikaid spetsialiste, see tähendab aastatepikkusi pingutusi, süsteemanalüüsi, perspektiivset planeerimist lähemaks ja kaugemaks tulevikuks, ülikooli automatiseeritud juhtimissüsteemi kujundamist ning vastavalt nendele ülesannetele õppe-, teadusliku ja ja juhtiva kaadri kasvatamist.

Kõik see on meile jõukohane. Tingimused selleks on olemas. Olen veendunud, et ülikooli kollektiiv nende ülesannetega väärikalt toime tuleb.

Õnnitlen ja tervitan ülikooli õppejõude ja üliõpilasi, töölisi ning teenistujaid saabuva rahvusvahelise püha — 1. mai puhul ning soovin neile edu ja kordaminekuid!

Üleliiduline eksperimentaal-õppus Tartus

16. aprillil korraldati Tartus üleliiduliste tsiviilkaitsealaste ürituste raames keemilise ründekolde likvideerimise õppus, millest võtsid osa ka mitmed ülikooli tsiviilkaitse üksused. Õppuse eesmärgiks oli otsida võimalusi üksuste otstarbekamaks kasutamiseks, parandada keemiliste ründeainetega mürgistatute abistamise viise ja leida teid võimalikult suure kannatanute hulga üheaegseks abistamiseks.

Sanitaarsalkade töö koldes korraldati teisiti, kui seda nõuavad praegu kehtivad juhendid. Nii andis ühele kannatanule esmaabi vaid üks salga liige, mitte kogu lüli. Sanitaarsalga tööjõudu ei kulutatud inimeste koldest väljakandmiseks, seda tegid spetsiaalsed kandelülid. Töö koldes toimus arstlike kiirabibrigaadide juhtimisel. Kogu tegevus kronometreeriti Arstiteaduskonna üliõpilaste poolt.

Õppusele järgnenud arutelul esinesid NSVL Arstiteaduste Akadeemia korrespondentliige, NSVL peatoksikoloog professor S. N. Golikov, professor J. N. Stroikov ja mitmed teised teadlased ning NSVL ja ENSV tervihoiuministeeriumide juhtivad töötajad. Mõningat rahulolematust põhjustas sanitaarsalkade vähene treenitus. Sellele vaatamata pälvis professor Golikovi kiituse TRÜ salkade asjalik ja tõsine tööstiil, mis õppuste tinglikkusest hoolimata vastas ka sõjaolukorra nõuetele. Õppusest osavõtnud TRÜ ja EPA sanitaarsalkadest kiideti TRÜ 3. ja 5. salka, mis on formeeritud Bioloogia-Geograafiateaduskonna üliõpilastest ja on Arstiteaduskonna õppejõudude I. Šefferi ja A. Pille juhendada.

Erilise kiituse teenisid haiglates töötanud TRÜ spetsialiseeritud arstibrigaadid reanimatoloogide A. Kiviku ja J. Samarüteli juhtimisel.

TRÜ kinolaboratoorium tegi õppustest kinoreportaaži, mille kaadrid monteeritakse edaspidi õppefilmiks. Tõenäoliselt toovad õppuste tulemused lähemal ajal muutusi tsiviilkaitse ja sanitaarsalkade määrustesse.

Üleülikoolilised sanitaarsalkade võistlused toimuvad 12. mail kilehallis.

A. ALT

ELKNÜ TRÜ komitee büroo

13. aprillil

* ÜLKNÜ liikmeks võeti Majandusteaduskonna I kursuse üliõpilane Arno Kangur.

* Komsomolipileti kaotamise pärast karistati J. Gurfinkelit noomitusega arvestuskaardile.

* Büroo kinnitas EÜE-71 välismaale sõitvate rühmade nimekirjad. Ülikoolist jäi esialgsetesse nimekirjadesse 84 üliõpilast. Lõplik otsustamine toimub EÜE Keskstaabis 7. mail.

* Arutati ühiselamute jaotust 1971. a. sügiseks. Aluseks võeti ühiselamunõukogude esimeeste ja komitee elu-olusektori poolt koostatud plaan. Põhiseisukoht — Vanast Tiigist välja viia praegu seal elavad teaduskonnad.

21. aprillil

* NLKP liikmeks soovitati Mai Kõli ja Heldur Veinberg (Õigust. IV). NLKP liikmekandidaadiks astumiseks anti soovitus Anti Talurile ja Sirje Raidile (Õigust. IV). Rein Kärnerile (saksa fil. III), Valeri Ostrovskile (füüsika IV).

* Matemaatikateaduskonna komsomolibüroo tööst ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XVIII konverentsi otsuste elluviimisel rääkis teaduskonna sekretär Martti Preem. On olemas kasvatustöö plaan kursuste jaoks, mis annab igale kursusele konkreetsed ülesanded. Hästi töötab ühiselamu nõukogu, sidemed on vilistlastega. Elavnenud on sporditöö, talvel korraldati suusamatku, osa võetakse üleülikoolilistest üritustest. Nõrgaks on jäänud osakonnabüroode töö õppeedukuse ja -distsipliini analüüsimisel ja kontrollimisel. Pidevat kontrolli ei ole ka gruppide tööplaanide täitmise üle. Büroo soovitas teaduskonna üliõpilastel enam osaleda teaduskonnas õpitavate erialade populariseerimisel abiturientide hulgas.

* Büroo karistas poliitiliselt läbimõtlemata esinemise eest klubis Bioloogia-Geograafiateaduskonna üliõpilasi K. Küttist, H. Aasmäed ja J. Antsovit valju noomitusega arvestuskaardil.

27. aprillil

* ÜLKNÜ liikmeks võeti ravi III kursuse üliõpilane Olav Pullisaar.

TEATED

* Teaduskonna sekretärid! 5. mail kell 17 on komitees nõupidamine.

* Kevadpeoga seotud üliõpilased! Peame nõu 6. mail kell 17 komitees.

* Kursuste komsorgid! Suvekuude liikmemaksud (kuni septembrini) tooge ära juba maikuus.

ÜTÜ — ÜTÜ

konverentsid

Eesti kirjanduse ja rahvaluule ringi konverents toimus pühapäeval, 25. aprillil. Ettekannetega esinesid R. Veidemann (eesti f. II) — «Tartu motiiv eesti luules», juhendaja dots. Ed. Laugaste; A. Mälk (eesti f. II) — «Urbimine Eestis», juhendaja v.-õp. U. Kolk; P. Nemvalts (eesti f. II) — «Eesti kirjandus ja film», juhendaja dots H. Peep; E. Jakobson (eesti f. II) — «Muistendid suurtest ehitustest», juhendaja dots. Ed. Laugaste; K. Jüriado (eesti f. III) — «Kuningatütar klaasmäel», juhendaja v.-õp. U. Kolk; E. Viluoja (eesti f. V) — «Kodukäija ilmumiskujud eesti mütoloogias», juhendaja dots. Ed. Laugaste.

ÜTÜ medalite vääriliseks tunnistati E. Viluoja ja A. Mälgu ettekanded.

TÕNU KALJUMÄE,
eesti fil. II k

♣

Bioloogia-Geograafiateaduskonna konverents toimus 16.—17. aprillil. Oma sõna rääkisid kaasa ka botaanikaringi liikmed: kahel päeval kuulati botaanika sektsioonis ära 9 huvitavat ettekannet, mis olid koostatud kas isiklike vaatlusandmete või kirjanduse põhjal. Üliõpilaste tööd käsitlesid dendrokronoloogia, risoloogia ja algoloogia probleeme, räägiti rabamändidest ning luitemännikute taimkattest. Külalisettekandega taimegeneetika alalt esines P. Stasjunaite Vilniuse Riiklikust Ülikoolist. Eriti rõõmustas nooremate kursuste üliõpilaste aktiivne osavõtt konverentsi tööst, samuti suveperioodil läbiviidud vaatlustele tuginevate ettekannete rohkus. ÜTÜ aukirjad pälvisid A. Läänelaid («Dendrokronoloogia meetodeist ja rakendamisest») ja Aime Truvert («Mullavetikatest») ning Prane Stasjunaite. Medali vääriliseks tunnistati M. Tsahkna uurimus «Pjassina jõe lumesulamisorgude taimkattest», mis oli koostatud Taimõri poolsaare ekspeditsiooni materjalide põhjal. Aukirjad ja mälestusesemed anti kätte ülikooli kohvikus toimunud tujukõllasel õhtul.

R. SANDER

ÜTÜ — ÜTÜ

TRÜ rektori käskkiri 26. apr. 1971

Üleliidulisest tsiviilkaitse eksperimentaalõppusest 16. aprillil Tartus osavõtnud TRÜ sanitaarsalkadest tõsteti arutelul esile 3. ja 5. salk (Bioloogia-Geograafiateaduskonnast).

1.

Avaldan kiitust TRÜ 3. ja 5. sanitaarsalga liikmetele.

2.

Avaldan kiitust TRÜ 3. sanitaarsalga komandörile, geneetika ja darvinismi kateedri assistendile Linda Arule.

3.

Avaldan kiitust TRÜ 5. sanitaarsalga komandöri asetäitjale, geograafiaosakonna II kursuse üliõpilasele Maie Ehatähele ja premeerin teda rektori fondist 35 rublaga.

TRÜ rektori käskkiri 20. apr. 1971

§ 1

I. Seoses hooaja lõppemisega ja eduka esinemisega vabariiklikel ja üleliidulistel võistlustel suusatamises ja sportlikus orienteerumises premeerin (rektori fondist) hea esinemise eest võistlustel ja eeskujuliku suhtumise eest õppe-treeningutöösse järgmisi üliõpilasi:

Karin Hiiobit keemiaosakonna IV kursuselt,

Ain Luuki, Toivo Evardit ja Mati Ojandut Kehakultuuriteaduskonna I kursuselt,

Sirje Kallasmaad Majandusteaduskonna II kursuselt.

II. Avaldan kiitust heade tulemuste eest spordivõistlustel järgmistele üliõpilastele:

Ann Karule Arstiteaduskonna raviosak.,

Sirje Leotootsile spordimeditsiini osak.,

Jüri Jõeperale, Rein Lellepile, Kalev Pullale ja Vladimir Šokmanile Kehakultuuriteaduskonnast,

Arvo Kivikasele ja Riina Võhmale matemaatika-osakonnast.

III. Avaldan kiitust tubli töö eest üliõpilaste ja ülikooli koondvõistkondade ettevalmistamisel suusaspordi kat. vanemõpetajatele Erna Abelile ja Osvald Allikasele ning sama kateedri õpetajale Arne Kivistikule.

A. KOOP,
rektor

1969. aastal sai Tööpunalipu ordeniga autasustatud Peeter Stutška nimeline Läti Riiklik Ülikool 50-aastaseks. Vaatamata sellele, et naaber on meist märksa noorem, on põhilised arenguprobleemid seal samad kui meilgi. LRÜ päevases osakonnas õpib praegu umbes 4000 üliõpilast, kokku õhtuse ja kaugõppeosakonnaga ligi 10 tuhat. Töötab 9 teaduskonda, neist suuremad on Majandus- ja Füüsika-Matemaatikateaduskond vastavalt 929 ja 810 üliõpilasega. Peale selle tegutsevad Bioloogia-, Võõrkeelte, Filoloogia-, Õigus-, Ajaloo-Filosoofia-, Keemia- ja Geograafiateaduskonnad.

Teaduskondadel ja kateedritel on välja kujunemas pikemaajalised uurimisteemad. Teaduskondade juures töötavad mitmesugused probleemlaboratooriumid. LRÜ uhkuseks loetakse arvutuskeskust, mida jõudluse poolest võrreldakse Moskva Riikliku Ülikooli arvutuskeskusega. Hiljuti sai LRÜ uue võimsa arvuti, mis tunduvalt laiendas arvutuskeskuse perspektiive. Suuremateks teaduslikeks üksusteks on veel pooljuhtide füüsika probleemlaboratoorium, botaanikaaed ja observatoorium. Viimases valmistatud Maa tehiskaaslaste jälgimise ülikeerukas seade on nõutav üle kogu maailma.

LRÜ-l on välja töötatud perspektiivne ehitusplaan, mis näeb ette ülikooli järkjärgulist väljaviimist Riiast. Praegu käib selle projekti ümber poleemika. Ehitamisele pannakse üldse suurt rõhku. Äsja Riias valminud hooned, nagu ühiselamu, 5-korruseline auditooriumide hoone ning käimasolevad ehitused on kavas pärast ülikooli uue kompleksi valmimist üle anda teistele õppe- või teaduslikele asutustele. Ehitatakse küllalt kiiresti ja odavalt. Ühiselamutega on varustatud kõik soovijad, kusjuures ühiselamutes on küllaldaselt puhketube ja klubiruume.

Tähtsaks peetakse kõrgema kooli pedagoogika probleemide uurimist. Praegu tegeleb sellega põhitöö kõrvalt väikene grupp õppejõude pedagoogika ja psühholoogia kateedri juhendamisel. Uuritakse I kursuse üliõpilaste adaptsiooni kõrgemas koolis. Teiste küsimustega alles alustatakse.

Meie lõuna-naaber LRÜ

Tublit tööd teevad ajaloolased oma *alma materi* ajaloo uurimisel. 1969. a. ilmus lühike ülevaade ülikooli 50-aastasest ajaloost, ettevalmistamisel on soliidne kogumik.

LRÜ komsomolikomitee, kes juhib 4072-liikmelise organisatsiooni tööd, tegeleb praegu põhisuundade väljatöötamisega. Organiseeritakse traditsioonilisi suuritusi. Iga aasta 31. augustil toimub Aristotelese päev, mis algab kogunemisega P. Stutška ausamba juurde. Siin toimub miiting, ausamba jalamile asetatakse lilli. Rektor peab õppeaasta avakõne. Miiting lõpeb Aristotelese tervituskõnega ja erisoovidega igale teaduskonnale. Seejärel siirduvad teaduskonnad tõrvikrongkäigus LRÜ peahoone eest mööda igaüks oma õppekorpuse ette, kus esimese kursuse tudengid annavad üliõpilasvande ja saavad üliõpilaspileti. Üliõpilaspäevade ajal toimuvad üritused teaduskonniti oma ühiselamu klubis või punkeruumides. Selliseid ulatuslikke pidustusi kui meie lätlased ei tee.

Läti üliõpilaste ehitusmalev on organiseeritud mõnevõrra teisiti, kui EÜE. Vabariik on jaotatud 4 tsooni (vastab meie regioonile) ja jagatud kõrgemate koolide vahel. Rühmad organiseerib kas teaduskond või kursus ainult oma inimestest. Üksnes rühma meister ja arst saadakse Polütehnilisest või Meditsiini Instituudist.

Seega lasub maleva organiseerimise põhiraskus kõrgemal koolil, mitte keskstaabil. Keskstaap tegeleb peamiselt Mägi-Altai rühmaga ja töö koordineerimisega. See, et enamus rühmi koosneb ühe kursuse inimestest, soodustab kursuse kollektiivi kujundamist. Seetõttu on igas teaduskonnas isetegevus kõrgel järjel. Peaaegu iga kursus on võimeline andma päris korraliku õhtut täitva kontserdi. Kursuste vahel on organiseeritud aastaringne sotsialistlik võistlus, kus siis hinnatakse kogu töö nii õppeperioodi ajal kui ka suvel ehitusmalevas.

Hästi on organiseeritud ülikoolisiseste ürituste koordineerimine. Iga kuu 25. kuupäevaks tuleb kõigil ühiskondlikel organisatsioonidel ja ülikooli allüksustel teatada parteikomiteele järgmise kuu ürituste plaan. Parteikomitee üks liige koordineerib üritusi ja koostab saabunud plaanide alusel koondplaani, mis paljundatakse rotaprindil ning jagatakse 1. kuupäevaks laiali. Kes unustas oma ürituse kirja panna, ärgu pahandagu, kui ta ei leia hiljem ruumi ja sobivat aega. Selline plaan aitab orienteeruda toimuvates üritustes ja võimaldab õigeaegselt planeerida oma aega.

R. SAARMA,
Õigustead. IV kursus

Üliõpilaste tervisest

Ülikooli Punase Risti Seltsi tööst

Vastavalt V. I. Lenini dekreedile kuulub Punase Risti Selts (PRS) meie maa kõrgemate ametiasutuste hoole alla, tema ülesandeks on abistada loodusõnnetuste läbi kannatadasaanuid, haavatuid, haigeid ja sõjavange. PRS-i põhiprintsiibid on:

1) sotsialistlik humaansus — hoolitsus inimese tervise ja pikaealisuse eest;
2) nõukogude patriotism — seltsi liikmete kasvatamine kodumaale ustavaiks ja aktiivseiks osavõtjaiks meie maa sanitaarsest tugevdamisest;
3) seltsi liikmete laialdane osavõtt seltsi tööst ja juhtimisest;
4) vennalik koostöö teiste riikide Punase Risti organisatsioonidega rahu, sõpruse, inimõiguse kaitsmise ja inimeste elu ning tervise nimel.

PRS-i TRÜ algorganisatsiooni kuulub ligikaudu 4700 liiget, seega umbes 70% kogu TRÜ kollektiivist. PRS-i liikmeks võib astuda igaüks. Liikmemaks on õppejõududele, teenistujatele ja töölistele 30 kop., üliõpilastele 10 kop. aastas. Kõigil kursustel on valitud volinikud, kelle organisaatorlikest võimetest, operatiivsusest ja teadlikkusest sõltub liikmemaksude kogumine. Eelmisel aruandeperioodil (1968—1970) tulid põhiliselt kõik kursused (kuigi mõningase venitamisega) sellega toime. Erandiks oli administratiivmajandusosakond, mistõttu ülikool jäi linna arvestuses võlgnike nimekirja. PRS tegeleb ka sanitaarsalkade ja -postide organiseerimise, varustamise ja õpetamisega, samuti doonorluse propageerimisega. Äsja moodustati uued sanitaarsalgad ja nüüd toimub nende teoreetiline ja praktiline väliaõpetamine (vastutavad **sm-d M. Lind ja H. Lindeberg**). Sanitaarsalkade tegevust kontrollib TRÜ tsiviilkaitse staap (vastutab sm. J. Sobolev). Sellel semestril toimusid ülikoolisisesed sanitaarsalkade vahelised võistlused, mais on ees ülelinnalised võistlused. Vastavad isikud peavad maksimaalselt pingutama, et see lõik meie töös kulgeks edukalt. Sanitaarposte on ülikoolis 10, ühiselamutes 20 (vastutavad **sm-d H. Kaaramaa ja A. Soilts.**) Ülikooli medpunkti poolt on välja õpetatud 10 instruktorit.

TRÜ PRS-i töös on üheks kõvemaks pähkliks doonorluse organiseerimine. Selles osas plaan pidevalt tõuseb. Kui 1965. aastal oli ette nähtud 70 doonorit ja sellest täitsime vaid 37% (26 doonorit), siis 1970. aastal oli ette nähtud 170 doonorit. Plaani täitsime 117%-liselt (198 doonorit). Selle eest võib öelda tänusõnu antud töölõigu eest vastutajale doktor J. Samarüütlile. Tänavu peab doonorite arv tõusma 200-ni.

TRÜ PRS-i 15-liikmelisse komiteesse kuuluvad teaduskondade esindajad. Komitee eesmärgiks on meie töösse kaasa tõmmata kogu ülikooli kollektiiv. Kahjuks ei ole meie organisatsioon vabariigi ulatuses esirinnas, kuigi ta võiks seda olla ja peakski olema kõigi näitajate osas.

TRÜ PRS-i esimehe asetäitja
S. OLENJEVA

Üliõpilaste tervislikust olukorrast

Ajaloo-Keeleteaduskonna parteiorganisatsiooni lahtisel koosolekul 23. aprillil oli peamise küsimusena kõne all teaduskonna üliõpilaspere tervislik olukord, mille kohta tegi ettekande TRÜ arstipunkti juhataja Aino Soilts. Nagu ettekandest selgus, on viimase 12 aasta jooksul üliõpilaste tervislik seisund järjekindlalt paranenud, seda eelkõige raskemate haigestumiste vältimise osas. Statistilised andmed kõnelevad, et 1970. a. esines TRÜ üliõpilastel haigestumisi 2 korda ja haigusepäevi ligi 5 korda vähem kui Tartu töötajatel tervikuna. Arvestades üliõpilaste ealist koosseisu, on see igati ootusepärane. Üle poole haigestumistest annab sesoonkatarr, mis paraku kaks korda aastas kipub küll muutuma *sessioonikatarriks*, sest eksami edasilükkamist taotletakse just tervislikule seisundile apelleerides. Iseloomulik on, et ülikooli arstipunkti poolt väljaantud ja muude (sageli tuttavate) arstide lubatud haigusepäevade suhe Ajaloo-Keeleteaduskonnas tuleb 1:5. Et vabastamise dokumendid on nõuetekohaselt vormistatud, siis ei jää arstipunktil muud üle, kui need kinnitada, kuigi mõnigi kord on ilmselt tegemist ebahaigusega.

Mõnevõrra on paranenud üliõpilaste osavõtt profülaktilistest läbivaatustest, kuid seda mitte niivõrd teadlikkuse tõusu kui dekanaadi tõhustunud tegevuse tõttu. Ei saa siiski pidada normaalseks, et haritud noored vajavad mitmekordseid meeldetuletusi, mõnikord koguni karistusega ähvardamist, enne kui astuvad vajalikke samme oma tervise eest hoolitsemiseks.

Sõnavõttudest ilmnes, et Ajaloo-Keeleteaduskonna üliõpilased ei kasuta kaugeltki kõiki neid võimalusi, mida pakub tervise tugevdamiseks ametiühing (profülaktooriumituusikud, dieettoidutalongid). Kolmel viimasel aastal pole korraldatud diplomandide tervistavaid spordilaagreid, mis teiste teaduskondade üliõpilaste hulgas on küllalt populaarsed.

Lühiankeet andis teatava ülevaate ühiselamutes elavate üliõpilaste toitlustamistingimustest, mis paistsid olevat põhiliselt korras. Küll esines pretensioone ülikooli söökla aadressil (valik väike, kvaliteet jätab aiuti soovida, rohkem puu- ja juurvilju, vähem kartuleid — rohkem kastet) ning ühiselamus oleva einelaua arvel (hommikuti pole sageli peaaegu midagi saada, eriti tuntakse puudust kohvist; toidud võiksid olla värskemad, einelaud ise õhtuti veidi kauem avatud).

Parteikoosolek võttis kõne all olnud küsimuses vastu asjakohase otsuse, mille elluviimine lubab veelgi parandada hoolitsust üliõpilaste tervise eest.

H. P.

TEADUSLIKUS RAAMATUKOGUS

esineb teisipäeval, 4. mail kell 16 dots. R. Kleis teemal «Eesti entsüklopeedilise kirjanduse arengust ja perspektiividest».

AU MEHELE, AU TÖÖLE, AU AASTAILE!

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI ESIMESELE SÕJAJÄRGSELE TEADUSALA PROREKTORILE, KAUAAEGSELE EESTI KIRJANDUSE JA RAHVALUULE KATEEDRI JUHATAJALE FILOLOOGIAKANDIDAAT

KARL TAEVILE

Tartu Riikliku Ülikooli rektoraat ja ühiskondlikud organisatsioonid ning Ajaloo-Keeleteaduskonna kollektiiv tervitavad Teid Teie austamisaktuse puhul ja tänavad Teid tehtud suure ning vastutusrikka töö eest.

Ligi 30 aastat olete Teie töötanud ülikoolis õppejõuna, eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri juhatajana, teadusala prorektorina.

Teie töö ülikoolis algas revolutsioonilise murrangu ajal. Pärast Suurt Isamaasõda olite Te üks neid, kelle õlul lasus raske töökoormem, et laostatud ülikoolis uuesti õppe- ja teaduslikku tööd alustada. Te olete üks neid, kelle mehisusest, töövaevast ja tarkusest hakkas meie ülikool liikuma nõukoguliku arengu teel.

Teie olete kasvatanud üles terve põlvkonna marksistlikult haritud kirjandusteadlasi ja keskkoolide kirjandusõpetajaid. Teie ausus, tagasihoidlikkus, südamlikkus, heatahtlikkus ja huumorimeel on aidanud töökaaslastel ja üliõpilastel hõlpsamini lahendada kõige keerukamaid küsimusi. Organisatoorse ja õppetöö kõrval olete suutnud tulemusrikkalt süveneda ka teaduslikku töösse.

Soovime Teile õppetöölt lahkumise puhul ka tulevikus head tervist ja edu edaspidseks tööks.

TRÜ kollektiiv

Professor emeritus FELIX LEPP 90

2. mail k. a. saab Tartu Riikliku Ülikooli omaaegne mikrobioloogia ja nakkushaiguste kateedri juhataja, Eesti NSV teeneline teadlane meditsiinidoktor professor Felix Lepp 90 aastat vanaks.

Paljulapselise põllutöölise perekonna liikmena tuli ka temal aegsasti mõelda leivamuredele. Seetõttu nõudis õpihimulise nooruki tee kõrgema hariduslätte juurde palju aega ja vaeva. 29-aastaselt lõpetas ta Tartus eksternina gümnaasiumi. Arstiteaduskonna üliõpilasena tuli F. Lepal 4. kursusel õpingud katkestada, et maailmasõja puhkemise tõttu sõdurisinel selga panna. Alles mitu aastate hiljem sai võimalikuks õpingute jätkamine, mistõttu arstidiplom anti F. Lepale küpses meheeas — 37-aastaselt. Mehemoodi asuski vastne arst tööle. Praktiline töö kooliarstina, Tartu Nakkushaigla ordinaatorina ja hiljem juhatajana ei takistanud F. Leppa leidmast vabu õhtutunde teaduslikuks uurimistööks Tartu Ülikooli Bakterioloogia Instituudis. Varsti pärast doktoriväitekirja kaitsmist 1924. a. luges F. Lepp Tartu Ülikoolis tuberkuloosikursust, siis kursust sisehaiguste polikliiniku, lõpuks nakkushaiguste kliiniku kohta algul eradotsendina, siis dotsendina ja alates 1944. aastast professorina nakkushaiguste ja mikrobioloogia kateedri juhataja kohal.

Prof. F. Lepa sulest on ilmunud ligi sada teaduslikku ja populaarteaduslikku tööd, mis käsitlevad kõhutüüfuse, difteeria, tuberkuloosi jt. nakkushaiguste diagnostika, ravi ja profülaktika küsimusi. Märkimisväärsed on prof. F. Lepa teened tuberkuloosivastase võitluse organiseerimisel kodanliku Eesti tingimustes. Pärast nõukogude võimu taaskehtestamist Eestis võttis prof. F. Lepp aktiivselt osa tervishoiusüsteemi ümberkorraldamisest. Nii organiseeris ta 1940. a. esimese sanitaarepidemioloogia jaama Tartus ja oli selle juhatajaks kuni Suure Isamaasõja alguseni.

Eriti aktiivne oli juubilari teaduslik ja praktiline tegevus sõjajärgseil aastail. Perioodil, mil oli terav vajadus arstide järele, asus prof. F. Lepp täie innuga uut kaadrit ette valmistama. Ta õpetas noori meedikuid iga haigusjuhtu põhjalikult uurima, alati rõhutades, et tuleb ravida mitte haigust, vaid haiget inimest. Tema printsiibiks on alati olnud *non nocere* — mitte kahjustada psüühiliselt ega somaatiliselt haige organismi. «Rasketel juhtudel mitte kaotada lootust, kergetel — olla valmis halvenemist ennetama,» nii õpetas prof. F. Lepp oma õpilasi.

Prof. F. Lepa juhendamisel on kaitstud 18 kandidaadiväitekirja ja valminud rohkesti üliõpilaste auhinnatöid. Mitmed tema õpilastest on meditsiinidoktorid, instituutide, sektorite või kateedrite juhatajad. Väitekirjade oponendina-retsensendina on juubilaril tulnud esineda enam kui kolmekümnel korral ja ka praegu lebavad tema töölaual mõned dissertatsioonid, mis ootavad asjatundlikku arvamust.

Imetlusväärne on auväärses eas professori reipus ja töötahe. Temale retsenseerimiseks saadetud tööd jõuab ta alati lühima ajaga läbi vaadata ja anda asjatundliku hinnangu. Inimesena on prof. F. Lepp väga tähelepanelik, täpne, erakordselt vastutulelik ja abivalmis. Otse nakatavalt mõjub ta nooruslik elurõõm, haarab ta loodusearmastus ja sügav huvi muusika ning kujutava kunsti vastu.

Juubilari rinda ehivad partei ja valitsuse kõrged autasud — Tööpunalipu orden, V. I. Lenini 100. sünniaastapäeva puhul antud medal. Ta töö on pälvinud NSVL Kõrgema Hariduse ministri tänuavalduse, Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirju. 1956. a. omistati talle Eesti NSV teenelise teadlase aunimetus.

Meie juubelitervituse lugupeetud professorile võib koondada lühikesse vormelisse: Au mehele, au tööle, au aastaile!

Õpilased ja kaastöötajad mikrobioloogia kateedrist, nakkushaiguste, dermatoloogia ja veneroloogia kateedrist

JAAN REBANE filosoofiadoktoriks

Kes veidigi jälgib nõukogude filosoofiaalast kirjandust, sellele ei jää märkamatuks siin toimuv hoogne areng. Tänapäeval on kedagi raske üllatada hea tööga, sedavõrd on kasvanud väitekirjade tase. Seepärast omandab erilise kaalu see kõrge hinnang (27 häält poolt, vastu mitte ühtegi!), mille sai meie ülikooli õppejõu Jaan Rebase väitekiri «Tunnetuse sotsiaalsest determinatsioonist» selle äsjasel kaitsmisel NSVL TA Filosoofia Instituudi teaduslikus nõukogus Moskvas. Oponendid — professorid A. Spirkin ja M. Popovitš ning filosoofiadoktor A. Ursul tõstsid esile, et dissertant on suutnud uudselt valgustada filosoofia üht kesksemat probleemi, avades kaasaja teaduste viimaste andmete sünteesi tulemusena selles osas rea uusi aspekte. Oponendid hindasid kõrgelt töö konkreetsust, materjalirikkust ning soovitasid selle mõningaid põhiseisukohti arvestada filosoofia õppeprogrammide koostamisel.

Probleemi tervikuna seadis juba Hegel ja ta sai teadusliku, materialistliku lahenduse Karl Marxi geniaalsete tööde tulemusena. Marksistlikku filosoofiat edasi arendades püstitas V. I. Lenin ülesande töötada läbi dialektikat kui loogikat ja tunnetusteooriat inimmõtlemise, teaduse ja tehnika arenguloo najal. Selle leninliku põhimõtte realiseerimiseks rakendas J. Rebane kaasaegset informatsiooni mõistet, kasutades seejuures väga ulatuslikku materjali kultuuri ajaloo, etnograafia, psühholoogia, keeleteaduse, antropogeneesi, geneetika, loomapsühholoogia, etoloogia ja teiste distsipliinide valdkonnast. Sellele eelnes informatsiooni mõiste enda erinevate aspektide ja filosoofilise tähenduse põhjalik analüüs, mis sisuliselt kujunes omaette uurimuseks (väitekirja I peatükk).

Dissertant kasutab tunnetuse sotsiaalse determinatsiooni uurimiseks mõistet «sotsiaalne mälu». Lähtudes sotsiaalse mälu nähtuste tohutust kvalitatiivsest eripärast, omandab tema suhtes rakendatav informatsiooni printsiip arvukalt varjundeid, mida väitekirjas üksikasjaliselt vaadeldakse. Seejuures ilmneb, et informatsiooni mõiste on viljakas tunnetuse sotsiaalse tingituse paljude konkreetsete aspektide käsitlemisel. Muuhulgas on autor uurinud mõtlemise kategooriate evolutsiooni ja teisenemise probleemi etnograafia, keeleteaduse ja psühholoogia andmete valguses.

Autor ei nõustu seisukohaga, mille järgi kategooriate aparaati peetakse muutumatuks ja eitatakse kategooriate mistahes sõltuvust keele eripärast. Samal ajal näitab ta, et mõtlemise kategooriate süsteemi ei saa samastada ei keele grammatilise ega semantilise struktuuriga, vaid see etendab teatud mõttelise invariandi osa. Mõtlemise loogilise struktuuri arengu tunnistamine ei tähenda aga selle tõiga eitamist, et inimmõtlemine on kõigil ajaloo etappidel õigesti peegeldanud reaalsust, vaid viitab üksnes erinevustele mõttelise peegelduse täpsuses ning detailsuses.

Kaitsmisel sõnavõtnud teadlased tõstsid eriti esile seda, et väitekirjas on kriitiliselt analüüsitud samale teemale pühendatud kodanlike ja revisionistlike autorite töid. Niisugune kriitika on oma sügavuselt, haardelt ja täpsuselt

(Järg 4. lk.)

Muusika • Sõprus • Armeenia

Juba üheksandat korda toimusid Jerevanis traditsioonilised üliõpilaste kevadpidustused. Neist olid Jerevani Polütehnilise Instituudi külalistena osa võtma kutsutud ka TRÜ Interklubi liikmed ja ansambel «Fix».

Juba esimesel pilgul jättis Jerevan väga hea mulje. Laiad hästi valgustatud tänavad, väga palju rohelust. Kohati põlesid elektripirnid puude okstel, samas särasid värvilistest tuledest igasugused kujundid. Pimeduse ja poriga harjunud tartlastele tundus see kõik lausa ilutulestikuna. Kui lõpuks jõudsime mägedesse, kus asus üliõpilaslinnake Seithun, avanes imeilus vaade all tuledes säravale linnale.

Et Jerevani PI on meie ülikoolist tunduvalt suurem, on seal igal teaduskonnal oma interklubi. Meid oli antud Küberneetikateaduskonna hoole alla.

Igal õhtul olid kavas kontserdid. Ansambleid ja soliste oli saabunud peaaegu kogu Nõukogude Liidust, peale selle esinesid parimad kohalikest muusikutest. Balti vabariikidest oli «Fix» ainuke esineja. Siiski avanes esmakordselt võimalus saada põguski ülevaade üliõpilaste muusikaansamblitest (peamiselt biitansamblitest) kogu meie suure kodumaa ulatuses.

Esimesel õhtul esines JPI kammeransambel. Mängiti peamiselt Armeenia kõige populaarsema helilooja Komitasi muusikat. (Põhiliselt tema loomingust koosnes ka kõigi teiste tõsist muusikat esitanud ansamblite ja lauljate repertuaar).

Armeenlaste jaoks on Komitas rahvuslik uhkus. Tema muusika on äärmiselt huvitav juba esmakordsel kuulamisel. Kõige sügavama mulje jättis see muusika mulle mälestussamba juures, mis on püstitatud 1915. a. türklaste poolt hukatud 1,5 miljoni armeenlase mälestuseks.

Ülalt püramiidina kokkusuunduvad kolossaalsed sambad, nende keskel maa all loidab igavene tuli. Sügavalt alt kõlab traagiline võimas orelimuusika.

Armeenlased oskavad oma rasket minevikku vääriliselt mälestada.

Nüüd aga uuesti kontsertidest.

Väga huvitav oli kuulata instituudi meesansambli esinemist. Kõige üllatavam meie jaoks oli see, et kõik ansambli liikmed olid välisarmeenlased, kes on kodumaale õppima tulnud. Hoolimata sellest, et nad on sündinud Armeeniast kaugel ja üles kasvanud võõra rahva keskel, peavad nad väga kalliks maad ja rahvast, kust nende esivanemad on võrsunud.

Festivali teine päev oli üks sisukamaid. Lavale astus kolm ansamblit, JPI kaks kõige populaarsemat — «Apostlid» ja «Unistajad» — ning meie «Fix».

«Apostlid» esitasid põhiliselt sama kava, millega nad meilgi vaimustatud poolehoidjaid leidsid (tantsumuusika välja arvatud). Publik võttis nad väga hästi vastu. Juba avamuusikast tunti ära esitamisele tulev pala ja kõlas aplaus. Esinemise ajal oli saal haudvaikne (kahjuks ei olnud see alati nii isegi siis, kui laval oli kammeransambel). Pärast ei tahetud neid kuidagi lavalt ära lasta.

«Unistajad» ei ole kaugeltki nii originaalne kui «Apostlid». Esitatakse põhiliselt ansambli «The Beatles» laule, seda aga väga hästi.

Üldse pole sealsete ansamblite juures eluküsimuseks, kas repertuaar on tingimata enda kirjutatud. «Unistajad» näiteks ei taotlenud isegi ettekandes erilist omapära, sageli nad matkisid otseselt originaalesitust.

(Järgneb)

T. SALU, üliõpilane

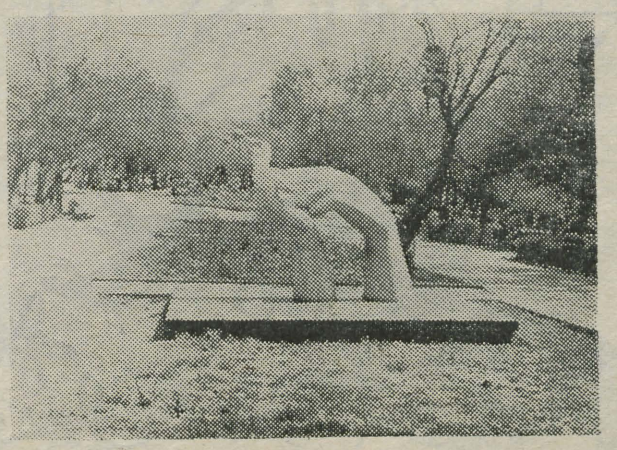

Skulptuur «Sõprus» Jerevanis.

PUHH

Mõned kirjad

H. Harjula

Martin V. oli noor, ilus ja andekas mees. Kõik see sobis, Martin V. kutsuti filmi, anti osa.

Martin V. mängis küürakat. Küür tehti vatist, Martin V. pidi pisut lonkama, suure plaani kaadrites kattis tema vasakut silma kae.

Martin V. mängis andekalt, muutus populaarseks ja paljud, kes seda filmi olid juhtunud nägema, ei saanud teisiti, kui pidid talle kirjutama. Martin V. oli nagu meelitatud, aga varsti pani ta tähele, et enamik vaatajaid kirjutas peaaegu ühest ja samast, ikka ja jälle umbes nii:

«Austatud näitleja Martin V.!

Andestage, et julgen Teid tülitada, kuid on midagi, mis ütleb, et pean seda tegema. Täna vaatasin kaheksandat korda Teie vapustavat mängu. Nüüd, olles jõudnud koju, suudan vaevu tajuda, kui palju oleks mul Teile öelda, kui paljust Teiega kõnelda. Ah, kui vaid ei puuduks sõnad, mis annaksid Teile killukesegi minu tunnetest neil kordadel, mil võisin näha Teid!

Te olete mehine inimene! Teie õnnetus ei ole hävitanud Teie annet. Olles ilma jäetud tervisest ja ilust olete Te ikkagi üle oma saatusest ja annate kunstielamuse neile, kes Teie-taolist nähes paremal juhul vaid kaasa võiksid tunda. Ma mõistan Teie suurust, sest ma mõistan Teid! Mulle olete Te mina ise, ainult mõõtmatult suurem!

Ma olen 25-aastane neiu, ma olen küürakas, ma lonkan veidi, mu vasakul silmal on kae. Väljaspool oma unistusi ei ole ma kunagi saanud armastada. Nüüd, Teid mõistes, loodan aga, et ka Teie mind mõistate. Ma armastan Teid!

Therese G.»

Selliseid kirju kogunes peagi terve laekatäis. Martin V. muutus kurvaks, südamel oli raske. Edu kunstis ei rõõmustanud teda enam. Parajasti oli vaba kojamehe koht ja Martin V. otsustas näitlejaameti maha panna.

Saabus talv, lähenes kevad. Kord katuselt jääpurikaid raiudes libises Martin V. õnnetult, kukkus alla, ime, et veel elama jäi. Selgroog sai kannatada, jalaluu kasvas valesti kokku ja Martin V. jäi pisut lonkama. Ühel õhtul kuu aega hiljem avastas ta, et vasakule silmale hakkab kasvama kae.

Martin V. võttis riiulilt laeka kunagi saadud kirjadega, haaras esimese ettejuhtunu, luges selle veel kord läbi, komberdas kirjutuslaua juurde, otsis puhta paberi ja sulepea ning kirjutas vastuseks:

«Austatud neiu Therese G.!

Andestage, et viivitasin vastusega — osa, milles esinesin möödunud talvel, ei jätnud mulle kuigi palju vaba aega.

Mul on hea meel, et juba eelmisega suutsin pakkuda midagi, mis Teid ükskõikseks ei jätnud, kuid arvan, et teete valesti, nõudes Suurelt Kunstilt sõprusest rohkemat. Lugupidamisega Teie

Martin V.»

Homme tuuakse esimene pension, siis saab ka kirja ära saata.

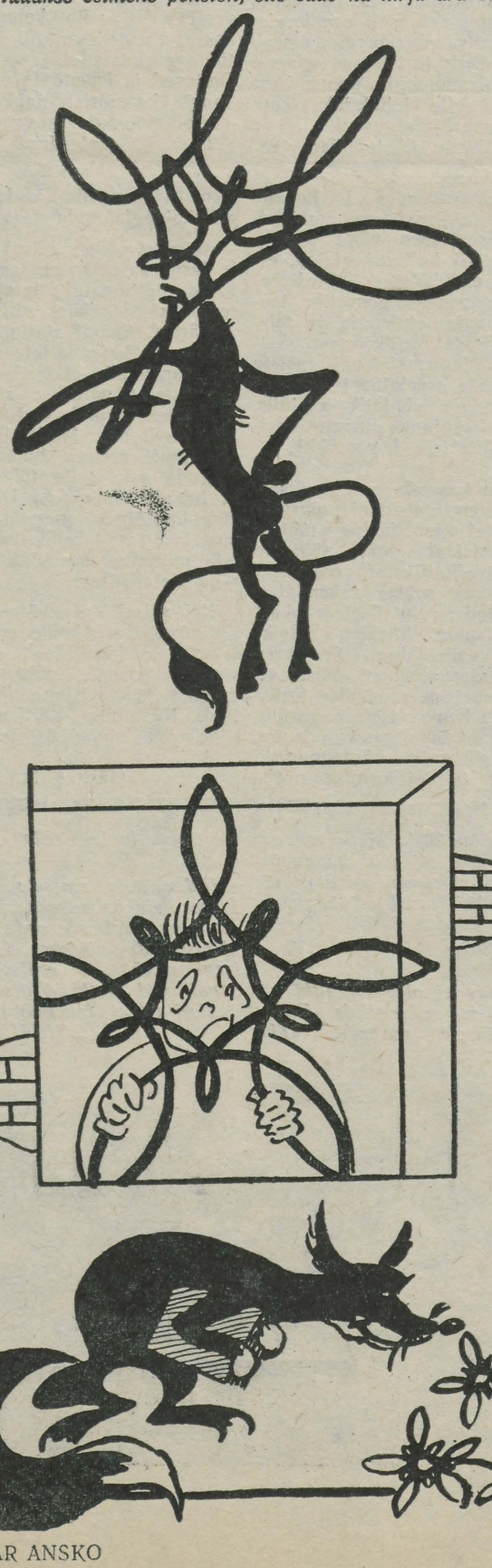

Uhkusekuradike.

VILJAR ANSKO

JAAN REBANE filosoofiadoktoriks

(algus 3. lk.)

ainulaadne meie filosoofilises kirjanduses. Dissertant lähtub marksistlik-leninlikust parteilisuse põhimõttest, näidates kodanlik-revisionistlike kontseptsioonide ideoloogilist tagapõhja. Muuhulgas lükkab ta ümber äärmuslike strukturalistide ideed, mille kohaselt kogu kultuuri mitmekesisust püütakse taandada mõnede üldinimlike elementide-universaalide kombinatsioonidele.

Oponendid kurtsid väitekirja erakordse mahukuse üle. Jättes kõrvale psühholoogiliselt täiesti mõistetava protesti oponentidele langenud raske lugemistöö osas, tuleb märkida, et väikese kateedri tingimustes on paratamatu otseste isiklike teaduslike kontaktide vähesuse kompenseerimine erialase kirjanduse (seejuures küllaltki raskelt kättesaadava!) maksimaalse kasutamisega. Antud töö kirjutamisel on viidatud ligemale 1000 tööle paljudes keeltes. See on loomulikult kajastunud ka uurimuse struktuuris, mahus, stiilis ja teostamise tähtaegades. (Muide, omal ajal viitas meie ülikooli dissertatsioonide sellele eripärale kadunud professor Mihkel Kask). Viiest doktoridissertatsioonist, mida on kirjutanud või valmistavad TRÜ filosoofid, kannatavad seni kaitstud kolm kõik selle «oponentide hirmutava» eripära all.

Jaan Rebane on teinud igati tubli mehetöö. Soovime talle filosoofiadoktorina palju edu ning jõudu edasiseks.

Kolleegid filosoofia kateedrist.

Tule botaanikaaeda!

1. mail avatakse TRÜ botaanikaaed külalistele. «Ja mis siis?» küsiks vist nii mõnigi tudeng, kes pole seal veel käinud. «Botaanikaaed — see on üks suur maa-ala täis taimi, mis võivad huvi pakkuda vaid vastava eriala inimestele.»

Aga kas sa tead...

- *et TRÜ botaanikaaed on Ida-Euroopas üks vanemaid, asutati 1803. aastal;*
- *et praegu kasvatatakse TRÜ botaanikaaias ligi 4000 taimeliiki ja -sorti!*
- *et botaanikaaial on sidemeid kogu maailmas ja ta saab seemneid Austraaliast, Uus-Meremaalt, Lõuna-Aafrikast, Vahemeremaadest ja mujalt.*

Ja kas sa tead, et seal on praegu väga ilus? Keskaegse linnamüüri vall, mis jääb botaanikaaia territooriumile, sinetab esimestest kevadlilledest — siniliiliatest. Isegi siis, kui kõik Tartu lilletädid oma kimbukesed kokku paneksid, ei saaks neid vist nii palju.

Ka tiik on taas ellu ärganud. Paar noori aristokraatseid luiki ujub rahulikult tiigivees ega lase end sugugi häirida kaldal ringijalutavast toonekurest ja paterdavast pardipojast.

Botaanikaaia praegune perenaine Elli Lellep kurdab, et suveks kipub tiigis vett väheseks jääma. Õnneks pole Emajõgi kaugel, nii et viimases hädas võib sealt lisa saada.

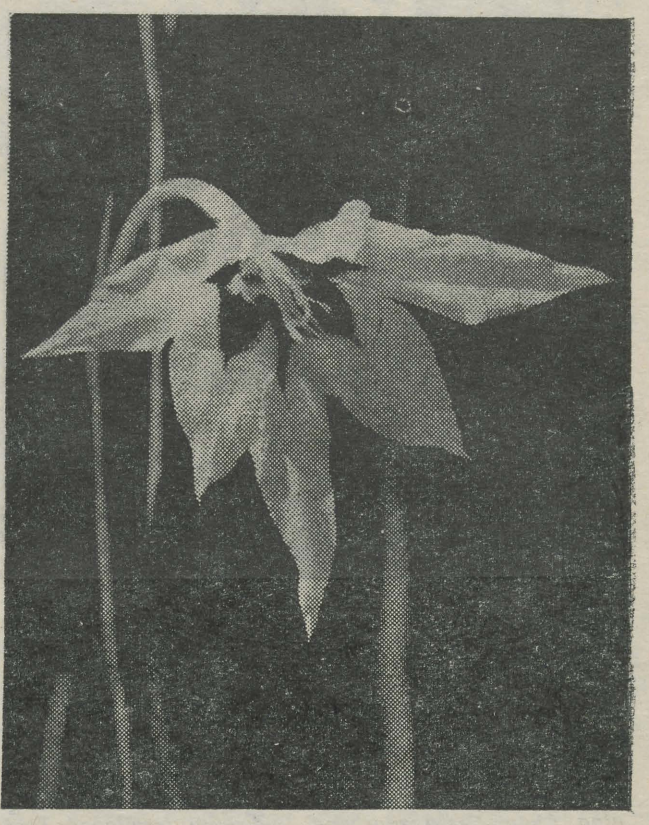

Hoopis eksootiline maailm avaneb kasvuhoonetes. Troopikataimede majas võib juba praegu näha kauniõielisi orhideesid. Kuiva troopika osakonnas on üle 300 liigi kaktusi ja nende eredavärvilisi õisi. Öökuninganna ripub veel silmatorkamatu liaanina kasvuhoone lae all ja ootab oma ööd, et avada paariks tunniks 20-sentimeetrilise läbimõõduga õis.

Palmihoone on nii tihedalt võimsaid puid täis, et tahes-tahtmata meenuvad lapsepõlves loetud indiaanlastejutud ja põnevad seiklused Amasoonase ürgmetsades.

Huvitavat on palju. Aga oma silm on kuningas.

Botaanikaaia töötajad ja Bioloogia-Geograafiateaduskonna üllõpilased teevad veel viimaseid koristustöid aias, et uuel hooajal oleks kõik korras külastajate vastuvõtuks.

Igatahes kui arvestuste ja eksamisessiooni ajal kipub närv «krussi» minema ja aeg ei võimalda kaugemale sõita, mõjub väike jalutuskäik botaanikaaias kindlasti värskendavalt.

E. VERI

„Kivid ja katedraal"

Alustanud mullu intiimse ja lüürilise kahe poeedi (H. Visnapuu ja V. Adamsi) ning kuue poisi «Amorese»õhtuga, jätkanud tänavu juba märksa avarama ja pingelisema luule-etendusega ärkamisaja isamaalauludest «Igavikku omale otsida...», on need «Amorese» ühisnimetaja alla võetud etlejad inimese olemise ja armastuse probleemidelt ning kodumaale ja selle keelele igaviku otsimiselt jõudnud «Kivides ja katedraalis» nende kahe pooluse õnnestunud sünteesini.

Nende sõnamaailm on kasvanud mitte ainult geograafiliselt (Koidulast ja Visnapuust Borcherti, Verhaereni, Hikmeti ja isegi Norbert Wienerini), vaid ka etlemisoskuselt, mis on pingsam, mitmekülgsem ja läbitunnetatum. Eeskätt väljendub kasv aga probleemides, nende sügavuses ja nägemises. Sugestiivsest kammerlikkusest sõnas ja mõttes on märksa kaugemale mindud. Ületatud on ka «Igaviku»-etenduse ühetahulised meeleolud.

«Kivid ja katedraal» on mõtisklus inimesest ja ühiskonnast, isiksusest ja massist, nende vahekorrast ja osast. Ja seda mitte ainult sõnas, vaid ka muusikas ja pildis, kus kolm muusat teenivad üht mõtet, arenevad huvitavas kompositsioonis väljendamaks üht ideed.

«KORRALAGEDUS ON MU EPITAAF.»

Borcherti sõjaaegne ja -järgne mõte ning sõna, ahastus, süütunded, resignatsioon. Võikad harjumused tappa ja pidada pilgareid. Inimene on lõhestatud, miski temas pole enam harmooniline ega terviklik. Katedraal on purustatud, kivid on kildudeks.

Äkki muutub kõik. Kontrastina algab idüll, täiuslik, magus, pretensioonitu. Jugoslaavia naivistide pehmed hellitavad värvid, Baudelaire'i, Verhaereni, Rudaki joovastavad värsid. Kangastub katedraal, mis ei kätke ei ehitamise vaeva ega nii paljude kivide eri ilmet. Kõik on irratsionaalselt üks, kõik on ühetaoline, kõik on allutatud tervikule. Pole kive. On roosa katedraal.

«KORDUMISE IME, MU ARM, ON KORDUMISE KORDUMATUS.»

Eelnevaga on antud kaks äärmuslikku varianti, kaks katedraali, üks võikusest purunenu ja teine idüllilises kompromissis hõljuv. Mõlemaid tuleb eitada, teinegi tuleb purustada, et sünteesida lahutatud ja lõhutud kividest uus katedraal, uus inimene ja tema ühiskond. On vaja, et igal viinamarjal kobaras peegelduks valgus, on vaja, et iga suure valge maja aknas oleks oma tuli. Hikmet, Alver ja Bach tulevad ning toovad oma selguse, mille resümeerivad kavalehele trükitud Antoine de Saint-Exupery sõnad «Lahingulendurist»: «Ainult selle eest võib surra, mille eest võib elada.»

— — —

«Kivid ja katedraal» on etendus, mille jooksul jõuad tunda häbi ja ahastust, mõnusat mänglemist, tapvat tragismi, ärkamist ja võitlustahet, meeleheidet ja hardust. See on õhtu, mis masendab ja ülendab.

Võib-olla suurendab mõju see, et korraga on haaratud kõik meeled, kuid vähem tähtis pole ka lugejate ning muusika sisepinge ja fortissimo.

Ühest meeleolust teise, ühelt ideelt teisele viib etenduse «punane niit» Filosoof, kes katkestab oma neutraaliaga äsja sisendatu, tirib su välja emotsioonist, mis sa just said, ning mõtestab tunde, annab sellele pinnase ning tausta Exupèry sõnade läbi.

Nõnda välditakse ähvardav eklektilisus selles pendeldavas ideede, meeleolude ja autorite rägastikus, nõnda saab etenduse enda üksikosade kividest kokku haarava ja tervikliku kolme muusa katedraali.

P.S. Sellele, kes veel pole näinud ega kuulnud.

● Peale juba nimetatud autorite loeti veel Prevert'i, Whitmanit, Brechti, Talvikut, Alverit, Parvet jt.

● Lugesid eesti floloogia II kursuse üliõpilased Heidi Ojaste, Silvia Baum, Urmas Orek, Tõnu Kaljumäe, Tiit Sinissaar, Peep Nemvalts ja Rein Veidemann ning Aivo Lõhmus sama osakonna esimeselt kursuselt.

● Muusikat juhtis Tõnis Tulp, valitud heliloojateks Bach, Dassin, Penderecki, Pärt jt.

● Pildid valis ja näitas Peeter Einasto psühholoogiaosakonna teiselt kursuselt. Jugoslaavia naivistid on Kovačič, Rabuzin, Naumovski, Generalič, Virius. Peale nende näidati pilte veel 17 kunstnikult.

● Valgustust juhtis Toivo Aus.

● Lavastus on Mariina Hanovalt koos kõikide teistega.

● Esietendus oli 16. aprillil ülikooli klubis, teist korda 22. aprillil.

SIRJE KIIN

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tarty Riiklik Ülikool» («Тартуский государственный университет») г. Tartu Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 2541. MB 05107.

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 15 Reedel, 7. mail 1971. a. XXIII aastakäik

■ 26 ■ AASTAT TAGASI

Vaibus Euroopa südames kahurite kõu. Võit! Võidupäev! Päev, mida nõukogude sõjamehed, kogu nõukogude rahvas oli ligemale neli lõputut sõjaaastat pikisilmi oodanud, oli viimaks saabunud.

Kodumaale veeresid rongid koonduslaagritest vabastatud vangide, võõrale maale tööorjusesse kihutatud inimestega. Veeresid rongid demobiliseeritud sõjameestega, keda võeti vastu juubeldamisega ja liigutuspisaratega. Veeresid läbi ahervaremetes linnade ja sõjaarmides maa, mis ootas taastajate käsi. Ränka hinda oli maksnud nõukogude rahvas võidu eest selles suures sõjas, liiga ränka, et seda kunagi unustada.

26 aastat on möödunud nendest ajaloolistest päevadest. 26 rahuaastat, loova ülesehitava töö aastat. Ja kogu see aeg on seisnud rahu ning rahvaste julgeoleku eest valvel meie sõjamehed, meie armee. Me nimetame võitjaid austavalt veteranideks, peame neid lugupidavalt meeles sõjatähtpäevadel. Meie armee tugineb nende kogemustele, traditsioonidele, eeskujule.

Relvade juurde on astunud uus põlvkond, kes on valmis isade eeskujul kõhklematult välja astuma oma maa ja rahva kaitseks, kes peab pühaks Suure Isamaasõja kangelastegusid, seal valatud verd, saavutatud võitu.

Tervitus võidupäevaks kõigile Nõukogude armee veteranidele ja praegustele sõjameestele!

Ajakirjanduse päeva puhul

59 aastat tagasi, 5. mail 1912 hakkas Peterburis ilmuma esimene bolševistlik päevaleht «Pravda». Seega astub meie parteiline ajakirjandus oma 60. tegevusaastasse, mis pole küll eriti ümmargune juubel, kuid annab siiski põhjust tähelepanu juhtida ajakirjanduse osale kaasaegses nõukogude ühiskonnas.

Ülikooli ajaleht kuulub meie ajakirjanduse kõige väiksemate väljaannete hulka, kuid oma *alma mater*'i häälekandjana püüab temagi seista hea nende suurte ülesannete lahendamise eest, mis erutavad kogu meie rahvast, eelkõige aga ülikooli kollektiivi. Mõndagi on selles osas tehtud, kaugelt enam aga tegemata jäänud, eriti kui silmas pidada seda suurt vaimset potentsiaali, mida ülikool endast kujutab ja mis paraku õige visalt ilmub perioodilise trükisõna veergudele. Toimetus ootab alati operatiivset lühiinformatsiooni teaduskondade ja kateedrite ning ühiskondlike organisatsioonide uudsetest töödest-tegemistest, et seda kogu ülikoolile teatavaks teha. Paraku on sellise informatsiooni laekumine ikka veel juhuslik, mistõttu paljugi huvitavat jääb lehest välja, sest asjaosalised ei vaevu võtma sulepead või telefonitoru. Hoopiski väheseks on jäänud ulatuslikumaid probleeme püstitavad kirjutused, mida ootaks just õppejõudude ja teadusemeeste sulest. Vaikselt suri sõnavõtjate tagasihoidlikkuse tõttu rubriik «Verbum habet professor».

Püüame pidevalt ajalehe sisukamaks ja huvitavamaks muutmise suunas, sedapuhku appi võttes ülikooli noori sotsiolooge — massikommunikatsiooni uurijaid. Küllap paljudki meie lugejatest on kokku puutunud praegu levitatava ankeediga, mille eesmärgiks on parandada meie lehe ja tema toimetuse tööd eeloleval õppeaastal ja seda mitte oletuste-arvamuste tasemel, vaid tõelisele sotsioloogilisele uurimusele tuginedes. Toimetusel jääb üle ainult soovida kannatlikku meelt ja sõbralikku suhtumist intervjueerijatesse ning ankeeti, millest loodame aasta poole pärast juba otsest tulu tõusvat.

Hiljuti arutas EKP TRÜ komitee meie ajalehes avaldatud kriitikale reageerimist ja märkis ära, et kriitiliste materjalide avaldamine on viimasel ajal mõnevõrra sagenenud, seda eelkõige tänu rahvakontrolli grupi agarusele. Paraku ei reageeri ülikooli allasutused alati õigeaegselt kriitikale ega informeeri toimetust puuduste kõrvaldamiseks ettevõetud abinõudest. Olukorra parandamiseks juhiti vastavas otsuses kõigi allasutuste tähelepanu vajadusele pidada kinni üldisest korrast, mille kohaselt ajalehes avaldatud kriitikale tuleb konkreetselt vastata hiljemalt kahe nädala jooksul kriitilise materjali ilmumise päevast alates. Toimetusele tehti ülesandeks osutada suuremat nõudlikkust kriitikale vastuste taotlemisel, rahvakontrolligrupil tuleb aga pidevalt kontrollida kriitikale reageerimist ja nõuda vajaduse korral asjaosalistelt täiendavaid seletusi.

Ajakirjanduse päeva puhul täname kõiki oma kaastöölisi, kes on aidanud oma vabast ajast ja heast tahtmisest lehte teha ja levitada, ning soovime neile raugematut indu edasiseks. Heatahtlikule lugejale aga — aitäh sõbraliku suhtumise eest ühes lootusega koos- ja kaastöö edasisele kasvule.

Toimetus

ELKNÜ TRÜ komitee büroo

4. MAIL 1971. A.

* Büroo andis soovituse NLKP liikmekandidaadiks astumisel Majandusteaduskonna III kursuse üliõpilasele, büroo liikmele Vello Peedimaale.

* Krakowi üliõpilaste ehitusrühma vastuvõtva EÜE Adavere rühma komandöriks kinnitati majanduskiberneetika IV kursuse üliõpilane Peep Gorelov. Debreceni üliõpilasi võtab vastu EÜE Karula rühm. Komandöriks sai psühholoogia-osakonna III kursuse üliõpilane Arvo Kreegipuu.

* Büroo täpsustas 3.—10. maini läbiviidava üleliidulise komsomolikoosoleku kalenderplaani. Vastava ettekande tegi R. Hunt.

* Omavalitsusest füüsika pedagoogilises osakonnas rääkis osakonna sekretär M. Salundi. Ta märkis, et teaduskonna ühiselamu jäi võistluses viimasele kohale. Põhjus — nõukogu hakkas liiga hilja tööle. Majandusteaduskonna sekretär T. Laak leidis, et soovida jätab elu-olu ühiselamus. Kord sai majja rektorifondi jaotamisel.

* Klubi nõukogu esimees J. Viller esitas büroole aruande nõukogu tööst. Head tööd oli tehtud palju, selle eest hindas büroo nõukogu tegevust kõrgelt.. Sügissemestriks tuleb välja töötada teaduskondadevahelise isetegevuskonkursi uus juhend. Tuleks koostada esteetilise kasvatustöö plaan, võib-olla on otstarbekas proovida jälle viktoriinivormi, kavatsetakse ergutada pop-lauljate tegevust.

* S. Kallas ja T. Kuldsepp informeerisid bürood sõprusvisiidist Ungarisse. Debreceni ülikoolis olid koos Ungari, Soome ja Eesti üliõpilasdelegatsioonid. Samal ajal toimusid Ungari-Soome sõprus- ja kultuuripäevad. Meie delegatsioon pikendas Debreceni—Tartu ülikoolide kultuurisidemete lepingut.

* Büroo karistas valju noomitusega arvestuskaardile kaubandusökonoomika V kursuse üliõpilasi M. Pilli ja L. Musta üliõpilasele ja kommunistlikule noorele ebaväärilise käitumise pärast ühiselamus.

TRÜ NÕUKOGUS

● TRÜ Nõukogu viimasel koosolekul andis prof. K. Siilivask aru ülikooli ajaloo uurimisest. Selgus, et J. Eilarti koostatud tutvustav album on valmimisjärgus, nagu ka L. Eringsoni kirjutatud lühiülevaade. Tõsiteadusliku ja põhjaliku ajaloo osas aga pole kõige esimestest sammudest kaugemale jõutud. Nõukogu tunnistas olukorra ebarahuldavaks ning kohustas rektoraati ning parteikomiteed asja kiiresti ning otsustavalt käsile võtma.

● Teiseks arutati (aruandjad A. Vaiksaar ja F. Kudu) üliõpilaste kehalise kasvatuse olukorda. Ülikooli spordibaasid on vanad ja nigelad, üliõpilaste suhtumine kehalisesse kasvatusesse alahindav. Seetõttu on vastav töölõik jäänud maha kaasaja tasemest, kaasa arvatud rakenduslikud spordialad (ligi pooled üliõpilastest ei oska ujuda). Muret tekitav on osa üliõpilaste tervislik seisund (nõrgatervislikke üliõpilasi on 16%). Soovida jätab üliõpilaste töö- ja puhkerežiim ühiselamutes.

Vastuvõetud üksikasjalik otsus taotleb olukorda pööret tuua. Otsustati küsida koolidelt ja spordiorganisatsioonidelt võimlaid, rajada mänguväljakuid ühiselamute juurde, luua ülikoolisiseste spordiürituste järjekindlam süsteem. Ettepeheiteid tehti komsomolile, kes on sporditööst eemale jäänud, ning peeti vajalikuks alustada uute spordibaaside rajamist enne ülikooli väljaehitamise perspektiivis ettenähtud tähtaegu.

● Ülikooli nõukogu otsustas jaatavalt Votele Meipalule professorikutse andmise.

«Tartu Riiklik Ülikool» nr. 15
Reedel, 7. mail 1971. a. lk. 2

TRÜ rektori käskkiri

I. ASETADA FOTO AUTAHVLILE

ÜLEÜLIKOOLILISTEST KATEEDRITEST

Dotsent Georg REKKER.

AJALOO-KEELETEADUSKONNAST: vanemõpetaja Valeri BEZZUBOV, III k. üliõpilased Erika LÜLL ja Aavo LUUK.

ARSTITEADUSKONNAST: dotsendi k. t. Kalju VALGMA, professori kt. Lembit ALLIKMETS, vanemad teaduslikud töötajad Ado TRUUPÕLD ja Märt SAARMA, dotsent Robert LOOGA, assistendid Rein OLE, Ilse KÕIV ja Aleksei PANOV, assistent Arved JENTS, vanemlaborant Daisy PALM, assistent Aino DANILOVITŠ, preparaator Mirja JÄNES, VI k. üliõpilased Karl MILLER ja Malle KOORTS, V k. üliõpilane Ats PLANKEN, IV k. üliõpilane Boris BOGOVSKI, II k. üliõpilane Tiina KATTAI.

BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKONNAST: vanemõpetaja Jaan SIIMISKER, IV k. üliõpilased Anne LUIK ja ANDRES PIIRSOO.

FÜÜSIKA-KEEMIATEADUSKONNAST: dotsent Aare KOPPEL, kateedrijuhataja, dotsent Vello PAST, IV k. üliõpilane Teet JÄETMA, V k. üliõpilane Vladimir MÜRK.

KEHAKULTUURITEADUSKONNAST: dotsendi kt. Juhan UNGER.

MAJANDUSTEADUSKONNAST: õpetaja Aino SIIMON, III k. üliõpilane Vello PEEDIMAA.

MATEMAATIKATEADUSKONNAST: vanemõpetaja, prodekaan Jaan REIMAND, vanemõpetaja Rein TAMMISTE, kateedrijuhataja, dotsent Enn TAMM, IV k. üliõpilased Eve MARTIN, Andi TAMM ja Rein SIIRMANN.

ÕIGUSTEADUSKONNAST: IV k. üliõpilane Ants HOLTER.

TEADUSLIKUST RAAMATUKOGUST: abonementsektori juhataja Irene TÜÜR.

ADMINISTRATIIV-MAJANDUSOSAKONNAST: keskküttekütja Arnold TOVER.

II. AVALDAN TÄNU

ÜLEÜLIKOOLILISTEST KATEEDRITEST

Dotsendi kt. Meeta MURDILE, laborant Evi AAVIKULE, õpetaja Enn HANSBERGILE.

AJALOO-KEELETEADUSKONNAST: dotsent Pavel REIFMANNILE, vanemõpetajatele Liilia OTSMAALE ja Udo KOLGILE, õpetaja HENNO KAIDROLE, vanemlaborant Malle MERIOJALE, üliõpilastele Teet SEENELE, Mart REITELILE, Ants ERINMAALE, Eerik LÄTTILE, Neeme RANDRÜÜDILE, Valentina STSADNEVALE, Pille PUNGALE.

ARSTITEADUSKONNAST: dotsent Salme SIBULALE, dotsendi kt. Udo REINOLE, assistentidele Väino MANDELILE, Ivar TAMMARULE, Paul MALLENELE, Helje KAARMALE, Erika LIPSOLE ja Elena TULMINILE, vanemlaborantidele Arkadi MICHELSONILE, Hilma PUISILE ja Malle TOOMELE, nooremale teaduslikule töötajale Helbe NUTTILE, laborant Saima HAAGELE, aspirant Mall NIIDULE, üliõpilastele Mare KINDLAMILE, Tiiu TAMMELE, Tiiu PIKKALE, Mati TIIVELILE, Mall PUPPILE, Rutt KRUUSELE, Elle LÄÄNELE, Helbe RAUKILE, Liidia MAISTELE, Maie TAMMELE, Lehte SEIMILE, Maret RAAMATULE, Katrin KOTSARILE, Peeter DIMITRIEVILE, Jaak PÕLLUSTELE, Ursula JUGALALE, Raivo UIBOLE, Evi AHUNILE, Enn SEPALE, Mare PURDELE, Jüri JUHANSOOLE, Peeter TEEÄÄRELE, Monika LEPISTULE, Mare-Kai KIIVAKULE, Maaja PAAVOLE, Reet KAIMRELE, Sergei KLENSKILE.

BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKONNAST: vanemlaborant Juho KIRSILE, vaneminsener Jüri JAAGOMÄELE, üliõpilasele Krista VAHERILE.

FÜÜSIKA-KEEMIATEADUSKONNAST: dotsent Paul PRÜLLERILE, vanemõpetajatele Ando OTSALE ja Valeri VASSILTSENKOLE, assistent Henn VOOLAIDILE, nooremale teaduslikule töötajale Jüri SIIGURILE, vanemlaborant Malle MOLDAULE, laborantidele Regina KIIVILE ja Varpo REDILE, üliõpilastele Helli ABDUSADÕKOVALE, David GRINBERGILE, Juri JURTSENKOLE, Leeni LEISILE, Marju RIKANDILE, Mart PIRNIPUULE, Sirje SUURMANILE, Mart PABERITILE, Tõnu KESVATERALE.

KEHAKULTUURITEADUSKONNAST: dotsendi kt. Ilmar KULLAMILE, vanemõpetajatele Erich KÜBARSEPALE, Erna ABELILE, Osvald ALLIKASELE ja Juhan VÕRNOLE, üliõpilastele Jüri JÕEPERALE ja Rein LELLEPILE.

MAJANDUSTEADUSKONNAST: assistent Evi KITVELILE, laborantidele Mari-Liis MUTTIKULE ja Hilja NAMMILE, üliõpilastele Albert SAUNANENILE, Tõnis JAKOBILE, Liidia RAPPILE, Jaak SAARNIIDULE, Reet ILLISONILE.

MATEMAATIKATEADUSKONNAST: prodekaan, dotsent Tamara SÕRMUSELE, laborant Helmi TERALE, vanemale teaduslikule töötajale Jüri KIHOLE, vaneminseneridele Tiina VELDRELE ja Jüri PUHANGULE, insener Linda LEMBERILE, vanemtehnik Helju OHNOLE, üliõpilastele Helle EERMAALE ja Peeter OJALE.

ÕIGUSTEADUSKONNAST: laboratooriumi juhatajale, professor Ilmar REBASELE, professor Abner UUSTALILE, vanemõpetaja Lembit SAARNITSILE, vanemlaborant Rudolf NIGOLILE, laborant Leo PAULILE, metoodik Lehte JAKOBSOOLE, üliõpilastele Kalle LIIVILE, Paul VARULILE, Ülle KIINILE, Priit MÄNNIKULE, Kalle LUIGALE, Lukiina TAMMELE, Tiiu TÕNISSONILE, Eimar RAHUMAALE ja Leo URGELE.

ADMINISTRATIIV-MAJANDUSOSAKONNAST: sekretär-masinakirjutaja Eha EINOLALE, koristajatele Salme ROOSNALE ja Pärja ROSENTHALILE, santehnik Johannes KIVILE, majahoidjatele Selma KUKLASELE ja Emilie BREHMILE, kaadriosakonna juhatajale Asta LIIVAKULE.

TEADUSLIKUST RAAMATUKOGUST: vanembibliograaf Hilja KÄSPERILE, vanemraamatukoguhoidjatele Heljo VIRROLE ja Eerika NUGINILE, raamatukoguhoidja Tiiu AAVALE, vanemredaktor Mall SUURVÄLILE.

A. KOOP,
TRÜ rektor

Töökultuuri ülevaatus

Tartu Riikliku Ülikooli ametiühingukomitee koos administratsiooniga korraldas NLKP XXIV kongressi väärikaks tähistamiseks üleülikoolilise töökultuuri ülevaatuskonkursi, mille ülesandeks oli virgutada ülikooli töötajaid aktiivselt osa võtma tööesteetika ning -kultuuri taseme tõstmisest. Ülevaatuse eesmärgiks oli parima töökultuuriga, nägusaima sisekujundusega ning töö ratsionaalseima organisatsiooniga allüksuste väljaselgitamine, aga samuti ka töökultuuri alal veel esinevate puuduste avastamine ja abinõude kavandamine nende kõrvaldamiseks.

Ülevaatuse viisid läbi osakondade ametiühingubüroode juurde moodustatud ülevaatuskomisjonid. Nendelt laekunud aruannete ja 21. aprillil korraldatud kontrollretke põhjal tegi ülikooli ülevaatuse komisjon kokkuvõtte.

Töö iseloomust tingitud erinevusi arvestades peeti eraldi arvestust kahes grupis.

Esimeses grupis (Ajaloo-Keeleteaduskond, Majandusteaduskond, Matemaatikateaduskond, Õigusteaduskond) jätsid parima mulje ning tunnistati esikoha vääriliseks eesti keele kateeder, ning eriõpetuse kateeder, soome-ugri keelte kateedr.

Õigusteaduskonnas tunnistati parimaks riigi- ja haldusõiguse kateeder. Matemaatikud ei selgitanud endi hulgast parimat. Majandusteaduskond aga ei esitanud aruannet.

Teises grupis (Arstiteaduskond, Bioloogia-Geograafiateaduskond, Füüsika-Keemiateaduskond ja Kehakultuuriteaduskond) tunnistati esimese koha vääriliseks analüütilise keemia kateeder.

Komisjon otsustas veel esile tõsta geoloogia kateedrit, mõõtetehnika keskklaboratooriumi ja patoloogilise anatoomia kateedrit.

Toogem ära ka teaduskondade parimad. Arstiteaduskonna komisjon oli tunnistanud parimaks psühhofarmakoloogia probleemlaboratooriumi. Kontrollimisel jättis nimetatud laboratoorium hea mulje, kuid tegemata jäetud töötajate ohutustehniline instrueerimine ei lubanud tal esikohale tõusta. Bioloogia-Geograafiateaduskond märkis geoloogia kateedri järel ära geneetika kateedri ja eeskujuliku korraga Zooloogiamuuseumi. Füüsikaosakond tõstis mõõtetehnika keskklaboratooriumi järel esile üldfüüsika kateedri ning aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide probleemlaboratooriumi. Keemiaosakond märkis eriti ära analüütilise keemia kateedri kvantitatiivse analüüsi laboratooriumi. Veel tõsteti esile keemilise kineetika ja katalüüsi laboratooriumi kromotograafia ruum. Kehakultuuriteaduskond leidis endi hulgas paremad olevat spordimeditsiini ja veespordi kateedrid. Võitjaid — eesti keele kateedrit, soome-ugri keelte kateedrit ning analüütilise keemia kateedrit — premeerib ametiühingukomitee kultuuriinventariga. Rahalise preemia saavad parimad töökultuuri organisaatorid, kelleks osutusid Tiiu Ojanurme, Lilie Pung ja Andrei Vassiltšenko.

Ülevaatuse käigus selgus töökultuuri alal mitmeidki puudusi ja kitsaskohti, mida ülikooli administratsioon ja ametiühingukomitee töökaitsekomisjon arvestavad edaspidises töös.

Ülikooli töökultuuri ülevaatuse komisjon

Jaanuarikuu lõpul kinnitas rektor ülikooli raamatukogu tööplaani aastateks 1971—1975. Raamatukogu jätkab oma töös väljakujunenud põhisuundi.

Täiendades raamatukogu fonde TRÜ profiilile vastava kirjandusega, püüame õppejõudude-referentide nõuannetele toetudes osta vajalikul hulgal kõige väärtuslikumaid ja soovitavamaid teoseid. Et kirjanduse valik tuleb teha ettetellimise korras, palub raamatukogu end sügisperioodil selles osas abistada. Hilisem kirjanduse juurdeostmine ei ole tavaliselt enam võimalik. Dubleerimise vältimiseks ja kateedrite töö vähendamiseks kavatsetakse tsentraliseerida kõigi TRÜ raamatukogude komplekteerimine ja kataloogimine.

Püüame laiendada väliskirjanduse hankimist, toetudes peamiselt välisvahetusele. Senisest enam ostame väliskirjandust raamatukauplustest ja antikvariaatidest, kasutame ka mõnede Moskva raamatukogude väliskirjanduse vahetusfonde. Plaanis on taotleda välisvaluuta fondi suurendamist, kasvõi ainult ühekordselt teatmekirjanduse muretsemiseks.

Kavas on täiustada lugejate teenindamist, suurendades raamatute ringlust. Kahjuks ei leia praegune raamatufond veel küllaldast kasutamist. Raamatukogu tahaks avada laenutuspunktid ühiselamuis, Käärikul, kaugõppe konsultatsioonipunktides. Millegipärast ei ole projekteeritud raamatukogutube uutesse ühiselamutusse. Peaks olema üliõpilaste huvides, kui seminarideks-praktikumideks ettevalmistamisel vajalik kirjandus oleks käepärast. Seda enam, et olemasolevad lugemissaalid on niigi ülekoormatud. Raamatu lugejale lähendamise eesmärki teenib ka kavatsetav üleminek teaduskonna- ja erialaraamatukogude süsteemile.

Raamatukogu kavatseb intensiivistada teaduslikku uurimistööd. Alustatakse ettevalmistustööd raamatukogu 175. juubeliks, süvendades raamatukogu ja tema ajaloo uurimist. Hakatakse koostama TRÜ retrospektiivset bibliograafiat (1950—1960), avaldama käsikirjade osakonna publikatsioone, tehakse eeltööd vanema kirjanduse trükitud kataloogide väljaandmiseks.

Meie perspektiivid

Raamatuhügieeni, konserveerimise ja restaureerimise osakond jätkab raamatute säilivuse ja säilitamistingimuste süstemaatilist kontrolli hoidlates. On selge, et ruumikitsikus ei lahene selgi viisaastakul, jätkatakse hallitusseente ja -eoste hävitamist formaliini ja tümoloogia, samuti ultravioletkiirtega kiiritamisel, peetakse võitlust raamatuid kahjustavate putukatega. Restaureerimistöös rakendatakse kõige kaasaegsemaid töömeetodeid, uuritakse hoolikalt restaureeritavaid ja restaureerimisel kasutatavaid materjale.

Lisaruume on uuel viisaastakul vaja 2570 m², kõik raamatukogu majad vajavad hoolikat remonti.

Seadmetest ja aparaatidest oleks raamatukogusse tungivalt vaja linnatelefoni, teletaipi ja sisetelefoni. Kõigi meie lugejate huvides on kaasaegsete kiirpaljundusaparaatide juurdesaamine, mida kasutatakse koopiate tegemiseks ja kataloogikaartide paljundamiseks. Ilmtingimata on vaja varustada kõik osakonnad kirjutusmasinatega. Seni käib raamatukogu rohke kirjatöö enamasti sulepeaga raamatukogulikus käekirjas.

Koosseisude vähesus sunnib paigutama perspektiivplaani lõppu need tööd, millega ei jõuta valmis sel viisaastakul ja mida tuleb arvestada järgmiste plaanide koostamisel. Väga palju kirjandust jääb kataloogimata, põhiliselt raamatud, mis tulevad reservfondist põhifondi täiendamiseks, varasemad annetused, osa perioodikast jpm. Korrastamata jääb kataloogide süsteem, ei jõuta võrrelda reservfondi põhifondiga. Käsikirjade osakond ei lõpeta veel personaalfondide korraldamist, käsikirjade teaduslikku kirjeldamist ja vastavate kataloogide koostamist. Ka ei jõuta lõpule haruldaste raamatute väljaselgitamise ja kataloogimisega, ikonograafilise kartoteegi koostamisega. Kahjuks jääb pooleli veel Tartu ülikooli bibliograafia sihikindel ja plaanipärane täiendamine aastatest 1802—1949, see oleks vaja avaldada ka trükis.

LAINE PEEP,
TRÜ Teadusliku Raamatukogu direktor

Tartumaa võib isegi ununeda, sealne suvi jääb meelde alatiseks

EÜE

Aprillikuu viimasel päeval toimus Adavere sovhoosi saunas **EÜE-71 Tartumaa** regiooni komandeeriva koosseisu seminar. Kohal olid esindajad kõikidest rühmadest. Arutati tehtut ja täpsustati suviseid plaane. Tartumaa regioonis, seega Paide, Jõgeva ja Tartu rajoonis hakkab EÜE-71 lippude all tööle 260 tudengit, neist 20 üliõpilast Poolast (Adaveres) ja 20 Bulgaariast (Ülenurmel), plaaniliste tööde kogumaht ca 390 tuh. rbl.

TARBJA rühm ehitab kolhoosile «Uus Tee» karjalautade kompleksi, varustajaks Paide KEK. Elukohaks üksik talu Kükita jõe kaldal. Juhatuse esimehega on põhimõtteline kokkulepe soodustuste suhtes toitlustamise alal.

Koeru alevi lähedal ehitab ARUKÜLA rühm «Majaka» kolhoosile garaaž-töökoda. Elamiseks praegune koolimaja ehk endine mõisahoone. Töö käib jällegi Paide KEK-i alluvuses.

Naabruses asuva KOERU rühma elukohaks saab vana talumaja. Rekonstrueerime Koeru sovhoosi üht karjalauta ja kuivatit. Teha tuleb EÜE-le uudset metsaraietööd.

Nii Aruküla kui ka Koeru rühmale on ujumiskohaks kaunis Väinjärv.

LAIUSE kolhoosile teeme Jõgeva KEK-i abiga bioloogilist puhastusseadet ja virtsahoidlat. Plaani täitmise korral toitlustamine kolhoosi kulul. Ujumine samas asuvas Kuremaa järves.

ADAVERE on vanadele malevlastele paljukuuldud koht. Tingimused head nagu muistegi. Plaanis on pargi heakorrastus, vana veski restaureerimine, lisaks silohoidla montaaž ja lauda põranda betoneerimine.

Meeldivaks ujumiskohaks nii Adavere kui PAJUSI rahvale on majandite piiril voolav Põltsamaa jõgi. Pajusi kolhoosis jätkatakse möödunudaastast ehitust sigalate kompleksi juures. Elukohaks on vana talumaja.

Rühm	Põhitöö	Pl. maht tuh. rbl.	Inim. arv	Komandör	
Adavere	heakorrastus	38,0	20 (+20)	Peep Gorelov	TRÜ
Aruküla	montaaži- ja müüritööd	40,0	25	Ants Reinmaa	TRÜ
Kambja	müüritöö ja kilpmajad	40,8	25	Anne Puhkan	TPI
Koeru	metsaraie ja müüritööd	35,0	25	Jaan Kalbus	TPI
Kureküla	maaparandus	28,0	25	Lauri Schmidt	TPI
Laiuse	betoonitööd	24,6	20	Tiit Näripea	TRÜ
Luua	müüritööd ja montaaž	24,6	20	Peep Raid	TRÜ
Pajusi	betoneerimine ja montaaž	50,0	20	Toomas Kaares	TPI
Tarbja	montaaž	41,0	25	Urmas Lepp	TRÜ
Ülenurme	ehitus- ja põllutööd	58,7	10 (+20)	Elmo Akk	EPA

Palamuse Metsamajanduse Sovhoostehnikumile ehitame LUUAL garaaž-töökoda ja Kaiaveres veiselauta. Rühma käsutuses on kogu tehnikumi kompleks. Vahetus läheduses asuvad kaunid järved.

Võrtsjärve kaldal KUREKÜLAS kahes kõrvuti asetsevas majas hakkab elama sealne maaparandusrühm. Toitlustamine elukohas, töö — vahetus läheduses.

Kambja sovhoosil on plaanis malevlaste abiga ehitada sügiseks kaks kilpmaja ja kombainikuur. Kasutamisulatuses on Pangodi järv. Toiduaineid annab majand omahinnaga nagu kõigis teistes nimetatud rühmades.

10 meie vabariigi ja 20 Bulgaaria tudengit töötavad EPA katsemajandis ÜLENURMEL. Plaanis nii ehitus- kui ka põllutööd.

Sellised on EÜE-71 Tartumaa plaanid. Keskstaabi poolt on meie regioonile nõu ja jõuga abiks maleva komissar Toivo Kuldsepp.

Tulevastele tartumaalastele:

● Kiirustage avaldustega (tähtaeg 20. mai!).

● Hüva põrumist eksamitel!

Suvisel Tartumaal ootavad meid ühised suured teod!

I. ANNUS,
Tartumaa regiooni komandör

Inim.

Komandör

Virumaa jääb — inimesed vahelduvad

Seda, et Virumaal on võimalik kõike hästi teha, näitab kasvõi seegi, et siin paikneb terve rida jõukaid majandeid (Haljala kolhoos, Vinni näidissovhoostehnikum, Põdrangu sovhoos) — need kõik on ka EÜE-71 lepingupartnerid.

Haljalas ja Põdrangul on ehitusmalevaga juba varajasemad kogemused. Põdrangu sovhoosis Porkuni järve kaldal hakkab tööle Porkuni rühm — see on rühm, kuhu enamik möödunudaastasi porkunlasi tagasi tuleb. «Haljala» kolhoosis hakkab tööle Haljala rühm. Rühma hakkab juhtima EÜE-70 Virtsu rühma komissar. Rühm on varustatud oma transpordiga. «Haljala» kolhoosi varustamise all hakkab tööle ka rühm Mahu rannas. Jätkatakse möödunud aastal alustatud Rakvere I Keskkooli puhkebaasi ehitamist.

Kogemustega lepingupartnereiks on meil veel **Kohtla-Järve MEK**, kelle alluvuses on kaks rühma: Alajõe ja Kuremaa. Alajõe rühm on juba koos. Loodame, et varsti saab komplekteeritud ka Kuremaa rühm. Tellijaga, Kuremaa näidissovhoostehnikumiga, tuleb meil taastada head sidemed. Möödunud aastal need eriti roosilised ei olnud. Tänavu on avaldanud soovi selles rühmas töötada ja puhata TPI Ehitusteaduskonna pillimehed.

Midagi halba ei oska öelda ka **Rakvere KEK-i** rühmade kohta. Tõenduseks on kasvõi see, et KEK-i alluvuses asuvat Uljaste rühma nõustus juhtima EÜE-70 parima rühma komandör. Teiseks rühmaks Rakvere KEK-i alluvuses on «Kalevipoja» rühm. Mõlemad rühmad on varustatud transpordiga ja hakkavad elama veekogude läheduses.

Rakvere linnas hakkab tänavu tööle kaks rühma — üks **MEK-i** ja teine **ETKVL EV** alluvuses. Esimene neist hakkab elama Mustjärve ääres vanas mõisahoones.

ETKVL EV Rakvere Töödejuhataja Jaoskonna alluvuses töötav rühm hakkab elama Vaeküla internaatkoolis, kus on olemas täielik spordikompleks ja ujula. Mõlema rühma kasutada jääb autobuss.

Regioonis hakkab tööle veel kaks rühma. **Vinni näidissovhoosis** töötavad suvel Moskva Rahvusvaheliste Suhete Instituudis õppivad eesti tudengid ja **Tapal** rühm tudengeid Tadžiki NSV-st.

Esialgselt tundub küll, et meie rühmad hakkavad tööle ja elama just sellistes tingimustes, mis on vastuvõetavad tudengeile: ilus loodus, lihtsamad tööd, parasjagu raha.

Rühmade juhtkonnad on olemas, meistrid on juba korra objektidel ja elukohtades käinud — töö liigub.

Jääb vaid loota, et kõik, kes hakkavad suvevaheajal tudengi kolmandal semestril — tööle Virumaal, ei kahetse. Siin on vaja kõigi malevlaste head tahtmist. Kellel see on olemas, ootame.

ENN RAUD,
Virumaa regiooni komandör

Need fotod on pärit ÜLELIIDULISELT EKSPERIMENTAALÕPPUSELT, mis toimus 11. aprillil Tartus ja millest võtsid osa ka mitmed ülikooli tsiviilkaitseüksused. Kohale olid sõitnud NSV Liidu ja Eesti NSV Tervishoiuministeeriumide juhtivad töötajad. Õppustel paistsid silma TRÜ 3. ja 5. salk.

Tere tulemast!

TRÜ rahvakunstiansambli kevadkontserdile RAT «Vanemuise» väikeses majas 7. mail kell 20! Piletid eelmüügil TRÜ klubis Tähe tn. 3 alates 3. maist kell 15—17 iga päev.

TRÜ RAHVAKUNSTIANSAMBEL

«... valida linnule
ilusaim oks selt puult
maalida ka haljaid lehti ja lahedat tuult
päikesepihu
loomade häält ja suvelõõsas rohu häält
ja siis oodata kuni lind
nõuks võtab laulda...»
(Jacques Prévert)

Need read tulid meelde, kui ühel kolmapäevasel varahommikul looduskaitseringiga jälle linnulaulu kuulamas (vist on õigem öelda kuulama õppimas) oldi. Kella kuuene Raadi kalmistu pole kaugeltki vaikne — käid, pea kuklas, tabad mõne hääleka ringilendaja vanal kuusel istet võtmas ja nõnda siis vaikselt ootadki, kuni lind nõuks võtab laulda. Metsvint ootusi ei peta, tema laulab oma pirrutiku laulu nii hingest, et vaatad ja mõtled, kuidas see vaimustus tema sisse küll ära mahub. Samas kostab kuskilt kõrvalt veel üks «Siitsiit metsast ei või võtta mitte üks pirrutikk!» ja veel üks, ja veel...

Kuidas portreteerida lindu

Terve kalmistu kajab, aga ütle siis veel, et lindude laulust, kui vindid puha...

«Tellitud külalisi,» nagu tavatseb öelda Kalev Pild, kes linnud ja nende hääled kuulajatele tuttavaks teeb, on teisigi. Setut sorti rästaid, suur kirjurähn, käblik ja punarind, tõsi küll, on harvemad; mõnikord lendab üle naerukajakaski ja üsna pealekauba vihvatab okste vahel orava saba. Rähn on rähn, teda juba eiteakelleks ei pea, kui ta kabelikatusel vastu tornimetalli kella lööb, nii majesteetlikult ja kõvasti, nagu peaks pool linna sellest ärkama. Rästastega on teine lugu — kuulad, järsku ajad silmad pärani: kuidas see ööbiku «kiri-küüt» nüüd järsku päevatõusul...? Laulurästas mõistagi tembutab.

Iganädalase linnulauluõppimise sekka on sel kevadel looduskaitseringis muudki tehtud. Aprilli keskel väljasõit Loode-Eesti pankadele ja jugadele: Jägala seitsmeja natukese enama meetrisele joale, leiti üles Türisalu mini-jugagi ja peatuti Keila-Joal. Bussirataste alla jäi Vooremaa, võidu joosti Aegviidu lähedal ühele oosile, kus meelitas õitsev näsiniin, ja pärast Rannamõisa pangal käimist peeti vist populaarteaduslik geoloogialoengki. Et üks ja teine vaatamist tasuv paik elama hakkaks, selle eest hoolitsevad tulevased geograafid, noormehed, kes suud kinni ei hoidnud (olgu see kõige paremas mõttes öeldud!).

Enne looduskaitseringi lõpulõket Järvseljal on veel terve maikuu. Ootab Illimari-park Ahjal, ootavad Elva liivikud ja loodetavasti võiks lähemal ajal pikemalt kuulda saada Thor Heyerdahlist, mehest, kelle vastu nii või teisiti tunneb huvi kogu maailm.

Linnulauluhommikutelt võib aga igaüks enese jaoks maalida linnu, ükskõik kuhu: silmadesse, kõrvadesse, südamesse, ja siis, selle tühise asjakesega — mõelda vaid! linnulaul! — minna asjalikku päeva, kus

«... kaks ja kaks on neli,
neli ja neli on kaheksa,
kaheksa ja kaheksa on kuusteist...»
(J. Prévert)

H. OK

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

... ja algas oktoobrikuu teine dekaad

Upakil ja poolpõlenud telefonipostid, katkenud traatide segapundar tänavakividel — nii nägi välja Tartu telefonivõrgu juhtmestik septembri lõpul 1944. Rikutud automaatkeskjaam ning peaaegu kõikidest aparaatidest kõrvaldatud mikrofonid täiendasid fašistide laastamistööd meie telefoniside kallal.

11. oktoobril sain haldusprorektorilt korralduse taotleda telefonivõrgult viie statsionaarse telefoni ülesseadmist ülikooli asutustesse. Suurimat lugupidamist väärivad need sidetöölised, kelle ennastsalgava töö tulemusena ilmusidki jandusjuhataja, kinnitati ülikooli juriskonsuldi kohale sm. August Maaroos* Ülikooli asjaajamise juriidiline külg oli sellega kindlustatud ning igasugused ülikooli taotlused, nõudmised, ettepanekud ja muud paberid koostatud vajalikul tasemel. Vastavalt rektoraadi otsusele tõstatas A. Maaroos täitevkomitee ees taotluse nn. «Karskusseltsi maja» andmiseks ülikoolile, hiljem palve ka rahuldati. Praegu asuvad selles hoones (Kingissepa 18) TRÜ kaugõppeosakond ja mitmed administratiiv-haldusaparaadi allasutused.

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

mõne päeva pärast esimesed alalised telefonid rektori, prorektorite ja majandusjuhataja kabinettidesse ning eksekuutori kontorisse. Viis päeva hiljem esitasin taotluse korteritelefonide ülesseadmiseks ülikooli juhtkonna tarvis. Varsti olid ka need aparaadid kohal, tänu millelele muutus ühenduse pidamine tunduvalt operatiivsemaks. Edasi seati telefonid sisse allasutustesse ja kateedritesse ning ülikooli avamise päevaks võis TRÜ-d pidada juba korralikult telefoniseeritud asutuseks.

Telefoniside võimaldas panna transpordi organiseerimise suures osas eksekuutorikontorile. Seni olin pidanud igale hobusemehele (aga koos Raadi majandi meestega oli neid üle kümne) iga päev töökäsud välja kirjutama. Nüüd piisas telefonikõnest eksekuutorile, kes siis organiseeris vajaliku ülesande täitmise. Minu hooleks jäi veel autotransport. Bensiini oli vähem kui vähe ning tolleaegsed autod lausa neelasid seda defitsiitset vedelikku (35—40 liitrit 100 km kohta).

Samal päeval, mil minust sai majandusjuhataja, kinnitati ülikooli juriskonsuldi kohale sm. August Maaroos* Ülikooli asjaajamise juriidiline külg oli sellega kindlustatud ning igasugused ülikooli taotlused, nõudmised, ettepanekud ja muud paberid koostatud vajalikul tasemel. Vastavalt rektoraadi otsusele tõstatas A. Maaroos täitevkomitee ees taotluse nn. «Karskusseltsi maja» andmiseks ülikoolile, hiljem palve ka rahuldati. Praegu asuvad selles hoones (Kingissepa 18) TRÜ kaugõppeosakond ja mitmed administratiiv-haldusaparaadi allasutused.

1944. a. sügisel laupäevakuid ei korraldatud ja seda ka täiesti mõistetaval põhjusel, sest oli ju laupäev tavaline 8-tunnine tööpäev, lõunavaheta nagu teisedki. Ametlikult algasid tööpäevad kell 8 ja lõppesid kell 16, tegelikult kestsid sageli nii kaua, kui päevavalgust jätkus, sest elektrijaama veel ei olnud voolu andmas. Tartut varustas tol ajal väike 75 kW võimsusega diiseljõujaam, mis paiknes raudteejaama depoos. Vastavalt sõjaaja rangetele seadustele oli töölt põhjuseta puudumine ning isegi hilinemine üle 20 minuti küllaldane, et anda distsiplineerimatu töötaja kohtu alla. Ei mäleta küll ühtegi juhtumit, kus sellist karmi abinõu oleks ülikoolis kasutada tulnud. Laupäevakute asemel olid meil p ü h a p ä e v a k u d, mida sisustati eranditult t o o t v a t ö ö g a. Kõrvaldati tänavatelt varemeid, tehti remonti oma asutuse ruumides, korjati rusudest telliseid, katuseplekki, raudtalasid — kõike, mida sai veel kasutada taastamisel. Ülikooli hoonete katkised katused paigati ainult varemetest kogutud plekiga, sest kusagilt mujalt polnud plekki saada. Poolpõlenud palgid ja lauad aga kõlbasid kütteks.

Sel ajal ei tulnud mõttessegi korraldada selliseid hoogtööpäevakuid, kus osa töötajaist teeb mõne teise kategooria töötajate poolt rahumeeli tegemata jäetud põhitööd. Igaüks, kes jättis oma töö tegemata, pidi arvestama põhimõtet: «Kes ei tööta, see ei pea ka sööma!»

Neljapäeval, 12. oktoobril kuulutasime välja üleülikoolilise kartulivõtmise pühapäevaku Raadi õppemajandis. Saak oli valminud hea ja mingil juhul ei tohtinud lasta sel hukkuda. Ülikooli hoonetesse pandi järgmine kirjutusmasinal paljundatud üleskutse: **«Teenistujad, kes soovivad osa võtta kartulivõtmise pühapäevakust, palutakse ennast registreerida reedel ja laupäeval majandusosakonna kantseleis kella 10-st kuni 16-ni sm. Otsari juures. Tööle minnes kaasa võtta korv või kott.** Palgaks on määratud 25 kg kartuleid tasuta ja 25 kg riigi normihinna alusel.»

Ülikooli palvel saatis kohalik komandatuur jao sapööre, kes kontrollisid miiniotsijatega veel kord läbi kõik kartulipõllud. Kas nad seal midagi leidsid või mitte, seda meile ei teatatud, kuid kartulipõldude otstele jätsid nad teivastele kinnitatud vineertahvlikesed julgustava pealdisega: «Проверено. Мин нет.»

Pühapäevak õnnestus igati. Taivetoidule lisa muretsemise võimalus tiivustas ülikooli rahvast rohkearvuliselt tööle tulema.

Selle ilusa pühapäeva lõppu kroonis rõõmustav teade, et Balti 2. ja 3. rinde väed on lõplikult vabastanud Riia.

Uue nädala esimesel päeval, 16. oktoobril organiseerisin kasutamisele tulevates hoonetes vee- ja kanalisatsioonitorustiku kontrollimist, veekraanide ja sansõlmede olukorra, eriti aga voolujuhtmestiku ja lülitite seisukorra selgitamist. Saime teate, et lähemal ajal võib ülikool väga piiratud määral arvestada voolu saamist raudteejaamas tööle rakendatud «elektrivedurist». Elektripirnid, kus neid veel leidus, korjasime ülikooli hoonetest ära ning paigutasime eksekuutori lattu, sest voolu saamise lootus kutsus esile pirnide kahtlast «haihtumise» tendentsi.

Kehtestatud korra kohaselt tuli kõigil oma isiklikud raadioaparaadid üle anda sidekontorisse säilitamiseks sõja lõpuni. Neist, vähemalt esialgu, ei olekski mingit kasu olnud, sest voolu niikuinii ei olnud, patareisid ka mitte. Linna piirides hakati kiiresti välja ehitama raadiotranslatsioonivõrku. Et see oli ka ainuke võimalus raadioinformatsiooni saamiseks, siis taotles ülikool reproduktorite ülesseadmist oma tööruumidesse. Oktoobri lõpuks saigi ülikool «radiofitseeritud». Iga päev tõi rõõmustavaid uudiseid nõukogude sõjameeste võitudest lahingutandritel, see süvendas usku kõigi töötajate südameis, et kauaoodatud v õ i d u p ä e v pole enam mägede taga.

Neil päevil oli meil kõigil tööd ja tegemist rohkem kui vaja. Tundus, et tööaeg lihtsalt libiseb käte vahelt välja. Juba oligi käes esmaspäeva teine pool, kui minu juurde ilmus eksekuutor A. Juhkam: «Sm. majandusjuhataja! Ruumid, mis kästi klaasida, on klaasitud — muidugi ühekordselt, klaasi on vähe. Aknaraamid on aga klee-

1941. aastal sõjakeerises hävinenud Tartu Ülikooli Loomakliinik.

* A. Maaroos töötab praegu EPA pearaamatupidajana

Nikolai Veiderpass

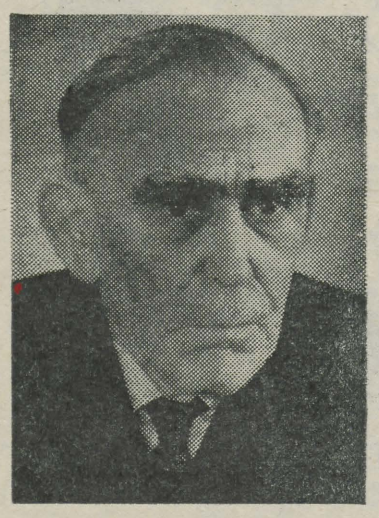

Meie vabariigi farmatseute on tabanud raske kaotus. 2. mail 1971. a. varises manalasse farmaatsiadoktor professor Nikolai Jakobi p. Veiderpass.

Nikolai Veiderpass sündis 19. aprillil 1887. a. Tallinnas töölisperekonnas. Kõrgema farmatseutilise hariduse omandas N. Veiderpass Kaasani ülikoolis nimekate teadlaste akad. A. Arbuzovi (sen.), prof. V. Nikolajevi jt. õpilasena. 1921. a. asus ta tööle Tartu Ülikoolis. 1922. a. sooritas N. Veiderpass farmaatsiadoktori eksamid ja kaitses järgmisel aastal doktoriväitekirja teemal «Fenoolidest kukersiid õlis, eriti fraktsioonis 230—270°». Seega on ta meie põlevkiviõli uurimise pioneere. 1925. a. sügissemestril alustas prof. N. Veiderpass Tartu Ülikooli farmaatsia instituudi juures loenguid galeenilisest farmaatsiast. 1935. a. moodustati tema algatusel Tartu Ülikooli juurde rakendusfarmaatsia kateeder.

Pärast Suurt Isamaasõda tegutses prof. N. Veiderpass TRÜ Arstiteaduskonna prodekaanina (1944—1948) ning rakendas koos tolleaegse dekaani prof. V. Vadiga kogu oma energia teaduskonna kateedrite reorganiseerimisele. Esimesena alustaski Arstiteaduskonnas õppetööd farmaatsiaosakond (juba 1944. a. detsembris).

Prof. N. Veiderpass on kirjutanud üle saja viiekümne teadusliku ja populaarteadusliku töö. Rohkem kui pooled neist on ilmunud trükis, paljud on ette kantud teaduslikel konverentsidel (nii Tartu Riiklikus Ülikoolis kui ka väljaspool meie vabariigi piire).

Noorte farmaatsiateadlaste kaadri ettevalmistamises on prof. N. Veiderpassil suuri teeneid kogu NSV Liidu ulatuses. Tartu Riikliku Ülikooli juures on oma doktori- ja kandidaadidisseratsiooni kaitsnud ka paljud teiste liiduvabariikide farmatseudid. Neist kahekümnel on töö retsensendiks ja oponendiks olnud prof N. Veiderpass.

Märkimist väärib prof. N. Veiderpassi tegevus õpikute koostamisel farmaatsia üliõpilastele. Ilmunud on 3 mahukat õpikut — üks galeenilise farmaatsia, teised ravimite tehnoloogia alal. Prof. N. Veiderpass tegutses aktiivselt keskajakirja «Фармация» toimetusnõukogus, aidates omalt poolt kaasa farmaatsiaalase kirjasõna publitseerimisele.

Aastakümnete vältel oli prof. N. Veiderpass Farmatseutide Teadusliku Seltsi auliige, Loodusuurijate Seltsi liige ning ühingu «Teadus» Tartu osakonna asutajaliige.

Prof. N. Veiderpassi on korduvalt autasustatud — 1946. a. NSVL Ülemnõukogu Presiidumi poolt medaliga «Ennastsalgava töö eest Suure Isamaasõja ajal 1941.—1945. a.», 1960. a. ELKNÜ Tartu Linnakomitee kiituskirjaga «Töö eest üliõpilaste kommunistlikul kasvatamisel», 1967. a. Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga, samuti on TRÜ rektor talle avaldanud korduvalt tänu tubli ja hoolsa tegevuse eest nii õppe- kui teaduslikus töös.

Rohkearvulistel õpilastel ja kolleegidel, kogu meie vabariigi farmatseutide perel jääb oma nõudlikust, kuid alati abivalmis õpetajast professor N. Veiderpassist kustumatu mälestus.

TRÜ farmaatsia kateedri pere

Arnold Mõtte

28. aprillil röövis surm ootamatult meie keskelt parimates eluaastates töömehe, sõbraliku ja heatahtliku töökaaslase režissöör Arnold Mõtte.

Arnold Mõtte sündis 2. jaanuaril 1927. a. Jõgeva vallas Ellakvere külas. Pärast algkooli lõpetamist jätkas õpinguid Tartus H. Treffneri gümnaasiumis, kuid haigestumise tõttu oli sunnitud õpingud katkestama ning alles 1949. aastal sai lõpetada Jõgeva Keskkooli.

Nõrk tervis ei võimaldanud jätkata õpinguid oma lemmikalal Kinematograafia Instituudis Moskvas. Suur huvi kino- ja raadiotehnika vastu aitas aga kiiresti omandada vajalikud teadmised omal käel ning tast sai tunnustatud amatöör.

Enne ülikooli teenistusse astumist töötas Arnold Mõtte Tartu tehastes fotolaborandina ja fotokeemikuna, juurutades ja arendades mitmesuguste metallsiltide tootmise tehnoloogiat.

Alates 1961. a. 25. septembrist on Arnold Mõtte elu ja tegevus tihedalt seotud ülikooli kinolaboratooriumi tehnilise baasi rajamisega ja filmide valmistamisega.

Arnold Mõttel tekkis tihe kontakt paljude ülikooli töötajatega, sest ta tundis hästi filmitehnikat ja fotoaparatuuri ning suutis nõu ja jõuga abiks olla kõige mitmekesisemate probleemide lahendamisel. Tema püüdlikkus ja lahke vastutulelikkus lõid soodsad tingimused entusiasmile rajatud tööks õppe- ja teaduslike filmide valmistamisel.

Kümne aasta jooksul on laboratooriumis valminud üle 40 filmi. Kõikide nende loomisel, tehnilisel töötlemisel ja lõplikul vormistamisel on Arnold Mõtte olnud asendamatu töömees.

Tema saavutusi on kiitvalt esile toodud ministeeriumi ja rektori käskkirjades ning autasustatud diplomitega.

Tema surm on raskeks kaotuseks ülikooli kino- ja fotolaboratooriumi kollektiivile.

Meie keskel ei ole enam inimest, kes oleks võinud anda veel palju-palju väärtuslikku filmitehnika arendamiseks ja rakendamiseks ülikoolis.

E. SAKK

Suur spordipidu jälle tulemas

Ettevalmistused traditsiooniliseks TRÜ spordipäevaks on haripunkti jõudmas, sest peoni on jäänud päevi vaid nädalatäis. Peopäevaks on tänavu **16. mai.** See on omakorda nädal enne Tartu III spordimängude raames toimuvat suurt võimlemispidu, mis saab teoks Tähtvere lauluväljakul. Nii et TRÜ spordipäev on eelproov suurele finaalile. Mida siis 16. mail TRÜ staadionil näha saab?

Peaorganisaator Uno Sahva: Nagu ikka moodustavad suurema jao võimlemiskavad. 400 naisüliõpilast **tuleb** murule üldise kehalise ettevalmistuse osakonna õppejõu **Pärja Tiido** massikavaga. Edasi saavad esinemisjärje naisvõimlemisosakonna rühmad. 200 neidu esitavad **Liilian Vestre** kava, 50 sama osakonna parimat aga **Ethel ja Reet Kudu** võimlemiskava.

Kavas on veel pendelteatejooks teaduskondade vahel — igas võistkonnas 5 meest ja 5 naist. Raskejõustikuosakond organiseerib köieveovõistluse. Ka ratsaspordi alalt lubati midagi pakkuda.

TRÜ sportvõimlejad näitavad harjutusi rööbaspuudel. Nagu ikka, esinevad TRÜ rahvakunstiansambli rahvatantsijad.

Samale päevale on planeeritud TRÜ—EPA—«Kalevi» kergejõustikumatš. Põnevamaid jooksualasid lubasid organisaatorid ka TRÜ spordipäeva publikule näidata.

Plaanis oli veel jalgpallimatš TRÜ ja EPA üliõpilaste vahel, aga kahjuks ei saanud EPA spordiklubi meie pakkumisele vastu tulla. Selle eest lubasid kaasa aidata meie laskurid. Avatakse tiir — kaks kopikat lasu eest. Igaüks võib kätt ja silma proovida.

Omamoodi elamuseks on kindlasti **spordipäeva rongkäik.** See algab kell 11 Kehakultuuriteaduskonna maja eest ja läheb traditsioonilist marsruuti mööda TRÜ staadionile. Suurest marsist võtavad osa kõikide spordiosakondade esindajad.

Staadionil tehakse veel kokkuvõtted selle õppeaasta massispordialasest tööst. Staadionil on üldjuhiks **Heino Tidriksaar.**

Niisugused olid üldised teated spordipäeva kohta. Pöördusime mõne küsimusega veel võimlemiskavade autorite poole.

P. Tiido: Meie massikava koosneb harjutustest punaste vimplitega ja vabakavast. Muusika on poola heliloojalt Maj-Markewiczilt. Loodame, et saame oma kava staadionile tuua 400—420 naisüliõpilase esituses. Riietuseks on rukkilillesinised dressid. Harjutada saame praegu hästi — kilehall on meie päralt. Suurimad soovid oleksid ainult ilmataadile.

Naisvõimlemisosakonnas **Lilian Vestrega** jutule ei saanud, aga kolleegid teadsid öelda, et tema kava hõlmab 200 naistudengit, kes esitavad harjutuse rütmikepikestega.

Edasijõudnute rühm (50 neidu) näitab **Ethel** ja **Reet Kudu** kavasid. «Meie rühm on moodustatud selle kollektiivi baasil, kes esines Moskvas. Nüüd on plaanis pakkuda vabakava Villem Kapi «Põhjaranniku» alusel». Kõige rohkem kurtsid naisvõimlejate esindajad ruumikitsikuse üle, harjutamisindu pidi tüdrukutel jätkuma.

Väike jutuajamine oli veel raskejõustiku meestega. Oli kurtmist köieveo üle. See meie rahvuslik spordiala on praeguseni spordipäevadel kesiseks jäänud. Võistkondi ei saada kokku. Jah, kõvad jõumehed, parem on pealt vaadata või muskleid kasvatada kui kõit vedada. Niipalju ainult teadmiseks, et võistkond koosneb 8 kangest mehest. Ega publik ainult naisvõimlemist nautida taha.

K. AARE

Külalised Balti vabariikidest

14. ja 15. mail on Lääne-Euroopa kirjanduse ja klassikalise filoloogia kateedril külas kolleegid teistest Balti vabariikide ülikoolidest. Sel puhul korraldatakse järgmised loengud:

dots. T. Zalite (Läti RÜ) — A. Huxley' romaani «Point Counter Point» struktuur;

dots. E. Kuosaite (Vilniuse RÜ) — «Uus kriitika» ja mõningad romaaniprobleemid;

dots. G. Baužite (Vilniuse RÜ) — Mõningaid proosa iseärasusi Michel Butori teostes.

Meie kateedri õppejõud esinevad ettekannetega W. Faulkneri, J.-P. Sartre'i, S. Bellow ja E. Neutschi loomingust.

Ettekanded toimuvat 14. mail algusega kell 11 ja 15. mail kell 15 keeltemaja aud. 218.

Komsomolikomitee teatab

ELKNÜ TRÜ komitee liikmed. **Viimane pleenum kevadsemestril toimub** 12. mai kell 18 **Õpetatud Nõukogu saalis.**

Päevakorras sporditöö küsimused TRÜ komsomoliorganisatsioonis, meie organisatsiooni osatähtsus ülikooli elus, komitee kaadri küsimused.

Osakondade sekretärid. **Peame aru 12. mail kell 17 komitees. Osavõtt vajalik.**

TRÜ klubi nõukogu

TRÜ klubi nõukogu järjekordne töökoosolek toimub 12. mail k. a. kell 22 klubi juhataja ruumes.

Bioloogide vilistlasõhtu

Bioloogide vilistlasõhtul «Sophokleses» 12. mail kell 20 esineb prof. V. Masing teemal «Looduskaitse ja melioratsioon».

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 2717. MB 05149.

Muusika • Sõprus • Armeenia

(algus eelmises numbris)

Mis veel sealsete ansamblite juures meelde jäi, oli väga hea inglise keel.

Lõpuks ilmusid lavale «Fixid». Nende esinemise tegi veidi raskemaks asjaolu, et eelnevalt olid oma kunsti demonstreerinud väga võimekad kollektiivid. Vastuvõtuga võib aga rahule jääda. Kõige rohkem meeldis publikule ansambli naissolist Noveila Hanson, kes võlus omapärase hääle ja huvitava esinemisega.

Kangesti kahju, et eesti laule oli repertuaaris nii vähe. Võib-olla kardeti, et need ei leia Armeenias küllaldast mõistmist. Selgus aga, et just eesti laulud meeldisid kõige enam. Ka pärast kontserti armeenlastega vesteldes võis seda arvamust tihti kuulda.

Esinejaid oli veel Moskvast, Minskist, Leningradist, Taškendist jm. Hea tasemega üllatas Leningradi üliõpilaste džässorkester «Grenada». Kahjuks oli küllalt ka neid, kes ammu moest läinud paatosega esitasid juba aastatega vananenud laule ja luuletusi.

Esimest korda õnnestus lõppkontserdil kuulda Moskva Ehitusinseneride Instituudi ansamblit. Nende programmis olid peale keskpärase muusikalise osa ka mitmesugused tudenginaljad, tehtud väga vaimukalt ja huvitavalt.

Hommikupoolikul, kui polnud kontserte, tutvustasid lahked võõrustajad meid linnaga. Nägime Armeenia rohkem kui 3000-aastase kultuuri mälestusmärke — kirikuid, vanade kindluste ja majade varemeid (mitmeid neist reastaureeritakse), vanu käsikirju ja palju muud.

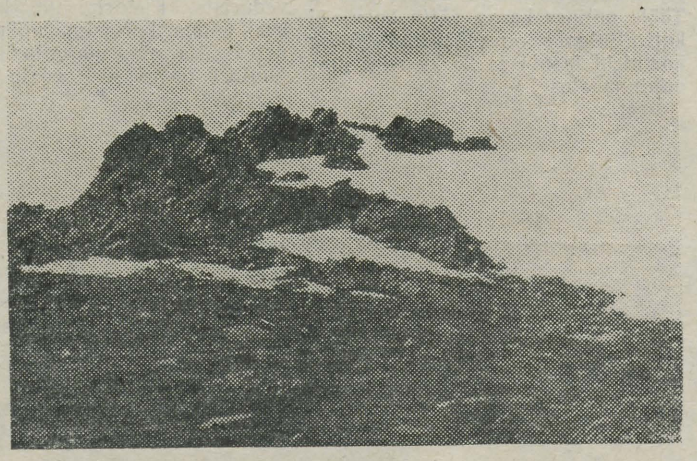

Mäed Sevani ääres

Kuidas elab Armeenia tudeng? Erinevus meist pole just suur. Silma torkab aga meesüliõpilaste rohkus. On ju üldse Armeenias noormehi enam, eks avaldab see oma mõju ka siin.

Ühiselamutes pole sellist ruumikitsikust nagu meil. Mappe ei näinud peaaegu kellelgi, konspekte kantakse pakis kaenla all. Instituudi lähedal on odav üliõpilassöökla, kus enamik tudengeid lõunatamas käib. Toidud erinevad meie omadest tunduvalt ja mõnikord ei olnud sugugi lihtne oma portsjoniga toime tulla. Eriti raske oli külas viibides. Kõigepealt serveeriti eriliselt valmistatud piprakaunu, siis pakuti suppi (portsjonid tõstis tavaliselt perenaine ise oma helde käega). Kõik see võttis suu korralikult hõõguma. Siis tuli tubli praad hästi vürtsikate lisanditega ja kompott. Jätad midagi söömata — solvad perenaist. Et seda mitte teha, tuli mõnikord üsna kõvasti pingutada. Hädast aitas välja püm, mis vürtside mõju veidigi leevendas.

Väga hea on Armeenias kange ja aromaatne kohv. Seda valmistatakse erilises nõus kuumade kivide peal. Siiani ei ole suutnud meie kohviga uuesti ära harjuda.

Armeenia naistudengid lausa üllatavad oma ilu ja moodsa riietusega. Nad ise rääkisid, et mõni aasta tagasi oli selles suhtes toimunud nagu murrang. Varem oli haruldane, kui tütarlapsed end värvisid või kandsid viimase moe järgi tehtud rõivaid. Nüüd aga võis näha palju maksikleite, pükskostüüme ja ka ultramini seelikuid. Peab ütlema, et enamikus saledatele ja graatsilistele tütarlastele sobivad need tegumoed tõesti väga hästi.

Õhtuti liiguvad tänavatel põhiliselt vaid mehed. Ka kohvikutes ja restoranides ei näe naisi. Noormehed jalutavad sõpradega linnas või istuvad kohvikus, tütarlapsed on aga õhtuti kodus, käivad vaid kontsertidel ja teatris. Restoranid pole tudengite hulgas kaugeltki nii populaarsed kui meil, seal käiakse haruharva.

Paljud kõrgema hariduse omandanud naistest ei asu tööle, vaid pühendavad end perekonnale. Viimasel ajal on olukord ka selles osas muutuma hakanud. Meie tuttavad naistudengid kinnitasid, et pärast instituudi lõpetamist nad ei jää mingil juhul koju.

Mis veel üllatas, see oli üliõpilaste väga hea võõrkeelte oskus. Meie puutusime kokku vaid tehnilist eriala omandavate noortega, aga vene, inglise või prantsuse keelt rääkisid nad kõik vabalt. Kas armeenlased on keeltele lihtsalt andekamad või teevad rohkem tööd, ei tea öelda. Aga kasu, mis sellest tuleb, on ilmne. Sealsed insenerid tundsid väliskirjandust paremini kui meie filoloogid.

Üldiselt oli aga armeenlastel meiega suheldes kõik allutatud külalislahkuse seadusele. Täiesti võõrad inimesed on valmis sind igati aitama. Ja kui juhtub, et teadmatusest astud üle mõnest sealsest tavast, siis seda lihtsalt ei märgata. Oma inimesele eksimusi kaugeltki nii kergesti ei andestata.

Ja oligi käes aeg lahkuda. Maha jäi päikesepaisteline kaunis linn, maha jäid sõbrad. Mõni tund lennukisõitu ja olime kuumast suvest jõudnud Tallinna, kus just saabumise päeval sadas lund. Kõigil on jälle käsil igapäevased tööd ja toimetused, head muljed sellest sõidust ei kustu aga niipea.

T. SALU

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 16 **Reedel, 14. mail 1971. a.** **XXIII aastakäik**

ACTA DIURNA

Eile hommikul kogunesid aulasse ülikooli kollektiivi esindajad valimiseelsele koosolekule, et seada üles saadikukandidaat Eesti NSV Ülemnõukogusse. Koosolijad toetasid üksmeelselt rektoraadi ja ülikooli ühiskondlike organisatsioonide ettepanekut usaldada rahva ja alma materi huvide esindamine meie vabariigi kõrgemas riigivõimu organis pedagoogikakateedri dotsendile, teadlasele ja ühiskonnategelasele Helga Karli t. Kurmile.

7. mail valis Õigusteaduskonna nõukogu õigusteaduste doktori professor Abner Uustali teaduskonna dekaaniks.

*

Kõrgem Atestatsioonikomisjon kinnitas professorikutse bioloogiadoktor Hans Trassile.

*

EKP TRÜ komitee koosolekul 10. mail k. a. kinnitati Arstiteaduskonna parteiorganisatsiooni otsus võtta NLKP liikmeks farmaatsia kateedri aspirant Ivar Tammaru ja liikmekandidaadiks VI kursuse üliõpilane Tiiu Tamm. Õigusteaduskonna parteiorganisatsiooni otsus võtta partei ridadesse dekanaadi sekretär Meeta Mäesepp ja IV kursuse üliõpilased Mai Kõli ning Heldur Veinberg, partei liikmekandidaatideks aga sama kursuse üliõpilased Sirje Raid, Ants Holter ja Anti Talur; Matemaatikateaduskonna parteiorganisatsiooni otsus võtta NLKP liikmeks V k. üliõpilane Ruth Einsild; füüsikaosakonna otsus võtta liikmeks vanem teaduslik töötaja Inna Kirjušina ja ühiskonnateaduste kateedrite parteiorganisatsiooni otsus võtta liikmekandidaadiks vaneminsener Ivar Aimre.

*

Samal koosolekul arutas parteikomitee sõjalis-patriootilise kasvatustöö olukorda TRÜ-s (aruandja J. Malikov) ja kavandas üksikasjalise otsuse. Kuulati ära F. Kinkari informatsioon ühiskonnateaduste kateedrite parteiorganisatsiooni tööst EKP Keskkomitee Büroo 1970. a. 30. III otsuse täitmisest.

Nagu informatsioonist ja arvukatest sõnavõttudest ilmnes, on selle otsuse realiseerimisel tehtud märkimisväärset tööd, nimetatud otsus jääb aga ka edasiseks ühiskonnateaduste kateedrite kommunistide tegevust suunavaks dokumendiks.

*

Mis selles majas tehakse?

Ülikooli 16

Sotsioloogia Laboratoorium asub ühiskonnateaduste maja

ÜHES ÜSNA VÄIKESES RUUMIS,

kus on alati palju rahvast. Seetõttu meenutab ta sissetulijale pigem dispetšeripunkti kui uurimisasutust, kuigi ühes seinas on riiul asjalike raamatutega ja nurgas kartoteegikapp.

Laboratoorium loodi 1967. aastal sotsioloogia kabineti nime all. Teaduslik juhendaja on algusest saadik Ülo Vooglaid, juhataja (ainus koosseisuline töötaja laboratooriumis!) Marju Lauristin. Töökollektiivi kuulub praegu juba üle 40 lepingulise teadusliku töötaja ja laborandi, nendest kümmekond üliõpilased.

Millega nad kõik siis tegelevad? Vanimaks uurimissuunaks on

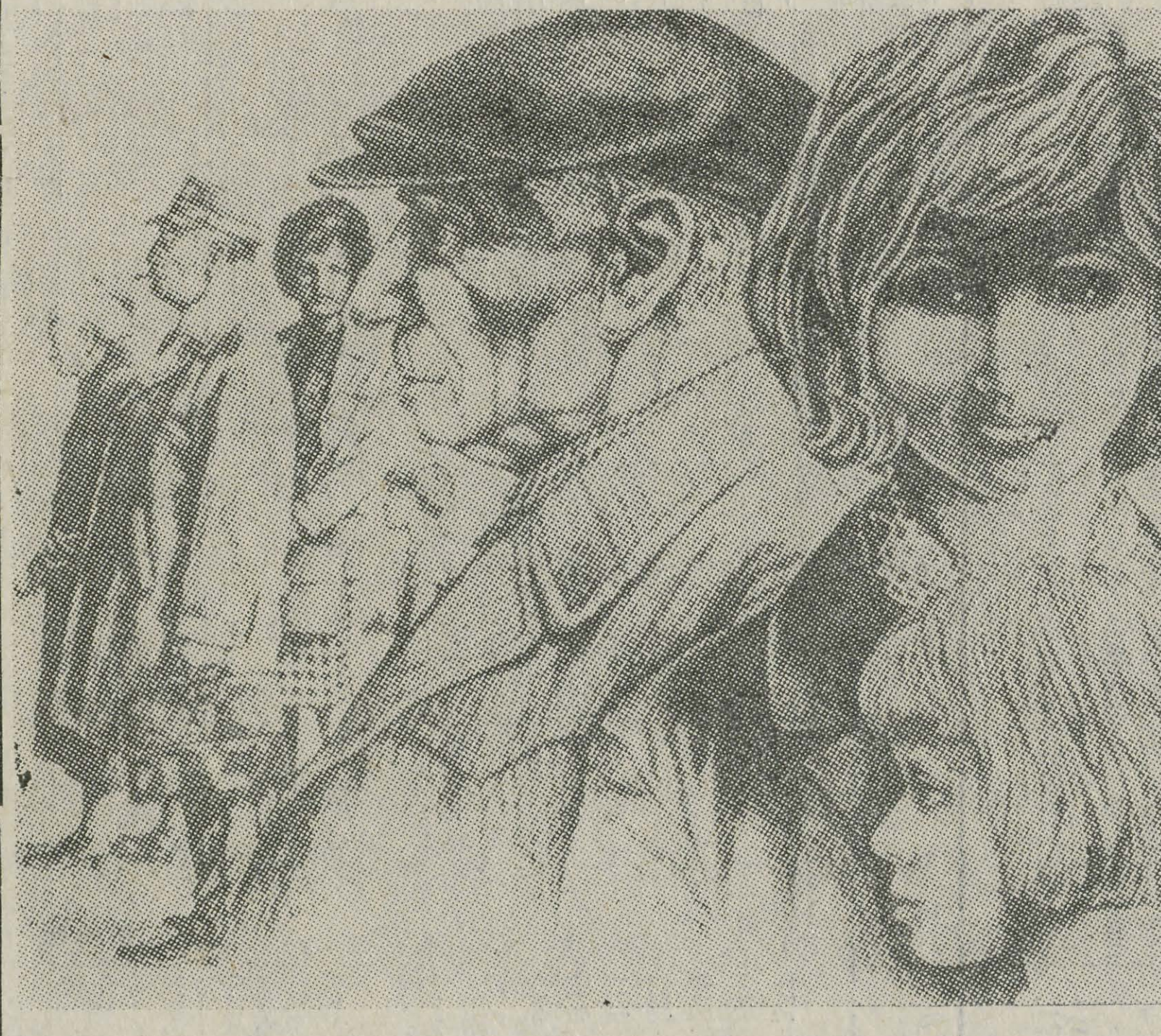

kommunikatsiooni uurimine. See sai alguse juba paar aastat enne laboratooriumi loomist, siis, kui grupp asjahuvilisi Ülo Vooglaiu juhtimisel võttis ette ankeetküsitluse «Edasi» lugejaskonna uurimiseks.

«Edasi» on kõik need aastad olnudki omamoodi uurimisaluseks ja -baasiks kommunikatsiooniprobleemidega tegelejaile laboratooriumis. «Edasi», tema autorite, sisu ja lugejaskonna kohta on valminud ja valmimas mitmeid töid, alates Ü. Vooglaiu kandidaadidissertatsioonist «Linna- ja rajooniajalehe lugejaskonna sotsioloogilise ja sotsiaal-psühholoogilise struktuuri uurimise kogemustest», lõpetades žurnalistika eriharu üliõpilaste kursuse- ja diplomitöödega (S. Endre, A. Kidron, T. Tallo, S. Kiin, A. Seilenthal, R. Timak).

Tihe kontakt on kujunenud teiste uurimisasutustega Nõukogude Liidus. Selles on oma osa olnud neljal aastal toimunud Kääriku seminaridel, mille tulemusena on seni ilmunud kolm kogumikku (neljandat valmistatakse praegu trükiks ette).

Teine, eelmisest küll noorem, see-eest aga ulatuslikum töösuund on **tehasekollektiivi rahulolu uurimine.** Seni on läbi viidud neli küsitlust: 1967. a. Tartu Ehitusmaterjalide Tehases, 1969. a. tsemenditehases «Punane Kunda» ning Järvakandi Tehastes ja 1970. a. — kordusuurimus Tartu Ehitusmaterjalide Tehases.

Selgitati tegureid, mis mõjutavad inimese rahulolu töötingimustega, töötasuga, töö organiseerimise ja töö endaga, samuti inimestevaheliste suhetega, vaba aja kasutamisega jms.

Eelnevaga mõneti sarnane on praegu käsilolev autojuhtide ja remonditööliste rahulolu uurimine kõigis vabariigi automajandites.

Kolmas uurimisobjekt on **tarbimine.** Valminud on töö leiva- ja saiatoodete tarbimiseelistuse kohta Tallinnas, Tartus, Pärnus ja Kohtla-Järvel. Praegu on alustatud konservide tarbimiseelistuse uurimist.

Neljas, alles väga noor, kujunemisjärgus olev uurimissuund on inimese kõige vahetuma ja lähedasema keskkonna — **kodu** — uurimine. Moskvas asuva Üleliidulise Tehnilise Esteetika Instituudi tellimusel töötatakse välja uurimismetoodika, mille abil saaks andmeid selle kohta, milline on erinevatesse sotsiaalsetesse gruppidesse kuuluvate inimeste kodu praegu ja millisena nad tahaksid seda tulevikus näha. Uurimuse eesmärgiks on varustada sotsioloogilise lähtealusega korterite ning tarbeesemete projekteerijaid.

Sotsioloogilise materjali kogumise meetodina kasutatakse enamasti ankeet-intervjuud. Hea ankeedi koostamine nõuab pikka ja põhjalikku ettevalmistustööd, nii teoreetilist kui praktilist. Peale selle, et on vaja tunda ankeedi ülesehituse üldisi põhimõtteid, on iga konkreetse uurimuse puhul vaja sisse elada uuritavasse valdkonda.

Igasuguste ankeetide ja küsitluslehtede tegemine on üsna laia ulatuse võtnud. Inimesed on harjunud, et nende arvamust tullakse küsima, ja on sellest omamoodi tüdinudki. Seetõttu on väga oluline, et ankeet oleks huvitav ka täitjale. Anketeerijad-intervjueerijad peaksid aga olema vastava ettevalmistuse saanud.

Lepingulisi töid täites on laboratoorium kogunud suure hulga empiirilist materjali, mille teoreetiline läbitöötamine ja interpreteerimine omab tähtsust nii praktiliste (insenerlike) kui ka teaduslike ülesannete lahendamise jaoks.

Töö esitab laboratooriumi kollektiivile üha suuremaid nõudmisi. Et professionaalse ettevalmistusega sotsiolooge ei ole ei meil ega ka mujal, tuleb minna pideva enesetäiendamise teed.

Kvalifitseeritud täiendust loodetakse praegustest üliõpilastest. Need, kes praegu laboratooriumi lepingulistest töödest osa võtavad, on põhiliselt psühholoogiaosakonna sotsiaal-psühholoogia eriharu tudengid, kellele laboratooriumi töötajad loevad ka erikursusi.

Osavõtt lepingulistest töödest annab nii tulevastele sotsiaalpsühholoogidele kui ka asjahuvilistele teistest osakondadest teadmisi ja oskusi konkreetsete uurimuste tegemiseks. Esialgu realiseeruvad omandatud oskused empiirilistel materjalidel põhinevates kursuse- ja diplomitöödes. Nii näiteks on žurnalistikadiplomandil Ann Seilenthalil lõpetatud uurimus «Edasi» autorite rolliorientatsioonist, III kursuse psühholoogia üliõpilased Mati Heidmets ja Kalle Mälberg viivad praegu läbi uurimust reisijate rahulolu kohta bussiliikluse korraldusega Tartus jne.

Laboratooriumi kontosse võib kanda mitmete konverentside ja seminaride korraldamise: neli kommunikatsiooni-alast seminari Kääarikul, konverents «Lenin ja ajakirjandus», tänavu märtsis toimunud konverents tootmiskollektiivi sotsiaalse arengu planeerimise probleemidest. Peale selle osavõtt ja esinemised sotsioloogide kohtumistel Moskvas, Leningradis, Tbilisis, Vilniuses, Riias, Novosibirskis.

Laboratooriumi väljaanded (Kääriku kogumikud, üliõpilastööde kogumik, V. A. Jadovi «Sotsioloogilise uurimuse metodoloogia ja protseduurid») on üsnagi nõutav kirjandus.

Neli väljaannet on praegu toimetamisel.

M. TAKK

ÜHES ÜSNA VÄIKESES RUUMIS

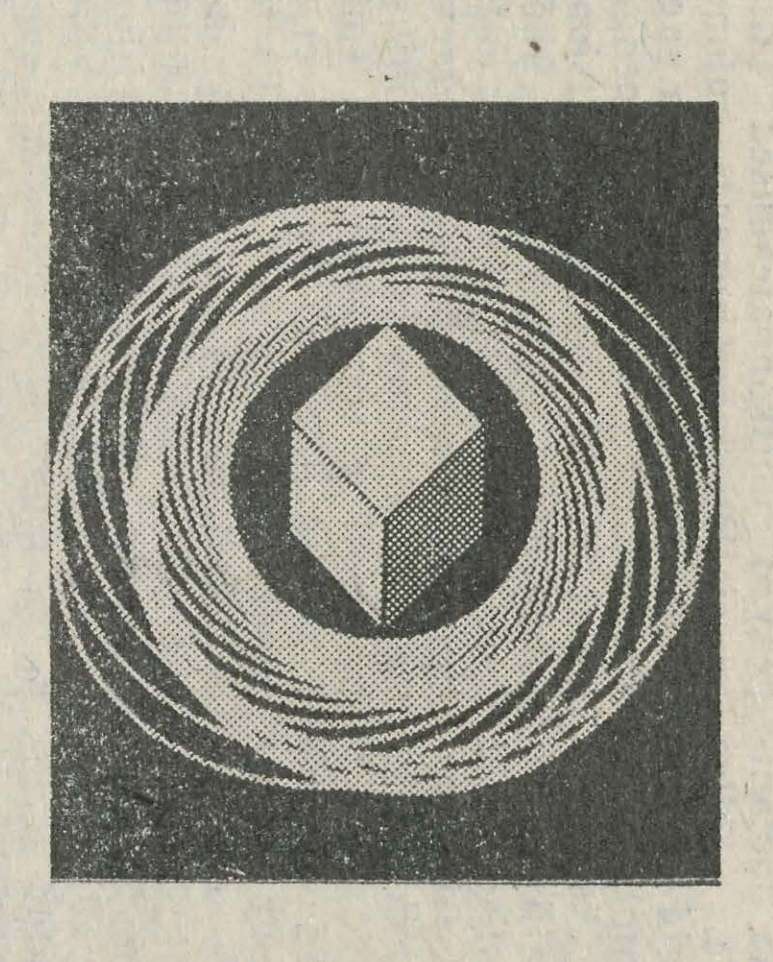

Teadus, juhtimine, haridus

26. ja 27. aprillil toimus Tallinnas TPI aulas vabariiklik üliõpilaste teaduslik-teoreetiline konverents teemal «Teaduslik-tehniline revolutsioon ja kõrgema haridusega spetsialistidele esitatavad nõuded.» Kahe tiheda tööpäeva jooksul kuulati ära 4 põhiettekannet ELKNÜ KK I sekretärilt A. Purgalt, akadeemik B. M. Kedrovilt, ENSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitjalt E. Tõnuristilt, professor R. Üksväravalt ning 15 esinemist TPI, EPA ja TRÜ teaduritelt, õppejõududelt ja üliõpilastelt. Meeldiv on tõdeda, et 8 neist olid meie ülikoolist.

Kuivõrd konverentsi kohta ilmus L. Järve sulest informatsiooniline ülevaade (vt. 27. ja 28. aprilli «Noorte Hääl»), siis piirduksin vaid mõningate seal tõstatatud põhiprobleemide lähema vaatlemisega. Erinevates ettekannetes esitatud mõtted on sünteesitud allakirjutanu poolt. Lisatud on ka omapoolseid seisukohti.

Tänapäeval on arenenud riigid kogu maailmas jõudnud tasemele, kus enamikul elualadel progress realiseerub vaid inimtegevuse igakülgse intensiivistamise teel. Küllastusefekte, mille olemasolu välistab ekstensiivse arengu võimaluse, märkame kõikjal. Neist antud teema raamides on meile olulised:

1) ENSV töövõimeline elanikkond on täielikult hõivatud;

2) üha selgemini ilmneb vastuolu teadmiste järjest kasvava mahu ning piiratud õppeaja vahel;

3) teaduse arengut iseloomustavad kvantitatiivsed näitajad (finantskulutused, kaader, materiaalne varustatus jt.) ei või enam jätkata inimkonna ressurssidele ohtlikku eksponentsiaalset kasvu.

Tänapäeva teadus on tihedamalt kui kunagi varem seotud tootmise ja tehnikaga. Juhtivate teadusharude suured avastused, nende rakendamine tootmisse, inimtunnetuse piiride sügavnemine, osaliselt inimese vaimse töö üleandmine masinatele — need on nii olulised kvaliteedi muutused, et võime tõesti rääkida teaduslik-tehnilisest revolutsioonist. Teaduse kumulatiivsust ja dialektika seadusi arvestades on aga selline areng asiade loomulik käik. Iga areng peidab endas ju vastuolusid. Neile mitteküllaldase tähelepanu osutamine või koguni ignoreerimine tekitab ja süvendab disproportsioone.

Miks teaduse saavutused juurduvad küllalt aeglaselt meie majandusse? Olulisemad põhjused on siin:

*** majandusjuhid ei ole materiaalselt huvitatud teaduse saavutuste rakendamisest;**

*** vähepainduv planeerimissüsteem ei stimuleeri piisavalt teaduse juurutamist;**

*** kehtiv hinnapoliitika ei soodusta teaduse muutumist tootlikuks jõuks.**

Majandusreform haarab praegu veel vähe ministeeriume, peaaegu üldsegi mitte plaani- ja hinnakomiteed. Planeerimisorganeid ei saa teha materiaalselt vastutavaks, töö parandamiseks tuleb leida paremat kaadrit ja töömeetodeid. Majandusreformi tungimist nendesse ja ka varustusorganitesse nõuab rahvamajanduse süsteemse lahenemise nõue. Samuti teaduslike asutuste struktuuri parandamine, nende materiaalse vastutuse tõstmine ja üldse fundamentaalteaduste ning tootmise vahelise lüli tugevdamine koos eespool nimetatud oluliste puuduste ületamisega võimaldab teaduslik-tehnilisel progressil omandada hoopis selgemalt revolutsiooni vormi.

Nimetatud struktuuriüksuste reformimine suurema kasuteguriga töötamise nimel on seotud väljakujunenud traditsioonide muutmisega, kaadri osalise ümberkvalifitseerumisega ja otsustuste tegemisel üha enam usaldusväärse kvantitatiivse iseloomuga informatsiooni kasutamisega.

(järg lk. 2)

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

«Tartu Riiklik Ülikool» nr. 16
Reedel, 14. V 1971. a.

(Algus 1. lk.)

Teadus, juhtimine, haridus

Praegu ei ütle me prognoosimisel enamasti «ja» ilmselt valede asjade kohta, vähe jaatame aga mittestereotüüpseid positiivseid lahendusi. Selles valdkonnas hakkavad inimesi üha enam abistama elektronarvutusmasinad. Praegu on raalide mõju juhtidele suurem kui suunalt vastupidine, sest liialt palju informatsiooni on kvalitatiivse iseloomuga. Otsustusprotsessi automatiseerimiseks juhtimistegevuses tuleb suurendada vastavat kaadrit ja ka võimsate masinate hulka. Meie vabariigis töötab raalidega (1. jaan. 1971 seisu järgi) 1500 inimest. Oma tegevuses kulutavad nad ca 3,5 milj. rbl. aastas, nende tööst saadav majanduslik efekt on aga võrratult suurem. Automatiseerimine ei muuda juhtimise olemust, küll aga nihutab proportsioone juhtimistegevuses otsuste täpsuse suunas.

Põhiliseks loominguliseks ja tootlikuks jõuks oli ja on inimene, kõrgelt kvalifitseeritud spetsialist. 1956. a. oli USA tööstuses juba töölisi vähem kui juhte, insenere jt. kõrge erialase ettevalmistuse saanud ametimehi, meid ootab teaduslik-tehnilise progressi tulemusena sama tulevik. Intelligentsi arvuline suurenemine seab suured ülesanded kõrgematele koolidele.

Üha selgemalt väljendub viimastel aastatel informatiivse õppesüsteemi mahajäämus **elu vajadustest. Kõrgemad koolid ei saa 5 aasta pärast tööle asuvale noorele spetsialistile anda kaasa valmisretsepte, sest ei ole võimalik täpselt ette näha tootmise ja kultuuri arengus toimuvaid muudatusi.**

Selle tagajärjeks on sageli noorte spetsialistide abitus ja saamatus praktilises töös. Ka oma eriala ei tunta piisavalt sügavalt, sest selle põhjalikuks õppimiseks ei jää ülikoolis küllaldaselt aega.

Väljapääs tundub peituvat üleminekus metodoloogilisele õppesüsteemile. Näiteks antakse Moskva Füüsika Tehnilises Instituudis kahel esimesel kursusel üliõpilastele forsseeritud korras üldmetodoloogiline ettevalmistus. Kolmel viimasel kursusel toimub kitsa spetsiaalsuse omandamine juhendamise ja praktika korras. Selline õppeviis kindlustab pidevuse nii tootmise kui ka isiku jaoks.

Kahjuks ei ole allakirjutanul teada sealse üldmetodoloogilise ettevalmistuse täpne olemus, kuid minu arvates see ei sega tegemast mõningaid järeldusi. Praegusel ülikooli lõpetajal ei ole piisavat ettekujutust teaduse metodoloogiast, juhtimisteadusest, teadusloost, teadusliku uurimise loogikast, üldistest ja eriala filosoofilistest probleemidest. Need aga on vajalikud ja suhteliselt püsivad komponendid teaduri süsteemses maailmapildis. Nendest teadmiste valdkondadest ülevaadet omamata osutub teaduste tänapäevase diferentseerituse juures tagajärjekas loominguline töö järjest raskemaks.

Teaduse filosoofia, metodoloogia ja fundamentaalsete loodusseaduste omandamine on vajalik ka humanitaarerialade üliõpilastele. Selles osas ilmnevad puudujäägid võivad viia ideoloogilise vaakumini: tekib neoreligioon fantastiliste kosmoseasukate jm. näol. Informatiivne õppesüsteem ei võimalda oluliselt neid puudujääke kõrvaldada, sest õppekavades ei ole aega vastavate distsipliinide õpetamiseks.

Maksimaalset efekti teaduselt minimaalsete kulutustega saab nähtavasti suurte komplekssete uurimisinstituutide või suhteliselt lühiajaliste loomingukollektiivide loomisega. Selliste erinevate teadusharude esindajatest moodustatud ühenduste uuringud kindlustavad lahenduses tehnoloogilise, ökoloogilise ja esteetilise külje ühtsuse. Praegune õppesüsteem ei võimalda paindlikku ümberkvalifitseerumist vajalikule naaberalale, mida ülikoolis ei õpetata. Isegi kontaktid kaastöötajatega saavad sellistes kollektiivides olla vaid emotsionaalsel ja kommunaalsel tasemel. Traditsiooniliselt õpetatavad erialad on teaduslikes instituutides, konstrueerimisbüroodes ja ka tootmises küllalt suures osas kaadriga täidetud. Verivärske spetsialist satub talle spetsiaalsuselt ja kvalifikatsioonilt mittevastavale töökohale. Sel juhul on ju vähemalt pool stuudiumist jätnud ainult õrna varju üldisesse mõtlemiskultuuri ja ei midagi enamat. Oeldut tõestavad vabariigis töötavate hiljuti kõrgema kooli lõpetanud spetsialistide ankeetide vastused. Metodoloogiline õppesüsteem tõstaks erialast ettevalmistust ja üldteadmistest annaks rohkem just seda, mida elus paratamatult vaja on. See ongi ju intensiivistamine — sama ajaga rohkem.

Praeguse õppesüsteemi juures peavad ühiskonnateadused täitma spetsialisti maailmavaate kujundamisel väga tähtsat osa. Üsna sageli aga juhtub, et õppejõu loengust ammutab massikommunikatsioonivahenditega sõprust pidav üliõpilane vaid mõned uudsed mõtted. Enamus materjalist on eelnevalt teada. Kui esitusel puudub põhjuslik ja loogiline argumenteeritus (mida üsna sageli juhtub ja milles ei ole süüdi ainult õppejõud, vaid ka teaduslik distsipliin ise), siis keskmises utilitaristlikult mõtlevas üliõpilases selliste kvantiteetide kuhjumine põhjustab uue kvaliteedi. Viimane avaldub umbusalduslikus suhtumises ühiskonnateaduste vastu. See tendents ilmneb eriti teravalt just reaalteaduste üliõpilaste juures. Ühiskonnateaduste õppejõud peaksid olema eelkõige huvi äratajad, probleemitõstmise võime arendajad, mitte aga kindlaid radu tallates «õpetajad». Armastusavaldust ei saa suurte sõnadega paberi pealt maha lugeda. Protsess muutub ju nii enda eituseks ja harmooniliselt arenenud isiksuse sündi tähistav linnukene mõnes aruandes on vaid karuteene ühiskonnale.

Lõpetaksin sm. **L. I. Brežnevi** sõnadega **NLKP XXIV kongressilt:** «Meie ees, seltsimehed, seisab ajaloolise tähtsusega ülesanne ühendada teaduslik-tehnilise revolutsiooni saavutused sotsialistliku majandussüsteemi eelistega, arendada laialdasemalt sotsialismile omaseid teaduse ja tootmise ühendamise vorme.»

ÜLO KAEVATS,
füüsika IV kursuse üliõpilane

«TRÜ» 13. numbris ilmus R. Sauderi kahe luuletuse toimetusepoolne variant. Autor leidis ka sellel mõtte olevat, kuid soovis siiski tungivalt omapoolse variandi avaldada.

* *

bambus kasvab pilvedesse
valges udus tukub
jälle õues viljakägu
vastset lõikust kukub
bambus kasvab pilvedesse
merelt vihmu lendab
lõikad vilja, kuni lõpuks
lõikad iseenda
jätad vibud ega mõtle
millest kukkus kägu
aidas lapselaps näeb vihku
mis on sinu nägu
* * *
plankton sureb
ja settib kord
kerkib uus saar
paepragudes
õitsevad
ülased kord

ACTA DIURNA

Täna ja homme toimub peahoone aud. 140 ÜTÜ ajaloo-sektsiooni konverents. Plaanis on 12 ettekannet. Sektsiooni juhatavad T. Rosenberg ja V. Kerge. Teaduslikud juhendajad J. Kangilaski ja L. Mäll.

*

Möödunud kolmapäeval toimunud bioloogide vilistlasõhtul olid taas arutlusobjektiks looduskaitse ja inimese elukeskkonna probleemid. Prof. V. MASING pidas ettekande teemal «Looduskaitse ja melioratsioon».

Ühiselamud on jaotatud!

4. mail jõustus rektori käskkirjaga ühiselamutesse majutamise kord uuel õppeaastal. Poleemika ja vaidlused selle küsimuse ümber kestsid juba pikemat aega, esitati mitmesuguseid ettepanekuid ja projektid, kuni lõpuks leiti optimaalne lahendus. Aluseks võeti arvulist sobivust, teaduskondade kasvu tulevikus, õppetöö toimumise aega tuleval õppeaastal jne. Omamoodi probleemiks oli see, kuhu paigutada õppejõud, aspirandid, ettevalmistus- ja täiendusosakonna üliõpilased, keda on kokku 284. Õppejõud, neid on 37, otsustati majutada teaduskondade juurde, aspirandid aga koondada Tiigi 14 ühiselamusse. Ettevalmistus- ja täienduskursuslased suunatakse Tiigi 78/80.

Alljärgnev tabel annab ülevaate teaduskondade majutamisest 1971. aasta sügisest.

Linnavälistest ühiselamutest jäi kõrvale mõneti valulapse osas olnud Elva ning linnasisestest 20-kohaline Päeva tn. ühiselamu, mis siiamaani oli Ajaloo-Keeleteaduskonna valduses. Arstiteaduskonna 100 üliõpilast jääb endiselt Kukulinna, sest ei ole kuhugi majutada Leningradi mnt. 89 elavaid 120 õppejõudu-aspiranti-teenistujat. Kuigi varem oli kõlanud seisukoht, mis pooldas nn. normaalmajutust, ei peetud siiski otstarbekaks hakata igast teaduskonnast «sabasid» ära lõikama ja Vana-Tiiki omamoodi kartseriks muutma, vaid säilitati kõigis ühiselamutes minimaalne ülemajutus. Ülaltoodud plaanist nähtub, et majutamisel on säilinud teaduskonniti majutamise printsiip (s. t. teaduskonda ei ole laiali paigutatud mitme ühiselamu peale). Erandi selles osas moodustavad ainult Ajaloo-Keele- ja Arstiteaduskond. Loodame, et nad tuleval õppeaastal oma filiaalide juhtimisega hakkama saavad. Teaduskondade majutamiskomisjonid peavad arvestama, et sügisestest sisseastujatest tuleb majutada 60%, ning nendele kohtadele võib kohtade ülejäämisel majutada alles pärast I kursuse komplekteerimist.

Teatame veel, et tuleval õppeaastal hakkab II vahetuses toimuma õppetöö Õigus-, Majandus- ja Bioloogia-Geograafiateaduskonnas. On selgunud ka ühiselamute vahelise sotsialistliku võistluse võitjad: I—II Pälsoni 14 ja Tiigi 14, III — Leningradi mnt. 89, IV — Tiigi 78/80, V — Pälsoni 23.

Majutuskomisjonidele ja ühiselamu nõukogudele jõudu ja jaksu oma töö korraldamisel uutes kodudes.

J. TAMM

Teaduskond	Üliõpilasi	Õppejõude	Kokku	Tiigi 78/80	Pälsoni 23	Pälsoni 14	Tiigi 14	Leningradi 89	Uus ühiselamu	Kvissental	Kukulinna
A-K	553	4	557	100	—	457	—	—	—	—	—
A	803	7	810	—	—	—	—	708	—	2	100
B-G	211	8	219	—	—	—	—	—	208	11	—
F-K	315	7	322	—	322	—	—	—	—	—	—
K	124	—	124	—	—	—	—	—	124	—	—
Maj.	241	4	245	—	—	—	—	—	234	11	—
Mat.	235	7	242	—	—	—	232	—	—	10	—
Õ	136	—	136	—	—	—	130	—	—	6	—
Aspirandid	52	—	52	—	—	—	52	—	—	—	—
Ettevalmistuskursus	85	—	85	85	—	—	—	—	—	—	—
Täienduskursus	110	—	110	110	—	—	—	—	—	—	—
Kokku	2865	37	2902	295	322	457	414	708	566	40	100
			Normikohti:	416	288	434	400	681	540	40	100

Seminar filmisemiootikast

29. IV—2. V toimus TRÜ-s üli-koolisisese semiootikaseminari järjekordne tööperiood, mis sedapuhku oli pühendatud filmisemiootikale. See on noor, kuid kiiresti arenev distsipliin. Filmide kui spetsiifiliste märgisüsteemide vaatlemine võimaldab läheneda uuest aspektist esteetilise kasvatuse aktuaalsetele probleemidele. Just sel tasandil puutuvad filmoloogia ja pedagoogika kõige orgaanilisemalt kokku nii oma ülesannetes kui meetodites. Ilmselt tuleks astuda konkreetseid samme selleks, et humanitaarkallakuga teaduskondade üliõpilastele loetaks süstemaatilisi kursusi filmi ajaloost ja teooriast ning filmide (seahulgas ka kunstiliste filmide) kasutamist õppetöös.

Seminari tööst võtsid osa õppejõud, kes tegelevad semiootikaga meie ülikoolis — prof. J. Lotman, prof. L. Stolovitš, dotsendid B. Gasparov, P. Reifman, aspirant I. Tšernov, ning külalistena Moskva Kunstiajaloo Instituudi kinoteadlased — teaduste kandidaat N. Zorkaja, V. Mihhalkovitš, K. Razlogov, prof. B. Jegorov (Leningradi), dots. J. Maimin (Pihkva), dots. L. Sidjakov (Riia) jt.

Arutluse all olid filmikujutuse spetsiifika, filmi kunstilised väljendusvahendid, ruumi ja aja edasiandmine filmis, filmi suhe teistesse märgisüsteemidesse, montaaži probleemid.

Seminarist osavõtjatele demonstreeriti kinnistel seansidel arhiivfilme Gosfilmofondist, et paremini illustreerida kõne all olnud küsimusi. Näidati vendade Lumière'ide, Méliès'i, Griffithi, Kulešovi, Dovženko, Renoiri, Chaplini, Fellini jt. filmikunsti suurmeistrite vähetuntud tõid.

Seminarist osavõtjad märkisid sellise töövormi viljakust ning avaldasid lootust, et ka tulevikus organiseeritaks analoogilisi sisukaid seminar-diskussioone.

V. KILK

UUT TEATMEKIRJANDUST

Laidvee, H. Lydia Koidula bibliograafia. Tln., 1971. 287 lk. Bio — K 61.

Raamat annab ülevaate L. Koidula trükis ilmunud töödest ja tema kohta avaldatud kirjutistest 1861—1966 nii eesti kui ka teistes keeltes. Esitatakse andmeid Koidula luuletuste viisistustest ja tema ikonograafiast. Samuti on ära toodud kõik L. Koidulast teada olevad fotod. Bibliograafia on varustatud isikunimede ja pealkirjade registriga.

Библиография литературы о Н. С. Тургеневе. Л., 1970. 188 lk. 12 Bi — 184.

Antud bibliograafia hõlmab Turgenevi loomingu kohta käivat kirjandust vene keeles aastatel 1918—1967. Materjal on esitatud kronoloogilises järjestuses aastate kaupa, aastapiires aga alfabeetiliselt. Välja on jäetud ajalehtede artiklid ja ikonograafiline materjal.

Catalogus incunabulorum qua in bibliothecis publicis Hungary. Vol. 1—2. Budapest, 1970. 1444 lk. Bi 7—90.

Ungari raamatukogudes hoitakse üle 7000 inkunaabli, mis suuremalt osalt on välismaa uurijatele teadmata. Käesolev kataloog on esimeseks täielikuks inkunaablite registriks. Väljaanne on illustreeritud.

Мельничук, В. М. Определитель лиственных мхов средней полосы и Юга Европейской части СССР. Киев, 1970. 442 lk. 21T — 44.

Väljaanne koosneb 2 osast. Üldine osa annab hädatarvilikke teadmisi sammalde anatoomiast ja morfoloogiast, herbaariumi töötlemisest. Süstemaatilises osas on tabelid sammalde määramiseks. Taimede nimed on ladina ja vene keeles. Raamat on rikkalikult illustreeritud.

Jubelt, R. Mineralbestimmungsbuch. Leipzig, 1970. 272 lk. 20 T—50.

Mineraalid on oma paljude omaduste poolest muutunud tähtsaks huviobjektiks tehnikas. Antud raamat ongi mõeldud inimestele, kes tegelevad mineraalide määramisega.

Täppisteadused ja kultuur

Avaistungiga TRÜ aulas algab täna kell 11 teaduslik- pedagoogiline konverents

TÄPPISTEADUSED JA KULTUUR. Selle kahepäevase mõtetevahetuse täppisteaduste kui kultuuriteguri üle korraldavad Loodusuurijate Selts, Tartu Riiklik Ülikool ja ENSV Haridusministeerium. Muidugi saab taolisel konverentsil käsitleda üksnes selle tohutult laia ja mitmetahulise teema mõningaid aspekte. Sedapuhku rühmituvad ettekanded nelja põhiprobleemi ümber, kusjuures igale neist on ette nähtud üks koosolek.

Esimeseks põhiprobleemiks on täppisteaduste osa Eesti Nõukogude Entsüklopeedias kui meie nüüdisaegse kultuurielu tähtteoses. Sellel teemal esinevad **H. Õiglane ja P. Kard.** Teisel istungil **(täna kell 16 keemia ringauditooriumis)** kõneldakse täppisteaduste osatähtsusest eesti varasemas kultuuriloos. Siin räägib evolutsiooniõpetuse levikust Eestis **T. Sutt,** astronoomiilisest problemaatikast kultuuriloos **H. Eelsalu** ning meie vanema põlve täppisteadlaste kultuuriloolisest osast **Ü. Lumiste.** Pärast koosoleku lõppu toimub **J. Eilarti ja H. Palametsa** juhtimisel ekskursioon teemal «Tartu ja Eesti kultuur».

Kolmandaks põhiprobleemiks on konverentsil täppisteaduslike meetodite osa üksikute kultuurinähtuste ja kultuuri kui terviku uurimisel. Sellest tuleb juttu homme, **15. mai hommikupoolikul algusega kell 10.** Esteetiliste hinnangute matemaatilistest mudelitest on ettekanne **I. Kullilt,** matemaatilise mudeli loomise perspektiividest visuaalses esteetikas — **G. Ruuberilt. A. Helemäe** räägib matemaatilis-loogilisest keelest moraalinormide käsitlemisel. Kultuuri mõistet üldse ning kaasaegsete struktuursete ja matemaatiliste meetodite osa kultuuri uurimisel analüüsib mitmekülgselt **J. Lotman.**

Konverentsi viimasel, neljandal istungil **(homme kell 15 aulas)** kõneldakse teaduse üldisest kultuurilisest funktsioonist nii ajaloolises kui ka nüüdisaegses aspektis. Siin on kavas ettekanded **M. Kõivult** («Loodusteadused Galilei-eelses kultuuris»), **B. Kaburilt** («Tahtevabaduse probleem ja füüsika») ning **H. Käämbrelt** ja **A. Koppelilt** («Teadurid, taidurid ja kultuur»). Pärast lõppkoosolekut avatakse hauakivi meie vanema põlvkonna tuntud täppisteadlase ja kultuuritegelase G. Rägo ja tema abikaasa kalmul.

Konverentsi ettekannete lühikokkuvõtted on avaldatud ka rotaprindiväljaandena ja seda võivad omandada kõik konverentsist osavõtjad.

AARE KOPPEL

«Tartu Riiklik Ülikool» nr. 16
Reedel, 14. V 1971. a.

ÜLIÕPILASED JA NAK

Aivo Lõhmus

✤

B. Brechtile mõeldes

Tulijal ei tohi kunagi
oodata lasta,
sest tulija on tulnud
võib-olla väga kaugelt
ja võib-olla vaid sinu pärast,
kes sa tal nüüd oodata lased.

Ainult siis võid tulijal oodata lasta,
kui sa ei ole üksi
ja kellegagi käsikäes
nii kaugele oled jõudnud,
et tulijal on kergem oodata
kui sinul viibimata tagasi pöörduda.

Aga kui sa tagasi pöördudes leiad,
et päev on õhtule jõudmas
ja tulija juba läinud,
siis pole sul enam rahu,
kuna sa ei andnud temale juua
ega näidanud isegi teed.

Sa jätsid tegemata selle,
mida oleksid võinud teha,
koormamata isegi oma südant.

✤ ✤

Tõsisemalt suhtun nüüd töösse,
ükskõik kes seda ka ei teeks.
Aeg on möödas,
mil tõrjusin raskeid kujutelmi
ja püüdsin neid jagada laiali.
Mingi eseme või igatsusena
on iga me päeva mõte
ikka me juures,
ja selle mõtte mõte.

✤

Ootasin sinult märgusõna,
ma ei tea, millist,
aga ootasin
täpselt samuti kui sina.

Päevad vajusid ikka öösse
tummad ja üksteisenäolised.

Inimestel,
kes teineteise märgusõna ei tea,
pole mõtet koos olla.

Ometi armastan sind,
aga see pole enam tee,
mida mööda
tagasi võiksid tulla.
Kui sa seda tahad,
pead haarama mu käe
üle teetuse tumeda piiri.

✤

Väljas sajab vihma,
toas sajab laest
tükkhaaval valgust su ümber.
Sa oled siin
Sa oled siin
ja midagi halba ei juhtu,
ainult ära palu
võõraks mul jääda.
Toon sulle su ehted ja lilled
su aimed ja igatsused,
su rõõmu ja nukruse,
su valu ja vabaduse,
et võiksid tunda
maailma põlevat oma veres.

✤

Toivo Tasa

Elu jõgi

Et klaveris on palju traati,
ei ole imelik.
Ei ole imelik,
et jõe peal on sada paati,
neil põhjas asemed ...
Need pehmed asemed
sealt pilgarõhtu joogilaulust,
kust soe sõidulust
on läinud liigestesse
ja lubadusepaatidesse,
ülikiiretesse neisse,
lainte vahel väänlevaisse,
keda on sõudnud
ja sõuavad
täis rõõmu tõusnud
kontvõõrad
vuntsikeerutajad elumehed —
me viime kallimad.

Ja jalutud üksi lamavad

Kogu andestus on maailm
mida keegi mult ei palu
paljajalu on see maailm
suvel talvel paljajalu
paljajalu preestrid käivad
paljajalu jalakäijad
käivad
ja jalutud üksi lamavad.

Vana jõgi

Koolitee täis kobrulehti
elutee täis elupuid
ja ohakaid
haisvaid vihalehti
seljataga sirelid
nurga najal nurmenukk
nõialill ja ülased
järel jookseb juudihabe
varsakabjad varba vahel
ninaaugus
nõgesed
õuna õis õige
õiges augus
samblahabemed.

Andres Langemets

◆

Järve kaldale üksinda
neidu ei tohi jätta
lasta tal käest lahti
ning lubada järve silmitsema jääda
et voog niithaaval rööviks
riided ta heledalt kehalt
et tuul puudutaks häbenemata
igat udejat kahtlusekiharat
kui nad temas juba tärganud on
et ta ometi iseend märkaks
ja külmast kuulnudki poleks
et ta siis vast enam ei saaks
järve üksinda jätta
käsi lainte eest rinnale peita
või rinda tuule eest kätega katta
ööd oodata nagu see loodud on
kus kuu tuleb iseenesest kätte
kui ta põgeneb päikese eest
siis pole see enam järv
oma voogudega igasse kaldasse
igasse kaarde küünitamas
pääsemata ära lendama
saamata üle randade tõusta
ja maad mööda laiali valguda
ta naerab vaid veepinna laineseks
ning heiastab kuud kogu lahkuses
varjates oma nümfiga saladust
kaldalkäijate eest.

◆

Kohises hämaras laanes
ega ma teagi muud
kohises tuul vist laanes
haarates kaenlasse puud
ei ma ei näinudki muud
oli ta külm või soe see tuul
ragistas üleval vakka jäi
krigises puu mis paigale jäi
ega seal olnudki muud
muidugi vait olid murdunud puud
külläp ma mõtlesin muud
kohises hämaras laanes
kohises tuul vist laanes
isegi seisin ma sasitud päi
mulle see tuul siiski juustesse jäi
ning ma ei mäleta muud.

◆

Kavalehelt:

«Teater», kavas Ibsen, Shakespeare, Stoppard, Whiting, Weiss. Kirjandusliku propaganda büroo Tartu osakond. Büroo juhataja ja dramaturg Mati Unt, kunstiline juht Evald Hermaküla, näitlejad Jaan Kiho, Tõnu Oks, Mare Puusepp, Tõnu Tepandi. Esietendus 4. mail 1971. a. TRÜ klubis.

Sellest, mida nägime sel etendusel ja mida ilmselt võib kord nädalas ka edaspidi näha, on raske kirjutada. Põhjuseks on mitte ainult kartus iseenda võhiklikkuse ja vastuvõtuläve vildakuse ees, vaid ka põhimõtteline võimatus kasutada nähtu iseloomustamisel tavalisi mõisteid nagu «arusaadavus-arusaamatus», «seotus-seosetus», ka «lavastaja», «näitlejad», «kontseptsioon». Tegemist on etendusega, mis algas mitmeid kuid tagasi, kui esimest korda tuldi proovisaali ja püüti teha etüüde valitud alusmaterjali põhjal. Vahepeal on kogu tegevus omandanud teatava struktuuri, kuid areneb vabalt edasi kuni selle korrani, kui tekib uus idee uue struktuuriga tegevuse loomiseks, mis kutsub jällegi tagasi proovisaali. Meie ees avaneb huvitavate ja andekate kunstnike loomeprotsess, mille jälgimine pakub sellest huvitatule äärmiselt palju. Probleemid nähtu ümber tekivad aga punktis, millest alates on selle loomeprotsessi juurde hakatud laskma publikut. Piiratud arvul ja piiratud ajaks, kuid siiski publikut, kes pole näinud etenduse algust ega näe ka selle lõppu, kuid kes on täis mõistetavat soovi midagi nähtust arvata. Tekib situatsioon, mis sarnaneb laste mänguga, kus pistetakse ukse vahelt sisse jalg ning lastakse selle järgi omaniku üle otsustada. Mul on võimalus olnud see mäng kaks korda kaasa teha, mõte hakkas aga kummalisel kombel liikuma mitte «jala omaniku» vaid otsustamisprotsessi enese ümber.

Ilmselt on teatri ja publiku vahekord sisukas vaid juhul, kui publik kaasa loob, kas siis kaasa mõeldes või kaasa mängides. Vastasel korral sarnaneb situatsioon igava loengu või spordivõistlusega ja asjatu oleks teatri silti nende katmiseks kasutada. Harjumuspärane teater kutsub meid igal õhtul kaasa mõtlema. Teame aga kõik, kui harva seda tõepoolest saavutatakse. Viga on dramaturgilise materjali nõrkuses, näitlemise tuimuses, aga ka publiku «kaasaminekuläve» suures varieerumises. Siit tekib ka harjumuspärases, põhiliselt sõnal tuginevas teatris loogiline püüdlus «publikut äratada» kas siis lendlehtede sauli loopimisega («Ema»), vaheajal laulmisega («Südasuvi 1941») või muude lavastuslikult huvitavate elementidega, mis kujutavad endast siiski teatavat vaesustunnistust puhtale sõnateatrile.

E. Hermaküla on korduvalt trükisõnas väljendanud mõtet, et teater on mäng. Muidugi mahub sellise väite alla paljugi erinevat. (Üht primitiivsemat tõlgendust võime näha lavakunsti kateedri V lennu diplomilavastuses «Täna mängime «Seitset venda»»). Ühelt poolt tähendab see väide aga ilmselt seda, et teater peab mänguna olema tõeliseks modus vivendiks *näitlejate jaoks, kes on väsinud igaõhtustest sageli sisututest «kujutamistest» ja «kehastamistest». Selles mõttes on kõnealusel õhtul Hermaküla idee leidnud küllalt tulemusrikast realiseerimist. Kuid paratamatult kerkivad ka juba selles staadiumis küsimused — kas mängida situatsiooni või selle mõtet, kas mängida ennast või kedagi kujuteldavat või mängida hoopis mängimise-teatritegemise enda mõtet — mõttetust jne. jne. Etendus pakub selles osas kogu võimaluste rikkuse, mis jätab mulje, et kindel vastus siin teadlikult puudub. Kui esimeses (Shakespeare, Stoppard) ja kolmandas (Weiss) stseenis mängitakse põhiliselt situatsiooni mõtet, siis teises (Whiting) ja neljandas (Ibsen) näeme puhast tegevust olukorras. Kui Kiho mängib enamasti olukorra mõtet, siis Puusepp valab ennast jäägitult olukorda. Äärmiselt huvitavad on selles osas erinevused kahe õhtu vahel, mis toovad ka esile reglementeerimata mängus peituvad ohud. Põhiraskus seisneb ilmselt pidevas vajaduses partneri tegevust täpselt tunnetada, sellega kaasa minna ja sobival hetkel juhtimine üle võtta. Ühelt poolt ähvardab siin oht kontakti kaotada, mis teisel õhtul korduvalt välja lõi ja kaasa tõi ka üldise rütmi kaotsimineku. Teisalt kummitab aga oht kätteõpituse ees, mis tähendaks etenduse kohest surma.*

Tõsisemad karid aga ilmnevad siis, kui vaatleme süsteemi mängijad-publik. Käsitledes teatrit mänguna, ilmneb ka publiku kaasamängimisnõue. Seda taotledes on aga paratamatu põrkumine keerulisele sotsiaalpsühholoogiliste probleemide kompleksile. Tundub, et suutmata seda probleemi praegu veel lahendada, on mängijad kohati unustanud probleemi reaalse olemasolu, langedes nii tuntud psühholoogilise kaitsemehhanismi

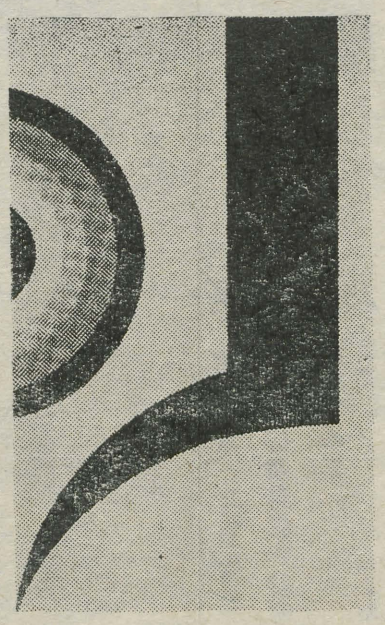

ohvriks. Sellisest asjade seisust võib tuleneda aga ootamatu hoop selga kogu kontseptsioonile. Mäng ähvardab muutuda vaatemänguks. Kuigi mängitakse keset publikut (ja osalt publikuski), oli mõlemal kõnealusel õhtul küllalt tunnetatav sein publiku ja mängijate vahel ning mitte külmuse või vaenulikkuse, vaid just mängimise ja pealtvaatamise sein. Sellist seina polnud vaid esimese stseeni puhul ja sedagi põhiliselt esimesel õhtul. Sel õhtul mängis Tepandi väga täpselt kogu oma tegevuse, kogu stseeni mõtet ja publik tuli sellega lausa tuntavalt ja kuuldavalt kaasa. Teisel õhtul näitles Tepandi mõtet, istudes koguni publikuski ja pöördudes tema poole repliikidega, kuid mängis siiski vaid oma lusti ja publiku reageeringki oli äravaatav ja naljakaid kohti «ära vaadates» ka nende üle naerev. Ja nii jätkus vaatemäng kohati huvitavalt; kui mõnikord kadus kontakt aga ka näitlejate endi vahel, siis võrdlemisi igavalt. See kõik viib mõtte teede otsimisele taolise seina lõhkumiseks.

Kas üheks täheldatud nähtuse põhjuseks pole mitte sõna ja füüsilise tegevuse, mängu ja mõtte liigne vastandamine teineteisele. On ilmselt vaieldamatu, et ei sõna ega tegevus saa olla eesmärkideks omaette, nad võivad olla vaid mõtte või mängu teenistuses. Sellest, kui sõna ja füüsilised väljendusvahendid olid võrdselt mõtte teenistuses, sündisid Suitsu-õhtu ja «Laseb käele suud anda», mis olid vaieldamatult mõtteteatri etendused. Kuid ehk on ka võimalik rakendada kogu väljendusvahendite rikkus sellise mõtte teenistusse, mis on ühtlasi mängu aluseks. Taolisi sugemeid on tunda kõnesoleva etenduse esimeses stseenis ning see tee tundub perspektiivikas, sest mäng, millest haarduks ka publik, on omakorda mõtte aluseks.

Ilmselt on sellise näitlejaid ja publikut haarava ühise mõtestatuse saavutamine ainsaks väljapääsuks arusaadavuse-arusaamatuse nõiaringist, mis objektiivselt lasub alati teatrisaalil. Just nende kategooriate kasutamine on aga vaatemängu alustalaks, mida subjektiivse kujutelmaga sellest, et «peab mitte aru saama, vaid kaasa tulema», ei ole võimalik purustada. Asi pole mitte selles, nagu peaks teatrietendus olema arusaamatu või nagu oleks selline olnud kõnesolev etendus. Mul on olnud võimalus kuulda juba mitut loogilist sisukontseptsiooni nähtule, alates võõrandunud inimese kannatuste veelkordsest näitamisest kuni eneseirooniani võõrandunud näitleja igapäevase tegevuse üle. Kunstiteos võibki olla mitmeti interpreteeritav ja selles mõttes looja tahte alt väljunud. Asi on pigem selles, et kui kunstiteost tõlgendamisel just nimelt vaadeldakse, siis kõnesolev teatrilaad, nagu mulle tundub, on just vaataja-tõlgendaja positsioonile kuulutanud sõja. Ilmselt on sel juhul ainsaks relvaks mingi ühtse mõtestatuse küllalt ilmne pealesurumine vaatajale, mis ainsana suudab teda vaataja-positsioonilt välja viia. Sel juhul tekitatav ka publikupoolne mõtte, emotsiooni ja tegevuse ühtsus aitab aga kaheldamatult kaasa ka teatri ühe põhilisema funktsiooni — vaataja aksioloogilise mõjutamise — edukusele ja seda vahest enam kui ainuüksi «arusaamise» kaudu saavutatav.

Kõnesoleval etendusel polnud aga sellise ühtsuse saavutamine publikuga eriti oluliseks eesmärgiks, mistõttu läks mõtteparalleel tahtmatult «Ivanovi» lavastusele Tallinna Draamateatris. See etendus kujutab endast äärmiselt kõrgel professionaalsel tasemel tehtavat sõnateatrit, kus toimuva mõtestatus publiku jaoks on jällegi tagaplaanile vajunud ja vaatemängu efekt seetõttu ilmne. Tundub, et kuigi lavastajate lähtekohad on oinud erinevad, on publiku seisukohalt jõutud samasse punkti. On muidugi ka teine tee publikuprobleemi lahendamiseks kõnesolevat etendusel. Selleks oleks kindla klubi-tüüpi publiku moodustumine, kes jälgiksid tehtavat õhtust õhtusse. Juba kahel õhtul olemine andis selles osas palju, kuid aluseks polnud see, mida tehti, vaid see, kuidas tehti, sest etendused erinesid teineteisest vähemalt 50% ulatuses. Alles korduvalt neil õhtutel olles tekib loomeprotsessi nägija, mitte piiluja tunne, tekib tõeline elamus näitleja töö ja ehk ka üldse inimese olemuse rikkamast mõistmisest. Sellest «midast» ülesaamine pole aga üheõhtuse publiku puhul mõeldav, nagu pole mõeldav ka publikuprobleemi ees silmade kinnipigistamine.

Tahaksi loota, et tulemusrikkaile otsinguile näitlejategevuse alal lisanduvad otsingud süsteemis näitleja-publik, mis tõepoolest õigustaks nii tehtud suurt tööd kui ka publiku laskmist seda tööd jälgima.

J. ALLIK

ETENDUS KESTAB

EÜE

EÜE ettevalmistav staap:

NB! Avaldusi EÜE-71-sse võtame vastu 14., 17. ja viimast päeva 21. mail. Kel avaldus toomata, kiirustage! Pärast 21. maid alustab ettevalmistav staap rühmade nimekirjade koostamist.

EÜE TRÜ ettevalmistav staap

EÜE

PÜHA

Vastame lugejate kirjadele

«Üks aspirant rääkis klubis, et mul on rukkilillsinised silmad. Kas tal oli õigus?»

N. L-va I kursuselt

Must-valge foto järgi on seda raske öelda. Peate ikkagi ise toimetusse tulema ja hiljemalt teisipäeval kell 11 — siis jõuab vastus järgmisse lehte.

* * *

«Miks Te arvestate ainult tsiviilkaitsehuviliste üliõpilastega, kuna aga näiteks orgaanilise keemia, kapitalismi poliitökonoomia või oligofrenopedagoogika alal pole ülikoolilehes ilmunud ühtegi loengukursust?»

Grupp kõrgema kooli pedagoogikast huvitatud üliõpilasi

Seni on takistanud meid ainult ajalehe piiratud ruum.

* * *

«Mida peaks teadma Tartu Ülikooli ajaloost?»

P. V. — ajaloohuviline ajaloo-osakonnast

Teie küsimus on võetud ületuleval aastal ajakirjale «Küsimused ja Vastused» saadetavate küsimuste nimekirja. Seni soovitame tutvuda näiteks olemasolevate tehaseajalugudega.

* * *

«Miks ei ilmu ülikoolilehes seks-karikatuure?»

Kokku juba 1055 lugejat

P. PÄRN

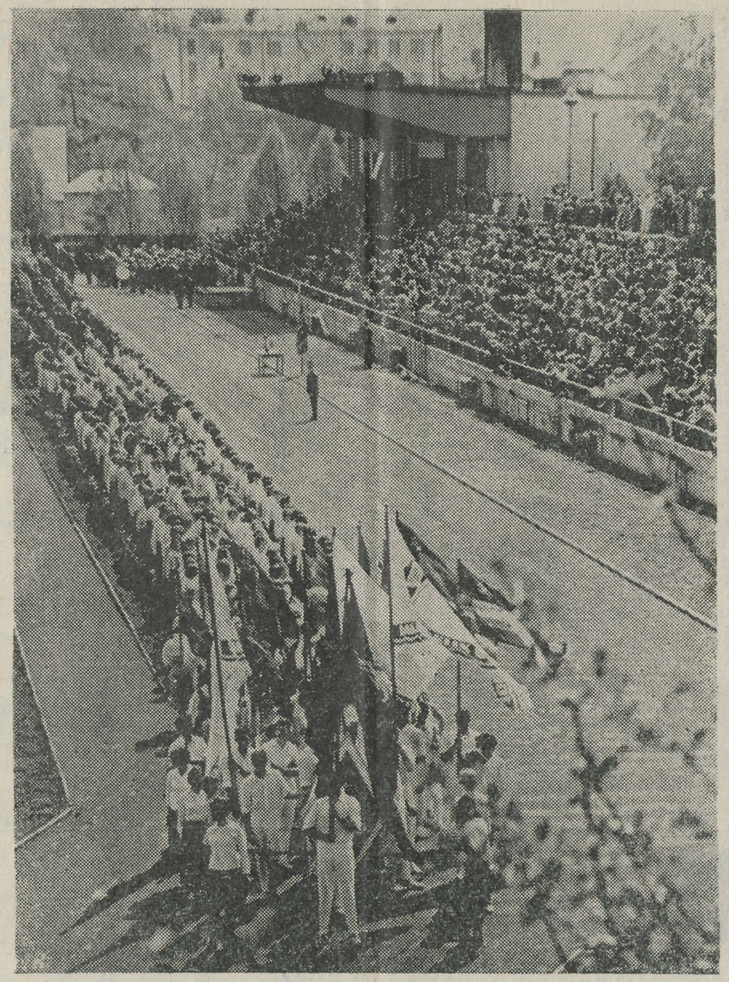

«Hariduses ollakse enam järeletegijaks, sest et see praegusel ajal moeks üteldakse olevat, kuna keha eest hoolitsemine kõrvaline asi on.»

(«Sakala», 1912)

«Et liikuv sport kehasse rohkem hapnikku toob, just sellepärast suurendab ta elujõudu, tõstab lõbutundmust ja sellel põhjal sünnib elurõõmus ja teovõimeline ilmavaade (optimismus), kuna liikumise puudus tusameele, lõtvuse ja pessimistilise (mustaprillilise) ilmavaate otsekohene sünnitaja on.»

(«Postimees», 1909)

Dura lex, sed lex ehk võidu saab momendi parim

Ülikooli kevadistel kergejõustikuvõistlustel viskas Rein Tõru Ennu Laasnerile kinda, joostes 400 m 48,6-ga. Füüsika-Keemiateaduskonna IV kursuse üliõpilane Tõnu Lehto hirmutas aga staažikaid vasaramehi, heites esmakordselt üle 60 meetri — 60.40. Eksperimendina kavas olnud sprinterite mitmevõistluse (kaugus, 100 ja 200 m) võitsid Tiina Torop ja Boriss Tolmatšov. Kevadisteks ülikooli meistriteks said

naistest:

T. Torop — 100 m 12,6, M. Torim — 200 m 26,3, L. Gontšarova — 400 m 61,0, R. Rannula — 800 m 2.27,6, M. Torim — 100 m tõkkeid 15,0, T. Torop — kaugus 5.57, E. Vorobjova — kõrgus 1.45, R. Kivivare — kuul 12.98, T. Laine — ketas 34.48, S. Saar — oda 39.78

ja **meestest:**

K. Jurkatamm — 100 m 10,9, K. Jurkatamm — 200 m 22,0, R. Tõru — 400 m 48,6, E. Sõrra — 800 m 1.57,6, E. Sõrra — 1500 m 4.03,2, V. Voštšinski — 5000 m 15.18,4, J. Tiitsaar — 110 m tõkked 16,6, M. Kivine — kaugus 7.07, E. Paris — kõrgus 1.90, H. Annus — teivas 4.10, P. Torop — kolmik 14.00, K. Metsur — kuul 15.20, K. Metsur — ketas 51.12, M. Tombak — vasar 60.52, M. Paama — oda 74.92 M. Järviste — 10 km käimine 21.42,0.

Pühapäeval pärast spordipidu ja esmaspäeval on TRÜ staadionil igaaastane TRÜ—EPA—«Kalevi» matš.

U. ESLON

TRÜ spordipäev algab TRÜ staadionil 16. mail kell 12. Päikest saab kohapeal võtta.

Kuu aega enne jaanipäeva

23. mai hommikul kell 11 hakkab Vorbusel peale tudengite

suur kevadpidu

KAVAS

isetegevus, õlu, supp.
Õhtul «Vanemuise» kontserdisaalis

suur kevadball

P. S. Kuigi raiskad päeva, võidad mitmeid liitreid tolmuvaba õhku, linnulaulu, jalgsimatku, värskust ja särtsu järgmisteks päevadeks.

RAAMATUKOGU TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI MDCCXCII TARTUENSIS

Rutgers, A. Handbuch für Zucht und Haltung fremdländischer Vögel. Radebeul, 1970. 528 lk. 21 T—40.

Käsiraamat neile, kes tunnevad huvi lindude vastu. Selles antakse ülevaade võõramaa lindudest, nende kasvatamisest, toitmisest, hooldamisest jne. meie tingimustes. Raamat on varustatud värviliste pilditahvlitega.

Uut teatmekirjandust

TÄNA!

toimub kodu-uurimise lektooriumis semestri lõppüritusena osavõtt ekskursioonist «TARTU ja EESTI KULTUUR». Ekskursioon toimub pärast konverentsi «Täppisteadused ja kultuur» õhtust istungit, mis algab kell 16 keemiahoone ringauditooriumis.

Kohtumine J. Krossiga

Reedel, 14. mail kell 19 keemiahoone aud. 113 toimub eesti kirjanduse ja rahvaluule ringi koosolek. Kohtume J. Krossiga. H. Rümmelilt (eesti f. II) ettekanne J. Krossi «Pöördtoolitunnist».

„VISARID" ülikooli kohvikus

Kunstinäitus kestab veel kolm nädalat. Oma töid eksponeerivad Kaljo Põllu, Rein Tammik, Enn Tegova ja Peeter Urbla.

6 päeva pärast,

20. mail kell 18 laulab aulas Turu linna meeskoor «Laulun Ystävät» Kaarlo Soini juhatusel.

Reket kätte!

Tennisehuvilisi õppejõude, teenistujaid ja üliõpilasi oodatakse teisipäeval, 18. mail kell 18 Toomeoru tenniseväljakutele.

Vestlusringis arutatakse tennisealase tegevuse hoogustamist ülikoolis, harjutamistundide ja väljakute jaotamist, tennnisekursuste ja omavaheliste jõuproovide korraldamist, sõprussidemete ja -võistluste taastamist teiste kollektiividega.

TRÜ spordimängude kateeder
TRÜ Spordiklubi.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tartu Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. nr. 2897. MB 05197.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik Ülikool

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 17 Reedel, 21. mail 1971. a. XXIII aastakäik

ACTA DIURNA

18. mail toimus Raudteeklubis Eesti NSV Ülemnõukogu Tartu linna valimisringkonna nr. 80 valimiseelne nõupidamine, kus arutati läbi TRÜ ja Tartu Piimatoodete Kombinaadi kollektiivide poolt esitatud **Helga Kurmi kandidatuur meie vabariigi kõrgeimasse riigivõimu organisse.** Kõik sõnavõtjad toetasid üksmeelselt dotsent H. Kurmi kandidatuuri. Nõupidamisel valiti saadikukandidaadi usaldusmehed ning võeti vastu üleskutse kõigile valimisringkonna valijatele. Nõupidamise ettepaneku alusel registreeriti Helga Karli t. Kurm Eesti NSV Ülemnõukogu saadikukandidaadiks.

*

Käesoleval nädalal külastas Helsingi ülikooli ajalooring «Kronos» TRÜ ajaloolasi. Ringi liikmed tutvusid Tartu ja ülikooli vaatamisväärsustega ning vahetasid kohvilauas muljeid üliõpilaselu kohta.

*

Rektori käskkirjaga nr. 404 määrati kindlaks kevadise eksamisessiooni tähtajad teaduskonniti ja eksamite sooritamise kord. Teaduskondade dekaanid peavad esitama materjalid üliõpilaste stipendiumide määramiseks hiljemalt ühe nädala jooksul pärast sessiooni lõppemist kursusel, osakonnas või teaduskonnas. Teaduskondade nõukogudel tuleb sessiooni tulemused läbi arutada hiljemalt 21. sept. 1971.

Eksamisessiooni ajal on keelatud igasuguste laiemaid üliõpilashulki hõlmavate ürituste korraldamine ilma rektori loata.

*

Laup., 15. mail avati Raadi kalmistul professor Gerhard Rägo ja dotsent Natalie Rägo hauakivi. Kivi püstitati lugupeetud õppejõududele õpilaste poolt. Kõlas «Vita nostra brevis est...» Akadeemilise Meeskoori liikmetelt.

Kommunistliku kasvatuse laboratooriumi konverents

13.—15. maini toimus Käärikul TRÜ kommunistliku kasvatuse laboratooriumi organiseerimisel konverents «Üliõpilaskonna kommunistliku kasvatuse sotsioloogilised probleemid».

Konverentsi avas kõrgema ja keskerihariduse ministri I asetäitja H. Peremees.

Saalis istus tublisti enam kui sada osavõtjat, presiidiumis sm-d A. Koop, NSVL PTA korrespondentliige; filosoofiadoktor, professor, NSVL TA Konkreetsete Sotsiaalsete Uurimuste Instituudi haridussotsioloogia osakonna juhataja V. Subkin, V. Ranne EKP Keskkomiteest, A. Purga, H. Peremees ja A. Garšenjev — ajakirja «Vestnik Võssei Skolõ» peatoimetaja.

Plenaaristungil esinesid A. Koop — «Kommunistliku kasvatuse ülesanded NLKP XXIV kongressi otsuste valgusel», J. Kalits — «Kasvatustöö planeerimisest kõrgemas koolis» ja V. Subkin — «Elukutsevaliku sotsioloogilised probleemid».

Reedel, 14. mail jätkus konveretsi töö neljas sektsioonis:

- **üliõpilase isiksuse kujunemine kõrgema kooli kasvatustöös;**
- **ühiskonna sotsiaalne struktuur ja kõrgem kool;**
- **isiksuse maailmavaade;**
- **elukutsevaliku sotsioloogilised probleemid.**

Laupäeva hommikupoolel arutati veel kitsamaid probleeme sektsioonides. Konverents lõppes A. Garšenjevi sõnavõtuga lõpp-plenaaristungil.

Ehitused ülikooli jaoks

Uue ühiselamu ehitusplatsil piirdetara küljes on silt, millelt võib lugeda: «Ehituse plaaniline lõpetamine 1. jaanuariks 1972. a. Toimetuses tõusis elevus. Kähku haarati telefonitoru, et pärida kapitaalehituseosakonna juhatajalt: «Miks siis nüüd 1972., kui siiani oli juttu 1971. a. 1. septembrist?» Kersti Sirkel tegi selgeks, et ühiselamu peab tõepoolest valmima 1. sept., aga objekt tervikuna, s. t. ühiselamu + ühekorruseline teeninduslokk selle kõrval tuleb ehitajatel tellijale üle anda käesoleva aasta IV kvartalis.

Praegu on Leningradi mnt. uue ühiselamu tööde järg sealmaal, et katus on peal, elektritöödega jõutud 6. korrusele, sanitaar-tehnilised tööd käivad. Liftid jõudsid kohale juba aprilli lõpul ja ootavad paikapanejaid. Kuuldavasti tellitakse need meistrimehed väljastpoolt vabariiki.

Tähe tn. füüsikakorpusele hakatakse veel sellel kuul vundamenti rajama. Muret teeb nii tellijale kui ehitajale (ehitusvalitsus nr. 1) see, et projekteerijad ei ole siiani andnud hoone karkassi tööjooniseid. 1971. a. töömaht sellel objektil on ette nähtud 400 tuhat rubla.

Ülikooli ehitusasjadest oli juttu ka halduspr orektoriga. A. Uibokand rääkis neist objektidest, mis ülikooli ehitusmeestel praegu käsil ja mis kannatamatult järge ootavad.

Arvutuskeskuse valmimise plaaniline tähtaeg on 1971. a. lõpp. Hoone tuleb 5-korruseline. Sinna saavad endale ruumid Matemaatikateaduskonna kateedrid, väike raamatukogu, operaatorid ja programmeerijad.

Selle aasta jooksul on remonditud enam-vähem kõik peahoone auditooriumid. Aasta kestab edasi, ehk jõutakse ka ülejäänud. Maarjamõisas rekonstrueeritakse vivaariumi. Nakkushaiglale tehti väike juurdeehitus. Pidevat täitmist nõuavad tuletõrje- ja ohutustehnika-alased ettekirjutused.

Seoses arvutuskeskuse valmimisega lähevad Gagarini tänava arvutuskeskuse ruumid Kehakultuuriteaduskonna kätte. Eelnevalt on sinna vaja ehitada duširuumid, teha uued põrandad. Hädasti nõuab viimistlust ka kehakultuurlaste maja fassaad.

Ja lõpuks. **Millised suuremad ehitused ülikooli tarvis mahuvad siis käesolevasse viisaastakusse?** Halduspr orektor loetles neid viis: füüsikakorpus, teine uus ühiselamu 540 üliõpilasele, õppejõudude elamu, auditooriumide korpus ja uus raamatukogu (selle ehitamist alustatakse).

E. PUUSEMP

Meie saadikukandidaadid

On alanud saadikukandidaatide ülesseadmine eelolevateks kohalike nõukogude valimisteks. Meie ülikooli allasutuses seati Tartu Linna Töörahva Saadikute Nõukogu saadikukandidaatideks üles järgmised 14 seltsimeest:

Jaak Arturi p. **Kaarma,** sünd. 1943, NLKP liige — TRÜ riigi- ja haldusõiguse kateedri poolt,

Ilo Jaani p. **Sildmäe,** sünd. 1922, NLKP liige — Õigusteaduskonna poolt,

Roman Augusti p. **Nõvandi,** sünd. 1914, parteitu — TRÜ veespordi kateedri poolt,

Veljo Antsu p. **Tiim,** sünd. 1939, NLKP liige — arvutuskeskuse poolt,

Raimond Kustavi p. **Tani,** sünd. 1921, NLKP liige — TRÜ õppeosakonna poolt,

Maimu Karli t. **Kuusk,** sünd. 1930, NLKP liige — TRÜ Majandusteaduskonna poolt,

Aleksei Vassili p. **Uibokand,** sünd. 1928, NLKP liige — administratiivmajandusosakonna poolt,

Ann Harri t. **Marksoo,** sünd. 1930, parteitu — TRÜ majandusgeograafia kateedri poolt,

Arved Augusti p. **Luts,** sünd. 1929, parteitu — TRÜ NSVL ajaloo kateedri poolt,

Eduard Hugo p. **Feldbach,** sünd. 1952. a., ÜLKNÜ liige — TRÜ füüsikaosakonna poolt,

Georgi Fjodori p. **Dementjev,** sünd. 1910, parteitu — TRÜ üldfüüsika kateedri poolt,

Salme Friedrichi t. **Sibul,** sünd. 1920, NLKP liige — TRÜ otorinolarüngoloogia kateedri poolt,

Kadri Jakobi t. **Gross,** sünd. 1924, NLKP liige — TRÜ sünnitusabi ja günekoloogia kat. poolt,

Jaan-Heljut Olevi p. **Seeder,** sünd. 1928, NLKP liige — TRÜ üldkirurgia kateedri poolt.

Suvetööd 1971

Suvetööde staabil puudub praegu veel täielik ülevaade, kes I kursuse üliõpilastest tulevad tööle Tartu objektidele, kes soovivad minna EÜE-sse, kes põhjuseta puuduvad suvetöödelt. Seetõttu palume kiirustada avalduste täitmisega! Neid saate teaduskondade sekretäridelt, kellel on juba ammu antud vajalik informatsioon.

Need I kursuse üliõpilased, kes ei täida ühtegi avalduse vormi, kirjutab suvetööde staap vajaliku vahetuse nimekirja ja arvestab kui tavalisi suvetöölisi. Kes põhjuseta jääb siiski ilmumata, on kohustatud tegema suvetööd järgmisel suvel või saab karistada, alates märkusest, lõpetades rektori käskkirjaga.

Seniste avalduste järgi on põhiline suvetööliste hulk andnud avaldused I vahetusse, s. o. 8. juulist kuni 2. augustini. Selleks, et tööd normaalselt kulgeksid mõlemas vahetuses, teeb staap ka muudatusi teie avaldustes (vorm nr. 1). Teil tuleb ainult täpselt jälgida lõplikke nimekirju, mis saavad kuu lõpuks (sõltub teist endist) valmis ja teadete tahvlile välja pannakse.

Suvetööde objektid pole veel lõplikult selgunud, kuid peagi püüame teid informeerida. Füüsika-Keemiateaduskonna objektiks saab ehitatav füüsikakorpus, siin hakkab töö toimuma samuti mõlemas vahetuses, kusjuures kummaski vahetuses peab olema vähemalt 25 noormeest! Sama teaduskonna tüdrukud töötavad põhiliselt teistel objektidel.

STAAP PALUB AVALDUSTE ANDMISEGA KIIRUSTADA JA LÕPETAB NENDE VASTUVÕTMISE 25. MAIKS.

Alates 24. maist saab informatsiooni suvetööde kohta iga päev kell 15—16 komsomolikomitees, välja arvatud reede ja laupäev.

Rutake!

M. SALUNDI,
suvetööde komandör

Venia legendi

Dotsendikutse taotleja, geoloogia kateedri dotsendi k. t. Erna Lõokese **loeng venia legendi saamiseks teemal: «Holotseeni mageveeliste karbonaatsete setete kujunemisest Eestis» toimub laupäeval, 22. mail 1971. a. kell 12.15 geoloogia auditooriumis, Vanemuise t. 46.**

A. RÕÕMUOKS,
Biolooga-Geograafiateaduskonna dekaan

Püha päeval suur pidu metsas

Täpsustatud andmetel on peo pidamise paigaks Vorbuse kruusaauk. Peo alguseks kujuneb üliõpilaste metsademonstratsioon, milleks koguneda KELL 9 Tartu lauluväljakule. Protsessioon kulgeb sama teed mööda, mida möödunud aastal astus meie ülikooli REKTOR.

Vorbuse roheliste ja värskelt lõhnavate kaskede all algab (ise) TEGEVUS.

Igaüks teeb, mida oskab!

Soodsad võimalused igasuguste ihuliste ja vaimliste vajaduste rahuldamiseks!

Toetavad: «Vanemuise» noored andekad kunstitegijad;

«Kuup ja Kera» ZIRKUS.

Targad mängivad rehe all.

Kosutuseks kohutavate kogustena hernesuppi, õlut, jäätist, limonaadi.

Igaühel soodne võimalus kõnelda Hyde Park'is.

Võimlemispeol esinejate jaoks avatakse kommunaaltransportliin Vorbuse—Tartu (alates kell 13.30).

Ja kell 19.30 ikka samal päeval algab KEVADBALL «Vanemuise» kontserdisaalis.

«Juventus»

Toa lett

Kalígula-ots.

KÕIK ÜLIÕPILASED JA ÕPPEJÕUD PÜHAPÄEVAL VÄLJA!

Esmaspäeval, 24. mail kell 16 toimub Õpetatud Nõukogu saalis

noorte kommunistide õppus

Ettekanne dots. F. Kinkarilt.

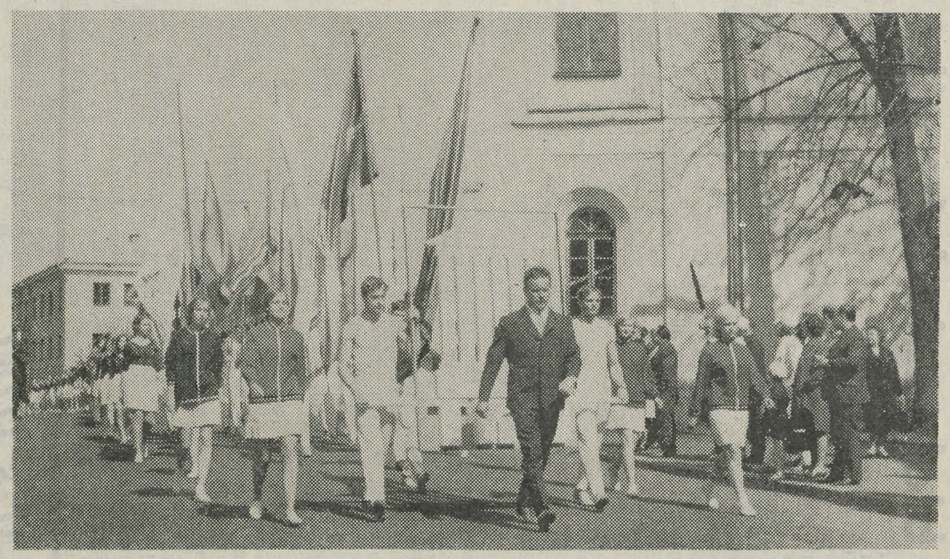

Ülikooli spordipäevale R. Velskri foto

Lembit Sarapuu bioloogiadoktoriks

29. aprillil k. a. kaitses Moskvas NSVL Teaduste Akadeemia K. A. Timirjazevi nimelises Taimefüsioloogia Instituudis doktoriväitekirja taimefüsioloogia ja -biokeemia kateedri vanemõpetaja Lembit Sarapuu. Tema dissertatsioon teemal «Floridsiini füsioloogiline tähtsus ja metabolism õunapuus» käsitleb ühe peamise, samal ajal õunapuule kitsalt liigispetsiifilise fenoolse ühendi — floridsiini — oksüdeerumist ja kondenseerumist. Töö teoreetiline tähtsus seisneb eeskätt flavonoidide kondensatsiooniprotsessis tekkivate vahe- ja lõpproduktide esmakordses tuvastamises ning nende tekkemehhanismi selgitamises. Floridsiini oksüdatsiooni- ja kondensatsiooniproduktide praktiline tähtsus õunapuus ilmneb nende osavõtus puude haiguskindluse kujunemisel. Väga oluline on ka see, et L. Sarapuul õnnestus tõestada floridsiini funktsioneerimist varuainena, mida õunapuu kasutab intensiivse kasvu perioodidel.

Tartu Riikliku Ülikooli lõpetas L. Sarapuu taimefüsioloogina 1953. a., kandidaadidissertatsiooni kaitses Tartus 1962. a. Järgnevalt asus L. Sarapuu juba tõsisemate ülesannete kallale.

Ligi kümneaastase pingelise töö viljana valmis nüüd doktoridissertatsioon. Töös on erakordselt palju otsingulisi momente, sest oli ju tegemist teemaga, kus põhilised avastused tuli teha alles dissertandil. Tõhusat ideelist ja moraalset abi sai L. Sarapuu ühelt fenoolsete ühendite suurimalt spetsialistilt NSV Liidus, NSVL TA N. A. Bachi nimelise Biokeemia Instituudi laboratooriumijuhatajalt professor M. Zapromjotovilt. Töö kestel kujunesid tihedad sidemed ka paljude teiste fenoolide uurijatega NSV Liidus ja välismaal. Uurimistöö tulemused on avaldatud ligi kolmekümnes erialases artiklis, mida sageli tsiteeritakse nii kodu- kui ka välismaa autorite töödes.

Väitekirja kaitsmine kulges edukalt. Ametlike oponentidena esinesid bioloogiadoktorid R. G. Butenko Moskva taimefüsioloogia instituudist, P. A. Kolesnikov Moskva biokeemia instituudist ja S. O. Grebinski Lvovi Riiklikust Ülikoolist, kes andsid tööle üksmeelselt kõrge hinnangu.

Eesti NSV-s on nüüd kaks taimefüsioloogiadoktorit, mõlemad TRÜ taimefüsioloogia ja -biokeemia kateedris, mõlemad fenoolsete ühendite uurijad. Võib öelda, et kateedris on kujunenud tugev uurimisrühm. Seda tõendab seegi, et viimase kümne aasta kestel on kateedris käinud fenolistide tööga tutvumas ja kogemusi omandamas ligi veerandsada teaduslikku töötajat Leningradist, Moskvast, Kiievist, Lvovist, Kišinjovist, Irkutskist ja mujalt. Väga paljudel juhtudel on neile nõuandjaks olnud vastne bioloogiadoktor L. Sarapuu.

Soovime kogu taimefüsioloogia ja -biokeemia kateedri kollektiivi nimel «värskeltküpsenud» bioloogiadoktorile palju-palju õnne ja uusi loomingulisi võite teadusepõllul.

Kolleegid kateedrist

Lühendatult ajalehest «L'Humanite» 27. veebr. 1971. a.

Kuhu läheb Ameerika Ühendriikide teadus?

Pierre Jugoin

Ühendriikides pole kunagi olnud õiget teadusepoliitikat. Föderaalvalitsuse programm on koostatud vastavalt sõjalistele vajadustele, paljudes laboratooriumides ja ülikoolides valitsevad eramonopolid. Tulevikuperspektiivide kohta on võimalik teha oletusi viimase kolme aasta näitajate põhjal: 1971. a. eelarves on teaduse arendamisele määratud fondid kasvanud 1967. a. võrreldes 1,3 miljardit dollarit. NASA sõjaliste uurimuste ja aatomienergia eelarve suurenes selle aja jooksul aga 1,9 miljardit dollarit. Konstantse dollari järgi — inflatsioonimäär on olnud vähemalt 20% — on kogu uurimustele määratud krediit reaalselt tõusnud 22%. Föderaalvalitsuse otsene abi ülikoolidele on aga langenud 12%.

USA teadlaskond saab omal nahal tunda eelarvekriisi tulemusi. On tõusnud üldine töötute protsent (6%). Teadlaste ja inseneride hulgas on see keskmisest veel kõrgem. Näit. Kalifornia ja Washingtoni osariigi ehitusspetsialistide ja elektroonikute hulgas on vastav näitaja tõusnud 10%-ni.

Paljud välismaa teadlased, kes Ühendriikidesse tööpakkumisvõimalustega kokku meelitati ja kes seal kuulepingute alusel töötasid, hakkavad nüüd, pärast «peaaju drenaaži ja tagasilükatud debüüti» järjest kodumaale tagasi pöörduma.

Mitmed USA teaduse pealtnäha gigantsed plaanid on jõudnud prantslaste arvates kriitilisse faasi. NASA kulutab praegu aastas ligi 4 miljardit dollarit, kuid kosmoseuurimisega seotud Ameerika tööstus, mis on tuntud oma kõrge taseme ja järjekindlusetuse poolest (Apollo projekti huvides) on jõudnud põhjalikku kriisiseisundisse. Viimaseks šansiks oli enam läbikaalutud programm «Post-Apollo». Kuid isegi see plaan ei suuda elustada rohkemat kui poolt neist inimpotentsiaalidest, mis on vajalikud dessandi teostamiseks Kuul. NASA aga püüab jaotada profiiti kõigi monopolide vahel.

Teine näide. 1960. a. alates töötas 12 ülikoolide keskust 1100 põhilise uurimisplaani alusel. Nüüd on 52% finantseeringutest likvideeritud, sest otsustati kahandada krediite. Ülikoolid, olles kohustatud tasuma võlgasid, hakkavad omakorda kitsendama uurimisvälja ja otsima uusi ressursse.

Kaks kolmandikku ülikoolidest on finantsraskustes või lähevad neile vastu. Faktiliselt on see toetuseta jäänud ülikoolide süsteem. Koolikulud on tõusnud viimastel aastatel 7,5% aastas, mistõttu õppeasutused on tõsistes raskustes: isegi rikkaimad, Harvard ja Yale, isegi Kolumbia. Ülikoolidel ei jää muud üle kui sulgeda oma uksed või piirata tegevust.

Selles «vaba maailma» «mudelis» oli progressijõudude suureks edusammuks Michigani ülikooli kohustus võtta 1973. aastaks vastu 10% neegerüliõpilasi. Ka õppejõud on kriisist puudutatud: Michigani ülikooli eelarve näeb õppejõududele ette vähemalt 10-tunnilise loengukohustuse nädalas. See pidurdab kogu teadusliku töö aktiivsust. Paljud õppejõud võitlevad lepingusüsteemi vastu, mis võimaldab neid igal ajal vallandada.

Muidugi, Ühendriikide valitsus on alustanud kampaaniat olukorra parandamiseks. See tuleneb pealekäivast paratamatusest, ehk ka kõrvalekaldumistest poliitikas, kindlasti mõjutab ka suur business. Aga nüüd on see kampaania muutunud teaduse üldiseks kriitikaks. Press püüab veenda masse, et töötajate raskesse olukorda sattumise peasüüdlaseks on teadus ise. Hipide liikumine, mis praegu on veel neutraalne, võib kergesti muutuda täielikult mõistusevastaseks võitluseks. Kõige selle tulemuseks on teadlastele määratud krediitide vähendamine ja teadlaste «süüdiolek». Olgem ettevaatlikud, see antiteaduslik liikumine pole jäänud vastukajata ka Prantsusmaal. Hajub müüt USA-st kui «üldise külluse maast».

Miljonid ameeriklased elavad elementaarsemategi mugavusteta korterites. Paljud korterid on muutunud kasutamiskõlbmatuiks. Uus elamispind ei rahulda liiga tiheda asustamistiheduse tõttu. Vastavalt valitsuse otsusele võetakse küll tarvitusele abinõusid, kuid kriisi kinnimätsimiseks tuleks ehitada 26 miljonit korterit.

Laste surevuse poolest on Ühendriigid 22 tööstusmaa hulgas 15. kohal, eluea pikkuse poolest aga 3. kohal. Surevus on kõige rohkem tõusnud ebasoosinguis olevates kohtades. Kuid meedikute jaoks pole ette näha mingeid soodustusi. Nende õpingud lühenevad kohati kuni ühe aastani! Hoolitsus nende eest läheks riigile liiga kulukaks.

Olukorra muutmiseks tuleb pidada visa võitlust suurmonopolidega. Meile prantslastele on see heaks õppetunniks. Ühendriigid on aheldatud pikka kriisi, nad näivad olevat jõudnud kapitalistliku süsteemi äärmiste piirideni: finantseerimise ebakindlus, võidurelvastumine, profiidikurss. Kõik on allutatud kasuminõudele. Meie teadust peaks suunama mingi hoopis teistsugune «mudel» kui see!

Tõlkinud Raivo Juurak
eesti fil. III kursuselt

Mis liiki kraade, diplomeid ja atestaate andis Tartu Ülikool välja 80 aastat tagasi?

Alljärgnev ülevaade on publitseeritud Tartu ajalehes «Neue Dörptsche Zeitung» 21. märtsil 1891. a., millest siin tehtud kokkuvõte.

Loend algab fakulteetide omaaegses traditsioonilises järjekorras Usuteaduskonnaga, kus anti nii usuteaduse kandidaadi kui ka gradueeritud üliõpilase diplomeid. Muide, viimane liik diplomeid anti n.-ö. liht- ehk teise järgu lõpetajatele.

Õigusteaduskonnas oli antud õigusteaduse kandidaadi, õigusteaduse gradueeritud üliõpilase kui ka nimetatud aastal üks diplomaatia gradueeritud üliõpilase diplom. Viimase sai lõpetaja Vladimir Tomanovsky Jaroslavli linnast.

Meditsiinifakulteedi lõpetasid isikud järgmiselt:

1) kreisi, s. t. maakonna-arsti diplomiga. (Viimase sai näiteks Oskar Eberbach Amuuri oblastist, ta sai samaaegselt ka meditsiinidoktori diplomi);
2) meditsiinidoktori diplomiga;
3) arsti diplomiga, näit. Martin Rossini Irkutskist;
4) farmaatsia magistri diplomiga;
5) proviisori diplomiga;
6) apteegi abilise diplomiga;
7) dentisti kutsega;
8) ämmaemanda kutsega (lõpetajad kõik naised, kes õppisid ülikooli juures meditsiinikoolis).

Ajaloo-Keeleteaduskonnas olid järgmised lõpetajad:

a) klassikalise filoloogia kandidaadid,
b) saksa ja võrdleva keeleteaduse kandidaadid,
c) poliitilise ökonoomia ja statistika kandidaadid,
d) ajaloo kandidaadid (sinna kuulus tol aastal ka Axel von Gernet Eestimaalt, hiljem tuntud balti uurija ja teaduslike tööde avaldaja),
e) slaavi filoloogia ja keeleteaduse kandidaadid.

Ajaloo-osakond lõpetati järgmistel aladel:

a) poliitiline ökonoomia ja statistika,
a) ajalugu.

Füüsika-Matemaatika-fakulteedi lõpetajaile jagati 1891. a.:

1) keemia doktori diplom Gustav Tammannile Peterburist, hiljem tuntud teadlane ja professor Tartus, pärast pikemat aega Göttingeni ülikoolis;
2) agronoomia magister;
3) kandidaadid: a) keemia, b) agronoomia, c) matemaatika alal,
4) gradueeritud üliõpilased a) matemaatika, b) keemia alal.

Peale selle anti 1891. a. välja kaks lõpetaja kutse atestaadid (mitte diplomid) Usuteaduskonnas, vanade keelte, ajaloo ja matemaatika (koos füüsikaga) alal. Ja lõpuks lihtõpetaja kutse usuteaduse alal.

Muidugi olid kõik mehed, kes tulid Tartu Ülikooli õppima alates Liivimaast üle terve Venemaa, rohkesti oli nende hulgas inimesi tollal Venemaale kuuluvaist poola kubermangudest. Ämmaemandad aga olid seevastu kõik naised.

Nii see oli 80 aastat tagasi. Tartu Ülikooli pika ajaloo kestel on kraadide ja diplomite liigid mitmeti ja palju muudatusi läbi teinud.

LEO LEESMENT

Selle suve puhkevõimalused

● Eelmiste aastate eeskujul võtab perekondadega puhkajaid vastu Vellavere puhkebaas juuli-augustikuus.

● Samuti on ka korterivõimalused Pärnu Lydia Koidula nimelises II keskkoolis 25. juunist kuni 23. augustini 10-päevaste vahetustega.

● Käärikul on lubatud perekondadega puhata 19. juulist kuni 26. juulini.

● Sel suvel on võimalik perekondadega puhata täielikes maaelu tingimustes Kastna Algkooli ruumides. Söökla asub 3,5 km kaugusel Tõstamaa alevis, mereni on 1,5 km kadakast karjamaad.

Täpsustavat informatsiooni puhketingimuste kohta saab ametiühingukomiteest. Sooviavaldused esitada hiljemalt 10. juuniks.

III kvartali puhkekodu ja turismituusikutest teatame ajalehes kohe, kui need juunikuus saabuvad.

AMETIÜHINGUKOMITEE

25. aprilli hommikul viis rong looduskaitse ringi rahva Vägeva jaama. Sealt algas «Eesti Looduse» toimetaja Ann Marveti juhendamisel matk Endla rabale. Tooma Soohüdroloogia jaama lähedale jääb mitu järve, suurim neist Männikjärv (18 ha). Järved on tähelepandavalt sügavad. Jaama vaatluspunktide pideva külastamise hõlbustamiseks on Endla rabasse rajatud palju kilomeetreid ainulaadseid plankudest jalgradu — purdeid, mis kulgevad üle arvukate laugaste. Kasutame meiegi neid.

Algul polegi mättaid, kõikjal laiub tasane pind, milles jalajälg ääreni vett täis valgub. Tulevad älved, tihenevad, annavad ruumi laugastele. Jalgrada kõigub sammude rütmis üle lauka, all mustab mitu meetrit vett ja turvast. Vaistlikult kontrollid, kas midagi kadumas pole — mis siin läheb, see läheb jäädavalt. Võib jälgida raba arengut, kasvavaid laukaid, milles vana tee on uuest meetrijagu allpool, mõnes kohas juba uuski vee all. Raja ääres mõõteseadmed: temperatuur, veetase, sademed, õhuniiskus — kõik selleks, et jätta rabale tema koht looduses.

Männikjärve raba keskel asub vaatetorn, kust saab rabast hea ülevaate. Kõikjal helgivad madalduvate männijässide vahelt vastu veesilmad; ringi ümber raba keskosa — selline on kord laugaste paigutus. Kõik hoiab end maaligi, mida vanem, seda tugevamalt turba küljes kinni. Viivuks näitab end päike, raba lööb korraks säratama, üleval lõõtsub tuul, aga vaade on karm ja ülev. Pea kohal tuule ja keltsa kiuste laulab lõoke.

Linnusaare rabas mahapandud lauad viivad suurde laukasse. Edasi tuleb teed otsida poolkülmanud mätaste vahel, ikka sinna, kus kuivem ja kannab. Kohati on keltsane pinnas kui laudpõrand, kohati kaob jalg kuhugi sügavale. Laukad ja älved sunnivad sageli ringi minema. Vee ääres punetavad tagasihoidlikult mullused jõhvikad. Kostitame endid nendega, rabasaartelt saab sekka pohligi.

Eemal lauglevad linnud. Binokkel toob selgust — kajakad. Ilmselt peab seal olema suurem veekogu. Pardid pagistavad üle pea, kaovad kaugemale: mine neid inimesi tea.

Otse üle lageda minna võtab kõhedaks, ei ühtki männikest, ainult kõrged mättad. Seal taga ongi otsitav Kaunjärv. Mustad linnud tõusevad veepinnalt lendu, pahased häirimise pärast. Madalad lained limpsivad samblasse peitunud marju, taamal võib silmata murdunud mände.

Endla järve leiame üles kiiresti. Järve suubuv jõgi lõikab tee ära, piki jõe kallast jõuame järve äärde välja.

Järve pinda on alandatud ja see ulatub nüüd vaid pooleni endisest tasemest. Liigume piki järvekallast kanalini, mis toob meid tagasi Tooma jaama juurde. Kanali ääres laiskleb külma tõttu aeglane rästik. Kaugemal laugleb üksik sookurg. Imetleme õitsevat tupp-villapead — rabataime, tänu millele saab üldse võimalikuks liikumine üle älvete.

Väike ring Endla rabadele on tehtud. Et nendega põhjalikult tutvuda, kuluks nädalaid. Oleme väsinud, kuid heas tujus, tahaksime veel kord tagasi tulla, et korrata matka suvisemal ajal.

REIN LAIVERIK,
füüsika III k.

„Pöördtoolitund" eesti kirjanduse ja rahvaluule ringis

Viimati oli kirjandusring koos 14. mail. Kohtuti kirjanik Jaan Krossiga, et vahetada mõtteid tema «Pöördtoolitunni» üle. Ettekandega esines Helle Rümmel (eesti fil. II) — «Jannseni müüdavuse küsimuse käsitlemine kirjanduses». Ettekandja võrdles uurimusi Jannsenist (V. Miller, J. Palm) ja J. Krossi «Pöördtoolitundi». Jaan Kross ütles, et tema poolt läbi uuritud materjal piirdus enam-vähem samaga, mis H. Rümmelilgi. Kirjanikku üllatas aga see, et ettekandja oli kasutanud tema teost läbisegi ametlike materjalidega, mis jättis mulje, nagu oleks terve «Pöördtoolitund» samuti ametlik tõsiasi.

Pärast lühikest sõnavõttu oli J. Kross nõus vastama küsimustele. Mitmed tahtsid teada, kui palju on «Pöördtoolitunnis» faktilist materjali ja kui palju kirjaniku enda fantaasiat. J. Kross viitas mitmetele artiklitele ja käsikirjadele, mida ta novelli kirjutamisel oli kasutanud. Improvisatsioonilised klaveripalad oli kirjaniku palvel kirjutanud helilooja A. Oit (kaasautorlus?!).

Küsimusele, mis teda ajendas sellist teost kirjutama ärkamisajast vastas kirjanik, et mingi eesloodumus oli olemas. Jannsen on ja kahtlemata ka jääb problemaatiliseks kujuks. Kirjaniku huvi oli aga suunatud peamiselt Eugen Jannsenile. Tema isa eetika küsimus haakus nagu selle külge. Jannseni probleemi käsitlemine Eugeni kaudu muutis asja huvitavamaks. E. Jannsenil on loos vähemalt 2 platvormi: 1) ta heidab isale ägedalt ette raha vastuvõtmist, 2) Eugen lõpetab kirja Palmile viitega, et see kõik on alatu laim. Kas mõista Jannsen hukka? Kirjanik on selles küsimuses kusagil kahevahel. J. Kross: «Ma suhtun suure skepsisega isiklikesse veendumustesse.»

Kirjanik rääkis, et tahab ka

(Järg 3. lk.)

50

Ettevõtmis- ja teadmishimulisena sündis juubilar Tartus sepa pojana. Oma energiale leidis ta kohe õige rakenduse teadmiste omandamises. Tõrke sellel teel põhjustas vaid fašistlik agressioon. Noorukina tuli minna püssiga käes täitma vastutusrikkamat ülesannet — kaitsma sotsialismi, maailma rahvaste vabadust fašistlike anastajate eest.

Neli aastat sõjateed tallanud, nüüd juba karastunud ja karmistunud mehena võttis ta maha pagunid, vahetas püssi sulepea vastu ja asus uuele, veel pikemale pealetungile, rünnakule teadusele sõduri sinelis ja rautatud saabastes. Töös märkamatult möödunud aastate ja aastakümnetega on kulunud saapad ja sinel, tugevnenud aga tahe tungida edasi teaduse tõdedeni. Ning aasta tagasi seisis nüüdne juubilar teaduste kõrgemal pjedestaalil kaitsmas edukalt oma doktoriväitekirja. Tema sulest on ilmunud 43 trükitud teaduslikku tööd. 15 aastat on juubilar juhatanud õppetööd patoloogilise füsioloogia alal.

Oma põhihobi, teadmiste omandamise ja teaduse uurimise kõrval on juubilar alati leidnud võimalust täie vastutustundega teha ühiskondlikku tööd. Juba üliõpilasena usaldati talle tudengite huvide kaitsmine TRÜ üliõpilaste ametiühingu komitees selle aseesimehena. 1957. a. võeti juubilar vastu NLKP ridadesse. Sellest peale on teda korduvalt valitud teaduskonna parteibüroo ja TRÜ parteikomitee liikmeks. Edukalt juhib juubilar poliitharidustööd teaduskonnas. Ta on üleliidulise probleemkomisjoni «Vereringe füsioloogia ja patoloogia» liige, Üleliidulise Patofüsioloogide Seltsi juhatuse liige, ENSV Patofüsioloogide Seltsi juhataja ning ENSV Kardioloogide Seltsi juhatuse liige.

Soovime ja usume, et meditsiinidoktor Robert Loogal jätkub veel teiseks poolsajandiks jaksu vedada niisugust koormat ja vähemalt senise eduga töötada teaduspõllul.

KOLLEEGID

„Etendus jätkub"

Jaak Allik tõstab oma põhjalikus artiklis («Tartu Riiklik Ülikool», 14. mai 1971) üles terve hulga põhimõttelisi küsimusi, mis sunnivadki mind esinema mõningate selgitavate märkustega teisipäeviti klubis näidatavate Hermaküla grupi õhtute kohta.

Pean ütlema, et me oleme kaasaegse teatri suhtes palju skeptilisemad kui Jaak Allik, kes ütleb, et «näitlejaid ja publikut haarava ühise mõtestatuse saavutamine on ainsaks väljapääsuks arusaadavuse-arusaamatuse nõiaringist, mis objektiivselt lasub teatrisaalil». Hoopis olulisemaks nõiaringiks on teatri küllalt kahtlane ja ebamäärane funktsioon tänapäeva maailmas. Allik nimetab teatri põhiliseks funktsiooniks vaataja aksioloogilist mõjutamist. Ilmselt peetakse siin silmas eelkõige vaataja mõjutamist teatud suunas (nimetatagu seda siis aksioloogiliseks või milleks muuks). Vaatajale püütakse teatri poolt midagi sisendada, midagi talle teada anda, lõppkokkuvõttes teda muuta (ning otse ja kähku). Ükskõik, kuidas see siis toimub — lubatavad on kõik võtted ettelugemisest nokaudini. Eesmärk jääb rahvavalgustuslikuks, didaktiliseks. Kõrgema arengu tasemega inimene (poeet, intellektuaal, poliitik, lihtsalt arenenud inimene) püüab midagi selgeks teha «teistele». Tahtmine saata neile mingi läkitus. Hoiatada. Teed näidata. Aksioloogiliselt mõjutada. Öelda, et maailm on ilus. Või inetu. Et ta hukkub. Et ta peab vastu. Et võõrandunud inimene kannatab. Et kunstiteos võib olla mitmeti tõlgendatav. Jne., jne. Minu raamaturiiulil on mitusada raamatut. Ma vaatan filme, televiisorit. Need kõik on läkitused, mitusada korda suuremal arvul, kui ma jõuaksin vastu võtta.

Meie ees oli kaks võimalust. Me valisime võimaluse vältida läkitust ja otsida meetodit. Keegi ei garanteeri, et me meetodini jõuame, aga ilma lootuseta pole mõtet alustada.

Nüüd mõnda võimaliku meetodi lähtepunktidest.

Muidugi on teater mäng. Selle üle võiks palju arutada, aga tahtmata laskuda skolastikasse tooksin siin ära Ameerika lavastaja ja teoreetiku Richard Schechneri tabeli, mis pakub huvitavaid võimalusi mõttetööks.

Kõik tabelis mainitud viis vormi moodustavad ühe kontiinumi (vt. kolme esimest rida), nende vahel pole järske üleminekuid.

Allik küsib, kuidas meie mäng käib, ja pakub mõned alternatiivid: situatsioon-mõte, ise-teine, teatermitteteater. Veel kirjutab ta: «... mitmed kuud tagasi... tuldi

Mõned märkused

... ja püüti teha etüüde valitud alusmaterjali põhjal.» Me hakkasime alusmaterjali kasutama alles hiljem. Meie tõeliseks alusmaterjaliks olid näitlejad. Hulk aega mängisime näitlejate endi tehtud (mängitud) mänge — nende endi isiklikust elust, nende lapsepõlvest, nende elu kriisisituatsioonidest. Hiljem lisasime neile mängudele tekstilõike näidendeist. Etenduse publiku ette viimise eel tekkis tõesti mingi kindlam struktuur, kuid see oli vaheetapp. Me loodame taas jõuda vaba mänguni (või millegi muuni), kus tekst on samavõrd mänguasi kui ruum, trumm või rapiir. Meie kavaleht pole ideaalne — loomulikust korrektsusest märkisime sinna esietenduse eel fikseeritud tekstide autorid. Kolmandal etendusel võis vaataja juba märgata fraase Dürrenmati «Romulus Suurest» ja Salõnski «Marast». Antud etenduses pole tekst tõsti primaarne (võib-olla mõnes järgmises on). Me ei eita tekstiteatrit, me ei eita midagi. Me pole ühegi olemasoleva teatri vastased. Me lihtsalt kaitseme väidet, et Jaan Kiho kutsub välja samasugust aukartust elu ees kui Henrik Ibsen, ehkki viimane võib olla huvitavam ja väljenduda viimistletumalt.

Seina lõhkumisest. Ei ole meie kavas müüritööd. Kes tahab, võib kaasa mängida. Me ootame seda. Me usume, et vaataja tahab mängida. Kui ta tõsiselt tahab, siis hakkab ta kord mängima ka ilma meiepoolse «ründamiseta». Me ei taha «šokeerida». See oleks ebaviisakas. Kaasmäng eeldab vaataja suuremat heatahtlikkust ja meiepoolset suuremat siirust.

Kinnine, jäik klubipublik on meile vastuvõetamatu. Meie arust on näitlejatele alandav mängida asjatundjate ja snoobide ees, kes tulevad järjekindlalt kokku, et detaile arutada. Kuid samal ajal peame loomulikuks, kui meie sõbrad meid korduvalt külastavad. Iga, ka nigel etendus annab sellise mängulaadi juures (mis on põhimõtteliselt isiklik) edasi midagi, mis on meis endis. Näiteks oli esimene etendus meie arust ebaõnnestunud ja hüsteeriline. Aga seegi on asitõend: me oleme väga hüsteerilised. Ei Rosencrantz, ei ema Joanna polnud hüsteerilised, vaid Mare Puusepp, Jaan Kiho, Tõnu Oks ja Tõnu Tepandi. See oli muidugi äärmiselt väike avastus ja me oleme rõõmsad, kui meil õnnestub teha mõni suurem avastus.

Kaitsku meid näitemängu-jumal.

MATI UNT

	Play (laste mäng)	Games (seltskondlik mäng jne.)	Sport	Teater	Rituaal
Ajaline korrastatus	tavaliselt	jah	jah	jah	jah
Objekti ümberväärtustamine	jah	jah	jah	jah	jah
Mitte-produktiivne	jah	jah	jah	jah	jah
Rollid	seesmised	piiripealsed	piiripealsed	piiripealsed	välised
Spetsiaalne ruum	ei	sageli	jah	tavaliselt	tavaliselt
Publik	mitte tingimata	mitte tingimata	tavaliselt mitte	jah mitte	tavaliselt
Enesekinnitus	jah	täiesti	täiesti	täiesti	ei
Eneseületamine	ei	mitte täiesti	mitte täiesti	mitte täiesti	jah
Lõpetatud	mitte tingimata	jah	jah	jah	jah
Grupitegevus	mitte tingimata	tavaliselt	tavaliselt	tavaliselt	tavaliselt
Sümboolne reaalsus	tihti	ei	ei	jah	sageli
Kirjalikult fikseeritud	ei	ei	ei	jah	tavaliselt

R. Schechner, Public Domain, N. Y. 1969, lk. 86

„Pöördtoolitund" ...

(algus lk. 2)

edaspidi ajaloo juurde jäädа. Mis luuletuskogudesse puutub, siis selles suhtes Kross kindlaid lubadusi ei andnud. Siinjuures pani ta südamele L. Anveldile, et viimane kirjutaks valmis monograafia Masingu kohta, sest kuidas saab kirjanduslikult käsitleda küsimust, kui pole faktilist materjali. L. Anvelt leidis monograafia kirjutamiseks olevat veel liiga palju lahtisi otsi, lubas aga siiski üksikuid lõike ajakirjanduses avaldada.

Vahepeal luges J. Kross ette katkendeid kirjadest, mis olid talle saadetud seoses «Pöördtoolitunniga». Mitmes «vihases kirjas» on Jannseni käsitlemist peetud ebasündsaks, ebapedagoogiliseks.

L. Siimisker pidas heaks leiuks seda, et lugu on antud Jannseni poja suu kaudu. See annab loomingulise vabaduse ja vabastab autori vastutusest ühes mõttes, teeb aga samas sõltuvaks lugeja usaldusest.

U. Kolk arvas, et kirjanik on teinud suure teene kirjandusteadusele ja lugejaskonnale. Jannsenite perekonda on käsitletud elavalt ja huvitavalt. Seetõttu tuleks katset hinnata positiivselt.

Ringi koosoleku kohta märkis U. Kolk, et koosolek oli teatud mõttes ühekülgne, sest ei jõutud puudutada teose kunstilist külge. On ju Krossil hästi tabatud ajastu koloriit, Jannseni mõtteviis. Ka muusikalised fragmendid on õnnestunult valitud.

Selle arvamusega oldi nõus. Lõpetuseks sooviti J. Krossile edaspidiseks head sulejooksu.

T. KALJUMÄE

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Elu läks edasi

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Ülikooli elu suundus ikka enam rahuaja roobastele ja tööülesannete täitmise keerises ei tulnud sõda nagu meeldegi. Vaid õhtuti, kui poolpõlenud linna kattis pilkane pimedus, meenus jällegi, et Suur Vikatimees pole veel lasknud oma terariistal kondisest käest kukkuda.

Kuid ülikool tärkas elule. Uue õppeaasta esimeseks tõsiseks tunnuseks oli ajalehes «Uus «Postimees» 17. oktoobril ilmunud teade uute üliõpilaste vastuvõtu korra kohta. Selles teatati, et avaldused TRÜ rektori nimele koos vastava dokumentatsiooniga tuleb esitada hiljemalt 5. novembriks. Sisseastumiseksamite algus oli määratud 8. novembrile. Sooritada tuli kaks eksamit: eesti keele kiriand ja erialaaaine, milleks olid Õigusteaduskonda ja Ajaloo-Keeleteaduskonda astuiatel ajalugu — Arstiteaduskonda astujail füüsika, Matemaatika-Loodusteaduskonda — matemaatika ja Kehakultuuri Instituuti (praegune Kehakultuuriteaduskond) — keemia ja kehalised katsed.

Kuulutuse lõppu oli märgitud, et «eksamitele ja õpingutele sissesõitnuil peaksid olema kaasas magamistarbed ja 5 päeva toit.»

Endiste üliõpilaste registreerimise tähtajaks määrati 1. november.

Elu läks edasi...

Teise dekaadi eelviimasel päeval, mil Eesti Laskurkorpuse mehed valasid rohkesti verd, murdes läbi fašistide võimsa kaitsepositsiooni Sõrves, tellisime «Uue Postimehe» trükikojas esimesed ülikooli kirjablanketid.

Esimese dekaadi lõpul alustatud «võtmeteaktsioon» võimaldas juba kõik vajalikud ruumid kindlalt lukustada. Sai alustada materjalide, tööriistade ja muude varade inventeerimist.

Dekaadi viimase päeva põnevamaks sündmuseks oli taotluse esitamine Elektritrustile «ENSV Elekter» loa saamiseks, et koormata vooluvõrku õppetöö alguseni 5 kW võimsusega.

Sel ajal lisandus raudteejaama depoo 10—15 kW-le veel Tartu Lauatehase elektrigeneraatori 75 kW võimsus. Ehitamisel oli 240 kW võimsusega Tartu Lihakombinaadi jõujaam.

Võimsus 5 kW — maksimaalselt 120 kW-tundi ööpäevas — 3600 kW-tundi kogu ülikooli kohta kuus! Praegu tarvitab ülikool ühe ööpäevaga rohkem kui tollal kahe kuuga.

Ometi pani see pisike energiahulk hõõguma meie südamed ning võimaldas tõhusalt töötada ka pärast päikese loojumist. Sel perioodil ei reguleerinud meie tööaja lõppemist kell, vaid tööd tehti niikaua, kui jõud andis. Kõiki tiivustas ühine eesmärk — ülikool peab käiku minema novembri keskpaiku, nagu seda valitsus meilt nõudis. Selle nimel anti tõeline tööalane täispanus.

Täiendavalt keskmisele võimsusele taotles ülikool luba koormata vooluvõrku ainult päeva ajal 10 kW ulatuses Toomeorus asuva pumbamaja mootori käivitamiseks. Kliinikud Toomemäel olid sel ajal ülikooli halduses ja neis raviti ka haavatud sõjamehi. Et linna veevärk veel ei töötanud, siis oli ainuke võimalus vee andmiseks kliinikutele (ka lastekliinikule) ülikooli iseseisva veevarustussüsteemi kaudu. Vesi pumbati Toome varemete otsas asuvasse veepaaki ja sealt tuli ta torustikku mööda kliinikutesse, peahoonesse, ülikooli sööklasse, samuti ka korteritesse, mis selles piirkonnas asusid.

NAD TULEVAD...

Teise dekaadi suurimaks sündmuseks ülikooli elus oli sõjapakku läinud õppejõudude ja teenistujate organiseeritud korras tagasitulek Tartusse.

Üksikult saabus sõjapõgenikke peaaegu iga päev, kes juhusliku sõjaväeautoga, kes maamehe vankril, kes jalgrattaga. Oli neidki, kes jalgsi sammusid pikema tee maha (nagu A. Maaroos) tulles Tapalt Tartusse. Kuid reevakueeritavate ešelonid olid veel tulemata.

11. oktoobri hommikul pidasin oma tööruumis nõu pottseppadega nende tööks vajalike materjalide hankimise võimaluste üle.

Kostis koputus, uks avanes ning — uksel seisis rektor.

Otse ukselt hüüdis ta kerge erutusega: «Nad tulevad!»

? ? ?

«Kui olete siin lõpetanud, tulge kohe minu poole.

Katsusin nõupidamisega kiiremini kui muidu lõpule jõuda ning läksin otsemaid rektori manu.

«Sm. Mitt, sain teada, et homme on oodata ešeloni, mille koosseisus on vagunid tagasitulevate õppejõududega. Olen täitevkomiteega kokku leppinud nende jaoks täiendava leivakontingendi eraldamise osas, samuti lubati liha ja tangaineid. Organiseerige homme leiva äratoomine laost ja laske söökla köögis suppi keeta. Saabujaid võtame otsekohe toidule ülikooli söökla kaudu. Inimesed peavad algusest peale tundma, et ülikool ootas ja vajab neid, et nõukogude võim hoolitseb nende eest.»

Lõbusalt praksusid järgmisel hommikul lauajupid ja põlenud palkide tükid köögis katelde all. Hobusemehed vedasid kastidega leiba. Kõik läks nagu lepase reega, kuid kes jäid tulemata, olid need, keda taheti soola-leivaga vastu võtta!

Õhtu poole teatas rektor, et ešeion on Kärknas haruteei peatuma jäänud.

«Soojendage supp veel kord üles, laske valada piimaveo nõudesse, ma sõidan neile Kärknasse autoga vastu. Kast leiba pange ka kaasa.»

Ja sõitiski rektor improviseeritud «supiköögiga» kohale. Tagasitulijatele, kes olid kaks päeva teel olnud toiduta ja rahata, kulus see kehakinnitus marjaks ära.

Järgmisel hommikul jõudis rong Tartu jaama.

Kui palju evakueerituid sel rongil oli, vaevalt seda nüüd veel täpselt öelda saaks. Ametlikke nimekirju ei tehtud ja siis hinnati tagasitulnud õppejõudude, teenistujate ja nende perekonnaliikmete arvu 140-le.

Samal päeval, s. o. reedel, 13. oktoobril, kostis energiline koputus minu kabineti uksele. Sisenes korpulentne mees, ulatas käe ning esitles ennast: «Mina olen Linkberg, professor Artur Linkberg. Tulin vaatama, mis mees meil see majandusjuhataja nüüd on. Minu noa all igatahes Teie pole olnud!»

Kuigi mul «tänu taevale» vähemalt selle ajani arstidega mingit pistmist veel ei olnud, tuletas see nugade iutt meelde, et enne sõda töötas ülikoolis tuntud kirurg, kelle nime nii mõnelgi korral ajalehest trehvasin lugema.

«Noh, kas olete meil Majandusteaduskonna lõpetanud ka, et asusite ülikooli majandust juhtima?» ründas professor.

(järgneb)

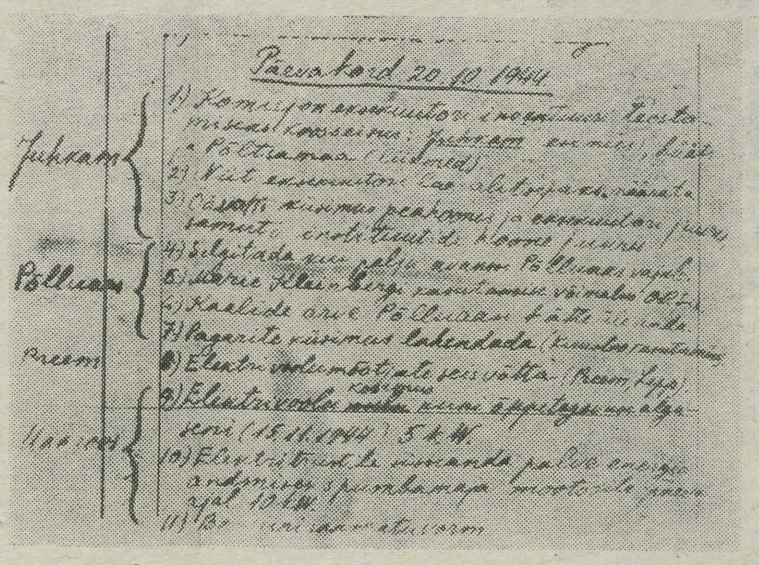

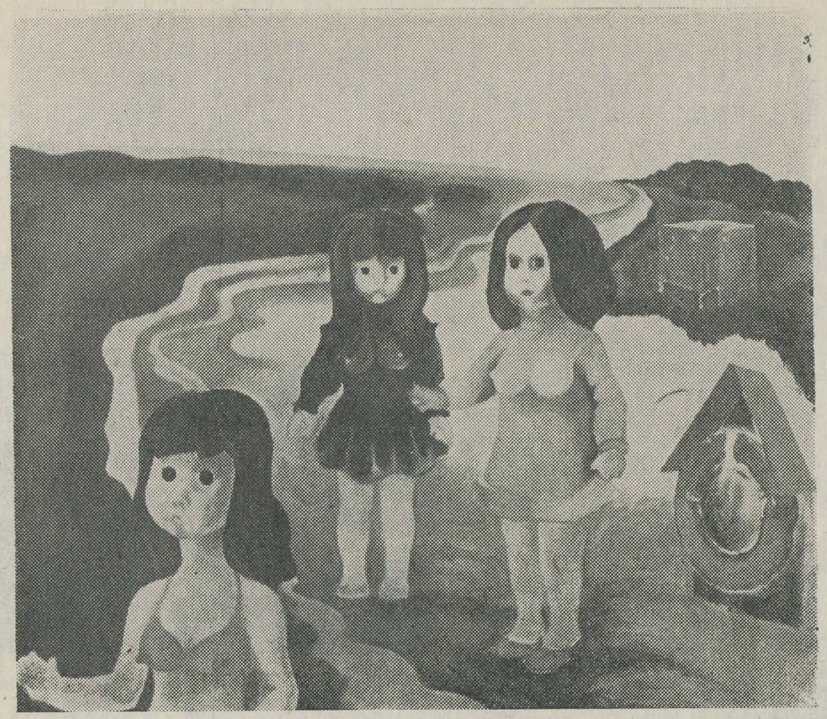

Enn Tegova «Rand»

„VISARID"

Näitust sellise sildi all võis esmakordselt näha ülikooli kohvikus 1968. aasta kevadel. Nüüd, kolm aastat hiljem korraldatud väljapanek võiks kanda numbrit «viies». Et see tõotab jääda ka viimaseks «Visarite» nime all, siis võiks sedapuhku natuke kokkuvõtteid teha.

1968. a. oli Kaljo Põllu ja kunstikabineti ümber koondunud rühm kunstijüngreid, kel oli tahtmine — ning vahest veidi ka varblasehäbematust — eksponeerida oma töid laiema publiku ees. See on praktiliselt kogu «Visarite» tekkelugu. Rühma nimest ei ole mõtet otsida mingeid eesmärke ja suunitlust. Ainukeseks kättesaadavaks eksponeerimiskohaks oli ülikooli kohvik ja selle juurde on jäädud tänini (erandina toimus neljas näitus Tallinnas «Pegasuses»).

Ajapikku kujunesid «Visarid» enam-vähem seitsmeliikmeliseks: Kaljo Põllu, Peeter Urbla, Rein Tammik, Enn Tegova, Peeter Lukats ja Jaak Olep; lisaks veel allakirjutanu niisama muidumehena, kes 1969. aasta kevadel kirjutas: «Võib-olla ka «Visarite» tegevus on määratud hääbumisele kunsti elukutseliseks muutumise tõttu...» Nüüd võib sedastada, et sel põhjusel pole ülalloetletuist kõrvale jäänud keegi; tõsiasi on, et kõiki liikmeid oleme näinud esinemas kas Tartu või Tallinna «päris» näitusesaalides. Kas on siin tegemist meeste taseme tugevusega või Eesti nüüdiskunsti alumise piiri madalusega, jäägu teiste otsustada.

R. Tammik on nüüd Rakveres teatrikunstnik, P. Urbla töötab Tallinnas, J. Olep on ülikooli lõpetamas, mistõttu kunstitegemiseks jääb aega napiks. Pärast üht ülikooli kohvikus toimunud «kunstiröövi» loobus P. Lukats põhimõtteliselt seal esinemisest. Nii võib nimetus «Visarid» hakata tähistama seda, mis tegelikult enam ei eksisteeri.

Kõik eelöeldu ei tähenda sugugi seda, nagu kavatsetaks loobuda uute näituste korraldamisest ja muust taolisest. Realiseerimist ootavad veel mitmedki ideed, kuid on iseküsimus, kas saab neid seostada «Visarite» nimega.

*

Rühma esimestel näitustel torkas silma kaks peapuudust: tihti ei oldud suudetud realiseerida sügavmõttelisi kavatsusi, mistõttu nii mõnigi kord jäid lõuendid nagu tühjaks. Teiseks — nii mõnigi kord jäi vajaka puht-maalitehnilistest oskustest. Need on etteheited, millega enam ei maksa välja tulla — lihtsalt sellepärast, et need ei pea paika.

Iseloomustagem ka osalisi endid. Esmakordselt «Visarite» kolmandal näitusel esinenud (ja siis märkamatuks jäänud) REIN TAMMIK on nende paari aastaga vahest kõige kaugemale jõudnud — peetagu silmas kasvõi 1970. a. noortenäituse ja tänavuse Tartu kunstinäituse väljapanekuid. Ta on mees, kes armastab teatrit nii elus kui ka kunstis. Neile, kellele ei meeldi rõdusaalis eksponeeritud «Söömaaeg»: püüdke maha suruda oma antipaatia ja katsuge imetleda keskmiste figuuride neutraalset nüridust! Kasvõi puhtkunstilisest aspektist.

PEETER URBLA paremad tööd on olnud alati intiimsemat laadi, seda on ka kaminasaalis rippuv kaksikmaal. Kahjuks kaotab töö väga palju (nagu mitmed teisedki) ruumi frigiidsete toonide taustal.

Loodetavasti ühinetakse allakirjutanu arvamusega, et ENN TEGOVA «Rand» on näituse üks toredamaid väljapanekuid. On ilmne, et autori vahepealne vaikimine on talle igal juhul kasuks tulnud.

Eraldi tuleks kõnelda «Visarite» «vaimsest isast» KALJO PÕLLUST. Tema pärisalaks on küll graafika, maalijaks pole ta end kunagi pidanudki. See ei takista aga meil imetlemast tema pop-maneeris töid, selle kõrval ka sügavat loodus- ja rahvustundest kantud intiimseid maale.

KAUR ALTTOA

Looduskaitseringis

Traditsiooniline Järvselja lõpulõke toimub 29. mail. Kohale on võimalik sõita järgmiste bussidega: 12.35 liinil Tartu—Lääniste—Järvselja—Mehikoorma—Räpina ja 16.40 liinil Tartu—Lääniste—Järvselja—Mehikoorma—Parapalu.

Tagasi Tartusse jõuame 30. mai hommikul. Lõpulõkkele on oodatud kõik ringi vilistlased, liikmed ja liikmekandidaadid.

JUHATUS

Kinoklubis

21. mail kl. 18 toimub Raudteelaste Klubis filmi «Valgevene vaksal» esilinastus. Kohal on ka filmi režissör A. Smirnov.

Suveklubi lastele

TRÜ klubi lastesektorist on võimalik osta koolieelistele lastele suveklubi tuusikuid. Tuusiku hind 7.80 + 1 rbl. (muuseumide ja kinode külastamise eest). Suveklubi kestvus 1. juunist 6. juulini. Kogunemine iga päev kell 9.30 ja lõpetamine kell 16.30. Toitlustamine 2 korda päevas ülikooli sööklas.

Tuusikuid saab osta klubi lastesektorist kella 9—12.

Viimast korda!

«AMORES»

«KIVID JA KATEDRAAL»

Esmaspäeval kell 22.30 TRÜ klubis.

Sõna mõjust

Teisipäeval, 25. mail kell 19 esineb aulas näitleja K. Süvalep loengumeisterlikkuse kooli raames teemal «Sõna mõjujõust avalikul esinemisel».

Tennisehuvilised!

Toomeoru tenniseväljakul algavad esmaspäeval, 24. mail tennisekursused. Osa võtta soovijail õppejõududel, teenistujatel, üliõpilastel ja aspirantidel registreerida TRÜ spordiklubis (telef. 31-64) kuni 28. maini.

TRÜ SPORDIKLUBI

Avaldame kaastunnet Inge Põdrale armsa

VANAEMA

surma puhul.

Vene filloogia
III kursus

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 3096. MB 04370

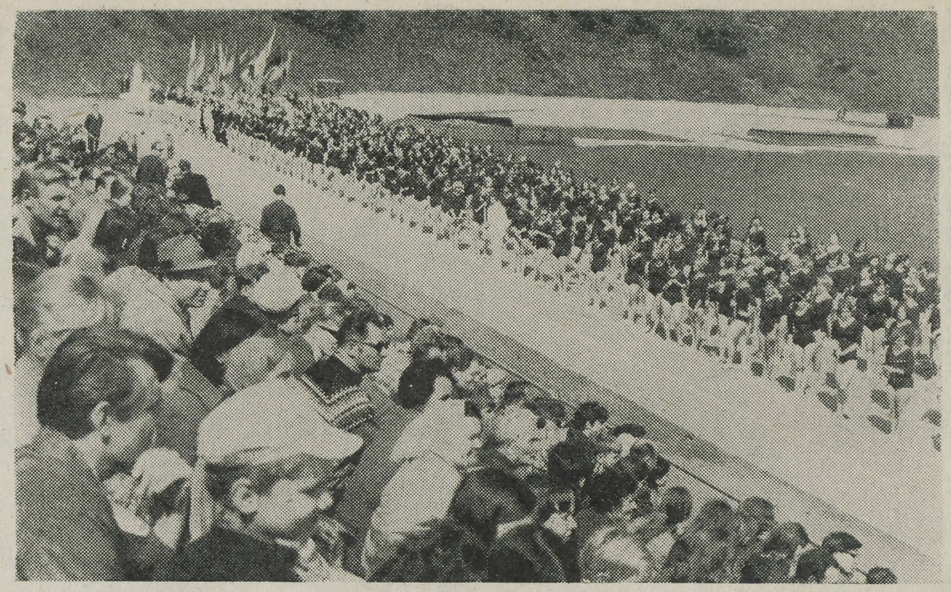

SPORDIPEOD ● ● ● SPORDIPEOD

*

Spordiklubi auhinnalaud ei ulatunudki ühest staadioni äärest teise, oli kõigest meetrike. Ja auhindugi vaid kümmekond. Ning autasu vastu võtmas käisid lisaks Majandusteaduskonna dekaanile vaid kaks tüdrukut. Ja mis auhinnad need olid?! Ei mingit stimuleerimist, mille jaoks me siis higistame. Ainult, et kas auhindade pärast? Või on kehakultuuri mõte ikkagi hoopis milleski muus?

*

Eva Peebo ja lapsed, Eva Peebo ja ülikooli naispere. Kui hästi need paarid küll sobivad. Midagi sellist saab tunda ainult siis, kui teineteist mõistetakse, armastakse.

*

Kaheksa musklis meest ehk atleetvõimlejat ühel pool. Sama kõie teises otsas kaheksa mitte-vähemaukartust-äratavat mitte-vähemmusklis meest ehk kaelavääjat. Keskel kohtumees Jaan Loko. Kes kirjutas, et kõieveost asja ei saa?

*

Üks pidu lõppes, teine algab. Pühapäeval kell neli pärast lõunat tuleb pidu siiapoole jõge Tähtvere platsile. Tegelased — meie kaunid neiud. Peadirigent Uno Sahva. Sekundeerivad teised võimlemise spetsialistid. Tartu spordimängud avatakse!

Ootame, loodame, peame põialt.

K. AARE

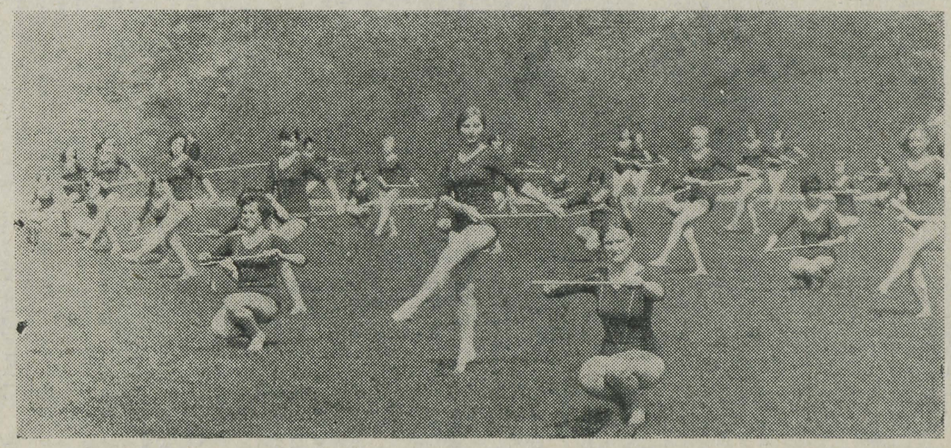

R. VELSKERI FOTOD

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik Ülikool

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 18 Reedel, 28. mail 1971. a. XXIII aastakäik

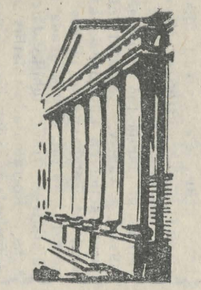

Komsomolikomitee VI pleenumilt

12. mail peeti TRÜ komsomolikomitee VI pleenum. Põhiettekanne — komsomoliorganisatsiooni osa kõrgema kooli elus — oli komitee liikmelt Laur Karult. Ta peatus probleemidel, mis olid üliõpilaskonna ees kümmekond aastat tagasi. Ka sel ajal tegeldi omavalitsusega, puudus aga kindel süsteem omavalitsuse elluviimiseks. Järgneval kümnel aastal laienes probleemide ring, millega komitee tegeles, väljapoole ülikooli seinu. Viimasel kahel aastal said omavalitsuse küsimused, segainternaadid jm. kindla vormi ja teostuse. Objektid, mille eest komsomoliaktivistid real aastail seisid, on põhimõtteliselt käes. Siit tuleneb psühholoogiline alus sisemisele nõutusele. Tuleb ju nüüd teha väga palju tööd iseenda kallal, otsida, juurelda; sellest ollakse aga lihtsalt võõrdunud, nagu paljudest teistestki töödest. Praktika on kinnitanud, et suhteliselt hea meelega tullakse vaatama, mida teised on teinud või teevad; vastumeelsem on i s e midagi ära teha. Probleem on laiemalt levinud kui ainult komsomolis. L. Karu toonitas, et on tarvis hakata sügavamalt vaatama iseenda sisse ka teaduse andmete järgi ja a n a l ü ü s i m a i s e e n n a s t. Pärast ülikooli lõpetamist oleme elu probleemidega silm silma vastu ja siis on hilja hakata mõtisklema — oleks ülikoolis teadnud, et seda tarvis tuleb... Siis on tarvis juba o s a t a.

Pleenum vabastas Siim Kallase komitee sekretäri asetäitja kohustest seoses asumisega õppetööle, ja Vladimir Mürgi komitee sekretäri asetäitja kohustest seoses ülikooli lõpetamisega. Pleenum valis komitee bürroosse ja komitee sekretäri asetäitjaks Majandusteaduskonna rahanduse osakonna III kursuse üliõpilase T õ n u L a a g i.

ELKNÜ TRÜ komitee büroo

25. mail 1971. a. toimus järjekordne ELKNÜ komitee b ü r o o koosolek, kus anti soovitused NLKP liikmeks astumiseks järgmistele Õigusteaduskonna V k. üliõpilastele: Ülo Vijarile, Jaan Sootakile Rein Sillarile ja Kertu Vinkelile. NLKP liikmekandidaadiks soovitati kaks Õigusteaduskonna III kursuse üliõpilast — Kalle Merusk ja Kalle Luiga. Suurenes ka ülikooli komsomolipere. ÜLKNÜ ridadesse võeti vastu Tõnu Karu (füüsika V k.), Tiit Kakum (keemia IV k.) ja Ago Lindsaar (keemia IV k.).

Büroo arutas eelolevate valimistega seotud küsimusi, EÜE probleeme.

Büroo otsustas kevadpeo läbiviimine hinnata heaks. Kevadpeo kordaminekuks suure töö teinud Tiit Kändlerile (füüsika IV k.) avaldas büroo kiitust.

Eesti Üliõpilasnõukogu tuli kokku

25. mail toimus järjekordne EÜN koosolek, seekord Tartus. Arutusel oli:

- EÜN-i sektorite töö;
- EÜE küsimused;
- informatsiooniprobleemid kõrgemas koolis.

Sõna võtsid: ELKNÜ KK üliõpilasosakonna juhataja A. Vellamaa ja EÜN-i esimees K. Kasikov, ELKNÜ TRÜ komitee sekretär M. Kubo jt.

Rektor kohtus üliõpilastega

17. mail kohtus rektor A. Koop Õpetatud Nõukogu saalis üliõpilastega. Üliõpilaste poolt oli rektorile eelnevalt saadetud üle 20 küsimuse. Need puudutasid eelkõige kõrgema kooliga seotud probleeme, informatsiooniteenistust, EÜE-d, noorte autorite ja lavastajate tööd, rahvusküsimust jpm. Rektor vestles üliõpilastega üle kahe tunni.

Järgmise taolise kokkusaamise tahab ülikooli komsomolikomitee korraldada sügissemestril.

Kõrgem haridus kaheksandal viisaastakul

8. viisaastakul kasvas üliõpilaste arv Nõukogude Liidu kõrgemates õppeasutustes 3,86 miljonilt 4,58 miljonini. Eesti NSV-s olid vastavad arvud 21,4 tuhat viisaastaku alguses ja 22,1 tuhat viisaastaku lõpul. Meie naabritel — Lätis 33,1 tuhat ja 40,8 tuhat, Leedus 46,6 tuhat ja 57 tuhat. 1970. a. võeti meie maa kõrgematesse koolidesse vastu kokku 911,2 tuhat uut üliõpilast.

*

Võttes aluseks üliõpilaste suhtarvu 10 000 elaniku kohta oli kasv 8. viisaastaku vältel Nõukogude Liidus 167-lt 188-le. 1971. a. alguses tuli 10 000 elaniku kohta Eesti NSV-s 162, Läti NSV-s 171, Leedu NSV-s 181 üliõpilast. Esikohal on Armeenia NSV 214 ja Vene NFSV 204 üliõpilasega.

*

Kiiresti on kasvanud kõrgemate koolide lõpetajate arv peaaegu kõigil erialadel. Nii lõpetas 1970. a. insenere 152,4% enam kui 1965. a. Põllumajanduslikel erialadel oli tõus 142,8%, majandusteaduse alal 179,4%, meditsiini ja kehakultuuri alal 143.6% ja õigusteaduse valdkonnas 121,7%.

*

Praegu töötab kõrgemates koolides 48 teadusliku uurimise instituuti, üle 400 probleem- ja üle 500 harulaboratooriumi, 11 observatooriumi, 19 arvutuskeskust, 13 botaanikaaeda.

*

Väljaminekud teaduse arendamiseks suurenesid viisaastakul 160% ja moodustavad praegu 4% meie maa rahvuslikust tulust.

*

Nõukogude Liidu kõrgemad koolid teevad koostööd 11 sotsialismimaa kõrgemate koolidega. Kui 7. viisaastakul sõitis sotsialismimaadesse kokku 4638 nõukogude spetsialisti, siis 8. viisaastakul oli neid juba 8132. 1966—1970 astus meie maa kõrgematesse õppeasutustesse 6379 noort vennalikest sotsialismimaadest. Sotsialismimaades õpib praegu 678 nõukogude üliõpilast ja 34 aspiranti.

*

Viisaastaku jooksul arenesid jõudsalt sidemed arengumaade kõrgemate koolide ja teaduslike asutustega, eelkõige Alžeeria, India, Guinea, Birma ja Araabia ÜV-ga. Üldse töötasid meie spetsialistid 28 arengumaa 70 kõrgemas õppeasutuses.

Üliõpilasest valija meelespea

Ühiselamutes Pälsoni tn. 14 ja 23 elunevad üliõpilased valivad valimisjaoskonnas nr. 3 Vanemuise tn. 46. Saadikukandidaadiks ENSV Ülemnõukogusse selles piirkonnas on Aare Pauli p. Purga, sünd. 1937. a., NLKP liige, ELKNÜ Keskkomitee esimene sekretär, EKP Keskkomitee büroo liikmekandidaat, üles seatud Hans Heidemanni nim. trükikoja ja Tartu Kaubandusvalitsuse tööliste ja teenistujate üldkoosolekul.

Ühiselamu Pälsoni tn. 14 moodustab kohalike töörahva saadikute nõukogude valimiste kaks ringkonda.

Valimisringkonnas nr. 21 on saadikukandidaadiks Valdur Karli p. Jaanisk, sünd. 1933. a., parteitu, Tartu Linna TSN TK Elamutevalitsuse Ühendatud Katlamajade ja Soojusvõrkude Direktsiooni autojuht, esitatud sama asutuse tööliste ja teenistujate poolt. Valimisringkonnas nr. 22 on saadikukandidaadiks Valter Ivani p. Unt, sünd. 1928. a., parteitu, Tartu Autode Remondi Katsetehase treial, üles seatud sama asutuse tööliste ja teenistujate üldkoosoleku poolt.

Ühiselamu Pälsoni tn. 23 moodustab kohalike töörahva saadikute nõukogu valimisringkonna nr. 27, kus saadikukandidaadiks on Salme Friedrichi t. Sibul, sünd. 1920. a., NLKP liige, TRÜ otorinolarüngoloogia ja oftalmoloogia kateedri dotsent, üles seatud TRÜ üliõpilaste, õppejõudude ja teenistujate üldkoosoleku poolt.

Ühiselamutes Tiigi tn. 14 ja 78/80 elunevad üliõpilased valivad valimisjaoskonnas nr. 11, mis asub Raudteelaste Klubis. Saadikukandidaadiks ENSV Ülemnõukogusse nende ühiselamute piirkonnas on Helga Karli t. Kurm, sünd. 1920. a., NLKP liige, TRÜ pedagoogika kateedri dotsent, üles seatud TRÜ üliõpilaste, õppejõudude ja teenistujate üldkoosoleku poolt.

(Järg 2. lk.)

KÄÄRIKU KONVERENTS

NLKP XXIV kongress seadis uued ülesanded ja näitas uued perspektiivid hariduse, sealhulgas ka kõrgema hariduse arenguks meie maal. Kõrgema haridusega spetsialistide veelgi laiem ettevalmistamine uuel viisaastakul ja kongressi poolt esitatud nõue «paremini varustada noori spetsialiste ajakohaste teadmistega, organiseerimistöö ja ühiskondlik-poliitilise töö vilumustega ning oskusega rakendada omandatud teadmisi praktikas» seab kõrgemate koolide ette terve rea tõsiseid probleeme, millest erilise tähtsuse omandavad üliõpilasnoorte kommunistliku kasvatuse küsimused.

13.—15. maini Käärikul toimunud konverentsil «Üliõpilaskonna kommunistlik kasvatus» analüüsitigi mitmeid kommunistliku kasvatuse keskseid küsimusi.

Konverentsist võtsid osa ENSV kõrgemate koolide esindajad, vastutavad töötajad partei ja komsomoli juhtivatest organitest, NSV Liidu ja ENSV Kõrgema ja Keskeriharidse Ministeeriumist ja uurijad Moskva, Leningradi, Sverdlovski, Novosibirski, Vilniuse, Dnepropetrovski, Kiievi jt. Nõukogude Liidu keskuste uurimisasutustest ja kõrgematest koolidest.

Töö konverentsil toimus kahes vormis: esimesel päeval ja kolmanda päeva teisel poolel olid plenaaristungid ning teisel päeval ja kolmanda päeva hommikul käis töö sektsioonides.

Esimesena sai plenaaristungil sõna meie rektor **A. Koop.** Ettekandes «Kommunistliku kasvatuse ülesande NLKP kongressi otsuste valgusel» rõhutas ta, et iga kongressi poolt meie maa rahvamajanduse ette seatud probleem puudutab otseselt ka kõrgemat kooli — tuleviku spetsialistide kaadri ettevalmistajat. Seetõttu on tarvis spetsialisti kujundamisele kompleksselt läheneda, arvestades kasvatusprotsessi kõiki külgi, hoidudes ühekülgsusest ja äärmustest. Õppe-kasvatustöö ja kõrgema hariduse juhtimise ning planeerimise küsimused, mida rektor oma ettekandes põhjalikult käsitles, omandasidki konverentsi töö käigus keskse koha.

TRÜ NLKP ajaloo kateedri juhataja, kommunistliku kasvatuse laboratooriumi teadusliku juhendaja **dotsent J. Kalitsa** ettekandes anti ülevaade kõrgema kooli kasvatustöö planeerimisel äratehtust meie maal. Lähtudes kasvatustöö praktikas kujunenud seisukohtadest ning TRÜ üliõpilaste ankeetküsitlusel saadud andmetest, näitas J. Kalits mitmeid uusi võimalusi kasvatustöö planeerimiseks kõrgemas koolis.

NSVL Teaduste Akadeemia Konkreetsete Sotsiaalsete Uurimuste Instituudi osakonnajuhataja **prof. V. Šubkin** rääkis elukutsevaliku sotsioloogilistest probleemidest, mida tema juhtimisel on ühtse metoodika järgi uuritud juba ligi 10 aastat nii Nõukogude Liidu eri piirkondades kui mitmel sotsialismimaal.

Teisel konverentsipäeval jätkus töö neljas sektsioonis.

I sektsioon, kus käsitleti ü l i õ p i l a s e i s i k s u s e f o r m e e r u m i s t k õ r g e m a s k o o l i s, kujunes kõige osavõtjaterohkemaks.

Juhataja laua taga istus Tšeljabinski Polütehnilise Instituudi filosoofiakateedri juhataja V. Mordkovitš. Käsitletav problemaatika haaras paljusid üliõpilaste kommunistliku kasvatuse aspekte. Sügavamalt arutati läbi kaks valdkonda: üliõpilaste adaptatsioon, sotsialiseerumine ja professionaliseerumine ning üliõpilasnoorsoo ühiskondlik-poliitiline aktiivsus ja seda mõjustavad tegurid. Rõhutati kommunistliku kasvatuse põhiprobleemide alal uurimistöö kodeerimise vajadust meie maa erinevate uurimiskeskuste vahel.

II sektsioonis analüüsiti probleeme üldteemal «Ü h i s k o n n a s o t s i a a l n e s t r u k t u u r j a k õ r g e m k o o l». Sektsiooni juhatas Nižni Tagili Pedagoogilise Instituudi filosoofiakateedri juhataja F. Filippov. Diskussioonis arutati läbi mitmed nõukogude ühiskonna sotsiaalse struktuuri probleemid, eriti kõrgema kooli osa viimase muutumises. Tähelepanu äratasid siin TRÜ uurijate järeldused meie vabariigi üliõpilaskonna kujunemise kohta.

III sektsioonis oli analüüsi objektiks isiksuse maailmavaade. Tööd juhtis siin meie ülikooli inimene — **filosoofiadoktor J. Rebane.** Isiksuse maailmavaade on uurimisobjektina suhteliselt uudne, kuid just siin on eriti vajalikud konkreetsed uurimused, mis teadusliku aluse annaksid ka üliõpilase maailmavaate kujunemisprotsessi suunamisele.

IV sektsioonis käsitleti elukutsevaliku sotsioloogilisi probleeme, haridussüsteemi edasist arengut, kutsenõustamist, isiksuse adaptatsionoi ja sotsialiseerumist jt. Tänu sellel alal läbiviidud arvukatele uurimustele oli võimalik võrrelda Nõukogude Liidu eri piirkondade vahelisi erinevusi. Siit tulenes järeldus, et selliste probleemide uurimisel, uurimistulemuste rakendamisel kasvatustöö praktikasse tuleb tõsiselt arvestada meie maa eri osade ajaloolisi, majanduslikke, elanikkonna koosseisust, haridustasemest tulenevaid jm. erinevusi.

Lõpp-plenaaristungil tegid sektsioonide juhatajad kokkuvõtted oma sektsioonide tööst ning põhijäreldustest, milleni arutelude tulemusena jõuti. Nende alusel formuleeritud konverentsi resolutsioonis rõhutatakse käsitletud probleemide edasise sügava uurimise tähtsust praegu kõrgemate koolide ette seatud ülesannete täitmiseks. Peetakse vajalikuks hakata edaspidi korrapäraselt kokku kutsuma kommunistliku kasvatustöö põhiliste probleemide uurijate nõupidamisi. Üsnagi kõrgelt hinnati meie kommunistliku kasvatuse laboratooriumi uurimistööd kommunistliku kasvatuse, haridussotsioloogia ja kõrgema kooli teiste probleemide alal.

Sõna võttis ka ajakirja «Vestnik Võssei Školõ» peatoimetaja **A. Goršenjov,** kes viibis konverentsil NSVL Kõrgema ja Keskeriharidse Ministeeriumi esindajana. Ta kriipsutas eriti alla kommunistliku kasvatustöö ideoloogilist aspekti, uurijate kindla ideoloogilise positsiooni tähtsust.

E. BRAUN

Noorte ajaloolaste konverentsist

ÜTÜ XXVI konverentsi ajaloosektsiooni istungid 14.—15. mail andsid järjekordselt tunnistust selle ringi huvialade laiast profiilist. Kahel päeval esitati 12 ettekannet, mis viisid kuulajad 4 aastatuhat tagasi Induse orus õitsenud tsivilisatsiooni juurest meie sajandi probleemideni.

ESIMESE PÄEVA avaettekandeks oli etnograaf M. Rubini (V k.) uurimus vadja puutööndusest, mis on vadja materiaalse kultuuri üks väheuuritud alasid. Välitöödelt saadud materjalide võrdlemisel seniste andmetega tõestas ta rea ühiste joonte olemasolu vadjalaste ja nende naabrite materiaalses kultuuris.

V kursuse kunstiajaloolase K. Alttoa ettekannet hindas žürii kõrgeima auhinnaga — ÜTÜ medaliga. K. Alttoa esitas eesti keskaegse arhitektuuri huvitava mälestusmärgi — Vastseliina linnuse arenguloo. Selle ülesande lahendamiseks oli ta teaduslikku käibesse toonud seni kasutamata arhiividokumente. Neid ühendades iseseisvate välitööde materjalidega ja kasutades kogu olemasolevat kirjandust, õnnestus ettekandjal anda probleemi terviklik ja veenev käsitlus.

Hoopis hilisemat ajajärku vaatles V kursuse ajaloolane J. Olep. Ettekanne «Eesti rahvuslik kunstikriitika aastail 1900—1910» andis sisuka pildi sellest kultuuriajalooliselt huvitavast küsimusest.

Kõige enam elevust ja mõttevahetust tekitas esimesel tööpäeval R. Ruutsoo (V k.) ettekanne ranterlusest, XVII sajandil Inglismaal mitte eriti ulatuslikult levinud, kuid ideoloogia arengu seisukohalt huvipakkuvast liikumisest.

Tartu eraülikooli tegevusest aastail 1908—1920 rääkis III k. üliõpilane J. Sikk. Selle Tartu omalaadse kõrgema kooli tegevuse valgustamiseks oli kasutatud põhiliselt ENSV RAKA fondide materjale.

Konverentsi esimese tööpäeva lõpuks andis ajalooringi esimees M. Mandel (IV k.) põhjaliku ülevaate Harju rajoonis asuvast Loo tarandkalmest ja käsitles teisigi tarandkalmetega ja Tallinna piirkonnaga seotud probleeme.

TEISE PÄEVA avaettekanded olid I kursuse üliõpilastelt. T. Kulmar kõneles Induse tsivilisatsioonist ja A. Ibrus lõhest kristlikus kirikus Põhja-Aafrikas Rooma impeeriumi päevil. Noorte ajaloolaste tubli töö ja ülesastumisjulgus väärivad täit tunnustust.

M. Helme (III k.), M. Kivimäe (II k.) ja H. Rootsi (III k.) ettekanded olid pühendatud Ida ja Lääne mõtteviisis leiduvate sarnaste joonte esiletoomisele — osale probleemistikust, mille uurimise aktuaalsust on viimastel aastatel rõhutatud üleliidulisel kui ka rahvusvahelisel tasemel (näit. UNESCO programm «Ida-Lääs»). Järgnenud diskussioon näitas, et antud probleemid on huvipakkuvad ka meie ülikoolis.

Esimese auhinna otsustas žürii anda M. Helmele budismi ja antiikskeptitsismi vahekorda käsitlevale ülevaatele. Ent sellega ühel tasemel olid ka M. Kivimäe eeskujulikult esitatud «Mõningaid analoogiaid keskaegses saksa müstikas ja budismis» ning H. Rootsi laialdasel allikmaterjalil tuginev «Tendentsidest ahimsa arengus». Öeldu käib ka konverentsi viimase ettekande kohta, milles III k. üliõpilane H. Käärik tutvustas Nõukogude ja välismaa autorite uusi seisukohti mongolite vallutusretkede käsitluses ning esitas originaalse matemaatilise mudeli mongolite sõjalise edu põhjuste mõistmiseks.

Diskussioon konverentsil oli huvitav ja viljakas, sellest võtsid võrdsetena osa nii üliõpilased, õppejõud kui ka külalised. Tõstatud probleemidest väärib erilist tähelepanu prof. J. Konksu ettepanek pöörata ajaloonähtuste uurimisel tähelepanu isiksuse struktuurile.

Konverentsil esines ka kaks külalist Leningradi Riiklikust Ülikoolist: A. Šlõndov analüüsis Jaapani haikusid, T. Oranskaja käsitles India mütoloogia spetsiifilisi küsimusi.

Konverentsi teise päeva õnnestumisele aitas kaasa koosoleku juhataja, IV k. üliõpilane V. Kerge, kes oskuslikult suunas diskussiooni ning leevendas vaidluste ägedust.

Ajaloolaste konverentsi üldmuljena tuleks märkida Idamaade ajaloo osatähtsuse tunduvat suurenemist. Kahtlemata tuleb seda tervitada. See ei tähenda üksnes ajaga sammupidamist, vaid eelkõige meie silmapiiri avardumist aladele ja kultuuriaaretele, mida me seni pole hinnata osanud. Ent loomulikult tuleb edaspidi taotleda, et Ida-huvi ei kujuneks omaette eesmärgiks, vaid pigem vahendiks, mis aitaks paremini mõista ja tunnetada maailma ja inimkonna ajalugu tervikliku ning meie osa selles.

E. KANGILASKI
O. LANGSEPP,
žürii liikmed

Üliõpilasest valija meelespea

(Algus 1. lk.)

Ühiselamu Tiigi tn. 78 moodustab kohalike töörahva saadikute nõukogude valimiste kaks ringkonda. Valimisringkonnas nr. 73 on saadikukandidaadiks Veljo Antsu p. Tinn, sünd. 1939. a., NLKP liige, TRÜ Arvutuskeskuse juhataja, üles seatud TRÜ üliõpilaste, õppejõudude ja teenistujate üldkoosoleku poolt. Valimisjaoskonnas nr. 74 on saadikukandidaadiks Raimond Voldemari p. Pärn, sünd. 1941. a., parteitu, Balti Raudtee Eesti Raudteekonna Tartu Teejaoskonna mehaanika jaoskonna meister, üles seatud sama asutuste tööliste ja teenistujate üldkoosoleku poolt.

Ühiselamu Tiigi tn. 14 moodustab kohalike töörahva saadikute nõukogude valimiste ringkonna nr. 72, kus saadikukandidaadiks on Eugen Alfredi p. Allik, sünd. 1916. a., parteitu, Tartu Linna Kliinilise Nakkushaigla laboratooriumijuhataja, üles seatud sama asutuse tööliste ja teenistujate üldkoosoleku poolt.

Ühiselamus Leningradi mnt. 89 elunevad üliõpilased valivad valimisjaoskonnas nr. 33, mis asub TRÜ staadionil. Saadikukandidaadiks ENSV Ülemnõukogusse on selle ühiselamu piirkonnas Boris Stepani p. Tolbast, sünd. 1922. a., NLKP liige, ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretär, üles seatud õmblusvabriku «Sangar» tööliste ja teenistujate üldkoosoleku poolt. See ühiselamu moodustab kohalike töörahva saadikute nõukogu valimistel kaks ringkonda. Valimisringkonnas nr. 204 on saadikukandidaadiks Hilja-Liia Hugo t. Pronina, sünd. 1942. a., parteitu, söökla «Võit» kokk, üles seatud Tartu Linna TSN TK Kaubandusvalitsuse tööliste ja teenistujate üldkoosoleku poolt. Valimisringkonnas nr. 205 on saadikukandidaadiks Vilma Mihkli t. Laurand, sünd. 1928. a., NLKP liikmekandidaat, Tartu Linna Stomatoloogia Polikliiniku osakonnajuhataja, üles seatud sama asutuse tööliste ja teenistujate üldkoosoleku poolt.

Läinud aastal panime alguse heale üritusele. Osavõtt ülikoolisisesest tõlkevõistlusest oli elav, töid hinnanud ja auhinnad määranud toimkonna töö tänu ja tunnustust vääriv. Selgusid üliõpilased, kellel on tahtmist ja kalduvust tõlketegevuseks ja kes edasise töö korral võivad saada meie tõlkijatekaadrile tubliks täienduseks. Korraldatud võistlus andis üliõpilastele võimaluse oma jõu tunnetamiseks. Ühtaegu oli aga ka märguandeks, sest äsjasel kir-

TÄHELEPANU!

janike kongressil kerkis üles sama küsimus, et ülikool on võimeline oma filoloogiaüliõpilastele andma ettevalmistuse edukaks tööks ka tõlkijatena, tõlkekirjanduse kriitikutena — filoloogidena selle mõiste avaras tähenduses. On see vajalik? Kahtlemata! Asjaolu, et vabariik on väike, et elukutseliste tõlkijate ja kriitikute regulaarseks väljakoolitamiseks puuduvad objektiivsed eeldused, ei tähenda sugugi, et filoloogide tegevus peaks piirduma üksnes pedagoogilise aspektiga. Teiste rahvaste kultuurides ja kirjandustes on arvukaid meile täiesti tundmatuid alasid; eesti kirjandus ootab maailma ulatuses oma avastamist seniajani; tõlgitud ja tõlgitavate teoste arvustamine nii originaali kui ka tõlke seisukohalt on veel uudismaa. Kõik see ootab tegijakätt, mis peab liikuma hakkama vastutusest kantud ja tunnetatud tahte sunnil. Kellel aga on tahet, see suudab oma filoloogiisikus arendada nii neid omadusi, mis on tarvilikud õpetajatöös kui ka neid, mis selle alla ei mahu.

Arvestades esimese tõlkevõistluse häid tulemusi, pidasime vajalikuks alustatu jätkamist. Tõlkevõistluse 1972 tingimused on järgmised.

Oli üks külmarõõmus kevadpidu

Tudengirahva tagasihoidlik soov hingata sõõm värsket Vorbuse õhku ja teha algus matkahooajale sai teoks «ülimeeldiva» matkailmaga vastmöödunud pühapäeval.

Pilved kandsid veel lauluväljaku kohal tinast raskust ja tibutasid vesist taevaandi, kuid Tõnu Tepandi võimas tuuba puhus neid Laanetu Kolja lõõtspillimuusika saatel kenakesti laiali — nii nägime enne pärispaika jõudmist ka päikesetera. Kiiretempoline käimine Märt Kubo jälgedes andis hulga lauluväljakul hajunud ihusoojusest tagasi. Kosutav kõhutäis hernesuppi soojendas üles viimasegi jahtunud liikme. Pärissooja saadi ka edasi-tagasi jooksmisest, algul täis ja seejärel tühjade õllepudelitega, mis oma hulgalt ei jäänud hernesupile alla.

Märt Kubo tervitussõnadest jäi meelde järgmist: laiad massid naudivad päikest ja Vorbuse loodust. Intrituppa jäänuid võtavad kindlasti kõik levinud haigused.

Siis teenisid aplausi ära pilve- ja pillipuhujad Tepandi-Laanetu. Nende rahvalik orkester esines küll minikoosseisus (ainult 2 täisverelist meest), kuid meisterlikkus selle all ei kannatanud.

«Kuup ja Kera» alustas selleks päevaks spetsiaalselt ettevalmistatud programmi pärast pooletunnist ooteaega, sest puudusid spetsialistid — pioneeriinstruktorid, kes kribinal-krabinal oleksid telgi üles löönud. Tekkinud pausi ajal suurenes tunduvalt tühjade karastusjookide pudelite hulk ning tehti mitu muudki õnnestunud tegu. Kohale jõudis kabinetklaver tarkade rehealuste tarvis, kes otsustasid lageda taeva all lood lahti lüüa. Sooja saamise eesmärgil sai teoks paljude murutantsijate debüüt.

Hästikasvatatud publik, kes ei jälginud telgitaguseid askeldusi, ootas enneolematu tsirkuseprogrammi algust. Tohutu hulk külmetavaid inimesi võttis artistidest ühevõrra hästi vastu vennad Käbid kui senaatorivõimetega hobuse, kes õhtul «Vanemuise» ballile puhttehnilistel põhjustel ilmumata jäi.

Tunnistust füüsikute anatoomia-alastest teadmistest andis aga Pavlovi refleksiga mees, kes esines pärast viiekopikase osamaksu tasumist selleks eraldatud meesterahva taskusse.

Fantastiline jõumees ja fakiir ajasid aga niigi külmast lõdisevale rahvamassile keskmiselt võbisevad värinad selga oma ülinapi riietusega.

«Kuubi ja Kera» meeliköitev esinemine jõudis finaali vendade Käbide hüppega tulevikku.

Nii lõppes Vorbuse metsapidu.

TIIA RÕÕMUS

* * *

Ja siis läksid õhtul suurele ballile nii puhanud Vorbuse matkajad kui ka väsinud intrisistujad. Soengud, pikad ja lühikesed kleidid, pidulikud ülikonnad, lehvid ja lipsud ning mis peaasi — ühesvõetud hea meeleolu. Väikese üllatuse valmistas see, et pileteil märgitud rea ja koha numbrid osutusid mittevajalikuks ja osa tudengeist pidi leppima seisukohtadega ukse kõrval. Aga asi seegi!

Iga algus on raske — küllap seepärast saigi akadeemilisest veerandtunnist peagi pool ja tükkis kolmveerandigi ligi, kui lavale astus juba metsapeol mõnusat meelelahutust pakkunud «Kuubi ja Kera» juht T. Kändler. Veidi aja pärast lubati näidata 1908. aastal kirjutatud näitemängu «Hobune senatis». Paar vahepala Tarmo Urbilt. Sumisevad «massid» uste juures lõid lainetama, sest need, kes hoopis ukse taha olid jäänud, tahtsid ka balli algust ja Tarmo laulu nähakuulda. Ning kui siis eesriided avanesid, valgus publik eesotsas ettevõtlikumatega otse lava ette, valmis vastu võtma kõike, mis antakse.

Pakuti pilte senatist. Nagu juba eespool mainitud, ei jõudnud keskne tegelane — hobune — ise siiski kohale, kuigi päeval selleks veidi lootust anti. Tükiga jäid esimesed read ja ka need, kes tagapool oskasid õiget kinni püüda, üpris rahule.

Muusikat kuulamiseks ja tantsuks pakkus esialgu Tallinna üliõpilaste ansambel «Targa Rehealune», kes päeval Vorbuse matkakoos oma «kontsertklaveriga» vapralt kaasa tegi. Seejärel klubis paari kontserdiga kindlasti juba tuntuks saanud Užgorodi üliõpilasansambel «Juventus». Ning siis sai ball jalad alla: põrandal keerlesid tantsupaarid, rõdul istusid muidu muusika-nautijad, jalutusruumis jahutati morsiga kuumaks tantsitud nahka.

Ball kestis üle südaöö. Ja viimaste lahkujate viimased sõnad: «Täitsa tore oli, kuigi algus kippus ära vajuma.»

Ühineme siis selle arvamusega. Suur tänu neile, kes nägid hulga vaeva selle toreda päeva organiseerimise ja sisustamisega.

HELI UUKKIVI

K. RAUA foto

Muinsushuvilised!

On võimalik osa võtta arheoloogilistest ekspeditsioonidest: Vatlas (Läänemaal) või Konoveres (Pärnumaal) — 15.07—04.08. Soontaganas (Pärnumaa) — 09.08.—26.08.
Kõmsis (Virtsu lähedal) — 19.07—25.08.

Tasu küllaltki soliidne.

Soovijad, tulge teisipäeval, 1. juunil kell 14 komsomolikomiteesse. Pöörduda J. Tamme või M. Mandeli poole. Võib jätta ka kirja kõigi nimeliste ja aadressiliste koordinaatidega.

TÕLKEVÕISTLUS 1972!

Osa võtta võivad kõik TRÜ üliõpilased. Vastu võetakse ilukirjandusliku proosa tõlkeid, mis on tehtud mis tahes germaani või romaani keelest. Töö pikkus on 5—10 lk., esitada tuleb see masinakirjas 3 eksemplaris, lisades originaalteksti.

Seekordsel võistlusel auhinnatakse üksnes terviklike teoste tõlkeid, sest hilisemaks ajakirjanduses avaldamiseks on lühijuttudel märksa soodsamad väljavaated kui katkenditel. Tõlked, mis on eesti keeles juba varem esinenud, hindamisele ei kuulu.

Nõudeks on piirdumine XX sajandi autorite loominguga ja soovituseks, et püütaks valida kunstiliselt heatasemelisi ja huvitavaid teoseid, sest olgu tõlge kuitahes hea, nõrk originaal jätab tõlgitunagi kahvatuma mulje.

Auhindamistoimkonda on palutud dots. kt. A. Valmet, prof. P. Ariste, õp. T. Laos, dots. kt. U. Lehtsalu, dots. O. Mutt, dots. J. Tuldava, õp. J. Rähesoo, kirjanik A. Kaalep ja asp. M.-A. Palm.

Toimkond määrab järgmised auhinnad:

üks I auhind — 50 rubla
üks II auhind — 30 rubla
üks III auhind — 20 rubla

Vajaduse korral on toimkonnal õigus auhindu jaotada ka teisiti. Võistlusele esitatavad tööd tuleb tuua TRÜ eesti keele kateedrisse hiljemalt 30. novembril 1971. a. Töö tuleb varustada märgusõnaga ja lisada suletud ümbrikus autori nimi, kursus, elukoht ja ümbrikule kirjutada «Tõlkevõistlus».

Head pealehakkamist!

Germaani-romaani filoloogia osakonna komsomolibüroo

Ühest kultuuriloolisest paigast ülikooli Tähe tänava ehitusplatsil

Tartu Riiklik Ülikool alustas käesoleval kevadel suurt ehitustööd Tähe tänava alguses, kuhu rajatakse ulatuslik hoonetekompleks. Sel puhul on põhjust meenutada selle paiga tähtsust eesti kultuuriloos.

Eesti rahvusliku liikumise üheks varasemaks etapiks võib lugeda «Vanemuise» seltsi asutamist Tartus 1865. aastal. Esmakordselt võis linna alamrahvas — eesti soost käsitöölised, väikekaupmehed, töölised, härraste teenijad jne. — kokku tulla kuulama emakeelseid kõnesid, laulma omas keeles koorilaulu, vestlema omasugustega, veetma vaba aega kultuurselt, kasulikult. Varsti räägiti, et hakkab kaduma lihtrahva sihitu hulkumine tänavail, sest ta on leidnud endale vajalise kogunemispaiga.

Esialgu põdes vaese agulirahva selts rahapuudust, mistõttu ei saadud endale korralikku korterit soetada. Algul peatuti Maarja koguduse leeri- ja koolimajas, mis asus praeguse Komsomoli ja Lepiku tänava nurgal ning on tänaseni säilinud. Varsti hakati iseseisvat korterit otsima, et pääseda kirikumeeste eestkostest, ja 1866. a. veebruaris üüriti korter Herne tänavas nr. 15 (maja on ümberehitatult praegu alles). Et selts kasvas ülikiiresti, siis jäi seegi korter kitsaks ja juba 1866. a. sügisel koliti uude korterisse, mis asus praeguse Mitšurini ja Ülikooli tänava nurgal ning on samuti säilinud. 1867. a. suvel elati Tiigi tänavas ning sama aasta sügisel siirduti uude korterisse, mis asus Tähe tänavas, praeguse TRÜ klubi vastas. Sinna jäädi 1870. a. kevadeni, mil koliti Ülejõe linnajakku Jaama tänavasse (praegu nr. 14, kus asub lasteaed). See maja osteti 1873. a. seltsile ja sinna jäädi kuni maja põlemiseni 1903. aastal.

Suurt tähtsus omas «Vanemuise» maja Tähe tänavas, sest seal toimusid mitmedki ajaloolised sündmused. Ühekorruseline piklik puumaja asus tänava ääres, maja taga laius avar pargitaoline aed, mille üksikud tolleaegsed puud võivad olla tänapäevani säilinud. Maja paiknes täiesti linna piiril, sealt edasi laiusid juba Karlova mõisa põllud. Maja oli ehitanud ja aia asutanud «vana Martin Assmuth», populaarne Tartu koolmeister, kes oli tuntud balti saksa luuletajana. «Vanemuine» sai enda kasutusse ka aia, kust avanes kaunis vaade Emajõele ja selle orule, suvel võis aias kontserte korraldada.

Avar seltsimaja tõi liikmeskonnale veelgi juurdekasvu, nõnda et võidi seltsi tegevust laiendada. Selles majas hakati korraldama regulaarseid populaarteaduslikke loenguid eesti keeles, mis olid esmakordsed Tartus ja kogu Eestis. Esialgu seondati loenguid nn. kuuõhtutega, mille kavas olid koorilaulud, orkestrimuusika, tants, pidusöök ja muud lõbustused, varsti hakati aga ettekandeid pidama eraldi iga pühapäeva õhtupoolikul ja lisapalad jäeti kõrvale. Nõnda kestis see aastakümneid, nõnda et «Vanemuise» selts asus juba rohkem kui sada aastat tagasi täitma algelise rahvaülikooli funktsiooni ja tegi hinnatavat tööd koolivälise hariduse levitamisel.

Kõnepidajatena esinesid peamiselt Tartu vanemad ja nooremad haritlased (J. V. Jannsen, J. Hurt, üliõpilased P. Blumberg, J. Mielberg, kantseleiametnik T. Pekk, seminariõpilane J. Pärn jt.). «Vanemuise» tegevusest hakkas juba 1867. a. suvel osa võtma Peterburi gümnaasiumiõpetaja C. R. Jakobson, kes tavatses suved Tartus veeta. Ta pidas seltsis kolm kõnet, mis hiljem ilmusid trükis pealkirjaga «Kolm isamaa kõnet» (1870) ja kujunesid eesti rahvusliku liikumise põhidokumentideks. Tähe tänava majas pidas Jakobson 6. (18.) oktoobril 1868 esimese «isamaakõne», teistega esines ta 1870. aastal Jaama tänava majas. Õieti ongi esimene kõne kõige tihedama ja programmilisema sisuga, sest autor oli seda kauem ette valmistanud. Kõne esitas uue, eesti rahva huvidest lähtuva ajalookontseptsiooni: balti saksa ülemkihid pole olnud «kultuuritoojad», kelleks nad endid nimetavad, vaid rahva orjastajad, kes hävitasid endise vabaduse ja kultuuri. Vastased nimetasid neid kõnesid tuletunglate viskamiseks rahva sekka, mis nad tõeliselt olidki.

Samas Tähe tänava majas hakkasid «Vanemuise» haritumad liikmed juba 1868. a. kõnelema eesti teatri loomise vajadusest, kuid mõte osutus veel liiga varaseks ja selle teostamine lükkus paari aasta võrra edasi, kuni sai 1870. a. suvel teoks, ent juba teises kohas, Jaama tänavas. «Vanemuisel» oli aga käsil hoopiski tähtis üldrahvuslik üritus — esimese üldlaulupeo korraldamine. Erakordselt suure ettevõtte kõik eeltööd tehti Tähe tänava majas ja peo kestel 1869. a. juunis oli «Vanemuise» korter peastaabiks, kuhu koondusid kõik asjatalitused. Sinna kogunesid osavõtvad koorid, sealt algas pidulik rongkäik ja sinna tuldi iga kontserdi lõpul tagasi. «Vanemuise» maja kujunes ligi 800 lauljale nagu koduks, kus loodi tutvusi ja arutati pinevaid päevaküsimusi.

Laulupeo teise päeva õhtul korraldati pidusöök «Vanemuise» aias, kus oli lageda taeva all lauad kaetud umbes 1000 inimesele; meeleolu ei rikkunud kestev vihmasadu. Pidusöögil peeti 12 ametlikku lauakõnet tähtsate ja vähem tähtsate tegelaste tervitamiseks, peale selle avaldasid paljud rahvamehed ebaametlikes sõnavõttudes oma meeleolu ja sümpaatiat. Laulupeo kolmanda päeva õhtupoolikul toimus sealsamas «Vanemuise» aias kooride võistulaulmine. Aia avarust tõendab asjaolu, et sinna mahtus umbes 4000 inimest. Samas paigas toimus ka laulupeo lõpetamine, mille puhul peeti jällegi rohkesti tänu- ja lahkumiskõnesid. Jäädi veel kauaks kohale vestlema ja nõu pidama edaspidise tegevuse suhtes.

«Vanemuise» maja Tähe tänavas püsis 1941. a. suveni, mil hukkus sõjatules. Üks entusiastlik kodu-uurija paigutas hiljuti omaalgatuslikult sinna mälestustahvli, mis kippus nüüd ehitustööle jalgu jääma ja viidi varjupaika. Moodsa hoonetekompleksi rajamisel peaks silmas pidama ka ehituspaiga kultuuriloolist tähtsust ning planeerima sinna sobiv mälestusnurgake, mis meenutaks suurte olevikuasjade algusesaamist kaugetest minevikusündmustest.

R. PÕLDMÄE

ARS

«Mida te arvate Tõnis Vindist?»

«Ei tea.»

«Aga siiski?»

Ludmilla Siim: «Ääretult hea inimene. Just inimesena meeldib ta mulle eriti.»

Andres Tolts: «Momendil Eesti parim graafik. Mida veel? Ta on end liiga killustanud, ta peaks rohkem kunsti tegema.»

Olev Subbi: «Hea kunstnik, kuigi minu jaoks on ta kunst liiga kuiv ja skemaatiline.»

Kaur Alttoa: «Vindist rääkides ei saa piirduda ainult tema loominguga. Julgeksin öelda, et kogu 1960. aastate teise poole noorem kunst võlgneb talle vägagi palju.»

Neli erinevat ja samal ajal ühesugust arvamust Tõnis Vindi kohta. Kes on siis see Tõnis Vint? Vist vähesed vaidlevad vastu väitele, et tema näol on tegu ühe tänapäeva eesti kunsti koloriitseima kujuga. Sündinud 1942., lõpetas ta 1960. aastal Tallinna 10. Keskkooli (sellest koolist on tulnud ka O. Maran, P. Ulas, J. Kangilaski). Aastail 1962—1967 õppis ta Eesti Riiklikus Kunstiinstituudis graafikat ja suunati pärast instituudi lõpetamist kunstnikuks Piimatööstuse Ministeeriumi Konstrueerimise Bürroosse, kus ta töötab tänaseni. Selle kohaga seotud töödest on meile kõige tuntum kolmelehe'ise ristikheina kujutus piimatoodete sümbolina. Kuid palju rohkem tuntakse Tõnis Vinti kui edukat vabagraafikut. Tema töid tunti juba siis, kui ta alles instituudi esimestel kursustel õppis, praegu kuuluvad aga kunstniku äärmiselt rafineeritud ja elegantsed must-valged lehed tahutamatu osana kaasaegsesse eesti graafikasse. Kunstniku loomingut tuntakse hästi ka väljaspool Eestit — nii näiteks omandas Poola Rahvavabariik eelmisel suvel Krakovis toimunud III rahvusvaheliselt graafikabiennaalelt tema töö «Maa». Sama leht tunnistati ka meil üheks paremaks möödunud aasta graafilistest töödest.

Püüaksime siis nüüd veidi lähemalt analüüsida kunstniku edu põhjusi.

Pealiskaudselgi vaatlusel on ilmne, et Tõnis Vindi looming ei tulene eesti kunsti traditsioonidest. Ka kaugemal raja taga ja mitmetes aegades ringi vaadates on raske talle eeskujusid leida; võibolla ehk juugend tervikuna ja Beardsley ning Toorop täpsemalt. Ent seegi võrdlus on küllaltki tinglik. Mingit vaimset sidet näib Vindil olevat ka konstruktivistidega (rööm lineaarsetest konstruktsioonidest ja tema tööde ülesehitav iseloom), kuid samavõrra võib tas näha metafüüsilise kunsti traditsioonide jätkajat. Ja veel — kunstniku viimastel töödel («Maa», «Hele maastik») on käesoleva loo autori arvates mingi side ka Paul Klee loominguga. Kaasaegsetest tundub Vindile lähedasim olevat Ameerika kunstnik Colin Self. Ja ongi kõik. Kuid eelkõige on ta siiski Tõnis Vint, ja sellisena meie senises kunstipraktikas midagi väga unikaalset.

Kuid eestlane on kaine ja praktiline; unistustes ja abstraktsioonides hõljumist pole meil vist kunagi heaks tooniks peetud. Ja sellelt pinnalt algavadki vastuväited Vindi loomingule — on öeldud, et ta looming on haiglaselt verevaene, kuiv ja elutu. On see õige? Tõepoolest, kui otsida Vindi graafilistes lehtedes meie igapäevast pulbitsevat elu, siis me ei leia seda. Või kui võrrelda Vindi loomingut R. Veeberi või Allex Kütti töödega, siis võivad Vindi tööd tõepoolest paista kuivade ja elututena. Kuid on hetki, mil viimaste tööd tunduvad robustsetena ja pealesurututena. Ka naiivsetena ja rumalatena. Sest peale läbimõtlematute otseütlemiste on kunstis võimalikud ka intellektuaalsed mõtisklused ning meeldivad abstraktsioonid. Ja võib-olla see ongi peamine põhjus, miks Tõnis Vindi looming meile siiski nii väga vajalik on. Küigi ainuüksi magustoidust kõhtu täis ei saa.

Oma tööd teostab Vint eelkõige sulejoonistuses, kasutades ka teisi mittepaljundatavaid tehnikaid, ehkki see majanduslikult talle lausa kahjulik on. Ilmselt osutub siin tähtsamaks asjaolu, et mitte kõike mustaga valgel saavutatavaid nüansse ei ole võimalik tehnikasse viia. Nii jõudsimegi Tõnis Vinti kui kunstnikku küllaltki iseloomustavate joonteni — s. o. maksimumi taotluse ja kompromissituseni. Me ei leia Vindi töid müügisalongides, vaid üksnes näitustel ning kunstniku enda ja ta sõprade kodudes. Käsitöölisilik (selle sõna halvas, kaasaegses tähenduses) ja kaubanduslik lähenemine kunstile on Vindile sügavalt võõras. Ja nii saab mõistetavaks kunstniku seisukoht, et metseenlus on kunsti eksisteerimiseks hädavajalik, olenemata sellest, kes konkreetselt etendab metseeni osa — kas eraisik või riik.

Ei tahaks mainimata jätta veel üht Vinti kui inimest ja kui kunstnikku iseloomustavat omadust, nimelt ühiskondlikkust (kitsamas ringis — seltskondlikkust). Tõnis Vinti huvitab kõik, mis

TÕNIS VINDIST

kunsti alal kusagil (olgu see siis Jaapan või Armeenia) tehakse. kunsti arengu Eestis on ta aga ilmselt oma südameasjaks võtnud. Nii oli ta üks loomingulise rühmituse «ANK-64» organiseerijaid ja selle aktiivsemaid liikmeid; ka Tartu kunstielu on mõnetigi Vindiga seotud — on ta ju olnud üks üliõpilaspäevade ajal toimunud kunstinäituste korraldajaist. Viimase ühiskondliku tööna oli ta tegev almanahhi «Kunst» uue kujunduse kallal, mis küll veel trükikojast väljunud ei ole, kuid mille kohta allakirjutanu julgeb väita, et see tõesti viisakalt kaasaegne (trükiste ja riietuse puhul mõjub see hästi) välja näeb.

Ja nüüd veidi lähemalt Vindi salongist. Nimelt on ta korter Mustamäel muutunud kunstisõprade, kolleegide ja muidu tuttavate jaoks omamoodi «palveränna-kute» paigaks, mille külastaja võib alati kindel olla, et ta tassi tulist kohvi ja huvitava vestlusringi eest leiab. Ühel sellisel meeldival õhtul õnnestus allakirjutanul kunstnikult intervjuu võtta, mille siin järgnevalt avaldame.

Olep: «Milline maalikool tundub sulle kõige lähedasem?»

Vint: «Prantsuse maalikool on mulle võõras, puhas saksa maal samuti. Lähedasemad on hispaanlased, skandinaavlased, jaapanlased.»

«Miks?»

«Minu meelest ei tohi olla ekspressiivsuse ja dekoratiivsuse vastuolu. Selles suhtes on jaapani kunst omamoodi täiuslik. Ka graafika.»

«Mis sa arvad vene nõukogude graafikast?»

«1930. aastatel mõjustasid niisugused meistrid nagu V. Favorski ja A. Kravtšenko, ka teised, tugevasti eesti graafikat. Kuid praegu neil selliseid suuri meistreid ei ole ja tundub, et meie graafika on isegi tugevam.»

«Mis on sinu arvates kunsti funktsioon?»

«Kunst on ühiskonna täiustumise vahend.»

«Kuidas sa suhtud pop-kunsti?»

«Täpselt samuti. Niivõrd, kuivõrd ta on ühiskonna täiustumise vahend, tuleb teda tunnustada. Paljusid elemente, mida praegu kasutab pop-kunst, võis märgata juba kahekümnendate aastate nõukogude kunstis. Võiks isegi öelda, et «pop» ei ole kunst, vaid ka kaasaegne elustiil, mille põhjusteks on urbaniseerumine ja industrialiseerimine ning kõik nendega kaasnevad nähtused. Me saame ju rääkida ka pop-muusikast, pop-rõivastusest, pop-kujundusest jne.»

«Sa loed väga palju kunstialast kirjandust. Kas sa arvad, et see on kunstnikule vajalik?»

«Ei oska öelda, kui palju ta kellelegi vajalik on. Mina ise vajan informatsiooni selleks, et mitte korrata ja et teada oma kohta kunstis.»

«Kes Eesti kunstnikest on sind kõige rohkem mõjutanud?»

«O. Maran ja Ü. Sooster.»

«Keda sa Eesti kunstnikest kõige rohkem hindad?»

«Ülo Soosterit.»

«Kes on väliskunstnikest sind kõige rohkem mõjutanud?»

«Ei oska nagu öeldagi. Iga suur kunstnik on mind mingis suhtes õpetanud. Praegu jälgin näiteks huviga pop-kunsti arengut, huvitavad veel juugend ja Jaapani kunst.»

«Kas sa unenägusid näed?»

«Jah, ja vägagi huvitavaid. Sageli esineb näiteks allakukkuv lennuk, mis plahvatab.»

«Kus sa ise asud, kas lennukis või väljaspool?»

«Ise asun alati väljaspool.»

«Kuhu sa tahaksid sõita, kui see praegu kohe võimalik oleks?»

«Ilmselt Jaapanisse. Viimastel aastatel olen hakanud tundma üha sügavamat huvi jaapani kultuuri vastu. Ja kui ilusad on nende pildid — maastik, Buddha, jaapanlanna peegli ees, jaapanlanna vaatleb kirsiõit, lihtsalt grupp jaapanlannasid või siis kured pilliroos. Väga lihtsad teemad, kuid neis on midagi täiuslikku.»

JAAK OLEP

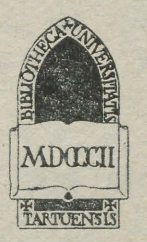

Uut teatmekirjandust

Образование кристаллов. Библиографический указатель.

Ulatuslik bibliograafia kristallide kohta ilmunud kirjandusest aastatel 1945—1968. Sisaldab enam kui 12 000 viidet. On mõeldud teaduslikele ja insener-tehnilistele töötajatele, kes uurivad kristalle. Varustatud autorite, lühendite ja aineregistriga.

Лебин, Б. Д. Цыпкин. Г. А.. Права работника науки. Л.,

Nõukogude Liidus on enam kui 800 tuhat teaduslikku töötajat ja ligikaudu 100 tuhat aspiranti. Nende töö loominguline iseloom eraldab neid juriidiliselt teistest töötajate kategooriatest. Seega ka teadlaste töönormid, administratsioon ja tsiviilõigus erineb enam või vähem üldistest nõukogude õigusnormidest. Kõigile eespool nimetatutele ongi käesoleva raamatu autorid mõelnud. Raamat peaks huvitama ka üliõpilasi, kes edaspidi kavatsevad asuda teaduse teenistusse.

Lexikon der Wirtschaft. Industrie. Berlin, 1970. 904 lk. 5 T — 156.

Näitus ülikooli kunstikabinetis

TRÜ kunstikabinetis (Ülikooli tn. 16) on avatud meie üliõpilaste õppe- ja iseseisvate tööde näitus. Välja on pandud 161 eksponaati kõige mitmekesisemates tehnikates. Kujutava kunsti alasid juhendas Kaljo Põllu, keraamikat Maia Koolberg ja metallehistööd Siiri Nummert.

Näitus on avatud iga päev kl. 12—18 kuni 10. juunini incl. Meeldivat külastamist!

PUHH

O sancta simplicitas!

Elas kord siiras inimene. Rääkis alati seda, mida mõtles. Ja kui midagi ei mõtelnud, siis vaikis. Selline kummaline iseärasus äratas üldist tähelepanu. Meest hakati pidama ületamatuks naljahambaks. Autogrammikütid saatsid teda igal sammul. Arvukad seltsid valisid ta oma auliikmeks. Avameelitsemine muutus suurmoeks. Siis aga levis skandaalne kuuldus, et mehel on tõsi taga. Et mõtleb tõepoolest täpselt nõnda, nagu ütleb. Kui mees sõbralikus vestluses ülemusega selle ebalemata kretiiniks tituleeris, avanesid silmad lõplikult. Austajad pöörasid oma ebajumalale selja. Epigoonid hakkasid iseennast häbenema. Pruut teatas mehele, et nende vahekord oli vaid nali. Sõber, kelle poole ta hingehädas pöördus, levitas tema pihtimusi kui pikantset anekdooti. Arstid ei võtnud tema kurtmisi tervise üle tõsiselt.

Ja ühel heal päeval oli siiras inimene kadunud. Alguses seda isegi ei märgatud. Mõne aja pärast aga hakati tobukesest puudust tundma. Hakati koguni igatsemä ja otsima. Ent asjatult. Aeg-ajalt küll räägiti, et teda olevat siinseal kohatud, kuid teated osutusid ikka ekslikuks. Neid, kes olid teda oma silmaga näinud, jäi ajapikku üha vähemaks. Ainuüksi legendi järgi on kedagi aga väga raske leida. Ometi leidub veel tänapäevalgi elava kujutlusvõimega kaunishingi, kes söandavad väita, et olid hiljuti kohanud siirast inimest.

Ü. RANDVIIR

Massid, tipud, taastumine

Kehakultuuriteaduskonna dekaani A. Vaiksaarega juttu ajades selgusid sportlaste mõned mured ja eesmärgid.

MASSID

Sügisest püütakse teaduskondadevahelise spartakiaad jalgadele aidata. Võistlused, mis võiksid toimuda rektori auhinnale, on eelkõige baaside küsimus. Tulevikus on abi loota Gagarini tänava võimlalt, valmivatelt ujulatelt, «Tööjõureservide» võimlalt. Kilehall peaks endale lähemas tulevikus paarimehe saama.

Et üliõpilased on nüüd ühiselamutesse paigutatud teaduskonniti, siis ei ole võimatu üksteisele külaskäikude ettevõtmine ja pallimängude korraldamine. Ei oleks nii ametlik, küll tooks aga vaheldust. Noored füüsikud treenivad juba salaja.

Talv näitas, et üliõpilane tunneb rõõmu suusatamisest ja suusamatkadest, sellepärast peab nende lootusi õigustama. Tuleval talvel on soov võimaluse korral Tartu—Kääriku matkast osavõtjaile kogu Kääriku kinni panna. See oleks ainuõige ja vajalik.

TOOME

Soomlastel on parkides jooksurajad, rahvast käib jooksmas kui palju. Seal ei kardeta, et loodus kannatab. Tartlasedki saaksid endale Kassi-Toome piirkonda suurepärase raja teha, seda enam, et praegu on hommikusi Tähtveres jooksjaid küll, ka üliõpilasi. Nii et rada oleks vaja, saepuru ikka saaks. Loodusemeestega tuleb küsimust tõemeeli arutada.

TIPUD

Tippsportlastel on suur koormus, see nõuab neile võimaluste korral individuaalplaanide andmist. Meil ülikoolis pole neid üliõpilasi palju, küsimus ise on aga tähtis nii üldsusele kui ka ülikoolile endale. Areng tuleb tagada.

VIGASTUSED

Sport on enesekontroll võimete piiril, samal ajal pole alati pärast treeninguid sooja vett, treeninguruumid on külmad, jalanõud kehvad. Tänapäeva spordis on vajalik kiire taastumine. Uni peaks vähemalt 8—9 tundi kestma, lisaks korrapärane režiim (sealhulgas kaloririkas toit). Taastajaiks on ka puhkus ja saun. Kui ei jõuta taastuda, tulevad vigastused. Noor inimene tunneb end pulbitsevana ja tervena. Arsti peljatakse. Nii kasvavad väikestest ja kiiresti ravitavatest vigastustest tõsised ja kroonilised traumad.

PUHKUS

Pärast treeningut tahab sportlane lõdvestuda, pärast võistlust vaheldust otsida, selleks pole praegu õiget kohta. Sportlastel pole võimalust isekeskis kokku saada. Osal õnnestub see ainult treeninguil, duširuumistki tuleb pooljoostes välja karata, et järgmised sisse mahuksid. Puhke- ja meelelahutusmomendiga klubiline tegevus leevendaks olukorda. Praegu käib spordikultuur küll tükk maad kohvikultuurist taga. See ei tähenda, et viimast takistama peaks hakkama, küll aga tuleks esimest arendada.

Sportlaste klubis (või lihtsalt ruumis) võiks kokku saada, mõtteid vahetada, spordifilme vaadata, lauamänge mängida, kasvõi piljardit. Ajapuudus ei tohiks olla takistuseks. Kindlasti tugevneksid nii ülikooli võistkonnad kui ka kogu sportlasleeri ühtekuuluvustunne.

KOKKUVÕTE

Massi tuleks siiski rohkem ergutada, sealt tulevad ju tipud. Teiseltpoolt on andekatele ülikoolis võimalused edasiarenemiseks antud, treenerite tööd Tartus loetakse heaks.

KÕIGE LÕPUKS

80% sportlastest arvas, et edu on nende endi teha (ankeedi materjal).

U. ESLON

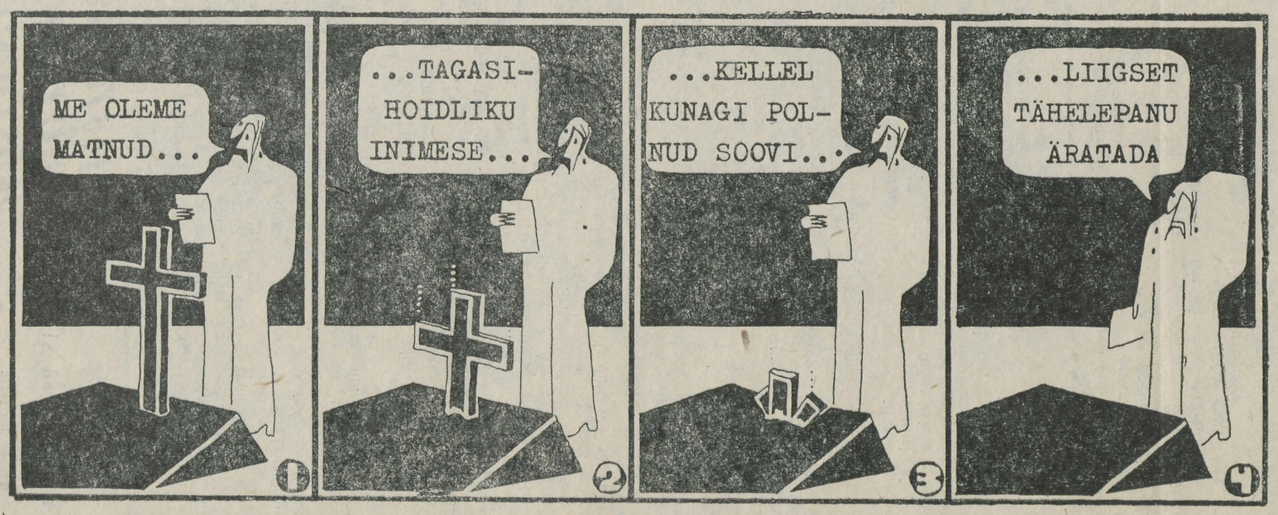

T. KALL.

Suurest võimlemispeost

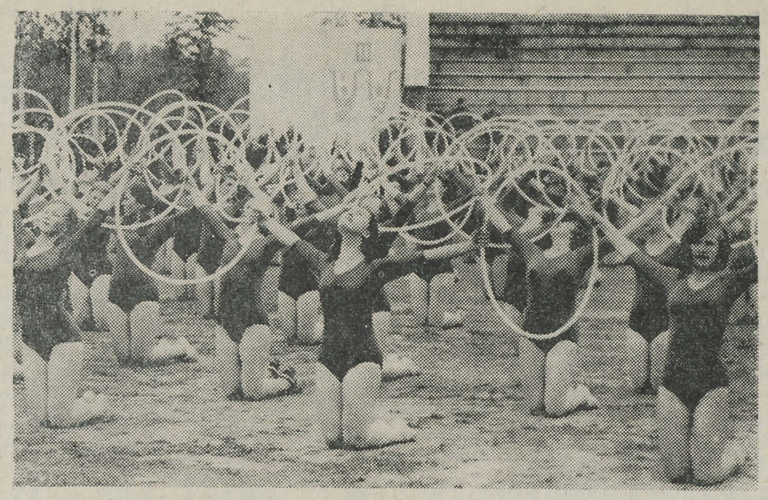

*

23. mai keskpäevaks kogunes külmale ilmale vaatamata tuhandeid pealtvaatajaid jälgima Tartu III spordimängude avapidustusi — suurt võimlemispidu.

RONGKÄIK algas vana «Vanemuise» juurest kell 15. Kõige ees kanti kolmandate spordimängude embleemi ja lippe, seejärel tulid organiseerimiskomitee, veteranid ja meistersportlased. Järgnes ligi 6000 võimlejat. Ligi kilomeetripikkuse rongkäigu lõpetasid kõige suuremate sektsioonide kolonnid — jalgratturid, vibulaskurid, kaasaegse viievõistluse esindajad, vehklejad, käsipallurid, poksijad, sambomaadlejad, lauatennisistid ja aerutajad-sõudjad. Kõige lõpuks tulid, nagu alati, ratsutajad.

LAULUVÄLJAKULE jõudnud kolonnid rivistati üles. Lippu heiskama kutsuti NSV Liidu koondvõistkondade liikmed **Rutt Rehemaa, Ingrid Mägar** ja **Anatoli Krikun.** Avasõna ütles Tartu III spordimängude organiseerimiskomitee esimees, täitevkomitee aseesimees **Fred Oper.** Seejärel pidas tervituskõne **J. Nittim.** Aplausi saatel anti üle **rändpunalipud** 17. kutsekoolile ja «Kalevi» territoriaalnõukogule. Eriti suureks auks meie linnale on aga see, et jälle anti Tartule üle ülevabariigilise kehakultuurialase sotsialistliku võistluse rändpunalipp.

Lauluväljakule sigines vaikus. Ja siis laskus trepist alla mees, tõrvik käes. Jooksis urni juurde ja jäi liikumatult seisma. Läbi rahvamassi käis kohin — Pärnakivi. Kõlas Aadu Regi seatud spordimängude avasignaal ja **Hubert Pärnakivi süütas Tartu III spordimängude tule,** mis põleb 27. juunini. Õhku tõusid õhupallid.

Esinemisõigus anti võimlejatele. Alustasid lasteaiamudilased ja 1.—2. klassi õpilased, kõik ühtlases vormiriietuses, esinemisel saateks põimik populaarsetest lastelauludest. Esinemisjärjekord läks 3.—4. klassi tütarlastele. Neid juhatas **Kadri Laaneloog,** kellele see kava oli eksamitööks. Pealtvaatajad jäid igati rahule, loodetavasti ka eksamineerijad. Tore oli 5.—7. klassi tütarlaste esinemine lintidega. Neid juhendas **Maire Kamarik.** Vaheldust pakkusid 5.—7. ja 9. klassi poisid, kes esitasid harjutuse pinkidega. Samal ajal kui poisid murul esinesid, võtsid laululaval kohad sisse 9.—10. klassi tütarlapsed lehvikutega. See kava, mis mõjus õnnestunult valitud vormiriietuse ja toredate puna-valgete lehvikutega, jäi publikule meelde ka esinemise poolest. Rahvale meeldis väga TRÜ valikrühma meisterlikult esitatud **Reet Kudu** kava «Männike».

Järgmisena esinesid Tartu keskeriõppeasutuste tütarlapsed rõngastega, siis linna spordikooli ja TRÜ spordikooli nooremate rühmade tütarlapsed. Natuke häirivalt mõjus võib-olla esinemine rööbaspuudel, mis kaotas publiku kauguse tõttu ega sobinud hästi võimlemispeo raamidesse. Soojalt võeti vastu TRÜ üldise kehalise ettevalmistuse osakonna naisüliõpilaste kava vimplitega. Kava juhatas autor **Pärja Tiido.** Vaatajaskonna tähelepanu köitsid ka EPA üliõpilaste segarühmade esinejad.

TRÜ sportvõimlemise osakonna naisüliõpilased näitasid väga toredat kava, mille oli seadnud **Einike Naarits.** Järgmisena esines õppeasutuste, käitiste ja asutuste naisrühm, nende järel aga TRÜ iluvõimlemise veteranid.

Peo lõpetasid ülikooli naisvõimlejad. Eelviimasena esines naisvõimlemisosakonna valikrühm, saatemuusikas Villem Kapi «Põhjarannik». Esinemist juhatasid kava autorid **Reet** ja **Ethel Kudu.** See oli üks paremaid ja mõjuvamaid esinemisi üldse, sest esinesid ju kõige paremad.

Suure võimlemispeo lõpuks esitasid TRÜ naisvõimlemise osakonna üliõpilased harjutusi rütmikepikestega. Kava autoriks oli **Lilian Vestre.** Rohkem kui 200 naisüliõpilast esitasid selle harjutuse tõesti hästi. Kahju ainult, et selliseks suureks peoks juhtus nii külm ilm.

Võimlemispeo üldjuhiks oli **Uno Sahva**, muusikakonsultandiks **Uno Järvekülg.**

Tartu III spordimängud on õnnestunult avatud ja nende jätku ei tarvitse kaua oodata. Juba järgmine nädalavahetus kujuneb väga pingeliseks. 29. mail kell 16 algab Tamme staadionil **laste võimlemispidu.** Samal ajal, 29.—30. mail võisteldakse TRÜ staadionil kergejõustikus. Toimub **linnavõistlus Tartu—Tallinn,** 29.—31. maini peetakse EPA spordihoones **«Edasi» karikaturniir** naiste korvpallis.

Pidu jätkub, üliõpilased, löögem kaasa, täitkem märginorme, olgem pealtvaatajate ridades kõigil üritustel.

ENN HALLIK

TRÜ klubis

Laupäeval, 29. mail toimub TRÜ klubis 1970/71 õ.-a. HOOAJA LÕPETAMINE. Algus kell 21.

Tantsime viimast korda sellel kevadel.

*

30. mail kell 14 TRÜ klubis laste kevadpäevade pidu. Kavas tunnistuste kätteandmine ja ettekanded. Pärast seda minnakse koos TRÜ kohvikusse, kus toimub lõpetamine. Lauad ettetellimiseta.

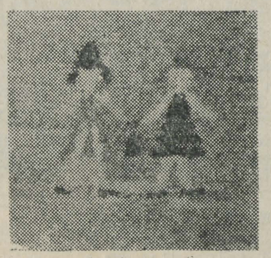

Kodunduse kabinetis

Tänasest on avatud kodunduse kabinetis NÄITUS kella 12—18. Külastage!

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tartu Riiklik Ülikool» («Тартуский государственный университет») г. Tartu Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 3267. MB 05224

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

ACTA DIURNA

Juhan Smuuli ja Friedebert Tuglase mälestuse väärikaks jäädvustamiseks otsustasid EKP Keskkomitee ja ENSV Ministrite Nõukogu muude sammude hulgas asutada Tartu Riiklikus Ülikoolis J. Smuuli ja F. Tuglase stipendiumid, püstitada F. Tuglasele Tartus mälestussammas ja nimetada tema nimega üks Tartus rajatavatest tänavatest.

*

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Presiidium otsustas 24. V k. a. kehtestada vabariigi kõrgemates õppeasutustes korraldatavatel üliõpilaste teaduslike tööde võistlustel paremaks tunnistatud tööde autorite äramärkimiseks järgmised preemiad: 30 esimest preemiat à 50 rbl., 30 teist preemiat à 35 rbl. ja 62 kolmandat preemiat à 25 rbl. Ühiskonnateaduste konkursil paremateks tunnistatud tööde eest on ette nähtud määrata kuus esimest preemiat à 50 rbl., 12 teist preemiat à 35 rbl. ja 18 kolmandat preemiat à 25 rbl. 35 paremate referatiivtööde autoreile on ette nähtud igaühele 15 rubla suurune preemia.

*

EKP TRÜ komitee koosolekul 7. VI kinnitati algorganisatsioonide uued sekretärid, arutati parteielu küsimuste valgustamist ülikooli ajalehes ja täpsustati komitee tööplaani seoses käesoleva õppeaasta lõppemisega ja uue õppeaasta ettevalmistamisega.

*

Samal koosolekul kinnitas komitee Õigusteaduskonna parteiorganisatsiooni otsuse võtta NLKP liikmeks V kursuse üliõpilased Jaan Sootak, Ülo Vijar, Malle Amor, Kertu Vinkel, Rein Sillar ja Leo Urge; Ajaloo-Keeleteaduskonna parteiorganisatsiooni otsuse võtta parteisse defektoloogiaosakonna II k. üliõpilane Tiiu Puik, pedagoogika kateedri õppejõud Jaan Mikk, vene filoloogia V k. üliõpilased Natalja Bursakova ja Valentina Muhhina ning Kehakultuuriteaduskonna parteiorganisatsiooni otsuse võtta NLKP liikmeks kehalise kasvatuse kateedri õpetaja Eva Peebo ja spordimeditsiini kateedri assistent Jaan Pärnat. Liikmekandidaatideks võtmise otsused kinnitati Majandusteaduskonna III k. üliõpilase Vello Peedimaa, Ajaloo-osakonna V kursuse üliõpilase Rein Ruutso, sama osakonna IV kursuse üliõpilaste Neeme Randrüütli ja Erik Lätti osas.

*

Füüsikaosakonna filosoofiaseminari järjekordsel töökoosolekul 25. mail esines prof. F. Klement teemal «Ühiskonna teadusliku tegevuse efektiivsuse tõstmise tingimustest». Ettekanne andis põhjaliku ülevaate teaduslikku tegevust soodustavatest ja häirivatest teguritest ja tõstatas rea aktuaalseid probleeme. Ettekandele järgnes elav diskussioon, mis jätkub seminari raamides ka eeloleval õppeaastal.

Miks just Helga Kurm ehk kaks intervjuud valimiste asjus

«Miks esitas TRÜ kollektiiv oma esindajaks vabariigi kõrgemasse riigivõimu organisse just Helga Kurmi?» — selle küsimusega pöördusime saadikukandidaadi usaldusmeeste V. Haameri ja H. Palametsa poole, kellelt saime kokkuvõttes järgmise vastuse:

Üheksanda viisaastaku paljude probleemide hulgas on üheks keskseimaks üldise keskhariduse sisuline elluviimine. Seepärast on arusaadav, et vabariigi ülemnõukogu vajab saadikuid, kes nii teoreetiliselt kui praktiliselt orienteeruvad kasvatuse ja hariduse valdkonnas, seisavad hea meie koolide ja perekondade huvide eest. Ülikooli ühiskondlike organisatsioonide üksmeelne arvamus oli, et Helga Kurmist sobivamat kandidaati meil praegu ei leidu, ja seda järgmistel kaalutlustel.

Helga Kurm on dotsent, pedagoogikakandidaat, kelle väitekiri kannab pealkirja «Nõukogude Eesti üldhariduslik kooli areng». Ka pärast väitekirja kaitsmist on H. Kurm pidevalt kontaktis olnud kooli rõõmude ja muredega, tunneb üksipulgi üldharidusega seotud küsimusi. Viimastel aastatel on ta tähelepanu koondunud raskestikasvatatavusele, seda eelkõige tüdrukute osas. Kuid ei maksa arvata, nagu oleks talle poiste kasvatamine võõras. Selles osas on tal lisaks teoreetilistele teadmistele lausa kuldaväärt praktilised kogemused, sest kasvatada pingelise töö kõrval üles kolm poega, kes nüüd on kõik leidnud oma elutee ja lõpetanud kõrgema kooli tehnilistel erialadel — see peaks kõnelema ise enda eest.

Helga Kurm on 1937. aastast Tartu linna elanik ja 1941. aastast Tartu Riikliku Ülikooli kollektiivi liige, seega läbi ja lõhki tartlane, kellele on väga südamelähedased meie kodulinna probleemid. Ta teab väga hästi, kust ülikooli king kõige enam pigistab, ja võime olla kindlad, et astub välja selle eest, et *alma mater*'i elamine-olemine tõusuteed läheks.

Helga Kurmil on rikkalikud ühiskondliku töö kogemused. Teda on valitud Tartu linna TSN liikmeks, rahvakohtu kaasistujaks, ülikooli parteikomitee liikmeks, Ametiühingute Üleliidulise Kesknõukogu pleenumi liikmeks — ja igasse ametisse valitud kahel korral. Ka kuus valitsuse autasu kõnelevad tehtud töö kvaliteedist. Kui veel lisada, et H. Kurm on tuntud publitsist, kes nii kirjas kui kõnes valdab veenmisoskust, siis pole kahtlust, et ta on igati õige naine Eesti NSV Ülemnõukogusse.

«Milles te näeksite oma põhilisi ülesandeid ülemnõukogu tulevase saadikuna» — selle küsimuse seadsime juba Helga Kurmile endale. Helga Kurm palus pisut aega mõtlemiseks ja vastas siis:

- Tartu linna koolivõrk on üldiselt hästi välja arendatud, kuid siiski puudub meil kesk-eriõppeasutus neile tehnikahuvilistele noortele, kes pärast 8. klassi lõpetamist sooviksid sellel alal haridusteed jätkata. Seepärast tahaksin hea seista, et Tartu saaks endale eelolevatel aastatel polütehnikumi
- Tartu vajab hädasti uusi lasteaedu ja -päevakodusid, samuti lasteparki. Arvestades meie pingelist tööjõubilanssi, peaksid sellest olema huvitatud kõik kodulinna ettevõtted ja asutused. Kõige otsesemalt puudutab see aga töötavaid emasid, kelle huvide eest tahaksin eriti välja astuda.
- Täiustamist vajab Tartu teenindusvõrk, kus töötajatel, eelkõige aga töötavatel perenaistel kulub ikka veel palju aega, et kõike vajalikku kätte saada. Vähem aega järjekordadele, rohkem kodustele, perekonnale — selline peaks olema eeloleval viisaastakul üks meie eesmärkidest.
- Ja loomulikult on südamel kõrgemate koolidega, eelkõige TRÜga seotud probleemid. Kõik märgid näitavad, et lähematel aastatel saab ülikooli materiaalse baasi loomine tugevad jalad alla. Tahaks igati kaasa aidata, et edasiliikumine selles osas oleks jõudus, et kogu ülikooli kollektiivi töö- ja elutingimused tõepoolest otsustavalt paraneksid.

Kokkuvõtteks võime kinnitada vaid ühte — **MEIE KOLLEKTIIVI LIIGE HELGA KURM ON ENSV ÜLEMNÕUKOGU VÄÄRIKAS SAADIKUKANDIDAAT, KELLE POOLT VÕIB ÜLEHOMME HOMMIKUL KÕHKLEMATA HÄÄLETADA.**

13. VI VALIMA!

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 19 Reedel, 11. juunil 1971. a. XXIII aastakäik

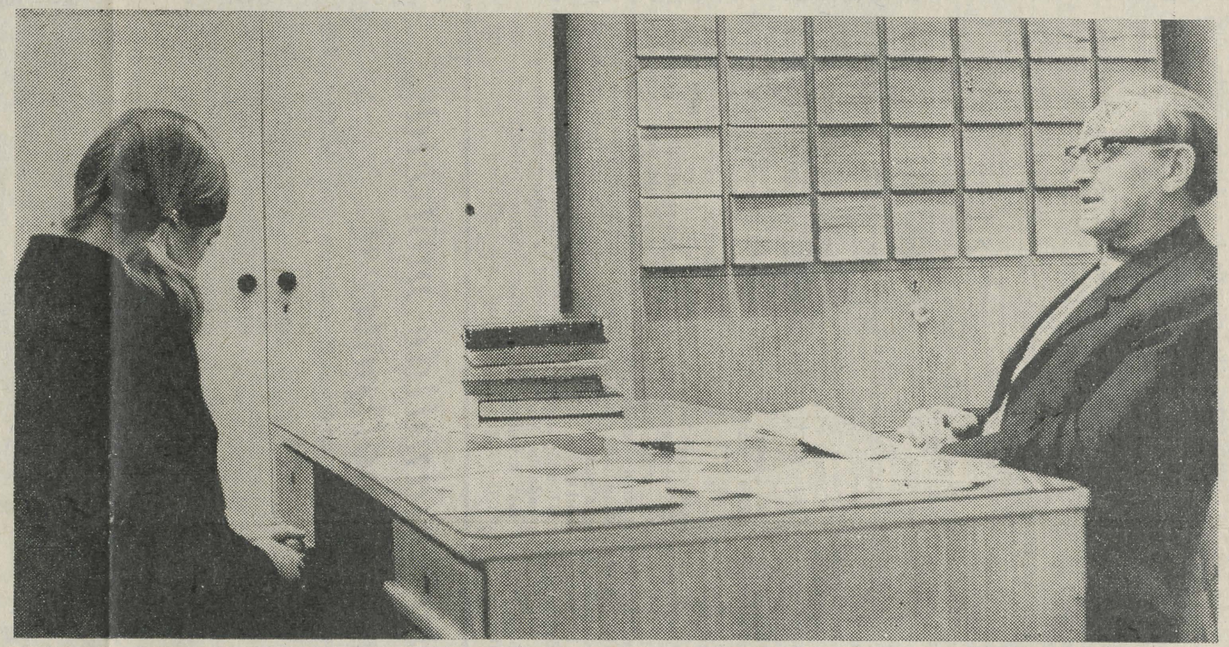

Professori palge ees. B. Kaufmanni foto.

Paari nädala pärast on ülikool lõpetatud

Õigusteaduskond saadab paari nädala pärast juristikohtadele 37 statsionaarse osakonna lõpetajat.

See teaduskond on ainuke, kes nõuab oma diplomandidelt lisaks diplomitööle veel kolme riigieksami sooritamist.

Diplomitööde kaitsmine toimus juba 24.—26. mail.

Halduseriala lõpetajate hulgas tunnistati tugevaimaks **Hulda Sauksi** diplomitöö «Seadusandliku tehnika ja süstematiseerimise küsimusi Nõukogude õigustes» dots. J. Ananjeva juhendamisel. H. Sauks analüüsib õiguse sisu ja vormi probleeme, nõukogude riigi õigusloova tegevuse printsiipe ja seadusandluse täiustamist. Huvitavaim on osa, milles autor räägib nõuetest seadusandlikule tehnikale ja selle mõistest. Paljud meie teadlased peavad seadusandlikku tehnikat vaid tehniliste võtete kogumiks normatiivaktide koostamisel ja eitavad tema teaduslikku ning normiloomise sisulisi küsimusi käsitlevat külge.

H. Sauksi töös käsitletud teema on viimasel aastakümnel olnud eriti aktuaalne seoses nõukogude seadusandluse kiire arenguga. Tekivad üha uued suhted ja probleemid, mida on vaja õiguslikult reguleerida, samuti on tarvis õigusnorme asendada uutega. Uute seadusandlike aktide väliatöötamine on aga väga keerukas ja vastutusrikas töö, mille käigus tekib mitmesuguseid nii teoreetilisi kui ka praktilisi probleeme, mida seni on teadlaste poolt üsna tagasihoidlikult käsitletud. H. Sauks on üsna julgelt analüüsinud mitmete autorite seisukohti, esitanud omalt poolt terve rea huvitavalt põhjendatud kontseptsioone nii seadusandlike aktide sisu kui ka seadusandliku tehnika kohta.

Tsiviilõiguse eriala töödest olid huvipakkuvamad kolhoosiõiguse alased tööd **Malle Amorilt, Liivia Hirvelt, Eesi Tombakult** ja **Arvo Rodilt.** Nende juhendajaks oli prof. V. Kelder.

Kriminaalõiguse eriala lõpetaja **Anne Talp** kirjutas oma diplomitöö teemal «Alaealise õiguserikkuja isiksuse väljaselgitamisest nõukogude kriminaalprotsessis». Töös uuritud asjaoludel on suur praktiline tähtsus alaealiste õiguserikkumise ja kuritegevuse vastases võitluses, kuna alaealise isiksuse väljaselgitamise täiuslikkusest sõltub oluliselt temale õige ühiskondliku mõjutamise vahendi või kõige otstarbekama kriminaalkaristuse määramine. Praktikas esineb sel alal veel küllalt puudusi.

Tänaseks on peatsed juristid teinud juba 2 riigieksamit: poliitilisest ökonoomiast ning riigi ja õiguse teooriast. Rahuldavaid hindeid saadi vähe, enamik teadmisi peeti headeks. «Väga heale» vastasid mõlemal eksamil H. Sauks, E. Levina, E. Rahumaa jt. Es seisab veel erialaeksam ja pidulik aktus 22. juunil kell 15.

H. SAAREND

Prorektor J. Tammeorg: Leningradis arutati ÜTÜ probleeme

Möödunud nädalal toimus Leningradis üliõpilaste teadusliku töö üleliidulise nõukogu pleenum. Ettekandega kõrgemate koolide teaduslikust tööst 8. viisaastakul ja NLKP 24. kongressi direktiivide realiseerimise ülesannetest esines KHM teaduse ja tehnika nõukogu esimehe asetäitja V. Malošuk. Üliõpilaste teadusliku töö ülesannetest 9. viisaastakul rääkis üleliidulise nõukogu esimees Baumani-nimelise Moskva kõrgema tehnilise õppeasutuse rektor G. Nikolajev. Pleenumil tutvuti mitmete Leningradi õppeasutuste üliõpilaste teadusliku tööga ja kuulati ära Aserbaidžaani ja Eesti NSV üliõpilaste teaduslike ühingute vabariikliku nõukogu töö aruanded. Ettekandega Eesti NSV üliõpilaste teaduslikust tööst esines vabariikliku nõukogu esimees TRÜ teadusala prorektor J. Tammeorg. Eesti NSV üliõpilaste teadusliku töö olukord ja vabariikliku nõukogu töö kiideti heaks.

Keskse koha pleenumil arutatud küsimustest moodustasid 9. viisaastaku ülesannete täitmiseks väljakuulutatud kaheaastase üliõpilaste teadusliku töö ülevaatuse küsimused. Konkursil-ülevaatusel selgitatakse üliõpilaste teadusliku tegevuse osas parim ring, kateeder, teaduskond, õppeasutus, vabariik. Ülevaatus-konkurss peab näitama, millises allüksuses kahe aasta jooksul töö kõige rohkem paraneb. Konkursi tingimused saadetakse neil päevil õppeasutustesse. Meie vabariigil on rikkalikud kogemused konkursside läbiviimisel, seda märgiti ka pleenumil. See loob suured eeldused uuel konkursil-ülevaatusel juhtivale kohale pürgimiseks. Kõik sõltub nüüd ainult üliõpilaste ja õppejõudude heast tahtest. Ja kes ei tahaks kaasa aidata 9. viisaastaku ülesannete täitmisele!

Joon alla!

Ajaloo-Keeleteaduskonna kommunistid tulid maikuu lõpul kokku, et tõmmata joon alla mööduval õppeaastal tehtule, anda hinnang senise parteibüroo tööle ning valida uus büroo. Küllaltki elava arutelu aluseks sai parteibüroo sekretäri B. Nedzvetski lühike, kuid sisukas aruanne.

Kuigi teaduskond pidi töötama teises vahetuses, ei mõjunud see pidurdavalt õppeedukusele, mis kogu ni mõnevõrra tõusis. Paraku võis täheldada nii õppejõudude kui üliõpilaste osas mõningat õppetöö osatähtsuse alahindamist. Vaikne lootus: «Küllap eksamiks teen aine selgeks!» või «Küllap eksamil võtan nad rangelt vahele!» ei taga sügavaid ja püsivaid teadmisi. Väga oluline on õppetöö regulaarne rütm, mida kevadel hakkasid aga tublisti häirima mitmed massüritused.

Täiesti rahule ei jäädud aruandes ÜTÜ töö ja üliõpilaste kunstilise isetegevuse parteilise juhtimisega. See-eest kanti aktiva poolele enamiku teoreetiliste seminaride tegevus, üliõpilaspäevade õnnestumine, sõjalis-patriootilise kasvatustöö elavnemine, sisulise omavalitsuse juurdumine ühiselamutes ja sidemete tugevnemine komsomoliorganisatsiooniga (esimest aastat töötas teaduskonna komsomolibüroo).

Siseorganisatsioonilise töö osas said kriitikat need kommunistid, kes kippusid sageli puuduma parteikoosolekutelt. Organisatsiooni kasvuga (11 NLKP liikmekandidaati vastu võetud) jäädi üldiselt rahule, seda aga eelkõige tänu ajaloo ja vene filoloogia parteigruppide tööle.

Aruandja märkis, et EKP TRÜ komitee on aruandeperioodil aktiivsemalt juhtinud teaduskonna organisatsiooni tegevust, kuid juhtimise metoodika osas jäi mõndagi veel vajaka. Osa korraldusi anti viimasel hetkel, mistõttu nende täitmine kippus paratamatult jääma formaalseks.

(Järg lk. 3)

Ülikooli KOMSOMOLI ettevõtmisi

Möödunud aastal jätkasime ülikooli komsomoliorganisatsioonis mitmete probleemide ja ettevõtmiste edasiarendamist ja lõpuleviimist. On neid ju real aastail küllalt palju tõstatatud.

Jätkus ÜLKNÜ 16. kongressi otsuste elluviimine, uusi ülesandeid seadsid ÜLKNÜ KK III ja IV pleenum. Viie järgneva tegevusaasta plaanid selgusid NKLP XXIV kongressil.

Tundub, et olulisemaks tööks oli omavalitsuse põhimõtete ja projektide elluviimine. Läks aega mis läks, aga nüüd on siis üliõpilaste omavalitsuse küsimused saanud rektoraadi ja dekanaatide toetuse ning seaduse jõu. Kergemeelne oleks loota, et ainult seaduse jõud muudab põhimõtted reaalseuseks. Omavalitsuse mitmete probleemidega peame töötama aastaid, kuni nad muutuvad meie elu loomulikeks osadeks. Aasta tõestas, et ühiselamute teaduskonniti jaotamine oli õigustatud samm. Olukorra positiivsust on üliõpilased ise tunda saanud (kasvõi kõige lihtsam — konspekti laenamine), kergem oli komsomolibüroodel ja ühiselamu nõukogudel tööd korraldada. Palju on ühiselamuis korra loomiseks ära teha veel füüsikutel-keemikutel, kehakultuurlastel jt. Kevadel kinnitati rektori poolt uued ühiselamu sisekorra eeskirjad. Sügisel tuleks alustada nende tundmaõppimist ja täitmist. Uuendusi on mitmeid.

Rektorifondi jaotamine oli esimest korda teaduskondade sekretäride otsustada. Alguse kohta tuldi toime rahuldavalt. Kogemusi edaspidiseks kogunes kindlasti igal sekretäril. Jaotamisega polnud kõik korras Füüsika-Keemiateaduskonnas. Sügisel tuleks luua teaduskonna komsomolibüroo, kes võtaks nimetatud töö koordineerimise enda peale. Omavalitsus on jõudnud ülikoolist Eesti Üliõpilasnõukogu vahendusel ka teistesse kõrgematesse koolidesse.

Leninlik arvestus toimus põhiliselt samades vormides kui möödunud aastal. Komsomolikomitee poolt andsime teaduskondadele suuremad vabadused arvestuse korraldamiseks. Arvestuse ja atesteerimise sisukamaks muutmist pidurdasid tõeliste hindamiskriteeriumide puudumine, mõnede komsomoligruppide endi formaalne suhtumine arvestusse ja asjaolu, et põhjalikult läbiviidud atesteerimine võtab nii komsomoli- kui ka parteiaktiivilt palju aega.

Kõige positiivse kõrval oli sel aastal palju kriitilisi märkusi arvestuse aadressil ka teaduskondade parteikoosolekutel.

Nimetatud probleemid tõstatasime ka ELKNÜ KK pleenumil. Soovitasime kaaluda võimalust viia atesteerimist kõrgemas koolis läbi kaks korda stuudiumi jooksul. Meie ettepanekusse suhtuti hästi.

Korrektselt, sisukalt ja lõbusalt möödusid Tartu VI üliõpilaspäevad ja üliõpilaste kevadpidu Vorbusel. Kuigi ilmataat just kevadpeo nädalavahetuse külmaks tegi, jätkus tõelist tudengite lusti ja ühtsustunnet, tänu muidugi «Kuubi ja Kera» rühmale ja väikesele programmile. «Caligulas» esinenud teaduskondade estraadigrupid võiksid nii «Kuubilt ja Keralt» kui ka «Amoreselt» õppida töökust ja asjasse tõsist suhtumist.

Võib öelda, et sel aastal oli igal nädalavahetusel ülikoolis suures valikus mitmesuguseid üritusi: klubis kolmel nädalalõpuõhtul loengud, kohtumised, kohvikuõhtud jne. Tekkis isegi oht, et sellest suurest valikust ei vali üliõpilane midagi. Järgmisel aastal peaks loengulist tööd kursuste lõikes enam diferentseerima. Alustasime neljapäevaste jututubadega, õiget hoogu nagu veel sisse ei saanud. Järgneval sügisel jätkame ka loengusarjaga «Akadeemia».

Aitasime kaasa ühiselamu ehitusel, Maarjamõisa viimistlemisel ja mõnel muulgi kiiret abi vajaval ehitusel. Aidata tuleb nähtavasti veel mitmel järgneval aastal — ülikooli väljaehitamine alles algab.

Laiendasime sidemeid sotsialismileeri maadega. Esimest korda oli külas grupp üliõpilasi õppe-eesmärkidel — Poola sotsioloogе võtsid vastu meie psühholoogiaüliõpilased. Vastukülaskäik saab teoks oktoobris. Külla on meid kutsunud Sofia ülikool, käisime Debreceni ülikoolis, sõprust sõlmivad saksa filoloogid ja majandusüliõpilased.

Hästi töötas Interklubi T. Kolditsa eestvedamisel. Töötati nii sisse- kui väljapoole. Mitmeid õnnestunud üritusi viis läbi ideoloogiasektsioon (T. Kuldsepp, V. Peedimaa). Kohtuti NAK-iga, räägiti mitmete noorsoo- ja kirjandusprobleemide üle.

Suured plaanid on meil seoses IV üleliidulise ühiskonnateaduste konkursiga. Sel aastal peaks tunduvalt suurenema üliõpilaste arv, kel on valminud referatiivsed või võistlustööd. On muidugi selge, et suur hulk töid ei näita alati veel tõeliselt põhjalikku tööd ühiskonnateaduste uurimisel.

Etteheiteid tehti komsomolile sporditöö unarusse jätmise eest. Ülikooli Õpetatud Nõukogu kavandas selles suunas rea ülesandeid. Vähe võtavad komsomoliesindajad osa teaduskondade õpetatud nõukogude tööst, mõnes teaduskonnas on komsorgide side dekanaatidega nõrk. Kõiki neid kriitilisi märkusi tuleb meil sügissemestril tõsiselt läbi arutada.

Septembris tuleb korraldada aruandlus- ja valimiskoosolekud nendes teaduskondades, kus kevadel neid ei toimunud. Oktoobri alguses aga peame konverentsi, kus kõik nimetatud probleemid kindlasti tõsisema arutluse objektiks saavad.

Komsomolikomitee soovib kõigile üliõpilastele jõudu eksamite sooritamiseks ja meeldivat suvepuhkust!

M. KUBO,
ELKNÜ TRÜ komitee sekretär

Tänaste diplomandide mõtteid lõppevast koolipõlvest

ÜLIKOOLI AJALEHE TOIMETUS KÜSIS

- Kuivõrd meeldejääv ja Sinu ootustele vastav oli esimene koolipäev ja esimene loeng ülikoolis?
- Kui palju aega jätkus iseseisvaks tööks oma erialal loengute kuulamise-üleskirjutamise, ühiskondliku töö, meelelahutuse ja üldise silmaringi laiendamise jadas?
- Kas kitsamale erialale spetsialiseerumise «eelõhtul» tundsid ennast küllalt otsustusvõimelisena ja küllalt veendununa?
- Sinu tulevane töökoht. Milline on sealne kollektiiv?
- Lõpeb pikk koolipõlv. Võid Sa nüüd öelda, kas Sinu põhimõtted, hoiak, ümbritseva elu (eriala, suhted kaasinimestega, sündmused poliitikas ja kultuurielus) mõistmise kriteeriumid on välja kujunenud? Kas tunnetad, et ülikool on Sulle selles osas vajalikku tuge andnud?

Biokeemiale spetsialiseerunud bioloogiaosakonna lõpetajad MIHKEL ZILMER ja JÜRI KASK

● *See kõige esimene koolipäev, kui ema käe kõrval kooli läksime, on hästi meeles. Aga esimesest päevast, esimesest loengust ülikoolis mingit erutavat muljet säilinud pole.*

Esimene loeng ülikoolis peaks olema teistviisi korraldatud kui praegu. See loeng ei pruugiks olla traditsiooniline. Teaduskonna autoriteetseim õppejõud võiks tutvustada vastsetele tudengitele lähemalt ülikooli, antud teaduskonda, või peaks loeng olema valitud erialalt, mitte aga üldainest.

Aktusest ongi meil peamiselt meeles auväärse prof. Auli esinemine, eelkõige mulje professori isikust.

● *Esimesel ja teisel kursusel olid päevad pikad ja kui tahtsid korralikult loengutel käia, siis iseseisvaks tööks erialal aega ei jätkunudki. Noore inimese võimed on ka siiski piiratud. Ja vaevalt esimesel kursusel keegi nii väga teadust teebki.*

Üldained, mida meil oli küllalt palju, tulid silmaringile kindlasti kasuks, aga aega iseseisvaks tööks jätsid napilt.

Pärast spetsialiseerumist II kursuse kevadel õppekoormus muutus. Nüüd oli enam aega ning võimalust omal käel erialaga tegelda.

Normaalne üliõpilane pole meie meelest ainult õppur ja teadusetegija. Sellisel juhul on ta liiga kuiv ja ühekülgne. Elust tuleb aktiivselt osa võtta. Pealegi on inimesele aeg-ajalt vaja lõdvestust jõudude mobiliseerimiseks. Tundub, et ka vanemate teadlaste seast hinnatakse rohkem neid, kes pole ainult oma kitsa eriala külge klammerdunud, vaid omavad ka muid huvisid, ühesõnaga — on mitmekülgsed.

Endas vastava tüübi väljaarendamise aeg on aga just ülikooli aeg.

● *Kui juba valid kitsama eriala, siis pead enesestmõistetavalt olema otsustusvõimeline ja veendunud.*

Esimesel kursusel oli meile selge ainult see, et mõnd klassikalist haru bioloogiast ei vali. Otsus küpses teisel kursusel, kui loeti üldbiokeemiat. Enne seda teadsime biokeemiast minimaalselt. Mis nüüd valikusse puutub, siis igasuguse kitsa eriala valikul ei tule kõne alla mingisugune «võib-olla», sest selline konkreetne spetsialiseerumine nõuab algteadmisi, kindlat teoreetilist baasi.

Niisiis spetsialiseerumise «eelõhtul» meil kõhklemist ega kaksipidi mõtlemist polnud.

● *Paljudel juhtudel ei teata enne lõpetamist kindlalt oma tulevast töökohta, see saadakse teada veidi aega enne kohalemääramist või selle päeval. Sellest on kahju, sest nii ei saa oma edaspidist uurimistööd seostada kursusetöödes ja diplomitöös tehtuga. Tekib teatud pidurdus. Diplomitöö on tehtud ühel teemal, mille dikteeris kateedri temaatika. Lõpetamisega on ka antud probleemile kriips peale tõmmatud. Kohale minnes tuleb alustada otsast sealsete täiesti spetsiifiliste ja uute probleemide ja metoodikaga.*

Töö pärast ülikooli lõpetamist võiks aga olla orgaaniliseks jätkuks ülikoolis tehtule (see on muidugi mõeldav juhul, kui tulevaseks töökohaks on uurimisasutus, mitte praktiline töökoht). Seepärast võiks üliõpilane oma tulevast töökohta teada vähemalt üks aasta enne lõpetamist ja oleks hea, kui saaks teha kõik praktikumid, ka diplomitöö, konkreetse töökoha probleemidest lähtudes.

● *Meie arvates pole niisugune asi võimalikki, et ülikooli lõpetanud (lõpetava) noore spetsialisti suhtumised ja hoiakud veel välja kujunenud pole. Eriti näib küsimus mitte omal kohal olevat eriala suhtes. Ülikooli lõpuks ollakse veendunud kas oma valiku õigsuses või vääruses, suhtumine on välja kujunenud igal juhul.*

Meile on ülikool palju lisanud inimese-looduse vahekorra mõistmisele.

Seisukohad poliitikasündmuste ja kultuurielu suhtes olid enam-vähem välja kujunenud juba enne ülikooli.

Ülikool võiks üliõpilastes rohkem arendada kaasinimestega suhtlemise oskust, juhiomadusi, organiseerimisoskust. Meie arvates peaks kõigis teaduskondades loetama esteetika-, loogika- ja psühholoogiakursust.

Jutuajamise pani kirja
H. RAHUOJA

Eesti NSV kõrgema ja keskerihariduse ministri käskkirjast 28 V 1971

17. mail 1971. a. viidi minu esimese asetäitja sm. H. I. Peremehe ja rühma ministeeriumi töötajate poolt läbi staabiõppused Tööpunalipu ordenit kandva Tartu Riikliku Ülikooli juhtiva koosseisuga.

Õppuste teema: «Tsiviilkaitse objekti ülema ja staabi töö isikulise koosseisu kaitsmisel vaenlase rünnaku ohu tekkimisel. Õppeprotsessi organiseerimine väljaspool linna asuvas rajoonis pärast evakueerimist.»

Käsin:

● Hinne, mille määras kindlaks minu esimene asetäitja, on «väga hea».

● Märgin ära ülikooli rektori Arnold Viktori p. Koobi suurt ja eesmärgipärast tööd ülikooli tsiviilkaitsealase valmisoleku taseme tõstmisel.

● Tsiviilkaitse staabi ülemale I. Soboleville avaldada tänu ja premeerida rahaliselt ülikooli juhtiva koosseisu hea tsiviilkaitsealase ettevalmistuse eest läbiviidud staabiõppusteks ja tehtud tähelepanuväärse töö eest tsiviilkaitsealase valmisoleku taseme tõstmisel.

● Tehtud suure töö eest tsiviilkaitse organiseerimisel teaduskondades ja eeskujuliku isikliku ettevalmistuse eest avaldada kiitust:

R. Tanile — õppeosakonna ülemale;
A. Rõõmusoksale — Bioloogia-Geograafiateaduskonna dekaanile;
J. Lembrale — Füüsika-Keemiateaduskonna dekaanile;
V. Krinalile — Majandusteaduskonna dekaanile;
M. Kullile — Arstiteaduskonna prodekaanile;
L. Eringsonile — Ajaloo-Keeleteaduskonna prodekaanile;
U. Nõmmele — eksperimentaalfüüsika kateedri dotsendile;

E. SCHMIDT, minister

K. RINK,
tsiviilkaitse staabi ülem,
ministri asetäitja

17. mail organiseeriti ülikoolis rühma Kõrgma ja Kesk-eriharidus Ministeeriumi töötajate poolt tsiviilkaitse staabi õppused ülikooli juhtkonnale. Õppusi juhatas ministri esimene asetäitja H. Peremees. Need õppused olid viimaseks etapiks kogu ülikooli isikulise koosseisu tsiviilkaitsealases töös. Sellele oli eelnenud ülikooli tsiviilkaitseorganite suur ja keerukas töö ning tõsine õppimine möödunud õppeaasta jooksul.

Meeldiv on märkida ülikooli juhtiva koosseisu head ettevalmistust ja ülikooli tsiviilkaitse dokumentide tundmist.

Väga hea — sellise hinde andis õppuste juht H. Peremees. See hinne osutab suurele ja tõsisele tööle, mida ülikoolis on teinud dekanaadid, tsiviilkaitse staap ja ülikooli juhtivad organid. Parimad tõsteti esile ministri käskkirjas.

Tehes kokkuvõtteid möödunud õppeaastal tehtud tööst tsiviilkaitse süsteemis, tuleb märkida järgmisi positiivseid momente:

● Ülikooli kõik töötajad ja teenistujad tegid läbi 8-tunnise õppuse «Elanikkonna üldine tsiviilkaitsealane ettevalmistus». Pärast õppust sooritati arvestus. Anti välja tunnistused.

Head tulemused!

● Täielikult on lõppenud komandöride, sanitaarsalkade ja -postide, luuregruppide ja mõnede teiste üksuste formeerimine. Peab märkima sanitaarsalkade ja sanitaarpostide ettevalmistuse paranemist, milles on suuri teeneid tsiviilkaitse staabi ülema asetäitjal A. Aldil ja Punase Risti komitee liikmel A. Kaarmal, samuti Arstiteaduskonna õppejõududel, kes sanitaarsalku ja -poste õpetasid. Ülikoolisisesel sanitaarsalkade võistlusel saavutas esikoha Majandusteaduskond (salga komandör S. Niklus, õppejõud J. Seeder). Sanitaarpostide hulgas oli kõige parema ettevalmistusega Leningradi mnt. ühiselamu sanitaarpost (H. Pagi, M. Kongo, A. Pihlak, P. Kuningas, K. Roosipuu, M.

(Järg lk. 3)

ÜTÜ kasvandik Kalju Põder meditsiinidokroriks

Kalju Põder on sündinud 1932. a. Viljandi rajoonis Kärstnas põllupidajate pojana. Viljandi II Keskkooli lõpetas ta 1951. a., mille järel alustas õpinguid TRÜ Arstiteaduskonna raviosakonnas, lõpetades selle 1957. a. Pärast ülikooli lõpetamist asus tööle kirurgina Tartu Linna Kliinilise Haigla haavaosakonda. 1963. a. sügisel valiti ta konkursi teel TRÜ teaduskonnakirurgia kateedri assistendi kohale, kus töötas 1968. a., mil valiti sama kateedri dotsendiks.

Kalju Põdra esimeste vagude ajamine teadusepõllul algas juba üliõpilaspõlves. Ta oli ka innukas Arstiteaduskonna ÜTÜ juhendav õppejõud.

1963. a. kaitses K. Põder kandidaadiväitekirja «Mitmesugustel meetoditel konserveeritud perifeersete arterite homotransplantatsiooni tulemustest (eksperimentaalne uurimus)». 26. mail 1971. a. seisis ta juba rahvast tulvil aulas pidulikus kõnetoolis doktoriväitekirja «Aordi ja niudearterite taastavatest operatsioonidest» kaitsmas. Töö konsultandiks oli NSVL Meditsiiniakadeemia prof. A. N. Filatov, oponeerisid NSVL Meditsiiniakadeemia Organite ja Kudede Transplantatsiooni Instituudi teadusala prorektor meditsiinidoktor prof. I. A. Belitšenko, NSVL Meditsiiniakadeemia Südame Veresoonte Kirurgia Instituudi veresoonte kirurgia osakonna juhataja meditsiinidoktor prof. A. V. Pokrovski (saatis kirjaliku arvamuse), TRÜ üldkirurgia kateedri juhataja meditsiinidoktor prof. A. Rulli ja meditsiinidoktor prof. L. Pokk.

K. Põdra aastaid kestnud uurimus koosneb kahest köitest ja käsitleb veresoonte kirurgia üht aktuaalsemat probleemi — sobiva plastilise materjali leidmist ja kaasajal kasutatavate veresoonte proteeside konstruktsiooni täiustamist. Töö kliinilises osas, mis oli korraldatud 125 haigel Tartu Linna Kliinilise Haigla veresoonte kirurgia osakonnas ajavahemikul 1962.—1968. a., kontrolliti veresoonte rekonstruktiivsete operatsioonide kaugtulemusi ja anti kriitiline hinnang siiani kasutatavatele plastilistele materjalidele. Töö eksperimentaalne osa (katseid on tehtud 202 katseloomal, koeral) sai oponentide poolt eriti kõrge hinnangu osaliseks. K. Põder on välja töötanud printsipiaalselt uue veresoone proteesi liigi, kus on kasutatud kõrge poorsusega sünteetilist veresoone proteesi, mille sisekest on vooderdatud bioloogilise koega — veeniga. Selliste kombineeritud veresoonte transplantaatide põhjalik eksperimentaalne uurimine näitas, et nimetatud proteeside kasutamisel esineb hilistüsistusi tunduvalt vähem. Niisuguste transplantaatide sisekest jääb siledaks ja tromboseerumisi esineb tunduvalt vähem kui seni kasutatud proteesides.

Kalju Põdra teaduslike tööde nimekirjas seisab 102 erialast artiklit, millistest doktoriväitekirja ainetel on trükis ilmunud 74.

J. MAAROOS

Võistlesid sanitaarsalgad ja -postid

Maikuus olid TRÜ sanitaarsalgad ja -postid võistlustules. Näidati oskusi luumurdude lahastamisel, verejooksu peatamisel, haavade sidumisel ja kannatanu ründekoldest väljakandmisel. Tuli vastata ka teoreetilistele küsimustele meditsiinilise esmaabi, haigete põetamise ja nakkushaiguste profülaktika alalt.

Praegu on ülikoolis 14 sanitaarsalka, kuhu kuulub ligikaudu 350 üliõpilast, ja 30 sanitaarposti, millest 20 on formeeritud üliõpilastest ja 10 teenistujatest.

12. mail peeti ülikoolisisesed sanitaarsalkade võistlused. Võistles 8 salka, puuduliku koosseisu tõttu diskvalifitseeriti 2 salka (Matemaatikateaduskonna salk nr. 10, ja Füüsika-Keemiateaduskonna salk nr. 11). 4 TRÜ sanitaarsalka, kes demonstreerisid edukalt oma oskusi üleliidulisel eksperimentaalõppusel 16. aprillil Tartus, olid ülikoolisisestest võistlustest vabastatud. Viimastel tuli võitjaks Majandusteaduskonna sanitaarsalk (komandör S. Niklus), keda õpetas dr. J. Seeder. Teine koht kuulus Kehakultuuriteaduskonna sanitaarsalgale, kes samuti näitas häid teadmisi, ja kolmas Matemaatikateaduskonna salgale nr. 9 (salkade komandörid vastavalt A. Okk ja E. Aadusoo, lektorid dr. E. Kivivare ja dr. T. Sulling).

Ülelinnalistest sanitaarsalkade võistlustest 18.—19. mail võttis osa üks TRÜ Majandusteaduskonna salk. Kõrgematest koolidest saavutas paremaid näitajaid TRÜ salk, kuid keskeriõppeasutuste arvestuses tuli tal leppida neljanda kohaga. Eespool olid Tartu Pedagoogiline Kool, Meditsiinikool ja Kutsekool nr. 17. Võistluse tulemused näitasid, et TRÜ-s sanitaarsalkade väljaõpetamisel pole veel tehtud kaugeltki kõik ja et püsiva edu saavutamiseks tuleb veel tõhusalt töötada.

Ülelinnaliste sanitaarsalkade võistluste aeg on tavaliselt kokku langenud arvestuste kõrgperioodi ja algava eksamisessiooniga, mis aga raskendab üliõpilaste kaasahaaramist sellest üritusest. Võib-olla peaksid ülelinnaliste sanitaarsalkade võistluste organiseerijad (Tartu Linna Tsiviilkaitse Staap ja Punase Risti Linnakomitee) tulevikus kaaluma võimalust korraldada vastav üritus paar nädalat varem.

Ülelinnalised sanitaarpostide võistlused toimusid 4.—5. mail (vastavad ülikoolisisesed võistlused leidsid veel aset aprillikuus). Üldse võttis neist osa 116 sanitaarposti, TRÜ-st neli: Leningradi mnt. ühiselamu 3 sanitaarposti ja analüütilise keemia kateedri sanitaarpost, kes kõik tulid esimese kümne hulka, saavutades kuuenda, kaheksanda, üheksanda ja kümnenda koha. Kõrgematest koolidest loovutati seekord esikoht EPA punaristlastele. Tahaks loota, et tuleval aastal oleksid edukamad nii TRÜ sanitaarsalgad kui ka -postid.

M. LÕVI,
TRÜ PRS-i algorganisatsiooni esimees

Head tulemused!

(Algus 2. lk.)

Pärnpuu, T. Eichelmann, E. Sisask). Suurt vaeva oli siin näinud V kursuse üliõpilane L. Piir.

Õppeaasta on möödas ja üliõpilased, kellel oli tsiviilkaitse või reserv-meditsiiniõdede kursus, sooritavad praegu neid eksameid hästi.

Peamine ülesanne 1970/71. õppeaastale, mille püstitas ülikooli rektor, — kogu koosseisu ettevalmistamine kaitseks massilise hävitamise relvade eest — on täidetud.

Aga rääkides möödunud õppeaasta positiivsetest tulemustest, peab ära näitama ka puudused, mis teatud määral kisuvad alla üldisi häid tulemusi. Mitte kõigis ülikooli kateedrites ja allasutustes ei toimunud õppused tööliste ja teenistujatega vajalikul tasemel. Mõnes kohas vabastati neist õppustest põhjendamatult, aga Kehakultuuriteaduskonnas unustati üldse Kääriku spordibaasi töölised.

Ebanormaalne on ka see, et sanitaarsalkade ja sanitaarpostide ettevalmistamine, mida organiseeris TRÜ Punase Risti Ühing, algas suure hilinemisega ja lõpumomendiks ei saanud sanitaarsalkade ja -postide isikuline koosseis vajalikku praktilist treeningut, mis muidugi avaldas mõju võistluse tulemustele.

Juhtiva koosseisu õppustel ja tsiviilkaitse ürituste plaani koostamisel ei pööratud küllaldaselt tähelepanu juhtiva koosseisu keskmisele lülile — kateedrite, laboratooriumide ja töökodade juhatajatele ning allasutuste ülematele — tsiviilkaitse ürituste peamistele korraldajatele.

Neid puudusi peab tingimata arvestama ja need tuleb parandada eelseisval, s. o. 1971/72. õppeaastal. Samuti on vajalik, et järgmise aasta tsiviilkaitse üritustest võtaksid aktiivselt osa komsomoli, ametiühingu- ja ALMAVÜ organisatsioon ning Punase Risti ühingu komitee, kelle aktiivse abita ei saa õnnestuda tsiviilkaitsealane töö.

I. SOBOLEV,
TRÜ tsiviilkaitse staabi ülem

Joon alla!

(Algus lk. 2)

Sõnavõtud koondusid põhiliselt kolme probleemi ümber:

- **kuidas edaspidi säilitada leninliku arvestuse sisulised väärtused, ilma et hakkaks häirima formalismioht;**
- **kuidas organiseerida kõige otstarbekamalt eksamisessiooniga seotud üliõpilaste aktiivne osavõtt eelolevatest valimistest;**
- **mida võtta ette teaduskonna parteialgorganisatsiooni töö organisatsiooniliseks tõhustamiseks ja paindlikumaks muutmiseks?**

Uude parteibüroosse valiti Harald Peep, Valeri Bezzubov, Nora Toots, Jaan Huik, Marta Lõhmus, Tõnu Seilenthal ja Pavel Reifman. Sekretäri ülesanded usaldati Haraldd Peebule.

H. PALAMETS

Kas uus ühiselamu 1. oktoobriks?

Elamukorpus pidi käiku antama ju 1. septembriks, milleks siis niisugune pealkiri? Ühiselamu ehitus kujutab praegu endast päris tõelist suurehitust umbes 100 töömehega. On jõutud niikaugele, et kraana võib töötada vaid ühe vahetuse päevas — põhirõhk on sisetöödel. Esimesel pilgub tundub, et siingi on kõik korras — 60 krohvijat igast vabariigi punktist on ühiselamu peale kokku tulnud. Lähemal tutvumisel olukorraga selgitas ehituse ülem sm. Roolaht, et just nimelt krohvijate taha võib ehituse käik toppama jääda. Esialgu olnud plaanid ehitusele tuua Tartu kaks paremat brigaadi, kes oleksid selle töö umbes 2 nädalaga ära teinud. Kuid leiti, et neil on praegu käsil palju vastutusrikkam objekt, mis nende äratulemisega võib kannatada saada. Muret tekitab ka asjaolu, et Tallinna Ehitus- ja Mehhaanikatehnikumist kohale sõitnud krohvijad said Tartus kellu esimest korda kätte. Kokkuvõttes ollakse praegu graafikust **kuu aega maas.**

Eelnev käib ehituse kvantiteedi kohta, mis mõjutab otseselt tähtaegu, kuid eriti rõõmustavat ei paku ka krohvi kvaliteet. On karta, et praegune märjast liivast ja veidikesest lubjast koosnev krohv end tulevikus päriselt ei õigusta.

Uudisena võiks märkida, et vastupidi esialgsetele plaanidele alustatakse teeninduskorpuse ehitamist juba kõige lähemate päevade sees.

Usume, et see väikene muutus elamukorpuse valmimistähtajale mingeid lisalakistusi ette ei veereta.

Oma panuse annavad ka üliõpilased. Momendil on eriti (ja arusaadavalt) rasked ajad — käivad veel eksamid. Juuni lõpuks loodame aga näha just üliõpilaste endi suuremat aktiivsuse ülesnäitamist ehitusel. Kahtlemata tehakse ehitajate poolt kõik, et kuuajalist mahajäämust kasvõi poole pealegi kärpida, rohkem ei julge nagu esialgu loota. Teine pool tuleb sellisel juhul meie endi kätega tasa teha. Eriti tuleb koputada selle maja tulevaste elanike südametunnistusele, kellele nagunii ei valmista mingit rõõmu 1. septembril pooleliolev ühiselamu. Jääb soovida, et nad leiaksid oma puhkusest aega ehitusel töötamiseks.

Nii et ikkagi 1. septembriks!

T. LAAK

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Teine ešelon ülikooli õppejõududega ja nende perekondadega saabus kas 17. või 18. oktoobril. Supi keetmise korraldust sedapuhku ei antud, mille tõttu puudub ka vastav märge saabumise kohta minu ülesannete päevakorras.

Nüüd oli juba selge, et ülikool kõigi raskuste kiuste saab õppetööd alustada ettenähtud ajal.

Professorid vabastatud Haapsalus

25. septembri õhtupoolikul, nädal pärast Emajõe forsseerimist jõudsid Punaarmee väeosad, nende seas Eesti Laskurkorpuse 249. diviisi motoriseeritud grupp põgenevate fašistide kannul Haapsalusse.

Järjekordselt kerkisid meie sõjameeste silmade ette fašistide jubedad teod *: Narva rindelt evakueerisid sakslased haavatud SS-lasi — eestlasi, kes, hüljanud oma rahva huvid, läksid vallutajate teenistusse. Sõdurite ja kahurilihana olid nad sakslastele vajalikud . . . Põgenedes Haapsalust süütasid aga hitlerlased haigla ja hävitasid sel viisil liikumisvõimetud «kamraadid».

Sakslastel läks Haapsalus korda purustada kuni 60 elumaja, postkontor ja telegraaf, rahvamaja, linna saun. Nad õhkisid uue ja vana sadama, millest viimane oli vaid kalasadam ega omanud mingit sõjalist tähtsust. Hitlerlased röövisid paljaks ka luteri kiriku.

Haapsalu lähedal Uuemõisas kohtasid nõukogude ohvitserid Tartu Ülikooli Arstiteaduskonna õppejõude. Nördimusega jutustasid professorid, kui ülbelt ning jõhkralt ajasid fašistid neid välja Tartust ja püüdsid omastada ülikooli rikkalikke varasid. Professorid andsid vabastajaile üle kirja, milles avaldatakse siirast tänu Punaarmeele ning väljendatakse viha ja põlastust fašistide vastu. Selles kirjas oli öeldud: «Tartu (Jurjevi) ülikool omab kuulsat ajalugu. Rajatud 1632. aastal on ülikool möödunud 312 aasta jooksul andnud suure panuse teadusele, ausalt teeninud rahvast. Paljud professorid on tuntud kogu maailmas. Eestimaa ja eesti rahvas on alati olnud uhke oma ülikooli, eriti tema arstiteaduskonna üle.

Nõukogude võimu ajal sai ülikool töötada väga lühikest aega. Kuid ka selle ühe aasta jooksul saime tunda Nõukogude valitsuse hoolitsust teaduse, ühtlasi ka meie ülikooli eest. Assigneeriti suured summad, kavandati ulatuslikke ehitustöid. Kavatsusel oli teadusliku uurimisinstituudi loomine. Meile kõigile anti laialdased võimalused teaduslikuks ja õppetööks.

Ülikooli viljakas tegevus katkes seoses alanud sõjaga, 25. juulil tungisid sakslased Tartusse.*

Meie tahame jutustada eesti rahvale, kõigile NSV Liidu töötajaile, kogu maailma teadlastele sellest, mida sakslased tõid meie ülikoolile, nende põlastavast suhtumisest meie rahvuslikku uhkusesse — ülikooli, meie teadlastesse, meie keelesse.

Saksa okupantide esmaseks ürituseks oli püüe muuta Tartu Ülikool saksa ülikooliks. Juba 1941. a. novembris anti ülikoolile edasi Hitleri juhend — alates 1943. a. jaanuarist teostada õppetööd saksa keeles. See oli meie ülikooli, meie teaduse saksastamise plaan.

Sakslased ei tundnud muret eesti rahva hariduse pärast. Nemad kavatsesid meie ülikooli seinte vahel välja õpetada sakslasi.

Ülikooli õppejõud avaldasid sellele vastuseisu. Kuid peamine, mis takistas meie ülikooli saksastamist, seisnes Punaarmee võidukas pealetungis. Peale sakslaste katastroofi Stalingradi all ja Punaarmee teisi võitusid hakkasid sakslased arvatavasti vähemal määral mõtlema kogu maailma vallutamisele. Enam nad ei arvestanud, et neil tuleb Tartus õpetada sakslasi.

1944. aasta märtsis kirjutati meie ülikoolile ette evakueeruda Königsbergi. Otsekui ülikooli varanduse säilitamise otstarbel lubasid sakslased selle paigutada Ida-Preisi mõisatesse. Kõigile meile oli ilmne, et sakslased tahavad panna päka peale ülikooli varadele, mida on kogutud sajandite jooksul.

Oli suur vaev säilitada ülikooli varasid, laboratooriume ja raamatukogusid. Juba märtsis hakkasime evakueerima varasid Eesti mitmesugustesse paikadesse, et sakslased taganemise perioodil ei saaks neid endaga kaasa viia. Just see võimaldaski ülikooli varanduse säilitamist.

Augusti lõpul evakueerisid saksa sõjaväevõimud ühe päeva jooksul sundkorras ülikooli professorid Tartust Haapsalusse ja Tallinna.

Sakslased on nüüd välja kihutatud peaaegu kogu Eesti territooriumilt. Meie kõik püüame tagasi jõuda kodulinna Tartu, et kiiremini taastada ülikool, alustada teaduslikku tegevust . . .»

Alla olid kirjutanud Arstiteaduskonna professorid ja õppejõud **A. Linkberg, A. Valdes, N. Veiderpass, J. Haldre, H. Norman, K. Kõrge, G. Veerma, V. Põkk, V. Üprus, E. Siirde, I. Savisaar, I. Veerma.**

* И. Курчавов. Освобождение Советской Эстонии. Таллин, 1945.

*** Tartu lõunapoolne osa, kus asub ülikooli peahoone ja tähtsamad õppekorpused, langes sakslaste kätte juba neljapäeval, 10. juulil 1941. a. (täpsustus — A. M.).**

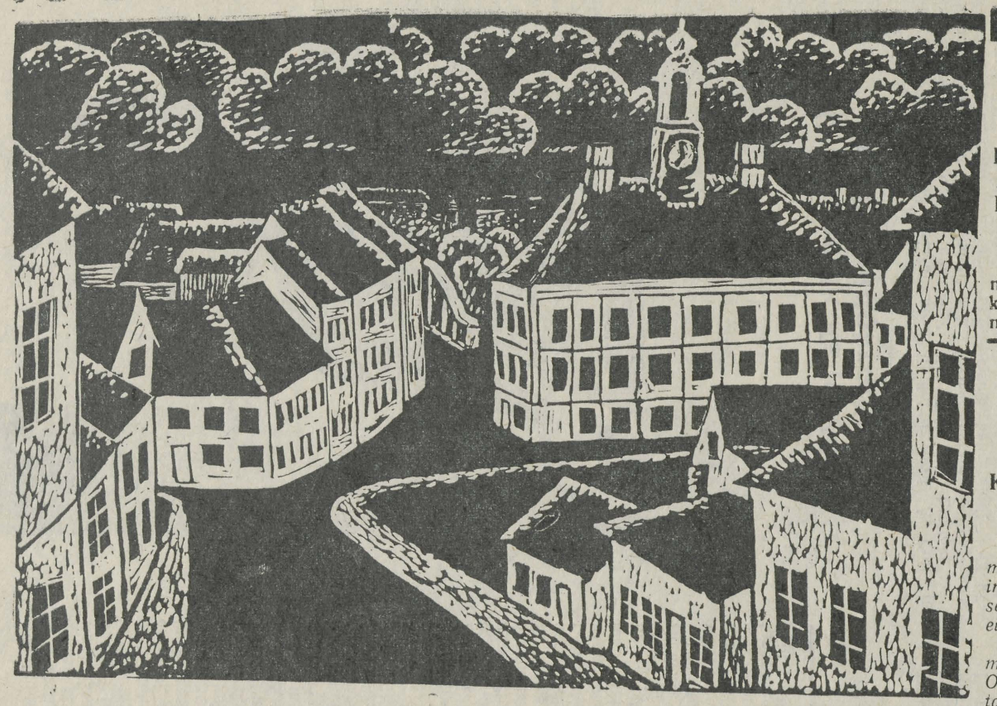

VAADE INGLISILLALT, LINOOLLÕIGE

Anne ARMASELG

Kunstikabineti näitusel

Jälle on möödunud aasta. Ja nagu mullu, nii kaasneb arvestuste, kevadise eksamisessiooni ja toredate päevitamisilmadega ka tänavu näitus ülikooli kunstikabinetis.

Kuigi kunstikabinetis õppivaid üliõpilasi ei saa pidada just «päris» kunstnikeks, on siiski, mida näitusel vaadata. Alustagem karikatuurist. Kuigi kabinetis karikatuuri kui graafika spetsiifilist žanri keegi otseselt ei juhenda, tundub, et kunstikabinetis valitsev õhkkond on karikatuuri jaoks vägagi soodne: nii on sealt viimastel aastatel võrsunud kaks momendil meie vabariigi karikaturistide paremikku kuuluvat meest — Priit Pärn ja Toomas Kall. Mõlemad mehed viljelevad meil suhteliselt väheharrastatavat (vaata «Pikrit») «musta» ja absurdset nalja. P. Pärn lõpetas ülikooli möödunud aastal ja töötab nüüd Tallinnas, T. Kall aga esineb sellelgi aastal. Ja nagu ikka — edukalt. Kuid mõne sõnaga Toomas Kalli ei iseloomusta, temale tuleks pühendada juba praegu mitte vähem kui artikkel.

Keda või mida siis veel esile tõsta? Vahest Lembit Karu. L. Karu on kunstikabinetis töötanud juba mitu aastat, kuid oma võimete äratundmisele on ta jõudnud alles tänavu — tema tušijoonistused «Avarii» ja «Õine meloodia» on vägagi kunstiküpsed tööd. Vähem õnnestunult kasutab ta värve.

Kui rääkida värvidest, siis tõstaksin eriti esile Eha Parijõge ja Katrin Kaske. Olivärvis töötavatest autoritest tuleb nimetada R. Laiverikut, M. Preemi ja T. Toomemetsa. Kuid ometi ei ole õlivärv kunstikabineti põhiala — selleks on graafika (juhendaja Kaljo Põllu), metallehistöö (juhendaja Siiri Nummert) ja keraamika (juhendaja Maia Koolberg).

Esimesena GRAAFIKAST. Näitusel näeme suurel hulgal linoollõikeid, kollaaže ja ekslíibriseid. Meeldivalt mõjub Milvi Päärdu. Toredad on ka M. Veisseriku ja A. Mägi tööd, ekslíibrisetegijatest tunduvad parimad R. Sander ja T. Örd. Kuid teisedki ei ole nõrgad. Graafika tase on väga ühtlane.

KERAAMIKA. Ilusad on kõik need küünlajalad, potid ja «potsikud». Tegijatena esinevad Tiia Toomet, Eha Parijõgi, Sirje Kiho, Milvi Päärdu ja teisedki. Isiklikult mulle tundub eriti sümpaatsena T. Toometi keraamika, just glasuuri pärast. Kuid võtame näiteks Milli Vildi küünlajala, mille puhul paneb hämmastama hoopiski tore ja vaimukas idee, kuigi teostus jätab soovida. Puudusena võiks märkida, et tänavune keraamika on motiivistiku osas väga ühelaadiline — ikka küünlajalad ja anumad, küünlajalad ja anumad, sekka mõni tuhatoos.

Nüüd METALLIST. Näitusel näeme eranditult kaelakeesid — seega on motiivistik siin veelgi kitsam kui keraamikas. Sellele vaatamata jätab see kaelakeede komplekt meeldiva mulje. Valmistatud on nad vasest ja alumiiniumist, tihti kaunistatud sulatatud klaasiga. Vägagi tahaks nii mõnegi siit salaja endale kaasa võtta ja kuskil nurga taga kaela riputada. Raske on metallistidest (T. Toomet, M. Preem, R. Laiverik, M. Pill ja M Ruus) kedagi kõrgemale tõsta. Isiklikult meeldisid Tiia Toometi ehted. Kuid kuidagi ei saa ütelda, et Mare Ruusi setu-ainelised kaelakeed vähem emotsionaalsetena mõjuksid.

Kokkuvõtteks ütleksin, et kunstikabineti tegevus on end igati õigustanud. Palju osavõtjaid, palju loomisrõõmu ja ka resultaatidest ei tule puudu. Jällenägemiseni järgmisel näitusel. JAAK OLEP

Mitte täiesti nii nagu möödunud suvel!

KÕIGE UUEMAT EÜE-71 MEDITSIINITEENISTUSES KOMMENTEERIB EÜE-71 PEAARST ANTI LIIV

Jõudsasti sirgub see malev! Ja nagu ikka kasvueas noorukil — kuub kipub kitsaks jääma. Praegune Väinamere regioon (staap Haapsalus) hõlmab varasemat kolme regiooni. Kui nüüd näiteks Tõlluste rühmas (Saaremaal) vajatakse nõuannet, kuluks regiooniarstil staabist sinna jõudmiseks parimal juhul oma kolmveerand päeva.

Sel aastal läheme oma töö organiseerimises teist teed. Tänu Eesti NSV Tervishoiuministeeriumi vastutulelikkusele kinnitatakse iga EÜE-71 rühmale veel hooldusarst ja hooldusapteek kohapealt abistama rühmaarsti. Senine regiooniarsti (töötab nüüdsest ühe rühma juures ja ei istu mitte staabis nagu eelmistel suvedel) funktsioon on ära jagatud kolme vahel: regiooni insener (kindlustab varustuse hooldusapteegi ja SEJ kaudu), komissar (informatsioon ja üldkontroll), regiooniarst. Rühmaarstide vastutust on tunduvalt tõstetud. Loodetavasti tulevad nad toime, kogusid nad ju hiljutistel õppusepäevadel tarkust suviseks tööks malevas.

Mida veel lisaksid?

● Rühmaarstide töö aruandlust on lihtsustatud — vajame ülevaadet ainult töövõimetust põhjustanud haigusjuhtudest.

● Kodeeritud informatsioon läheb rühmast igal nädalal staapi. Kuigi teate pikkus küünib vaevu poole minutini, annab see siiski täieliku ülevaate rühmarahva tervisest.

● Sel aastal on malevas kümme diplomiga arsti, neist neli töötab Eestis.

● Eestist väljaspoole saavad sõita ainult vaktsineeritud malevlased. Ka Eesti regioonides peavad olema teetanuse vastu süstitud kõik ehitusmalevlased.

● Rühmaarstide nimekiri, rühmale kaasaantav instruktsioon ning Eesti NSV tervishoiu ministri käskkiri № 67-m 4. V 1971. a. EÜE-71 meditsiinilise teenindamise kohta on tutvumiseks välja pandud Leningradi mnt. ühiselamus.

Tänaste diplomandide mõtteid...

KALLE KELDER — SAKSA FILOLOOGIA V K.

● *Üleülikoolilisele aktusele oli meie kursuselt kutsutud vaid kaks inimest — need, kes sooritasid sisseastumiseksamid väga hästi. Mina ei olnud kahjuks nende hulgas.*

Teaduskonnaaktusest on hästi meeles prof. P. Ariste, dotsentide O. Muti ja E. Vääri kõned. Mäletan, et prof. P. Ariste soovitas hoiduda killustumise eest. Ülikoolis on ju palju huvitavat, kuid kõigega tegelda ei jõua. Sedalaadi nõuanded on vastsele üliõpilasele väga vajalikud, sest suurkooli õhkkond pani pea ringi käima ja ei osanud mingist kindlast otsast alustada.

Järgmisel päeval sõitsime kolhoosi. Esimesel kursusel oli see väga vajalik, sest töö juures läks tutvumine üksteisega kiiremini.

Esimesest ülikoolipäevast mäletan niipalju, et me ei osanud dešifreerida tunniplaanis antud lühendeid. Kui lõpuks leidsime õige auditooriumi, oli juba veerand tundi möödas.

● *Loengukoormus oli väga suur. Meie osakonna põhipuuduseks pean keelepraktika vähesust. On palju räägitud üliõpilaste vahetamisest teiste maade ülikoolidega, kuid olulisi samme pole selles suunas astutud.*

● *Erilisi kõhklusi eriala valikul ei ole meie osakonnas kunagi olnud, sest valida on ainult kahe spetsialiseerumise vahel — kirjandus või keel — ja mõlemast harust tulevad pedagoogid. Et ka TPedI-s on võimalik õppida võõrfiloloogiat, siis tulevad ülikooli eelkõige need, kellel ei ole kavas õpetajaks saada. Ilmselt oli informatsioon selles osas mittekülaldane ja paljudele oli üllatuseks, et ka TRÜ valmistab ette pedagooge.*

● *Tulevasest töökohast tean vaid niipalju, et olen määratud Viljandi Haridusosakonna käsutusse. Mida ma konkreetselt tegema hakkan ja kus, see selgub alles paari kuu pärast.*

● *Ülikool on väga palju aidanud kaasa mõtlemise arendamiseks, eriti ühiskonnateadused. Arusaamad poliitikast, kultuurielust jm. on hoopis teistsugused kui enne ülikooli.*

HEIDI PUUSEPP — EESTI FILOLOOGIA V KURSUSELT

● *Avaaktusest raudteeklubis on jäänud üpris ebamäärased muljed. Mäletan vaid, et oli palju rahvast ja trügimist.*

Teaduskonnaaktusel (pigem oli see koosolek) andis prof. P. Ariste üliõpilaspiletid kätte. Vastsele üliõpilasele mõjus nii tuntud nimi kültalthi eneseteadvust tõstvalt.

● *Mingist ajajaotusest I kursusel ei saa rääkidagi. Kogu meie elu olenes Kukulinna bussist, mis tõi meid hommikuti kella kaheksaks linna, vaatamata sellele, kas loengud algasid sel ajal või mitte.*

Siis ei osanud veel iseseisvalt tööd teha ja nii kulus aeg tagasisõidu bussi oodates kasutult kas seminariraamatukogus või kohvikus. Alles II kursusel tuli teadlik aja jaotamine.

Algul mõjus suurkooli õhkkond rabavalt. Käisime kõikidel loengutel. Hiljem tuli ajapuudus, omad huvid, siis juba neid loenguid ei külastatud, mille kohta materjal oli kättesaadav.

● *Juba I kursusel teadsin, et lähen ajakirjanduse eriharru. Ka see oli teada, et tahan lasteajakirjanikuks. Kahtlusi oli ainult oma võimetes, mitte aga eriala valikus.*

Hiljem seostusid mu huvid raadioga ja nüüd olengi määratud tööle Eesti Raadio noorte- ja lastesaadete toimetusse.

● *Tulevane töökoht on tuttav, ma ei vaja enam kättpidi talutamist raadiomajas.*

Meie eriharu inimesed valivad enamasti praktikakohaks oma tulevase tööpaiga. Õpetajatel on praktikakoht harilikult mujal kui tulevane tööpaik. Arvan, et ka neil oleks parem minna tuttavasse kooli, tuttavate inimeste sekka.

● *Ülikool on pakkunud suurt tuge maailmavaate kujundamisel ja andnud küllaldaselt võimalusi tegelda alaga, mis mind huvitab.*

Vestles E. VERI

* Tuusikud *

TRÜ a/ü komiteele on saabunud 1971. a. suveks puhkekodu tuusikuid alljärgnevalt:

Sotši pansionaat	29. 07.—18. 08.	hind 27.— rbl.	
Lielupe „	2. 07.—25. 07.	„ 24.— „	
Gagarini „	1. 09.—18. 09.	„ 18.— „	
Cirulisi	11. 09.—25. 09.		
„	26. 09.—18. 09.		
Võsu	2. 07.—14. 07.		
„	27. 07.— 8. 08.		
„	10. 08.—22. 08.		
„	21. 08.— 5. 09.		
„	3. 09.—15. 09.	Tuusikute hind	
„	16. 09.—28. 09.	puhkekododesse	
Võsu (telk)	1. 07.—12. 07.	on 7 rbl. 20 kop.	
	13. 07.—25. 07.		
	8. 08.—20. 08.		
Pühajärve	28. 07.— 9. 08.		
	9. 08.—21. 08.		
	19. 08.—31. 08.		
	31. 08.—12. 09.		
Laulasmaa	28. 07.— 8. 08.	Tuusikute hind	
	9. 08.—21. 08.	puhkekododesse	
	21. 08.— 2. 09.	on 7 rbl. 20 kop.	
	2. 09.—14. 09.		
	14. 09.—26. 09.		
Laulasmaa (telk)	29. 07.— 9. 08.		
	10. 08.—22. 08.		
Kauksi-Nelijärve	27. 07.— 7. 08.	hind 15.— rbl.	
Kubja-Kauksi	3. 08.—14. 08.	„ 15.— „	

Loksa keskkoolis on võimalik puhata perekondadega.

Vahetuste ajad:

5.—14. 07.	25. 07.— 3. 08.
15.—24. 07.	4. 08.—13. 08.
	14. 03.—23. 08.

Tuusiku hind rbl. 2 inimese kohta. Avaldused esitada 11. juuniks a/ü komiteele.

Peale selle on veel saada turismituusikuid NSV Liidu lõunarajoonidesse. Soovijail pöörduda a/ü-sse avaldustega hiljemalt 14. juuniks kell 9.

TRÜ a/ü komitee

«Te pole enam koolieelikud...»

Niisugused sõnad lausuti 30. mail ülikooli klubis, kui alustati kevadpäevade pidu, mis oli korraldatud 64 koolieelikule lapsele. Mis on kool ja kes on õpetaja — said teada need, kes kevadpäevadest osa võtsid. Väikesed mälestusesemed lastele, lilled vanematele — nii jagati koos ühist rõõmu.

Ülikooli lasteaia vanema rühma kasvandikud esinesid lauludega tänuks isadele-emadele nende hoole ja vaeva eest. Huvitavaid harjutusi pakkus lasteaia võimlemisrühm õpetaja Eva Peebo juhendamisel. Mängurühma lapsed esitasid koguni pikema temaatilise luule-laulutantsupõimiku rahvaste sõprusest.

Siis, kui kingitud sulepea oli mõlemast otsast lahti krutitud ja raamat läbi lehitsetud, võis uuesti mängusõõri asuda. Sellega veel pidu ei lõppenud. Klubi ette rivistati üles nii tulevased õppurid kui ka nende papad-mammad ja pioneerivormis trummarite saatel marsiti ülikooli kohvikuni. Mootorrattaga miilitsaonu jälgis, et autod ei segaks ilusat rongkäiku. Pärast kehakinnitamist, mängimist ja tantsimist kohvikus võis igaüks jälle omaette mõelda tulevastele koolipäevadele. Muljeid oli palju, nagu iga õnnestunud ürituse puhul. Aitäh neile, kes korraldasid meie lastele ja meile nii toreda meeldejääva päeva.

V. TARVE, lapsevanem

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tartu Rийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Tartu Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III Oksiknumbri hind 2 kop. Tell. 3624. MB 06404.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik Ülikool

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 20. Reedel, 25. juunil 1971. a. XXIII aastakäik

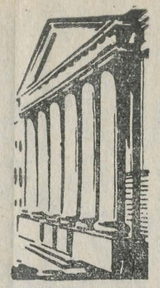

Päevast päeva. *B. Kaufmani foto.*

Ühiskonnateaduste-alase konkursi käigust

Rahuldustundega võtsid ülikooli õppejõud ja üliõpilased vastu IV üleliidulise ühiskonnateaduste-alase konkursi, mis on pühendatud Nõukogude Liidu moodustamise 50. aastapäevale. Meie üliõpilased suhtusid täie tõsidusega ülesandesse kirjutada referatiivne või võistlustöö. Kuigi konkurss veel kestab, tegi komsomolikomitee vahepealse kokkuvõtte 15. juuniks.

NLKP ajaloo kateedri õppejõudude poolt on juhendatud 172 referaati. Rohkem on neid juhendanud dots. V. Ruus (46 tööd), dots. J. Kalits (34) ja dots. F. Kinkar (21).

Peale selle oli 15. juuniks esitatud üleülikoolilisele konkursile 26 referatiivset ja 15 võistlustööd.

Filosoofia kateedris on valminud 180 referaati. Kateedri kõik õppejõud on andnud omapoolse panuse tööde valmimiseks.

Poliitilise ökonoomia alalt on kirjutatud kokku 136 tööd, neist 14 andsid välja võistlustöö mõõdu. Õppejõududest on rohkem töid dots. H. Metsal ja dots. kt. I. Larinil.

Teadusliku kommunismi kateedrist on esitatud 170 referaati. 13 referatiivset ja 8 võistlustööd on esitatud üleülikoolilisele konkursile. Tublimad juhendajad on olnud dots. I. Volkov ja v.-õpet. V. Mullari.

Konkursi edukaks lõpetamiseks jõudu kõigile õppejõududele ja üliõpilastele!

P. VELDIMA

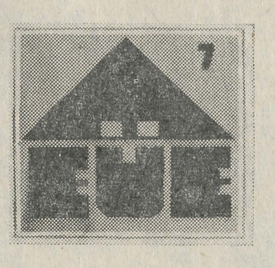

Malevlased kogunesid aulasse

17. juunil kogunesid aulasse meie ülikoolist Eesti Üliõpilaste Ehitusmalevasse minejad.

Malevlasi tervitas rektor A. Koop. Ta avaldas lootust, et maleva töö kulgeb niisama edukalt kui kevadine eksamisessioon. Head tervist ja tööjustusi soovis malevlastele komsomolisekretär M. Kubo. EÜE komissar T. Kuldsepp ja peaarst A. Liiv andsid tarvilikke õpetussõnu. Jagati välja maleva vormiriietus. 26. juunil lähevad Tallinnast teele esimesed malevlased.

ACTA DIURNA

21. juunil kogunes EKP TRÜ komitee õppeaasta viimasele koosolekule, mille päevakorras oli kokkuvõtete tegemine algorganisatsioonide aruande- ja valimiskoosolekutest, marksismi-leninismi õhtuülikooli uue vastuvõtu korraldamisest TRÜ-s ja kokkuvõte äsjaste nõukogude valimiste ettevalmistamisest ning korraldamisest.

Komitee kinnitas Arstiteaduskonna parteiorganisatsiooni otsuse võtta NLKP liikmeks stomatoloogia kateedri assistent Silvia Russak, sünnitusabi kateedri dotsendi kt. Virve Kask, V kursuse üliõpilane, ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitja Riina Hunt, IV kursuse üliõpilane Boris Bogovski. Samuti kinnitati Kehakultuuriteaduskonna parteiorganisatsiooni otsus võtta parteisse Kääriku spordibaasi tööline Heino Liivamägi.

*

25 aastat ülikooli tulekust ja 20 aastat lõpetamisest — need tähtpäevad tõid jälle armastatud *alma mater*'i müüride vahele ajaloolaste 1951. a. lennu. Külastati kunagisi auditooriume ja õpperuume, astuti läbi raamatukogudest ja arhiivist Toomel. Koos õppejõududega meenutati noorusaegu TRÜ kohvikus. Pühapäeva hommikul viidi lilli manalassevarisenud rektori A. Koorti ja ajaloo-osakonna õppejõudude haudadele ning lahkuti kindlas veendumuses aasta viie pärast jälle kokku tulla.

*

Nädal tagasi kogunes käesoleva õppeaasta viimaseks istungiks Ajaloo-Keeleteaduskonna õpetatud nõukogu, et vaagida kolme kandidaadikraadi taotleja väitekirju. Nõukogu tuli üksmeelsele arvamusele, et nii inglise keele kateedri vanemõpetaja Aino Jõgi («Inglise päritolu laensõnad eesti keeles»), TRÜ endine aspirant, praegune TA Ajaloo Instituudi vanem teaduslik töötaja Allan Liim («Kool ja haridus Eestis XX sajandi alguses») kui ka eesti keele kateedri vanemõpetaja Toom Õunapuu («Kontrolli ja enesekontrolli võimalustest eesti keele grammatika õpetamisel üldhariduslikus koolis») väärivad igati teaduste kandidaadi kraadi. T. Õunapuu oponendiks oli ülikooli vanim õppejõud, 92-aastane pedagoogikadoktor professor-konsultant Konstantin Ramul.

Rahvusvaheliste Suhete Ringi tegevusest

Oma kõnes NLKP XXIV kongressil tõstis EKP Keskkomitee esimene sekretär J. Käbin täie teravusega üles küsimuse rahva informeeritusest. Ta lausus: **«Meie esmajärguliseks ülesandeks on selgitada partei ja riigi poliitikat, anda informatsiooni rahvusvahelise ja sisepoliitika kõigis tähtsamates küsimustes.»** Üheks lüliks selle põhimõtte elluviimisel on olnud meie ülikooli Rahvusvaheliste Suhete Ring (RSR). Peab siiski tunnistama, et töö, mis sel aastal sai ära tehtud, ei saa meid veel rahuldada. Kui Tartu linnas peetud loengute hulk oli küllaltki soliidne, siis rahvusvahelise elu probleemide tutvustamine ülikoolis eneses (meie peamine ülesanne) on kahjuks jäänud teisejärgulisele kohale. Ühe põhjusena võiks märkida ka materiaalset külge: ülikoolis esinemine taolist stiimulit välja ei paku. Teiseks on üliõpilaspublik palju nõudlikum, see eeldab omakorda esinejatelt palju põhjalikumat ja pikaajalisemat ettevalmistust, samuti annab tunda informatsiooni nappus (eriti maailma noorsoo- ja üliõpilasliikumise uurimisel).

On lootusi, et seoses uue ühiselamu valmimisega vabaneb osa ruume Tiigi 78 ühiselamus, millest ühele hellitab lootust RSR-i senat. Statsionaarse ruumi olemasolu suudaks lahendada osa senistest raskustest. Sellega saaksime koha, kus võime segamatult korraldada oma koosolekuid (õppetoas ei taha paljud õpihimulised senati kooskäimise vajadusest aru saada.), samuti saaksime seal sisse seada informatsiooni kataloogi ning tellida sinna kirjandust. Usume, et võimaluse korral jõuame ruumide suhtes kokkuleppele ülikooli administratsiooniga.

(Järg lk. 2)

Ülikooli teaduslik — pedagoogilise kaadri olukorrast

Mõni aeg tagasi arutas EKP TRÜ komitee teaduslik-pedagoogilise kaadri paigutust ja reserve ülikoolis. Küsimuse ettevalmistamiseks koostati perfokaardile kantud ankeetküsimustik, mis jagati aprillikuus välja umbes tuhandele ülikooli kõrgema haridusega töötajale. Täidetud perfokaarte laekus 709. Seega peaks saadud informatsioon peegeldama tegelikku olukorda vähemalt rahuldava tõenäosusega. Kahjuks paljud ülikooli töötajad pelgasid siiski omapoolset väikest vaeva, et aidata saada küsimusest objektiivne pilt, ja jätsid perfokaardid täitmata ning tagastamata.

Saadud informatsiooni andis ülikooli arvutuskeskuse elektronarvutisse J. Reimandi ja allakirjutanu juhendamisel töötanud Matemaatikateaduskonna IV kursuse üliõpilane V. Mettis. Arvuti andis tagasi mitusada tabelit väärtuslike andmetega, mille põhjalikum analüüs seisab veel ees. Kuid juba praegu ilmneb mõndagi huvitavat.

Nii näiteks selgus, et kõige arvukama grupi ülikoolis moodustavad 41- kuni 45-aastased töötajad (tabel 1). Ühtlasi nähtub, et meil töötab ka küllalt eakaid teadlasi-pedagooge. Teaduskondadest on kõige nooremad Matemaatikateaduskond; (kolmandik töötajaid on alla 31 aasta) ja Füüsika-Keemiateaduskond. Kas siin ei peitu ka üks üliõpilaste madala õppeedukuse põhjusi nendes teaduskondades? Kõige rohkem eakaid ja samal ajal kõige vähem noori on Õigusteaduskonnas.

Arvukaim vanusegrupp — 41—45 aastat (26% kõigist töötajatest) on ülikooli kandvaks jõuks. Sellesse rühma kuulub 40% meie ülikooli juhtkonnast, kolmandik kateedrite ja laboratooriumide juhatajatest, üle kolmandiku dotsentidest ja vanemõpetajatest. Vaid professorite seas on seni ülekaalus 51- kuni 55-aastased õppejõud.

Igal aastal on teadusala prorektor aastaaruandes esitanud andmed ülikooli töötajate teadusliku produktsiooni kohta. Andmete analüüs võimaldab näha, kes siis on sel alal peamised «süüdlased». Jällegi ilmneb, et tööde arvult on esirinnas 41- kuni 45-aastaste grupp. Neil on tihedalt kannul 36- kuni 40-aastased töötajad. See kehtib ka viimase viie aasta jooksul avaldatud tööde arvu suhtes. Kõige selle positiivse juures ilmneb aga, et meie hulgas on veel küllalt väheviljakaid töötajaid, kes viie aasta jooksul on publitseerinud vähem kui ühe töö aastas.

Saadud andmete analüüsi jätkatakse. See annab väärtuslikke näpunäiteid TRÜ parteikomiteele ja ülikooli juhtkonnale kaadri valiku, paigutuse ja reservide suhtes. Teaduslik-pedagoogilise kaadri uurimine oli üks esimesi küsimusi parteikomitee tööplaanis, mille arutamise ettevalmistamiseks kasutati elektronarvuti abi. Saadud kogemus oli igati positiivne ja eeskuju andev edaspidiseks.

K.-S. REBANE,
TRÜ parteikomitee õppe-teadusliku sektori liige

Tabel 1

Vanus	Kuni 25	26—30	31—35	36—40	41—45	46—50	51—55	56—60	61—65	66 ja enam	Kokku
Töötajate arv	24	112	113	100	182	79	36	28*	14	19	707*
%-des	3,4	15,8	16,0	14,1	25,7	11,2	5,1	4,0	2,0	2,7	100

* Kaks isikut ei pidanud vajalikuks oma vanust näidata.

Uusi võimalusi südame isheemiatõve ravimiseks ja profülaktikaks

11. juunil k. a. kaitses Tartu Riikliku Ülikooli sisehaiguste propedeutika kateedri juhataja dotsent JAAN RIIV TRÜ Arstiteaduskonna nõukogu ees edukalt doktoriväitekirja teemal «Sümpaato-adrenaalse süsteemi tähendusest südame isheemiatõve patogeneesis, ravis ja profülaktikas». Ametlikud oponendid professor A. G. Dembo Leningradist, professor I. Sibul ja professor N. Elstein Tallinnast andsid dotsent J. Riivi tööle kõrge hinnangu.

J. Riivi doktoridissertatsioon käsitleb tänapäeva kõige levinuma haiguse — südame isheemiatõve (stenokardia ja südame infarkti) esinemist Tartu linnas, selle seost ilmastikuga, nimetatud tõve arenemise iseärasusi ja võimalusi südame isheemiatõve senisest efektiivsemaks ravimiseks ning ärahoidmiseks. Seega hõlmab kõnesolev töö tervishoiu äärmiselt aktuaalseid probleeme, mille lahendamisest sõltub tuhandete ja miljonite inimeste, sealhulgas paljude meie kaaslinlaste tervis ja elu.

Uurides südame infarkti haigestumist Tartu linnas aastatel 1956—1967, leidis töö autor, et see on küllaltki kõrge. Nimetatud ajavahemikus diagnoositi südame infarkti 1291 inimesel. Seejuures näitab haigestumine sagenemistendentsi. Kui 1956.—1960. a. tuli 1000 elaniku kohta 1,06 infarkti juhtu, siis 1961.—1965. a. juba 1,52 juhtu. Sageneb naiste haigestumine, kusjuures naised haigestuvad järjest nooremas eas. See on nähtavasti naiste kahekordse koormuse tulemus.

Analüüsides südame isheemiatõve tekkimise põhjusi Tartu linna ja selle ümbruse elanikel, tegi autor kindlaks, et meie oludes soodustavad ülalnimetatud haigust peamiselt psühho-emotsionaalne ülepinge, inimese psüühika ja sotsiaalse käitumise iseärasused, rasvainevahetuse häired, suitsetamine ja kõrgvererõhuhaigus. Nimetatud tegurite väljaselgitamisel on erakordselt suur tähtsus, sest see on võtmeks preventiivsete abinõude rakendamisel.

Suure praktilise väärtusega on dissertatsiooni see osa, kus autor käsitleb südame isheemiatõve kulgu seoses ilmastiku muutustega. Stenokardia ja südame infarkt sagenesid tsüklonitele kaasneva atmosfäärse rõhu järskudele muutustele, suurtele temperatuurimuutustele ja sademete rohkenemisele. Nende seoste silmaspidamine ja dissertatsioonis tehtud ettepanek lülitada ilmateatesse andmed atmosfääri rõhu muutuste kohta aitaksid kahtlemata kaasa ilmastiku muutustele kaasnevate südame-veresoonkonna haiguste kriiside ennetamisele.

Oluline osa J. Riivi doktoritööst on pühendatud sümpaato-adrenaalse süsteemi osatähtsuse uurimisele südame isheemiatõve arenemisel. Rohkearvuliste ja mitmeaspektiliste uuringute tulemuseks on järeldus, et sümpaato-adrenaalse süsteemi pidev ja tugev stimulatsioon võib vallandada organismis reaktsioone, mis teatud tingimustes võivad resulteeruda stenokardia ja südame infarkti tekkimise näol. Järelikult, nii südame isheemiatõve profülaktikas kui ka ravimisel tuleb pöörata erilist tähelepanu sümpaato-adrenaalse süsteemi mõjustamisele. Rea aastate vältel on värske meditsiinidoktor rakendanud paljusid ravi- ja profülaktika võtteid, mis on põhiliselt suunatud sümpaato-adrenaalse süsteemi aktiivsuse vähendamisele. Et see on andnud häid tulemusi, selles võib veenduda väitekirja viimase peatüki lugemisel. Eriti soovitab töö autor südame isheemiatõve ravimiseks ja ärahoidmiseks füüsilist koormust, mida aga tuleb osata doseerida vastavalt inimese individuaalsetele omadustele ja haiguse iseärasustele. Orienteerivad kriteeriumid on antud J. Riivi väitekirjas.

Dissertatsioonis antakse juhiseid organisatsiooniliste abinõude rakendamiseks südame isheemiatõve vastu võitlemisel. Autori arvates tuleks läbi viia massilisi profülaktilisi läbivaatusi nimetatud haiguse ja haiguse-eelsete seisundite selgitamiseks, mis on võimalik ulatusliku dispanseerimise ja selle kvaliteedi parandamise teel. Peale selle soovitatakse töös kardioloogilise profiiliga puhkekodude ja terviselaagrite loomist.

Dotsent J. Riivi doktoriväitekiri on tema veerandsada aastat kestnud arstliku ja teadusliku tegevuse loogiline jätk. Töö jaoskonnaarstina Järva- ja Tartumaal, Tartu rajooni tervishoiuosakonna juhatajana, Tartu Linna Kliinilise Haigla siseosakonna juhatajana ja alates 1951. a. Tartu Riikliku Ülikooli Arstiteaduskonna õppejõuna on andnud talle rikkalikke kogemusi üldistuste tegemiseks, millest ainult osa on esitatud äsja kaitstud doktori väitekirjas. J. Riiv on paljude teaduslike seltside ja nende juhatuste liige. Rohkesti energiat on ta kulutanud ühiskondlikuks tööks, olles korduvalt valitud Tartu ülikooli parteikomitee liikmeks ja ametiühingu juhtivatesse organitesse. Teenete eest tervishoiu arendamisel omistati talle **Eesti NVS teenelise arsti** aunimetus. On päris kindel, et Jaan Riiv ei jää puhkama meditsiinidoktori loorberitele. Kolleegid ootavad temalt häid nõuandeid ja uusi kirjatöid, aspirandid näpunäiteid teadusliku tegevuse alustamiseks, üliõpilased sisukaid ja huumoriga vürtsitatud loenguid, ühiskondlikud organisatsioonid jätkuvat aktiivset kaasalöömist, ajakirjandus ja televisioon järjekordseid esinemisi, rohkearvulised patsiendid aga edasist asjatundlikku abi. Selleks jõudu ja jaksu!

K. VALGMA

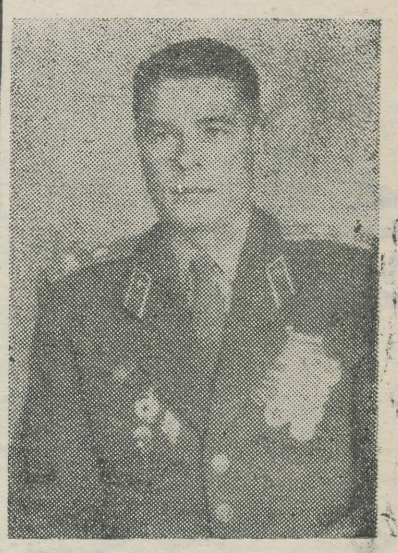

Полковнику К. А. Воинову 50 лет

Полковник ВОИНОВ прошел славный боевой путь в рядах Вооруженных Сил Советского Союза от рядового до командира мотострелочного полка и начальника военной кафедры Тартуского Государственного Университета.

За 30 лет службы в Советской Армии тов. ВОИНОВ воспитал целую плеяду офицеров, которые с честью несут службу по защите оборонных интересов нашей Родины.

В период Великой Отечественной войны тов. ВОИНОВ принимал участие в освобождении советской Прибалтики от немецко-фашистских захватчиков. Наиболее тяжелые бои, в которых он принимал участие, были на подступах к г. Валга. Разведывательное подразделение, которым командовал в то время старший лейтенант ВОИНОВ, первым ворвалось в г. Валга.

Много лет прослужил тов. ВОИНОВ в парашютно-десантных войсках. Будучи инструктором парашютного спорта, он сам совершил более ста парашютных прыжков днем и ночью, с разлинчых самолетов в полном боевом снаряжении и подготовил немало парашютистов-десантников.

Часть, которой командовал полковник ВОИНОВ, по итогам боевой и политической подготовки занимала одно из ведущих мест в войсках Прибалтийского военного округа.

Полковник ВОИНОВ принимал участие в создании военной кафедры ТГУ. Умело организует военную подготовку студентов в полном соответствии с требованиями современной науки и военного искусства.

Со знанием дела руководит коллективом преподавателей военной кафедры, правильно осуществляет подготовку и воспитание офицеров запаса, способных в любых условиях военного времени выполнить свой гражданский и военный долг.

Пожелаем товарищу К. А. ВОИНОВУ дальнейших успехов в его почетной работе по подготовке офицеров запаса наших славных Вооруженных Сил, здоровья и благополучия.

Коллектив военной кафедры ТГУ

RSR-i tegevusest

(Algus 1. lk.)

Tänu aktiivsele tegutsemisele ühingu «Teadus» lektoritena oleme möödunud õppeaastal suutnud oma mõnedele aktiivsematele tegevliikmetele ELKNÜ Keskkomitee propagandaosakonna toetusel organiseerida sõidu Leningradi seminarile, kus tehti kokkuvõtteid NLKP XXIV kongressi tööst. Mis puutub loengute organiseerimisse Tartu linnas, siis siin on RSR väga palju tänu võlgu ühingu «Teadus» TRÜ organisatsiooni vastutavale sekretärile Helve Sarapuule. Samuti on seni suudetud hoida väga häid kontakte ENSV ühingu «Teadus» juhatusega; kes organiseeris maikuus RSR-i aktiivsematele senaatoritele õppekomandeeringu Moskvasse. Rohkem kui nädala aja jooksul jõudsime korraldada palju huvitavaid kohtumisi Moskva RÜ, Maailma Majanduse ja Rahvusvaheliste Suhete Instituudi, Ladina-Ameerika Instituudi jt. teaduslike asutuste aspirantide ning õppejõududega. Väga hästi võeti meid vastu ka ÜLKNÜ Keskkomitee juures asuvas noorsoo-organisatsioonide komitees.

Nüüd veel tööst enesest. Järgmisel aastal on meil traditsiooniliste töövormide kõrval (loengud ja õppused) kavas alustada tööd n.-ö. sektsioonides. Esialgsete plaanide kohaselt peaksid kujunema järgmised uurimisgrupid: 1) Ladina-Ameerika, 2) arenenud kapitalistlik maailm, 3) kommunistlik liikumine, 4) noorsooliikumine, 5) «kolmanda maailma» probleemid. Plaani elluviimine sõltub suures osas sellest, kui tugeva kaadriga meil tuleval aastal on võimalus töötada ja millised on materiaalsed ning organisatsioonilised tingimused. Praeguse seisuga on meil tellitud hulk Ladina-Ameerika Instituudi töid, põhimõtteline kokkulepe kirjanduse saamise osas on ka Maailma Majanduse ja Rahvusvaheliste Suhete Instituudiga. Sektsiooni põhiülesandeks on avaldada vastavaid informatsioonibülletääne, mis suudaksid tasandada mõningaid lünki meie senise informatsiooniteenistuse töös.

On plaanis anda kogu RSR-i tööle senisest teaduslikum iseloom.

Sügisel tekkinud nn. «surnud punktist» on RSR praegu üle saanud. Seda kinnitab ka 10. juunil toimunud RSR-i senati koosviibimine, kus meeleoluka õhtu veetmise kõrval tekkis ka hulk huvitavaid mõtteid seoses järgmise aasta töö organiseerimisega. Usume, et sügisel võib oodata RSR- ridade juurdekasvu mitte ainult sisseastujate arvel.

Seniks aga kõigile praegustele ja tulevastele RSR-i senaatoritele meeldivat ja kosutavat suvepuhkust.

TÕNU LAAK,
Rahvusvaheliste Suhete Ringi president

Tänaste diplomandide mõtteid lõppevast koolipõlvest

ÜLIKOOLI AJALEHE TOIMETUS KÜSIS

- **Kuivõrd meeldejääv ja Sinu ootustele vastav oli esimene koolipäev ja esimene loeng ülikoolis?**
- **Kui palju aega jätkus iseseisvaks tööks oma erialal loengute kuulamise-üleskirjutamise, ühiskondliku töö, meelelahutuse ja üldise silmaringi laiendamise jadas?**
- **Kas kitsamale erialale spetsialiseerumise «eelõhtul» tundsid ennast küllalt otsustusvõimelisena ja küllalt veendununa?**
- **Sinu tulevane töökoht. Milline on sealne kollektiiv?**
- **Lõpeb pikk koolipõlv. Võid Sa nüüd öelda, kas Sinu põhimõtted, hoiak, ümbritseva elu (eriala, suhted kaasinimestega, sündmused poliitikas ja kultuurielus) mõistmise kriteeriumid on välja kujunenud? Kas tunnetad, et ülikool on Sulle selles osas vajalikku tuge andnud?**

Kaur Alttoa — ajaloo-osakonna V kursuselt

⊙ *Astusin ülikooli 1966. a. Esimesest päevast mäletan, et see oli üks suur ootamine, sest üleülikooliline aktus oli hommikul, teaduskonnaaktus aga õhtupoolikul. Vahepeal oli palju vaba aega, millega ei osanud midagi peale hakata.*

Tulekahjust kannatada saanud aula oli remondis ning aktus peeti raudteeklubis. Pidulikku muljet ta ei jätnud, kuid arvestades eriolukorda ei saa korraldajatele ka midagi ette heita.

Teaduskonnaaktuse asjalikus õhkkonnas hakkas selguma edaspidine perspektiiv. Päeva kõige suurem üllatus oli see, kui saime teada, milliste distsipliinidega meil tuleb tegemist teha. Neid võiks tutvustada juba enne sisseastumiseksameid, et kujuneks täpsem ettekujutus erialast.

Tegelik töö algas pärast kolhoosi. Esimest loengut ei mäleta. Algus oli igapäevane.

⊙ *Juba esimesel päeval mõtlesin, et ajaga tuleb hakata mõistlikult ümber käima. Tulin ülikooli kunstiajaloo pärast ja et tahtsin sellega tõsiselt tegelda, tuli mõnedest üldaineloengutest loobuda. Osa aineid oli vaja lihtsalt sessi ajal ära õppida, et need kolme päeva pärast jälle unustada.*

⊙ *Iseseisvaks tööks jäi siiski vähe aega.*

Meie põhiviga oli see, et juba alguses jaotasime kursuse kaheks — need, kes hakkavad teadust tegema, ja need, kes lähevad õpetajaks. Mentaliteet oli selline, et viimastele on teadusega tegelemine välistatud. Ka õppejõudude poolt esineb selles osas pessimistlikku suhtumist. Kaob ju stiimul iseseisvaks teaduslikuks tööks, kui pidevalt rõhutatakse, et nagunii ootab sind õpetajaamet.

Mis puutub loengutesse, siis kippusid mõned neist igavaks jääma. Üliõpilastele vajaliku materjali puudumise tõttu on õppejõu võimalused loengul piiratud: ta peab lugema üldkursust, kusjuures programmi tiheduse tõttu ei jää aega peatuda huvitavamatel probleemidel. Kui loengute tekstid oleksid rotaprindi vahendusel kättesaadavad, võiks õppejõud pidada ülikooliväärilisi loenguid.

⊙ *Oma tulevasest töökohast olen teadlik. Selleks saab olema Vabariikliku Restaureerimisvalitsuse Tartu filiaal. Tunnen ka sealseid inimesi.*

⊙ *Mis ülikool on andnud? Ei oska praegu öelda, eks see selgub hiljem, tööle asudes.*

Maailma mõistmine on kindlasti laienenud, kuid mitte välja kujunenud.

Ülikooli mõju endale tunnetan nii, et muutusin ühe süsteemi liikmeks, läksin süsteemi arenguga kaasa ja omandasin märkamatult selle seadused.

Peet Kask, füüsika-osakonna V kursuselt

● *Ülikooli esimene aktus raudteeklubis on väga ähmaselt meeles. Õhkkond meenutas kooliaktuse oma, ainult selle vahega, et kooli suurpäevad olid nagu pidulikumad.*

Esimesel päeval tahtsin juba võimalikult kiiresti ja palju informatsiooni saada. Kahjuks olid paljud kõned pikad ja lohisevad ning sisaldasid meie jaoks vähe kasulikku.

Esimest loengut ei mäleta. Arvan, et esimesel päeval võiksid lugeda hästi populaarsed õppejõud, sest esimese päeva mulje mõjub kindlasti positiivselt edaspidistele õpingutele.

● *Ajapuudust on mul muidugi olnud, kuid seetõttu pole ma kunagi jätnud silmaringi harimata või meelt lahutamata. Meelelahutus on samuti üks silmaringi laiendamise viise, sellepärast peab selleks ikka aega leidma.*

Iseseisev töö meie teaduskonnas ei saa võtta kogu vaba aega. Reaalainetega tegelemine nõuab pidevat pingelist mõttetööd, seepärast inimene väsib kiiremini. Füüsikat aga ei saa õppida väsinud peaga.

● *Eriala valikul põhjustas kõhklusi keskkoolist saadud vildak ettekujutus füüsikast. Arvasin, et huvitavat on palju kontsentreeritult koos. Tegelikult tuli teha palju musta tööd, enne kui huvitava juurde jõudsin.*

● *Pärast lõpetamist saab minust ENSV TA Füüsika-Astronoomia Instituudi aspirant. Sealse kollektiiviga tutvusin juba kursusetööd tehes.*

Minu tööks on tulevikus peamiselt eksperimentaalsete andmete kogumine väitekirja jaoks.

● *Ülikooli õhkkond erineb tunduvalt keskkooli omast. Maailmavaate kujunemisele aitaski kõige enam kaasa suurkooli atmosfäär.*

Aare Laht, keemia-osakonna V kursuselt

● *Esimene päev ülikoolis valmistas pettumuse. Lootsin midagi pidulikumat. Aktus meenutas rohkem koosolekut.*

Esimene loeng ei peagi midagi erilist olema, aga aktus võiks küll meeldejääv olla. Loengutel valitsegu juba tööõhkkond.

● *Koormus tundus suur olevat esimestel kursustel. Pärast juba õppisin aega ratsionaalselt kasutama.*

Meil olid halvasti korraldatud eripraktikumid. Nüüd tehakse kursusetöid nende praktikumide arvel, meie aga pidime kursusetöö tegemise aja näpistama loengutest.

● *Aineid, millega meil tegelda tuleb, võiks teada juba varem. Harilikult loetakse neid alles tunniplaanist.*

Populaarteaduslikust kirjandusest saame keemiast ettekujutuse kui väga huvitavast alast, mis sisaldab palju põnevaid avastamisvõimalusi. Tegelikult tuleb enne teha kõvasti tööd, vahel ka ebahuvitavat, et omandada vajalikud põhitõed.

Mulle tundus kõige huvitavam orgaaniline keemia, millele ma ka spetsialiseerusin.

● *Tööle hakkan ENSV TA Küberneetika Instituudis vaneminsenerina. Olen seal paar korda käinud, nii et kujutan, mis mind ees ootab. Tulevased kolleegid on siiski võõrad.*

● *Ülikooli suuremaks teeneks pean seda, et ta andis mulle iseseisvalt elamise oskuse. Maailmavaate kujunemisel on suuresti kaasa aidanud ühiskonnateadused.*

Kirja pani E. VERI

Viies türkoloogia—alane konverents Leningradis

NSVL TA Idainstituudi Leningradi filiaali korraldusel toimus 9.—11. juunini 1971 Leningradis viies türkoloogia-alane teaduslik konverents, mis seekord oli pühendatud türgi keeltepere lõuna- ehk oguusi rühma probleemistikule. Erilist tähelepanu pälvisid osmani türklased. Nii oli plenaaristungite kuuest ettekandest viis pühendatud kaasaegse Türgi ajaloo ja kirjanduse küsimustele. Kolmes ettekandes kajastus lisaks veel kaks tähelepanuväärset tähtpäeva, nimelt Türgi ajaloo ja kirjanduse uurija V. D. Smirnovi 125. sünni-aastapäev ning 120 aastat O. N. Böhtlingki kuulsa «Jakuudi keele grammatika» ilmumisest.

Peale plenaaristungite kulges konverentsi töö kolmes sektsioonis.

(Järg 3. lk.)

NSV Liidu esimene rahvuspark — Lahemaa — Eesti põhjarannikul

Rahvusparkidel on maailmas sajandipikkune ajalugu. Ligi 100 tuhande hektari suurune Yellowstone loodi natsionaalpargina USA Kongressi otsusega 1872. Praegu on rahvusparkid levinud üle viie kontinendi ja nende üldarv läheneb tuhandele. Suurim on 4,5 miljoni hektariline Wood Buffalo piisonite kaitseks Kanadas. Jaapanis moodustab rahvusparkide pindala juba 7,9% riigi territooriumist ning Nipponimaa on ületanud igasugused ameerikalikud rekordid natsionaalparkide külastatavuses. 1967. a. käis Jaapani rahvuspargi tüüpi aladel üle 356 miljoni (!) inimese (USA-s samal ajal umbes 160 milj.).

Nõukogudemaal on rahvusparkide kaitsepõhimõtted esmakordselt fikseeritud mitmeis V. I. Lenini osalemisel väljaantud dekreetides. Nõukogude riigi rajaja soovitab selleks reserveerida näiteks eriti väärtuslikke metsaalasid. On märkimisväärne, et veel enne Oktoobrirevolutsiooni oli natsionaalparkide loomise suurimaid propageerijaid Venemaal Tartu Ülikooli botaanikaprofessor N. Kuznetsov, kes tegi mitmeid konkreetseid ettepanekuid parkide rajamiseks Kaukaasias. Paraku arenes meil hilisematel aastatel üksnes riiklike kaitsealade loomise suund. Ja nii oleme alles nüüd fakti ees — mitmeaastase uurimistöö tulemusena on sündinud ENSV Ministrite Nõukogu määruse (esitaja E. Tõnurist) alusel NSV Liidu esimene rahvuspark — LAHEMAA — Eesti põhjarannikul.

See on umbes 44 tuhande hektari suurune valdavalt metsane maastik, mille läänepiir on Tsitre — Muuksi joonel, lõunas sopistub piir Tallinn — Leningradi maantee joonelt veelgi lõuna poole üksnes Viitna kohal ja kulgeb siit taas Soome laheni üle Palmse — Sagadi — Altja. Seega jäävad alasse ridamisi meie suured poolsaared: Juminda, Pärispea, Käsmu ja Vergi. Otse rahvuspargiga jääb piirnema Jussi — Koitjärve ulatuslik loodusmaastik ning sellest omakorda lõuna pool on loomisjärgus Kõrvemaa kultuuriloolis-maastikuline kaitseala, s. o. Tammsaare-maad tema soode, metsade ja väljamägedega. Seega oleme jõudnud üritusele, mille ulatus ületab silmanähtavalt tavakohase kaitse pisihaarde.

LAHEMAA RAHVUSPARK vastab oma olemuselt sellele kaitsealuste territooriumide tüübile omistatud põhitunnustele (nende tunnuste viimatisest fikseerimisest on meie ajalehes juttu olnud seoses Rahvusvahelise Looduse ja Looduslike Ressursside Kaitse Liidu X Peaassambleega Indias 1969. a. lõpul). Lahemaa on piisavalt suur maa-ala, et hõlmata suhteliselt suuri, terviklikke ning seni väheintensiivselt kasutatud ökosüsteeme. Tsoneerimise alusel on osa territooriumist täielik reservaat (Laukaraba, Suurekõrve piirkonnad) ilma mingi majandusliku kasutamiseta, teistel suurtel maaaladel toimub läbimine üksnes looduse õpperadade süsteemi vahendusel ning alles kolmas osa on puhkemaastik tavalisemas mõttes, sealjuures on puhkuse korraldamise eelduseks niisuguse hajutatuse ja režiimi kindlustamine, mis ei võimaldaks looduslike tingimuste halvenemist. Seega on loomulik mitmesuguste abinõude vahendusel rahvuspargi külastajate arvu reguleerimine «teatriprintsiibil»: vaatajaid saab olla nõnda palju, kui on kohti. Puhkuse korraldamise abiasutused hakkavad baseeruma põhiliselt seniste taluliste eluasemete mõningasel ümberkorraldamisel. Ala vaatamisväärsused kuuluvad sidumisele looduse õpperadade süsteemi, milliste loomise esimene järk saab alguse Käsmu-Palmse ümbrusest. Olemasolevate- (Muuksi pank oma 47 m kõrgusega, paljud rändrahnud, millede hulgas on Eesti kõrgeim Jaani-Toomal, Nõmmeveski, Vasaristi ja Joaveski joad, Kolga mõisahoone. Palmse park jne.) on kavas lisaks kujundada juurde uusi (Kristjan Raua ühe viimase töökoha — Pedaspea küla vastav kaitse, Natturi kalurimiljöö taastamine, Käsmu merekooli ja laevaehitusplatsi museoloogiline arendamine. Kolga sepikoja «töökorda» seadmine jne.).

Nagu juba öeldud eespoolgi, on rahvusparkide põhimõtte kujunemisel oma osa olnud ka Tartu Ülikoolis sugenenud mõtteil (Fr. Falz-Fein, N. Kuznetsov, N. Bušš jt.). Prof. T. Lippmaa uuris USA Great Smoky Mountains natsionaalparki ja Soome Lapimaa omi. Lahemaa rahvuspargi ettevalmistamisel Eesti Looduskaitse Seltsi üldjuhendamisel andis asustusloolise ja rahvastiku käsitluse dots. E. Varep, geomorfoloogiline andmestik põhineb valdavalt füüsilise geograafia kateedri töötaja E. Linkruse põhjalikel uurimistel. Meie diplomand E. Freiberg koostas rahvuspargi Kõrvemaa maastikulisse rajooni jääva osa kirjelduse. Mittekoosseisuline õppejõud J. Linnus oli etnograafia-alaseks konsultandiks. Mitmed Tartu Üliõpilaste Looduskaitseringi kasvandikud (T. Täär, J. Lepik, K. Karjus, M. Lehtmets jt.) tegid sellelt alalt oma diplomitööd, milles nad analüüsisid metsade seisundit, maafondi jne. Tänavustest geograafia lõpetajaist käis A. Miilmets kirjeldamas sealseid huvitavaid talusid, T. Kaasik aga kogus andmeid jugade kohta. Isegi filoloog dots. O. Mutt on kaasaatajate hulgas — tema autoriteet oli vajalik rahvuspargi lähteprintsiipide eesti keelde tõlkimisel. Rahvuspargi töötajatena leiab rakendust TRÜ kasvandikke. Direktoriks on Eesti Looduskaitse Seltsi Rakvere· osakonna esimees Ilmar Epner.

Meie väljatöötatud rahvuspargi rajamise metoodikaga on käinud tutvumas Läti ja Leedu kolleegid. Oleme uue algatuse lätte juures, lätte juures, mille olulisus tuleneb tänapäeva urbaniseeruvale inimesele looduslike tingimuste sihipärasest tagamisest.

J. EILART

Konstantinoopol

MIKA WALTARI — Soome ajalehemees, tõlkija, luuletaja, novellist, draama-, kuuldemängu-, reisi-, ennekõike aga romaanikirjanik. Sündinud 19. 09. 1908 Helsingis.

Eestlasele on Waltari mahukast loomingust vahendatud kirjaniku esimene suuremat tähelepanu pälvinud romaan «Suur illusioon» (1928), samuti romaanid «Võõras mees tuli majja» (1937) ja «Kes tappis proua Skrofi?» (1939), mida peetakse üheks paremaks soome kriminaalromaaniks. Omapärased on Waltari miniromaanid, neist «Fine van Brooklyn» ilmunud eesti keeles ««Loomingu» Raamatukogu» 1969. aastakäigus ja on seega meile Waltari loomingust kõige kättesaadavam.

Maailma pääses Mika Waltari oma kaheosalise suurromaaniga «Sinuhe, egiptlane». Olgu öeldud, et Eestimaal on seda soome käesoleva sajandi teise poole romaanikirjandusele aluse pannud teost võimalik lugeda seni vaid originaalis, ja Toome raamatukogus kahjuks üsna pika järjekorraga.

Alljärgnev katkend on pärit 1929. aasta reisiraamatu «Üksiku mehe rong» sissejuhatavast osast. Tõlgitud on üsna meelevaldselt, s. t. katkendid katkendis. Võib-olla tundub tollal 21-aastase kirjaniku mõttekäik paiguti lihtsa või lihtsameelsenagi, kuid see peaks siiski sobima praeguse koha ja ajaga... tõepoolest, on ju kevadine sessioon ja nii kiire, kiire, kiire, ja igaüks meist igatseb oma konstantinoopolit.

HILLE OK

Talv oli hämar udu, mida jäätunud tänavalaternate rivid pakaseöödel lõikasid. Mõne sulailma õhtul näisid tähed suured, kui valgus tuhmunult läbi niiske õhu murdus.

Päevad ja õhtud olid tööd täis. Õhtupoolsed ööd täis tühjust ja vargset igatsust. Ööd olid närviline, katkendlik uni, täis unenägusid — painajaunesid, unesid ebaõnnestunud eksameist.

Otsustasin enesele tunnistada, et olen võimeline tööd tegema. Enne jõule olin maha saanud eeleksamiga, jäid veel lõpueksamid. Kaks *laudaturit*[1] ainetes, milles mul polnud veel mingit hinnet, üks *approbatur*[2] — teise olin juba varem sooritanud. Teise laudaturi jaoks oli peale selle veel kirjalik töö ees.

Oleksin ju võinud kasutada tavalist eksamiaastat õpingute lõpetamiseks. Kuid ma pidin vabanema. Euroopa maanteedel oli nii palju linnu, mida ma polnud veel näinud, nende nimed laulsid mu mõtteis õhtuti enne unne suikumist. Ma pidin vabanema — nägema, kuulma, tundma, aimama — elama! Vihkasin ja armastasin ülikooli. Eksam tähendas mulle vaid osa tehtud tööst, püüet iseseisvate seisukohtade poole erinevate raamatute segasummas, oskust leida erinevate asjade ühiseid külgi. Ja mul oli oma töö, millesse tahtsin sukelduda niipea, kui võimalik. Otsustasin teha kõik ühe kevadsemestriga. Tõstsin mässu oma otsuse vastu — see tundus arutu ja asjatu. Kuid ma tundsin, et kui suudan seda kõike teha, võin samas enesele tunnistada, et olen eluks kõlblik isiksus. Ennekõike oli asi tööhulgas, millega olin määratud aja jooksul otsustanud hakkama saada.

... Nelisada lehekülge. Istun õhtul kohvilauas. Küpsised, keeksid, külalised. Naeran, olen seltsiv, vestan julgeid lookesi. Väsimuse närvilisus teeb mind raevukalt rõõmsaks. Kuni äkki valdab mind järsk, selge ettekujutus, kuidas ma ise, just mina käin tänaval ukse ees aeglaste, raskete sammudega, oodates, millal lõpuks on nimepäevad otsas. Tunnen, et võiksin minna, kohata iseennast välisukse ees: «Tere, saab sindki kord näha!»

Grammofon pahvatab mängima tantsupala «Constantinople». Kasside kisa, hullumeelne, haiglane kuuvalgus, mädanevate liljede lõhn. Ma pean, pean saama vabaks. Ei tohi ebaõnnestuda. Konstantinoopol — see on vaid sümbol — Pika Teekonna, hoo, igatsuse sümbol.

... Sain läbi. Kohe pärast lihavõtteid on esimene suur suuline arvestus. Olen veidi närvis, kuid ei karda eriti. Saan arvestusele üksi, see on parem, kui oleks korraga mitu inimest, — siis on alati tunne, et keegi teine saab just need küsimused, millele mina oleksin osanud vastata.

Peamurdmist nõudvaid küsimusi mul pole. Kant muidugi tuleb filosoofia ajaloos, olen teda tõsiselt mitu päeva kirunud ja jõudnud järeldusele, et ta on vähemalt moraali alal tihedalt ja loogiliselt keskpärasusest läbi viinud oma mõtted. Aga miks peab ta seda tegema saksapäraste keeruliste lehekülgepikkuste lausetega! Selgelt esitatu on ka selgelt mõeldud — ja kõikide suurte mõtete ühine omadus on just lihtsus.

Muidugi takerdume me Kanti, siis Fichtesse ja vist ka metafüüsikasse, millest ma pole suutnud juba paar aastat huvituda, kuna kõik metafüüsilised teooriad põhinevad ikka hüpoteesidele, igatahes palju sagedamini kui puhtalt kogemuslikud teadmised. Praktiline filosoofia on võitnud teoreetilise.

Arvestus on pigem vestlus... Saan läbi «heaga», tänan, lähen. Veel on ees laudatur esteetikas ja kirjalik töö.

Jälle seminariraamatukogu — kuid teine ruum ja rohkem rahvast. Semestri lõpp läheneb hirmuäratava kiirusega. Ei jõua enam lõuna ajal kodus käia, sigarett ja tass kohvi Nissenil, väike võileib, kiire eine Linnakeldris või pansionaadis. Õhtuti rontväsinuna loen veel Morandi teoseid laudaturitöö tarvis. Teemat valides ma ei teadnudki, et mees on jõudnud avaldada 13 teost, nendest olen vaid mõnda lugenud. Ja näen kindlasti Akadeemiapoe aknal tema uusimat, äsja ilmunud raamatut siis, kui kõik tundub olevat juba selge ja laused kirjutise tarvis hakkavad mõlkuma meeles harvadel jõudehetkedel ja öödel, kui uni ei tule.

Esteetika, kunsti sünd, draamateooria, kirjanduse ajalugu... Goethe, Schiller, Novalis, Hoffmann, Keller. Corneille, Racine, Stendhal, Hugo, Villon... Elan suurte meeste seltsis, õpin lugu pidama sellest, mille mu instinktiivne mässajahing on varem tõrjunud.

Õpin armastama Goethetki... Tema noort, ägedat südant, ta hinge, kus kõik mõtted hõljuvad. Näen läbi näiliku õnne, edu ja võimsa au õnnetut inimest, kelle noorus on on kadunud ministri istmele ja õukonnaintriigidesse.

Õpin armastama Victor Hugo'd — titaani, kes kirjutas, Kirjutas, kirjutas, — Ruy Blas'i, kes armastas Hispaania kuningannat, — kurjust, hiilgust, pateetilisust, au — kaoses, metsiku merena.

... Hall hommik ülikoolis. Tõmban meestele määratud ruumis suitsu enne loengu algust. Kehas on tunda veel liiga varase ärkamise ja külmas toas riietumise värinat. Kõik on hall — vihkan kõledat, pikka, pimedat trepikoda, mis viib ülikooli Aleksandri tänava poolt — kõrgeid treppe, mis tõusevad alumise saali poole. Töö tundub nii lootusetult asjatuna.

Seintele on pliiatsiga kirjutatud häbematusi akadeemilisest seltsist, Iseseisvuse Liidust, rebastest, rootslastest, soomlastest, üksteise peale ja segamini. Tore psühholoogiline uurimisteema, võiks kirjutada väitekirja WC-de ja laudade kirjutustest ja joonistustest.

Suits saab otsa. Professorgi on täna hommikul väsinud. Püüan kuulata. Keegi on lauaklapile joonistanud naisepea, — teine pistnud piibu sellele suhu mingil ääretult tobedal hetkel, kolmas on alla kirjutanud nime.

Nissenile ja raamatukokku. Sada lehekülge kirjanduseajalugu — sakahvatuvad nende tulvava rõõmu teel. Saan äkki aru, et keegi neist vaatleb mind kahetsustundega: kindlasti mõni läbikukkunu, kes lohutuseks on saanud roose.

Jõuan autosse ja süütan sigareti. Koju.

Kodus on ka roose — palju. Roosid on kaunid, kuid banaalsed. Nende lõhn on liiga mahe minu jaoks. Seepärast tunnen paarist rooside sekka äraeksinud tumedast nelgist rohkem rõõmu kui millestki muust.

Õhtupoolik on kahvatu ja pikk. Kogu ärevus on laugenud. Istun kiiktoolis, püüan mitte midagi mõelda, — kuid kõigest hoolimata hiilib aeglaselt kogu olemusse suur, vaikne nukrus. Tean, et olen vaba, et õige pea pääsen hoo hurma, Euroopa maanteile, uude ellu. Konstantinoopolisse... Ja kõigest hoolimata on raskemeelsus vulvahtanud valusana, kuhtuvana, kaunina. Väsimus? Vist.

Tõlkinud
HILLE OK

P. LUKATSI illustratsioon.

[1] **laudatur (lad. k.) — õppeaine ülemastme nimetus.** Ü

[2] **approbatur (lad. k.) — kiidetakse heaks. tunnistatakse kõlblikuks; mõnedes ülikoolides eksamihinne.**

Pardubice Keemia-Tehnoloogia Instituut korraldab 2. rahvusvahelise üliõpilaste fotograafia-alase ülevaatuse «FOTOGRAFIA ACADEMICA». Ülevaatusest võivad osa võtta kogu maailma kõrgemate õppeasutuste üliõpilased, aga samuti 1970. a. kõrgema kooli lõpetanud üliõpilased.

Ülevaatus toimub must-valge foto (suurus 40×30 cm) ja värvilise foto (suurus 30×24 ja enam cm) alal. Fotode hulk ühelt autorilt pole piiratud.

Saadetud fotodest tehakse valik. Kümme parimat hinnatakse eripreemiatega ja jäävad näituse arhiivi. Kõigile ülejäänud näituse kollektsiooni arvatud fotodele kleebitakse näituse etiketid ja viimase ekspositsiooni järel saadetakse need autoritele tagasi. Vastuvõtmata tööd saadetakse autoritele tagasi kohe pärast žürii istungit.

Žürii esimees on Praha Muusika ja Draamakunsti Instituudi dotsent Jan Smok.

Tööd saata aadressil: Химико-технический институт, отделения ридиохимии, г. ПАРДУБИЦЕ, Чехословакия. Rahvusvahelistele saadetistele märkida «Некоммерческий товар».

Valikul arvestatakse fotosid, mis on saadud enne 15. oktoobrit 1971.

Ülevaatuse plaan:
tööde vastuvõtu lõpetamine — 15. oktoobril 1971,
žürii istung — 20.—22. oktoobril 1971,
näitus — november 1971,
tööde tagastamine — jaanuar 1972.

Viies türkoloogia—alane

(Algus lk. 2)

Need olid lingvistikasektsioon, Türgi ajaloo sektsioon, türgi rahvaste ajaloo ja filoloogia sektsioon. Esimeses käsitleti suure põhjalikkusega türgi keelte süntaksi üht raskemat küsimust — konjunktsioonita liit-kõrvallausete olemust (17 ettekannet koos arvukate sõnavõttudega). Teises sektsioonis kuulati ära seitse ettekannet kaasaegse Türgi ajaloo mitmesuguste etappide kohta. Kolmas sektsioon hõlmas 17 huvitavat ettekannet türgi rahvaste ajaloo, folkloori, kirjanduse, kultuuri jne. üksiketappide uurimisel juba saavutatu ning veel teha jäävа kohta. Ettekannete puhul tekkinud elavates sõnavõttudes puudutati korduvalt türgi rahvaste kokku puuteid soome-ugri hõimudega (ungarlased, mirvalased).

Lõpuks esines ajakirja «Nõukogude türkoloogia» peatoimetaja asetäitja üleskutsega tõhusalt abistada ajakirja erialase kaastööga.

PENT NURMEKUND

PUHH

Eksamisessiooni kajastusi meie lugemislaual

(Lõpetab prillide puhastamise, tõstab silmad taeva poole. Paus. Laseb pea norgu, jätkab puhastamist, katkestab puhastamise, kaltutab end taha paremale). Uu-uu!

S. BECKETT

Jah, rumal lugu küll! Mis selle mäluga ometi lahti on, kulla inimesed, ah?

M. BULGAKOV

Süda jäi nagu seisma, miski pakitses ja tuikas, pea juhmistus magusalt . . .

I. BUNIN

«See on sellepärast, et mul pole kunagi midagi erilist öelda,» vastasin. «Parem olen siis vait.»

A. CAMUS

Ma ei suuda asju meelde tuletada nagu varem . . . ja ma ei püsi kümmet minutitki ühte kasvu!»

«Ei suuda mis asju meelde tuletada?» küsis Tõuk.

L. CARROLL

Millest ma siis veel peaksin rääkima?

F. DÜRRENMATT

tõde ei selgu siiski enne
kui selgub see kas oks kannab või ei kanna

A. EHIN

Väike daam vaikis: meelepaha paisutas ta peeni sõõrmeid.

A. FRANCE

Ma ei tea, mida öelda . . . Tundun endale idioodina.

M. FRISCH

Ta jäi vait. Jutustus näis lõppenud olevat.

E. HEMINGWAY

Ma rääkisin teile kõik ära, mis ma tean.

F. KAFKA

Vaikus muutus veel sügavamaks ja ainult ajuti kostis kusagilt kerge kahin, nagu sureva linnu ohe.

S. MROŽEK

Pole mõtet lolli mängida. Ongi kõik, mis mul teile öelda oli.

J. OLEŠA

Ma ei saanud enam millestki aru: ma olin pettur, ma jutustasin lollusi, mida keegi ei saanud uskuda, lühidalt, ma avastasin kujutlusvõime.

J.-P. SARTRE

Kuivade, veretute huultega, kõhna, tursunud näoga ja kähiseva häälega ütles ta, jõuetult käsi muljudes: «Peaasi on tahe ja visadus.»

V. ŠKLOVSKI

Ehk on parem mõtlikult vaikida.

M. UNT

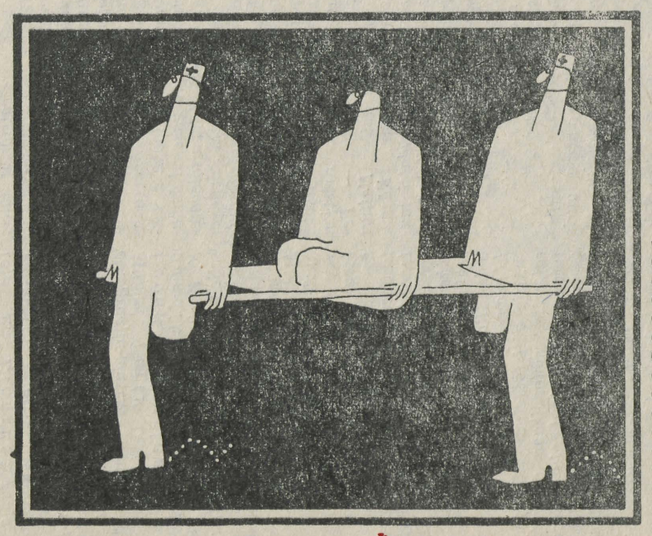

TOOMAS KALL.

Eilsete uuendajate äärmuste puhul paneb meid aina imestama nende arglikkus.

Paul Valéry (1871—1945)

«Me peame võitlema, et meie tõde võidule pääseks, et purustada maskid, mida kanname elus. Teater peab rikkuma meie maailmanagemise stereotüüpe, konventsionaalseid tundeid, konformismistampe: teater peab neid lõhkuma seda brutaalsemalt, et need stereotüübid on inimorganismis sügavalt juurdunud.»

Seda on öelnud Jerzy Grotowski — Poola eksperimentaal-laboratooriumteatri «13 Rida» direktor-režissöör-lavastaja. Ta omapärane suhtumine teatri vajalikkusesse ja eesmärkidesse on äratanud laialdast tähelepanu. Ta olevat Stanislavski järel teine mees, kes on lähemalt uurinud näitleja väljendusvahendeid ja -võtteid ning näitlejaga töötamise meetodeid. Öieti nimetataksegi tema teatrit Näitleja Meetodite Uurimise Instituudiks.

Grotowski teater eksisteerib 10-liikmelisena: 8 näitlejat (6 meest, 2 naist), režissöör ja kirjandusala juhataja. See on omapärane kompaktne tervik — sõpruskond, kus kõik teavad kõigist kõik. Grotowski teatrisse tulevad need, kellele tavalise teatri raamid kitsaks jäävad ja kes on veendunud oma elukutse kõrges missioonis.

Grotowski arvates on inimene kaotanud oma tervikliku väärtuste süsteemi, ta on killustatud. Kõige tähtsam on leida kindlustunne iseendas. Kuid inimene ei pea takerduma egotsentrismi, vaid peab enda leidma teistega suheldes, end kaotades. Grotowski näitleja, avades kõige intiimsemad küljed oma psüühikast, suudab vaatajaile vahetult mõjuda. Grotowski ei näita ainult kaasaegse maailma kriisisituatsiooni, vaid tahab anda oma panuse selle kriisi ületamiseks vaataja teadvuses. Ta teeb seda südametunnistuse ja emotsionaalsuse aktiviseerimise, provotseerimise ja šokeerimise teel.

Teatris ei lavastata kaasaegsete autorite teoseid. Kirjandusala juhataja L. Flaszen on veendunud, et tänapäeval esinevat teadmiste ja väärtuste kriis, mille peegelduseks on ka teksti kriis. Lavastades klassikalisi teoseid tahab Grotowski vanu väärtussüsteeme kontrollida ja näidata, mis neis vaatamata ajalisele distantsile veel elav ja oluline on. Ürgsed müüdid ja ajaloolised tragöödiad on ainult aluseks režissööri stsenaariumile ja tõukeks näitleja loomingule. Oma lavastustes rõhutab põhiliste elusituatsioonide (Elu, Armastus, Surm) ürgset olemust, andes neile teravalt kaasaegse varjundi. Vanu väärtusi kontrollitakse uute mõõdupuudega. Austades luuletajate sõna ja teoste poeetilist struktuuri, monteerib Grotowski teose täielikult ümber ja muudab sisu aktuaalseks. Näiteks võtab ta Uspenski «Akropolises» interjööriks koonduslaagri ja laseb näitlejail vangidel mängida klassikalise mütoloogia kangelasi (Helenat, Paarist jt.) ning etenduse lõppedes kaduda neil jumalaotsijail koos lavastajaga gaasikambrisse.

«Teater peab lõpuks kindlaks tegema oma piirid. Alasti näitleja vaeses teatris — see on vormel, mis tuleb omaks võtta.»

J. GROTOVSKI

Grotowski teater — otsingute teater

Grotowski teatrile on iseloomulik lavaliste vahendite ökonoomsus, efektsete kostüümide ja rikkalike dekoratsioonide puudumine. Näiteks Calderoni-Slowacki «Kindlameelses printsis» muutub laud kord operatsioonilauaks, kord ohvrialtariks, kord jälle katafalgiks. Samuti kasutatakse üht riietuseset paljudeks otstarveteks: mantel muutub kokkukeeratuna nuudiks, vaimuliku kuub timuka kapuutsmantliks.

Grotowski ei pea teatrit kunstide (tants, muusika, kujutav kunst) süsteemiks, vaid nõuab, et peatähelepanu olgu pööratud näitlejale.

Näitleja positiivne tee on õpetada kindlaid positiivseid vilumusi, teadmisi, võimeid. Negatiivne tee piirdub loomingulise protsessi kõikide takistuste kõrvaldamisega. Positiivne tee viib stereotüüpide tekkimisele, negatiivne tee austab individuaalsust ja arendab seda edasi. Psühhoanalüütikuna tunneb Grotowski iga näitlejat täielikult, mõistab tema harjumusi ja komplekse, et neid hiljem kõrvaldada. Näitlejaile ei tohi õpetada ei hingamist ega žeste, iga näitleja avaldab end isemoodi, ohverdades äärmise alandlikkuse ja siirusega oma isiksuse kõige intiimsemad sfäärid, jättes seejuures kõrvale nn loomuliku reaktsiooni ja käitumise, mis ei ole muud kui harjunud mask.

Grotowski koostas näitleja treeningu individuaalse meetodi, mis ammutab materjali ida meetoditest (hatha-yoga, nuna, jaapani ja india teater). Režissoor peab viima näitleja nutikaugele, et ta suudaks fikseerida endas need spontaansed impulsid taastamaks neid hiljem etendustel. Spontaansus on aga rangelt distsiplineeritud: improvisatsiooni etendustel ei esine. Iga etenduse eel on pooletunnine keskendumine täielikus vaikuses. Selle aja jooksul lähevad näitlejad transsi ja eralduvad ümbritsevast keskkonnast. Näitleja peab sel ajal suutma koguda enesesse kogu energia, millega ta hiljem iseenese ja publiku üle valitseb. Iga etendus kestab ainult tund ja 25 minutit, kuid nõuab näitlejalt täielikku enesepõletamist ja -ohverdamist. Et vastu pidada tohutule pingele, mis kogu etenduse vältel püsib, tuleb näitlejal treeningutel oma psüühilist ja füüsilist vastupidavust suurendada. Neli tundi päevas on näitlejail treeningud, kuhu on lülitatud akrobaatika, plastika, joogide gümnastika ja pantomiimid, peale nende veel silmade, näo ja hääle ilmekuse harjutamine. Miimika on väga mõõdukas, keha seeeest palju liikuvam. Ei žestikuleerita kätega nagu enamikus teatrites, näitleja mängib kogu oma kehaga. Liikumisel on samasugune tähtsus kui sõnalisel tegevusel.

Juba teatri loomisest peale on režissööri eesmärgiks olnud luua tõeliselt loominguline kollektiiv. Isikukultust teatris ei ole, olgugi et Grotowski on suur autoriteet. Kollektiivi iga liikme juures mängib tohutut rolli tema ühiskondlik-moraalne pale ja kristalselt puhtad loomingulised tõekspidamised. Näitleja mängib, kuid samal ajal võtab aktiivselt osa loomeprotsessist, oma rolli ülesehitamisest. Proovidel toimuvad formilised vaidlused, kus režissöör jälgib, et näitleja ei läheks mingile kompromissile oma rolli avamisel. Kollektiivis on võimalik läbi lüüa üksnes tohutu tööga. Et niisugune kollektiiv tekkida saaks, on vaja valida liikmeid väga range printsiibi järgi. Nõudmised ei puuduta ainult näitleja meisterlikkust, vaid nõutakse ka terveid elukombeid ja täielikku andumust oma tööle.

Kogu trupi elulaad ja tööstiil meenutab askeetlikku elukorda. Grotowski ise on väga kasinate elukommetega, elab tagasihoidlikult mingisuguste lisasissetulekuteta. Ta pühendub täielikult teatrile ja omab raudset enesedistsipliini. Seda kõike nõuab ta ka näitlejatelt. Ta on türann, isa ja sõber ühes isikus.

Omapärast rolli selles tihedas sõpruskonnas mängib kirjandusala juhataja L. Flaszen. Tema juurde tullakse kõige intiimsemate küsimustega, mis nõuavad erilist taktitunnet. Ta on kollektiivis nagu südametunnistuse hääleks. Lavastuse valmimise käiku ta ei sekku, kuid ta sõnal on siiski väga arvestatav osa.

Kollektiiv, kellel on sellised kristallpuhtad loomingulised tõekspidamised ja kes on siiralt veendunud oma kutse kõrges ja puhastavas missioonis, on väärt, et neist rohkem kõneldaks-kirjutataks.

On huvitav märkida, et 4. mail TRÜ klubis toimunud esietendusel on E. Hermaküla, M. Unt ja kõik teised suutnud mitmel viisil Grotowski teatri väljendusvahendeid ja -võtteid oma õhtus ära kasutada.

SILVIA BAUM

Martin Soots

Raske haiguse tagajärjel varises 18. juunil manalasse TRÜ orgaanilise keemia kateedri kauaaegne õppejõud vanemõpetaja Martin Soots. Meie hulgast lahkus üks neist, kelle tööga pandi alus TRÜ keemiaosakonna taassünnile sõjajärgseil aastail.

Martin Soots sündis 20. märtsil 1906. a. Virumaal Aaspere mõisa meieri paljulapselises perekonnas. Kooliteed alustas ta Koorküla vallakoolis 1914. a., jätkas seda Tartu kommertsgümnaasiumis ja Viljandi kommertsgümnaasiumis. Et õppimine oli seotud suurte majanduslike kulutustega, pidi noormees varakult hakkama ise kooliraha teenima. Olles juba ametis, astus M. Soots õppima Tartu Ülikooli Matemaatika-Loodusteaduskonna keemiaosakonda, diplomi sai ta 1937. a. aga juba Tallinna Tehnikaülikoolist, kuhu keemikute ettevalmistamine 1936. a. oli üle viidud. Keemikuna töötas ta lõhkeainete spetsialistina. 1940. aastal, pärast ENSV moodustamist, arvati M. Soots Töölis-Talupoegade Punaarmee koosseisu.

Suurest Isamaasõjast võttis M. Soots osa selle alguspäevadest peale kuni sõja võiduka lõpuni. Tema lahingulisi teeneid on hinnatud «Punase Tähe» ja «Isamaasõja I järgu» ordenitega ning mitme medaliga. Sõja lõpetas ta kaardiväe majorina.

1946. a. asub M. Soots tööle ENSV Tööstuse Teadusliku Uurimise Keskinstituuti noorema teadusliku töötaja kohale, kust 1949. a. lõpul siirdub Tartu Riiklikku Ülikooli analüütilise keemia kateedri assistendiks; 1. veebruarist 1951 töötab ta TRÜ orgaanilise keemia kateedri vanemõpetaja kohal kuni pensionile siirdumiseni 1969. a.

Kakskümmend aastat võttis M. Soots osa noorte spetsialistide kasvatamisest ning õpetamisest, lugedes keemilise tehnoloogia ja orgaanilise keemia kursusi, juhendades vastavasisulisi praktikume, samuti kursuse- ja diplomitöid. Ei saa märkimata jätta fakti, et M. Soots oli ENSV-s esimene, kes hakkas rakendama polarograafilist uurimismeetodit. Selle ala esimese spetsialistina jagas ta väärtuslikke nõuandeid ja õpetusi paljudele õpilastele. Ta on mitmete teaduslike artiklite autor.

Martin Soots jääb kaastöötajaile, sõpradele ja õpilastele mälestusse kui haruldaselt kohusetundlik, taktitundeline ning tagasihoidlik ja abivalmis kaaslane, kes oma asjalikkuse ja suure töökusega oli eeskujuks kõigile. Ta oli pedagoog, kelle põhiiseloomujooneks oli täpsus töös ja teiste inimeste mõistmine.

Oma kutsetöö kõrval oli ta suur ratsaspordientusiast ning kõrge kvalifikatsiooniga treener, omaaegne eesti tippsportlane takistussõitudes. Ülikoolis, teenistuse algaastail andis ta TRÜ Kehakultuuriteaduskonnas ka ratsutamistunde.

Mälestus Martin Sootsist jääb kaastöötajate ja õpilaste südameisse püsima.

TRÜ keemiaosakonna
kollektiiv

Tänusõnad

15. mail k. a. esines meie kooli ruumides TRÜ kammerkoor. Esinemine oli väga meeldiv. Kuulsime koori esituses laule nõukogude ja välismaa autoritelt, mis väga hästi illustreerisid laulmistundides läbivõetut. Suur tänu ülikoolile, kelle isetegevuslaste perre kuulub nii tubli ja võimekas kollektiiv. Loodame, et ka edaspidi kuuleme TRÜ kammerkoorist ja kammerkoorilt. Suur tänu!

Puurmani Keskkooli komsomolikomitee

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г .Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 4058. MB 06444.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinegel

Tartu Riiklik ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 21 Reedel 2. juulil 1971. a. XXIII aastakäik

HEAD TÖÖLE ASUMIST!

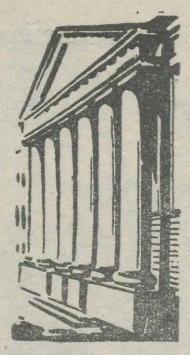

Jälle on saabunud uus suvi. Suvi 1971. Jälle läheb ellu järjekordne lend Tartu Riikliku Ülikooli lõpetajaid. Aulas hõlavad peaaegu iga päev orkestrihääled, jagatakse diplomeid, viimaseid õpetusi ja edusoove, lillede sületäisi ja õnnitlusi. Käesolev suvi on eeskätt teie suvi, kallid lõpetajad. Saab alguse teie tulevikuplaanide realiseerimine. Ent elu on muutlik. 30 aastat tagasi algas sõjamürin. Teie võite tööle asuda hea perspektiiviga rahuajal.

Viigem siis ülikoolist ja aulast kaasa parimad mälestused, soovid ja soovitused, täitugu teie unistused elust ja tööst. Andke oma panus NLKP 24. kongressi otsuste realiseerimiseks. Ja pidage alati kalliks alma mater'it, ärge unustage oma suurkooli, nii nagu temagi teid ei unusta, sest olete olnud üks temast, olete osake tema ajaloost.

Professor K. Siilivask

Esimesed kokkuvõtted rõõmustavad

IV üliõpilaste ühiskonnateaduste-alaste teaduslike tööde konkursi **esimese vooru** esialgsed kokkuvõtted on tehtud. Kokku esitati üleülikoolilisele konkursile 938 tööd : 80 uurimuslikku ja 858 referatiivset. Juurdelisatud tabelist on näha, mitu tööd kirjutasid iga teaduskonna üliõpilased (esimene arv tähistab uurimuslikke, teine referatiivseid töid). Toodavad arvud pole lõplikud, mõnikümmend referaati laekub nähtavasti veel.

Töid on kirjutatud kõigis konkursi temaatika põhivaldkondades: NLKP ajaloo, poliitilise ökonoomia, filosoofia ja teadusliku kommunismi teooria alalt, samuti umbes 40 tööd komsomoli- ja noorsooprobleemidest. Laialt on kasutamist leidnud NLKP XXIV kongressi materjalid, rida töid ongi pühendatud otse kongressi otsuste analüüsile.

Konkursitööde sisulise külje kohta langetab komisjon otsuse **septembrikuus.** Tähtis on aga see, et tänu kõigi asjaosaliste pingutustele oleme saavutanud murrangu ühiskonnateaduslikust uurimistööst haaratud üliõpilaste arvus. Üks konkursi eesmärke tundub täidetud — ja ilmselt ei toonud see kaasa töid kirjutanud üliõpilaste erialase ettevalmistuse taseme märgatavat langust, mida konkursi juhendi teatavaks tegemisel mõnel pool kardeti. Põgus pilk töödele lubab arvata, et kvantitatiivne kasv pole halvendanud tööde kvaliteeti: kõrgetasemelisi originaalseid uurimusi on esitatud selgi korral.

Mis saab ülikoolisisesele konkursile saadetud töödest edasi? Kõigepealt on põhimõtteliselt ära otsustatud, et kõik need **uurimuslikud** tööd, mis kateedrite ja laboratooriumide ettepanekute alusel pretendeerivad ülikoolisiseselt I — II — III kohale, võib saata ka vabariiklikule konkursile. Vastavad tööd tuleks — kui seda juba tehtud pole — kateedrite ja autorite ühisjõududega korrektselt vormistada (masinakirjas ja köidetud 2 eksemplaris) ning varustada 2 retsensiooniga, millest üks on väljastpoolt seda kateedrit, kelle juures töö koostati. Suvekuudel leitakse ehk aega ka nende tööde sisuliseks viimistlemiseks, mis enne vabariiklikule konkursile esitamist seda veel vajavad. Teadusliku uurimistöö sektorist on võimalik auhindadele pretendeerivaid töid selliseks viimistluseks kätte saada. Kõik sisuliselt ja vormiliselt viimistletud tööd tuleb tagastada teadusliku uurimistöö sektorisse **13. septembriks** — siis alustab konkursikomisjon tegevust.

Kuivõrd referatiivsed tööd vabariiklikule konkursile saatmisele ei kuulu, pole ka nende selleks otstarbeks viimistlemine vajalik.

Tuleval õppeaastal konkurss jätkub. Sellega seoses tuleb täiendada ka sel aastal kokkuseatud konkursitööde näidistemaatikat. Eelkõige peaksid temaatikas kajastuma NLKP XXIV kongressi otsused.

P. KENKMANN,
konkursikomisjoni liige

Ajaloo-Keeleteaduskond	31+164
Arstiteaduskond	5+145
Bioloogia-Geograafiateaduskond	4+ 55
Füüsika-Keemiateaduskond	7+ 64
Kehakultuuriteaduskond	1+ 60
Majandusteaduskond	16+257
Matemaatikateaduskond	3+ 64
Õigusteaduskond	13+ 49

Suvetööd

Suvetöölistele tuletame veel kord meelde, et **esimene vahetus algab 8. juulil ja lõpeb 2. augustil. Teine vahetus algab 3. augustil ja lõpeb 27. augustil.**

Suvetööliste nimekirjad on täielikult valmis.

Need üliõpilased, kes taotlesid vabastust ja tahtsid minna EÜE-sse, kuid jäid sel aastal malevast välja, kannab suvetööde staap vajalikku vahetusse. EÜE lõplikud nimekirjad on staabil olemas ja malevasse mittepääsenud üliõpilased saavad kontrollida, millisesse vahetusse nad suvetöödel määrati (EÜE-st jäid välja paljud I kursuse üliõpilased.) Tööle tuleku täpne aeg ja koht teatatakse teile kirjalikult ja nendest tuleb täpselt kinni pidada.

Üliõpilased, kes mingil põhjusel hilinevad tööle, peavad tööle tulles tingimata esitama seletuse staabile ja seejärel suunatakse nad tööle sinna kuhu on vajalik.

Tööle tuleb tulla täielikus töörietuses, sest reeglina ei varustata teid töökohal riietega. Töökindad ja muud kergemad kaitsevahendid (prillid jms.) antakse töökohal.

Ootame 8. juulil ja 3. augustil!
Suvetööde staap

P. S. Suvetöödele mitteilmumine on NSVL kõrgema- ja keskerihariduse ministri käskkirja mittetäitmine ja kuulub karistamisele administratiivliinis.

Tänaste diplomandide mõtteid lõppevast koolipõlvest

ÜLIKOOLI AJALEHE TOIMETUS KÜSIS

- **Kuivõrd meeldejääv ja Sinu ootustele vastav oli esimene koolipäev ja esimene loeng ülikoolis?**
- **Kui palju aega jätkus iseseisvaks tööks oma erialal loengute kuulamise-üleskirjutamise, ühiskondliku töö, meelelahutuse ja üldise silmaringi laiendamise jadas?**
- **Kas kitsamale erialale spetsialiseerumise «eelõhtul» tundsid ennast küllalt otsustusvõimelisena ja küllalt veendununa?**
- **Sinu tulevane töökoht. Milline on sealne kollektiiv?**
- **Lõpeb pikk koolipõlv. Võid Sa nüüd öelda, kas Sinu põhimõtted, hoiak, ümbritseva elu (eriala, suhted kaasinimestega, sündmused poliitikas ja kultuurielus) mõistmise kriteeriumid on välja kujunenud? Kas tunnetad, et ülikool on Sulle selles osas vajalikku tuge andnud?**

INNO MAASIKAS —
Matemaatikateaduskonna V kursuse üliõpilane

- *Tulin sõjaväest ja jõudsin nädal aega pärast koolitöö algust Tartusse, sellepärast ei tea aktuse kohta midagi ütelda. Esimene loeng, mida kuulasin, oli kusagil väikeses auditooriumis. Luges dots. Kaasik.*

Milline I kursuse esimene loeng ülikoolis peaks just olema, ei oska täpselt ütelda. Võiks tutvustada üldist õppekava. Kõike muidugi ühe loenguga selgeks ei tee, aga mingi ülevaate see siiski annaks.

- *Isiklikult olen loengutel käimise poolt, kuigi mõned arvavad, et sellest suurt kasu pole. Loengud annavad siiski rohkem kui trükitud konspektid, hiljem on kergem ka eksamiks õppida.*

Kahel esimesel kursusel jäi tihti vaba aega, hiljem mitte. Omajagu aega võttis ühiskondlik töö, iseseisev töö samuti. Meelelahutuseks ja ilukirjanduse lugemiseks kippus aeg vägisi napiks jääma.

- *Jah. Spetsialiseerumine toimub meil 3. kursuse algul. Aeg tundub üsna paras olevat. Varem on huvid ja tulevikukavatsused veel üsna segased ja hiljem jääks oma erialale pühendatav aeg liiga väheseks.*
- *Proovin aspirantuuri astuda.*
- *On küll. Kaasa on aidanud sellele loengud, vestlused kaaslastega, osavõtt ühiskondlikust tööst ja juhendajad.*

INNA-LIIS LIIM —
Arstiteaduskonna VI kursuse üliõpilane

- *Muidu täiesti tavaline päev, ainult väga, väga hea meel oli, et ülikooli sisse sain.*
- *Arstidel on iseseisva töö osa eriala raames väiksem. Arvesse tuleb ehk vaid töö ringides. Aega on jätkunud kõigeks ja vahel ülegi jäänud.*
- *Jaa. Valisin nina-kurgu-kõrvaarsti elukutse. Spetsialiseerumine toimub meil 6. kursusel. Aeg on küllaltki sobiv.*
- *Minu töökoht on Kiviõli haiglas, rohkem ma praegu ei tea.*
- *Kindlasti on ülikool siin kaasa aidanud.*

Oma arvamust on avaldanud kõigi teaduskondade lõpetajad. Paljud vastused, mida toimetus sai, langevad kokku, on ka erinevaid.

Igale taolisele mõttevahetusele peaks järgnema mingisugune kokkuvõte. Seekord pidasime paremaks praegusel momendil sellest loobuda ja jätta otsad lahti sügiseni, kui jälle on käes esimene koolipäev. Loodame lisaks saada vahetuid muljeid värsketelt üliõpilastelt ja siis asja ühiselt edasi arutada.

Toimetus

Koefitsient on madal, aga hea, et ta niisugunegi on!

Rahvakontrolligruppide tööst (küsimuste-vastuste vormis)

Seoses TRÜ rahvakontrolligruppide volituste lõppemisega käesoleva aasta aprillis oleks huvitav teada, kuidas on kulgenud ülikooli allasutustes uute rahvakontrolligruppide valimised ning kui palju neid gruppe nüüd on?

Rahvakontrolligruppe on kaksteist — 11 allasutuse gruppi pluss sügisel uuesti valitav üleülikoolilise rahvakontrolligrupp, kes juhib ja koordineerib kõigi gruppide tööd. Liikmete arv kokku läheneb kaheksakümnele, nii et päris suur hulk inimesi.

Allasutustes on uued grupid juba valitud (välja arvatud üks teaduskond, kus seda lähemal ajal tehakse), — käsil on tööplaanide koostamine.

Kuidas töötasid eelmised rahvakontrolligrupid?

Iga rahvakontrolligrupi tööd juhtis ja organiseeris grupi esimees, kes koordineeris ja arendas koostööd üleülikoolilise rahvakontrolligrupiga. Igal grupil on põhimäärase järgi niisama suured õigused nagu üleülikoolilisel. Mis puutub gruppide töö intensiivsusesse, siis jagunesid nad ses suhtes kahte suurde rühma: töötavaiks ja mittetöötavaiks. Aktiivse tegevusega on silma paistnud Teadusliku Raamatukogu, Füüsika-Keemiateaduskonna, Arstiteaduskonna ja Kehakultuuriteaduskonna grupid. Ka matemaatikud on üht-teist teinud.

Kuidas töötab üleülikooliline rahvakontrolligrupp, kuidas on ta töö organiseeritud?

Kui arvestada töö hulka ka koosolekuid, siis on neid peetud keskmiselt üks kord kuus. Grupil on oma tööplaan ja tegevus on jaotatud sektorite vahel. Sektoreid on kolm: õppetöö, teadusliku töö ja administratiiv-majandusküsimuste sektor. Küllaltki suure osa moodustavad plaanivälised jooksvad küsimused.

Kui suur osa rahvakontrolligruppidesse valitud seltsimeestest tegutses enam-vähem aktiivselt sellel ühiskondlikul alal?

Võib väita, et rahvakontrolli tegevusest on aktiivselt osa võtnud ca 35% sinna valitud inimestest.

Kuidas võib hinnata seda «aktiivsuse koefitsienti»?

Muidugi madalaks, aga hea, et ta niisugunegi on, sest ega see ole ainuke ühiskondliku tegevuse liik, millega ülikoolis tegelda tuleb. **Pealegi on siia kuuluvad küsimused oma sisult enamasti niisugused, et ühiskondlikel aluseil töötavate mittespetsialistidega suurt midagi ära ei tee,** kui just mõni seltsimees ei hakka oma aega nende küsimuste lahendamiseks suuremal hulgal kulutama. Siis aga pärime kohe, kas tal oma tööga sellel kohal, mille eest riik talle palka maksab, on kõik korras!

Kas see eelnev mõtteavaldus püüab õigustada osa seltsimeeste passiivset suhtumist ühiskondlikku töösse?

Oh ei! Eelnevaga taheti ainult öelda, et iga kingsepp jäägu oma liistude juurde ja **tehku kõigepealt oma tööd nõutaval ja ajakohasel tasemel.**

Aga siiski — mis siis õieti on ühiskondlik töö rahvakontrolligrupi liikme silmaga nähtuna?

Ühiskondlik töö on meil niisugune töö liik, mis pole töötaja otsestes töökohustustes («palgatöö») ette nähtud, kuid mis ühel või teisel põhjusel siiski on vajalik ja ära tehakse. Põhiliselt on see tegevus ideoloogilis-poliitilist, kasvatuslikku või kultuurilist laadi.

Igasugune töö, mis on seotud juhtimis-tootmissüsteemiga, baseerub palgatööle. Tootmist (meie ülikoolis — spetsialistide ettevalmistamine, teaduslik töö) ja selle kvaliteeti tagab juhtide süsteem (rektorist kateedri- ja osakonnajuhatajani) ning spetsialistide kaader (professorist koristajani) — aga seda ainult eeldusel, kui eksisteerib otstarbekas juhtimissüsteem, kui iga töötaja teab täpselt, mis on ta kohustused, õigused, mille eest ta konkreetselt vastutab ja et ta on **võimeline** sellel kohal töötama. Ning lõpuks, kui tootmisbaas (meil ruumid, laboratooriumid, töökojad jm.) on piisav ja kaasaegsel tasemel.

Kui vajalikust tööhulgast jääb mingisugustel põhjustel juhtimis- või tootmissfääri spetsialistide poolt midagi tegemata ning teised selle töö või osa sellest (osa jääbki tegemata) ära teevad, siis ei saa seda tööd küll «ühiskondlikuks tööks» lugeda. See on palgatöö, mida ei teinud see, kes seda oleks pidanud tegema (võimetus, oskamatus, lohakus, organiseerimatus töös). Palk selle töö eest ning ka tegemata jäetud töö eest makstakse aga välja, ning mitte sellele, kes töö tegi, vaid sellele, kes tegemata jättis.

Niisugust spetsiaalsusele ja töökohale mittevastavat tööd ei saa ju keegi sundida tegema.

Õige küll, sundida ei saa (kuigi mõnikord kaudselt saab küll) — aga kui häda käes, küll siis tehakse. Juba oma õppetöö, teadusliku töö või asutuse huvides tegeldakse sageli küsimustega, mis õieti kuuluksid kellegi teise tööülesannete hulka. Nii et kõige otsesemas mõttes spetsialisti tööjõu raiskamine.

Kuidas on meil lood juhtimissüsteemi täiustamisega, operatiivsemaks muutmisega, töö — eriti aga ehitustööde organiseerimisega?

Häid kavatsusi ja otsuseid ses suhtes on palju. Osa neist on avaldatud ülikooli ajalehes. Rida põhjapanevaid otsuseid võeti vastu majandusaktiividel. Üht-teist on neist ka realiseeritud. Aga vanasõnagi ütleb: anna aega atra seada, küll siis kündi ka tuleb! Konkreetselt neile küsimustele saab aga vastust anda rektoraat.

Missuguste küsimustega on TRÜ rahvakontrolligruppidel tulnud tegelda käesoleva aasta jooksul?

Küsimuste valdkond on olnud küllaltki mitmekesine. Põhilistest probleemidest võiks märkida järgmisi.

1. Teadusliku aparatuuri hooldamise, säilitamise ja kasutamise kontroll. See on töölõik, mis on juba aastaid püsinud tööplaanis ja püsib seal ka edaspidi. Üheks keerulisemaks oli bioloogide fütotroni paigaldamise ja töölerakendamise umbsõlm. Nüüd on lõpuks siis põhimõtteline lahendus leitud, jääb ainult selle konkreetne ellurakendamine, mis ei näi aga ka lihtne olevat. Nii et esialgu seisab 17 000 rbl. veel kinnipakituna õue peal.

2. Remondiga ja mõnel määral ka ehitustegevusega seotud elunähtused on meie ülikoolis juba kaua aega üldsuse huviobjektiks olnud. Väga delikaatsed küsimused, just oma spetsiifika tõttu. Teisest küljest aga ka võimeks normaalsemate elutingimuste loomisele meie suure ruumipuuduse ajastul.

Matemaatikateaduskonna arvutuskeskuse hoone on selleks prooviviks, mis peab näitama meie ehitusmeeste oskust tööd organiseerida ja seda juhtida. Nagu on näha ministeeriumis kinnitatud detailsest plaanist selle objekti tööde kulgemise kohta, peab aasta lõpuks maja valmis olema. No mis siis viga! Suur mure ruumikitsikuse kohalt on siis murtud ja ülikooli vanemaid uusehitisi ometi ükskord valmis.

(Järg lk. 3)

«Tartu Riiklik Ülikool»
Nr. 21. 2. VII 1971. a. lk. 3

ACTA DIURNA

25. juunil toimus käesoleva õppeaasta viimane Õpetatud Nõukogu koosolek.

Otsustati taotleda professori teaduslik kutse järgmistele õppejõududele: med. doktor V. Saluperele, med. doktor L. Pokile ja med. doktor V. Särgavale. Valiti üleülikooliline konkursikomisjon 1971/72. õppeaastaks. Komisjoni kuuluvad õppeprorektor dots. K. Püss, prof. J. Konks, prof. H. Trass, prof. V. Palm, prof. L. Päi. Kuulati ära Bioloogia-Geograafiateaduskonna ja Majandusteaduskonna 1970/71. õppeaasta nõukogude töö aruanded (esitasid dekaan prof. A. Rõõmusoks ja dekaan dots. V. Krinal). Aspirantuuri olukorrast andis ülevaate aspirantuuriosakonna juhataja S. Laar. Üliõpilaste teaduslike tööde võistluse tulemusi tutvustas prorektor dots. J. Tammeorg.

* * *

Juunikuu on ülikoolile lõpuaktuste korraldamise kuu. Selle kevade esimesed lõpetajad olid juristid. Nende aktus toimus 22. juunil, lõpetajaid — 37 statsionaarset ja 26 mittestatsionaarset üliõpilast. Majandusteaduskonna pidulik lõpetamiskoosolek toimus 24. juunil (lõpetanuid 72 + 43). 55 kehakultuurlast tulid aulasse 25. juunil. Sama kuu 26. päeval oli pidupäev bioloogidele (24), geoloogidele (11) ja geograafidele (18), mittesatsionaarselt omandas kõrgema hariduse Bioloogia-Geograafiateaduskonnas 8 inimest. 66 — see on Matemaatikateaduskonna lõpetanute arv (aktus oli 29. juunil). Füüsika-Keemiateaduskond andis 88 kõrgema haridusega spetsialisti, neist keemikuid 23, füüsikaõpetajaid 24 ja teoreetikuid 41. Eile lõpetas 161 arsti (ravi eesti osakonna 92, vene osakonna 29 pluss 18 spordimeedikut ja 22 stomatoloogi). Täna on Ajaloo-Keeleteaduskonna lõpuaktus. Statsionaarselt lõpetajaid on 105 (ajaloolasi 17), eesti filolooge 26, vene filolooge 30, inglise filolooge 19 ja saksa filolooge 13). Kaugõppes lõpetanuid on 98.

*

3. juulil tähistab Eesti Põllumajanduse Akadeemia kollektiiv oma õppeasutuse 20. sünnipäeva. Ülikool koostas seks puhuks järgmise sisuga aunaadressi.

Eesti Põllumajanduse Akadeemiale

Tartu Riikliku Ülikooli õppejõud ja üliõpilased tervitavad südamlikult Eesti Põllumajanduse Akadeemia kollektiivi kahekümnendal aastapäeval.

Ülikoolist 1951. a. eraldunud teaduskondade baasil on tänaseks kujunenud põllumajandusteadust ja -praktikat edasiviiv kollektiiv. Kõrgelt hinnatavad on Teie teened Nõukogude Eesti põllumajanduse silmapaistvatele saavutustele kaasaaitamisel.

Soovime Teile õnne ja jätkuvat edu noorte spetsialistide kasvatamisel ja sotsialistliku põllumajanduse veel kõrgemale viimisel.

Alla on kirjutanud ülikooli rektor ja ühiskondlike organisatsioonide esindajad.

✤

Ülikooli ajalehe käesolev number on selle õppeaasta viimane. Head suvepuhkust lugejaile! Kohtume jälle 1. septembril.

Ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» toimetus

Kultuuriloost ja kultuuritahtest

Oma teise tegevusaasta lõpetas TRÜ looduskaitse ja kodu-uurimise kabineti juures töötav kodu-uurimise lektoorium.

Ka tänavu oli lektooriumi ülesandeks luua täiendavaid võimalusi üliõpilastele ja vilistlastele oma üldkultuurilise silmaringi laiendamiseks meie ajaloo, kultuuriloo ja teaduse ajaloo alal.

Avaloengu pidas kirjanik J. Kross, kes köitvalt rääkis Balthasar Russowist ja tema ajast. Ajaloodoktor S. Vahtre sisutihedas ja huvitavas ettekandes oli juttu Eestimaa rahvastikuloo sõlmprobleemidest alates XII sajandist kuni XIX sajandi keskpaigani. Mida kujutas endast üliõpilaselu Tartus XIX sajandi algul, seda saadi teada TRÜ Teadusliku Raamatukogu töötaja E. Kudu vestlusest. Vanemast eesti kunstist rääkis kunstiteadlane J. Kangilaski. Kodu-uurimise lektooriumi ja Tartu Üliõpilaste Looduskaitseringi ühisüritusena toimus meie kultuuri suurkuju Fr. Tuglase mälestusõhtu, kus Tuglase määravast osast Eesti kirjanduse ja kultuuri kujunemisele rääkis J. Eilart. Lõppüritusena toimus osavõtt k. a. maikuus korraldatud konverentsist «Täppisteadused ja kultuur» ja sellele järgnenud ekskursioonist «Tartu ja eesti kultuur».

* * *

Põhiliste nõuetena ülikooli lõpetanuile toonitatakse õigusega sügavaid erialaseid teadmisi ja marksistlikku maailmavaadet. Asjaolu, et kõrgema haridusega inimesel peab olema tema haridustasemele vastav üldkultuuriline pagas, peetakse nähtavasti iseendastmõistetavaks. Kahjuks ei kujune meie lõpetajail ajastu nõuetele ja Tartu ülikooli võimalustele vastav potentsiaalne kultuurilaeng sugugi iseenesest. Tihtipeale on see enam kui tagasihoidlik. Vanema põlvkonna teadlased rõhutasid eelpool nimetatud konverentsil korduvalt ja õigustatult meie üliõpilaskonna liiga vähest kultuuritahet.

Kõikvõimalike suurte ja väikeste küsimuste rägastikus on kahe silma vahele jäänud üks mitte sugugi teisejärguline: mida ette võtta, et senisest suurem osa meie üliõpilaskonnas tunneks end mitte üksnes paremal juhul kultuurihuvilisena, vaid aktiivse osalemise kaudu mõistaks ka selget vastutust meie kultuuri edasise arengu eest? See nõuab aga eelkõige sügavaid üldkultuurilisi teadmisi. Kuidas neid paremini omandada?

T. PILVIK

TRÜ VILISTLASMÄRK

Ülikooli möödunudaastased lõpetajad said esmakordselt kaasa K. Põllu kujundatud ja komsomolikomitee initsiatiivil valmistatud vilistlasmärgid. Aasta jooksul muutusid märgid väga nõutavateks ka vanemate vilistlaste hulgas. On ju tore kohata esimesel pilgul võõrast inimest, kelle vilistlasmärk aga TRÜ-le viitab ja kellega võib julgelt juttu teha nii ülikoolipõlvest kui ka elust üldse.

TRÜ vilistlasmärki võivad kanda kõik ülikooli diplomi saanud vilistlased.

Märke saab omandada ülikooli komsomolikomitee arvestussektorist ja sekretäridelt. Käesoleva aasta lõpetajad võiksid märgid välja osta kursuste kaupa.

ANNE-MARIE KANN
Sünd. 1952. a.

Läbi akna

I

mure mõtlikus taevas
kihutavad tähed ja taevad
kohtudes ütlevad nad tere
ja vaatavad oma varbaid
ah jälle sajab

II

muinaslugudes leidsin ma
enda
see oli imelik kui suudlesin
oma huuli
ja naeratasin läbi kahe suu
pilliroopuhmaste vahel

III

alles eile tundsin merehoovust
väljas sadas
ja meeled ootasid
punaste purjedega lotja
ja väljas sadas
kõik oli üks muusika

* * *

milleks kogusin lilli sülemisse
kas selleks et viia need
kaljule närtsima
tuultele katkuda
kas selleks
milleks kogusin lilli sülemisse
kas selleks et viia need
põliste müüride vahele
sõestunud puutüvedele
lõhatud maakoore prakku
kas selleks
milleks kogusin lilli sülemisse
kas selleks et ehtida ennast
või jätta mälestust
või hoopiski peita ennast
nende vahele
kas selleks

12. märts, 1971.

Mängutoalapsed ootavad uusi seltsiliisi

TRÜ a/ü klubis on juba aastaid eksisteerinud laste mängutuba, kuhu ka sel sügisel võetakse juurde uusi liikmeid.

Natuke tehtust. Rühmas on 20 last. Hommikul kogunetakse kella 9-ks ja koos ollakse kuni 15-ni. Keskpäeval soe lõuna. Päev läbi leitakse tegevust raamatute, vihikute ja joonistuste taga. Lõbusaid ringmänge, laule ja lühinäidendeid pidudeks õpiti sel aastal kaks korda nädalas.

Viiel korral korraldati suuri pidusid, kus kavasisustajateks olid laste mängutoa lapsed.

Praegu on lapsed suvepuhkusel.

Seoses kooliminevate laste ärasaatmisega vabanesid mõned kohad. Ehk soovid ka Sina meie seltsi tulla?

Registreerimine toimub TRÜ a/ü klubi lastesektoris

15., 16. juulil kella 10—14
27., 26. aug. kella 10—14.

Samal ajal saavad kätte kevadpäeva tunnistused ja kingitused need lapsed, kellel ei olnud võimalik viibida 30. mail kevadpeol.

H. AGARMAA,
lastesektori juhataja

ARS

Olin teadlik, et vaatamata rohkem kui tuhandeaastastele rahvusliku kunsti traditsioonidele tulid nii tahvelmaal kui ka ümarplastika Gruusiasse Venemaa kaudu alles möödunud sajandil. Olin teadlik ka sellest, et kuigi paljud gruusia maalijad on õppinud vene maalijate käe all, on gruusia maal rahvuslikult omanäoline ja erineb tunduvalt vene rahvuslikest maalitraditsioonidest. Kuid nüüd võisin kogeda, et ka uuemas eesti kunstis nii tähtsat osa mänginud prantsuse maalikooli (Pariisi koolkonna) pärandil on gruusia maalis väga väike osa. Nii näiteks on grusiinlaste naabrite armeenlaste juures Pariisi kooli mõjud tunduvalt selgemad. Rohkem kontakte näib gruusia maalil olevat oma lähemate naabrite Armeenia ja Balkaniga. Lisaks meetrites mõõdetavale lähedusele peaksid selleks alust andma ka sarnane elulaad (mäed, suhteline eraldatus muust maailmast ja sellest tingitud feodaalsete ja eelfeodaalsete igandite pikaajaline säilimine) ja ajaloolised traditsioonid (sajanditepikkused võitlused türklastega). Suhteliselt vähe jälgib gruusia maal (võrreldes näiteks gruusia metallikunstiga) oma maa rahvalikke, sajanditest päritud kunstitraditsioone, kuigi rahvakunsti elementide olemasolu ei saa eitada.

Püüaksin järgnevalt teha mõningaid mittefilosoofilisi üldistusi tänapäeva gruusia maali kohta. Esimesena TEMAATIKAST. Gruusia kunstnike tööde temaatika ei erine oluliselt nende eesti kolleegide omast. Palju maalitakse maastikke, eriti mägimaastikke, vähem populaarsed ei ole ka linnavaated. Tihti näeb natüürmorte. Kindel koht gruusia maalis on inimeste kujutamisel. Väga palju maalitakse (ja ostetakse) portreid. Populaarsed on (erinevalt kaasaegsest eesti kunstist) žanrimaal ja ajalooline maal. Eriti just ajaloolise maali viljelemine näib Gruusias olevat väga kindlatel jalgadel. Eelistatumad on siin kodumaa-armastuse, vendluse ja truuduse teemad. Seevastu maalitakse vähe tööstusteemalisi pilte.

Ka akti osa, mis on vägagi suur gruusia metallitaoses, on maalis tühine.

KOMPOSITSIOON. Gruusia kunstnikud püüavad pea igas oma töös, ka väikeseformaadilistes, anda edasi ülevat ja kangelaslikku. Üleva edasiandmise eesmärki teenivad nii kompositsioon kui värvid. Gruusia maalile on iseloomulik

Gruusia maal Tartus

rangelt ülesehitatud tsentraalne kompositsiooniskeem, üksikelementide paigutuse ülevaatlik selgus ja suletud vorm. Horisont on reeglina väga kõrgel. Sageli kasutatakse kujuteldavat horisonti ülalpool pildi ülemist raami. Maastiku ülevuse edasiandmiseks maalitakse esiplaanile tihti miniatuurseid inimfiguure, inimeste kujutamisel aga paigutatakse nad üle kogu pildi pinna.

VÄRVIST. Just rahvuslikult omanäoline värvivalik on see, mis eraldab grusiinlasi nii kaasaegsest vene kui ka eesti maalist. Paljus on see tingitud taotlusest anda edasi ülevat. Meie vaatajale võib gruusia maal tunduda sünge ja raskepärasena just teda iseloomustava sooja raske koloriidi tõttu. Domineerivad kollakas-, punakas-, rohekas- ja hallikaspruunid toonid. Väga vähe näeb sinist. Impressionistlikel ja postimpressionistlikel traditsioonidel, mis meil Eestis nii tugevad on, ei tundu gruusia maalikoolis mitte mingisugust kohta olevat. Grusiinlaste maastikud, natüürmordid ja žanripildid näivad olevat nagu ilma õhuta. Kuid see kõik kannab kindlat sisulist taotlust — anda edasi ülevat ja kangelaslikku, mis tavaliselt avaldub dramaatilistes situatsioonides. Humoristlikuma iseloomuga tööd ongi maalitud heledamalt. Dekoratiivseid tendentse näeb kaasegse gruusia maalis vähe.

Sisulised taotlused tingivad ka MAALITEHNIKA. Erinevalt paljudest eesti kunstnikest, kes armastavad maalida ja maalivadki laseerivalt, on grusiinlaste pintslikäsitlus raske ja jõuline. Värv asetatakse lõuendile pastoosselt; nii mõnigi kord asendatakse pintsel pahtliga. Sellest tingitult on grusiinlaste tööd väga maalilised, joone osa on viidud sageli kuni miinimumini. See on omakorda seotud gruusia maali iseloomustava suure ÜLDISTUSTASEMEGA. Figuurid, hooned, mäed — kõik on antud väga üldistatult. Detaile grusiinlane, vähemalt maalikunstis, ei näi armastavat. Eriti viimastel aastatel on üldistavad tendentsid gruusia maalikunstis veelgi kasvanud.

J. OLEP

ARS

TOIMETAJA J. PEEGEL

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 4203. MB 06462.

Koefitsient on madal...

(Algus 2. lk.)

Ruumide, eriti õpperuumide remondi osas annab tunda juhtimissüsteemi nõrkus või paljudel juhtudel selle puudumine. Remonttööde algust ühel või teisel objektil saab juba kuupäevaliselt kindlaks määrata — tööde lõppu aga enamasti mitte. Esineb tööde venimisi, venitamisi ja isegi määramata ajaks poolelijätmisi. Põhjusi on mitmesuguseid: töödistspliini rikkumised (joomine), koordineerimatus süsteemi lülide vahel ning mis peamine — ajakohase, eluvõimelise juhtimissüsteemi puudumine. Missugused ruumid vajavad millist remonti, mida tuleks ühes või teises auditooriumis või õpperuumis ajakohastada jne.; **kes üldse on see, kes peaks õpperuumide olukorra** vastu **konkreetset** huvi tundma, organiseerima ja vastutama? Olemasolev praktika — üldiste plaanide ja tundmuste järgi õppetöö ruumilise baasi korrastamine ja ajakohastamine — ei anna ju soovitavaid tulemusi, sageli viib optimistlikule ootamisele ning ükssteise süüdistamisele. Ühed ei suutvat otsustada, mida nad õieti tahavad, ja teised ei tegevat tööd, nii nagu vaja!

TRÜ rahvakontrolligrupp teeb rektoraadile ettepaneku õpperuumide küsimus juhtimissüsteemi täiustamise seisukohalt kähku päevakorda võtta.

3. TRÜ Teadusliku Raamatukogu probleemide kompleks. Niikaua, kuni pole uut raamatukoguhoonet, jäävad raamatute säilitamise ja hooldamisega seotud küsimused ikkagi aktuaalseiks edasi. Tänavustest kriitilisematest olukordadest võib nimetada võitlust raamatukahjurite invasiooniga Sõbra tänava raamatuhoidlas. Raamatukahjureid esines massiliselt (ja kadunud pole nad praegugi) tänu hoidla halvale mikrokliimale eriti kevad- ja sügisperioodil. Majandusmeestele on kõvaks pähkliks sellesse hoidlasse küttesüsteemi organiseerimine.

4. Elektrisüsteemide olukord ja elektrienergia kulutamine. Elektrisüsteeme on kontrollitud peamiselt ohutustehnika ja tulekaitse seisukohalt pidevalt. Ka elektrienergia kulutuste ja ülekulutuste kohta on püütud ülevaadet saada. TRÜ pearaamatupidaja andmeil oli elektrikulude plaan 86,87 tuh. rbl., tegelikud kulud aga 89,60 tuh. rbl. Kas seda ülekulu on vähe või palju?

5. Ülikooli sidesüsteemid olid üheks uurimisobjektiks. Tänu V. Kiisi initsiatiivile on see asi ometi ükskord reaalselt käsile võetud ja võib arvata, et ka lõpule viiakse.

6. Botaanikaaia baasaia tarastamine ja aia korrastamine. Teatavasti peab aed enne õunaaja algust olema tarastatud.

7. Suur hulk mitmesuguseid muid küsimusi, millede hulgast võiks märkida TRÜ kirjastusgrupi laomajandust ning toimetiste seisvate tiraažide realiseerimist. Samuti administratiiv-majandusosakonna rahvakontrolligrupi akti Vellavere puhkebaasis avastatud korralageduste kohta.

Kuidas suhtutakse rahvakontrolli poolt tehtud kriitilistesse märkustesse kritiseeritavate poolt?

Enamasti reageeritakse kohe ning tegutsetakse jõudu mööda, kuid mõnedel juhtudel on jäetud kriitikale reageerimata, nagu näit. Vellavere puhkebaasi kontrolli puhul.

Missugused põhiprobleemid seisavad TRÜ rahvakontrolligruppide ees seoses NLKP XXIV kongressi otsustega?

Probleeme on mitmeid, kuid olulisemad on kaks: 1) võitlus raiskamise ja ebaperemehelikkuse vastu ja 2) võitlus puudustega töö organiseerimises ja juhtimises.

T. ILOMETS,
TRÜ rahvakontrolligrupi esimees

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kontrolleksemplar

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

Tartu Riiklik ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIUHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 22 Reedel, 3. sept. 1971. a. XXIII aastakäik

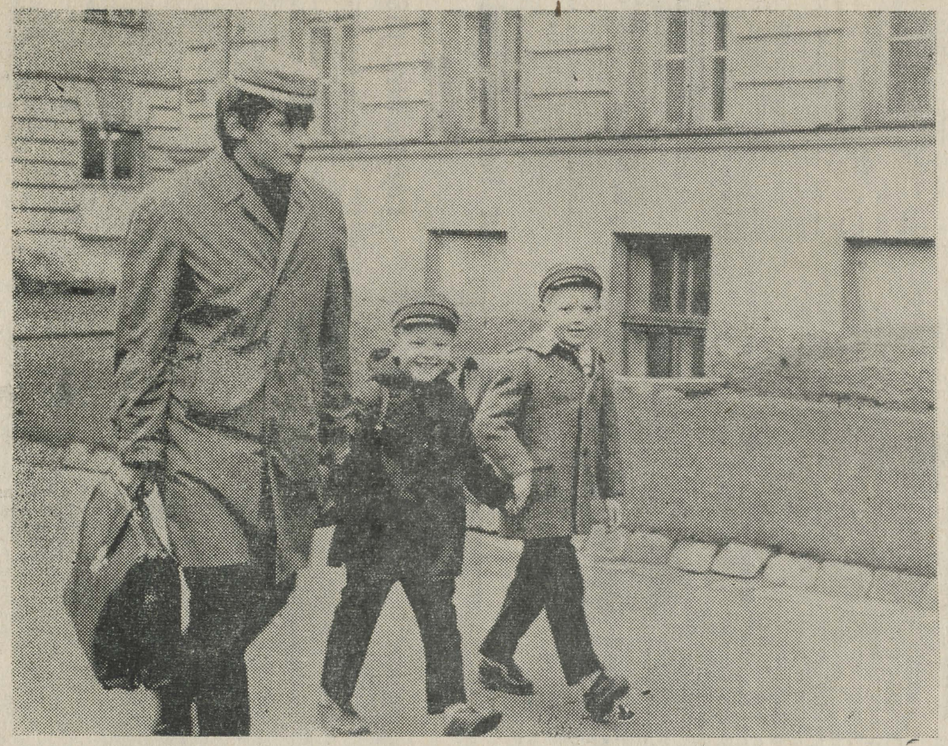

HARIDUSE ASJUS

Elukorraldusest uuel õppeaastal

Õppeosakonna juhataja R. Tani valgustas olukorda algava tööaasta õppetöö korralduse alal.

Esimene, mis üliõpilast huvitab, on muidugi see, kes õhtupoolikul loenguil käima hakkavad. Algaval õppeaastal saab see osaks Majandusteaduskonna, Õigusteaduskonna ja Bioloogia-Geograafiateaduskonna üliõpilastele.

Ruume oleme, tõsi küll, juurde saanud, kuid meie pinnakitsikust see veel ei leevenda: on meil ju esmakordselt psühholoogide ja defektoloogide neljas kursus, samuti suureneb ettevalmistusosakond, vajades veel vähemalt kolme auditooriumi.

Kust siis ruume juurde saime? Vanemuise tänava õppehoones on jälle meie päralt EPA Metsanduse teaduskonna kasutuses olnud auditooriumid. Remont on seal juba tehtud. Selle arvel võidab peamiselt Majandusteadukond: seatakse sisse kaks uut kabinetti — tööstuskaupade tundmise kabinet ja spetsiaalse sisustusega masinakirjakabinet. Viimane on ka kõigi masinakirja fakultatiivsete kursuste üliõpilaste päralt. Tulevikus saadakse sama hoone III korrusel EPA-lt veel kaks auditooriumi.

Vanemuise tänava õppehoone elukorralduses on veel üks muutus — Majandusteaduskonna dekanaat kolis ümber. Uus aadress on Vanemuise 46, toad 202 ja 204.

Remondi poolest on meie ülikool tänavu esimeseks septembriks paremini töökorras kui ta kunagi on olnud: tervelt 17 auditooriumis on sanitaarremont lõpetatud, samuti on esmakordne juhtum see, et loenguplaanid on valmis juba kevadest peale, võib tulla veel ainult tühiseid ruumikasutusest sõltuvaid ümbertõstmisi.

Midagi uut oli meil tänavu ka esimese kursuse üliõpilastele — nimelt terve programm õppeaasta avaüritusi. Tänase seisuga on neist järel küll veel ainult esimene üliõpilasball. Ärge säästke kingi!

Vestles A. Hiir

Raamatukogu uue hoone projekt sai valmis!

Juba enne suvepuhkuste algust esitas RPI «Eesti Tööstusprojekt» ülikoolile läbivaatamiseks raamatukogu uue hoone tehnilise projekti. Aastaid kestnud koostöö projekteerijatega kandis head vilja. Pärast tutvumist projektdokumentatsiooni, jooniste ja seletuskirjade ning meisterlikult teostatud maketiga leiti tulevikumaja üldiselt täiesti vastuvõetav olevat. Siin-seal tuleb teha vaid väiksemaid täiendusi ja täpsustusi ning pärast projekti kinnitamist Moskvas võib öelda, et selline see maja tulebki.

Kolme maapealse korrusega raamatukoguhoone arhitektuurilise lahenduse aluseks on suurte raamatukogude ehitamise praktikas viimasel ajal väljakujunenud printsiibid. Hoone mõõtmed on 78×90 m, lisaks väike ühekorruseline juurdeehitus tehniliste ruumide jaoks. Raamatuhoidlad asuvad alumistel korrustel, mis osaliselt on maa sees. Selline paigutus tagab hoidlaruumide ja lugemissaalide hea ühenduse. Hoidla on ühendatud nelja liftisõlmega, raamatute vertikaaltransport hoidlas toimub transportööri abil. Lugejate soovid viib hoidlasse pneumopost.

Raamatuhoidla **üldmaht on 3,85 milj. köidet.**

NB! Praegu on raamatukogus üle 3,1 miljoni teose. Täiendava, maaaluse korruse ehitamine, mida projekteerijad ka väga soovitavaks

(Järg 2. lk.)

Rektor annab intervjuu

● Seltsimees rektor! Kuidas iseloomustaksite lühidalt möödunud õppeaastat?

Kesksek sündmuseks nii kogu meie maale kui ka TRÜ-le oli NLKP XXIV kongress, mille ajaloolised otsused mõjustavad ja suunavad meie tegevuse kõiki aspekte. Kongressi materialide igakülgne tundmaõppimine jääb ka eeloleva õppeaasta põhiliseks ülesandeks ideelis-poliitilise kasvatustöö alal. Kuid veelgi olulisem on töötada kongressi otsuste vaimus — s. t töötada loovalt, loominguliselt, formalismita. Mõista kaasaja terava ideelise võitluse eripära ja asuda siin selgele klassipositsioonile.

1970/71. õppeaasta oli vägagi tööja saavutusterohke. Ilmselt on otstarbekam vaadelda neid probleeme üksikküsimuste kaupa.

● Millised muudatused on toimunud ülikooli struktuuris?

Ajaloo-Keeleteaduskonnas loodi saksa keele ja inglise keele kateedrite kõrvale võõrkeelte kateeder, mille ülesandeks on võõrkeelte kui üldaine õpetamine kogu ülikooli ulatuses. Arstiteaduskonnas on loodud spordimeditsiini ja ravikehakultuuri kateeder. See on ainuke taoline kateeder Nõukogude Liidus. Ka Majandusteaduskond sai uue kateedri, nimelt majanduskiberneetika ja statistika kateedri.

Möödunud õppeaastal alustas Arstiteaduskonna juures tööd kvalifikatsiooni tõstmise teaduskond. Kehakultuuriteaduskonna juures tegutses üleliiduline kehakultuuri õpetajate kvalifikatsiooni tõstmise teaduskond. Meie vabariigi õpetajate kõrval õppisid selles ka Leedu, Läti ja Valgevene omad.

● Möödunud aastal kerkis küsimus Ajaloo-Keeleteaduskonna jagamisest kaheks. Teie arvamus selle kohta?

Ma isiklikult pooldan. Kuidas see praktiliselt kujuneb, seda tuleb igakülgselt kaaluda. Loodetavasti laheneb küsimus käesoleva õppeaasta jooksul.

● Mida arvate teadusliku töö olukorrast ülikoolis?

Teaduse arendamine on kaasaegse kõrgema kooli tegevuse üks olulisemaid külgi. Möödunud õppeaasta oli suur samm edasi ülikooli teadusliku potentsiaali kasvu osas. Õppeaasta vältel kaitses kaheksa meie kollektiivi liiget doktoriväitekirja ja 39 inimest kandidaadiväitekirja. Praegu on valmimas veel 11 doktoritööd. 1970. a. jooksul tegi ülikool lepingulisi töid kokku 627.5 tuhande rubla ulatuses. Need rõõmustavad faktid annavad tunnistust tõhusast tööst.

● Milline on ÜTÜ osa teaduslikus tegevuses?

Reaal- ja humanitaarainete alal kasvas üliõpilaste konkursitööde arv üle-eelmise õppeaastaga võrreldes 3 korda, ühiskonnateaduste konkursitööde osas oli aga kasv 7-kordne: absoluutarvudes vastavalt 70 ja 293 tööd ning ühiskonnateaduste alal 64 ja 460 tööd. Rõhutan, et sel saavutusel on ühtaegu suur ideelis-poliitiline tähtsus üliõpilaste kommunistliku kasvatuse aspektist. Üleliidulistelt konkurssidelt tõid meie üliõpilased 6 medalit ning auhinda, 2 medalit saadi Rahvamajanduse Saavutuste Näituselt.

● Mida võite öelda probleem- ja erilaboratooriumide kohta?

Ka nende tegevus läheb ülesmäge. Nii sai möödunud õppeaastal põhjaliku erialase kontrolli tulemusena kõrge hinnangu prof. Viktor Palmi juhendatav Keemilise Kineetika ja Katalüüsi Laboratoorium. Laboratooriumide teadusliku tööga seotud üliõpilaste arv on kahekordistunud. Kuid siiski peaksid ÜTÜ ja laboratooriumide seosed ning koostöö olema tunduvalt tihedamad ning tõhusamad.

● Mida loete eriti oluliseks teadusliku töö edasise arengu seisukohalt?

Ülikooli komplekssе perspektiivplaani väljatöötamist, kus oleks arvesse võetud niihästi teadusliku töö põhisuunad ja ulatus, kui ka kaader, aparatuur, ruumid, finantseerimine ine. Ja seda käesolevaks viisaastakuks kui ka perspektiivselt aastaks 2000. Loodan, et vastavad põhjendatud plaanid valmivad veel eeloleval sügisel.

● Mida peate kõige kidasemaks kohaks TRÜ teadusliku töö alal?

Aspirantuuri. See on ainuke lõik teadusliku töö alal, millega ei saa kuidagi rahule jääda. Kui näiteks 1969. a. valmis tähtaegselt 45% aspirantide väitekirjadest, siis 1970. a. ainult 34%, mis on kaugelt alla üleliidulise keskmise. Juttu on sellest korduvalt olnud. kuid ilma soovitud tulemusteta. Nähtavasti tuleb aspirantuuri küsimus käesoleval õppeaastal väga tõsiselt päevakorda võtta.

● Millise hinnangu Te annate õppe- ja kasvatustööle?

Õppe- ja kasvatustöö on kahtlemata ülikooli tegevuse kõige tähtsam lõik. Tänu kogu ülikooli kollektiivi ühistele jõupingutustele on möödunud õppeaastal selles osas teatavat edu saavutatud. Võrreldes eelmist õppeaastat üle-eelmisega võime konstateerida, et õppeedukus on kõigi põhinäitajate osas paranenud.

● Mida kavatsetakse teha õppeprotsessi tõhustamiseks?

On vaja soetada moodsaid tehnilisi vahendeid ja korraldada ümber metoodiline töö. Muretsetud on 40 kaasaegset magnetofoni. 2 distantsjuhtimisega kaadriprojektorit, on ümber ehitatud helistuudio. kavatsetakse luua juurde paljundussektor, TRÜ-sisese abonementvõrgu laiendamiseks on paigaldatud 4 km kaablit. Meie sidevaldused ulatuvad Leningradi mnt. 2-st (õppe- ja eksperimentaaltöökoda), Liivi tn. 2 (Arvutuskeskus) ja Burdenko tn. 34-ni (Meditsiini Keskлaboratoorium) välja. Tunduvalt paranevad töötingimused õppe- ja eksperimentaaltöökojas.

● Kuidas edeneb teaduslik uurimistöö õppeprotsessi seaduspärasuste tundmaõppimiseks?

Vaatamata halbadele tingimustele töötab täie hooga Üliõpilaste Kompleksse Teadusliku Uurimistöö Büroo. Oktoobris-novembris võime sellelt kollektiivilt iuba midagi tähtsat ja olulist kuulda. Ülikooli juhtkonna ülesanne on seda kollektiivi igati toetada.

● Kuidas näeb välja ülikooli finants-majanduslik tegevus?

Finants-majanduslik tegevus on lahutamatu osa kõrgema kooli elust. Sõlmküsimuseks on siin kaasaegse materiaal-tehnilise baasi loomine. Tänapäeval on materiaal-tehniline baas see kondikava, mis on endastmõistetavaks aluseks harmoonilise organismi, s. o. hästi funktsioneeriva kõrgema kooli kujunemisele. Ilma temata ei saa lahendada kaasaja nõuete tasemel ühtki teist probleemi. Senine plaanipäratu töö on toonud ülikoolile paljugi kahju. Jooksva planeerimise kõrvale on vaja pidevat ja seostatud viie aasta plaani. Käesoleval semestril tuleb see välja töötada. On vaja ka läbimõeldud ja põhjendatud plaani aastaks 2000. See vajab kogu kollektiivi jõupingutusi. Tuleb osata eraldada olulist ebaolulisest. Rõhutaksin veel kord — peame oskama põhjendada oma vajadusi. Kui oskame, siis tullakse meile ka vastu ja leitakse lahendusteed.

Rõõmustab, et aasta tagasi koostatud plaanid osutusid reaalseks.

● Kuidas arenevad ülikooli ehitusasjad?

Ütleksin, et küllaltki plaanipäraselt ja rõõmustavalt. Tähtajaks valmib uus ühiselamu, kus 540 üliõpilast saavad peagi endale igati kaasaegse kodu. Tartu tingimustes püstitati see hoone rekordilise kiirusega ja seda eelkõige tänu EKP Keskkomitee ja vabariigi valitsuse kaasabile, ehitajate tublidusele ning üliõpilaskonna kaasalöömisele. Vastu tulles ülikooli taotlustele, algab k. a. oktoobris teise ühiselamu ehitamine. Algas füüsikakorpuse rajamine, mis esialgu ei lähe veel sellises tempos, nagu oleks vaja. Kuid loodame, et järgmistel kuudel saadakse ka siin täishoog sisse. Valminud on uue raamatukogu projekt. Ülikoolile eraldati täiendavalt 350 000 rubla 4-korruselise auditooriumide korpuse tarvis, mis kerkib juurdeehitusena TRÜ klubi taha. 1972. a. lõpuks peaks see hoone püsti olema. Samaks ajaks peab valmima 90-korteriline õppejõudude elamu, mille püstitab Võru maantee äärde Tallinna Majaehituskombinaat. Suurest uuest kooperatiivelamust saame veel 60 korterit. 150 uut korterit aitab tunduvalt leevendada praegust korterikitsikust.

● Aga kapitaalremont?

Ka siin on ülikooli ehitusmehed tõhusat tööd teinud. Juurde on saadud väga vajalikke mehhanisme ja ehitustehnikat. Reservpinna olemasolu võimaldab õpperuume remontida aastaringi. Järgmistel aastatel

(Järg lk. 2)

ÕNNITLEME!

ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees A. Vader kinnitab autasu Kalev Kogeri rinda.
K. RAUA foto

Viie aasta plaani ülesannete eduka täitmise ja heade töötulemuste eest autasustas NSV Liidu Ülemnõukogu ordenite ja medalitega järgmisi Tartu Riikliku Ülikooli töötajaid:

LENINI ORDENIGA

PAUL VIHALEM — riigi ja õiguse ajaloo kateedri juhataja.

OKTOOBRIREVOLUTSIOONI ORDENIGA

JOHANNES KALITS — NLKP ajaloo kateedri juhataja.

TÖÖPUNALIPU ORDENIGA

PAUL ARISTE — soome-ugri keelte kateedri juhataja.

ARNOLD KOOP — Tartu Riikliku Ülikooli rektor.

ORDENIGA «AUSTUSE MÄRK»

KALEV KOGER — TRÜ parteikomitee sekretär.

MEDALIGA «TÖÖVAPRUSE EEST»

RAIMUND HAGELBERG — rahanduse ja krediidi kateedri juhataja.

Hakkame pihta!

Ülikooli komsomolikomitee kutsub vanu ja noori aktiviste tegema-vaatama kõiki üritusi ja ettevõtmisi, nii traditsioonilisi kui alles uusi. Kindlasti on ka mõtteid, kuidas seni tehtut huvitavamaks ja sisukamaks muuta. Komitee omalt poolt jätkab (vähemalt konverentsini) aastate jooksul väljakujunenud suundades möödunud konverentsil püstitatud ülesannete lahendamist. Pearõhk on üliõpilaste poliitilise silmaringi, aktiivsuse ja vastutustunde arendamisel, ühiskondliku tegevuse ja juhtimise kogemuste andmisel ja seda juba esimesest kursusest alates.

Paljude üliõpilaselu probleemide lahendamine on alates möödunud õppeaastast ametlikult üliõpilaste endi asi. Omavalitsussüsteemi tegelik elluviimine seisab meil alles ees ning erilist tähelepanu ja abi tuleks siin osutada esimesele kursusele, mille aktiivile korraldame septembrikuu teisel poolel Käärikul seminari, kus teiste probleemide kõrval selgitame ka omavalitsust. Küll aga tuleks esimesest õppepäevast peale täita juba olemasolevaid omavalitsuse põhimõtteid ja nõuda nende täitmist teistelt instantsidelt.

Möödunud aasta üliõpilaspäevadel tõstsime ausse aruka peremehetunde looduse ja ühiskonna suhtes. Tõsist peremehekätt vajab kogu meie elamine alates ühiselamutest ja lõpetades Tartu linnaga. Meie saame vabariigi moodsaima ja mugavaima ühiselamu, mida ka ise aitasime ehitada. Siin oleks vaja kohe tugevalt käima panna üliõpilaste omavalitsus kolme teaduskonna koostööna.

Tartu patriootidena oleks vaja mõnigi kord käed külge lüüa linna heakorrastustöödel, esialgu vähemalt ühiselamu ümbruse korrastamisel.

Meie üliõpilasi iseloomustab elav huvi Tartu ja kogu vabariigi kultuurielu vastu. RAT «Vanemuiset» on vahel nimetatud ülikooli üheksandaks teaduskonnaks, üliõpilased on agaraimad teatrikülastajad Tartu linnas. Loodame, et teater ka tänavu meile vastu tuleb ja oma kontserdisaali üliõpilaspäevadeks laenab. Iga-aastane tõlkevõistlus on ülikoolis juba algatatud, võib-olla tuleks kaaluda kirjandusvõistluse korraldamist. Jätkame muusikaüritusi. Kahjuks ei ole me ülikoolis suutnud viimastel aastatel luua tõsise muusika orkestrit. Võib-olla tuleb sel aastal midagi välja!? Kaastööd ootavad ülikooli ajaleht, «Noorte Hääl», «Noorus». Oleks ja tuleks ka sel aastal uusi «Rajacaid», «Amoreseid», «Kuupe ja Kerasid». Klubi saab värske värvi ja kuuldavasti hakkab mängima mitu orkestrit. Kõigist eelseisvatest ülesannetest tuleb muidugi pikemalt juttu ülikooli komsomolikonverentsil.

Mõned mõtted aruandlus- ja valimisperioodist.

Kevadel viidi vastavalt ELKNÜ Keskkomitee üliõpilasosakonna soovitustele kõigis kõrgemates koolides aruande- ja valimiskoosolekute kampaania kevadsemestrile. Enne veel, kui jõudsime ülikoolis seda otsust realiseerida, võeti ÜLKNÜ Keskkomitees vastupidine otsus vastu. Nüüd toimuvad kõrgemates koolides aruande- ja valimiskoosolekud sügisel. Häid ja halbu külgi on mõlemal variandil. Viimastel aastatel on otstarbekaks peetud septembrit-oktoobrit, sest sügisel on enamik üliõpilasi Tartus, ka ei kohuta veel eksamisessioon. Osakonna- ja teaduskonnabüroodesse on võimalik valida esimese kursuse üliõpilasi. Vastvalitud bürood saavad kohe tegevusse asuda.

Valimised algavad kursuste komsomoligruppides. Loomulik ja vajalik on kursuse komsomolisekretäri aruanne aasta jooksul tehtud tööst. Sekretär peaks seadma sihte uueks tegevusaastaks ja nägema probleeme kogu ülikooli komsomolielus. Valimiskoosoleku ajaks on sekretäril kindlasti tööplaani projekt valmis. Töö paremaks laabumiseks tuleks valida ka sekretäri abi ja laekur, kes hoolitseb liikmemaksude tasumise eest. Kindlasti tekib küsimus, kas kursusel on siis kaks juhti. Peame mõistlikumaks olukorda, et kursuse juhtimine ei tohiks olla killustatud. Seepärast, kõige autoriteetsem ja aktiivsem, kõige targem ja üliõpilaste huvide eest võitlev kommunistlik noor peaks ühendama nii kursusevanema kui ka komsomolisekretäri funktsioone.

Osakondade ja teaduskondade aruande- ja valimiskoosolekud peaksid lõppema 20. septembriks. Ülikooli komsomolikonverents toimub oktoobri alguses. Esindusnormiks on üks delegaat 15 kommunistliku noore kohta. Käesoleva õppeaasta sisse jääb Tartu linna komsomoliorganisatsiooni 18. konverents ja märtsis tuleb Tallinnas kokku ELKNÜ 16. kongress. Delegaadid tuleks valida juba nüüd, aruande- ja valimiskoosolekute käigus. Lähemat informatsiooni saavad sekretärid komiteest.

Tartu Riikliku Ülikooli komsomolikomitee soovib kõigile üliõpilastele palju jõudu ja edu õppimises ja ühiskondlikus töös.

MÄRT KUBO,
ELKNÜ TRÜ komitee
sekretär

Kõrge tunnustus ehitusmalevlastele

28. augustil lõpetati Tallinnas 16. Oktoobri väljakul EÜE ehitussuvi. EÜE töötas 1971. a. suvel 3 miljoni 200 tuhande rubla eest.

Pidulikul lõpptseremoonial andis EKP Keskkomitee sekretär V. Väljas malevlastele üle medalid ja ENSV Ülemnõukogu presiidiumi aukirjad.

Medaliga «Töövapruse eest» autasustati EÜE-71 peadispetšerit P. Palu, medaliga «Eeskujuliku töö eest» EÜE-71 peainseneri M. Lahi.

Aukirjad said Moskva Riiklik Rahvusvaheliste Suhete Instituut hea töö eest Vinni rühmas ja Eesti Elektrijaama komsomoliorganisatsioon.

Kõige enam silma paistnud malevlastele anti üle maleva kõrgeim autasu — EÜE kuldmärk.

Rektor annab intervjuu

(Algus 1. lk.)

peaks ülikooli vanemate hoonete ja ruumide väljanägemine tunduvalt paranema.

● **Mida peate peamiseks ülikooli majanduse osas?**

Heaperemehelikku, säästvat suhtumist nendesse suurtesse materiaalsetesse vahenditesse, mida Nõukogude riik meie käsutusse annab. Tööde järjekorra igati põhjendatud kindlaksmääramist, et mitte kulutada summasid teisejärgulisele. Majanduslike perspektiivplaanide koostamist ning täitmist. Jällegi näeme, kui vajalik on ülikooli arengu kompleksne plaan.

● **Teie arvamus üliõpilaste omavalitsusest?**

Väga vajalik. Kuid lisaksin kohe, et omavalitsus osutub efektiivseks vaid siis, kui tegutsetakse käsikäes haldusorganite, eelkõige dekanaatidega. Saavutuseks pean, et möödunud õppeaastal töötati välja ja avaldati rektori käskkirjas omavalitsuse õigused ning kohustused üliõpilaselu kõigi tähtsamate lõikude kohta (õppetöö, stipendium, ühiselamud jne.). Praegu on TRÜ üks esimesi kõrgemaid koole meie maal, kus omavalitsuse põhimõtted on ametlikult fikseeritud. See loob aga head tingimused omavalitsuse süvendamiseks käesoleval õppeaastal.

● **Teie soovid *alma mater*'i perele algavaks õppeaastaks?**

Jõudu ja edu nii õppimiseks kui õpetamiseks, teaduslike kui majanduslike probleemide lahendamiseks. Sõbralikku loovat koostööd uute saavutuste, uute võitude nimel. Rahutut, loovat ja otsivat vaimu hoogsal edasiliikumisel kommunismile.

Geograafid Ungaris

10.—14. augustini 1971. a. peeti Budapestis Rahvusvahelise Geograafia Unioni Euroopa regionaalne konverents, millele eelnesid ja järgnesid mitmed sümpoosiumid. Osavõtjaid oli üle 700, neist 600 välismaalt umbes 40 riigist, kusjuures esindatud olid kõik maailmajaod. Suurimad delegatsioonid peale korraldava maa oma olid NSV Liidust, USA-st ja Euroopa sotsialismileerimaadest. Tartu geograafe oli konverentsil viis (Moskva ülikooli järel suuruselt teine ülikoolide delegatsioon üldse): füüsilise geograafia kateedrist dotsendid E. Varep ja A. Raik ning majandusgeograafidest prof. S. Nõmmik, dots. A. Marksoo ja van.-õp. V. Murel. Kõigil neil oli ka ettekanne. Konverentsiks ilmus TRÜ toimetiste sarjas ingliskeelne geograafia-alaste tööde kogumik.

Karsti morfogeneesi sümpoosiumist võttis ainsa NSV Liidu esindajana osa dots. E. Varep. Suurem osa viiepäevasest sümpoosiumist möödus ekskursioonidel mööda karstialasid Lääne-Ungaris Vértesi ja Bakony mäestikus ning Põhja-Ungaris Bükki mäestikus. Külastati Aggteleki e. Baradla koobastikku, mis on suuremaid Euroopas. Dots. A. Raik pidas oma ettekande Tartu sõpruslinnas Veszprémis, kus peeti regionaalse arengu looduslike ja majanduslike faktorite sümpoosium.

Enne Tartusse jõudmist võttis dots. E. Varep veel osa XIII rahvusvahelisest teaduse ajaloo kongressist Moskvas, mille geograafiasektsioonis ta pidas ettekande Eestist pärit meresõitjast ja maadeuurijast A. J. Krusensternist.

H. MARDISTE

Lõppes praktika

Augustikuu teisel poolel lõppes geograafiaüliõpilastel kaks kuud kestnud õppe- ja menetluspraktika. Nooremate kursuste õppepraktika sooritati ühiselt kogu kursusega, vanemate kursuste tudengid olid juba mitmesuguste uurimisasutuste juures, kus koguti ka materjali kursuse- või diplomitöö jaoks. Igal aastal on mõned üliõpilased olnud praktikal väljaspool koduvabariiki. Tänavu tegid meteoroloogidena peaaegu kolmekuuse merereisi Põhja-Atlandile ning Grööni ja Norra mere Arktika ja Antarktika Instituudi laeval «Prof. Zubov» J. Lokk ja J. Toomsoo. Vaheldust tõid sissesõidud Glasgow'sse ja Southamptonisse, kust tehti ekskursioon ka Londonisse.

Praktikasuvi lõpetati õppeekskursioonidega. Esimese kursuse üliõpilased tutvusid Põhja-Eestiga, teine kursus käis Saaremaal, kolmas Koola poolsaarel ja neljas Kesk-Aasias.

Pikim praktika on diplomandidel. Lisaks suvele jätkub neil praktika ka kogu sügissemestri.

H. MARDISTE

I kursuse kommunistlik noor!

TRÜ komsomoliorganisatsioon täieneb igal sügisel sadade uute kommunistlike noortega. Et aga kõik organisatsiooni liikmed oleksid täieõiguslikud, on ELKNÜ TRÜ komiteel öelda mõned selgitavad sõnad.

Arvelevõtmine toimub kursuste kaupa esimese õppenädala jooksul. Et seda organiseeritult ja kiiresti teha, selleks leppigu kursusevanem (või tema esialgne asemik) kursusega kokku päev ja kellaaeg, mis kursusele sobib. Arvestage, et

a) komsomolikomiteesse peavad tulema kõik kommunistlikud noored;

b) arvelevõtmiseks peab kaasas olema komsomolipilet ja arvestuskaart. Juhul, kui keegi on jäänud eelmisest algorganisatsioonist arvelt maha võtmata, tuleb tal ikkagi koos kursusega tulla komsomolikomiteesse. Teid aidatakse!

c) arvelevõtmise kuupäev ja kellaaeg tuleb päev varem teatada ELKNÜ TRÜ komitee arvestussektorisse;

d) ühe kursuse kommunistlike noorte arvelevõtmiseks kulub 15—20 minutit;

e) ELKNÜ TRÜ komitee arvestussektor on avatud esmaspäevast reedeni kella 9—17, lõunavaheaeg 12—13.

Ootame Sinu asjalikku ja operatiivset tegutsemist!

T. TIKAND,
ELKNÜ TRÜ komitee arvestussektori juhataja

Raamatukogu uue hoone projekt sai valmis!

(Algus lk. 1)

peavad, lubab kompaktse säilitamisviisi rakendamisel uude majja mahutada 5,65 miljonit raamatut. Hoone ehituslik kubatuur on 96 570 m³, kasulikku pinda 27 014 m² ja tööpinda 23 121 m². Uue raamatukogu **üldmaksumus** koos täiendava hoidlakorrusega on **üle 5,5 miljoni rubla.** Selle suure hoone ehitamiseks kulub tööde organiseerimise projekti järgi 30 kuud, sealhulgas ka need 2,5 kuud, mida nõuab ehitusplatsi ettevalmistamine.

Uues raamatukogus on **kohti 1097 lugejale, raamatukogu töötajate jaoks,** kaasa arvatud ka **tehniline personal, on 487 töökohta.**

Lugemissaalide kompleks asub kolmandal korrusel, abonement on teisel ja õpikud võib üliõpilane semestriks laenutada esimesel korrusel. Informatsiooni- ja bibliograafiaosakond paikneb teisel korrusel, samas on kataloogid, enamik raamatukogu tööruume, käsikirjade ja harulduste osakond, raamatumuuseum, konverentsisaal ja direktsioon. Lugemissaalide korrusel on 24 individuaalset eriseadmetega varustatud töökabiini keeleõppijaile ja 32 kabiini teaduslikele töötajaile, mida saab kasutada intensiivse teadusliku töö perioodidel. Peale selle on olemas neli kabinetti grupiviisiliseks tööks ja auditooriumid raamatukogulike õppuste jaoks üliõpilastega. Lugemissaalide korrusel on 100 kohaga kohvik ja puhkeruumid. Nõutavamad raamatud on lugemissaalides paigutatud avariiulitele.

Hoone välis- ja sisekujundus tuleb lihtne, lakooniline ja tagasihoidlik. Trepikoda kaunistab kunstipärane sepis, siseruumide viimistlemisel kasutatakse ka anodeeritud alumiiniumi. Kataloogide ja abonemendi korruse põrand tuleb tumedast tammeparketist, ka mööbel on tume. Lugemissaalides soovitatakse kasutada heledat puitu. Lugemissaalide põhivalgustus langeb katuses asuvaist kuppelakendest. Kunstliku valgustuse jaoks on ette nähtud tellida spetsiaalsed valgustid. Ka põrandat katvad müra summutavad vaibad valmistatakse individuaaltellimuse korras.

TRÜ Teadusliku Raamatukogu kollektiivi unistused nurgakivi panekust ja sellele kolme aasta pärast järgnevast ülekolimisest uude majja on tehnilise projekti valmimisega saanud täiesti reaalse sisu.

LAINE PEEP,
TRÜ Teadusliku Raamatukogu
direktor

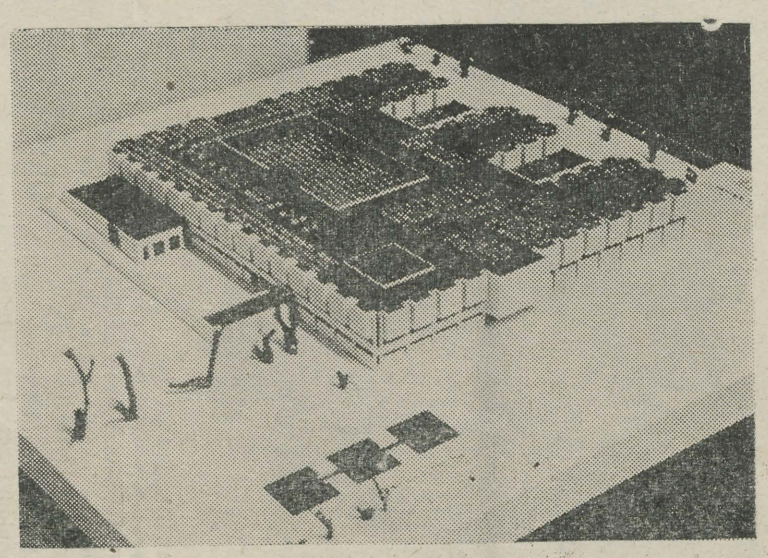

K. RAUA foto

Uut teatmekirjandust Toome raamatukogus

Новые слова и значения. М., 1971. 543 lk. S ven — 83.

Raamat sisaldab umbes 3500 uut, vene kirjakeele seletavas sõnaraamatus seni mitte esinenud sõna. Kasutusele on tulnud need sõnad käesoleva sajandi 50—60-ndatel aastatel. Iga sõna juures olev seletus on varustatud näitega.

Газетный мир. М., 1971. 279 lk. 8 T — 36.

Teatmikust leiame andmeid nii kodumaa kui ka välisajakirjanduse kohta. Mõeldud on raamat eeskätt ajakirjanduse alal töötajatele, žurnalistika üliõpilastele ja õppejõududele.

Институт микробиологии им. А. Кирхенштейна 1946—1969. Рига, 300 lk. 15 Bi — 153.

Bibliograafiasse on kogutud kõik instituudi töötajate teaduslikud tööd ajavahemikust 1946—1969.

Tartu Riiklik Ülikool
Nr. 22, 3. IX 1971. lk. 3.

Eksamipäevikust

Laupäev, 31. juuli. Suviselt unine ja rahulik Tartu. Lämbe keskpäev näib hauduvat äikest. Aula kõrval vastuvõtukomisjoni ruumis noortetulv — viimane päev avalduste sisseandmiseks. Ülikooli nõukogu saalis instrueerivad vastuvõtukomisjoni vastutav sekretär Jaan Pikk ja õppeosakonna vanem-metoodik Malle Madal eksamikomisjonide kümmet esimeest. Antakse kätte suured poognad: eksamite kuupäevad, vastuvõtukontingendid, eeldatav ja seni laekunud avalduste arv. Loen kokku ajaloo eksamit puudutavad tulbad: 14 päeva · eksamineerida, seni 1400 eksamineeritavat. Osa avaldusi on veel läbivaatamisel ja sealt tuleb kindlasti lisa. Loomulikult ei jõua neist kõik ajaloo eksamini, kuid siiski — perspektiivis on pikk ja pingeline istumine eksamilaua taga.

Pühapäev, 1. august. Konsultatsioon keemiahoone ringauditooriumis ajaloolastele, kes esimesena tulle lähevad. Eksamikord. Vastuse ettevalmistamise metoodika. Soovitused arukaks vastamiseks. Tüüpilisi puudusi ja vigu eelmiste aastate kurbadest kogemustest. Küsimusi mulle ei ole. Vähemalt avalikult mitte. Viisakalt tagasihoidlik, isegi kuidagi aravõitu tundub olevat äsjane eesti koolilaps suurema hulga ees. Sest küsima tullakse hiljem, ükshaaval, siis kui suurem hulk on lahkunud.

Teisipäev, 3. august. Esimene eksamipäev. Kell 8.30 annab õppeosakonna juhataja Raimond Tani rektori seifist suure ja salajase ümbriku eksamipiletitega, Pool tundi hiljem võtavad esimesed üliõpilaskandidaadid piletid. Kuulame nelja komisjoniga 9 tunni jooksul 106 vastust. Konkurss ajaloo-osakonnas on tugev (3,5 ühele kohale) ja see viib taseme üles. Kuigi hindame rangelt (ikkagi eriala!) koguneb õhtuks 43 «viit», teist niisamapalju «neljasid», 18 «kolme» ja ainult 2 «kahte», needki poole vastuse pealt loobujad. Ridamisi väljapaisvaid vastuseid. Ajaloo-osakonnale tõotab tulla tubli täiendus, kui ainult ülejäänud eksamitega alt ei vea.

Esmaspäev, 9. august. Alates tänasest tuleb eksamineerida 12 päeva järjepanu. Saame välja panna maksimaalselt 6 komisjoni, kuid sellele vaatamata oleme lõpu poole päris korralikult tülpinud. Aga midagi pole parata, eksamid tuleb vastu võtta.

Eksamineerime ühiskonnateaduste maja teisel korrusel, samades ruumides, kus 1802. a. aprillis ülikool tööle hakkas. Ruumidel pole viga: on õhku, valgust ja avarust. Sünge on aga remondi järele igatsev pikk, pime ja umbne koridor, kus vastama tulijad oma järge ja vastanud hinnet ootavad. Küllap see interjöör harmoneerub nii mõnegi meeleoluga, sest kuulen neiut ohkavat: «Hullem kui hambaarsti juurde minnes!» Huvitav, kuidas noormeestele tundub, sest tavaliselt naised hambaarsti ei pelga, mehed aga...

Reede, 13. august. Kui ebausklik olla, siis täna tuleks mis tahes eksam ära jätta. Eksam aga toimub. Tulevased juristid aina tulevad ning tulemusedki pole laita: 23 «väga head», 29 «head» ja vaid 3 ebaõnnestumist. Õigusteaduskonda pürgijaid on millegipärast aasta-aastalt ikka enam. Esialgse ülesandmise järgi 190 statsionaari (50 kohta) ja 160 kaugõppesse (60 kohta). Meieni jõudsid vastavalt 125 ja 101. Kolmepäevase istumise järele saadame viimasele eksamile edasi 210 lootusrikast kandidaati.

Pühapäev, 15. august. Niipea kui kaob konkurss, läheb alla ka vastuste tase. Kaubandusökonoomia kaugõppesse teevad eksameid üksnes tööstaažiga inimesed. Nõuame rohkem üldist orienteerumist, kaasaja maailma mõistmist, mitte niivõrd ammusündinud asjade täpset ümberjutustamist. Sellele vaatamata on tulemused kesised. Ilmneb omamoodi seaduspärasusena, et keskkooliõpingutest eemal oldud aastatega on meeste ühiskondlik-poliitiline silmaring avardunud, naistel aga tublisti ahenenud. Erandeid muidugi on, kuid üldine tendents jääb paraku selliseks.

Teisipäev, 17. august. Vene filoloogidele on ajalugu viimane eksam ja see õiendatakse hoogsalt ning edukalt — 62-st ei ühtegi läbikukkumist. Torkab kõrva, et vene ja ukraina keskkoolide lõpetajad on kõnetehniliselt peajagu üle eesti koolide abiturientidest. Nende vastustes on hoogu, retoorikat, žeste, mitte selline monotoonne ettevalmistuslehelt mahalugemine, nagu eelmistel eksamitel küll ja küll kuulda sai. Täna aga jookseb jutt kui ojakene ja mõnigi kord kiputakse sõnavahuga varjama nappide teadmiste ohtlikke karisid. Siis tulevad eksaminaatorid oma küsimustega, uurivad ja puurivad, kuni asi saab selgeks või jääb hoopis segaseks. Aga kuulata on igal juhul mõnus.

Pühapäev, 22. august. Kaks kõva tööpäeva kulub aruannete koostamiseks. Mida kõike ei taheta teada: komisjoni koosseis, piletid, nende koostamise põhimõtted, hindamise kriteeriumid, eksamitulemuste analüüs, vastuste üldine iseloomustus, paremini ja halvemini omandatud kursuse osad, peamised puudused vastustes, distsipliinirikkumised ja protestid.

Seda viimast lõiku oli kõige mõnusam kirjutada. Distsipliinirikkumisi ei esinenud. Vähemalt keegi meist ei märganud, et oleks püütud kasutada lubamatuid võtteid või vahendeid. Oli vaid üks protest. Majandusteaduskonna kaugõppesse astuv noorik polnud rahul «kahega», sest tema ainus viga seisnenud selles, et vastas kogemata «Venemaa I imperialistlikus maailmasõjas» asemel «Venemaa I imperialistlikus Isamaasõjas». Kontrollisin ettevalmistuslehelt järele — tõepoolest oli seal pikalt kirjas I **imperialistliku** Isamaasõja sündmustest, loe ja imesta. Protest lükati tagasi.

Ja lõpuks pikk-pikk statistika. Eksamineerisime kokku 1010 üliõpilaskandidaati, kellest 10 astusid teistesse meie maa kõrgematesse koolidesse Eesti NSV-le eraldatud kohtadele. *Summa summarum* olid tulemused järgmised: «viisi» — 31,3%, «neljasid» — 39,2%, «kolmesid» — 25,0% ja «kahtesid» — 4,5%. Kõige kõrgem keskmine oli geograafidel (4,37), järgnesid psühholoogid (4,22) ja statsionaarsed ajaloolased (4,20). Kaugõppijatest said parima keskmise juristid (4,00), kes ainsatena jõudsid statsinaarsesse osakonda astujaist ette (seal 3,94). Kõige kesisemad tulemused — raamatupidajatel (3,34).

Homme viin eksamimaterjalid vastuvõtukomisjoni. Sedapuhku on see vaev läbi.

H. PALAMETS

OLGA MANKIN
juubilar

Alustades uut õppeaastat tähistab Füüsika-Keemiateaduskond ja üldfüüsika kateeder oma kauaaegse õppejõu prodekaan Olga Mankini juubelit.

Juubilar sündis 3. augustil 1921. a. Tara linnas Omski oblastis töölisperekonnas. Isa Hans oli elupõline lukksepp (töötas Tartu, Peterburi, Barnauli ja Tomski tehastes). Hiljuti surnud ema Alma õlul lasus kodune majapidamine. Oma emalt, kes oli suur lauluarmastaja, on juubilar pärinud keelelised ja kunstilised huvid, isalt aga harjumuse olla hästi täpne.

Lõpetanud 1938. a. Barnaulis keskkooli, astus O. Mankin samal aastal Tomski Riikliku Ülikooli Füüsika-Matemaatikateaduskonda. Ta lõpetas sama ülikooli Eriteaduskonna 1942. a. ballistliku kvalifikatsiooniga, omandades ühtlasi õiguse õpetada kesk- ja kõrgemates koolides.

Juba üliõpilasena töötas O. Mankin ülikooli juures arvutusbüroos arvutajana, pärast ülikooli lõpetamist aga teadusliku töötajana. Siis aga vajas Eestimaa noore spetsialisti abi. O. Mankin suunatakse Tartusse, kus ta algul töötab matemaatikaõpetajana Tartu Industriaaltehnikumis. Alates 1946/47. õppeaastast saab tema päristöökohaks meie ülikooli füüsikaosakond. Olles tolleaegse üld- ja eksperimentaalfüüsika kateedri assistent, andis juubilar suure panuse füüsika õpetamise organiseerimisele ning tõhustamisel. Ühtlasi töötas ta mõnda aega matemaatika- ja füüsikaõpetajana Tartu Elektromehaanika Tehnikumis.

1950. a. edutatakse O. Mankin vanemõpetajaks. Jätkub ning süveneb pingeline õppetöö. Ta on lugenud üldfüüsika kursust, juhendanud paljude erialade üliõpilaste harjutustunde ning praktikume.

Kõrgelt hinnatakse juubilari õppemetoodilist tööd. Pikaajalise pedagoogilise töö kogemuste põhjal on koostatud mitmed õppevahendid küll kaasautorina, küll individuaalselt («Füüsika konspekt» I ja II osa, «Füüsika ülesannete kogu»).

Juubilari teaduslikud tööd kuuluvad tahke keha füüsika valdkonda. O. Mankini sulest on ilmunud (1962) huvitav populaarteaduslik brošüür «Soojuskiired», käsikirjas on «Nähtamatu valgus (ultraviolett- ja infrapunased kiired)».

Innukalt on juubilar täitnud paljusid ühiskondlikke ülesandeid (õppemetoodilise komisjoni liikmena, kursusejuhendajana, ametiühingu rühmaorganisaatorina ning teaduskonna büroo liikmena jne.). Alates 1. septembrist 1969 on ta ühiskondlikus korras Füüsika-Keemiateaduskonna prodekaan.

Juubilari tööd on korduvalt kiitvalt hinnatud TRÜ rektori käskkirjaga. Teda on autasustatud ENSV Kõrgema ja Kesk-erihariduse Ministeeriumi aukirjaga.

Erilise peatükina kuulub O. Mankini biograafiasse pikem komandeering Alžeeriasse. Omandanud lühikese aja jooksul prantsuse keele, suundub ta 1967. a. sügisel kaheks aastaks õppejõuks Alžeeria Nafta- ja Tektiilikeskusse. Pidades selle instituudi füüsika kateedris loenguid ning juhendades harjutusi, pälvib ta ka seal kolleegide ning üliõpilaste sümpaatia. O. Mankin võtab Alžeerias aktiivselt osa õppevahendite koostamisest ja redigeerimisest ning teeb suurt tööd õppeprogrammi moderniseerimisel.

Tartu kolleegid jäävad juubilarile väga tänulikuks huvitavate ettekannete eest Alžeeria kohta. Tahame vastata Sahaarast kaasatoodud liivroosile kodumaa õitega!

Kolleegide nimel
H. Aruksaar

Mõni sõna vastsele tudengile

Tere tulemast! Tugev käepigistus Sulle, meie tudengipere värske täiendus.

Sellest sügisest saab alguse tee, mis Sind oma unistuse juurde viib. Sügis läheb sügise järel — Sina aga sead ikka oma sammud siis juba armsaks saanud alma mater'i *poole. Sa ei astu siis enam nii lustlikult kui praegu, sest oled nende sammaste vahelt juba mitmel-setmel korral ahastades välja tulnud, häbist kohmetu: kuidas ma ometi seda lihtsat asja ei teadnud!*

Praegu olete kõik omanäolised. Kuid läheb aeg ja ühistes muredes ja rõõmudes muutute sarnasteks. Isikupära säästa on raske, see tuleb alles tööga.

Ikka ja jälle selgub, et Ajaloo-Keeleteaduskonda astuvad noored inimesed, keda pedagoogi elukutse eriti ei huvita. Ettekujutused mittepedagoogilisest tööst on utoopilised. Eesti filoloogia osakonda astuja arvab end tingimata žurnalistiks saavat, ajaloo-osakonnast arvatakse saavat arheoloogi või kunstiajaloolase kutset. On aga teada, et rohkem kui $^2/_3$ filoloogidest ja ajaloolastest lähevad just õpetajateks. Seda peaks arvestama juba esimesel kursusel.

I ja II kursuse jooksul peetakse Sind liiga nooreks ja rumalaks teadusliku töö jaoks. Alati on aga hiljem teadusliku töö aruannetest ilmnenud, et osa huvitavaid uurimusi kuulub just esimeste ja teiste kursuste üliõpilastele.

Ja kui Sa alles III ja IV kursusel kuuled, et tavaline kirjandusring on Üliõpilaste Teadusliku Ühingu (ÜTÜ) üks sektsioone ja et seal tehtavad ettekanded olgu juba teadus, näed, et klubide ja huvialaringide kaudu võibki leida oma «liini» teaduses, on mõnikord juba hilja.

Sellepärast loe juba esimesel kursusel ÜTÜ põhikirja.

Ninamehed oma kursusel vali väga hoolikalt, sest nüüdse omavalitsuse juures jääte terve kursusega hätta, kui teie esindaja ei suuda dekanaadi ja komsomolikomiteega häid suhteid luua. Kursuse sekretäri poolt koostatud pingerea alusel saate stippi, tema annab edasi dekanaadi korraldused ning ühiselamunõukogu hoolitseb selle eest, et ühiselamutes valitseks puhtus ja rahu.

Sinu sisseelamine ülikooli ellu oleneb suurel määral teie aktivistide-esindajate õnnestunud valikust.

Sind ootavad RSR (Rahvusvaheliste Suhete Ring), Interklubi, teaduslikud ringid ja ülikooli klubi, kus võib laulu, tantsu või sõnakustiga oma vaba aega sisustada.

Head pealehakkamist!

III kursuse filoloog

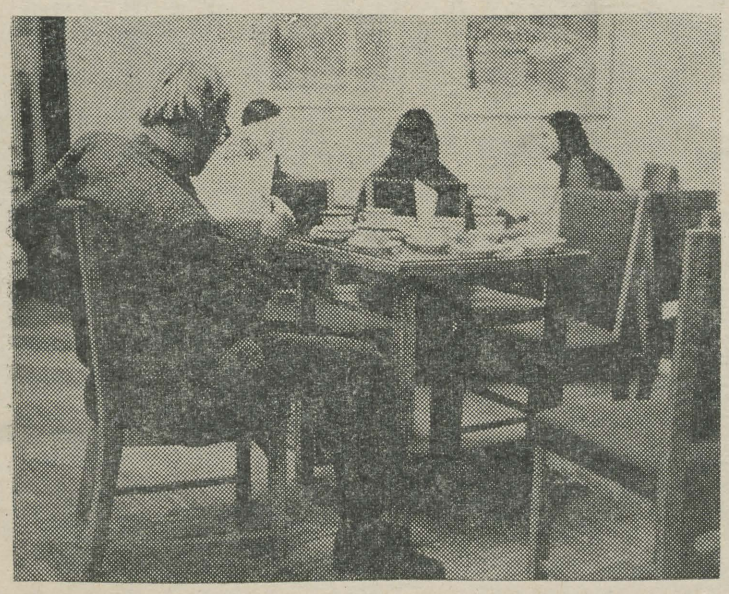

Kuum kohv ja värske kohvikõrvane on alati hinnatud.

Üliõpilaskohvikusse

võib minna 5. septembril. Tänahomme on maja veel remondimeeste päralt. Koridorid saavad uued kuued. Välisuksed on restaureerimisel ja vahepeal kaua teadmata kadunud olnud lõvipeakujulised uksekoputid leiate taas oma kohtadelt. Kas siis uued või endised, otsustage ise.

Sooja toitu võib aga juba mitmendat päeva saada. Söökla alustas ja seal jääb esialgu kõik endist viisi. Ainult sissepääsu peate otsima ülikooli tänavalt.

Peahoone puhvetis (keldrikorrusel) võib einestada kõigil tööpäevadel kella 8—15.

Dotsent E. Koemets 60-aastane

Kes Eesti NSV õpetajaskonnas või pedagoogide peres ei tunneks dotsent Enn Koemetsa reibast, huumoririkast ja alati abivalmis isiksust; paljudele on aga üllatuseks, et ta pühitses 23. augustil s. a. juba 60. sünnipäeva. Sel puhul mõtlevad temale peale lähemate töökaaslaste sajad õpetajad, kes tema käe all on saanud pedagoogilise ettevalmistuse või täienduskursustel oma kvalifikatsiooni tõstnud.

Enn Koemetsa pedagoogitöö algas pärast Tartu Ülikooli lõpetamist (1936) eesti keele õpetajana keskkoolis, jätkus 1940/41 Tartu Keeltekooli direktorina ja hiljem Väimela Põllumajandustehnikumi direktori asetäitjana.

Teaduslik-pedagoogilist tegevust alustas E. Koemets 1948. a. Tartu Õpetajate Instituudi pedagoogika ja psühholoogia kateedri juhatajana. Selle töö kõrval lõpetas ta aspirantuuri ja kaitses 1952 väitekirja filosoofiakandidaadi kraadi saamiseks. Dotsendi kutse omistati talle 1954. a.

1955—1959 töötas E. Koemets TRÜ pedagoogika, hiljem loogika-psühholoogia kateedri dotsendina, seejärel (1959—61) ENSV Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituudi sektorijuhatajana ja 1961—1964 Tallinna Pedagoogilise Instituudi kateedrijuhatajana. 1964. a. pöördus E. Koemets tagasi TRÜ-sse algul pedagoogika, hiljem (1969. a. alates) loogika-psühholoogia kateedri dotsendi kohale, kus ta töötab tänaseni.

Teaduslikus töös on dots. E. Koemets kõige sügavamaid jälgi jätnud peamiselt kolmel kitsamal erialal.

K. RAUA foto

Kogemused eesti keele õpetajana ja keelepsühholoogia küsimuste põhjalik tundmine ahvatlesid teda eesti keele õpetamise metoodika mõningaid probleeme läbi töötama. Artiklite seerias ajakirjas «Nõukogude Kool» püüdis ta tõestada, et praktilised keeleharjutused annavad õpetamisel suuremat efekti kui mehhaaniline grammatikareeglite tuupimine ja drillimine.

Suur huvi, mis viiekümnendatel aastatel nõukogude pedagoogikas valitses kõrgema närvitegevuse küsimuste vastu, ahvatles ka dots. E. Koemetsa ja ajendas teda kirjutama teost «Kõrgem närvitegevus ja pedagoogika» (Tallinn 1963), mis on siiamaani jäänud selle ala kõige põhjalikumaks käsitluseks eesti keeles.

(Järg lk. 4)

Dotsent E. Koemets 60-aastane

(Algus 3. lk.)

Raskused, mis on tekkinud nn. mürsikute (E. Koemetsa loodud termin), s. o. murdeealiste noorte kasvatamisel, on dots. E. Koemetsa ahvatlenud selle vanusejärgu psüühikat uurima. Sellelt alalt on tal valminud rida käsikirjalisi töid ja trükitud artikleid.

Meie väikeste töökollektiivide üldine häda on selles, et igaüks seal peab end killustama paljude pakiliste probeemide, sageli ka administratiivse töö vahel, mis ei võimalda pikemaks ajaks mõne kitsama probleemi läbitöötamisele kontsentreeruda. Seda saatust on pidanud jagama ka E. Koemets. Loodame, et tal seiab ees veel palju töörikkaid aastaid, mil ta küpse teadlasena saab veelgi tulemusrikkamalt kaasa aidata eesti pedagoogika ja psühholoogia arengule.

A. ELANGO

Dotsent T. Ilomets 50-aastane

Kas tõesti juba? Sel küsimusel ei saagi sabast kinni...

Tullio Ilomets kuulub põlvkonda, mida võib nimetada «sõjaaegsed noored». Kaua aastaid tarvitseti öelda lihtsalt noored ja ega see praegugi veel vale pole. Kuid aja kulg on ühesuunaline ja juubel on juubel.

T. Ilomets sündis 13. juulil 1921. a. Paides kooliõpetajate perekonnas. Just Suure Isamaaõja künnisel jõudis ta lõpetada keskkooli. Ja kohe seejärel esimese «ülikoolina» 5 aastat teenistust Nõukogude armees. Kuid ta soldatipaunas jätkus kohta ka keemiaõpikule.

Pärast demobiliseerumist astus T. Ilomets 1947. a. TPI Keemia-Mäeteaduskonda. 1948. a. tuli ta üle TRÜ keemiaosakonda, seda puhtpõhimõttelistel kaalutlustel — veetles «puhas keemia». Kogu ta hilisem elu on seotud meie alma mater'iga. T. Ilomets on keemiaosakonna lihast ja verest. Raske on kujutleda ühte ilma teiseta.

Kui jätkata standardset juubelijuttu, siis: 1952. a. lõpetas ülikooli keemiaosakonna esimese sõjajärgse lennu koosseisus, aastatel 1952 kuni 1960 töötas orgaanilise keemia kateedri assistendina, 1957. a. viibis aastases aspirantuuris, 1960. a. sai vanemõpetaja koha, 1964. a. kaitses väitekirja, 1967. a. omistati dotsendikutse. NLKP liige, Tartu Linna TSN mitme koosseisu saadik, EKP TRÜ komitee liige ja TRÜ rahvakontrolligrupi esimees, TRÜ Teadusliku Raamatukogu Nõukogu liige, loeb eri- ja üldkursusi, juhendab praktikume, on juhendanud N (kes neid enam loeb!) diplomi-, kursuse- ja võistlustöid, teaduslikke töid 40 ringis küll orgaanilise sünteesi, küll biokeemilise analüüsi, aga samuti keemia ja Tartu Riikliku ajaloo alalt.

Ei, standardi taha kaob elav Tullio hoopiski ära. See, kes palju rühmab ja on üles näidanud erakordset andetust karjääritegemise tandril. See, kes aastapikku kogub ja säilitab tervet kastikoormat eksponaate üldsusele veel eksponeerimata TRÜ keemiamuuseumist. Või see, kes hobi korras organiseeris keeruliste biokeemiliste süsteemide kaasaegsete uurimismeetodite laboratooriumi, muretsedes vajaliku aparatuuri lihtsurelikule täiesti arusaamatuid teid kasutades. Muide, selle laboratooriumi töövilja on maitsnud nii mitmedki praegused auväärt ... meditsiinidoktorid.

Ehk jälle too, kes suvepuhkuse korras kateedri laboriruumide remonditöid tagant lükkab. Või too, kes metoodilise halastamatusega kogu ülikooli personali allasutuste kaupa autasse tirib, et seda fotoläätse abil tulevastele põlvkondadele jäädvustada.

Lisame veel keemiarebaste «10 käsu» autori — ... «Labor pole sigala, siin tuleb korda pidada!» ... Ja muidugi: «Mis kuradi pärast... (järgneb üksikasjalik ja pidevalt ajakohastatav loetelu, mis asjus ülikoolis veel korralagedus — viimane sõna on ühe asjakohase venekeelse väljendi vaba tõlge — valitseb)».

Need, kes on aastat kümme-kakskümmend Tullioga kõrvuti rühmanud, tunnevad tema tegelikku olemust ja just niisugusele mehele soovivad talle juubeli puhul palju õnne, tervist ja ka edasist erakordse kombineerimisvõime ja jonnakuse jätku *alma mater*'i materiaalseks, vaimseks ja ajalooliseks hüvanguks, uute tudengipõlvkondade kantseldamiseks ja veel suure hulga «solkide» (seletatult — maomürgid, nukleiinhapped, tervis- ja muud mudad jne.) kromatograafiliseks, elektroforeetiliseks jms. -liseks äralahutamiseks.

Orgaanilise keemia kateedri ja keemiaosakonna kollektiivid. Füüsika-Keemiateaduskonna dekanaat

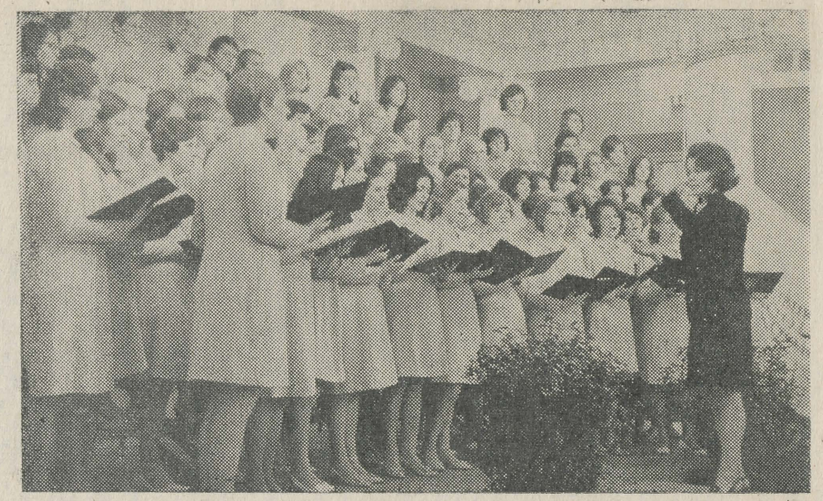

Nüüd hõisates, laul, tõuse kõrgele üles
ja südamed süüta sa lõõmavas tules,
et põlvest põlve võiks kõlada veel
me lauludes helisev emakeel.

TRÜ naiskoor

TRÜ Akadeemiline Naiskoor ootab uusi lauljaid 6., 9., 13. ja 16. septembril kell 18 TRÜ aulas või peahoone 204 auditooriumis toimuvatele proovidele.

Vaheldusrikka kavaga kontserdid nii meil kui mujal, laulu- ja suusalaagrid, ühised ettevõtmised Tartu Akadeemilise Meeskooriga ja teiste sõpruskooridega aitavad viisi pidaval tüdrukul sisustada oma üliõpilaspõlve.

TRÜ kammerkoori proovid

toimuvad kolmapäeviti kell 20 peahoone 204. auditooriumis.

Meie hulgas tunneb ennast mõnusalt iga laulusõber, kellele meeldivad vanad klassikalised laulud ja kaasaegsed rütmid.

Uusi lauljaid kõikidesse häälerühmadesse (eriti aga tenorirühma) võetakse vastu septembrikuu proovidel. Huvi ja lauluarmastuse kõrval on soovitav ka teatav noodioskus.

Klubis

TRÜ klubi pop-laulu ansambel ootab uusi lauljaid, samuti mängijaid saateansamblisse.

Vastuvõtukatsed toimuvad igal laupäeval kella 14—16.

V. VOLTEIN,
ansambli juht

TRÜ kunstikabinet

TRÜ kunstikabinet (Ülikooli 16) võtab algajate rühma vastu uusi üliõpilasi. Kolmeaastane kursus hõlmab joonistamist, akvarellmaali, graafikat, keraamikat, metallehistööd, plakatkirja ja kunstiajalugu, lisaks õppeekskursioonid muuseumidesse ja looduslikult kaunitesse kohtadesse. Erilist kunstialast ettevalmistust sisseastumiseks ei nõuta. Igal kevadel korraldatakse valminud tööde paremikust avalik näitus. Täieliku kursuse omandanud saavad vastava tunnistuse.

Neile, kes kevadisel näitusel oma töödega esinesid, korraldatakse õppeekskursioon Saaremaale 23.—26. sept. Juhendab Jaan Eilart.

Kõigile praegustele ja juba ülikooli lõpetanud kunstikabineti liikmetele teatame, et 1972. a. maikuu lõpus tähistame pidulikult oma kabineti 15. aastapäeva (aktus TRÜ aulas, näitused kohvikus ja kunstikabineti ruumis). Selleks on iga kasulik ettepanek teretulnud.

Kohtumiseni.

Lapsevanemad!

Seoses remondiga avatakse klubi lastetuba 1. oktoobril. Uute laste registreerimine iga päev kella 10—12, telefon 55—79.

LASTESEKTORI JUHATAJA

*

Auto-motokabinetis

algasid 2. septembril kell 17 amatöörautojuhi kursused. Osa võtta soovijatel tulla V. Kingissepa tn. 19, aud. 301 (kolmas korrus).

KABINETI JUHATAJA

*

TRÜ rahvakunstiansambel

võtab vastu uusi lauljaid, pillimehi ja tantsijaid TRÜ klubis, Tähe tn. 3 igal esmaspäeval, kolmapäeval kella 18—22-ni.

JUHATUS

MARE RAMMO

13. XII 1944

13. VII 1971

Lõppeval suvel, juulikuus, sängitati Raadi kalmistul sark, mida ehtis üliõpilasmüts. Seda mütsi kandis veel mõni aeg tagasi TRÜ defektoloogiaosakonna III kursuse üliõpilane Mare Rammo. Ravimatu haigus viis meie hulgast eakaaslase, targa ja südamliku seltsilise.

Mahajääjate lein on kirjeldamatu.

Me viskasime Sulle kolm peotäit mulda ja ei usu tänaseni, et oleme Sinust igavesti ilma jäetud. Kui vaikne, kui valust tulvil on Su viimne puhkepaik. Selle jalgraja leiavad väsivas suves, kus ülikool on taas alustamas ühte aastaringi, Sinu kursusekaaslased ja sõbrad. Sinu tõsidust tööss, Sinu vaimuvärskust tunnustas ülikool. Su rõõmus ja uudishimulik loomus aimas alatasa avastamata teid. Me saime jälle kirju kaugete postitemplitega. Sa olid väga igatsetud rännukaaslane. Me olime teinekord löödud, kui Su seltsilisevalik ei langenud meile. Tänavuse suve janusemail päevil valmistusid Sa pikale, lõpmata pikale teekonnale. Ja esimest korda ei tahtnud me kaasa tulla.

Teada saanud, et Su silmad lõikuskuud ehk enam ei näe, hakkasid Sa uskuma kevadet. Kui Sul polnud enam jõudu pilku aknasse pöörata, küsisid Sa: «Kas lehed on juba suured?» Sa uskusid, et kui elad üle aasta täisikka jõudmise aja, elad üle terve aasta.

Lehed on suureks saanud. Lehed on kolletamaski.

Sind pole enam. Mälestus Sinust sai täheks taevasse. Ja seda tähte hakkab otsima üks laps, kellele jõudsid kinkida oma silmad.

Ülikoolikaaslased

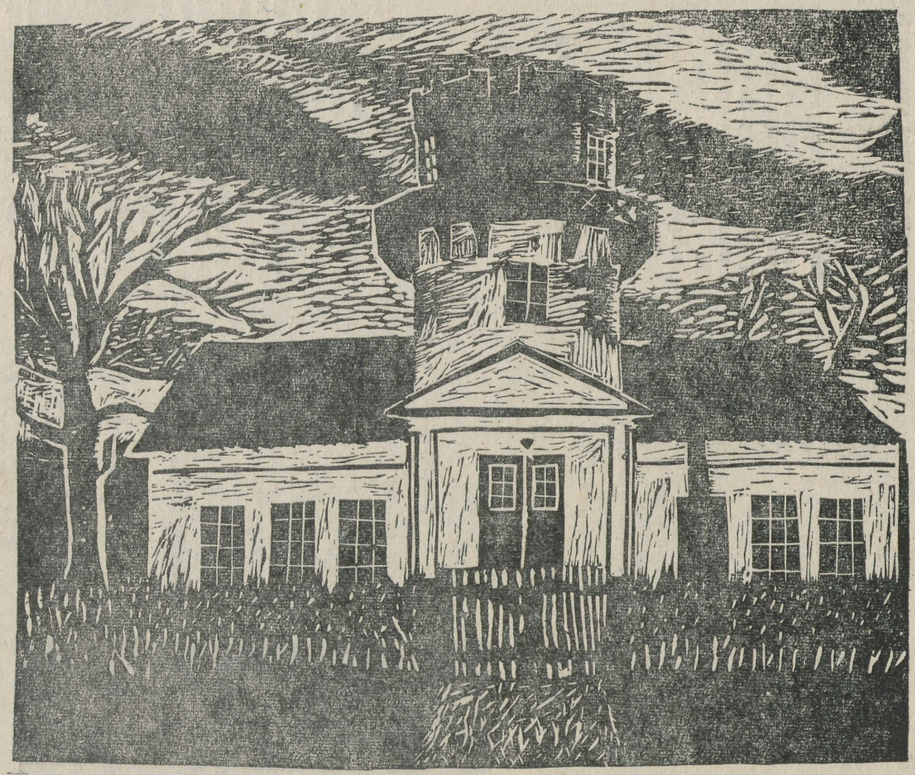

Õnnitleme

Riinat ja Peetrit
Erikat ja Reinu
Komsomolikomitee

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 5336. MB 08625.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

ACTA DIURNA

Käesoleva õppeaasta avaüritused koondati esmakordselt ühtseks tsükliks pealkirja all «Vivat academia». I. septembri hommikul toimus aulas 1971/72. õppeaasta avaaktus. Piduliku päeva juhatas sisse rektor A. Koop, kõne pidas professor Ü. Lumiste.

Üliõpilaspiletid anti aulas kätte neile uutele üliõpilastele, kes kõik sisseastumiseksamid olid «viitele» teinud.

Algava õppeaasta puhul tervitasid aulasse kogunenuid kõrgem- ja keskerihariduse minister E Schmidt, EKP TRÜ komitee sekretär K. Koger, ametiühingukomitee esimees H. Kabur ja ELKNÜ TRÜ komitee sekretär R. Vihalemm.

Sama päeva õhtul kogunesid aulasse I kursuse üliõpilased kuulamaks dots. H. Palametsa ettekannet «Ülikool ja üliõpilased läbi aegade». 2. septembril tutvustati värsketele tudengitele meie ülikooli ühiskondlike organisatsioonide struktuuri ja tegevust.

9. septembril toimus ülikooli klubis avaball.

*

6. septembril pidas EKP TRÜ komitee käesoleva õppeaasta esimese koosoleku. Arutati sügissemestri tööplaani ja perspektiivplaani 1971/72. õppeaastaks. Komitee otsustas oktoobrikuu 2. poolel kokku kutsuda üleülikoolilise parteikoosoleku, mille põhiprobleem oleks «Kommunistide osast üliõpilastega tehtavas õppevälises kasvatustöös».

Samal koosolekul otsustati moodustada ülikooli kroonikafilmi grupp, mis Tullio Ilometsa juhtimisel ja kinokabineti jõududega asuks jäädvustama olulisemaid sündmusi ülikooli elus.

Kinnitati Majandusteaduskonna parteijalgorganisatsiooni otsus võtta NLKP liikmekandidaadiks IV kursuse üliõpilane Peep Gorelov.

*

4.—5. septembril toimus Käärikul füüsikaosakonna pedagoogilise haru I kursuse spordilaager. Ürituse initsiaatoriks oli kursusejuhendaja H. Faiman. Laagrit külastas prodekaan O. Mankin.

*

Möödunud kuu lõpul oli Moskvas XIII teaduse ajaloo rahvusvaheline kongress. Füüsika-Keemiateaduskonna õppejõududest esinesid seal ettekannetega dotsendid U. Palm ja P. Prüller. Esimene käsitles Tartu Ülikooli keemikute osa Lääne-Euroopa ja Vene keemiateooriate lähendamisel XIX sajandil, teine *alma mater*'i füüsikute panust maailma teadusse perioodil 1802—1940.

*

400 II ja III kursuse üliõpilast läks Põlva, Viljandi ja Tartu rajooni majanditesse appi sügisestele koristustöödele.

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 23 Reedel, 10. sept. 1971. a. XXIII aastakäik

Tuhat uut tuli juurde

Peahoone ruumides (aud. 204 ja 205), kus möödunud kevadest, täpsemalt 20. juunist alates tegutses ülikooli värske täienduse tarvis vastuvõtukomisjon, käib nüüd jälle õpetöö. Sissesaamise ja vastuvõtmise mured on niisiis murtud. Ülikool on noorendatud koosseisus uut õppeaastat alustamas.

Terve suve jooksul tuli aga paljudel noortel TRÜ üliõpilasteks saamise nimel dokumentidega askeldada, veel kord keskkooli kursus meelde kinnitada ja lõpuks oma teadmised ning valmisolek suurele kontrollimisele ja hindamisele viia.

Kui palju üldse laekus terve suve jooksul ülikoolis õppida kavatsejatelt avaldusi? Kõikidele meiepoolsetele küsimustele, mis puudutavad ülikooli vastuvõttu, annab vastuse vastuvõtukomisjoni vastutav sekretär. Majandusteaduskonna rahvamajandusharude ökonoomika kateedri juhataja dotsent Jaan Pikk.

1971. a. TRÜ vastuvõtukomisjonis pani ennast statsionaarsesse osakonda õppima tuleku sooviga kirja **2014** inimest. Eksameid tegema ilmus **1894.** Neist **1008** on praegu I kursuse üliõpilastena kirjas.

Kui palju medaliomanikke tahtis just TRÜ-s edasi õppida?

40 medaliga lõpetanut tõid dokumendid meie juurde, eksameid sooritama asus 36. 29 võtsime vastu.

Kõige «minevamad» alad?

Pingeline oli konkurss geograafia teoreetilises osakonnas: 6,8 inimest ühele kohale. Spordimeditsiini oli ka küllalt konkureerijaid — 4,7, Õigusteaduskonnas 3,8, ravi vene ja ajaloo-osakonnas 3,6 ning bioloogia teoreetilises harus 3,5 kohale.

Kuidas tehti eksameid profileerivates ainetes?

Kõikides profileerivates ainetes said ainult väga häid hindeid 97 sisseastujat ja häid ja väga häid 476.

Millistel eksamitel oli kõige rohkem ebaõnnestumisi?

Matemaatika kirjalikul, füüsika suulisel ning keemia ja bioloogia eksamil.

Milliseid uut kontingenti iseloomustavaid arve võiksite veel lisada?

Esimestel kursustel õpib praegu 339 meest ja 649 naist. Naissoo esindajate tunduv ülekaal valitseb Ajaloo-Keele-, Arsti- ja Majandusteaduskonnas. Meesüliõpilased annavad tooni Füüsika-, Keemia-, Kehakultuuri- ja Õigusteaduskonnas.

ÜLKNÜ-sse kuulub uustulnukaist 760. Tööstaažiga (2 aastat) inimesi asus õppima 157. Ettevõtete kulu ja kirjadega tuli 7 inimest. Mullu kevadel keskkooli lõpetanuid on sissesaanute seas 675.

Küsitles E. PUUSEMP

ELKNÜ TRÜ komitee bürool

● ÜLKNÜ liikmeks võeti Arsiteaduskonna raviosakonna II kursuse üliõpilane Olaf Eisen.

● Arutati eelseisvate aruandekoosolekute korraldamist.

● Kuulati sekretäriaadi informatsiooni senisest tööst ja järgnevatest ülesannetest.

● 6. septembril olid ELKNÜ KK üliõpilasosakonnas koos kõrgemate koolide sekretärid ja Tallinna ning Tartu linnakomiteede sekretärid. Osakonna juhataja sm. A. Vellamaa selgitas komsomoli poliitilisi ja muid ülesandeid kõrgemates õppeasutustes. Ta rõhutas, et komsomoli sõna kõigis organites peab tugevnema. ELKNÜ KK sekretär A. Kullaste täpsustas leninliku arvestuse korraldust sel aastal. Esimene etapp lõpeb 29. oktoobril, selleks ajaks koostatakse individuaalsed tööplaanid ja algorganisatsioonide kohustused. Teisel etapil, mis lõpeb 1972. aasta aprillis, tehakse kokkuvõtted marksismi-leninismi teooria tundmaõppimisest, referatiivsete ja teaduslike ühiskonnateaduslike tööde konkursist. Kolmas etapp lõpeb 1972. a. sügisel. Atesteerimine toimub II ja IV kursusel.

(Järg lk. 3)

H. KARRO foto

1. septembril käis Leningradi mnt. uue ühiselamu ehitusplatsil riiklik vastuvõtukomisjon. Hinne ehitajate tööle — «hea». Praegu paigutatakse ühiselamusse sisustust.

TRÜ Majandusteaduskonna masinakirjakabinetis ja arvutustööde mehhaniseerimise kabinetis antakse õpetust **sekretär-masinakirjutaja** erialaks valmistuvaile kooliõpilastele. Vähemal määral on õpilaste šeffideks ka kaubanduse organiseerimise ja tehnika kabinet, kaubatundmise kabinet (tööstuskaupade alal) ja kaubandusökonoomika kabinet.

*

Samas koolis asub teinegi eriklass, mis on šeflusvahekorras meie ülikooliga. See on vabariigis teisena loodud vene keele eriklass, mille lõpetajaid oodatakse edaspidi TRÜ vene filoloogia osakonda, kuid loomulikult on eriklassis õpinuil võrreldes emakeelsete koolide lõpetajatega märksa rohkem väljavaateid teistesse NSV Liidu kõrgematesse õppeasutustesse sissepääsemiseks. Õppetöö käib vene keele laiendatud programmiga, 8 tundi vene keelt ja kirjandust nädalas. Klassi on komplekteerinud **TRÜ vene keele kateeder**, valik tehti Tartu koolide kaheksandate klasside lõpetajaist. Enamasti on need lapsed segaperekondadest, kes kõnekeeles on võrdlemisi vilunud.

10. keskkoolis töötab vene keele õpetajana meie vene filoloogia osakonna lõpetanu Valentina Muhhina, pedagoogilisel praktikal hästi silma paistnud pedagoog. Noor õpetaja metoodiliste traditsioonideta — niisugune oli meie ettepanek, kuigi ministeeriumi esialgne soov oli rakendada kogemustega õpetajat. Klassivälise töö raames rakendame samuti TRÜ vene filoloogia üliõpilasi: et tihendada sidemeid kahe vene kirjanduse kateedri vanemõppeasutuse vahel. Õppevahendi- õpetaja T. Murnikova rotaprindina on eriklassis kasutusel TRÜ väljaandes tema on ka klassi õppeprogrammi koostaja. Niisiis: tegelikult kahe lugemistekstide kogu, kateedri koostöö.

A. HIIR

Ülikooli šeflusalune õppeasutus

● Tartu 10 Keskkooli uus hoone.

äsjaloodud Tartu X Keskkool alustas 1. septembril õppetööd uues avaras koolimajas, otse Vanemuise tänaval asuva meie õppehoone naabruses.

K. RAUA foto

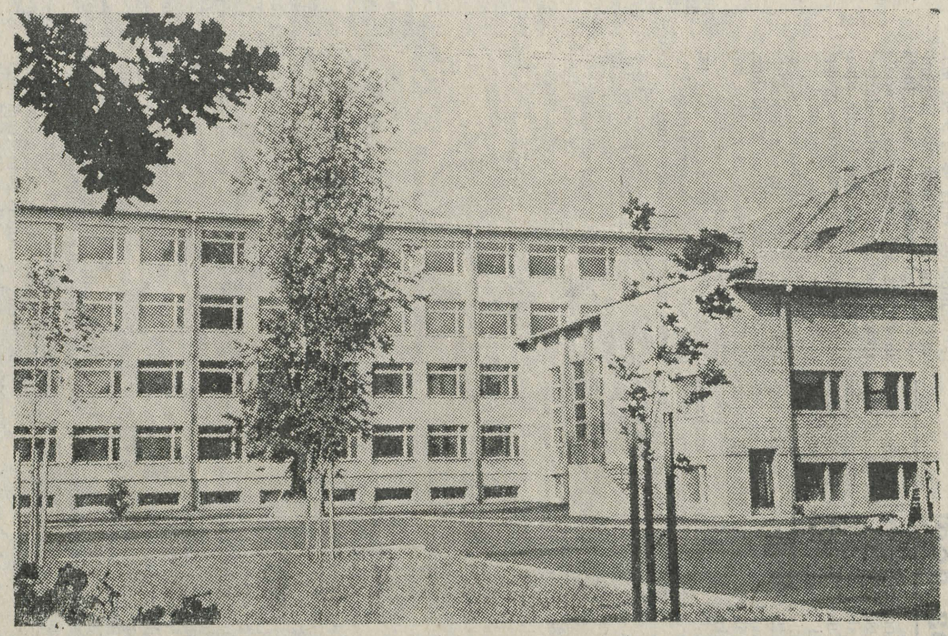

Kas ei oleks juba aeg!

Ülikooli asutamisest Tartus möödub 1982. a. 350 aastat ja 1977. a. 175 aastat ta uuestiavamisest. Need on Nõukogude Liidu ühe vanema ülikooli ajaloos tähelepanuväärsed daatumid, mille väärika äramärkimise ettevalmistamisele tuleks aegsasti asuda. Oleks loomulik, et nendeks tähtpäevadeks ülikooli sajanditepikkuse ajaloo ja tegevuse kohta **ilmuks ka meiepoolseid uurimusi** soliidsete monograafiate jm. näol.

Tõsi, 1977. a. on juba nii lähedal, et arvestades viimase 15 aasta kogemusi ülikooli käsitlevate materjalide kirjutamise alal, võib karta, et oleme sellega juba veidi hiljaks jäänud. Teisest küljest omandasime aga väärtuslikke kogemusi ses suhtes, kuidas niisuguseid asju ei tule organiseerida, kui positiivseid tulemusi tahetakse saavutada. Võib oletada, et esimene õige samm organiseerimise suhtes on astutud — *moodustati järjekordne ülikooli ajaloo komisjon.* Selle tegevust koordineerib ja juhib prof. Karl Siilivask. Komisjon kavatseb käesoleva aasta lõpuks välja töötada ülikooli ajaloo prospekti, mille alusel edasine konkreetne uurimistöö hakkaks kulgema. Muidugi ei tee komisjon üksi veel midagi: on vaja neid, kes läheksid arhiividesse ja hakkaksid seda hiigelsuurt, senini suhteliselt vähe läbitöötatud materjali koguma ja uurima. Kes need aga on — konkreetselt, isikuliselt —, kui palju on vaja teadlaste ja üliõpilaste tööjõudu, et suudetaks midagi olulist ära teha — see on probleem, millele saame ajalookomisjoni käest vastuse loodetavasti lähemate kuude jooksul. Ilmselt peab aga ajalookomisjon oma töö tempot intensiivistama, sest konkreetsed juubelidaatumid pole edasinihutatavad.

Üksikute teaduste alal on meil inimesi, kes oma põhitöö kõrval tegelevad kateedri või osakonna ajaloo uurimisega. Ülikooli ajaloolastest on ülikooli ajaloo probleemide uurimisega seotud olnud ainult mõni üksik, mis selle autoriteetse osakonna poolt on ilmselt liiga väike panus meie *alma mater*'i ajaloo altarile. Nähtavasti on ajalookomisjoni kõige kardinaalsemaks ja essemaks ülesandeks ülikooli ajaloolaste (võimalikult paljude) kaasatõmbamine ning ajaloolastel patriotismitundest oma vana *alma mater*'i vastu selle üleskutse järgimine. **Midagi konkreetset saab loota ainult sfis, kui luuakse tugev eriala ajaloo uurijatest, pärisajaloolastest ja muudest teadlastest kindla plaani alusel töötav loominguline grupp,** kellele see töö oleks suuremal või vähemal määral ka plaaniline teaduslik töö. Kui niisugune kollektiiv suudetakse luua, siis on tõenäoline, et 350. aastapäevaks ka midagi kapitaalsemat ilmuda võiks.

Ettevalmistava tööna on vaja lõpule viia ülikooli biograafilise leksikoni materjalide kogumine.

See töö, vaatamata dotsent R. Kleisi poolt kulutatud energiale, pole teaduskondades kulgenud niisuguse tempoga, nagu oli planeeritud. Praegu on oluline, et see oleks vähemalt käsikirjalisel kujul lähema aasta jooksul lõpule viidud. Kuidas paljundada, kas rotaprindil või muul teel, vihikutena või tervikuna, teaduskondade viisi või mitte, seda võib otsustada siis, kui materjal on koos. **Pole mõtet raisata aega vaidlustele, mida võib edukalt pidada ka hiljem.**

Et meil ikka veel puuduvad laiadele hulkadele kättesaadavad trükised ülikooli ajaloo kohta, siis pole ka imestada, et enamik üliõpilasi ja ka õppejõudude noorem generatsioon on oma *alma mater*'i mineviku ja varasema tegevuse suhtes üsnagi harimatud! **Oleme vist ainuke ülikool maailmas, kes ei pühitse oma aastapäeva!** Aga miks me ei pühitse? Samuti võime küsida, miks ei jõutud aumüüri loomisega kaugemale tulevase koha äramärkimisest.

Aga kas poleks aeg püstitada peahoonetagusele vabaks jäänud platsile kaljurahn, millesse on suurte tähtedega sisse raiutud Tartu ülikooli kõik nimetused ja daatumid, et asi oleks kord selge! Oma suurkooli mineviku, saavutuste ja traditsioonide tundmine pole mitte kolkapatriotism, vaid hädavajalik alus arusaamiseks sellest, milline on olnud *alma mater*'i osa möödunud aegadel kultuuri allikana ja levitajana, mis on see, millele me tugineme praegusel momendil, ja missugune on meie ülikooli osa tulevikuühiskonna loomisel.

T. ILOMETS

Tartu üliõpilaste looduskaitsering

Esialgu tähendas looduskaitse üksikute loodusmälestusmärkide kaitsmist ja laiemale üldsusele tutvustamist, nüüd aga on see muutunud üldrahvaliku tähtsusega ürituseks. Sellealased probleemid huvitavad nii bioloogi, metsameest, geograafi, agronoomi, maaparandajat, juristi kui füüsikut. Küllap siis leiaksid õigemat kasutamist näiteks kasvõi vanad dendroloogiliselt huvitavad pargid, mida praegugi veel paljudes kohtades kasutatakse karjatamiseks või põllumajandusmasinate parkimiskohana.

Seega **praegune üliõpilane kui tulevane spetsialist on just see, kes peab ellu viima õiged arusaamad loodusest ja selle kaitsest.** Selleks on aga vajalikud laialdased teadmised antud valdkonnas. See ongi meie looduskaitseringi **põhieesmärgiks.** Ent alati ei olegi vajalikud suured teoreetilised teadmised, vaid õige suhtumine looduskaitsealastesse probleemidesse.

1958. a. 13. märtsil sai meie ring eluõiguse tänu aktiivsetele looduskaitsehuvilistele EPA-st ja TRÜ-st. See oli kogu NSV Liidus esimene selletaoline ring, mida praegu mainitakse juba kooliõpikuiski. Suure osa oma populaarsusest võlgneb ring teaduslikule juhendajale **J. Eilartile.**

Väga oluliseks tuleb lugeda paljude erinevate alade üliõpilaste koondumist üht eesmärki taotlevasse ringi. Meie tegevusest võtab osa ligi **20 eriala** üliõpilasi mõlemast Tartu kõrgemast koolist. Looduskaitsering suudab oma huvialaga ühendusse viia ka neid, kellel vastavaid loenguid õppeprogrammis ei ole.

Selleks et loodust kaitsta, on vaja teda eelkõige **hästi tunda.** Missugune vahend selleks veel parem oleks kui vahetud käigud looduses. Elamusrikkad olid retked Paganamaale, Kõrvemaale, Alutaguse soodesse ja rabadesse, Piusa ja Neeruti maastikulisele looduskaitsealale. Praktilist iseloomu omavatest üritustest võiks nimetada iga-aastast käiku Väikese Illimari radadel, jänesepüüki Matsalus, Aruküla koobaste lahtikaevamist, parkide korrastamist, ulukite loendamist Aakres ja Porkunis. Populaarsed (kuni 80 osavõtjat) on iga-aastased pikemad looduskaitse õppepraktika ekskursioonid Leetu—Lätti, Kurski steppidesse, Uraali, Kesk-Venemaale ja eelmisel aastal Karjalasse. Ekskursioonid ja matkad täidavad üle poole meie tööplaanist. Me ei tutvu mitte ainult looduslike objektidega, vaid põikame vahel ka koduuurijate töömaile.

Suur osatähtsus ringi töös on olnud **ettekandekoosolekutel.** Meil on rääkimas käinud sellised tuntud spetsialistid nagu endine ringi esimees bioloogiadoktor **T. Frey,** ringi auliige dotsent **E. Varep,** bioloogiadoktor **V. Masing,** professor **E. Kumari** ja paljud teised. Eriti sagedasti on pajatanud oma muljeid välisreisidest **J. Eilart.**

Ringi üheks tähtsamaks ülesandeks on **looduskaitseinspektorite ettevalmistamine,** kes siis tulevikus oma õigusi ja teadmisi kasutades juba praktilisse looduskaitsesse sekkuksid. Seni on selle ühiskondliku eriala omandanud ligi 200 ringi liiget.

Et ring oli esimene selline NSV Liidus, siis on tulnud ringi esindajatel mitmel korral tutvustada meie tegevust teistes liiduvabariikides. Nii on käidud Tbilisis, Sverdlovskis, Leningradis, Moskvas. Kauaaegsed sidemed on meil Moskva RÜ looduskaitse malevaga, botaanikaringiga Herzeni-nimelisest Pedagoogilisest Instituudist. Eriti tihe kontakt on meil Tallinna Pedagoogilise Instituudi üliõpilaste looduskaitseringiga.

Mahukama osa praktilistest ettevõtmistest hõlmavad suvised **tööd looduses.** Nii on koostatud vabariigis rohkem kui 400 pargi **plaanid** koos lühikese korrastuskavaga. Nende tööde eest esitas TRÜ meie ringi 1968. a. üleliidulisest rahvamajanduse saavutuste näitusest osavõtjaks. 1969. a. suvel toimus laialdane vanade taluansamblite ja nende haljastuse kirjeldamine erinevates Eesti nurkades. Jätkus haruldaste taimede kaardistamine. Neid töid jätkati eelmisel suvel ekspeditsiooni korras juhatuse liikme A. Järveti juhtimisel.

Tähtsamad uurimused on leidnud kajastamist **ringi looduskaitsealaste tööde kogumikus,** mis ilmusid 1963. aja 1968. a. Kolmas on koostamisel.

Ringil on oma **liikmemärk** — looduskaitse-embleem luuderohulehe kujus tähtedega «LK». Niisugust objekti loodusehoiu sümbolina kasutada soovitas prof. T. Lippmaa. Märk antakse kätte mõne ringi auliikme poolt.

Ringi tegevusele annavad tervikliikuse **traditsioonilised üritused,** mis on teadlikult või suunamatult kujunenud. Ringi kaalukamaiks traditsioonideks on iga-aastane esimene sügismatk Ahja jõe kallastele (siin õpivad uustulnukad ära kaaslaste nimed ja ütlevad koduse «sina») ja kevadmatk Kastre-Peravalla põlismetsadesse koos lõkkeõhtuga, mis on ühtlasi diplomandide ärasaatmisretkeks.

Tänapäeva tingimustes, mil looduslike rikkuste kasutamine aina intensiivistub ning inimese kogu elukeskkond kiiresti muutub, on Tartu üliõpilaste looduskaitseringil täita tõsised ülesanded asjatundlike spetsialistide kasvatamisel.

Ringi esimees T. LEITO

Noorsooteater TRÜ klubis

14. sept. kell 21 tuuakse üliõpilaste ette **luuleprogramm**

Mõtted ja meeleolud Juhan Liivi loomingust

Lavastaja **Mikk Mikiver**

Kunstnik **Aime Unt**
Laulud **Kaarel Kilvet**

Kaastegevad: Kaarel Kilvet, Tõnu Mikiver, Tõnu Tamm ja Mauri Raus või Mikk Mikiver.

Tunnustus

Tööpunalipu ordeniga Tartu Riikliku Ülikooli rektorile Arnold Koobile

Läti NSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeerium märgib tänulikkusega Teie üliõpilaste kontsertesinemiste kõrget kunstilist taset, eeskujulikku käitumist, töössesuhtumist ja organiseeritust viiendal üliõpilaste laulu- ja tantsupeol. Teie üliõpilased andsid suure panuse meie ühise peo õnnestumiseks.

Loodame, et need kohtumised osutusid viljakaks noorte spetsialistide esteetilisel kasvatamisel, ja et nad kujunesid internatsionaalse sõpruse tõelisteks pidupäevadeks.

Minister I. ANDERSON

Üliõpilaslaulupeost

● **Möödunud suvel peetud V üliõpilaslaulupeost lugege meie ajalehe järgmises numbris.**

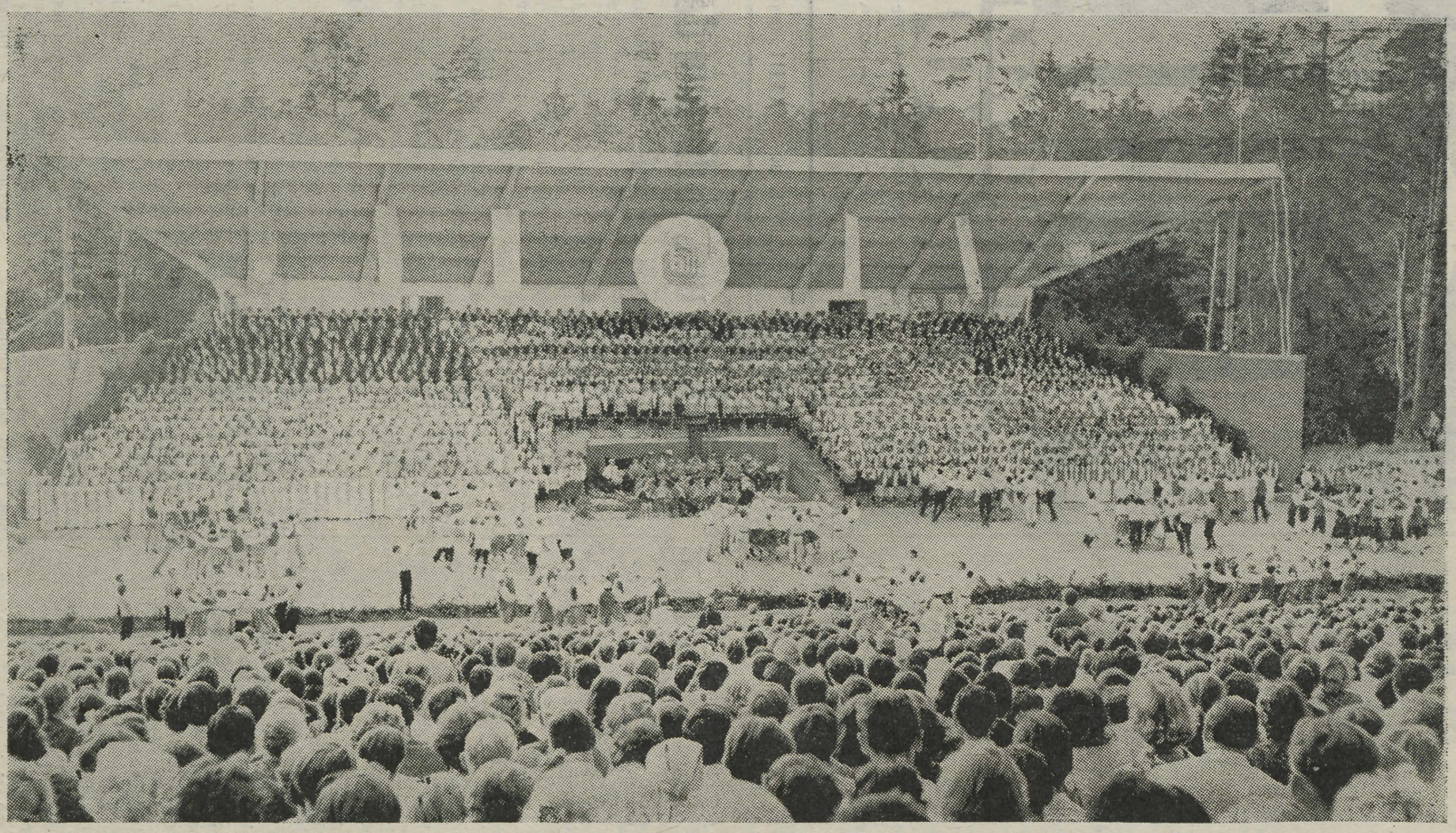

Üliõpilaste V laulu- ja tantsupidu Ogres on täies hoos. A. NILSONI foto

«Tartu Riiklik Ülikool»
Nr. 23, 10. IX 1971. a. lk. 3

Lehekülg inimrumaluse ajaloost

Katkend «Üliõpilaslehes» 10. sept. 2171. a. ilmuvast sama pealkirjaga pikemast artiklist.

... Kui kunagine usk «jumalatesse» on seletatav rahvamasside harimatusega, siis hoopis raskem on meil mõista narkootikumide, eriti alkoholi laialdast tarvitamist. Seda tuleb nimetada mitte ainult inimrumaluseks, vaid ka kohutavaks paheks. Veel 200 ja isegi 150 aastat tagasi töötasid planeedil täie võimsusega tuhanded suured alkohoolsete jookide vabrikud. Aplalt kallasid meie esivanemad nende vabrikute poolt toodetava jälkuse endal kõrist alla, tundes mõnu alkoholi joovastavast toimest. Olles vägijoogi nüristava ja uimastava mõju all, panid nad toime tahtmatuid ja tahtlikke kuritegusid, mis tõid kaasa isegi kaasinimeste hukkumisi. Väga suur oli kahju, mida põhjustas alkohol inimeste tervisele, töö- ja loominguvõimele. On hämmastav, et kuigi alkoholi tarvitamise kahjulikud tagajärjed olid hästi teada, ei tehtud midagi märkimisväärset sellele piiri panekuks.

Alkoholi tarvitamise tohutule levikule aitas palju kaasa barbaarne «tervisejoomise» tava koos vastava rituaaliga, mille ajal iga «tervisejooja» mürgitas ennast ja oma sündimata järglasi teatava koguse alkoholiga. Et «tervisejoomist» korrati igal koosviibimisel kümneid kordi, siis polnud haruldased juhtumid, kus agaramad peolised jõid kuni enesekontrolli kaotamiseni ja organismi kaitsereaktsioonide ilmnemiseni (oksendamine, uinumine). Maades, kus jumalate kummardajaid enam peaaegu polnud, sai uueks jumaluseks alkohol.

Olnuks muidugi ootuspärane, et üliõpilaskond kui noorsoo teadlikum osa ja kõrgemate koolide õppejõud oleksid astunud aktiivselt alkoholi vastu. Kuigi nende hulgas polnud reeglina kroonilisi alkohoolikuid, alistusid nad aga kuulekalt üldisele mentaliteedile. Suutmata välja pakkuda mingit alternatiivi, korraldasid ka nemad oma peod ja koosviibimised üldise tava kohaselt — alkohoolsete jookide ja «tervisejoomisega». Isegi kaalukaid teaduslikke tulemusi sisaldavad dissertatsioonid «õnnistati sisse» pudelitest lookas banketilaudadega (!).

...

K. L.

ÜLKNÜ TRÜ komitee bürool

(Algus 1. lk.)

Suured pidustused toimuvad oktoobri lõpul seoses ELKNÜ 50. aastapäevaga. (Juubel oli möödunud aastal, detsembris tähistasime seda ülikoolis.) Noorsoofestivali kannab sõpruse idee eri rahvaste vahel. Juubel oli ka Rahvusvahelisel Üliõpilasliidul, mille asutamisest sai 25 aastat.

27.—28. septembril on Tallinnas kõrgemate koolide komsomoliaktiivi seminar. Üilkoolile eraldati 20 kohta.

● I kursuste aktiivi seminar toimub Käärikul 18.—19. septembril.

M. KUBO

NB! IDEOLOOGIASEKTOR

Kolmapäeval kell 19.00 on komsomolikomitee ideoloogiasektori koosolek.

Uut teatmekirjandust Toome raamatukogus

Немецко-русский биологический словарь. M., 1971. 832 lk. 21 S — 25.

Nykysuomen sanakirja. 3. trükk. Porvoo-Helsinki, 1970. kd. 1—3, 2381 lk. S so — 5

Hellwig, B. Inkunabelkatalog des Germanischen Nationalmuseums Nürnberg. Wiesbaden, 1970. 331 lk. K 2—61

Nash, R. Multilingual lexicon of linguistics and philology. 1968. 390 lk. 11 S — 26

Encyclopaedia of linguistics, information and control. Oxford—London—Edinburgh—New York—Toronto—Sydney—Paris—Braunschweig, 1969. 718 lk. 8 E — 2

Бемисов, Е. Ф., Соловьев, Л. П. **Библиографический указатель геодезической литературы с начала книгопечатания до 1917 г.** M., 1971. 272 lk. 20 Bi — 100.

Bibliograafia on mõeldud teaduslikele töötajatele, inseneridele ja tehnikutele, kes lahendavad küsimusi geodeesia alalt ning teevad geodeetiliisi töid mitmesugustes rahvamajandusharudes. Raamatusse on võetud ka geodeetilise astronoomia, gravimeetria ja teiste teadusalade töid, mis on seoses geodeesiaga. Bibliograafia on süstematiseeritud ja varustatud registritega.

Аспирантура. M., 1971. 326 lk. 15 T — 95.

Teatmik sisaldab süstematiseeritult normatiivseid materjale teaduslik-pedagoogilise kaadri ettevalmistamise alal kõrgemates koolides ja teaduslikes uurimisasutustes. On toodud andmeid tasu, stipendiumide, preemiate jne. kohta. Raamat on määratud aspirantuuri astujatele, kõrgemate koolide õppejõududele, ministeeriumidele, juhtivatele asutustele ja organisatsioonidele.

Lexikon der Antike. Leipzig, 1971. 607 lk. 4 T—12.

Käesolevast leksikonist leiame vastuse antiikaja filosoofia, muusika, spordi, kunsti, arheoloogia jne. küsimustele.

Illustreeritud paljude piltide ja pilditahvlitega.

Plauh ja plauh käib laeva külg vastu kaiserva. Roosade, kollaste ja jumal teab mis värvi pitskübarate armee lööb liikuma. Orkester alustab teist korda «Vanu sõpru».

Seisame reas kail ja näeme neid pitskübaraid praegu otse vaenuväe trikoolooridena.

Mälu on üks vastik asi ja just see, mis hoopis pëast välja visata tahaks, tuleb ette kõige kohatumal silmapilgul.

On üks kevadine soome keele tund. Auditoorium 114. Sirelid ja eksam ukse ees.

«Mitä's uuttaa kuuluu?» meelitab õppejõud harjumust mööda.

«Ei mitään,» määgime usinasti tarkust mööda. Täna nagu alati.

«Teises rühmas öeldi mulle, et tä kevät on jo tullut,» ei kaota õppejõud lootust.

Sellest ei oska me suuremat midagi arvata. Tõsi ta on.

Suvigi tuli kätte. Väike käbe «Vanemuine» sac'is kahe sõbraliku riigi pealinnade vahet ja Tallinn sai naabriväge täis nagu Kangilaski moodsa kunsti loengusaal kuulajaid. Tarvis neid, kes linna näitaksid. Läksime.

Ja täna on meil esimene laev. Laevatrepp lastakse alla ja meie pilgud ja ninad rändavad sellega kaasa. Mul tuleb meelde, kuidas ma korra turul latikaid ostsin — olid teised laua peale ritta laotud, paksud ja rumalad. Mina kaladest suurt ei taipa, näitasin ühte näpuga: pakkige see! Ja paberi seest jäi paistma latika punane ähmi täis silm.

Ma olen nüüd seesama latikas ja otse minu peale rühib midagi vägevat ja roosat nagu kompvekist tank.

«Päivää!»

Kangestun ja põrnitsen suuri rohelisi päikeseprille. Näeks siis vähemalt silmigi! Olgu neetud see tund, kus ma oma suve maha mängisin. Häbi ja alandus veel peale selle. Aga hädaga sõõb vanakurat kärbseid ja hakkab türklane soome keelt kõnelema, amuks siis veel eestlane.

Vahepeal olen mina juba täiesti sisse piiratud. Roosa roheliste prillidega rõhub ühelt poolt ja seletab midagi ägedasti, aga ümber jalgade sekeldab arutul hulgal isesuguseid, alla meetri turiste. Mis see siis peab olema? On soo-

Võõrkeelt läheb elus ikka vaja

me rahvas äkki nii pisikeseks jäänud? Ei, tegu on ikkagi lastega, mingisuguses vormirõivastuses veel pealegi. See kõik oleks tühiasi, kui sõnakestki, ühtainukest sõna nende veidrast jutust aru saaks. Mitte üldse. Ei suure, ei väikeste kõnest. Aiman kohutavat eksitust ja torman ummisjalu sadamahoonesse, büroosse.

«Keda te mulle olete saatnud?»

Paberid lüüakse lahti: 16.—20. juunini. Matkajuht see ja see. Soome turismigrupp, 43 pioneeri Savonlinnast. Mehed hakkavad mürinal naerma.

«Esimest korda olete ka või?»

Noogutan õnnetult ja vihaselt. Savolane on soomlasele peaaegu seesama, mis eestlasele setu ja nende keel kirjakeelsele soomlasele see, mis meile setu keel.

«Vahest keegi vanem giid vahetab ära?» arvab keegi.

«Kesse vahetab! Nendega on alati üks rist ja viletsus, ei taha mässata keegi,» pöördub siis minu poole. «Eks katsuge hakkama saada. Vedas isegi veel, et on lapsed.»

Kena vedamine küll! Löön käega ja alistun oma taaka kandma. Pealegi pole aega ahastada, sest tollimaja klaasseinad lasevad siiamaale paista, kuidas osa rohelisi pluuse ründab juba jäätise- ja margikioskeid. Veel sekund, ja see nelikümmend kolm pudeneb lootusetult mööda võõrast linna laiali.

Torman väljapääsu poole, aga mu tee tõkestavad Rohelised Prillid. «See veel siit puudus!» mõtlen meeleheites, tundes ära savolaste matkajuhi ja tõden hirmuga, et esimese haleda etenduse anname kohe siinsamas ametnikele.

«Mennään, olkaa hüvä!» ennetan ma teda nii sõbralikult kui suudan ja katsun küünarnukist toetades vähemalt ametnike laua eest kaugemale saada.

«Kui on väga tarpeeksi, mä puhun eestin kielt myös.»

Heldene aeg! «Väga, väga tarpeeksi.» Päästetud. Puhugu ta või sedasama «eestin kielt»!

Läheme välja sadamahoone ette. Tema võtab rinnataskust vile ja lapsed vudivad ühte mütsakusse, nagu oleksid nad tal niidi otsas ja piisab üksi selle kokku kerimisest. Üks-kaks-kolm on kõik bussis ja meie Roheliste Prillidega — tegu on lihtsalt savolaste pioneerijuhiga — võtame aset mikrofoni ees.

«Paks Margareta paremal, ees Rannavärava mägi,» ütlen mina pioneerijuhile ja tema hüüab selle oma veidras keeles mikrofoni. Meie turistidele Paks Margareta istub. Siuksuvad õnnelikult ja tuustivad oma kommipakkides.

«Mere puiestee vasemal. Paremal Viru väravad.» Lapsed joonistavad näpuga akna peale.

«Kollane koer otse ees!»

Savolanna pilgutab silma ja ütleb kõik tip-top edasi. Bussitäis vajub mürinal meile selga. Käteplagin kinnitab, et kõik nägid kollast koera.

Läheb suurepäraselt. Kõik saavad kõigest aru.

Tähendab, savo keel on see keel, mida mina kodus oma emaga räägin, pluss veel see keel, mida padistab see bussitäis mu selja taga.

Täna ma võiksin küll tervele soome rahvale Tallinna näidata, kõnelgu nad siis või igaüks ise keelt.

Pole kahtlust, võõrkeelt läheb elus ikka vaja.

OPAS

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Selle pealkirja all avaldasime möödunud õppeaastal dotsent Anatoli Miti mälestusi Tartu vabastamisest 1944. a. sügissuvel, ülikooli taastamisest ning õppetööks ettevalmistamisest 1944. a. septembris-oktoobris. Käesolevaga jätkame mälestuste sarja publitseerimist.

* * *

Vanasõna õpetab, et «tibusid loetakse sügisel».

1944. a. oktoobri lõpul tegeldi ülikoolis õppejõudude kokkulugemisega. Ühelt poolt oli nagu põhjust rõõmustamiseks — enamik õppejõude oli Tartu tagasi jõudnud, teiselt poolt tunti ka muret: rea erialade spetsialistid olid lahkunud oma rahva juurest ja hüljanud oma kodumaa.

Üsna täbar olukord oli Ajaloo-Keeleteaduskonnas, kiita polnud midagi ka Õigusteaduskonnas. Arstiteaduskonnas olid suurtes raskustes anatoomia, nakkushaiguste, günekoloogia ja mõned teisedki erialad. Matemaatika-Loodusteaduskonnas olid keemia, füüsika ja geograafia erialad nimekatest õppejõududest täiesti tühjaks jäänud. Kõigest kolm nädalat lahutas meid veel õppeaasta algusest, aga õppetöö läbiviimine rippus ikka veel juuksekarva otsas.

Tõsi küll, tuldi tagasi, kuid tõsi oli ka see, et enamik reevakueerunud ülikooli töötajaid tuli tagasi rongidel, mis veeresid Läänemere kaldalt Peipsi poole.

Kuid mis põhjustel jätsid maha oma töökoha ja kodu paljud inimesed, nende seas ka suur hulk ülikooli õppejõude ja teenistujaid ning asusid rannikule, kuigi supelhooaeg oli juba läbi? Läänemere tinahallides lainetes hõljusid laisalt sarvilised miinid ning mere kohal uitasid iga liiki sõjalennukid.

Et kõigest sellest aru saada, on vaja teada ning mõista olukorda, millesse sattus meie rahvas, viibides fašistlike okupantide rautatud kanna all.

Juba tagasitulekul Krüüdneri-Maaritsa metsadest augusti lõpul kohtasime teel meeletult ammuvaid lüpsmata lehmi. Lambakarjad uitasid põldudel, sead tuhnisid kartulivagude vahel, kanad nokkisid teri lõikamata rukki- ja nisupõldudel. Täiesti peremeheta olek. Talurahvast nägime vaid paaris kohas ja needki inimesed katsusid mitte eriti lagedale tulla. Ka Elvas liikus väga vähe kohalikke elanikke. Rahvas oli nagu maa alla vajunud. Kuhu? Miks?

Keegi ei teadnud midagi kindlat öelda. Kinnitati vaid, et massiline minek olevat toimunud sakslaste käsul viimasel nädalal «enne sõja tulekut». Olevat ähvardatud, et kohalejääjad lastakse maha kui bolševike ootajad. (Metsapaos olemise tõttu ei teadnud meie sellest mitte midagi).

Hiljem selgus, et niisugune kõva käsk oli elanikkonnale antud politsei ja omakaitselaste kaudu. Kästi minna põhja poole — kuhu, sellele küsimusele käsutajad ei teadnud midagi vastata või saatsid küsijad lihtsalt kuradile!

Nii algas Kagu-Eestis «rahvaste rändamine» põhja suunas. Et selge sihtkoht puudus, siis keerasid targemad parajas kohas mõnda suuremasse metsa ning jõudsid kodukohta tagasi juba nädala-poolteise pärast. Siiski enamik rändureid, uskudes sakslaste lubadusi rinne Emajõel lõplikult peatada, haaras sellest lubadusest nagu uppuja õlekõrrest, ületas Emajõe ning astus tundmatule tulevikule vastu.

Imelik! Pidid ju kõik teadma, et isegi niisugused vägevad jõed nagu Dnepr, Bug ja Dnestr ületati Punaarmee poolt n.-ö. käigu pealt ja nüüd meie üsnagi kitsuke Emajõekene pidi Punaarmeele ületamatuks takistuseks kujunema!

Kuhu jäi nende inimeste selge mõistus ning olukorra kaine hindamine?

Üle Emajõe ... põhja poole

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Need sõjapõgenikud jõudsid oma kodukohtadesse tagasi alles septembri lõpul ja oktoobris. Kuid küllaltki palju oli ka neid, kes vahepeal Eesti olid välja vahetanud «Vaterlandi» või muu «landi» vastu (ca 65 000 inimest), aga neist suur hulk asja ees, teist takka.

Tartu elanike olukord kujunes üsna raskeks. Linnast lahkumise käsk anti 18. augustil, kusjuures käsutajaid oli ehk isegi rohkem kui käsutatavaid. Mineku suund: üle Emajõe põhja poole. Juba 17. augustil olid kõik linnast lõuna poole viivad teed võetud saksa välisandarmite valve alla ja need mehed pikka juttu ei armastanud. «Pärismaalasi» (eestlasi, venelasi jt.) oli neil õigus oma äranägemise järgi kohapeal maha lasta — mingit uurimist ega kohtumõistmist polnud nende pihku sattudes üldse vaja.

18. augustil käsutati Arstiteaduskonna professorid ja õppejõud koos hädavajalikuma kliinilise varustusega evakueeruma Haapsalusse, kus asusid suured Saksa sõjaväe haiglad. Arstiteadlastest loodeti veel mingit kasu saada pihtasaanud saksa sõdurite lappimisel. Kuigi mitte saksa, aga mingisugused arstid nad ikkagi olid, kes «intelligentsuse proovil» teadsid isegi vastata, et «Rigoletto» on G. Verdi ooper *, mitte aga mingi õllesort.

Nii sattuski meie Arstiteaduskonna eliit Haapsalu kanti. Teiste teaduskondade professuuri käsi käis sootuks halvemini, kuid sellest hiljem.

Kõige selle tulemusena oli Tartu vabastamise päevaks linna jäänud vaid 634 meest ja 908 naist (peamiselt vanakesed) ning nendega 384 last. See oli kõik, mis sõjaeelsest üle 50 000-lisest linna elanikkonnast kohale oli jäänud.

Siiski sellel massilisel sundevakueerimisel põhja poole olid peale otsese käsutamise veel sügavad juured ning tõsised põhjused, mis kujunesid fašistliku okupatsiooni julmal ajajärgul.

Alates 1944. a. jaanilaupäevast hakkas Lõuna-Eestis kagu poolt kostma kauget, kuid selgesti tajutavat kõminat. Nõukogude suurtükivägi oli alustanud sakslaste Pihkva-Ostrovi kindlustuspositsioonide süstemaatilist töötlemist. 17. juulil murti need läbi. 23. juulil vabastasid Balti 3. rinde väed Pihkva ning käigult forsseerisid Velikaja jõe, suundudes Pangevitsa-Laura piirkonda, kus loodi platsdarm Tartu vabastamise operatsiooniks. Nüüd kõmises juba ka lõuna poolt! Elanikkond muutus rahutuks — sõda oli tagasi tulemas.

Saksa fašistide ja eesti kodanlike natsionalistide ühine agentuur kasutas seda momenti rahva seas igasuguste hirmu- ja õudusejuttude massiliseks levitamiseks sündmustest, mis leidvat aset Nõukogude vägede poolt vabastatud aladel. Nii näiteks (seda kuulsin ise pealt) jutustati saksa lenduritest, kes luurelendudel olevat jälginud, kuidas Pihkvast maanteed mööda liikusid lõpmatud naiste ja laste kolonnid, keda soomusautode saatel olevat kihutatud jalgsi Siberisse marssima! Lendurid olevat näinud, kuidas mehi kuulipildujatega lausa loogu kokku niidetakse, kuidas inimesi tankide abil pooleks rebitakse, kuidas neid orade otsa pistetakse ja muud veelgi hullemat.

Kananahk tekkis kuulajate ihule, hirmuvärinad käisid läbi keha. Nii mõnelgi hakkas kaelaside tähendusrohkelt pigistama.

Ja miks siis mitte? Nii mõnelgi oli põhjusi kartuste tekkimiseks enam kui vaja.

Raske on laiaulatuslikke metsikusi Eesti NSV ajutiselt okupeeritud aladel ainult sakslaste arvele panna. Me võime süüdistada saksa fašismi, kes tõi meie maale oma inimvihkajaliku ideoloogia, avades rohelise tee kõigile nurjatustele. Siiski, nii raske kui see ka on otse välja öelda, aga suur enamik metsikusi ning julmi tegusid Eestimaal on toime pandnud just meie rahva seas üleskasvanud inimvärdjate poolt, kes kannavad ühist nimetust — eesti kodanlikud natsionalistid.

(Järgneb)

* **Ühele Arstiteaduskonna professorile konkreetselt esitatud küsimus.**

Kasvav populaarsus

Sport pole luksus. Tema puudumist ei saa millegagi korvata.
Pierre de Coubertin

See on spordi kasvav populaarsus, mis vajab mõtestamist. Lõputut spiraali pidi tõusevad noored, tekitades olukordi, milles suudetakse üle võimete. Püri nagu polekski. On vaid hoovõturajad, üleüldine minek ja tähtede vaheldumine. Sport ise on lõbu, mida võetakse tööna, ja töö, mis näib lõbuna. On talentide paradiis ja töömeeste sepikoda ning kahekümnenda sajandi maagia. Missuguse nime me talle järgmisel sajandil anname?

Aeg-ajalt süttivad tähtede tähed, üksikud, kes suudavad liiga palju üle võimete. Kummalisel kombel on üks kergejõustikuala andnud kaks hiiglast. Jesse Owens. Hüppas kolmekümnendatel aastatel nii, et temast kangem leidus alles 25 aasta, 2 kuu ja 18 päeva pärast. Järgnes kaheksa aastat võrdsete pidu. Siis oli käes Mexico. Robert Beamon. Nüüd on see ala jälle justkui välja lülitatud. Kõik, mis siin juhtub, näib lapse mänguna. See peab olema pöörane mees, kes kannad üheksa meetri taha vajutab. Annaks aeg seda meilegi näha ja kuulda.

Seniks jätkub kõik muu. Kes ise ei tee, istub tribüünil või teleekraani ees ja pingutab ebateadlikult samu lihasrühmi, mida tegija ise. Pulss lööb sada seitsekümmend ja rohkemgi. Atakivõimalus.

Lihtsurelik otsib tõestust inimese kehalisele võimekusele. Uhed püüavad iseenda läbi veenduda ja nende lendutung rekordite järele on kangelaskannatlik. Kes kõhklused maha suudab suruda, teeb tulevikus tulevärki ja pakub teistele elamusi. Tõmpsikate lapsemeelne kasvujõud ihkab olla selline nagu Antson, Lepik, Tammiste. Taltsist rääkimata.

Noorukitel on oma meeleolumaa. Kõige meelsamini haakutakse korvpallisündmustesse, kombinatsioonide virvarri, meeste maailma, keda tuntakse nimeja nägupidi. See on ilmsüüta nakkushaigus, mis nõuab pikaajalist põdemist; aga ka maagia, mis rabab järsult, välgu kombel. Siis räägitakse silmad välkuma, rünnatakse, kaitstakse, süüdistatakse, langetatakse otsuseid, kaevatakse edasi. Ollakse poolt ja vastu maailmas, kus kommenteeritakse prillid uduseks ja endid tühjaks.

See on iselaadi eneseväljendus, omamoodi looming, õigemini: loomingu jätk, mille aluse vormivad sportlased ja treenerid kahasse. Igaüks saab öelda, igaüks on saaja. Vaatajale on mõlemad tähtsad.

Nii tuksleb spordimaailm: ammendamatu ja paljudele asendamatu.

U. ESLON

THOMAS GRAY

OOD KULDKALADE AKVAARIUMI UPPUNUD LEMMIKKASSI SURMALE

Kord kõrge vaasi kalda pealt —
asuurist lilli hõljus seal,
head hiina kunsti vees —
üks kainem kassiliste seast,
Selima, välja pistis pea
ja vaatas järve ees.

Ta teadlik saba rõõmust käis,
must ümar pea, lund habe täis,
käpp samet olla võis,
kilpkonnaväärne kuub tal näis,
smaragdist silmad maiaks jäid,
ta nurru lahti lõi.

Veel luuras ta, kuid algas mõõn,
mis inglikujul — lausa rõõm —
kaks vaimu ilma lõi.
Näis pärit Tüürosest see sõõn,
kui soomusrüüdel punav lõõm
neil kuldset sära tõi.

Nümf õnnetuna vaatas sealt,
siis vurr, siis küüs, need kõigepealt —
kõik meeled himu täis —
ta välja sirutas. Kes teaks,
et naine kulda pahaks peaks,
kass kalast mööda käiks?

Hulljulge neid! Pilk kinni vees
taas küünitas ta sihti ees.
Viis kuristikku lumm.
(Halb saatus naeris samas veel)
Jalg äkki libises tal teelt,
käis sisse ta, kartsumm.

Ta kümme korda vee peal käis,
miäud olid püha palvet täis,
suus viimne hädaviit.
Delfiin ja Nereiid ei näind,
õel Tom ja Susan kurdiks jäid.
Nii üksi favoriit!

Siit nõu sa, Süütu Ilu, tea,
et ekslik samm end hiljem neab,
vaos hoia oma tuld:
et kõik, mis silme nähes hea,
mis hiilgab, kaasa meeled veab,
ei ole siiski kuld.

✣ ✣ ✣

KULDAR SUME

*

Suur järvepiisk, täis kuldset päikest, sõuab ligi maa.
Nii rändad Sina minu elu üle.
Täis kuldset päikest järv, ei silmi sinult saa,
nõrgud läbi silmade ja päikest täis mu süle,

kes läbi rändavjärve näinud päikest,
saab selle elu vete kummalisest läikest.

*

SUUDLUS

üks õrntiibne kollane liblikas
lendleslendles
mu vastu lendas

nüüd Sinu suu
tunnen ta lendlemist endas
nüüd Sinu suu

Läinud aastal tähistati laialdaselt kahte sündmust Inglise kirjanduselus: täitus 200 aastat luuletaja William Wordsworthi sünnist ja 100 aastat Charles Dickensi surmast. Inglise kirjandus on rikas suurvaimudest ja ka tänavu mälestatakse nende hulgast mitmeid: veebruar tõi kaasa John Keatsi 150. surma-aastapäeva, suvel sai 200-aastaseks Walter Scott, 200 ja 175 aastat tagasi surid Thomas Gray ja Robert Burns.

Eesti lugejale on enam tuntud Scotti ja Burnsi looming. Scotti hakati meil tõlkima möödunud sajandi lõpul, mil «Virmalise» veergudel ilmus tema romaan «Quentin Durward». Ka «Ivanhoe» avaldati eesti keeles juba 1902. aasta «Postimehes». Sugugi mitte hiljem ei tärganud huvi Robert Burnsi vastu. Temagi luuletuste esiktõlked pärinevad 19. sajandi viimasest aastakümnest, ja tänu mitmete tõlkijate (A. Oras, R. Parve, R. Ustav) tööle on meie keelde jõudnud üsna rikkalik valik tema loomingust.

Vähem teatakse aga Thomas Gray'd (1716—1771) ja John Keatsi (1795—1821). Tõsi, Keatsi parimad luuletused, oodid «Kreeka urnile», «Nukrusele», «Sügisele» jm. on tõlgitud Ants Orase poolt, kuid 1936. aasta «Loomingu» 10. number ei ole ju kaugeltki alati kättesaadav.

Alljärgnevalt on inglise romantismi varalahkunud geeniuse John Keatsi ja «Külakalmistul kirjutatud eleegiaga» (1751) endale nime teinud Thomas Gray tutvustamiseks püütud anda väikest lisa.

JOHN KEATS

BALLAAD
LA BELLE DAME SANS MERCI

Oh, relvavend, miks üksi sa
nii kaamelt käid, mis vaevab sind?
Lõikhein on järvel närtsind ja
ei laula lind.

Oh, mis sind vaevab, relvavend,
nii piinas, lõppenuna näid?
On vili koos. Ka oraval
on salved täis.

Su kulmul liiliat ma näen
ja tusapisarais on ta,
su põse kahkjas õhetus
pea koltub ka.

Ma aasal neidu kohtasin,
see haldjalaps, kuis säras ilm,
ta pikad juuksed, kerge samm
ja kirgus silm.

Ta ehteks pärja punusin,
käevõrud ka, kõik lõhnas nii,
ta vaatas nagu armus mind
ja oigas siis.

Ta tõstsin oma ratsule
ja kiirelt päeva mööda viis —
ei muud ma miskit kuulnud seal —
ta haldjaviis.

Mul näitas ta, kus leida võib
mett, hõrku kastemahla suu
ja ütles võõras keeles vaid:
«Sul olen truu!»

Ta tõi mu oma koopasse
ja nuttis, ohkeis hingepiin,
ta hullud silmad suudlusis
ma katsin siis.

Ta uinutas mu magama
ja ulm — oh hädal — ulma tõi,
mis külmal kingul viimaseks
mul jääda võis.

Ma nägin kaameid kuningaid
ja printse, tuhkjaid näost: «Oh, vend,
Belle Dame sans Merci orjaks oled
sa teinud end!»

Ma nägin verevaeseil suil
üht hirmsat hoiatust, mis viis
mu une, külma kingu peal
end leidsin siin.

Ja sestap', sõber, näedki sa
nii kaame, vaevatuna mind,
ehk küll lõikhein on närtsind ja
ei laula lind.

Inglise keelest
JÜRI TALVET
(inglise V k.)

PUHH

ELAMUS

Ettevaatlikult ja kõheldes piilun ümber nurga. Seal nad seisavadki kõrvuti, rahulikud ja usaldustäratavad. Kas julgen jälle SEDA proovida? Kas pole nende rahu ka seekord petlik?

Hiilin lähemale, pehmelt nagu kõuts ehale. Iga rabedam liigutus võiks ju NEID ärritada ja kogu operatsiooni nurja ajada. Veel paar sammu, pistan käe taskusse — jah, kõik on korras, võib tegutseda. Tuletan meelde juhtnööre: läheneda tuleb vaikselt vasakult poolt, tegutsema aga peab kiirelt, kuid ettevaatlikult.

Kõrisõlm klõnksatab erutusest, ettevaatust unustades haaran värvli vahelt kolmekopikalise ja pistan selle parempoolsesse. PLOKS! Ei midagi, mitte halli hambaaukugi! Ma ei kaota siiski lootust, õngitsen panipaigast teise ja topin vasakpoolsesse. LURR! Värisevi käsi haaran klaasi, kuhu on jooksnud natuke kahtlase värvusega vedelikku, kallan selle endale krae vahele, janusest kurgust aga pääseb naer, mis kajab vastu võlvlaelt, kiviparketilt ja kahelt gaseeritud vee automaadilt.

REX

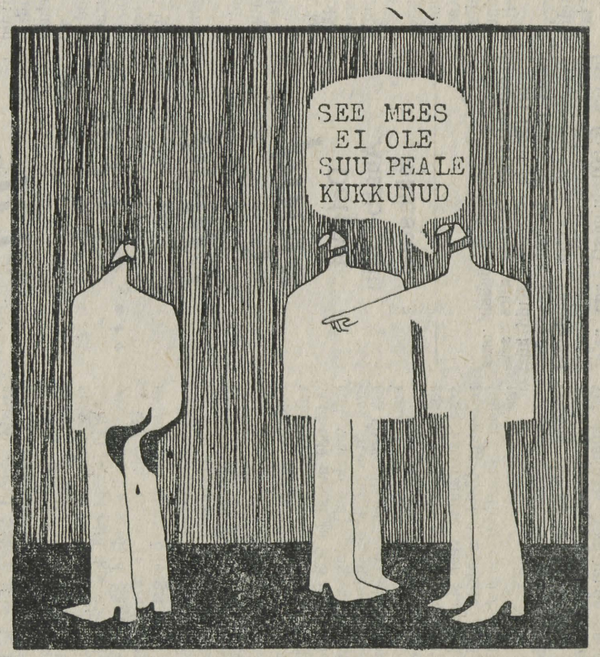

TOOMAS KALL

Kodunduse kabinetis

Kodunduse kabinetis (Ülikooli tn. 18a II korrus) toimub rühmade komplekteerimine ja uute üliõpilaste registreerimine 13.—16. sept. kella 13—15.

Oodatud on kõik käsitöö, dekoratiivkudumise ja toiduvalmistamishuvilised.

ÕNNITLEME

Üllet ja Kallet
Vandat ja Toivot
Komsomolikomitee

Viis aastat tööstaaži

Tuletan kõigile (eriti I ja viimaste kursuste) üliõpilastele meelde, et tööraamatud tuleb tuua kaadriosakonda sissekande tegemiseks, sest ülikoolis õppimise aeg loetakse üldise tööstaaži hulka.

A. LIIVAK,
TRÜ kaadriosakonna juhataja

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 5498. MB 08653.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Nr. 24 Reedel, 17. sept. 1971. a. XXIII aastakäik

360 uut kaugõppijat

Samaaegselt vastuvõtuga statsionaarsesse osakonda toimus uute üliõpilaste vastuvõtt ka kaugõppeosakonda. Vastavalt riiklikule plaanile oli ette nähtud vastu võtta 360 uut kaugõppijat.

Kaugõppeosakonda astumiseks laekus 440 avaldust. Kõige populaarsem eriala oli õigusteadus — 60 kohale 163 avaldust. Rahule võib jääda avalduste laekumisega ka kaubandusökonoomika erialale 25 kohale 42 avaldust. 6 erialal 9-st laekus aga avaldusi vähem, kui oli kohti. Kõige «tagasihoidlikumalt» oli soovijaid kehakultuuri ja spordi erialale — 25 kohale ainult 17 — ja defektoloogia erialale — 25 kohale 18 avaldust.

Kaugõppeosakonda astujaist sooritasid kõik eksamid edukalt 234 ehk 53,4% avalduse esitajaist. See näitab, et kaugõppeosakonda astujad võrreldes statsionaarsesse osakonda astujatega olid kõrgemasse kooli tulekuks nõrgemini valmistunud. Kuid oli ka rõõmustavat — 15-st keskkooli medaliga või keskeriõppeasutuse kiitusega lõpetanust õiendasid sisseastumiseksamid hindele «5» profileerivas ainest 13 ehk 86,6%. Statsionaarsesse osakonda pürginud medali või kiitusega lõpetanud nii edukad ei olnud (42,8%).

Seoses sellega, et paljud statsionaarsest osakonnast tugeva konkursi tõttu välja jäänud üliõpilaskandidaadid avaldasid soovi astuda kaugõppeosakonda ja hakata kõrgemat haridust omandama töö kõrvalt õppides, osutus meie vastuvõtuplaani täitmine siiski võimalikuks.

Vastuvõetud 360 kaugõppija iseloomustamiseks olgu märgitud, et 26,3% neist omandas keskhariduse alles 1971. a. Neil tuleb seega samaaegselt õppimisega alustada ka iseseisvat töötamist. See pole kerge ja nõuab esilekerkivate raskuste ületamiseks tugevat tahtejõudu.

Teine iseloomulik tunnus on, et rõhuv enamik vastuvõetuist — 258 ehk 71,6% on naised. Ei ole kerge õppida naistel, kellel on perekond ja väikesed lapsed. Seevastu vallalised naised peaksid õpingutega hästi toime tulema.

Kohe pärast vastuvõtueksamite lõppu korraldati uutele kaugõppijatele ka sissejuhatav õppesessioon. Kahjuks ei saanud kõik kaugõppijad tööolude tõttu sellest osa võtta. Kuid ei saa märkimata jätta, et ka mõned kateedrid (näit. vene keele, inglise keele kat.) suhtusid sissejuhatava õppesessiooni korraldamisse mitteküllaldase tõsidusega ja seepärast jäi mitu planeeritud loengut ära. Edaspidi ei tohi sellist olukorda enam tekkida lasta.

Jääb loota, et uued kaugõppeüliõpilased hakkavad hoolsalt tööle ja tulevad talvisele õppe-eksamisessioonile hästi ettevalmistatult.

TRÜ kaugõppeprorektor
V. HAAMER

Rahvusvahelisest üliõpilasliikumisest

On tõsiasi, et meie üliõpilased teavad küllaltki vähe üliõpilaste elust, õppimisest ja tegevusest meie maal ja raja taga. Mõneti on seda lünka täitnud ekskursioonid, turismireisid ja EÜE vahetusrühmad. Veel vähem teame aga organiseeritud rahvusvahelisest üliõpilasliikumisest. Võõrkeelse literatuuri lugejail on võimalusi rohkem. Aga kui paljud meist siiski loevad meile kättesaadavat ajakirja «World Student News» või teisi väljaandeid?

Täna alustatav rubriik tahab mõnda aega valgustada rahvusvahelise üliõpilasliikumise probleeme, tuua selgust ka meil olemasolevatesse üliõpilasliikumise vormidesse. Püüame seda teha nii tõlgete kaudu kui originaalkirjutistega. Teretulnud on igaühe kaastöö.

Läheneb 17. november, rahvusvaheline üliõpilaste päev, ja sellele pühendatud Tartu VII üliõpilaspäevad. Avatav rubriik ütleb ka siin sõna sekka.

RÜL 25-aastane

Rahvusvaheline Üliõpilasliit (RÜL) on tegutsenud 25 aastat. Moodustunud 1946. aasta augustis I ülemaailmsel üliõpilaste kongressil Prahas 35 rahvuslikust üliõpilasorganisatsioonist, on ta tänaseks muutunud juhtivaks üliõpilasorganisatsiooniks maailmas. Liitu kuulub praegu ligi 100 organisatsiooni ja ühingut, seega enamik maailma üliõpilasorganisatsioonidest. RÜL-i eesmärkideks on tema loomisest peale olnud võitlus rahu eest, rahvusliku vabastusvõitluse toetamine, imperialismivastane võitlus. RÜL püüdleb üliõpilasliikumise ühtsuse poole, võitleb demokraatliku kõrgema kooli eest, ta lööb kaasa üliõpilaste kultuuri-, spordi- ja turismiküsimuste alal. Osutatakse abi arengumaade üliõpilastele stipendiumide näol. Nende probleemide lahendamiseks toimuvad RÜL-i korraldusel ja juhtimisel rahvusvahelised, territoriaalsed ja rahvuslikud konverentsid, seminarid, kursused, diskussioonid. RÜL töötab põhikirja järgi, juhtivateks organiteks on kongress, täitevkomitee ja sekretariaat. Sekretariaat töötab alaliselt Prahas.

Igal aastal 10.—17. novembrini korraldab RÜL üliõpilastele rahu, rahvusliku sõltumatuse ja vabanemise eest võitlemise nädala, mis lõpeb rahvusvahelise üliõpilaspäevaga. Sellega tähistatakse tšehhi üliõpilaste avalikku fašismivastast väljaastumist 17. novembril 1939. aastal Prahas.

RÜL annab välja ajakirja *«Word Student News»* (ilmub iga kuu inglise, prantsuse, saksa ja hispaania keeles), peale selle mitmesuguseid informatsioonibülletääne. Ka ajakiri tähistab sel aastal 25 aasta juubelit. Algselt mõeldud vaid I kongressi bülletäänina, kasvas ta kiiresti ametlikuks RÜL-i häälekandjaks.

Selle aasta veebruaris peeti Bratislavas RÜL-i X kongress. Kohale oli tulnud 62 RÜL-i liikmesühingut, 31 delegatsiooni teistest üliõpilas- ja noorsoo-organisatsioonidest ja 12 rahvusvahelist organisatsiooni vaatlejatena — ühtekokku ligi 400 inimest. Tehti kokkuvõte läbikäidud võitlusteest, kavandati uusi ülesandeid. Sellest kõigest veidi hiljem. Täna avaldame RÜL-i presidendi Dušan Ulčáki intervjuu ajakirjale «WSN.» Intervjuu annab ülevaatliku pildi RÜL-i tegevusest 25 aasta jooksul. Ümber panid inglise filoloogid Krista Kaer ja Kersti Tigane IV kursuselt.

M. KUBO

Räägime 0-kursusest

Toimetuse esindaja pöördus ülikooli ettevalmistusosakonna juhataja Anatoli Miti poole sooviga kuulda veidi lähemalt osakonna struktuurist ja õppijaist endist.

1. 0-kursusel on seljataga esimene tööaasta. Kuidas sellega rahule võib jääda?

Töö toimus päevases, õhtuses ja kaugõppeosakonnas. Ennast ei õigustanud õhtuti õppimine. See on ka arusaadav. Olla päeval kaheksa tundi tööl ja siis veel raamatute taha istuda — see nõuab tohutut pingutust. Tublid olid kaugõppijad — kolmekümne ühest ei saanud ülikooli vaid kolm.

On aga kindel, et selline õppevorm end õigustab. Sissesaanute tase on kõrge. Nende endi kinnituste järgi (aga nende hulgas on ka noori, kes varasematel aastatel konkursiga ukse taha jäid ja on seetõttu võimelised võrdlema) on 0-kursuse lõpueksamid sisseastumiseksamitest raskemad. Välistatud on aga juhuslikkus, mis viimaste puhul kahtlemata suurt tähtsust omab. Meil õppejõud juba tunnevad noori, kellelt nad eksameid vastu võtavad, teavad nende taset ja piletiga vedamine ei loe nii palju.

2. Kas oli ka neid, kes tulid teile õppima lootuses lihtsamalt ülikooli pääseda?

Ei, selliseid polnud. Kõik olid juba tööstaažiga, järelikult ka vanemad inimesed ja teadsid, mida nad tahavad. Iseasi, kui mõni võimete puudumise tõttu välja langes.

3. Kas tänavu on mingeid muudatusi möödunud aastaga võrreldes?

Meile tulnud eeskirjades on täpsemalt piiritletud kontingent, keda me tohime vastu võtta. Nõutav on vähemalt üheaastane pidev tööstaaž suunavas ettevõttes. Vastu võtame ehitus-, side-, transpordi- ja tööstusettevõtete töölisi, samuti sovhoosnikke ja kolhoosnikke. Neist viimaste puhul ei oma töökoht vastuvõtmisel mingit tähtsust, s. t. pole oluline, kas tegemist on töölise või teenistujaga.

Meditsiinitöötajatest võivad 0-kursusele astuda vaid sanitarid ja hooldusõed, nõutav tööstaaž on kaks aastat. Väeosade komandöride suunamiskirjadega võtame vastu demobiliseeritud sõdureid.

Meie abi ei saa aga sisseastumisel kasutada teenindusala töötajad — nemad enam tööliste kategooriasse ei kuulu.

Suureks muudatuseks on õhtuse osakonna likvideerimine — selle töö ei tasunud end ära. Lõpliku hinnangu 0-kursuste tööle võib aga anda umbes kahe aasta pärast, siis, kui meie lõpetajad on saanud kolmandale kursusele. Oma dekaanitöö kogemustest tean, et sealtpeale on väljalangemine juba täiesti juhuslik. Oma lõpetajaid jälgime edaspidi pidevalt.

4. Kui kaua võib teile veel avaldusi tuua?

Kaugõpperühmad on juba komplekteeritud, tööd alustame oktoobri alguses. Päevasesse osakonda astumiseks hakkame avaldusi vastu võtma 1. oktoobril, õppetöö algab detsembris.

Tahaksin tähelepanu juhtida veel sellele, et **siiani segatakse ära 0- ja ettevalmistuskursused.** Viimased ei anna ülikooli astumisel mingeid eeliseid, konkursseksamid tuleb sooritada kõigiga võrdsel alusel. Tööstaažiga noori, kes on kindlalt otsustanud kõrgemat haridust omandada, ootame aga 0-kursustele.

Õigusteaduskonnas komsomolisekretär valitud

Õigusteaduskonna komsomolibüroo (**sekretär Mai Kõli**) andis aru oma rohkem kui aastasest tegevusest. Aruanne oli enesekriitiline — mitte kõik pole veel korras teaduskonna komsomolitöös — eelmisel sügisel koos parteibürooga kavandatud ideoloogilise kasvatustöö plaan viidi ellu poolikult, nõrk on veel komsomoliürituste organisatsiooniline tase, halvasti liigub informatsioon büroolt kursustele ja vastupidi. Bürool puudus kontroll kursuste tööplaanide täitmise üle. Komsomolibüroo aruandes oli toodud välja veel teisigi väiksemaid puudusi, näidati, mida oleks pidanud tegema teisiti, mida peaks tegema uus büroo. Ja ega järgnevates sõnavõttudeski neid möödalaskmisi maha vaikitud. Mõned neist:

Aruandeperioodil I kursuse sekretär **Paul Varul:**

Esimeste kursuste juhendamine piirdus Kääriku seminariga. Vähe nõuti aasta jooksul, seepärast tuli aruannete koostamisel kolmekordselt tööd teha. Esimesel kursusel ei tea veel, mida täpselt kursuse sekretärilt nõutakse.

Jüri Paap:

Osa võtta teaduskonna üritustest tahavad kõik, aga kui on vaja midagi teha, siis vea igaüht kättpidi kohale. Ikka ühed teevad, teised kuulavad. Tegijaid peaks tunduvalt rohkem olema.

Aruandeperioodi analüüsisid ka endine dekaan **E. Salumaa** ja teaduskonna parteibüroo sekretär **L. Saarniit.**

Ometi jäi nii aruandest kui sõnavõttudest kõlama mõte, et teaduskonna komsomolitöös oli sedapuhku rõõmustavat rohkem kui kunagi varem. Palju sai tehtud selle heaks, et teaduskonna pere iga liige märkaks komsomolibüroo tegevust, rohkem oli üritusi, mis siduvad teaduskonna väikest kollektiivi. Olgu need siis õnnestunud teaduskonnaõhtud — küll traditsioonilised, küll uued, hoogustunud sporditöö või isetegevus. Edukalt lõpetati kursustevahelised võistlused korv- ja võrkpallis ja saavutati esikoht üleülikoolilisel isetegevusvõistlusel «Caligula».

E. Salumaa märkis, et õppeedukuses on teaduskond üks paremaid ülikoolis. Paranenud on õppedistsipliin. Eks aidanud sellele kaasa ka toimunud konkurss parimale kursusele õppedistsipliini alal.

Heaks saavutuseks pidas büroo I kursuse kiiret sisseelamist teaduskonna kollektiivi. I kursus kujunes koguni üheks kandvamaks kursuseks teaduskonnas. Järgitud on ka omavalitsuse printsiipe. Hästi töötas internaadi nõukogu, nii nagu seda Vana-Tiigi tingimustes teha saab. Korda peeti, seda just soovist uude ühiselamusse saada. Ka uue ühiselamu ehitusel töötati tublilt, laupäevakutel oli inimesi ikka rohkem väljas kui nõutud. Seetõttu pole imeks panna, et polnud sõnavõttu, kust ei kõlanud küsimus: miks me ei saanud uude ühiselamusse? Väikese pettumuse valmistas see küll.

Sõna on kaasa öeldud ka stipendiumi jaotamisel. Dekanaat arvestab komsomoli seisukohti.

Traditsiooniliselt rohke oli teaduskonna üliõpilaste osavõtt EÜE-st ja EÖM-st. T. Tromp on EÖM komandör, osa rühmakomandöregi oli meilt. K. Merusk oli juba kolmandat aastat Ugandi regioonis, seekord komandör.

Mai Kõli aruanne oli asjalik. Tagasi vaadati optimistlikult. Ka vastuvõetud otsus tuli asjalik.

Uus büroo valiti seitsmeliikmeline. Sellised tudengid nagu **Jaan Kukemelk, Jüri Paap, Elmo-Silver Jallai, Paul Varul, Igor Grazin** ja **Ülle Kiin büroos Kalle Meruskiga sekretärina** eesotsas annavad põhjust optimismiks edaspidigi.

D. VISNAPUU

Intervjuu RÜL-i presidendi Dušan Ulčakiga

1. Paljud on rõhutanud, et Rahvusvaheline Üliõpilasliit sündis võitluses fašismi vastu. Tema loomine oli nagu tugeva ühtsuse kehastuseks rahvusvahelises üliõpilasliikumises. I kongressist räägitakse kui entusiasmikongressist. Kas Te ühinete sellise iseloomustusega?

Täiesti õige, RÜL sündis võitluses fašismi vastu. Valdav enamik üliõpilastest tahtis ära hoida katastroofide kordumist, mille tunnistajaks inimkond oli II maailmasõja ajal. Nende ja üliõpilaste hilisemate põlvkondade jaoks oli RÜL-i loomine tähtsaks sammuks selles suunas. RÜL sai oluliseks vahendiks ühises võitluses rahu ja parema tuleviku eest. RÜL-i I kongressi võib iseloomustada kui võitlevate entusiastide kongressi. Paljud delegaadid olid kas otseselt või kaudselt osa võtnud relvastatud võitlusest natsistliku Sak-

(Järg 2. lk.)

Rahvasuus «seminarkaks» kutsutud

Ülikooli sümboliks on enamikule üliõpilastest *alma materi* peahoone. Julgen öelda, et Ajaloo-Keeleteaduskonna perele on samasuguseks pühamuks seminari raamatukogu ehk «seminarka», nagu teda kutsutakse. Päris võõral inimesel on küllaltki raske leida teed sinna, asub ta ju peahoone viimasel korrusel. 42 799 köitega on ta ülikooli paljudest raamatukogudest üks suuremaid. Oma riiulitel hoiab ta küllaltki vanu ja haruldasi eksemplare. Võib mainida 1620. a. Leipzigis ilmunud Johann Georgen'i «Historien und Berichte». Samast sajandist on pärit Johannis Loccani «Historiae Succanae», siin leidub ka 1732. a. trükitud A. Thor-Helle eesti keelt käsitlev «Grammatika». Taolisi haruldusi on teisigi.

Kirjandust saavad siit ajaloolased ja filoloogid, kuid ka psühholoogid, defektoloogid, sotsioloogid jt. Paljudelt erialadelt, näiteks keeleajaloo, foneetika, lingvistika, fonoloogia, rahvaluule, kirjandusteooria, kirjandusajaloo, esteetika, etnograafia alalt võib siit kirjandust saada. Kunstiajaloo õpikuid on vähe, kuid üldise kunstiajaloo alalt leidub siiski üht-teist. Küllaltki huvitav varu on vanema filosoofia ajaloo alalt. Võib ette lohutada, et peaaegu kogu lõpukursuste filosoofia ajaloo eksamil tarvis tulev kirjandus leidub siinsetel riiulitel. Ajakirju, peaasjalikult venekeelseid keele- ja kirjanduslikke väljaandeid leidub 22 nimetust. Saada on näiteks ka meil haruldane ungari keeleajakiri «Magyar Nydvör» («keele valvur»), mis hakkas ilmuma 1885. a. (raamatukogus on seda ajakirja 1936. aastani).

(Järg lk. 2)

Intervjuu RÜL-i presidendi Dušan Ulčakiga

(Algus lk. 1)

samaa vastu. Kuid peale entusiasmi ilmnesid esimesel kongressil ka lahkhelide alged. Need seisnesid erinevates arusaamades printsiipidest, mida vastsündinud organisatsioon pidi omaks võtma. Rahvuslikud üliõpilasühingud Hollandist ja Šveitsist keeldusid RÜL-iga ühinemast. Põhjus — nad polnud nõus solidaarsusega, mida RÜL väljendas Hispaania üliõpilaste suhtes, kes võitlesid fašistliku riigikorralduse vastu. I kongressist osavõtjad olid peamiselt eurooplased: 36-st kongressil esindatud organisatsioonist oli 21 Euroopast. Mõned Euroopa ühingutest arvasid, et RÜL võiks olla sõjaeelse Rahvusvahelise Üliõpilaskonföderatsiooni jätkuks. See organisatsioon aga keeldus tõstmast häält sõja vastu ning tegeles vaid üliõpilasspordi ja turismiga. Oma tegevusse ei võtnud ta ka kolonialismi- ja imperialismivastast, rahvusliku sõltumatuse, rahu, üliõpilaste õiguste eest peetavat võitlust. Teiste sõnadega, mõned ühingud tahtsid juba eos jõuetuks tehtud RÜL-i.

2. Kuidas õnnestus demokraatlikul üliõpilasliikumisel purustada need reaktsioonilised seisukohad ja luua RÜL?

RÜL-i loomine sai teoks tänu rahvusvahelise üliõpilasliikumise ühisele tegevusele, kuid RÜL-i sünd ei tähendanud veel reaktsiooniliste jõudude täielikku lüüasaamist. Osa üliõpilasliidreid ei lakanud võitlemast üliõpilasliikumise apolitiseerimise eest. On teada, et RÜL-i ajaloo alguses polnud neil suurt edu. Oli ju 1940. aastate deviisiks: «Elagu rahvusvaheline üliõpilaste ühtsus!». See öeldi selgelt välja RÜL-i II kongressil Olaf Palme'i poolt, kes oli siis Rootsi Rahvusliku Üliõpilasühingu president (praegu Rootsi peaminister). Alles hilisemas järgus, julgustatuna Dullese «külma sõja» doktriinist, alustasid nn. «üliõpilasteooria» kaitsjad pealetungi progressiivsele üliõpilasliikumisele ja otseselt RÜL-ile.

3. Te väidate, et 1950. aastad olid jõudude ümberpaigutamise perioodiks rahvusvahelises üliõpilasliikumises?

Kindlasti. Peamiseks lahkhelide põhjuseks olid Dullese doktriin ja sõltumatuse eest peetav võitlus. Reaktsioonilised jõud lahkusid RÜL-ist ja asusid diametraalselt vastupidisele platvormile. Need olid põhiliselt Lääne-Euroopa ühingud, kes hakkasid soodustama välisjõudude tungimist üliõpilasliikumisse. Ma mõtlen siin USA Luure Keskvalitsuse sekkumist. Sel ajal asutati LKV poolt finantseeritud Rahvusvaheline Üliõpilaskonverents.

4. Milline oli RÜL-i reaktsioon RÜK-i asutamisele ja kuidas ta selle tegevust paljastas?

RÜL suhtus RÜK-i tekkesse kui kõige negatiivsemasse sündmusse sõjajärgses üliõpilasliikumises. RÜK loodi näiliselt apoliitilisel platvormil. Tema peamine ülesanne oli RÜL-i vastu võitlemine. RÜK ei ole oluliselt suutnud üliõpilasliikumist valele teele viia. Tõsi — mõnel ajal eksitas ta ja ajas segadusse osa rahvusvahelisest üliõpilasliikumisest üritustega, mis tundusid süütutena. Kuid RÜL paljastas RÜK-i reaktsioonilise iseloomu ja näitas hiljem, et RÜK-i finantseeris ja kontrollis LKV. Isegi enne seda, kui RÜK-i ja LKV sidemed avalikuks tulid, elas RÜK läbi rea kriise. RÜL juhtis võitlust RÜK-i vastu paljudel rinnetel eesmärgiga saavutada rahvusvaheline üliõpilasliikumise ühtsus. Võiks märkida ettepanekut kutsuda kokku ümmarguse laua nõupidamisi rahvusvahelise üliõpilaste ühtsuse saavutamiseks, soovitust sisse seada ühtne kord üliõpilaste rahvusvahelises reisimises, toimetajate konverentse, üliõpilaste rahvusvahelist ühtset piletit jne. Need algatused tõmbasid maski maha RÜK-i juhtkonna demagoogialt, kes esines samuti ühtsuse eest võitlejana, kuid kes RÜL-i ettepanekuid ignoreeris. Meie võitlus sundis RÜK-i oma nn. üliõpilasplatvormist loobuma ja end demagoogiliselt imperialismivastaseks üliõpilasorganisatsiooniks nimetama.

5. RÜL-i võitlus ühtsuse eest ulatub tagasi I kongressini. Kas Te võite RÜL-i võitluse seda aspekti lähemalt valgustada?

Rõhutaksin kõigepealt, et võitlus ühtsuse eest pole kunagi RÜL-i jaoks olnud paljas loosung. 1950. a. II kongressil rõhutas Tom Madden, tolleaegne RÜL-i peasekretär, et ühtsus on hädavajalik mõiste üliõpilaste huvide kaitsmiseks, aktiivseks osavõtuks võitlusest rahu ja parema tuleviku eest. RÜL on kõigi aastate jooksul demonstreerinud lahutamatut sidet üleskutsete ja otsese tegevuse vahel. Kui me kutsusime üles solidaarsusele sõltumatuse eest võitlevate Indoneesia üliõpilastega, siis sidusime me selle konkreetse tegevusega materiaalse ja moraalse abi näol Indoneesia üliõpilastele. Sama võib öelda ka meie toetusest Alžeeria rahva võitlusele sõltumatuse eest, mis omal ajal kohtas Prantsuse Rahvusliku Üliõpilasliidu ja teiste tugevat vastupanu. Võitlus ühtsuse eest pole meie jaoks kunagi omaette eesmärgiks olnud. Me suhtume sellesse kui rahvaste rahu ja imperialismivastase võitluse tugevdamise ja kindlustamise vahendisse. Samuti oli töö ühtsuse huvides kasulik tegevusühtsuse loomiseks, endiste koloniaalmaade võitluse toetamiseks ja solidaarsuse saavutamiseks pideva üliõpilaskampaaniaga haridusreformide ja demokratiseerimise eest kõrgemas koolis. Kõik meie jõupingutused nii minevikus kui ka praegu olid ja on koondatud kõigi progressiivsete üliõpilaste tegevusühtsuse edasisele tugevdamisele. Näiteks möödunud aastal kutsusime me kõiki üliõpilasi üles tähistama rahvusvahelist üliõpilaste nädalat loosungi all: «Üliõpilased, ühendage oma read võitluseks imperialismi vastu!». Sel aastal võtame me aktiivselt osa kampaaniast «Noorus paljastab imperialismi», mis on algatatud meie liikmesorganisatsiooni poolt NSVL-s.

6. RÜL-i tegevuse printsiibid töötati välja I kongressil 1946. a. Kas järgnevad aastad on toonud nendesse mingeid muudatusi?

Ma ei ütleks, et nad on muutunud, kuid nad on aja jooksul edasi arenenud. RÜL-i printsiipe ja konstitutsiooni on parandatud vastavalt võitluse nõuetele ja vajadustele igal kongressil. Näiteks 1960. a. Bagdadi kongressil lisati RÜL-i eesmärkidele võitlus imperialismi vastu. Ka organisatsioonilisi printsiipe on parandatud.

(Järgneb)

Majake Toome nõlval

«Põhjasõjaga lõppesid verised lahingud Toomemäe kui kindluse pärast. Ligi sada aastat puhkas Toome lahingutegevusest, kerkis tühja kõnnumaana linna servas. Siis puhkesid Toomemäe pärast uuesti võitlused. Küll mitte enam sõdalaste verised lahingud, vaid niisugused, mida peavad mitmesugused ametimehed koosolekutel ja paberitel. Võitlused, mida peavad omavahel tuim mõistmatus ja ergas mõttelend. Igipõline võitlus materiaalse huvitatuse, mis ihkab kiiresti saadavat ja rahaga mõõdetavat tulu ning kardab raskusi, ja perspektiivse tunnetanud arusaama vahel, mis on suuteline nägema ka seda suurt kasu, mida on võimatu mõõta ükskõik missuguste rahaühikutega.»

E. Kudu, Toome pargi ajalugu. «Eesti Loodus» 7, 1971.

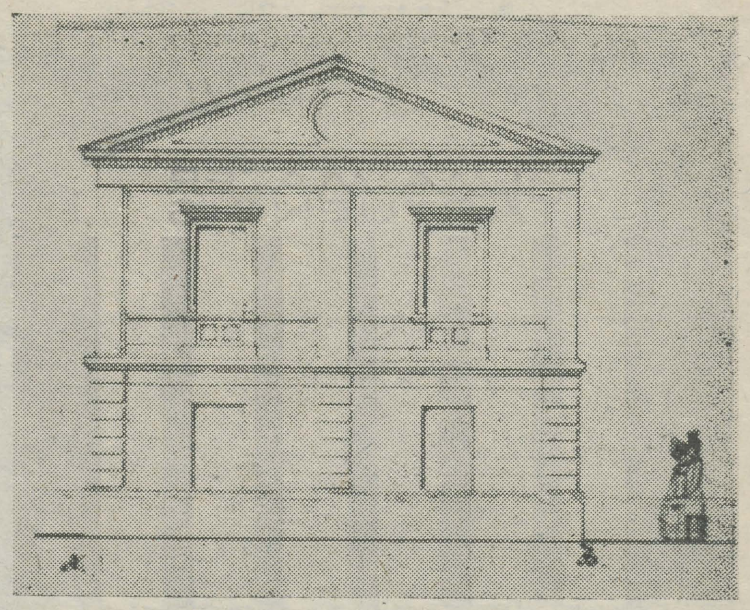

Maja fassaadi plaan.

Tõepoolest — suurima austustundega peame meenutama neid Tartu ülikooli omaaegseid professoreid, kel jätkus visadust ja energiat võidelda Toomemäe **eravalduslikeks** kruntideks jagamise vastu. Võidelda nende vastu, kes nägid selles maa-alas ainult sobivaid ehitusplatse; nendega, kel puudus arusaamine millestki suuremast, olulisemast kui ainult eraomanduslik heaolu.

Kuigi see võitlus ei lõppenud kohe täieliku võiduga, suudeti ikkagi alus panna kaunile pargile, milleta juba ligi 150 aastat ei saa ette kujutada Tartut ega ülikooli. Toomemägi ja ülikool on niivõrd lahutamatud mõisted, et ühe nimetamisel meenub kohe ka teine. Toome pargi ajalugu on osakene ülikooli ajaloost, tema materiaalsete ja vaimsete võitluste ajaloost.

Kõik Toomemäel olevad ehitised kuulusid ülikooli valdusesse: raamatukogu endise toomkiriku restaureeritud osas, vana anatoomikum koos juurdeehitistega, maailmakuulus tähetorn ja selle juures olev väikene Struwe maja, kliinikud ning lõpuks pisikene, omapärase ehitusmoega pargivahi maja Toome nõlval. Enamik mainitutest on kultuuriajalooliselt ja ka muidu niivõrd tuntud, et neist teatakse lähedal ja kaugel. Hoopis vähem tuntakse Toome nõlval asuvat tagasihoidlikku majakest (Mitšurini t. 2), mis samuti kuulub ülikooli põliste ehituste hulka. Ja ega ta kultuurimissioon ligi saja aasta vältel polnudki nii tühine — akadeemilise pargi korra ja puhtuse järele valvamine. Tänu sellele võime praegu veel läbi saada ilma pargivalvurita, sest ega saja-aastasi traditsioone polegi nii kerge kaotada — kuigi heakorrastusega Toome pargis ei ole kõik sugugi enam korras!

1848. a. kinkis Karl Morgenstern oma valduses olnud maa-ala üliõpilastele ja õppejõududele vaba aja veetmise kohaks. Väikese aiamaja asemele ehitati 1852. a. kinnitatud plaanide järgi pargivahi maja. Pargivahid olid ametis juba pargi rajamise algusest (1803.—1804. a.) saadik, sest oli vaja takistada puude ja põõsaste rüüstamist, varastamist ning loomade karjatamist pargis. Nüüd, pargi täiselikus saamisel, otsustati pargivahi kui väga vajaliku ametimehe tarvis ehitada Toomele eluruum. Maja asukoht oli õnnestunult valitud: pargis polnud teda peaaegu üldse märgata, pargivahile aga ideaalne paik ametiülesannete täitmisel.

Maja projekti koostas nähtavasti akadeemik arhitekt Rathaus, kelle nimi esineb ühel projektil (vt. RAKA 2100; 11; 132). Ehitus püstitati endisest kindlustussüsteemist säilinud vanale võlvkäigule, mis ühendati majaga ning leidis kasutust keldrina. Hästi on seda näha maja läbilõiget kujutaval plaanil (vt. lk. 4).

Võlvkäigu laius küündis üle kahe meetri, kõrgus samuti. Niisamasugune võlvkäik asub Toomel vanade suurtükitorude läheduses.

Vaatamata oma väiksusele ja tagasihoidlikkusele pälvib maja igati suuremat huvi, kui seni ta vastu on üles näidatud. Ilmtingimata tuleb ta võtta kohaliku tähtsusega kultuurimälestiste nimekirja ning tähistada mälestustahvliga kui orgaaniliselt Toome pargi juurde kuuluv mälestusmärk. Ka ülikooli majandusmeestel tuleb muuta oma suhtumist. Seda maja ei saa ega tohigi asetada ühe pulga peale ülikoolile kuuluvate amortiseerunud puulobudikega, millest on kasulik parajal silmapilgul lahti saada, vaid temas tuleb näha üht kolmest ülikoolile Toomel allesjäänud vanast auväärsest ehitusest, mida ülikool saab mõne aja möödudes kindlasti kasutada senisest hoopis otstarbekamalt.

Kokkuvõttes: **rohkem pieteeditunnet ülikooli igipõliste ehitiste suhtes!**

T. ILOMETS

See kõik oli uudiseks

JAAN: Noh, kuidas avaballiga rahule jäid? Sa nagu uus oleja, eks muljeid ole kuhjaga?

JÜRI: Ah, ära parem räägi. Suure vaevaga mahtusin üldse ukse vahelt sisse. Igaüks, kes klubisse tulekuks soovi avaldas, sinna ka sai. Mõtlesin veel, et panen üliõpilaspileti tasku, kindlasti on vaja seda kellelegi ette näidata, aga seda tarvidust ei tekkinud. Lõpuks oli maja nii täis, et osa läks ära — neile ei jätkunud saalis ruumi.

JAAN: Aga pidu ise?

JÜRI: Pidu algab harilikult pool tundi hiljem — see on normaalne, aga et ta ka poolteist tundi hiljem võib hakata, see oli mulle uudiseks. Pillimängijad, muide, ei olnud kuigi kõrge klassiga.

JAAN: Nii et muljed on siis päris negatiivsed?

JÜRI: Seda ka ei ütleks. Rahvas oli vahva! Huvitav oli tähele panna, et mõni poisslaps istus peo algust oodates saali põrandal. Tüdrukuid oli arutult palju: oma kursuse piigadegagi ei jõudnud kõigiga tantsida, mis siis veel teistest rääkida. Tants lõppes veidi enne südaööd, nii et sain küllalt vara sängi.

MATI SOONIK,
eesti fil. I k.

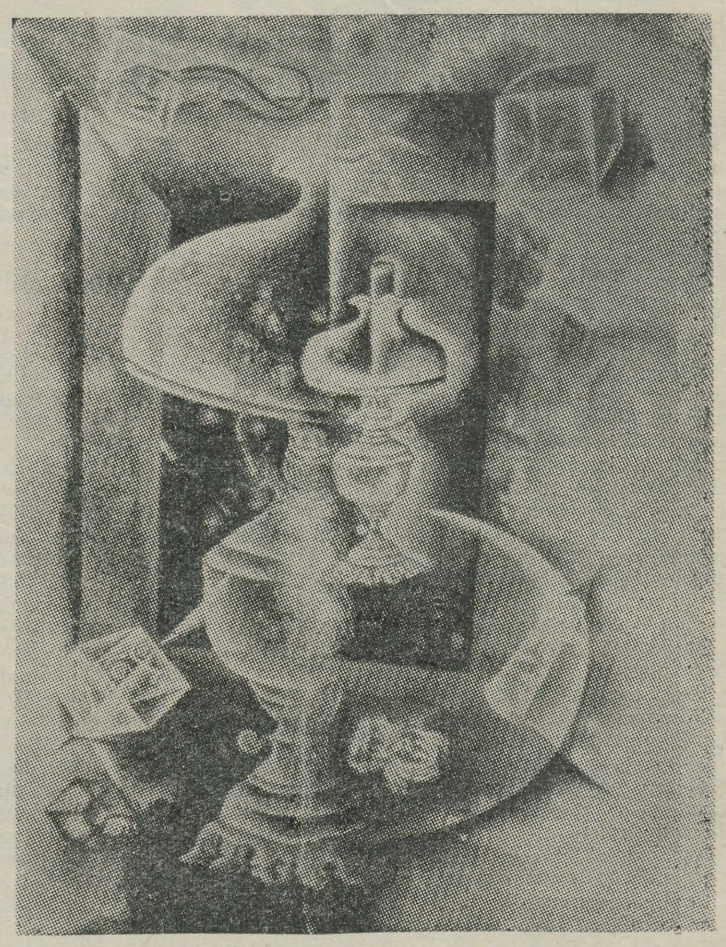

Vytautas Kalinauskas, Minu lamp, tempera, 1967.

Hooaeg algab

Kunstikabinet avab 17. sept. TRÜ kohvikus tänavuse ülikoolisiseste kunstinäituste hooaja, pannes üles üldarvult 39. näituse. Seekord on üliõpilastel ja õppejõududel võimalus tutvuda Leedu väljapaistva kaasaegse kunstniku Vytautas Kalinauskase (sünd. 1929) mitmesugustes tehnikates graafiliste töödega. Näitust eksponeeriti hiljuti Tallinna Kunstisalongis. Kavas on veel eksponeerida kohvikus Ado Vabbe seni tundmata linoollõikeid, üliõpilaspäevade ajal näidata vabariigi noorte kunstnike uudisloomingut, samuti «Visarite» sügis- ja kevadnäitusi jm.

... «seminarkaks» kutsutud

(Algus 1. lk.)

Võõrkeelte õppijad leiavad siit juturaamatuid lektüüritundideks.

Kolm tuba 90 istekohaga ei suuda siiski rahuldada kõiki tahtjaid, eriti eksamite perioodil.

Üldiselt on raamatukogu kasutajate põhituumik üks ja sama. Kellele ta kord juba koduseks on muutunud, see kasutab teda kogu stuudiumi jooksul ning Tartusse töölejäämise korral ka pärast lõpetamist. Ei ole haruldased juhtumid, kus mõni tudeng kõik oma 5 aastat on ühe ja sama laua taga mööda saatnud, mõnele on isegi 14 lahtioleku tunnist väheks jäänud. Siinsete laudade taga on valminud sajad diplomi- ja eriseminaritööd. Eriti armas on ta muidugi diplomandidele. Raamatukokku sisenemisel meenuvad möödunud õppeaastad, päevad, mil sai närveeritud eksamite eel, päevad täis pingelist tegevust, et oma töö õigeks ajaks valmis saada, lahked ja abivalmis raamatukogutöötajad, kes on alati püüdnud abiks olla vajalike materjalide leidmisel. Nad on elanud kaasa meie õnnestumistele, lohutanud meid pärast põrumist.

Loodan, et niisama armsaks saab ta ka teile, I kursuse filoloogid, ajaloolased, psühholoogid. Praegu on veel vabu laudu, rutake kasutama võimalust saada hea ja mugav koht õppimiseks ja töötamiseks.

J. TAMM

Tartu Riiklik Ülikool
Nr. 24, 17. sept. 1971. a. lk. 2

Tartu Riiklik Ülikool
Nr. 24, 17. sept. 1971. a. lk. 3

Gaudeamus igitur 19 71

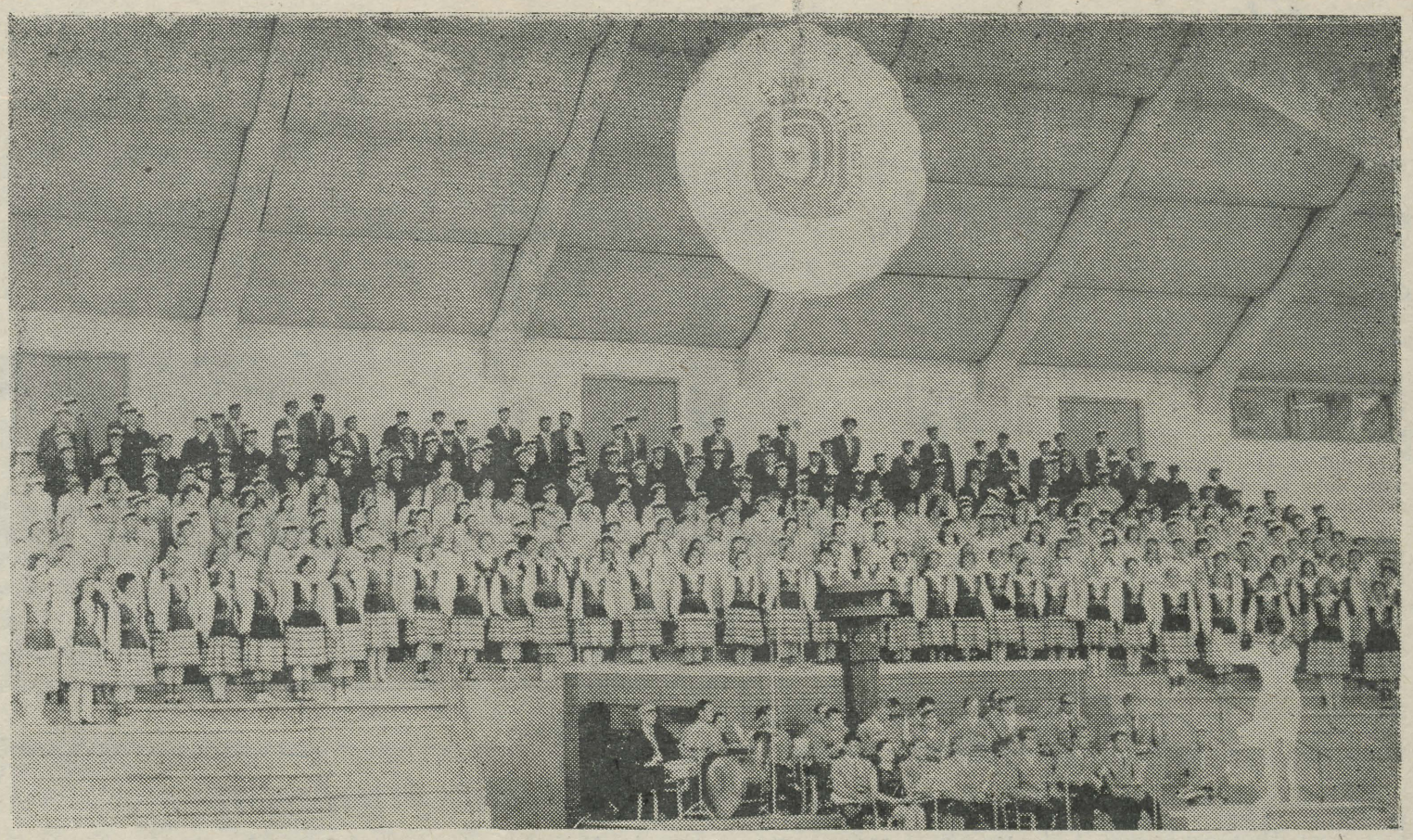

Baltimaade V üliõpilaste laulu- ja tantsupidu toimus seekord looduslikult kaunis Ogres, Riiast umbes 30—40 km kaugusel. Pidu kestis 9.—11. juulini, kuid esinejad kogunesid Riiga ühisteks proovideks juba 5., 6. juulil. Tartu kõrgemaid koole esindasid Tartu Akadeemiline Meeskoor, TRÜ Akadeemiline Naiskoor, TRÜ Rahvakunstiansambel, EPA rahvatantsijad, TRÜ ja EPA puhkpillimängijad. Esmakordselt võttis üliõpilaslaulupeost osa alles vähe aega tegutsenud TRÜ Kammerkoor.

Riia raudteejaamas olid läti üliõpilased meil lilledega vastas, mürtsus puhkpilliorkester. Sealt läksime koos ööbimispaikadesse.

Tegevuskavast parema ülevaate saamiseks jagati kohe laiali programmid. Esialgu ei tahtnud nagu uskudagi, et tõusta tuleb kell pool viis. Peagi selgus, et see pole kuigi raske, harjusime ära ja päev tundus palju pikem.

Seekordne pidu oli tõepoolest laulupidu. Laulsime igal ajal ja igal pool — rongis, lauluväljakule sammudes, proovidest ja kontsertidest rääkimata. Laul peletas une ja väsimuse, hoidis meeleolu. Lauluväljakule varem kohale jõudnud koorid tervitasid meid rütmilise aplausiga ja hüüetega «Elagu Eesti!». Tavaliselt jäi enne proove veel aega. Selle veetsime vastastikku lauldes ja juttu vestes. Kooslaulmine oli alati suureks elamuseks.

Reedel, 9. juulil kell 19 toimus RAHVASTE SÕPRUSE PIDU. Veidi varem kogunesid koorid avadefileeks mäenõlvakuile. Pidulikult kostsid trompetitelt «Gaudeamuse» avataktid, neile vastasid trombooonid ja metsasarved. Orkester alustas marssi. Laululavale ilmusid läti üliõpilaskoorid, kes tervitasid mäenõlvakuilt laskuvaid kolonne lillede ja lauluga. Lavale jõudnud koorid järgnesid lätlaste eeskujule: ühtlaselt tõusid eestlaste valged laulumütsid, kostis leedulaste käteplaksutamine.

Pidu avati Rahvusvahelise Üliõpilasliidu hümniga, mida igaüks laulis emakeeles. Pärast ühendkoore tuli järg eesti kooride ja tantsuansamblite kätte. Esinesid ka läti ja leedu lauljad. «Gaudeamus» oli kavas viimase numbrina, kuid sellega esinejad veel lavalt ei lahkunud. Lauldi läbisegi eesti, läti ja leedu laule. Laul ei lakanud hilja õhtul Riiaski.

Laupäeva hommikul kogunesime varakult RONGKÄIGUKS. Vahepealset aega kollektiivide liikuma hakkamiseni täitsime laulu ja tantsuga. Lõbus oli. Ooteaeg lendas kiiresti. Rongkäigus läksime läbi linna miitingule laia Daugava äärde. Liiduvabariikide esindajad tervitasid oma kõnedes V üliõpilaste laulu- ja tantsupeost osavõtjaid.

Pärast miitingut sõitsime Ogresse. Päike kõrvetas ja paljudel oli tahtmine end jahedas vees värskendada. TPI meeste eestvedamisel sai teoks kooride veepidu. Õige madala ja kivise Ogre jõe kaldal leiti selleks sobiv paik. Peeti vaimukaid kõnesid ja valiti iluduskuninganna. Kõik see oli väga tore ja tahaks tulevikuski midagi sellist veel läbi elada.

Veepeolt ruttasime teisele poole jõge rahvatantsijate esinemist vaatama. Väga meeldisid leedulaste viimistletud etteasted, kus ka koor tantsu ilmestamiseks liigutustega kaasa aitas.

Pühapäeval toimus LÕPPKONTSERT. Esinesid ühendkoorid ja eraldi veel eesti, läti, ja leedu ühendatud koorid, samuti puhkpilliorkestrid. Ühendkoorid esitasid sel päeval ka eri rahvaste laule nende endi keeles. Eesti lauludest oli kavas G. Ernesaksa «Mu isamaa on minu arm». Üliõpilaslaulupidu lõpetati «Gaudeamusega». Sellest hoolimata ei mindud veel laiali. Meie võõrustajad lätlased olid kohale veeretanud õllevaadid ja muretsenud suurel hulgal söögipoolist. Lagendiku keskel lõõmas lõke. Vaimustuses oldi meie ringmängudest. Püüti isegi eesti keeles kaasa laulda. Samas mängis tantsuks orkester. Õhtu oli väga ilus ja soe, paistis täiskuu. Riiga sõitsime alles kell kaks öösel.

Järgmise päeva veetsid eesti koorid ühiselt Riia rannas. Nüüd olid ka läti sõbrad meiega. Õhtul sõitsime Eestisse tagasi. Pidu jääb kauaks meelde. Jääme ootama järgmist.

P. RAUD,
eesti fil. III k.,
kammerkoori liige

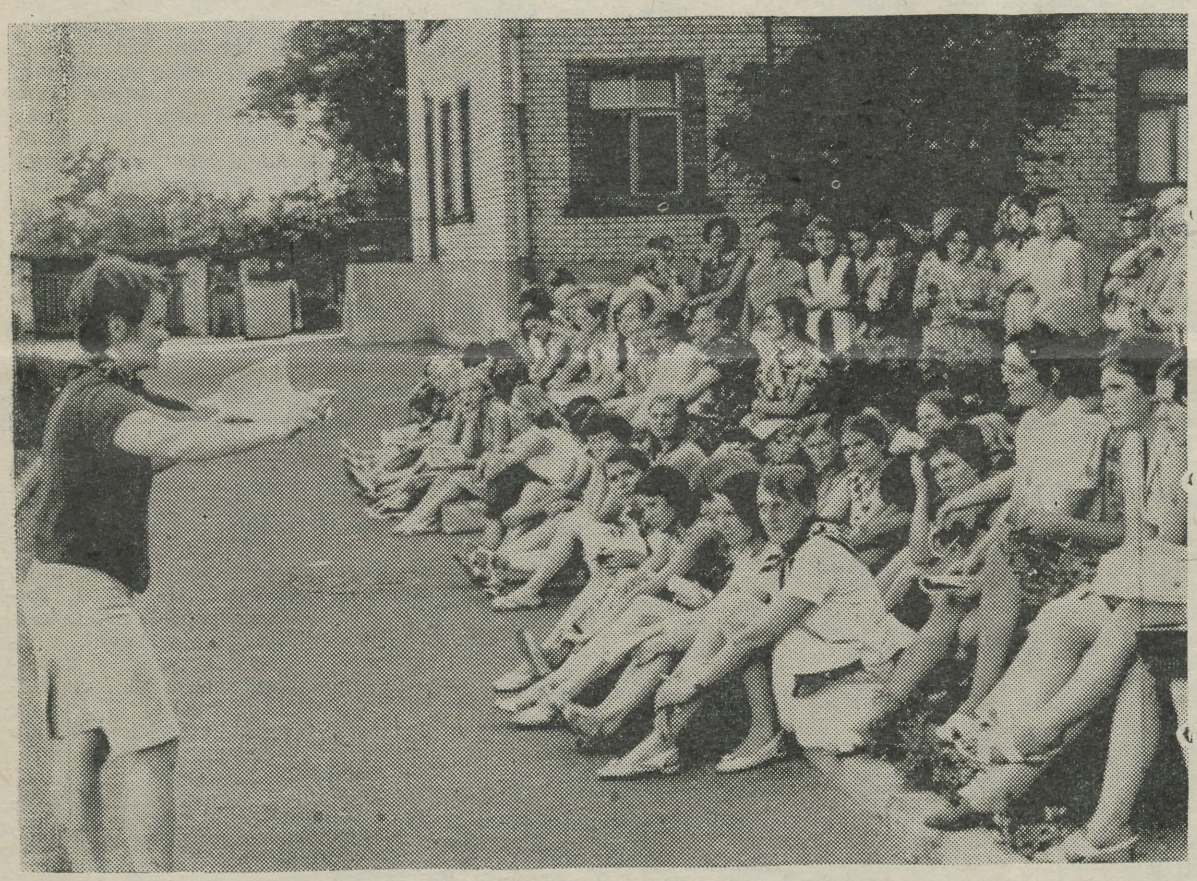

● Eesti koorid Vaike Uibopuu taktikepi all. A. Nilsoni foto.

● Esimene proov Riia ülikooli internaadi õuel. Juhatab Vaike Uibopuu. H. Reissaare foto.

● Eesti NSV teeneline kunstitegelane Richard Ritsing (paremalt esimene) koos leedu dirigentidega.

Gaudeamus igitur 19 71

Klubi plaanidest

TRÜ klubi alustas tänavu 9. septembril.

Kõigepealt nädalalõpuüritustest. Nagu eelmisel aastal tavaks kujunes, sisustame tänavugi nädalalõppe umbes niisuguses korras:

reede — külaliskontserdid, oma kollektiivide esietendused, luuleõhtud, temaatilised õhtud;

laupäev — tantsupeod (eelmise aasta kogemused näitasid, et tihtipeale on võimalik neidki üsna meeldivalt sisustada);

pühapäev — kohtumised huvitavate inimestega, kontserdid või tantsupeod.

See jaotus ei ole jäik eeskiri, milles ei või esineda muudatusi. Nähtavasti on see aga kõige ratsionaalsem, rahuldades klubi praegustes väga kitsastes ruumi- ja ajatingimustes üliõpilaste puhkuse- ja tegutsemisvajadusi.

Suurtest kollektiividest jätkavad tegutsemist rahvakunstiansambel koos rahvamuusikaorkestri ja vokaalansambliga, puhkpilliorkester, naiskoor, meeskoor ja alles eelmisel aastal loodud, kuid kahtemata üks huvitavamaid kollektiive— kammerkoor. Tööd jätkab näitering. Õppejõudude peotantsukursustele lisaks alustab oktoobrikuus tegevust kauaoodatud peotantsukursus ja võibolla ka peotantsuring. Uuesti püüame jalad alla saada pop-lauluansamblile koos saateansambliga. Kõik need ringid ootavad uusi inimesi. Proove on alustanud ka teine orkester — kitarristid.

Klubi ajaloos kõige populaarsem ansambel oli «Rajacas». Ansambli viimased liikmed lõpetasid mööduvad kevadel. Meeldiv on tõdeda, et nende järele ei jäänud tühja kohta. Ansambel «Kuup ja Kera» näitas end eelmisel aastal juba küllalt esinemisküpsena. Loodame neid selgi aastal näha. Ka «Amorese» portfell on kuuldavasti pungil uutest huvitavatest stsenaariumidest. Ja kes teab, ehk tuleb selgi aastal ilmale mõni uus trupp.

Mõni sõna ka lähematest üritustest. September läheb veel proovide ja ettevalmistuste tähe all, niikaua sisustame oma õhtuid külalisesinejate varal. Huvitavaks kujuneb nähtavasti kohtumine EÜE-71 liikmetega septembrikuu lõpus. Oktoobri algul, kohe pärast kolhoosist saabumist, tahaks läbi viia pop-lauljate (laulude) võistluskontserdi, nagu eelmiselgi aastal.

Kõigest saate täpsemalt teada meie reklaamlehtedelt ja ülikooli ajalehest.

Kohtumiseni TRÜ klubis, Tähe tn. 3! Loodame, et selles majas leiab iga üliõpilane endale meelepärase tegevuse.

VAIDU VIDIL,
TRÜ klubi töötaja

Majake Toome nõlval

loe lk. 2

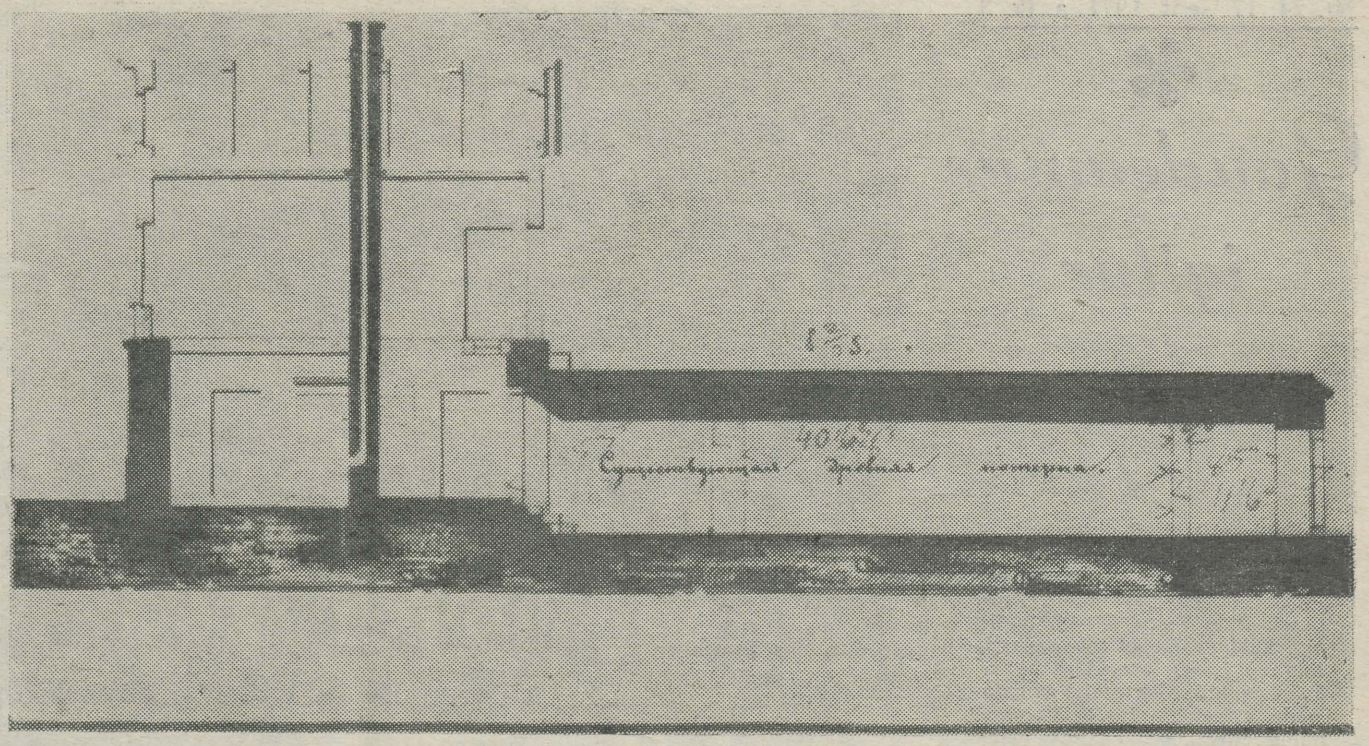

Maja koos võlvkäiguga läbilõikes.

Ma jooksen . . .

Meenutan möödunud sügist, kella kaheksa ajal läheb pimedaks, õhtud on veel soojad, aga lehed langevad, käin jooksmas igal õhtul, higine ja õnnelik, suu ja silmad ahmimas uusi muljeid, võtan mälestustekohvri ja pakin sinna lauseid, hästi tihedalt, ikka üksteise kõrvale, ikka üksteise kõrvale.

Rühin piki jalgrada üles, kruus rabiseb ketsitaldade all, jalad on valusad, veri tulvab kapillaarides, õhku ei jätku, kiusu pärast ei lase tempot alla, tunnen sõidutee munakaid, hüppan neid mööda nagu üle mägioja, pimedusest ilmub ootamatult koer, jookseb mu kannul, püüab nuusutada, ma ei tee tast väljagi, kaob niisama äkki kui oli tulnudki, paremal mustab katoliku kirik, jooksen piki pügatud paplite alleed, plangu ääres rohus suured graniidiplokid, kujur laskis nad kohale vedada, nüüd on kujur surnud, maetud oma ateljee aeda, kivid ootavad oma saatust. ees on maantee, pilk paremale, ei ole autot, pilk vasakule, ei ole autot, paar kiiret sammu, olengi Tähtvere pargis.

Tulekiri kõrgel katusel, õllekann valatakse neoonõlut pilgeni täis, värviline reklaamvaht kobrutab üle serva, hetkeks kujutus tardub, et siis kaduda ja jälle ilmuda. Lampidest valgussõõrid jalgteel, hämarus tiheneb jalge all jälle pimeduseks, vari jookseb kummaliselt kaasa, lamp selja taga, vari ees, lamp ees, vari selja taga, mina möödun lambist, vari minust, lehed jalge all on valguses helekollased, siis kahvatuvad pruunideks, värvus kaob hoopis, kuulen ainult kahinat, jalad tuhlavad lehtedes, pole jäksu kõrgemale tõsta, stopper tiksub pihus, aega veel on, aega on, alguses oli veelgi raskem, kogu keha hõõgub, käärin jooksu pealt flanellsärgi käiseid, saab veidigi jahedust, kohe on õllevabriku aia nurk, sealt pööran järsult vasakule ja hakkan tagasi jooksma.

Paremal nurga taga algab pimedus, all lohus laululava, tagapool haisvad ja suitsevad prügimäed, täidetakse madalat luhta, vanade pajude allee, otsekui võetud mõnelt flaami gravüürilt, kraav, heinamaa, veel kraave, jõekallas, jõgi ise, turbapruun vesi pimedas voolus, mu kujutlus lõikab pimedust nagu vahe nuga, teispool jõge pajuvõsa, punasest liivakivist ürgoru kallas, kalmistu selle kohal, maantee, konservivabrik, loomaravila, viljapuuaed, Vahi mõisa põllud, veel üks maantee, veel põllud, suvel läksin läbi vilja tallatud rada Vasula järve poole, päikesevanker kummuli põuataevas, õhetav ülakeha paljas, ei inimesi, ei kära, rukkikõrred vastu rindu, praegu on järv ammugi jahtunud, järve taga algavad metsad.

Jooksen tagasi, tuleb vaid vastu pidada, enne nõrkeb tahe, alles siis keha, nurga peal nõjatab poistejõuk, silmitsevad mind vaikides, sigaretiotsad hõõguvad pimeduses, neil ei ole ajaga midagi peale hakata, igavus võib nad ootamatult muuta metsikuteks, Kassitoome teed mööda alla, raskustung venitab sammu, kogu kehal ei ole enam kuiva kohta, higi kipitab silmadesse, kui hea on olla väsinud, kehalt väsinud, rauge ja väsinud, kisun käega üle kulmude, jälle tõuseb tee, põõsastes pink, kaks siluetti ühte sulanud, ma ei vaata neid, nemad ei mind, omagi asjadega küllalt tegemist, stopper näitab, et pool tundi saab joostud, nüüd veel Senffi trepid, siis koju, seisma ei tohi jääda, pesuvesi jooksma, oi kui väsinud, aga hea on olla võitja, eriti iseenese inertsuse üle, homme lähen ja jooksen jälle.

R. SINIVALI.

Kuulame XX saj. muusikat

On palju neid, kes leiavad, et kogu nn. «tõsise muusika» areng alates 1900. aastast on vaid üks suur viga kui mitte terve kunsti katastroof. Ja teiselt poolt — pole puudust ka uue muusika jüngreist, kelle arvates teosed varasematest sajanditest tänapäeval kindlalt kolikambrisse kuuluvad. Kumbki seisukoht pole uus — kui palju skandaale tunneb muusika ajalugu pöördeliselt tähtsate teoste ümber enne kui neid üldiselt tunnustama hakati.

Tänapäeval näeme läinud sajandite muusika võidukäiku mitte ainult kontserdilavadel vaid ka raadios, televisioonis ja eriti plaatide kaudu. Uuest, harjumatust muusikast seevastu filosofeeritakse, vaieldakse — kuulamise asemel.

Kas on mõtet väitel — «ma ei saa sellest aru»? Kas muusikast üldse on võimalik aru saada? Kui ehk lihtsalt kuulata rohkem, tunnetada muusikat kui helikunsti.

Meie sajandi muusika pole midagi eraldiseisvat, ta on tihedalt seotud nii teiste kunstide kui ühiskondliku elu ja mõtlemise arenguga. Kui Stockhausenilt, elektronmuusika rajajalt, küsiti ühes hiljutises intervjuus, keda ta peab oma vaimseteks kaaslasteks, nimetas ta heliloojate või muusikute asemel kõigepealt Norbert Wienerit.

Kõige rohkem kära kaasaegse muusika ümber on loomulikult tekitanud äärmised avangardistlikud suunad. Kõrvuti nendega on eksisteerinud pidevalt ka mitmesuguseid traditsioonilisemaid voole. Muidugi on raske ajaliselt nii lähedast muusikat suruda piiritletud stiilide või koolkondade raamesse, kuid laias laastus on nad siiski olemas.

Lühikese valiku XX sajandil kirjutatud muusikast pakuvadki TR Konservatooriumi üliõpilased kontserdil TRÜ kohvikus 23. septembril kell 20.00. Sinna juurde räägime lähemalt XX sajandi muusikast üldse ja erinevatest suundadest selles ning kuulame luuletusi lavakunsti kateedri üliõpilaste esituses.

U. LIPPUS

Kavas on Schönbergi, Hindemithi, Prokofjevi, Tubina, Tormise ja poola noorte heliloojate loomingut. Konservatooriumi puhkpillikvintett esitab kompositsiooni eriala IV kursuse üliõpilase Raimo Kangro kvinteti.

Esinevad N. Muischneek, V. Kakkos, E. Saava, J. Õun, E. Nõgene, M. Agu jt.

Lektor — Urve Lippus.

ANNE-MARIE KANN

Klubi ringijuhid!

Palume kõiki isetegevuskollektiivide juhte ja esindajaid, samuti klubi nõukogu liikmeid teisipäeval kell 20 koguneda klubisse.

Lastevanemad!

Pühapäeval, 19. sept. kell 15 kutsume TRÜ klubisse kokku lapsi, kes on huvitatud laulu-, mängu- ja tantsuringist või ka karaktertantsuringist. Vastu võetakse igas vanuses lapsi.

Bioloogide vilistlasõhtu

toimub kolmapäeval, 22. septembril algusega kell 19 peahoone kohvikus «Sophokles».

Meie joome kohvi

Baltimaade linnades pruugitakse kohvi, s. t. oakohvi kaugelt üle saja aasta. Kohvi juuakse oma kodus, külas olles, aga ka erilistes kohvimajades, kohvikutes.

Kohvijoomine levis ja levib tõusvas progressioonis ka üliõpilaste hulgas, eriti Tartus. Tuntud on nn. Werneri kohvik, mis pühitses alles hiljuti oma 75. aastapäeva.

Kuid kui kaugele ulatuvad andmed meie kohvimajade kohta kaugemas minevikus? Hiljuti sattus Riias, Läti Riiklikus Ajaloo Arhiivis mu kätte saksakeelne «Publication», mis oli suunatud Liivimaa linnade, eeskätt küll Pärnu pürjermeistritele teadmiseks ja täitmiseks. Riia politseiameti korraldus 7. aprillist 1787. a. räägib, et «... veini- ja k o h v i m a j a d (Kofeehäuser) tuleb iga päev kell 10 õhtul sulgeda. Samuti on keelatud neis hasartmängud, olgu mängukaartidega või täringutega.»

Sellest näeme, et XVIII sajandil olid Liivimaa linnades juba kohvikud, mille tegevust püüdsid ametivõimud ettekirjutustega suunata

LEO LEESMENT

Rapuntsel

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: jookseb noormees, aga jookseb sellepärast, et teda ajab taga Kaustik. Ütlen Kaustikule: «Ära aja noormeest taga, ta on väsinud ja võib südamerabanduse saada!»

«Ei, Rapuntsel,» ütleb tema, «ajan teda taga niikaua, kuni ta minust Konspekti teeb.»

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: kõnnib Rebane, hunnik aknaid seljas. Küsin talt: «Miks sa, Rebane, neid aknaid tassid? Kas lõhkusid kõik korraga ära?»

«Ei, Rapuntsel,» ütleb tema. «Üks vanem kolleeg kaebas, et läheks kinno, aga pole ühtki «akent». Ma tõin nüüd kohe terve seljatäie.»

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: narmendav paberilipakas lendleb ringi ja püüab peitu pugeda. Küsin talt, mis on juhtunud, miks ta ringi lendleb, kas ta otsib prügikasti.

«Oh, Rapuntsel,» ütleb tema, «päästa mind selle inimese käest, kes tahab mind vene filoloogide tunniplaani raami külge naelutada!»

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: jälle üks paberileht hüüab appi. Küsin: «Mis siis sinuga tahetakse teha, et niiviisi karjud?»

«Oi, Rapuntsel,» ütleb tema, «ma olen naistega hädas. Neid on terve kooritäis ja nad tahavad, et ma aula ukse küljes kuulutaksin, kus nad kokku saavad. Aga ma ei taha näidata, kui inetu ma seal ilusa ukse peal olen.»

Lumelaul

palju lund on meie aias
tulikuumal mäel
tuul käib ringi rosinsaias
musta särgi väel
lumi põletav ja valus
valgeks paitab pää
laulab närtsind kasehalus
sappi valab jää
võrku koob ta juuksekahlu
härmakrooni all
noorte okste mõttemahlu
uhab sinav vall
palju lund ja valget ime
taevapiirgi puhas
istud vaikselt justkui pime
jalad kuumas tuhas

* * *

vahel ronge libiseb liipreilt
ma tantsin ikka veel
vahel õnnelik juhus on möödas
ma tantsin ikka veel
vahel mandrist eemaldub saar
ma tantsin ikka veel
vahel olen ka päästepaat
kuid tantsin ikka veel

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja (trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 5620. MB 08681.

Raamatupalat
Kontrolleksemplar

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 25 Reedel, 24. sept. 1971. a. XXIII aastakäik

Ühiselamu sai valmis

Läinud neljapäev. Kellaosutid lähenevad 14-le. Päris Leningradi maantee alguses kõrguva uue sinikollastes toonides hoone ümber sagivad inimesed. Siin ja seal vilksatavad tudengimütsid, klõpsuvad fotoaparaadid ning surisevad filmikaamerad. Ajalehe- ja raadiomehed püüavad haarata kõike, mis silma puutub.

Marsihelidega avatakse tseremoonia. Kuulajate ette astub TRÜ rektor Arnold Koop.

«16. septembril 1970 pandi siinsamas paigale ülikooli suurima ja moodsaima hoone nurgakivi. Täna, s. o. 16. septembril 1971, seega täpselt aastase ajavahemiku järel, viibime me sama ühiselamu avamise juures. Siin leiab oma uue kodu 540 üliõpilast. Vähe oli neid, kes uskusid, et ühe aasta jooksul suudavad meie ehitajad nii tohutu tööga toime tulla, kuid nüüd võib igaüks selles oma silmaga veenduda. Väga suurt abi ehitajatele osutasid seejuures tudengid ise,» sõnab sm. Koop. Kogu ülikoolipere nimel tänab rektor EKP Keskkomiteed, Eesti NSV Ehitusministeeriumi, Tartu Ehitusvalitsuse juhtkonda ning kohalikku partei- ja täitevkomiteed nendepoolse tähelepanu ja abi eest.

Vabariigi valitsuse tänusõnad uue ühiselamu ehitajaile ning õnnitlused TRÜ üliõpilaskonnale annab edasi Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja A. Green. Kõrgema- ja Keskerihariduse Ministeeriumi nimel peab pidupäevakõne ministri asetäitja H. Peremees. Sõna saab EKP Tartu Linnakomitee esimene sekretär Johannes Lott, kes märgib muuhulgas, et vastvalminud ühiselamu on nurgakiviks ülikooli materiaalse baasi väljaarendamisele, ammuse suure soovi täitumisele. Juba järgmisel aastal alustatakse veel ühe üheksakorruselise ühiselamu püstitamist.

TRÜ komsomoliorganisatsiooni ning kogu üliõpilaskonna nimel tänab ehitajaid ja vabariigi valitsust ning parteiorganeid ELKNÜ TRÜ komitee sekretär Märt Kubo. Tudengite kingitusena annab ta ehitusobjekti töödejuhatajale Enn Roolehele üle mälestuseseme — miniatuurse veinivaadi.

Ja ongi käes päeva pidulikem moment: vabariigi ehitusministri asetäitja H. Lillepea annab ülikooli rektorile A. Koobile üle *alma mater*'i embleemiga sümboolse võtme. Tušihelide saatel lõikab A. Green läbi hoone peasissekäigu ette tõmmatud sinise lindi.

Hurraa! TRÜ ühiselamu nr. 6 on avatud! Enam kui poolel tuhandel Bioloogia-Geograafia-, Majandus- ja Kehakultuuriteaduskonna üliõpilasel on jõudnud kätte jüripäev — aeg kolida uude paika.

A. OJA

Rõdul mürtsub orkester, all kõlab aplaus — sümboolne võti on rektori käes. Valmis!!!

R. Velskeri foto.

Üks pikem ja asjalikum arupidamine

Laiade akende taga paistis jahe sügispäike. Lõuna-Eesti segametsad hakkasid tõmbuma kollakaks, künkanõlvad olid veel suviselt rohelised ja Kääriku järv üllatas oma erksinise tooniga. Auditooriumis istusid aga ülikooli 34 dekaani, ühiskonnateaduste kateedrijuhatajat, parteikomitee liiget, teaduskondade parteisekretäri ja muud funktsionääri, et pidada pikemalt ja põhjalikumalt aru alanud õppeaasta probleemide üle. Kuus täistundi kestnud nõupidamise juhatasid sisse rektor A. Koobi ja parteikomitee sekretäri K. Kogeri probleemetõstatavad ettekanded. Oma arvamuse ütlesid välja 11 osavõtjat. Arvukatest kõne all olnud küsimustest said elavama mõttevahetuse objektideks järgmised.

- Ülikooli ja teaduskondade edasiarendamiseks tuleb välja töötada kompleksne perspektiivplaan, mille aluseks saagu teaduskondade-kateedrite plaanid ning ettepanekud. Arukaks planeerimiseks on vaja aga analüüsivalt kokku võtta möödunud viisaastaku tähtsamad näitajad, esile tuua meie kollektiivile omased arengutendentsid. Komplekssе perspektiivplaani väljatöötamise metoodika usaldati Majandusteaduskonnale eesotsas prof. R. Hagelbergiga.
- Eelolev sügis tuleb ülikooli kollektiivile, eelkõige aga üliõpilaskonnale, vägagi üritusterohke. 8. oktoobril toimub ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XIX konverents. Oktoobri lõpul tähistatakse ulatuslikult Kommunistliku Noorsooühingu sünnipäeva. 7. novembril sammutakse ühises rivis Tartu töötajatega Oktoobridemonstratsioonil. 19.—21. novembrini viiakse läbi rahvusvahelisele üliõpilaspäevale pühendatud üritused. Juba varakult on vaja hea seista selle eest, et meie kollektiiv võtaks kõigest eelmainitust osa ülikoolile väärilselt.
- Kasvatustöö lõppeesmärgiks ülikoolis on isiksuse seesmise struktuuri kujundamine. Soovitud tulemuste saamiseks on väga oluline õige psühholoogilise õhkkonna loomine nii üliõpilaste kui õppejõudude-töötajate kollektiivides.

Kahjuks leidub veel üliõpilasi, kes ei suuda kuidagi kohaneda meie ülikooli tööka ja korrektse õhkkonnaga. Viimasel ajal torkab silma osa noormeeste lohakalt vaba käitumine ning püüe paeluda riietuse ning soenguga kaaslaste, eriti vastassugupoole tähelepanu. Moodsale riietusele ja soengule — jah, moeliialdustele — ei! Kui noor inimene seda ise ei taipa, tuleb talle taktitundeliselt seda öelda.

- Rõõmustavalt on tihenenud sidemed ülikooli ja vabariigi, eelkõige aga Tartu linna ettevõtete ning asutuste vahel. Üliõpilased on tööjõuga aidanud leivakombinaati, konservitehast, ehitajaid. Seda suunda on vaja kindlasti jätkata. Edaspidi ootaks üliõpilasehitajaid veelgi suuremal hulgal *alma mater*'i enda ehitusplatsidele.
- Oleks aeg mõelda ülikooli ruumide, hoonete ja nende ümbruse esteetilisele kujundamisele. Esteetilise kasvatuse tähtsaks komponendiks on osasaamine ruumidesse pandud kunstiteostest, eelkõige maalidest ja skulptuuridest. Hulk aega pole selles osas midagi juurde muretsetud. Uue ühiselamu ette kujuneb nägus haljasala — millised on meiepoolsed ettepanekud sellele ilme andmiseks? Suuremat hoolt tuleks kanda ülikooli kõige esinduslikuma hoone — peahoone — fassaadi ja ümbruse puhtuse ning korrashoiu eest.
- Üliõpilaste osavõtt ülikoolielu juhtimisest ei tohi jääda mingiks kunstlikuks lisandiks, vaid peab muutuma akadeemilise elu orgaaniliseks osaks. Edusamme selles osas on, kuid nad peaksid olema suuremad, eriti just õppetöö korraldamise, ühiselamute korra ja elurežiimi, vaba aja täisväärtusliku sisustamise alal.

Pärast lõunat korraldati nõupidamisest osavõtjatele valikorienteerumise võistlus. Poolteise tunni vältel võisid aktivistid valida 15 kontrollpunktist niipalju, kui kellelgi pea ja jalad võimaldasid. Pingelise võistluse võitis meestest A. Koop, naistest J. Ananjeva, võistkondadest Bioloogia-Geograafiateaduskond.

Kõik see toimus teisipäeval, 21. septembril.

H. PALAMETS

Suvetööd 1971

Paljudele meie praegustele II kursuse üliõpilastele oli möödunud suvi töösuveks. Tööd tehti nii linnas kui maal. Üle saja I kursuse üliõpilase võttis osa EÜE—71 tegemistest ja toimetustest. Peaaegu kolmsada noormeest ja neidu oli rakendatud suvetöödel. Suvetööd toimusid ka sellel aastal kahes vahetuses: I vahetus 8. juulist kuni 2. augustini ja II vahetus 3. augustist kuni 28. augustini. Meie üliõpilased-suvetöölised aitasid tublisti leevendada kodulinna ja eelkõige ülikooli ehitusmuresid. Vajavad ju meie ettevõtted igal suvel abijõudu ja iga kätepaar võetakse heameelega vastu. Suvetööde esimesest vahetusest võttis osa 200 üliõpilast (suurim arv suvetööde senises käigus). Kahjuks kujunes teine vahetus väiksemaks. Endiselt andis tunda suur noormeeste puudus. Oli neid ju ainult kuuekümne ringis!

Enamik objektidest asus Tartu linnas, kuid 15 tudengil tuli kaasa lüüa väljaspool linna. Objektide arv ulatus kahekümne piiridesse. Kõige tähtsam neist oli kogu suve jooksul Leningradi mnt. uus ühiselamu. 8. juulil said siin tööd 27 üliõpilast. Meie abi vajati eelkõige koristustöödel, kuid tuli ka kaevata kraave ja paigaldada kaablit. Töö oli tolmune ja tüdrukute jaoks sageli raske.

3. augustil asus ühiselamu juurde tööle järgmine grupp suvetöölisi — 27 üliõpilast. Töö oli sama, jälle koristamine ja kaevamine. Kahe vahetuse jooksul jõuti ühiselamule koristamistööga peaaegu kolm ringi peale teha. Üliõpilaste tööga võib rahule jääda, tehti nii palju kui suudeti. Heaks eeskujuks ja juhiks kogu suve jooksul oli Õigusteaduskonna V kursuse üliõpilane **Elvi Valge.** Töömeeleolu aitas hoida hea kontakti ehitajatega. Töödejuhataja Enn Roolaht tundis alati huvi meie üliõpilaste tegemiste vastu ja hoolitses selle eest, et töö kulgeks häireteta.

Tublimatest tüdrukutest võiks nimetada Kersti Kavarit, Mare Heina, Pilvi Riispappi, Eda Värimäed esimesest vahetusest ja Urve Tinni, Merike Paikret ning Ene Mitsi teisest vahetusest. Vahetuse lõpetamisel ei puudunud ka lilled ja tordid, samuti ei unustatud ehitajaid.

Veel üks suuremaid objekte, kus üle 20 üliõpilase kaasa lõi, oli ehitatav arvutuskeskus. Tehti mullatöid, krohviti ja koristati. Teise vahetuse lõpus näitas hulk üliõpilasi üles omapoolset entusiasmi ja aitas ka ühiselamu ehitajaid. Mari Saari, Kaja Selge, Kalju Paju, Illar Rosenbergi, Rein Riispere, Enn Kärneri ja Natalia Jurtsikova jaoks olid ka augusti lõpupäevad tihedat tööd täis, nad läksid appi valmiva ühiselamu ehitusele. Tööl oldi veel 1. septembrilgi!

Tööjõudu oli tarvis ka teaduslikus ja õpperaamatukogus. Seal töötas 40 neidu ja noormeest. Palju kõited said korda. Raamatuid veeti õpperaamatukogust teistesse hoidlatesse. Tublilt töötasid noormehed Füüsika-Keemiateaduskonnast. I vahetuse viimase töönädala aitasid nad Saadjärve kolhoosi selle eest, et kolhoosi juhatus oli andnud meile kasutada transpordivahendeid. Kahjuks on töö meie raamatukogudes ja vastuvõtukomisjonis ainult ühiskondlikel alustel. Suvetööde staap püüdis leida võimalusi premeerimiseks. Ka raamatukogu juhtkond püüdis omalt poolt anda pisut hüvitust. Nulltsükli töödega tehti algust rajataval füüsikakorpusel. 14 üliõpilast-suvetöölist aitas siin kaasa esimeses vahetuses. Betoneeriti ja tehti mullatöid. Grupi vanemaks oli Füüsika-Keemiateaduskonna üliõpilane Peeter Bogoslovski. Sageli oli tööpäev üle 10 tunni pikk.

Lisaks eespool mainitud objektidele oli veel rida väiksemaid, kus tavaliselt töötas 3—5 üliõpilast. Näiteks Soinaste aia ehitus, kus olid ametis Õigusteaduskonna noor-

(Järg lk. 2)

● Nii lõppes esimene vahetus.

Meie üliõpilane rahvusvahelisel kokkutulekul

26. aug. — 10. sept. k. a. toimus Moskvas Punase Risti ja Punase Poolkuu Seltsi noorte kokkutulek. Eesti NSV-d esindasid kolm üliõpilast vabariigi kõrgematest koolidest. Üks nendest oli TRÜ III kursuse psühholoog Mati Saarend.

Kokku tuli inimesi 38 riigist üle kogu maailma: Kanadast, Indiast, Senegalist, Põhja-Vietnamist ja mujalt.

Neli päeva möödus tõsises töömeeleolus. Põhieesmärgiks oli kogemuste vahetamine. Demonstreeriti erinevaid esmaabivõtteid. Elavalt diskuteeriti teemal «Rahvusvaheline Punase Risti Selts täna ja homme». Püüti leida uusi paremaid vahendeid, kuidas juhtida elanikkonna tähelepanu Punase Risti Seltsi töö vajadusele.

Tähtsaks ülesandeks oli kokkutulekul edasise tegevusprogrammi koostamine. Võeti vastu otsus, kus rõhutati vajadust pühenduda veelgi aktiivsemalt rahuvõitlusele, haarata kaasa noorsugu Punase Risti Seltsi tööle, tutvustada rahvale PRS-i tegevust. Samas märgiti, et iga propaganda olgu tark ja teaduslik.

Kommünikee ilmub lähemal ajal NPRS-i keskhäälekandjas.

T. KALJUMÄE

«Vanemuine» on «Vanemuine», aga meie?

21. septembril toimus «Vanemuise» uues majas teatrikülastajate konverents.

Veidi repertuaarist.

- Epp Kaidu jätkab Tammsaare «Juuditi» ning «Tõe ja õigusega» oma peajoont, monumentaalsete teoste lavaletoomist.
- Kaarel Irdil on kavas uuemate, 20—30-ndate aastate rahvalaulude ja muusika õhtu E. Vaiguri rahvatüki «Kraavihallid» teemadel.
- Teoksil on muusikal «Kes usub muinasjutte» — okasroosikese lugu tänapäeva noortest A. Oidilt ja H. Tiiduselt.
- Fr. Tuglase «Merineitsi» tuuakse lavale balletina.
- M. Undilt saame L. Carolli «Alice imedemaal» dramatiseeringu.
- P.-E. Rummo seab lavale Koršani «Kuningas Mattius I».
- Ülo Vilimaa lasteballeti muusikat loob L. Auster.
- E. Hermaküla kavatseb vabaõhuetendust 18. sajandi keskpaiga rahvaraamatute «Hirlanda» ja «Jenoveva» teemadel.

Lavastamisjärge ootavad V. Vahingu, E. Maasiku, E. Krusteni jt. algupärandid.

NB! E. Hermaküla jätkab ülikooli klubis oma eksperimentaalõhtuid näitleja tehnika ja meetodite arendamiseks. Töötatakse A. Kitzbergi «Libahundi» kallal.

Kas üliõpilasteater?

Küsimusele, kas «Vanemuine» ei tahaks kaasa aidata üliõpilasteatri loomisele Tartus, vastasid K. Ird ja M. Unt:

Parimad noored lavastajad nagu E. Hermaküla ja J. Tooming ei suuda praeguse töökoormuse juures olla mõne trupi või ringi statsionaarseteks juhendajateks, teisi aga ei oota juba üliõpilased ise; üliõpilasteater kui niisugune on Tartu praegustes tingimustes võimatu.

Viimast küsimust vaatles K. Ird pikemalt. Üliõpilasteatrite liikumine on omaette nähtus maailmas: toimuvad ju üliõpilasteatrite festivalid, ülevaatused jne. Selline elevus on suurel määral tingitud sellest, et paljude välismaa ülikoolide juurde kuuluvad teatriosakonnad, näiteks Tampere ülikool Soomes, Humboldti ülikool Saksamaal. Seal valmistatakse ette dramaturge, lavastajaid, teatriteaduslasi jne. Tampere ülikooli teatriosakonnal on näiteks olemas hea õppebaas, oma õppejõud, kuigi pole statsionaarset lava.

Sellises olukorras sünnivad üliõpilasteatrid. Ei ole ju tegemist lihtsalt kokkutulnud juhuslike inimestega ega ka ühe-teise teaduskonna baasil loodud truppidega, vaid oma ala spetsialistidega.

M. Unt arvas veel, et ülikooli klubis pole mõtet lavastada näitlejalt spetsiaalset ettevalmistust nõudvaid draamasid, vaid tuleb näiteks korraldada luuleõhtuid, mis ei nõua erilist näitlejaandi. Trupi peaksid moodustama ikkagi inimesed, kes üksteist tunnevad ja kes ühiselt tahaksid midagi huvitavat teha.

Draamatrupp igale kursusele.

Kursusesisesed üritused (kursuseõhtud, ühised väljasõidud) annavad kõigile võimaluse end arendada ja huvitavaid ettevõtmisi-etteasteid korraldada. Mõnda huvitavat ja õnnestunud *show*'d või mõtet võib edasi arendada ja teistele kursustele ka näidata. Juba 4—5 inimesega on võimalik midagi huvitavat ära teha.

Uus fakultatiivkursus ülikoolis?

K. Ird avaldas mõtte luua ülikooli juures fakultatiivne kursus teatri tegemisest.

Sellist kursust võiks sisustada teatri ajalugu, lavastajate praktilised tähelepanekud, ühe või teise välismaa lavastajaisiksuse või dramaturgi mõtted.

Lektoriteks võiksid olla K. Ird, M. Mikiver, L. Tormis, K. Kask, M. Unt jt.

Võib-olla just sellisest kursusest võivad kujuneda üliõpilasteatri algatajad ja kaasalööjad.

S. BAUM

RSR

Saksamaa küsimus lahenemas?

Fakt: NSV Liidus viibis 16.—18. augustini Saksa Föderatiivse Vabariigi föderaalkantsler Willi Brandt, kes kohtus Krimmis Oreanda lähistel NLKP Keskkomitee peasekretäri L. I. Brežneviga.

Kommentaar. Möödunud nädalal satuti Potomaci, Thamesi, Seine'i ja Reini kallastel ärevusse. Selleks oli ka põhjust: föderaalkantsler Willi Brandt tegi ootamatu, liitlastega eelnevalt kooskõlastamata visiidi Nõukogude Liitu NLKP Keskkomitee peasekretäri L. I. Brežnevi kutsel. See oli kantsleri esimene välisreis pärast 3. septembril k. a. toimunud neljapoolse kokkuleppe allakirjutamist Berliini küsimuses ja toimus sellest sündmusest ainult kaks nädalat hiljem. 12. septembril möödus aasta NSV Liidu ja Saksa Föderatiivse Vabariigi vahelise lepingu sõlmimisest, mis aga senini on ratifitseerimata.

Tulles tagasi neljapoolse kokkuleppe sõlmimise tähtsuse juurde, tuleb märkida, et 6. septembril algasid Berliinis läbirääkimised SDV Ministrite Nõukogu riigisekretäri M. Kohli ja SFV föderaalkantsleri kantselei riigisekretäri E. Bahri vahel. Arutati kokkuleppest tulenevaid kahe Saksa riigi vahelisi probleeme. 17. septembril avaldati Saksa Föderatiivse Vabariigi kaitseministri käskkiri: vastavalt meresõidu tavadele hakkavad edaspidi SFV sõjalaevad tervitama SDV sõjalaevu.

Eeltoodust näeme, et 3. septembri kokkulepe oli samm edasi Kesk-Euroopa probleemide lahendamisel ja normaalsemate suhete loomisel SDV ja SFV vahel. Lepingut lugedes pakuvad rahuldust sätted, millega Lääne-Berliini tunnustati iseseisva poliitilise üksusena, (olgugi et SFV-le jäävad teatud kohustused Lääne-Berliini esindamisel teistes riikides) ja garanteeritakse takistusteta transiitliiklus SDV territooriumil.

Neljapoolne kokkulepe aitab kaasa ka möödunud aastal sõlmitud NSVL ja SFV ning Poola Rahvavabariigi ja SFV vaheliste lepingute ratifitseerimisele.

W. Brandti ja L. I. Brežnevi avameelselt kulgenud kõneluste peateemaks olidki neljapoolne kokkulepe, 12. septembri leping, Euroopa julgeoleku ja koostöö nõupidamise ettevalmistamine ning SFV ja NSV Liidu suhete arendamine. Kohtumisi jätkavad välisministrid.

Kokku võttes võib öelda, et viimaste nädalate sündmused teenivad Euroopas rahuüritust.

Teistest äsjastest sündmustest tuleks esile tõsta Afganistani kuninga Muhammed Zahir Šahhi ja kuninganna Umeira visiiti Nõukogude Liitu, mis oli seotud NSVL ja Afganistani vahel 1926. ja 1931. aastal sõlmitud lepingute aastapäevaga; jätkuvat finantskriisi Läänes ja sellest tulenevaid tagajärgi (Jaapani jeenile pealesunnitud kõikuv kurss, kullapalavik Euroopa börsidel ja mõtlemispalavik Londonis 10 juhtiva riigi rahandustegelaste nõupidamisel); veresauna Attica sunnitöövanglas New Yorgi osariigis. Kõiki progressiivseid inimesi kurvastas silmapaistva rahuvõitleja, Lenini rahupreemia laureaadi John Bernali surm.

Nii nägime 1971. aasta 37. nädalat.

RSR-i 3. aasta senaator
M. REITEL

Mõtteid ja meeleolusid J. Liivi luuleõhtust

13. septembri õhtul tuli klubi rahvast täis. Kas neid ahvatles Juhan Liiv või hoopis Mikk Mikiver, Kaarel Kilvet, Tõnu Tamm ja Tõnu Mikiver?

Ei usu hästi, et keegi läks enesele Juhan Liivi avastama. Igaühel meist on juba koolipõlves oma Liiv. Kellel mureliku isamaalaulikuna, kellel nukra või ka helge looduslüürikuna. Eestlase temperamendile kaasakõlavaid toone leidub Liivis ju rohkesti. Kas ongi üliõpilast, kes ei teaks peast mõnd J. Liivi luuletust? Sellepärast ongi põhjust mõelda, et enamik kuulajaist ei läinud luuleõhtule autori enese pärast.

Ilmselt oli ka lavastaja seda arvestanud ja püüdnud anda rohkem. Oli tahtnud ehk mõtlema panna või teatavat meeleolu luua?

Viimane õnnestus küllalt hästi. Saalis kõlas pidevalt nukker toon. Nukrust sisaldas nii lavakujundus kui ka Kaarel Kilveti viisid. Nukraks tegi ka see, et mõtted jäid tulemata. Kui, siis ainult ehk mõtted sellest, kuidas oleks võinud paremini teha.

Kavalehel seisab ENSV Riiklik Noorsooteater. Noorsugu on aga venitatav mõiste. Kindlasti on 7.—8. klassi õpilastele, kes alles hakkavad Liivi avastama, see lavastus suureks toeks ja elamuseks.

Tudengid aga ootavad meie vaimuelu edasiviijatelt (milleks iga teater peaks kindlasti olema) omapoolset tõlgendust, täpsustatud suhtumist, värskeid mõtteid J. Liivist, nimelt lavalétoomist väärivaid mõtteid.

KARIN KALD

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Heidame põgusa pilgu meie maal fašistliku okupatsiooni ajal loodud inimelude hävituskombinaadi struktuurile, kus «tööjõu» puudust kodanlike natsionalistide arvel ette ei tulnud. Kahetsusega tuleb nentida, et selle «kombinaadi» tegevusest ei seisnud kõrval ka teatud osa Tartu Ülikooli kollektiivist.

Enamik sellest oli ise kasvanud ja teisi kasvatanud kodanliku natsionalismi vaimus. Aga see vaim eeldas eelkõige nõukogude korra ja nõukogude rahva põlgamist ning vihkamist, mis sai piiramatu tegevusvabaduse fašistlike okupantide jõudmisel Eesti territooriumile.

Pol-poli (poliitiline politsei; hiljem julgeolekupolitsei — jupo) koosseisus olid eestlased absoluutses enamuses. «Võmmide» ja elukutseliste nuhkide kõrval rakendus ENSV Oktoobrirevolutsiooni ja Sotsialistliku Ülesehitustöö Riiklikus Keskarhiivis.

Karistuste projekteerimise komisjonid, kes «projekteerisid» surma kümneid tuhandeid eestlasi, märkides «süüaluste» nimede taha kaks kurikuulsat tähte «ex», koosnesid eestlastest (sakslased vaid lahkelt kinnitasid neid «ekse»). Ka nendes komisjonides, eriti Tartus, tegutsesid «surmakutsaritena» üliõpilased.

Koonduslaagrite valvurid olid puha eestlased. Saksa fašistid ei võtnud meie maal vaevakski teotada end sellise ropu «ametiga». Ka koonduslaagrite tegelaste nimekirjadest võib leida üliõpilasi!

Vabatahtlikud mahalaskjad ja poojad olid samuti eestlased. Nende seas leiame ka Tartu Ülikooli

Eesti pastorid Saksa mundris

tegevusse sadakond üliõpilast, põhiliselt eliitkorporatsioonide «Virroonia», «Sakala», «Fraternitas Liviensis» jt. liikmed. Selle hävitusasutuse salajase agentuuri koosseisu kuulusid isegi mõned õppejõud (näit. prof. E. Kant, prof. E. Ein, dots. H. Kauri). Materjale nende «tegevuse» kohta leidub külluses Matemaatika-Loodusteaduskonna üliõpilase Karl Linnase, kellele «assisteerisid» mõned koonduslaagri valveohvitserid Arsti-, Kehakultuuri- ja Õigusteaduskonna üliõpilastest. Mõnedki neist ei pidanud paljuks pärast «tegevusrohket» ööd tankitõrjekraavi ääres ilmuda auditooriumi teiste, ausate üliõpilaste keskele loenguid kuulama! Õudne on seda isegi ette kujutada, aga ometi oli see nii.

Enamik meesüliõpilasi ja osa õppejõude kuulus vabatahtlikena nn. Omakaitsesse. Kuid astudes sellesse organisatsiooni, pidid nad alla kirjutama ka vandetõotuse tekstile, kus oli öeldud: «Tõotan pidulikult ja annan vande, et olen alati olnud bolševismi vastane ... Ei pärine täielikult ega ka osaliselt juudi rahvusest. Allun sõjaväelisele korrale ja distsipliinile. Olen valmis võitlema bolševismi vastu ja, kui vaja, andma praeguse korra eest oma elu» (sõrendused — A. M.).

Kommentaarid oleksid ehk üle-

Tartu Ülikool eesti rahva kannatuste aastail

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

arused, et mõista, missugusele kuradile selle vandetõotusega ulatati mitte ainult sõrm, vaid kogu enda olemus. Siiski tuleb nimetada, et ega ülikooli omakaitselased eriti püüdnudki oma elu kaalule panna «võitluses bolševismi vastu».

Selle eest SS «Eesti Leegioni» koosseisus maksis oma eluga «füüreri ja Suur-Saksamaa eest» küllaltki palju üliõpilasi.

Terve rida kurikuulsaid politseipataljone, kes julmalt tapsid ja põletasid teiste liiduvabariikide okupeeritud aladel, koosnes samuti eestlastest. Isegi mõned eesti vaimulikud kuulusid politseipataljonide koosseisu kaugeltki mitte «Meie isa» ettelugejatena, vaid kvalifitseeritud mõrtsukatena.

Vasakul asuva pildi allkirjas on märgitud «Eesti pastorid saksa mundris». Täpsem oleks: «Eesti pastorid saksa politseipataljoni «Ostland» mundris». Aga selle pataljoni arvel on kümnete tuhandete inimeste «toimetamine Ukraina lagendikelt otse paradiisiaedadesse»!

Nii seisavad pildil * vasakult paremale «vagad jumalasulased», ülikooli usuteaduskonna kasvandikud: Mihkel Ostrov-Laid (Viljandi Jaani koguduse omaaegne pastor), Valter Viks Rõugest, Aleksander Mäggis Väike-Maarjast ja Aleksander Jürgenson Suure-Jaanist — põrgus olgu pühitsetud nende nimed!

Kõigi niisuguste tegelaste julmus määris eestlase nime aurava verega.

Aga veel — okupantide kohaletulekuga sai väikekodanlikes ringkondades (ka ülikooli ringkondades) alguse pealekaebamiste orgia, mis paisus niisuguseks laviiniks, et okupandid ise olid sunnitud seda pidurdama.

Mis selles osas tegelikult toimus, seda iseloomustavad mõned laused nn. Eesti Omavalitsuse sisedirektori O. Angeluse 24. jaanuaril 1942. a. peetud raadiokõnest.

«Lugupeetud raadiokuulajad! Tõsist muret sünnitab minu ametkonnale Sisedirektooriumis praegu hulgaliselt esinev nähtus, mis heidab varju mitte enam üksikutele inimestele, vaid oma ulatuse tõttu juba tervele rahvale. Ma mõtlen nimelt üksteise peale kaebamist.

Niisugune üksteise peale kaebamine ei kuulu kahjuks enam kaugelt mitte meie avaliku elu pisiasjusse. Nad ei kuulu sinna sellepärast, et nende arv on nii suur, et see kipub enda alla võtma muu töö, eriti Sisedirektooriumi aladel ja et see arv kipub küündima ülearuseks ja rahvas näib olevat mitte midagi muud kui üks üksteise peale kaebajate inimeste kogu»* (sõrendus — A. M.).

Loomulikult ei kaevanud mitte rahvas, kui mõista rahva all sadu tuhandeid ausaid töötajaid, vaid kaebasid olukorda kasutanud ja sageli isiklikku kättemaksu taotlenud tegelased.

Kuid «lugupeetud raadiokuulajad» kas ei kuulanud raadiot või võtsid sellest kõnest veelgi rohkem hoogu. Kuu aega hiljem ilmus eestikeelsetes ajalehtedes** lühike artikkel juba SD nimel***, kus on sõna-sõnalt märgitud: «Vaatamata Eesti Omavalitsuse juhtkonna kõigile püüdlustele ja manitsustele uputatakse saksa ametkonnad ja eesti asutused ikkagi veel loendamatute valekaebustega ja laimukirjadega...

Kuna denutsiatsiooni vastu võitlemisel sõbralikest manitsustest ei piisa, võetakse tulevikus tarvitusele hirmutavad karistused» (sõrendused — A. M.).

Katsugu nüüd lugeja ette kujutada olukorda, mis valitses sel ajal Peipsi rannalt Läänemere kaldani. Nagu näeme, isegi kõikvõimsa gestaapo juhtidel, kes uhkustasid, et oma luurevõrgu kaudu on nad informeeritud kas või sellest, kus kohas, mis kell ja kelle kass oli jooksnud üle tänava, — isegi neil ütlesid närvid üles.

Aga mis pidi toimuma nende inimeste närvidega, kelle peale kaevati?

(Järgneb)

* «Postimees» 26. jaanuaril 1942.

* «Postimees» 25. jaanuaril 1942.
** «Postimees» 24. veebruaril 1942.
*** Sicherheitsdienst — julgeolekupolitsei.

Intervjuu RÜL-i presidendi Dušan Ulčákiga

(Algus meie ajalehe eelmises numbris)

7. Te nimetasite tegevusühtsust ja selle tugevdamise vajadust. Mis suhtes võiks RÜL-i 10. kongress selle idee edendamisel kaasa aidata?

Peaks märkima ,et 10. kongress peetakse RÜL-i 25. aastapäeval. Me ei tohiks ignoreerida fakti, et progressiivse rahvusvahelise üliõpilasliikumise raames on teatatud erinevusi lähenemises mõningatele probleemidele, mis puudutavad kaasaja imperialismivastase võitluse iseloomu ja taktikat. Isiklikult loodan, et eelolev 10. kongress töötab välja konkreetse imperialismivastase tegevuse programmi, mis väljendaks üliõpilaste ja nende organisatsioonide valdava enamiku soove ja kavatsusi. Pealegi, erinevused lähenemises ei peaks mingil moel segama tegevusühtsust. Meid ühendavad põhimõtted, nagu võitlus imperialismi vastu, võitlus rahu ja hariduse demokratiseerimise eest, on palju tugevamad kui meid lahutavad küsimused. Ma olen väga optimistlik ses suhtes, et me jääme selle vaimu tõelisteks kaitsjateks, mis on RÜL-is 25 aasta jooksul välja kujunenud.

8. Need, kes 1950. aastani RÜL-ist välja astusid, deklareerivad tavaliselt, et neil ei ole RÜL-iga kunagi põhimõttelisi lahkarvamusi olnud. Nad polnud rahul sellega, et RÜL olevat muutunud nn. partisaniorganisatsiooniks. Te peate seda õigeks?

Kui ma ei eksi, siis terminit «partisan» on kasutanud RÜL-i vastu mitte üksnes 1950. aastail, vaid ka üsna hiljuti. Seda kasutavad praegugi mõned reaktsionäärid rahvusvahelises üliõpilasliikumises, nagu Inglismaa, Walesi ja Põhja-Iirimaa Üliõpilaste Rahvusliku Ühenduse ja Soti Üliõpilaste Rahvusliku Ühenduse liidrid. Neil ja teistel reaktsioonilistel jõududel on tavaks suhtuda sellesse terminisse kui millessegi negatiivsesse. Meie nii ei arva. Vastupidi, see on joon, mille üle RÜL peaks uhke olema. Tegelikult on RÜL partisanlik olnud juba selle I kongressist alates. Partisanlikkuse all mõtleme me olemist imperialismi, kolonialismi, neokolonialismi ja fašistlike diktatuuride VASTU ning rahu, rahvusliku sõltumatuse, demokraatia, progressi, sotsiaalse õigluse ja üliõpilaste õiguste POOLT. Need, kes väidavad, et nad lahkusid RÜL-ist mitte põhimõtteliste lahkarvamuste pärast, vaid partisanlikkuse pärast, ei peta sellega kedagi, isegi mitte iseennast. Lõppude lõpuks, kas nad lahkusid RÜL-ist seetõttu, et RÜL on aktiivselt tegev võitluses imperialismi ja kolonialismi vastu ning rahvusliku sõltumatuse ja rahu eest? Kui see nii ei ole, siis mis oli Luure Keskvalitsuse poolt finantseeritud Rahvusvahelise Üliõpilaskonverentsi tegevuse mõte? Igal juhul näitab RÜL-i kasvamine 36 organisatsioonist 90 rahvusliku ühenduseni tänapäeval nn. partisanipoliitika heakskiitmist maailma progressiivse üliõpilasliikumise poolt ja meie võitluse ning tegevusjoone õigsust nende aastate jooksul.

9. Te märkisite RÜL-i poliitika ja võitlusjoone heakskiitmist rahvusvahelise üliõpilasliikumise poolt. Kas Te ei räägiks sellest lähemalt?

Kõigepealt iseloomustab seda RÜL-i liikmeskonna kasv. Sellest oli juttu. Ka rahvuslike ühenduste kongresside resolutsioonides rõhutatakse abi ja toetust RÜL-i poliitikale. Veel üks huvitav fakt on see, et paljud praegustest ja endistest maailma suurkujudest on RÜL-i poliitikat ja võitlust heaks kiitnud. Ma nimetaksin peaminister Fidel Castrot, endisi presidente Nasserit, Sukarnot ja Ben Bellat, kes kõik pidasid väärtuslikuks RÜL-i panust üldisesse imperialismivastasesse võitlusse.

10. Rääkisite RÜL-i liikmeskonna kasvust. Kas võiksite anda ettekujutuse selle kasvu kajastumisest RÜL-i tegevuses?

Aleksander Jankov, RÜL-i endine president Bulgaariast (praegu Sofia ülikooli professor), ütles mõne aasta eest, et RÜL-i 1947. a. kogu sissetulek läks esimese üliõpilasdelegatsiooni saatmiseks Kagu-Aasiasse. Sel aastal RÜL rohkem ei tegutsenud. Tänapäeval oleks selline olukord mõeldamatu. Liikmeskonna kasv tähendas eelkõige suurt tegevusvälja laienemist. Me saadame igal aastal delegatsioone kõigile kontinentidele maailmas. Me toetame seminare, mis pakuvad üliõpilastele nii üldist kui ka erialast huvi. Märgiksin mõnda neist: Dublini seminar haridusreformi küsimustes, Aafrika ülikoolide seminar Khartumis, aktiivi õppeseminar Tšiilis, maailma noorte ja üliõpilaste koosolek solidaarsuse nimel Vietnamiga, peeti Helgingis, seminar Poolas Lenini mõtetest hariduse küsimustes jne. RÜL on veel organiseerinud ülemaailmse ulatusega kampaaniaid fašistlike diktatuuride vastu (näiteks Kreekas), solidaarsuseavaldusi Lääne-Euroopa üliõpilastele, kes võitlevad monopolistiliku kapitalismi vastu. Avaldame solidaarsust Ladina-Ameerika ja Aafrika rahvastele ja üliõpilastele võitluses apartheidipoliitika ja rassilise diskrimineerimise vastu. Me oleme aastate jooksul korraldanud üliõpilaste kultuurifestivale, spordivõistlusi, konverentse. Meie stipendiumiga sai umbes 500 arengumaade üliõpilast hariduse.

11. Kas RÜL on 25 aasta jooksul organisatsiooniliselt muutunud?

1950. aastatest alates määras RÜL kindlaks sobivusnõuded liikmeks astuvatele organisatsioonidele. Ainult rahvuslikud üliõpilasühendused, kuhu on grupeerunud selle maa üliõpilaskonna valdav enamik, võivad saada RÜL-i liikmesorganisatsioonideks. Teine tähtis muutus puudutab hääletamisõigust. Ma arvan, et endisest loobumine oli tähtis abinõu RÜL-i demokraatliku iseloomu süvendamisel. I ja II kongressil oli üliõpilastel hääli vastavalt liikmete arvule. See tähendas, et üliõpilasorganisatsioon, kus oli üle 10 000 liikme, võis saada 10 või rohkem häält ja nii kujundada RÜL-i otsuseid. See süsteem kaotati ja nüüd on rahvuslikul ühendusel üks hääl, vaatamata liikmete arvule. Nii saavad kõik RÜL-i liikmed poliitika kujundamisest osa võtta.

12. Kas võiksite iseloomustada ja võrrelda mõningaid mineviku ja tänapäeva üliõpilasliikumise jooni?

Ma arvan, et neil on paljugi ühist. Ma räägin siin progressiivsetest, demokraatlikult meelestatud üliõpilastest. Nad on alati samastanud oma probleeme ühiskonna kui terviku omadega. Kuid ma märgiksin, et üliõpilasliikumine tervikuna on praegu küpsem, sest üldised arengusuunad kogu maailmas on andnud talle suuremaid teadmisi ja kogemusi. Teiseks põhiliseks jooneks on fakt, et tänapäeva üliõpilasliikumises on toimunud tugev nihe vasakule, mis ilmnes 1960. aastate keskel. On huvitav märkida, et see mõjutas kohe teatud sektsioone Lääne-Euroopa üliõpilasliikumises, mis varem olid parempoolsuse kantsiks. Tänapäeva liikumine on organisatsiooniliselt rohkem ühendatud. Minevikus seda polnud, sest objektiivne situatsioon ei esitanud sellist ühtsuse vajadust. Kuigi rahvuslike ühenduste olemasolu on tänapäeva üliõpilasliikumise jooni, peame siiski arvestama fakti, et poliitilise diferentseerumise protsess on haaranud paljusid rahvuslikke ühendusi. Seoses sellega muutub ka nende struktuur.

13. Paljudes maades peetakse üliõpilasliikumist heaks aluseks kaadri kasvatamisele. Selles suhtes on RÜL palju teinud, kas pole?

RÜL on omal viisil olnud kooliks paljudele, kes hiljem on asunud vastutavatele kohtadele oma maal. Meil on veel kontakte mõnedega nendest ja nad räägivad ikka veel igatsusega oma RÜL-i ja üliõpilasaastatest. Mohammed Khemisti oli 1950. aastail Alžeeria Moslemi Üliõpilaste Ühenduse peasekretär, temast sai hiljm sõltumatu Alžeeria esimene välisminister. Oli veel M. Žuravljova, RÜL-i viitsepresident mitmeil aastail. Ta on praegu NSVL keskhariduse ministri asetäitja. RÜL-i I kongressil valiti presidendiks Giovanni Berlinger, ta on ka hiljem pidevalt osa võtnud RÜL-i tööst.

14. Mida võiksite öelda RÜL-i puudustest nende 25 aasta jooksul?

Neid on kindlasti olnud. See on vältimatu, sest kes teeb tööd, teeb ka vigu. Enne viitasin kahele puudusele, mis me parandasime. RÜL-i ei saa ega ei tohigi pidada millekski isoleerituks. See on osa üldisest ja demokraatlikust progressiivsest rahvusvahelisest liikumisest, mille puudused peegelduvad ka RÜL-i tegevuses. Üks tõsisemaid takistusi oli ressursside nappus. Paljudel juhtudel tuli RÜL-il oma tegevust kontsentreerida kõige tähtsamale ja kiireloomulismale, kusjuures teised küsimused jäid tagaplaanile. Teiseks puuduseks, mida ei saa oma jõududega likvideerida, on fakt, et mõnedes maades ei ole RÜL vastuvõetav. RÜL on mustas nimekirjas sellistes maades, nagu USA, Guatemaala, Hispaania, Portugal, Kreeka, Lõuna-Aafrika jt. Need riigid ei keela mitte ainult meie esindajate sõitu nendesse maadesse, vaid keelavad isegi meie trükised. Nii ei saa me sisse seada regulaarset kontakti nende maade üliõpilastega. On veel teisigi puudusi, mida eelolev kongress kindlasti arutab.

15. Mis on Teie arvates kõige tähtsamad järeldused, mis tulenevad RÜL-i 25-aastasest võitlusest?

Tähtsaim on minu arvates vajadus säilitada ja tugevdada üliõpilaste progressiivse liikumise ühtsust. See ühtsus viis minevikus RÜK-i kokkuvarisemisele. Sel oli suure tähtsusega võit maailma rahvastele ja üliõpilastele. Minu arvates on meie kohus tänapäeval seda ühtsust veelgi tugevdada ja säilitada.

Ajakirjast «World Student News» tõlkinud K. Kaer ja K. Tigane

Aspirantuuri olukorrast

Aspirantuurist on viimasel ajal palju räägitud, kahjuks küll halvas mõttes. Pahameeleks on ka põhjust — TRÜ aspirantuuri edukuse näitajad on tõesti madalad, kaugelt alla üleliidulise keskmise. Näiteks kui 1967. a. esitas väitekirja kaitsmiseks või kaitses 50% lõpetajatest ja 1969. a. 49%, siis 1970. a. sai oma töö tähtajaks valmis vaid 34%. Järelikult võlglaste arv kasvab aasta-aastalt. Viimase kümne aasta lõpetajatest on tänase päevani võlglasteks jäänud 150. Nendest suur osa töötab ülikoolis õppejõududena.

Ülikooli Nõukogu käesoleva aasta 5. veebruari otsus kohustab kateedrijuhatajaid, dekaane ja aspirantuuriosakonna juhatajat järjekindlalt tegelema võlglastega, analüüsima väitekirjade valmimist ning arutama nende tööd teaduskonna nõukogus. Siiani ei ole teaduskonnad ja kateedrid selles osas midagi eriti märkimisväärset suutnud ära teha.

Veel andmeid viimase 10 aasta kohta. Aspirantuuri on selle aja jooksul lõpetanud 367 aspiranti (269 statsionaarset ja 98 mittestatsionaarset). Neist on tänaseks oma väitekirja kaitsnud 194 (157 stats., 37 mittestats.).

1970. a. I poolaastal kaitses kandidaadiväitekirja 20 ülikooli aspiranti, õppejõudu ja teaduslikku töötajat ning 8 TRÜ aspiranti, kes töötavad väljaspool ülikooli — niisiis kokku 28. Nii suurt kaitsmiste arvu poolaasta jooksul ei ole veel olnud. Väitekirjade kaitsmise elavnemine viimasel ajal lubab uskuda teaduskondade ja kateedrite kasvavasse nõudlikkusesse.

Igal aastal (välja arvatud 1970. a.) on ülikooli Nõukogus analüüsitud aspirantuuri tööd. Alati on Nõukogu paremate tulemuste nimel vastu võtnud otsuseid. Ikka on püsima jäänud nõue — **kateedrid ja teaduslik juhendaja peavad suurendama nõudlikkust aspirandi vastu ja likvideerima ebaobjektiivsuse atesteerimisel.** Selle nõude mittetäitmisest saavadki puudujäägid alguse. Suur osa kateedreid ja aspirante tunneb end väitekirjade tähtajalise kaitsmise suhtes optimistlikult. See ilmneb nii atesteerimise materjalides kui ka suusõnalistes vestlustes. Tegelik olukord selgub tihti alles lõpetamise eelõhtul — tuleb ilmsiks suur mahajäämus. Aga see pidi märgatav olema juba varem!

Selle aasta atesteerimine ja viimase aasta aspirantide aruannete ärakuulamine on juba toimunud. Käesoleval aastal lõpetab 45 aspiranti — 39 statsionaarset ja 6 mittestatsionaarset. 13 aspiranti lõpetas I poolaastal, neist kaitsmisega 3 (1 stats., 2 mittestats.) ning väitekirja kaitsmiseks esitamisega 6. 4 aspiranti ei jõudnud tähtajaks oma asju korda. Suurem osa viimase aasta aspirantidest lõpetab sügissemestril. Loota on, et tähtajaks suudavad oma tööd kaitsta vaid viis aspiranti — Laur Karu ja Heidi Maaroos Arstiteaduskonnast, Jaak Kaarma Õigusteaduskonnast, Jaak Maaroos Kehakultuuriteaduskonnast, Mati Abel Matemaatikateaduskonnast. Kaitsmiseks esitamise tähtajaks loodavad väitekirja valmis saada 14 aspiranti. See tähendab, et 45-st lõpetajast ehk 30 tulevad nõutud aja sees oma eksamite ja väitekirjaga toime. Lisan, et see on nii juhul, kui atesteerimisel antud lubadused tõepoolest täidetakse ja kateedrid omapoolset kontrolli hetkekski ei unusta.

Nii et peame veel kord rõhutama: **möödapääsmatult vajalik on kateedrite kontroll individuaalplaanide täitmise üle, kusjuures atesteerimised peavad olema objektiivsemad!**

Paljudel II aasta statsionaarsetel ja III aasta mittestatsionaarsetel aspirantidel on veel sooritamata osa kandidaadieksameid. Võlgu on 18 teise aasta mittestatsionaarset ja 6 kolmanda aasta mittestatsionaarset aspiranti. Millal siis väitekirja kirjutatakse? Ainult üksikutel juhtudel on aspirant aspirantuuri algusest peale intensiivselt tegutsenud uurimistöö kallal (peamiselt eksperimentaalset laadi töö), mille tõttu eksamite sooritamine on jäänud tagaplaanile. Enamiku mahajäämajate takerdumise põhjuseks on oma aja ebaõige planeerimine. Liiga palju aega kulutatakse eksamitele. Siinkohal on vaja toonitada seisukohta: **kandidaadieksamid on vaja sooritada enne aspirantuuri astumist.**

Aspirantuuri edukus sõltub eelkõige aspirandist endast, tema töökusest, andekusest, ettevalmistusest aspirantuuri astumiseks. Kuid kas me alati komplekteerimine aspirantuuri kohti kõike eespool öeldut silmas pidades. Ilmselt mitte. Seda tõendavad ju toodud arvud. Aspirantuuri võtmisel tuleb silmas pidada, kas on sooritatud kõik kandidaadieksamid, kas on teaduslikke töid, kuidas on osa võetud ÜTÜ tööst, milline on kandidaadi tegelik poliitiline teadlikkus. Sellest kõigest ülevaate saamiseks on aga vaja kateedrite ja teaduslike juhendajate tihedat kontakti kandidaatidega, nende abi aspirantuuriks ettevalmistumisel.

Kui seda pole, siis jääme ka edaspidi hätta planeeritud kohtade täitmisega, otsime kandidaate veel üsna aasta lõpus, andmata aega isegi sisseastumiseksamite korralikuks sooritamiseks. Niisugune olukord on meil peaaegu igal aastal esinenud ja see on oma jäljed jätnud ka aspirantuuri edukusele.

Ega selgi aastal olukord suurt parem ole. Plaanis on vastu võtta 32 statsionaarset ja 19 mittestatsionaarset aspiranti, kokku 51. Dokumendid on laekunud 47 kandidaadilt. Kandidaadid puuduvad niisugustel aladel nagu elektrokeemia, filosoofia, hügieen, kirurgia. See on küllaltki suur täitmata kohtade arv, mis järjekordselt vihjab puudustele aspirantuuri planeerimisel ja kandidaatide reservi kindlustamisel.

Viimasel ajal tundubki, et väga paljudes instantsides kiputakse küll palju rääkima aspirantuurist, ilma et mingeid omapoolseid tegusid järgneks, mistõttu asi läheb ikka endist viisi edasi.

Praegu on aeg mõelda ka juba 1973. a. kandidaatidele, sest plaani kooostamine nimetatud aastaks toimub järgmise aasta alguses. Aspirantuuri planeerimine ilma kandidaatideta ei ole millegagi põhjendatud.

S. LAAR

Sellel õppeaastal esimene

16. septembril toimus TRÜ Arstiteaduskonna sisehaiguste ringil selle õppeaasta esimene töökoosolek. Toome sisekliiniku auditooriumi olid kogunenud kateedri õppejõud ning teraapiaprobleemidest huvitatud üliõpilased. Tore oli näha küllaltki kenakest hulka nooremaid üliõpilasi, kes ka edaspidi lubasid ringi tööst agaralt osa võtta. Uute ning endiste ringiliikmete poole pöördus avasõnaga professor meditsiinidoktor K. Kõrge, soovides kõigile teaduse radadel tugevat tahet ning eelkõige head pealehakkamist. Tegevusalasid on rohkesti — tudengid võivad kvalifitseeritud õppejõudude juhendamisel lahata mitmeid kardioloogia, gastroenteroloogia, allergoloogia jt. probleeme. Varem on ringi liikmed esinenud nii ülikooli konverentsidel kui ka väljaspool sisukate ettekannetega. Ringi raames tehtud töö eest on saadud konkurssidel kaalukaid auhindu. Professor Kõrge arvas, et nii on ka edaspidi.

Refereeriv ettekanne oli südame infarkti ravist akuutses staadiumis. Ja nagu igal teiselgi ringi koosolekul demonstreeriti seegi kord huvitava patoloogilise leiuga haigeid.

ACTA DIURNA

Tartus ja Käärikul toimus TRÜ tööstuspsühholoogia laboratooriumi korraldusel reageerimiskiiruse eksperimentaalse uurimise probleemidele pühendatud III üleliiduline sümpoosium. Sümpoosiumi tööst võttis osa üle 40 psühholoogi (neist 30 väljastpoolt meie vabariiki), kes esitasid kokku 38 ettekannet. Esimesel päeval esines prof. K. Ramul teemal «Lühike ajalooline ülevaade reaktsiooniaja mõõtmiseks kasutatud tehnilistest vahenditest».

* * *

29. aug.—4. sept. korraldati Bukarestis IV teaduse loogika, metodoloogia ja filosoofia rahvusvaheline konverents. Töö konverentsil toimus 12 sektsioonis. 7. sektsiooni tööst, kus olid arutusel füüsika metodoloogia ja filosoofia, võttis osa ka Füüsika-Keemiateaduskonna teoreetilise füüsika kateedri juhataja prof. P. Kard. Tema ettekande teemaks oli «Determinismi probleem kvantmehhaanikas».

* * *

Alates 1. septembrist töötab EKP TRÜ komitee parteitöö organisaatorina meie ülikooli bioloogiaosakonna lõpetanu Eha-Mai Jõgi. 16. septembrist asus komitee tehnilise sekretärina tööle Aili London, kes seni töötas TRÜ aspirantuuriosakonna inspektorina.

Suvetööd

(Algus lk. 1)

mehed, kes olid tublid eesotsas brigadir Gunnar Krupskiga, TRÜ ehitusmaterjalide laod, kus töötasid Majandusteaduskonna tüdrukud (nendega oldi ka rahul); Tabivere saeveski, sideliinide ehitus, kus Füüsika-Keemiateaduskonna poisid rassisid.

Arstiteaduskonna raviosakonna üliõpilased töötasid Maarjamõisa haiglas sanitaridena, aidates likvideerida siin valitsenud tööjõupuudust kaadritööliste puhkuse ajal. 9 tüdrukut aitasid lõpule viia uue haigla koristustöid.

Kahjuks esines ka lohakat suhtumist töösse. Mitte alati ei lahenenud asi ilma staabi vahelesegamiseta. Näitena võiks tuua Raudbetoontoodete tehases tööl olnud Majandusteaduskonna noormehi, kes sattusid töödejuhatajaga vastuollu. Roland Lepp ja Võteli Maran lahkusid omavoliliselt ühiselamu ehituselt. Rida üliõpilasi ei ilmunudki suvetöödele. Nende käitumisele reageerib vastavalt ülikooli komsomolikomitee.

Suvetööde staap tegi omalt poolt kõik, et meie üliõpilased suvega rahule võiksid jääda. Organiseerisime kahel korral nädalalõpu puhkelaagrid Peipsi ääres ja Viljandis. Ei puudunud ka embleemid ja rätikud, kuid neid oli kahjuks vähe.

Lõpetuseks tahaksin soovida kõigile tublidele suvetöölistele häid kordaminekuid ka õpingutes ja ühiskondlikus tegevuses.

MATI SALUNDI,
suvetööd—71 komandör

Valiti ka ringi uus juhatus, kes peab selle õppeaasta jooksul ringi töö eest hea seisma. Iga kursus on esindatud ühe üliõpilasega. Et aga kolmas kursus oli kolhoosis sügistöödel, siis nende esindaja puudus. Loodame, et ka nimetatud kursusel leidub teraapiahuvilisi ning et nad õppetööle asudes meiega ühinevad. Ja egas meil ainult teadusega tegelda. Juba oktoobri algul toimub ringi liikmete ja kateedri õppejõudude traditsiooniline matk sügisesse loodusse. Novembris tähistame ringi aastapäeva. Seega tegevust jätkub.

Kes leiab endas energiat tööks ja ringi üritustele kaasaelamiseks, tulgu kolmapäeval, 6. oktoobril kell 18 Toomele sisekliiniku auditooriumi.

RAIVO UIBO,
ringivanem

Veel kord klubi plaanidest

Möödunud teisipäeva õhtul arutasid ülikooli isetegevuskollektiivide juhid ja esindajad klubis alanud õppeaasta tegemisi. Kahju ainult, et klubi nõukogu ise oli esindatud vaid oma esimehe M. Liiviga. Nii kujunes kohaletulnud aktivistidest uus nõukogu, kes jõudumööda püüdis lahendada tähtsamaid probleeme.

Kõik kollektiivid saavad täie pingega tööle hakata alles nüüd, mil nooremad kursused kolhoosist tagasi on.

Jätkub veel uute liikmete vastuvõtt rahvakunstiansamblisse. Eriti oodatud on noormehed. Tööle hakatakse sel aastal suuremas koosseisus, kui kunagi on olnud: kolm rühma tantsijaid, peale selle veel orkester ja lauljad.

Seoses rahvakunstiansambliga oli kõne all kõigi suurte kollektiivide ühine mure — tööd tehakse palju, kuid tulemusi saab harva näidata, sest klubi lava on liiga väike. Vaja oleks organiseerida mitme kollektiivi ühine kontsert «Vanemuise» väikeses majas.

Ka puhkpilliorkestril (kes samuti värbab uusi liikmeid) on kavas koostada oma kontserdiprogramm.

Hästi läheb kammerkooril. Proovidega alustati juba 1. septembril, publiku ette kavatsetakse astuda detsembris. Sel ajal on esinemine kavas ka naiskooril, koos meeskooriga antakse siis nn. semestrikontsert. Naiskooril on plaanis pikem kontsertreis mööda Nõukogude Liitu ja võimaluse korral isegi välismaale.

«Kuup ja Kera» ning «Amores» on ametis uute programmide koostamisega, publiku ette jõutakse hiljemalt üliõpilaspäevadeks. Viimastega seoses oli kõigil kollektiividel soov varakult teada saada, kui palju neil esineda tuleb. Praegu ei suutnud sellele küsimusele keegi vastata. Teadma aga peab, et ei tuleks ülepeakaela tormamist.

Klubi populaarsus üliõpilaste hulgas oleneb paljuski orkestrist. Senine orkester oli hädas vanade pillidega, nüüd on see mure murtud. Tulevikus lubati repertuaari võtta rohkem pop-lugusid, et publiku maitsele vastu tulla.

Suuri lootusi pannakse uuele biitansamblile. Kui kõik hästi läheb, tullakse üliõpilaspäevadeks täiskavaga kuulajate ette.

Lõpuks tahaks kutsuda igaüht, kel isetegevuse alal midagi huvitavat meeles mõlgub, tulla oma mõtteid julgelt avaldama.

Paar sõna veel piletihinnast. Palju nurinat tekitas möödunud nädalal 50-kopikaline pilet tavalisele tantsuõhtule. Kehtima jääb siiski endine süsteem: tantsuõhtu 30 kopikat, esinejatega õhtu 50. Endiseit on avatud einelaud, kas siis «Mefisto» või «Kelluke», see on juba külastajate teha.

Kõne all oli ka sissepääsu piiramine, sellest otsustati siiski loobuda. Küll aga on kavas kontrollida üliõpilaspileteid.

Sel laupäeval ja pühapäeval algusega kl. 20 on taas puhkeõhtud. Kas ainult tants või ka mõni programm — jälgige reklaami!

L. LOGOS

Küll sind elu karastab!

JAAN: Terekest kah! Kuidas oled ennast sisse seadnud?

JÜRI: Ma ei ütleks, et hästi.

JAAN: Mis sa virised? Mitmed rebased on partisanid, Sina elad nagu kuninga kass! Enesel katus pea kohal ja ikka pole inimene rahul.

JÜRI: Ma ei ütleks muidu midagi, aga pole lihtsalt harjunud ühiselamu õhkkonnaga. Heal juhul saab magama kella ühe ajal, tõusta tuleb seitsmest. Kuid ikka juhtub, et mõni tahab öösel pidu pidada, teine õppida. Eks ole siis ka mina öösel üleval. Päeval pea uimane, käi nagu eksinu ringi.

JAAN: Harjud kõigega, Aafrikas tegi üks inglanna ahvidega katseid. Alguses ei saanud ahvid samuti magada, kui too noorik lärmiaparaadi tööle pani, kuid lõpuks harjusid sellega. Finaali aimad ehk juba ise: kui katsed olid lõppenud ja daam minema sõitis, ei saanud pärdikud jälle silma kinni, sest olid lärmiga niivõrd harjunud. Nüüd tegid nad ühele endi hulgast kohustuseks igal öösel üleval olla ja lärmikasti asendada... Nii et pea püsti, küll sind elu karastab!

JÜRI: Loodan ise sedasama.

MATI SOONIK

Kui arvukas on inimkond?

See on keerukas küsimus, millele täpset vastust on peaaegu võimatu anda, sest vaid 1/3 maakera elanikkonna kohta on olemas enam-vähem teaduslikult rahuldav statistika. Kõige tõesema ja autoriteetsema vastuse sellele küsimusele annab äsja trükist ilmunud ligi 700 lk. paksune «ÜRO DEMOGRAAFILINE AASTARAAMAT», millest pärinevad ka järgmised andmed.

Inimkonna suurus oli:
1830. a. — 1 miljard
1930. a. — 2 miljardit
1962. a. — 3 miljardit
1969. a. — 3,55 miljardit
ja on
2000. a. — 6,49 miljardit.

Viimase arvu juures on loomulikult tegemist prognoosiga, mis on niisama usaldusväärne kui ilmaennustused, sest kõiki maakera elanikkonna arvu määravaid tegureid on lihtsalt võimatu arvesse võtta. 2006. aastal elavat maakeral rohkem inimesi, kui on surnud kogu inimkonna eelneva ajaloo (alates Aadam Neandertallasest) vältel.

Elanikkonna keskmine juurdekasv maakera kohta oli 1967.—1969. a. 1,9%. Kõige kõrgem juurdekasv esines Pakistanis, Jordaanias ja Tansaanias. Jordaanias tuli iga naise kohta keskmiselt 5 last Euroopa riikide 2 vastu. Kaasaja naise keskmist füsioloogilist potentsiaali hinnatakse 12 lapsele.

Peaaegu kõikides maades ületab naiste arv meeste oma, seda ka nendes riikides, mis ei võtnud tegelikult osa II maailmasõjast. USA-s on naisi 2,7 miljonit rohkem kui mehi, Saksa Föderatiivses Vabariigis 3 miljonit, Inglismaal — ligi 2 miljonit, Jaapanis 1,6 miljonit. Euroopa naised eelistavad emaks saada 20—24 aasta vanuses, Jaapanis ja Šveitsis aga 25—29-aastasena.

Kõige suuremad linnad (ilma eeslinnadeta) olid Tokio (9 miljonit), New-York (8 miljonit), London (7,8) ja Moskva (6,9).

Nõukogude Liidu elanikkond moodustas kogu maailma elanikkonnast 6,7 protsenti, Eesti NSV elanikkond aga 0,37 promilli. Tartu linna elanikkonna ja TRÜ kollektiivi erikaalu võib iga asjahuviline ise välja arvutada, kui vaid oskab opereerida küllalt paljude kohtadega pärast koma.

Juubeliturniir võrkpallis

45 aastat tagasi, 16. oktoobril 1926. a., algasid Tartu Ülikooli esimesed esivõistlused võrkpallis.

Tänavused teaduskondadevahelised võistlused algavad samuti 16. oktoobril. Mängus on meistri nimetus, meistrimärk ja rändauhind.

Eelregistreerimine toimub spordiklubis kuni 1. oktoobrini. Teisipäeval, 5. oktoobril kell 17 on spordimängude kateedris võistkondade loosimine spordinõukogude esimeeste või võistkonnakaptenite juuresolekul.

Võistluste juhendid on välja saadetud teaduskondade spordinõukogudele.

Ühtsete spordisärkide muretsemiseks teaduskonna võistkonnale tuleb pöörduda spordiklubisse kuni 1. oktoobrini.

Teaduskondade kehakultuurikollektiividele on varutud treeningtunde Tartu koolide võimlates. Selles osas astuda kontakti spordinõukogude esimeestega.

TRÜ Spordiklubi

23. augusti hommikul alustas Tartu üliõpilaste looduskaitseringi rahvas oma traditsioonilist looduskaitse instruktorite õppereisi. Seekord viis teekond õige kaugele — 10 päeva jooksul tehti tutvust salapäraste Krimmi jailadega, peatuti mustmullasteppides ja loomulikult ei jäetud proovimata ka Musta mere mõnusid.

Kolmanda matkapäeva õhtuks jõudsime Askania Novale — vanimale looduskaitsealale NSV Liidus.

Askania Nova kujunemine sai alguse juba 1875. a. Kohalik mõisnik koondas siia steppide ja savannide loomi, korraldas ekspeditsioone tulevasele steppide kaitsealale. See oli tol ajal maailmas ainulaadne nähtus.

Elamuslik õppereis lõunasse

Alates 1894. a. kujunes Askania Nova suureks teaduslikuks erainstituudiks-kaitsealaks. Jätkus steppide uurimine. Paralleelselt tutvuti lähema ümbruse arenguloogа. Erilist tähelepanu väärivad sküütide mälestusmärgid kurgaanidel — nn. sfinksid, mille vanust hinnatakse 2000 aastale. Askania Novale rajati 1928. a. muuseum. Praegu asub seal steppide piirkonna loomakasvatuse uurimise instituudi õppemuuseum, mille lähedusse on toodud sfinkse ümbruskonna steppidest. Umbes 200 ha ulatuses on säilinud ka looduslikke kuivsteppe.

Külastanud dendroparki ja kuivsteppe, jätkasime teekonda Krimmi suunas.

Esimese öö veetsime Krimmi poolsaarel Saligeri jõe kaldal.

Põhja-Krimmi tasandikulisi alasid katab kuivstepp, mis kohati läheb üle poolkõrbeks. Tänu niisutussüsteemide rajamisele laiuvad siin rohelusse uppuvad viljapuuaiad ja viinamarjaistandused.

Simferoopolist kulges teekond kagusse. Peagi jõudsime kuurordilinna Aluštasse Musta mere kaldal.

Edasi liikusime oma reisi teise sihtpunkti — Nikitski Riiklikku Botaanikaaeda — ühte kaunimasse ja liigirikkamasse NSV Liidus. Nikitski botaanikaaed rajati 1812. a. Siit on viidud taimi kõikidesse meie maa botaanikaaedadesse. Aia pindala ulatub 270 ha-ni, esindatud on umbes 10 000 erinevat taimeliiki kogu maailmast.

Külastasime ka üht kaunimat Krimmi kuurorti Livaadiat, millele pandi alus juba 1834. a. Praegune loss on ehitatud 1911. a. Ümber lossi on rajatud 46 ha suurune park, milles jalutusteid on üle 20 km. Alla mere äärde viib küpressidega ääristatud tee.

Jaltast suundusime Krimmi looduskaitsealale, mis on kujunenud tähtsaks mäestikuloomade kaitsealaks NSV Liidus.

Kui kord juba Krimmis ollakse, ei tohi külastamata jätta ka Bahtšissaraid, mille lähikonnas paiknes 14.—16. sajandil tatari khaaniriigi keskus. Külastasime ka koobaslinna 558 m sügavuse oru nõlvadel.

16. saj. algul viidi keskus praeguse Bahtšissarai kohale, kuhu 1503. a. ehitati kaunis khaaniloss. Praegu on seal muuseum. Nägime kuulsat pisarate purskkaevu ja külastasime endist haaremit, mis on praegu muuseumiks kujundatud.

Tagasiteel peatusime veel Simferoopolis. Viimase suurema peatuse tegime Kiievis, kus käisime igavese kuulsuse pargis, koobaskloostris ja B. Hmelnitski mälestussamba juures. Külastasime ka T. Ševtšenko nimelist Kiievi Riiklikku Ülikooli.

Tartusse jõudsime tagasi alles 1. septembril.

T. SAARIST

T. Saaristi fotod.

● Küpressisalu.

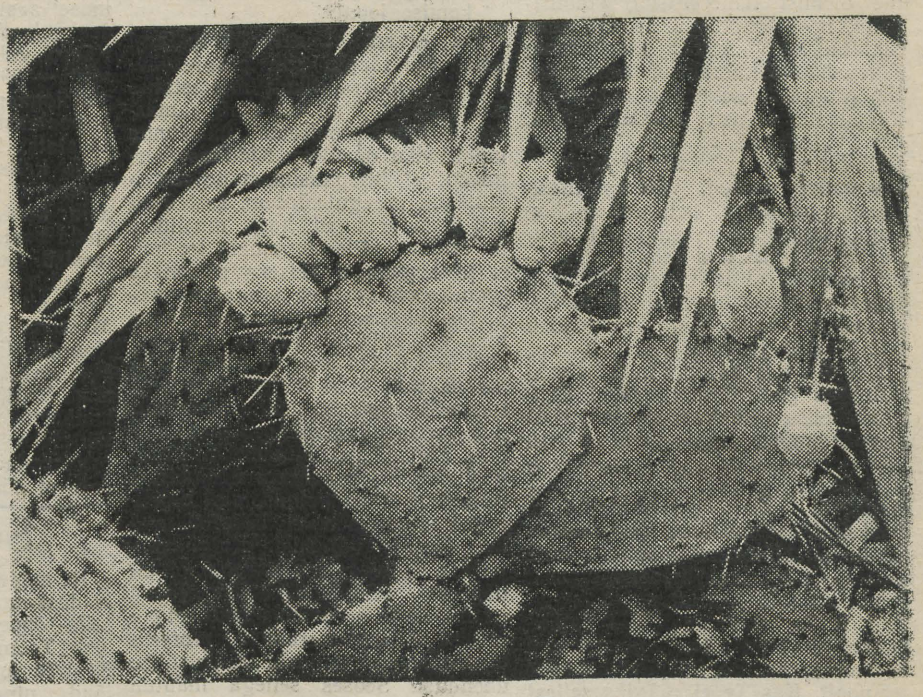

● Lehtkaktus.

Paneme jalgpalli veerema!

Teisipäeval, 28. septembril kell 18 on spordiklubis teaduskondadevaheliste jalgpallivõistluste loosimine ja mängude kalendri koostamine.

Tabelitesse kantakse ainult need meeskonnad, kelle esindajad viibivad loosimisel ja esitavad nõuetekohase registreerimislehe.

Võistluste juhendid on saadetud teaduskondade spordinõukogude esimeestele. TRÜ Spordiklubi

Jooksukross!

27.—28. sept. toimub Tähtvere pargis
TRÜ JOOKSUKROSS
Distantsid:
naistele 500 m
meestele 1000 m ja 1500 m.
Start avatud kl. 16—18.
Täiendav jooksukross on 30. sept. kl. 11. TRÜ Spordiklubi

NB!

Lastevanemad!

Endiselt ootab uusi liikmeid TRÜ klubi lastetuba. Registreerime 29. septembrini iga päev kella 10—12. Teateid saab telefonil 55-79.

Pühapäeval, 26. sept. kell 17 alustavad tegevust järgmised lasteringid: 1) laulu-mängu-tantsuring, 2) karaktertantsuring, 3) rahvatantsuring, 4) peotantsuring, 5) kunstiring, 6) näitering.

R S R

Esmaspäeval, 27. sept. kell 18 keemiahoone ringauditooriumis:

Quo vadis, Pakistan?

Kinoklubis

TRÜ kinoklubi teatab, et reedel, 24. septembril kell 18 toimub Vanemuise tän. suures auditooriumis välismaa multifilmide õhtu. Kavas on Jugoslaavia, Rumeenia, Ungari, USA jt. filmid.

Sissepääs 30 kopikat.

Tulge vaatama!

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 5741. MB 08690.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Nr. 26 Reedel, 1. okt. 1971. a. XXII aastakäik

Tervitame alma mater'i pedagoogilist kollektiivi ja kõiki Tartu Riiklikust Ülikoolist sirgunuid koolmeistreid õpetajate päeva puhul!

ELKNÜ TRÜ komitee

Prof. P. Ariste Szegedi Ülikooli audoktoriks

Soome-ugri keelte kateedrisse tuli Szegedi ülikooli rektori Marta Ferenci allkirjaga telegramm, milles teatatakse, et Szegedi ülikooli 50 aasta juubeli puhul on TRÜ soome-ugri keelte kateedri juhataja prof. P. Ariste valitud selle ülikooli audoktoriks. 9. oktoobriks paluti prof. Aristet diplomi pidulikule üleandmisele.

Ungari TA auliige on prof. P. Ariste 1969. a. alates.

EKP Keskkomitee I sekretär J. Käbin ülikooli uusehitustel

22. septembril külastas läbisõidul uue ühiselamuga ja Maarjamõisas äsja käiku läinud haavakliiniku uue palatikorpusega. J. Käbin, kes tutvus meie ülikooli

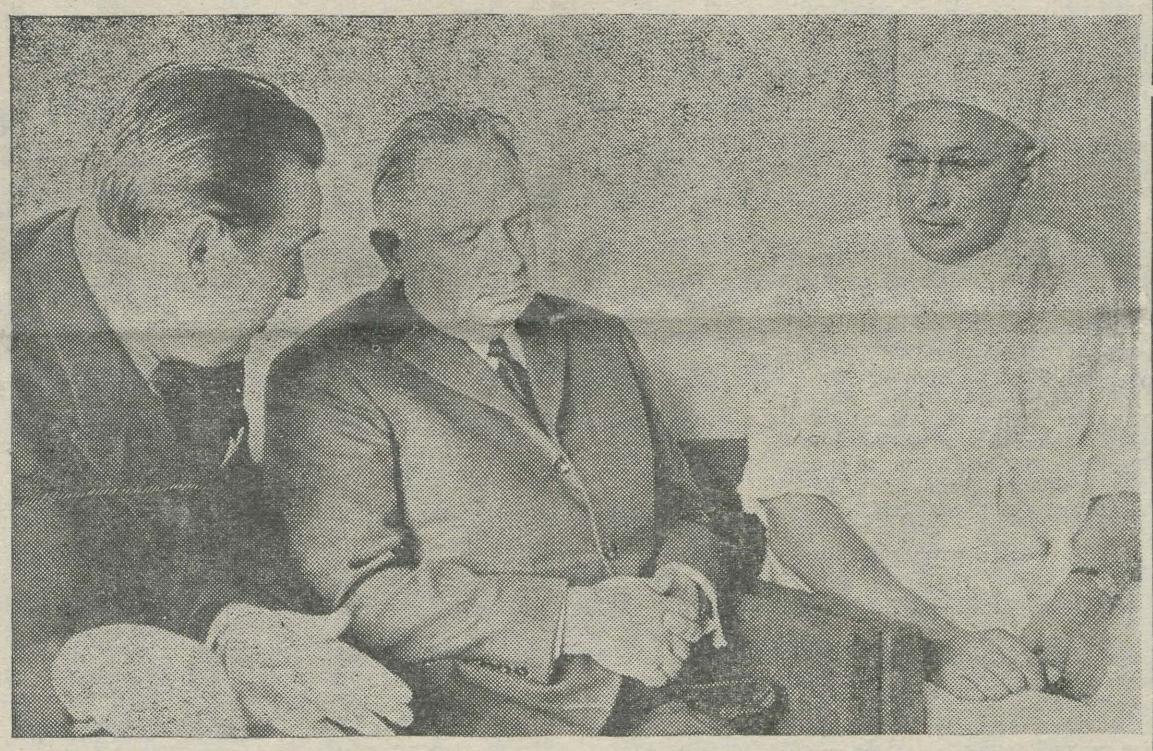

H. Karro fotod.

8. oktoobril k. a.

8. oktoobril algab aulas ülikooli komsomoliorganisatsiooni XIX konverents. Aega on jäänud täpselt nädal ja meil tuleb teha palju tööd, et kõik kavandatu hästi välja tuleks. Tänaseks on lõppenud aruandekoosolekud ja -konverentsid osakondades ja teaduskondades, võetud kokku aasta jooksul tehtud töö. Kindlasti kerkis esile mitmeid probleeme, mis vajaksid konverentsil läbiarutamist ja mida on võimalik lahendada ühiste jõududega.

Tähelepanuks delegaatidele!

Konverents algab 8. oktoobril kell 9.30 delegaatide registreerimisega, kell 10 algab töö. Kõigil delegaatidel on viimane aeg komsomolikomitee arvestussektorist välja võtta ja täita ankeedid. Osavõtt konverentsi tööst on kõigile delegaatidele kohustuslik.

Komitee liikmed!

Teisipäeval, 5. oktoobril kell 18 on peahoone auditooriumis 228 komitee pleenum. Arutame läbi organisatsiooni töö, kaadriküsimused, kuulame informatsiooni ELKNÜ KK viimaselt pleenumilt.

Teaduskondade ja osakondade sekretärid!

Kolmapäeval, 6. oktoobril kell 18 on komitees kokkusaamine. Peame viimast korda nõu, kuidas konverents kõige paremini teoks saaks.

ELKNÜ TRÜ Komitee sekretariaat

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XIX konverents

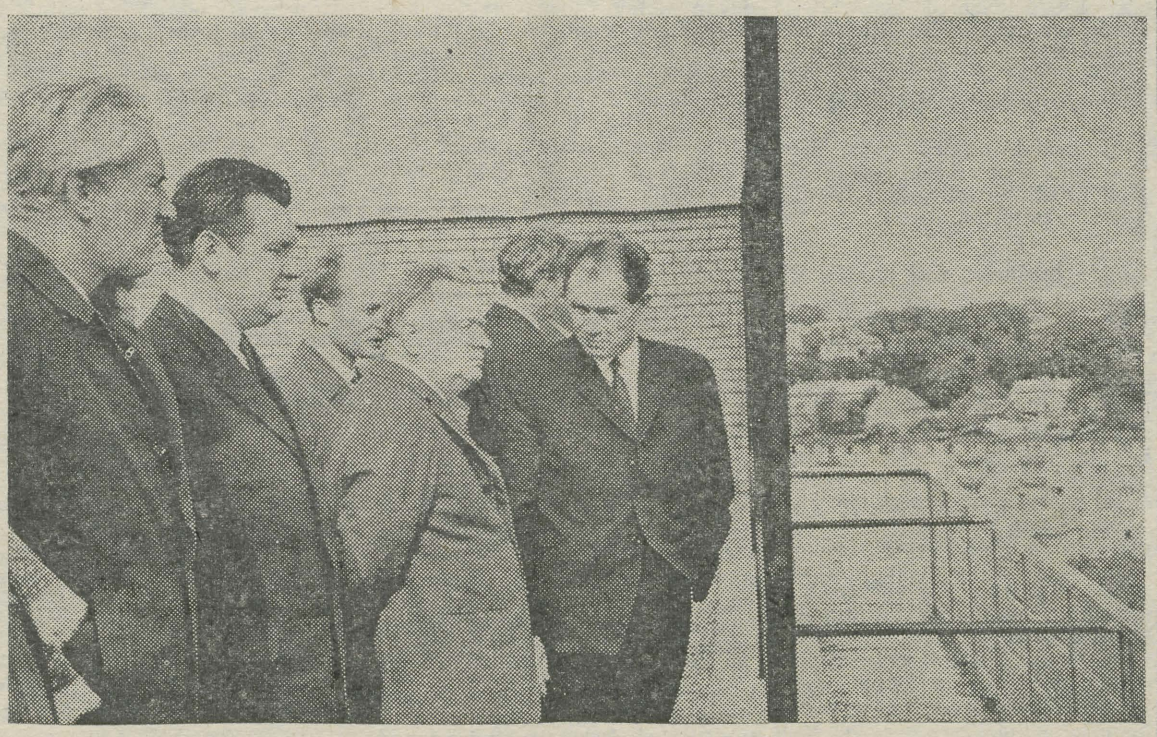

komsomolistatistikat • komsomolistatistikat

ÜLKNÜ liikmete arv ENSV-s —	116 300
Tartu Riiklikus Ülikoolis	3765
Komnoorte arv teaduskonniti:	
Arstiteaduskond	999
Ajaloo-Keeleteaduskond	721
Majandusteaduskond	372
Füüsika-Keemiateaduskond	361
Matemaatikateaduskond	310
Bioloogia-Geograafiateaduskond	283
Õigusteaduskond	178
Kehakultuuriteaduskond	126

ACTA DIURNA

24. septembril 1971. a. toimus TRÜ Nõukogu koosolek. Päevakorras oli kateedrite juhatajate ja professorite kohalevalimine konkursi korras. Eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri juhataja professori kohale valiti filoloogiadoktor H. Peep; teaduskonna sisehaiguste ja patoloogilise füsioloogia kateedri professori kohale valiti meditsiinidoktor R. Looga; anorgaanilise keemia kateedri juhataja professori kohale valiti keemiadoktor V. Past; arvutusmatemaatika kateedri juhataja professori kohale valiti füüsika-matemaatikadoktor professori kt. G. Vainikko; majandusküberneetika ja statistika kateedri juhataja kohale valiti majandusteaduste kandidaat dots. H. Müür; spordimeditsiini ja ravikehakultuuri kateedri juhataja kohale valiti meditsiinkandidaat dots. T. Karu.

Aruandega uute üliõpilaste vastuvõtukomisjoni tegevusest esines komisjoni vastutav sekretär dots. J. Pikk.

Komisjoni töö tunnistati heaks. Vastuvõetud otsuses nõutakse bioloogia, geograafia, füüsika ja keemia pedagoogilistesse harudesse vastuvõtu otsustavat parandamist ja üldse pedagoogitööks vajaliku mentaliteedi kasvatamist ülikoolis.

Õppeosakonna juhataja R. Tani rõhutas oma informatsioonis õppedistsipliini parandamise vajadust.

Informatsiooni uue õppeaasta alguse puhul andis õppeosakonna juhataja R. Tani.

Kinnitati Nõukogu tööplaan 1971/72. õ.-a. I semestriks.

*

24. septembril anti TRÜ Nõukogu koosolekul kätte keemiadoktori diplom Vello Pastile, meditsiinidoktori diplom Ago Truupõllule, ajaloodoktori diplom Sulev Vahtrele ja bioloogiadoktori diplomid Ülo Pavelile ja Heigo Miidlale. Professoriatestaadid said Hans Trass ja Viktor Masing.

*

Kõrgem Atestatsioonikomisjon on kinnitanud dotsendi kutse meie ülikooli õppejõududele Julius Adojanile, Juhan Tuldavale, Aksel Haavale ja Ülo Kauerile.

*

24. septembril toimus Ajaloo-Keeleteaduskonna parteiorganisatsiooni koosolek. Ülevaate uuest üliõpilaskontingendist ja selle lülitamisest ülikoolitöösse andis teaduskonna prodekaan L. Eringson. Võeti vastu parteiorganisatsiooni tegevusplaan käesolevaks semestriks. Parteikoosolekute põhiteemadeks kinnitati küsimused kaadri olukorrast teaduskonnas ning loengute ja muu õppetöö ideelis-teoreetilisest tasemest.

* * *

22. septembril toimunud bioloogiaosakonna sügissemestri esimesel vilistlasõhtul peeti aru, kuidas tihendada vilistlaste sisulisi kontakte ülikooliga. Samuti arutati juba traditsioonilisteks kujunenud vilistlasõhtute sisustamist sügissemestril. Lõpuks kuulati reisimuljeid Saksa Demokraatlikust Vabariigist.

* * *

15.—19. septembrini Helsingis peetud soome ja eesti filoloogide sümpoosiumile sõitis Eestist 22 teadlast. Sümpoosiumi 5 päeva täideti ettekannete, seminaride, diskussioonide ja muidugi ka huvireisidega pealinnas ja Turus.

Eestlased astusid üles 9 ettekandega. Meie ülikooli esindasid V. Alttoa, H. Peep ja E. Laugaste.

Järgmine sümpoosium leiab aset Tallinnas 1973. aastal.

* * *

27. sept. toimus eesti filoloogia osakonna komsomoli aruande- ja valimiskoosolek. Aruandega esines osakonna komsomolisekretär Rein Veidemann. Valiti uus büroo koosseisus: R. Veidemann, E. Jakobson, E. Mikone, M. Mutt, A. Oja, H. Laanekask, S. Karro, A. Paikre ja T. Tasa.

*

Rektori käskkirjaga avaldati eeskujuliku töö eest 1971. a. vastuvõtukomisjonis tänu järgmistele töötajatele:

vanemlaborantidele Silvia Orglale, Tiiu Ojanurmele, Valve Susile ning Helge Ulpile; laborantidele Linda Alliksaarele, Nora Ulstile Silvi Truusile, Eva Paabutile, Kersti Kolgile, Reeta Parmole, Linda Peetsole, Raimond Aronile ja Lea Paulile.

Õppetöö teaduslikust organiseerimisest

Ülikooli parteikomitee õppe- ja teadusliku töö sektori liikmed on veendunud, et laial ühiskondlikul aktiivil, kes partei, komsomoli või ametiühingu metoodiliste komisjonide süsteemis peab tegelema õppetöö probleemidega, on senini liiga vähe andmeid õppetöö kohta. Selline olukorda viib nn. nõrgema lüli otsimisele ja selle isoleeritud vaatlemisele, tervik jääb aga nägemata ja perspektiivid käsitlemata. Õppetöö küsimustega tegelemine võib paista isegi aktiivsena (otsitakse võimalusi mõne «akna» likvideerimiseks, koostatakse trükkimist vajavate konspektide nimekirja jne.), kuid tee on lõputu ja väheefektiivne. Näiteks jäi komsomolil mõne aasta eest vaid konverentsitasemeliseks resoluutne nõudmine ühe õppejõu vabastamiseks!

Tegelikkuses ei ole puudus mitte niivõrd erakordsetest ideedest, vaid arusaamisest, et kõik olukorrad on teatava automaatreguleerimise tulemused. Tulemuste muutmiseks peab aga muutma automaatreguleerimist ennast. Seda tehakse juhitava objekti algtingimuste, eesmärkide süsteemi või tagasiside muutmise teel.

Parteikomitee õppe- ja teadusliku töö sektori tegevus juhindubki esitatud kontseptsioonist. Seetõttu oli ka möödunud õppeaastal meie peaprobleemiks õppeplaanide koostamisel kehtiva süsteemi osaline muutmine, nii et kateedrite ja teaduskondade eesmärgiks ei ole enam endale võimalikult suure õppekoormuse hankimine. Selle probleemi lahendust ei otsitud mitte loosungi «Vähendage loenguid!» abil, vaid uue metoodikaga, mis määrab õppejõudude hulga teaduskonniti. Nimelt selgus, et just õppejõudude arvu suurendamine on iga teaduskonna (varjatud) põhieesmärk, mida senini saavutati põhiliselt õppekoormuse suurendamise teel.

Uus metoodika jätab aga oma teaduskonna õppekoormuse arvestamata. Teiselt teaduskonnalt liigset ei tellita, sest vastava töö eest tuleb «tasuda» oma teaduskonna õppejõudude alglimiidist. Et viimane tuleneb ainult teaduskonna üliõpilaste arvust, kujuneb nüüdsest peale iga teaduskonna põhieesmärgiks üliõpilaste suur arv ja optimaalse tööga nendele kvalifikatsiooni andmine. Seega on loodud tegelikud võimalused auditoorse õppetöö vähendamiseks, õppevahendite väljaandmiseks, üliõpilaste iseseisva töö ja õppejõudude teadusliku tegevuse soodustamiseks. Ent ennatlik oleks neid muutusi liiga kiiresti oodata. Eriti tingimustes, kus mõne teaduskonna juhtkond ei tahtnud muudatuste olemusest teadagi. Siinkohal tuleks lisada, et vaadeldud probleemi ei saagi lahendada ainult teaduskondade tasemel. Sektori tänavuses tööplaanis ongi ülesanne fikseerida õppejõudude hulk igale kateedrile ca 5 aastaks.

Möödunud õppeaastal toimus koostöös rektoraadiga veel teinegi põhimõtteline reorganiseerimine. Nimelt muudeti üleülikoolilise õppemetoodilise uurimistöö struktuuri, kus nõuandev organ eradati täitjatest (muidu planeeritakse tööd iseendale). Ühtlasi selgitati olulisemad suunad ülikooli õppe-metoodilisteks uurimusteks. Eriti märkimisväärne osa oli selles sektoris liikmel R. Hagelbergil.

Õppeprotsessi üliõpilastepoolse osa selgitamiseks õnnestus luua koostöö sektori, ÜKTU büroo ja komsomolikomitee õppesektori vahel. Toimus ankeetküsitlus «Loengust eksamini», mille andmeid praegu töödeldakse. Selles valdkonnas väärib esiletoomist komsomoli õppesektori juhataja A. Reinmaa printsipiaalsus. Üle hulga aja julges komsomoli õppesektor üliõpilastele avalikult öelda, et eelkõige on vaja iseendal õppida! Ka tudengite endi arvates peitub just selles paremini õppimise peamine reserv («Loengutest eksamini» andmed). Kahjuks jääb aga avalikest esinemistest sageli mulje, et sellises tõsises küsimuses eelistatakse tudengitega naiivselt koketeerida.

Loomulikult sisaldab õppetöö veel paljusid aspekte. Õnneks on loota ka mitmekülgseid uurimusi ÜKTU büroo poolt (üliõpilaste ajabilanss, tervise aspekt, ÜTÜ jm.). Arvatavasti realiseeruvad ka parteikomitee lootused pedagoogilise ja teadusliku kaadri jooksvaks uurimiseks (vastav katse juba toimus) ning laabub koostöö ametiühingukomitee sõsarsektoritega, et selgitada tunniplaanide koostamise metoodikat ja õpperuumide olukorda ning leida selles formaliseerimisvõimalusi.

Eelnevaga on ühtlasi näidatud, et parteikomitees on mõneti toimumas ümberorienteerumine intuitiivsetelt lahendustelt sellistele, mis rajanevad uurimustele. Loomulikult laieneb vastav üldistus ka ülikoolile endale. Tead(us)likumale juhtimisele üleminek tingib aga muutusi ka ühiskondliku töö nn. traditsioonilistes vormides. Neis väheneb kärarikaste aktsioonide osa ning suureneb uurimuslik aspekt. Alanud viisaastak nõuab ülikooli kollektiivilt hoopis enam sisemisi uurimistöid.

J. REIMAND,
EKP TRÜ Komitee õppe- ja teadusliku sektori juhataja

«Sotsialistliku korra oluline iseärasus seisab selles, et töötajate osavõtt ühiskonna juhtimisest ei toimu meie maal üksnes riigivõimuorganite kaudu, vaid ka töötajate massiorganisatsioonide — eelkõige selliste nagu ametiühingud ja komsomol — laialdase võrgu kaudu.

Meil on praegu üle 93 miljoni ametiühingute liikme. See on praktiliselt kogu tööliisklass, kogu töötav haritlaskond ja maatöötajate arvukas pere.

Ametiühingud on üks tähtsamaid lülisid sotsialistliku demokraatia üldises süsteemis, töötajate kaasatõmbamiseks riigi ja ühiskonna asjade juhtimisele!»

Aruandekõnest NLKP XXIV kongressile.

Ametiühingu aruandeperioodi eel

On alanud aruande- ja valimisperiood ametiühinguorganisatsioonides. Septembrikuus Moskvas toimunud ÜAÜKN XII pleenum otsustas NSV Liidu ametiühingute XV kongressi kokku kutsuda 20. märtsil 1972. a., eelmisel nädalal toimunud Eesti NSV AÜN XIV pleenum otsustas ENSV ametiühingute XVI kongressi kokku kutsuda 27. jaanuaril 1972. a., meie oma ametiühingu vabariikliku komitee VIII aruande- ja valimiskonverents viiakse läbi 18. detsembril 1971. a. Tallinnas ja esimest korda annab oma kaheaastasest eksisteerimisest aru Tartu Linna Ametiühingute Nõukogu 4. detsembril s. a. Ülikoolis arutati septembrikuu jooksul saavutusi ja vajakajäämisi ametiühingu rühmades, valiti rühmaorganisaatorid järgmiseks tegevusaastaks ning oma rühma esindajad büroode aruande- ja valimiskonverentsidele, mis viiakse läbi oktoobrikuu esimese poole jooksul. Ülikooli aruandeperiood lõpeb üleülikoolilise **konverentsiga 2. novembril** aulas. Sel konverentsil annab komitee esmakordselt aru kaheaastase töö järel, sest 1969. a. omistati komiteele, lähtudes TRÜ ametiühinguorganisatsiooni suurusest, rajoonikomitee õigused. See võimaldas komiteel tegelda rohkem üleülikooliliste küsimustega, büroodele aga anda suuremaid õigusi oma probleemide iseseisvaks otsustamiseks. Nii on bürood oma eelarveliste summade täieõiguslikud peremehed, võtavad arvele elamispinna vajajad ning koostavad pingerea korterite jaotamiseks, annavad vajaduse korral nõusoleku kohakaasluseks. Katseliselt oli kahel bürool õigus anda nõusolek töötajate vallandamiseks. Kuivõrd ülikooli kollektiiv — seega ka ametiühinguorganisatsioon — on oma koosseisult väga arvukas (üle 6000 liikme) ja seejuures üsna mitmepalgeline — üliõpilased, õppejõud, abiõppepersonal, teenistujad, administratiiv- ja majandustöötajad ning veel ka ehitajad —, siis on ka ametiühingutöö probleemidering büroode kaupa üsna erinev. Ülikooli ametiühinguorganisatsioon on alati seadnud ka oma tööprogrammis esikohale need ülikooli ees seisvad ülesanded, mille lahendamisele on võimalik ja vajalik kaasa tõmmata laialdast ametiühingute aktiivi.

Viimase aja koosolekutel ja nõupidamistel on rektor A. Koop ja EKP TRÜ sekretär K. Koger väga konkreetselt rääkinud neist sõlmprobleemidest, millele tuleb esmajoones tähelepanu pöörata. Nende hulgas on mitmeid, mille lahendamise peaks eelkõige ametiühinguorganisatsioon enda peale võtma näiteks ühiselamud kogu oma komplitseeritud probleemideringiga. Samuti on süsteemipäraselt vaja tegelema hakata kõlbelise ja esteetilise kasvatusega. Eelkõige tuleb aga üle saada kaadriraskustest meie klubis. Materiaalse baasi tugevdamisel, eriti just kaasaegsete muusikainstrumentide muretsemisel tehti juba mõndagi ära. Ametiühingutöö valdkonda kuulub ka nii üliõpilastele kui töötajatele tervistavate ürituste kompleksplaani (tervisliku seisundi profülaktiline kontroll, tervisespordi, toitlustamise ning ohutute töötingimuste olukorra parandamine) koostamine ja selle täitmise pidev kontroll.

Suuremat tähelepanu on vaja pöörata ka psühhohügieeni küsimustele. Kahjuks ei valitse veel kõikides allüksustes asjaliku koostöö suhted. Eduka töö aluseks on aga sõbralik õhkkond, inimväärikust austavad vahekorrad. Kui suhted on juba sassis, siis on neid administratiivselt väga raske lahendada. Küll aga peaks asjasse sekkuma oma ametiühingunõukogu. Kaadriküsimusse tuleb üldse suhtuda täie tõsidusega, olgu see siis töökohtade komplekteerimisel või ka ühiskondlike organisatsioonide kaadri valikul. Eriti just viimasel juhul tuleb arvestada eelkõige inimese tahet, kohusetunnet, sobivust antud tööle ning ka vahekorda teiste selle kollektiivi liikmetega. Õppe- ja töödistsipliini kindlustamiseks tuleb meil nii komsomoliorganisatsiooni kui ka administratsiooniga tugev liit sõlmida.

Peale nende kuulub ametiühinguorganisatsiooni tegevusvälja veel töötajate huvide kaitse, õiguslike küsimuste lahendamine, tööseaduslike probleemide tutvustamine, sotsiaalkindlustusalane tegevus, puhkuse korraldamine, ohutute ja tervisliike töötingimuste loomise kontroll jne. Partei toetab ka edaspidi pidevalt ametiühingute kui töötajate kõige massilisema organisatsiooni tegevust ning hoolitseb selle eest, et nad võiksid täielikumalt ja edukamalt täita oma osa juhtimise koolina, majandamise koolina, kommunismi koolina.

H. KABUR,
TRÜ a/ü. komitee esimees

Töö edukuse määrab töösse suhtumine

6. oktoobril alustab tööd Marksimi-Leninismi Õhtuülikooli erigrupp, mis koosneb põhiliselt TRÜ õppejõududest ja teenistujatest. Sellel aastal on erigrupil juba kaks kursust — I ja II.

Erigrupi nimetus on tingitud asjaolust, et õppetöö selles erineb mõnevõrra Marksismi-Leninismi Õhtuülikooli teiste gruppide tegevusest. Nimelt loevad TRÜ parteikomitee ja rektoriaat seda õppejõudude ja teenistujate kvalifikatsiooni tõstmise vormiks, mis on paratamata igale kõrgemas õppeasutuses töötajale. Siit tuleneb ka nõue, et viie aasta jooksul läbiks nimetatud vormi iga vähemalt kõrgemat haridust omav ja ülikooli pedagoogilis-kasvatusliku tööga tegelev töötaja (õppejõud, raamatukogutöötajad jne.).

Et erigrupp alustas tööd eelmisel õppeaastal, siis on laekunud mõningaid kogemusi, mis võimaldavad tänavu tööd paremini korraldada. Möödunud õppeaasta näitas, et teaduskondade juhtkonnad (parteibüroo, dekanaat) suhtusid mõnevõrra formaalselt erigrupi komplekteerimisse. Nimekirjadesse sattus inimesi, kes ei saanud tööst regulaarselt osa võtta ning keda tuli hiljem kustutada. Sel aastal on komplekteerimise suhtes olukord parem. Ei teeks paha, kui enne õppetöö algust esitatud nimekirjad veel kord teaduskondades kontrollitaks.

Töö erigrupis pole lihtsalt huvitavate teoreetiliste loengute kuulamine. On muidugi õige, et erigrupis esitavad ettekanded ülikooli, Tartu linna ja vabariigi paremad lektorid (majandusteaduste doktorid A. Köörna ja M. Bronštein, filosoofiadoktorid J. Rebane ja L. Stolovitš, ajaloodoktorid K. Siilivask ja A. Panksejev, mitmed ühiskonnateaduste kateedrite juhatajad EPA-st ja TRÜ-st ja paljud teised tuntud lektorid). See peabki looma aluse heatasemelisteks seminarideks, kus aktiivne pool kuulub juba mitte lektoreile, vaid kuulajaile. Nagu iga õppetöö ja kvalifikatsioonitõstmise juures iseloomustab ka erigrupi tööd pidev kontroll ja arvestus tehtud töö üle.

Erigrupi kuulajatele esitatakse kahe aasta jooksul loenguid ning korraldatakse seminare neljas õppeaines — filosoofias, poliitilises ökonoomias, NLKP ajaloos ja kõrgema kooli pedagoogikas. Neist kõige mahukamaks kujuneb filosoofia kursus, mida kuulatakse kahe õppeaasta vältel. Poliitiline ökonoomia vältab ühe aasta, NLKP ajalugu ja kõrgema kooli pedagoogika kumbki ühe semestri. Töö arvestamiseks kasutatakse erinevaid vorme.

Esinemine erigrupis ja seminaride juhtimine nõuab ka lektoreilt mõnevõrra teistsugust lähenemist kui tavalisele loengule. Eelkõige peetakse silmas, et iga lektor püüaks oma loengu maksimaalselt siduda kõrgema kooli töö spetsiifikaga. Seega siis on ka filosoofia, poliitilise ökonoomia ja NLKP ajaloo loengutele omane mitte ainult sügavteoreetiline, vaid ka kõrgema kooli pedagoogika aspekte arvestav analüüs. Selline lähenemine peaks erigrupi kuulajaid kõige enam rahuldama.

On selge, et Marksismi-Leninismi Õhtuülikooli töö jääb ülikooli parteikomitee, rektoraadi, samuti ka teaduskondade juhtkonna pideva tähelepanu alla. See võimaldab selle töö igas faasis rakendada üritusi, mis aitavad tõsta erigrupi töö efektiivsust. Kõige tähtsam on aga kõigi asjaosaliste — organiseerijate, lektorite ja kuulajate asjalik suhtumine töösse. Ilma selleta on töö ainult poole väärtusega.

J. KALITS,
TRÜ parteikomitee sekretäri asetäitja ideoloogilise töö alal

Praktika pudemeid

Juulikuu alguspäevil pakkisid kohvreid eesti filoloogid, tulevased fennougristid. Sõideti hõimlaste vepsalaste ja vadjalaste poole. Praktikamuljeid Vadjamaalt palusime jagada Marja Kallasmaal.

Kes sõidust osa võtsid?

Kolm eesti filoloogi professor P. Ariste käealustena, etnograafia aspirant Igor Tõnurist ja etnograafiateaduste kandidaat Livia Feoktistova.

Kuidas töö organiseerisite?

Ülesandeks oli uurida vadja keelt mitmesugustest grammatilistest ja eluolustikulistest aspektidest. Jagasime need omavahel ära, nii et üks meist tegi oma ülestähendused õmblustööd, teine haigusi ja arstimist puudutava sõnavara osas ja kolmas impersonaali tarvitamisest.

Elasime Jõgõpera küla koolimajas, autoga käisime ligemates külades: Luuditsas, Liivtšülas, Rajokülas (muide, külad ja maakonnad kannavad enamasti kaht nime — vadja- ja venekeelset). Töö kestis kokku 8 päeva. Pühapäeval sõitsime Kabvio linnusesse, kus käivad väljakaevamised.

Mida uut leidsite?

Uusi kõnelejaid. Vadja keelt kõnelevaid inimesi on teada 25, enamik üle kuuekümne aasta vanad. Seekord avastas professor Ariste Petrovide pere, kus noorim vadja keele rääkija oli alla viiekümne. Samas peres kõnelesid noorem ja vanem põlvkond eri keeli: ema vadja keeles, tütar aga, kohaliku kooli õpetaja, vene keeles. Aru said nad teineteisest hästi. Vadjalased ise peavadki end venelasteks — «Me oleme venelased, ainult räägime teist keelt.» Noored emakeelt ei valda, suurem osa on kodukohast lahkunud.

Kuidas ise keelega toime tulite?

Ületamatuid raskusi polnud, ikkagi lähim sugulaskeel. Aru saada polnud vadjalastest raskem kui näiteks võrukestest.

Mida huvitavat veel meelde jäi?

Eks inimesed olnud kõige huvitavamad. Rajokülas kirjutasin ma sõnu üles Oto Figurovalt, kes on ümbruskonnas tuntud teadjanaine ja ravitseja. Temalt on ohtrasti arstimissõnu ja rahvalaule üles kirjutatud. Ise jutustas ta, et tema oskused ja tarkused tulevad sellest, et tal nooruses oli õnnestunud karu mõõta. Karu peeti vadjalaste hulgas oma jõu pärast peaaegu pühaks loomaks, kelle puudutamine andis inimesele ebatavalised võimed. Surnud karu mõõtmine oli omaette nõidustoiming.

Vadjalased elavad majades, kus eluruumis on vene ahi ja püha nurk, kus asuvad ikoonid ja perekonnaliikmete pildid. Torkas silma suur puhtusearmastus. Muide, Ildõvõ külas nägime jõe ääres reas kuutteistkümmet sauna.

Vana ja uus püsivad elulaadis kõrvuti. Näiteks üks autojuht, keda vaevas radikuliit, laskis endale ravitsussõnu peale lugeda. Mitmel pool tehakse leiba ise, pulmades kaasitatakse jne.

Oma kursusekaaslast päritles
SALME KALA

RSR

Möödunud nädala sündmustest

võiks tähtsaimaks pidada 21. septembril alanud ÜRO Peaassamblee istungjärku. 106-st päevakorrapunktist on üks huvitavamaid Hiina RV esindatuse küsimus. 1949. a. loodud maailma suurima elanike arvuga riik on senini jäänud ilma oma seaduslikest õigustest osaleda maailmafoorumis. Põhitakistuseks oli senini USA vastuseis. Pärast kultuurirevolutsiooni hoogustunud Hiina diplomaatia tegevus (kajastub ilmekalt Pekingi aktiviseerunud sekkumises maailmapoliitikasse) on viinud suhete taastamisele paljude välisriikidega, üllatava pöördeni vahekorras USA-ga (viimane liit näib olevat suunatud NSV Liidu ja Jaapani vastu). Tänu sellele toetavad praegu Hiina RV vastuvõtmist ÜRO-sse ka USA valitsevad ringkonnad. Probleemiks jääb aga Taivan, kellele USA püüab leida kompromisslahendust plaanis, mille järgi Taivan jääb Peaassamblee liikmeks, Hiina RV-st saab aga Julgeolekunõukogu alaline liige. Nõukogude Liit on alati pooldanud Hiina RV vastuvõtmist ÜRO-sse (viimati väljendatud 25. sept. k. a. NSVL—Jugoslaavia avalduses).

Igatahes on Hiina RV võimalused pääseda ÜRO-sse tunduvalt soodsamad kui kunagi varem.

Teatavasti saab sel aastal täis ÜRO peasekretäri ametiaeg. Et ta sellele kohale edasi jääda ei soovi, tuleb ÜRO-l valida uus juht. Kindel kandidaat praegu puudub, kuid mitmed allikad hindavad kõrgeks Gunnar Jarringu aktsiaid.

Oluliseks sündmuseks oli kahtlemata NLKP KK peasekretäri L. Brežnevi turnee kolme sotsialistlikesse riiki. 22. sept. saabus ta Belgradi. Üldiselt on teada Jugoslaavia eriarvamused nii mõneski rahvusvahelise poliitika küsimuses, siit ka arusaadav huvi visiidi vastu.

Kolm päeva kestnud läbirääkimisi hindasid mõlemad pooled kasulikeks ja vajalikeks ning avaldasid lootust, et kohtumised kõrgel tasemel aitavad teineteist paremini mõista. 25. septembri avalduses rõhutati vajadust tihendada suhteid kahe maa vahel, deklareeriti vastastikuse suveräänsuse austamist jne. Väga perspektiivne on mõte muuta Balkani poolsaar tuumavabaks tsooniks.

Enne ärasõitu anti J. Broz Titole kutse tulla visiidile NSV Liitu. Mis puutub Titosse, siis arvab ta, et riigijuhtide isiklikud kokkusaamised on vägagi soovitatavad.

RSR

**«Tartu Riiklik Ülikool»
lk. 2 Nr. 26, 1. okt. 1971.**

Põgusaid muljeid Poolast

Möödunud esmaspäeval jõudis koju 10.—26. septembrini Poolas viibinud 11-liikmeline grupp sotsioloogе, kuhu kuulus filosoofiakandidaat Ülo Vooglaid, ÜTÜ esimees meditsiinikandidaat Toomas Sulling, vene kirjanduse kateedri aspirant Igor Tšernov ja sotsioloogiale ning sotsiaalpsühholoogiale spetsialiseerunud üliõpilasi. Oma muljetest pajatab psühholoogiaosakonna III kursuse üliõpilane Peeter Einasto.

Kuidas sõit teoks sai?

Meie reis oli vastuvisiidiks märtsikuus Eestit külastanud Krakowi Jagiello Ülikooli sotsioloogide grupile. Poolas ootasid meid tuttavad inimesed eesotsas sotsioloogiamagister Marian Nezgodaga. Nemad organiseerisid meile üritusi kogu kahe nädala jooksul. Sõidu eesmärgiks oli vahetada kogemusi, lähemalt tutvuda ühiste probleemidega ja metoodikaga.

Kuidas iseloomustada Poola sotsioloogiat?

Uurimuste programm on laialaheuslik, hõlmates kõiki ühiskondliku elu alasid. Üldine suund on sotsioloogiliste uurimuste viimine valitsust huvitavate probleemide raamidesse. Üheks suuremaks tellijaks on Poola Ühinenud Töölispartei Keskkomitee.

Poola Sotsioloogide Assotsiatsiooni kuuluvad ka Varssavi, Krakowi ja Lodzi ülikoolide sotsioloogiainstituudid, president on praegu Jan Szczepanski, kes oli aastate eest UNESCO juurde kuuluva Ülemaailmse Sotsioloogiaassotsiatsiooni presidendiks. Tegevuse aktiivsust näitab seegi, et Poola Raadio ja Televisiooni 10-aastasel sotsioloogide grupil on käsil 202. uurimus.

Milline oli marsruut?

Varssavi—Krakow—Wielicka—Zakopane—Oswięcim—Varssavi; põhilise aja veetsime Krakowis. Linnale annavad ilme südalinna 57 kirikut ja katedraali. Poolas on veel üsna tugev erasektor, see mõjutab ka linnapilti — erakohvikud ja -kauplused; harulduseks pole hobunegi. Ekspootikahimulised turistid võivad sõita kivisillutisega tänavatel vanaaegsetes kaarikutes ja troskades. Suurlinliku Varssavi kõrval mõjus Krakow rahuliku ja vaiksena.

Suured elamused?

Sõnul kirjeldamatu tõus funikulööril 1955 m kõrgusele Kasprowy Wierchile Zakopanes. Penderezki uusim oratoorium «Jutrznia» Katarina katedraalis Krakowis, millega avati kontserdihooaeg.

Lenini-nim. metallurgiakombinaat Nova Hutas. See gigant annab 5,1 miljonit tonni metalli aastas, tarvitab 400 rongitäit maaki päevas (99% sellest tuleb Krivoi Rogist) ja võtab enda alla 16 km². Kinos nähtud kaadrid metallivalust kahvatusid ja kadusid sootuks vahetu elamuse ees.

Omaette tähelepanu vajab Krakowi Etnograafiamuuseum, mis on asutatud 1904. a. ja paikneb Kazimierz'i raekojas (ehitatud 1335. a.). Ruumid on sobivaks taustaks etnograafilisele materjalile. Fondid sisaldavad 40 tuhat eset, alaliselt on väljas 7000. Pole varem olnud juhust näha nii maitsekat ekspositsiooni, kus iga ese tõuseb loomulikuna esile üldises paigutusstruktuuris. Muuseum annab väga hea ülevaate Poola regionaalsest arengust, territoriaalsetest erinevustest läbi aegade, rahvakommetest jm.

Õpetlikuks kokkuvõtteks?

Kahenädalasel külaskäigul sõlmitud tutvused, saadud informatsioon ja kaasatoodud teaduslik kirjandus korvavad täielikult õppetööst eemalolnud aja. Jääb vaid loota, et niisugused vastastikused erialased kontaktid juba lähemas tulevikus süveneksid ja laieneksid. Eeldused selleks on täielikult olemas.

Vestles T. SINISAAR

Professor Ülo Lepik 50-aastane

11. juulil 1971. a. möödus viiskümmend aastat teoreetilise mehhaanika kateedri juhataja professor füüsika-matemaatikadoktor Ülo Lepiku sünnist.

Ülo Lepik sündis Tartus töölisperekonnas. Keskhariduse omandas ta H. Treffneri gümnaasiumis, edasi asus õppima Tartu Riikliku Ülikooli Matemaatika-Loodusteaduskonda, mille lõpetas 1948. aastal füüsiku kvalifikatsiooniga. Kogu tema järgnev tegevus on kulgenud TRÜ teoreetilise mehhaanika kateedris, kus ta ligikaudu kümne esimese aasta jooksul läbis ametiredelil kõik astmed, alates vanemlaborandist ning lõpetades kateedrijuhataja-professoriga.

Teaduslikku tööd alustas juubilar juba üliõpilaspõlves. 1947/48. a. kirjutas ta võistlustöö, millele määrati I auhind. Loogiliseks järjeks sai kandidaadiväitekirja kaitsmine 1952. a. Dissertatsioon oli pühendatud elastsete-plastsete plaatide stabiilsuse küsimustele, arvestades ka materjali kokkusurutavust. Kui meenutada, et plastsusteooria arengule Nõukogude Liidus pandi alus alles pärast Suurt Isamaasõda, siis võib öelda, et tema uurimus oli meie maal üks esimesi sellest valdkonnast.

1954. a. omistati Ülo Lepikule dotsendi teaduslik kutse.

Suhteliselt kiiresti, juba 1958. a. esitas Ü. Lepik doktoriväitekirja, seekord mahuka uurimuse elastsete-plastsete plaatide ja varraste tasakaalu kohta. Selles üldistas ta elastsusteoorias hästi tuntud Kármáni teooria ka plastsete deformatsioonide piirkonda. Väitekirjas esitas Ü. Lepik nõtkete elastsete-plastsete plaatide tasakaalu diferentsiaalvõrrandid, mida tänapäeval erialases kirjanduses tuntakse Lepiku võrrandite nime all. Väitekiri lahendas mitmed praktika seisukohalt huvipakkuvad ülesanded ning pani aluse Tartu plastsusteooria-alasele koolkonnale. Käesolevaks ajaks on Tartus sel teemal kaitstud hulk väitekirju, nende kõigi juhendajaks — Ü. Lepik.

1959. a. valiti Ü. Lepik TRÜ teoreetilise mehhaanika kateedri juhatajaks ning järgmisel aastal andis Kõrgem Atestatsioonikomisjon talle professori kutse. Praegusel ajal on tema huviobjektiks plastsusteooria dünaamilised ülesanded.

Kolleegid ning üliõpilased tunnevad professor Ü. Lepikut suurepärase lektorina, kelle loengutes pedagoogiline meisterlikkus seostub aine põhjaliku ning süstemaatilise esitusega.

Prof. Ü. Lepik on aktiivselt osa võtnud ühiskondlikust elust: olnud teaduskonna ÜTÜ juhendaja, ametiühingu esimees, üleliiduliste ja vabariiklike komisjonide ja seltside liige. Valitsus on hinnanud tema teeneid medaliga «Töövapruse eest», V. I. Lenini juubelimedaliga ning ENSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi aukirjaga.

Professor Ü. Lepiku kolleegid ja õpilased soovivad talle juubeli puhul jätkuvat jõudu ja edu ka tulevikus.

L. ROOTS
E. SAKKOV

Quo vadis Pakistan?

27. sept. korraldas RSR keemiahoone ringauditooriumis oma järjekordse koosoleku «suurele ringile». Olukorrast Lõuna-Aasias tervikuna ja käesoleva aasta sündmustest Pakistanis andsid ülevaate RSR-i viitsepresident Tõnu Laak, 3. aasta senaator Heiki Talving, 3. aasta senaator Rein Toomla ja 2. aasta senaator Inge Tael. Huvitavate lisamärkustega esinesid veel 5. aasta senaator Raul Mälk ja Villem Ernits.

Sõnavõttudest:

● Pakistan eraldati Indiast religioossetel kaalutlustel. Religioon on ainus, mis peaks ühendama sotsiaal-majandusliku arengu poolest täiesti erinevate tasemetega Lääne- ja Ida-Pakistani. Elu aga näitab, et ainult religioonile kui ühendavale tegurile lootma jääda ei saa.

Nii majanduse kui ka poliitika valdkonnas on Lääne-Pakistani diskrimineeriv suhtumine Ida-Bengaaliasse (Pakistani) saanud oluliseks põhjuseks viimastele sündmustele:

● See, mis Ida-Pakistanis toimub, on genotsiid! Andmed surnute kohta lahinguis kõiguvad 40 000—100 000 vahel. Üle piiri Indiasse on põgenenud ca 8,5 miljonit inimest.

● Pakistan on faktiliselt lakanud eksisteerimast ühtse riigina. Sel kuul loodi Bangla Deshi Rahvarinne, mille kolm esindajat sõitsid ÜRO 26. istungjärgule ja tõstatavad seal Pakistani probleemi.

TÕNU LAAK

Alkoholi vastu!

Televisioonisaates «Viina katk» esinedes avaldas meie ülikooli kasvandik, ELKNÜ KK I sekretär Aare Purga arvamust, et tõeliselt kommunistlikus ühiskonnas ei tarvitata alkoholi. Vaevalt söandab neile sõnadele keegi vastu vaielda. Oleme kõik veendunud, et kommunistlik ühiskond tulevikus eksisteerib, ja nähtavasti on see alkoholivaba ühiskond. See aga tähendab, et kunagi peab ühiskond alkoholist otsustavalt lahti ütlema.

Kahjuks pole sellise lahtiütlemise tendentse märgata. Vastupidi, alkoholi tarvitatakse palju ja tarbimine kasvab veelgi — kõigi sellest tulenevate kurbade tagajärgedega. Ajakirjandusest läbivilksatanud andmetel jõi 1969. a. paiku vabariigi iga kodanik vägijooke aastas keskmiselt 100 rbl. eest (vastab vähemalt 15 liitrile 40%-lisele viinale), alkoholi tarbimine kasvas aga Tartu linnas kahekordseks 8 (!) aastaga (1961—1968). Et inimvõimetel on olemas teatud piirid, siis nii kiire kasvutempo ei saa pikemat aega muidugi püsida (selle püsimise korral sureksid keskmised «kultuursed» joojad 40—50 a. pärast massiliselt joomasurma, rääkimata juba «kuritarvitajatest», kelle lõpp oleks õige ligidal). Siiski ei ole ilma radikaalsete abinõude rakendamiseta loota, et kasv üldse lakkaks või et see asenduks tarbimise vähenemisega.

Praegu levitatakse visalt seisukohta, et keeluseadusest pole kasu, sest selle rakendamisel hakkavat elanikkond laialdaselt tegelema puskariajamisega ja piirituse salaveoga teistest riikidest. Tõestuseks viidatakse peamiselt USA, Norra ja Soome kogemustele. Neis ja mõnedes teistes kapitalistlikes riikides kehtestati käesoleva sajandi teisel aastakümnel alkoholi keeluseadus, mis aga ei püsinud eriti kaua (vt. näit. БСЭ, изд. 2, märksõna «Алкоголизм»).

Toetudes kapitalistlike riikide kogemustele, tunnistatakse alkoholi keeluseadus mitteefektiivseks ka meil, sotsialistlikus riigis. Targu jäetakse mainimata, et sel ajal, kui meil on teiste narkootikumide kasutamise keeld efektiivne, laieneb keelust hoolimata paljudes kapitalistlikes riikides marihuaana, morfiumi, heroiini jt. narkootikumide tarvitamine ja nendega salajane kaubitsemine katastroofiliselt (vt. näit. A. Grigorjants «Marihuaana ohvrid», «Noorte Hääl», 1. 03. 1969).

Isiklikult olen veendunud, et alkoholi keeluseadus oleks meie ühiskonnas vägagi efektiivne ja et see peaks olema vähemalt meie kaugemaks eesmärgiks. Lähema abinõuna oleks aga loomulik kõrvaldada alkohoolsed joogid vabamüügilt, müües neid talongikaubana piiratud koguses vaid isikuile, kes alkoholita kuidagi läbi ei saa (sellega oleks välditud ka nende inimeste muutumine salakaubavedajateks ja puskariajajateks!). Kui sellele abinõule lisada tugev alkoholivastane propaganda, siis oleks nähtavasti võimalik üles kasvatada uut põlvkonda, kes poleks alkoholist enam kuigivõrd nakatatud ja kuulutaks keeluseaduse välja juba päris veendunult.

Loodetavasti ei arva keegi, et alkoholi(smi) probleem meie kollektiivi ei puuduta. Pole ülearune meenutada, et alles mõned aastad tagasi sooritati ülikoolis joobeseisundis raske kuritöö.

Tekib küsimus — kas on üldse võimalik midagi märkimisväärset ette võtta olukorras, kus alkohol on kõigile piiramata koguses kättesaadav? Leian, et kõrgema õppeasutuse kollektiiv saab ka sellistes tingimustes mõndagi ära teha. Igatahes oleme võrreldes teiste kollektiividega eelisolukorras — koosneb ju meie arvukas pere enamuses noortest, kes on pika kooliaja jooksul olnud eemal alkoholist ja kes seetõttu — vähemalt esimestel kursustel — ei peaks tundma selle järele veel vajadust. Miks siis mitte kasutada arukalt seda tohutut eelist ja püüda alkoholist eemal hoida üliõpilasi ka kogu ülikoolis õppimise aja vältel? Oleks ju suur saavutus, kui see õnnestuks ja kui ülikooli lõpetanud noor spetsialist oleks oma tulevases töökohas kõige muu kõrval eeskujuks ka sellega, et ta ei tarvita alkoholi ega pane seda lauale enda poolt korraldatavatel koosviibimistel.

Sellise hoiaku saavutamiseks on vaja kujundada ja ellu juurutada uusi, paremaid traditsioone, mis võimaldaksid noortel hõlpsamini alkoholist eemale jääda. Praegune tervisejoomise komme seda küll ei võimalda. Võib arvata, et kui seda traditsiooni ei oleks, oleks karsklaste protsent umbes niisama kõrge nagu mittesuitsetajate oma — tublisti üle 50. Vastupidi — kui meil oleks tervisejoomise asemel levinud analoogiline «tervisesuitsetamine», siis annaks mittesuitsetajat kindlasti tikutulega otsida, umbes nii nagu praegu karsklast.

Tervisejoomine pole iseendast halb komme. Halb on aga see, et nimetatud kombe täitmiseks ikka ja jälle üksnes «vägijooke» pakutakse. On ju väga sedamoodi nagu kirjutab Ilmar Isop («Memento mori», «Edasi» 15. sept. 1971): võõralt planeedilt meile sattunud mõistusega olendeile paistab, et me püüame iga hinna eest üksteist mürgitada alkoholi abil. Asja annab mõnevõrra parandada ka tervisejoomisest loobumata. Selleks tarvitseb viina- ja veinipudelite kõrvale asetada küllaldasel hulgal alkoholivabade jookide pudeleid ja kuulutada avalikult, et tervisejoomiseks võib igaüks valida just sellise joogi, mis talle kõige enam meeldib (mõne aja pärast, kui see printsiip on juba omaks võetud, polegi enam vajadust sellele tähelepanu juhtida; on muidugi endastmõistetav, et klaaside täitja küsib, millist jooki ta võib valida). «Edasis» 9. apr. 1971 avaldatud I. Grossi artiklist «Terviseks joodi uut moodi» võib lugeda, et sellist põhimõtet on juba edukalt rakendatud ja et ta oli meelepärane kõigile peost osavõtnuile. See on ka loomulik: uues tavas puudub otsene või varjatud sundus. Jääb soovida, et dissertatsioonide kaitsmistele järgnevatel traditsioonilistel bankettidel see tava omaks võetaks. Et seda saaks teha, selleks peab muidugi olema võimalik lauale tellida alkoholivabasid jooke. Kahjuks ei paku aga ülikooli kohvik peale morsi midagi. Ometi toodab Tartu Õlletehas mitmeid kvaliteedimärgiga häid karastusjooke. Tuleks hea seista selle eest, et neid jooke hakataks õige pea müüma ka kohvikus ja võimalikult laias sortimendis.

Oleks muidugi tore, kui leiduks julge mees (või õrnema soo esindaja), kes läheks veelgi kaugemale ja laseks juba banketikutsetele trükkida: «Koosviibimisel puuduvad alkohoolsed joogid». Ei usu, et selline koosviibimine võiks läbi kukkuda.

Ainult alkohoolsete jookideta koosviibimisi saab soovitada üliõpilastele. Kui keskmine ja vanem põlvkond ei kujuta enamasti pidulikke koosviibimisi ette ilma «vägijookideta», siis äsja koolipingist tulnud üliõpilasnoortel on veel värskelt meeles klassiõhtu ja kooli lõpupidu, kust alkohol küll puudus, kuid mis ometi möödusid toredalt. Head traditsiooni pole mõtet halvema vastu vahetada.

Noored võivad muidugi karta, et kui nad viina ja veini lauale ei pane, siis nende pidu jääb vanema põlvkonna omast nigelamaks, nemad ise aga jäävad ilma millestki heast ja väärtuslikust. Asjata kartus! Hoopis ohtra alkoholiga korraldatud oleng kujuneb sageli selliseks, mida pärast on paha meenutadagi. (Öelduga ei taha ma paha varju heita eespool mainitud bankettidele, millest osavõtjateks on peamiselt ülikooli õppejõud. Kuna viimastena töötavad inimesed, kes alkoholi vähe või väga mõõdukalt pruugivad, siis on loomulik, et nimetatud banketid jäävad ikka viisakuse piiridesse.) Mis aga puutub viinade ja veinide headesse maitseomadustesse, siis on see vaieldav. Esmakordsel proovimisel tundub alkohoolne jook vastuvõetamatuna. (Selline on muide igasuguse elava organismi reageering alkoholile.) Need noored, kellele «vägijook ei maitse, võivad kindlad olla, et nende maitsmismeel pole veel rikutud. Kui see nii on, on lihtne ja ühtlasi õige aeg alkoholist loobuda. Teatavasti on alkoholi pruukimisega lugu umbes nagu suitsetamisega: alguses on ta vastik, hakkab aga peagi meeldima ja siis on sellest pahest tohutult raske vabaneda.

Isiklikult ei ole ma alkohoolsete jookide alal asjatundja, kuid ei kahetse seda põrmugi. Mulle ei maitse ei paljukiidetud konjak ega mõnede «spetsialistide poolt tervisele kasulikuks tembeldatud kuiv vein, ammugi mitte valge viin. Pean tunnistama, et isegi pudeliõllest ei oska ma lugu pidada. Viimane asjaolu hämmastas mind varem: mehed rüüpavad ja kiidavad, mulle aga millegipärast ei maitse. Alles siis, kui ükskord meestepundis üks noor kolleeg naiivselt küsis: «Kas «Tartu» õlu on niisama mõru nagu «Žiguli»?», taipasin, milles on asi: kiitjad on juba staažikad tarvitajad, need aga, kellele ta ei maitse, on alles liiga «rohelised». Viimased ei söanda tavaliselt oma arvamust välja öelda ja kiidavad takka — nagu teatud muinasjutus kuninga olematutest riietest.

Loodetavasti ei jää ülikooli komsomoliorganisatsioon eespool käsitletud küsimustes ükskõikseks kõrvaltvaatajaks, vaid selgitab noortele, et vanemast põlvkonnast saab erineda hoopis millegi olulisema poolest, kui seda on pikkade juuste kasvatamine.

Tehkem nii, et meie järeltulijad ei tarvitseks 200 a. pärast kirjutatavas «Inimrumalust ajaloos» (vt. meie ajalehe 10. sept. number) meid ära märkida halvas mõttes.

LEMBIT KIVISTIK,
arvutusmatemaatika kateedri dotsent

«Tartu Riiklik Ülikool»
lk. 3 Nr. 26, 1. okt. 1971.

JUHA MANNERKORPI

BUSS

Mul on kiire-kiire, igal hommikul
on mul neetult kiire,
et jõuda bussile risttee peatuses.

Ja ma jõuangi.

Buss on seisnud seal, seisab, igal hommikul
seisab see seal mind oodates,
igal hommikul,
just mind.

Sest kedagi muud bussis ei ole,
ei ainsatki reisijat,
ei konduktorit,
koguni juhtigi mitte,
ega tule ka kedagi bussi,
ei ainsatki reisijat,
ei konduktorit,
koguni juhtigi mitte.
Siin ma siis istun
esipingil
juhi tühja istme taga,
istun,
ootan,
bussis 42 istekohta,
nosin leivakotist süüa,
istun,
vahetan jalga,
juhiga rääkimine keelatud.

Ja päev kulub,
ja tuleb õhtu,
kapotile langeb rooste,
rohi sööbib kraavipervedelt keskteele
ja lepad avavad üksteisele oma paljad käsivarred
üle umbetuisanud teeraja.

Igal hommikul on mul
neetult küre.
Risttee peatusse.
Bussi.

Soome keelest tõlkinud
ANTS PAIKRE

VICTOR VARELA MORA (1936)
on noor venetsueela luuletaja, kes seni on avaldanud oma tõid kahes kogus: «Õiglase sõduri laul» (1936) ja «Ma õigustan seda sõda» (1967).

KUUS

Ma tulin linna sest tahtsin sind näha
ja valisin sinu numbri ja teisest otsast
öeldi mulle
«varahommikul pakkis ta kohvrid ja läks»
küsisin siis et kuhu ja öeldi
õhtul uinus ta vaikselt
ja ma ütlesin et mina ei mõista
sel hetkel on ta teel Ontariost Capetowni
või siis lendab Damaskuse või Mar de Plata
või Johannesburgi või Port Maritzburgi või Durbani
kohal
JA SINU SILMADE ULM OLI LONDON
ja iga korraga mõistsin ma ikka vähem ja veel hetk
ja vaadatakse läbi su pagas su pass Trichys
Dehlis Kalkutas Boemfonteinis
ja ma ei teadnud kuhu pean minema kui toodi lauale
kerge hommikueine ühes kohvikus Nanking Roadil
Pretoorias Colombos Bombeys Tiraanas
JA SINU SILMADE ULM OLI LONDON
tagusin oma oimusid et midagi mõista ja sina
talveriietes Dublini Moskva
Kimberley Madrase Sidney tänavail
ja ma ei näe vajadust ja palun härra
«lõpetage kõne» on juba hilja
alasti magab Laura Vatikani pildigaleriis
Siva templis mõnes paigas Saraajevos
Brazzavilles Dakaris Melbournes
JA SINU SILMADE ULM OLI LONDON
ja ma ütlesin et siis küll ja vabandasin
ja läksin tagasi külla ja lõin lahti John Donne'i
raamatu
et näha miks sulle meeldib nii udude linn
ja pärast kui vaatasin oma isiklikke pabereid
avastasin et 1930 aastal
ei olnud veel sündinud ei sind ega mind ega olnud
nii kiireid lennukeid
AGA SINU SILMADE ULM OLI MAAILM

Hispaania keelest JÜRI TALVET

ANDRUS SIMSEL

* * *

Saada vaid ainult saada teele asuda
ütlemata olemata kellelegi koormaks
lasta end enam mitte valgustada elektrilampidest
lasta end mitte soojendada elektrisoojendajatest
ära minna tuld otsima sõpra otsima teed otsima
hirmu otsima soojust otsima
avastada silmad kuulmine suu
juua allikatest olla ise allikas
voolav mitte elektrit vajav kaasameelitav
voolata kuni olla metsapõlemises
siis enam mitte allikas olla vaid
tuli metsapõlemine lillede ja loomade karjumine
olla hirm tule ees saada kustutatud
minna ikka edasi kartes armastades lootes
kuulda kauget kõminat teades et see on äike
sammuda veelgi kindlamalt teades et see on hukkumine
ikkagi nutta teades kui palju tuleb hirmust mõelda
kindlalt vastu astuda äikesele vastu valgele taevale
tabatuna välgust söestununa maas lamada mõeldes
aga ma pidin elama ja kahekümne seitsme aastaseks
mõelda kui palju inimesi jäi minu poolt tapmata
kui palju lapsi jäi minust sündimata
mõelda kui ilus oleks olnud surra
allikana metsapõlemisse

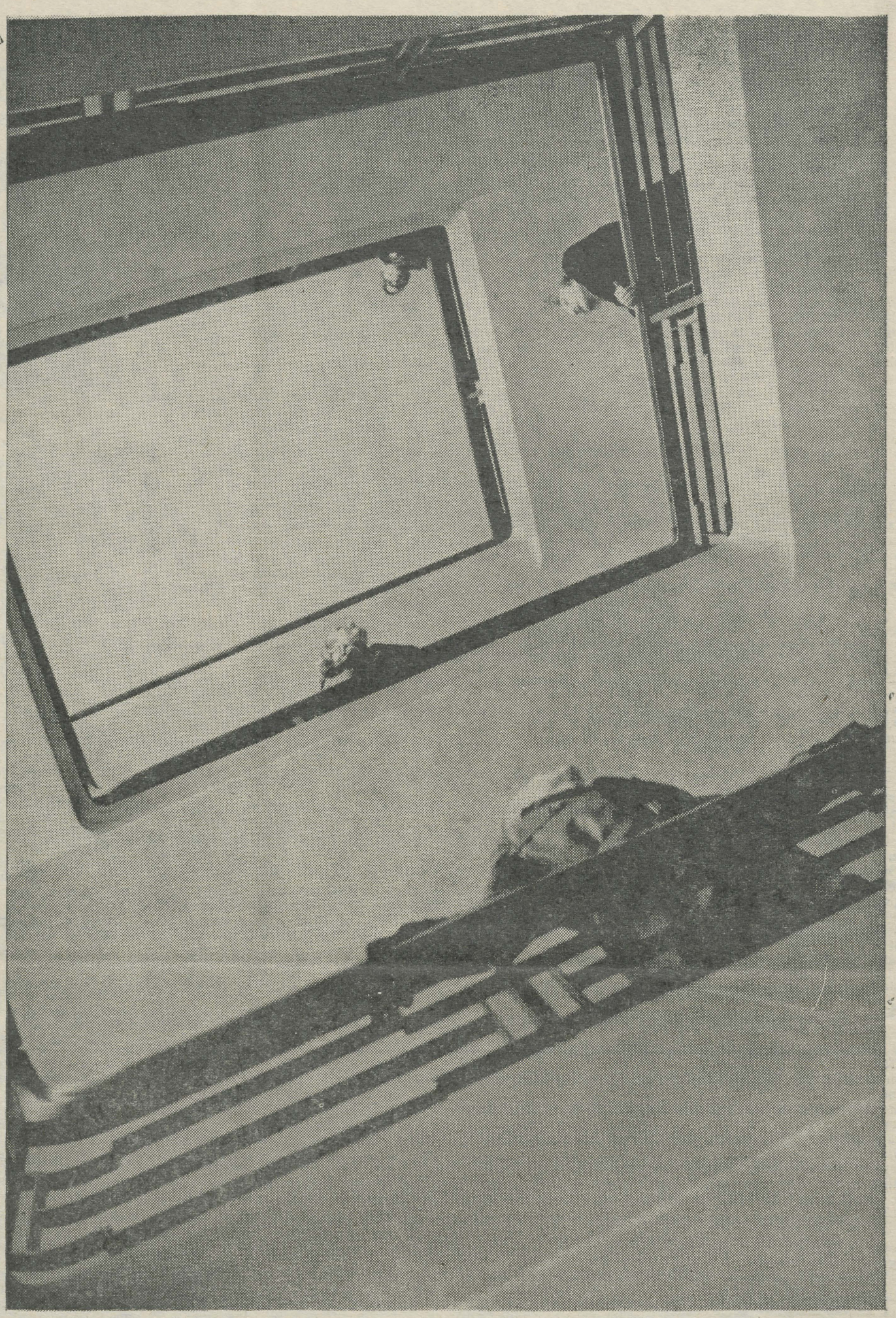

Tähed sa seda koma? Iga trepiring viib kõrgemale, nii nagu iga kursus viib sind suurele eesmärgile lähemale. Ainult peab olema järjekindlust pidevaks tõusuks, kuust kuusse, päevast päeva. B. Kaufmanni foto

Sind aitab ÜVAK

Olgu tulemas ema sünnipäev, naistepäev või mõni muu päev — stipipäev veel kaugel, raha aga hädasti vaja, aitab Sind ÜVAK — Üliõpilaste Vastastikuse Abistamise Kassa.

ÜVAK asub sööklamaja III korrusel.

ÜVAK on endiselt avatud igal neljapäeval kella 18—20-ni.

Laenamistingimused on soodsad: iga kuu tuleb maksta vaid 20 kop. liikmemaksu. Kõik selle saad tagasi, kui lõpetad ülikooli ja ÜVAK-ist välja astud. ÜVAK-i liikmeks astujal tuleb maksta 20 kop. sisseastumismaksu.

Esimese laenu võid teha juba kaks kuud pärast liikmeks astumist, tagasimaksmise tähtaeg on viis kuud, laenu maksimaalne suurus 50 rbl.

Jalgpall

Teaduskondadevahelisest jalgpalliturniirist võtab tänavu osa 8 meeskonda.

Mängud peetakse kahes alagrupis. Esimesed kohtumised on laupäeval TRÜ staadionil. A-grupis mängivad kell 14 Füüsika-Keemia I — Ajaloo-Keele, kell 15.30 kehakultuurlased ja juristid.

B-grupi mängud on staadionil pühapäeval. Kell 11 arstid füüsikute II meeskonna vastu ja kell 12.30 Majandus—Matemaatika.

Soomlastega kergejõustikus ja korvpallis

Traditsiooniliseks on muutunud Helsingi Ülikooli ja Tartu Riikliku Ülikooli sportlaste vahelised kohtumised kergejõustikus ja meeste korvpallis.

Tänavu on tartlaste kord olla võõrustaja osas. Helsingi Ülikooli viiekümneliikmeline delegatsioon jõuab kohale pühapäeval. Sama päeva õhtul kell 19 on EPA võimlas korvpallimatš TRÜ ja HY meeskondade vahel. (Eelmängus kohtuvad kell 17 TRÜ ja Šiauliai naiskond.)

Esmaspäeval ja teisipäeval algusega kell 16 on TRÜ staadionil kergejõustikuvõistlused (vihmaste ilmadega Tamme staadioni asfaltrajal).

Helsingi Ülikooli korvpallimeeskond peab teise mängu esmaspäeval kell 19 EPA esindusega (samuti EPA võimlas).

Meenutagem, et mullu Helsingis jäid kergejõustikus peale soomlased, korvpallis meie üliõpilased.

Ootame üliõpilasi, õppejõude ja teenistujaid võistlusi jälgima ja põialt hoidma.

TRÜ Spordiklubi

Uut teatmekirjandust Toome raamatukogus

Sõnastikest on raamatukokku saabunud:

Taylor, R., Gottschalk, W. A. German-English Dictionary of Idioms. München, 1969. 598 lk. 11 S—22.

Engeroff u. Käufer. An English-German Dictionary of Idioms. München. 1969. 313 lk. 11 S—23.

Цыганенко, Г. П. Этимологический словарь русского языка. Киев, 1970. 599 lk. S ven — 82.

Корнеев, Л. А. Русско-маласийский словарь. M., 1970. 543 lk. S ven — mal 1.

Большой русско-словацкий словарь. T. 1—5. Bratislava, 1960—1970. S ven — tš9.

Avaldame siirast kaastunnet Hella-Viiule kalli
VANAEMA
surma puhul.
Keemiaosak. V kursus

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 5870. MB 08696.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 27 Reedel, 8. oktoobril 1971. a.

EKP TRÜ KOMITEE TERVITAB ÜLIKOOLI KOMMUNISTIDE NIMEL ELKNÜ TRÜ XIX KONVERENTSI NING SOOVIB TALLE EDU JA KORDAMINEKUID TÖÖS. OLGU MEIE ARVUKAS KOMSOMOLIORGANISATSIOON ÜLIÕPILASKONNA ORGANISEERIJA JA SUUNAJA NENDE SUURTE ÜLESANNETE ELLUVIIMISEL, MIDA SEADIS NÕUKOGUDE NOORSOO JA KÕRGEMATE KOOLIDE ETTE NLKP XXIV KONGRESS. SELLEKS JÕUDU JA EDU!

EKP TRÜ KOMITEE

Möödunud viisaastak ja kõrgem haridus arvudes

Kaheksandal viisaastakul loodi Nõukogude Liidus kokku 60 uut kõrgemat õppeasutust. Viisaastaku lõpuks küündis kõrgemate koolide arv 805-ni. Üliõpilaste koguarv suurenes 3,86 miljonilt 4,58 miljonini. Tunduvalt kasvas statsionaarsete üliõpilaste osatähtsus. Kui 1966. aastal moodustasid nad üliõpilaskonnast 44,3%, siis 1970. aastal langes neile juba 55%. Kasvas ka üliõpilaste suhtarv 10 000 elaniku kohta: 1966. a. — 167, 1970. a. — 188.

Kaheksanda viisaastaku jooksul lõpetas kõrgema kooli üldse 2 617 400 uut spetsialisti. See on 51,1% rohkem kui eelmisel viisaastakul. Suurenes ka rahvamajanduses töötavate kõrgema haridusega spetsialistide arv. 1965. aastal oli neid 12,1 miljonit, 1970. a. aga juba 17,4 miljonit.

Teadurite koguarv Nõukogude Liidus oli 1970. aastal 930 tuhat. Nendest 240 tuhandel oli teaduste doktori või kandidaadi kraad. 1969. a. lõpul loendati 16 900 akadeemikut või professorit, 64 900 dotsenti ja 37 300 vanemat teadurlikku töötajat. Teaduslike asutuste (kõrgemad koolid kaasa arvatud) töötajate arv moodustas 3,5% töötajate koguarvust. Sõjajärgsetel aastatel (1947—1968) on teadlaste arv surenenud 5,7 korda, sealhulgas doktorite arv 2 korda ja kandidaatide arv umbes 8 korda.

ACTA DIURNA

Möödunud reedel kogunesid ühiskonnateaduste kateedrite kommunistid oma selle õppeaasta esimesele parteikoosolekule, et teha kokkuvõtteid möödunud õppeaasta töö tulemustest ja määrata kindlaks uued ülesanded lähtudes NLKP XXIV kongressi otsustest. Ettekandega esines algorganisatsiooni liige A. Koop. Kuulati ära ka algorganisatsiooni sekretäri van.-õp. E. Kivimaa informatsioon EKP Tartu Linnakomitee büroo otsusest «Ühiskonnateaduste kateedrite kaadri olukorrast ja ettevalmistamise perspektiividest Tartu kõrgemates koolides».

Läbirääkimistel võttis sõna 12 kommunisti. Vaagimist leidis laialdane probleemide ring, millest kesksemateks kujunesid kaadri, aspirantuuri, üliõpilastega läbiviidava õppe- ja kasvatustöö, õppekirjandusega varustatuse, materiaalse baasi tugevdamise ja teised küsimused, millest oleneb edu ühiskonnateaduste õpetamisel ja õppimisel.

TIIT TAMBI

ACTA DIURNA

29. septembril toimus TRÜ Õigusteaduskonna parteiorganisatsiooni üldkoosolek. Päevakorras oli kolm küsimust: vastuvõtmine NLKP liikmeks, informatsioon tööjaotusest büroos ja parteialgorganisatsiooni tööplaanide läbiarutamine ning kinnitamine.

Elav mõttevahetus tekkis päevakorra kahe viimase küsimuse osas. Üksmeelset toetust leidis uudne üritus — tööülesannete konkreetne jaotamine büroo liikmete vahel. Positiivse momendina tõsteti esile ka kevadel toimunud aruande- ja valimiskoosoleku otsuse täitmise võtmine range kontrolli alla.

*

30. septembril toimus TRÜ metoodikanõukogu koosolek. Arutusel olid metoodilise töö ülesanded ülikoolis alanud õppeaastal.

29. septembril toimus TRÜ kirjastusnõukogu koosolek. Kuulati kirjastusnõukogu esimehe kaugõpperektori V. Haameri informatsiooni ülikooli kirjastustegevuse kontrolli tulemustest ning arutati läbi TRÜ rotaprindiväljaannete planeerimise, koostamise, publitseerimise ja realiseerimise plaani projekt.

Samaks päevaks jõudis kinnitatult kohale ka rotaprindiväljaannete kirjastamise 1972. a. plaan. Lähemail päevil jõuab see paljundatult teaduskondadesse. On alanud plaani järgi kirjastamisele tulevate käsikirjade vastuvõtmine.

20. augustist 20. septembrini toimusid Moskvas viiendad rahvusvahelised üliõpilaste suvekursused. Nõukogude Liidus on selliste kursuste korraldamine saanud traditsiooniks. Neid on korraldatud 1960. aastast alates. Kursuste temaatika oli seekord «Teaduslik-tehniline revolutsioon, üliõpilaskond ja ühiskond». Organiseerijateks olid RÜL, UNESCO, NSV Liidu Üliõpilasnõukogu ja NSVL Teaduste Akadeemia. Osa võttis 172 rahvuslike organisatsioonide esindajat 59-st organisatsioonist. 66 riiki (nende hulgas Uganda, Sudaan, SFV, Lääne-Berliin, LAV, Jugoslaavia, Nõukogude Liit) saatsid kohale individuaalsed esindajad oma kõrgematest koolidest. Nõukogude delegatsioon oli 30-liikmeline, nende hulgas ka A. Andersson TPI-st.

Osavõtjad külastasid tööstusettevõtteid, näitusi, kõrgemaid õppeasutusi, tutvusid Leningradi, Moskva, Zagorski ja Rostovi vaatamisväärsustega. Erilist huvi äratas üliõpilaste ehitusmaleva tegevus, külastati mitmeid rühmi.

Kursustel esinesid tuntud teadlased, riigi- ja ühiskonnategelased, teaduslike uurimisasutuste direktorid, akadeemikud, professorid. Töö toimus seminari vormis. Alljärgnevalt seminaride teemad ja põhilised järeldused, mis fikseeriti ühiselt vastuvõetud kokkuvõttes.

● Teaduslik-tehniline revolutsioon (edaspidi TTR) ja materiaalsete ning vaimsete hüvede loomine. TTR avab grandioossed võimalused majanduselu kiireks arenguks, kasvab loomingulise töö osatähtsus. See on saavutatav ainult ühiskondliku omandi baasil, mis tagab pideva kontrolli majanduse arengu üle.

● TTR ja kaadri ettevalmistamine. Kaadri väljaõpe muutub järjest keerukamaks, suureneb vajalike teadmiste maht, pikeneb õppeaeg. Paljude maade kõrgema hariduse süsteem on vananenud. Tuleb loovamalt suhtuda õppeprogrammidesse, õpetada teaduse uusimaid seisukoht.

● Inimene ja loodus TTR-i tingimustes. Teaduse ja tehnika saavutuste lühinägelik kasutamine on viinud elukeskkonna ökoloogilise tasakaalu rikkumiseni. Kahjulike tagajärgede likvideerimiseks kulub sageli palju aega ja raha. Avaldati rahulolu seoses 1972. a. Stokholmis kokkukutsutava konverentsiga, kus neid küsimusi hakatakse arutama.

● TTR ja noorus. Väljaõppeaeg pikeneb, noortel on üha pingutavam saada kvalifitseeritud spetsialistiks. Kapitalistlikes riikides on töötuid kõige rohkem just noorte hulgas.

Üha rohkem vajatakse kõrgema hariduse spetsialiste, muutub üliõpilaskonna sotsiaalne koosseis, suureneb väikekodanluse ja töölisklassi hulgast pärinevate üliõpilaste osatähtsus. Kapitalistlike maade üliõpilaskond «libiseb vasakule». Muutuvad ka üliõpilase ja õppejõu suhted, paljud kõrgema kooli pedagoogika seisukohad vajavad ümberhindamist.

TÄNA ALGAS

Tartu Riikliku Ülikooli komsomoliorganisatsiooni XIX konverents

Rahvusvahelisest üliõpilasliikumisest

● TTR ja sotsiaalsed ümberkorraldused arengumaades. Arengumaade tööstuse struktuuris toimuvad nihked, areneb tööstus. Kuid samal ajal on tarbimine oma riigis väike. Välisturul pole aga arenevate maade kaubad konkurentsivõimelised. Rahvusvaheline tööjaotus on arengumaade kahjuks, teaduse ja tehnika saavutused toovad tulu peamiselt **välismaisele kapitalile,** kel on vahendeid nende rakendamiseks. Toimub «ajude äravool» arengumaadest.

● TTR ja rahvusvahelised suhted. On loodud võimsad massilise hävituse vahendid, millest jätkub inimkonna mitmekordseks hävitamiseks. Tuumasõda on vaja kõigi vahenditega ära hoida. Pooldati Euroopa julgeoleku küsimusi arutava nõupidamise kokkukutsumise ideed. Avaldati solidaarsust Guinea-Bissau, Angoola, Mosambiigi, Simbabve, Namiibia patriootide võitlusele. Mõisteti hukka reaktsioonilised valitsused Portugalis, Hispaanias, Kreekas, LAV-is, repressioonid Sudaanis. Iisraelis nõuti ÜRO Julgeolekunõukogu 1967. a. 22. nov. resolutsiooni täitmist.

Delegaadid konstateerisid, et nad peavad kursusi panuseks ülemaailmsesse kampaaniasse «Noorus paljastab imperialismi» ning avaldasid tänu kursuste organiseerijaile.

Kursustel kujunes asjalik tööõhkkond. Paljudes küsimustes vaieldi tublisti. Inglise delegatsioon kritiseeris mõningaid tööstuslikult arenenud maid, et need, olles oma jõed ja järved samuti reostanud, avaldavad ajakirjanduses küll andmeid teiste riikide looduse reostatuse kohta, ise pole aga kahjulike tagajärgede likvideerimise plaanidest palju kaugemale jõudnud. Londonis aga olevat õhu saastatus viimase viie aastaga kuus korda vähenenud ning Thamesis ujuvat jälle kalad.

Elav arutelu puhkes UNESCO osa üle tänapäeva maailmas. UNESCO tegevusringi kuulub võitlus kirjaoskamatuse kaotamise eest, kaadri ettevalmistamisele kaasaaitamine, hariduse planeerimine, rahvusvahelise koostöö arendamine teaduse ja kultuuri alal, rahu kindlustamisele kaasaaitamine jm. Paljud arengumaade delegatsioonid olid arvamusel, et UNESCO täidab oma funktsioone küll teadusliku ja muu informatsiooni vahetamise alal, avaldades perioodilisi väljaandeid, kuid ei suuda anda konkreetset materiaalset abi, tema vahendid on selleks liiga piiratud (UNESCO eelarve oli 1970. a. 38,7 miljonit dollarit), abivajajate armee aga liiga suur.

Kommunikeele kirjutas alla enamik delegatsioone, v. a. Kostariika ja Rumeenia delegatsioonid ning Inglise Kveekerite Komitee esindus. Uganda delegatsioon, kes kõigil seminaridel esines parempoolselt positsioonilt, nõustus siiski alla kirjutama.

(Järgneb)

EKP TRÜ ORGANISATSIOONI ÜLDKOOSOLEK TOIMUB ESMASPÄEVAL, 25. OKTOOBRIL ALGUSEGA KELL 15 ÜLIKOOLI AULAS.

Päevakorras:
*** Kommunistide osast üliõpilastega läbiviidavas õppevälises kasvatustöös.**
*** EKP TRÜ komitee tööst aruandlus- ja valimiskoosoleku järgsel perioodil.**
*** Täiendavad valimised komiteesse.**

EKP TRÜ KOMITEE

Parteikomitee ja õppetöö probleemid

Esimesed künnivaod on alanud õppeaastal juba aetud. Esmakordselt alustas kündi teadusepõllul üle tuhande uue adraseadja esimesel kursusel. Ka vana *alma mater* ise läheb uuele õppeaastale vastu tugevamana kui varem. Selle tõendiks on üliõpilaste uue ühiskodu õigeaegne valmissaamine, saavutused õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmisel ja palju muud.

Tänavu tõuseb tulipunkti NLKP XXIV kongressi direktiivides formuleeritud põhiülesanne: **«Arendada kõrgemat ja kesk-eriharidust vastavalt teaduse ja tehnika progressi nõuetele, tõsta tulevaste spetsialistide ettevalmistamise kvaliteeti ja parandada nende ideelis-poliitilist kasvatamist.»** Selle ülesande täitmisega seotud paljude probleemide hulgas on keskse kohal spetsialistide ettevalmistamise kasuteguri tõstmine. Õppejõu seisukohalt tähendab see kõige tõhusamate vormide otsimist ja kasutamist teaduse ja tehnika saavutuste edasiandmiseks üliõpilastele. Teisiti öelduna — **tõelise edu saavutamiseks on vaja sulatada orgaaniliseks tervikuks teaduslik, õppe-metoodiline ja kasvatustöö.** Peatume alljärgnevalt selle paljutahulise ülesande õppe-metoodilisel küljel, sest metodoloogia ja metoodika valdkond on sillaks teooria ja praktika vahel.

TRÜ-s on õppe-metoodika alal viimasel ajal mõndagi ära tehtud. Möödunud õppeaastal loodi potentsiaalselt efektiivsed organisatsioonivormid pedagoogikanõukogu, metoodikanõukogu ja nendele allutatud tööorganite näol. Eesmärgikindlamaks on muutunud töö õppekirjanduse väljaandmisel ja kasutamisel. Tunnustust väärivad uurimised üliõpilaste kommunistliku kasvatuse, teadmiste püsivuse, väljalangevuse põhjuste, lõpetanute arvamuste selgitamise ja muu kohta. Eraldi esiletõstmist väärivad õppeprotsessi uurimise entusiastid Üliõpilaste Kompleksse Teadusliku Uurimistöö Büroost. Paljud õppejõud tegelevad veel teistegi kaalukate metoodiliste küsimustega, mis on aga üldsusele vähem teada.

Olemasolevatest võimalustest on ära kasutatud siiski alles üsna väike osa. Terviklikult on õppe-metoodilisele tööle iseloomulik omaette, isoleeritud tegevus, äärmine tagasihoidlikkus eksperimentide läbiviimisel, kõrgemalt poolt soovitatavate muudatuste ootamine. Üsna tüüpiline on ka osa õppejõudude vähene sisuline huvi (stiimulid ja mõjutusvahendid on õige tagasihoidlikud) metoodika probleemide vastu.

Edasimineku hoogustamiseks koondas EKP TRÜ komitee möödunud õppeaastal tähelepanu õppe-metoodika küsimustele. 29. märtsil k. a. võeti vastu otsus «Õppe-metoodilise töö olukorrast ja perspektiividest TRÜ-s». Käesoleval õppeaastal suunatakse peamine jõud nimetatud otsuse järjekindlale ellurakendamisele, juhindudes NLKP XXIV kongressi direktiividest. Edu sõltub sellest, kuidas meie suure kollektiivi iga liige seda tööd mõistab ja sellest osa võtab.

Alljärgnevalt mõningaid asjakohaseid mõtteid.

1. Õppe-metoodiline töö peaks kulgema **kindla perspektiivplaani** alusel, TRÜ arendamise ühtse plaani raamides. Vastavad põhisuunad kajastugu ka iga teaduskonna plaanides. Niisugune lähenemine aitaks süvendada sihikindlust, mobiliseerida ja koondada uurijaid ning paremini lahendada ka organisatsioonilisi küsimusi. Siinkohal juhiksin tähelepanu NSV Liidu kõrgema ja keskeriharidu se ministri sm. V. Jeljutini poolt rõhutatud põhimõttele, et uutes, teaduse ja tehnika kiire progressi tingimustes on vaja **erilist rõhku panna initsiatiivirikaste, kõrge loominguvõimega spetsialistide ettevalmistamist tagavate õpetamismeetodite rakendamisele** (В. П. Елютин, Успешно выполнить предначертания партии. — «Вестник высшей школы», 1971, № 7, lk. 6).

2. Konkreetsete rakenduslike tulemusteni jõudmiseks tuleks **õppe-metoodilise töö raskuspunkt suunata teaduskondadesse.** Üleülikooliliku organid (metoodikanõukogu oma töögruppidega) on siiski eelkõige juhtivaks, koordineerivaks ja üldistavaks keskuseks. Nad ei saa pakkuda kõikjale sobivaid valmislahendusi. Tulemused sõltuvad väga paljus **teaduskondade metoodikakomisjonidest**, mille efektiivne töölerakendamine peaks saama dekaanide ja parteibüroode südameasjaks.

3. Õppe-metoodiliseks tööks **soodsate tingimuste loomine** (materiaalne baas, organisatsiooniline korraldus, õppejõude stimuleeriva süsteemi rakendamine) on suurel määral rektoraadi funktsiooniks. Pidevast tööst selles suunas räägivad tarvituselevõetud abinõud ja kavandatud ülesanded (vt. rektori intervjuu meie ajalehe 3. sept. numbris). Täiendavalt sellele võiks kaaluda **alalise koosseisulise töögrupi** (laboratooriumi) loomist üleülikooliliselt kesksemate õppe-metoodiliste probleemide läbitöötamiseks ja saadud tulemuste ellurakendamise organiseerimiseks. Ülikooli juures töötab arvukalt uurimislaboratooriume, kuid oma vajaduseks neid ei ole. Mitmed teised kõrgemad õppeasutused on selle ülimalt vajaliku sammu astunud. Siin on vaja Eesti NSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi sellekohast toetust, mis ennast kindlasti õigustaks.

4. Lahendamist vajavaid probleeme on palju. Ülearu pretensioonikas oleks isegi nende tüüploetelu esitamine. Osaliselt oli nendest juttu möödunud õppeaastal (vt. allakirjutanu vastav kirjutis ajalehe k. a. 19. ja 26. veebruari ning 5. märtsi numbrites). Tooksime alljärgnevalt ainult mõned näited.

● Endiselt on päevakorras **õppeplaanide ja aineprogrammide täiustamine** nende sisu kaasajastamise, ainetevaheliste seoste täpsema piiritlemise ja õppetöö ratsionaliseerimise (loenguvoorude ühendamine, auditoorse õppetöö mahu vähendamine jt.) eesmärgil. Viimase momendi rõhutamiseks tuleb öelda, et alates käesolevast õppeaastast rakendatav õppejõudude koosseisu jaotamise uus kord teaduskondade vahel on selles suunas tõhusaks mõjutusvahendiks. Ei ole õige jääda äraootavale seisukohale, et võibolla varsti saabuvad kõrgemalt poolt uued õppeplaanid ja programmid. See välistaks võimaluse täiustuste rakendamiseks vanematel kursustel. Omapoolne ettevalmistus loob ühtlasi soodsama pinna uute plaanide loominguliseks rakendamiseks.

● **Üliõpilaste iseseisvaks loominguliseks tööks** vajalike tingimuste loomisel on tähtsal kohal piisava ja pidevalt uueneva õppekirjanduse jt. õppematerjalide fondi loomine. Viisaastakuks on kirjastusplaanid põhiliselt koostatud, sealjuures tuli ületada üsna suuri raskusi. Praegu on tähtis nende graafikupärane ja kvaliteetne täitmine. TRÜ rotaprindi kasutamist on vaja tõhustada. Kiiresti on vaja kavandatud paljundussektorit.

● Juba praegu peaks TRÜ, aga ka iga teaduskonna ning kateedri teadusliku töö plaan sisaldama kaalukaid uurimusi **kõrgema kooli pedagoogika, metoodika ja õppekirjanduse valdkonnast.** Praegu väljakujuneva õppejõudude kvalifikatsiooni täiendamise tsükli (iga viie aasta tagant) üheks komponendiks peaks olema ka pedagoogilis-metoodiline töö. Poleks ülearune, kui see leiaks väärikat hindamist ümbervalimiste, konkursside ja kutsete omistamise süsteemis.

● Deviis — **juba varakult kindla suunitluse alusel** — leiab praktikas üha rohkem kinnitust. Õppeprotsessis tähendab see üliõpilase tihedat sidumist erialaga õppetöö esimestest päevadest alates. Vanematel kursustel kaasneb sellele üha rohkem individualiseeritud õppetöö. Oma varemmärgitud kirjutises (vt. ajalehe 26. veebruari number) viitasime võimalusele lülitada õppeplaani vastav sissejuhatav kursus. Nüüd on see küsimus üleliiduliselt päevakorras. Minister V. Jeljutin märgib oma ülalosutatud artiklis (lk. 7), et ministeerium kavatseb üliõpilaste paremaks adapteerimiseks ja erialaga tugevamaks sidumiseks lülitada kõikide kõrgemate koolide I kursuste õppeplaanidesse uue aine **«Sissejuhatus erialasse».** Meie ülesandeks on teha ettevalmistusi selle sammu loominguliseks ellurakendamiseks. Järelikult vajab ka see töölõik meie plaanides kajastamist.

Toodud näiteid võiks jätkata. Kuid vastavate üleülikooliliste organite, teaduskondade ja erialade juhid teavad ja tunnevad oma pakilisi probleeme ise paremini. EKP TRÜ komitee sooviks on, et töö nende lahendamisel toimuks sihikindlalt, plaanipäraselt ja tulemusrikkalt.

R. HAGELBERG,
EKP TRÜ komitee õppe- ja teadusliku töö sektori liige

Tulipunktis käesoleval õppeaastal

EKP TRÜ Komitees

EKP TRÜ komitee koosolekul 4. oktoobril k. a. arutati TRÜ rahvakontrolligrupi tegevust viimase kahe aasta jooksul. Rahvakontrolligrupi esimehe T. Ilometsa ettekandest ilmnes, et ülikoolis töötab praegu 11 rahvakontrolligruppi kokku 89 liikmega. Seejuures tegutseb 10 gruppi ülikooli allasutustes. Üleülikooliline grupp on pidanud 16 koosolekut, kus põhiprobleemidena arutati teadusliku aparatuuri kasutamise, hooldamise ja säilitamise olukorda; elektriseadmete korrashoidu, ohutustehnika ning tuleohutuse eeskirjade täitmist; õppe-tehnilise baasi olukorda; eksperimentaaltöökoja tegevust; kirjastusgrupi laomajandust, materjalilaadude olukorda; botaanikaaiaga ja baasaiaga seotud küsimusi ning veel mitmeid teisi. Küsimuste arutelule eelnes põhjalik kontroll kohtadel.

Vajakajäämisi on esinenud rahvakontrolligrupi otsuste elluviimisel. Praegu jääb grupi tegevus kohati veel diletantlikule tasemele. Ülikool vajaks aga igati läbimõeldud süsteemi, mis võimaldaks kiiresti ja otsustavalt likvideerida esiletoodud puudused.

*

Tsiviilkaitsealasest parteipoliitilisest tööst TRÜ-s andis komiteele ülevaate I. Sorokin, tsiviilkaitsealasest massilisest propagandast J. Sarv. Komitee märkis ära tsiviilkaitse osas aasta jooksul tehtud suurt tööd, juhtides samal ajal tähelepanu veel esinevatele puudujääkidele

*

Komitee kinnitas teaduskondade parteiorganisatsioonide otsused võtta NLKP liikmeks TRÜ Arvutuskeskuse lepinguliste tööde laborant Aive Põhjala, Ajaloo-Keeleteaduskonna ajaloo-osakonna VI kursuse üliõpilane Jaak Allik, Majandusteaduskonna rahanduse ja krediidi kateedri vanemõpetaja Vambola Raudsepp ja matemaatikateaduskonna V kursuse üliõpilase Tamara Palškovskaja.

NLKP liikmekandidaatideks võeti Õigusteaduskonna IV kursuse üliõpilane Kalle Luiga ja Ajaloo-Keeleteaduskonna ajaloo-osakonna V kursuse üliõpilane Aili Aarelaid.

*

Kinnitati parteigrupid 1971/72. õppeaastaks. Ajaloo-Keeleteaduskonnas tegutseb käesoleval õppeaastal 6, Arstiteaduskonnas 9, keemiaosakonnas 3 parteigruppi.

Pärast üksikasjalist arutelu võeti vastu komitee tööplaan sügissemestriks ja perspektiivplaan kogu õppeaasta kohta.

16 miljonit lehekülge aastas

Pälsoni tn. 14 keldris töötab neli rotaator-trükimasinat — see on ülikooli rotaprint. Sissekäik on hoovilt, aga seda ei teadvat paljud oma maja asukadki. Uksel on silt: «Võõras, ära tule». Paar astet ja koridor, mis on igas formaadis paberit kolmandiku ulatuses täis. «Ladu ei ole lõigatud paberit veel ära jõudnud viia,» ütleb mees, kes siin juhatajana ametis. Vasakpoolsesse ruumi jäävad neli masinat, parempoolses lõigatakse paberit. Uks kitsukesest riietusruumist viib kahte tuppa, kus käsikirju fotografeeritakse ja seejärel negatiivilt alumiiniumplaadile kopeeritakse. Nüüd veel trükkida, brošeerida ja ongi valmis õpik, autoreferaat, ülikooli toimetiste järjekordne number, ankeet (sotsioloogide omi pidi hästi palju olema), kutsekaart, blankett. Nii kiiresti asi ka ei lähe. Et tuhat sajalehekülje list raamatut valmis teha, selleks kulub nädal.

Jõuan ühe ukse vahelt näha suuri raamatupakke ja seinal siin trükitud ankeete abiellujatele. Astume kabinetti. Ka siin on palju paberit, õigemini pabereid. Plaanid, nimekirjad, aruanded ja teab mis veel. «Paber ju omast käest,» mõtlen ja hakkan küsimusi välja laduma.

Johannes Temmo on siin juhatajaks päris algusest. Algus oli 1958. aastal õpperaamatukogu majas. Endise kiriku käärkambris tuli aasta jooksul 100 trükipoognat valmis teha (käesoleva aasta plaan on 1500 trükipoognat). Üsna pea jäi seal kitsaks. Kui 1960. a. Pälsoni tänava uus internaat käiku läks, koliti üle. Keldrisse pidid alguses tulema õppetöökoja ruumid, aga ega suuri ümberehitusi vaja olnud.

Praegu on töötajaid viisteist. Kes on tulnud, see on pidama ka jäänud. Igaüks neist oskab peaaegu kõiki töid, mis siin tehakse. Tehakse ainult ülikoolile — võõraste tellimuste täitmiseks ei jätku aegagi. Kergem pole ka suvel, nagu võhiklikult arvasin. 12 kuu plaan on ju kuusteist miljonit lehekülge. Teen suured silmad ja vestluskaaslane jääb prille otsaette lükates nõusse: «See on suur arv küll.»

Ei saagi ma vastust pärimisele, milline see kõige huvitavam trükitud raamat on. Lugemiseks aega ei jää. Sirvida ikka mõnikord saab. «Meie poolt ei ole veel töös mingit viivitust ette tulnud. Seda, et käsikiri õigeaegselt ei laeku, on küll juhtunud.»

Paberist pole puudust olnud. Aga kui saaksime rohkem, siis trükiksime ka rohkem. Masinad on korralikud. Saaks ju neid juurdegi, aga pole kuhugi üles panna. «Praegu peaksime märgkopeerimiselt üle minema kuivkopeerimisele, nagu Lätis tehakse. Töö läheks kolm korda kiiremini, aga ruumikitsikus ei luba,» arutab juhataja. Lähemal ajal uusi ruume loota pole.

Pikaks jutuks ei ole mahti, sest oktoobris peab poolteist miljonit lehekülge trükivärviga kaetud olema.

«Ega nüüd vist ilma meie raamatuteta ülikoolis õppida saa?» olen hoopis mina küsitletav.

«Ei saa,» nõustun ja mõtlen neid rotaprindis trükitud õpikuid, mida ise kasutanud olen.

«Ma arvan ka,» ütleb tema.

ANDRUS ESKO

Rotaprindi juhataja Johannes Temmo

80-aastane hall eideke jutustas...

Teise kursuse lõpul ettenähtud keelepraktika tegi meie rühm seekord Kullamaal. Murdetekste on seal varem kogunud Gösecken, Wiedemann ja Saareste.

Nüüd läks sinna 7 tudengit dotsent A. Valmeti juhendamisel.

Teadsime teoreetiliselt, mismoodi see töö peab välja nägema, sest olime tundide kaupa kateedris linte kuulanud ja transkriptsiooni harjutanud. Tegelikult oli kõik palju huvitavam.

Esimesel päeval kirjutasime Kullamaa külanõukogus välja üle 70-aastaste inimeste nimed. Keelejuhile on omad nõudmised: ta peab olema kohalik ja võimalikult väikese kooliharidusega.

Ümbrusega tutvumiseks käisime ekskursioonil Matsalu Riiklikul Looduskaitsealal. 11 ha suurusel alal elab üle 400 linnuliigi, kellele see paik on tõeliseks paradiisiks. Kõrgest tornistki vaadates ei eristanud silm muud kui tohutu võimsat kõrkjamassi. Kõikjal kajakate kisa, partide prääksumine, igasuguste lindude häälitsused.

Suitsujõe kaldal saime näha üle 100 aasta vanuseid venesid — need on ühe puu tüvest õõnestatud ja painutatud paadid.

Küll oli vaatamist ja filmimist, pärimist ja pildistamist! Kohalik looduskaitse ala tehnik jutustas üksikasjalikult kõigest. Tabasime kohe läänemurdele iseloomulikke jooni: tugevaastmelist inessiivi, (*nälgas, selgas, lauttas*), järgsilbi *o*-sid (*vajotama, liigotama*) jt.

Õlgkatustega olime juba harjunud, aga midagi niisugust, nagu ühes külas juhtusime nägema, ei tahtnud uskudagi. Väljast oli maja tavaline, sisemus aga oli selline, nagu praegu vaid muuseumis näha võib. Pliidi kõrval koldeauk kookudega, otsas pajad. Põrand oli paest, kambris ainult omatehtud mööbel.

Madila külas õnnestus näha ka kõige ehtsamat suitsutaret, suits voogeldamas lae all.

Puhtu Ornitoloogiajaama me külastada ei saanud, sest polnud ekskursioonijuhti. Siiski lubati meil jalutada läbi looduskaitseala. Siin asub maailma esimene Fr. Schilleri mälestusmärk. Keerasime alla mereranda. Päikese roosakad kiired riivasid vaikset merepinda. Rand oli üle puistatud peente lihvitud kivikestega, mille vahel kasvasid merikapsad ja teised haruldased taimed. Päris tasa, et mitte seda muljet rikkuda, istusime seal ja oleksime tahtnud nii olla kaua.

Meie töö seisnes vana murdekeele võimalikult täpses ülesmärkimises, murdesõnade otsimises. Järjekindlat vana murrakut kohtab vähe, aga siiski oli hoopis midagi muud kuulata ise kui lugeda raamatust murde erijoontest.

Head keelejuhti oli küllalt raske leida. Oli parajasti heinaaeg, inimestel töörohked päevad. Aitasime meiegi jõudumööda.

Palusime rääkida rehepeksmisest, kariloomade pidamisest, leivategemisest, pulmadest ja muust, mis jutustajale hästi tuttav oli. Küllalt raske oli keelejuhti aeglaselt rääkima panna. Mõnda oli võimatu peatada ja nende jutt tuli lindile võtta.

Laukna külas elas eideke, keda külaelanikud nimetasid veidrikuks, teda isegi kardeti. Sellepärast lähenesime tema hurtsikule väikese hirmutundega südames. Vastu ootusi oli vanainimene väga sõbralik. Ta oli omapärase ladusa jutustamisviisiga. Kuulsime temalt huvitavaid lugusid hiidlaste tarkusest, nõidumisest, haiguste ravimisest, metsloomadest. Meie peatähelepanu

(Järg lk. 4)

Ühe tähtpäeva järelmõtteid

23. septembril k. a. möödus 120 aastat teeneka Eesti ajakirjaniku, keeleuurija, muusikamehe ja ühiskonnategelase Karl August Hermanni sünnist.

Nagu me «Sirbi ja Vasara» paarirealisest informatsioonist teada saime, korraldasid Põltsamaa raamatukogu ja kultuurimaja K. A. Hermannile pühendatud mälestusõhtu. Kel oli juhust seal viibida, see meenutab hiljemgi, kui suure südamlikkusega Põltsamaa rahvas «ühte oma meest» austas.

Karl August Hermann ja ülikool. Paljudest seostest mõned tuntumad:

- *ta õppis Tartu ülikoolis aastail 1875—1878; lõpetas seejärel kahe aastaga Leipzigi ülikooli* dr. phil. *kraadiga, olles üks esimesi doktoreid eesti keele alal;*
- *avaldas esimese täieliku eestikeelse eesti keele grammatika (1884);*
- *oli meie üks varasemaid kirjandusloolasi; 1898 ilmus trükist tema 500-leheküljeline «Eesti kirjanduse ajalugu»;*
- *oli aastail 1889—1908 eesti keele lektoriks Tartu ülikoolis;*
- *oli oma aja eesti üliõpilasliikumise üks aktiivsemaid tegelasi.*

Kas kõik see — olgugi et ainult murdosa tema tohutust tööst — ei oleks olnud küllaldaseks põhjuseks K. A. Hermanni juubeli tähistamiseks ka meie ülikoolis?

Kas on utoopia loota, et TRÜ ja eeskätt meie humanitaarteadlased näitaksid koguni initsiatiivi selliste tähtpäevade tähistamisel, kombel ja tasemel, mis vääriksid vabariigi avalikkuse tähelepanu.

T. PILVIK

Tartu Riikliku Ülikooli rektori käskkiri

Õnnitlen dotsent Richard Kleisi 75. sünnipäeva puhul.

Ülikooli kauaaegse õppejõuna olete Teie teinud tulemusrikast tööd noorte spetsialistide — antiikfiloloogide koolitamisel ja ladina keele õpetamisel ning jätnud püsivaid jälgi Nõukogude Eesti kultuuri varamusse.

Tänan Teid tehtud suure töö eest ja soovin, et Teil jätkuks jõudu ning head tervist edaspidigi.

Rektor
A. KOOP

Richard Kleis — 75

VIRO DOCTISSIMO NON SOLUM IN HISTORIA, VERUM ETIAM TOTIUS ORBIS LITTERARUM PERITO, PRIMO ANTHISTITI STUDIORUM CLASSICORUM RICHARD KLEIS, SALUTIS NOSTRAE UNIVERSITATIS CAUSA SEMPER INTENTO EAMQUE OMNI LABORI FASTIDIOQUE ANTEPONENTI ATQUE DILIGENTI CONGRATULANTUR HONORABILI DIE NATALI SEPTUAEGESIMO QUINTO

COLLEGAE ATQUE ALUMNI

Väga õpetatud mehele mitte ainult ajaloos, vaid ka terves teaduste ringis, esmasele klassikaliste õpetuste eestseisjale Richard Kleisile, meie ülikooli hüve eest alati valvsale, kes seda igast vaevast ja tüdimusest kõrgemale seab ja armastab, õnnitlevad auliselt seitsmekümne viiendal sünnipäeval kolleegid ja kasvandikud.

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Nad jäid kodumaale

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Kah kutse, siiski mitte lastepeole, millega ma alustasin oma mälestuste avaldamist, vaid kutse ilmuda «jutuajamisele» surmakombinaati.

«Vestlused» gestaapos ei sarnanenud kaugeltki mõne kaasaja nooruki kõrgelennulise filosofeerimisega elu mõtte(tuse) üle.

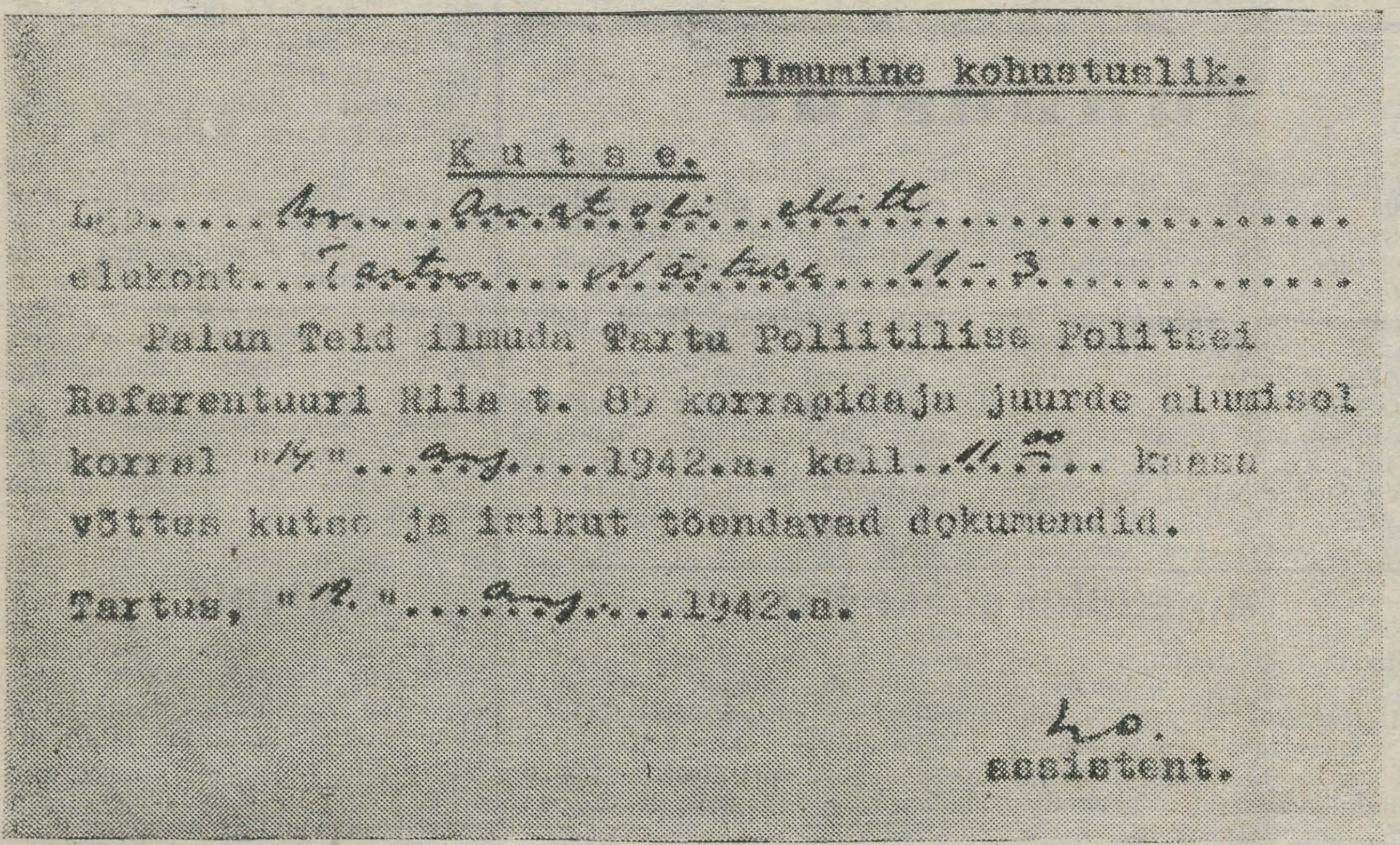

Ilmumine kohustuslik.

Kutse.

Lp....hr...Anatoli...Mitt..........

elukoht...Tartu...Näituse...11-3.........

Palun Teid ilmuda Tartu Poliitilise Politsei Referentuuri Riia t. 85 korrapidaja juurde alumisel korral "14"...aug...1942.a. kell..11.00.. kaasa võttes kutse ja isikut tõendavad dokumendid.

Tartus, "12"...aug...1942.a.

assistent.

1941/42. a. talvel uhkustasid eesti kodanlikud natsionalistid ajalehtedes*, et «Eesti annetas suhteliselt Lätist 2 korda ja Leedust 2,5 korda enam saksa sõjaväe heaks toimunud taliesemete korjandusel».

Kuid kui esimesel sõjatalvel eesti kodanlus ohverdas «füüreri armee päästmiseks» taliesemeid, siis polnud see veel midagi, võrreldes viimasel sõjasuvel teostatud oma rahva alaealiste noorukite elude ohverdamisega.

Katsuge rahuliku südamega läbi lugeda järgmisi ridu:** «...Eshelonide kaupa siirduvad noored määratud töökohtadele... Ühtlasi anti välja neile ka kõik vajalikud pisiasjad, mida korralik sõdur peab omama. Noored saavad täieliku sõduritoidu, millele lisandub noorte lisanorm. Viimane on hädavajalik, kuna kõik abiteenistusse siirduvad noored — noorim osa 14-aastased — on ju alles kasvueas. Lisanormi hulka kuulub peale muu ka piim. Endastmõistetavalt jäävad noorte varustusest välja viin ja suitsud... Sõjaliselt erialase väljaõppe kõrval algab sügisel noorte edasiõppimine ka üldhariduslikel aladel, kuna suurem enamus praegu lennuväe abiteenistusse siirduvaist noorist äsja lõpetas algkooli.» (Sõrendused — A. M.).

Ühtlasi rõhutati artiklis, et need lapsed jäävad teenistusse oma kodumaa piires. See oli mõeldud vanemate rahustamiseks, sest selleks ajaks oli Punaarmee juba Vilniuse lähistel *** ning sakslastel oli täiesti selge, et Eestiski neil enam pikka pidu ei ole.

Poisikesed aeti loomavagunitesse ja saadeti ära sootuks «füüreri kodumaa» poole sealsetele lennuväljadele, mida sageli «külastasid» Inglise-Ameerika pommitajad. Vähe on neid, kes sellest nn. «abiteenistusest» ellu jäid. Siiski kolmega õnnetähe all sündinud abiteenistuslasest oli mul võimalus sel aastal kohtuda ning nende käest jubedaid lisaandmeid teada saada.

Üks neist oskas oma noorusele vaatamata teha ainuõige otsuse ja saanud kutse ilmuda kogunemispunkti, pidas mõistlikumaks hoopis kaduda. Jäid meie rahva jaoks mitmedki teised tema eakaaslased, kes veel õigel ajal taipasid astuda õiget sammu.

Palju «piimasõdureid» ilmus siiski kogunemispunkti, kust nad käsutati sadamasse laevadele.

Aga kus poisid — mitte ei osanud aru saada sellest «suurest ajaloolisest missioonist», mis neile osaks saanud füüreri «1000-aastase riigi päästmisel» ja nõudsid, et neid lubaduse kohaselt jäetaks oma kodumaale.

Ohvitserid käratasid peale, et sõduri (ka piimasõduri) kohuseks on käske täita, mitte aga arutada neid. Mornide nägudega seisid poisikesed rivis. Siis lasti neil, kes nõudsid kodumaale jätmist, rivist välja astuda. Ligi nelikümmend poisiket tegid otsustava sammu. Rivisse jäänud käsutati sadama poole marssima, ülejäänud rivistati minekuks Lasnamäe lennuväljale. Sinna nad aga ei jõudnud. Kõrvalises kohas hakkasid tärisema saatemeeskonna automaadid... ja nii jäidki oma kodumaale äsjased koolipoisid.

Varem ešelonidega ärasaadetuist lasti teel maha veel trobikond «deserteerumiskatsel». Seda jutustasid need kaks, kellega oli mul juttu neist süngeist sündmustest 1944. a. suvel. Ühel neist õnnestuski «deserteeruda». Tagant tulistatud kuulid ei tabanud. Teisel tuli Saksamaa piirideni vastu pidada. Nende «täielik sõduritoit» koosnes saepuruga segatud leivast, peedi- või kaalikalakkest ja mingist mustast mõrust vedelikust, mida kohviks nimetati. Piima pole neile kunagi antud, viina mõnikord küll, suitsu kah!

Kuu aega hiljem ilmus ajalehtedes teadaanne * 14- kuni 17-aastaste tütarlaste abiteenistuse loomisest, kusjuures osa neist pidi tegevusse rakendatama lennuväljadel! Tänu Punaarmee kiirele pealetungile jäi see aktsioon siiski teostamata.

Kauge lahingute kõmin Võru alt ja Vaivara Sinimägede kandist tuletas visalt meelde, et pill on saksa fašistide ja eesti kodanlike natsionalistide pika ilu peale tulemas. Nõrgemanärviliste mõistust hakkas varjutama mõte, et nüüd siis hakatakse arveid eestlastega õiendama. Arve aga, nagu nägime, oli üsna suur. Oli ju aeg, kus igal kodanikul tuli vastata oma südametunnistuse ees kahele päris lihtsale küsimusele — esiteks: mis on sulle lähedasemad, kas eesti töörahva või fašistlike orjastajate huvid? Ja teiseks: mida oled sa teinud selles suures heitluses Nõukogude Liidu kodanikuna saksa fašismi purustamiseks?

Loomulikult kerkisid need küsimused ka ülikooli õppejõudude ette. Esimesele küsimusele oli lihtsam vastata, sest saksa fašismi huvid võttis omaks vaid tühine osa õppejõududest. Teise küsimusega tekkis aga raskusi. Koostades mõttes bilanssi oma tegudest okupatsiooni ajal, tuli rõhuval enamikul meist kokkuvõttes positiivsele poolele ümmargune null! Negatiivsel poolel oli aga ebameeldiva koormana ikkagi midagi olemas kellel rohkem, kellel vähem. Mõni oli ehk avalikult kirunud nõukogude korda, teine jälle kiitnud saksa sõjaväge, kolmas oli ohverdanud villased kindad taliesemete kogumise aktsiooni käigus.

Kõik see tundus nüüd süütegudena, mille eest tuleb fašistide propaganda kinnitusel isegi elu anda. Kuid seejuures unustati tõsiasi, et «muusika eest maksab ikkagi muusika tellija».

Eesti rahvas ei tellinud seda «surma tangot», mille saatel tuli tal kolm pikka aastat kannatada. Ei saa ju eesti rahvaks pidada neid okupantide käsilasi, kellele inimese elu oli teinekord odavam kui pudel viina. Eesti töötav rahvas — ja seda oli kaugelt suurem enamus — suhtus okupatsiooniaegsesse kapitali määratsemisse oma kodumaal põlastuse ning vihaga.

Muusika tellijaks oli ikkagi saksa fašism ja temale esitatigi hiljem arve.

On täiesti arusaadav, et kahurimürina lähenedes see «peenike seltskond» hakkas kippuma Vaterlandi. Kuid Saksamaal ei tuntud seesugustest «töömeestest» vähimatki puudust. Ja nad saadeti hoopis SS-leegioni hõredaks jäänud ridade täiendamiseks.

Uutest «kamraadidest» leegionärid erilist vaimustust ei tundnud, sest uustulnukad oskasid lasta rohkem «kindla peale» — selja taha kinniseotud kätega mehi, naisi ja lapsi. Rinde tingimustega, kus vastasele pihta anda on niisama tõenäoline kui ise pihta saada, ei suutnud nad kuidagi kohaneda.

Just see kirju seltskond külvas oma taganemisteedel õudusjutte Nõukogude sõjaväe «hirmutegudest» eestlaste kallal. Elanikkonna seas levis ükskõik kuhu põgenemise psühhoos, mille tulemusena nii roimarid kui ka tuhanded eestlased, kes mitte kui milleski süüdi ei olnud, sattusid lõppude lõpuks võõrsile, kus kodumaast jäi neile vaid sentimentaalne laul «Kaugel, kaugel, kus on minu kodu...»

Enamik ülikooli õppejõududest kuulas veel viimasel momendil mõistuse häält ega astunud koos fašismist reostatutega neile lahkelt pakutud laevadele. Nad jäid kodumaale, oma rahva juurde.

Mõned õppejõud (nende hulgas mitu tunnustatud teadlast) said hirmušokist üle alles siis, kui nad taipasid, et nad on sattunud mitte millegi pärast võõrale maale. Ka nemad tulid pärast sõja lõppu tagasi oma kodumaale. *(Järgneb.)*

* «Postimees», 1. veebruaril 1942. a.
** «Postimees», 8. juulil 1944. a.
*** Vilnius vabastati 13. juulil 1944. a.

* «Eesti Sõna», 15. aug. 1944. a.

ARS

nii väikeseks, et silm seda vaevalt märkab.

Valgustus on muuseumile üks raskemaid probleeme. Ka seda küsimust on Wright põhjalikult tundma õppinud. Muuseumihoonet katvast suurest klaaskuplist langeb valgeks maalitud näituseruumi tugev üldvalgus, mida täiendab spiraali ringide laest tulev päevavalgus, tarbe korral ka kunstlik valgus. Kunstiteoseid vaadates võib valguse tugevdamiseks kasutada veel vastasseina külge kinnitatud peegleid.

LEENA SAVOLAINEN

Kahest kunstimuseumist

Vaevalt on ühegi uue muuseumihoonega liitunud sellist sensatsiooni kõrvalmaitset kui Salomon R. Guggenheimi omaga New-Yorgis. See Frank Lloyd Wright'i võimas arhitektuurimonument sai valmis 1959. a. sügisel, olles enne seda projekteeritud 15 aastat. Vana, kuid veel elujõuline arhitekt esitas väljakutse, mis ehituskunsti seisukohalt õnnestus üle ootuste hästi.

Guggenheimi muuseumi esikülg avaneb pilgule omapärasena ja vallutavana. Paljukõneldud spiraalile (tegelikult muuseumile) lisandub veel ametiruume sisaldav madalam ringikujuline kõrvalhoone ja neid kahte ühendav ning koondav lai lindikujuline ehitus.

Muuseumi siseruum üllatab. Kuskil ei näe sirgeid jooni, ei ole ka nurki, ei korruseid, ei uksi, ei künniseid, ei eraldi ruume. On vaid üksainus spiraalikujuline koridor, mis algab kuuendalt korruselt ja viib aeglaselt allapoole. Arhitekti sooviks on olnud teha vaatajale ühe kunstiteose juurest teise juurde siirdumine võimalikult kergeks, et ta saaks muuseumi külastamisest tõeliselt virgutava elamuse. Silm naudib lainetavat aeglast rütmi. Kuid koridori langus teeb tööde ülespanemise keeruliseks. Näiteks tuleb iga skulptuuri alus eraldi teha, et teos saaks vertikaalse asendi. Maalid ripuvad põranda suhtes veidi kaldu. Ka kunstnikud nägid seda ette. 21 kunstnikku (nende hulgas W. de Kooning ja R. Motherwell) väljendasid oma muret muuseumi juhatajale lähetatud kirjas. Kaldenurk osutus aga Wrighti eesmärgiks oli kunstimuuseumi loomine, kus arhitektuur, kunstiteos ja vaataja on täielikus ühtsuses. Kuigi tema omapärane lahendus tõi kaasa ka puudusi (hoidlate kitsus), ei saa jätta siiralt imetlemata arhitekti ainulaadset üldlahendust. Salomon R. Guggenheimi muuseum on oma kuulsuse vääriline, elamuseks igale külastajale.

Utrica uus kunstimuuseum «The Munson-Williams Proctor Institute» asub samuti New Yorgi osariigis ja avati 1960. a. Tema arhitekt Philip Johnson on nagu Frank Lloyd Wrightki toetunud oma lahendustes vanadele eeskujudele, uusklassitsismile ning 1920.—30. aastate funktsionalismile. See tuleb kahtlemata meelde, kui vaadata Utrica klassikalist monumentaalset muuseumihoonet, mis suure kuubi kujulisena valitseb linna peatänavat. Selle ees on trepp, mis viib otse tänavalt peasissekäigu poole. Esimese maapealse korruse klaasseinad moodustavad üllatavalt kerge kontrasti akendeta massiivsele ülaosale. Ka interjöör üllatab oma kergusega. Selle atmosfäär meenutab Mies van der Rohe töid, kelle järglaseks Johnsonit ongi peetud. Sisemuses on valitsevaks ruumiks keskhall, kuid teisiti kui Guggenheimi muuseumis. Ruum on nurgeline ja täiesti sümmeetriline. Seda võib kasutada skulptuurihallina ja ka hea kogunemispaigana.

Johnsonile iseloomulikuks jooneks selles muuseumihoones on staatilisus, rõhutatud sümmeetrilisus, kallid materjalid ning viimse võimaluseni viimistletud detailid. Nii on ta välisseinte juures kasutatud Kanada musta graniiti, katnud tugiehitised pronksiga, põrandad alumiiniumiga ääristatud travertiiniga, seinapinnad «teak»-plaatidega ja filipiini niinevaibaga. Tervik on hästi tabatud. Samuti on hoone seestpoolt ehitud ja väga elegantne. Siin tekib küsimus, kas ta täidab oma ülesannet näitusesaalina või on tast tulnud omaette vaatamisväärsus? Kas hoone ja selles kasutatud kallid materjalid ehk ei sega vaatajat niipalju, et kunstiteosed jäävad varju? Kuigi suur keskhall sobib hästi skulptuuri väljapanekuteks, pole seda ümbritsev jalutussaal maalidele hea, rääkimata tumedate niinevaipade segavast mõjust.

Hoone ei olegi ainult kunstimuuseum, vaid nagu Ameerika väikeses linnades ikka, Utrica ja selle ümbruse kunstikeskus. Muuseumiruumidele lisaks on hoones veel ühendatud loengu- ja kontserdisaal, kus antakse ka teatrietendusi, suur noodi- ja heliplaadikogu, kunstiteoste laenufond ning muuseumi toetusliikmete kogunemisruumid. Kuigi see muuseumihoone pole näitusepaigana kõige parem, on selle avaliku tegevuse jaoks mõeldud ruumid seda otstarbekamad — kolmandik muuseumi pindalast on jäetud toimetuste, fondide, televisiooni jm. jaoks.

Utrica kunstimuuseumi peetakse üheks neist kümnest hoonest maailmas, mis on otsustavalt mõjutanud kaasaegse arhitektuuri arengut.

Soome keelest
K. PÕLLU
(lühendatult).

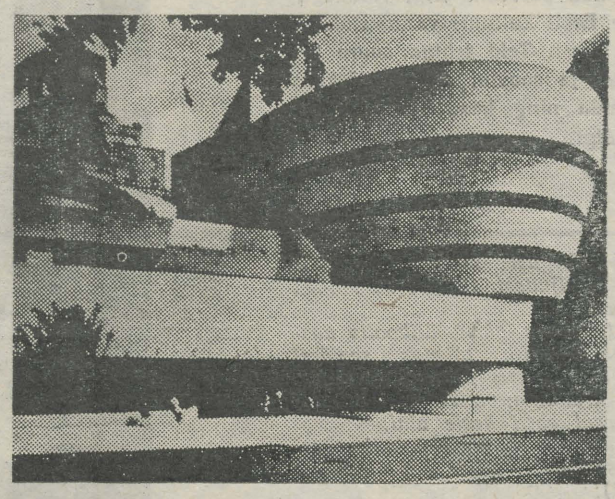

Salomon R. Guggenheimi muuseumi esikülg. ● Guggenheimi muuseumi sisevaade.

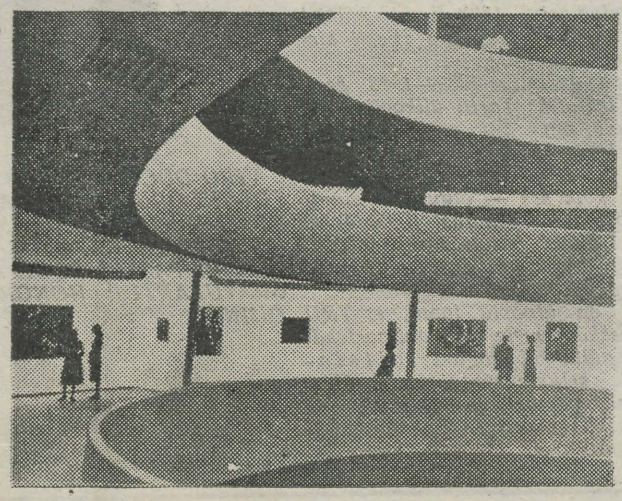

Post Mortem

31. augustil toimus Havanna ülikoolis tseremoonia seoses ajakirjanduse litsentsiaadi tiitli postuumse andmisega Tamara Haydee Bunke Biderile. Tegemist on Argentiinas sündinud saksa päritoluga neiuga, kes sai tuntuks kui Che Guevara partisanisalga luuraja ja võitleja Tania (*Tania la guerrillera*). Tania kuulus Che põhisalgast eraldunud gruppi. Gruppi juhtis Kuuba armee major Vilo Acuña Joaquin, kes pidi moodustama uue partisanikolde. 31. augustil 1967. a langes aga kogu salk lõksu ja hävitati. Saksa DV-st Kuubale elama asunud Tamara Bunke hakkas 1962. a. õppima žurnalistikat Havanna ülikoolis. Õpingud katkesid seoses tema vabatahtliku siirdumisega «teistesse maailma maadesse». *Post Mortem* litsentsiaadi tiitli andmine oli Havanna ülikoolis esmakordne ja seda tehti humanitaarteaduskonna esildisel.

Olgu meenutatud, et täna neli aastat tagasi — 8. oktoobril 1967 pidas legendaarne partisan Ernesto Guevera de la Serna ehk Che oma viimase lahingu Boliivia selvas.

A. T.

Kaotus Tamme staadionil HY-TRÜ

Üheteistkümnes sõpruskohtumine Helsingi ja Tartu parimate üliõpilaskergejõustiklaste vahel lõppes juba teist korda järjest tartlaste kaotusega. Miks?

Koduseinte toetusest seekord kõnelda ei saa, sest pealtvaatajaid oli napilt sadakond ja nendegi häälepaelad paistis jäine tuul olevat kinni külmutanud. Tartlastel oli sel aasta nõrgem koosseis kui kunagi varem. Vigastuse tõttu puudusid M. Paama, E. Laasner, E. Kaup, R. Tõru ja A. Nurmekivi. Punktide vahe oli küllaltki väike (155:140), nii et võiduks oleks piisanud näiteks R. Tõru täie jõuga kaasalöömisest.

Tulemused jäid üldiselt keskpäraseks, paljudel aladel oli aga rebimist küllaga.

Kalju Jurkatamm, kes soojendusel vigastas jala, võitis 100 meetri jooksus rahvusvaheliselt tuntud sprinterit R. Vileni. Tema aeg 10,8. Ka poole pikemal distantsil tal vastast polnud.

26 kg üle tsentneri kaaluv Bo Grahn võitis kuulitõuke 18.03-ga. Ka tema ketas lendas kõige kaugemale (53.62).

Huvitava duelli pidasid maha odamehed Lars Avellan ja Toomas Savi. Peale jäi soomlane 72.54-ga. Savi oda lendas pool meetrit vähem.

Jäise ilma kohta hea aja (11,8) saavutas Mona-Lisa Strandvall 100 meetris. 400 meetri võidu jagas ta kahasse kaasmaalanna P. Vilmiga. Nende mõlema aeg oli 58,5.

Meie kergejõustiklastel tuleb talvel tugevalt töötada, et järgmisel aastal Helsingis tänavune allajäämine tasa teha.

R. REBANE

ÜTÜ ringides

Arstiteaduskonna sünnitusabi ja günekoloogiaring

on sel õppeaastal pidanud juba kaks koosolekut. Esimene neist toimus 16. septembril Raadi kalmistul. Käisime endiste kateedrijuhatajate professorite Jaan Mielenderi, Rudolf Bernakofi ja Vladimir Fainbergi haudadel. Praegune kateedrijuhataja professor Vootele Meipalu ja dotsent Virve Kask rääkisid nende elust ja tegevusest. Oma tööaastaid koos professorite Mielenderi, Bernakofi ja Fainbergiga meenutas sünnitusmaja kauaaegne operatsiooniõde Ella Hurt. Panime haudadele lilli ja süütasime küünlad.

Teist korda kogunesime sünnitusmaja auditooriumi 28. septembril. Ettekandega teemal «Ussiripiku põletik ja sünnitus» esines VI kursuse üliõpilane Daniel Hopp. Pärast seda võeti ringi vastu uusi liikmeid ja valiti ringi uus juhatus.

MAIT KARLIS,
VI kursuse üliõpilane

Tunnustus

Ülikooli Bioloogia-Geograafiateaduskonna dekaanile saabus Orumäe tõuveise ja tõulambakasvatuse sovhoosi direktorilt ja peaagronoomilt järgmine kiri:

Teile alluva teaduskonna II kursuse üliõpilased (Tiiu Tõnson, Kai Reemann, Hele Mutso, Reet Noormägi, Aire Suri, Evi Bärengrub, Liivi Haavakivi, Linda Toss, Tiia Tera, Niina Zaletajeva, Sirje Pihelpuu, Sirje Miglai, Marju Peta, Vilma Järviste, Evi Varjend), kes abistasid meie majandit koristustöödel, näitasid end väga distsiplineeritud ja sõbraliku kollektiivina. Tööl olid nad alati rõõmsad, abivalmid ja väga agarad. Majandi töötajatele jätsid tüdrukud meeldiva mulje.

Sovhoosi kollektiivi nimel palume öelda tublidele tüdrukutele suur tänu majandile osutatud abi eest. Soovime neile niisamasugust järjekindlust ja tublit tahet nende põhitööl — õpingutel.

Üliõpilane ja ALMAVÜ!

Esimesel kursusel on austavaks kohustuseks astuda ülikooli ALMAVÜ organisatsiooni. Igal kursusel tuleb valida volinik, kes vormistab oma kursuse üliõpilased liikmeks ja organiseerib kursusel ALMAVÜ tööd. Liikmeks astudes tuleb end registreerida ka riigikaitsealastesse ringidesse nii ülikooli kui ka Tartu ALMAVÜ Linnakomitee juures.

Rohkem kui pooled üliõpilased saavad ülikoolis õppimise ajal omandada auto ja mootorratta juhtimise oskuse. Peaaegu kõik võivad tegelda laskespordiga. Linnakomitee juures töötavad langevarjuspordi-, purilennu-, allveespordi-, veesuusatamise- ja veemootorispordi-, auto-moto- ja automudelismiringid.

Üliõpilased, olge ka käesoleval aastal aktiivsed ALMAVÜ liikmed!

A. PILT,
TRÜ ALMAVÜ komitee esimees

Tuusikud

TRÜ a.-ü. komiteele on saabunud 1971. a. IV kvartaliks puhkekodu tuusikuid alljärgnevalt:

Kastropol (Krimm) 22. oktoobrist kuni 14. nov. — 26.40 rbl.
Pitsunda (Kaukaasia) 3.—20. detsembrini — 30.60 rbl.
Laulasmaa 26. nov. — 7. dets. — 4 tuusikut à rbl. 7.20
„ 20.—31. dets. — 2 tuusikut à rbl. 7.20
Pühajärve 25. nov. — 6. dets. — 2 tuusikut à rbl. 7.20
Tuusikuid lõunasse on võimalik välja anda tasuta.

AMETIÜHINGUKOMITEE

KINOKLUBIS

9. oktoobril kell 17 Vanemuise tn. 46 näitame programmi VII rahvusvahelisest Moskva kinofestivalist. Katkendid parematelt tunnistatud filmidest. Kommenteerib kinokriitik A. Medvedev (Moskva).

Kutsume kõiki! Sissepääs 30 kop.

Ametiühinguaktivist!

Üliõpilaste ametiühingu rühmaorganisaatorite seminarlaager on Käärikul 16. ja 17. oktoobril. Osavõtuks saab registreerida kuni 12. oktoobrini TRÜ ametiühingukomitees (kohvikumaja III korrusel). Eriti oluline on nende rühmaorganisaatorite osavõtt, kes on sel aastal valitud esmakordselt. Riietus olgu soe ja sportlik (ka väljasviibimiseks).

Väljasõit 16. okt. kell 9 peahoone eest, orienteeruv tagasijõudmise aeg Tartusse 17. oktoobril kell 17.

Ametiühingukomitee

Idahuvilistele!

Nõukogude Liidu ja India rahvaste suhted on viimasel ajal veelgi tihenenud ja tugevnenud. Arvestades Tartu ülikooli panust India uurimises, tuleb ka praegu jätkata neid traditsioone, sest sõprus eeldab teineteise head tundmist. TRÜ orientalistikakabinet on indoloogiliste õpingute süvendamisel käesoleval aastal soodsas olukorras seetõttu, et uusindia keeli (eeskätt hindit) hakkab õpetama hindu **Naresh Mody.** Tema esimene sissejuhatav **loeng hindi keelest toimub neljapäeval, 14. oktoobril kell 18** TRÜ orientalistikakabinetis (keemiahoone II korrus, tuba 224). Õppekeelega ei tohiks olla erilisi raskusi, sest N. Mody valdab eesti keelt juba rahuldavalt.

TRÜ orientalistikakabinet

80-aastane hall eideke . . .

(Algus 2. lk.)

oli suunatud keelele, aga suure huviga jälgisime ka sisu.

Kui kaheksakümneaastane hall eideke jutustas, kuidas ta õige pisikesena võõraste juures karjasena teenis, poolsalaja öösiti koju jooksis, millist vaeva tunda sai, siis mõtlesime, et meie vist poleks sellisele elule vastu pannud.

Kuulsime sõnu, mis kirjakeelt kõnelejaile päris võõrana tunduvad. Nii öeldi *sõber* asemel *sõpr*, *rublo* asemel *rupla*. Kannel oli *simmel*, kahvel *ork*, pisike mägi *kumarik* jne. Helikopterit nimetas üks eideke *merihärjaks*, televiisorit lihtsalt *viisoriks*.

Viimasel ööl istusime Kullamaa linnamäel ümber lõkke, südames oli veidi nukker tunne nagu ikka, kui pead lahkuma juba armsaks saanud paigast ja inimestest.

MERIKE AIDAK, eesti fil. III k.

Klubis

REEDEL estraadiprogramm Nuustaku isetegevuslastelt «Keelatud on . . .». Pärast tants kella üheni öösel külaliste kitarriansambli saatel.

LAUPÄEVAL RSR-i show.

PÜHAPÄEVAL tantsuõhtu.

Kõigi õhtute algus kell 20.

*

MUUSIKAHUVILINE TUDENG!

Kui Sa oskad mängida akordkannelt, akordioni või kontrabassi, tule julgesti esmaspäeval või neljapäeval kell 18.30 TRÜ klubisse. Rahvakunstiansambli rahvapilliorkester ootab Sind!

Tänuavaldus

Tänan südamest kõiki, kes minu 50-ndal sünnipäeval õnnitlesid ja mulle palju rõõmu valmistasid!

EUGEN KAITSA

Sügav kaastunne Leole
isa
surma puhul.
Mat. ped. II kursus

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6063. MB 08705.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 28 Reedel, 15. oktoobril 1971. a. XXIII aastakäik

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XIX konverents

7. oktoobril toimus TRÜ aulas ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XIX konverents. Päevakorras olid:

1. ELKNÜ TRÜ komitee aruanne.
2. ELKNÜ TRÜ organisatsiooni revisjonikomisjoni aruanne.
3. ELKNÜ TRÜ komitee valimised.
4. Delegaatide valimised ELKNÜ Tartu linnaorganisatsiooni konverentsile.

Komitee aruande esitas M. Kubo, revisjonikomisjoni aruande Mirjam Hõbejärv ja mandaatkomisjoni aruande Tiiu Krause.

Läbirääkimistel võtsid sõna Ants Reinmaa (Ajaloo-Keeleteadusk. IV k.), Kalle Mälberg (Ajaloo-Keeleteadusk. IV k.), Aare Lutsar (teenistuja), Tõnu Laak (Majandusteadusk. IV k.), Tiit Kändler (Füüsika-Keemiateadusk. V k.), Lenina Blum (Majandusteadusk. IV k.), Mai Laas (Kehakultuuriteadusk. III k.), Jevgeni Golikov (Ajaloo-Keeleteadusk. VI k.), Harri Faiman (ÜKTÜ büroo), Tauno Meiel (TRÜ klubi), Rein Veidemann (Ajaloo-Keeleteadusk. III k.), Andres Piirsoo (Geograafia-Bioloogiateadusk.), Tiit Koldits (Ajaloo-Keeleteadusk. IV k.), Jaanus Paal (Geograafia-Bioloogiateadusk. III k.), Andres Langemets (Ajaloo-Keeleteadusk. II k.), Toivo Kuldsepp (Ajaloo-Keeleteadusk. V k.), Martti Preem (Matemaatikateadusk. V k.), Hardo Aasmäe (Geograafia-Bioloogiateadusk. III k.), Laur Karu, Allan Kullaste (ELKNÜ KK sekretär), Kalev Koger ja Arnold Koop.

Konverentsi tervitasid ELKNÜ TPI organisatsiooni poolt Helle Abo, TPedI-st Ain Sepp.

Lõppsõnaga esines M. Kubo.

Konverents hindas komsomolikomitee töö aruandeperioodil h e a k s ja võttis vastu ulatusliku otsuse.

ELKNÜ KK sekretär A. Kullaste andis L. Karule aumärgi «Aktiivse töö eest komsomolis» ja J. Villerile ÜLKNÜ KK aukirja.

Konverents valis 58-liikmelise uue komsomolikomitee ja 3-liikmelise revisjonikomisjoni.

ARUANDEST

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni kuulus aruandeperioodil 3765 kommunistlikku noort, mis moodustab 86,1% üliõpilaste üldarvust. Komitee kavandas oma töö kõrgemate partei- ja komsomoliorganite kongresside ja pleenumite ning ülikooli komsomoliorganisatsiooni konverentsi otsustest lähtudes. Eriti olulisi eesmärke meie tööle andis NLKP XXIV kongress.

Komitee pidas seitse pleenumit, kus tähtsamate küsimustena arutati omavalitsust, õppetööd, malevate tööd, leninlikku arvestust, siseorganisatsioonilist tööd.

Büroo pidas aruandeperioodil 29 istungit, kus organisatsiooni töö analüüsi ja juhtimise kõrval lahendati 32 personaalküsimust.

Aastaks 1970 oli ülikooli komsomolikomitee kogunud hulga kogemusi selle kohta, milline peaks komsomolitöö kõrgemas koolis o'ema. Peaeesmärgiks oli ja on se'liste kõrgema haridusega spetsialistide kasvatamine, kes läheksid ülikoolist ellu väljaarenenud marksistlik-leninliku maailmavaatega. On pikemata selge, et nii teoreetilise materjali tundmaõppimine ühiskonnateadustes kui ka oma eriala hea tundmine on vaid isiksuse arenemise üks külgi kõrgemas koolis. Siinjuures on oluline ja arendav see, kuidas omandada marksistlik maailmavaade, kuidas olla juba üliõpilasena aktiivne. Veelgi enam — kuidas praktiliselt ellu viia ja kinni pidada teoreetilistest tõdedest. Ei ole usutav, et viis aastat ülikoolis ainult teoreetilisi teadmisi omandanud noor spetsialist suudaks töökohal kaitsta oma seisukohti, seda eriti veel siis, kui tal puuduvad kogemused poliitilliseks tegevuseks. Ka kaasajal teaduse ja tehnika progressis on ja jäävad otsustavaks jõuks töötajad, spetsialistid. Meie maa tuleviku seisukohalt on oluline, millised teadmised ja oskused omandatakse kõrgemas koolis. Kommunistlik maailmavaade ja eriala põhjalik tundmine on baasiks, mille alusel hiljem pidevalt, kogu eluaeg oma teadmisi täiendatakse. Teaduses ja elus ei ole palju lõplikke tõdesid. Eriti tänapäeval peab noor spetsialist suutma ajaga sammu pidada, isegi ajast ees käia. Ta peab olema mõistev ja vastuvõtlik uue suhtes. (Tegelikult aga näeme me küllalt ülikooli lõpetanuid, kes käituvad printsiibi järgi: ainult see, mis minu ajal tehti, tehti hästi, või — see küsimus ei puuduta mind, mul ei ole kasulik sellega tegelda. Parem ei pista nina tulle, sest siis ei saa ka kõrvetada.) Peremehetunde tekkimine ja kasvatamine oma lähema ümbruse ja kogu ühiskonna suhtes saab alguse perekonnast, kinnistub koolisüsteemis Eriti oluline on aga kõrgema kooli osa, kus õpivad juba tälskasvanuks kujunevad, järelikult oma tegevuse eest täit vastutust kandvad kodanikud. Praktika on tõestanud, et sotsialise tegevuse kogemuse andmine kõrgemas koolis ei saa toetuda näilisele tegevusele, puhtorganisatoorsele tööle. On ammu väljaöeldud tõsiasi, et organisatsioon peab võimaldama oma liikmetele tõsist ja sisukat tegevust, mis kujundaks üliõpilastes arvamust, et organisat-

(Järg lk. 2)

Kõneoskuse kool alustab tööd!

Ühiskondlikel alustel tegutsev kõneoskuse kool kutsuti äsja ellu TRÜ rektoraadi ja ühiskondlike organisatsioonide poolt, et osaliseltki korvata retoorikakursuse puudumist kehtivates õppeplaanides. Kõneoskuse kooli eesmärgiks on anda üliõpilastele, aspirantidele ja õppejõududele võimalus omandada, täiendada ja viimistleda avaliku esinemise oskust. Kooli õppetöö on kavandatud poolteisele õppeaastale. Esimesel õppeaastal kuulatakse retoorika-alaseid loenguid selle ala parimatelt spetsialistidelt-entusiastidelt meie ülikoolist ja väljastpoolt. Teisel õppeaastal korraldatakse loengutsükli ärakuulanutele praktikume, mille käigus iga osavõtja valmistab ette ühe populaarteadusliku loengu, et omandada vajalikke esinemiskogemusi. Õppetööst osavõtt toimub kahes vormis: kas ainult loengute kuulamise või loengute kuulamise ja praktikumide läbitegemise näol. Loengutsüklist osavõtnutele antakse sellekohane tunnistus, praktikumid edukalt läbiteinud võetakse aga vastu ühingu «Teadus» liikmeks ja neil avaneb võimalus esineda avalike populaarteaduslike loengutega.

Kõneoskuse kooli võetakse vastu kuulajaid üliõpilaste hulgast alates kolmandalt kursuselt. Osavõtuks registreerimine toimub teaduskonna komsomolibüroo ja dekanaadi kaudu.

Kõneoskuse kooli tegevust juhib kooli nõukogu järgmises koosseisus: H. Kabur, E. Kaitsa, A. Kallikorm, P. Kask (kooli juhataja), T. Laak, S. Lepik, V. Murel, H. Palamets (juhataja asetäitja), L. Pung ja H. Sarapuu (sekretär).

NB! Rahvakontroll

Meie ülikooli teadusliku raamatukogu üks suuremaid raamatuhoidlaid asub Sõbra tänavas, kuhu on koondatud üle 340 000 köite väga mitmetelt teadusaladelt. Üle 60% neist pole raamatukogu põhifondis veel esindatud ning ootab alles sinna pääsemist. Samuti on seal suurel hulgal mitmesugust teatmekirjandust ja ülikooli endiste professorite memoriaalkogusid. Hoidlas asub raamatukogu vahetusfond, mille alusel toimub vahetus kodumaa ja välismaa raamatukogudega. Aeg-ajalt leitakse raamatute hulgast ka haruldasi või väga vanu teoseid, mis muidugi spetsiaalhoidlasse üle viiakse, aga niikaua kui nad avastatud pole, jagavad ülejäänutega ühist saatust.

On selge, et hoidlasse on paigutatud väga väärtuslik ja vajalik osa meie suurest raamatukogust. Tingimused, peamiselt mikroklimaatilised, milles raamatud juba pikemat aega viibivad, ei vasta aga vähimalgi määral raamatute hoidmiseks esitatavaile nõudeile.

Sellest ollakse teadlik juba aastaid ning ka aastaid sedastatakse raamatukogu töötajate poolt raamatute olukorra halvenemist: üha enam levib hallitus, ikka intensiivsemalt paljunevad ja tegutsevad mitmesugused raamatukahjurid. Esineb liigniiskust, sest katus laguneb ja vihma- ning sulaveed pääsevad sisse, aknad on tihendamata, osalt katki.

Raamatukogutöötajate töötingimused on ebanormaalsed: ruumid on külmad küttesüsteemi täieliku puudumise tõttu, elektriseadmeid pole piisavalt jne.

Igal aastal esitab raamatukogu haldusele avaldusi ja kirju; hoidlas käivad mitmesugused komisjonid, koostatakse akte, arutatakse, võetakse vastu otsuseid. Siis jälle kirjutatakse, räägitakse, kritiseeritakse, räägitakse ... jälle arutatakse ... ja nii juba mitu aastat! puhastatakse ja kuivatatakse raamatuid, arvutatakse kokku, kui palju on hallitanud raamatute hulk suurenenud, kui palju kahjurid kurja teinud. Püütakse pangede viisi söödikuid ja põletatakse neid ahjus, hävitatakse mürkkemikaalidega ja gaasilainetega. Aeg-ajalt peetakse jahti katkistest akendest sisselennanud lindudele.

Nii et raamatukogu töötajaile tööd ja tegevust jätkub, peaasi kui tervis vastu peab!

Viimane komisjon, kes külastas mainitud raamatuhoidlat, tegi seda 15. aprillil 1971. a. koosseisus: EKP TRÜ komitee sekretär K. Koger, TRÜ pearaamatupidaja L. Zernant, TRÜ Teadusliku Raamatukogu restaureerimislaboratooriumi juhataja E. Valk-Falk ja TRÜ rahvakontrolligrupi esimees T. Ilomets. Komisjon esitas TRÜ rektorile olukorra kohta akti, seejärel toimus rektori juures nõupidamine, millest võttis osa ka teadusliku raamatukogu direktsioon.

Siis oli kevad. Tuli suvi ja saabus sügis ning sellest nõupidamisest on möödunud **seitse kuud.** Nagu selgub aga TRÜ Teadusliku Raamatukogu rahvakontrolligrupi aktist 4. oktoobrist 1971. a., on olukord hoidlas niisamasugune nagu kevadel või veel halvemgi.

Mis see siis on, miks asi ei edene? Hoovõtuaega oleks nagu küllalt olnud ja arusaamist asja pakilisusest pidanuks vahepeal juurde tulema, sest igaühele on ju selge, et **uus raamatukoguhoone niipea valmis ei saa.** Kõigepealt tuleb ta ehitamist alustada ja ehitamine ise võtab ka omajagu aega. Ilmselt kulub selleks aastaid ja niikauaks jääb Sõbra tänava hoidla ikkagi raamatukogu käsutusse.

Kõige raskem probleem on küttesüsteemi ehitamine. Projekti saamiseks pöörduti «Tööstusprojekti» poole, kuid see asutus ütles omapoolsetest teenustest ära. Nõusolek saadi «Kommunaalprojektilt», kes tellimuse küll vastu võttis, aga enne tuleva aasta algust sellega tegelema ei saa hakata. Milline küttevarianat valitakse, pole samuti selge. Kindel on aga üks — käesoleval sügisel-talvel ja järgmise aasta kevadel mingisugust muudatust paremuse poole hoidla mikrokliimas ette näha pole!

Mis puutub aga elektrisüsteemide täiustamisse, katuse ja akende parandamisse, siis nendes küsimustes pole asjaomased ringkonnad nähtavasti veel kindlatele seisukohtadele jõudnud — vastasel korral oleks selle seitsme kuu jooksul ühtteist siiski jõutud ära teha.

Kokkuvõttes: **olukord on ikka endine.** Raamatud tolmuvad, niiskuvad, hallitavad. Neid purevad ja järavad nahanäkid, kasukanäkid, raamatutäid, leivamardikad ja suur hulk muid teesklasi ja teisi söödikuid, kes raamatuid toiduks tarvitavad!

Aga mida ikkagi teha? Võib-olla tuleks organiseerida veel üks nõupidamine, kus päevakorras on **vastuvõetud otsuste täitmine** ning selgitatakse välja, kuidas on funktsioneerinud raamatute säilitamise **huvides** oletatav süsteem — **TRÜ Teaduslik Raamatukogu — ehitusjaoskond — haldusaparaat.** Võib-olla selgub midagi õpet'ikku ja jõutakse isegi selle luik-vähk-haug tüüpi umbsõlme lahtiharutamiseni. Sest nagu öeldakse — ühenduses on jõud!

T. ILOMETS,
TRÜ rahvakontrolligrupi
esimees

Ühenduses on jõud!

Seitsme tööaasta sotsioloogiaringis

algas möödunud neljapäeval üldkoosolekuga. Ringi esimees Sirje Kiin, eesti filoloogia osakonna diplomand, meenutas mullusel õppeaastal peetud seminare sotsioloogia klassikute kohta ning arvas sellise süstemaatilise õppesarja igati kasulikuks nii sotsioloogia eriplaaniga õppijatele, sotsiaalpsühholoogia eriharu üliõpilastele kui ka teistele sotsioloogiast huvitatutele. Seda sarja alustati möödunud sügisel seminariga «Mis on sotsioloogia?». Kümneid erinevaid definitsioone analüüsis ajaloo V kursuse üliõpilane Jaak Allik, pakkudes välja omapoolseidki seisukohti. Jätkati sotsioloogia klassikute tutvustamisega: Herbert Spencer (referaadid psühholoogiaosakonna IV kursuse üliõpilaselt Mati Heidmetsalt, ajaloo V k. üliõpilaselt Aili Aarelaiult), Auguste Comte (Kalle Mälberg psühholoogia IV kursuselt ja Jaan Kaplinski sotsioloogia laboratooriumist). Psühholoogilist koolkonda sotsioloogias tutvustasid Jaak Tamm (psühholoogia IV k.) ja Henn Mikkin (psühholoogia labarotooriumi töötaja). Tänavu jätkatakse õppeseminare edasijõudnute ringis.

Mulluse õppeaasta kestseks sündmuseks kujunes üliõpilaste kauaoodatud valuutavaba teadusliku eesmärgiga välisvahetus. Märtsis võeti Tartus vastu 10 Krakowi Jagiello-nim. Ülikooli üliõpilast ja septembris toimus meie vastureis Krakowisse. Vaatamata ebaproportsionaalsele ajaloole (Poola sotsioloogia on üle viiekümne, meil üle viie aasta vana), oli mõlemale poolele huvipakkuvat eeskätt metodoloogias. Vahetati palju metoodilist materjali ja kogemusi, igaüks sai sõlmida lähemaid erialaseid kontakte kitsamas uurimisõigus. Üldiselt arvati, et vahetama peaks ka teaduslikke töötajaid, kusjuures printsiibil — vähem inimesi pikemaks ajaks, et saaks süveneda, raamatukogudes töötada jne. Esmakordse teadusliku välisvahetuse teokssaamisel oli palju teeneid TRÜ ÜTÜ esimehel Toomas Sul'ingul ja ringi juhendajal sotsioloogia laboratooriumi nooremal teaduslikul töötajal Renita Timakul. Saadud hulgaline informatsioon Poola sotsioloogiast ei tohiks jääda ainult reisil olnute teada, seepärast on kavas välja anda nn. Poola-kogumik.

Valimistel võitis Kalle Mälbergi (psühholoogia IV k.) kandidatuur, tema kinnitatigi ringi uueks esimeheks. Valinud endale kabineti koosseisu sotsiaal-psühholoogia eriharu üliõpilastest, esines uus esimees plaanidega käesolevaks sotsioloogia-aastaks.

Esmase ülesandena tuleb oktoobri lõpul läbi viia järjekordne ÜTÜ sotsioloogiaringi teaduslik konverents

Plaanis on luua algajate ring sotsioloogia põhimõistete tutvustamiseks noorematele asjasthuvitatutele. Seoses EPA-s avatava sotsioloogiaringiga hakkavad TRÜ ja EPA ühised seminarid algajatele toimuma ka EPA ruumes. Juhendajaks jääb Peeter Vihalemm.

Poole'i on jäänud üliõpilastööde publitseerimine. Teise üliõpilastööde kogumiku materjal on põhiliselt koos, ko'mandas avaldatakse konverentsi materialid Need kõik nõuavad kiiret trükkitoimetamist.

Plaanis on ülevaate saamiseks hakata tutvuma nii Eestis kui ka mujal NSV Liidus tehtava sotsioloogia-alase tööga, et korvata suurt provintsialismi meie teadmistes.

VAATLEJA

SAAGE TUTTAVAKS!

2. novembril kell 15 algab aulas ametiühingu aruande- ja valimiskonverents. Hakkame tutvustama uue valitava komitee liikmekandidaate:

Riina Blauhut
— **Õigusteaduskonna IV kursuse üliõpilane; TRÜ ametiühingukomitee liige 1969. a. peale; ÜLKNÜ liige.**

Endel Jürimäe
— **Matemaatikateaduskonna dekaan, füüs.-mat. kand.; korduvalt kuulunud teaduskonna parteibüroo koosseisu.**

Viive Kalits
— **NLKP ajaloo kat. v.-õpetaja, ajalookandidaat; olnud ENSV TA Etnograafiamuuseumi ametiühingukomitee liige; NLKP liige.**

Rein Kärner
— **Ajaloo-Keeleteaduskonna IV kursuse üliõpilane; ELKNÜ TRÜ organisatsiooni võõrfiloloogia osakonna sekretär 1969 70 õ.-a., ELKNÜ TRÜ Ajaloo Keeleteaduskonna sekretär 1970/71. õ.-a.; ÜLKNÜ liige.**

Enn Lasn
— **Arvutuskeskuse v. tead. tööt.; TRÜ ametiühingukomitee liige 1969. a. peale.**

Vootele Meipalu
— **Sünnitusabi ja günekoloogia kat juh., prof. kt., med.-doktor; TRÜ ametiühingukomitee liige 1968. a. peale; NLKP liige.**

Inge Orgo
— **Riigi ja haldusõiguse kat. v.-õpetaja. õigustead. kand.; TRÜ ametiühingukomitee liige 1967. a. peale; NLKP liige.**

(Järgneb.)

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XIX konverents

ARUANDEST

(Algus lk. 1)

Märt Kubo

sioon on neile vajalik, mitte vastupidi. Töö peab olema korraldatud nii, et üliõpilased tunneksid oma tegevuse vajalikkust ja sotsiaalset tähtsust, tunnetaksid, et selle tulemusena on midagi muutunud meis endis ja meie ümber.

Möödunud aruandeaasta alguseks oli välja kujunenud soodne õhkkond paljude kogu üliõpilaskonna ees seisvate probleemide lahendamiseks. Eelmise komitee sekretärid suunasid komsomolitöö põhiraskuse ja eesmärgi organisatsiooni sisse. Selleks tehti ära suur töö omavalitsussüsteemi väljatöötamisel. Uue komitee ülesandeks jäi nende projektide elluviimine ja aktiivi õpetamine. Siinkohal peab ütlema, et praegu on väga tähtis uue, noore aktiivi leidmine ja õpetamine. Üha vähemaks jääb meie organisatsioonis neid, kes võitlesid üliõpilaste aktiivsema osavõtu eest ülikooli elu juhtimisest. Nüüd, kus on vastu võetud konkreetsed otsused, on noortel aktivistidel vaja tundma õppida seda, mida nende vanemad kolleegid on saavutanud ja kuidas edasi minna. Ning mitte ainult omavalitsuse küsimustes. (Pole vist vaja igal aastal jalgratast leiutama hakata, kuigi ka see on vajalik ja arendav tegevus.)

Ülikoolis on ideoloogilises töös keskseks üliõpilaste marksistlik-leninliku maailmavaate kompleksne väljaarendamine ühiskonnateaduste sügava ja loova tundmaõppimise alusel. Ühtlasi oleme lähtunud põhimõttest, et iga komsomoliüritus teeniks mingit kindlat poliitilist eesmärki, et tal oleks kindel ideeline suunitlus.

Komiteel on praegu head suhted ühiskonnateaduste kateedrite õppejõududega. Nii arutasime möödunud aastal ühiselt, kuidas paremini korraldada üleliidulist IV ühiskonnateaduslike üliõpilastööde konkurssi. Otsustasime eesmärgiks seada mitte ainult teadusliku kallakuga võistlustööde kirjutamise, vaid siduda kogu konkurss otseselt õppe- ja kasvatustööga. Seadsime eesmärgiks, et iga referaat vormistataks ja esitataks konkursile. Kateedrite poolt koostati soovitatavad näidisteemad, neid kogunes ligikaudu 1000. Komsomolikomitee juurde moodustasime konkursikomisjoni (esimees P. Kenkman), kes alustas konkursi propageerimise ja selgitamisega ülikooli ajalehes ja tegi organisatsioonilist tööd komsomoliaktiiviga. Hiljuti tehti ülikoolis kokkuvõtteid konkursi tulemustest. Konkursile laekus 946 referatiivset ja võistlustööd, mis on 15 korda rohkem kui eelmistel aastatel. Kõige rohkem valmis töid filosoofia ja NLKP ajaloo kateedrites. Komsomoli- ja noorsooteemalisi võistlustöid tehti kõige rohkem NLKP ajaloo kateedris J. Andi, J. Kalitsa, S. Lepiku ja F. Kinkari juhendamisel. Konkursi lõpetame tänavu 28. oktoobril piduliku aktusega aulas, kus tulevad ettekandmisele kuus paremat tööd ning antakse üle autasud ja diplomid. Parimate autoritena võiks märkida: G. Krupski, J. Kõrge (Õigust. II), J. Karulaas, A. Kruuse (Majandust.), A. Aarelaid (ajal. IV), S. Kiin (eesti f. IV), A. Seilenthal (eesti f. V), U. Ehasoo, J. Koolmeister (Õigust. III).

Seoses ühiskonnateaduste õppimisega oleks võib-olla otstarbekas korraldada ka meil midagi niisugust, nagu seda on TPI konkursid ühiskonnateaduslike distsipliinide tundmises. Ehk selgitame ülikoolis välja parima üliõpilase-filosoofi või NLKP ajaloo tundja? See aitaks elavamaks muuta seniseid õppetöö traditsioonilisi vorme.

Üldistades võib öelda, et marksistlik-leninliku teooria omandamine üliõpilaste poolt on paremaks muutunud, seda kinnitavad ka eksamihinded.

LENINLIK ARVESTUS

Tõsiseks poliitiliseks ürituseks meie organisatsioonis kujunes leninlik arvestus. See töövorm on üle Liidu praegu komsomoliorganisatsioonis keskne. Meil oli kogemusi möödunud aruandeperioodist, mil

leninlik arvestus möödus edukalt. Põhimõtteliselt korraldasime arvestuse samuti kui möödunud aastal, asetades pearõhu üliõpilaste individuaalsele atesteerimisele. Andsime teaduskondadele ja osakondadele suuremad vabadused arvestuse vormide osas. Positiivse tulemusena võib märkida, et koostöö parteibüroodega laabus niisama hästi kui möödunud aastal. Tõsiselt suhtusid atesteerimiskomisjonid oma ülesannetesse Majandusteaduskonnas (sekretär T. Laak), Õigusteaduskonnas (M. Kõli). Üldse võttis arvestusest osa 3375 kommunistliku noort, neist sooritas arvestuse 3275, ei sooritanud 100. Vestlustel atesteerimiskomisjoni ees käis 758 üliõpilast. Leninliku arvestusega seoses kerkis rida probleeme. Raske on välja töötada ühtseid kriteeriume, mille alusel lugeda arvestus kas sooritatuks või mitte. Sel aastal püüdsime atesteerimist diferentseerida. Kahe aasta jooksul saadud kogemused lubavad välja öelda seisukoha, et kõrgemas koolis on otstarbekas atesteerimine läbi viia kahel kursusel, II ja IV. Esimene kord võetakse kokku üliõpilase töö üldainete omandamisel, tema tegevus komsomolorganisatsioonis, ülitumine kogu ülikooli ellu. IV kursusel toimub lõplik atesteerimine kogu ülikoolitöö põhjal. Niisugune süsteem annab rohkem kaalu kogu arvestusele. Need probleemid tõstatasime ELKNÜ KK pleenumil. Meie ettepanekud leidsid heakskiitu — sel aastal on leninliku arvestuse juhtimisele lähenetud noorsoo eri kategooriate iseärasusi arvestades. Atesteerimine toimub indiviuaalselt II ja IV kursusel, kollektiivselt aga igal kursusel, osakonnas ja teaduskonnas igal aastal. Arvestus toimub kõrgemates koolides eeloleval aastal kolmes etapis: esimesel etapil võetakse individuaalsed ja kollektiivsed kohustused, koostatakse isiklikud plaanid. Teisel etapil tehakse kokkuvõtted marksismi-leninismi teooria tundmaõppimisest, referatiivsete tööde valmimisest. Atesteeritakse teist ja neljandat kursust. Kolmandal etapil võetakse kokku kogu aasta töö: kaks õppesemestrit ja kolmas — töösemester — malevas ja suvetöödel. Meie arvates on see samm edasi leninliku arvestuse sisukamaks muutmisel ja tuleb tunnustust avaldada ELKNÜ Keskkomiteele, kes kõrgemate koolide arvamusi ja ettepanekuid arvestas.

Ideoloogiasektoris töötas 11 komitee liiget. Sektorit juhatasid T. Kuldsepp ja hiljem V. Peedimaa. Analüüsiti ja hinnati aktuaalseid üliõpilasprobleeme (ehitusmaleva poliitprogramm, leninlik arvestus, üliõpilaspäevad, kevadpidu). Sektori koosseis oli noor, seetõttu hariti kõigepealt iseennast. Kohtuti prof. M. Makaroviga, kes selgitas tänapäeva ideoloogilise võitluse probleeme filosoofilisest aspektist. Ideoloogilise töö konkreetseid vorme ülikoolis tutvustas parteikomitee sekretär K. Koger. Kohtumised olid veel filosoofiakandidaat M. Titmaga, TRÜ pearaamatupidaja L. Zernantiga. Suuremaks ettevõtmiseks jäi kevadel toimunud kohtumine Tartu NAK-iga. Asjalikult kulgenud arutelul analüüsiti meie noorte luule ja proosa plusse ja miinuseid ajakirja «Noorus» põhjal. Siiski peaks eeloleval aastal peamiseks ülesandeks saama kontaktide tihendamine komitee ja kogu üliõpilaskonna vahel, ideoloogiasektori ja ühiskonnateaduste kateedrite vahel, kaasaaitamine osakondade ideoloogilise töö planeerimisele, suunamisele ja kontrollile. Käesoleval ajal ongi organisatsioonis oht, et side osakondadega kipub nõrgaks jääma. Teaduskondade bürood aga pole alati suutnud kogu tööd juhtida. Komitee uuel ideoloogiasektoril tuleks koos sekretäridega välja töötada ühised poliitilise töö suunad eelselsvateks aastateks, leida üliõpilaskonna keskne probleem või probleemid ja suunata tegevus nende probleemide lahendamisele. Selleks tuleks tundma õppida üliõpilaskonna arvamusi ja soove komsomolitöö kohta. Loodame, et ideoloogilise kasvatustöö probleemide lahendamisel annavad konkreetset abi nii kommunistliku kasvatuse laboratoorium kui ka sotsioloogiliste uurimistega tegelevad seltsimehed.

Oluliseks poliitiliseks sündmuseks käesoleva aasta kevadel olid ENSV Ülemnõukogu valimised. Et valimised toimusid eksamisessiooni ajal, tuli komsomolil koos parteikomiteega teha suurt organisatsioonilist ja sisulist tööd. Tulemuseks oli üliõpilaskonna aktiivne osavõtt valimistest.

PROPAGANDATÖÖ

Vastavalt ELKNÜ TRÜ organisatsiooni 18. konverentsi otsustele pööras komitee endiselt tähelepanu üliõpilaskonna informeerimisele sise- ja välispoliitika, meie organisatsiooni tegevuse ja mistahes komitee kompetentsi kuuluvates küsimustes. Sel eesmärgil alustasime informatsiooni levitamist teaduskonniti kursuste informaatorite kaudu, kelle ees esinesid komitee sekretärid, sektorite juhatajad. Meie arvates on niisugune vorm praegu vajalik endiste üleülikooliliste informatsioonikoosolekute asemel. Regulaarne sisepoliitiline kommentaar algas kevadsemestril. Välispoliitika

(Järg 3. lk.)

SÕNAVÕTTUDEST

Tõnu Laak

Side organisatsiooni ja juhtide vahel

Nagu paljudest komsomolikonverentsi sõnavõttudest selgus, on organisatsiooni üks valusaid probleeme komsomolikomitee ja kogu organisatsiooni vahelise sideme nõrkus. Komiteel pole küllaldast informatsiooni gruppide tööst ja grupid ei tea, millega komitee tegeleb. Grupid saavad korraldusi, kuid sageli ei tea, mis ühe või teise käsu taga konkreetselt peitub, mis tingis selle väljaandmise.

«Meie komsomolitöö üks peamisi ülesandeid on iga üliõpilase kaasatõmbamine aktiivsesse poliitilisse ellu — olgu see siis otsuste langetamine või täideviimine,» ütles konverentsil TÕNU LAAK, ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitja. Ei ole enam juttu komsomolikomitee salonglikkusest, kuid ei saa kiidelda ka massilisusega.

Mis teha? T. KOLDITSALT tuli ettepanek laiendada bürood grupporgide arvel, et informatsioon jõuaks otse sihtkohta. Praegu jäävad paljud teated ja korraldused pidama osakondade sekretäride käes ja büroodes. Eriti halb olevat olnud olukord Ajaloo-Keeleteaduskonnas (võib-olla tingis seda ka möödunudaastane õhtune vahetus), kus informatsioon jõudis gruppidesse suure hilinemisega.

T. Koldits pani ette kontrollida gruppide tööplaane ja nõuda aruandmist tehtud tööst, sest komsomolitööd võib teha kaht moodi: üks on tõeline tegutsemine, teine linnukeste kirjutamine.

Tähtis on, et komitee teaks täpselt, mida on üks või teine grupp ära teinud.

Informeeritusest ja informeerimatusest rääkis oma sõnavõtus T. LAAK. Informeerimatus viib oligarhia tekkimiseni. Tudeng kaotab huvi aktiivse tegevuse vastu, see aga tähendab, et organisatsiooni tööd on võimalik juhtida vaid bürokraatia kaudu. Probleemid, millega tegeleb komitee, ei puuduta iga üliõpilast isiklikult.

Passiivsusest ülesaamise eeltingimuseks on hea töö gruppidega. Sm. J. Käbin tõstatas NLKP XXIV kongressil masside informeerituse küsimuse ning tõestas selle tähtsust riigi kindla eksistentsi seisukohalt. «Analoogiliselt võime öelda, et ülikooli komsomol on tugev vaid siis, kui iga üliõpilane on kõigest informeeritud, saab kõige üle otsustada ja oma südametunnistuse järgi tegutseda,» lisas T. Laak.

Tähtis on ka juhtide osa massidega suhtlemisel. Vältima peab komsomolitööd ainult «ülespoole», tähtis on, et komsomoliaktivistid teeksid tööd ka «allapoole». On oluline, et komsomolitöö ei oleks tähtsate ametiredelite tagaajamine ega suurte sõnade tegemine, vaid et see oleks praktiline töö massidega.

Ka sm. K. Koger oli nõus, et informatsioonisüsteemi tuleb tõhustada. Näiteks radiofitseerida ühiselamud, et teated jõuaksid operatiivselt iga üliõpilaseni.

Kes on majas peremees?

Üsna palju juttu oli konverentsil omavalitsusest. Asi, mille eest tudengid ja komsomoliorganisatsioon on kaua võidelnud, sai seaduseks käesoleva aasta veebruaris. See aga ei tähenda, et kõik kulgeks ladusalt. Aspirant LAUR KARU ütles oma sõnavõtus: «Saime omavalitsuse kätte, aga mis edasi? Nüüd tuleb tööd teha, see paistab raskem kui millegi kättevõitlemine.»

ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitja TÕNU LAAK arvas: «Selleks et teostuks sisuline omavalitsus, et lasta gruppidel tõepoolest aktiivselt tegutseda, on vaja parandada informatsiooni jõudmist iga üliõpilaseni.»

ANDRES PIIRSOO bioloogia V kursuselt märkis oma sõnavõtus, et omavalitsuse ellurakendamine sõltus ja sõltub edaspidigi suuresti komsomolivälistest teguritest, eelkõige aga administratsiooni mõistvast suhtumisest kommunistliku noorte püüdlustesse selles töölõigus. Kaugeltki ei kõnele vastastikusest teineteisemõistmisest see, et uue ühiselamu komandandi määramisel mindi mööda komsomolikomiteest ja ühiselamu nõukogust, kellel tuleb komandandiga päev päeva kõrval kokku puutuda. «Nii asuski uue ühiselamu komandandi kohale A. Sults, kes deklareerib avalikult, et ei tunnista mingit omavalitsussüsteemi ja püüab igati mööda minna ühiselamu nõukogust. Seline suhtumine ilmnes juba mööunud aastal Tiigi 14 ühiselamus, kus ühiselamu nõukogu sai väärnähtustest teada viimasena, alles siis, kui sm. Sults, kes töötas selle ühiselamu komandandina, oli juba informeerinud kõrgemalseisvaid organeid, tavaliselt isegi halduprorektorit. Mulle näib, et Tiigi 14 ühiselamunõukogu näitas möödunud aastal üles pikka meelt komandandiga suhtlemises, sest ega muidu oleks komandandile suudetud selgeks teha (aga see

(Järg 3. lk.)

(2. lk. järg)

tutvustamist jätkas Rahvusvaheliste Suhete Ring loengute näol. Kuigi RSR-i liikmeskond ei ole nii suur kui varem, on tema mõju kasv märgatav. Sel aastal alustati uuesti nädalakommentaaride avaldamist meie ajalehes. Alates 1970. aasta novembrist toimusid loengud sarjas «Akadeemia», kus üliõpilastele esinesid vabariigi silmapaistvamad spetsialistid. Komitee korraldas üliõpilaste kohtumise rektor A. Koobiga.

Üliõpilased esinesid väljaspool ülikooli loengutega, põhiliselt ühingu «Teadus» liinis. Peeti üle 130 loengu partei- ja komsomoliajaloo küsimustes, majandusprobleemidest, rahvusvahelisest olukorrast, kultuuriküsimustest, looduskaitsest. Tublimatest lektoritest võiks nimetada S. Kallast, T. Laaki, V. Peedimaad jt. See on üliõpilaskomsomoli oluline panus linna poliitharidussüsteemi tegevusse ja aitab kaasa kontaktide tihendamisele linna töölisnoortega. Kahjuks ei ole me osanud ära kasutada sellist auditooriumi nagu keskkooliõpilased. Kavandasime küll plaani ja leidsime lektorid sotsiaalpsühholoogilise loengusarja läbiviimiseks Tartu keskkoolide abituuriumile, aga organisatsioonilise kooskõlastamatuse tõttu ei jõudnud me sellega kaugele. Aruandeaastal kerkis päevakorda ka sidemete loomine ja tugevdamine linna tööstusettevõtete kommunistlike noortega. Peale ülikooli lõpetamist ootab suuremat osa meist töö tootmises. On oluline juba ülikoolipäevil teada, milliste probleemidega elus tuleb kokku puutuda ja millist osa etendab komsomol tööstuse juhtimisel. Teiselt poolt on hea, kui linnanoored tunnevad meie probleeme. Sel eesmärgil toimus neli kohtumist Tartu linna ettevõtete komsomoliaktiivi ja meie komitee liikmete vahel.

Side Tartu ja kogu vabariigi koolidega oli S. Kallase ja I. Gräzini korraldada. Meie eesmärk on propageerida ülikooli ja leida tulevasi üliõpilaskandidaate, kujundada nende suhtumist kõrgema kooli töösse ja elusse. Esineti paarikümnel korral vabariigi keskkoolides. Valmis ülikooli tutvustav fotonäitus, mida kavatseme kasutada käesoleval aastal. Järjekindlamalt saaks kasutada ajalehte «Noorte Hääl». Komitee aitas nii sisuliselt kui organisatsiooniliselt kujundada Tartu linna koolinoorte klubi «Päike». Koolides esineti loengutega, abistati koolinoori kahe diskussiooni korraldamisel.

Nigelaks tuleb tunnistada meie töö linna raskestikasvatatavate noorukitega. Siinjuures võiks märkida, et Tartu linn on noorte korrarikkujate arvu poolest vabariigis ühel esimestest kohtadest. Suunasime küll linna operatiivgruppi meie Õigusteaduskonna üliõpilasi, aitasime kaadriga varustada suviseid laagreid, kuid võimalused ja ka vajadused olid suuremad. Valmis meie üliõpilaste loengusari, mida saab kasutada Tartu koolides õigusalaseks propagandaks.

Hästi tegutses ülikooli komsomolikomitee juures kinoklubi (juhataja L. Blum). Klubil on oma kindel eesmärk, võimekas aktiiv. Oleks loomulik, et kinoklubi ei tegeleks ainult teiste poolt tehtu tutvustamisega, vaid ka **i s e** filmiks. Siin on vaja koostööd ülikooli kino- ja fotokabinetiga. Üliõpilaste osavõtt klubi üritustest võiks tunduvalt elavam olla. Peame siin eriti silmas pedagoogilisi harusid. Kui me ülikoolis laseme mööda võimaluse saada minimaalseidki oskusi selleks tööks, siis teeme ise oma õpetajatöö hiljem raskeks. Sama kehtib meie suhtumise kohta nn. üheksandasse teaduskonda — «Vanemuisesse». On rõõmustav, et üliõpilased moodustavad Tartus teatrikülastajate enamiku: elanike hulgas 6,1%, teatris 31,2%. Tuleb nõustuda seisukohaga, et tulevased õpetajad peaksid olema oma õpilaste teatrihuvi äratajad. Võib-olla saaksime ülikooli humanitaaralade üliõpilastele korraldada fakultatiivkursuse teatrist, filmikunstist.

Süsteemikindlalt töötas interklubi (juhataja T. Koldits). Tegevus oli suunatud nii tutvumisele Nõukogude Liidu kõrgemate koolide komsomolitööga ja teiste nõukogude rahvaste eluga kui ka aktiivi kasvatamisele. Õnnestus kontaktide loomine Armeena üliõpilastega. Interklubil seisab ees väga vastutusrikas aasta. Möödub ju eeloleval aastal 50 aastat Nõukogude Liidu moodustamisest.

Mõni sõna meie ajalehest. Möödunud aruandeaastal oli komitee kontakt ajalehe toimetusega hea. Võib pidada küllaldaseks komsomoli tegevuse valgustamist ajalehes. Kuid see oli põhiliselt informatsiooniline materjal. Ikka veel puuduvad pikemad diskuteerivad ja arutlevad probleemartiklid, millest rääkisime juba aasta tagasi. Tundub, et meie žurnalistid ja aktiiv on harjunud kirjutama põhiliselt «nuppe», ainult informatiivselt ja jupikaupa. Kui keegi suudabki elavamalt kirjutada ja probleeme laiemalt analüüsida, siis ajalehes ilmuvad nad ratsionaalselt lühikesena, n.-ö. «ülearune» on välja jäetud. Nii kaob artikli tagant meie mõtlev ja maailma vaatlev üliõpilane. Kõik kirjutavad ühesuguselt targalt ja ainult vajalikest asjadest. Selline stiil on eriti omane meie vabariiklikule noorsooajalehele. Selge on, et ajalehe senine maht pikemaid suleharjutusi ei luba. Aga seda oleks vaja. Lähemal ajal valmib kokkuvõte ankeedist, mis korraldati ajalehe edasise töö parandamise eesmärgil. Kokkuvõttes võib öelda, et ajaleht täitis oma osa komsomolielu tutvustamisel, mitte aga üliõpilaselu probleemide analüüsimisel.

Komsomoliaktiivi kujundamine on alatine ja vajalik töö. Sellest oleneb meie organisatsiooni tegevusvõime eelolevatel aastatel. Kevadsemestril korraldasime aktiivile seminari Käärikul. Põhiraskus oli omavalitsusküsimuste praktilisel tundmaõppimisel. Sügisel koondasime tähelepanu esimestele kursustele. Koos parteikomiteega aitasime läbi viia sarjas «Vivat Academia» ülikooli ühiskondlikke organisatsioone tutvustava õhtu. Teoks sai esimese kursuse aktiivi traditsiooniline seminar, kus noored üliõpilased viidi senisest rohkem kurssi ülikooli eluga ja komsomoliorganisatsiooni tegevusega. Võis täheldada, et **u u s a k t i i v o n t e o t a h t e l i n e j a v õ i m e k a s.** Tuleb ainult osata neid meie ettevõtmistesse kaasa haarata, et **t e k k i n u d h u v i e d a s i a r e n d a d a.** Paremini kui möödunud aastal õnnestus vene osakondade esimeste kursuste laager Käärikul.

Aktiivi kasvatamise tulemusena andsime möödunud aruandeaastal komsomolisoovituse 17 noorele NLKP-sse astumiseks ja 23 noorele liikmekandidaadiks astumisel. Ent töö noorte kommunistidega jäi veel süsteemituks. Teaduskondade komsomoli- ja parteibüroodel tuleb liikmekandidaatidele leida enam vastutust nõudvaid ülesandeid. Suurenes ka vastuvõtt komsomoliorganisatsiooni (möödunudaastase 4 asemel käesoleval aastal 8).

Ü L I Õ P I L A S P Ä E V A D E S T. Suureks ja ühtlasi vastutusrikkaks ürituseks on Tartus kujunenud üliõpilaspäevad kui komsomolitöö lahutamatu koostisosa. Meil on nad toimunud kuus korda ja üliõpilaste aktiivne osavõtt näitab, et üliõpilaspäevad, tänavu juba seitsmendad, on oodatud ja vajalik komsomoliüritus. On välja kujunenud traditsioonilised üritused. VI üliõpilaspäevad (organisaatorid L. Karu, J. Viller) laksid hästi korda. Tõstsime päevakorda peremehetunde kasvatamise ühiskonna ja looduse üle. Teaduskondade selleteemalised koosolekud toimusid rohke osavõtuga. Oli looduskaitsealane konverents. Ka tõrvikutega rongkäik läbi Tartu linna oli korrektne, meeldejäävaks kujunes selle lõpp Raekoja väljakul. Õnnestusid meelelahutuslikku laadi õhtud. Üliõpilaspäevade käigus arendasime edasi internatsionaalseid sidemeid. Külalisi viibis meil Ungarist, Leningradist, Petrozavodskist, Kaasanist, Moskvast jt. linnadest. Seega olid üliõpilaspäevadel ühendatud nii tõsine, kasvatuslik töö kui ka meelelahutuslik külg. Tänavuste üliõpilaspäevadega 19.—20. novembril tähistame Rahvusvahelise Üliõpilasliidu 25. aastapäeva ja rahvusvahelist üliõpilaspäeva. Kavas on teoreetiline konverents ettekannetega üliõpilasliikumise alalt, üritused teaduskondades, tõrvikrongkäik, õhtud klubides, kohvikus, kontserdid, näitused.

T ö ö v e n e o s a k o n d a d e g a. Peab märkima, et see töö on murelapseks olnud rida aastaid. Pole välja kujunenud aktiivi järjepidevust. Vahepeal polnud võimalik välja anda isegi ülikooli ajalehe venekeelset vahelehte. Kuigi igal sügisel korraldame vene komsomoli aktiivile Käärikul seminare, ei kujunenud sellest kaadrit osakondades ja kursustel. Aktiivi loomist ja õpetamist alustasime kultuurilistest üritustest. Toimus nn füüsikute õhtu, sidemed loodi Riia Poeetikateatriga, kes pärast aulas antud kontserti kohtus vene osakondade aktiiviga. Sisukamalt laabus töö vene raviosakonnas, kus viidi regulaarselt läbi osakonna ühiseid lektooriume. Osakonnas organiseeriti pidevalt ka välispoliitilist kommentaari, korraldati ekskursioon Leningradi kliinikutesse. Osakonna komsomolitöö hoogustamisel on suuri teeneid assistent J. Ksenofontovil. Oleme veendunud, ja seda näitas ka tänavune vene aktiivi laager, et huvi komsomolitöö vastu on olemas, leitud on aktivistid. Nüüd seisab ülesanne jõukohaste ettevõtmiste leidmises.

I s e t e g e v u s j a e s t e e t i l i n e k a s v a t u s.

Jätkus iga-aastane isetegevuskonkurss nime all «Kaligula». Paljud teaduskonnad võtsid konkurssi tõsiselt, leidsid huvitavaid lahendusi. Kuid oli ka möödalaskmisi, nii kunstilisi kui ka ideoloogilisi. Nähtud kujul konkurss tervikuna ennast ei õigusta, kuigi leidsime mõne andeka estraadigrupi. Klubi probleeme arutas möödunud aastal klubi nõukogu (juhataja J. Viller). Nii võimekat nõukogu pole mitmel aastal olnud. Peale klubiõhtute sisustamise remonditi ruume, muretseti inventari. Hästi töötas ansambel «Amores», kelle etendused läksid täissaalile. Suur tänu «Kuubile ja Kerale» Vorbuse metsapeo sisustamise eest! Kuid klubi nõukogu ei suuda lahendada sellist probleemi nagu seda on klubi kaadriküsimused. Siin ootaksime abi ametiühingukomiteelt ja rektoraadilt koos linna ja vabariiklike vastavate organitega. Praegu pole klubi juhtkonnas eriharidusega kultuuritöötajaid. Seni pole meil ka tõsise muusika orkestrit, korralikku biit- ega estraadiorkestrit.

Jätkusid sidemed konservatooriumiga. Ülikoolis sai teoks mitu tõsise muusika kontserti nagu järjekordne «Kammerakadeemia» vanaaasta ööl. Kunstikabinet (K. Põllu), on aastaid komsomoliorganisatsiooni abistanud üliõpilaste esteetilise maitse kujundamisel. Üliõpilaspäevade ajal seati üles noorte töid tutvustav näitus, näitusi eksponeeriti pidevalt terve aasta jooksul. Kunstikabinet koos helistuudio (juhataja J. Kiis) ja kohvikuga on asutused, kes tunnetavad, et nad tegutsevad üliõpilaste kasvatamise huvides.

Kultuurisektori eestvedamisel alustasime kohvikus neljapäevaõhtuste jututubadega.

Esitasime kandidaadid ELKNÜ 1970. aasta kirjanduse- ja kunstialaste preemiate saamiseks. Kahju ainult, et nii suure organisatsiooni ettepanekutest ühtki kuulda ei võetud.

Sel aastal vääriks kaalumist kirjandusvõistluse läbiviimine ülikoolis. Igati õnnestunuks võib lugeda võõrfiloloogia osakonna komsomolibüroo poolt korraldatud tõlkevõistlust.

Seoses ülikooli mälestusmedali valmimisega tehti parteikomitee poolt ettepanek asutada väike ülikooli mälestusmedal, mida annaks välja komsomolikomitee. Uuel komiteel tuleks küsimus kooskõlastada, välja töötada vastav statuut. Põhimõtteliselt on idee hea. Niisugune mälestusmedal oleks ülikoolis kõige tõsisem tunnustus üliõpilasele või aspirandile tema töö eest komsomolis või saavutuste eest õppimises ja teaduses. K. J. Petersoni auhind on siiski akadeemiline ning vaevalt üliõpilane või noor õppejõud sellise tunnustuseni kunagi jõuab.

MÕNED PROBLEEMID SEOSES EÜE-GA

EÜE saavutas sel aastal silmapaistvat edu. Plaanitud 2,4 milj. rubla asemel tehti ehitustöid 3,2 milj. rubla eest. Malev on eelkõige tähelepanu pööranud sisemiste ressursside leidmisele, tööviljakuse tõstmisele. Kuid malev on tähtis just selle poolest, et siin juhivad ja valitsevad oma elu üliõpilased ise. Kasvab kaader õppeaastaringseks komsomolitööks. Seni ongi olnud nii, et malevas silmapaistnud juhid teevad kõrgemates koolides ka komsomolitööd. Ugandi regiooni komandör K. Merusk juhib Õigusteaduskonna bürood, Tartumaa regiooni komissar T. Laak töötab komsomolikomitee sekretäri asetäitjana. Juhtiva kaadri sobivust kaaluti komsomolikomitee bürool. Olulisemad programmilised dokumendid, nagu maleva poliitkasvatustöö plaan, valmisid samuti komitee ideoloogiasektori ja büroo kaasabil. Omaette küsimus on malevapäevad. Meie arvates need õnnestusid. Vaieldakse ka vastu. Sel juhul tuleks ühiselt parim lahendus leida.

Ülikooli välisrühmad esindasid ülikooli väärikalt (komandörid V. Peedimaa ja R. Saarma). Ungarlasi vastuvõttev Karula rühm oma tööga toime ei tulnud (rühma komandör psühholoogiaosakonna komsomolibüroo sekretär A. Kreegipuu). Paremini laabus töö Poola gruppi vastuvõtnud rühmal, keda juhtis Majandusteaduskonna üliõpilane P. Gorelov.

Hea, et maleva juhtkond oli printsipiaalne nende suhtes, kes lubatud elunormidest kinni ei pidanud. Maleva juhtimine oli sel aastal heades kätes. Palju tänu selle eest P. Vähile, T. Kuldsepale, P. Palule ja teistele keskstaabi juhtidele. Hästi tulid oma ülesannetega malevas toime meie üliõpilased A. Reinmaa, A. Saabas, P. Raid, A. Meerits jt.

EÕM-i juhtiv kaader komplekteeriti põhiliselt ELKNÜ KK poolt. Maleva komandör P. Tromp siiski kooskõlastas malevasse minevate TRÜ üliõpilaste kandidatuurid komitee sekretäridega. Kuuldavasti tõusetusid EÕM-i ette tõsised probleemid ja oleks loomulik, et need leiaksid sügavama analüüsi KK poolt ja ka kõrgemates koolides. Võib öelda, et kontaktid EÕM-iga olid minimaalsed, väiksemad kui eelmisel aastal.

ÕPPETÖÖ KÜSIMUSED.

Õppesektorit juhatas büroo liige A. Reinmaa. Keskse ülesandena seisid sektori ees õppedistsipliini parandamine, tõsise suhtumise kujundamine õppetöösse ja iseseisvasse töösse, osakondade õppesektorite juhendamine. Õppesektor organiseeris kursustevahelist konkurssi parima grupi väljaselgitamiseks. Sektor võttis sel aastal ette kont-

(Järg 4. lk.)

---

võttis aega vähemalt kuu), et põrandaharjad võiksid ka kuuluda ühiselamu materiaalsete varade hulka ja et eraviisiliselt ostetud harjad ei kuulu mitte ühiskasutamisele, nagu arvas sm. Sults. Kõige selle juures jääb arusaamatuks, miks edutati (sest kuidas teisiti saab nimetada seda üleviimist) sm. Sults uue ühiselamu komandandiks.»

Ka rektorifondi jagamisel rikuti omavalitsuse reegleid. Kas saab end tunda peremehena, kui ei tea, kui palju raha taskus on? Teaduskondade nõukogud aga ei osanud teada saada oma «tasku» suurust ja juba mais tuli rahajagamine lõpetada, sest ootamatult leiti, et fond on lõhki.

KAS 2000-LIIKMELINE TOOTMISETTEVÕTE?

EÜE komissar TOIVO KULDSEPP kõneles probleemidest, mis seisavad EÜE Keskstaabi ees. ELKNÜ Keskkomitee andis maleva tööle hea hinnangu. Malev on läbi teinud kaheksa töösuve, kasvanud paari tuhande liikmeliseks, ehitab aastas 3 miljoni rubla eest. Siit ka põhiküsimus — milline on maleva tulevik? Üsna sageli kuuldub hääl: «Vaat kus vanasti oli malev, kõik tundsid üksteist, isetegevusel oli hoogu, töö lõbusam, kokkutulek särtsakam.» Tõsi, paarisajaline malev oleks praeguse taseme juures mustermalev, kuid kas on mõtet tagasi minna algusse? Keskstaap on seisukohal, et malev on praegu saavutanud optimaalse mõõdu nii suuruse kui ka töömahu osas. Liikmete arvu ja plaani suurendamine tähendaks seda, et aetaks kõigest jõust taga kvantiteeti ja jäetaks silmapaari vahele maleva tähtsaim funktsioon — olla koht, kus tudeng kasulikult puhkaks. EÜE ei tohi muutuda hooajalise tööjõu rakendamise vahendiks.

*Teine probleem — isetegevus. Ülevaatusel näeme sageli üsna kurba pilti: kavad on tühjad, tehakse habemega nalja. Nurisetakse žürii subjektiivsuse üle, aga ei märgata, et ka žüriil on igav üht ja sama kulunud nalja kuulatavaadata. Kas malevlaste naljasoon on ära kuivanud? Ei, põhjus on selles, et isetegevus **o n s u n d u s l i k**. Leidub aga rühmi, kus objektiivsetel või ka subjektiivsetel põhjustel polegi võimalik isetegevust teha. Liiatigi ei saa **i s e t e g e v u s t n õ u d a**, seda peaks nimigi näitama. T. Kuldsepp tegi ettepaneku kaotada malevas isetegevuse kohustus, et edaspidi näeks laval ainult neid, kes tõesti seal olla tahavad.*

Loengute ja vestluste pidamine malevas on kolmas komistuskivi. On olemas vastavad plaanid, lektorid käivad, vestlused toimuvad, kuid kui sageli küpseb rühmades mõni küsimus, mis vajab arutamist just siis, kui lektorit, kes sel teemal tudengiga võiks rääkida, kohal pole. Loeng loengu pärast pole lahendus, seepärast kavatseb EÜE Keskstaap korraldada komissaridele ja komandöridele ettevalmistuse, et nad oleksid võimelised vastama võimalikult paljudele küsimustele ja improviseerima lühiloenguid tudengeid huvitavatel teemadel. Sellega suureneb juhi osa malevas veelgi.

T. Kuldsepp ei olnud nõus M. Kuboga Sahhalini «metsiku rühma» suhtes. See, et rühm hästi töötas ja mingeid pahandusi ei olnud, ei õigusta veel «metsikut rühma» EÜE sildi all. Keegi ei kavatse rühma karistada, kuid põhimõtteliselt on niisugune võõra nime all töötamine keelatud. See tähendab, et võetakse endale kõik EÜE õigused, kuid mitte ühtki kohustust.

ELKNÜ KK sekretär ALLAN KULLASTE konstateeris oma sõnavõtus EÜE head tööd ning Keskkomitee kõrget hinnangut malevlaste panusele rahvamajandusse. Ent ta märkis ka, et malevas on hakanud ilmnema kahetsusväärseid seiku. Tadžiki ja Mägi-Altai rühmad ei arvestanud küllalt kohalikke käitumisnorme, eriti mis puutub rõivastesse. Ilmselt on asi selles, et malevas ei ole vajalikul tasemel internatsionaalne, ideelis-poliitiline ja esteetiline kasvatustöö. Ka Viljandi kokkutulekul võis näha üliõpilasi, kes püüdsid levitada mentaliteeti, nagu polekski malevas vaja jälgida elus kujunenud käitumisnorme. Mõned püüdsid riietuse, soengute ja eraldusmärkide ekstravagantsusega iga hinna eest silma paista. Pahatihti süvendab seda kaaslaste vaikiv heakskiit. Üksikute põhjal aga tehakse sageli üldistusi.

ENESETÄIENDAMISEST

TIIT KÄNDLER (füüsika V k.) tegi mõningaid asjalikke ettepanekuid üliõpilaste kultuuriliste vajaduste rahuldamiseks. Oleks vaja üldist üleülikoolilist enesetäiendamissüsteemi.

«Üksikute juhuslikult toimuvate ning üksteisest temaatika poolest eraldi seisvate loengute (nagu seda oli näiteks Akadeemia sari) pidamisele eelistaksin semestriloengukursusi,» deklareeris T. Kändler. Näitena pakkus kõnelejа kunstiajaloo sarja, mille vastu (näib) valitsevat suur huvi. Samuti võiksid kõne alla tulla filosoofia ja teaduse ajaloo probleemid. Eriti teretulnud oleks külalislektorite esinemine.

JAANUS PAAL (bioloogia III k.) tegi ettepaneku läbi viia looduskaitseteemaliste loengute sari.

MARTTI PREEM (Matemaatikat. V k.) vastas oma sõnavõtus eeskõnelejaile järgmiselt: «Jälle üks loenguseeria, kus targa näoga kuulatakse tarka juttu. Meie tegelikku loodusesse suhtumist tuleks arutada. Tähtis on see, mida konkreetselt tehakse. Küsimus on mõtete ja tegude kooskõlas. Igal tudengil on vaja vaadata, kas tema tegevus langeb kokku põhimõtetega.»

Martti Preem tundis muret veel selle üle, et kuigi ülikoolis loetakse rohkesti ühiskonnateadusi, puudub mõnedel lõpetajatel siiski väljakujunenud maailmavaade. Ideoloogiasektor peaks rohkem tegelema üliõpilaste maailmavaate kujundamisega.

USALDUSEST

III kursuse eesti filoloog REIN VEIDEMANN valutas südant selle üle, et viimasel ajal on korraldatud vähe dispuute ideoloogiliste teemade ümber. Polevat siis ka ime, et mõned püüavad klubi lavalt oma suud tühjaks rääkida (ideoloogilised iibastumised «Kaligula»-sarjas).

«Probleeme ju leiduks,» arvas Rein Veidemann, «ma näen paraku usaldamatuse õhkkonda. Peame lõpuks sellest üle saama. Tähtis on, et meis oldaks kindlad, et me ka ise suudaksime oma tegude eest vastutada. Tuleb tasandada teed vastastikuse arusaamise ja mõistlikkuse õhkkonnale.»

R. Veidemann (nagu hiljem paljud teisedki sõnavõtjad) pani ette korraldada üleülikoolilisi dispuudiõhtuid.

L. KARU märkis, et praegu on valitsemas umbusaldus tudengite

(Järg 4. lk.)

(3. lk. järg.)

rollreide, et selgitada, kuipalju üliõpilasi on õppetööst eemal ja mis põhjustel. Sellealane töö on vajalik, sest küsimust ei saa seada nii: olla range või mitte. Seni kui väljalangevuse põhjusteks on madal õppedistsipliin, tuleb nõrgema iseloomuga üliõpilasi kontrollida. Keegi ei kurjustanud nendega, kellel hinded head ja kes mõne kesisema loengu iseseisva töö vastu vahetas. 1970. a. langes ülikoolist välja 384 üliõpilast e. 9,3%.

Teadmiste omandamine ja mitmekülgse hariduse saamine on praegu üliõpilaskonna peamine ülesanne. Positiivse näitena võiks märkida Õigusteaduskonda, kus on parim õppeedukus ja kus valitseb õige suhtumine laisalt õppijasse. Peab märkima komsomoli osa selle suhtumise kujundamisel. Soovida jätab Füüsika-Keemia- ja Matemaatikateaduskonna üliõpilaste õppeedukus. Õppimine neis teaduskondades on raske. Ka konkurss pole suur. Seda enam peaksid komsomolibürood nendes teaduskondades pöörama tähelepanu õppetöö küsimustele. Üldiselt võib märkida, et õppetöö tulemused meie ülikoolis on aasta-aastalt paranenud.

Kuid õppesektorite ees on rida tõsiseid probleeme. Mitmed aastad

ARUANDEST

viis õppesektor läbi ankeetküsitlusi. See töövorm haaras koos tulemuste analüüsiga nii komitee õppesektorit kui ka osakondade sektoreid, terveid õppegruppe. Ankeetküsitlused on tänaseks jõudnud teaduslikesse laboratooriumidesse. Nii laiahaardelist tegevusvälja õppesektoril enam ei ole ja see tekitas teatud vaakumi. Pole nagu tõsist tegevust, millega saaks hõlmata laiemat aktiivi. Õppeprorektor sm. K. Püss on märkinud, et õppeprotsessi kaasajastamine ei saa toimuda ilma üliõpilaste arvamuse ja osavõtuta. Kuid konkreetseid ja efektiivseid töövorme pole leitud. Õppesektoril tuleks koos ülikooli juhtkonna ja parteiorganisatsiooniga välja selgitada, milles võiksid seisneda üliõpilaskomsomoli osa ja ülesanded õppeprotsessi täiustamisel.

Võib-olla tuleks uuel komiteel kaaluda võimalust regionaalse Balti liiduvabariikide vahelise kõrgemate koolide õppesektorite nõupidamise-seminari läbiviimiseks.

Head sidemed olid komiteel ÜTÜ nõukoguga (esimees T. Sulling). Teoks sai esimene ühine üritus — praktikagrupi saatmine välismaale. Nii viibis ülikooli juhtkonna, ÜTÜ ja komsomoliorganisatsiooni jõupingutuste viljana grupp psühholoogiaosakonna üliõpilasi selle aasta sügisel Krakovi ülikoolis praktikal.

ELU-OLUSTIKULISED KÜSIMUSED.

Olmesektori (juhataja J. Tamm) põhitööks jäi, vastavalt eelmise konverentsi otsustele, omavalitsuse elluviimine ja ehitusküsimused. Kooskõlastamised omavalitsuse asjus dekaanidega ja mitmete teiste instantsidega jõudsid lõpule rektori käskkirja ilmumisega 17. veebr. 1971. a. Peab tõdema, et selline pikk aeg idee päevakorda tõstmise ja realiseerimise vahel ei tulnud asjale kasuks. Omavalitsuse põhimõtteid me välja pakkuda ei suutnud. Nii tekkis osal üliõpilastest petlik mulje, et omavalitsus seisneb valitsemise puudumises üldse. Niisugust suhtumist esineb veel praegugi. On vist selge, et omavalitsuse juurdumine üliõpilaselu ei toimu ühe-kahe aastaga. Omavalitsuse eesmärk on tõmmata üliõpilaskond üha enam kaasa ülikoolielu juhtimisprotsessi, muuta see üliõpilaselu loomulikuks koostisosaks. On tarvis, et seda ideed ei diskrediteeritaks ei õppejõudude ega üliõpilaste silmis. Esimesed kogemused on olemas, tuleb edasi minna. Rektori fondi toetused jaotati teaduskonniti. See on tervitatav. Kuid mõnel pool (Arstiteaduskonnas, teoreetilise füüsika vene osak.) anti toetust kõigile, kes seda küsisid, ja varsti olid näpud põhjas. Esimesed kogemused õpetavad, ja seda on komsomolibürool välja öeldud, et tuleval aastal tuleb rangem olla. Rahuldavalt ei toimu aga veel üliõpilaste eksmatrikuleerimine. Dekaanid lähevad komsomoliorganisatsiooni informeerimisest mööda, ei peeta kinni asjaajamise reeglitest. Muidugi on vaja, et komsomoliliidrid asjaga kursis olemiseks regulaarselt dekanaate külastaksid. Stipendiumide määramisest ja ühiselamukohtade jaotamisest võtsid üliõpilased aktiivsemalt osa kui eelnevatel aastatel. Kuid kaugeltki veel mitte nii, nagu omavalitsus ette näeb. Meil jääb puudu nõudlikkusest ja kontrollist enda suhtes. Teoks said uued ühiselamu eeskirjad, mis juba ammu komsomolikomitee poolt välja töötati. Kooskõlastamised on lõppenud ja nüüd tuleb ühiselamu eeskirjad praktiliseks tegevusjuhiseks võtta. Paremini olid asjad seatud Ajaloo-Keeleteaduskonna ühiselamus (nõukogu esimees A. Luuk) ja matemaatikutel, bioloogidel, geograafidel (esimees M. Siirak). Kesistes tingimustes elav Õigusteaduskond oskas ka Vanas Tiigis korra luua.

Olmesektoril ja kogu meie aktiivil on tarvis jätkata tööd üliõpilastes peremehetunde kasvatamisel. Elatakse korrastamata tubades, üldkasutatavad ruumid on räpased, elekter põleb ööd ja päevad, veekraanid jooksevad. Ühiselamutesse pääseb igasuguseid kõrvalisi isikuid. Eriti ebaperemehelikult elavad osades ühiselamutes noormehed. Öeldust ei tohi nii aru saada, et asjad halvemaks on läinud. Üldkokkuvõttes on meie viimaste aastate reformid palju aidanud.

(Järgneb)

Tähelepanu!

ELKNÜ TRÜ komitee liikmed!

Komitee II pleenum toimub esmaspäeval, 18. oktoobril kell 18 ph. aud 297.

Sõnavõttudest

(3. lk. järg.)

ettevõtmiste suhtes. Halb on see, et ülikoolisisesel asjaajamisel tuleb läbida väga palju instantse. Enne kui kõik resolutsioonid lõpuks peal on, on asi juba vananenud ja vaimustus vaibunud. Selles suhtes peaks asja lihtsustama.

«Oleme ju tudengeid ujuma õpetanud, nüüd tuleb leida vett, et ujuda saaks,» ütles L. Karu, «ohtu see endast ei kujuta.»

Ülikooli klubist

TIIT KÄNDLER lausus oma emotsionaalses sõnavõtus:

«Et saavutada klubis reaalsete vahenditega normaalset olukorda, tuleks minu arvates lahutada klubi kaks funktsiooni, mida ta praegu kannab: 1) meelelahutuslik-hariv, 2) jooma- ja mängukoht.»

T. Kändleri arvates peaks klubile jääma ikka esimene funktsioon. Veel protestis kõneleja klubi juurde ehitatava auditooriumidekorpuse vastu. (Korpus tuleb klubi taha, 25 m kaugusele saalist ning saali lavapoolsest otsast viib käik korpusesse.) Ta tegi ettepaneku seda esialgu kuuemeetrisena planeeritud käiku laiendada ja selle arvel suurendada saali pinda.

Ülikooli rektor A. KOOP ütles, et korpuse ehitamine on ainuke võimalus likvideerida ruumikitsikus. «Uue klubi ehitamine võib optimistlikes plaanides toimuda alles 1980. aastate lõpus, aga laiendatud klubi võime oma kasutusse saada juba 1973. aastal,» lisas rektor.

KIRJANDUSPROBLEEMID

Et Tartu ülikool on andnud arvestatavaid kirjanikke, tuleks ka noorte autorite tööd ja tegemisi ülikoolis igati toetada ja arvestada.

A. LANGEMETS (eesti fil. II): «Iga autor tahab end avaldada, tahab oma loomingut näha trükituna, kuid võimalusi selleks on vähe.» Ülikooli kirjandusliku almanahhi väljaandmine on juba 2 aastat probleemiks. Konkursi korras laekunud materjali hulgas domineerisid luuletused, heataseme-list proosat polnud.

Kuidas organiseerida almanahhi trükkimist? EPA-l on vastav kokkulepe juba saavutatud, kuid TRÜ-l — kõige humanitaarsemal õppeasutusel Eestis — puudub võimalus välja anda almanahhi (vähemalt iga kahe aasta tagantki). Almanahhi võiks paigutada ka kunstikabinetis valminud paremad tööd.

Eesti filoloogid, kes võtavad almanahhi organiseerimise enda peale, paluvad selleks abi uuelt komsomolikomiteelt, parteibüroolt ja rektoraadilt.

Hea on märkida, et möödunud aastal tugevnesid sidemed Tartu NAK-i ja TRÜ ajalehe vahel.

Peaks veel kord kaaluma Kr. J. Petersoni auhinna küsimust. Auhind tuleks anda ikkagi teenekatele kirjandustegelastele väljaspool ülikooli.

(Järgneb)

ELKNÜ TRÜ komitee I pleenum

Kohe pärast konverentsi toimus äsjavalitud komsomolikomitee pleenum. Arutati organisatsioonilisi küsimusi.

ELKNÜ TRÜ komitee sekretäriks valiti Märt Kubo, sekretäri asetäitjateks Tõnu Laak, Tiit Koldits ja Lemma Blum.

Komitee büroo valiti 11-liikmeline: Lenina Blum, Teet Jäetma, Tiit Koldits, Märt Kubo, Toivo Kuldsepp, Tõnu Laak, Kalle Merusk, Vello Peedimaa, Ants Reinmaa, Triinu Vernik, Riina Vihalemm.

Ideoloogiasektori juhatajaks kinnitati Vello Peedimaa, õppesektori juhatajaks Ants Reinmaa, olmesektori juhatajaks Teet Jäetma, kultuuri- ja spordisektori juhatajaks Ülle Klin.

Pleenumil viibisid ELKNÜ KK sekretär A. Kullaste ja EKP TRÜ komitee sekretär K. Koger.

Kes on tänavuse tõlkevõistluse parim?

1. oktoobril toimus üleülikoolilise tõlkevõistluse selle õppeaasta esimene koosolek. Kinnitati koosseis: esimees dots. kt. U. Lehtsalu, liikmed prof. P. Ariste, dots. A. Valmet, dots. O. Mutt, õp. T. Laos, J. Rähesoo, asp. M.-A. Palm, kirjanik A. Kaalep, üliõpilased M. Sirkel (saksa fil. V), M. Linnamägi (saksa fil. V), J. Talvet (ingl. fil. V), S. Murumets (ingl. fil. III).

Seejärel asuti veel kord arutama võistluse nõudeid ja esitatud tööde edasist saatust.

Keegi ei kahtle vist enam tõlkevõistluse vajalikkuses üliõpilastele endile. Eks ole küllalt kogetud, et loetust suurepärane arusaamine ja sama teksti tõlkimine kaugeltki üks ja seesama pole. Tähendab ju **adekvaatne tõlkimine** seda, et tuleb leida originaalile nii sisuliselt kui stiililiselt vastavad väljendusvahendid tõlkekeeles. Meisterlikkuseni ei aita siin miski muu kui tõlkimispraktika. Miks siis mitte alustada juba nüüd?

Raskusi võib muidugi tekkida, olgu nende põhjuseks siis inglise keele idioomid, saksa keele pikad keerulise sõnajärjestusega laused või dialektismid. Aga eks siingi ole nii, et nutikam võidab.

Teadagi ei tohi tõlge liiga krampli-lik olla, ühest keelest teise täpne ümberpanemine. Ka liigne vabadus (kasvõi neologismidega liialdamine) ei sobi. Parim tõlkija on see, kes suudab jääda märkamatu vahendaja ossa.

See kõik eeldab head keelevaistu ja eriti selle keele varjundirikkuse tundmist. Kust võiksid siin abi leida need, kellele eesti keelt ei õpetata (kahjuks kuuluvad nende hulka ka võõrkeelte osakonna tudengid)? Nemad võivad **kolmapäeviti kell 16 minna eesti keele kateedrisse** kus v.-õp. Gerda Laugaste on nõustunud kõikvõimalikesse eesti keele kasutamist puutuvatesse küsimustesse selgust tooma.

Enne tööle asumist aga mõeldagu hästi järele, mida tõlkida. Seda, kas teos seni veel eesti keeles ilmumata on, saab välja selgitada Fr. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseumi abiga. Ent peale selle tuleks arvestada veel üht momenti. Ühelgi tõlkijal pole vist midagi selle vastu, kui ta töö ülikooli seinte vahelt laiema avalikkuse ette pääseb. Potentsiaalne võimalus selleks on aga eelkõige nendel tõlgitud paladel, mis on **uudsed, kunstiliselt tugevad ja sisuliselt terviklikud,** olgu need siis lühijutud või katkendid pikematest teostest.

Niisiis — ootame **tõlkeid,** ja peale filoloogide ka teilt, füüsikud, matemaatikud, arstid ja keemikud! Võib-olla just teie hulgas on järjekordse tõlkevõistluse võitja.

Alljärgnevalt olgu veel kord ära toodud TRÜ germaani-romaani filoloogia osakonna komsomoliorganisatsiooni poolt väljakuulutatud tõlkevõistluse **juhend.**

1. Osa võivad võtta kõik TRÜ üliõpilased, nii statsionaarsed kui ka kaugõppijad.
2. Võistlusele esitatav töö peab olema tõlgitud adekvaatselt mis tahes germaani või romaani keelest XX sajandi ilukirjanduslikust proosast, mis on ideeliselt ja kunstiliselt hinnatav.
3. Tõlke pikkus olgu 5—10 masinakirjalehekülge.
4. Auhindamisele tulev tõlge ei tohi olla varem eesti keeles avaldatud ega osalenud võistlustes.
5. Žürii määrab järgmised auhinnad:
   üks I auhind — 50 rubla
   üks II auhind — 30 rubla
   üks III auhind — 20 rubla.
   Vajaduse korral on komisjonil õigus auhindu jaotada ka teisiti.
6. Tööd esitada 30. novembriks 3 eksemplaris koos originaaltekstiga märgusõnaga varustatud ümbrikus TRÜ eesti keele kateedrisse. Teises suletud ümbrikus lisada tõlkija nimi, kursus ja elukoht. Ümbrikule kirjutada «Tõlkevõistlus».

Loodame, et tänavune võistlus ei jää alla eelmise aasta omale tööde arvukuselt ega kvaliteedilt. Head tõlkimist!

S. MURUMETS

Lugupeetud Anne Madisson

Üldistades mõningal määral Teie elulooga seotud fakte ja daatumeid, võime Teid täna õnnitleda kolme silmapaistva juubeli puhul — esiteks Teie juubel, teiseks, et olete nüüd juba 50 aastat olnud Tartu linna kodanik, ning kolmandaks, et olete töötanud meie ülikoolis ligi 30 aastat. Teid on õigusega nimetatud TRÜ NSV Liidu ajaloo kateedri raudvaraks, inimeseks, kes aastakümnete vältel kujunenud kogemuste alusel tunneb üksipulki kateedri asjaajamist ja siinset kollektiivi. Selle aja vältel Te olete väsimatult hea seisnud kateedri asjaajamise korrashoiu eest, toetanud nõu ja jõuga nii õppejõudude kui üliõpilaste ettevõtmisi, aidanud kaasa grupiorganisaatorina meie ametiühingu tööle. Teie heatahtlik suhtumine kaastöötajatesse, abivalmidus ning muhe huumorimeel on aidanud meil üle saada nii mõnestki kitsaskohast.

Õnnitleme Teid südamest Teie 70. sünnipäeva puhul ja soovime edasist jaksu ning edu Teie töös ja tegevuses.

Kaastöötajad ja üliõpilased ajaloo-osakonnast

Rahvusvahelisest üliõpilasliikumisest

(Algus «TRÜ» nr. 27)

Kursuste ajal korraldas RÜL-i sekretariaat RÜL-i 25. aastapäevale pühendatud laiendatud istungi, millest võtsid osa ka teiste delegatsioonide esindused. Arutleti RÜL-i osa tänapäeva noorsooliikumises.

Tähelepanu tuleks pöörata kõikide esinduste kõrgele tasemele. Nälteks Nõukogude Liidu delegatsiooni koosseisu kuulusid paljud vastutavad komsomolitöötajad ÜLKNÜ Keskkomiteest, Moskva linnakomiteest, teaduslikud töötajad, õppejõud ja aspirandid kõrgematest õppeasutustest ja teaduslikest uurimisinstituutidest. Delegatsiooni koosseisus olnud neli üliõpilast olid kõik oma õppeasutuse komsomolikomitee sekretärid või nende asetäitjad. Ka välisdelegatsioonide koosseisu kuulusid paljud aspirandid, teaduste kandidaadid, mõnel oli käsil isegi doktoritöö.

Sõnavõttudest võiks huvi pakkuda Vene NFSV Kõrgema ja Keskeri-hariduse ministri V. N. Stoletovi mõtted üliõpilase ja õppejõu suhetest.

Juba sajandeid on professor olnud isiksus, kel on laialdased teadmised igal alal, kes on kõrge intellekti ja ühiskondliku positsiooniga. Üliõpilase positsioon on aga ajutine, teadmiste pagas väiksem. Professor püüab oma teadmisi ja vaateid tudengile edasi anda.

«Progressiivselt mõtlevad, ausa südametunnistusega printsipiaalsed professorid teenivad ära üliõpilaste pideva ja sügava austuse,» ütles sm. Stoletov, «reaktsionääridest professorid, ihaledes minevikku, kummardades rahakotti, püüdes peatada ajaloo käiku, said ja saavad üliõpilaskonna enamiku hukkamõistu, väljanaermise ja põlguse osaliseks.»

TIIT TAMBI

ÜTÜ

Arstiteaduskonna ÜTÜ aruande- ja valimiskoosolek toimub neljapäeval, 21. oktoobril algusega kell 18 Tartu Vabariikliku Kliinilise Haigla II haavaosakonna V korruse auditooriumis (L. Puusepa tän. 8).

Päevakorras:

1. **Aruanne ÜTÜ tööst 1970/71. õ.-a.**
2. **Uue ÜTÜ nõukogu valimine.**

ÜTÜ Arstiteaduskonna nõukogu

Jooksukross

Veel üks start avatakse Tähtvere pargis 15. okt. kell 11 ja kell 16. Kasutage võimalust!

TRÜ Spordiklubi

Lastevanemad

Alates 15. oktoobrist alustab tegevust klubi laste laulu-mängurühm.

Klubis

16. ja 17. oktoobri õhtul on tantsuõhtu. Üliõpilaspiletpalutakse kaasa võtta.

* * *

Teisipäeval, 19. oktoobril kell 18 oodatakse klubi nõukogu liikmeid juhatuse ruumi.

Reedel, 15. oktoobril kell 21.30 viimast korda ülikooli klubis KIVID JA KATEDRAAL. «Amores»

Õnnitleme

TRIINUT ja JAANUST
Komsomolikomitee

Majandusteaduskonnas

6. okt. k. a. algasid Majandusteaduskonnas kaubandusorganisatsioonide juhtivate töötajate kuuajalised kvalifikatsioonitõstmise kursused. Kohal oli 24 inimest Tallinnast, Tartust, Viljandist, Pärnust ja mujalt. Lektoritena esinesid meie õppejõud, kaubandusministeeriumi juhtivad töötajad, konjunktuuriinstituudi uurijad. Avaloengu «Nõukogude Eesti kaubandus käesoleval viisaastakul» pidas Eesti NSV kaubandusminister K. Todesson.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17 19 III Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6218. MB 08715.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 29 Reedel, 22. oktoobril 1971. a. XXIII aastakäik

19. OKTOOBRIL ALGAS MOSKVAS KREMLI SUURES PALEES ÜLELIIDULINE ÜLIÕPILASTE KOKKUTULEK, MILLEST VÕTAB OSA ÜLE 2500 DELEGAADI — KÕIGI MEIE MAA KÕRGEMATE ÕPPEASUTUSTE ESINDAJAD. TRÜ-d ESINDAVAD SEL FOORUMIL ANTS REINMAA JA MARIKA MANDRE. KOKKUTULEKU ESIMESEL PÄEVAL ESINES PIKEMA KÕNEGA NLKP KESKKOMITEE PEASEKRETÄR L. I. BREŽNEV, KELLE KÕNE ON ÄRA TOODUD VABARIIKLIKES AJALEHTEDES.

EKP TRÜ komitees

18. oktoobril toimus EKP TRÜ komitee järjekordne töökoosolek. Komitee kuulas ära **haldusprorektor Aleksei Uibokanna informatsiooni 1970. a. septembrikuus toimunud partei-majandusaktiivi otsuste täitmise kohta.** Nagu ettekandest ilmnes, on TRÜ ehitusjaoskond saavutanud aasta jooksul märgatavat edu. Käesoleva aasta remondiplaan täideti juba 1. oktoobriks. Kõrgema ja keskerihariduse ministeeriumi kaudu saadi IV kvartali ehitus-remonditöödeks täiendavalt 75 000 rubla. Tunduvalt on paranenud ehitusjaoskonna tehniline varustatus. Nimelt saadi juurde võimas autokraana, ekskavaator, tõstuk ja kaks veoautot. Tänu sellele vähenes tunduvalt mehhanismide hankimine teistelt ehitusorganisatsioonidelt, mis omakorda hõlbustas tööde ratsionaalset organiseerimist ülikooli objektidel.

Praegu on ehitajate põhilised jõud seotud arvutuskeskuse hoonega, mis peab valmima käesoleva aasta lõpuks. Koos linna ehitusorganisatsioonidega tehakse eeltöid uute ehituste alustamiseks — siin on põhilised teine kõrgühiselamu ja auditooriumide korpus TRÜ klubi juurde.

Komitee liikmed märkisid, et partei- ja majandusaktiivi otsused on põhiosas täidetud. Vajakajäämisi esineb veel regulaarsete tootmisnõupidamiste korraldamises. Ka ei ole alati täpseid graafikuid tähtsamate objektide remontimiseks. Administratiiv-majandusosakonna parteiorganisatsioon peaks pöörama suuremat tähelepanu ehitajate ning remondimeeste muredele.

TRÜ rahvakontrolligrupile on teatatud, et arvutuskeskuse ehitamisel pole seni loodud vajalikke tingimusi sisetööde tegemiseks külmaperioodil. See raskendab ehitajate tööd ja kisub alla tööviljakust.

Komitee toonitas, et ülikooli ehitajad on viimasel aastal oma tööd suuresti parandanud. Uute sihtide seadmiseks ja reservide avamiseks peeti otstarbekaks majandusmeeste ja ehitajate aktiivi koosoleku korraldamist 1972. aasta alguses.

Professor K. Siilivask informeeris komiteed ülikooli ajaloo komisjoni senisest tegevusest. Komitee otsustas pöörduda ülikooli ajaloo küsimuse juurde üksikasjaliselt 6. detsembril toimuval koosolekul, mil tuleb läbivaatamisele TRÜ ajaloo prospekt.

Ühingu «Teadus» TRÜ organisatsiooni esimees P. Kask andis ülevaate ülikooli lektorite tegevusest NLKP XXIV kongressi materjalide tutvustamisel. 1971. a. jooksul on partei kongressi teemadel esinenud 37 lektorit kokku 156 loenguga. Kõige aktiivsemad on olnud T. Alatalu, L. Kiik, K. Koger, J. Kalits ja S. Lepik. Tagasihoidlikuks on jäänud selles tähtsas töölõigus üliõpilaslektorite osa.

Komitee arutas Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 54. aastapäeva, Kommunistliku Noorsooühingu aastapäeva ja VII üliõpilaspäevade korraldamisega seotud küsimusi, samuti 25. oktoobril toimuva üleülikoolilise parteikoosoleku läbiviimist.

Komitee koosolekust võttis osa EKP KK osakonnajuhataja G. Sarri.

Hans Kruus 80

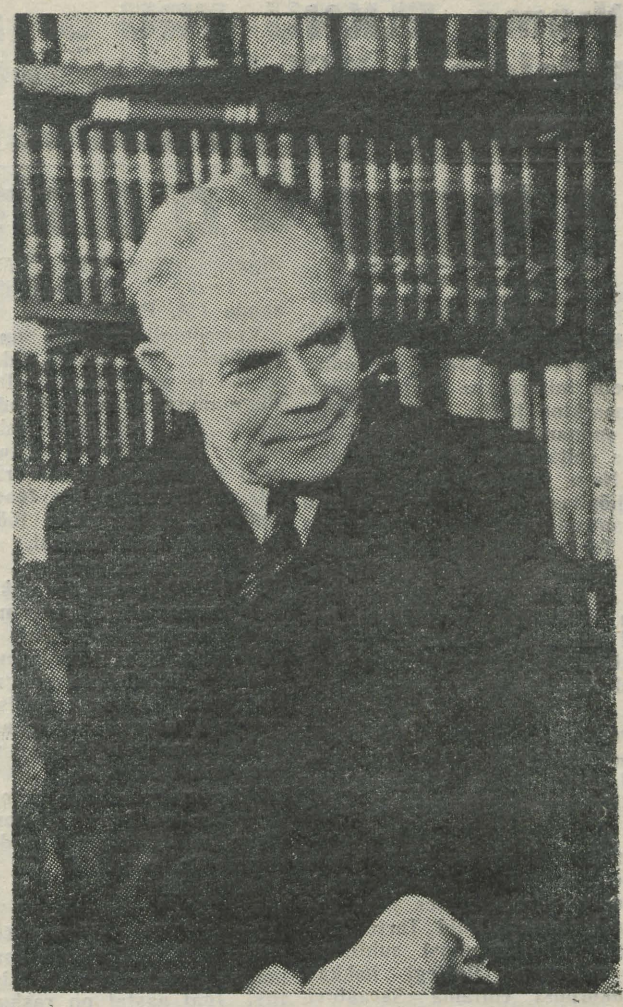

Meie ülikoolil on põhjust meenutada ja soovida professor Hans Kruusile õnne ja lausuda häid sõnu tema suure juubeli puhul.

H. Kruusi elukäik, teaduslik ja pedagoogiline töö on seotud kogu meie rahva kultuurilooga, eriti meie ülikooliga. Ta õpingud algasid Tartu ülikoolis 1914. aastal, kuid sõjaolukorrast ja poliitilise võitluse keerisest kaasakistuna jõudis ta ülikooli lõpetada kümme aastat hiljem. Siitpeale jäi ta elu seotuks ülikooliga. Esialgu õppeülesandena loengud Eesti ja põhjamaade ajaloo dotsentuuris (alates 1927. a.), sama ala professuuris alguses erakorralise, siis korralise professorina. Lisaks sellele oli ta üliõpilasasjade prorektor. Sellest kohast tuli hiljem loobuda fašistliku reaktsioonilise haridus- ja kultuuripoliitika survel.

Töörahva võimu kehtestamine tõi H. Kruusi TRÜ rektori kohale, kust ta lahkus pärast Eesti NSV vabastamist, et asuda ENSV Teaduste Akadeemia presidendi ülesannetesse.

Allakirjutanul algasid episoodilised kokkupuuted juubilariga 1933. aastal. Oma kirjandusalase seminaritöö tõttu pöördusin G. Suitsu soovitusel mõningates Eesti ajaloo küsimustes H. Kruusi poole. See esimene vestlus Pepleri (Pälsoni) tänaval asuvas korteris oli virgutav. Kruus tundis ootamatut huvi minu töö vastu, mis ei jätnud kahtlust, et see huvi on siiras. See kõik ergutas külastama tema loenguid. Ei olnud põhjuseks siiski ainult see, et ta luges erikursust «Balti sakslus Aleksander II ajastul», mida just vajasin oma töö jaoks, vaid ta loengud võlusid ja kutsusid kuulama oma range ülesehitusega, selge ja korrektse, igasugusest liiglihast vaba sõnastusega. Kogu loengust ja ettekandjast õhkus autoriteeti ja tõsidust. Selgus ja lihtsus muutusid nagu tasakaalustuseks G. Suitsu äärmiselt keerukale ja poetiseeritud loengustiilile.

Põhjalikumalt ja detailsemalt sai H. Kruusi isiksus mulle nähtavaks Suure Isamaasõja päevadel.

On meeles hulgaliselt episoode taandumise teekonnalt Tartust Tallinna 1941. a. suvel, eriti peatuskohtades Vahi põllutöökoolis, Tormas, Rannapungerjal, Iisakus ja mujal. Suur rahu, enesevalitsus ja kindlus, mis hajutas kõhklusi, mis rahustas mõningaidki tuulepäid, ka tema loogilised kaalutlused olukorra hindamisel, organiseerimisoskus ja abivalmidus. Sageli aga peatusid ta mõtted oma eriala juures. Oli see siis Tartu kivisilla õhkupaiskumisel, mida jälgisime Vahi põllutöökooli laagrist või mõttemõlgutused Tormas C. R. Jakobsoni sealsest elust, kus viimane paruniga vägikaigast oli vedanud. Meenub ka 60-kilomeetrine jalgsimatk Laadoga äärest Leningradi, mis kujunes omamoodi tragikoomiliseks: paljud ahastasid oma varanatukese pärast, mida ei suudetud kaasas kanda. Paljastus nii mõnegi lahedates oludes iseteadvalt rinda ette ajanud inimese tõeline loomus. Ka siin jätkus Kruusil rahustavat sõna ja huumoritki. Ei mäleta, et Hans Kruusil oleks kunagi kadunud huumor, mis oli aga täiesti isikupärane, võiks öelda «tõsine», milles puudub edvistavalt teravmeelitseda tahtev toon. See hoovas välja sundimatult ja oli harmoonilline kogu mehe olemusega. H. Kruusiga vestelda on alati mõnus. Temaga kõneldes lööb välja ta elav huvi kogu maailma asjade vastu ja ulatuslik eruditsioon, suured kogemused ja tähelepanekud ühiskondliku elu paljudel aladel. Poliitilise võitluse mälestused ja uued seisukohavõtud annavad tunnistust tugevast enesekriitilisest meelest. Ja lõpuks: pangem tähele, kuidas Hans Kruus käib. Ta peahoius ja astumises on ju kõik see, millest eespool juttu oli.

K. TAEV

Jüri Saarma 50

24. oktoobril saab 50-aastaseks TRÜ Arstiteaduskonna psühhiaatria kateedri professor ENSV peapsühhiaater meditsiinidoktor Jüri Saarma.

Lõpetanud 1945. aastal TRÜ Arstiteaduskonna, töötas ta lühikest aega Jämejala Psühhoneuroloogiahaigla peaarstina, kust ta juba samal sügisel kutsuti tööle psühhiaatria kateedrisse. Erakordselt kiiresti, s. o. kaks aastat pärast ülikooli lõpetamist — 1947. aastal — kaitses ta kandidaadiväitekirja teemal «Haigusteadvuse kulgemine skisofreenikuil aktiivse ravi jooksul». Põhiprobleemiks jäi ka edasipidi kogu maailmas kõige levinum vaimuhaigus — skisofreenia. Nende haigete eksperimentaalseks uurimiseks organiseeris ta 1951. a. professor E. Karu kaasabil kõrgema närvitalitluse uurimise laboratooriumi, mille baasil 1968. aastal asutati psühhofarmakoloogia laboratoorium. Doktoridissertatsiooni kaitses J. Saarma 1964. aastal teemal «Insuliinravi toimest skisofreeniahaigete animaalsele ja vegetatiivsele närvisüsteemile».

Detailselt on ta uurinud skisofreenia puhul iseloomulikke muutusi kõrgemas närvitegevuses, kusjuures on näidanud hüpnootiliste faasiliste seisundite esinemist kõikides närvitegevuse etaažides. Originaalne on vegetatiivsete reflektoorsete mehhanismide faasilise pidurduse avastamine. Ta on kirjeldanud skisofreenia neurodünaamika muutuste sõltuvust haiguse vormist, staadiumist, kestvusest, alguse laadist, east, soost ja muudest kliinilistest faktoritest ning püüdnud täpsustada skisofreenia patogeneesi ja kliinilise pildi patofisioloogilist olemust. Suure väärtusega on komplekssed uurimused üksikute ravimeetodite toimest neurodünaamikale. J. Saarma on välja töötanud remissiooni kvaliteedi hindamise objektiivsed kriteeriumid, mis teada olevail andmeil on esmakordne sellise ulatusega uurimus maailmas. Ta on välja töötanud prognostilised kriteeriumid üksikute ravimeetodite kohta ja esitanud ravimeetodite rakendamiseks diferentseeritud näidustused.

Oma töid on ta avaldanud rohkem kui 170 artiklina ja korduvalt esinenud ulatuslike ettekannetega nii kodumaal kui ka paljudes välisriikides. 1970. a. ilmunud «Кортикальная динамика и лечение больных шизофренией» (mis kuuldavasti ilmub ka USA-s ingliskeelses tõlkes) on nõutav monograafia. Ka 1971. a. ilmunud «Kohtupsühhiaatria» on väga kasutatav õpik.

J. Saarma on hinnatud teadusemees nii kodu- kui ka välismaal. Ta on valitud Rahvusvahelise Kõrgema Närvitalitluse Uurimise Assotsiatsiooni asepresidendiks, Belgia Kuningliku Psühhiaatrite Ühingu auliikmeks, Ameerika Pavlovi Seltsi ja Türgi Psühhofarmakoloogia Seltsi korrespondeerivaks liikmeks.

Koos kateedrijuhataja professor E. Karuga on J. Saarma jätkanud ligi sajandi vanuse kateedri traditsioone. Et see jätk on rohkete kaasaja psühhiaatria koolkondade seas õigel teel olnud, selle kinnituseks on vabariigi psühhiaatrite seisukohtade ühtimine kliinilises psühhiaatrias rahvusvaheliselt tunnustatud seisukohtadega. Oma loengud (psühhiaatria, kohtupsühhiaatria, psühhofarmakoloogia ja inimese kõrgem närvitalitlus) on ta pidanud alati kaasaegselt kõrgel tasemel, mistõttu need on olnud uue informatsiooni allikaks ka staažikatele psühhiaatritele. Tema juhendamisel on valminud 3 doktori- ja 6 kandidaadiväitekirja ning kümneid üliõpilaste kõrge tunnustuse saanud auhinnatöid.

J. Saarma erakordset töökust, suuri organisatoorseid võimeid, nõudlikkust, printsipiaalsust ja abivalmidust arvestades on teda korduvalt valitud EKP TRÜ komitee ja Arstiteaduskonna parteibüroo liikmeks, Arstiteaduskonna dekaaniks (1963—1966), rahvasaadikuks linnanõukogusse (1965—1971), ajakirja «Nõukogude Eesti Tervishoid» toimetuse kolleegiumi liikmeks ja erialaste seltside juhatustesse.

Soovime lugupeetud professor J. Saarmale edaspidiseks õnne ja edu ning jätkuvat energiat.

KOLLEEGID

SAAGE TUTTAVAKS!

2. novembril 1971. a. kell 15 algab TRÜ aulas ametiühingukomitee aruande- ja valimiskonverents. Jätkame uue komitee liikmekandidaatide tutvustamist:

Aavo Hilpus
— Aeroionisatsiooni ja Elektroaerosoolide Probleemlaboratooriumi v.-ins.; TRÜ ametiühingukomitee liige 1968. a. peale.

Helve Kabur
— TRÜ ametiühingukomitee liige 1966. a. peale, ENSV AÜN liige 1968. a. peale, Ametiühingu Vabariikliku Komitee presiidiumi liige 1967. a. peale, Tartu Linna AÜN presiidiumi liige 1970. a.

Valve Kingissepp
— eesti keele kat. v.-õpet., korduvalt olnud a.-ü. rühmaorganisaator ja teaduskonna büroo liige.

Andres Raa
— Bioloogia-Geograafiateaduskonna II kursuse üliõpilane, ELKNÜ TRÜ komitee liige 1970. a. peale.

Lembit Raid
— NLKP ajaloo kat. dots. kt., ajalookand.; EKP TRÜ komitee sekretär a. 1963—65.

Helga Sildmäe
— suusaspordi kat. v.-õpet., biol.-kand.; 1967. a. teaduskonna a.-ü. büroo liige, 1968. a. peale büroo esimees; NLKP liige.

Linda Pikkat
— TRÜ raamatupidamises palgaarvestaja; TRÜ ametiühingukomitee liige 1968. a. peale.

H. KABUR

Jätkame ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XIX konverentsi materjalide avaldamist

ARUANDEST

(Algus «TRÜ» nr. 28)

Tuletagem meelde, et omavalitsus ei ole mitte ainult valitsemine, vaid ka enesekasvatus ja kasvatamine, juhtimisoskuste arendamine, oma elu inimväärne korraldamine.

Olmesektor juhtis samuti üliõpilaste suunamist neile tähtsate objektide ehitamisele. Tehti ära suur töö. Nagu töödejuhataja märkis, oli üliõpilaste osa uue ühiselamu püstitamisel umbes 1/10. Seda pole vähe. Tehti ju lihtsaid töid, vabastades sellega töömehed kvalifitseeritud töödeks. Tänu Õigusteaduskonna üliõpilase, suvetööliste brigadiri Elvi Valge tõsisele ja rangele tööstiilile kujunesid välja head suhted üliõpilaste ja ehitajate vahel.

Suvetööde staabi (juhatasid M. Salundi ja A. Raig) töö käesoleval aastal oli hea. Nii staabi kui ka üliõpilaste suhtumine oli asjalik.

Omaette küsimus on EÜE rakendamine ülikooli väljaehitamisel. Maleval on linnaehituses juba kogemused olemas. Kuid Tartu Ehitustrustil pole kogemusi suhtlemiseks malevaga. Pealegi hakkas füüsikakorpust ehitama Saraatovi MEK. Tartus on raskusi materjalide hankimisega. EÜE rühmade Tartusse toomine on siis reaalne, kui selleks on kõik eeltööd juba tehtud. Üliõpilaskonna heast tahtest, nagu näitas möödunud aasta, ei piisa.

Vastavalt eelmise konverentsi otsusele muudeti käesoleval aruandeperioodil ülikooli komsomoliorganisatsiooni struktuuri. Praegu töötab seitse teaduskonnabürood. Enamik büroosid töötas heas kontaktis komiteega. Märkida võiks Õigus- (M. Kõli), Majandus- (T. Laak) ja Matemaatikateaduskonda (M. Preem).

Komsomoligruppides on praegu põhiliseks ülesandeks ideoloogilise töö ja omavalitsuse elluviimine. Nagu näitavad teaduskondade aruanded, on veel palju oskamatust. Omavalitsuse käskkirjad tuleb nüüd lahti mõtestada ja ellu rakendada nii, et lähtutaks iga teaduskonna õppimise, ühiskondliku töö ja elukorralduse iseärasustest.

Algorganisatsioonides tähistati ELKNÜ 50. aastapäeva, kuhu kutsuti komsomolitöö veterane, teenekaid õppejõude-parteilasi. Omaette ülesandeid täitsid komsomoligrupid seoses üliõpilaspäevadega. Võib kinnitada, et algorganisatsioonis on meil olemas võimekas aktiiv, kellele saab usaldada vastutust nõudvaid ülesandeid.

Nõrgemaks kohaks algorganisatsioonides on informatsiooni edasiliikumine osakonnabüroodelt kursustele ja vastupidi, ka põhikirja nõuete täitmine. Sageli ei suudetud kontrollida vastuvõetud otsuste täitmist. Vähe oskame suuremate ürituste korraldamisele kaasa tõmmata esimeste kursuste laiemat aktiivi. Igal aastal on raskusi komitee sekretäride komplekteerimisega. Loomulik oleks, et ülikooli peaaegu nelja tuhande liikmelist organisatsiooni juhiksid vähemalt kaks ülikooli lõpetanud sekretäri. Senised palgad ja eluolustikulised tingimused ei soodusta kaadri valikut ega püsimist.

Muret teeb ülikooli teenistujate ja õppejõudude komsomoligruppide olukord. Viimastel aastatel pole komitee suutnud leida efektiivseid organisatsioonilisi ja sisulisi vahendeid töö elavdamiseks. Töö juhtimise teeb raskeks suur killustatus.

Koostöö ülikooli juhtkonnaga oli asjalik. Rektor A. Koop suhtus meie probleemidesse mõistvalt ja aitas alati neid positiivselt lahendada. Parteikomiteega ja selle sekretäri K. Kogeriga olid töökontaktid tõsised. K. Koger võttis osa meie aktiivi õpetamisest ja ideelis-poliitilisest suunamisest. Komsomolikomitee parteigrupp L. Karu juhtimisel andis meie sekretäridele ja büroole palju konkreetseid nõuandeid, võttis osa olulisemate ideoloogiliste ürituste ettevalmistamisest. Ühtlasi näib meile, et oleks aeg asuda täpsustama ühiskondlike organisatsioonide tööjaotust ülikoolis, konkretiseerida nende funktsioone, kohustusi ja vastutust.

Hea oli koostöö EKP Tartu Linnakomiteega (I sekretär J. Lott) ja ELKNÜ Tartu Linnakomiteega (I sekretär L. Möldre), kes tähtsamate ideoloogiliste ja organisatsiooniliste probleemide lahendamisel vajalikku nõu ja abi andsid. Head nõu komsomolikomitee töö parandamiseks saime ELKNÜ KK sekretäridelt A. Purgalt ja A. Kullastelt. Mõndagi suutis üliõpilasosakond. Kuid üliõpilaste komsomolitöö sisulise külje suunamisel, parimate kogemuste üldistamisel, probleemide nägemisel ja töö koordineerimisel vabariigi ulatuses esineb veel puudusi. Seda pole suudetud rahuldavalt teha ka EÜN-i raames. Näib, et EÜN-i kogu töö tuleb analüüsi alla võtta.

Paraku on aga tõsiasi, et ei üliõpilaskond, EÜN, ELKNÜ Tartu LK ega ka ülikooli komsomolikomitee pole suutnud saavutada sellist töötaset, pole suutnud kasutusele võtta selliseid efektiivseid ja kõrgema kooli spetsiifikale vastavaid uusi töövorme ja meetodeid, mis tagaksid meie ette püstitatud ülesannete maksimaalse lahendamise.

NLKP XXIV kongress seadis meie maa majandusliku ja poliitilise edasiarendamise nimel suured ülesanded järgnevateks aastateks. Nende plaanide täitmine oleneb sellest, kuidas igaüks meist töötab.

SÕNAVÕTTUDEST

(Algus «TRÜ» nr. 28)

Õppesektorist

ANTS REINMAA,
õppesektori juhataja

Arvan, et olukorras, kus olemasolevad õppeplaanid ja aineprogrammid kaugeltki ei rahulda kaasaja vajadusi ning ülikooli teaduslikud jõud on astunud samme õppeprotsessi kaasajastamiseks, jääb komsomoliorganisatsioonile ülesandeks üliõpilaskonna ettepanekute ja arvamuste väljaselgitamine. Seejuures on vajalik, et probleemidele lähenetaks konkreetselt, et selgitataks välja iga üksiku eriala inimeste arvamused ühe või teise õppeaine omandamist mõjustavate tegurite kohta.

On loomulik, et komsomoliorganisatsiooni eesmärgiks on kasvatada teadlikku ja kohusetundlikku suhtumist oma põhiülesandesse — õppimisse. Me kurdame küll auditoorse ja iseseisva töö halva vahekorra üle, kuid olgem ausad — kui paljud meist oskavad tõeliselt iseseisvalt töötada? Olukorras, kus 11 aastat on koolis harjutud õppima sundimise peale ning siis tudengina asutud ründama tõelisi teadusi, on vähemalt esimeste sammude juures vaja järjekindlat ja ulatuslikku juhendamist. Ülikoolis on vaja esmalt õppida õppima, õppida töötama.

Aktiivselt peab noorsoo-organisatsioon tegelema õppedistsipliiniga. See on väga tihedalt seotud õppeedukusega. Oluline on, et õppedistsipliini küsimustega tegeldaks printsipiaalselt kõigis komsomoliorganisatsioonides. Niikaua, kui meil eksisteerib informatoorne õppesüsteem, kus suurem hulk tudengile vajalikest teadmistest pakutakse loengul, seminaris, praktikumis, on loomulik iga üliõpilase viibimine tunniplaanis ettenähtud loengutel.

Möödunud õppeaastal tegi komitee õppesektor koos osakondade õppesektoritega selles osas nii mõndagi ära. Loodan, et õppesektori uus koosseis hoiab seda küsimust tulipunktis.

Eraldi tähelepanu tuleb pöörata tööle esimese kursuse üliõpilastega. Täienevad meie read ju igal aastal inimestega, kel puuduvad siinseks tööks vajalikud kogemused. Tähtis on panna uustulnukad mõistma keskkoolis ja ülikoolis toimuva õppetöö vahelisi erinevusi. Aastased töökogemused selles liinis lubavad mul väita, et seda pole sugugi lihtne teha. Ilma vanemate kursuste komsomoliaktiivi abita pole see mõeldav.

Senisest tõhusam võiks olla üliõpilaste teadusliku töö populariseerimine. Sama kehtib ka õppeesrindlaste tutvustamise kohta ülikooli üldsusele. Selles osas on püütud abi saada eesti filoloogidelt, kes nii ülikooli ajalehe kui ka vabariiklike väljaannete kaudu tutvustaksid üliõpilasteadureid.

Üliõpilaste Kompleksse Teadusliku Uurimistöö Büroost

HARRI FAIMAN:

Ma räägiksin mõne sõnaga ÜKTU Büroo tegevusest ning tema suhetest komsomolikomiteega, eelkõige õppesektoriga möödunud õppeaastal.

Meie arenev rahvamajandus vajab järjest rohkem ja parema ettevalmistusega noori spetsialiste ja teadlasi. Siit ka vajadus õppeprotsessi ja selle juhtimise täiustamiseks, s. o. TTO teostamiseks kõrgemas koolis. Pedagoogilise töö teaduslik organiseerimine kujutab endast kaadri ettevalmistamise meetodite ja tingimuste täiustamisele suunatud suurt abinõude kompleksi, mille aluseks on teaduse ja tehnika uusimate saavutuste kasutamine, õppeprotsessi optimaalne organiseerimine ja juhtimine.

Nende küsimuste hulgas on esmajärgulise tähtsusega õppeprot-

(Järg lk. 3)

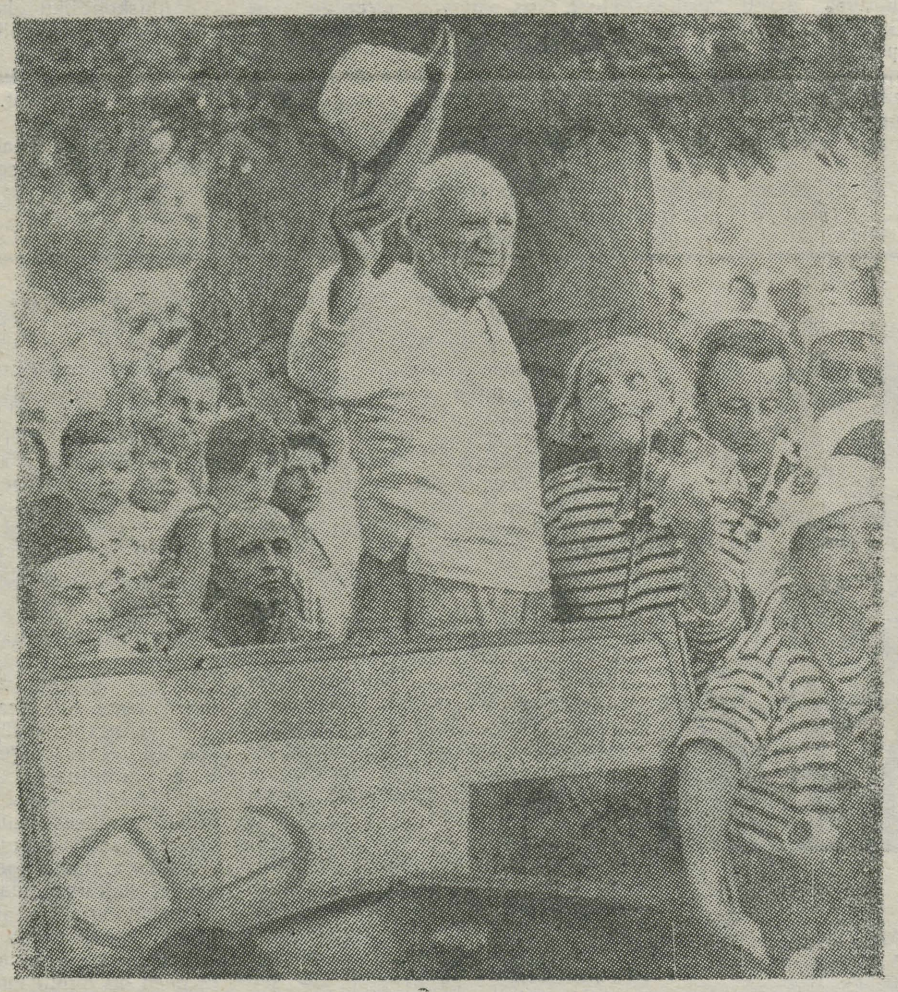

Käesoleva aasta 23. okt. saab üks kaasaja väljapaistvamaid kunstnikke — Pablo Picasso — 90-aastaseks.

Picasso osa on olnud väga suur kogu 20. saj. kunsti arengus. Tõusnud juba käesoleva sajandi esimestel aastatel Euroopa juhtivamate kunstnike hulka, olnud mitmete kunstivoolude algatajaks, on Picasso säilitanud oma loomingulise potentsiaali kuni tänaseni.

Kuid Picasso osa Euroopa vaimuelus ei piirdu ainult kunstiga. Vabariiklane Hispaania kodusõja päevil, Prantsuse vastupanuliikumisest osavõtja, Prantsuse KP liige, V. I. Lenini rahupreemia laureaat (1962) ja Ülemaailmse Rahunõukogu liige, Pariisi linna aukodanik — ka need rollid ja tiitlid iseloomustavad suurt kunstnikku. Tuleb veel lisada, et P. Picasso juubel on sündmus, mida tähistab kogu progressiivne maailm.

Pablo Ruiz y Picasso! Mees, kellest on palju kirjutatud. Vägagi palju. Aga kes ta on? Mitte Picasso üldse, mitte Picasso kõigi jaoks. Niikuinii ei saa me kunagi teada, kes on Picasso araablastele, hindudele, hiinlastele. Tänavamüüjale Kantonist. Või kas neile on üldse Picassot vaja. Võib vaid oletada, kes on Picasso hispaanlastele, prantslastele, venelastele. Või siis lätlastele. Aga kes on Picasso meie jaoks? On ta siis see hispaanlane, tõmmu mees mustade suurte silmadega, kes armastab härgi ja nende verd? Mees, kes on surnud väljaspool corridat. Või siis tubli pariislane, naerul näoga keset veini ja naisi. Või äkki on ta kunstnik, nii suur kunstnik, et sellest hulluks võib minna? Ja siis ei ole meil enam asja tema kunstist ning me teame, et oli rahuvõitleja ja antifašist. Või on ta veel laps, kelle mänge peaks juhtima mõni vanem ja targem. See komödiant, kloun ja veiderdaja Picasso. Veel vana mehena rumalat mängiv keset töökat Pariisi. Või hoopis suur töötegija, väsimatu pintslipesija ja lõuendikruntija. Aga mis meil sellest, meil Adaveres või Eduard Vilde nimelises. Meil on omad tööd ja tegemised. Või seal Tallinnas, Tartu mnt. nr. 1. Oh ei, mis te nüüd! Meil on teine kliima, teised kombed. Meie taevas on isegi hall, värvid luitunud. Pealegi käime me kasukates, ei veiderda ega mängi klotsidega. Ja teeme ise oma eesti kunsti. On siis meil üldse Picassot vaja? Temast raamatuid välja anda, juubeleid pidada. Kes on ta siis meie jaoks... Ei saa me ometi öelda, et tema, Picasso, on meile kaasvõitlejaks kunstis, kolleegiks, lausa üleaedseks. Ei, mitte seda. Juba siis oli ta õpetajaks, kui me alles omaenda kunstist unistasime. Kr. Rauale kaugeks võõraks jumalaks. Kes on ta siis praegu? Kas elus klassik valgest marmorist? Või siis see fossiil -sealt muuseumist, vana ja kohletanud. Puust üdol Seine'i kaldal. Ka see, ka see. Kuid mitte seda ei tahaks me teada. Sest ta on ikka ja enam veel õpetaja. Suur õpetaja, keda me armastame, armastame meeletult. Või siis hoopiski see õpetaja sealt koolist, mida me salaja vihkame, mees, kelle pilte me loobime poriga. Sest ta õpetas meile valet, ütles isegi kõvasti, et vale on magus. On, on magus. Aga ta õpetas meile ka muud, seda korda ja sirget joont. Ja käskis meil puhtusest lugu pidada. Igal hommikul ja õhtul käsi pesta, lisaks enne ja pärast sööki. Sirgelt astuma, kaunilt jooksma. Ning siis ta karjatas üle Euroopa ja ütles, et mustal kassil on lind hambus. Ja käskis kassi maha lüüa. Sest tema, must kass, ajas hobused hulluks ja lamp kõikus laes. Ning käsi küünlaga lükati ette. Ja ütles veel, et ta tahaks olla juut. Aga seda me teame, teame ka, et ta ütles hästi, et nii pidigi ütlema. Aga veidi varem oli ta oma poja eesli selga asetanud. Ta teadis, et kui keegi ei saa enam olla hea mees, peaks ta ometi jääma heaks isaks.

Picassole mõeldes

Seda küll, kuid las tema, Picasso, tantsib palli peal ja kallistab oma armsamat, aga meile on see liiga sinine ja roosa. Ja talumatult vana. Sest Dali on palju toredam, ja Lichtenstein, ja Warhol ja see Wesselmani Tom. Vaat neilt me õpime, maha vana Picasso, trampige ta surnuks, pistke põlema! Meile on vaja midagi uut, midagi täiesti uut. Ja ka Warhol on vana ja liiga tõsine. Paneme ka Andyle tule otsa, me ise oleme kõige paremad. Ja siis hakkame nutma, sest me ei jõua enam kuidagi pintslit maast üles tõsta. Aga mis siis, me võib-olla ei tahagi jõuda. Ja pealegi, kes oli see mees, kes ütles, et lilled ei olegi kõige ilusamad asjad maailmas? See oli tema, Picasso. Miks tema, vana ja kortsus, segab end meie ellu? Me oleme ise noored, meie eesti kunst on isegi hea, vaata, et maailmatasemel. Me vihkame sind, Picasso, aga ikkagi jookseme sinu sabas, koguneme trobinal sinu ümber ja tahame ahnelt midagi saada. Kes, kes oled sa siis meie jaoks? Me ei tea veel seda. Veel mitte.

JAAK OLEP

Uut teatmekirjandust Toome raamatukogus

Kirchner, J. Lexikon des Buchwesens. Bd. 1—4 Stuttgart, 1952—1956. 8 T—29.

Käesolev leksikon on teatmete kogu raamatust: raamatu ajaloost, trükitehnikast, köitekunstist ja kunstilisest kujundusest. On kasutatav bibliograafiiiste teadmiste abimaterjalina.

Олимпийские игры. Маленькая энциклопедия. М., 1970. 351 lk. 25 E—3.

Käesolev väljaanne on katseks koostada entsüklopeedia, millesse oleksid koondatud põhilised andmed olümpiamängude kohta aastaist 1896—1968. Raamat on üles ehitatud alfabeetilis-süstemaatiliselt. Siin käsitletakse olümpiamängude üldisi küsimusi, tutvustatakse võitjate edetabelid. Andmed on seisuga 1. jaanuar 1970.

Жданович, Н. В. и др. Библиография по реофизике. Минск, 1970. 307 lk. 18 Bi—49.

Bibliograafia haarab kõik viimase 10 aasta (1960—1970) kestel reofüüsika kohta ilmunud materjalid: monograafiad, dissertatsioonid, kogumikud, artiklid jne. Raamat on varustatud autorite alfabeetilise registriga.

Venia legendi

Reedel, 22. okt. k. a. kell 12.15 toimub V. Kingissepa 19, aud. 301 võimlemise kateedri dots. kt I. Oki loeng dotsendi kutse taotlemiseks teemal «Võimlemise tunni metoodika koolis». Samas kell 13 dots. kt. E. Kudu loeng «Muusika kasutamisest kehalises kasvatuses».

Võimlemise kateeder

«Tartu Riiklik Ülikool» nr. 28 22. X 1971 lk. 2

(Algus 2. lk.)

sessi optimiseerimine. Õppeprotsessi kõrgemas koolis tuleb käsitleda kui keeruka süsteemi funktsioneerimist ning tema optimiseerimine tähendab järgmiste ülesannete täitmist:

1) süsteemi eesmärkide kindlaksmääramine;

2) süsteemi algoleku kindlaksmääramine;

3) süsteemile mõjunud, olevikus ja tulevikus mõjuvate faktorite arvestamine;

4) eelnevat arvestades eesmärgi saavutamise parimate viiside väljaselgitamine.

ÜKTU Büroo põhiülesandeks ongi pedagoogilise töö teaduslik organiseerimine TRÜ-s. Eelmisel õppeaastal tegeldi põhiliselt esmase ülesandega, s. o. TRÜ kui uuritava süsteemi algoleku kindlaksmääramisega.

Et büroo oli äsja loodud ning puudusid süstematiseeritud materjalid, siis oli esimeseks ülesandeks kõige laiahaardelisema ja üldisema informatsiooni kogumine õppe- ja teadusliku töö mitmete aspektide kohta. Seda laadi andmete saamise põhiliseks meetodiks on ankeetküsitlus. Sel eesmärgil viidi ülikoolis läbi mitmeid anketeerimisi: ankeedid «Loengust eksamini», «ÜTÜ I» ja «ÜTÜ II», toimus üliõpilaste õppetööalase ajabüdžeti uurimine. Valmistati ankeet kaugõppijatele ning on tehtud ettevalmistusi lõpetanute uurimiseks. Praegu toimub saadud andmete analüüs ja on tehtud juba esmased üldisemat laadi järeldused.

Ankeetide «ÜTÜ I» ja «ÜTÜ II» läbiviimine lõi eeldused õppetöö ja üliõpilaste õppeplaanivälise teadusliku töö (mis on käesoleval momendil sisuliselt juhtimata protsess) ning viimase juhendamise efektiivsuse tõstmiseks, üliõpilasteaduse organisatsioonilise külje tõhustamiseks.

Õppeprotsessi uurimise resultaadid (samuti «Loengust eksamini» ja ajabüdžett) viitavad sellele, et üliõpilaste õppe- ja teadusliku töö ajalised reservid ei ole ammendatud, ettekujutus üliõpilaste ülekoormatusest on paljuski liialdatud.

Küsimus ei ole mitte selles, et üliõpilane ei jõuaks omandada pakutavate teadmiste maksimumi, vaid selles, et maksimumi omandamiseks puuduvad stiimulid. Selgub, et tegevus ei jaotu ühtlaselt raskusega kogu õppeperioodile ning potentsiaalsele viljakusperioodile ei vasta pingeperiood.

Ülaltoodud laialdase problemistiku lahendamiseks rakendatud organisatsioonilised abinõud peaksid tagama nii üliõpilaste kui õppejõudude osavõtu meie uurimistööst õppe- ja teadusliku töö raamides. Ülikoolis loodud pedagoogilistel ja metoodilistel nõukogudel on tihe kontakt ÜKTU Bürooga. Büroo tööst on vahetult osa võtnud ka ülikooli parteikomitee õppe- ja teadusliku töö sektori ning komsomolikomitee õppesektori esindajad.

Eelmise konverentsi otsuses oli märgitud: «Komitee õppesektoril, teaduskondade ja osakondade komsomolibüroodel kõigiti kaasa aidata Üliõpilaste Teadusliku Uurimistöö Büroo tegevusele õppetöö uurimisel.»

Kui see lause lahti mõtestada, siis näeb siin kahte ülesannet.

1. Üliõpilaskonnas soodsa õhkkonna ja mõistva suhtumise loomine büroos läbiviidava uurimistöö suhtes.

2. Organisatsiooniline abistamine uurimistöö läbiviimisel.

Mõlemas ülalöeldud aspektis läkski meil otsest abi vaja üliõpilaste ajabüdžeti uurimisel. Et ajabüdžeti uurimine iganädalaste ajaarvestuskaartide abil tekitas üliõpilaste seas palju paksu verd, siis olen sunnitud tegema veel ühe ekskursiooni kõrgema kooli pedagoogika valdkonda, et põhjendada, miks just see oli meile algul nii olulise tähtsusega töölõik.

Nagu eespool öeldud, kujutab kõrgem kool endast väga keerulist süsteemi, mille uurimine tervikuna on praktiliselt võimatu. Kuid üldises struktuuris on mitmesugusel tasemel võimalik eraldada suhteliselt iseseisvad süsteemid, mis pole nii keerukad, et neid ei saaks tervikuna uurida. Olulisim neist on üliõpilaskond. Üliõpilaskonna kui süsteemi algolek on määratud teatud parameetrite kompleksiga, mille seas kõige olulisem on üliõpilaste õppetööalane ajabüdžett. See oligi põhjuseks, miks me asusime esmajärjekorras ajabüdžetti uurima. Jõudumööda püüdsime teha üliõpilaste hulgas vastavasuunalist selgitustööd. Ilmus kaks artiklit ülikooli ajalehes ning viidi läbi vestlused teaduskondade õppesektorite liikmetele ja mõnedele kursustele. Kahjuks need meiepoolsed sammud üliõpilaste hulgas mõistva suhtumise loomiseks ei osutunud küllaldaseks. Ootasime abi komsomolikomiteelt, kuid olulist abi me ei saanud, pigem vastupidi: mitmed komsomoliliidrid, orienteerumata küllaldaselt meie uurimistöö sisus ja eesmärkides, asusid aktiivse ignoreerimise positsioonile. Ootame täna valitavalt uuelt komsomolikomiteelt aktiivset huvitatust ja loodame, et ta läbiviidavat tööd igati soodustab.

Ülikooli ajaloo uurimisest

«Üliõpilase maailmavaate kujunemisel on olulisel kohal teadmised oma *alma mater*'ist, tema minevikust, olevikust ja tulevikust,» arvas oma sõnavõtus Kalle Mälberg psühholoogiaosakonna IV kursuselt.

Me õpime ülikoolis, millel paraku puudub üleskirjutatud ajalugu. Ei saa ju austada oma ülikooli minevikku see, kes ei tea tema tekkelugu. Probleem, kas praegune Tartu ülikool asutati 1632. või 1802. aastal, on ikka veel lahtine.

Ülikooli ajaloo kohta peaks välja antama põhjalik töö, hädakorral oleks ka populaarne album omal kohal.

Nagu Harri Faiman teatas, on ülikooli ajaloo uurimine jalad alla saanud. Selle töölõigu tähtsus on globaalne, väljudes ülikooli ja vabariigi piiridest «Kogu ulatuslik materjal loob kõik eeldused selle aastate vältel teostamata kavatsuse lõpuleviimiseks,» ütles H. Faiman.

«Siis võiksime oma mitte just traditsiooniderikast üliõpilaselu rikastada ülikooli aastapäeva tähistamisega,» pani ette Kalle Mälberg. 1982. aastal saab *alma mater* 350-aastaseks. Oleks tore, kui sel pidupäeval võiksid üliõpilased ülikooli aumüüri raiutud kuulsatele nimedele lugupidamist avaldada. Miks on aumüüri ehitus seisma jäänud?

Sport

Kehakultuuriteaduskonnas tegeldakse 4-aastase stuudiumi jooksul üheaegselt nii õppetööga kui ka spordimeisterlikkuse tõstmisega. Ometi ei suuda ülikooli Kehakultuuriteaduskond suurvõistlustel välja panna küllaldaselt sportlasi. Kuhu on jäänud asjaarmastajad? Kas baaside kitsikus hoiab suurest spordist eemal? Miks on vähemaks jäänud TRÜ ja EPA vahelised kohtumised? Neid ja palju teisi spordiga seotud küsimusi esitas konverentsile kehakultuuri III kursuse üliõpilane MAI LAAS, kes valutas südant spordi saatuse pärast meie ülikoolis.

Spordiüritusi peaks lülitama komsomoliorganisatsiooni tööplaani, et leida enam potentsiaalseid spordiga tegelejaid. On ju spordiküsimus küsimus riikide aust, rahvuste aust — see peaks meist igaühte puudutama.

Ei liha ega kala

Ülikooli teenistujate nimel kõneles A. LUTSAR. Administratiivmajandusosakonna 250 kommunistlikku noort paiknevad vastavalt oma töökohtadele 60 hoones. Sellepärast on ka raske tööd organiseerida.

«Oleme allasurutud olukorras — ei liha ega kala,» kurtis A. Lutsar. Ta tegi ettepaneku muuta teenistujate komsomoliorganisatsiooni struktuuri, et siduda noori ülikooli komsomolieluga.

«Tuleks taotleda osakonna jaoks palgalise sekretäri koht, et oleks kindel inimene, kellel on aega noortega tegelda ja kellelt saaks ka nõuda,» lisas A. Lutsar lõpuks.

Oodatakse rektoraadi ja parteibüroo abi.

Tiit Koldits

Ülikooli ajalehest

TPedI esindaja ütles, et ülikooli ajalehes avaldatakse viimasel ajal vähe probleemartikleid. Sellised artiklid oleksid suureks toeks nende komsomoliorganisatsioonile. «Teie ettevõtmised on suuremad ja meie võtame neist eeskuju,» kinnitas AIN SEPP TPedI-st.

Parteikomitee sekretär KALEV KOGER teatas oma sõnavõtus, et meie ajaleht pole lakanud avaldamast probleemartikleid, asi seisab vaid selles, et sageli pole vajaliku tasemega poleemilist materjali, mida avaldada.

Oodatakse igaühe aktiivset osavõttu ajalehe sisukamaks muutmisel.

J. GOLIKOV toetas venekeelse lehekülje väljaandmist ajalehe juures. Lähemal ajal hakkab lehekülg jälle regulaarselt ilmuma. Ta tegi ettepaneku kasutada agaramalt eestikeelse materjali tõlkeid. Avaldamisele võiksid tulla küsimused eesti kultuurist, ülikooli ajaloost, «Vanemuise» teatrist — üldse elu-olust Eestis.

Rein Veidemann

Ülikooli parteikomitee sekretäri K. Kogre sõnavõtust

Sm. K. KOGER tõi hulgaliselt arve näitamaks, et reas teaduskondades ei kuulu oluline osa üliõpilaskonnast veel komsomoliorganisatsiooni. Sellises olukorras peaks tõusma tähtsale kohale töö organiseerimata noortega. Iga komnoore isiklik aktiivsus ja eeskuju otsustab olukorra paranemise, mitte aga poliitiline häbelikkus ja passiivsus.

(Järg 4. lk.)

Andres Piirsoo

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

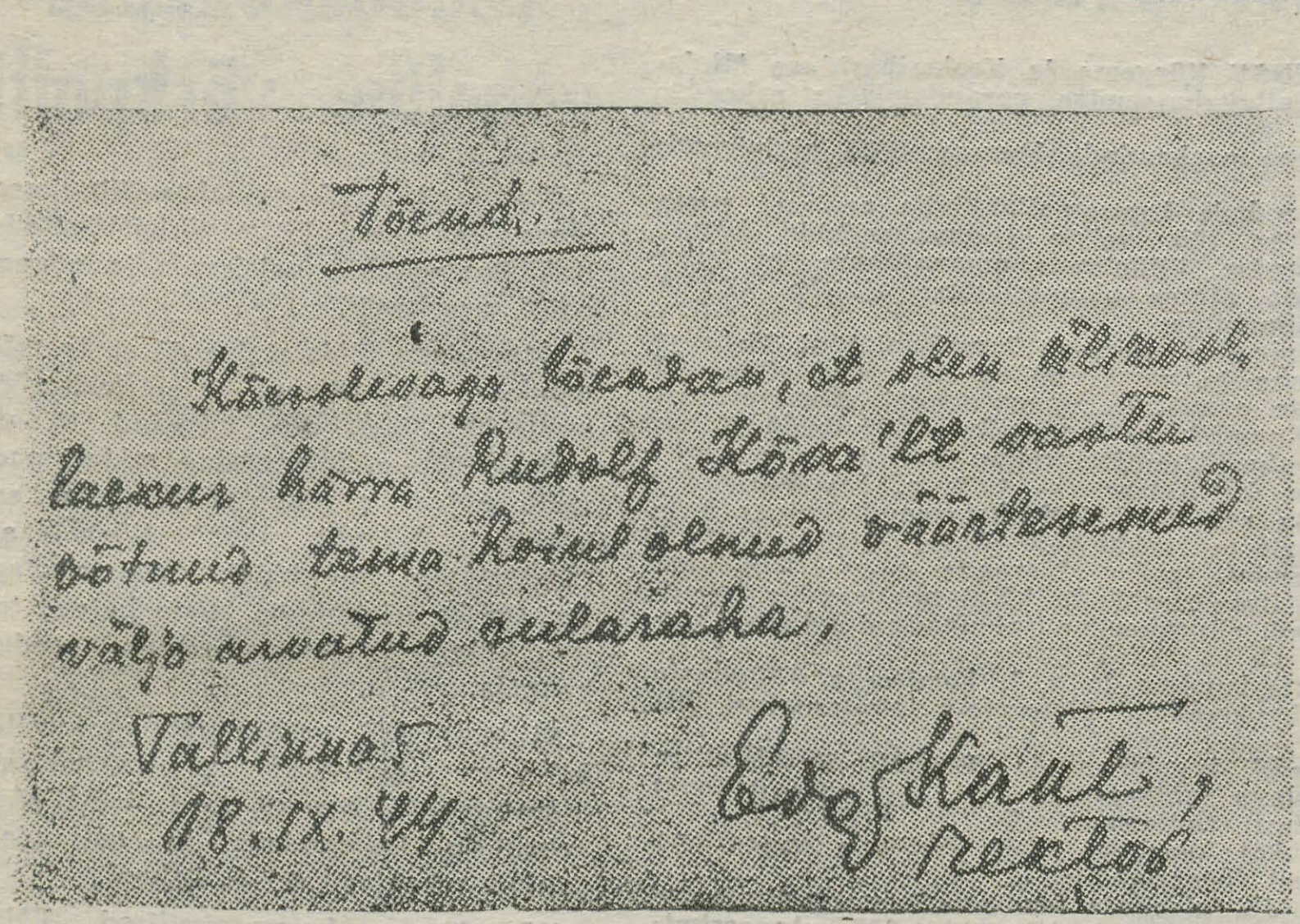

Tõend.

Käesolevaga tõendan, et olen ülikooli laekur härra Rudolf Kõva'lt saate võtnud tema hoiul olnud väärtesemed välja arvatud sularaha.

Tallinnas 18.IX.44

Edg. Kant, rektor

Gestaapo resident Tartu Ülikooli rektorina

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Reevakueerunud ülikooli teenistujate seas oli kaks eakamat meest, kes tulid rongilt otsemaid peahoonesse ning palusid kohest kokkusaamist rektoriga.

H. Kruusile olid mõlemad mehed kui ülikooli põlised töötajad hästi tuntud. Oli teada ka nende erakordne kohusetruudus ning ausus. Lausa rõõm oli neid näha taassaabunute hulgas. Üks neist oli ülikooli laekur Rudolf Kõva ja teine — raamatupidaja Elmar Asmus.

Vaikides ulatas R. Kõva rektorile kinnise ümbriku. Avanud selle ning lasknud silmadel seal sees olnud dokumendist üle käia, olevat H. Kruus lausunud: «Niisiis, fašism on suutnud isegi Tartu Ülikooli rektorit marodööriks müüa ...».

Paar päeva hiljem sain ise näha seda ainulaadset dokumenti, millest ilmnes, et okupatsiooniaegse Tartu Ülikooli rektor prof. Edgar Kant oli lõppude lõpuks jõudnud laskuda pesuehtsa marodööri tasemele.

Mis väärtesemed need siis olid, mille vastuvõtmist E. Kant oma allkirjaga kinnitab ja millise sularaha ta lahkelt võtmata oli jätnud?

R. Kõva ja E. Asmuse seletuste kohaselt oli sündmustik arenenud järgmiselt. 18. septembril sai Tallinnas laialt teatavaks, et Punaarmee on sakslaste kindlustuspositsioonid Emajõel täiesti segi löönud ning tungib peatamatult edasi Tallinna poole.

Samal päeval ilmus E. Kant kahe püssimehe saatel Tallinnas Tõnismägi 11 (praegu on seal ENSV Hariduministeerium). Selles majas asusid mõningad evakueeritud ülikooli varad, nende seas ka seif väärtesemetega. Kant nõudis laekuri R. Kõva käest väärtesemete väljaandmist temale. Rektori korraldus on alluvale käsuks, mida tuleb täita ja mida R. Kõva oleks täitnud ka püssimeeste juuresolekuta. Kuid ta nõudis kategooriliselt allkirja väärtesemete üleandmise kohta rektori isiklikku valdusse. Allkiri tuli anda. Kogu seda situatsiooni nägi pealt E. Asmus.

Allkirja vastu sai E. Kant 1,6 kg ülikooli laboratooriumide plaatinat (hind praeguses vääringus ca 19 000 rbl.) ja Tartu ülikoolile kuulunud vanade plaatina-, kuld- ja hõbemüntide kollektsiooni, mille väärtuse võiks muidugi täpselt välja arvutada vastavalt nimetatud väärismetallide hindadele. Seda pole aga mõtet teha, sest nende rariteetsete müntide numismaatiline väärtus ei ole rahas üldse hinnatav. Kes ütleks, kui palju maksab Walter von Plettenbergi ajal 1525. a. vermitud nn. Võnnu 10-tukatiline kuldraha? Või Heracliuse, Justinianuse, Constantinus IV kuldrahade kollektsioon? Alles on jäänud vaid E. Kanti allkiri 1944. a. 18. septembril toimunud röövimisakti kohta.

E. Kanti poolt pagulaspõlves antud põiklevad seletused, et ta olevat need varad veel Tallinnas üle andnud «Eesti valitsuse peaministri asetäitjale», ei vähenda põrmugi tema süüd Tartu Riikliku Ülikooli ega kogu eesti rahva ees, sest pole veel ühegi riigi ükski kohus kedagi õigeks mõistnud selle tõttu, et ta on riisunud varasid nende üleandmiseks oma jõugu pealikule.

Miks jättis aga E. Kant «sularaha» kaasa võtmata? Lihtsalt sellepärast, et tegemist oli igasuguse väärtuse kaotanud «ostmarkadega».

Kuidas võis kõik see juhtuda inimesega, kes kandis professori nimetust ja oli kolm aastat olnud isegi Tartu Ülikooli rektori kohal?

Tartu Ülikooli majandusgeograafia professori E. Kanti karjäär kulges sõja-aastail lühidalt järgmiselt. Kui 1941. a. juuli alguses siirdus enamik õppejõude ja teenistujaid Tartu kaitsetöödele, kadus E. Kant metsa, kus liitus Sadala piirkonnas tegutseva bandiitide jõuguga. Juuli keskpaiku ilmus ta, automaat rinnal, Tartu Näituseväljakule ja võttis vabatahtliku kaitseliitlasena osa selle surmalaagri «mitmekesisest tegevusest». Kanti agarus äratas peagi ülemuste tähelepanu ja mõni päev hiljem «ülendati» ta otse rivi ees jefreitoriks. Veel mõni päev ja jälle uus ülendamine. Sedapuhku okupeeritud ülikooli rektoriks.

Ülikooli ruumidesse ilmus E. Kant automaadiga, mille asetas paljutähendavalt rektori töölauale. Veel kaua ei suutnud ta kuidagi lahkuda sellest surmariistast.

Teatavasti võeti 1941. a. juuli lõpul suurem osa peahoonest saksa sõjaväe 182. välikomandantuuri alla ja E. Kant tõsteti välja rektori kabinetist ruumi, mis praegu kannab numbrit 226. Kanti «kohakaaslusest» rektori kohal andis täpse ülevaate Punaarmee poolt vangi võetud 182. välikomandantuuri juhtivaid ohvitsere Otto Schmidt, kes kinnitas, et tundis E. Kanti isiklikult ja teadis, et välikomandantuuri salajase teenistuse residendiks oli Kanti värvanud ei keegi muu kui oberst Müller-Lichtenau ise komandantuuri ruumides. Kanti käsutusse anti ülikooli fašismimeelsetest professoritest ning üliõpilastest moodustatud agentuur.

Nõukogude võimude kätte sattus suur osa Tartu gestaapo arhiivist ja salaagentide kartoteegist. Edgar Kanti arvestuskaardilt nähtub, et «jupo» agentuuri registreerija A. Hain võttis tema «ametlikult agentide arvele» 9. novembril 1942. a.

Teenete eest koonduslaagris, omakaitses ja «jupos» anti E. Kantile 1944. a. veebruaris mõõkadega kaunistatud teise klassi sõjateeneterist.

Eeltoodud faktidest peaks küll selge olema, miks E. Kant ei soovinud jätkata oma tööd majandusgeograafia professorina Tartu Riiklikus Ülikooils, vaid eelistas otsida laevukest, et pääseda Rootsi randa.

(Järgneb.)

K. Kogre sõnavõtust

(3. lk. järg.)

«Toonitan veel kord, et komsomoliorganisatsioon on eelkõige poliitiline noorsoo-organisatsioon, mis aga organisatsiooniliselt on iseseisev. Antud juhul on ülikooli parteikomitee ja rektoraat andnud komsomoliorganisatsioonile võimaluse näidata oma avangardset osa üliõpilaskonnas.» Senise tegevuse põhjal on välja kujunenud kaks aktivistitüüpi. Üks, kes teoretiseerib, õpetab, kritiseerib. Kahjuks on levinud enamasti virisev, konstruktiivse programmita kriitika, ja seda peamiselt ülespoole. Teine, eriti väärtuslik tüüp aktiviste organiseerib mõistuse ja südamega, ilma erilise kära ja sära ta üliõpilaskomsomoli igapäevast tegevust.

Mõlemad tüübid on elus vajalikud, muidu poleks progressi. Kuid proportsioon peab olema! Kaadri valimisel ja paigutamisel tuleb seda asjaolu arvestada. Praegu on nõudmine just teist liiki aktiivi järele.

Põhiline puudus on osakondade ja kursuste teatav organisatsiooniline jõuetus. Alati ei jõua informatsioon komiteest gruppidesse. Osakondades töötatakse mõnigi kord oma nime odava populaarsuse huvides. Praktiline ja printsipiaalne töö reakomsomoliga jääb unarusse.

Siin ei ole tegemist küll massilise nähtusega, vaid üksikute juhtudega. Kuid seegi on taunitav.

Komsomoliorganisatsioonile omistatakse veel palju mittespetsiifilist. Näiteks klubilise töö küsimused peaksid kuuluma ennekõike üliõpilasametiühingu kompetentsi.

Et TRÜ komsomoliorganisatsioon veelgi tugevneks, tuleb komiteel 1) tegelda rohkem gruppidega, 2) saavutada massides autoriteet.

Komsomolitöö annab tulemusi alles siis, kui juhid ise on printsipiaalsed ja nõudlikud.

Kokkuvõtteks ütles K. Koger — edu saavutati tänu komsomoliaktiivi koostöö tugevnemisele parteibüroode ja dekanaatidega, mis on ka edaspidise progressi pandiks.

Ülikooli rektori A. Koobi sõnavõtust

On kaks vastandlikku suhtumist kõrgema kooli funktsioonisse. Üks on nn. konservatiivne: arvamus, et lahti pole midagi, üliõpilased peavad üksnes õppima ja sõna kuulama, õppejõud aga olgu objektiivsed ja printsipiaalsed. Teise külje pooldajad tahavad kõike vana lõhkuda, otsida uusi ja meeldivaid lahendusi, saavutada väiksemate jõupingutustega suuri tagajärgi. Seejuures ei jõuta täpselt selgusele, mis on vananenud, mida on vaja uuendada. Kummagi suunaga me kaugele ei jõua. On vaja välja töötada ülikooli perspektiivse tegevuse alused.

Põhinäitajate perspektiivplaani väljatöötamine on raske, kuid raskem on veel tegevuse käigus üleskerkinud uudsete ja keerukate probleemide lahendamine. Ülikooli väljaehitamisel tuleb mõnikord kogu varustus ja ruumide planeerimine ümber korraldada. Reaalne elu pole alati nii sile nagu teoreetilised plaanid.

Ülikooli kompleksne väljaehitamine pole kerge ülesanne. Näiteks kulgeb praegu füüsikakorpuse ehitus väga aeglaselt peamiselt projekteerijate süü tõttu, vaatamata sellele, et küsimust on püütud lahendada pikema aja jooksul kõige kõrgemal tasemel. Ehitame auditooriumidekorpust klubi juurde, plaanis on veel Teadusliku Raamatukogu, bioloogia-, keemia- ja matemaatikakorpuse ehitamine, kuid kõik see moodustab ainult esimese järgu üldises perspektiivplaanis.

«On ju teada,» lisas rektor, «et töö hakkab alles siis edenema, kui kollektiivi iga liige hakkab teadlikult ja ennastsalgavalt kaasa töötama.»

Kuid esmalt tuleb korralikult täita oma otsesed ülesanded, s. t. hästi õppida. Kuhu see kõlbab, et on inimesi, keda viiakse kursuselt kursusele võlgnevustega (iga 5. üliõpilane on võlglane).

On vaja tegelda rohkem enesekasvatusega. Mitte kõiges pole süüdi õpetamissüsteem, mis on kahtlemata osaliselt vananenud. Ükski õppejõud ei saa ju üliõpilasele vägisi teadmisi pähe panna.

Just iga konkreetse isiksuse arenemine, tema sisemise küpsuse ja vastutustunde arendamine on tähtis, et täita meie ees seisvaid ülesandeid.

5 küsimust konverentsi delegaatidele

1. **Milles näete komsomoliorganisatsiooni põhifunktsiooni kõrgemas koolis?**
2. **Millised on Teie arvates olnud TRÜ komsomoliorganisatsiooni arengu põhisuunad ja saavutused viimastel aastatel?**
3. **Kas Teie arvates jõuab komsomoliorganisatsioon ükskord niikaugele, et kõik liikmed oleksid aktiivsed?**
4. **Mida peate puuduseks praeguses ülikooli komsomolielus?**
5. **Mida peate eelmise aasta suurimaks saavutuseks?**

TOOMAS SUTT

1. Konstruktiivset osavõttu kõigi üliõpilaskonda puudutavate olulisemate küsimuste lahendamisest, üliõpilaskonna huvide esindamist ja kaitsmist.
2. Mitmete saavutuste hulgast tõstaksin esile üliõpilaskonna huvi suurenemist ühiskonnateaduste vastu ja rahvusvaheliste sidemete edenemist.
3. Ei.
4. Komsomoliorganisatsioon peaks senisest järjekindlamalt ja süsteemipärasemalt looma üliõpilastele tegelikke võimalusi oma üldkultuurilise potentsiaali tõstmiseks nii meie kultuuriajaloo, ülikooli ajaloo kui ka teaduste ajaloo vallas.
5. VI üliõpilaspäevade organisatsioonilist ja sisulist õnnestumist.

JAAK ALLIK:

1. Noorusele omase sotsiaalse aktiivsuse alalhoidmises ning selle avaldumise võimalikuks tegemises mõistusepärases ja ühiskondlikult vajalikus suunas.
2. Põhisuunad on väljendatud komitee ettekandes konverentsile. Suurimaid saavutusi on viimastel aastatel olnud aruka ja tegudes karastatud tuumiku kujundamine ülikooli komsomoliorganisatsioonis. Praegu on see kaader aga ülikoolist lahkumas, uue loomiseks on tehtud väga vähe.
3. Ei jõua. Aktiivsus on üldse väga laialivalguv mõiste.
4. Vähest tähelepanu konkreetsele tööle inimestega, iga mõtleva ja potentsiaalselt aktiivse üliõpilasega. Keskkoolist komsomolitöö kogemustega ülikooli tulevate noorte kaasa haaramata jätmist.
5. a) aktiivse, üleliidulisele tasemele vastava osavõtu saavutamine ühiskonnateaduste konkursil;
   b) esimesed sammud omavalitsussüsteemi rakendamisel tihedas koostöös rektoraadi ja dekanaatidega;
   c) Kr. J. Petersoni auhinna reorganiseerimine ja väljaandmise jätkamine. See on esimene omanäoline ja teoks tehtud samm uute traditsioonide väljakujundamisel. Aumüür, aastaraamat, aastapäev, medalid jne. ootavad esialgu endiselt oma järge.

TOIVO KULDSEPP:

1. Tahta ja suuta olla kogu üliõpilaskonna juht ning suunaja.
2. a) lähtumine reaalsest olukorrast, teadlikkus ja sihipärasus;
   b) ülikoolisisese (Kr. J. Petersoni) auhinna sisseseadmine; kevadpeo traditsioon; suurenev osavõtt üliõpilaste teadusliku töö juhtimisest.
3. Ei usu. Kuid see olgu eesmärgiks.
4. Suure osa noorte passiivsust mõtetes ja tegudes.
5. Esimesed sammud omavalitsuse teel.

KALLE KÜTTIS:

1. Komsomoliorganisatsiooni põhilisteks ülesanneteks peaks olema ideoloogilise töö ja üliõpilaste elu-olu puudutavad küsimused. Praegu kõrgemate komsomoliorganite poolt arendatav suund, et komsomoliorganisatsioon peaks seisma kõikide ettevõtmiste eesotsas, ei näi end õigustavat. Selge on, et komsomoliorganisatsiooni praeguse potentsiaali juures ei olda mehhanismi nõrkuse pärast võimelised juhtima kõiki ettevõtmisi.
2. Põhiliseks saavutuseks tuleb lugeda, et on stabiliseerunud suhted *alma mater*'i ja mitmesuguste meie tööd suunavate ja kontrollivate instantside vahel. Olnud aruandeaastal Bioloogia-Geograafiateaduskonna sekertär, võin oma kogemuste põhjal öelda, et on süvenemas lõhe komitee ja algrakukeste vahel. Komitee on jäänud kaugele gruppidest ja ei ole vaja olla suur prohvet, et väita: selle tendentsi süvenemisel seisame fakti ees, et komitee on muutumas omapäraseks iseseisvaks institutsiooniks, kelle autoriteet algorganisatsioonides on minimaalne.
3. Ei. Ma ei leia selleks ka vajadust. See on praktiliselt mõeldamatu, isegi absurdne.
4. a) informatsiooni levimise aeglus ja puudulikkus;
   b) põhjendamatu rahulolu komsomoliorganisatsiooni osa hindamisel üliõpilaskonna hulgas.
5. Peale üliõpilaspäevade ei julge midagi nimetada. Ei taha seda aga hinnata epiteediga «suurim».

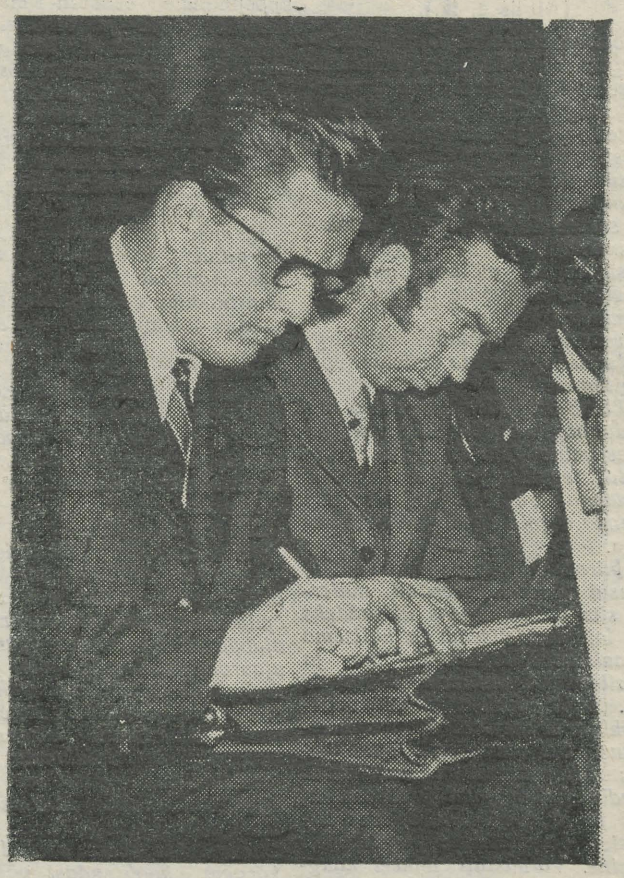

Laur Karu ja Toomas Sutt konverentsil

Mandaatkomisjoni aruandest

ELKNÜ TRÜ organisatsioonis on 1971. a. 1. oktoobri seisuga arvel 3765 liiget. ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XX konverentsile valiti 255 otsustava hääleõigusega delegaati. Konverentsi tööst võttis osa 238 delegaati ja 21 külalist. Delegaate oli valitud järgmiselt:

Ajaloo-Keeleteaduskonnast 53, Arstiteaduskonnast 72 Bioloogia-Geograafiateaduskonnast 19, Majandusteaduskonnast 25, Füüsika-Keemiateaduskonnast 25, Matemaatikateaduskonnast 27, Õigusteaduskonnast 12, Kehakultuuriteaduskonnast 9. teenistujaid 13.

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XIX konverentsi delegaatide hulgas on:
eestlasi 230, venelasi 18, juute 3, ukrainlasi 3. soomlasi 1.
255 delegaadi hulgas on NLKP liikmeid 8, liikmekandidaate 7.
Delegaatide ankeetandmeil võttis konverentsi tööst osa 125 nais- ja 130 meesdelegaati.

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XIX konverentsi OTSUS

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XIX konverents. kuulanud ära ja arutanud läbi ELKNÜ TRÜ komitee aruande, märgib, et NLKP XXIV kongressi ja teiste kõrgemate partei- ja komsomoliorganite, samuti ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XVIII konverentsi otsustest juhindudes on ELKNÜ TRÜ komitee organiseerinud komsomolitööd nii, et aidata aktiivselt kaasa üliõpilaste erialase ja ühiskondlik-poliitilise taseme tõusule. Paranenud on õppeedukus. Edu saavutati üliõpilaste osavõtus ühiskonnateadustealasest uurimistööst. On asutud ellu viima üliõpilaste omavalitsuslikke õigusi. Tulemusrikkalt tegutses komsomoliorganisatsioon ülikooli väljaehitamisel.

Kuid endiselt pole suudetud ületada puudusi komsomoli-algorganisatsioonide töös, kõigile üliõpilastele ühiskondlik-poliitilise praktika andmisel. Realiseerimata on mitmetel eelmistel komsomolikonverentsidel ja komitee pleenumitel kavandatud komsomoliorganisatsiooni tegevuse ülesanded.

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XIX konverents otsustab:

1) tunnistada komitee töö aruandeperioodil heaks;
2) NLKP XXIV kongressi otsustest juhindudes pidada TRÜ komsomoliorganisatsiooni edasise töö põhiülesandeks üliõpilastes võitleva kommunisti'ku maailmavaate kujundamist, kaasaaitamist tulevaste spetsialistide kompleksele õpetamisele ja kasvatamisele,
3) ELKNÜ Keskkomitee soovitustest lähtudes viia leninliku arvestuse raames läbi üliõpilaste individuaalne atesteerimine kaks korda stuudiumi jooksul (teisel ja neljandal kursusel), komsomolialgorganisatsioonide atesteerimine aga igal õppeaastal; teaduskondade büroodel moodustada leninliku arvestuse komisjonid 20. oktoobriks: ideoloogiasektoril koostada ja komiteedel kinnitada leninliku arvestuse läbiviimise plaan;
4) ideoloogiasektoril töötada 1. detsembriks välja plaan Nõukogude Liidu moodustamise viiekümnenda aastapäeva tähistamiseks; võtta aktiivselt osa vabariiklik noorsoofestivali avaüritustest käesoleva aasta oktoobris;
5) viia läbi VII üliõpilaspäevad 19.—21. novembrini k. a. organisatsioonilselt ja ideelis-poliitiliselt kõrgel tasemel;
6) suurendada komsomoliorganisatsiooni osa IV ühiskonnateadustealase üliõpilastööde konkursi läbiviimisel; selleks
   a) ELKNÜ TRÜ komiteel ja osakondade büroodel organiseerida paremate üliõpilastööde ettekandmist kursustel ja väljaspool ülikooli;
   b) komsomolialgorganisatsioonidel pidada arvestust iga kommunistliku noore osavõtu kohta konkursist ning lugeda konkursist osavõttu oluliseks näitajaks leninliku arvestuse sooritamisel;
7) vastavalt ELKNÜ Keskkomitee ja ENSV Kõrgema ja Keskeriharidu se Ministeeriumi otsusele üliõpilaslektorite ettevalmisamise, parandamiseks rakendada tööle kõnemeisterlikkuse kool;
8) internatsionaalse kasvatustöö ja vene osakondade komsomolitöö aktiviseerimiseks
   a) komitee bürool anda vene osakondade komsomoliaktiivile senisest enam konkreetseid ülesandeid loengulise töö, teiste liiduvabariikide kõrgemate koolidega sidemete tugevdamise, üliõpilaste omavalitsuse jm. alal;
   b) komitee sekretariaadil kindlustada alates oktoobrikuust ajalehe «TRÜ» venekeelse vahelehe regulaarne ilmumine;
9) komitee õppesektoril jätkata printsipiaalset võitlust õppedistsipliini tõstmise eest; kooskõlastada ülikooli juhtkonna ja parteikomitee õppe-teadusliku töö sektoriga edasised vormid üliõpilaste osavõtuks õppeprotsessi täiustamisest; komiteel kaasa aidata Üliõpilaste Komplekssе Teadusliku Uurimistöö Büroo tööle; näidata initsiatiivi Balti vabariikide kõrgemate koolide komsomolikomiteede õppesektorite nõupidamise korraldamiseks 1972. a. kevadel;
10) ELKNÜ TRÜ komitee bürool nõuda rangelt kõigilt komsomolialgorganisatsioonidelt TRÜ rektori omavalitsusalaste käskkirjade täpset ja pidevat täitmist; sekretariaadil kindlustada endale pidev ülevaade omavalitsuslikust olukorrast osakondade lõikes ja aktiivselt sekkuda kõigi probleemide lahendamisse, mis omavalitsuse süsteemi ellurakendamisel teaduskondades kerkivad;
11) komiteel analüüsida koos EKP TRÜ komitee ja a.-ü. komiteega üliõpilaste eetilise ja esteetilise kasvatamise konkreetseid ülesandeid ja võimalusi ülikoolis;
12) ELKNÜ TRÜ komitee sekretariaadil kooskõlastada ELKNÜ Keskkomitee kooliosakonnaga ja Eesti Õpilasmaleva juhtkonnaga 1971. a lõpuks ürituste plaan kaadri ettevalmistamiseks Eesti Õpilasmalevale;
13) ELKNÜ TRÜ komiteel jätkata edukat koostööd EÜE juhtivate organitega kaadri ettevalmistamisel ka aktiivsel tööperioodil;
14) 1972. a. kevadsemestri algul viia läbi pleenum komsomolialgorganisatsioonide tööst; töötada välja soovitused algorganisatsioonide töö planeerimiseks, teaduskondade büroodel ja komitee sekretariaadil kontrollida algorganisatsioonide tööplaanide täitmist;
15) kohustada komitee sekretariaati välja töötama konkreetsed organisatsioonilised abinõud teenistujate komsomolialgorganisatsioonide töölerakendamiseks.

ELKNÜ TRÜ komitee koosseis:

Ideoloogiasektor: Vello Peedimaa (sektori juhataja), Mati Heidmets. Siim Kallas, Mati Saarend, Kalle Mälberg, Hardo Aasmäe, Andres Piirsoo, Jaak Uueküla, Eve Pärnaste, Jaak Allik, Juhan Hindov, Kalle Küttis, Jaak Viller, Laur Karu (parteigrupi juhataja);

õppesektor: Ants Reinmaa (sektori juhataja), Tiit Tambi, Peeter Nurga, Sirje Mark, Aino Soon;

kultuurisektor: Üile Kiin (sektori juhataja), Martti Preem, Avo Meerits, Reet Valgma, Rein Veidemann, Aare Lutsar, Toivo Tasa, Andres Langemets, Tatjana Nesterova;

olmesektor: Teet Jäetma (sektori juhataja), Mati Salundi, Tiia Tiik, Andres Raa, Ralf Allikvee, Aare Raig;

informatsioonisektor: Igor Gräsin, Mihhail Didõk, Triinu Vernik, Maret Napritson, Anne Laomets;

a.-ü.: Rein Kärner;

ühiskonnatead. kateedrid: Paul Kenkmann;

kinoklubi: Alla Zestjannikova.

Teaduskondade sekretärid:

Albert Saunanen (Majandusteaduskond), Rein Toomla (Ajaloo-Keeleteaduskond), Kalle Merusk (Õigusteaduskond), Henri Soova (Keemia-Füüsikateaduskond, keemia osak.), Andres Vallaots (Keemia-Füüsikateaduskond, füüs. ped. osak.), Rein Kaarli (Keemia-Füüsikateaduskond, füüs. teor. osak.), Tiit Koppel (Matemaatikateaduskond), Anu Lainamäe (Bioloogia-Geograafiateaduskond). Mai Laas (Kehakultuuriteaduskond), Boris Bogovski (Arstiteaduskond).

Büroo koosseis:

Märt Kubo, Tõnu Laak, Tiit Koldits, Lenina Blum, Vello Peedimaa, Ants Reinmaa, Teet Jäetma, Riina Vihalemm, Kalle Merusk, Toivo Kuldsepp, Triinu Vernik.

Teaduskondadevaheline võrkpall!

Homme kell 16 avatakse Kingissepa tänava võimlas TRÜ võrkpallivõistlused. Osa võtab 8 naiskonda ja niisama palju meeskondi.

Mängudega tähistatakse 45 aasta möödumist Tartu Ülikooli esimestest võrkpallivõistlustest, mis toimusid 16. oktoobril 1926. a. Mängitakse rektori poolt väljapandud rändauhindadele ja esikohale tulnud võistkondade liikmeid autasustatakse spordiklubi meistrimärgiga. On ka eriauhindu, teiste hulgas tort korrektseima võistlusdressiga teaduskonnale.

Nii nais- kui meeskonnad on loositud kahte alagruppi. Kummagi alagrupi kaks tugevamat selgitavad 1.—4. koha. Alagruppides kolmandaks ja neljandaks jäänud mängivad 5.—8. kohani.

Mängud on kolmegeimilised. Võidu puhul pannakse tabelisse 2, kaotuse puhul 1 ja loobumise järel 0 punkit.

Kõneoskuse kool

Esimene loeng «Avalik kõne, selle vajadus ja vormid» peetakse 27. okt. kell 16.15 aulas. Esineb dots. H. Riikoja.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г .Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6394. MB 08726.

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 30 Reedel, 29. oktoobril 1971. a. XXIII aastakäik

Ülikooli kommunistid pidasid nõu

25. oktoobril toimus aulas EKP TRÜ organisatsiooni üldkoosolek. EKP TRÜ komitee sekretäri asetäitja J. Kalits esines pikema ettekandega «Õppetöövälisest kasvatustööst ja selle parandamise abinõudest». Komitee sekretär K. Koger andis ülikooli kommunistidele analüüsiva ülevaate komitee tegevusest 1970. a. novembrist kuni k. a. oktoobri lõpuni. Lähemalt käsitleti ülikooli kommunistide ees seisvaid ülesandeid seoses EKP KK III pleenumi otsustega.

NLKP põhikirjas toimunud muudatustest tulenevalt (parteiorganite volituste aja pikenemisega) toimusid täiendavad valimised EKP TRÜ komiteesse. Valituteks osutusid Jaak Allik, Ülo Haldna, Eha-Mai Jõgi, Helve Kabur, Albert Paltser ja Ülo Vanaseme.

Jätkuv hoolitsus üliõpilaste eest

NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu määruses, mis avaldati ajakirjanduses 26. okt. 1971, on ette nähtud kõrgemate ja keskeriõppeasutuste õpilaste materiaalsete ning elamu- ja olmetingimuste parandamise mitmeid abinõusid.

Alates 1. septembrist 1972 tõstetakse üliõpilaste stipendiumi 25%. Olenevalt erialast ja kursusest makstakse üliõpilastele 40—60 rubla kuus. Ainult «viitele» õppijate stipendium on kehtestatud määrast 25% kõrgem.

Käesoleval viisaastakul ehitatakse 5,7 miljoni ruutmeetri ulatuses ühiselamuid.

Rohkem rajatakse sööklaid ja einelaudu õppehoonete ja ühiselamute juurde.

Juurde tuleb arstipunkte, üliõpilaslinnakestesse üliõpilaskliinikuid ja haiglaid. Tervisesporti intensiivistatakse, võimaldatakse täiendavalt sanatooriumi- ja puhkekodutuusikuid.

Mida näitavad õppetöö tulemused?

On lõpule jõudnud möödunud õppeaasta õppe- ja kasvatustöö tulemuste analüüs kateedrites ja teaduskondades. Ees seisab üldkokkuvõtete tegemine ülikooli nõukogus.

Mida võib märkida möödunud õppeaasta kohta? Mida saab meie tööst kanda aktiva ja mis jääb passiva poolele?

Rida põhinäitajaid annavad tunnistust õppe-kasvatustöö taseme pidevast tõusust. Ülikool on andnud aasta-aastalt üha rohkem noori spetsialiste ja eks seegi juba näita ülikooli tähtsuse kasvu. Ka möödunud õppeaastal lõpetas ülikooli 104 üliõpilast rohkem kui 1969/1970. õppeaastal. 670 päevaste osakondade lõpetanut asus rakendama omandatud teadmisi diplomeeritud kõrgema haridusega spetsialistina. Ka kokkuvõtted kevadisest eksamisessioonist rõõmustavad. Selle kohta toome mõned statistilised andmed, kusjuures sulgudes nii siin kui ka edaspidi on märgitud samad andmed 1969/1970. õppeaasta kohta.

Nendest, kes olid kohustatud eksameid sooritama, ilmus kõigile eksamitele 89,7% (88,5). Kõik eksamid õiendas 81,1% (78,6). Ainult «viitele» sooritas eksamid 9,7% (7,0) ning võlgnevusi jäi 17,6%-l (20,0) üliõpilastel. Eksamisessiooni tulemuste alusel tuli eksmatrikuleerida 1,3% (1,4) üliõpilastest. Tunduvalt vähenes nende üliõpilaste arv, kes ei suutnud sooritada eksamisessiooni alguseks kõiki ettenähtud arvestusi. Nende üliõpilaste protsent oli 4,8 (7,4). Vähenes ka kursust kordama jäetute protsent — 3,9 (4,4). Saadud hinnete üldarvus kasvas väga heade hinnete osa — 33,6% (31,1) ja vähenes mitterahuldavate hinnete arv — 4,4% (5,5). Rõõmustab seegi, et on kasvanud nende hulk, kes sooritasid kõik eksamid vaid väga hea või hea hindega — 46,3% (44,1). Pisut üle kolmandiku — 34,8% üliõpilastest said eksamitel siiski ka rahuldavaid hindeid.

Teaduskondade järjestus õppeedukuse üldnäitaja järgi on: 1. Kehakultuuriteaduskond — 94,5% (90,9); 2. Ajaloo-Keeleteaduskond — 87,2% (88,1); 3. Majandusteaduskond — 86,4% (83,1); 4. Bioloogia-Geograafiateaduskond — 84,2% (75,5); 5. Õigusteaduskond — 84,0% (83,2); 6. Matemaatikateaduskond — 82,7% (75,9); 7. Arstiteaduskond — 74,0% (73,4) ja 8. Füüsika-Keemiateaduskond — 73,1% (70,4). Nagu neist arvudest nähtub on oma positsiooni kõige enam parandanud Bioloogia-Geograafiateaduskond ja Matemaatikateaduskond. Tagasilangus on vaid Ajaloo-Keeleteaduskonnas, kuid sealgi vaid ühe osakonna halbade töötulemuste tõttu. Vene filoloogide õppeedukus langes järsult — 82,6%-lt 70,3%-le —, kõigis teistes osakondades oli õppeedukus küllalt kõrge — 90,0% kuni 96,2%-ni. Pooled teaduskonnad on jõudnud selleni, et üle 50% nende üliõpilastest sooritasid kõik eksamid vaid väga hea ja hea hindega: Ajaloo-Keeleteaduskonnas 55,7%; Majandusteaduskonnas 55,2%, Õigusteaduskonnas 53,8%, Kehakultuuriteaduskonnas 50,8%. Kõige rohkem rahuldavaid hindeid saadi Matemaatikateaduskonnas — 48,5%. Kõige suurem protsent üliõpilasi — 17,1% jäi võlgnikeks Füüsika-Keemiateaduskonnas.

Õppetöö tulemuste paranemises on oma osa õppejõududel, nende otsingutel ja leidmistel, kuidas õppetööd paremini korraldada, nende kvalifikatsiooni ja pedagoogilise meisterlikkuse kasvul. Kuid määrav osa on siiski üliõpilastel, kelle hulgas pidevalt, kuid siiski visamalt kui me seda sooviksime, kasvab tõsiselt töösse suhtuvate, töökate noorte arv. L. I. Brežnevi sõnad — ükskõik missugused organid ja asutused ei hoolitseks kõrgema kooli edusammude eest, neid edusamme ei tule, kui üliõpilased ise ei anna sellesse üritusse oma otsustavat panust — on täiel määral iseloomulikud ka meie ülikooli tööle.

Sellepärast ongi hea meel märkida, et õppetöö tulemuste analüüs teaduskondades on käesoleval aastal olnud asjalikum ja sügavam. Ebaedukuse põhjusi erialade, kursuste, õppeainete lõikes on põhjalikumalt analüüsitud küll õppejõudude, küll üliõpilaste vaatevinklist. Komsomoliorganisatsioon on õigesti asetanud rõhu sellele, et kasvatada üliõpilashulkades teadlikku ja kohusetundlikku suhtumist oma põhiülesandesse — õppimisse. See kõik lubab eeldada, et me käesoleval õppeaastal leiame efektiivsemaid vahendeid õppeedukuse edasiseks tõstmiseks ja seda eriti ka seal, kus see senini on olnud veel mädal. Teha jääb veel paljugi. Mitte kõike sellest, mida me möödunud aastal kavatsesime, ei suutnud me ellu viia. Mõndagi on jäänud tegemata või on vaid poolikult tehtud. Ei ole veel lahti saadud katsetest korraldada õppetöö ajal üritusi, mis tõmbavad üliõpilasi ära õppetöölt. Ei rahulda üliõpilaste varustamine programmidega ja reas ainetes ka õppematerjalidega. Õppetöö materiaal-tehnilise baasi tugevdamine toimub aeglasemalt kui me seda soovime. Korraldasime ümber oma õppemetoodilise töö juhtimise, kuid selle reorganiseerimise tulemused peaksid ilmnema alles käesoleval õppeaastal. Ei ole me veel kaugeltki üle saanud ka osa üliõpilaste hulgas maad võtnud tendentsist — õppida vaid «rahuldavale».

Häirib ka see, et rektoraadi üleskutsed teaduskondadele julgemalt katsetada mitmesuguseid õppetöö ratsionaalsemaks ja sisutihedamaks muutmise võtteid on jäänud oluliselt vastukajata. Ei saa aga olla tõsist edasiliikumist, kui me ei ajakohasta õppeprotsessi, ei katseta, mis tõepoolest annab soovitud efekti, mis mitte. Just see osa on ka kõige vaesem teaduskondade aastaaruannetes. Siit pärinebki üldine ohkamine selle üle, et auditoorse töö maht on ikkagi veel liiga suur, iseseisva töö juurutamiseks puudub pind. Tuleks sügavamalt järele mõelda L. I. Brežnevi sõnade üle — õppeprotsess kõrgemas koolis tugineb tänapäeval järjest rohkem üliõpilase iseseisvale tööle, mis on lähedane uurimistegevusele. Õppeprotsessi vastava ümberkorraldamisega saamegi tagada selle tendentsi tegelikkuseks muutmise. Loodame, et uued õppeplaanid loovad selleks ka paremaid eeldusi, jättes õppeasutusele endale senisest suuremaid õigusi.

Veel üks negatiivne asjaolu torkab silma meie töös. Sõnades tavaliselt tunnistatakse, et hea õppetöö korraldamine nõuab kooskõlastatud tööd õppejõudude (dekanaat, metoodikakomisjonid, kateedrid) ja üliõpilaste (komsomoliorganisatsioon) vahel.

See on vaieldamatu tõde. Kuid selle põhimõtte elluviimine ei kulge nii nagu vaja. Sageli püütakse õppetöö-alaseid küsimusi lahendada eraldi, ei leita nagu õiget ja efektiivset vormi koostööks. Õppejõudude hulgast kuuldub hääli, mis puuduste ainsaks põhjuseks peavad üliõpilaste ebaõiget, mittetõsist suhtumist õppetöösse. Üliõpilaste poolt aga leitakse, et kõikide vigade juur seisab puudustes õppetöö korraldamises. Ja mis veelgi halvem, need vastastikused süüdistused jäävad sageli vaid kummagi kollektiivi raamidesse, jõudmata isegi adressaadini, rääkimata sellest, et tõepoolest midagi ette võetaks, mis olukorda kardinaalselt parandaks. On tarvis, et kõik sellised arutlused, kus tulipunktis on õppetöö korraldamise ja õppimise probleemid, toimuksid lõppastmes foorumil, kus on esindatud nii õppejõud kui ka üliõpilased, et enne küsimuste otsustamist kuulataks ära mõlema poole seisukohad. Vaid siis on võimalik vastu võtta otsus, mis on reaalselt täidetav ja mille täitmisest on huvitatud mõlemad pooled. Arvan, et ka komsomoliorganisatsioon peab oma töö korraldama nii, et tema esindajad teaduskondade nõukogudes oleksid väärikad üliõpilaste esindajad. Väärikad selles mõttes, et nad võtaksid nõukogus vastavate küsimuste sisulisest lahendamisest aktiivselt osa ja tooksid teaduskonna ette kõik oma teaduskonna üliõpilaste soovid ja ettepanekud, võitleksid nende realiseerimise eest. Praegu see kahjuks nii ei ole. Reas teaduskondade aruannetes kurdetakse, et komsomoliorganisatsiooni esindaja nõukogus on passiivne ja ei võta osa nõukogu tööst.

Ja üldse. Kaugeltki mitte alati ei võitle me ka oma õigete, igati põhjendatud seisukohtade elluviimise eest. Sageli piirdume vaid nende esitamisega ja kui neile kohe ei reageerita, tõmbume solvunult tagasi. Tänapäeva kiire ja sündmustetihe elu seab ka nende ette, keda on pandud üht või teist töölõiku juhtima, nii palju küsimusi, et mõnigi kord ununeb üks või teine ettepanek. Kui seda uuesti meelde ei tuletata, vajubki see unarusse. Õige asja eest on tarvis võidelda ja lõpuni võidelda.

Mõndagi on püütud teaduskondades teha ka üliõpilaste väljalangevuse vähendamiseks, ja seda eriti I ja II kursuse osas, kus väljalangevus on kõige suurem. Mõnesuguseid tulemusi on see ka andnud. Väljalangevus on kokkuvõttes vähenenud 8,0%-le (9,3). Kuid väljalangevus edasijõudmatuse tõttu on siiski veel suur — 4,8% (5,7) üliõpilaste arvust. Kõige suurem väljalangevuse protsent on Matemaatikateaduskonnas — 15,6% (19,2) ja Füüsika-Keemiateaduskonnas — 11,4% (7,9), kõige väiksem aga Arstiteaduskonnas — 5,6% (5,9). Kursuste järgi on kõige suurem väljalangevus II kursusel — 11,5% (11,7), millele järgnevad I kursus — 11,0% (11,4) ja III kursus — 7,3% (9,6).

Käesolevaks aastaks on kavandatud rida organisatsioonilisi abi-

(järg. 2. lk.)

SAAGE TUTTAVAKS!

2. novembril kell 15 koguneb aulasse ametiühinguaktiiv XXI aruande- ja valimiskonverentsiks. Delegaatide kohalolek kohustuslik, registreerimine algab kell 13.30.

Jätkame komitee kandidaatide tutvustamist:

Heino Hanson
— teaduskonna sisehaiguste ja patoloogilise füsioloogia kat. assistent, med. kand.

Peeter Nurga
— Matemaatikateaduskonna III k. üliõpilane, ELKNÜ TRÜ komitee liige alates 1971. a.

Lilie Pung
— analüütilise keemia kat. van.-laborant, ametiühingukomitee liige 1969. a. alates, NLKP liige.

Virve Ratnik
— hügieeni kat. assistent, ametiühingukomitee liige 1960/61. õ.-a., hiljem kuulunud teaduskonna büroo koosseisu, NLKP liige.

Leeni Rehemaa
— Ajaloo-Keeleteaduskonna IV kursuse üliõpilane, TRÜ Akadeemilise Naiskoori aktivist 1969. a., ÜLKNÜ liige.

Kandle Rekand
— Teadusliku Raamatukogu vanemtoimetaja, aastatel 1967—1969 raamatukogu ametiühingu büroo liige.

Olev Saks
— eksperimentaalfüüsika kat. v.-õpet., TRÜ klubi solist.

Katrin Tomson
— lihastetalitluse probleemlaboratooriumi n. tead. töötaja, ÜLKNÜ liige.

Heli Ruussaar
— Majandusteaduskonna prodekaan, ametiühingukomitee liige a. 1965—1967, NLKP liige.

ACTA DIURNA

Bioloogide järjekordsel vilistlasõhtul 13. oktoobril vestles Jõgeva sordiaretuse jaama osakonna juhataja H. Küüts oma teadusliku komandeeringu põhjal sordiaretuse saavutustest ja probleemidest Rootsis. Huvitavat ettekannet täiendasid värvilised diapositiivid ning amatöörfilm Rootsi- ja Taanimaa kohta.

*

20.—25. septembrini toimus Moskvas I üleliiduline neurokirurgide kongress. Meie ülikoolist olid kohal prof. E. Raudam, M. Mägi, R. Paikre, A. Kaasik ja R. Zupping, kes pidasid ka ettekanded. Prof. Raudam valiti Üleliidulise Neurokirurgide Teadusliku Ühingu presiidiumi liikmeks.

*

Maarjamõisa vastavatud kirurgiakorpus saab sel viisaastakul juurdeehituse, kuhu asub kardeovaskulaarsete haiguste ravitsentrum. Ehituseks vajalikud ressursid eraldas valitsus laupäevakutest laekunud summadest.

Ametiühinguaktiiv Käärikul

16.—17. oktoobril toimus Käärikul traditsiooniline ametiühinguaktiivi õppelaager.

Laupäevast loengutesarja alustas Jaan Eilart vestlusega *alma mater*'ist. Kõrgemate Koolide ja Teaduslike Asutuste Töötajate Ametiühingu Keskkomitee liige Aino Valmet kõneles üliõpilaste elukondlike probleemide (ühiselamud, toitlustamine, tervis) lahendamisest selles organis.

TRÜ Spordiklubi juhataja A. Marksoo rääkis tervisespordist ülikoolis ja eelistest, mida saavad kasutada spordiklubi liikmed võrreldest teiste üliõpilastega.

Praktiliselt prooviti sporti teha pärast lõunat. Et tippu jõudmine polegi alati kõige raskem, näitas võidujooks Seinamäest üles ja alla, kus võistluse esimese poolega said kõik hakkama, mitmed aga pelgasid laskumise lõpuosas paratamatut kukerpallitamist. Eksperimendi korras peeti jalgpallivõistlused korraga kolme võistkonna vahel. Et staadion meenutas kohati basseini, siis võisid pealtvaatajad leida mängust ka veepalli elemente. Keeruliste mängusituatsioonide lahendamisega tuli kõige paremini toime tütarlastest koosnev I võistkond. Nende ülekaal oli masendav (5:1:0).

Pärast Mikk Titma muljeid Jaapanist toimus väike isetegevuskonkurss.

Pühapäevased loengud olid põhiliselt ametiühingu tööst ülikoolis, kuid alustas Mikk Titma vestlusega hariduse kohast ühiskonnas.

Helve Kaburi loeng oli teemal «Ametiühinguorganisatsioon TRÜ-s ja ametiühingu rühmaorganisaatori ülesanded». Ametiühingukomitee üliõpilaste orgtöökomisjoni esimees Riina Blauhut puudutas probleeme, mis on seotud ametiühingu organisatsioonilise tööga ja üliõpilaste õigustega. Tõnu Kollo puudutas oma kõnes ametiühingu poolt pakutavaid hüvesid ja ka matkasporti.

R. REIN

Õppejõudude lektoorium

1. nov. k. a. kell 16 toimub TRÜ aulas õppejõudude lektooriumi avaüritus.

Esinevad:

- Tartu Linna TSN TK esimees A. Karu linna arenguperspektiividest käesoleval viisaastakul;
- dots. L. Raid teemal «Kirik ja sotsialism»;
- välispoliitiline kommentaar T. Alatalult.

Kuldlauljaks!

Kõigil võimalus saada Tartu VII üliõpilaspäevade kuldlauljaks! Registreerige end TRÜ komsomolikomitees.

Lauljate eelvoor neljapäeval, 4. novembril kell 18 EPA aulas.

«Ei tea, mis keel see on?» küsis noor filoloog, sisenedes auditooriumi, kus eelmisest loengust olid tahvlile jäänud imelikud lausekatked. «Arvatavasti setu keel,» sõnas teine. Seekord läks küll natuke mööda. Tahvlile oli kirjutatud meie lõunapoolse hõimu, liivi keeles «tere päevast, jõudu!»

Liivi keelt õpitakse eesti keele eriharus ühe semestri vältel. See on vajalik keele arengu ja sugulase mõistmiseks. Kõige rohkem annab aga juurde elava keele kuulmine.

Ühel oktoobrikuu laupäeva hommikul vuraski bussitäis noori keelehuvilisi Kuramaa poole. Sõit oli mõeldud eesti keele ringi aktivistidele preemiana hea töö eest.

Peagi olime Võnnus. Ümberringi on lossivaremed, vanad tornid ja kindlustused. Kunagi ulatusid liivlaste valdused siiani, kunagi suundusid siit ristirüütlite salgad Sakalasse ja Ugandisse...

Läbi sügisese Lätimaa jõuame Väina äärde, Ükskülla. Väljume bussist kunagise lossi asukohas. Dotsent Eduard Vääril on käes Läti Henriku kroonika. Siin võeti vastu ristiusk, et säilitada oma rahvas, siinsamas pesti ta maha, et säilitada vabadus. Püüame pilkudega haarata maastikku, jõekaldaid ja jõe keskel asuvat Holmi. Varsti on kõik need paigad veehoidla põhjas. Seepärast käivad vilkad väljakaevamised.

Sõidame läbi Riia piki rannikut Kuramaa poole. Esimesed Liivi külad. Õhtuks jõuame Ire (Hirve) külla. Esimesel päeval kahjuks liivlasi ei näe, kuid meid võtavad vastu kohaliku kooli õpetajad. Varahommikul tutvume mitme riigi koostööna valminud liivi rahvamajaga. Ja siis kohtame ka liivlast. Siit alates kuluvad tarbeks ära kõik õpitud väljendid. Liivlasi arvatakse elavat umbes 400, meie kohtame rannakülades ja Kolkas kümmet. Räägitakse randlaste raskest elust, tuletatakse meelde noorusaegu, mil terved külad rääkisid liivi keelt. Külastame Dundaga lossi, Ventspilsis meresõidu muuseumis näeme liivlaste paate, purjekaid ja elamuid.

Kuigi niisugune 3-päevaline lühireis ei võimalda süvenemist, jääb liivi keel kõrvus helisema.

KALEV KALKUN

Jõvvõ päuvvõ, jatk jumal!

Vahetati mõtteid majanduselu probleemide üle

21. oktoobril kogunesid TRÜ aulasse majandusteadlased. Algas majandusliku tegevuse analüüsi ja statistika alane teaduslik konverents, mis oli pühendatud ülikooli omaaegse professori Etienne Laspeyres'i töö «Kaubahindade keskmise tõusu arvutus» ilmumise 100. aastapäevale. Selle tööga pani E. Laspeyres aluse agregaatindeksite teooriale. Lisaks meie vabariigi ökonomistidele võtsid konverentsist osa külalised Moskvast, Leningradist, Lvovist, Tšeljabinskist ja Riiast. TRÜ majandusteadlastest esines plenaaristungil prof. R. Hagelberg ettekandega «Kõrgema kooli töö majanduslike näitajate süsteemist», milles toodi huvitavaid andmeid ja üldistusi kõrgema kooli töö kohta. Oleks otstarbekas tutvustada neid ka teiste teaduskondade õppejõududele, seda saaks kõige kergemini korraldada õhtuülikooli kõrgemate koolide ja teaduslike instituutide töötajate gruppidele.

Plenaaristungil esines veel TPI kateedrijuhataja dots. U. Mereste teemal «Analüütiline suund indeksiteooria arengus ja indeksimeetodi efektiivsuse tõstmise mõned probleemid» ning Läti Riikliku Ülikooli Majandusteaduskonna dekaan dots. H. Zile, kes rääkis elatustaseme tõstmise uurimise probleemidest.

Sama päeva õhtul sõideti Käärikule, kus toimus 3 istungit. Esimesel olid päevakorras teooria üldküsimused ja tööstusega seotud probleemid. Teisel istungil tulid kõne alla põllumajanduse aktuaalsed küsimused ning kolmandal kaubandusprobleemid. Hulgaliselt esitati küsimusi ning võeti sõna.

Konverents võttis vastu resolutsiooni, milles tuuakse esile majandusliku tegevuse analüüsi ja statistika eelseisvad põhiülesanded. Selles rõhutatakse, et kõigi majandusteadlaste ülesandeks on kaasa aidata IX viisaastaku ülesannete edukale täitmisele. Hoogustuma peab majanduslike teadmiste propaganda. See aga tähendab rohkem loenguid ja vestlusi majandusteadlastelt. Ainuüksi õppejõudude osa suurendamisega loengulises propagandas asi oluliselt ei parane. Suureks reserviks on üliõpilased. Kui meie teaduskonna üliõpilastest V. Peedimaa, S. Kallas, T. Laak, R. Mälk peavad kümneid loenguid aastas, siis suurem osa üliõpilastest ei esine praktikal viibides isegi vestlustega. Kas siit ei tuleks mitte alustada üliõpilaslektorite ettevalmistamisel. Võimalusi on muidugi teisigi, ergutajaks peavad olema kateedri kõik õppejõud.

NLKP KK otsuse alusel peab laienema majandusalaste teadmiste levitamine ka trükisõna kaudu. Ökonoomika probleeme avaldatakse viimasel ajal ajakirjanduses rohkesti, näiteks on majandusteadlaste hulgas loetavad ajakirjad «Tehnika ja Tootmine» ning «Sotsialistlik Põllumajandus». Varsti on ilmumas majanduse aastaraamatu «Majandusteadus ja Rahvamajandus» III raamat. Majandusalaste raamatute ja brošüüride kirjastamiseks tegi konverents «Eesti Raamatule» ettepaneku kaaluda võimalust majandusalase kirjanduse toimetuse loomiseks.

Konverentsil süvendati vanu ja loodi uusi teaduslikke ja isiklikke kontakte. Külaliste arvates konverents õnnestus ning nad palusid ka järgmistele saata kutse. Omakorda kutsuti meie inimesi esinema nende konverentsidele.

V. KRINAL

... õppetöö tulemused

(1. lk. järg)

nõusid õppetöö paremaks korraldamiseks nooremate kursustel, tingimuste loomisel üliõpilaste kiiremaks sisseelamiseks kõrgema kooli töövormidesse. See peaks oluliselt kaasa aitama väljalangevuse vähendamisele. Häirib ka see, et möödunud õppeaastal tuli 23 lõpetajat eksmatrikuleerida riigieksamite mittesooritamise pärast. Kursuseeksamitel võlgu jäänud üliõpilastest tuli eksmatrikuleerida 22 ja 15. oktoobri seisuga oli võlgnevusi veel 97 üliõpilasel. Need üliõpilased ei saanud ju lülituda ka süsteemikindlale õppetööle käesoleval semestril. Ülesanne seisab selles, et võlgnevust tuleb likvideerida maksimaalselt lühikese aja jooksul, vastasel korral kahjustame ka järgmise õppeaasta tööd.

On veel palju probleeme, mis kerkivad meie ette aastast tööd analüüsides. Rohkesti on esitatud pretensioone ja ettepanekuid rektoraadile. Püüame neid lahendada kogu kollektiivi aktiivsel kaasabil. Edasises töös aitavad meile paljuski kaasa partei ja valitsuse otsused üliõpilaste materiaalsete olude ja elamistingimuste parandamiseks, samuti need mõtted, mis tõstatati üleliidulisel üliõpilaste kokkutulekul. Seltsimees L. I. Brežnevi kõnes ja teistes kokkutuleku ettekannetes ja sõnavõttudes tõstatatud probleemid leiavad elavat vastukaja üliõpilashulkades, aga ka õppejõudude hulgas. Eks siit kooru välja ka mõtted ja ettepanekud ülikooli töö parandamiseks tema kõigis tahkudes. Olgem siis järjekindlad ja püsivad kõige selle elluviimisel, mis aitab meil edasi liikuda.

K. PÜSS, õppeprorektor

Tunnustus

Tubli töö eest Eesti Õpilasmalevas autasustati ELKNÜ Keskkomitee aukirjaga

Enn Raagi (saksa fil. IV kursus), Urve Saart (füüs. ped. IV kursus), Ago Tammurit (mat. ped. IV kursus), Hugo Kirsit (def. II kursus);

Eesti NSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi aukirjaga

Paul Varulit (Õigusteadusk. II k.), Kalle Liivi (Õigusteadusk. II k.), Igor Gräzinit (Õigusteadusk. II k.);

Eesti NSV Põllumajanduse Ministeeriumi aukirjaga

Valeri Kirssi (Õigusteadusk. IV k.);

Eesti NSV Metsamajanduse ja Looduskaitse Ministeeriumi aukirjaga

Paul Varulit (Õigusteadusk. II k.), Jaan Kõrgesaart (ajaloo-osak. III k.), Ülle Schöni (ajaloo-osak. III k.);

Eesti Õpilasmaleva aukirjaga

Rein Toomlat (ajaloo-osak. III k.), Urmas Vaarmarit (mat. ped. II k.), Peeter Terasmaad (füüs. ped. IV k.), Paul Suurvarikut (füüs. ped. IV k.), Ilme Selbergi (mat. ped. IV k.);

Eesti NSV Siseministeeriumi aukirjaga

Sirje Raidi (Õigusteadusk. V k.), Lia Helemäed (mat. ped. IV k.).

Kõneoskuse kooli kalenderplaan

Teema	Lektor	Kuupäev
Kõnekunsti tekkimine Vana-Kreekas ja -Roomas ning selle tundmise vajadus tänapäeval	dots. V. Adams	10. nov. 71
V. I. Lenini esinemiskunstist	dots. J. Kalits	24. nov. 71
Avaliku esinemise ettevalmistamisest	dots. H. Kurm	8. dets. 71
Avaliku esinemise psühholoogilised alused	dots. E. Koemets	9. veebr. 72
Kontakti saavutamisest kuulajaskonnaga	dots. J. Kalits	23. veebr. 72
Avaliku esinemise näitlikustamine	dots. H. Palamets	15. märts 72
Avaliku kõne keelest	dots. E. Väär	29. märts 72
Avaliku esineja isiksus	dots. H. Kurm	12. aprill 72
Näitlejameisterlikkuse elemente avalikul esinemisel	RAT «Vanemuise näitleja K. Süvalep	26. aprill 72

Loengud toimuvad kolmapäeviti algusega kell 16.15 ja väitavad koos küsimustele vastamisega kuni kella 18-ni. Kolm esimest loengut (27. okt., 10. nov. ja 24. nov. s. a.) planeeriti aulas, ülejäänud keemiahoone ringauditooriumis.

Kõneoskuse kooli tööst osavõtjaid registreeritakse teaduskondade komsomolibüroodes ja dekanaatides.

Tartu Ülikooli Farmaatsiainstituudi hoone praeguse 21. Juuni tänava ja Nõukogude väljaku nurgal.

Tartu Ülikool ja sünteetiline kautšuk

1895. aastal asus Tartu Ülikooli Farmaatsia Instituudi direktori ametikohale kuulsa keemiku M. A. Butlerovi õpilane **Ivan Lavrentjevitš Kondakov (8. X 1857—14. X 1931)**, kes juhatas instituuti kuni **1918.** aastani. Olles hariduselt keemik-orgaanik, ei lakanud ta ka Tartu perioodil tegelemast orgaanilise keemia probleemidega ning pühendas väga vähe tähelepanu farmaatsia-alastele uurimistele. Nii võimegi täheldada, et tolleaegsed teaduslikud tööd, mida tegi Kondakov koos oma kaastöölistega ja aspirantidega, kuuluvad eranditult orgaanilisse keemiasse, põhiliselt just alifaatsete küllastamata ühendite ning terpeenirea ühendite valdkonda. Need ühendid olid tollel ajal uurimisobjektidena väga aktuaalsed. Mõlema ühenditegrupi uurimisel saavutas Kondakov tähelepanuväärseid tulemusi Et aga **1971. a.** möödub **70** aastat sünteetilise kautšuki esimese sünteesi teostamisest I. Kondakovi poolt, õieti öelda, tema uurimistulemuste avaldamisest, siis pühendame tähelepanu selle valdkonna töödele.

XX sajandi alguses oli kautšukivajadus, seoses autotööstuse kiire arenguga saavutanud juba niisugused ulatused, et riigid, kellel puudusid kautšukipuuistandused, olid tahes-tahtmata sunnitud maksma kautšuki eest seda hinda, mida neile dikteerisid kautšukimonopolid. Ainult sünteetiline kautšuk võis lõpetada kautšukimonopolistide hegemoonia.

Käesoleva sajandi alguskümneil intensiivistusidki uurimised sünteetilise kautšuki probleemi lahendamiseks. Kokkuvõtliku ülevaate nii loodusliku kautšuki uurimise tulemuste kui ka kautšukitaoliste sünteetiliste ühendite saamisest ajavahemikus **1860—1911** andis I. Kondakov oma monograafias «Sünteetiline kautšuk, ta homoloogid ja analoogid», mis ilmus Tartu Ülikooli toimetiste väljaandena 1912. a. ning on **maailmas esimene monograafia sünteetiliste kautšukite kohta.**

Et mõista I. Kondakovi osa kautšukiprobleemide uurimisel, heidame õige põgusa pilgu kautšuki uurimise ajalukku.

Loodusliku kautšuki keemilise koostise määras esmakordselt kindlaks 1826. a. kuulus inglise teadlane M. Faraday, kes leidis, et kautšuk on süsivesinik, mille koostis on väljendatav brutovalemiga C_5H_8. Järgnevalt huvitasid keemikuid struktuuriprobleemid. Selleks püüti kautšukit lõhkuda kõrgel temperatuuril destilleerimise abil vähemaiks algosadeks. **1835.** a. õnnestuski F. K. Himly'l eraldada kaks fraktsiooni: madalamal temperatuuril keevat nimetas ta «faradeiiniks», kõrgemal temperatuuril keevat «kautšiiniks». Mitmed kuulsad keemikud, nagu A. Bouchardat, J. Liebig, J. Dalton, W. J. Gregory, püüdsid saadud fraktsioonide keemilisse loomusesse selgust tuua, kuid alles **1860.** a. õnnestus G. W. Williamsil isoleerida individuaalne aine, mida ta nimetas **isopreeniks** ning mille brutovalem oli C_5H_8. Ta oletas, et isopreen on kautšuki «algehituskivi», milleks kautšuk laguneb kõrge temperatuuri mõjul. Võti kautšuki struktuuri selgitamiseks oli leitud. Jäi veel tõestada, et sellest saab sünteesida uuesti kautšuki omadustega ühendit.

1879. a. A. Bouchardat, toimides kautšuki lagundamisel saadud isopreenile soolhappega, polümeriseeris isopreeni uuesti elastseks kautšuki omadustega massiks. Esimene kautšuki süntees oli teostunud ja Williamsi oletus ka kinnitust leidnud.

Nüüd oli tarvis selgusele jõuda isopreeni struktuuris. W. A. Tilden püstitas **1882.** a. oletuse, et isopreen kujutab endast metüülbutadieeni. Et seda oletust tõestada, tuli see ühend sünteesida mingisugust kindlat, kontrollivat teed mööda ning tõestada saadud reaktsiooniprodukti omaduste identsus kautšukist saadud isopreeni omadustega. Esimesena õnnestus isopreeni süntees I. Kondakovil ning 1885 ja 1888. a. tehtud uurimuste alusel tõestas ta Tildeni oletuse paikapidavust.

Kindel alus loodusliku kautšuki struktuuri täpsemaks uurimiseks oli rajatud ning alles 1910 jõuti tänu C. D. Harriesi ja mitmete teiste keemikute uurimustele välja selgitada loodusliku kautšuki põhistruktuur.

Kas on võimalik saada kautšukitaolisi aineid isopreenist erinevaist lähteaineist? Niisugune küsimus võis päevakorrale kerkida alles siis, kui loodusliku kautšuki struktuur oli esimeses lahenduses välja selgitatud. Sünteetilise kautšuki avastamiseks vajalikud eeldused olid eelmise sajandi lõpuaastaiks keemikute peadesse kogunenud lähteteadmiste näol seega olemas, jäi ainult oodata, kus ja kelle poolt see avastus tehakse. Kes paneb aluse sünteetilise kautšuki ajastule? Kus sünteesitakse maailma esimene sünteetiline kautšuk?

Selleks kohaks sai Tartu Ülikooli Farmaatsia Instituut (vt. foto) ning selleks keemikuks oli I. Kondakov. Tal õnnestus polümeriseerida dimetüülbutadieeni juba 1899. a. metalse naatriumi abil. Aastal 1900 õnnestus see tal ka kaaliumhüdroksiidi alkohoolse lahusega ning ta täheldas dimetüülbutadieeni polümerisatsiooni valguse toimel, spontaanselt. I. Kondakovi tööd, eriti 1901. a. avaldatu, pälvisid üldist tähelepanu ning said tuntuks üle kogu maailma. Siit peale sai kautšuki süntees keskseks probleemiks paljudes laboratooriumides ja pole vist ülearune märkida, et I. Kondakovi meetodit kasutas I maailmasõja ajal kautšuki tootmiseks Saksamaa.

T. ILOMETS

«Tartu Riiklik Ülikool» nr. 30. 29. X 1971. lk. 2.

Dotsent Johannes Mäll 60

23. oktoobril sai riigi- ja haldusõiguse kateedri juhataja Eesti NSV teeneline jurist dotsent Johannes Mäll 60-aastaseks.

J. Mäll sündis 23. oktoobril 1911. aastal talupoja perekonnas. Alg- ja keskhariduse omandas ta Põltsamaal, lõpetades 1931. aastal Põltsamaa Gümnaasiumi.

Tartu Ülikooliga on J. Mäll seotud alates 1933. aastast, mil astus õigusteadust õppima. Pärast ülikooli lõpetamist kiitusega 1937. aastal asus ta Õigusteaduskonnas assistendina tööle. Juba kaks aastat hiljem kaitses J. Mäll magistritööd «Kehtiv eelarvetlusõigus» ja talle omistati õigusteaduse magistri teaduslik kraad. 1940. aastal viibis ta Tartu Ülikooli teadusliku stipendiaadina Ungaris. Sealt tagasipöördumise järel jätkus töö Tartu Ülikooli Õigusteaduskonnas.

Okupatsiooniaastail tuli J. Mällil läbi teha raske katsumus — ta arreteeriti ja paigutati koondus-laagrisse.

Pärast Tartu vabastamist kutsuti ta aga kohe Tartu Riikliku Ülikooli haldusõiguse kateedri dotsendi ametikohale ja määrati sama kateedri juhatajaks. Sellest ajast alates, s. o. 27 aastat, on tal tulnud kateedrijuhataja vastutusrikkaid ülesandeid täita.

Selle kõrvale mahub veel osavõtt majandusteadlaste ettevalmistamisest Tallinna Polütehnilises Instituudis ja teadusliku töö organiseerimine Eesti NSV Teaduste Akadeemia Majanduse ja Õiguse Instituudis.

J. Mälli tuntakse eeskätt tööõiguse spetsialistina, kuid ta on oma 30-aastase õppetegevuse vältel lugenud ka finants- ja haldusõigust, riigi ja õiguse teooriat, raamatupidamist ning mitmeid teisi aineid. Põhjalikkus, süvenemisoskus, tööarmastus ja nõudlikus enda suhtes — need jooned iseloomustavad teda kui pedagoogi ja teadlast. Loov lähenemine uurimisprobleemidele on omane kõigile tema teaduslikele töödele, millede arv läheneb sajale. Viimase aja suurematest töödest on saanud trükiküpseks tööõiguse õpiku käsikiri. Tema juhendamisel on kaitstud kolm tööõigusalast väitekirja.

Pedagoogilise ja teadusliku töö kõrval on juubilari teadmisi ja kogemusi vajatud paljude nii Õigusteaduskonna kui ka üleülikooliliste ja praktiliste ülesannete lahendamisel. Kõiki neid komisjone, nõukogusid ja muid organeid, kus J. Mäll on tegev olnud, pole võimalik üles lugeda. Ta on TRÜ Õpetatud Nõukogu liige, juriidilise terminoloogia komisjoni esimees, Õigusteaduskonna õppe-metoodilise komisjoni liige, Eesti NSV Töökoodeksi projekti koostamise komisjoni liige ja projekti üks põhilisi autoreid, lektorina oodatud külaline, autoriteetne konsultant tööõiguse küsimustes, Tartu linna pensionide määramise komisjoni liige jne.

Palju jõudu, õnne ja tugevat tervist edaspidiseks!

KOLLEEGID

Endel Pirn

25. oktoobril sai 50-aastaseks TRÜ kaugõppeosakonna konsultatsioonipunkti juhataja Endel Pirn.

Lõpetanud 1941. a. kevadel Tallinnas keskkooli, asus ta Nõukogude armee ridades kaitsma kodumaad. Teinud läbi Suure Isamaasõja, jätkas ta teenistust armees ja hakkas TRÜ-s kaugõppe teel õigusteadust õppima. 1950. a. sügisel E. Pirn demobiliseeriti ning ülikooli lõpetamise järel 1951. a. hakkas ta töötama Tallinnas koolide inspektorina ja ajalooõpetajana. 1953.—1959. a. töötas E. Pirn Eesti NSV Haridusministeeriumis, esialgu koolide inspektorina, õige pea aga edutati ta Koolide ja Lasteasutuste Valitsuse juhataja asetäitjaks. Viimasel ajal on TRÜ Tallinna konsultatsioonipunkti juhtimine tema põhitööks.

E. Pirni iseloomustab töös ühelt poolt äärmine põhjalikkus, teiselt poolt suur operatiivsus. Hea organisaatorina on ta oluliselt laiendanud õpetajate täiendusinstituudi tegevust vabariigi õpetajate kvalifikatsiooni tõstmisel. Ka konsultatsioonipunkti tegevus on tema juhtimisel elavnenud. Palju on E. Pirn teinud ja teeb ka praegu koolikorraldust uurides ning mitmesuguseid ühiskondlikke ülesandeid täites.

Suurest Isamaasõjast osavõtu ja tubli töö eest on E. Pirn autasustatud mitme medali ja aukirjaga. Alates 1965. a. on ta Eesti NSV teeneline õpetaja.

Juubeli puhul surume kätt ning soovime õnne ja kordaminekuid nii konsultatsioonipunkti juhatamisel kui ka koolikorralduse uurimisel.

KOLLEEGID

Ehitajast juubilar

Ülikooli ehitusjaoskonna kõige tuntum inimene on kahtlemata Helmi Sinimäe, kes 19. oktoobril tähistas oma 60 aasta juubelit. 27 aastat on Helmi Sinimäe pühendanud ülikooli ehitusmurede murdmisele ja 23 aastat lubab ta ise veel kindlasti rivis olla.

Kohe pärast sõda asus juubilar tööle tolleaegses ekspluatatsioonitehnilises osakonnas abitöölisena. Peagi omandas ta IV kategooria maalri oskused ja ülikooli hooned muutusid kaunimaks tema töökate käte all.

On hämmastav, et selles väikeses naises leidub nii palju nooruslikkust ja energiat. Ühiskondlikust tööst võtab juubilar aktiivselt osa ametiühingu liikmena, tegutsedes pikka aega rühmaorganisaatorina.

Viimastel aastatel töötab Helmi Sinimäe ehitusjaoskonna «majandusülemana». Oma muredega pöördume kõik tema poole ja abi saame alati.

Kogu ehitajate pere nimel õnnitleme Helmi Sinimäed tema tähtpäeva puhul ja soovime juubilarile endist särtsu ja jõudu, tervist ning käredust paljudeks aastateks.

V. LEPVALTS,
töödejuhataja

Noorte poeetide festival

14.—23. okt. k. a. toimus Jerevanis noorte poeetide üleliiduline festival. Meie vabariiki esindas TRÜ eesti fil. III kursuse üliõpilane Joel Sang. Palusime tal asjast pisut lähemalt rääkida.

«Pidin Armeeniasse sõitma koos Jüri Üdiga. Kahjuks ei saanud ta aga reisist osa võtta.

Esimesed paar päeva kulusid tutvumiseks. 16.—18. okt. toimusid seminarid. Töötati väikeste gruppidena, igaühes 4—5 inimest. Tutvustati oma loomingut, püüti anda hinnanguid. Keeletõkete ületamiseks olid tehtud rea-alused tõlked vene keelde. Paljudel juhtudel on see aga lausa kurjast — luuletus kaotab poole oma väärtusest.

Kesk-Aasia poeedid on enamasti vene luule mõju all. Domineeriv on retooriline, pateetiline toon.

Kahjuks ei saanud üldmuljet Baltimaade poeetidest (minuga ühte gruppi sattusid kasahh, turkmeen, armeenlane).

Seminarides jäi kõlama mõte: poeedi ülesanne on kõnelda rahvahulkadele. Samas esitati küsimus: «Miks lasete oma loomingut trükkida suurtes tiraažides, kui teie luule on vähestele määratud?»

Meelde tuleb veel avapidustus Jerevani ülikooli aulas, rahvarohke, kuid väga paraadlik. Kontakt publikuga jäi saavutamata.

Esineti veel väljasõitudel Leninakani ja Kirovakani.

Tutvusime ka Armeenia noorema luulega. Põhilised probleemid on samad mis meilgi: sotsiaalsus, kodanikutunne.

Reisi põhiline väärtus — sidemed. Ootan nüüd sõpru külla.

Lõpuks ei saa ka märkimata jätta, et Petrosjani kaotusi elas Jerevan väga emotsionaalselt üle.»

Jutu pani kirja
TÕNU KALJUMÄE

Keelepraktikalt Saksa DV-st

Keelepraktikalt Saksa DV-sse saabus tagasi grupp V kursuse saksa filolooge. Nüüd käib praktika koolides, mõtted siinsete tegemiste-toimetuste juures. Ene Poomi ja Liina Soovälja abiga meenutame aga veel kord sõbralikul maal veedetud aega.

Praktika toimus Güstrowi Pedagoogilises Instituudis, mis on umbes niisama suur kui Tallinna Pedagoogiline Instituut. Seal on heal järjel polütehniline õpetus, suurt tähelepanu pööratakse ka keemia ja bioloogia õpetamisele. Keeleteaduskonnas õpitakse kas vene—saksa või saksa—vene filoloogiat. See tähendab, et kõik saksa filoloogid õpivad ka vene keelt. Kui suur osa sel õppeprogrammis on, näitab keelte järjekord eriala nimetuses.

Keeli õpivad enamikus tütarlapsed, nii nagu meilgi. Stipendiumi makstakse 190 marka kuus (umbes 65 rubla). Ühiselamud on põhiliselt vanad, 8—10 inimest toas. Eraldi ruumid on magamiseks ja õppimiseks. Voodipesu peab olema endal, süüa saab üliõpilassööklas talongide eest, mida tudengitele odava raha eest müüakse. Kui on aega, eelistavad tütarlapsed aga ise toitu valmistada.

Instituudis ei õpi kaugeltki ainult kohalikud ja lähema ümbruse noored. Neid on tulnud Berliinist, Saksimaalt ja mujalt. Panime tähele veel ühte asja-olu, mida meil üpris harva kohtab: väljaspool õppetööd räägivad üliõpilased kodukandi murrakut, isegi filoloogid ei tee siin erandit.

Meie kuulasime loenguid stilistikast, kaasaegsest saksa keelest. Kirjandust luges professor Neumann, kes eriti hästi tundis vanemate saksa sõnameistrite loomingut. Väga toredad olid foneetika tunnid. Kasu, mida see meie häälduamisele andis, on ilmne.

Õppetööst vabal ajal tutvusime linnaga. Suuri tööstusi Güstrowis pole, kõige tähtsam on suhkruvabrik.

Kõik güstrowlased tunnevad uhkust kodulinnast pärit kunstniku Ernst Barlachi üle. Tema tööd on tuntud kogu Saksamaal ja väljaspoolgi. E. Barlachi skulptuurid, teostuselt väga lihtsad, mõjuvad just oma inimlikkuse ja peidetud traagikaga. Kunstnik elas raskelt üle hitlerlaste võimuletuleku. Kuigi ta otseselt nende vastu välja ei astunud, ei toetanud ta suure humanistina seda võimu vähimalgi määral. Loomulikult, ei vaadanud fašistid kunstnikku hea pilguga. Tema kuulus skulptuur «Ingel», mis rippus Güstrowi toomkirikus, võeti maha. Nüüd võisime seda jälle imetleda.

Üks nädal kulus meil ringsõidule mööda Saksamaad. Sealsetest vaatamisväärsustest on räägitud huvitavamalt ja põhjalikumalt, kui meie seda suudaksime, seepärast õige lühidalt mõnest seigast, mis eriti meelde jäi või üllatas.

Meid, kes me olime harjunud eelkõige Moskva ja Leningradi suurte muuseumidega, pani imestama Saksa muuseumide tagasihoidlikkus ja lihtsus. Peaaegu ilma igasuguse luksuseta oli leskhertsoginna Anna-Amalia loss Weimaris. Selle rikka daami külalisteks olid tihti Herder, Schiller ja Goethe. Ta esines paljude oma maja vaimusuuruste metseenina.

Üldse on kogu Weimar nagu suur muuseum. Iga maja on seotud mõne kuulsuse nimega. Väga romantiline ja ilus on Goethe aiamajake, mis asus rohelusse uppuva ilusa tiigi kaldal, kus ujusid luiged. Üldse on Saksamaal väga palju luiki. Enamikus linnades kaunistavad nad veekogusid.

Palju olime kuulnud ja lugenud Buchenwaldist, aga mulje, mille see tuhandete piina- ja tapakombinaat meile jättis, oli nii masendav, et hingasime kergendatult, kui sealt lahkusime. Viibisime ka Berliinis, Rostockis, Schwerinis, Dresdenis ja Leipzigis.

Mõni sõna ka sealsete inimeste igapäevasest elu-olust.

Silma torkas sakslaste suur täpsus ja korralikkus, meile tundusid nad mõnikord isegi liialt kained ja arvestavad.

Korterid, kus juhtusime viibima, olid nägusad, mööbel moodne ja praktiline.

Kohvikud pole kuigi populaarsed, rohkem käiakse õllekeldrites. Need pole sellised joomakohad nagu meil, sinna võivad vabalt minna ka naised ilma meessaatjata. Õlu on hea ja seda juuakse palju. Šokolaadi armastatakse rohkem kui kohvi. Viimane on tunduvalt kallim ja ka halvem kui meil.

Saksa perenaine võib laua kolmneli korda katta erineva serviisiga, üks ilusam kui teine. Toidud pole kuigi rasvased. Meile üsna harjumatuna tundus toiduks pakutud toores hakkliha. Väga palju süüakse rohelist, igasugust puu- ja aedvilja.

Saksa käsitöö on õigusega kuulus, selles veendusime oma silmaga. Poed olid täis imeilusaid pitse, väga kaunid olid mitmesugused tugitooli- ja diivanikatted. Koolis õpetatakse lastele põhiliselt tekstiilitrükki. Dekoratiivsetel eesmärkidel kasutatakse õlge, igasuguseid läikivaid materjale. Seda tehakse ilma ülepakkumiseta ja maitselibastuseta.

Riietuses on kõige rohkem läbi löönud pikad rõivad. Eriti moes on lühikesed püksid ja neil kantavad pikad vestid. Kõige moodsam on nahast riietus. Poisid kannavad fantaasiarikkamaid ja värvikamaid riideid kui meil, ei mõju aga kunagi ebaesteetiliselt. Väga armastatakse inglise muusikat ja oma vanu laule, samuti motorollereid, millel võib sõita ilma kiivrita.

T. SARV

Mõne sõnaga parapsühholoogiast

Viimasel ajal on moeks saanud parapsühholoogiaga tegelemine, sellest kõnelemine. Ühtlasi saadab seda tihti müstilisuse ehk tunnetamatuse oreool. Käesolevas kirjutuses katsun anda ainest minimaalse ülevaate.

Laialt võttes on selle teadusala objektiks vähetuntud inimvõimed, mis puhtalt esinevad vähestel ja ähmaselt paljudel. Tänapäeva parapsühholoogia on läinud üle mitmesuguse aparatuuri kasutamisele, mis võimaldab suure arvu kordusi ja statistilisi töötlusi. Mitmekesistunud on katsete temaatika; toome siin mõned neist: TV vahendusel kontrollitav pertsipiendi liigutuste juhtimine; loomade suunamine labürindis inimtelepaatia vahendusel; mõtekujundite ülekandmine fotoaparaati; kontrollitakse, millised emotsioonid antakse kergemini telepaatiliselt edasi; katsetatakse rohkelt psühhokineesiga. Nõukogude Liidus on mitmeid uurimisgruppe, Moskvas, Leningradis (kokku viis) ja Alma-Atas; nende omavaheline koostöö võiks aga kindlasti parem olla. Algul mainitud metoodikale lisaks kogutakse materjali kogu maailmast, nii kirjanduse näol kui ka filmilindile. Otsitakse võimekaid inimesi ja luuakse nendega kontakt. Eestis on võib-olla tuntuim uurija Ilmar Soomere, kes on kogunud ca 570 spontaanset juhtumit Eesti alal. Tema andmete järgi unustatakse ¾ parapsühholoogilistest kogemustest kiiresti.

On iseloomulik, et tihti tuleb algatus sõjavägevõimudelt (USA). Nii näiteks kasvab välja probleem asjaolust, et raadiolained tavalist merevett ei läbi. Mis teel aga pidada ühendust, ütleme ookeanisügavustes peituva allveelaeva ja maaaluste baaside vahel? Kuulsast «Nautiluse» katsest, kus saatjaks oli isik Marylandi osariigi laboratooriumis (USA) ja vastuvõtjaks teine isik allveelaeva «Nautilus» kajutist, millest ta ei lahkunud 30 päeva jooksul, selgus, et telepateemide (telepaatiliste sõnumite) ülekande tulemusi ei mõjusta ei vahemaa maakeral, ei metallplaadid varjestaja osas ega jää- ning veemassid; 70% ulatuses oli ülekanne absoluutne.[1]

Seerias «Kosmos—Maa» võtsid osa ühelt poolt astronaut Edgar Mitchell kui saatja ja teiselt poolt 4 inimest Ühendriikide eri linnades («Apollo» 14 lennu ajal veebruaris 1970). Üks telepateemi edasiandmise seanss kestis 15 sekundit, mida vastuvõtja pidi ootama teatud pooltunni jooksul, seda neljal päeval. Nagu Mitchell vestluses Nõukogude parapsühholoogidega lausus, ületasid tulemused kõik lootused. Avalikkusele oleksid katsed teadmata jäänud, kui mitte üks pertsipiente, keegi insener Johnson, poleks andnud intervjuud «Life'ile» ja «NY Timesile».

Ülalkirjeldatud faktid annavad materjali üksnes telepaatia lahtimõtestamiseks, kus tingimata on olemas nii informatsiooni saatja kui ka selle vastuvõtja. Parapsühholoogia aine on tegelikult laiem, siia kuuluvad selgeltnägemine ja proskoopia (ettenägemine), mida on raske eksperimentaalselt esile kutsuda; levitatsioon ehk raskusjõu kadumine, hüpnoos jm.

Uut võivad ütelda vanad rahvatarkused. Rahvaluules kirjeldatakse võlukeppi ehk pajuvitsa ehk pildat — kaheks hargnevat oksa, mida enda ees hoitakse, harude otsad peopesades, ning mis kõndimisel langeb alla.[2] Võluvitsa, mis muiste avastas teadja käes veesoone kaevukaevamiseks või peidetud rahapaja, kasutab nüüd Ameerika sõdur miini otsimisel Vietnamis. Praegustes katsetes täheldatakse pajuvitsa pöörlemist, mis ei sõltu territooriumi läbimise kiirusest (niisiis ka mitte jooksust või autosõidust). Seejuures ei pruugi võluvits igamehe käes veel pöörlema hakata. Materjaliks võib olla paju, metall, klaas jne.

Võluvitsa, imeravija, stigma nähtuse jpm. kohta oli võimalus vaadata meie ülikoolis k. a. oktoobrikuu algul dokumentaalfilme.

Ilmselt vajab täiendavat läbivaatamist parapsühholoogilisest aspektist ka ajalugu; näitena olgu siin ära toodud inka preestrid, kes tundsid telepaatiat ja kasutasid seda salajaste kiirteadete edasiandmiseks. Teadet lähetav preester manustas eelnevalt tükikese peyotli-kaktusest. Samal ajal süüdatud lõketest moodustus suitsusammaste rida, millega anti rea otsas olevale preestrile märku olla valmis vastuvõtuks.

Niisiis, probleeme on. Küsimused, millele täna vastatakse hüpoteesiga, saavad homme lahenduse; see on aja dialektika. Igaüks on võimeline üht või teist katset läbi viima; üksikuid nähtusi demonstreerivad väga hästi mitmed Kiievi Populaarteaduslike Filmide Stuudio lühifilmid («Võlukepike», «7 sammu silmapiiri taha», «India jogid» jt.).

V. KERGE

TOIMETUSE MÄRKUS: Asjahuvilised võivad jälgida homset «Käokava» Eesti TV-s, esineb I. Soomere.

[1] «Nautiluse» salapärane reisiia. «Tee Kommunismile» nr. 106, 7. sept. 1971. Tõlgitud esperanto keelest.

[2] M. J. Eisen, Eesti vana usk. Eesti mütoloogia IV. Tartu, 1926.

«Tartu Riiklik Ülikool»
nr. 30. 29. X 1971. lk. 3.

Uudishimu ajas uude ühiselamusse

ANDRUS ESKO

Uues ühiselamus on elatud juba üle kuu. Külalisi-uudistajaid käib majas tihti. Läksin minagi. Oli pühapäeva õhtu. Plaatidest laotud tee lõppes ootamatult keset parki ja tuli huupi edasi mütata. Mis huupi ta nüüd oligi, sest eesmärk säras juba kaugelt vastu — 144-st aimatavast fassaadiaknast olid 76 valgustatud.

Pidama sain alles üheksandal korrusel. Ei, liftiga ma küll ei sõitnud. Kõndisin kõik korrused läbi ja tegin nii mitmelegi tüli oma uudishimuga. Pilt sai enam-vähem selgeks.

Igal korrusel on kuus sektorit. Sektoris on kaks kahelist ja kaks kolmelist tuba (paljudesse kolmelistesse on üks voodi juurde pandud). Voodid, toolid, laud (õppimiseks mitte just kõige parem) ja kardinapuu on muidugi igas toas. Seinale riputatud kena pilt, pilliroomatike, põrandale muretsetud vaip, raamaturiiul... ja tuba jätabki päris koduse mulje. Nägin mitmeid väga kenasti sisustatud tube, ühes oli isegi televiisor.

10—12 inimese kasutada on omaette kõrvalruumid. Kõige suuremat rõõmu valmistab dušš, kust kasvõi vahetpidamata sooja vett võid lasta. Kui aga seda vett liiga palju põrandale pritsid, siis on loota, et alumine naaber hingeldades üles jookseb.

Kolme sektori ehk ühe tiiva peale on üks köök suure elektripliidiga. Kartulikoorte allatassimisega pole vaeva, sest paari sammu kaugusel on prügišaht. Igal korrusel on veel tuba, mille silt kutsub õppima. Algul ei saanud ma aru, miks on õppetoas ainult üks laud (mõnes üldse mitte), kuid tehti selgeks, et õppida saab ka oma toas.

Üheksanda korruse õppetoast leidsin Sirje Miglai (B.-G. II).

«Toanaabril on külalised. Tavaliselt õpingi toas. Eelmisel aastal elasin Uues Tiigis. Siin on muidugi parem. Tuba on kena ja soe. Abiruumid on natuke väikesed, köögis ei lähe elektripliidid soojaks, alguses küll läksid. See on hea, et köögis on mõlemas ruumis kapp. Prügišaht oli varem tihti ummistunud, aga nüüd töötab. Kui normaalselt kasutada, siis õigustab ta end kindlasti. Liftidega on ka häda, seisavad juba üle nädala. Kui linna lähen, mõtlen kõik hästi läbi, et midagi korraga tegemata ei jääks, sest ronimine hakkab ära tüütama. Ega meie allasõitmiseks lifti naljalt saanudki, alumised sõitsid. Üldiselt hakkan eluga juba harjuma.»

Tema jäi NLKP ajalugu uurima, mina lootsin tabada mõne söögitegija. Köögid olid tühjad. Neljandal korrusel visises pliidil paar potti. Lõpuks sain esimese korruse köögist kätte kaks poissi.

Peep Raie (KK III): «Süüa tegime ise viimati eelmise nädala alguses. Pliit ei lähe soojaks. Kappe pole kõik veel kasutuselegi võtnud. Enne tuleks kappidele uued lukud panna, sest praegu teeb üks või nad peaaegu kõik lahti.

Eluga olen täitsa rahul. Vanas Tiigis olime seitsmekesi toas, siin olen kahelises. Mõnus nagu pansionis. Ei ole mingit mõikamist, mis kõrvaltoas tehakse. Ma polnud sellise vaikusega harjunud. Liftisõidu mõnu proovisin ka ära, aga üles oleks küll võidud kehakultuurlased panna, nemad oleksid trenni saanud üles-alla jooksmisega. Veevärgiga oli esimestel päevadel häda — jooksis läbi. Nüüd on paremaks läinud.»

Enne ühiselamu nõukogu esimehe saabumist jõudsin küsitleda veel üht üliõpilast.

Malle Saare (Maj. III): «Elamine on üsna kena, maja on ikkagi uus ja moodne. Meie sektsioonis pole ka sanitaarsõlmedega pahandusi olnud. Suur pluss on soe vesi. Tuba on paraja suurusega, aga seinakapid oleksid suuremad võinud olla. Praegu on pungil täis ja maksimoe jaoks lühikesed. Häda on ka raamatute panemisega, sest veel pole riiuleid. Korralik söögitegemine võtab kohutava aja. Pliidid streigivad. Mina käin väljas söömas.»

Anne Vasar (Maj. III), ühiselamu nõukogu esimees: «Suur ühiselamu koosolek toimub sellel neljapäeval, sinna tulevad kõik toavanemad, et kodukord vastu võtta.

Ühiselamu nõukokku kuulub igast teaduskonnast neli inimest. Koosolekud on kolmapäeviti, komandant pole neist osa võtnud. Korrusevanematele on ülesanded selgeks tehtud — köögi korrashoiu jälgimine, ühiselamu valve organiseerimine, oma korruse distsipliini normis hoidmine.

Praegu on ju siin kõik alles algamas, siiani me ei teagi kõiki kohustusi ja õigusi. Me ei ole jõudnud veel sisse eladagi. Juttu meist võiks teha siis, kui kodukord juba kehtib. Varustuski on veel puudulik. Saame raamaturiiulid, öökapid, igasse esikusse nagid, ametiühingukomitee lubas ka üht-teist osta. Kaks televiisorit on üles panemata. Alumisele korrusele telliti kunstnikult kujundus.

Suurim murelaps on lift. Teine suur häda on telefoniga. Pidime saama kaks taksofoni (üks kaugekõnede tarvis) ja ühe telefoni, mis kuni kella viieni õhtul komandandi tööruumis on ning siis valvelauda lülitatakse.

Ma ei usu, et keegi kurdaks.»

Vestlus ühiselamu komandandiga leidis aset järgmisel päeval. Aleksander Sults: «Seda ühiselamut ei saa teistega võrrelda, selge, et iga uus on eelmistest parem. Ta on luksuslikum: avarad fuajeed ja koridorid, omaette sanitaarsõlmed, esikud, soe vesi, kaks lifti. Viimastega on asi nii, et elektrikuks vormistatud mees käib kohal väga harva. Mõnikord paneb lifti liikuma ka. Suurt viga seal polegi. Kui releed tolmust puhtad hoida, siis peab ta käima. Võti, millega avarii korral uksi lahti keerata saab, on juba tegemisel. Telefoni saamiseks on lootusi, aga mina ette ei kujuta, kuidas üheksandalt korruselt telefonile kutsumine käib.

Ehitamisel on söökla. Samasse blokki tuleb juuksuritöökoda ja kingsepp. Kõik võtab ju aega — triikimistuba, kuivatuskapp, pesupesemis- ja õmblusmasinad, mööbel (osa laudu on lihtsalt kokku panemata). Pliitidega on nii, et ülikooli elektrikud peavad nad enne korda tegema, siis hakkab edaspidi nende eest hoolitsema kaubastu. Pliidid on uued ja võõrad, meie meestel läheb veel natuke aega. Tänagi on nad nokitsemas.

Distsipliin ei ole siin kaugeltki range. Puhkenurkadest tassitakse mööblit laiali. Alkoholi pruukimine on suur küsimus. Tahaksin näha, mis ühiselamu nõukogu selles asjas ette võtab.

Varem oli nii, et ühiselamut haldas administratsioon, kes sisustas ja korrastas ühiselamu ning vastutas korra eest. Omavalitsus on tegelikult olnud kogu aeg ja olgu pealegi. Mäletan kunagist üliõpilast Arnold Mullerit. Ta teadis Vana-Tiigi ühiselamust palju rohkem kui komandant ja oli viis aastat põhiliseks elu korraldajaks ühiselamus. Nüüd on mõnedel omavalitsusest imelikud arusaamised. Leebem kodukord ei ole sugugi omavalitsus. Ühiselamu sisekorra eeskirjad on üleliidulised ja nende järgi peame käima. «Omavalitsus» on vale sõna, õige on «oma töö». Rohkem tuleks tegutseda ja vähem rääkida. Selge, et üksinda ei saaks komandant midagi ära teha, aga ega temalt keegi vastutust võta, sest ta on palgaline. Ühiselamunõukogu vastutab ainult moraalselt. Kui ta töötab halvasti, siis on kaks võimalust: valida uus või lasta edasi töötada. Ühiselamu nõukogul on muidugi esialgu raske. Kollektiiv pole kokku elanud, teaduskonnad on võõrad. Aga meil on ju kõik kaante vahel — «TRÜ ühiselamute sisekorra eeskirjad 1971». Tegemist pole surnud kirjasõnaga, vaid laialt läbiarutatuga. Tema järgi käimine pole tähenärimine. Üliõpilased ise pakkusid eeskirjad ja mina pean vastutama nende täitmise eest. Seepärast ma lähengi korrale kutsuma üliõpilasi, kelle magnetofoni üürgamine kostab läbi mitme korruse. Teised ei taha seda lärmi. Ühiselamus on põhilised puhtus, valgus ja vaikus. Kes korda ei armasta, sellele armu ei anna. Korralikke ma soodustan.

Enamik ummistusi ja üleujutusi on lohakuse süü. Palun, Sanitaar-Epidemioloogiajaama akt. Kohustatakse rangemalt kontrollima puhtuse pidamist. Ei viitsitud prügipangi šahti tühjendada, must pesu riputati kööki. Mis teha? Tiigi tän. 14 oli sotsialistlikus võistluses esikohal ja elasime karistuseta mitu aastat. Karistus on kõige viimane vahend.

Mina olen sisustanud 6 ülikooli ühiselamut. Alati on paar esimest aastat raske, nii ka siin. Luksusasjad tuleb välja teenida.»

Seega vastas sm. A. Sults ka neile, kes «tähenärijaliku distsipliini» ja komandandi «oma joone» suhtes vihjamisi (või otse) oma rahulolematust mõista andsid.

* * *

Suur koosolek peaks nüüd juba seljataga olema. Aeg hakkab arutust andma.

Filmidest ja klubist

Selle aasta viimasel veerandil näeme Tartu kinoekraanidel veel umbes 60 filmi. Põgusa ülevaate saamiseks iseloomustaksime paremaid.

Aprillis esilinastus kaheseerialine film «Põgenemine» Moskvas, nüüd jõuab see ka meieni. Film on ekraanile seatud M. Bulgakovi teoste ainetel. Režissöörid A. Alov ja V. Naumov on kasutanud näidendite «Põgenemine», «Turbinite päevad» ja romaani «Valge kaardiväägi» ainestikku. Nagu märgib kriitik M. Bleiman, autorid isegi võitsid materjali laiendamise ja killustamisega. A. Alov ja V. Naumov on oskuslikult avardanud tegevuse piire, toetudes mitte ainult kunstitõdedele, vaid eelkõige ajaloolistele faktidele.

Tegevus toimub kodusõja lõpul. Filmi loojate tähelepanu keskpunktis on Venemaalt lahkunud inimesed ja nende saatus võõrsil. Huvitav on valgete kindrali Hludovi kuju, keda kehastab V. Dvoržetski. Hludov asub pidevalt reaalse ja mingi viirastusliku, unele sarnaneva maailma vahel. Painajaliku ebareaalsuse tunde on sünnitanud tohutu väsimus, ebaõnnestumised, piinav võitlus iseenda ja oma südametunnistusega. V. Dvoržetski suudab seda haruldaselt hästi edasi anda. Suurepäraselt mängivad ka M. Uljanov, O. Jefremov ja J. Jevstignejev. Müstilised värvigammad suurendavad filmi mõju veelgi.

Alles hiljuti vaatasime I. Ilfi ja J. Petrovi «Kuldvasika» ekraniseeringut (režissöör M. Šbeitser). Nüüd on valminud samade autorite «12 tooli» järgi vändatud film, seekord L. Gaidai režissuuris. Ta on viimastel aastatel komöödiatele pühendunud («Operatsioon Õ», «Briljantkäsi» jt.).

Kriitik märgib «12 tooli» lõbusust ja teenitud menu, mida film vaatajate hulgas on leidnud.

Grigori Tšuhrai nimi pole enam kaua uute filmide tiitrites esinenud. Nüüd tuleb ekraanidele dokumentaalne «Mälestus» — filmitud Pariisi, Londoni, Hamburgi ja Moskva tänavail. Peateemaks mälestus Stalingradist. Mööduvatele esitatakse küsimus: «Mida te teate Stalingradist?» Kui palju teavad noored (ja mitte ainult noored) möödunud sõja koledustest ja traagilisest, loendamatuid ohvreid nõudnud kangelaslikkusest, mis tegi kuulsaks selle linna? Vastused on väga erinevad ja tihti hämmastavad sellega, et nii traagilisi sündmusi kõige lähemast minevikust ei tunta.

Peale nimetatute võime Tartu ekraanidel varsti näha «Nelja kajakat» (režissöör J. Karasik), «Onu Vanjat» (Mihhailov-Kontšalovski), suurfilmi «Waterloo» (S. Bondartšuk) ja «Oginski poloneesi» (L. Golub).

*

Näitleja V. Dvoržetski filmis «Põgenemine».

Kinoklubi uus hooaeg algas suure külastatavusega. Multifilmid kutsusid esile huvi, nii et Kinokunsti Propaganda Büroo (KPB) otsustas üritust korrata.

Paar nädalat hiljem oli meil külas VII rahvusvahelise Moskva filmifestivali pressikeskuse juhataja A. Medvedjev, kes näitas katkendeid paremates festivalifilmidest.

Mis ootab klubi liikmeid sel semestril?

Kinoklubi hakkab tööle kahes suunas: ühelt poolt KPB soovitatud filmide demonstreerimine, teiselt poolt vanade ekraaniteoste vaatamine ja arutelud.

Kinoklubi töö konkreetne plaan avaldatakse ajalehe järgmistes numbrites.

Tähelepanu! Kinoklubi juhatus kuulutab välja konkursi TRÜ kinoklubi embleemile. Tähtaeg 5. november. Võitjale rahaline autasu. Eskiisid tuua komsomolikomiteesse, lisada ümbrik autori nime ja kursusega. Jääme ootama!

TRÜ kinoklubi juhatus.

Balti suurkoolid Märjamaal

Märjamaal selgitati Balti kõrgemate koolide meistrid orienteerumises. Osa võttis 24 kooli ligi 200 õpsportlasega.

Laupäeval toimus suundorienteerumine, kus esinesid edukalt TRÜ kasvandikud.

Mehed võistlesid 12,5 km pikkusel 16 kontrollpunktiga rajal, mille läbis teistest paremini TRÜ üliõpilane Arvo Kivikas. Võitja aeg 1:21.05. Talle järgnesid väikeste vahedega TPI üliõpilane Ü. Saar ja J. Miljan, ajad vastavalt 1:21.43 ja 1:22.22. Tugevamate hulka suutsid end joosta veel järgmised TRÜ võistlejad: 8. M. Ojandu (1:26.08), 9. A. Kivistik (1:26.22), 14. K. Aun (1:29.14), 20. M. Alev (1:33.30).

Naistel (raja pikkus 6 km, kontrollpunkte 8) krooniti võitjaks TRÜ kasvandik S. Kallasmaa, kes kulutas distantsi läbimiseks 49 min. ja 20 sek. Talle järgnesid H. Jurika Riia PI-st (aeg 50.53) ja L. Pärnik TRÜ-st ajaga 52.13.

Pühapäeval võisteldi teateorienteerumises. Startis 34 mees- ja 24 naiskonda. Meeste võistlus kulges tasavägiselt. Tugeva lõpuga pani end maksma J. Miljan. Individuaalselt saavutas parima etapiaja A. Kivikas. TRÜ II võistkond platseerus 6. kohale.

TRÜ naiste võistkonda tabas ebaõnn. Ta finišeerus küll esimesena, kuid eksitus rajal tõi kaasa võistlustulemuse tühistamise. Meeldiva üllatuse valmistas TRÜ II võistkond, kes koosseisus M. Võrk, A. Keisner ja A. Raim tuli Balti kõrgemate koolide meistriks.

Üldkokkuvõttes reastusid võistkonnad järgmiselt:

1. Riia Polütehniline Instituut 10 mp.
2. Vilniuse Riiklik Ülikool 16 mp.
3. Tartu Riiklik Ülikool 21 mp.

Tuleval aastal kohtutakse meie lõunanaabrite juures.

V. MALE

ÜTÜ

Zooloogiaringi 25. aastapäeva tähistamiseks toimub 30. oktoobril Vanemuise 46 ringauditooriumis kell 12 konverents.

Päevakorras:

1. **Ringi ajaloost. Dots. H. Remm.**
2. **Statistikat ringi aastapäevaks. Dots. J. Ristkok.**
3. **Biotsönoosidest. Prof. V. Masing.**
4. **Membraanibioloogiast. A. Silvere.**
5. **NSVL loomaaedade olukorrast. M. Kaal.**
6. **Sõraliste karjalisuse probleemist. R. Aps.**
7. **Kotkad Eesti looduses. T. Randla, F. Jüssi.**

Juhatus

Tartu — Mihhailovskoje— Tartu

Tartu ehitustrust premeeris aktiivsemaid üliõpilasi-suvetöölisi ekskursiooniga. Paljude pakutud marsruutide hulgast valiti välja **Mihhailovskoje.**

Sõideti läbi Pihkva, veedeti õhtupoolik Mihhailovskojes, tagasi Ostrovi linna kaudu läbi Petseri, kus muidugi kloostrit vaatamata ei jäetud. Munamäelt heideti pilk Haanjamaale. Kahju ainult, et ekskursiooni pakkumine nõnda hilja tuli. Kaasa sõita sai ainult 18 üliõpilast.

Suvetööde staap

Auto-Motoklubi teatab

Amatöörautojuhtide kursuste II rühm alustab tööd 4. novembril kell 18. Soovijatel koguneda V. Kingissepa 19, aud. 301 (III korrus).

Klubis

LAUPÄEVAL JA PÜHAPÄEVAL on külas TPI ansambel «Väntorel». Õhtu algus kell 19.

*

REEDEL kell 19 on Arstiteaduskonna I kursuste õhtu.

TÖÖPAKKUMINE

TRÜ Arvutuskeskus J. Liivi tän. 2 vajab keskküttekütjat. Võiks olla kaks üliõpilast, kumbki poole kohaga. Soovijail pöörduda TRÜ kaadriosakonda.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6524. MB 08738.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
Kontrolleksemplar

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 31 Reedel, 5. novembril 1971. a. XXIII aastakäik

Oktoobritervitus TRÜ kollektiivile!

SUURE SOTSIALISTLIKU OKTOOBRIREVOLUTSIOONI 54. AASTAPÄEVALE PÜHENDATUD AKTUS TOIMUB TRÜ AULAS REEDEL, 5. NOVEMBRIL ALGUSEGA KELL 15. PEOKÕNEGA ESINEB K. KOGER. KONTSERDIPROGRAMMIS ESINEVAD TRÜ KAMMERKOOR JA LUULEANSAMBEL «AMORES».

OKTOOBRIDEMONSTRATSIOONIKS KOGUNEME PÜHAPÄEVAL, 7. NOVEMBRIL KELL 11.45 AKADEEMIA TÄNAVALE.

Muljeid-mõtteid esimeselt üleliiduliselt üliõpilaste kokkutulekult

Meie maa üliõpilaselus leidis aset sündmus, mis erutas igat tänast tudengit ning pani kaasa elama laiad rahvahulgadki.

Üleliidulise üliõpilaste kokkutuleku materjalid on saanud kogu tudengkonna kõneaineks. Arutatakse, vaieldakse ja mõeldakse sellest, kuidas jõuda kokkutulekul püstitatud eesmärkideni. Et mul oli võimalus Eesti delegatsiooni koosseisus kokkutulekust osa võtta, siis jagaksin alljärgnevalt mõningaid muljeid-mõtteid.

● Kokkutuleku enam kui 2000 delegaati viibisid 19. ja 20. okt. istungitel Kremli Kongresside Palees; 18. ja 21. okt. kulusid kultuuriüritustele.

● Kokkutuleku esimesel päeval esines **NLKP Keskkomitee peasekretär sm. L. Brežnev,** kelle kõnet katkestasid sagedased kiiduavaldused. Oma kõnes analüüsis sm. Brežnev kaasaegsest teaduslik-tehnilisest progressist tulenevaid probleeme kõrgema kooli töö, eriti õppeprotsessi organiseerimisel.

Meie partei ja valitsuse hoolitsev suhtumine õppeasutuste materiaalse baasi edasisse täiustamisse valmistab erilist rõõmu TRÜ perele. Ootame ju käesoleval viisaastakul uue raamatukoguhoone, ühiselamu ja õppekorpuste ehitamist. Meie tudengkond on olnud ehitajaile püüdlikuks abiliseks ja on seda tulevikuski.

Rääkides probleemidest, mis kerkivad üles kaasaegsetele nõudmistele vastava spetsialisti ettevalmistamisel, märkis sm. Brežnev: «...ükskõik, millised organid või asutused hoolitseksid kõrgema kooli edusammude eest, neid edusamme ei tule, kui teie ise, üliõpilased, ei anna sellesse üritusse oma otsustavat panust.»

Meie komsomoliorganisatsiooni ees seisab konkreetne ülesanne — kasvatada kõrge enesedistsipliiniga noori, suunata üliõpilasi oma kohustuste teadlikule, loovale täitmisele. Selle ülesande lahendamine osutub komsomoliorganisatsioonile jõukohaseks üksnes siis, kui kursustel saab valitsevaks tõsist süstemaatilist tööd ja selle töö tegijaid hindav atmosfäär. Tõsi on, et nii mõndagi oleme me viimastel aastatel ära teinud, kuid senisest järjekindlamalt tuleb saavutatut süvendada.

Rääkides kõrgema kooli õppeprotsessist, märkis sm. Brežnev: «Õppeprotsess kõrgemas õppeasutuses tugineb tänapäeval järjest rohkem iseseisvale tööle, mis on lähedane uurimistegevusele.»

Kaasaegse teaduslik-tehnilise progressi tingimustes on oluline, et ülikoolipäevil mitte ainult ei omandataks teadmisi ega püütaks neid seostada praktikaga, vaid omandataks ka oskus õpitut tulevikus täiendada. Üliõpilastele esitab iseseisva töö osatähtsuse tõus suurema vastutustunde, järjekindlama töö, kõrgema distsipliini jms. nõuded. Loomulik, et iseseisva ja auditoorse töö vahekord ei saa muutuda päevapealt. Üleminek võib olla ainult järkjärguline. Selliseks üleminekuvormiks peaks olema osalemine ÜTÜ-s.

Sm. Brežnevi kõnest tahaksin eriti toonitada veel üht momenti. Rääkides kaasaegse nõukogude spetsialisti ettevalmistamisest, ütles sm. Brežnev: «Marksismi-leninismi õppimine on mistahes profiiliga spetsialisti teadmiste alus, nende lahutamatu koostisosa.»

Siit ka konkreetne ülesanne meile kõigile — süvendatult, kaasaegsetele nõudmistele vastavalt jätkata marksismi-leninismi aluste õpetamist.

(Järg lk. 2)

ÜLKNÜ Keskkomitee esimene sekretär J. Tjaželnikov Tartu üliõpilastel külas

1. nov. kell 9.30 võeti sm. J. Tjaželnikov koos teda saatvate seltsimeestega vastu TRÜ rektori A. Koobi kabinetis. Rektor andis lühikese ülevaate meie ülikooli ajaloost, struktuurist, õppe- ja teaduslikust tööst.

EKP TRÜ Komitee sekretär K. Koger kõneles parteiorganisatsiooni tegevust, ELKNÜ TRÜ organisatsiooni sekretär M. Kubo komsomoliprobleemidest. M. Titma, TRÜ Kommunistliku Kasvatuse Laboratooriumi teadusliku juhendaja asetäitja, tutvustas laboratooriumi uurimistulemusi. Anti üle mälestusmapp TRÜ kunstikabinetis valminud üliõpilastöödega.

Pidulikule koosolekule TRÜ aulasse kogunes rohkesti kuulajaid. Pikema kõnega esines J. Tjaželnikov, kes pühendas suure osa oma esinemisest hiljutisele üliõpilaskokkutulekule Moskvas ja selle peateemale — tulevikuspetsialistide koolitamisele.

Vastutervitusega esinesid Tartu kõrgemate koolide komsomolisekretärid M. Kubo ja M. Asi.

J. Tjaželnikov andis ÜLKNÜ rinnamärgi aktiivse töö eest komsomoliorganisatsiooni juhtimisel TRÜ rektorile A. Koobile ja EPA rektorile A. Rüütlile; üliõpilastele J. Allikule ning T. Merenäkile EPA-st.

Fotol: M. Kubo annab meie üliõpilasmütsi mälestuseks J. Tjaželnikovile.

ELKNÜ 50. aastapäeva pidustused ülikoolilinnas

Reede, 29. oktoober. Pärastlõunal, veidi enne kella 16 hakkas Nõukogude väljaku suunas liikuma lippude, loosungite ja plakatitega noori. Koguneti komsomoli sünnipäeva ja rahvaste sõpruse festivali auks korraldatud miitingule. Piduliku päeva ja peomeeleoluliste sündmuste puhul tervitasid ja õnnitlesid linna kommunistlike noorte esindajaid ELKNÜ Tartu Linnakomitee esimene sekretär Leili Möldre ja EKP Tartu Linnakomitee esimene sekretär Johannes Lott. Üliõpilaste nimel kõneles TRÜ Õigusteaduskonna üliõpilane Silver Jallai.

Pärast miitingut asetasid TRÜ komsomoliorganisatsiooni esindajad koos parteikomitee liikme J. Kalitsaga pärja tankitõrjekraavis hukatute mälestussambale.

Õhtul toimus «Vanemuise» kontserdisaalis suur kontsert. Seegi üritus kuulus nõukogude noorsoo sõprusfestivali pidustuste sarja, millega tähistatakse NSV Liidu moodustamise 50. aastapäeva. Suure osa õhtust sisustas meie rahvakunstiansambel.

Komsomoli sünnipäeva tähistamisena oli mõeldud ka tõrvikutega teatejooks mööda Tartu tänavaid. Linna parteikomitee saalis anti võitjaile karikad. Kõrgematest koolidest sai selle TRÜ.

K. Raua fotod.

Piduliku koosoleku presiidium aulas.

Õppetööväliselt kasvatustööst TRÜ-s

Dotsent J. Kalitsa ettekandest üleülikoolilisel parteikoosolekul 25. okt. 1971. a.

NLKP 24. kongressi otsused rõhutasid kõrgemate koolide juhtkonna, ühiskondlike organisatsioonide ja õppepersonali tegevuse ühtsust kolmel alal — tulevaste spetsialistide õpetamisel, kasvatamisel ning nende teadusliku töö suunamisel. Alljärgnevalt võetakse vaatluse alla selle suure ülesande üks komponente — kasvatustöö, ehk täpsemalt — õppetööväline kasvatustöö.

Meie ülikoolis mõistetakse üldreeglina küllalt hästi, kui olulist osa etendab kõrgema haridusega kaadri kujundamisel sihipärane, oma eriala spetsiifikat arvestav õppetööväline tegevus. Antud küsimust lähemalt uurinud brigaad tõdes, et kõigi teaduskondade parteiorganisatsioonid on pidevalt tegelnud selle probleemiga. Parteikoosolekutel on arutatud leninliku arvestuse korraldamist, internatsionaalset kasvatustööd, ühiselamutes tehtavat tööd jne. Nende arutluste tulemusena on vastu võetud õiged ja kasulikud otsused, mida pahatihti pole aga piisava järjekindlusega ellu viidud. Ülikoolile on iseloomulik perspektiivselt plaanipärase kasvatustöö puudumine. Seetõttu on tegevus teaduskondades sageli killustatud ega anna loodetud efekti.

Meie esmaseks ülesandeks peaks olema kasvatustöö stabiilse perspektiivplaani väljatöötamine. See pole mingi uudisasi. 1971. a. alguses olid sellised plaanid ligi pooltel Nõukogude Liidu kõrgematel õppeasutustel. Häid kogemusi on ka meie ülikoolis. Nii on Õigus- ja Arstiteaduskonnas välja töötatud diferentseeritud õppetööväline kasvatustöö plaan, mis arvestab nii kogu teaduskonna kui ka iga kursuse ees seisvaid ülesandeid. Küllaltki sihipäraseks tuleb pidada nimetatud töö organiseerimist Majandusteaduskonnas, kus on selles osas kujunenud tihe kontakt parteibüroo, komsomolibüroo, dekanaadi ja kateedrijuhatajate vahel.

Stabiilse plaani väljatöötamisel tuleb silmas pidada, et õppetöösisene ja õppetööväline kasvatustöö peavad moodustama ühtse orgaanilise terviku. Seejuures peab plaan haarama kasvatustöös järgmisi komplekse: marksismi-leninismi teooria omandamist; kommunistliku moraali kujundamist; patriotismi ja internatsionalismi kasvatamist; esteetilist kasvatust; organiseerimiskogemuste andmist jt.

Ilmselt on otstarbekas algul välja töötada ülikoolilise plaani projekt, mille alusel teaduskonnad-osakonnad koostavad oma plaanid. Parteikomitee on selle tööga juba alustanud, nüüd on vaja see kiiresti lõpule viia.

Kõigil õppejõududel on tarvis teha endale selgeks oma osa kasvatustöös. Kuidagi ei saa nõustuda aeg-ajalt esitatavate arvamustega, nagu poleks õppejõul üldse kasvatustööga asja. Sellisel juhul ei saa ta ju ka õppejõud olla, sest õppejõu koormust arvutatakse mitte ainult õppetöö normide kohaselt, vaid koos teadusliku töö ja kasvatustöö alal tehtavaga. Küsimus on ainult selles, et ühel õppejõul on enam kogemusi, teisel vähem. Parteiorganisatsioonide ülesanne on siin ka selles, et kindlustada vastavate kogemuste levitamist. Tuleks rohkem tähelepanu osutada marksismi-leninismi ülikooli tööle, et seal teoreetiliste teadmiste kõrval oleks enam ka kasvatus-metoodilisi küsimusi. Samuti on vaja ometi kord jõuda sõnadelt tegudeni ning muuta kutsete andmine sõltuvaks õppejõu poolt tehtavast tegelikust kasvatustööst. Ka õppejõu valimisel kohale konkursi korras tuleb seda asjaolu pidada üheks olulisemaks.

Üliõpilaskonnas 1967. ja 1970. aastal läbiviidud küsitlused viitavad üliõpilaste arvamuste ning hinnangute stabiilsusele, aga ka sellele, et sageli ei tunne meie õppejõud veel küllaldaselt tänapäeva üliõpilast. Ilma selleta ei saa aga olla õiget lähenemist üliõpilaskollektiividele ega ka individuaalset tööd.

Ajapikku on meil kogunenud küllalt palju kogemusi. Nüüd tuleks asuda nende üldistamisele ja levitamisele. Millisele organile see ülesandeks tehakse, seda tuleb igati läbikaalutult otsustada, kuid kui kord otsustatud, siis ka järjekindlalt nõuda. Üldistamist vajavad nii õppevälise kasvatustöö traditsioonilised kui ka teaduskondade spetsiifilised vormid. Nii on keemiaosakonnas kujunenud individuaalne kasvatustöö laboratoorsete praktikumide käigus. Arstiteaduskonnas ja Bioloogia-Geograafiateaduskonnas teevad tõhusat kasvatustööd ÜTÜ ringid. Kasulikke ja huvitavaid kogemusi omandavad üliõpilased mitmesugustest vestlusringidest («Noorte juristide klubi», «Majandussuhete klubi», «Keemikute vestlusring»), mis on kaasa aidanud suhete loomisele ja tugevdamisele ülikooli lõpetanutega. Vorme ja meetodeid on väga mitmeid. Nende oskuslik valik aga ongi kõrgema kooli pedagoogilise töö kvaliteedi üheks näitajaks.

OTSUSEST

* Kohustada parteikomiteed 15. dets. 1971 välja töötama TRÜ kasvatustöö perspektiivplaani projekt.
* Luua komitee koosseisus õppetööväline kasvatustöö sektor antud töölõigu konkreetseks juhtimiseks ja koordineerimiseks.
* Teaduskondade parteiorganisatsioonidel arutada käesoleva semestri jooksul läbi ühiskondlike organisatsioonide kasvatustööalase koostöö parandamine teaduskonnas.
* Lugeda vajalikuks kõrgema kooli pedagoogika alaste kogumike väljaandmist. Viia õppejõudude hulgas läbi küsitlus kasvatustöö vormide otstarbekuse väljaselgitamiseks.
* Õppida tundma teiste kõrgemate õppeasutuste kogemusi õppetööväline kasvatustöö osas. Tutvustada selle ala paremaid kogemusi ülikooli ajalehe veergudel.

Dotsent Juhan Sarv — meditsiinidoktoriks

Arstiteaduskonna teaduslik nõukogu omistas 22. oktoobril üldkirurgia kateedri dotsendile Juhan Sarvele väitekirja «Maoresektsioonijärgne seededekompensatsiooni kirurgia» kaitsmisel meditsiinidoktori teadusliku kraadi. See on aastatepikkuse süstemaatilise kliinilise ja eksperimentaalse uurimistöö tulemus.

Pärast TRÜ Arstiteaduskonna lõpetamist 1951. a. ja teenistust Nõukogude armees sai J. Sarvest 1957. a. TRÜ üldkirurgia kateedri õppejõud ja teadlane. Süvenedes kliinilises töös hoolsa ja juurdleva arstina organismi reaktiivsuse probleemidesse kirurgiliste haiguste ravil, vormistas ta 1961. a. meditsiinikandidaadi väitekirja fagotsütoosi dünaamika kohta operatsioonide puhul. Alustatud uurimised ahvatlesid jõudu katsuma kaasaegse funktsionaalse gastroenteroloogia komplitseeritud probleemidega mao-sooletrakti haiguste kirurgilisel ravil. Järjekindel tänapäeva uurimismeetodite juurutamine kliinilises ravitöös ja uute meetodite väljatöötamine ning eksperimentaalne kontroll võimaldasid valikulist operatiivset ravi rea uute operatsioonimeetodite rakendamise ja varieerimisega.

J. Sarve mahukas ja põhjalik doktoriväitekiri on tervenisti vastuseks paljudele igapäevase kliinilise ravitöö küsimustele. Sellega on loodud tõhus alus edasistele teaduslikele otsingutele. Ei ole kahtlust, et sellega, mis siiani on haigete heaks tehtud ja teadusele uut antud, pole võimeka ja energilise kirurgi ravi- ja uurimistöö veel kaugeltki lõppenud.

A. KIVIK

Ühiskonnateaduste alaste tööde konkursi parimad on teada

Lõppes IV ühiskonnateaduslike üliõpilastööde konkursi I voor. Konkurss ja ka auhindamisaktuskonverents TRÜ aulas neljapäeval, 28. nov. 1971 oli pühendatud NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevale.

Kokkuvõtte lõppenud etapist tegi TRÜ ühiskonnateaduste kateedrite õpetatud nõukogu esimees filosoofiadoktor Jaan Rebane. Kokku oli laekunud töid 962, neist uurimuslikke 83. Silma paistis NLKP ajaloo kateeder, kelle juhendamisel oli valminud uurimuslikke töid tunduvalt rohkem kui teistel kateedritel (26).

Eelmisel konkursil esitati ülikoolist kokku 64 tööd. Seekordne kasv saavutati põhiliselt referatiivsete tööde arvel. Edaspidi tuleks säilitada üliõpilaste massiline osavõtt, kuid suurendada uurimuslike tööde osakaalu.

Õppeprorektor K. Püss andis kätte ülikooli aukirjad ja ÜTÜ medalid neile iga eriala parematele, kelledele lisaks esimesele auhinnale anti ka ranaline preemia.

Oma töid tutvustasid kõigi konkursialade parimad: Gunnar Krupski ja Jüri Korge (NLKP ajaloo alal), Ruslan Dontsov (poliitökonoomia alal), Aili Aarelaid (filosoofia alal), Sirje Kiin (teadusliku kommunismi alal), Ann Seilenthal, Urmas Ehasoo, Indrek Koolmeister (konkreetsete sotsiaalsete uurimuste alal).

ELKNÜ TRÜ komitee sekretär M. Kubo andis Kaja Mosesele, Mare Hennole, Tiiu Husale (Bioloogia-Geograafiateaduskond) ja Kersti Tigasele (Ajaloo-Keeleteaduskond) kätte 2 komsomolikomitee eripreemiat parima komsomoliteemalise töö eest «ELKNÜ TRÜ organisatsiooni tegevuse kajastumine ajakirjanduses aastail 1956—1965 (juhendaja NLKP ajaloo kateedri van.-op. Jüri Ant).

Õppeprorektor K. Püss luges ette rektori käskkirja üliõpilastööde juhendamisel ronkem vaeva nainud õppejoudude ja aspirantide esiletostmiseks.

ELKNÜ Tartu Linnakomitee sekretär L. Mõldre andis üle linnakomitee aukirjad NLKP ajaloo kateedri kollektiivile ning õppejoududele Vilmar Ruusile, Herbert Metsale, Jaan Rebasele ja Vilma Mullarile tänuks üliõpilastega tehtud töö eest.

Uurimuslike tööde I auhinnad koos rahalise preemiaga said:

NLKP AJALOO ALAL

1. Gunnar Krupski, Jüri Kõrge (Õigustk.) «ELKNÜ organisatsiooniline panus seitseaastaku ülesannete taitmisel tööstuses ja põllumajanduses.» (juh. dots. J. Kalits).

2. Kai Velleste (Majandustk.). «Martin Linemetsa elu ja tegevus». (juh. dots. V. Ruus).

3. Katty Nõu (Õigustk.). «V. I. Lenin partei ülesannetest võitluses bürokratismi vastu Nõukogude riigiaparaadi töös». (juh. dots. J. Kalits).

POLIITILISE ÖKONOOMIA ALAL

1. Ruslan Dontsov (Majandustk.). «Käibekulude dünaamika NSVL-is ja seda mõjutavad tegurid.» (juh. dots. H. Metsa).

2. J. Karulaas, A. Kruuse (Majandustk.). «Tööjõu taastootmise kulude miinimum eri kvalifikatsiooniga ja kutsealaga töötajail.» (juh. dots. V. Türk).

3. A. Peterson (Majandustk.). «Sotsialismi parempoolsete ja pahempoolsete kontseptsioonide kriitika.» (juh. dots. M. Bronštein).

FILOSOOFIA ALAL

1. Aili Aarelaid (Ajaloo-Keeletk.). «Superorgaanilisi käsitlusi kodanlikus kultuurantropoloogias.» (juh. dots. J. Rebane).

2. Helle Niinemägi (Ajaloo-Keeletk.). «Keeleliste tegurite mõjust tunnetusele.» (juh. dots. J. Rebane).

3. Koit Mauring (Füüsika-Keemiatk.) «Kunst ja aeg.» (juh. van.-õp. J. Tammaru).

TEADUSLIKU KOMMUNISMI ALAL

1. Sirje Kiin (Ajaloo-Keeletk.) «Revolutsiooniliste jõudude küsimus Herbert Marcuse «revolutsiooni uues kontseptsioonis» (juh. õp. T. Alatalu).

2. David Vseviov (Ajaloo-Keeletk.). «Noorsooliikumine ja tema ideoloogilised alused kapitalistlikes maades 1960. aastail.» (juh. van.-õp. V. Muller).

3. Kristjan Haller (Füüsika-Keemiatk.). «Intelligentsist sotsialistlikus ühiskonnas.» (juh. dots. M. Murd).

KONKREETSETE SOTSIAALSETE UURIMUSTE ALAL

1. Ann Seilenthal (Ajaloo-Keeletk.) «Ajalehe «Edasi» autorite kujutlus oma rollist ankeetintervjuu andmeil.» (juh. M. Lauristin)

2. Urmas Ehasoo, Indrek Koolmeister (Õigustk.). «Ettevõtte töötajaskonna koosseisu ja kvalifikatsiooni vastavus nomenklatuursete ametikohtade nõuetele tööjõu voolavuse aspektist.» (juh. asp. P. Kenkmann).

3. Maarja Paul (Ajaloo-Keeletk.) «Seadumuslikud nähtused.» (juh. P. Vihalemm).

4. Kalev Pärna (Matemaatikatk.) «Erinevate skaalade kaal eluorientatsioonide mõõtmisel.» (juh. asp. L. Tooding).

Parimateks referatiivseteks töödeks tunnistati:

NLKP AJALOO ALAL

1. Jüri Haamer (Majandustk.) «Eesti NSV industrialiseerimine.» (juh. V. Ruus).

2. Jüri Soonpere (Ajaloo-Keeletk.) «Kodanlikud ajaloovõltsin-

(Järg 3. lk.)

Uno Leisner meditsiinikandidaadiks

Assistent Uno Leisner — uus meditsiinikandidaat sünnitusabi ja günekoloogia alal.

22. okt. 1971. a. kaitses TRÜ sünnitusabi ja günekoloogia kateedri assistent Uno Leisner TRÜ Arstiteaduskonna Opetatud Nõukogu ees edukalt kandidaadiväitekirja.

Üliõpilasena tundis assistent Uno Leisner huvi nii teoreetilise kui ka praktilise sünnitusabi ja günekoloogia vastu. Alates stuudiumi III kursusest hakkas ta töötama Tartu Kliinilises Sünnitusmajas ja aktiivselt osa võtma ÜTÜ sünnitusabi ja günekoloogia ringi teaduslikust tööst. Pärast ülikooli lõpetamist 1953. a. töötas ta lühikest aega Kohtla-Järve Linnahaiglas akušöör-günekoloogina ning täitis ühtlasi ka peaarsti asetäitja kohustusi ravi alal.

Üliõpilaspõlves juurdunud huvi ja noore arsti kohta sügav eruditsioon oma erialal toovad U. Leisneri esimesel võimalusel, 1953. a. novembris, Tartu Kliinilise Sünnitusmaja juures avatud kolmeaastasesse erialasesse kliinilisse ordinatuuri.

Tema kõrge erialase kvalifikatsiooni tõttu jäeti ta pärast kliinilist ordinatuuri assistendina tööle TRÜ sünnitusabi ja günekoloogia kateedrisse kuni 1959. a. Ajavahemikul 1959.—1961. a. töötas U. Leisner Tartu naistenõuandla juhatajana ning 1961. a. kuni tänini jällegi pedagoogina TRÜ sünnitusabi ja günekoloogia kateedris. 1963.—1965. a. täitis U. Leisner ühiskondlikus korras operatiivse günekoloogia osakonna juhataja kohustusi.

Juba üliõpilasena tegeles U. Leisner teadusliku tööga. Hulgaliselt on U. Leisner teinud ettekandeid TRÜ Arstiteaduskonna teaduslikel sessioonidel ja vabariigi akušööride-günekoloogide praktilistel konverentsidel, kus need on alati tunnustust leidnud. U. Leisneri sulest on ilmunud 25 sisukat tööd.

U. Leisneri uurimus teemal «Vee-, mineraal- ja valguainevahetuse muutustest abdominaalse keisrilõike korral» on mahukas ja sisult ainulaadne töö. Seda märkisid ka oma hinnanguis ametlikud oponendid meditsiinidoktor V. Prorokova NSVL Meditsiiniakadeemia Sünnitusabi ja Günekoloogia Instituudist ja meditsiinidoktor ENSV teeneline arst professor E. Tünder TRÜ-st. U. Leisneri kandidaadiväitekirja suurest teoreetilisest ja praktilisest väärtusest andsid tunnistust ka väljastpoolt saabunud kiitvad hinnangud: professor meditsiinidoktor S. Haskinilt Leningradist, Rostovi Meditsiiniinstituudi sünnitusabi ja günekoloogia kat. juhatajalt meditsiinidoktor professor P. Leltšukilt ja Ukraina Arstide Täiendusinstituudi sünnitusabi ja günekoloogia kat. juhatajalt meditsiinidoktor professor I. Aristilt.

Soovime U. Leisnerile õnne ja loodame, et pärast vajalikku puhkust jätkab ta raugematut tööd teadusepõllul.

V. KASK,
TRÜ sünnitusabi ja günekoloogia kateedri dotsendi kt.

Muljeid-mõtteid...

(Algus lk. 1)

Üliõpilaste kasvav huvi marksismi-leninismi teoreetilise pärandi vastu loob eriti head tingimused õppeprotsessi ühendamiseks kommunistliku kasvatusega. Meie ülikoolil on selles osas rida väljakujunenud töövorme, milledest esiletõstmist väärib üliõpilaste ühiskonnateadustealane konkurss.

Kõrge hinnangu andis sm. Brežnev üliõpilaste ehitusmaleva tegevusele.

Pean märkima, et õhkkond, mille kujundas sm. Brežnevi kõne, oli pidulik ja ülev. Kokkutulnud elasid kõnelejale niivõrd kaasa, et lõppsõnad ütles sm. Brežnev püstiseisvale kuulajaskonnale. Kremli Suures Palees mürises tormiline kestev aplaus, saalist hüüti loosungeid.

Sm. Brežnevi järel esines **ÜLKNÜ Keskkomitee esimene sekretär sm. J. Tjaželnikov.**

Oma sõnavõtus «Kõrgema kooli ülesanded kommunistliku ülesehitustöö kaasaegsel etapil» andis **NSVL kõrgema ja keskerihariduse minister sm. Jeljutin** ülevaate meie haridussüsteemi arengust ning saavutustest ja märkis kõige üldisemates joontes neid ülesandeid, mis seisavad haridussüsteemi ees käesoleval viisaastakul. Oma sõnavõttu illustreeris minister mõningate arvudega: praegu töötab meie rahvamajanduses 17 miljonit inimest, kes on lõpetanud kõrgema kooli või tehnikumi. Ainuüksi möödunud viisaastakul sai meie maal väljaõppe 7 miljonit spetsialisti, neist 2,6 miljonit kõrgema hariduse. Vastavalt partei XXIV kongressi direktiividele tuleb üheksandal viisaastakul meie maa 812 ülikoolil ja 4250 tehnikumil ette valmistada 4,6 miljonit kõrgema ja 4,4 miljonit keskeriharidusega spetsialisti.

Minister rääkis, et tulevaste spetsialistide ettevalmistamise protsessis peavad kindla koha leidma üliõpilaste tööd probleemlaboratooriumides, konstrueerimisbüroodes, teaduslikes ringides.

Sõnavõtja puudutas ka üliõpilaste kommunistliku kasvatuse probleeme. Uute töövormidena tõi minister esile noorte lektorite kooli (meil kõneoskuse kooli) ja ühiskondlike elukutsete omandamist.

Kõnetooli astusid **üliõpilased.** Üks huvitavamaid sõnavõtte oli Leningradi RÜ komsomolikomitee sekretäri Aleksander Grištšenko ülesastumine. Ta käsitles noorte spetsialistide maailmavaate kujundamist, klassiteadlikkuse kasvamist. Vajalikud on tihedad sidemed üliõpilaskonna ja tööklassi vahel. Neid sidemeid ei tule mitte kunstlikult luua, vaid nad eksisteerivad reaalselt. Paljud tänased üliõpilased, homsed spetsialistid on võrsunud tööklassi ridadest. On oluline, et ülikoolipäevil ei katkeks neil inimestel side oma töökoha komsomoli- või parteiorganisatsiooniga. Meelde jäid veel **NSVL Teaduste Akadeemia presidendi sm. Keldõši** ja **Nõukogude Liidu marssali, kahekordse Nõukogude Liidu kangelase sm. Konevi** esinemised.

Kokkutuleku vältel püsinud ülevat atmosfääri täiendas veelgi osavõtjate **läkitus** Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomiteele.

Lisaks istungile toimusid kokkutuleku teisel tööpäeval kohtumised tehastes, põllumajandusettevõtetes, õppeasutustes. Kokkutulnud kinnitasid kogu meie maa üliõpilaskonna nimel valmisolekut partei ürituse — XXIV kongressil kavandatud ülesannete täitmiseks.

ANTS REINMAA

AIVO LÕHMUS

Eelõhtul

Ootan vihma mitte seepärast,
et ta januse maaga nii palju võib teha,
vaid vihma enese pärast,

on nii lohutav loota,
et see,
mis on hea mullale
ja kõigile kunagi sealt tõusnud sugupolvile,
on hea ka vihmale,
üha sadada,
joobuda kiire teekonna muljeist,
leida hetk,
mil muutuda nii läbipaistvaks-läbipaistvaks,
et kõik salajased tahud
sillerdades väljapoole pöörduvad,
lastes lugeda kaugete kargete kirgede sõnumit,

alasti olen tantsinud,
voolava vee hääled
tõusmas põlvini, niueteni,
pihani, õlgadeni,

olen kaua otsinud
sama värvilist rõõmu
kui vihma oma,

pole ainuski elu sedavõrd suur,
et vihma väärida,
ikka on kellelegi
vaja ehitada onn,
kus valu magama võiks uinutada,
et siis ta juurest minna
unustanuna aja täis heitlikku tunnetesadu.

Unistused ja tegelikkus

Ärge kartke silmapilkseid otsustusi: usaldage hetke — elu ju ainult neist koosnebki.

*

Keegi inimene, kelle arvamust ma väga austan, ütles, et prillid annavad intelligentsi sellele, kel too omadus muidu vajaka on, ning ma mõtlesin, et mõnelgi oleks vaja õige mitut paari...

*

Inimesi avastatavat... Kuid mina ei soovi, et keegi mind avastama peaks. Mina avaldan end ise, kui vaja ja... kellele vaja.

*

Kui vana ütleb noorele: «Ka mina olen kunagi noor olnud,» siis mõtleb ta selle all seda, et ka noor kunagi vanaks saab.

*

Kui totter on öelda: «Ma tegin nalja.» Kui nali oli tõepoolest olemas ja naerdi, siis pole vaja ju enam midagi lisada. Aga kui seda öeldakse selgitusena, siis nalja ju tegelikult polnudki.

*

Töö on kirjaniku seaduslik abikaasa; inspiratsioon — tema armuke.

*

Et ilust ja armastusest aru saada, ei ole neist sugugi vaja aru saada.

*

Kunagi otsisid inimesed seda, mis teeb kõrbe ilusaks — kaevu. Nüüd rajatakse sinna veehoidla.

*

Juhtub, et marssalikepikesest mitte loobuda tahtjale ulatab elu lõpuks kerjusekepi.

*

Selle veenvaks tõenduseks, et paljud isiklikud asjad avalikkuse ette tirimist ei kannata, on kasvõi see fakt, et s..t ainult nii kaua ei haise, kuni ta inimeste sees varjul on.

*

On liik nimesi, kes jumaldavad seadusi ning põhimõtteid sedavõrd, et nad neid ise endile kõikvõimalike küsimuste tarvis vabatahtlikult juurde teevad. Nad on nii laisad, et ei viitsi iga kord uuesti mõelda ja seepärast loovad endile vaimse elutööna isikliku seaduste ja põhimõtete kogumi, mis mõningase treenituse järel vabastab nad igasugusest mõttepingutusest.

MIHKEL MUTT,
eesti filoloogia I kursus

Mina ja põdrad

Kolletamise ja suremise mõrkjad, joovastavad lõhnad mu sõõrmeis. Õigemini mitte suremise lõhnad väid elu. Elu, tõusnud nelkidest, madaratest, pilliroost, jumikatest, liblikatiibadest, heilub rändlindude verena maa kohal. Liivasegune muld rigiseb üle adra. Liiv on kurnava saagiga maha saanud ja ader avab nüüd ta suu väsinud häälitsuseks. Rakmed nagisevad, sest ma pole veel higine. Alles tulime. Kõmpisime läbi sarapiku ja mees korjas taskutesse pähkleid ja raksutas neid oma väikeste hammastega. Siis üle soonestiku, kus külm vesi maa seest välja aurub. Isegi talvel nõrgub seda alla rabale ning täidab selle poolest saadik kollaka kipras jääga. Kipras küll, aga rauad ta kuramuse peale ei hakka. Nii tulime tallist siia rinnakule, vaohakuks mulda surutud-tõmmatud adra juurde.

All ripub udu ja kaks põtra on jalgupidi rabajärves. Küünitavad neid pinnale tõusnud juurikaid, vesirooside juured või mis nad seal on. Aeg-ajalt kiljatab ader vastu kivi. Põdrad jätavad krõmpsutamise katki ja vaatavad küsivalt üles. Korsahtan neile rahustuseks alla. Seepeale solistavad nad edasi. Ega nad nüüd seda kilgatust kardagi, mulle tundub, et pead tõstavad nad ainult kuulatamaks mu korsahtust. See teeb käristut rõõmu. Mina sellest mängust ei tüdine, nemad ennem, sest enne lõunat lähevad nad piki raba läände, seal algavad laaned. Iga kord, kui ma hõikan neile sinna alla, tõmbuvad lihased värinal pinguli, kramplikmagus huum tuikab koos verega üle keha. Jalg tõuseb kiiremaks sammuks, aga juba nügavad suurauad tagasi, manitsevad mõõdetult vagu astuma. Rauad hammaste taga pole veel täiesti soojad, tunduvad võõrana ning ma pean neid ikka ja jälle keelepäraga katsuma. Nii on igal hommikul, kuidagi ei harju külma rauaga suus.

Pikapeale võtab naha märjaks, rihmad ei naksu enam. Väsimus libistab oma sooja käe üle kaela ja jalgade, piki kõõluseid. Ei viitsi peaga enam nii hoogsalt noogutada, ega jalgu äkitselt liivast lahti tõmmata. Astun piki eelmist vagu. Otsekui klapid varjaksid vaadet — ei näe, kuidas ader liivasegusse uue vao lõikab, ei näe atra, mida nii hoolega vean, ei meestki, kes kurgi rõhub ja vaootsal taskust pähkleid ungitseb. Ainult valmis vagude read; ja rihi, et samm õgult piki eelmist läheks. Põdrad on juba läinud. Suurauad on küll juba soojad, aga põdrad on üle raba läände läinud ja rändlinnud lendavad üle mu kõrvade päikese poole. Sõõrmeid ujutab üle suremise lõhn ja silmi kuletunud rohi. Astun ikka piki eelmist, piki eelmist, piki eelmist ja jälle piki eelmist, õgult ning mõõdetult. Järgmisel aastal ei künna ma enam siin. Siin ega kuskil. Ei kõlba enam sellise töö peale. Masinad künnavad õgumalt. Hakkan kanalasse sööta ja sealt kasvuhoonesse kanasitta vedama.

Hingan kopsud valusalt täis ja tean, et liblikad, kes mu laugul puhanud, surid täna hommikul. Päike läheb põtradele järele. Külmad iilid kleebivad mu higisele kehale lehelaipu. Tänaseks maa kohale tõusnud eluaur peab öösel hallaks langema. Mees võtab adra selga, ega see kerge ole. Läheme. Tänane vagu on ussina põllupurki aetud.

GEORG LINTS,
eesti filoloogia osak.
II kursus

Õhtu miim Adam Dariusega

Pimm-pomm, pimm-pomm, pimm-pomm ... — nii kaksteist korda järjest. Sündinud päeva esimesed sammud. Tänav on tühi. Pime. Külm. Sajab. Kord vihma, kord lund.

* * *

«Adam Darius on üks väljapaistvamaid kaasaegseid miime. Tema võimed on laialdased: komöödia, tragöödia, ekstaas. Tema hüpnootiline jõud on nii suur, et ta toob esile igasuguses auditooriumis emotsionaalse reaktsiooni. Ta läks kaugele ekstsentrilisest, visuaalsest meisterlikkusest, mis on omane traditsioonilisele miimile.» Nii kirjutas temast üks Londoni ajakiri.

* * *

Sõrmed punases valguses. Käed. Neil on kuhugi rutt. Käsivarred. Lihaste mäng. Vappuvad õlad. Selg. Väsinud. Nukker. Rahutult tammuvad jalad. Ümber on tühjus. Pole kuhugi minna. Elustab publiku aplaus. Naer. Valge põsk surub vastu allesjäänud hetke möödunust. Viimast korda. See valge nägu täis ahastust. Täis nukrust. Naer. Publiku aplaus. Viimast korda.

See naer on julm naer. Külm naer. Kust leida sooja?

Unustatud suve õhupallilt? Helge, soe naer. Mälestuste naer. Kurb naer. See kõik on vaid ajutine.

Leida soojust armastusest. Armsama käed. Hellitavad. Soojad. Õrnad. Vaikuse lõhestab lapse kisa. Väljapääsu pole enam. On vaja abistavaid käsi. Tugevaid käsi. Tuleb tüdimus. Väsimus. Tühjus.

Kurblik mask. Rebida maha. Näidata keelt. Keegi nägi? Jälle endine mask. Sellised me oleme.

Muusika. Värvid. Punane. Lilla. Kollane. Roheline. Silmad. Nägu. Käed. Käed paluvad. Ahastavad. Nutvad. Karjuvad. Anuvad. Vihkavad. Armastavad. Surevad. Seda kõike on nii vähe ja ometi ka nõnda palju.

Sünd. Karjed. Valu. Visklev keha. Elu. Rütmiline. Puude saagimine. Elu lõnga saagimine. Aega on vähe. Surm. Valutu. Mõttetu nagu elugi:

Hernehirmutis kuulide rahe all. Lehvivad varrukad. Silmad. Suured, täis tühjust ja arusaamatust. Kukkuda. Tõusta. Kukkuda. Elada. Elada! Ta oli üksi.

MERLE JURS,
eesti filol. I kursus

Konkursi parimad on teada

(Algus 2. lk.)

gud NSV Liidu industrialiseerimise kohta. (juh. I. Sorokin).

3. Olga Sokk (Majandustk.) «Kodanlikud ajaloovõltsingud NSV Liidu Suure Isamaasõja kohta. (juh. V. Ruus).

POLIITILISE ÖKONOOMIA ALAL

1. Albert Saunanen (Majandustk.) «V. I. Lenin isemajandamisest sotsialistlikus ühiskonnas.» (juh. H. Metsa).

2. Tiiu Kann (Majandustk.) «Preemia osa töötajate materiaalsel stimuleerimisel.» (juh. V. Türk).

3. A. Kook (Majandustk.) «Sotsialistliku taastootmise proportsioonid.» (juh. H. Metsa).

FILOSOOFIA ALAL

1. Henri Soova (Füüsika-Keemiatk.) «Keemilise elemendi mõiste arengu loogika.» (juh. R. Vihalemm).

2. Jaan Pelt (Matemaatikatk.) «Põhjuslikkus ja informatsioon.» (juh. J. Rebane)

3. Ludmilla Hrõtšova (Majandustk.) «K. Marx ja F. Engels erinevustest inimese ja looma vastastikustes suhetes loodusega.» (juh. R. Blum).

TEADUSLIKU KOMMUNISMI ALAL

1. Aili Aarelaid (Ajaloo-Keeletk.) «Massikultuuri kontseptsioonidest.» (juh. V. Mullari).

2. Mati Mandel (Ajaloo-Keeletk.) «Rahvusküsimuse kahest tendentsist sotsialismi tingimustes.» (juh. V. Mullari).

3. Jaan Tamm (Ajaloo-Keeletk.) «Isiksuse sotsiaalsest olemusest.» (juh. V. Mullari).

KONKREETSETE SOTSIAALSETE UURIMUSTE ALAL

1. Jaak Allik (Ajaloo-Keeletk.) «Mis on sotsioloogia?» (juh. R. Blum).

2. Maie Metsniit (Ajaloo-Keeletk.) «Hoiakute skaleerimine.» (juh. M. Titma).

Peale nimetatute autasustati ülelikoolilise komisjoni poolt ligi sadat uurimusliku ja referatiivse töö autorit. Ajalehe järgmises numbris avaldame auhinnatute nimekirja.

Eesti kunsti pioneere

Kristjan Raud on tihedalt seotud eesti kunsti sünni- ja arengulooga. Ta kuulub möödunud sajandi 60-ndate aastate põlvkonda, kelle arenguaastate algus oli ühesugune — nad kasvasid baltisaksa õhkkonnas, kunstielus valitsesid illustreeritud perekonnaajakirjade vahendusel levinud saksa magusalt romantilised teosed.

Sellises keskkonnas alustas tegevust ka noor Tartu seminarist Kristjan Raud. Sel ajal lõi noor kunstnik pilte ajakirjadele «Meelejahutaja» ja «Linda», milles elas veel edasi vana illustreerimise stiil. Ka mõjutasid teda sakslase Hoffmanni talupojamaalid. Tundub, et Raud koguni kopeeris teda, millest räägivad väga sarnased teemad, tüübid ja stiilid. Kuid juba siis oli Raud omandanud kindluse, mis andis talle koolis hüüdnime «vana meister».

Uus periood Raua loomingus algas sajandi 90. aastate alguspoolel, mil kunstnik asus elama ja õppima Peterburgi. Sel ajal hakkasid Raua tööd eemalduma akadeemilistest ideaalidest, literatuurse elemendi rõhutamisest, loodusvormide vahetust jäljendamisest. Sellest ajajärgust väärib tähelepanu rida visandlikke sulejooniseid, mis viitavad sellele, et Raud on tundma õppinud oma lemmikkunstnikku Rembranti. 1893. aastal pääses Raud Peterburi kunstiakadeemiasse.

Kristjan Raud. Linnuse rajamine, *Süsi. 1935.*

Seal veedetud 4 aastat olid täis pingelist tööd. Erilist mõju avaldas kunstnikule peredvižnikute, esmajoones Repini looming.

Olulise muudatuse Raua loomingusse tõid õpinguaastad Saksamaal, kõigepealt Düsseldorfis. Seal õppis ta küll vaid mõned kuud, sest akadeemia mahajäänud õpetamismeetodid häirisid noort kunstnikku.

1899. aasta lõpupoolel läks Raud õppima Müncheni. Seal oli ta 1903. aastani, tutvus tolleaegsete Lääne-Euroopa moodsate kunstivoolude ja autoritega. Eriti hindas ta norralase Munchi loomingut ja temalt on ta ka mõjutusi saanud. Sel ajal kujunes välja ka Raua kunstimaitse. Ta hindas väga erinevaid kunstnikke, alates vene ikoonimeistritest, Rembrandist, Repinist kuni post-impressionistide Cezanne'i, Gauguini, van Goghini ja siit edasi Matisse'i ja Picassoni. Igaühe juures imetleb Raud midagi ainult nimetatule omast, kuid ta hindab ka nende kõikide suurt väljenduslikkust ja tundesügavust. Vaated kunstile said lõpliku kuju tööperioodil Tartus.

Sageli on Rauda kujundanud kunstnike esireas nimetatud saksa sümbolistid, kuid ilmselt tuleks eelkõige nimetada Munchi. Temalt saadud impulsid väljenduvad erilise tähelepanu pööramises tundejõule, üldinimlikkusele, väljenduslikkusele.

Teiseks väga tähtsaks mõjutajaks sai rahvakunst. 1903. aastal kodumaale tagasi pöördunud, asub ta elama ja töötama Tartusse. Siis oli meie kunstnike põhiliseks eesmärgiks oma rahvusliku kunsti loomine. Polnud mõeldav ainult kitsalt loominguliistesse probleemidesse süvenemine. Lahendamist nõudsid paljud praktilist laadi küsimused: rahvakunsti kogumine, muuseumi loomine jm. Kõigest sellest võttis aktiivselt osa ka Raud. Eriti lähedased olid Rauale talupoegade valmistatud lihtsad puust kunstitööd. Kui vaadata tema teoste figuuride käsi ja jalgu, siis tõepoolest tuletavad meelde puuskulptuure. Põhjaliku tutvumise pinnal rahvakunstiga kujuneski välja Rauale nii iseloomulik arhailine stiil, mida näeme kogu tema loomingus.

Kunstniku looming sel ajal on tihedalt seotud uusromantismiga, millega Raud tutvus Münchenis ja mis mõjutas ta teoseid otseselt kuni I maailmasõjani. Kaudseid seoseid selle vooluga ümberformeerunud kujul leidub Raua loomingus lõpuni. Teda eristasid väga värvi- ja vormiprobleemid, eriti Gauguini tööd, viimane pidas tähtsaks vormi ja värvi sümboolikat.

Mitmekülgselt ettevalmistatuna asus Raud oma elutöö juurde — hakkas looma illustratsioone «Kalevipojale». Ta süvenes peaaegu teadusliku täpsusega eesti muinasmaailma. Kuigi «Kalevipoja» ainestikuga tegeles Raud juba Tartu perioodil, saab see töö täie hoo pärast kunstniku siirdumist Tallinna 1913. aastal. Siin tõmbub küll Raud pikaks ajaks tagasi avalikust tegevusest, sest teda, väga tundlikku inimest, halvas terav kriitika tema, Laikmaa ja Trügi aadressil. Alates 1928. aastast astus Raud uuesti avalikkuse ette, esitades Kujutavate Kunstide Sihtkapitali Valitsuse poolt väljakuulutatud võistlusele oma teose «Kalev kosjas», mis pälvis esimese auhinna. Selles töös oli «raualik» stiil juba täielikult välja kujunenud. Rustikaalsed figuurid tuginevad puuskulptuurile, ka loodus on allutatud sellele omapärasele stiilitundele. Tuntavad on formalismi sugemed, teenäitajaks on Rauale šveitslane Hodler. 1935. a. ilmus tema ja Mugasto illustratsioonidega «Kalevipoeg». Selles teoses on kokku võetud paljude aastate töötulemused.

Raua loomingu viimaseks perioodiks on nn. Pedaspea-Riguldi ajajärk. Neis paigus suvitas Raud 1938—40. a. juulis-augustis. Valmis rida teoseid, kus on kujutatud põhiliselt maaelu ja maastikumotiive, mis saavutavad erakordse monumentaalsuse ja samal ajal lihtsuse.

Suure eesti kunstniku Kristjan Raua teoste näitust võite viimaseid päevi näha Tartu Riiklikus Kunstimuuseumis.

A. PILT

Üks hommikumaa mees jutustas

Kauged maad, sealne elu-olu ja inimesed on ikka huvi pakkunud. Praegu juba mõni aasta tartlane Naresh Mody, kelle kodumaaks on eksootiline India, oli lahkelt nõus juttu ajama.

1. Suhtumine ümbritsevasse maailma, käitumisnormid ja arusaamad oma kohustustest kujundatakse eelkõige kodus. Kes tegeleb Indias peamiselt laste kasvatamisega?

Eks ikka ema ja isa. Ema ehk rohkem, sest enamik naisi on kodus ja neil on lihtsalt aega sellele pühendada. Eriti palju tähelepanu pööratakse tütarde kasvatamisele. Nad peavad saama täieliku ettevalmistuse selleks, et olla hea perenaine. Tuleb osata toitu valmistada, hästi majandada (kogu eelarveks kuluv raha on naise käes ja tema muretseb selle eest, et perel kõike oleks, mida vaja). Väga suurt rõhku pannakse naise kui oma mehe abikaasa ja laste ema ettevalmistamisele. Naine on Indias eelkõige just naine, ja seda selle sõna kõige paremas ning õilsamas tähenduses.

2. Mõni sõna koolikorraldusest.

Kohustuslik on kuueklassiline haridus. Keskharidus omandatakse olenevalt osariigist 11—12 aastaga. Ülikooli saavad minna edasi õppima need, kel on selleks majanduslikke võimalusi. Õppemaks on üsna suur, stipendiumi saab vaid 2—5% üliõpilastest.

Ülikooli sisseastumisel eksameid teha ei tule. Keskkool lõpetatakse riigieksamitega ja neist piisab ka kõrgemasse kooli pääsemiseks.

Õppetöö kestab ülikoolis neli aastat. Eksamid toimuvad tavaliselt kirjalikult, kahes osas. Kummaski on kuus küsimust, rahuldavaks loetakse vastus siis, kui kuuest neli on vastatud. Selline teadmiste kontrollimise süsteem tudengitele endile eriti ei meeldi, sest mõnikord on vastus ühele küsimusele oma kümme lehekülge pikk. Eksami sooritamine nõuab suurt pingutust, eriti kui tõsisem töö kipub vaid sessiooni ajaks jääma, nagu seda ikka juhtub.

3. Millised on ühiselamud, kuidas veedetakse vaba aega?

Toad on ette nähtud 2 — 4 inimesele, meditsiiniüliõpilased elavad ka päris omaette tubades. Noormehed ja neiud elavad eraldi majades, aga tihti tullakse kokku, et ühiselt vaba aega veeta. Alkoholi pruugitakse isegi pidude ajal väga harva. On osariike, kus see täiesti keelatud on. Ka usk ei luba juua.

Ka noorte hulgas on enam au sees rahvuslik kultuur — oma tantsud, muusika ja filmid.

Kõige rohkem propageeritakse lääne kultuuri misjonäride erakolledžites, kus valmistatakse ette õpetajaid kristliku kiriku jaoks. Nende koolide üliõpilaste hulgas on kõige enam levinud kaasaegne kerge muusika, moodsad lääne tantsud jne.

Üheski riiklikus õppeasutuses ei õpetata usuõpetust, see on isegi keelatud. Ka filosoofiat õpivad vaid vastava eriala üliõpilased.

4. India filmides lähevad kõik rikastest perekondadest pärit noormehed Inglismaale õigusteadust õppima...

Inglise ülikoolides õpitakse sageli, muidugi kui vanematel selleks raha jätkub. Õigusteadust õpiti vanasti, seda õppisid Gandhi ja Nehru. Praegu on kõige rohkem nõutud praktiliste erialade spetsialistid — insenerid, keemikud, arstid. Neil on kõige kergem pärast lõpetamist kohta leida. Mis riigis haridus on saadud, see tähtsust ei oma.

Üldiselt pole aga töökoha leidmine pärast ülikooli lõpetamist sugugi kerge. Sageli tuleb mitu aastat otsida, enne kui erialale vastava ameti saad. Ka korteriga pole kuigi lihtne. Enamik noori hakkab elama vanemate juures, kui aga seal pole ruumi või on mõni muu takistus, tuleb enesele tuba otsida. See on aga üsna kulukas.

5. Kui palju on üliõpilaste hulgas tütarlapsi?

Umbes 45—50%. Aga need arvud ei pruugi sugugi väga täpsed olla. Nad pole võetud kusagilt ametlikest allikatest.

Tööle läheb ülikooli lõpetanud naistest umbes 30%, ülejäänud pühenduvad perekonnale. Ülikooli pannakse tütar tihti sellepärast, et talle hiljem paremat meest leida. Kõrgema haridusega noormeest, kellel on hea koht ja soliidne sissetulek, tahavad oma väimeheks kõik vanemad. Aga ka viimane tahab leida naises lisaks muule sõpra, kes on vaimselt arenenud ja võimeline oma abikaasat mõistma. Eriti viimasel ajal on hakatud naise valikul just tema haridusele suurt tähtsust omistama.

6. Laste abielu otsustavad ikka vanemad?

Jaa. Kuid nagu muudelgi puhkudel, on ka siin suur erinevus küla ja suurte linnade vahel. Viimastes on vaated palju vabamad, eriti intelligentsi hulgas.

Kui vanemad on arenenud ja ei hoia kommetest kinni, saavad noored teineteist tundma juba enne pulmi, võivad koos aega veeta. Sõprust sellises tähenduses nagu siin noormehe ja neiu vahel pole. Haruldane ei ole aga seegi, kui mees ja naine näevad teineteist esmakordselt alles pärast pulmi.

Seaduseks on jäänud ka see, et pärast abikaasa surma võib mees leida enesele uue elukaaslase, naine ei tohi aga enam üalgi abielluda.

Kui naine on oma mehele truudust murdnud, ei tasu tal andestust loota. Hea on, kui vanemad ta uuesti enda juurde võtavad, võib aga juhtuda sedagi, et ka nemad oma tütrele sellist moraalipiiridest üleastumist andeks ei anna. Tihti on naine sunnitud siis enesele elatusvahendeid hankima sellisel teel, mis saab tema tõelise languse põhjuseks.

Kuid ka minu sõprade hulgas on olnud juhtumeid, kus abielu lahutati ja mõlemad pooled abiellusid uuesti. Nii et süngi on elu toonud selgeid muudatusi.

7. Ja ometi on nimetatud India abielunaisi kõige õnnelikumateks maailmas...

Seletaksin seda mentaliteediga. Juba väikesele tüdrukule sisendatakse, et kunagi saab tast naine ja ema, et see on ta põhiülesanne elus. Muidugi, kui tütarlaps ka ise selle mõtte omaks võtab, näeb ta abielus midagi muud ja etendab ka ise seal teist osa kui Euroopa naised.

Hindulanna jaoks on mees kõrgemal isegi jumalast.

8. Kõike seda arvestades tundub üsna paradoksaalne, et India peaminister on naine.

Ma ei näe selles midagi ebatavalist. See, et enamik naisi end perekonnale pühendab, ei tähenda sugugi, et neid meestest alamaks peetakse. Naised on India ajaloos ennegi tähtsat osa etendanud. Ka perekonnas on naise võim suur. Majandama peab tema, ema otsustada jäävad paljud tähtsad küsimused.

9. Kas on tuntavad need muutused, mis on toimunud pärast iseseisvuse väljakuulutamist?

On küll. Riik on võtnud üle paljud suured pangad ja tähtsad tööstusharud. Töö riigi vabrikutes on aga tunduvalt paremini tasutav kui eraettevõtetes. Maal on kollektiivmajapidamised üsna heal järjel. Ühiselt on võimalik osta tehnikat, kasutada spetsialistide abi. On osariike, kus talupojad majanduslikult elavad küllalt hästi, näiteks Pandžaabis, Gudžaaris, Maharaštras ja mõnes lõunaosariigis.

10. Meie oleme mures iibega, ei tea, kuidas seda tõsta. Indias on probleem otse vastupidine.

Valitsus teeb tugevat propagandat, et sündimust vähendada. See pole sugugi lihtne. Suureks takistuseks on usulised eelarvamused. Tulevikus võib aga loota rahva juurdekasvu vähenemist, mis muidugi mõjuks väga soodsalt elatustaseme tõusule.

T. SARV

TRÜ rektori käskkiri

Seoses IV üleliidulise ühiskonnateaduslike üliõpilastööde konkursi I vooru lõpetamisega avaldan tänu ühiskonnateaduste kateedritele ja laboratooriumidele suure töö eest konkursi organiseerimisel ja üliõpilastööde juhendamisel. Tõstan eriti esile järgmisi õppejõude ja aspirante:

NLKP AJALOO KATEEDRIST

dotsent Johannes Kalits, dotsent Vilmar Ruus, dotsent Feliks Kinkar, dotsendi kt. Ervin Kivimaa, vanemõpetaja Jüri Ant.

POLIITILISE ÖKONOOMIA KATEEDRIST

dotsent Herbert Metsa, dotsent Vambola Türk, dotsent Ülo Vanaaseme, dotsendi kt. Ivan Larin.

FILOSOOFIA KATEEDRIST

professor Leonid Stolovitš, dotsent Jaan Rebane, aspirant Helgi Sillaste, aspirant Paul Kenkmann.

TEADUSLIKU KOMMUNISMI KATEEDRIST

dotsent Ivan Volkov, dotsendi kt. Meeta Murd, vanemõpetaja Vilma Mullari, vanemõpetaja Herman Õunapuu.

Rektori eest K. PÜSS

Ajalooringis

elatakse teist aastat uuenduste tähe all, nenditi ringi esimesel sügiskoosolekul. Loodi ju paar semestrit tagasi ringi arendamaks kolm sektsiooni: algul Eesti ajaloo, siis skandinavistika sektsioon, kuni kevadtalvel hakkas teotsema huvigrupp, veendeks *ex oriente lux*. Kahjutundega tõigati vaid tagantjärele, et ringi avalikele kõnekoosolekuile sektsioonides esitet ettekanded ei jõudnud, sektsioonid ja «suur ring» töötasid lahus, mida nüüd ühel meelel vääraks peeti. Ometi osutus töögruppide ellukutsumine õnnestunud algatuseks, eks tõenda seda kõige paremini üllatavalt ettekannete- ja kuulajaterohke kevadkonverents.

Uus juhatus otsustas eeloleva töö planeerida nii, et sektsioonides tehtu oleks «suure ringi» koosolekute põhiosaks. Loomulikult ei tähenda see, et senised töövormid — kohtumised, huvisõidud jms. kuulutatakse aegunuks, küll aga seda, et need sektsioonides peetud ettekanded mille temaatika ja tase lubavad oletada laiema auditooriumi huvi, tulevad esitamisele ka lahtistel koosolekutel. Nii kõnelesid kõikide sektsioonide esindajad: T. Rosenberg (IV kursus) Eesti ajaloo huviliste, J. Naber (III kursus) skandinavistide ja M. Helme (IV kursus) orientalistide poolt. Selline praktika võimaldaks eelkõige tänu ettekannete temaatika mitmekesistumisele pakkuda «suures ringis» huvipärast kuulamist senisest laiemale publikule, teisest küljest oleks aga võimalus oma mõtteid suuremale kuulajaskonnale esitada omalaadseks stiimuliks aktiivsemaile. Loodetavasti õnnestub seeläbi ka seni irregulaarsusega silmapaistnud suured koosolekud kindlamale plaanile allutada.

Lõpetuseks sõnati, et ring andku võimalusi kaasalöömiseks kõigile ajaloohuvilistele, ka neile, kelle tulevane põhitöö ajaloouurimisest kaugel seisab.

HARRY ROOTS

Kõneoskuse kool

Kõnekunsti tekkimine Vana-Kreekas ja Vana-Roomas ning selle tundmise vajadus tänapäeval — sellest vestab dots. V. Adams 10. nov. 1971. a. ülikooli aulas. Algus kell 16.15.

Klubis

Alates 11. nov. k. a. toimuvad neljapäeviti peotantsukursused üliõpilastele. Algus kell 20.

ÜTÜ geoloogiaringis

Neljapäeval, 11. novembril kell 19 toimub Vanemuise tän. 46 geoloogia kateedri suures auditooriumis geoloogiaringi koosolek. Päevakorras:

1. **Prof. A. Rõõmusoksa ettekanne «Prantsusmaa geoloogiast, loodusest ja inimestest.»**
2. **Organisatsioonilised küsimused.**

Geoloogiaringi juhatus

Pedagoogikaringis

Õpilasmalevast teevad juttu meie üliõpilased-rühmakomandörid, kõik asjasthuvitatud ja kaudselt ka malevlased. Näha saab õpilasmaleva fotosid.

Pioneerilaagripraktika võib asendada komandöriametiga. Kas tasub? Arutame seda koos kolmapäeval, 10. novembril kell 19 ühiskonnateaduste maja 108. auditooriumis.

Ringi juhatus

Rapuntsel

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: sigaret kükitab trepinurga taga ja peab seminarka ust silmas. Ütlen talle, et ärgu parem kükitagu siin, enam ta ei tohi seminarkast suitsutaret teha. Siltki pandi välja, et ta ei või siin enam tossata.

«Hee, Rapuntsel,» ütleb tema, «seda ma siin passingil Nagu silt jälle üles pannakse, nii mina tõmban ta viuhti maha. Silti pole, tähendab võin tossata nii palju kui tahan!»

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: tudeng seisab, ei liigutagi, ainult vaatab üksisilmi kella. Küsin, kas ta varem ei ole seda kella tähelegi pannud või on kella juures vahepeal midagi vapustavat juhtunud.

«Ära sega, Rapuntsel,» ütleb tema, «ma jäin täna paar tunnikest hiljaks ja tahan nüüd kella tahtejõu abil tagasi lükata.»

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: justkui joonlauaga on maha mõõdetud rida poriseid jälgi. Aga seal, kus jäljed otsa saavad, seisab tudeng. Küsin, et kas tema tahab kõige otsesemas mõttes ellu oma jäljed jätta.

«Ei, Rapuntsel,» ütleb tema, «ma ei saa jalgu pühkida, ma kardan hirmsasti kõdi.»

6. ja 7. novembril algusega kell 19 peetakse TRÜ klubis

OKTOOBRIBALLID

Kontserdi annab klubi uus ansambel.

Tantsime kella üheni.

Pääse maksab 50 kop. Üliõpilaspilet kaasa võtta!

Alustame täpselt.

Teaduslikul uurimisretkel

Hiljuti saabusin uurimisretkelt komide juurest. Väga tore oli!

Talusse jõudes, kus pidin ööbima, sain kohe süüa, ja kujutage ette, pannkooke moosigal Natuke aega peeti vahet ja jälle toodi toit lauale: seekord pudrukauss ja piimanõu.

Uurimistöö lõpul selgus, et konservid olin asjatult kaasa vedanud; osa neist tõin tagasi, osa kinkisin perenaisele. Too oli väga külalislahke: tegi süüa ja hoolitses minu eest. Mina armastan sooja piima, isegi seda sain!

Uurimisretkel ei olnud ma kogu aeg selles talus, vaid viibisin ka mujal. Peab ütlema, et süüa pakuti teisteski taludes. Reisi lõpuks võtsin seitse kilo ja kakskümmend viis grammi juurde.

Mis puutub teaduslikesse andmetesse, siis nende kogumine arenes jõudsalt. Need kasutasin ma ära oma teadusliku töö juures ja siin nagu pole mõtet neist kõnelda.

MATI SOONIK

*

Klubi nõukogu koosolek toimub kolmapäeval, 10. nov. kell 20 klubis (Tähe t. 3).

Õpime tantsima

Õppejõud ja teenistujad! Hea rüht, õige kehahoid ja sujuv liikumine annavad reipa meeleolu. Seda kõike võite saavutada peotantsukursustel igal pühapäeval klubis Tähe tän. 3 kella 15 alates. Kursuse lõppedes on parimatel võimalus osa võtta peotantsuringi tegevusest.

Üliõpilaste peotantsukursused on igal neljapäeval algusega kell 20.

Kursused on isemajandavad. Registreerida saab kõigil nimetatud päevadel, ka teisipäeval kell 21.

ACTA DIURNA

EKP TRÜ komitee arutas oma äsjasel koosolekul 1. novembril parteiridade kasvu ning tööd noorte kommunistidega füüsikaosakonnas.

Põhjalikult analüüsiti Kehakultuuri-, Majandus- ja Bioloogia-Geograafiateaduskonna dekanaatide ja ühiskondlike organisatsioonide tegevust ideoloogilise ja kultuurilise kasvatustöö suunamisel TRÜ uues ühiselamus. Toonitati vajadust sisustada kaks puhkeruumi, kus oleksid välja pandud ajalehed ja ajakirjad. Sööklakorpuse valmimisel hakata seal korraldama puhkeõhtuid. Parteikomitee juhtis asjaosaliste tähelepanu vajadusele tugevdada ühiselamu sisekorra eeskirjade täitmist ning seada kindlale alusele ühiselamute sisevalve.

Kõne all oli veel Oktoobrirevolutsiooni 54. aastapäeva tähistamine ja 7. üliõpilaspäevade korraldamine.

* * *

EKP TRÜ komitee kinnitas füüsikaosakonna parteiorganisatsiooni otsuse võtta NLKP liikmekandidaadiks eksperimentaalfüüsika kateedri vanemõpetaja Olev Saks ning Arstiteaduskonna parteiorganisatsiooni otsuse võtta partei liikmekandidaadiks Meditsiini Kesklaboratooriumi tehnik Valentina Oleštšenko.

* * *

Hiljuti toimus TRÜ parteikomitee algatusel ühiselamu nõukogude, ühiskondlike organisatsioonide aktiivi, prodekaanide ja ühiselamu komandantide instrueerimiskoosolek seoses ühiselamu sisekorra uute eeskirjade elluviimisega. Instrueerisid õppeprorektor K. Püss, ametiühingukomitee esimees H. Kabur, komsomolikomitee sekretär T. Koldits. Peeti vajalikuks tutvustada uusi eeskirju lähemal ajal kõigile ühiselamutes elavatele üliõpilastele.

* * *

Alates 1. oktoobrist töötab Ajaloo-Keeleteaduskonna prodekaanina pedagoogikakandidaat Benjamin Nedzvetski.

*

Käescleva aasta septembris viibisid füüsikaosakonna õppejõud K.-S. Rebane, K. Kudu ja V. Veimer Inglismaal. K.-S. Rebane võttis osa Readingis septembri algul toimunud rahvusvahelisest konverentsist värvitsentrite alal. Konverentsi tööst võttis veel osa neli ENSV TA Füüsika ja Astronoomia Instituudi teadlast. K. Kudu ja V. Veimer olid nädal hiljem Oxfordis toimunud rahvusvahelisel plasmafüüsika-alasel konverentsil. Meie teadlased esitasid nendel konverentsidel kokku neli tööd.

* * *

Grupp TRÜ Elektroluminestsentsi ja Pooljuhtide Laboratooriumi töötajaid viibis 4. X—9. X Tšernovtsõs, kus võeti osa IV üleliidulisest elektroluminestsentsi konverentsist. Esineti kuue ettekandega. Konverentsi otsuses tehti ettepanek nimetada TRÜ Elektroluminestsentsi ja Pooljuhtide Laboratoorium NSV Liidu juhtivaks asutuseks elektroluminestsentselementide hermetiseerimise probleemi alal.

* * *

TRÜ rektor õnnitles oma käskkirjas õppe-eksperimentaaltöökoja vaneminseneri Arnold Susi tema 60. sünnipäeva puhul ja avaldas kiitust kauaaegse töö eest meie ülikoolis.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tarty Riiklik Ülikool» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6685. MB 08761.

Kontrollekseml
Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 32 Reedel, 12. novembril 1971. a. XXIII aastakäik

Ukse ees on seitsmendad üliõpilaspäevad

Lähenemas on jälle üliõpilaspäevad, sedapuhku arvult juba seitsmendad. Tänavu toimuvad nad 19.—21. novembrini deviisi all: **«OLGU MEIE JULGETES TEGUDES, MÕTETES JA UNISTUSTES ALATI ELAV ÜLIÕPILASNOORSOO VAIM!»**

Tudengipäevade avaakordiks on **reedel, 19. XI** Leonid Andrejevi näidendi «Mees, kes saab kõrvakiile» (lavastaja E. Hermaküla) etendus «Vanemuise» väikeses majas. Algus nagu ikka kell 19. Kell 20 algab konservatooriumi üliõpilaste kontsert aulas ja luule- ning muusikaõhtu ülikooli kohvikus.

20. novembri hommikupoolele on planeeritud teaduskonniti vilistlasüritused. **Kell 13 algab aulas üliõpilaspäevade pidulik avaaktus, mis jätkub samas kell 14 teoreetilise konverentsiga.** Konverents on pühendatud Rahvusvahelise Üliõpilasliidu 25. aastapäevale ja kõne alla tulesad rahvusvahelise üliõpilasliikumise aktuaalsed probleemid. Esinejaid ootame Moskvast, Tallinnast ja loomulikult ka Tartu kõrgematest koolidest.

Tõrvikrongkäik on alati olnud üliõpilaspäevade naelaks. Seepärast on ka tema ümber kõige rohkem sekeldamist. Marsruut jääb samaks kui eelmiselgi aastal: EPA—Riia tänav—Ülikooli tänav—Pirogovi tänav—Oktoobri puiestee—Nõukogude väljak. **Kogunetakse kell 17, miiting EPA ees algab pool tundi hiljem.** Veel 15 minutit ja rongkäik hakkab liikuma. Ülikooli peahoone ees tervitavad üliõpilasi EPA ja TRÜ professorid. Raekoja ees lõpeb rongkäik lühimiitingu ja tõrvikute ühise põletamisega.

Rongkäik toimub tõrvikutega, kuid ilma loosungiteta, millel pimedal sügisõhtul polegi õiget funktsiooni (neid ei näe ju lugeda!).

Jääb loota, et sügisene ilm meid sedapuhku väga ei nuhtle. Loomulikult ootame igalt osavõtjalt elurõõmsat ja väärikat käitumist, et mitte heita halba varju *alma mater*'i perele. On ju rongkäik kogu avalikkuse tähelepanu keskpunktiks ja iga kõrvalekaldumine saab kohe laialdasele avalikkusele teatavaks.

Laupäeval kell 20 algavad klubides isetegevusliku programmiga tantsupeod. Meie tavalistele peosaalidele tulevad sel aastal lisaks veel «Vanemuise» kontserdisaal ja äsja avatud noortemaja «Sõprus», mis mõlemad on küllaltki mahukad. Peale nende tantsitakse veel ülikooli klubis, EPA aulas, AÜN Tartu Kultuurihoones, Tartu Rajooni Kultuurimajas, Raudteeklubis ja Teenindusmaja saalis. Võib loota, et sedapuhku mahuvad kõik tantsuhuvilised ära. Pääsmeid hakkavad jagama teaduskondade komsomolisekretärid.

Kus mingi kollektiiv esineb, see on olnud alati üks põnevamaid küsimusi. Praegu käivad arupidamised ja käesoleva kirjutise trükis ilmumise ajaks peab asi selge olema. Platsi tulevad loomulikult paremad kohalikud jõud. Peale nende sõidavad Tallinnast «Toomapojad». Loodetavasti tulevad ka «Väntorel», «Targa Rehealune» ja veel mõned kollektiivid.

Operatiivset ja täpset informatsiooni võite saada järgmise nädala algul oma teaduskondade komsomolisekretäridelt ja ka meie ajalehe järgmisest numbrist, kus toome ära rongkäiguks rivistumise detailse plaani.

Külaliskollektiividega on kord juba nii, et nende esinemine selgub sageli alles viimasel minutil ja täiesti kindel võib olla alles siis, kui oodatud külalised on kohal. Nii on olemas esialgne kokkulepe suure tunnustuse saanud Kammerkoori tulekuks, see esineks pühapäeval omaette kontserdiga ja nähtavasti võtaks osa ka ühistest kontsertidest «Vanemuise» kontserdisaalis, mis toimuvad kell 11 ja kell 14.

Pühapäeva õhtul lõpevad üliõpilaspäevade üritused tantsupidudega samades saalides, millest juba juttu oli.

Lõpetuseks olgu öeldud niipalju, et keegi ei suuda meid lõbustada, kui me ise ei taha ega oska rõõmsad olla. Üliõpilaspäevi ei korraldata kellegi jaoks, siin oleme ise kõik korraldajad ja osalised. Kui toredaks need päevad kujunevad, see oleneb meist kõigist, meie oskusest väärikalt esindada oma vana *alma mater*'it. Mida me suudame nendest päevadest ammutada, sõltub sellest, mida meist endast on ammutada.

SIIM KALLAS

Kogu üliõpilaskonna huvides

NLKP Keskkomitee ja NSVL Ministrite Nõukogu äsjane määrus üliõpilaste materiaalsete ja olmetingimuste parandamiseks on kutsunud meie maa üliõpilaskonnas esile elava heakskiidu. Üliõpilasi huvitab, kuidas uut määrust hakatakse ellu rakendama. Selle küsimusega pöördus ajalehe «Izvestija» korrespondent NSVL kõrgema ja keskhariduse ministri V. Jeljutini poole. Alljärgnevalt refereerime olulisemat ministri vastusest.

Üliõpilaste varustamine stipendiumidega laieneb aastast aastasse ja ulatub 1975. aastaks riiklike vahendite arvel 74%-le üliõpilastest, kellele lisandub veel 6% ettevõtete stipendiaate. Stipendiumide määramisel peetakse silmas põhiliselt kahte asjaolu: üliõpilase õppeedukust ja ühiskondlikku aktiivsust. Seejuures on stipendiumikomisjonidel erandjuhtumeil õigus määrata stipendiumile ka neid üliõpilasi, kes on sattunud raskesse majanduslikku olukorda, tingimusel, et kõik nõutavad eksamid on sooritatud. Üldse suureneb stipendiumide määramisel üliõpilaste osa, sest teavad ju nemad kõige paremini oma kaaslaste suhtumist õpingutesse ja ühiskondlikku töösse.

Määravaks jääb ikkagi õppeedukus. Neil, kes ajavad kuidagi «kolmedega» läbi, ei maksa ka edaspidi loota stipendiumile. Seevastu on rektoritel koos ühiskondlike organisatsioonidega õigus suurendada 15% võrra stipendiume neil hea õppeedukusega üliõpilastel, kes paistavad eriti silma oma organisatoorsete ja loovate võimete poolest.

Plaanis on ehitada 5,7 miljonit m² uusi ühiselamuid. See võimaldab täiendavalt majutada veel miljon üliõpilast ja rahuldada kõiki soovijaid. Uued projektid näevad ette 2—4 inimesele määratud elutube, küllaldase suurusega õpperuume ning puhketube-klubisid. Kõigi suurte ühiselamute juurde rajatakse olmekompleksid. Ühiselamud peavad ikka enam kujunema üliõpilaste poliitilise ja kõlbelise kasvatuse keskusteks. Ühiselamud rajatagu võimalikult õppekorpuste lähedusse, et hoida kokku üliõpilaste aega.

Suurt tähelepanu pööratakse ka üliõpilaste toitlustamisele. Suurendatakse üliõpilassööklate arvu ja parandatakse teenindamist, et ka siin ei kaotaks õppijad tarbetult aega. Kantakse hoolt, et üliõpilase söögikorrad muutuksid regulaarsemateks, toit tervislikumaks ning mitmekesisemaks.

«Ühe sõnaga,» kinnitas minister lõpuks, «tehakse kõik võimalik selleks, et puhkus, toitlustamine ja olmetingimused tugevdaksid üliõpilaste tervist ning aitaksid kaasa teadmiste edukale omandamisele.»

Tartu Riikliku Ülikooli rektori käskkiri

Tervitan Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 54. aastapäeva puhul kõiki ülikooli töötajaid ja üliõpilasi.

Soovin jätkuvat jõudu ja energiat uuteks saavutusteks valitud erialal. Seniste töötulemuste eest tõstan kollektiivi hulgast esile järgmised paremad.

I

Asetada foto üiikooli autahvlile

üleülikoolilistest kateedritest: van.-õp. Pjotr FOMENKO, dots. kat. juh. Jaan REBANE

Ajaloo-Keeleteaduskonnast:

õp. Jaak PÕLDMÄE, õp. Kiira ALLIKMETS, van.-lab. Tiiu OJANURME, lab. Anne MADISSON, IV k. üliõp. Rein KÄRNER, IV k. üliõp. Anne REINSTEIN, V k. üliõp. Svetlana KULJUS

Arstiteaduskonnast:

prof. Jüri SAARMA, dots. k. t. Udo TARVE, dots. Kalju PÕLDVERE, van. tead. tööt. Ants KALLIKORM, VI k. üliõp. Sirje JÄRVEKÜLG, V k. üliõp. Riina VIHALEM, V k. üliõp. Raivo UIBO, IV k. üliõp. Ursula JUGALA, van. tead. tööt., EKP TRÜ Komitee liige Ado TRUUPÕLD; IV k. üliõp. Lembi LEPPMETS

Bioloogia-Geograafiateaduskonnast:

van. õp. Aino BENNO, dots. Henni KALLAK, van.-õp. Udo PRAGI, II k. üliõp. Andres RAA

Füüsika-Keemiateaduskonnast:

dots. Aksel HAAV, van.-õp. Heiki TIMOTHEUS, üliõp. Riina JAANISOO, üliõp. Anatoli SMIRNOV

Kehakultuuriteaduskonnast:

dots. kt. Helga SILDMÄE, van.-õp. Vilma JÜRISMA, III k. üliõp. Mai LAAS

Majandusteaduskonnast:

van.-õp. Ülo MALLENE, van.-õp. Vambola RAUDSEPP, III k. üliõp. Tiia TIIK

Matemaatikateaduskonnast:

van.-õp. Kalju SOONETS, dots. kt. Heino TÜRNPU, V k. üliõp. Peeter OJA

Õigusteaduskonnast:

prep. Erna NAANURI, IV k. üliõp. Riina BLAUHUT

Teaduslikust Raamatukogust:

van.-raamatukoguh. Tatjana ŠAHHOVSKAJA

Vanemtöödejuhataja jaoskonnast:

tisler Kaljo VALK

II

AVALDAN KIITUST

üleülikoolilistest kateedritest:

dots. Lembit RAIDILE, õp. Enn HANSBERGILE, asp. Paul KENKMANNILE, tootmisõpetuse meistritele Otto RANNAULE, Henno JUURSOOLE, Richard ILVESELE, Andrei ILVESELE, autojuht Pjotr ŽURAKOVSKILE

Ajaloo-Keeleteaduskonnast:

prof. Paul ARISTEE, dots. Pavel REIFMANILE, van.-õp. Jaak PEEBOLE, Ants JÄRVELE, Aurelie ALLILE, Aino JÕGILE, Helgi SUSILE, Niina STRORŽENKOLE, Pjotr RUDNEVILE, õp. Malle LAARILE, van.-lab. Malle MERIOJALE ja Ann MALTSALE.

Üliõpilastele Urve SÕMERALE, Tiiu PUIKILE, Jüri SAARNIIDULE, Ainu ALBERTILE, Jüri VALGELE, Heli LAANEKASELE, Raivo JUURAKULE, Rein VEIDEMANNILE, Krista VARIKULE, Laine RÜÜTLILE, Eve LATTIKALE, Imbi PELKONENILE, Reet LOKKOLE, Sirje MURUMETSALE, Vivian RENNELILE, Raivo LIJURILE, Borislav KULIKULE, Nadežda PASTÕGINALE, Olga VOLKOVALE, Jaak ALLIKULE, Toomas TAMLALE, Rein TOOMLALE.

Arstiteaduskonnast:

prof. Viktor SÄRGAVALE, van.-tead. töötajale Sirje VELBRILE, dots. kt. Virve KASELE ja Henno TIKKOLE, assist. Aade LIIGANTILE, Joel AASAVILE, Uno LEISNERILE, van.-lab. Silvi JÜRISSONILE, Mai VÄLJAOTSALE, Silvi MÄNNISTELE, Heljo LUTSULE, lab. Maimo TRUUMALE, van.-prep. Ella SEEMILE.

Üliõpilastele Lea MUGRALE, Mallika MOKSILE, Valja KROONILE, Maimu LILLEPALE, Pille MÄHELE, Sergei KLENSKILE, Helle TUULIKULE, Sirje MARGILE, Ene KÄGOLE, Siiri EENSALULE.

Bioloogia-Geograafiateaduskonnast:

van.-õp. Ruth LINGILE, van.-lab. Ella TAMMEMÄGILE, van.-prep. Mai ANJALE.

Üliõpilastele Andres KOPPELILE, Ain LAVINGULE, Sirje MURIKULE.

Füüsika-Keemiateaduskonnast:

dots. kt. Märt LIIGANTILE, Aarne TÕLDSEPALE, stažöör Aleksei GAVRILOVILE, van.-ins. Aavo KOGERILE, ins. Aare KIISLERILE, lab. Ersti SULTSILE, prep. Pauline PIIRILE, õppeülesande t. Ilmar KUUSMANILE.

Üliõpilastele Karin HIIOBILE, Erik TAGOLE, Jüri ANNISTILE, Enn HEINSOOLE, Madis NOPPELILE, Aleksander LUSTSIKULE, Valeri OSTROVSKILE.

Kehakultuuriteaduskonnast:

dots. Silvia OJALE, van.-õp. Martin KUTMANILE, asp. Jaan LOKOLE, kvalifitseeritud töölisele Laine LUHAKOODERILE.

Üliõpilastele Juhan UTTILE, Reet RÄTSNIKULE.

(Järgneb)

Nemad korraldavad peo!

ELKNÜ TRÜ komitee büroo otsustas kinnitada üliõpilaspäevade eest vastutavad TRÜ üliõpilased alljärgnevalt:

- **Tallinna Riikliku Konservatooriumi üliõpilaste kontsert** — Ülle Kiin (Õigusteaduskond).
- **Kunstiõhtu (19. nov.) kohvikus** — Lenina Blum (ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri aset.).
- **Kunstinäitus kohvikus** — Martti Preem (Matemaatikateaduskond).
- **Üliõpilaspäevade pidulik avamine ja RÜL-i 25. aastapäevale pühendatud teaduslik konverents** — T. Laak (ELKNÜ TRÜ Komitee sekretäri aset.) ja J. Uueküla (Ajaloo-Keeleteaduskond).
- **Tõrvikutega rongkäik** — Hardo Aasmäe (Bioloogia-Geograafiateaduskond) ja Mati Saarend (Ajaloo-Keeleteaduskond).
- **Luule-, kunsti- ja muusikaõhtu TRÜ kohvikus** — Andres Langemets, Sirje Kiin (Ajaloo-Keeleteaduskond), Martti Preem (Matemaatikateaduskond).
- **Ansamblite dispetšer** — Lembit Tärk (Ajaloo-Keeleteaduskond).
- **Külaliste vastuvõtmine** — Mati Heidmets (Ajaloo-Keeleteaduskond.
- **Majutamine** — Teet Jäetma (Füüsika-Keemiateaduskond).
- **Transport** — Andres Raa (Bioloogia-Geograafiateaduskond).

KLUBIDES vastutavad teaduskonnad dekoreerimise ja programmi eduka kulgemise eest:

- **RAT «Vanemuise» kontserdisaalis** — Boris Bogovski (Arstiteaduskond).
- **Noortemajas «Sõprus»** — Rein Toomla (Ajaloo-Keeleteaduskond).
- **Rajooni kultuurimajas** — Mai Laas (Kehakultuuriteaduskond).
- **TRÜ klubis** — Albert Saunanen (Majandusteaduskond).
- **ETKVL-i saalis** — Tiit Koppel (Matemaatikateaduskond).
- **Raudteeklubis** — Lenina Blum (vene osakonnad).
- **EPA aulas** — EPA komsomolikomitee.
- **Linna teenindusmajas** — Anu Lainemäe (Bioloogia-Geograafiateaduskond).
- **Kultuurihoones** — Henri Soova, Mati Salundi (Füüsika-Keemiateaduskond).

Tartu VII üliõpilaspäevade üldjuhid:

KALLE MÄLBERG — Ajaloo-Keeleteaduskonna psühholoogia IV kursuselt.

SIIM KALLAS — Majandusteaduskonna rahanduse ja krediidi IV kursuselt.

TRÜ ametiühingu-organisatsiooni XXI konverents

2. novembril kogunesid aulasse ülikooli ligemale 6000-liise ametiühinguorganisatsiooni delegaadid, et läbi arutada kaheaastase perioodi vältel tehtud töö, panna maha sihid eelolevateks aastateks ning valida uus üleülikooliline ametiühingukomitee ning ülikooli esindajad Tartu linna ja vabariigi kõrgemate koolide ja teaduslike töötajate ametiühingukonverentsidele.

Senise 21-liikmelise komitee nimel andis aru komitee esimees Helve Kabur. Revisjonikomisjoni aruande kandis ette Einar Marken. Läbirääkimistel võtsid sõna H. Kurm, L. Pung, U. Sahva, J. Lukas, J. Antsov ja K. Koger. Konverents hindas ametiühingukomitee töö aruandeperioodil rahuldavaks ja võttis vastu üksikasjalise otsuse.

Valiti 23-liikmeline uus ametiühingukomitee. Oma esimesel töökoosolekul valis komitee esimeheks Helve Kaburi, aseesimeesteks Arvutuskeskuse vanema teadusliku töötaja Enn Lasni ja Ajaloo-Keeleteaduskonna IV k. üliõpilase Rein Kärneri, laekuriks vanemraamatupidaja Linda Pikkati.

Komitee presiidiumi valiti H. Kabur, E. Lasn, R. Kärner, L. Raid, I. Orgo, R. Blauhut ja V. Meipalu.

*

Helve Kaburi ulatuslik aruandekõne puudutas meie ametiühingutöö peaaegu kõiki külgi. TRÜ ajalehe napp ruum võimaldab kõnest refereerida vaid üksikuid, kõige aktuaalsemaid probleeme.

ÜHISELAMU OLGU TÕELINE ÜHISKODU

Aruandeperioodil toimus ühiselamute osas kaks olulist muutust — mindi üle teaduskonniti majutamisele ja võeti kasutusele uus, 540-kohaline kõrgühiselamu.

1969/70. õppeaastal oli ülikoolil 5 ühiselamut 2353 kohaga Tartu linnas, millele lisandus veel 241 reservkohta Kukulinnas, Elvas ja Vana-Tiigi keldrikorrusel. Kokku majutati ühiselamutesse 63% statsionaarsetest üliõpilastest. 1971/72. õppeaastal on meie kuues ühiselamus 2902 kohta, kuid siiski peame kasutama Kukulinna pioneerilaagrit. Ulatub ju statsionaarsete üliõpilaste arv 4300-ni, kellele lisanduvad veel 0-kursuslased ja kvalifikatsioonitõstjad. Vaatamta olukorra mõningale paranemisele pole ühiselamute ruumikitsikus veel lahendatud.

Omavalitsuse viimisel ühiselamutesse töötasid dekanaadid ja ühiskondlikud organisatsioonid küllaltki üksmeelselt. Asjalikult asus oma ühiskodu elu korraldama Ajaloo-Keeleteaduskonna rahvas, kus ühiselamu nõukogu tuumik kuulus ka ametiühingu büroo koosseisu. Selline personaalunioon õigustas end täiesti, sest ühiselamu töö suunamine kujunes nüüd ametiühingu büroo tegevuse orgaaniliseks osaks.

Muret teevad igasügisesed raskused Kukulinnaga — eelkõige transpordi, kütte, sooja vee ja toiduvalmistamise tingimuste osas. Et need hädad korduvad aastast aastasse, siis oleks normaalne, et meie majandusaparaat suudaks neid ennetada. Paigutatakse ju Kukulinna I kursuse üliõpilased, kellele ülikooli elukorraldus on alles võõras. Peavad siis just nemad alustama majanduslike raskuste murdmisega!

1970. a. sügisel koostasid administratsioon ja ühiskondlikud organisatsioonid ühielamutes tehtava kasvatustöö kompleksplaani. Ametiühingu mureks jäi kontrollida ühiselamute varustust, üldkasutatavate ruumide korrashoidu, sanitaarset olukorda ning toitluspunktide tööd. Koos komsomolikomiteega tuli korraldada võistlus ühiskodudes. Samuti pidi ametiühing seisma hea ühiselamute varustamise eest ajakirjandusega ning esteetilise kasvatustöö eest.

Ühiselamuprobleemid olid kõne all kümnel komitee koosolekul. Paljudestki kitsaskohtadest suudeti üle saada, kuid osa puudusi püsib tänaseni (näit. pesuköögi ümberehitamine Pälsoni t. 23). Edu on saavutatud võistluse korraldamisel. Selleks lõid häid eeldusi üliõpilaste paigutamine teaduskonniti. Parimad olid Ajaloo-Keeleteaduskonna ühiselamu (Pälsoni t. 14) ja Matemaatika-Bioloogia-Geograafiateaduskonna ühiselamu (Tiigi t. 14). Nende ühiselamute nõukogudele sai preemiaks ekskursioon oma soovi kohaselt ja puhkelaager Käärikul talvisel vaheajal — vajalikud kohad selleks on reserveeritud.

Hoolimata ruumikitsikusest olid kõigis ühiselamutes õppetoad õpipijate kasutuses. Vastavalt võimalustele on rajatud spordinurki ja muretsetud spordiinventari (kokku 450 rbl. eest). Näiteks Ajaloo-Keeleteaduskonna üliõpilased vabastasid äsja oma ühiselamu keldriruumid, kuhu muretseti lauatennise varustus.

Muret on olnud ühiselamu sisekorra eeskirjadega. Kuni 1971. a. maikuuni ei olnud uued eeskirjad kinnitatud, see soodustas korralagedust. Nüüd on eeskirjad olemas ja käesolevast sügisest tuleb asuda nende kõrvalekaldumatule täitmisele. **Kõik ühiselamus elunejad teadku, et igale korrarikkumisele reageeritakse. Ellu tuleb viia põhimõte: kui sa ei allu ühiskodu sisekorrale, siis ei saa sa seal ka elada.**

Perspektiivid ühiselamute ruumikitsikuse lahendamiseks on küllaltki lootusrikkad. Käesoleval viisaastakul rajatakse veel üks 540-kohaline ühiselamu Leningradi maanteele ja on reaalne teise samasuguse võtmine ehitusplaani, kui peame silmas NLKP KK ja NSVL MN äsjast määrust üliõpilaste olmetingimuste parandamise kohta. Ka vabariigi ja Tartu linna organid suhtuvad igati mõistvalt meie üliõpilaste elamispinnavajadustesse. Tahaks loota, et hoolitsus ühiskodude eest aitab kaasa ka elamiskultuuri tõstmisele ühiselamutes.

Ametiühingukomitees tegeles ühiselamutega põhiliselt Katrin Tomson.

ÕPPEJÕUDUDE ELAMISPINNAST

Hoopis raskem on küsimus õppejõudude varustamisest vajaliku elamispinnaga. Pöördusime koos ülikooli juhtkonna ja parteikomiteega vabariigi valitsuse poole, et leida reaalset lahendust.

1970. a. eraldas Tartu Linna TSN Täitevkomitee ülikoolile 9 korterit elamispinnaga 340 m². Nendesse korteritesse on juba kolitud. Paljud korterivajajad jäid aga endiselt oma järjekorda ootama. Perspektiivis on 1972. aastal 90-korterilise suurpaneelidest elumaja püstitamine ülikoolile Võru-Aardla tänava rajoonis. Krunt on eraldatud, projekt seotud. Jääb oodata tööde algust. Juriidiline alus pandi õppejõudude 28-korterilisele elamukooperatiivile «Tarbatu» (Kalevi t. 6 — seega ülikooli uusehituste vahetus naabruses). Kavas on veel 60 kooperatiivkorteri ehitamine Võru-Aardla tänava piirkonda. See hoone peab valmima 1973. aastal. Individuaalelamute rajamiseks anti meie kollektiivi liikmetele 1971. a. linnas 9 krunti.

Möödunud kevadel reorganiseeriti osaliselt korterisoovijate arvelevõtmine. Nüüd tegutsevad üleülikoolilise korterikomisjoni kõrval veel 12 teaduskondlikku või allasutuste komisjoni, kelle ülesandeks on oma töötajate taotluste läbivaatamine ja ametiühingukomiteele vastavate ettepanekute tegemine. Tegelike korteritingimuste väljaselgitamine ja kontrollaktide koostamine jääb endiselt ametiühingu büroode ülesandeks. **Seoses 90-korterilise maja ehitamisega tuleb teaduskondade korterikomisjonidel kiirustada materjalide esitamisega, et saaks asuda nende korterite õigeaegsele ja igati läbikaalutud jaotamisele.**

Eelolevad aastad tunduvad õppejõududele korterite andmise poolest igatahes tunduvalt perspektiivikamad, kui olid äsjamöödunud.

(Järgneb)

Ülikooli töötajate teaduslikust võimekusest

Käesoleva aasta kevadsemestril ülikooli teaduslik-pedagoogiliste töötajate poolt täidetud perfokaartide analüüs võimaldab teha mõningaid järeldusi meie kollektiivi töövõimest. Vanuseline analüüs (vt. «TRÜ», 23. VI 1971) näitas, et ligi veerand uuritavast kollektiivist on 40- kuni 50-aastased. Vanusegrupid nooremate ja vanemate hulgas on esindatud peaaegu võrdtõenäoselt. Domineerivasse vanusegruppi kuulub umbes kolmandik kateedrite ja laboratooriumide juhatajaid, dotsente ja vanemõpetajaid. See on väga suur osa ühe vanusegrupi kohta ja nähtavasti juba nüüd peame mõtlema sellele, kuidas 15—20 aasta pärast kasvatada selle vanusegrupi töötajatele väärikas vahetus.

Põhiliseks ülikooli õppejõu hindamise kriteeriumiks on tema teaduslik tase ja pedagoogilised võimed. Saadud materjalist selgub, et põhiline osa ülikoolis tehtud teaduslikest töödest langeb 36- kuni 50-aastaste töötajate arvele. Paljud selle vanusegrupi töötajad on publitseerinud juba 50—200 artiklit. Et siia kuuluvad peamiselt meie vilunud õppejõud ja teaduslikud töötajad, siis on see ka ootusepärane. Suure publitseeritud artiklite arvuga paistab silma ka vanade veteranide (üle 66 aasta) grupp, kelles üksikud on publitseerinud 200—400 tööd. Keskmine tööde arv on muidugi väiksem. Orienteerivad keskmised andmed iga inimese kohta tuleva tööde arvu ja viljakuse kohta on esitatud tabelis.

TRÜ õppe-teadusliku koosseisu keskmine teaduslik produktiivsus ja tööde arv

Vanus	kuni 25 a	26—30	31—35	36—40	41—45	46—50	51—55	56—60	61—65	65 ja enam	
keskmine publitseeritud tööde arv	0,4	3,7	6,9	16,7	23,5	26,0	44	31	39	73	(46*)
keskmine aastas publitseeritud tööde arv (viimase 5 aasta jooksul)	0,08	0,6	1,1	2,2	2,3	2,4	2,8	2,8	2,6	2,6	(1,8*)

* Ilma kahe kõige viljakama kolleegi töödeta.

Keskmine tööde arv kasvab kiiresti vanuse kasvades ja juba 36-kuni 40-aastastel saavutab küllaltki soliidse hulga. Edasi tööde arvu kasv veidi aeglustub. Erandi moodustavad meie ülikoolis 51- kuni 55-aastased ja enam kui 65-aastased, kelle poolt publitseeritud tööde arv tugevasti ületab ülejäänute tööde arvu. Meie töötajate viljakusega võib rahule jääda. Põhiline osa õppe-teaduslikust kollektiivist suunab aastas trükki keskmiselt 2 artiklit. Kui arvestame, et ankeetküsitlus haaras ka kõrgema haridusega insenere ja vanemlaborante, siis see arv on isegi silmatorkavalt kõrge. Tabelis toodud andmetest nähtub, et meie ülikoolis teadlase kujunemise ja stabiliseerumise protsess kestab keskmiselt kuni 35. eluaastani. Viljakus püsib sellest eluaastast kuni kõrge vanaduseni praktiliselt muutumatuna ja on küllalt suur.

Trükitud tööde arvult on kindlalt esikohal professorid ja kateedrite ning laboratooriumide juhatajad. Igaüks neist on publitseerinud keskmiselt poolsada ja enam tööd. Neile järgnevad dotsendid keskmiselt 30—35 tööga, iga vanemõpetaja keskmine publitseeritud tööde arv on 10—20 piires. See on ka arusaadav, sest viimased on harilikult esimestest nooremad. Täpsemini iseloomustab aga võimekust viljakus, mille mõõduks võiks olla keskmine aasta jooksul publitseeritud tööde arv. Kui kogu teaduslik-pedagoogilise kollektiivi iga liige suunab trükki umbes 2 tööd, siis professoritelt ja kateedrite ning laboratooriumide juhatajatelt saame aastas keskmiselt 4—6 tööd, dotsentidelt 2—3 tööd, teistelt tunduvalt vähem.

Kõrvalekalded keskmistest näitajatest on meie kollektiivi liikmete hulgas küllalt suured. Nii on ka dotsentide ja vanemõpetajate hulgas selliseid, kes viimase viie aasta jooksul ei ole midagi trükis avaldanud. Eriti palju on neid aga assistentide hulgas. On isegi selliseid vanemõpetajaid ja assistente, kes üldse kunagi pole midagi trükis avaldanud. Kõrgema õppeasutuse õppejõu töö peaks

(Järg 4. lk.)

Naaberrahva liikmeid meie peres

Enne professor, pärast üliõpilane

Itaallased panid ühele uuele ainele nimeks grindelhape, sellest saadud soolad nimetati grindelaatideks. Kuulus ju korvõieline, millest hapet saadi, *Grindelia* perekonda (mis omakorda oli nime saanud esimeselt kirjeldajalt). Niiviisi jõudis poolteise aastasaja pärast loodusteadusse jälle nimi Grindel. David Hieronymus Grindel ehk Dāvids Hieronīms Grindelis (1776—1836) oli mitmekülgne õpetlane — keemik, farmatseut, botaanik ja arst, kes tolleaegses Vene riigis oma alal mõndagi esimesena ette võttis. Ligi veerandi oma elust kuulus ta Tartu ülikooli perre — algul professorina, pärast... üliõpilasena.

Oktoobris möödus 195 aastat tema sünnist, ent alustagem pisut kaugemalt.

Põhjasõja päevil õnnestus ühel ettevõtlikul läti pärisorjal põgeneda Riiga. Legaliseeruda polnud kerge. Suurem osa tsunfte oli sakslaste käes. Mārtiņš Grundulis ('rünt') sai põgeniku nimeks, mis 1712 kaubakandjate tsunfti registrisse kanti. Pärast valiti Mārtiņš selle oldermanniks. Tema poeg Miķelis võeti juba jõukamasse mastipraakerite tsunfti ja temagi sai oldermaniks. Miķelis võitles lätlaste õiguste eest ning oli neist esimesi, kes sai Riia linna kodaniku õigused, kaotas aga oma läti nime. Temast sai Michael Grindel. Tema poeg Dāvids Hieronīms läks 12-aastaselt tööle Elevandiapteeki, mis tegutses Riias juba 1570. aastast peale. (Jauniela 15 plaanitsetakse nüüd selle auväärt rohupoe taasavamist.) 6 aastat siin õpipoisiks olles valmistus noor Grindelis öösiti ja varastel hommikutundidel suurkooli astumiseks. 1795 immatrikuleeriti ta üliõpilaseks Jena ülikooli. Ta studeeris loodusteadusi, eriti aga tollal moodi läinud keemiat. Õpingud katkestas imperaator Paul I 1798. a. ukaas. Suure Prantsuse revolutsiooni kahjulikest ideedest nakatumise vältimiseks kutsuti välismaal õppivad Vene alamad koju tagasi. D. H. Grindelis õiendas 1800 apteekri ning keemiku eksamid Peterburis ja sai esimese lätlasena sel alal diplomi. Ta jätkas tööd Elevandiapteegis — nüüd juba apteekri ja kaasomanikuna. Vabal ajal tegeles ta keemia jm. loodusteadustega ning kirjutas raamatuid. Riias tutvus ta alles mõne aasta eest Lääne-Euroopast Liivimaale siirdunud G. F. Parrotiga. Temaga koos organiseeris Grindelis moodsa keemia ringi, mis populariseeris Lavoisier' saavutusi. Koos sõbraga uuris ta 1801 esimesena Venemaal galvanoelektrilisi nähtusi ja tegi esimesi katseid elektrokeemias, uuris söe koostist, töötas välja meetodid õhu puhastamiseks ja suhkru saamiseks peetidest. Viimase uurimuse avaldas Grindelis 1802 ja sai selle eest auhinna. Jena ülikooli filosoofiateaduskond aga andis talle ilma töö esitamiseta doktorikraadi. Sama aasta lõpul kutsus vahepeal rektoriks saanud Parrot sõpra Tartu ülikooli tööle, aga majanduslikel kaalutlustel jäi see Riiga.

1803 avaldas Grindelis Baltimaade botaanika käsiraamatu, asutas keemia- ja farmaatsiaseltsi (esimese sellealase organisatsiooni Venemaal) ja hakkas välja andma Venemaa esimest teaduslikku ajakirja keemia ja farmaatsia alal — «Russisches Jahrbuch der Pharmazie» (1803—1810). Kui Grindelist uuesti ülikooli kutsuti, siis müüs ta vahepeal täiesti tema valdusse läinud apteegi ning kolis Tartu. Tartu ülikoolis tegutses D. H. Grindelis 1804—1814 keemiaprofessorina. 1810—1812 (seega ka Isamaasõja päevil) oli ta ühtlasi rektoriks — seitsmendana Parroti järel. Tartu perioodil ilmus tema sulest rohkesti uusi teoseid botaanika, keemia ja mõnelt naaberalalt — uurimusi, populaarteaduslikke käsitlusi ja õpikuid, nende seas ka üks esimesi orgaanilise keemia kursusi. 1807 hinnati tema tegevust Vene TA kirjavahetajaliikmeks valimisega. Peale selle oli ta veel mitme Vene ja välismaa teadusliku seltsi liige või auliige. Ometi loobus Grindelis 1814 professoriametist, millega sõjajärgsel ajal oli raske perekonda elatada. Üliõpilasi see nähtavasti kurvastas. Mustad ülikonnad seljas, saatsid nad oma lahkuvat õpetajat Riia maantee 7. verstapostini.

Riias ostis Grindelis oma vana apteegi tagasi ja töötas 7 aastat jälle farmatseudina, jagades hädalistele ka Grindei tilku. Sel ajal võis Elevandiapteegis käia ka Kr. J. Peterson, kelle koolitee algul siit mööda viis. Ühtlasi jätkas Grindelis teaduslikku tegevust, tekitades sensatsiooni teosega kunstlikust vereloomest elektrivoolu abil, soovitas mitmeid hiniini aseaineid malaaria raviks, avaldas 1819 esimesena Kemeri tervisvee keemilise analüüsi tulemused ning esimesed juhendid selle kasutamiseks. Nüüd on Kemeri Läti NSV silmapaistvaim balneoloogiline kuurort.

Siis aga tabas Grindelist saatuselöök: üksteise järel suri tal 4 last. Eriti kurvastas isa vanema poja kaotus, kellele ta oli pannud suuri lootusi. Ta otsustas vahetada elukutset. 44-aastasena tuli endine rektor Tartu tagasi, et astuda Arstiteaduskonda. Siin õppis ta 1820—1822, asendades ühtlasi n.-ö. kohakaasluse alusel haigestunud professoreid. Sel ajal pidi ta kokku puutuma ka Fr. R. Faehlmanniga. Mõnda aega jätkas Grindelis Tartus kahe perioodilise väljaande toimetamist — «Rigaische Stadtblätter» (1818—1821) ja «Medicinisch-pharmaceutische Blätter» (1819—1822). I klassi arsti diplomi kätte saanud, pöördus Grindelis jälle Riiga tagasi, kus oli 1823. aastast elu lõpuni kreisiarstiks. Kui Baltikumi 1831. a. haaras esimene kooleralaine, siis juhtis Grindelis oma kreisis taudi tõrjet, olles seega Riiga appi tõtanud Fr. R. Kreutzwaldi ülemuseks. Muuks tegevuseks Grindelisel arstiameti kõrvalt enam aega üle ei jäänud.

Grindelis suri Riias 60. eluaastal. Ta maeti samale Jakobi kalmistule, kus juba 14 aastat oli puhanud Kr. J. Peterson. Ei ühe ega teise hauda pole tänapäeval enam teada. Grindelise järglased maeti üle jõe asuvale Agenskalnsi kalmistule (nimetatud ka *Mārtiņa kapi*). Perekonna kabelihoone seinale kinnitasid Riia farmatseudid 1903 D. H. Grindelise mälestustahvli, mis on säilinud tänini.

D. H. Grindelise tegevust on uurinud J. Straudbergs (1886—1952) ja J. Straḍiņš (*1933). Kellel huvi on jätkata, leiab rohkesti lähteandmeid kogumikust «Из истории медицины», 3, Рига 1960.

T. KARMA
RIIA

Kas võib teie noorust laenata?

??

Vaatan küsijale, vanemale daamile teisel pool lauda imestunult otsa. Siis taipan, et juttu on uuest «Noorusest», mis siinsamas käeulatuses.

«Palun-palun.»

Ulatan värske numbri küsijale, kellega meid praktika ajaks ühte ruumi istuma (pro: töötama) pandi. Esialgne teistpidimõistmine paneb muigama.

Üks tööpäev jälle läbi. Lähen Võidu väljakult trollibussile. Otsin sellesama «Nooruse» kotist välja.

«...Inimene kohtub oma elus alati selle mõistega — esimene. Ja inimene tahab sisimas ikka ja jälle esimene olla, ehkki...»

Kahe patsijuppidega koolitüdruku kahekõne käib üle bussi. Üks ohkab ja toob siis oma südamemure teise ette:

«Üuu-dsalt halb on koolis. Muidu poleks ju viga, aga need praktikandid!»

Kooliga pole küll tegemist, siiski olen puudutatud.

«Nad on nii-ii lollid. Tunnis on nii-ii igav ja me ei saa absoluutselt millestki aru.»

Tüdruku žestid ja hääl on nii-ii ilmekad, et...

«Meil oli üks ülesanne: laagrisse toodi apelsine, need tuleb rühmade vahel võrdselt ära jaotada. Me ei oska lahendada. Praktikant ütleb: jagage neljaga. Noh, jagame. Kolm kasti jääb üle. Aga mis nendega teha? Meie ei tea ja õpetaja ka ei tea.»

Ja siis siira kahetsusohkega:

Vana õpetaja oli meil ikka jube hea. Mis see praktikant üldse tuleb kooli, kui ta meiega hakkama ei saa.»

Tüdrukud lähevad Koskla peatuses maha.

«...Kas ei taha inimene äkitselt ühel ilusal päeval jätta kõik, mis tal on, võtta oma kimpsud-kompsud, osta pilet rongile või «Aerofloti» õhusõidukile, sõita ja sõita, jõuda suure sinise mere äärde, kõrgete mägede manu?»

Siniseid tekleid tänaval kuipalju. Nagu oleks pool Tartut Tallinna üle kolinud. Viimane aasta, aga ka esimene. Võib-olla on meie paljude tahtmine sõita ja sõita... Aga üks tulevane pedagoog lausus: «Ja siiski ma tunnen, et minu õige koht on just koolis ja ma ei suuda kuskil olla nii rahul kui laste hulgas. Lapsed on võrratud.» Ainulaadsed sõnad ja ilusad. Õpetajaamet on kõrvaltvaatajale ikka kas liiga ilus või lausa ebameeldiv. Aga on kindel, et s e e praktikant oskab apelsinid täpselt ära jagada...

Meeles on üks teinegi ütlemine, peaaegu niisama hõiskav: «Isegi mu praktika juhendaja ütles, et minust küll õpetajat ei saa!»

Ka nende sõnade taga on arusaamine. Parem kui vaikne leppimine, parem kui üks kiretu pedagoog lisaks.

Ja jälle tuleb üks koolilugu meelde.

Praktikant tormab klassist välja: «No mitte ei tea, miks ma talle käratasin — Valerik, istu vaikselt! — kui ometi klassis pole ühtegi Valerikut!»

Esialgu on olemas noorus, mis teeb mõned asjad lihtsamaks, mõned muidugi jälle keerulisemaks, mis kleebib külge nime «praktikant», ja mida ei saa natukenegi laenuks anda, tee mis tahad.

PRAKTIKANT

\+ Mõned laused septembrikuu «Nooruse» esimeselt leheküljelt.

Leonhard Kangur 70

14. novembril saab 70-aastaseks TRÜ Majandusteaduskonna rahanduse ja krediidi kateedri vanemõpetaja Leonhard K a n g u r.

Juubilar sündis Põltsamaal 14. novembril 1901. a. käsitöölise perekonnas. Saanud alghariduse sünnilinnas, jätkas ta õpinguid Tartu Reaalkoolis ja Tartu Kommertsgümnaasiumis ning astus 1922. a. Tartu Ülikooli Õigus-Majandusteaduskonda, mille lõpetas 1933. a. panganduse erialal.

Enne tööle asumist TRÜ-s oli Leonhard Kanguri tööpõlluks peamiselt pangandus. Alates 1929. a. töötas ta mitmetes kodanliku Eesti pankades ning 1941.—1961. a. NSV Liidu Riigipanga Tartu osakonnas. Tunnustatud spetsialistina aitas ta mitmetel ametikohtadel aktiivselt kaasa panga töö organiseerimisele ja korraldamisele.

Seoses Majandusteaduskonna väljaarendamisega TRÜ juures leidsid Leonhard Kanguri suured kogemused ärakasutamist õppetöös. 1957. a. kutsuti ta lugema krediidialaseid distsipliine rahanduse eriala üliõpilastele, algul kohakaasluse alusel, 1961. aastast alates aga koosseisulise õppejõuna. Juubilar on põhjalike teadmiste ja suurte praktiliste kogemustega õppejõud, kes oskab oma teadmisi üliõpilastele hästi edasi anda. Tema sulest on ilmunud krediidialaseid õppevahendeid.

Tänuväärset tööd on juubilar teinud teaduskonna kaugõppeprodekaanina (1961—1966) ja TRÜ kaugõppeprorektori kohuste täitjana (1966—1969). Ta saavutas suurt edu õppetöö korraldamisel ja pälvis kaugõppijate lugupidava tunnustuse nende murede lahendamisel. Asjalike nõuannete ja innustava sõna eest on juubilarile tänulikud paljud diplomandid, dissertandid ja nooremad õppejõud.

Juubilar on alati aktiivselt osa võtnud ühiskondlikust tööst. Tema suured teadmised finantsala küsimustes on leidnud kasutamist mitmete revisjonikomisjonide töös ja mujal. L. Kangur on veel praegugi Rahvakontrolli Tartu Linnakomitee ühiskondlik inspektor ja Tartu Tarbijate Kooperatiivi kontrollrevisjonikomisjoni esimees.

Juubilar on alati leidnud aega osavõtuks üliõpilaste ja õppejõudude üritustest ning just seal on väljendunud tema nooruslikkus ja aktiivsus, olgu siis tantsupõrandal või asjalikus sõnavõtus koosolekul, filosoofilises seminaris või konverentsil.

Juubeli puhul surume kätt ja soovime tugevat tervist ning kordaminekuid edaspidistes ettevõtmistes veel paljudeks aastateks.

Kolleegid

ENSV kõrgema ja keskhariduse ministri käskkirjast

Nõukogude rahvas tähistab Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 54. aastapäeva NLKP 24. kongressi otsuste täitmise tähe all.

Meie maa kõrgema ja keskerihariduse süsteemis on selle esimeseks märkimiväärseks tulemuseks stipendiumide tõstmine eelolevast õppeaastast ning üliõpilaste üleliidulisel kokkutulekul kavandatud kõrgemate koolide osatähtsuse ja vastutuse kasv kommunistliku ühiskonna ülesehitamisel.

Soovin ministeeriumi, kõrgemate ja keskeriõppeasutuste kollektiividele jõudu ja edu kongressi otsuste ning viisaastaku suurte ülesannete täitmisel.

Tööülesannete eeskujuliku täitmise ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest avaldan kiitust ja premeerin alljärgnevaid seltsimehi:

a) a v a l d a n k i i t u s t

TARTU RIIKLIKUST ÜLIKOOLIST

Raimond Hagelbergile — kateedrijuhatajale,
Jaak Annusele — professorile,
Kaljo Villakole — üliõpilasele

b) p r e m e e r i n

TARTU RIIKLIKUST ÜLIKOOLIST

Salme Mõru — trasporditöölist
August Savi — keskküttekütjat
Johannes Kivi — santehnikut

TRÜ rektori käskkiri

(algus 1. lk.)

Majandusteaduskonnast:

van.-õp. Vaiki LUIGALEHELE.

Üliõpilastele Jaak VITSURILE, Kersti KURELE, Siim KALLASELE, Tõnis JAKOBILE, Anne VASARALE, Maimu KASEORULE, Vello PEEDIMAALE, Peep RAIDILE, Kai VELLESTELE, Boris SINODSKILE.

Matemaatikateaduskonnast:

dots. Olaf PRINITSALE, Simson BARONILE, Lembit KIVISTIKULE.

Üliõpilastele Ivo VANALE, Eve MARTINILE, Hille VARULILE, Ülo SAMARÜÜTLILE, Natalia TRUDNIKOVALE, Elve TAMMESELE.

Õigusteaduskonnast:

üliõpilastele Paul VARULILE, Arno ALMANNILE, Jüri PAABULE, Mai KÖLLILE.

Teaduslikust Raamatukogust:

raamatukoguhoidja Malle ERNITSALE, desinfektor Adele RENTELILE.

Vanemtöödejuhataja jaoskonnast:

krohvija Nikolai TSESNAKOVILE, müürsepp Nikolai SPASSOVILE, puuseppadele Märt HIIOBILE ja Heino LIIVAMÄGILE, betoneerija Eduard PAHHOVSKILE, maaler Aino MÄELE.

Admin. majandusosakonnast:

autojuhtidele Einard KASELE, Heldur PEETSILE, Eino KAIKILE, Andrei MARTIKAINENILE, Kalev UUDAMILE, Robert VÕNGERFELDILE.

TRÜ REKTOR

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Istun vana professori juures. Laualamp valgustab mahedalt tuba. Kunagi, 42 aastat tagasi, alustasime koos samas koolis, pühendades oma elu noorte õpetamisele.

Jutt kaldus minu mälestuste avaldamisele TRÜ ajalehes. «See on hea, et sul on alles märkmed sellest keerulisest ajastust. Need märkmed on ju osake ülikooli ajaloost,» lausus professor. «Minul on säilinud vaid üksainus märkmik, just sellest perioodist, mida sa kirjeldad.» Ta ulatas mulle kalendermärkmiku aastast 1944, kus päevast päeva on tehtud napisõnalisi sissekandeid.

Pilk jäi peatuma 13. aug. 1944.

«Meid kasarmeeriti ja hoitakse Botaanika tänava algkoolimajas. Logeleme niisama.»

14. aug.: «Öösi mitu häiret. Meid t u t v u s t a t i p ü s s i g a» ja 15. aug.: «Hommikul tehti Tähtvere pargis harjutusi, pärast t u t v u s t a t i p ü s s i p u h a s t a m i s t.»

Ka see on kübemeke ülikooli ajaloost.

Kõikjal, kus fašistlikel okupantidel läks korda kanda kinnitada, hoolitsesid nad eelkõige haritlaskonna kõrvaldamise eest. Fašistid lähtusid seisukohast, et kehast on kergem jagu saada, kui pea on otsast maha raiutud!

Eestis, kus kodanlikud natsionalistid pugesid kasvõi nahast välja, et abistada oma «päästjaid», ei olnud tavaline gestapoolaste meetod — seina äärde saatmine — eriti otstarbekohane. Tõsi, teatud osa intelligentsist hukati juba 1941. a. Edasi toimus paljude haritlaste «ümberkasvatamine» koonduslaagrites. Ööl vastu 20. aprilli 1944. a. toimus haritlaste massiline vahistamine, keda süüdistati mitte «bolševismis», vaid hoopis «anglofiilsuses»!

Vahistati arste, juriste, ülikooli õppejõude, ajakirjanikke, kooliõpetajaid ja isegi mõningaid endisi Eesti kodanliku sõjaväe ohvitsere. Kõik nad viidi Tallinna Keskvanglasse. Ainult osa neist pääses eluga.

Siiski polnud eesti haritlaskond veel põhiliselt hävitatud. Otsustava löögi andmiseks valisid fašistid aja, mil Punaarmee asus Eesti NSV vabastamisele. Fašiste abistasid igati niisugused paadunud kodanlikud natsionalistid nagu Tartu linnapea K. Keerdoja, ülikooli rektor E. Kant.

Gestaapo residendina ülikoolis oli E. Kant hästi informeeritud professorite, õppejõudude ja teenistujate meeleoludest. Tal olid kindlad andmed ,et enamik neist, kel puudusid «tõsisemad teened» omakaitselastena, «jupolastena», või siis koonduslaagri valvuritena 1941. a. suvel, eelistavad kindlat jalgealust kodumaal riskantsele reisile üle Läänemere. See tähendas aga, et «punaste» tulekul oleks ülikool saanud otsekohe alustada tööd. Kuid just seda ei tohtinud lasta sündida, sest Kanti arvates sai bolševikke kõige valusamalt diskrediteerida, seades neid olukorra ette, et Tartu ülikool oleks aastaid töövõimetu! Kõige kavalam oleks hävitada ülikooli õppejõud bolševike endi kätega.

Nii juhtuski, et laupäeval, 12. augustil toimetati ülikooli õppejõududele* ja teenistujatele allkirja vastu koju šapirograafil paljundatud kutsed. Need olid viseeritud ülikooli majandusjuhataja J. Hannibali poolt. Kutse saajat kohustati r e k t o r i k o r r a l d u s e l viivitamatult ilmuma Botaanika tän. algkooli (praegune XI 8-klassiline Kool Komsomoli tänaval) n õ u p i d a m i s e l e ülikooli hoonete kaitse ja tuleohutuse küsimustes.

Üle saja õppejõu ja teenistuja tulid koolihoonesse, kus sõelus rohkesti relvastatud omakaitselasi. Nad juhatasid tulijad lahkesti «koosoleku saali», kuid majast ei lasknud enam kedagi välja. Möödus tund, teine ,kolmas, aga arvatav koosoleku juhataja — rektor — ei ilmunud ega ilmunud.

Jõudis kätte öö. Pimeduse katte all õnnestus paaril nooremal õppejõul sanitaarsõlme akna kaudu kaduda. Ülejäänute meeleolu langes aga alla nulli.

«Kurat võtku, kas me oleme siis arreteeritud, et välja ei lasta?» pärisid nad hommikul omakaitselastelt. «Oh, ei — rahustasid need — mitte a r r e t e e r i t u d, vaid k a s a r m e e r i t u d! Täna on pühapäev, puhake rahus, homme algab sõjaline väljaõpe!»

Niisiis, pühapäeval, 13. augustil 1944. a., päeval, mil Punaarmee vabastas Võru linna, sündis Saksa veermahti uus väeüksus, mida tinglikult võiks nimetada «Tartu professorite pataljoniks». Isegi ülemus oli määratud — uurali keelte professor Julius Mark (kodusõja-aegne valgete ohtvitser).

* Arstiteaduskonna õppejõud saadeti sundevakueerimise korras ööl vastu 19. aug. Haapsallu haavatud saksa sõdureid paikama.

* Avaldatakse realt asjaosalisteli saadud mälestuste põhjal.

* Prof J. Mägiste, kasutades talle antud lühiajalist linnaluba, ilmus oma sõbra E. Kanti juurde ning teiste isikute juuresolekul rektoraadi ruumides käratas talle: «Ega sa ometi arva, et keegi ei saa aru, et kogu see värk on eesti intelligentsi lõplikuks hävitamiseks kavandatud!»

„Tartu professorite pataljon"*

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Puhkusest ega rahust ei tulnud siiski midagi välja, sest lõuna paiku pommitasid Nõukogude lennukid raudteejaama piirkonda. «Kasarmeeritud» professorkond tunnetas nüüd täiel määral, et asi läheb üpris tõsiseks.*

Järgmisel päeval toodi kohale mõned püssidki ning «sõjaline väljaõpe» algas. Et pooled «vapratest grenaderidest» polnud iial püssi käes hoidnud, siis tuli neile kõike otsast peale seletama hakata, mis on püssiraud, mis on lukk ja kust otsast pauk üldse tuleb. Näidati padruneid ning selgitati, et kuul võib inimese kehasse auku sisse lüüa. Et aga mõned «grenaderid» harjutamisel kogemata mõnd omadest maha ei kõmmutaks, keelati neil õppuste ajal igasugune paugutamine. Kaks järgmist päeva kulus «väljaõppusteks» Tähtvere pargis ning «professorite pataljoni» loeti küllaldaselt ettevalmistatuks eelseisvateks lahinguteks Punaarmee tehniliselt täiuslikult varustatud regulaarvägedega!

Väljas oli veel päris pime, kui 17. aug. varahommikul koolimaja õue sõitsid presendiga kaetud veomasinad ning läks lahti sõiduks tumedasse tulevikku. Mis teed mööda ja kuhu sõideti, seda ei teatud. Lõppeks peatus üks autodest Kaagvere pargis. Kõlas käsklus: «Maha astuda,» ja masin läks varsti oma teed. Kuhu olid jäänud teised autod, seda ei teadnud keegi.

Alles hiljem selgus, et iga «võitlusrühm» (autotäis õppejõude ja teenistujaid) oli toodud ise kohta Emajõe lõunakaldale ning paigutatud piki nn. «Emajõe kaitsejoont». Niisiis — eest oli oodata Nõukogude tanke, selja taga mustendas jõgi!

Õppejõud lõdisesid niigi hommikusest külmast, kuid põlved läksid päris pehmeks, kui nendelt hakati võtma allkirju sedelitele, millega allakirjutanud on tõendanud, et on v a b a t a h t l i k u l t astunud Saksa sõjaväkke.

Näidata üles meelekindlust ning jätta allkiri andmata oleks lõhnanud «bolševismi» järgi. Niisuguste tuisupeade taltsutamiseks olid pandud lähedusse demonstratiivselt lonkima laskevalmis relvadega omakaitselased.

Nüüd juba «ametlikult» vormistatud võitlusrühm marssis Kaagvere ajutise puusilla lõunapoolse otsa kaitsele. Mis sellest, et kogu rühma peale jagati välja vaid mõni püss ja üks katkise lukuga kuulipilduja ning kõik mehed olid erariides., Õppejõududele kinnitati, et just nemad saavad «punase laviini» peatajateks Kaagvere lähistel. Püsse lubati juurde tuua ja ka mundreid pidi leiduma.

Silla mõlema otsa peal seisid relvastatud omakaitselased, kes täitsid tõkestuskomando ülesandeid ega lasknud ühtegi õppejõudu üle silla jõe põhjakaldale.

Õppejõudude hävitamise aktsioon oli E. Kanti plaani kohaselt jõusse astumas. Katsugu punased siis eesti ülikool veel käima panna, kui eestlastest õppejõud on kas kodumaalt jalga lasknud või siis hukkunud Emajõe kaldal!

Kuid võitlusrühma lagunemine algas sellega, et mõned hea ujumisoskusega õppejõud olid jõudnud juba Emajõe põhjakaldale, ning hiilisid lähenevast lahingumürast eemale.

Keskpäeva paiku ilmusid silla kohale Nõukogude lennukid. Silda küll ei tabatud, kuid omakaitselased kadusid metsa varju.

Õhurünnaku lõppedes oigasid haavatud (dots. J. Silvet* jt.). Surnud vaikisid juba igaveseks. Nende seas oli üliõpilaskantselei juhataja L. Kurg ja peahoone komandant D. Juhkam.

Õhurünnakust toibunud õppejõud märkasid, et sild on jäänud täiesti valveta. Esialgu üksikult, pärast väikeste gruppidena joosti üle silla jõe põhjakaldal kasvavasse päästvasse võsastikku. Sealt metsa, eemale nendele kavandatud hukkamispaigast.

Samuti «haihtusid» ka teistesse kohtadesse toimetatud ülikooli «võitlusrühmad».

Nii lõppes professorite pataljoni kuulsusrohke lahingutee». E. Kanti viimane trump — «vabatahtlik» astumine Saksa sõjaväkke — ei toonud talle võitu ülikooli teadlaskonna üle. Nõukogude võimudele oli kogu see «vabatahtlik» asjaajamine* täpselt teada. Punaarmee poolt vabastatud territooriumile jäänud õppejõude ei võetud kuulumise eest professorite pataljoni üldse vastutusele.

Aeg oli sammud kodu poole seadma hakata. Lahkudes professori juurest pärisin muiates: «Nii et sina ei andnud kuidagi veermahti mõõtu välja?»

«Ei andnud jah,» vastas tema, «aga egas ma ainuke olnud, kes varem relva ei olnud käes hoidnud. Meie ühine hea tuttav Villem Ernits, kes oli «pataljoni» kuulipilduriks määratud, oli selle põrgumasinaga püsti hädas, kuni Kavastu kohal vana paadiloksuga üle Emajõe minema pani!»

Astusin tänavale. Vaikselt sahises sügisene vihm.

A. MITT

* Dotsent J. Silvet viidi haavatuna Saksamaale, kust ta pärast sõda repatrieerus, töötas ülikoolis veel kaua inglise keele dotsendina ja on praegu teenitud vanaduspensionil.

* Emigrantide ajakirjanduses 1949 a. on nimetatud, et pärast Tallinna vallutamist sakslaste poolt 1941. läksid nendega vabatahtlikult kaasa ca 2000 meest. Hiljem täienesid nende read juba ainult «vabatahtlike» arvel.

Ado Vabbe näitus kohvikus

Ülikooli kohvikus on võimalik tutvuda näitusega Ado Vabbe 1919.—20. a. linoollõigetest.

Kui me praegu uhkust tunneme eesti graafika esindusliku taseme üle, siis peab sellele aluse loojate hulgas ühe tähtsamana nimetama A. Vabbet, kunstnikku ja pedagoogi, kelle surmast tänavu möödub kümme aastat. Kuigi ta oli põhiliselt maalija ja maalieriala õppejõud kunstikoolis «Pallas» (asut. 1919. a.), äratas ja ergutas ta juba 20-ndate aastate alguses õpilaste seas ka graafikahuvi. Graafikaõpetus saab «Pallases» kindlalt jalad alla alles siis, kui a. 1930—35 ateljee juhatajaks on eksperimenteerimishimuline ja hea pedagoogivaistuga A. Vabbe. Nõukogude Eesti graafika oleks kaotanud palju ilma eksperimentaalateljeeta (loodi 1947. a.), kuid märgitakse, et ateljee muutus tõeliselt populaarseks 1953. a., kui seda juhtima tuli A. Vabbe.

LINOOLLÕIGE.

Käesolev näitus tutvustab A. Vabbe enda esimesi graafilisi lehti. Neis linoollõigetes võib jälgida kunstniku väga erinevaid, spontaanseid katsetusi. Leiame nii äratuntava süžeega pilte kui ka peaaegu ornamentaalseid kompositsioone, nii nõtkelt kulgevat lõikejoont kui ka futuristlikult nurgelist ja rahutut rütmi.

Näitus sai teoks Tartu Kunstimuuseumi ja ülikooli kunstikabineti koostööna ja on avatud viimaseid päevi.

MARE RUUS

Ülikooli töötajate teaduslikust võimekusest

(Algus 2. lk.)

siiski tuginema tema loovale teaduslikule ja teaduslik-metoodilisele tegevusele. Ka meie kollektiivi nooremate kolleegide hulgas on küllalt palju väikese produktiivsusega töötajaid. Oleks vaja uurida, mis pidurdab nende produktiivsust. Võimaluse ja vajaduse korral tuleks püüda need takistavad tegurid kõrvaldada.

Madala produktiivsusega kolleegide kõrval on meil aga ka üliproduktiivseid. Nii on meil 36—50-aastaste kolleegide hulgas terve rida seltsimehi, kes on publitseerinud keskmiselt 10—14 artiklit aastas. Peamiselt on need professorid ja dotsendid, kuid nende hulgas on ka vanemõpetajaid. Need kolleegid on viljakuselt kõigile eeskujuks. Jääb vaid soovida, et nende publitseeritud tööd oleksid niisama kaalukad kui arvukad.

Teaduslik-pedagoogilise kollektiivi poolt publitseeritud artiklite arvu jaotamise analüüs lubab väita, et meie ülikoolil on võimekas ja produktiivne teadlaste-õppejõudude pere. Üksikutele nõrkadele kohtadele selles kollektiivis on teaduskondade juhtkondadel kerge jälile jõuda ja arvatavasti pole seal ka raske asja parandada.

K.-S. REBANE,
TRÜ parteikomitee liige

Esperantoringi

koosolek toimub 16. novembril kell 18 peahoones aud. 126.

Päevakorras: 1. Aastaaruanne. 2. Uue juhatuse valimine.

Samas saab tellida esperantokeelseid ajakirju 1972. aastaks.

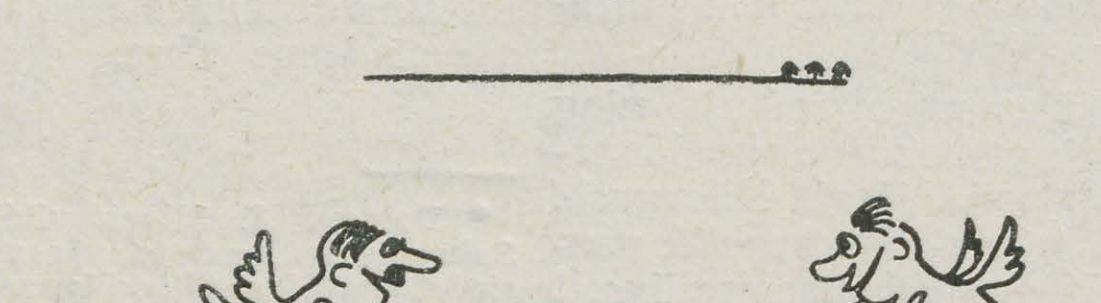

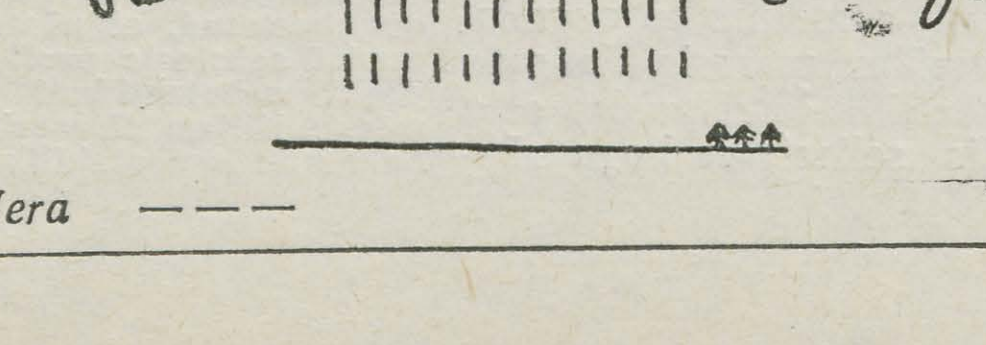

Hera ———

Üliõpilaskond ja seksuaalkasvatus

Inimene on tervik ja tema heaolu seisukohalt on oluline kõikide füsioloogiliste funktsioonide optimaalne kulgemine.

Suhteliselt tagasihoidlikult on meil uuritud inimese seksuaalsfääri puudutavaid küsimusi. Inimese seksuaalsuse väljajätmine teadusliku uurimise orbiidist võib tuua kahju mitte ainult üksikisikule vaid ka kogu ühiskonnale.

Ühe ÜTÜ auhinnatöö jälgedes

Seksuoloogia ei ole uus, kaasajast tulenev teadus. Uurijate enamik loeb seksuaalprobleemide teadusliku käsitluse alguseks 19. saj. 80. aastaid. Nõukogude Liidus on seksuaalprobleemidele tõsisemat tähelepanu hakatud pöörama alles viimase kümne aasta jooksul. Praeguseni puudub meil vajalik uuringuline alus nende küsimuste käsitlemiseks. Esineb palju erinevaid suhtumisi ja hoiakuid seksuaalküsimuste hindamisel.

Suureks sammuks edasi oli seksuaalkasvatuse viimine üldhariduslikesse koolidesse. 1968. a. novembris nõudsid ENSV haridusminister ja tervishoiuminister ühises instruktiivkirjas seksuaalkasvatust vabariigi koolides. «Isikliku hügieeni kursuse programmis» esitati põhilised nõuded, mida noorte seksuaalkasvatuse juures on vaja silmas pidada.

Seega on olemas instruktiivsed alused seksuaalalase teadmatuse likvideerimiseks. Kõigel sellel on kaasaegse profülaktilise meditsiini seisukohalt oluline tähtsus. Teadmatusest ja väärast seksuaalkasvatusest võib tekkida disharmoonia, mis pideval ja pikaajalisel püsimisel ohustab tõsiselt inimese heaolu.

Oleks ootuspärane, et keskharidusega noored on viimase 8 aasta jooksul saanud piisavalt seksuaalset ettevalmistust.

KAS SEE ON AGA NII?

Seda küsimust uuris V kursuse Arstiteaduskonna üliõpilane LEMBIT ENTSIK. Oma auhinnatöös **«Mõningaid seksuaalalaseid aspekte üliõpilastel»** näitas L. Entsik noorsoo hulgas läbiviidava seksuaalalase kasvatustöö puudulikkust, nende teadmiste vähesust sel alal. Materjal koguti anonüümse ankeetküsitluse teel, hõlmates noori füsioloogilise ja vaimse arengu erinevatel etappidel. Pearõhk asetati TRÜ Arstiteaduskonnas, Ajaloo-Keeleteaduskonnas ja Kehakultuuriteaduskonnas õppivate noorte teadmiste analüüsile ja hindamisele. Nende teaduskondade 2163 üliõpilasest hõlmati küsitlusega 330 üliõpilast, mis moodustab 15,1% ja lubab seega teha küllaltki tõepäraseid järeldusi.

Alljärgnevalt mõningaid andmeid uurimusest.

● Uuringutel selgus, et ajaks, mil isikliku hügieeni programmi kohaselt peaks algama seksuaalküsimuste selgitus, on 62,3% noormeestest ja 46,6% tütarlastest neist küsimustest juba informeeritud. Sealjuures on suhteliselt vähe noori saanud esimest sellekohast informatsiooni vanematelt ja koolist. Enamiku informatsiooniallikad on seega olnud kontrollimatud, sageli ka ebapedagoogilised.

Selgus ka, et juhuslik esmane informatsioon osutus 74,3%-le noormeestest ahvatlevaks ja 66,8%-le tütarlastest eemaletõukavaks. Sellest nähtub, et seksuaalküsimustesse suhtumisel ja nende käsitlemisel on sugudevaheline psühholoogiline erinevus, mida peaks kasvatustöös senisest enam arvestama.

● Ankeet sisaldas 10 seksuaalalast küsimust, mis olid valitud arvestusega, et nad oleksid jõukohased keskkoolilõpetanuile.

Küsitletute teadmiste keskmine osutus oodatust nõrgemaks. Kümnele küsimusele andsid noormehed 4,9 õiget vastust ja tütarlapsed 4,6. Kõige enam oli neid, kes vastasid õigesti 3—5 küsimusele. Nii oli kõigist küsitletuist neid, kelle seksuaalalased teadmised vastavad vajalikule tasemele ainult 23,8%.

● Mees- ja naisküsitletute seksuaalalaste teadmiste keskmisi võrreldes üllatas järgmine fakt: noormeeste praktilised seksuaalkogemused osutusid tütarlaste omadest suuremaks, ka olid noormeeste seisukohad «vabameelsemad». Kuid uuringud näitasid, et ainult 23,6% noormeestest saavutas eluks vajaliku teadmiste taseme, tütarlaste 23,8% vastu. Vanuse suurenedes kasvab seksuaalteadmiste maht. Jääb ainult kahetseda, et alles 27. eluaastaks jõutakse eluks vajaliku miinimumi lähedale.

Kõigist küsitletuist pidas oma seksuaalteadmisi abiellumiseks külldaseks 40,1% ja mitterahuldavaiks 48,2%. Kuigi esimeste teadmised olidki veidi kõrgemad, ei olnud need kaugeltki küllaldased abiellumiseks.

● Arstiteaduskonna I kursuse üliõpilaste seksuaalteadmised osutusid mitterahuldavaks. Alles VI kursuse arstide teadmised jõuavad eluks vajalikule tasemele. Peab aga märkima, et Arstiteaduskonna lõpetajad ei ole võimelised andma elanikkonnale seksuaalküsimustes nõu.

Ajaloo-Keeleteaduskonna seksuaalteadmised osutusid Arstiteaduskonna üliõpilaste omadega võrreldes madalamaks nii I kui ka III kursusel. Sellise kasvutempo juures võib suure tõenäolisusega oletada, et ka Ajaloo-Keeleteaduskonna lõpetajate seksuaalteadmised ei küüni eluks vajaliku tasemeni.

Kõige madalam teadmiste tase oli Kehakultuuriteaduskonnas. Üldise kõrgema hariduse taustal ei saa normaalseks pidada, et ülikoolilõpetajad — IV kursuse üliõpilased ei olnud võimelised isegi pooltele ankeediküsimustele vastama.

● Nagu uurimus näitab, on seksuaalkasvatus meie üldhariduslikes koolides suhteliselt tagasihoidlik ja ka ülikool lisab sellealaseid teadmisi juhuslikult ja puudulikult.

Et inimene on üheaegselt nii bioloogiline kui ka sotsiaalne olend, siis on tema seksuaalsuse hindamisel ja suunamisel vajalik mitme teadusharu kompleksne tegevus ja seisukohavõtt.

Selles küsimuses on kindlasti oma sõna öelda meie ülikooli pedagoogidel, psühholoogidel, sotsioloogidel, arstidel ja ühiskonnateadlastel.

SILVIA BAUM

Repliik

SAI KLUBIS KÄIDUD

Pühade ajal rohkem aega ja vähem rahvast — läksin siis kaema ja ennast liigutama.

TRÜ Klubisse jõudes oli tunne, nagu oleks kogemata linna kultuurihoonesse või rajooni kultuurimajja juhtunud: enamiku publikust moodustasid keskkooliõpilased ja nendevanused töölisnoored. Olgu peale, arutasin, ehk arvestati ette vähest tudengihulka ja seega ka kehvemat kassat kui muidu, avati seepärast uks laiemalt nooremale. Miks aga noorist paljud nii purius ja bravuurikalt ringi kakerdasid, seda oli raske mõista ja sant silmata. Need noored tundsid end ylikooli klubis enam kodus olevat kui tudengid millaski — suitsetamiseks leidsid mitmed saaligi paslikul paiga olevat.

Astusin ka «Mefistosse» sisse — klaasikest veini ryypama. Oli kogemata vaiksem hetk, sai puhvetipidajaga mõni sõna vahetatud. Temagi, ise noor ja kena naisterahvas, kaebas vastsete noorte yle, leides, et «nende ilkumine on lausa vastik». Palus midagi ette võtta või kellelegi öelda.

Enne tulemapööramist proovisin, kas nüüd tantsusamm tuleb hoogsam — eks mängi ju klubi uus orkester. Samm ehk saigi tsutt pikem, aga lust muutus kyll õige nudiks. Pyyne peal oli kyll üks uus pill, aga nii selle kui teistegi taga puha aastaid tuntud mehed.

Sain järgmisel päeval hõredas intris paari kaaslasega kokku. Klubist kõneldes tõusis nendeski vägev meelepaha. Minu jutule lisati, et juba «Väntoreli» kontserdi ajal olevat kord väga käest ära olnud.

Tekkis mõte: et piletimyyja ja kontrolör rahvast sellel või teisel põhjusel selekteerida ei suuda, kas poleks ehk mõtet korra(pidamise) kindlustamiseks panna vastutus klubi eest nädalalõpuks järgemööda teaduskondadele?

Vastust oodates JAANUS PAAL

Matkakooli

avaloeng toimub kolmapäeval, 17. novembril, algusega kell 18 Vanemuise 46 geograafia auditooriumis. Seal kuuled ka lähemalt matkakooli tegevusest.

Tähelepanu!

TRÜ a.-ü. klubi vajab kunstiala juhatajat. Soovitav eriharidus või organiseerimistöö kogemused. Palk 95 rbl. kuus Lähemat informatsiooni saab tööpäeviti kella 15—17 klubist või telefonil 55-79.

*

15. nov. kl. 19 ph. aud. 227 prof. F. Klementi loeng «Социальные проблемы науки».

Täna oleme kõik mardisandid

Sina oled sant ja mina olen sant. Sul on viiul, mul on lõõtspill.

Tanumal karglevad tumedad kogud. Kasukad narmendavad seljas, saapad on jalast kadumas. Kaeblikult nuuksub viiul, vahel lõõtsub sekka lõõtspill. Natuke kurvaks teeb, et varbad ju tegelikult ei valuta, küüned ei külmeta.

«Ei olegi midagi pakkuda!» hädaldab perenaine ja suskab rubla pihku. Piinlikkust tundes poetan selle tagasi lauaservale ja trallitava maski taha peitu pugedes teeme vargsi minekut.

Talust talusse, perest peresse. Soovime head lasteõnne. Viljaõnne — seda ikka on.

Sinul on kott ja minul on kott. Sina said herneid ja mina sain herneid, mina kaalikaid.

Peagi istume oma kodudes sooja ahju ääres. Põsed huulepulgast punased, must süsi joonistab silmade kohale küsiva kaare.

Homme on jälle koolipäev.

Jutustanud Vana Mart

Ülikooli klubis

PÜHAPÄEVAL kell 19 algab tantsuõhtu.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6770. MB 08789.

AR
Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 33. Reedel, 19. nov. 1971. a. XXIII aastakäik

Olgu meie julgetes tegudes, mõtetes ja unistustes alati elav üliõpilasnoorsoo vaim!

Tartu VII üliõpilaspäevad 1971

17. NOVEMBRIL TÄHISTAS KOGU MAAILMA PROGRESSIIVNE ÜLDSUS RAHVUSVAHELIST ÜLIÕPILASTE PÄEVA. RAHVUSVAHELINE ÜLIÕPILASLIIKUMINE ON MUUTUNUD OSAKS KOGU MAAILMAS TOIMUVAST ÜLDDEMOKRAATLIKUST LIIKUMISEST RAHU, RAHVASTE SÕPRUSE JA PROGRESSI EEST. RAHVUSVAHELISE PROGRESSIIVSE ÜLIÕPILASLIIKUMISE EESOTSAS SAMMUB NÕUKOGUDE ÜLIÕPILASNOORUS.

MEIE ÜLIÕPILASTE LÄHEMAD EESMÄRGID JA ÜLESANDED MÄÄRAS KINDLAKS HILJUTI MOSKVAS TOIMUNUD PARIMATE ÜLIÕPILASTE KOKKUTULEK. SEAL TÕSTATATUD MÕTTED ON ALGAVATE ÜLIÕPILASPÄEVADE LEITMOTIIVIKS. LAS ANNAVAD TARTU VII ÜLIÕPILASPÄEVAD UUT JÕUDU JA HOOGU MEIE TEGUDELE, MÕTETELE JA UNISTUSTELE, SELLEKS ET ÜLIÕPILASNOORSOO VAIM OLEKS TERVE JA TUGEV NII ÕPPETÖÖS, TEADUSLIKUS TÖÖS, SPORDIS, ISETEGEVUSES KUI KA EHITUSMALEVAS — IGAL POOL, KUS ME KÄED KÜLGE LÖÖME.

MEIE PEOLE ON OODATUD ÜLIÕPILASED, ÕPPEJÕUD, TEENISTUJAD, VILISTLASED, TARTLASED. TERVITAME KÕIKI TARTU ÜLIÕPILASPÄEVADEST OSAVÕTJAID JA SOOVIME HEAD PEOTUJU!

TRÜ PARTEIKOMITEE TRÜ KOMSOMOLIKOMITEE

Üliõpilaspäevade mõttest

Üks komsomoliveteran ütles kord oma kogemuste põhjal, et mõningaid üritusi on otstarbekas korraldada kaks ja pool korda. Siis enam hästi ei õnnestu, vähemalt samades vormides mitte. Kas ka üliõpilaspäevi saab arvata nende «teatud» ürituste hulka?

Tänavu saavad päevad teoks seitsmendat korda. N.-ö. kriitiline iga on seega ületatud. Algatatud mõte on teoks saanud ja jäänud. Võib-olla võime juba öelda, et üliõpilaspäevad on traditsioonidega ja traditsioonilised? Kas teadsid algatajad 1965. aastal, et nende idee jääb elama ülikooli komsomolielus ja leiab järgimist ka väljaspool Tartut? Vaevalt nad koike ette nägid. Oli soov teha midagi omanäolist, otsast lõpuni komsomoli poolt korraldatut, läbiviidut ja üliõpilaslikku. Ja kas algus oligi 1965. aastal? Hiljuti avaldasid «Edasis» oma mälestusi komsomoliveteranid ja selgus, et õppeaasta algust ülikoolis on varemgi tähistatud tõrvikrongkäiguga.

1965. aastast on õppeaasta algust ja tudengite sügispidu märgitud suurema ürituste sarjaga, mis olulisemate ettevõtmistena sisaldasid tõrvikutega rongkäiku, pidusid Tartu klubides, ansamblite kontserte. Viimastel aastatel on rõhk asetatud rahvusvahelise üliõpilaste päeva tähistamisele 17. novembril. Hilisem aeg võimaldab küll üritusi paremini ette valmistada, kimbutama aga kipub ilm. Järgnevatel aastatel oleks oigem valida üliõpilaspäevade läbiviimiseks oktoobri keskpaik ja kui võimalik, ühendada ülikooli ja Tartu linna nii suur ettevõtmine ülikooli aastapäeva tähistamisega (ka EPA on ju osa ülikooli ajaloost).

Kus on siis see jõud, mis neid päevi elavana hoiab? Kindlasti see, et üliõpilaspäevad on meie kõigi üritus. Sellest saavad peale EPA ja TRÜ tudengite osa ka õppejõud, vilistlased. Torvikrongkäik liidab meid ühtseks tervikuks, Tartu on siis tõeline üliõpilasnoorsoo linn, meiega koos on pidu kõigil tartlastel. Nii oli ju ka EÜE kokkutulekul Viljandis.

Olen kaasa teinud viied üliõpilaspäevad.Ja kui küsida, mis on kõige suurema elamuse jätnud, siis vastaksin, et tõrvikrongkäik läbi õhtuse linna. Ja seda mitte pealtvaatajana, vaid aktiivse osalejana. Kindlasti on neid, kes eelistavad kõrvalt vaadata, et üldmuljet saada. Aga teine tunne ja elamus on ise kogu ürituse «sees olla» ja päevadesse oma osa anda. Üliõpilaste, õppejõudude ja vilistlaste tegudes ja unistustes alati elav tele üliõpilasnoorsoo vaim, ärgu kustugu tele südametuli, olgu puhtad ja õilsad teie mõtted».

Üliõpilaspäevade tõsine külg on teoks saanud üliõpilaste, õppejõudude ja vilistlaste ühisel ettevõtmisel. Loengute, ettekannete ja vestlustega on esinenud ülikooli tuntumad lõpetajad. Niisuguste kohtumiste kaudu saavad üliõpilased teada, kuidas elus üks või teine probleem on lahendatud, millised perspektiivid avanevad pärast ülikooli lõpetamist. Vilistlased püüavad omakorda tutvuda sellega, mida on ülikoolis uut, millised on noored tudengid. Ühised kohtumised saavad teoks ka tänavu ja on teada, et vilistlasi saabub palju. Jätkugu probleeme ja aidaku arutelu neid lahendada, sest ühenduses on jõud.

Tartus ei ole meil nii palju võimalusi, et iga üliõpilane saaks vabalt valida kõigi ürituste vahel, näiteks võtta osa kohvikuõhtutest, teatrietendustest, koondkontsertidest. Sellest on kahju, sest nii jääb nägemata mõndagi vaatamist-kuulamist väärivat. Praegu pääsevad õhtutele eelkõige need, kes ülikooli heaks on midagi teinud, kes on kaasa aidanud komsomolikomitee ettevõtmistele ja üliõpilaspäevi ette valmistanud.

Viimasel kolmel aastal on päevad toimunud küllalt ühesuguse programmiga, varieeruvad vaid esinejad ja detailid. Võib-olla on aga uusi motteid ja ideid, kuidas üliõpilaspäevi uutmoodi teha. Ootame parast päevi koigi soovide ja ideede väljaütlemist. Kogu ettevalmistustöö hiigelmasinat on mõte ikkagi siis käima panna, kui üliõpilaspäevad on üliõpilaste üritus, kui nad annavad muljeid ja mälestusi, mida saab ülikoolist lahkudes kaasa võtta, siis, kui päevad innustavad tulema Tartusse ka paljude aastate pärast.

Viimase poolteise nädala jooksul on komsomolikomitee ruumidest saanud tõeline tegevusstaap. Organiseerijail ei ole kerge. Tuleb «läbi mängida» kõik üritused, mõelda kõigile detailidele, tegelda korraga mitme asjaga. Üliõpilaspäevad valmivad meie aktiivi täiesti ennastsalgava tööga õppetöö kõrvalt. Ainsaks innustajaks on saavutada resultaat, mida üliõpilaskond ootab; seega näidata, et nad õigustasid üliõpilaste usaldust, kui neid valiti üliõpilasesindajaiks.

MÄRT KUBO,
ELKNÜ TRÜ komitee sekretär

Kas juba VII? Ei või olla!

Esimeste üliõpilaspäevade organiseerijatele on see sündmus jäänud nagu oma lapseks, kes on ellu toodud, oma mõtte ja teoga arendatud, rõõmustatud, kui osavõtjatel-pealtvaatajatel päevadest hea mulje jäi; kurvastatud ja püütud parandada, kui midagi viltu. Seetõttu lubatagu allakirjutanul, kellel on olnud au olla üliõpilaspäevade organiseerimiskomitee eesotsas 1965., 1966., 1969. ja 1970. aastal, veidi tagasi vaadata üliõpilaspäevade saamisloole ja senisele käigule.

Ajalehes «Edasi» ilmus 2. okt. 1965 kirjutis «Loome ise traditsioonid» ja ajalehes «TRÜ» 1. okt. 1965 «Nad on teoks saamas». Need on teadupärast esimesed märkmed ajakirjanduses Tartu üliõpilaspäevade kohta. Päevade teokssaamine aga polnud sugugi lihtne.

Ühel 1965. a. kevadisel ülikooli komsomolibürool otsustati, et meie linna üliõpilastel on siiski vaja oma traditsioone. **Orgkomitee esimeheks** määrati mind — tol ajal ülikooli komsomolikomitee mittekoosseisuline sekretär. Sooviti head kordaminekut ja massilist osavõttu. Korraldamissummasid peaaegu polnud, eeskujusid vaid detailide osas. I üliõpilaspäevade kogu kulutus oli 40 rubla, see tuli maksta laululava radiofitseerimise eest. Koos komsomolikomitee **sekretäri J. Kaarmaga** ja orgkomitee liikmetega uurisime läbi meie ülikooli varasemate massiürituste sisu, eesmärgid, vahendid, samuti ka mõnede teiste ülikoolide kogemused. Selgus, et otseselt midagi üle võtta **pole kusagilt.** Ühes asjas jõudsime TRÜ—EPA orgkomitees kohe kokkuleppele — üliõpilaspäevadel olgu **tõrvikrongkäik.** Seda vormi olid kasutanud ka Tartu ja ülikooli sõjajärgsed komsomolijuhid. Teine organiseerimise põhimõte oli **võimalikult suurele hulgale tegevuse võimaldamine.** Kui sai avalikuks mõte uue traditsiooni loomisest, oli küll üksikuid, kes leidsid, et traditsioon peab ise tekkima, seda ei saa luua. Enamik aga leidis, et iseenesest ei teki midagi, kõik tuleb oma pea ja kätega luua, olgu see siis kasvõi traditsioon! Alguses oli meile selge, et peame hakkama väiksemast peale ja kui tuleb jõudu ja oskusi juurde, siis saab ettevõtmiste ringi laiendada. Seetõttu katsusime hoiduda rusikatega rinnale tagumisest ja sellise õhupalli punumisest, mida enam kinni ei jõua hoida. Oluliseks pidasime ürituste tugevat vundamenti, mis peaks olema aluseks edaspidistele üliõpilaspäevadele. Seni on üliõpilaspäevade käik seda mõtet toetanud, s. t. üliõpilaspäevade põhiüritused on alates 1965. aastast jäänud ühesuguseks.

Paar näidet sellest.

Tartu I üliõpilaspäevad toimusid 9. oktoobril 1965. Kella 18-ks koguneti Toomele kliinikute-esisele ja haiglatevahelisele alale rongkäiguks. Tõrvikud valmistas EPA. Kell 17.45 oli küll hirm seista haiglate ees ja mõelda, et jäämegi orgkomiteega üksinda ja rahvas tuleb ainult pealt vaatama, kuidas me häbis koju pageme. Kuid kaasüliõpilased üllatasid meeldivalt. Meil oli kogunemiseks ette nähtud 30 minutit lootuses, et üle poole tunni ei hilineta isegi loengule. 5—10 minuti jooksul oli 2000—3000 üliõpilast koos, vastavalt plaanile teaduskondade komsomoliaktiivi poolt üles rivistatud ja plaanvanker «kõige halvema üliõpilase» ja «kõige halvema õppejõuga» (õlgedest tehtud ja vastavalt riietatud topised) võis liikuma hakata. Nimelt oli rongkäigu eesmärgiks maha matta meie «kõige halvem üliõpilane ja õppejõud», et sellega avaldada solidaarsust neile, kes õpivad ja õpetavad kõige paremini. Edaspidi tuli sellest tegevusest loobuda, sest see «rituaal» tekitas mõningaid arusaamatusi ja isegi isiklikku solvumist.

Pärast kogunemist laulis TRÜ naiskoor Inglisillal ja Akadeemiline Meeskoor Kuradisillal üliõpilaspäevadest osavõtjate tervituseks (võistulaulmine toimus samas 1966. aastal). TRÜ peahoone ees süüdati pärast rektori tervitust tõrvikud ja suunduti Riia mäest üles — EPA eest, Pälsoni tn. ja Toomeoru kaudu Tähtvere lauluväljakule, kus kogu rongkäik kogunes lavale. Laulsime «Gaudeamust» ja teisi ühislaule, mis küll, nagu ikka, kippusid sõnade puudusel hääbuma, kuigi hing oli hüüdmas.

Parimad üliõpilased matsid lauluväljaku nõlvakusse prožektorite valguses «halvima üliõpilase ja õppejõu». Haual peeti hulk «kõnesid». Õhtul toimusid TRÜ klubis ja EPA aulas ballid teaduskondade korraldusel.

Rongkäik oli mõeldud õppeaasta lustaka avamisena. (EPA-s algab enamikul üliõpilastel õppetöö oktoobris). Et oli parajasti KVN-ide aeg, kus võistkondade innustamiseks oldi harjutud loosungeid valmistama, siis oli loosungeid «lugematul hulgal», nagu on lugeda ka EPA ajalehest 13. okt. 1966 à la «Mehhanisaator igasse kodusse», «Metsamees ei karda jänest», «Ära himusta oma ligimese naist ja stipendiumi». Kuid peagi selgus, et see suur lõbu, mida me tundsime linnas plagude all huilates, ei tundunud linna rahvale üldse nii lõbus ega vaimukas. Tekkis hulk küsimusi: kas selline vedurina huikav karnevalirongkäik ongi meie linna harituma noorsoo nägu? Kratsisime meiegi kukalt. Sest tõepoolest — ega linnavahe pole ju Vorbuse kruusaauk. Pealegi tõi nn. loosungitevaimustus mõttetuid pahandusi kõigile korraldajatele. Paari osavõtja poliitiline lühinägelikkus ja naiivne anarhism kahjustasid üliõpilaspäevade autoriteeti.

Kahe viimase aasta praktika annab tunnistust, et oleme võimelised oma *alma mater*'it igati väärikalt esindama. Meie üliõpilaspäevad on siiski kogu linna ettevõtmine, kus Tartu tahab oma haritumaid tütreid ja poegi näha. Seepärast edaspidi püüeldigi enam akadeemilisusele. Kuid et meil jääks võimalus kasvõi kord aastas üheskoos nalja teha, realiseerisime 1970. aasta kevadel viis aastat vana mõtte hakata enne eksameid pidama Vorbusel kevadpidusid. Tõsine rongkäik on tekitanud mõnedes üliõpilastes protesti. Oleme algusest peale arvanud, et lõbutsemiseks sobiksid enam klubid kui Nõukogude väljak. Ilmselt sobib meile linnas tõsisem hoiak, sest esindame ikkagi oma auväärseid kõrgemaid koole, mitte ainult iseennast.

Kõnevõistlused «Kuldmandlibli» (nimetus pärineb J. Uibult) auhindadele toimusid 1965. a. TRÜ klubis, kus võitis K. Kass, ja 1966. a. EPA aulas, kus võitis T. Mesila. Kahjuks suri kõnevõistlus, mille 3 võitjat said õiguse rääkida «halvima üliõpilase» matustel jne., järgnevatel aastatel välja. Loodame, et järgmisteks päevadeks on kerkimas uusi julgeid, kes on end ette valmistanud äsja rajatud TRÜ kõnekoolis.

1965. aastal toimusid 17. novembril ka Tallinnas üliõpilaspäevad, kus oli tõrvikrongkaik Harjumäelt Kadriorgu, Mustamäel laulis TPI meeskoor, järgnesid ballid klubides (TPI ajaleht 18. nov. 1965).

Kõigil seni toimunud üliõpilaspäevadel on Tallinnas viibinud Tartu delegatsioon, Tartus aga Tallinna üliõpilaskonna esindus, keda näeme alati heameelega meie üritustel.

1966. aastal korraldati päevad enam-vähem sama plaani järgi. Klubisid oli kahe asemel neli ja lauluväljakul avas plaanvankril kaasatoodud talaarides «õpetatud nõukogu» 4 m kõrguse ausamba õppimisest nõrkenud tudengile.

Alates 1967. aastast toimuvad üliõpilaspäevad rahvusvahelise üliõpilaspäeva tähistamisena, millega Tartu üliõpilaskond avaldab solidaarsust progressiivsele noorsooliikumisele (1967, 1968), võitlusele elukeskkonna puhtuse ja heaperemeheliku hoolduse eest (1970), üliõpilaste ja vilistlaste akadeemilisele ühtsusele (1969). 1969. aastal pandi Kingissepa tänava võimla ees nurgakivi Tartu teadlaste tulevasele aumüürile.

Nagu näha, on üliõpilaspäevade sisu muutunud lihtsalt meelelahutuslikust üritusest üha enam ühiskondlik-poliitiliseks.

Väikesest algatusest on 7 aasta jooksul kujunenud suuremastaabiline ettevõtmine, mille kontsertüritustest mahub osa võtma 5000 üliõpilast-õppejõudu, kus järjest enam löövb kaasa Tartu linna õppiv ja töötav noorsugu, Tartu ja Tallinna üliõpilaskond. Esialgsetest üksikutest etteastetest on välja kasvanud mitmetunnised kontserdid linna esinduslikemais saalides. Üliõpilaspäevadel tutvustavad oma loomingut vabariigi tuntumad noored muusikud, kunstnikud ja kirjanikud. Üliõpilaspäevadel on kõik eeldused saada traditsiooniks. See vastab aga üliõpilaste erksa mõtte olemasolule, mille vajalikkust rõhutas oma kõnes ülelidulisel üliõpilaste kokkutulekul L. I. Brežnev.

Siiski juba seitsmendad! Õnnestumistes ja otsimistes sündinud, üliõpilaste noorusest noor ja noorenev, hoidkem neid mõistuse ja armastusega. Tõestagem praktilise tegevusega oma võimet organiseerida tuhandeid haaravaid üritusi — see on osa leninlikust programmist — õppida kommunismi, õppida seda praktiliselt!

L. KARU

Raamatukogu

Тартуский Государственный Университет

№ 1 19 ноября 1971

25 лет МСС

В очередной интернациональный день — 17 ноября этого года — Международный союз студентов (МСС) празднует свой четвертьвековой юбилей.

Почему именно 17 ноября?

Ведь первый официальный конгресс Союза состоялся в августе 1946 года. Попытаемся найти ответ на этот вопрос в истории студенческого движения ... 28 октября 1939 года на одной из улиц оккупированной Праги в столкновении демонстрантов-антифашистов с полицией был смертельно ранен юный студент медицинского факультета Карлова университета Ян Оплетал. Его похороны 15 ноября вылились в мощную студенческую демонстрацию, которая была расстреляна фашистами. 17 ноября вооруженные отряды эсэсовцев, гестапо и немецкой полиции, окружив студенческие общежития, арестовали сотни студентов и бросили их в тюрьмы и концлагеря. На три года были закрыты все высшие учебные заведения Чехословакии.

Трагические пражские события дали толчок антифашистскому движению во всем мире.

«Не забудем наших товарищей в Праге, Варшаве, Белграде!» — с этим лозунгом вышли на улицу студенты Латинского квартала Парижа. К этому звала огромная манифестация, проходившая в самом большом зале Лондона — Альберт Холле — в 1941 г. И именно здесь международный студенческий совет провозгласил 17 ноября интернациональным днем студентов.

Позже, в 1943 году, празднование этой даты объявляется традицией и движение «17 ноября» становится центром, вокруг которого группируется первая международная студенческая организация.

Полного единогласия, однако, не было. Уже на первом учредительном конгрессе МСС 1946 года после выступлений делегатов, призывавших студентов объединиться в борьбе против новой войны, за искоренение фашизма во всех его проявлениях, студенческие лидеры некоторых западных стран задали примерно такой вопрос: «Имеет ли студенческое движение свою сущность и философию, позволяющую студентам всех наций объединиться лишь на основе их университетского статуса и жажды знаний?» Иными словами «могут ли студенты заниматься своими делами, абстрагируясь от всякой политики и идеологии?»

Нет, не могут! Так утверждал устав новой организации. На первом плане следующие задачи и цели:

— укреплять мир и дружбу между народами;

— стимулировать дружбу и сотрудничество между студентами всех стран;

— бороться против империализма, капитализма и неоколониализма;

— бороться за обеспечение всех молодых людей возможностью получения начального, среднего и высшего образования, за обеспечение студентов государственными стипендиями, предоставление им права бесплатного пользования учебниками и учебными пособиями;

— добиваться, чтобы достижения науки и культуры были поставлены на службу человечеству и делу мира.

Некоторых эта программа не устраивала. Напряженная обстановка холодной войны диктовала свои условия, и на Западе раздаются сначала робкие, а потом все более уверенные голоса о том, что, мол, МСС попал под «контроль коммунистов» и является «рукой Москвы» ...

Поэтому-то «свободное студенчество» форсирует создание сначала национальной студенческой ассоциации в США (сентябрь 1947 года), а затем начинает прощупывать почву для образования и более широкого «сугубо неполитического и очень свободного в структурном отношении союза».

А так как антикоммунистические организации не скупились на доллары, то скоро — в декабре 1950 года — в Стокгольме такой союз, включающий в себя на первых порах студенческие организации из 21 страны, был создан. Это была так называемая Международная студенческая конференция (МСК), оформленная окончательно в Эдинбурге в 1952 г. Правда, многие участники уже этого совещания, не желая раскалывать студенческое движение, проголосовали за так называемую «структуру», (а не организацию), чтобы решать только «отвлеченные вопросы», но это осталось лишь на бумаге, ибо его недвусмысленная пропаганда была отнюдь не безобидна.

Так ультраправым силам удалось всё-таки расколоть единство студентов мира, фронт холодной войны рассек его надвое. Развернулась ожесточенная борьба.

А между тем антикоммунистические и даже антидемократические лозунги новоиспеченного МСК, сменившие побасенки об «аполитичности», постепенно начинают отталкивать национальные организации (количество которых в это время значительно возросло: ведь 50-ые годы — годы крушения колониализма в Африке, Латинской Америке).

На 12 конференции МСК (1966) делегаты 16 национальных союзов официально объявили бойкот её политике.

Крах МСК, назревший и предрешенный, был ускорен неожиданно разразившимся скандалом.

В 1967 году в американской печати появились сенсационные материалы, разоблачающие позорные связи Национальной студенческой ассоциации США, заправляющей всей политикой МСК, с ЦРУ. После этого уже ни для кого не оставалось секретом, что за раскольниками из МСК стоял, как всегда «аполитичный», дядя Сэм. 13 марта 1969 г. МСК прекратила свое существование.

Так в борьбе закалялся и рос Международный союз студентов. Сейчас в него входят 87 студенческих союзов — это три четверти национальных студенческих организаций всего мира.

День 17 ноября отмечает многомиллионная молодежь нашей планеты. Мы, студенты Тартуского университета, среди них.

И. Розенфельд,
студент первого курса
отделения русской филологии.

Программа студенческих дней

Пятница, 19 ноября.

19.00 — Л. Андреев. «Тот, кто получает пощечины» — Малый зал «Ванемуйне».

20.00 — Вечер поэзии — Студенческое кафе.

20.00 — Вечер поэзии и музыки — Клуб ЭСХА.

20.00 — Концерт студентов Таллинской консерватории в актовом зале ТГУ.

Суббота, 20 ноября

11.00—17.00 — Встречи с выпускниками.

13.00 — Торжественное открытие студенческих дней в актовом зале ТГУ.

14.00 — Теоретическая конференция, посвященная 25-летию МСС.

— Актовый зал ТГУ.

17.45 — Митинг у ЭСХА. Факельное шествие по городу.

18.30 — Митинг на площади Ныукогуде.

20.00 — Концерты ансамблей и балы в клубах.

Воскресенье, 21 ноября.

11.00—14.00 — Концерты в концертном зале «Ванемуйне».

12.00 — Прием гостей в ректоратах ТГУ и ЭСХА.

20.00 — Концерты ансамблей и балы в клубах.

20.00 — Концерт классической музыки в актовом зале ТГУ.

Билеты на все мероприятия можно приобрести у секретарей комсомольских организаций курсов.

У Софокла

Родилась идея, которую не только поддержали, но сразу же приступили к ее осуществлению.

И 28 октября состоялась первая «пятница», на которой любители африканской экзотики и французской музыки встретились с доцентом кафедры алгебры и геометрии тов. Рахула. Тов. Рахула 4 года провел в Алжире, сегодня он делится с нами своими впечатлениями, рассказывает об архитектуре Алжира, о его людях. Благодаря диапозитивам, мы увидели бесконечные шоссе, ведущие через Сахару, апельсиновые рощи, ущелья, руины древних городов, пестрые долины и четкость песчаных дюн на закате. И минареты ... минареты. Их много в каждом населенном пункте Алжира ... Интересно было узнать об обычаях этой страны, об экономике, об изменениях, которые произошли там за эти годы ...

Правда, интерьер большой сто сороковой аудитории не очень способствовал восприятию лирического рассказа и песен Мирей Матье. Гораздо приятнее это могло пройти, как и намечалось, за чашечкой кофе в кафе «У Софокла». Но обстоятельства помешали ...

И все-таки присутствующие согласились, что вечер удался. А удача, как известно, вдохновляет. Решили собираться почаще.

Может быть, это необязательно будет пятница. День еще не определили точно. Но обязательно будет встреча с интересным, увлеченным человеком, который расскажет нам о своем необычном мире. И следующую «пятницу», когда любители музыки соберутся за чашечкой кофе в кафе «У Софокла», уже назвали «Вечер старинной пластинки», пластинки начала XX века. Это будет вскоре после студенческих дней.

Приглашаем Вас на «пятницу», дорогие друзья!

ГАЛИНА ЗАГОСКИНА.

На слете в Москве...

Из Москвы, со Всесоюзного слета студентов, вернулся АНТС РЕЙНМАА, руководитель учебного сектора комитета комсомола ТГУ. Мы попросили его ответить на несколько вопросов:

— Подобное мероприятие, как известно, проводилось впервые. С какой целью оно было организовано?

— В последние годы в Советском Союзе значительно увеличилось число студентов, соответственно возросло и количество людей с высшим образованием. Все это не может не сказаться на структуре общественной жизни, выдвигает новые проблемы, некоторые из их числа были рассмотрены в ходе работы слета. Так, многими выступающими была отмечена необходимость модернизации учебного процесса, уделение большего внимания усвоению своей непосредственной специальности, особенно практической ее стороны. При нынешнем бурном развитии науки и техники учебный процесс должен быть динамичным, учитывать все сколько-нибудь крупные научные открытия — эта мысль содержалась в выступлении министра высшего и среднего специального образования В. П. Елютина.

Другая группа проблем была связана с социальной стороной дела. Тов. Л. И. Брежнев говорил о необходимости создания более тесных контактов между студентами и рабочим классом, о поощрении тяги молодых представителей рабочего класса и крестьянства к приобретению высшего образования. Указывалась и закономерность роста роли и влияния партийных и комсомольских организаций в модернизированной структуре высшей школы.

— Каков был порядок работы слета?

— Слет проходил в Большом Кремлевском дворце. Перед делегатами — а их было около 2000 человек — выступил Генеральный секретарь ЦК КПСС тов. Л. И. Брежнев. Он в общих чертах определил круг вопросов, решением которых в дальнейшем занимался слет. Затем выступил министр высшего и среднего специального образования В. П. Елютин, он говорил больше о необходимости приближения учебного процесса к конкретной практической работе, которой в будущем предстоит заниматься молодому специалисту. И далее последовали выступления делегатов и гостей слета. Интересной была речь академика М. В. Келдыша.

— Какая атмосфера царила на слете?

— Нужно сказать, что в течение всего слета чувствовался дух энтузиазма, восторженности. Особенно запоминающимся был подъем после сообщения тов. Л. И. Брежнева о награждении всех участников слета юбилейными Ленинскими медалями. Аплодисменты длились минут десять. Это была одна, положительная сторона, которая сопровождала всю работу слета.

— А другая?

— Наверное, у меня было наивное представление о работе такого большого форума, как Всесоюзный слет студентов. Поэтому и не все надежды оправдались.

— Какие именно?

— Я ожидал обсуждения некоторых конкретных вопросов, которые назрели у нас в университете и, думаю, в других вузах тоже. Особенно меня интересовали вопросы, связанные с учебным процессом. О них говорилось на слете немало, но все в общих чертах, как-то неопределенно. Впрочем, сейчас я понимаю, что обсуждение деталей и не входило в задачу слета, слет имел совершенно другую функцию — демонстрацию единодушия советского студенчества и советского народа.

— Что было интересного вне непосредственной работы слета?

— В перерывах мы имели возможность познакомиться с выдающимися людьми нашей страны. Мне лично удалось попасть в кружок, который образовался вокруг маршала Конева. На второй день было возложение венков у мавзолея В. И. Ленина. И даже осталось несколько времени, чтобы познакомиться с Москвой.

— И, наконец, что дало участие в слете?

— Уверенность, что тенденции, которые мы наблюдаем у себя, в Тарту, в той или иной мере имеются и в других вузах страны. Значит, они обусловлены не только нашим, внутриуниверситетским развитием, но возникают как нечто объективное, характерное для данной социальной структуры общества. В общем, теперь некоторые вещи стали более ясными.

Беседовал АЙН ТООТС.

Киноклуб: успехи и заботы

Каждое явление имеет свою историю. Свою историю имеет и наш киноклуб. Стал ли он явлением в жизни университета, об этом судить читателю. Но существование его, уже почти трёхлетнее, вне всякого сомнения. И, пожалуй, уже настало время поговорить о нём, о киноклубе ТГУ. О его задачах, поисках, трудностях. Это я и постараюсь, в меру сил и способностей, сделать.

Не будем углубляться в историю. Поговорим о деятельности киноклуба за первые 2 месяца осеннего семестра.

Всем вам, конечно, запомнился вечер мультфильмов, подготовленный правлением киноклуба. Должен сознаться, что мне пришлось провести его в будке киномеханика, за невозможностью попасть в зал, заполненный до отказа. Но и то я причисляю себя к счастливцам: ведь сколько человек так и не смогло попасть на просмотр этих лент.

Как известно, наибольший успех завоевали югославские минифильмы, подкупающие простотой тем, необычностью и своеобразием решений. Многим понравились и фильмы Уолта Диснея, впрочем, уже более или менее известные советскому зрителю.

(см. на обороте).

Киноклуб...

К сожалению, на втором киновечере мне не удалось побывать. А посему излагаю здесь мнение студентов, смотревших эту программу.

Руководитель пресс-центра 7 Московского кинофестиваля А. Н. Медведев вкратце пересказал содержание нескольких фильмов, отмеченных на фестивале, затем были продемонстрированы фрагменты этих кинолент. В частности, показывались отрывки из фильма Анджея Вайды «Березняк», «Сакко и Ванцетти» Джулиано Монтальдо, «Загнанных лошадей пристреливают, не правда ли?» Сиднея Поллака и т. д.

Кинокартина «Березняк» (производство Польского телевидения и кинообъединения «Тор») снята А. Вайдой по новелле Ярослава Ивашкевича, написанной в 30-е годы нашего века. В нём участвуют такие известные польские актёры, как Даниэль Ольбрыхский, Ольгерд Лукашевич, Эмилия Краковская. Фильм этот несколько необычен для Вайды. После таких полемичных лент, как «Канал», «Пепел и алмаз», просто «Пепел», не говоря уже о фильме «Всё на продажу», «Березняк» воспринимается как элегия, хотя он и не лишён внутреннего да и сюжетного драматизма. В целом, о фильме остаётся очень светлое впечатление.

Лента США «Загнанных лошадей пристреливают, не правда ли?» — фильм уже совсем другого рода. В нём основное внимание уделено нравам современного американского общества. Это — трагедия нравов, если можно так выразиться.

Об итальянской картине «Сакко и Ванцетти» достаточно сказать, что режиссёр её, Джулиано Монтальдо, получил диплом журнала «Искусство кино» «За яркое воплощение политической темы».

А совсем недавно мы имели возможность посмотреть 2 фильма Альберто Латтуады: «Без пощады» и «Бандит». Ленты эти и сейчас ещё представляют интерес, как одни из первых произведений итальянского неореализма. Как известно, у Латтуады учились такие мастера кино, как Антониони и Феллини.

В фильме «Бандит» показана история рабочего, история его жизни в послевоенной Италии. Художник почти не касается социальных причин, толкнувших героя на путь преступлений, но дух времени схвачен в фильме очень ярко.

Кинофильм «Без пощады» рассказывает о любви американского солдата-негра и итальянки. Нет нужды пересказывать здесь содержание фильмов, отметим только, что обе ленты заслуживают интереса, как образцы итальянского неореализма.

Итак, три киновечера, подготовленные правлением киноклуба, — зримые результаты его деятельности. Как видите, работа ведётся интересная и полезная. Клуб пользуется успехом у студенческой молодёжи. Но правление киноклуба — не замкнутая группировка. Без энтузиазма масс нам не обойтись. Поэтому просьба ко всем читателям этой статьи: приходите к нам, работа для вас всегда найдётся, будь это подготовка вступительных лекций перед демонстрацией кинофильмов или же участие в обсуждении показанных лент.

По всем вопросам, связанным с деятельностью киноклуба, просим обращаться к президенту правления Лене Блюм.

Предупреждаем сразу: трудности у нас есть. Трудно наладить прочную связь с Госфильмофондом, не всегда идут нам навстречу и в таллинском Бюро пропаганды киноискусства...

Но главное несомненно: дело делается. Большое, хорошее дело.

Дело приобщения молодёжи к искусству миллионов.

Ф. ШМОРГУН

Интервью с продеканом историко-фил. факультета тов. Б. Недзведзким

— Традиционный вопрос: что можно сказать о нынешнем первом курсе?

— Пока трудно сказать что-нибудь определенное, просто не успели еще присмотреться. После первой сессии будет виднее. Но если сравнить с другими факультетами — мы говорили об этом с преподавателями других специальностей, — то из средней школы к нам на факультет поступает более перспективная молодежь. Как она реализует свои возможности — будет видно в дальнейшем. Вообще-то на первые курсы мы сейчас обращаем особое внимание.

— Почему?

— Да потому, что именно там обычно бывает большой отсев. Это кстати, не только у нас, такое наблюдается во многих вузах Союза. Чаще всего из-за неумения работать так, как того требует программа высшей школы. Система средней школы пока еще не дает достаточных навыков самостоятельной работы. Вот и приходится восполнять как-то эти пробелы. К слову, в ноябре как раз запланирован цикл лекций для студентов о методике самостоятельной работы, где выступят преподаватели кафедр педагогики и психологии.

Кроме того, организация учебного процесса требует еще некоторых уточнений. С этой целью при методической комиссии факультета создана специальная секция (под руководством проф. Конкса), которая организует расписание занятий, выясняет мнение студентов о нем и на базе этого разрабатывает оптимальные варианты учебной программы. Секция также рассматривает вопрос контрольных работ — какие, когда проводить, как часто. А то пока еще нередко бывает, что в один день сразу несколько контрольных, а потом несколько недель — ничего. Нужно сказать, что вопрос межсессионной работы очень злободневен. От этого, в конце концов, и зависят результаты сессии.

— Сейчас много говорится о повышении удельного веса самостоятельной работы в учебном процессе — в частности, и на XIX конференции комсомольской организации ТГУ, и на Всесоюзном слете студентов этот вопрос затрагивался многими, — оправдано ли это? Кажется, это больше касается старших курсов?

— Совершенно верно. Но это есть уже в специфике работы старших курсов: спецсеминары, спецкурсы, педагогическая практика. Однако кое-что нужно, по-видимому, доработать. Если есть возможность заменить лекции самостоятельной работой, то это можно приветствовать. Но здесь возникает другая сторона проблемы. Нам не хотелось бы, чтобы самостоятельная работа превратилась в фикцию, вывеску для ничегонеделанья. А такая тенденция существует. В прошлом году, когда наш факультет занимался во вторую смену, это было видно. Так что, оказывается, палка о двух концах.

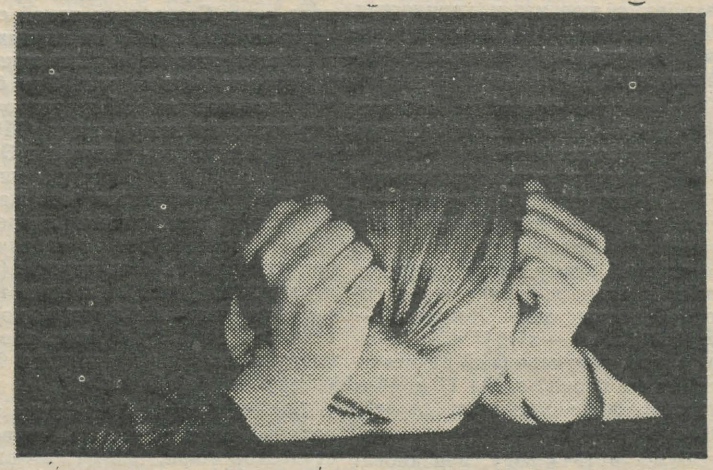

— Последнее, очевидно, уже как-то пересекается с так называемым дисциплинарным вопросом?

— Да, конечно. Сейчас мы и ведем консультации с комсомольской организацией, как бороться с пропусками лекций. Но это вопрос сложный, хотя можно сказать, что пропускают преимущественно те, у кого и успеваемость низкая. Видимо, здесь какая-то двусторонняя связь. Во всем этом нужно разобраться. Но что выглядит совершенно поразительным, так это какая-то небрежность в мелочах. Возьмем, к примеру ежегодные обязательные прививки. Разве трудно потратить 10—15 минут, сходить к врачу? А ведь каждый год опять встречаемся с этой проблемой, и здесь ничего другого не остается, как применять административные меры. Пустяковый, в сущности, вопрос, а сколько нервотрепки, причем, к невыгоде обеих сторон.

— Вот Вы заговорили об отношении сторон, администрации и студентов. Какой характер они имеют сейчас?

— В идеале, конечно, наиболее плодотворна работа при сотрудничестве администрации и студенческого актива: такая, чтобы они знали о нашей работе, возможностях, обязанностях и чтобы мы тоже были осведомлены о мнении студентов об организации учебного процесса. Пока это все еще стихийно, до нас доходят какие-то неопределенные мнения, больше похожие на слухи, конкретного же — очень мало. Даже кажется, что никто не смеет прямо сказать, что плохо. А говорить надо, только тогда мы можем что-нибудь сделать. Случается, жалуются на некачественное проведение иных лекций. Но ведь можно назначить комиссию, которая проверит данного преподавателя, оценит качество его работы, что ли. Так что и тут можно найти выход. Словом, более тесные контакты со студенческим активом нас очень интересуют.

— То есть, Вы предлагаете самим студентам проявлять больше активности в разрешении спорных вопросов?

— Да, да. И я со своей стороны обещаю: если у ребят есть дельные, конкретные предложения, — пускай приходят, всегда с удовольствием приму их.

А. ТООТС, Г. ЗАГОСКИНА.

Поговорим о Beat'e

I.

Как известно, музыка — это вид искусства, создаваемый специальными музыкальными инструментами и воздействующий через посредство органов слуха на наши эмоции. В зависимости от качества эмоционального воздействия музыку принято делить на легкую и серьезную, выделяя в обеих (и особенно в последней) так называемую «классическую музыку», т. е. ту же серьезную или легкую, но уже устоявшуюся, выдержавшую испытание временем и служащую до некоторой степени образцом. Основанием для деления музыки на легкую и серьезную служат обычно жанровые различия, т. е. считается, что обеим присущи свои специфические жанры. Так, в число только «легких жанров» включают эстрадную песню, романс, оперетточную музыку и музыку танцевальную. Только «серьезными» считаются симфоническая, камерная,* балетная музыка и т. д. Дифференциацию можно провести и приняв во внимание состав исполнителей. Действительно, симфонический или камерный оркестр значительно отличаются от эстрадного, но, с другой стороны, между камерным и симфоническим оркестрами тоже есть значительные различия.*

Надо учитывать, что это деление весьма условно и основывается на рассудке, а не на эмоциях. Ибо для определенного сорта людей романс — самая серьезная музыка, и именно романс вызывает в них наиболее глубокие переживания. В данном случае можно, видимо, говорить о влиянии разума на качество эмоций.

В категории легкой и серьезной музыки не попадают народная музыка (или folk) и музыка обрядовая. Первая выделяется обычно по сфере возникновения (практически, и употребления), вторая — только по сфере употребления.

Народная музыка часто является материалом и источником вдохновения для творцов и исполнителей как легкой, так и серьезной музыки (достаточно вспомнить 1-й концерт Чайковского для ф-но с оркестром, построенный на русском и французском фольклоре, а также вторжение русских народных мотивов на современную эстраду).

Обрядовая музыка (гос. гимны, марши, религиозная музыка) обычно приурочена к определенным актам человеческой деятельности. Как о подвиде народной музыки можно говорить о фольклоре деклассированных, который включает в себя ряд присущих только ему одному особенностей как в наборе инструментов (обычно гитара, реже — гармонь), так и в манере исполнения. (характерный ритм, некоторый надрыв в голосе и т. д.).

Говоря о сравнительно новом явлении — т. н. «музыке бардов» (Высоцкого, Галича, Кима и др.), хочу заметить, что считаю их музыку лишь воплощением ритмической структуры стиха, способствующей его большей доступности при восприятии (и, как следствие, при запоминании).

Можно упомянуть еще такие, сравнительно недавнего происхождения факты, как музыка кино, современного балета и т. д., но постановка подробной классификации музыки выходит за рамки данной статьи, а то распределение, которое было сделано выше, является рабочим макетом и не более.

После этих предварительных рассуждений мы вплотную подошли к основному вопросу статьи: является ли Beat — музыка самостоятельным явлением музыкальной культуры, и если да, то каково ее место в ней, каков ее удельный вес в современном обществе.

Чтобы дать исчерпывающий ответ на эти вопросы, необходимо знание истории музыки в целом и истории Beat'a в частности. Рамки газетной статьи не позволяют рассматривать столь большие по объему вопросы, как история всей музыки, но историю Beat'a, касаясь хотя бы ее наиболее существенных моментов, проследить совершенно необходимо, ибо это даст возможность сделать некоторые необходимые замечания в ходе ее изложения.

II.

Формально все началось в 1963 году пластинкой Beatles "Love me do", популярность которой утвердила в музыке стиль, получивший по имени родоначальников название Beat.

Фактически же корни явления уходят несколько глубже в историю, к рождению стиля рок, возникшего как танец и сопровождавшегося игрой на электрогитарах и отбиванием резкого ритма на барабане. Вместе с английской народной музыкой и негритянским джазовым блюзом, рок стал тем третьим необходимым компонентом, родившим Beatles и их музыку, которая (на начальном этапе, безусловно) не отличалась большой сложностью, но до сих пор поражает своим вкусом и талантливой разработкой тем.

Имея колоссальный успех у публики (об этом говорит хотя бы тот факт, что замена ударника Petera Besta на Ringo Starra вызвала демонстрации в Ливерпуле), Beatles, естественно, не могли долго оставаться одни. Сначала в Англии, потом в Америке, а вскоре и во всем мире (в том числе и в Советском Союзе) стали возникать группы, игравшие в манере Beatles.

Beat — ансамбль того времени представлял из себя группу, обязательными элементами которой были три гитары (lead, bass, rhythm) и ударные. Иногда к ним добавлялись рояль, электроорган, губная гармоника и саксофон. Игра на этих инструментах сопровождалась пением lead-vocal'a и backing-vocal'ов, а в середине произведения следовало соло на каком-либо из инструментов (чаще всего — на lead- гитаре). Форма произведений была чисто песенная, т. е. после каждого куплета текста следовал припев, так что приходится говорить о некоторой эстрадности раннего Beat'a.

Интересен тот факт, что, обычно, весь творческий цикл не выходил за рамки ансамбля, что очень хорошо видно на примере Beatles, где всю музыку, исключая несколько ранних вещей, написал McCartney (в меньшей степени — Lennon и Harrison), а все тексты — Lennon (Harrison — только на свою музыку).

По мере проникновения Beat'a на все континенты и, вследствие этого, рождения национальных традиций Beat'a, выяснилось, что наибольшее развитие он получил в стране-родоначальнице — Англии и англоязычной стране — США.

В остальных странах, исключая отдельные явления вроде польских Czeslaw Niemen Enigmatic и Breakout, голландских Shocking Blue и Cuby & the Blizzards, испанских Los Bravos, шведской Made in Sweden, бельгийской Wallace Collestion, венгерской Omeg'и, ансамбли не поднимались выше эпигонства англо-американских образцов. Попытки же подвести под Beat национальные традиции ни к чему пока не привели, ибо, как писалось выше, Beat родился на основе традиций англо-американского происхождения, замена которых есть замена изначальной структуры Beat'a, т. е. по существу замена одной музыки другой.

Поэтому в статье будет рассматриваться опыт только двух стран: Великобритании и США, остальные страны будут упоминаться лишь в случае необходимости.

Прежде, чем вернуться к истории, необходимо немного поговорить о терминологии, чтобы в дальнейшем ее употребление не было неясным. Видимо, некоторые читатели обратили внимание на то, что в статье не упоминается такое слово, как Pop.

Дело в том, что Pop — это популярная музыка вообще, но поистине смехотворным выглядело бы заявление о том, что вся музыка Beat популярна! С другой стороны, традиционная критика объединяет под термином Pop такие совершенно несовместимые явления, как T. Jones, E. Humperdinck, Christie и Ко вместе с Who, Pink Floyd, King Crimson, Move и др. Но ведь даже совершенный профан в музыке, не делая при этом никаких далеко идущих выводов, поймет, что это просто разные вещи.

С моей точки зрения, первая группа представляет собой обычных эстрадных исполнителей, обладающих известным мастерством, чтобы каким-то образом воздействовать на наиболее безвкусную часть публики. Вторая же группа (опять-таки, по моему мнению) — серьезные музыканты, производящие настоящие музыкальные ценности и не спекулирующие на вкусах массового слушателя.

Поэтому, исходя из всего вышесказанного, я считаю Beat понятием, точнее выражающим характер явления, и намерен употреблять его и впредь.

(Продолжение следует).

А. МАДИСОН,
студент 2-го курса
отделения русской
филологии.

* *В настоящее время в качестве музыкальных инструментов используются мотоциклы, пишущие машинки, паровозные гудки etc. Говорить об уровне музыки, извлекаемой из этих «инструментов», не приходится.*

* *Насчет камерной музыки я слышал и иные мнения.*

* *О зарубежной музыке folk будет сказано несколько позже.*

Ответственный редактор:
П. С. Сигалов

Редколлегия:
А. Тоотс
Г. Загоскина
И. Розенфельд
Н. Михайлова

Dotsent Paula Palmeose juubeli puhul

18. novembril 1911 sündis Suure-Jaani Lahmuse mõldril Palmeosel tütar Paula (sünnimeetrikas Pauline), kes on saanud Nõukogude Liidu fennougristide peres tunnustatud pedagoogiks ning uurijaks. Käinud Tartu ja Budapesti ülikoolis, kaitses P. Palmeos 1940. a. esimesena Tartu Riiklikus Ülikoolis magistrikraadi, mis hiljem reatesteeriti kandidaadikraadiks. Juba see ametlik kraaditöö ungari keele ja eesti keele ürgsetest foneetilistest suhetest osutas, et P. Palmeos on täpne ning analüüsides sügavale laskuv uurija. 1940—41. õppeaastal oli P. Palmeos TRÜ stipendiaadiks, valmistumas õppejõuks. Fašistliku okupatsiooni ajal pidi P. Palmeos ülikoolist lahkuma ja töötama peamiselt keskkooli eesti keele õpetajana.

Kui 1944. a. sügisel hakkas taas töötama nõukoguulik TRÜ, kutsuti P. Palmeos ülikooli soome-ugri keelte kateedri tööd organiseerima. Sõda oli laastavalt mõjunud ülikoolile. Soome-ugri keelte alal, kaasa arvatud eesti keel, oli järele jäänud vaid paar õppejõudu. Vanemõpetaja P. Palmeose õlule pandi raske koorem. Ta pidi õpetama ungari ja soome keelt ning lugema mitmesuguseid teaduslikke kursusi. Seie suure koormusega sai vanemõpetaja P. Palmeos kohusetruult hakkama. Ühtlasi oli ta algusest peale produktiivne ka teaduslikul alal. Saanud hiljem dotsendiks, on P. Palmeos oma pedagoogilist ja teaduslikku tööd üha laiendanud. Tema on ette valmistanud arvuka soome ja ungari keele spetsialistide kaadri, kes töötavad mitmel alal nii meie vabariigis kui ka väljaspool selle piire. Eriti tuleb esile tosta tema õpilasi — soome ja ungari kirjanduse tõlkijaid. Dots. P. Palmeos on tähelepandav õpetlane selle poolest, et ta on aastakümnete jooksul olnud pidevalt igal aastal uurimisretkedel, kust on kogunenud ainulaadset ainestikku, millele baseerub suurem osa tema töid. Oma retkedele on ta alati kaasa võtnud üliõpilasi, kes vist kunagi ei unusta juhendajalt saadud näpunäiteid, kui nad ise on saanud eri soome-ugri keelte uurijaiks. Dots. P. Palmeos on uurinud eesti, vepsa, karjala, ersa, ungari, soome murdeid. Ta on kujunenud parimaks Kalinini oblasti karjala murde tundjaks. Karjala alalt ongi tema suurimad uurimused. Dots. P. Palmeos on avaldanud töid ka soome-ugri keelte sõnavarast ja grammatikast.

Kolleegid ja õpilased tunnevad dots. Palmeost parima sõbrana, kelle nõuandeid ja eeskuju alati arvestatakse.

Väljaspool ülikooligi on P. Palmeos mitmel alal õige aktiivne. Emakeele Seltsis on ta pikemat aega olnud juhatuse liige ja aidanud organiseerida murdeainestiku kogumist.

Dots. P. Palmeose teaduslikku tegevust on suuresti hinnatud ka väljaspool Nõukogude Liitu. Ta on valitud Helsingis tegutsevate Soome-ugri Seltsi ja Kalevala Seltsi välisliikmeks.

Imetlev õnnesoov kolleegide ja rohkete õpilaste nimel.

PAUL ARISTE

Kõrgema kooli eelloost Tartus

Tartu on teatavasti meie suure kodumaa vanimaid ülikoolilinnu. Asjaolu, et Baltimaade hariduselu üheks peamiseks keskuseks sai Emajõe kallastel paiknev vana kaubalinn, endine piiskopkonna keskus, oli tingitud mitmetest põhjustest, millel allpool peatuksimegi.

Kõrgema kooli eellugu Tartus on seotud jesuiitide tegevusega. 1534. a. asutatud ja 1540. a. paavsti poolt kinnitatud jesuiitide ordu kujutas endast katoliikluse peamist eelsalka võitluses reformatsiooniga. Kasutades laialdasi eesõigusi, onnestus jesuiitidel luua hästi tunktsioneeriv, salakavalat taktikat kasutav organisatsioon. Lühikese ajaga laienuasid Societas Jesu liikmed oma haarde üle poole maailma. Juba 1542. a. ilmusid jesuiidid Indiasse, 1549. a. Jaapanisse, mõni aeg hiljem Hiinasse ja Indoneesiasse. Paraguais eksisteeris jesuiitide riik koguni 160 aastat. Oma tegevusega aitasid jesuiidid kaasa ka koloniaalsüsteemi tekkimisele.

Katoliikluse ideoloogia levitamiseks kasutasid jesuiidid laialdaselt kõrgemaid ning keskkoole, et muuta tolleaegse ühiskonna haritumad pead oma kuulekateks teenriteks. Tagurlike eesmärkide saavutamiseks pruukisid jesuiidid küllaltki ratsionaalset metoodikat. Hästi läbimoeldud kordamise tulemusena omandati jesuiitide koolides peaaegu kogu õppematerjal tundides. Koolimajad olid küllaltki avarad ja heas korras, kehaline kasvatus au sees.

Erilist tähelepanu pöörasid jesuiidid Venemaale ja sellega piirnevatele aladele. 1559 asutasid nad Vilniusse kolleegiumi, mis 1579. a. muudeti akadeemiaks, s. t. ülikooliks. Mõni aeg hiljem avati kolleegiumid veel Jaroslavis (Galiitsias), Polotskis, Riias ja Nesvižis. Lühikest aega (1685—1689 ja 1717—1719) tegutses kolleegium ka Moskvas.

TRÜ ajaloo-osakonna lõpetanu Jüri Kivimäe kirjutas diplomandina võistlustöö, mis käsitles jesuiitide Tartu kolleegiumi tegevust. Tema sulest parinevad ka järgnevad lühiülevaated jesuiitide koolidest Tartus XVI sajandi lõpul ja XVII sajandi alguses.

Toimetusel on kavas ka edaspidi populaarses vormis tutvustada Tartus tegutsenud kõrgemate koolide ajalugu.

Liivimaa ja Tartu linn jesuiitide plaanides

Jüri Kivimäe

Aastakümneid kestnud võitlus Vana-Liivimaa aadlirüigi pärast XVI sajandil, millest võtsid osa Venemaa, Poola-Leedu (Rzecz Posponita), Rootsi ja Taani, kürnas vaija nii soja tallermaa kui ka sodivad pooled ning sundis viimaseid rahu otsima. 1582. a. sõlmitud Jam Zapolje rahuga pidi Ivan IV loobuma Liivimaast, mille isandaks sai nuud Poola kuningas Stefan Bátory. Rahu sõlmimisel oli aktiivselt kaastegev paavst Gregorius XIII poolt lakitatud vahendaja jesuiit Antonio Possevino. Possevinoie oli rahuleping vaid eelduseks paavsti kuuriale nii meelepäraste eesmarkide saavutamisel, milleks oli Ivan IV ja kogu Venemaa võtmine rooma-katoliku kiriku rüppe ja Liivimaa rekatoliseerimine. Selles seisneski enne Jam Zapoljet sõlmitud kokkulepe Possevino ja Stefan Bátory vahel, keda jesuiidid meelitasid tiitliga *pater et patronus noster*. Et Poolas oli rekatoliseerimine 1580. aastate alguseks pohiliselt lõpule viidud, siis kujutas Liivimaa endast jesuiitidele paljutõotavat tööpõldu. Poola jesuiit Piotr Skarga (ühtlasi Stefan Bátory pihiisa) kirjutas juba 1581. a. Caligarile, paavsti nuntsiusele Poolas, et kuningas kavatsevat asutada Liivimaale kolm jesuiitide kolleegiumi — Riiga, Tartu ja Narva.

Et Põhja-Eesti jäi protestantliku Rootsi võimu alla, langes ära Narva kolleegiumi rajamine. Varsti pärast Jam Zapolje rahu sõlmimist läkitas Stefan Bátory kirjad paavst Gregorius XIII-le ja ordukindral Claudio Aquavivale palvega saata Liivimaale jesuiite. Rekatoliseerimisega seostus ka Liivimaa koloniseerimise kavatsus. Kuid Liivimaa asustamine Lääne-Euroopa katoliiklastega jäi mitmel põhjusel teostamata (teadaolevail andmeil saabus vaid üksikuid kolonniste Laiusele, Tartusse ja ilmselt ka Valka).

Kõigi nende kavatsuste taga seisis paavsti kuuria ja jesuiitide ordu üks kavalamaid ja võimekamaid diplomaate — Antonio Possevino, kelle erilise huvi objektiks sai Liivimaa, eriti aga Tartu.

Asjaolu, et just Tartu pidi saama vastureformatsiooni üheks keskuseks, on küllaltki huvipakkuv.

Antonio Possevino lähtus eelkõige maa geograafilisest ja strateegilisest asukohast. Liivimaa oli soodus baas katolitsismi levitamiseks itta — Vene aladele ja põhja — Rootsi, mille rekatoliseerimise katsed olid seni edutud olnud. Nende mõtete viljana valmis Possevinol paavstile pühendatud spetsiaalne traktaat «Livoniae commentarius...». Possevino pidas silmas ka Tartu lähedust Vene aladele.

A. POSSEVINO

Pealegi oli Tartu endise piiskopkonna keskus. Sel ajal oli levinud müüt Tartu ja Tartumaa jõukusest, kuid vaevalt võis pärast laastavaid sõdu nimetada Tartut jõukaks linnaks. Iseloomulik on, et Tartu ümbruse majanduslikke olusid hinnates ei peetud siin piiskopkonna taastamist otstarbekaks ning Liivimaa ainsa katoliikliku piiskopkonna keskuseks sai hoopis Võnnu.

Possevino lennukatest plaanidest hoolimata ei suudetud Tartus 1583. a. kohe asutada täieõiguslikku jesuiitide kolleegiumi nagu Riias, vaid piirduti *domicilium*'i (saksa k. *der Wohnsitz*) asutamisega. Paari aastaga paranes Tartu jesuiitide majanduslik olukord sedavõrd, et 1585. a. jõuti Baltimail ainulaadse tõlkide seminari (*seminarium interpretum*) avamiseni. Seminari eesmärk oli eelkõige praktiline: jesuiitide abistamine kohapealses misjonitöös. Selle kõrval oli perspektiivsemaks ülesandeks vaimuliku kirjasõna tõlkimine ja paljundamine nii Liivimaal kui ka mujal.

Possevino visiit Tartusse 1585. a. suvel andis lõpliku tõuke Tartu kolleegiumi avamiseks. Tagasiteel Liivimaalt informeeris Possevino Poola orduprovintsiaali* G. P.

* Provintsiaal — vaimuliku ordu teatava territoriaalse üksuse (provintsi) ülem.

Campanot siinsetest oludest, pidades vajalikuks tugevdada Tartu jesuiitide majanduslikku baasi ja saata Tartusse rohkem jesuiite. Ilmselt vestles Possevino ka kuningaga Tartu kolleegiumi küsimustes, mille tulemusena Stefan Bátory laiendas kolleegiumi maavaldusi ja andis rea uusi privileege. Kõrvuti Braunsbergi ja Vilniuse akadeemiaga pidi Tartu kolleegiumist kujunema jesuiitide tegevusahela idapoolseim keskus Euroopas. 1585. a. novembris saabus Possevino taas Tartusse (eelmine visiit oli olnud sama aasta juulikuus), tuues kaasa uusi õpilasi tõlkide seminari jaoks. Selle reisi tulemusena kinnitati Tartu kolleegiumi kuninglik asutamiskiri. Oma esimesel reisil Liivimaale 1585. a. saatis ta Tartust Mantua hertsoginnale kirja, mis hiljem ilmus eraldi raamatukesena. Selles kirjeldas Possevino Liivimaa elanike uskumusi ja kombeid ega unustanud kiitmast jesuiitide viljakat misjonitööd siinsel Issanda viinamäel.

Kolleegiumi enda 1585. a. aruanne on väga optimistlik. Sel Euroopa ääremaal asuval katoliiklusе kaitsepunktil olevat täita ülitähtis osa katoliku usu kaitsmisel ja levitamisel. Rootsi kuningriigi rekatoliseerimise kõrval hellitatakse mõtteid jesuiitide ülemaailmsest ühendusest, sest tee Tartust läbi Moskva Aasiasse polevat üldse pikk ning see avaks pealegi ühenduse vendade juurde Indiasse.

Mõningaks optimismiks oli ka põhjust, sest alates 1585. a.-st läks kolleegium kiiresti ülesmäge. Ajavahemikku 1585—1600 võib õigustatult pidada kolleegiumi õitseajaks.

Kuid Possevino kaugeleulatuvate plaanide elluviimine ei saanud siiski teoks. 1586. a. lõpul suri ootamatult Stefan Bátory, Tartu kolleegium kaotas mõjuvõimsa patrooni ja Antonio Possevino innuka kaasvõitleja. Leidmata enam toetust, lahkus Possevino aastal 1587 lõplikult Kesk-Euroopast ja siirdus kodumaale Itaaliasse.

Ka plaan rekatoliseerida Rootsi Tartu jesuiitide abil ei leidnud enam pooldajaid, kuigi Tartus tegutses hiljemgi mitmeid Rootsi päritoluga jesuiite. Vene alade katoliseerimine tehti aga ülesandeks teistele kolleegiumidele. Uue sajandi algul, pärast Poola-Rootsi sõda ei saavutanud kolleegiumi tegevus enam endist hoogu ja ulatust; tegeldi peamiselt misjonitööga ja vaimuliku kirjanduse tõlkimisega, kuni taaspuhkenud sõja olukorras 1625. aastal kolleegiumi tegevus lõplikult katkes.

TRÜ ametiühinguorganisatsiooni XXI konverentsist ARUANDEST

TRÜ KLUBIST

Mitmel eelmisel aastal kritiseeriti TRÜ komsomolikonverentsidel noorsluku ägedusega isetegevuse olukorda meie klubis. Ametiühingukomitee puuduseks loeti klubi töö ebapiisavat suunamist ja vähest tähelepanu klubi materiaalse baasi tugevdamisele. Nendes süüdistustes oli paljugi õiget.

1970. aasta kevadeni juhatas meie klubi sm. M. Kikas. Vabariigi üliõpilasklubide seas pidasid kõrgemaiseisvad organid TRÜ klubi tegevust üheks paremaks. Paraku ei olnud aga üliõpilaskonna enamik klubi tegevusega rahul. Asja lähemalt uurides ilmnes, et pikemat aega polnud klubi ansamblid saanud uusi pille ning väiksemate isetegevuskollektiivide töö oli hoopis lakanud.

Tervislikel põhjustel pidi sm. Kikas klubi juhataja kohalt lahkuma. Tema asemele tulnud Arvo Kisper asus paris agaralt tööle. Ametiühingu aktiivi kaasabil otsiti üliõpilastest isetegevuslasi. Ka klubi uus nõukogu eesotsas Jaak Villeriga paistis olevat teovõimeline. Otsustati kord majja luua «Mehvistus», mis talvisel vaheajal oma jõududega remonditi. Tööle hakkas näitering, korraldati pop-lauljate konkurss. Õnnestunuit tähistati klubi 10. aastapäeva.

Siis aga uus juhataja nähtavasti väsis ja ei tulnud oma tööülesannetega enam toime. Klubi tegevus hakkas jälle allamäge minema.

Kriitilisi märkusi kutsus esile klubi töösuund üliõpilaste isetegevuse hoogustamiseks, eelkõige teaduskondadevahelised võistlused «Kodu ja ristikhein» ja «Kaligula». Need eeldasid head ettevalmistust ja tugevat improviseerimisoskust, mis on jõukohane ikkagi vaid silmapaistvalt andekatele esinejatele. Nii astus mõni teaduskond avalikkuse ette pooltoore kavaga. Puudus ju tavaliselt läbimõeldud stsenaarium. Esines juhtumeid, kus kohale ilmumata jäänud osalise asemele värvati samas uus ja mindi lavale. Pole siis imeks panna, et pealtvaatajad kurtsid maitselibastumiste üle.

Sellised improviseeritud esinemised sobivad omavahelistele peoõhtutele, mitte aga TRÜ klubi avalikele ja tasulistele üritustele.

Tunnustavalt tuleb märkida selliseid korraliku ettevalmistusega üliõpilasansambleid nagu «Kuup ja Kera» ja «Amores». Kahjuks ei ole klubi juba pikemat aega neile saanud asjatundlikku abi pakkuda, sest kunstilise juhi kohale ei ole ikka veel leitud erialase ettevalmistusega inimest. Kuigi Tallinna E. Vilde nim. Pedagoogilise Instituudi juhtkond tuli igati ülikooli taotlustele vastu, ei leidunud käesoleval kevadel sealsete klubitöö eriala lõpetanute hulgas inimest, kes oleks sõandanud Tallinnast lahkuda, kuigi meie poolt pakutav palk oli pealinna noorte klubitöötajate palgast tublisti suurem. Jääme ootama, vahest õnnestub meil saada kunstiline juht 1972. a. riikliku jaotuskava alusel.

Üliõpilaste seas on olnud nurinat Tiit Laugu juhtimisel töötava orkestri mängumaneeri kohta. Orkestrijuht ise on aga kindla joonega mees, kes leiab, et orkester on õigel teel. Tõsi küll — kontsertesinemisteks on meie klubi orkester tugev, kuid tantsida tema muusika järgi ei tahaks. Seni oli peamiseks takistuseks tantsuorkestri loomisel populaarsete pillide puudumine. Selles osas on viimasel ajal asi liikuma hakanud ja tahaks loota, et ka tantsumuusika küsimus lõpuks laheneb.

Head meelt teevad meie klubi teenekad kollektiivid. Neil on välja kujunenud oma traditsioonid, neid juhivad teotahtelised juhtkonnad, kes oskavad leida üliõpilasi paeluvaid ja neid ühtseks kollektiiviks liitvaid ettevõtmisi.

(Järgneb.)

Informiin 1971

Seda üritust on igal aastal ülikoolilehes nii põhjalikult reklaamitud, et siinkohal tahaks vaid meelde tuletada — tänavu toimub see võistlusmäng juba kuuendat korda. Vaimujõu katsumine toimub ülikooli raamatukogu ruumides Toomel 26. novembril kell 18. Need, kes tunnevad raamatukogu ja on bibiograafiaõppusi kuulanud, ei tohiks «Informiini» ees kartma lüüa. Küsimused on kataloogidest, teatmeteostest, üldistest bibliograafiatest. Võitjaid ootavad auhinnad. «Informiini» ettevalmistamisel on alati abiks olnud ülikooli komsomolikomitee. Nii ka seekord. Võistkondade registreerimine toimubki komsomolikomitees ja bibliograafiaosakonnas. Registreerida saab 26. novembril kella 15-ni.

Kõneoskuse kool

24. nov. toimub aulas kell 16.15 dots. J. Kalitsa loeng «V. I. Lenini esinemiskunstist».

NB! Rahvakontroll

Teisipäeval, 23. novembril kell 16 toimub aulas TRÜ rahvakontrolligrupi valimiskoosolek.

Ülikooli klubis

Seoses 9. ja 10. detsembril toimuvate kontsertidega «Vanemuise» väikeses majas palume kõigil isetegevuskollektiivide juhtidel koguneda TRÜ klubisse Tähe tn. 3 teisipäeval, 23. nov. kell 20.

* * *

26. novembril kell 19 algab klubis kadriõhtu. Pääsmeid saab ainult komsomolikomiteest esmaspäeval, teisipäeval, kolmapäeval ja neljapäeval kell 12—14.

* * *

Pühapäeval, 21. novembril tulge kõik TRÜ klubisse karnevalile! Sisepääs ainult maskides.

Osakondade õppesektorite liikmed!

24. nov. kell 20 toimub komsomolikomitees kõigi osakondade õppesektori liikmete töökoosolek. Arutame, milline on meie osa õppeprotsessi organiseerimisel, stipendiumi jaotamisel, iseseisva töö planeerimisel jms.

Komsomolikomitee õppesektor

Leiname kallist sõpra ja kursusekaaslast

JAAN OLLINOT

Arstiteaduskonna II kursus

Avaldame kaastunnet Saima Jürgenson'ile

ISA

surma puhul.

Kursusekaaslased

25-aastane RÜL

17. novembril oli rahvusvahelne üliõpilaspäev, siis lõppes ka RÜL-i poolt igal aastal korraldatav üliõpilaste rahu, rahvusliku sõltumatuse ja vabaduse eest võitlemise nädal. Augustis jõudis see organisatsioon oma veerandsaja aasta juubelini. Nii et aastate järgi — meheiga.

Organisatsiooni kuulub 35 asutajaliiget ja ligi 60 hiljem astunut. Üha enam hakkab RÜL oma sõna sekka ütlema seal, kus on ohus rahu ja rahvaste sõltumatus, kus toimub võitlus demokraatia eest. Noorus ei saa ega tohigi jääda passiivseks, kui veel kuskil on maad võtmas konservatism ja dogmatism, kui veel kuskil valitseb sotsiaalne ebavõrdsus. Läks ju 1939. a. üliõpilaste fašismivastasel väljaastumisel (sealt pärineb ka 17. novembri nimetamine rahvusvaheliseks üliõpilaste päevaks) hukkunud Jan Opletal demonstratsioonile loosungi all «Läheme võitlusse õigluse eest maailmas».

Põhikirja järgi on RÜL-i ülesandeiks: kindlustada rahu ja rahvaste sõprust; stimuleerida sõprust ja koostööd kõigi maade üliõpilaste vahel; võidelda imperialismi, kolonialismi ja neokolonialismi vastu; võidelda hariduse omandamise eest sõltumata rassist, soost, materiaalsest olukorrast, religioossetest vaadetest, sotsiaalsest seisundist; saavutada, et kõik üliõpilased oleksid kindlustatud stipendiumiga, tasuta õppevahenditega; võidelda selle eest, et teaduse ja kultuuri saavutused teeniksid rahuüritust ja kogu inimkonna huve.

Iga paari aasta tagant toimuvad RÜL-i kongressid. Selle aasta veebruaris peeti Bratislavas 10. kongress. RÜL-i keskus asub Prahas ja selle president on samuti Tšehhoslovakkiast — Dušan Ulčák. Kongressil oli üle 300 delegaadi, vaatleja ja külalise kokku 117 maalt. RÜL täienes 6 uue liikmega, sealhulgas Soome Üliõpilasliiduga. See näitab RÜL-i mõju tõusu. Arutlusel oli senine tegevus ja perspektiivid Muuseas, RÜL- juhtkonna ja kongresside otsused on vaid siis kohustuslikud, kui vastav ülõpilasorganisatsioon need ratifitseerib.

Praktilist tööd teeb RÜL kongresside, konverentside, seminaride, massikampaaniate, spordi ja kultuuriürituste kaudu. Levitatakse informatsiooni üliõpilaskonna probleemidest eri maades. Eriti laialdast tegevust arendatakse arengumaades. Suur on RÜL-i osa võitluses kirjaoskamatuse vastu (eriti Ladina-Ameerikas). Arengumaade üliõpilasi toetatakse materiaalselt. Vastuvõetud otsustes avaldati solidaarsust võitlevatele Indo-Hiina ja Araabia rahvastele. Võeti vastu RÜL-i tegevusprogramm, mille põhisisuks on kampaania «Noorus paljastab imperialismi».

RÜL on pidanud traditsioonilisi konsultatsioone kaasaja aktuaalsete poliitiliste küsimuste üle Ülemaailmse Kristlike Üliõpilaste Föderatsiooniga ja RÜL-i mittekuuluvate üliõpilasliitudega.

Vastuvõetud otsused avasid tee RÜL-i tähtsuse kasvule. Võime täie julgusega öelda, et RÜL on oma meheeas ka mehe eest väljas ja et oma XI kongressile läheb ta vastu veelgi tugevamana.

RAUL MÄLK

Näitus kohvikus

Meie üliõpilaspäevadel on kindla koha omandanud noorte kunstnike näitused TRÜ kohvikus. Seekord on oma tööd välja toonud 19 noort (s. t. alla 35 a. vanused) uue kunsti viljelejat Tallinnast ja Tartust. Kahjuks pole mitte kõik senistest osavõtjatest esindatud, ka on uusi nimesid vähevõitu. Erilisi üllatusi me sel näitusel ei kohta. Näib, et kinnistutakse oma väljakujunenud laadis, et praeguseks on murranguliste eksperimentide aeg möödas. Paistab ka, et noored kunstnikud maailmale enam nii vihaselt ei vaata, taandunud on groteski- ja absurdimoment.

Maale vaadates torkab silma loodusmotiivide rohkus. Armastatakse kujutada ideaalmaastiku elemente — vett — eriliselt on töödeldud esiplaanid. Maastiku rohkusest on vahest tingitud ka roheliste ja siniste värvide valitsemine.

Kohe paistab silma Rein Tammiku, (noortest ühe omanäolisema ja perspektiivikama kunstnikuga) järjekordne pop-showlik kolmikmaal. Kahjuks ei saadud seda ruumipuudusel demonstreerida kavatsetud kujul, nii tuli keskmine maal «Erasmus» ära jätta. Tervik ja mõte kannatavad selle vägivaldse lahutamise all. Tammiku ekspositsiooniks jäi «Pangodi», «Autoportree» ja «Gloria Day». «Pangodi» on hästi kooskõlastatud pilt maastikust, veest ja autorile iseloomulikust hästi sugestiivsest ruudulisest linast koos teiste elementidega. Tammiku head, jõulist maalimisstiili ja absurdse väljatoomise oskust saab imetleda «Autoportrees», «Gloria Day» juures enam sellist hoogu ei märka. Kuid kui fantaasiat pingutada, võib ka praegusest kolme pildi kombinatsioonist rõõmu tunda. Näituse teine silmapaistvam töö on Ludmilla Siimu, Andres Toltsi ja Ando Keskküla suuremõõtmeline kollektiivne teos «Siim, Tolts ja Keskküla ja teised paadisõitjad». Selle pildi juures on huvitav, kuidas osatakse kokku sobitada väikesed maalitud detailid jämedakoelise riide ja plastmassiga, ja seda, kuidas sünteetiliseks materjaliks üleminev päikesetriip kogu suurt pilti koos hoiab.

Ilusad on Toomas Vindi maastikumaalid. Väikesemõõtmelised, natuke summutatud värvitoonides, natuke nukrameelsed. Võlub «Täiesti rohelise maastiku» peenelt väljatöötatud esiplaan. Peale.ükkivana mõjub Tõnu Virve «Natüürmort» oma reklaam-žurnaalilise ahvatlusroaga. Värvikirevus otsekui matab enda alla muidu laitmatu kompositsiooni. Meeleolukalt sünge pildiga «Piim» tuleb välja tartlane Enn Tegova. Debütantideks maali alal on kaks noort autorit — Mariann Arosoni «Rand II» ja Aili Kristjuhani toltsilikult maalitud «Vaade kaugusesse». Ilusate värvide ja vormide nautijaile on Aili Vindilt kolm guašši.

Vaadates maale kohviku seintel, oleks nagu kohati tunda maneerlikkust, ilutsemist. Jääb ka mulje ideede nappusest, just kujundite osas. Oleks nagu oodanud rohkem sisulisi eksperimente.

Graafikas kohtame taas ammuseid tuttavaid Mare ja Tõnis Vinti. Ikka omaenese laadis töödega ning Marju Mutsut pildisarjaga «Üle jõe» I, II, III, IV. Silvi Liiva oforidid on naiselikult peened, kuidagi eriliselt haprad, otsekui siia ilma mittekuuluvad. Ehkki väga erinevad, ometi on neis loodud atmosfääri tõttu midagi ühist. Kauge irreaalne, hõrk. Leonhard Lapinile on tugevalt kontrastsed siiditrükiportree Koidulast ja tušijoonistus Villast. Huvitavad küll, eriti «Villu» on mõjuv, kuid sellest mehelt oleks nagu rohkem oodanud. Raul Meel esitab mõistusepäraselt ja geomeetriliselt kokkusobitatud must-valgeid kujundeid.

Graafikas on debütantideks Priit Vaher monokroomses tehnikas päevakajalise pildiga «Suur hüpe II». Väga sobib siia juurde samas toonis raam, luues hästi vastuvõetava terviku. Esmakordselt esineb laiemale publikule TRÜ kunstikabineti kasvandik Lembit Karu kummitusliku alateadvuse toel loodud tušijoonistega.

Omaette seisab Saksa DV-s raamatugraafikat õppiv Illimar Paul, kellelt on kaks abstraktse sürrealismi laadis akvatintat ja neist erinev, ajakirja stiili meenutav «Chris».

Nagu vaataja võib veenduda, on näitusel paliu huvitavat ning kindlasti leiavad kõik kunstisõbrad endale midagi.

EHA KOMISSAROV
ja SIRJE HELME

Seda on vaja teada!

Iga detail tuhandest pisiasjast vajab nüüd tosist tähelepanu, nouab kohest ja operatiivset reageerimist. Seoses sellega on mõningat informatsiooni, mida tänases lehes jagada tahaksime.

Laupaeva nommikul, tapselt kell 9.29 punuvad pasunad linna veetorni ja uue intri katuselt päeva algust.

Toome ära kolonnide paigutuse kava EPA peahoone ees ning üliopilaspaevade torvikrongkäigu marsruudi skeemi.

● **Kolonnid kogunevad järgmiselt:**

a) Ajaloo-Keeleteaduskond saabub Paisoni tn. 14 ühiselamu eest kella 17-ks EPA peanoone ette skeemil märgitud konale;
b) Arstiteaduskond saabub Akadeemia tänavalt kella 17.05-ks;
c) Bioloogia-Geograafiateaduskond saabub Vanemuise tn. 46 õppehoone eest kella 17.10-ks;
d) Kehakultuuriteaduskond tuleb Kingissepa tanava võimla eest kella 17.15-ks;
e) Füüsika-Keemiateaduskond — Paisoni tn. 23 üniselamu juurest kella 17.20-ks;
f) Majandusteaduskond — Vanemuise tn. 46 õppehoone eest kella 17.25-ks;
g) Matemaatikateaduskond — Tiigi tn. ühiselamu juurest kella 17.30-ks;
h) Oigusteaduskond — Akadeemia tänavalt kella 17.35-ks.

Iga teaduskonna kolonn saabub kuue kaupa rivis. Konalejõudmist junib kolonni ülem. Torvikuid jaotakse teaduskondadele kauguse «Tartu» hoovist vastavalt teaduskondade suurusele.

● **Nüüd kutsetest.** Tänavu on orgkomitee välja mõelnud jällegi uue eksperimendi igasuguste võitsimiste arahoidmiseks. Nimelt on klubide (neid on üheksa) tähistustes tänavu mitte enam tähtede kombinatsioonid nagu varem, vaid kujukesed (janku, karupoiss jms.). Nende paremaks desifreerimiseks on peahoones ja ühiselamutes alates kolmapäevast väljas vastavad selgitavad teated, informatsiooni saab ka komsomolikomiteest.

Kultuurihoones on elevant telefoni helistamas.

ETKVL-i (restoran «Tarvase» peal) **saalis** — ratsanik eesti seljas.

Ulikooli klubis — pikkade vuntsidega roovel, kinžali käes.

Teenindusmaja saalis — kukk repase kaenlas, reinuvaderil on rätik peas ja maksikleit seljas.

Rauateeklubis — kilpkonn võtmega nambus.

Noortemajas «Sõprus» — kaks karupoissi jalgratta seljas ja kassipoeg käruga taga lonisemas.

«Vanemuise» kontserdisaalis — saabastega kass.

EPA aulas — jänkupoiss muinasjutukoogikesega (asub kännu otsas) kuuse taustal.

● Orgkomiteel on palve, et ei tühitataks üksikuid aktiviste, sest kutseid jaotati ja jaotatakse tsentraliseeritult ja orgkomitee enda kätte põhimõteliselt privaatvaru ei kogu.

● Hea meelega näeksime sõpradena ka edaspidi neid, kes meile sõpradeks said tudengipäevade organiseerimise käigus.

● **Rongkäigus** marsruudil Riia mägi — Ulikooli tänav — Pirogovi tänav — Oktoobri puiestee — Nõukogude väljak (vaata skeemi) niitte loopida maha kustunud tõrvikuid, et hiljem poleks vaja tunda läbi üliõpilaste käe läbi tänavatele jäetud rämpsu pärast. Nii põlevad kui kustunud tõrvikud paneme kõik Nõukogude väljakul ühte hunnikusse.

● Niipalju kui see meie võimuses, püüame anda kõigile peoõhtutele võimalikult võrdselt hea kvaliteediga eeskavu. Kahjuks on mitmed Tallinna ansamblid («Toomapojad», «Väntorel») objektiivsete ja subjektiivsete põhjuste põimumise tõttu sunnitud peoõhtute eeskava sisustamisest kõrvale jääma. Sel nädalal panime kõik traadid üle vabariigi undama ja loodame, et laupäeva õhtuks on meil kõigi esinejate täpne koosseis selgunud.

Niil Loodame, et kõik oluline on sellega öeldud.

Orgkomitee nimel kõigile osavõtjaile aga head tervist ja lõbusat peotuju soovides

KALLE MÄLBERG

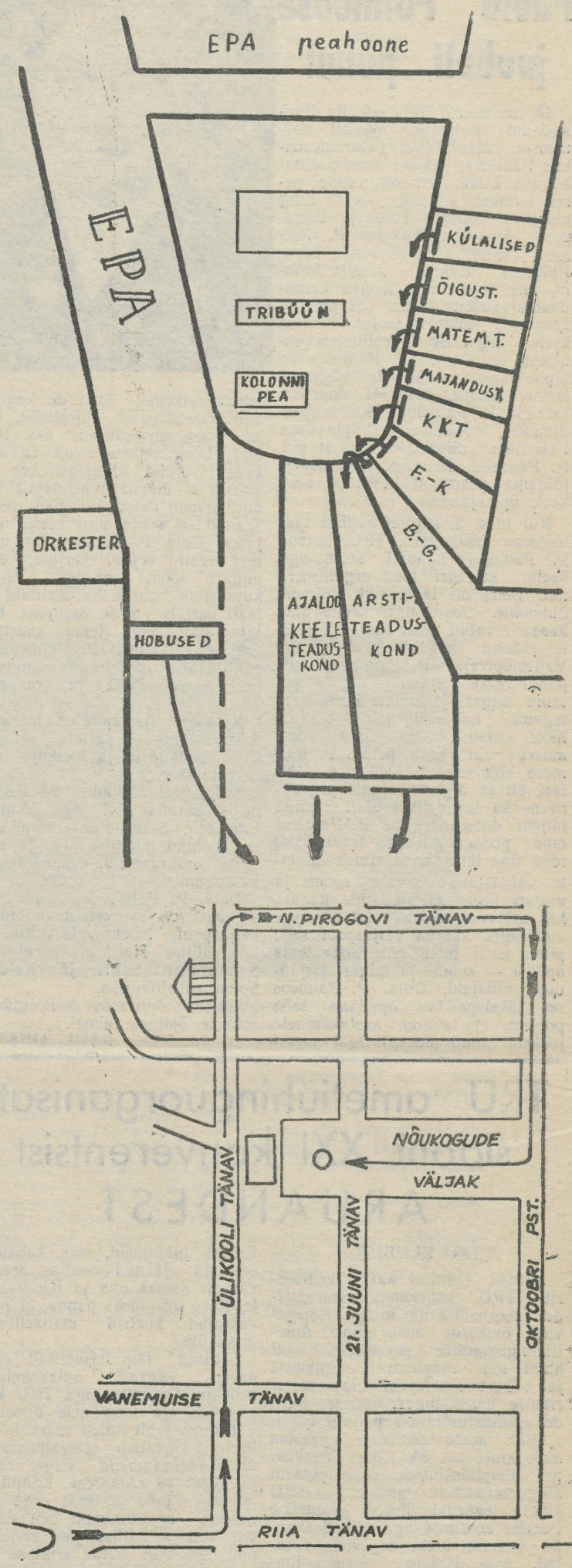

Üliõpilaspäevade raames

toimub laupäeval, 20. nov. kell 14 aud. 108 prof. K. Ramuli loeng. Pärast loengut valitakse psühholoogiaosakonna vilistlasnõukogu.

TRÜ loogika ja psühholoogia kateeder
Psühholoogide Selts

● **Üliõpilaspäevadega seotud materjalid organiseeris ajalehele Jaak Viller. Esikülje fotomontaaž Rein Urbellit.**

Tähelepanu — võrkpall!

Eeloleval laupäeval ja pühapäeval (20.—21. XI) jätkuvad V. Kingissepa tn. võimlas TRÜ meistrivõistlused võrkpallis.

Seoses üliõpilaspäevadega on laupäevased võistlused toodud varemaks. Mängud algavad kell 14. Naiskondade ettenähtud kohtumist lõpevad paralasti selleks ajaks, et pealtvaatajad ja osavõtjad jõuavad tõrvikurongkäigu liikumahakkamise ajaks EPA peahoone juurde.

Pühapäeval jätkuvad mängud kell 11. Kavas on 4 naiste mängu ja seejärel 4 meeste mängu (viimased algavad orienteeruvalt kell 14).

Kõik, kes ei pääse laupäeval aulasse teoreetilisele konverentsile või pühapäeval «Vanemuisesse» koondkontserdile, on teretulnud võrkpallivõistlusteli

Sportmängude kateeder

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III Oksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6906. MB 08796.

AR
Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 34 Reedel, 26. nov. 1971. a. XIII aastakäik

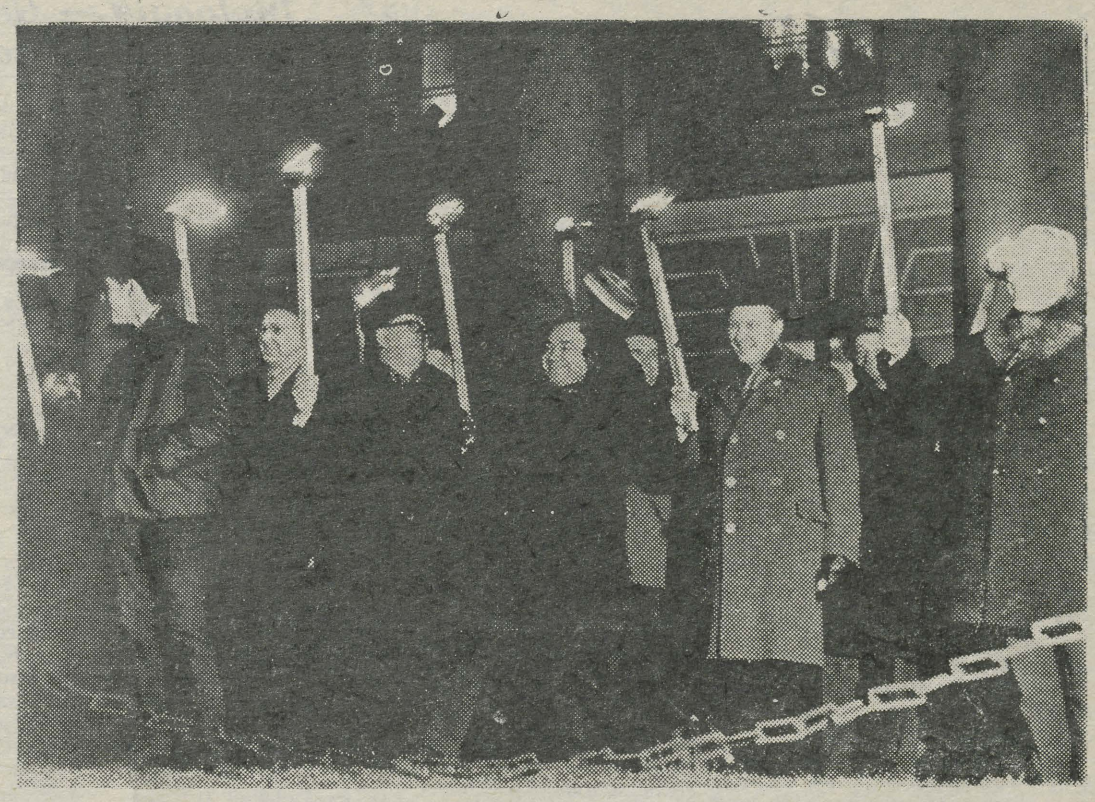

Peahoone ees 20. novembri õhtul

Külaliste vastuvõtt rektoraadis

21. nov. kell 12 võttis rektor Arnold Koop vastu Tartu üliõpilaspäevadele saabunud külalised. Kohtumise avas ELKNÜ TRÜ komitee sekretär Märt Kubo, andes seejärel sõna rektorile, kes tervitas külalisi meie ülikoolis VII üliõpilaspäevadel ja andis põgusa ülevaate TRÜ ajaloost, praegusest struktuurist, üliõpilaste elu-olust ja kõrgemate koolide ees seisvatest ülesannetest. Lõpuks vastas rektor esitatud küsimustele.

K. TAMMEORG

Laupäeval aulas

Müriseb puhkpillimuusika, peotujus inimesed saalivad edasi-tagasi, valgustajad askeldavad prožektoritega. Aplausiga tervitatakse presiidiumi. Rohelise laua taga võtavad istet ELKNÜ KK I sekretär Aare Purga, Eesti NSV Kõrgema ja Keskerihariduse ministri asetäitja H. Peremees, EKP Tartu Linnakomitee sekretär A. Jürimäe, TRÜ rektor A. Koop, EPA rektor A. Rüütel jt. Aktuse avab ELKNÜ Tartu Linnakomitee esimene sekretär Leili Mõldre. Kõlavad hümni pidulikud helid. Kõnetooli astub Märt Kubo. Ta räägib üliõpilaspäevade mõttest ja osast ülikooli elus.

Rektoraadi, parteikomitee ja õppejõudude poolt soovib TRÜ rektor A. Koop üliõpilastele toredaid pidupäevi. Üliõpilaskonnal on ühiskonnas tähtis osa, temast saab tulevikus uue rajaja. Selle ülesande täitmiseks on vaja mehisust, kirglikkust ja eelkõige sügavaid teadmisi. Rektor kõneleb üliõpilaste tublist tööst EÜE-s, ülikooli ehitamisel, õppimisel. Töö aga ei lõpe, pidupäevad annavad meile selleks uut indu.

Head pidutuju soovib EPA õppeprorektor August Eenlaid. Ta kõneleb sellest, et kõrgem kool annab oma kasvandikele eluks perspektiivid, teotahte ja -julguse jätkata eelmiste põlvkondade tööd.

Linna TSN Täitevkomitee esimehe asetäitja Fred Oper annab edasi tartlaste tervitused üliõpilastele.

ELKNÜ Keskkomitee I sekretär Aare Purga ütleb, et tal on hea meel soovida lõbusaid pidupäevi ülikoolile, mille kasvandik temagi on.

Donetski RÜ üliõpilane Aleksander Zibold tänab Tartu tudengeid külalislahkuse eest. Vennasvabariikide delegatsioonide poolt «Olgu üliõpilaspäevad teile kõigile toredad!»

Tallinlaste esindaja, TPI komsomolikomitee ideoloogiasektori juhataja Hannes Anderson avaldab lootust, et Tartu ja Tallinna kõrgemate koolide tegevus käib edaspidigi õlg õla kõrval.

Kalle Mälberg loeb ette õnnitlustelegrammi RÜL-ile. Kõlab «Gaudeamus». Aktus on lõppenud. üliõpilaste suurpäevad on alanud.

SALME KALA

Tartu VII üliõpilaspäevad 1971

«Olgu siis teie julgetes üritustes, tegudes ja unistustes alati elav teie üliõpilasnooruse vaim, ärgu kustugu teie südametuli, olgu puhtad ja õilsad teie mõtted.»

L. I. Brežnev

Kohtusid endised ja praegused üliõpilased

Hommikupoolik kohviga

Laupäeval kella 11 ajal toimus «Sophokleses» Arstiteaduskonna nn. hommikupoolik kohviga ja välismaal stažöörina töötanud õppejõududega. Vestluse üldteemaks oli «Tervishoiu organisatsioon ja meedikute ettevalmistamine raja taga» pluss mitmesugused huvitavad faktid üliõpilaste elust. Sõnavõtjad olid õppejõud E. Kõo, L. Allikmets, A.-E. Kaasik, U. Tarve ja H. Sillastu.

Järgnevalt mõningaid huvipakkuvamaid kilde.

Sm. E. Kõo rääkis Austriast. Ülikoolis on tudengkond rahvusvaheline: 1/4 välismaalasi kuuekümnelt maalt, kusjuures 60% on mehed. Arstiteaduskonnas kestab õppetöö 6 aastat (viimane aasta eksamite vormistamiseks). Loengute kuulamine on vaba, loengud on aga seal nii populaarsed, et koha saamiseks tuleb minna tükk aega enne algust. Ära tuleks märkida, et ülikooli astunud on oma eriala valiku läbi mõelnud ja üliõpilane püüab õppejõult saada teadmisi maksimaalselt. Üks aasta töötatakse välismaal. Seetõttu valdavad tulevased tohtrid aktiivselt vähemalt kahte keelt.

Muljeid Ameerika Ühendriikidest jagas meditsiinidoktor L. Allikmets. Sealse kõrgema hariduse omandamise miinuseks pidas ta eelkõige seda, et oma erialal alustatakse tööd 30—35-aastaselt. Elevust tekitas fakt, et raamatukogud on avatud ööpäeva ning samas saab ka süüa ning magada. Puhkajatel on äratamise kellaajaga lipikud krae vahel ning igal täistunnil käib üks vanem naisterahvas nende järgi tudengeid äratamas. Veel mõned arvud: iga 10 000 elaniku kohta on 17,5 arsti, meil vähemalt 30. Keskmine haiglas viibimise päev maksab 65 dollarit.

Meditsiinikandidaat A.-E. Kaasik tõi andmeid Rootsi kohta. Meditsiin on Skandinaaviamaades riiklik, kuid selle eest kehtivad väga kõrged maksud (kuni 50%) palgast. Ravis moodustab suure osa haigla, investeeringud selle jaoks kuus korda suuremad kui Inglismaal. Seejuures Rootsi haiglad on maailmas tehniliselt parimad, haiguskindlustus eeskujuks teistele kapitalistlikele riikidele.

Taanis viibis U. Tarve. Iseloomulik sealsetele kõrgematele õppeasutustele on see, et vastu võetakse piiramatult ning õppemaks puudub, kuid seetõttu jõuab ka teisele kursusele ainult pool alustanuist. Stipendium on väike ja ei võimalda äraelamist, laenu õppimiseks võetakse riigilt, kasutamata vanemate abi, et tagada endale iseseisvust. Ühiselamutes täielik omavalitsus, hiljuti olid laialdased demonstratsioonid eesmärgiga saavutada sama kogu ülikoolis.

Dotsent H. Sillastu Soome-muljetest: kaks korda aastas toimuvad traditsioonilised ballid. Juhtub, et kutsele on märgitud: «Ilmuda frakis.» Ega midagi, fraki saab laenutusest ja ball ei jää pidamata. Sageli eelnevad sellele protsessioonid, mis viiakse läbi suure põhjalikkusega, kuigi veidi teatraalselt.

Järgnes erialaste küsimuste arutelu. «Hommikupoolik kohviga» lõppes lõuna paiku.

H. UUKKIVI

Ajaloo-osakonna vilistlaste kohtumiselt

Üliõpilaspäevade üritusena sai teoks ajaloo-osakonna vilistlaste õhtu. Arvan, et kohalolijaid oli oodatust kindlasti vähem.

Õhtu avas prof. J. Konks. Ta avaldas lootust kuulda vilistlastelt kogemusterohket vestlust. Professor K. Siilivask lisas tervitussõnade kõrvale ka tööjuttu. Vilistlane Rein Ruutsoo rääkis ajaloo-osakonna ees seisvaist probleemidest seoses individuaalplaanide ja spetsialiseerumisega. See küsimustering on tuttav kogu Ajaloo-Keeleteaduskonnale, kuid antud jutuajamises lähtuti ajaloo-osakonna spetsiifikast.

Kõigi kõnelejate ühiseks murelapseks kujuneski individuaalplaan. Arutlusobjektiks olid veel eriala valimise ja erialal töötamise küsimused. Pole harulduseks ametipostilt põgenenud pedagoog, kes töötab teaduslikus asutuses. Märt Kubo sõnadest võis aru saada, et ajalooõpetaja saatuse eest ära joosta ei tasuks. Temalt oli ka meeldetuletus, et ülikooli ajaloo koostamisel oleks viimane aeg sõnadest kaugemale jõuda.

Nii see jutuajamine läks, kuni rongkäigu aeg kätte jõudis.

T. RÖÖMUS

Uues üliõpilasmajas

Ulatusliku mažoorse helitöö — üliõpilaspäevade — esimene akord võeti uues EPA klubis läinud reedel. Kunstide õhtule oli kutsutud 126 külalist. Varnadesse ei riputatud ainult rohelisi ja helesiniseid tekleid — osales ka Tallinna tudengeid.

Enne lauda istumist anti võimalus tutvuda korrastatud ruumidega (tööd on tehtud ainult kaks kuud ja suur maja alles ootamas). Siis-sinna tõttas EPA kirjandusringi tugi Tiit Merenäkk, vilksatasid rahvarõivastatud tütarlapsed, kes laudade kaetuse eest olid seatud hoolt kandma.

Külalisansambel «Leegajus» (juht Igor Tõnurist) lõpetas loo ning T. Merenäkk andis sõna EPA rektorile A. Rüütlile. «Kõrgem kool on otsivate noorte kool. Iga päev ja iga aasta toovad meile uut. Nõuded spetsialistidele kasvavad pidevalt, arenguks on vaja soodsaid tingimusi. Uus klubihoone aidaku hoida akadeemia noori põlvkonnale väärilisel tasemel. Vastutustunne ja teotahe on teinud võimalikuks ruumide senise täielikult vahenditeta (töötasuta) ümberehitamise. Soovin jätkuvat indu ja energiat põlemiseks kõrgemas koolis.»

Sümbootselt pandi kasvama mitmeharuline tamm.

Ka Eesti NSV põllumajanduse minister H. Rohtla tundis rõõmu uuest klubist ja soovis talle töös suuri kordaminekuid. TRÜ rektor A. Koop väljendas oma arvamust. «TRÜ praeguse klubi fondide väiksuse juures on meil EPA klubist eriti hea meel. (Elevus). Kui meie sellise maja leiame, siis teeme ta ka kindlasti korda. Veendumust kinnitab teie eeskuju. Häid õhtuid siin ja häid üliõpilaspidusid,» soovis A. Koop.

Kirjanduslikku osa alustas Ants Kaasik oma kahe luuletusega. Riho Mesilase üks ettekantud lugu võõrandumisest peaks «Herilase» lugejaile tuttav olema. Uues seades jutuke Papa Carlost ja Buratinost tõstis tõusvat meeleolu.

Võõrustajad rääkisid luulekeeles elust ja armastusest, külaline TPedI-st, Enn Karu pajatas oma seiklustest raamatukogus. Tutvumiseks Loreidaga pidid kuulajad tagasi astuma neli aastakümmet, moodsas muinasjutus oli tänapäeva jõudnud Tobuke-Ivanuška. Meie poiss Andres Langemets võttis sõna rohkem Tartu NAK-i esindajana ja lootis noorte autorite vaheliste kontaktide tihenemist.

Vaadati kunstikooli 1970. a. diplomitöid, milledel reklaamplakatid kunstilist lahendust taotlesid ja Juhan Liivi luuletused pildilisteks pürgisid. Kuulati etlejannat ja muidugi terve õhtu tublit «Leegajust». Rahva- ja imepillide ansambel oli täiesti asja ette (ka laulu- ning jutumeestena) ja suur osa tuju üleskütmises oligi temal. Isegi kohalesaabunud TV oma loomulikkuse lavastamisega ei häirinud hubasust.

Kaminas praksusid halud. Rahvariietes tüdrukud sagisid hoolega edasi-tagasi, vestlusring oli ühte tõmmanud vanad ja uued tuttavad, laulis Jaak Joala (küll mitte päris) ja närvilisemad inimesed suitsetasid. Toivo Luhats tutvustas asjahuvilisele muusikaimede ehitamise saladusi, Tiit Merenäkk seadis kahtluse alla kohalviibijate tantsuoskuse ja hakkas ise esimesena polkat kepsutama.

Pidu oli täies hoos. Kõik läks akadeemik H. Habermanni poolt soovitatud Cambridge'i ülikooli loosungi järgi: «Kui teil peaks olema tahtmine mitte midagi teha, siis palun ärge tehke seda siin!»

Avaakord valmistas ette avamängu.

ANDRUS ESKO

Tänavuste üliõpilaspäevade üldjuht KALLE MÄLBERG

Edasi!

Järg oli jõudnud pidustuste naela, tõrvikutega rongkäigu kätte. Meeles veel hommikune päikesemäng, kareldi jalalt jalale ja tehti kukepoksi, et käbedaid külmapoisse vähemalt EPA peahoone ümbrusest eemale ehmatada. Jahedavõitu oli küll, aga tõrvikud tõotasid rohkemat sooja, kui neile ettenähtud pooletunniliselt põlemiselt oodata võis.

Sagijad leiavad oma koha ja vägede liikumine hakkab lõppema. Askeldavad poisid megafonidega. Kohale marsib EPA. Veidi ootamist ja prožektorite valguses seab end tribüüni ette kolonni pea. Klõpsuvad fotoaparaadid ning teab mitme häälse suminaga võistleb filmikaamera surin. Mikrofoni ette astub EPA komsomolikomitee sekretär M. Asi. Tervitused linna komsomolikomitee esimeselt sekretärilt L. Möldrelt ja ENSV kõrgema hariduse ministri asetäitjalt H. Peremehelt.

Oh seda kärsitust! Tõrvikud põlevad plaanitsetust varem. Süütamine käib kähku, et ei saa arugi. Elevust kui palju, sest pilt on kena. Kulunult öeldes: hämarus lausa taganeb.

Hakataksegi liikuma. Tore on kuuekaupa minna. Eksimist pole karta — siht on teada ja tõrvikud valgustavad teed. All-linn ootab. Orkester mürtsub, kenake hulk pealtvaatajaid ja rahvamaalevlasi palistab teed. Las ma kannan ka natuke tulelonti. Aitäh! Kus on siin algus, kus lõpp? Kikivarvule tõusmisest ei piisa. Torman «Vanemuise» ette, ent siitki ei saa selget sotti. Vara veel, enamik pole liikumagi saanud. Edasi!

Astun kõnniteele. Sõiduteel lauldakse «Kungla rahvast». Olen raekoja taga. Ei siitki ülevaadet saa. Publikumi on nagu vähem. Kuhu ta jäi? Jaa, muidugi, peahoonele ligemal on rohkem. Siin hüüab H. Palamets tehnika vahendusel tervitusi professoritele, akadeemiale, eesti filoloogidele ..., «Hurraa!» ja edasi!

Pirogovi tänavale poetatakse kolinal esimesed kustunud tõrvikud. Lõikan otse ja olengi raekoja platsil. Esimesed on juba kohal, tagumised muudkui tulevad. Oleksin ikka pidanud ühe koha peal seisma ja ridade arvu kuuega korrutama. Nüüd on juba hilja.

Keegi küsib Arstiteaduskonda. Kehitan õlgu ja pakun välja esimese silmahakkava tõrvikukobara, mis purskaevu kroonib. Ei, seal ei olevat.

Tere! Tere! Hopsti! Kuhu sa jäid? Ära kadusin, aga sina? Mina ka! Lähme, trügime ettepoole.

Prožektor haarab rõdu, millelt Siim Kallas varsti tõrvikuid põletama ja argipäeva muresid unustama kutsub. Lõpuks on kõik kohal. Kui palju meid on? Kes seda teab.

Enam ei olegi nii külm. Oeldagu veel, et nooruslik pidumeeleolu ei suuda ilma soojemaks teha. Või tundub see ainult nii?

Tulede järves loobib taevasse leeke tõrvikute põletamise tuli ja Siim Kallas ütleb üles oma lühikese kõne. Oh seda tralli, mis nüüd järgneb. Uus ümberlõkketants on kõige parem tants. Orkester puhub, põsed punnis, ja külmapoisid pagevad. Esialgu rõdule, aga varsti peletatakse nad sealtki eemale. Käin mõtlikku ja tulevase ajakirjaniku nägu tehes tasakaalukalt platsil ringi. Informatsiooni kogumise eesmärgil nimelt. Roniksin meelsasti kuhugi kõrgele, et müksudest pääseda ja kõike suurepäraselt näha. Korraga rabab keegi mul käest, lendan ringi ümber lõkke. Tunnen, et kopsan kogemata kedagi. Ei jõua vabandamiseks tagasigi vaadata, kui olen pisikese muhu võrra rikkam. Edasi! Lendan mööda tuttavast, kellele saan tervituseks vaid hoo! hüüda ja olengi läinud. Maas on kellegi kinnas, tema omanikust ei tea esialgu keegi midagi. Helle Niinemäe kott aga ootab omanikku juba kaadriosakonnas.

Pisike puhkus. Kursusekaaslane keelitab kursuseõdesid mehelesaamise eesmärgil üle lõkke hüppama. Kõmatab pauk. Raketid? Ei ole näha. Teine kõmakas. Näe, seal nad ongi. Muu-si-ka! Muu-si-ka!

«Targa Rehealune» ei lase end kaua manguda. «Oo, mu kallis Gloriland» ja sädemed lendavad taevasse. Kohale sõidab TV buss. Kiretu ja kadedaks tegeva täpsusega talletab kaamera filmilindile kirglikult külma eitava Taivo Linna ja teised «Targa Rehealuse» poisid raekoja trepilt. Muusikas osalejate säravate nägude ja vabanenud liigutuste mängu mina pliiatsiga juba paberile ei pane. 1:0 TV kasuks. Aga mis siis sellest. Edasi! Edasi!

Hei hopsti! Pole mahti saanud kellagi vaadata. Kolmveerand kaheksa — õhtu ongi käes. Kohvik ja klubid ootavad. Edasi!

ANDRUS ESKO

Bioloogia — Geogr. teaduskonnas

VII üliõpilaspäevade keskseks sündmuseks Bioloogia-Geograafiateaduskonnas oli vilistlase Tõnu Soidla laupäeval toimunud avalik loeng «Psyche ja Soma — närviprotsesside geneetika probleeme». Nii sisult kui ka esituslaadilt suurepärane loeng andis arvukale kuulajaskonnale ammendava ülevaate käitumisgeneetika aktuaalseist probleemest ja silmatorkavamaist saavutusist kogu maailmas. Lektorile esitati rohkesti küsimusi.

*

Samal päeval kogunesid zooloogia kateedri laboratooriumi bioloogiaosakonna 1966. a. lõpetanud, et tähistada stuudiumi lõpetamise 5. aastapäeva. Laboris, kus 10 aastat tagasi oli astutud esimesi samme bioloogiks saamisel, meenutati nüüd tudengipõlve, räägiti sellest, mis tehtud ja teoksil. Mõni tund hiljem osalesid 1966. a. lennu kokkutulekust osavõtnud vilistlased *in corpore* Tartu üliõpilaskonna tõrvikrongkäigus.

T. PILVIK

Laupäeva õhtust esmaspäeva hakuni

Laupäeva õhtul kella kaheksa paiku, kui Nõukogude väljakul lõkked alles põlesid ja tants kestis, avasid Tartu klubid, kultuurimajad ja «Vanemuine» oma uksed kauaoodatud tudengipäevade ballideks.

«Vanemuise» kontserdisaal oli üks neist kohtadest, kuhu mõnisada õnnelikku kutseomanikku pidu pidama pääses. Ball algas nagu ball ikka — tantsuga. Mängis kitarriansambel.

Tudenglikumaks läks pidu siis, kui algasid show'd. *Fuajee jäi tantsijaist päris tühjaks, saal sai jälle puupüsti täis, kui «Kuup ja Kera», R. Kudu iluvõimlejate rühm ja teised esinejad peorahva ette astusid. Füüsikute «Kuup ja Kera» on ammustest aegadest vaimuka ülesastumisega tuntud ja nüüdki pälvis ta tabavate paroodiate puhul heakskiidu. R. Kudu oma kaaslastega oli üliõpilaspäevadeks uue kava kokku seadnud. Rahvale meeldis.*

Kuidas pidutseti mujal? Peotuju oli teadagi kõikjal kõige kõrgem. Aga kes siis tudengirahvale kunsti ja muusikaga külla olid tulnud?

Mitmel pool oli kuulda Andres Otsa esinemist. Alustanud EPA aulas, kus laulis mõnda aega peoliste suureks rõõmuks, suundus ta ülikooli klubisse, laulis ka seal ning jõudis külastada veel teeninidusmajas biolooge-geograafe ja teisigi, kes seal viibisid.

Dixieland-*ansambel «Targa Rehealune» mängis TRÜ klubis vilistlastele. Sinna olid ka näitlejad T. Tepandi, J. Kiho ja V. Uibo tulnud sõna sekka ütlema. Peolised ei olla sellest aga täiesti aru saanud. Klubis mängis ka O. Ehala ansambel.*

ETKVL-i saalis esines hoopis omapärane ja seni veel vähe tuntud (sest alles loodud!) pantomiimigrupp Tallinnast M. Kaldoja juhtimisel. Etendati «Surmatantsu». Ärgu teised esinejad pahaks pangu, aga «Surmatants» oli mu meelest huvitavaim kõigest laupäeval nähtust.

Keskkooli kitarriansambleist osalesid tudengiballidel Nõo «Pikk Viis» ja 8. Keskkooli «Anaconda». Esimene mängis teenindusmajas ja teine nii laupäeval kui pühapäeval EPA aulas.

Külaliste kõrval esinesid peaaegu kõikides kohtades meie oma ja EPA üliõpilased; mängisid klubide orkestrid ja laulsid solistid. Nii oli see vastavatud noortemajas «Sõprus», nii oli see ka ülikooli klubis ja kultuurimajas.

Balle jätkus järgmisekski päevaks. Kel laupäevaks kutset ei õnnestunud saada, ja neid juhtub vabariigi kõikide kõrgemate koolide esindajate hulgas ikka mõnisada olema, see pidutses pühapäeval. Muidugi tegi seda ka suurem osa laupäevasest publikust.

Programme pühapäeval enam ei pakutud, antud oli hoopis võimalus ise teisi lõbustada — näiteks karnevalil ülikooli klubis. TRÜ klubi kujuneski selleks tsentrumiks, kus üliõpilaspäevad lõpetati.

Kui aeg juba üle keskööd jõudis ja orkester pillid kotti pani, polnud tudengid veel kaugeltki nii väsinud, et koju minna, ja ühine lõputants jäi nagu pidamata ka. Et lusti lõbutsemiseks jätkus, leidis peorahvas üks-kaks-kolm enda seast paar laulda ja mängida oskavat inimest ja muusikat tuli veel tükk aega, nii et lõputants ja teine ning kolmaski tantsitud sai.

AIME NAPA

Kõige raskem oli pääsmeid saada

Reet Valgma.

koondkontserdile. Lavale tulid ju peaaegu kõik, kes klubides peoõhtuid sisustasid, mõned kollektiivid veel lisakski. Koondkontsertide meeleolu peaks nagu olema tõsisem ja soliidsem kui tantsuõhtutel ning lihtsa meelelahutuse asemel oodatakse sealt midagi kaalukamat, mis annab teatud määral ülevaate üliõpilaste kunstimaitsest ja kultuuritasemest üldse.

Ülikooli kammerkoor, rahvakunstiansambel ja naisvõimlejad on tuntud ja tunnustatud kollektiivid. Kõik nad suutsid oma kõrgetasemelise esinemisega pakkuda saalisolijaile rõõmu. Ja kui mõned väikesed viperused juhtusidki, siis ei olnud see suurelt jaolt esinejate süü.

Folk-foorumi parimad Reet ja Riina Valgma, Avo Meerits, Toivo Tasa ja Tiit Sõber jätsid hea mulje. Tahaks loota, et nad seda suunda (sotsiaalse sisuga laulud) jätkata ja arendada saaksid. Tänapäeval on nõudmine seda liiki muusika järele kogu maailmas, ka meil. Ühtegi kaalukamat nime peale Peeter Tooma siin vallas nimetada aga polegi. Ülikooli klubi ja komsomolikomitee peaksid noori lauljaid igati toetama, andma võimalusi esineda väljaspool tantsuõhtuid jne. Et ei tekiks olukorda, kus nende nimed lavalt lihtsalt kaovad või hakkavad vaid tantsumuusikat saatma.

Ühtegi tudengite biitansamblit näha-kuulda polnud. Rõõmu ei valmistanud, et Peeter Väljaku ansambel on ikka veel esinemisloata ja «Vanemuise» uksed neile seega suletud. Programmi aitasid sisustada 8. keskkooli «Anaconda» ja noortemaja «Sõprus» kitarristid. «Väntorelit» kumbki asendada ei suutnud, ülikooli klubi kitarriste samuti mitte, aga pole viist siin koht nende mängutaset vaagida. Aitäh, et hädast välja aitasid!

«Kuup ja Kera» oli esinejate hulgas kõige menukam. Numbrid olid sellised, mida tudeng tudengilt kuulda-näha tahakski — vaimukad, löövad ja päevakohased. Tore, et poistel jätkub teravat meelt ikka uusi vahvaid nalju välja mõelda. Möödunud aastaga võrreldes oli programm kaalukam.

Kontserdi lõpetas «Targa Rehealune», ainuke dixieland-*ansambel Eestis. Tartu tudengitele mängiti juba kolmandat korda, nii et vanad tuttavad. Esitleksime muusikuid lähemalt: Villu Kuulman (trompet), Margus Mälk (klarnet), Eino Mikiver (tromboon), Taivo Linna (bandžo), Kuno Hanso (kontrabass) ja Tarmo Pihlap (trummid). Poolteiseaastase koosmänguga on saavutatud küllalt kõrge tase. Puhta musitseerimisrõõmu kõrval, mida orkestris kaasalöömine annab, on eesmärgiks noori biidi kõrval ka džässi armastama panna. On ju* dixieland *džässi lihtsaim vorm ja tee selle muusikaliigi mõistmiseni peaks just siitkaudu kulgema.*

Oleks tore, kui saaksime seda orkestrit päris iseseisval kontserdil kuulata. Esinemine võiks kasvõi mõne teise ansambliga kahasse toimuda.

Miks aga ei olnud EPA-st mitte ühtegi esinejat? Möödunud aastal nähtud Metsandusteaduskonna ansambel oli tore. *TIINA SARV*

Interklubi külalistele meie pidu meeldis

Pidupäevade ajal olid TRÜ interklubil külalised Läti RÜ-st, Kaunase Meditsiiniinstituudist, Vilniuse RÜ-st, Užgorodi RÜ-st, Leningradi RÜ-st, Petroskoi RÜ-st, Donetski RÜ-st, Tbilisi RÜ-st, Jerevani PI-st, Samarkandi RÜ-st, Frunze RÜ-st ja Jakuutia RÜ-st.

Interklubi rahvas tegi kõik, et külalised võimalikult kõigest, mis toimus, osa saaksid. Ajasime juttu mõne külalisega, et kuulda, milline on mulje Tartust ja üliõpilaspäevadest.

Nataša Jeroškina (Petroskoi RÜ): Oleme vaimustuses teie linnast, vanaaegsetest majadest ja ülikoolist. Üllatab see, kui suur autoriteet ja kaal on teie üliõpilastel elanikkonna hulgas. Meil saavutatakse tunnustus alles pärast spetsialistina tööleasumist, tudengitel nii suurt eneseväärikustunnet ja head mainet teiste hulgas pole. Oleme väga meeldivalt üllatunud nähes, kui aktiivselt kõrgemate koolide õppejõud ja rektorid isiklikult teie üritustest osa võtavad.

Tamara Bababekova, Samarkandi RÜ interklubi president, saksa keele õppejõud: «Kui hästi on teie pidustused organiseeritud! Rongkäik jätis suurepärase mulje. Hea, et oli kutsutud nii palju külalisi. Et proletaarset internatsionalismi ka usbeki üliõpilaste hulgas tugevdada, kavatseme edaspidi ka oma linnas midagi sellist korraldada. Siiani on meie interklubis (see töötab alles teist aastat) käinud vaid mõned delegatsioonid. Eriti jäid meelde kommunistid Saksa FV-st. Korraldasime nendega õhtu Leninist ja rääkisime vaprast ameeriklannast A. Davisest.

Kęstutis Brimenis Kaunase Meditsiiniinstituudist: «Tartu meeldib väga. Siin on eriline üliõpilaslik õhkkond, mida mujal ei tunneta. Meie kultuur on teie väikese linnaga tihedalt seotud, tsaarirežiimi ajal õppisid siin paljud meie ärksad kultuuritegelased, ka arstid. Oleks suur huvi tutvuda lähemalt arhiividega, et saada väärtuslikku materjali meie arstiteaduse arengu kohta. Rongkäik oli vaimustav! Kogu noortele omasest elurõõmust ja lustakusest hoolimata käituti kõikjal nii nagu üliõpilastele kohane.

Tbilisi RÜ tudeng ja sealse interklubi president Soso Tsahišvili äratas tähelepanu sellega, et rongkäigus selges eesti keeles hüüdis kiitust kenadele kohalikele neidudele. Oli siiras vaimustuses pidupäevade heast organiseerimisest, rongkäigust, soome saunast. Kiitis väga Andrejevi näidendi lavastust «Vanemuises». Selline lahendus tundus talle väga huvitav ja originaalne.

Jerevani tudengid jõudsid kohale alles pühapäeval. Peale lõpubanketi otseselt üliõpilaspäevadest osa ei jõutudki saada. Selle kohta ütles Ara Galstjan: «Meid juhatati saali, kõik olid võõrad. Aga juba poole tunni pärast me ei tajunudki seda enam. Polnud mingit piiri eri rahvuste esindajate vahel. Pean selliseid kohtumisi väga kasulikeks. Isiklikud kontaktid suurendavad austust teiste rahvaste vastu ja aitavad nii mõndagi probleemi paremini mõista.

Andke edasi meie tänu teie interklubile, kes meid nii hästi vastu võttis. Ilm on teil hirmus külm ...»

Lõpuks üks suure vaeva nägija, keda isiklikult paljud külalised väga heast küljest iseloomustasid, **TRÜ Interklubi president Mati Heidmets:** «Usun, et külaliste vastuvõtt õnnestus. Tuska valmistas see, et teatriõhtule ei jätkunud pileteid ja pidime neid teatri eest enne etendust juhuse peale ostmas käima. Olime rõõmsad, kui mõned külalised ärasõitu edasi lükkasid, et meie linnas veidi kauem viibida. Oli neidki, kes pidustustele sõitsid täiesti oma kulu ja kirjadega, et ainult meie üritusest osa saada. Väga tähtis on, et saime paljude Nõukogude Liidu kõrgemate koolidega luua otsesed tihedad sidemed.

Klubi liikmetest tegid külaliste heaks vastuvõtuks palju ära Malle Varek, Mati Saarend, Avo Kiir, Jüri Lukas, Hain Tankler ja I kursuse psühholoogid. Teine topelttöö tuleb ära teha, et kõik kooliasjad korda saaksid.»

V. SAAR

Tänavuste üliõpilaspäevade üldjuht SIIM KALLAS

Jaak Põldmäe väitekirjast

«Eesti värsisüsteemid ja silbilis-rõhulise värsisüsteemi arengujooni XX sajandil».

Eesti värsiõpetus on ühtaegu nii noor kui ka vana teadus. Vana seetõttu, et esimesed eesti värsitehnika käsitlused pärinevad juba XIX sajandi I poolest, noor seepärast, et käesoleva sajandi kodu- ja välismaise värsiõpetuse tõsiste saavutuste taustal puudus eesti värsi pidev uurimine. Tegelikult alles praegu, otse meie silmade all hakkas kiiresti kasvama eesti värsiõpetus. J. Põldmäe dissertatsioon kujutab endast sellise kasvu iseloomulikku sümptoomi. Mahukas kaheköiteline uurimus on ühtaegu nii esimeseks põhjalikuks tulemuseks, mis summeerib ja üldistab eelkäijate saavutusi (kaasa arvatud nii nõukogude teadlasi kui ka rahvusvahelise teaduse esindajaid), kui ka tulevase täieliku eesti värsiteooria esimeseks konspektiks, mis sisaldab selle teooria peaaegu kõiki peatükke, kusjuures mõned peatükid on juba lõpuni viidud.

J. Põldmäe dissertatsioon tegeleb sünteetiliselt eesti värsiõpetuse peaaegu kõigi aspektidega: nii üldise teooria, spetsiifiliste teoreetiliste seaduste ja klassifikatsiooniga kui ka kirjandusloolise analüüsiga (eriti põhjalikult — eesti silbilis-rõhulise süsteemiga aastail 1917—1940). Tuginedes nõukogude ja välismaise teaduse parimatele saavutustele kasutab J. Põldmäe loovalt nii aksiomaatilist meetodit, kombinatoorikat, statistilis-tõenäosuslikku analüüsi võtteid (вероятностно-статистические приемы), lingvistilise strukturalismi meetodeid kui ka meetrumi ja rutmi uurimise erinevaid viise.

Lühikeses artiklis on võimatu iseloomustada kõiki uuendusi — isegi J. Põldmäe põhjalik autoreferaat ei haara kõiki saavutusi ja dissertatsioonis kajastatud fakte. Rõhutan ainult peamist: J. Põldmäe tegi esimesena kindlaks, et kasutades eesti keele jaoks 3 olulist fonoloogilist faktorit (silpide arv, rõhulised ja rõhuta silbid, pikad ja lühikesed häälikud) saab aksiomaatiliselt kirjeldada nende elementide erinevaid kombinatsioone (neid on kokku 8); selgus, et ka XX sajandi eesti luuletajate loomingus on kõik need 8 süsteemi esinenud, kuid mitte kõiki neist pole kirjeldatud.

Järgnevalt on J. Põldmäe ulatuslikult klassifitseerinud eesti silbilis-rõhulise süsteemi tüübid, luues olulised terminid *isomeetria*, *korrastatud* ja *korrastamata heteromeetria* jt., mis — tahaksin seda loota — lähevad käibele mitte ainult eesti, vaid ka vene värsiteoreetikute hulgas.

Mitte vähem oluline pole rõhulise süsteemi (kus on eriti tähtsad taktoidi, aktsentoidi ja süntagmoidi mõisted) ja vabavärsi klassifikatsioon, kus lingvistikas tuntud distinktiivtunnuste meetod annab võimaluse luua vabavärsi niisamasuguste tunnuste originaalse süsteemi. Silmapaistev on novaatorlik võte, mida J. Põldmäe on rakendanud eesti värsside meetrumi ja rütmi objektiivseks analüüsimiseks: B. Tomaševski ja A. Kolmogorovi kolmetasandilise analüüsi asendamine neljatasandilise analüüsiga, mis paremini vastab eesti keele fonoloogilistele erijoontele.

Fundamentaalsed on ka J. Põldmäe kirjandusloolised avastused, mis on rajatud esmajoones eesti silbilis-rõhulise ja rõhulise luule hoolikale uurimisele.

Seetõttu kostsid kõik 4 ametlikku ja peaaegu kümmekond mitteametlikku oponenti dissertandile **filoloogiadoktori kraadi omistamise eest ja Ajaloo-Keeleteaduskonna nõukogu ühines oponentide üksmeelse arvamusega, hääletades peaaegu ühehäälselt selle teadusliku kraadi poolt.**

Tahaksin soovida J. Põldmäele edasist loomingulist tööd tema haaravas teaduse valdkonnas ja tema uurimuse avaldamist tervikuna.

B. JEGOROV,
A. I. Herzeni nimelise Leningradi Riikliku Pedagoogilise Instituudi vene kirjanduse kateedri juhataja, professor, filoloogiadoktor

TRÜ ametiühinguorganisatsiooni XXI konverentsi ARUANDEST

(Algus meie lehe 32. numbris)

Seevastu massiline isetegevus teaduskondades on sööti jäänud väli. Mõndagi ju tehakse, teatud osa üliõpilasi osaleb Tartu linna isetegevuskollektiivide töös, kuid puudub üliõpilaste enamikku haarav süsteem. Ilmselt tuleks alustada aktiivsete eestvedajate otsimisega, sest kogemused näitavad — seal, kus eestvedajaid on, leitakse kõigile asjahuvilistele tegevust ja rakendusvõimalusi.

Ametiühingukomitee on aruandeperioodil arutanud klubi tööd 7 korral. Paraku on kõige valusam küsimus — kaadriküsimus — siiani lahendamata. Sellest oleneb aga suurel määral meie klubi töö sisuline tase.

MEIE KOLLEKTIIVI PUHKAMISVÕIMALUSTEST

Suvepuhkuse veetmiseks oli meie kollektiivi liikmetel võimalus minna koos perekonnaga Vellaverre, Käärikule, Pärnusse või Läänemaale Kastnasse. Kahte viimati mainitud baasi saame kasutada tänu L. Koidula nimelise Pärnu II Keskkooli direktori vastutulelikkusele. Tõsi — Kastnas on elamistingimused nigelad, kuid see-eest leidub seal ehtne kadakane karjamaa ja tõelist maarahu. Kui sellised tingimused inimesi meelitavad, siis tuleb kõne alla selle baasi edasinegi kasutamine.

Südamevalu teeb aga Vellavere olukord. On see ju ülikooli maja, mille korrastamine oleneb täielikult ainult meist endist. Korraliku remondi asemel on seal suudetud teha vaid hädavajalikku pisiremonti. Raskused on majahoidja leidmisega, see koht ongi ajuti täitmata olnud. Selline olukord aga soodustab hoolimatust Vellavere baasi kasutajate hulgas, mille tagajärjel lõhutakse ja kaotatakse pisiinventari, eelkõige sööginõusid. Vellaveres tuleb kindel kord sisse seada, kui tahame seda baasi edaspidigi puhkamiseks kasutada.

Materiaalse baasi loomine on praegu nii ülikooli kui üleaedse — EPA — üheks peamiseks ülesandeks. Seejuures torkab silma, et akadeemia mehed suudavad õppe- ja teadusliku töö baasi rajamise kõrval hoopis tõhusamalt hoolt kanda puhkamisvõimaluste eest. On nad ju Eesti kaunimatesse kohtadesse (Kauksi rannale, Ontikasse, Pangodi järve äärde ja mujale) rajanud oma teaduskondadele igati sobivad puhkebaasid. Kas siis meie majandusmehed ei saa selleks midagi ära teha? Sellest on huvitatud kahtlemata kogu ülikooli pere.

Ametiühingu vahekord teiste organisatsioonidega.

Aruandekõnes oli juttu sellest, et ametiühingu jõude killustatakse ülesannetega, mis otseselt tema kompetentsi ei kuulu. **Jaan Antsov** avaldas arvamust, et ideoloogilis-poliitilise kasvatuse ja õppetöö probleemidega tegelgu komsomolikomitee, ametiühing aga pööraku peatähelepanu elu-olu, kultuuri- ja sporditöö küsimustele.

Kalev Koger märkis, et ülikooli ametiühing jääb komsomoli- ja parteiorganisatsiooni varju. Põhjus — ametiühingu aktiivi pealtvaatajalik suhtumine ametiühingutöösse. Nõutakse, et **antaks**, nurisetakse puuduste üle. Samal ajal aga ei ole ametiühingul piisavat koostööd ülikooli teiste organisatsioonidega. Pärast ühiselamute teaduskonniti jagamist ei ole ametiühing ilmnenud puudusi üheski teaduskondade organis esile toonud. Korterikomisjoni ei informeeritud objektiivsetest korterivajadustest. Klubiga peavad tegelema komsomoli- ja parteiorganisatsioon, ametiühing, teaduskonnad. Kes aga kannab vastutust selle eest, et klubi halvasti töötab? Tegelikult on süüdi kultuuri- ja ideoloogiakomisjoni liikmed. Meil aga pole jõutud tõelise vastutuseni, kus iga funktsionär annaks oma tegevusest isiklikult aru.

Edaspidi tuleb kooskõlastada organisatsiooni vahel kõik probleemid, et iga organ omaette üht ja sama tööd ei teeks. Ametiühingutöö peab algama ühiselamutubadest, auditooriumidest, gruppidest. Iga töötaja kandku oma töö eest isiklikku vastutust.

Kas töötaja tervis on töötaja enese asi?

Helga Kurm rääkis peamistest probleemidest, millega ametiühinguorganid tegelevad ametiühingute 14. ja 15. üleliidulise kongressi vahel. Üks neist on tervishoid ja arstiabi. Meie maal on rajatud sanatooriume, kuurorte, puhkebaase, tehakse tervisesporti, kuid kõik võimalused pole kaugeltki ära kasutatud. Ülikooli ametiühingukomitee kultuuri- ja kehakultuurikomisjon otsib uusi vaba aja veetmise, puhkebaaside rajamise teid. Talviti võiks kasutada pioneerilaagreid, selleks hoonete kohandamine ei ole eriti keeruline. Arste ettevalmistavates õppeasutustes tuleks uuesti

Sõnavõttudest

hakata lugema kurortoloogiat, esialgu kasvõi fakultatiivselt. On vaja tähelepanelikumalt jälgida «siniste lehtede» andmist — meil toimub see see pahatihti kergekäeliselt. Küllalt tähtis on ametiühingu osa toitlustamise korraldamisel. Ülikooli sööklas ja einelaudades jääb kohtade arv vajadusest tublisti maha. Ka sööklate puhta ja hubase väljanägemise heaks tuleb palju ära teha. Et meil suur hulk inimesi vajab dieettoitu, peaks seni, kuni pole dieetsööklat, seda valmistama tavalises sööklas.

Uno Sahva võttis sõna ülikooli tervisespordi teemal. Üliõpilastel on tervisespordi ürituste vastu küllalt suur huvi. Meelsasti käiakse ühiselamute sporditubades, kus on spordiinventari ja saab harjutada. Muret teeb ujumisoskuse madal tase — 1/3 üliõpilastest ei oska ujuda. Ülikoolile oleks väga vaja oma sisebasseini, sest Emajõe sauna tilluke siseujula ei suuda kõiki teenindada.

Ohutustehnikast oli juttu **Lilia Punga** sõnavõtus. Ta rääkis, et ei jätku kaitsevahendeid — kummikindaid, dielektrilisi kindaid ja matte. Hädas ollakse ventilaatoritega. Juba ammu tuli rektori käskkiri, kus nõuti ventilaatorite ümberehitamise ja remondi eest vastutavate isikute kinnitamist. Administratsioon aga pole selle eest piisavalt hoolitsenud, õhupuhastajad on sageli rikkis. Eriti halb on lugu keemiahoones ja Vanemuise tänava suures majas. Täitmata on ka rektori käskkiri, mille kohaselt Leningradi mnt. 2 õppetöökoja varisemisohus seinad tuleb 1. novembriks korda teha.

Jüri Lukas kõneles Vellavere puhkebaasist. Selle kasutamine on tehtud ülearu keeruliseks. Ametiühingukomitee annab loa ööbida. Kamina ja sauna pruukimiseks nõutakse lisaks haldusprorektori luba. Praegu pole sel sisuliselt mõtetki, sest saunas ja kogu majas pole vett. Suusahooajaks tuleb asi tingimata korda teha.

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Oli lõpule jõudmas 1944. a. oktoober

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Niisiis, hoolimata saksa fašistide ja eesti kodanlike natsionalistide kõigist provokatsioonidest ning hirmutamise aktsioonidest jäi Tartu Ülikooli õppejõudude tuumik siiski oma kodumaale. Lahkusid need, kes okupatsiooni ajal olid osutanud fašismile märkimisväärseid teeneid, aga samuti ka need, kelle närvid kujunenud olukorra keerukuses ei pidanud lihtsalt vastu.

Iseenesest mõistetavalt olid jäänud kodumaale need proefssorid ja õppejõud, kellele Edgar Kant poliitilistel põhjustel oli andnud «hundipassi» (professorid H. Riikoja, G. Rägo, A. Humal, H. Kadari, dotsendid R. Kleis, J. Mäll ja paljud teised).

Oktoobri kolmanda dekaadi alguseks oli selge, et TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL saab kohalejäänud õppejõududega alustada õppetööd.

Olukorra lahendamiseks neil üksikutel erialadel, kus spetsialiste oli vähe või ei olnud üldse, andis rektor H. Kruus korralduse üles otsida tuntumad praktikud (arstid, keemikud, kooliõpetajad), kes võiksid alustada õppetööd assistentidena ning edaspidi kujuneda teadlasteks.

Isiklikult sain temalt korralduse otsida vabariigi füüsikaõpetajate hulgast võimalikke õppejõude füüsika kateedrile. Kõrge kvalifikatsiooniga füüsikutest oli kohale jäänud ainult prof. A. Kipper (praegu ENSV Teaduste Akadeemia Füüsika ja Astronoomia Instituudi direktor). Juba 1944. a. septembrist lülitusid füüsika kateedri töösse senised keskkooliõpetajad H. Marran* ja H. Mürk. Paar aastat hiljem tulid juurde P. Prüller ja J. Reinet, kelle teaduslikud tööd on nüüd tunnustust leidnud nii Nõukogude Liidus kui ka välismaal. Niisiis H. Kruusi julge eksperiment — parimate praktikute kaasatõmbamine ülikooli töösse — õigustas end.

Kohtadele olid kinnitatud ka teaduskondade dekaanid. Prof. H. Riikoja määrati juba 1. septembrist 1944. a. Matemaatika-Loodusteaduskonna* etteotsa. Ühtlasi määrati ta «kohakaasluse korras» Vanemuise 46 (sel ajal Aia 46) ülikooli hoone ... komandandiks! Selle tähtsa ameti usaldas ta siiski juba 3. novembri geoloogiaprofeksorile K. Orvikule. Mööndaminnes tuleb tähendada, et nii kõrge kvalifikatsiooniga «komandante» ei ole olnud ülikoolis ei enne ega ka pärast neid. Kuid tol ajal pidi niisuguse tähtsa hoone eest hoolitsemine ja selle valitsemine olema autoriteetsetes ning raudselt kindlates kätes.

Arsteteaduskonna dekaaniks sai prof. V. Vadi, Õigusteaduskonnas — prof. H. Kadari, Ajaloo-Keeleteaduskonnas — prof. P. Tarvel ja Kehakultuuriteaduskonnas — rindelt demobiliseeritud sportlane F. Kudu.

Prof. A. Kipper määrati 16. oktoobrist füüsika kateedri juhatajaks ning ühtlasi õppeprorektori abiks. 1. veebruarist 1945 viidi ta õppeosakonna ülema kohale. Ka tema oli esimene ning viimane nii kõrge kvalifikatsiooniga õppeosakonna ülem, sest see koht eeldab küll kõrgema hariduse olemasolu, mitte aga teaduslikku kraadi ega kutset.

Kohtadele kinnitati ka kateedrijuhatajad, kes pidid hoolitsema oma kateedri kaadri komplekteerimise eest.

Oktoobri kolmandal dekaadil kerkisid ülikooli peahoone ümber tellingud ning algas kibe-kiire töö hoone sõjahaavade** parandamiseks. Pealegi nägi peahoone välja nagu sebra selg — üleni viirutatud maskeerimistriipudega. Ka see «kaunistus» tuli kõrvaldada ning hoone valgendamisele asuda. Õhurünnakuid ei olnud enam põhjust karta, sest lähemad Saksa sõjaväe lennuväljad asusid Kuramaal ja Tartu õhukaitse oli Punaarmee kindlates kätes.

Oktoobri lõpul tehti ajalehtede kaudu teatavaks, et algab regulaarne rongiühendus Tallinna—Tartu ja Tartu—Valga vahel. Tartust väljus rong paariskuupäevadel kell 21.08 ning jõudis Tallinna järgmisel hommikul kell 5.37. Sõidu kestus — 8,5 tundi! Sõja ajal on siiski eesõigus sõjaväe-ešelonidel, mis ruttasid lõõmava rindejoone suunas. Tartust Valka sõitis reisirong paaritutel päevadel. Sõidupileteid müüdi vaid kohalike miilitsaosakondade lubade alusel komandeerimistunnistuse esitamisel. Sõja ajal turismi ei harrastatud!

Novembri keskpaiku algas juba igapäevane regulaarne ühendus Tallinna ja Valga vahel, kusjuures kellaajad jäid sõiduplaanis endiseks.

Ka endal tuli mõnikord sõita Tallinna komandeeringusse. See õine 8,5-tunnine «loksutamine» ei pakkunud erilist naudingut, pealegi tuli arvesse võimalus, et tuleb kogu reisi kestel püsti seista.

27. okt. 1944 avaldati ajalehes «Uus Postimees» teade, et lähemal ajal võimaldatakse voolu ka korteritesse. Ühes toas ei tohtinud olla üle ühe 25 W pirni. Igasuguste küttekehade ja elektritriikraudade kasutamine oli keelatud. Taotlused tuli esitada trustile «Eesti NSV Elekter», kus vastavalt tööalale kinnitati tarbimise ülemmäär kuu kohta. Ülikooli töötajatest said õiguse voolu kasutamiseks esmajoones õppejõud ja vastutavad töötajad. Nii sain ka endale loa 3 kWh elektrienergia kulutamiseks kuus. Imelik on nagu mõeldagi, et praegu kasutad ühes ööpäevas üle 7 kWh, siis aga pidid paari kilovatt-tunniga terve kuu välja tulema. Ja tulimegi, sest ülekulu puhul pidanuks järgmine kuu «meelt parandama» pimedas istudes. Kord oli kõva!

Veel ühe uudise tõi meile oktoobri viimane dekaad. Tuli eelteade, et lähemal ajal algab NSV Liidu Rahanduskomissariaadi poolt korraldatud ning tagala töötajate poolt rinde abistamiseks ettenähtud raha ja asjade loterii piletite müük. See algaski pärast oktoobripühi. Rahalised võidud olid 100—50.000. rbl. piirides. Sõda oli oma pitseri vajutanud mitte ainult piletite välisele kujundusele, vaid ka esemevõitude nomenklatuurile. Võidud olid enamasti seoses õrnema soo tolleaegsete unistustega, nagu naiste karakullmantlid, hõberebasest kraega mantlid, naiste kostüümid, vaibad jne.

Meestele oleksid ehk ära kulunud võitudeks ettenähtud ülikonnad ja hõbekellad, kuid enamiku meeste tõeline loterii kulges surmaküllasel rindel, kus piletite hinnaks olid pommid, granaadid ja kuulid ning peavõiduks — Nõukogude kodumaa vabadus.

* H. Marran suri 1968. a. detsembris.
* Selle teaduskonna baasil on kujunenud hiljem Bioloogia-Geograafiateaduskond (1. nov. 1961). Füüsika-Keemiateaduskond (1. sept. 1967) ja Matemaatikateaduskond (1. sept. 1967).

** Mürsukildude tõkked.

Lugupeetud Lydia Roots

44 aastat on möödunud ajast, mil Teie, koolmeistri tütar, astusite esimest korda noore õpetajana klassi ette, et jagada teadmisi ja kujundada õigeid veendumusi kasvavas põlvkonnas. Sellest pikast ajast olete 30 aastat olnud nõukoguliku Tartu Riikliku Ülikooli õppejõuks. Te tulite siia murrangulisel 1940/41. õppeaastal marksismi-leninismi kateedri dotsendi kohusetäitjaks. Pedagoogitööd ei hüljanud Te ka Suure Isamaasõja karmidel aastatel Nõukogude Liidu tagalas. 1944. a. olite Te jälle TRÜ esimeste õppejõudude hulgas, kes alustasid tööd laastatud alma mater*'is. 12 pikka aastat juhtisite üldajaloo kateedrit, aitasite innukalt kaasa «Skandinaavia kogumiku» teokssaamisele, õpetasite ja kasvatasite väsimatu nõudlikkusega meie üliõpilasi.*

Sügavat tunnustust pälvib Teie sihikindlus teaduslikus uurimistöös. Juba 1941. a. kevadel esitasite Leningradi Riiklikule Ülikoolile kaitsmiseks oma kandidaadiväitekirja. Puhkenud sõda lükkas kaitsmise aastateks edasi. Muutunud olukorrad, uute materjalide lisandumine nõudsid ulatuslikku täiendavat uurimist XIX sajandi 60. aastate rahvusvaheliste suhete valdkonnas. Te ületasite kõik need raskused edukalt ja 1951. aastal kaitsesite oma töö Moskva Riiklikus Ülikoolis.

Lugupidamise ja tänutundega meenutame Teie viljakat ühiskondlikku tegevust. Raskel ja keerukal 1944/45. õppeaastal seisite Teie TRÜ parteiorganisatsiooni eesotsas. Hiljem valiti Teid korduvalt EKP Tartu Linnakomitee ja Tartu Linna Töörahva Saadikute Nõukogu liikmeks. Rahva usaldusest Teie väsimatu töö vastu kõneleb tõsiasi, et Teid valiti meie vabarügi kõrgema riigivõiuorgani 3. ja 4. koosseisu saadikuks, kus te tegutsesite ka Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi liikmena. Teie väiksemaid ameteid ning ülesandeid ei jõua sünkohal loetleda, olgu märgitud vaid niipalju, et viimastel aastatel kujunes ajaloo-osakonna filosoofiline seminar just Teie käe all üheks sisukamaks kogu ülikoolis.

Teie olete meile kõigile eeskujuks oma printsipiaalsuse, julguse, otsekohesuse ning nõudliku heasoovlikkuse poolest. Oleme veendunud, et asudes igati teenitud vanadusepuhkusele, säilitate veel pikkadeks aastateks tihedad sidemed meie ülikooli, teaduskonna ja eelkõige ajaloo kateedritega, olles vajalikul hetkel meile nii jõu kui nõuga abiks.

KOLLEEGID JA ÕPILASED

Sellest, kes saab kõrvakiile

«Teater on kohtumine»
Jerzy Grotowski

19. novembril kohtusid Evald Hermaküla ja tema näitlejad meie ülikoolirahva juuresolekul Leonid Andrejeviga. Nende kohtumine tekstiga sai kohtumiseks iseendaga ja üksteisega, meie kohtumiseks näitlejatega. Näitlejate ja lavastaja jaoks on autori tekst skalpelliks, mis võimaldab neil endid avada ja leida sügavaimad instinktid ja impulsid. Tutvudes näidendiga lõi näitleja oma isiklikust kogemusest ja tekstist inspireerituna võimaluse end jäägitult kõigi ees avada. Jaan Tooming ohverdas kõigi juuresolekul valulisimad küljed oma psüühikast, kõik selle, mis ei ole määratud maailma silmade jaoks.

«Teater on akt, mis on esile kutsutud inimlike situatsioonide ja impulsside kaudu, inimestevaheliste suhete kaudu. See on nii bioloogiline kui ka vaimne akt,» ütles J. Grotowski.

Näitleja isiklik kogemus otsustab kõik. See ei ole mitte ainult silm silma vastu seadmine iseendaga, vaid kogu oma olemuse asetamine antud olukorda. «See, kes saab kõrvakiile» ei ole kirjanduse interpretatsioon, vaid teatraalne looming. L. Andrejevi draamast kasutasid näitlejad ainult 1/5 teksti, liites need õige vanade tõdedega ja Dostojevski valulike pihtimustega. Tähtis ei ole sõna, vaid see, mida annab näitleja isiklik elu elutuile sõnadele. Etendusel elasid näitlejad edasi oma loomulikku bioloogilist ja vaimset elu, kuigi forsseerituna.

Jaan Toominga elu laval on harukordne. Ta vabastab enesest tõe, muutub oma traagikas kaitsetuks ohverdajaks, kuid väärikaks ja uhkeks. Jaan Tooming on tema ise: tema kogemus, tema sisemine eneseavatlus on tehtud nähtavaks. Ta on ülierksa hingeeluga ja patoloogiliselt ebastabiilse psüühikaga kunstnik — kloun, kes kujutleb end jumalana, keda piinab maine vägivald ja kes on eksinud pisikeste inimhingede labürindis.

Näitleja maagilise posimise ja eneseennetamise protsess on ürgselt puhas ja loomulik. Psüühilise šoki, jubedustunde momendil inimene pole tema ise. Tema kõrgendatud vaimne olukord on väljendatud rütmilistes artikuleeritud signaalides, ta alustab kas tantsu või mängu, muutub lapseks või loomaks. Maha on kistud igapäevase elu mask, näitleja on alasti. Ta on heitnud väljakutse publikule, väljakutse Tabule, sealjuures enese nii jäägitult ohverdanud, et vaatajail mitte ainult ei hakka temast kahju, vaid nad tahavad teda kuidagi aidata.

Vaataja saab aru, et selline eneseavastamise protsess on talle kutseks teha samuti. Kuid me oleme õppinud peitma tõde enesest mitte ainult maailma, vaid ka iseenda eest. Maha kiskuda igapäevaste valede mask ja jõuda ürgsete tõdede tunnetamiseni — see on keeruline protsess.

Vaatajad, kes lähevad eneseavastamisprotsessiga lõpuni kaasa, kes otsivad tõde iseendas ja kogu elus, lahkuvad teatrist suures sisemises harmoonias. Kes aga ei suuda oma elumaskist loobuda, läheb teatrist veelgi rohkem vapustatuna. «Teater on kohtumine ainult loominguliste inimeste vahel,» ütleb Jerzy Grotowski.

See teatriõhtu oli hümn armastusele, siirusele ja puhtusele. Armastada nii nagu Jaan Tooming ja Mare Puusepp — see on armastada läbi vihkamise ja pisarate, kõhkluste ja mõnituste. Surra, aga jäädа puhtaks, saada jumalaks ja märtriks üheaegselt.

SILVIA BAUM

„Vanemuine" mängib Andrejevit

Kõik järgnev on ainult ühe rangelt subjektiivse elamuse kirjeldus näidendist, mille on kirjutanud Leonid Andrejev ja mille siin Tartus on lavale seadnud E. Hermaküla. Tahaksin kohe tunnistada, et see Andrejevi näidend on jäänud mul seni lugemata ja ma ei ole seda näinud ühelgi teisel laval. Kavalehelt oli mul siiski võimalus lugeda, et viimasel ajal on teada lavastusi Tšehhoslovakkias ja Tallinna Vene Draamateatris. Tšehhoslovakkias ei ole ma veel käinud ja Tallinna Vene Draamateatri kohta võin enam-vähem sama öelda. Aga esietendusele oleksin vahest läinud. Siis lavastas selle näidendi Moskva Draamateatris J. Smidt, Consuelot mängis J. Polevitskaja. Jaan Tooming ei olnud sellal veel sündinud, teda asendas Totti osas J. Pevsov. Ja veel oli kavalehele kirjutatud, et «Leonid Andrejev on vene kirjanduse Ivan Karamazov». Ma olen ka seda valmis täiesti uskuma. Eriti meeldis mulle see pilt, kus ta kaks kätt kokku on pannud. Ta nagu rõõmustaks 1905. aasta revolutsiooni üle. Aasta hiljem suri pärast sünnitust tema palavalt armastatud naine Sura. Siis öeldi, et valu ei kadunud Andrejevist ka aastate jooksul ja seda valu ning kurbust pidi olema ka Toomingas. Seda muidugi oli, veelgi rohkem vahest palves. See palve, mis ulatus sosinast karje ja verepiiskadeni, oli temas kõik. Oli väga hea stseen, kui Tooming lavale tuli. Nii tema, tango, klounid ja kõik muu. Aga tegelikult ma ei teagi, keda ta mängis — oli ta siis äraranud vang, petetud abikaasa või hoopiski mees, kes nii mees on. Ta ütles: «Ma tahan saada klouniks.» Tooming kordas seda veel mitu korda, aga see kõik oli ilus ja ülev. Ka see, et laval nuge loobiti, oli kena. Või siis Consuelo. Oli ju nii, et peale Sura surma jäi Andrejev üha üksikumaks. Ta ei usaldanud naisi. Ja keda siis niisuguses olukorras armastas Mare Puusepp? Ei, ma ei tohi nii küsida. Ikka ja ainult Consuelo, Consuelo, keegi täiesti võõras naine. Mitte Besanot, mitte ka Parunit ja Teda ammugi mitte. Kõik see tuleb hiljem, sest laval oli naine, kes ei suutnud valida. Andrejev ütles: «See näidend on vaidlus Hellase maagia ja armastuse müргitanud kristluse vahel.» Muidugi on see tähtis, kuid tähtis on ka see, mida ütles Hermaküla. Oli, et Besano kujunes nõrgaks, Parun halvaks ja Temast sai kunstnik. Kunstnik, kes oli mängur elus ja nii tõsine armastuses. Kuid on vist tähtsam, et Andrejevi naine on siin kompromislik. See ei ole Dostojevski. See on naine, kes oleks valinud nad kõik, lasknud kõigil valida ja ka papa Direktor oleks olnud rahul. Aga kes usub näitlejat? Saal? Ja siit tulebki, et nii hästi ja jõuliselt, kui Tooming ka mängis ja nii hea partner, kui Mare Puusepp talle ka oli, läks just see stseen mulle pikaks. Nii, nagu Parun oli igav. Ja seda sugugi mitte kadedusest. See ei olnud ka see ängistav valu, mis piinab mind lõpmatuis järjekordades väljaspool teatrit. See oli hetk, mil ma mõtlesin, et vaata ja imesta, kui hästi too lava on siin kujundatud. Et milline hea kunstnik on küll olnud. Ei, ma valetan. Kujundus oli vaevalt rahuldav. Ma mõtlesin hoopiski sellele, et Andrejevi kaasaegsed olid ka A. Benais, J. Bilibin, L. Bakst ja teised, mehed, kes maalisid imesid teatrites, kus lavastati imesid. See oli siis, kui peale teatri olid ka tsirkus ja hipodroom. Muidugi, ma kuulsin paljusid ütlevat, et Eelmäe oli labane ja need Kiho ja Tepandi on vist ikka natuke naljakad. Jaa, on küll! Meile ei meeldi see naljakas ja labane, meil ei ole ju isegi tsirkust. Juba J. Sempergi kirjutas, et eestlane on nii intellektuaalne rahvas, et teda võiks lausa Põhjamaade prantslaseks pidada. Siit siis tulevadki kõik need perekondlikud koosviibimised ja kursuseõhtud, täis «prantslaslikult» surmavat igavust. Ma ei arva, et näidendeid tuleks lavastada ainult nii, nagu teeb seda Hermaküla — olid ju Hermaküla eelmised lavastused liiga eklektilised. Ma ei arva ka, et laval mängida saab ainult nii, nagu teeb seda Tooming. Aga ma olen veendunud, et meile on praegu väga vaja selliseid lavastusi, nagu selleks kujunes Hermaküla uus lavastus, ja ma olen veendunud ka selles, et kasutada Toomingat Madáchi loos on antud näitleja füüsiline raiskamine. Muidugi, ka käesolev lavastus oleks võinud olla lühem, ilma et ta oleks sisuliselt midagi kaotanud. Sel päeval oli see minu jaoks parim.

JAAK OLEP

ÜLKNÜ TRÜ komitee bürool

2. oktoobril 1971. a.

- **ÜLKNÜ liikmeks võeti vastu Ajaloo-Keeleteaduskonna psühholoogiaosakonna IV k. üliõpilane Jaak Tamm.**
- **Kinnitati Tartu VII üliõpilaspäevade ürituste eest vastutajad.**

3. novembril 1971. a.

- **ÜLKNÜ liikmeks võeti vastu Ajaloo-Keeleteaduskonna vene fil. osak. I k. üliõpilane Enno Paatsi ja TRÜ anorgaanilise keemia kateedri stažöör Erika Petjärv.**
- **Komsomolipileti kaotamise pärast arutati Ajaloo-Keeleteaduskonna vene fil. osak. I k. üliõpilase Galina Kvetkovskaja ja psühholoogiaosakonna II k. üliõpilase Marje Toome personaalküsimust. Mõlemale avaldati suuline noomitus dokumentidega hooletu ümberkäimise pärast.**
- **Pollitiliselt väär käitumine EÜE-71 kokkutulekul Viljandis Ajaloo-Keeleteaduskonna ajaloo-osakonna IV k. üliõpilase Heikki Talvingu poolt leidis hukkamõistu ELKNÜ TRÜ komitee bürool. Heikki Talvingut karistati valju noomitusega koos arvestuskaardile kandmisega.**
- **Personaalküsimust arutati ka Arstiteaduskonna ravi vene osak. III kursuse üliõpilastel Vladislav Kuznetsovil ja Aleksander Basovil, kes on korduvalt rikkunud üliõpilastele sobivaid käitumisnorme. Vladislav Kuznetsovi karistati valju noomitusega arvestuskaardile, Aleksander Basov heideti ÜLKNÜ ridadest välja.**
- **Kinnitati leninliku arvestuse juhend käesolevaks õppeaastaks.**
- **ELKNÜ TRÜ komitee büroo otsustas toetada TRÜ õppejõudude ja üliõpilaste ettepanekut organiseerida jalgrattamatk marsruudil Tartu—München seoses lähenevate olümpiamängudega.**

11. novembril 1971. a.

- **ÜLKNÜ liikmeks võeti vastu Ajaloo-Keeleteaduskonna vene fil. osak. I k. üliõpilane Sirje Jõgar ja Majandusteaduskonna rahanduse vene osak. III k. üliõpilane Aleksander Peterson.**
- **NLKP liikmeks astumiseks anti soovitus Füüsika-Keemiateaduskonna keemiaosakonna V k. üliõpilasele Jaak Järvele ja poliitilise ökonoomia kateedri töötajale Olev Rajule.**
- **Soovitus NLKP liikmekandidaadiks astumiseks anti Rein Veidemannile, Ajaloo-Keeleteaduskonna eesti fil. osak. III kursuse üliõpilasele.**
- **Arutati Tiigi 78 ühiselamu komandandi pretensioone ühiselamunõukogu töö kohta. Otsustati kohustada olmesektorit kiiresti ja läbimõeldult tegutsema tekkinud olukorra likvideerimisel.**

23. novembril 1971. a.

- **ÜLKNÜ-st heideti välja Majandusteaduskonna IV k. üliõpilane Helle Laas seoses tema poolt toimepandud vargusega kaupluse «Progress» filiaalis.**
- **Kuulati informatsiooni Tartu VII üliõpilaspäevade käigust. Üksikasjalik analüüs toimub 29. nov. bürool.**
- **Kavandati ülesanded seoses ELKNÜ KK kontrollbrigaadi töölehakkamisega TRÜ komsomoliorganisatsioonis. Brigaad valmistab ette küsimust ELKNÜ KK büroole ideoloogilisest kasvatustööst ülikooli komsomoliorganisatsioonis.**

T. VERNIK

Jagati tunnustust

Üliõpilaspäevade-eelses saginas leidis ametiühinguaktiiv tunnikeseks aega kohvikusse koguneda, et tänada neid, kes on juba kauemat aega ning tulemusrikkalt ühiskondlikust tööst osa võtnud.

AMETIÜHINGU VABARIIKLIKU KOMITEE AUKIRJA pälvisid Helga Sildmäe ja Marta Lõhmus ning seoses 60. sünnipäevaga komitee vanemraamatupidaja Edgar Namm.

ÜLIKOOLI KOMITEE AUKIRI ANTI Margus Tõnnovile, Meeta Murdile, Ilse Kõivule, Tõnu Kollole, Malle Karistiie, Märt Tänavale, Lidia Kaljuveele, Rein Olele, Vello Saluperele, Hilja Kurvitsale, Daisy Palmile, Urmas Uskale, Rein Laiverikule, Marvi Endile, Vello Loodmaale, Gerta Vessmanile, Tamara Toomile, Endel Saunale, Juhan Uttile, Vaike Sisaskile, Valli Pisukesele, Sirje Kallasmaale, Anne Vasarale, Andrei Vassiltšenkole, Kiira Schmidtile, Mari Oravale, Kalev Lendlale, Ants Holterile, Linda Paglantile, Linda Pärlile ja Rinette Kreisile.

RAHALISELT PREMEERITI:

Anne Madissoni, Arnold Kreisi, Elfriede Kiisi, Tiiu Ojanurmet, Urve Sõmerat, Endla Kiisi, Maila Oravat, Malle Moldaud, Sirje Tammoja, Are Hamerit, Urve Tõnšteini, Asta Liivakut, Artur Suisalut, Lydia Inglistit, Elli Rünka, Eili Rootsi, Maret Laasperet, Jaan Antsovi, Raivo Lijurit, Rein Veidemanni, Tiit Kändlerit, Rita Rebast, Jüri Rebast, Linda Peetsot.

J. LUKK

Toome tõlked ära

Ülikooli tõlkevõistlusel on tööde loovutamise tähtpäev kätte jõudmas: ootame tõlkeid hiljemalt 30. novembril 1971. a. eesti keele kateedrisse. Töödele esitatavaid sisulisi nõudeid vaatlesime lähemalt meie ajalehes 28. mail 1971. a. (nr. 18) ja 15. oktoobril 1971. a. (nr. 28). Kindlasti on kõik asjahuvilised nendega tuttavad. Küll aga tahaksime veel kord meelde tuletada tõlgete esitamise vormilist külge (sõltub ju sellest otseselt žürii tegevuse operatiivsus). Tööd olgu masinakirjas 3 eksemplaris ja varustatud märgusõnaga. Kaasa tuleb panna originaaltekst ja lisada suletud ümbrikus autori nimi, kursus ja elukoht. Ümbrisele kirjutada «Tõlkevõistlus».

Jääme ootama!

Tõlkevõistluse žürii

Kinoklubi

Reedel, 26. novembril kell 18 toimub Vanemuise ringauditooriumis kohtumine Gruusia lavastaja Otar Iosselianiga. Demonstreeritakse uut filmi «День деньской».

ÜTÜ aastakoosolek

TRÜ ÜTÜ aruande- ja valimiskoosolek toimub 2. detsembril kell 18 keemiahoone ringauditooriumis. Päevakorras on ÜTÜ nõukogu aruanne ja uue nõukogu valimine.

Iga teaduskonna esindajate kohalolek nõutav.

TRÜ ÜTÜ nõukogu

* * *

22. nov. k. a. toimus TRÜ Õigusteaduskonna ÜTÜ aruandlus- ja valimiskoosolek. Arutati eelmise ÜTÜ nõukogu tööd, mis tunnistati üksmeelselt rahuldavaks. Valiti uus nõukogu koosseisus: esimees Urmas Ehasoo (IV k.); esimehe asetäitja Kalev Liiv (II k.); sekretär Mare Nurk (III k.).

Kriminoloogia Laboratooriumis

Järjekordne ettekandehommik toimub 28. novembril k. a. kell 12 TRÜ peahoone aud. 307. Ettekandega teemal «Uurija märkmikust (kriminaalasjade uurimine ja kuritegude avastamine)» esineb õigusteaduste kand. H. Kärtner.

Prof. I. REBANE,
TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi juhataja

Õppejõudude lektooriumis

29. nov. kell 16 toimub aulas õppejõudude lektooriumi järjekordne kokkutulek.

Kavas:

1. **Prof. P. Vihalem «Eesti kodanluse välispoliitikast 30. aastate teisel poolel.»**
2. **Filosoofiakandidaat M. Titma «Hariduse funktsiooni muutumine ja sellest tingitud kasvatusprobleemid.»**
3. **V. Ladvalt välispoliitiline kommentaar.**

Ülikooli klubis

TÄNA kl. 19 klubis KADRIÕHTU. Kadri-nimelistel sissepääs tasuta. Kõik teised saavad pääsmeid komsomolikomiteest kella 12—17. «Mefistos» rahvuslikud joogid.

LAUPÄEVAL on tantsuõhtu. PÜHAPÄEVAL on programmiga puhkeõhtu. Algus mõlemal päeval kell 19.

Klubi nõukogu on koos teisipäeval, 30. nov. kell 20.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tarту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет» г .Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 7057. MB 10818.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kontrollekssempler

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 35 Reedel, 3. dets. 1971 XXIII aastakäik

Valmis ülikooli „külmajaam“

Meie ülikoolis tehakse palju uurimistöid, kus tuleb kasutada madalaid temperatuure, sealhulgas ka vedela lämmastiku keemistemperatuuri (97 °K), mis on 196° madalam kui jää sulamistemperatuur. Seni sai ülikool selliste uurimistööde korraldamiseks vedelat lämmastikku teistelt asutustelt — peamiselt Füüsika ja Astronoomia Instituudist, aga ka mujalt. Vedela lämmastiku saamine oli raskendatud ja mitteregulaarne. Asja parandamine oli eriti südamelähedane füüsikutele, kus vajadus madala temperatuuri saamiseks oli eriti suur. Nende initsiatiivil hangiti ülikoolile külmatootmise agregaat juba enam kui aasta tagasi. Puudusid ainult nõuetekohased ruumid tema töölepanemiseks. Möödunud suvel ja sügisel siiski jõuti tänu ehitajatele ja eksperimentaalfüüsika kateedri krüogeenijaama juhataja U. Lepiku järjekindlusele ja initsiatiivile valmis teha Mitšurini tänava võimla juures sobivad ruumid.

Tänavu, pärast oktoobripühi viidi kohale agregaat ja varsti saabusid Leningradi Frunze-nimelisest tehasest «Arsenal» kohale ka kaks meistermeest — Aleksander Bogdanov ja Nikolai Mironov, kes koos meie krüogeenijaama inseneri ja juhatajaga masina varsti käima panid. Avastatud väikesed vead kõrvaldati töö käigus kiiresti. Kui ehitajad lõpetavad krüogeenijaama juures veel teha olevad pisitööd, võib külmamasin ülikoolile regulaarselt vedelat lämmastikku andma hakata. Selle transportimiseks tarbijatele hankis eksperimentaalfüüsika kateeder piisava koguse 60-liitrilisi anumaid, milles 97 °K juures olev läbipaistev vedelik võib säilida enam kui nädal aega (kui teda enne ära ei tarvitata). Need anumad laenutab kateeder välja suurematele tarbijatele, tingimusel, et neid hoolikalt hoitakse.

Vedelat lämmastikku peaks esialgu piisama. Krüogeenijaam töötab nädalas kolm päeva — laupäeval, pühapäeval ja esmaspäeval. Toodangu jaotamine tarbijaile on esialgu planeeritud teisipäeva hommikule, mis peaks kindlustama häireteta töö nädala jooksul. Vedelat lämmastikku regulaarselt saada soovijail tuleb lähema nädala jooksul endast teatada eksperimentaalfüüsika kateedri juhatajale, et varakult saaks koostada jaotusgraafiku.

Krüogeentehnika, s. o. vedela lämmastiku ja vedela heeliumi (4 °K) kasutamine rahvamajanduses suureneb iga päevaga. See on tuleviku rahvamajanduse lahutamatu osa. Mõni aasta tagasi ütles üks tuttav teadlane, et varsti hindame riigi arengutaset ja võimsust mitte tema poolt toodetud terasetonnide arvu järgi, vaid aastas toodetud vedela lämmastiku hulga järgi. Kaldun arvama, et selles väites on suur tõetera. Moodne krüogeentehnika on aluseks ülitäpsele elektroonikale, aga samuti elusorganismide kauaaegsele säilitamisele (sperma konserveerimine on ka meie veterinaaride poolt juba ammu kasutuselevõetud meetod).

Meie ülikooli teaduslikus uurimistöös kasutatakse vedela lämmastiku abi juba mõnikümmend aastat. Õppeprotsessi moderniseerimiseks, efektiivsete katsete teostamiseks on seda kasutanud seni põhiliselt füüsikud. Sama edukalt võiks madalaid temperatuure õppeprotsessi elavdamiseks ja moderniseerimiseks kasutada ka bioloogid, meedikud ning võib-olla teisedki. Praegu avanevad selleks seoses krüogeenijaama käikulaskmisega soodsad võimalused.

K.-S. REBANE,
eksperimentaalfüüsika kateedri juhataja

Ülemnõukogu saadik rektor A. Koop saabus istungjärgult

Hiljuti lõppes NSV Liidu Ülemnõukogu kaheksas istungjärk, mille tööst võttis osa ka meie rektor NSV Liidu Ülemnõukogu saadik A. Koop. Palusime mõneks minutiks tema jutule, et pärida, kuidas on istungjärgul arutatuga seotud kõrgema kooli tulevik.

A. Koop toonitas uue viisaastaku põhiülesannet tagada rahva elujärje ja kultuuritaseme tunduvat tõusu. Võetud kurss määrab kindlaks kogu rahva tegevuse eelseisvail aastail. Üheksanda viisaastaku silmapaistvaks iseärasuseks peab A. Koop seda, et plaanis sisaldub laialdane sotsiaalprogramm, mis hõlmab tunduvalt rohkem kui varem inimese elu kõiki külgi. Mitmete laialdaste muudatuste ja uuenduste seas, mis tulevad ette meie maa mitmetes rahvamajandusharudes, on näha ka teaduse ja tehnika progressi intensiivistamist. Teaduse ja tehnika progressi kompleksprogramm on viie aasta plaani orgaaniline koostisosa. Riigi kulutused teaduslikeks uuringuteks suurenevad käesoleval viisaastakul enam kui 60%. Kõrgemad koolid on aga tihedalt seotud teadusega. Rahvamajanduse plaani elluviimine sõltub ju neist spetsialistidest, kes tulevad kõrgemast koolist.

Uue viisaastaku riigieelarves on eraldatud vastavad summad kõrgemate ja keskeriõppeasutuste õpilaste materiaalsete ning elamu- ja olmetingimuste parandamiseks. Lähemate aastate jooksul peavad ühiselamukohtadega olema varustatud kõik üliõpilased. Ühiselamute ehitusega peab kaasnema ka teenindussfääri laienemine (sööklad, einelauad, juuksurisalongid) nende juures.

Meie ülikooli uue ühiselamu juures valmib jaanuariks teenindusblokk, kus asub 50 kohaga söökla, einelaud, puhketuba, mees- ja naisjuuksuri tööruum. Veel selle aasta detsembris alustatakse teise uue ühiselamu vundamendi rajamist. Sinna kõrvale tuleb 150 kohaga söökla, lugemissaal, väike raamatukogu. III uue ühiselamu juurde on kavas rajada 50 kohaga profülaktoorium.

Uue viisaastaku plaanis pööratakse tähelepanu ka elanikkonna tervise kaitsele, kehakultuuri ja spordi arendamisele. TRÜ-l on kavas muretseda veel üks kilehall. Muidugi on vaja ujulat, laiendada spordiväljakuid.

Teame juba, et NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu on võtnud vastu otsuse suurendada alates 1. sept. 1972 stipendiume. Vahetult veel enne lehe valmimist saime rektorilt teada uued stipendiumimäärad, neid tutvustame lähemalt meie ajalehe järgmises numbris.

E. PUUSEMP

Majandusgeograafid kaitsesid väitekirju

26. oktoober oli tähelepanuväärne päev TRÜ majandusgeograafidele — geograafia-geoloogiaosakonna nõukogu ees kaitsesid edukalt kandidaadiväitekirja majandusgeograafia kateedri vanemõpetaja Virma Murel ja nooremteadur Ott Kurs.

Virma Mureli dissertatsioon «Maa-asulate struktuuriliis-süsteemne uurimine (Eesti NSV näitel)» pälvis ametlike oponentide professor Pokšiševski ja geograafiakandidaat Laasi kõrge hinnangu. Pikaajalise uurimistöö tulemusena valminud töös on esitatud vabariigi maa-asulate terviklik iseloomustus, maa-asulate klassifikatsioon, näidatakse ära maa-asustuse perspektiivse arengu põhisuunad. Töö põhiseisukohad on leidnud rakendust Eesti NSV territoriaalse planeerimise skeemis, mille koostamisest dissertant osa võttis.

Eesti NSV territooriumi administratiivse jaotuse kujunemine ja sellega kaasnevad probleemid leidsid käsitlemist Ott Kursi dissertatsioonis «Administratiiv-territoriaalse jaotuse majandusgeograafilised alused (Eesti NSV näitel)». Kaitstud töös vaadeldakse administratiiv-territoriaalset jaotust kui sotsiaal-geograafilist nähtust ning sellest seisukohast lähtudes ongi analüüsitud Eesti territooriumi läbi aegade tänapäevani. Ettepanekud administratiivse jaotuse täiustamiseks, administratiivrajoonide ja külanõukogude võrgu otstarbekaks ja igati põhjendatud ümberkujundamiseks põhinevad tugeval üldteoreetilisel alusel. Ametlikud oponendid professor Kolotijevski ja majandusteaduste kandidaat Paalberg tõstsid esile dissertandi põhjalikkust antud teema käsitlemisel ja töö suurt praktilist väärtust.

A. LAANSALU

Kes määrab stipendiume?

TRÜ komsomolikomitee õppesektor pidas järjekordse laiendatud koosoleku, kuhu olid kutsutud kõigi osakondade õppesektorite liikmed. Lähemalt arutati tööd esimeste kursustega, õppedistsipliini, stipendiumide määramist, kursustevahelist sotsialistlikku võistlust.

Sõnavõtjad märkisid, et nn. esimeste kursuste probleem on täiesti seaduspärane nähtus. Täienevad ju meie *alma mater*'i read igal aastal ligikaudu tuhande uustulnukaga. Ülikooli tuuakse kaasa soov õppida, kogemused aga tuleb ise omandada. Osakondade õppesektorite ülesandeks on selgitada noortudengeile ülikooli õppetöö iseärasusi, lahti mõtestada sisulisi erinevusi aastaid kestnud koolitöö ja kõrgema kooli õppeprotsessi vahel. Siinkohal peaksid oma töö senisest paremini koordineerima dekanaat, kateedrid ja ühiskondlikud organisatsioonid. Ühisel jõul peaks jõutama niikaugele, et suhteliselt lühikese ajaga anda noortele optimaalne informatsioon ülikoolist kui elavalt funktsioneerivast süsteemist. Mida varem noortudeng tunnetab oma kohta selles süsteemis, seda kergemini peaksid talle selgeks saama uue rolliga kaasnevad õigused ja kohustused. Kui esimesi arvatakse teadvat, siis viimaseid kiputakse lihtsalt unustama.

Mõttevahetusest selgus, et tegemist on just kasvatamisega, mille õnnestumine määrab sageli tulevase spetsialisti tee diplomini.

Erilist tähelepanu osutasid sõnavõtjad õppedistsipliinile: õppetööst osavõtule tunniplaani alusel. Esimeste kursuste tudengid ei tohiks põhjuseta puududa. Leningradi RÜ-s tehtud uuringud õppetööst osavõtu ja õppeedukuse vahelise seose selgitamiseks näitasid, et esimesel kahel kursusel on see seos vaieldamatult tihe.

Kohalolijad mainisid, et üliõpilaskonnal ei ole ettekujutust ülikooli võimalustest õppeprotsessi kaasajastamisel, samuti ei mõisteta iseseisva ja auditoorse töö vahekorra muutumisega seotud probleeme. Süüdistatakse kõikvõimalikke instantse mõistmatuses ja kurdetakse loengute suure mahu üle, kuid sobivaid ettepanekuid pole õppesektorile seni tehtud.

Õppesektor toetas möödunud semestril esitatud mõtet — vanemate kursuste üliõpilaste õppetöölt puudumist analüüsida diferentseeritult. Väga hea ja hea edasijõudmisega tudengid võiksid nende soovi korral ja õppejõu nõusolekul mõned ainekursused (või nende osad) iseseisvalt omandada loenguid külas-

(Järg lk. 2)

Väljavõte Eesti NSV kõrgema ja keskhariduse ministri käskkirjast

V BALTI LIIDUVABARIIKIDE ÜLIÕPILASLAULUPEOST OSAVÕTNUD PARIMATE ÜLIÕPILASKOLLEKTIIVIDE JUHTIDE NING VABARIIKLIKU ORGANISEERIMISKOMITEE LIIKMETE AUTASUSTAMISE KOHTA

Seoses Eesti NSV kõrgemate õppeasutuste üliõpilaskollektiivide eduka esinemisega 8.—11. juulini 1971. a. Riias toimunud V Balti liiduvabariikide üliõpilaslaulupeol autasustan ministeeriumi aukirjaga, preemerin rahalise preemiaga ning avaldan kiitust parimatele üliõpilaskollektiivide juhtidele ja organiseerimiskomitee liikmetele.

I. Autasustan ministeeriumi aukirjaga:

üliõpilaskooride peadirigenti R. Ritsingut

TRÜ Akadeemilise Naiskoori peadirigenti L. Taali

II. Premeerin rahalise preemiaga

rahvatantsukollektiivide üldjuhti E. Tiivelit

III. Avaldan käskkirjaga kiitust:

laulupeo organiseerimiskomitee majutamiskomisjoni esimehele H. Kaburile.

Minister E. SCHMIDT

ACTA DIURNA

EKP TRÜ komitee viimasel koosolekul olid põhiküsimustena arutusel Kääriku õppe-spordibaasi kasutamine ja majandamine, tegelemine ühiskondliku korra ja töödistsipliinirikkujatega TRÜ-s ning noorte kommunistide õppus. Viimase eest vastutavaks kinnitati sm. Linda Pärl.

*

Möödunud reedel toimus Ajaloo-Keeleteaduskonna parteiorganisatsiooni koosolek, kus ettekandega kaadri olukorrast ja perspektiividest esines teaduskonna dekaan Karl Siilivask. Pärast elavat arutelu, kus sõna võtsid J. Konks, H. Peep, J. Lotman, M. Kubo, K. Indre jt. võttis parteikoosolek vastu asjakohase otsuse.

*

26. novembril toimus TRÜ Teaduslikus Raamatukogus VI informiin, sedapuhku individuaalvõistlusena. Esikohale tuli majandusküberneetika II kursuse üliõpilane Raul Mälk, kellele järgnesid V kursuse saksa filoloog Imbi Pelkonen ja III kursuse jurist Paul Varul. Lisaks kataloogides ja bibliograafiates orienteerumisele kontrolliti osavõtjate mälu ka silmapaistvate isikute äratundmises portreede järgi, kus samuti saavutas parima tulemuse R. Mälk.

*

10.—12. novembrini toimus Leningradis järjekordne üleliiduline elektrokeemikute konverents. Sel korral oli konverents pühendatud rakendusliku elektrokeemia arengusuundadele ja uuematele saavutustele. Meie ülikooli esindasid anorgaanilise keemia kateedri õppejõud V. Past, V. Loodmaa, J. Tamm ja J. Kukk, kellest esimene kuulus ka konverentsi orgkomitee koosseisu. TRÜ poolt esitati konverentsil kaks teaduslikku ettekannet.

*

1. nov. toimus TRÜ aulas ettevalmistusosakonna avaaktus. Kõnelesid rektor A. Koop ja ettevalmistusosakonna juhataja A. Mitt. Tutvustati kursuslastele nende ülesandeid, aga ka kohustusi. Õppida soovijaid on registreenunud 62.

Botaanika-ringi aastapäeva koosolek

24. nov. tähistas ÜTÜ botaanikaring oma tegevuse 24. aastapäeva. Pidulikust koosolekust olid palutud osa võtma ka ringi asutajad E. Lellep, prof. V. Masing ja prof. H. Trass. Kohvilauas meenutas prof. H. Trass noorte botaanikaentusiastide esimesi koosolekuid 1947. aastal, ta rääkis ringi tööst ja ettevõtmistest järgnevail aastail. Ettekanne kasvas üle elavaks diskussiooniks botaanikaringi rollist ja funktsioonidest minevikus, olevikus ning tulevikus. E. Lellep märkis, et ringi tegevuse algaastail oli osavõtjate erialane vaimustus suurem.

Mõttevahetusest selgus mitmeid väärtuslikke ettepanekuid botaanikaringi edasise tegevuse kohta. Otsustati jätkata regulaarsete ettekandekoosolekute pidamist, kus tutvustatakse botaanikaüliõpilaste töid. Peeti vajalikuks luua ja säilitada sidemeid vennasvabariikide ülikoolide botaanikaringidega. Ringi juubeliaastapäevaks järgmisel aastal kavatsetakse välja anda almanahh.

A. LÄÄNELAID

Kõneoskuse kool

Kõneoskuse kooli järjekordne õppus toimub 8. dets. keemia ringauditooriumis. Esineb dots. H. Kurm teemal «Avaliku esinemise ettevalmistamisest». Õppuse algus kell 16.15.

Omavalitsusest meie ühiselamutes

Meie ühiselamutes on omavalitsuse aluseks ühiselamute sisekorra eeskirjad ja omavalitsuse dokumendid, mida ühiselamu nõukogu peab ellu viima. Tegelikkuses on olukord tunduvalt komplitseeritum. Tuleb ette komistusi ja arusaamatusi eeskirjade mõningate punktide tõlgendamises. Miks leiavad meil ühiselamutes aset korrarikkumised: joomingud, lärmamised ning sagedased vargusjuhtumid nii köökides kui ka tubades? Kas omavalitsus võimsate tabalukkudega ongi see, mida me kujutlesime?

Ühiselamutes, nagu öeldud, viib omavalitsust ellu ühiselamu nõukogu, kelle liikmete arv erinevates ühiselamutes pole ühesugune. Nõukogu tööd suunab selle esimees, dekanaat, partei- ja komsomoli- ning ametiühinguorganisatsioonid. Eriti peavad komsomolibürood tõsiselt käsile võtma ühiselamutega seotud probleemid. On ju komsomoliorganisatsiooni kaudu lihtsam viia üliõpilasteni omavalitsuse põhiprintsiibid, kasvatada noori esteetiliselt. Ka dekanaadiga peab nõukogul olema tihe ja kahepoolne side. Võib-olla tuleks eeskuju võtta EPA parteikomitee otsusest teaduskondade juurde konsultantõppejõu kinnitamise kohta? Selline koostöövorm aitab ühiselamu nõukogul ellu viia ka suuremaid ettevõtmisi.

Põhimõte «Ise teame, ise teeme!» viibki paljude ühiselureeglite ignoreerimisele. Kuidas teisiti seletada öörahurikkumisi, väga hooletut suhtumist üldkasutatavatesse ruumidesse. Ka kord tubades on tõeliseks valulapseks. Puudub arusaamine korra vajalikkusest tubades ja siit tulenevalt selle vajalikkusest üldse. Olukorra juured tunduvad olevat veelgi sügavamal. Aetakse tavaliselt segi põhjused ja tagajärjed. Sellest, et puudub kord ühisruumides (köögid, pesuruumid, puhketoad jne.), järeldatakse, et see põhjustabki korralageduse tubades. Siin tuleb nõukogul tegelda probleemidega, mis peaksid olema lahendatud lasteaias. Eelmainitu puudutab just üliõpilaste esteetilis-moraalse kasvatuse probleeme. Need tegurid määravad iga üksiku üliõpilase koha meie praeguses omavalitsussüsteemis. On kõigile selge, et nii, nagu ei saa ükski õppejõud panna üliõpilasele pähe teadmisi, ei saa ka ühiselamu nõukogu panna kedagi austama ja armastama ühiselureegleid, kui üliõpilane ise sellesse ükskõikselt suhtub. Lahendus tundub vähemalt esialgu lihtne olevat. Rohkem tähelepanu, rohkem nõudlikkust ja printsipiaalsust eelkõige nõukogult ja probleemid on lahendatud. Aga seda otseselt teostada ongi keerukas ülesanne. Ainult kontrollimise ja tulemuste fikseerimisega ei saa siin sammugi edasi. On määratud palju funktsionääride gruppe, kes peavad teostama kontrollreide ja kes seda tõepoolest teevadki. Sellised kontrollkäigud annavad alati rikkalikult fakte, mis iseloomustavad nõukogude tööd negatiivsest küljest. Ei saa õigustada sellist hindamist. On vaja tunnetada enamat kui ametlikke kontrollide tulemusi, mis teatavad vaid kuivi fakte. Tuleb arvestada vastava ühiselamu üldsanitaarset olukorda, komandandi tööd, nõukogu poolt varem tehtud töö tulemusi. Selle vastu ei tunta eriti tõsist huvi, aga on selge, et puudujäägid komandandi tegevuses mõjuvad oluliselt majas valitsevale olukorrale. Komandandi ja nõukogu koostöö ongi põhiliseks tagatiseks, et omavalitsus teostuks normaalsel kujul. Kui siin tekivad lahkarvamused, siis väljendub see otsekohe praktikas ja nii komandant kui nõukogu kaotavad palju. Pole harvad juhtumid, kus meie ühiselamute komandandid lähevad otsuste tegemisel oma teed, nõukogust mööda. Tuleb märkida, et ülikooli administratsiooni on korduvalt informeeritud väljaspool nõukogusid ja teaduskondade dekanaate. Selline olukorra lahendamine mõjub negatiivselt ühiselamu nõukogu tööle.

Kui aga komandandil puudub autoriteet üliõpilaste hulgas? Kui tema märkustele ei reageerita? Kui terve rida puhtmajanduslikke probleeme on lahendamata? Pälsoni tänav 23 ühiselamus pole juba kuu aega olnud duši kasutamise võimalust. Ka radiaatorid on parimal juhul ainult leiged ega soojenda suuri tubasid, üldsanitaarne olukord on samuti normaalsest kaugel. Kuid see on puhtmateriaalne barjäär, mille vastu põrkab ka ühiselamu nõukogu töö.

Teine raske probleem on ühiselamu valve. Leiavad aset juhtumid, kus valvegraafikust ei peeta kinni, unustatakse, magatakse sisse jne. Tavaline nähtus on seegi, et valve ei tööta ka kohal olles. Ei kontrollita sisenejaid ega registreerita külalisi. Valve puuduliku töö tagajärjed osutuvad nii mõnigi kord tõsisteks — vargused, mööbli lõhkumine jne. See on ammu tuntud ja kõigile teadaolev probleem, aga selle lahendamiseks ei piisa ainult selgitamistest ega meeldetuletamistest. Kas ei oleks otstarbekas ühiselamutes sisse viia alaline tasuline valve? Seni on seda praktiseeritud ainult öövalvena. Sellisel valvuril oleks lihtsam kontrollida lubasid, pole ta ju «oma» mees, ja teiseks oleks üliõpilastel tunduvalt vähem nivelleerimist oma loengute ja praktikumide ajakavas. Tähtsa ülesande täitmist ei sega siis ka tudenglik raamatuhunnik laual. Kas valve probleem ei lakkaks ehk siis nii terav olemast nagu praegu?

Nii mõneski ühiselamus puuduvad ruumid vaba aja veetmiseks. On küll olemas ruum või ruumid, mida me nimetame õppetoaks, kuid televiisorit pole kuhugi üles seada. Tegemist on ülemajutamisega. Sügisel, kui teaduskondade majutamiskomisjonid teevad oma lõplikud otsused, ei huvita paljusid probleem, kui suur peab olema üliõpilaste arv antud ühiselamus ja tulemuseks on 30—50 üliõpilase ülemajutamine. Siis tekivad lahkhelid sanitaarepidemioloogiajaama töötajatega. Nõutakse ülemajutuse likvideerimist, kahe- ja kolmekorruseliste naride lammutamist jne. Ülemajutuse likvideerimine ühe semestri vältel pole lihtsalt realiseeritav. Tuleb tugevdada kontrolli, «lahutada» ja ümber majutada need toad, kus üliõpilased ei täida sisekorra eeskirju. Kuhu? Vähemalt Füüsika-Keemiateaduskonnal puudub koht, kuhu ümber majutada. Isegi ühe üliõpilase väljaheitmine ühiselamust võib võtta paar kuud! Aga aeg vähendab operatiivsust!

Tuleb nõustuda paljude teoreetiliselt heade nõuannetega, sealhulgas TRÜ ametiühingu XXI konverentsi otsusega: «Ellu tuleb viia põhimõte, kui sa ei allu ühiskodu sisekorrale, siis ei saa sa seal ka elada!» Kas ühiselamutesse kuuluvad üliõpilased-ametiühingutegelased teavad, milles nende töö konkreetselt seisneb? Kas nende tööd kontrollitakse ja arvustatakse? On olnud olukordi, kus alles aruande- ja valimiskoosolekul saab üliõpilane teada, et tema oli kohustatud jälgima ühiselamuga seotud probleeme. Selleks et ametiühinguorganisatsioonide abi praktiliselt kasutada, peavad ka siin sidemed ühiselamute nõukogudega olema tihedad. Tuleb käed külge lüüa ja mitte ainult siis, kui ühiselamu nõukogu hakkab huvi tundma ametiühingu konkreetsete abinõude vastu. Initsiatiiv peab olema ka ametiühingupoolne. Positiivse näitena võib märkida Füüsika-Keemiateaduskonna ametiühingubüroo tegevust, kes otseselt võtab osa ühiselamu nõukogu tööst ja aitab läbi viia sotsialistlikku võistlust.

Kõik need toodud probleemid ja veel paljud teisedki ootavad lahendamist.

MATI SALUNDI,

ELKNÜ TRÜ komitee liige,
ühiselamuvanem

Mida ta mõtleb?

Joe Walkeri intervjuu Angela Davisega

Miks te olete kommunist?

Ma pühendasin oma elu mustade inimeste — minu orjastatud, vangistatud rahva vabastamise eest võitlemisele.

Ma olen kommunist sellepärast, et olen veendunud, et põhjus, miks me oleme sunnitud virelema Ameerika ühiskonna madalaimal tasemel, on tingitud kapitalismi olemusest.

Me peame hävitama süsteemi, milles mõnedele jõukatele kapitalistidele on garanteeritud saada üha rikkamaks, samal ajal kui inimesed, kes on sunnitud rikaste jaoks töötama, ja eriti mustad inimesed, ei astu kunagi tähelepanuväärset sammu edasi.

Minu otsus astuda Che-Lumumba klubisse, mis kujutab endast Kommunistliku Partei ainult värvilistele mõeldud võitlevat kollektiivi, tuleneb otseselt minu usust, et ainus mustade inimeste vabastamise tee on see, mis viib täielikule ja kõikehaaravale kapitalistliku klassi ja tema mitmesuguste rõhumisvahendite kaotamisele. Che-Lumumba klubi tegeleb mustade inimeste otseste vajaduste rahuldamisega, kuid samal ajal ka vabadusvõitlejate armee loomisega, mis kukutaks meie vaenlased. Me mõistame, et selle kaugema eesmärgi saavutamiseks peame me töötama koos valge Ameerika progressiivsete jõududega, kes on aru saanud selle ühiskonna elajalikust olemusest.

Kas teie tunded neegrite ürituse suhtes on jäänud samaks, hoolimata sellest, mis teiega on juhtunud?

Pole olemas midagi, mis suudaks mind takistada võitlemast kogu energiaga oma rahva vabaduse eest. Mul pole vaja kurvastada oma vangistuse pärast. Seda enam on põhjust olla tugev ning jätkata võitlust.

Ajal, mil ma võtsin osa Soledade'i vendade vabastamise katsetest, hoiatasin pidevalt, et igaüks meist peab arvestama võimalust, et ta võib muutuda mustade revolutsionääride tagakiusamise poliitika järgmiseks märklauaks.

Üle terve maa on paljud meist suletud kongidesse. 95% naisvangidest on siin neegrid ja puertoriikolased.

Ma olen oma rahvaga — ja me jätkame võitlust ka vanglamüüride vahel.

Kuidas saavad tavalised inimesed teid teie võitluses aidata?

Üle kogu maa või õigemini üle kogu maailma on organiseeritud komiteed, et sundida valitsust mind vabastama. On korraldatud demonstratsioone, petitsioone, kampaaniaid ja massilisi ajakirjanduskampaaniaid. On olemas hulk tegevusalasid, kuhu inimesed võivad lülituda. Ma arvan, et on tähtis ühendada liikumine minu vabastamiseks võitlusega kõikide mustade poliitvangide vabastamiseks.

Isegi kui mind imekombel vanglast vabastataks, ei peaks ma end vabaks. Mu vabadus saab reaalseks siis, kui me hävitame oma vaenlased, kui meie, mustad inimesed, oleme purustanud meid rõhuva ikke ja võime vabalt üles ehitada ühiskonna, mis vastab meie vajadustele ja unistustele. Ma ei saa olla vaba, kuni pole vabad kõik mustad inimesed.

Olete te kunagi kahelnud oma võimalustes musti aidata, sellest ajast, kui teist sai kommunist?

Kommunistlik partei tunnistab, et mustad inimesed mitte ainult ei moodusta Ameerika Ühendriikide kõige rõhutumat ühiskonnakihti, vaid et me oleme ka sõjakaim vastupanuliikumise rühm selle maa piirides. Seepärast kuulume meie, neegrid, selle revolutsiooni juhtide hulka, mis peab kukutama rõhuva klassi Ameerikas ja vabastama Ameerika rahvamassid. Mustad inimesed peavad end ise vabastama.

Vaevalt möödus läinud aasta jooksul päeva, kus ma ei saanud surmaähvardust ühes või teises vormis.

Ma põgenesin, sest olin veendunud, et on vähe tõenäoline leida Kalifornias õiglast kohtlemist. Võiksin lisada, et «Los Angeles Times» korraldas vaatluse Los Angelese mitmes linnaosas ja leidis, et 80% küsitletutest arvasid, et tegin õigesti, kui põgenesin, sest minu sinnajäämine oleks võrdunud enda andmisega rassistidest timukate kätte.

Juhul kui teil tuleb kohtusse ilmuda Californias, kas arvate, et teie üle mõistetakse kohut õiglaselt?

Ameerika kohtusüsteem on pankrotistunud. Niivõrd kui asi puutub mustadesse, on ta näidanud end osana süsteemist, mis kavakindlalt meie inimesi rõhub. Me oleme õigluse ohvrid, mitte temast osasaajad.

On ilmne, et Ameerika demokraatia on lootusetult alla käinud, kui kohtud, mis väidetakse olevat inimõiguste kaitsjad, on värvatud mängima aktiivset osa musta rahva vastases genotsiidses sõjas.

Kuidas suudate moraalselt vastu pidada?

Mind ümbritsevad saatusekaaslased ning mu vennad ja õed võitlevad tänavatel. Ma tunnen end niisama võitlusvalmina kui oma vangistamismomendil. Iga päev saan ma sadu kirju toetajatelt üle kogu maailma.

Ajakirjandus jättis märkimata, et kui ma alustasin näljastreiki oma üksikvangistuse vastu, ühinesid paljud mu õed minuga puhtast solidaarsusest.

Millised olid teie tunded, kui te saite teada, et olite FJB 10 enam tagaotsitava inimese hulgas?

Ma ootasin, et Nixoni-Reagani klikk kasutab ükskõik milliseid vahendeid, et maha suruda endavastane kriitika. Nad kasutavad kõiki oma käsutuses olevaid vahendeid revolutsioonilise liikumise vähendamiseks sellel maal.

FJB on muutmas taoliseks jõuks nagu Brasiilia surmasalk, mida kasutati Brasiilia vabadusvõitlejate represseerimiseks. Minu panemisega 10 otsitavaima isiku hulka, minu iseloomustamisega ohtliku, paadunud kurjategijana andsid nad mind üles kas kohapeal tapmiseks või Reagani verekoertele legaalseks mõrvamiseks.

Valitsus kavatseb terroriseerida meie inimesi, saates meid elektritoolile, gaasikambrisse ja pikaajalisse vangistusse. On ainult üks tee poliitiliste vangide vabastamiseks: miljonid inimesed peavad näitama valitsusele, et nad kavatsevad kasutada ükskõik millist nende käsutuses olevat relva oma vangistatud võitlejatele vabaduse saavutamiseks ja lõpuks mustade inimeste täielikuks vabastamiseks.

Lühendatult ajakirjast
«World Student News»

Tõlkinud K. KAER ja K. TIGANE

Raamatupidaja töö väärib mõistmist ja austust

Et ma sule haarasin, selles on omajagu süüdi ajalehes «Sirp ja Vasar» nr. 42, 15. okt. 1971, lk. 8 ilmunud jutuke. Muu hulgas võib sellest lugeda: «Kontoris aga kisendab raamatupidaja, kellele jumal on otsekui nimme südame asemele andnud kivi . . .» Sulemehed on osavad. Mingi isiku, sündmuse jne. rõhutamiseks leitakse temale vääriline vastaspoolus (näiteks «kalk juhmard», «südametu jõhkard» jt.). Lausa paradoksaalne, kuid nii sageli on selleks vastaspooluseks raamatupidaja.

Meenuvad aastad, mil ise töötasin ehitusettevõttes pearaamatupidajana. Raske oli. Tol ajal ehitusorganisatsioonides kehtinud vana eelarvelis-normatiivne baas ei kindlustanud ehitusettevõttele rentaablit tööd. Sageli oli kahjumit, makseraskusi, palgafondi ülekulu ja muudki ebameeldivat. Tänu raamatupidajate töökusele, distsiplineeritusele ja üksmeelele analüüsisime läbi ehitus- ja montaažitööde omahinna, põhjendasime kõrgemalseisvas organisatsioonis meist mittesõltuvad kahjumid ja palgafondi ülekulud, otsisime võimalusi vahenditega manööverdamiseks makserasskustest pääsemiseks. Ei teinud meist keegi seda kõike kivist südamega ega karjumise saatel, küll aga lasus tihti murekoorem südamel.

Tänapäeva arvutustehnika (elektronarvutite) võimsuses ei kahtle meist keegi, kuid samas võib igaüks tõdeda, et ettevõtete raamatupidamisosakondades valitseb pooleldi käsitsitöö. Vastuolu on arvutustööde mehhaniseerimise võimaluste ning raamatupidamise tehnilise korraldatuse mahajäämuse vahel, mis takistab raamatupidamise täielikku mehhaniseerimist. Vastuoludest jagusaamiseks on vaja palju mõtlevaid päid: teadlasi, insenere, raamatupidajaid, aga võib-olla isegi insenere-raamatupidajaid või raamatupidajaid-insenere (?!). Kas viimati nimetatud nii vajalikud elukutsed muutuvad meil populaarseks? Võtab vist aega.

Praegu valmistatakse kõrgema haridusega raamatupidajaid ette kolmes meie vabariigi kõrgemas koolis: TRÜ-s, TPI-s ja EPA-s. Kunstlikult on raamatupidamise eriala üliõpilase autoriteet kõige madalamale viidud TPI-s, sest seal maksti nendele isegi seaduslikus korras alandatud stipendiumi (!?), võrreldes teiste erialade üliõpilastega.

Raamatupidaja kutse niisuguse, mõnikord ametliku, teinekord mitteametliku autoriteedi tagajärjed annavad end meie rahvamajanduses juba tunda. Ei saa ka kiidelda noorte andekate inimeste juurdevooluga raamatupidamisteadusse. Allakirjutanu teada on ainult paaril inimesel meie vabariigis kandidaadi kraad raamatupidamisteaduse alal, samas näiteks meie lõunanaabritel on oma professor ja teaduste doktor. Nii et tööpõld on avar ja iga noor leiaks siin teda huvitava teadusliku rakendatuse. Selleks julget ja teotahtelist pealehakkamist!

Lõpetaksin küsimusega: väga lugupeetud sulemehed, miks ei taha te näha raamatupidamise ja raamatupidaja päevaprobleeme, vaid teete temast pooleldi koletise? Elujaatav kriitika viib meid edasi, üldsõnaline kutsemustamine häbistab nii raamatupidajat kui ka sulemeest.

V. RAUDSEPP,
TRÜ vanemõpetaja

Kes määrab stipendiume?

(algus 1. lk.)

tamata ja lisaaega saaks üliõpilane kasutada teaduslikuks tööks. Koosolijad arvasid, et kolmemeestel ei tohiks olla mingit õigust sellisele «privileegile». Puudujate registreerimise eest rühmapäevikus vastutavad kursusevanemad.

Palju arusaamatusi on tekkinud stipendiumide määramisega omavalitsuslikus korras. Vastavalt rektori käskkirjale nr. 146 17. veebruarist 1971. a. lasub selle ülesande raskuspunkt teaduskonna ja osakonna komsomoliaktiivil.

Teaduskonnale määratud stipendiumifondi suurus teatatakse teaduskonna komsomolibürool (kuhu kuulub ka teaduskonna a/ü organisatsiooni esimehe asetäitja — üliõpilane), kes jaotab stipendiumifondi osakondade (raviosakonna kursuste) vahel, arvesse võttes selle (raviosakonna kursuse) eelmise eksamisessiooni tulemusi. Jaotus toimub enne eksamisessiooni selgumist ja kinnitatakse teaduskonna dekaani poolt. Õigus- ja Kehakulturiteaduskonnas taolist jaotust ei tehta.

Osakondadele on olnud raske stipendiumisaajate protsendi kindlaksmääramine vastavalt eelmise sessiooni tulemustele. Matemaatikateaduskonna dekaan sm. Jürimäe soovitas oma osakonnas kasutusel olevat valemit. Selle järgi leiaksime stipendiumisaajate protsendi osakonnas järgmiselt:

$$p_i = \frac{K_i(\sigma_1+\sigma_2+\sigma_3)}{K_1\sigma_1+K_2\sigma_2+K_3\sigma_3} \cdot 74,$$

K_i — edasijõudmise % osakonnas eelmisel sessioonil;

σ_i — üliõpilaste arv osakonnas.

Eksamisessiooni lõppedes koostatakse kursuse kolmiku poolt kursuse (rühma) pingerida stipendiumide saamiseks. Pingerea koostamisel tuleb arvestada tudengi õppetöö tulemusi, üliõpilase majanduslikku olukorda, õppedistsipliini ning osavõttu ühiskondlikust ja teaduslikust tööst. Pingerida esitatakse osakonna (raviosakonna kursuse, Õigus- ja Kehakultuuriteaduskonnas teaduskonna) komsomolibüroole 1 päev pärast viimast eksamit.

Milline on ühe või teise arvesse tuleva komponendi kaal pingerea koostamisel, jäägu iga osakonna komsomoliaktiivi otsustada. Siiski tuleks esmalt järjestada üliõpilased, kes on kõik eksamid ja diferentseeritud arvestused sooritanud ainult «viitele» ja «neljadele» või ainult «viitele». Edasi reastatakse rahuldavaid hindeid saanud, kelle juures eeskätt arvestatakse osavõttu teaduslikust ja ühiskondlikust tööst, õppedistsipliini ja majanduslikku olukorda.

Osakonna (raviosakonnas kursuse, Õigus- ja Kehakultuuriteaduskonnas teaduskonna) komsomolibüroo jagab temale eraldatud stipendiumifondi nimeliselt üliõpilaste vahel vastavalt kursuste (raviosakonnas rühmade) pingeridadele ja esitab ettepanekud teaduskonna stipendiumikomisjonile viie päeva jooksul pärast sessiooni lõppemist.

Teaduskonna stipendiumikomisjon, kuhu kuuluvad dekanaadi, teaduskonna parteibüroo, a/ü büroo ja iga osakonna komsomolibüroo esindaja, kinnitab osakonna (raviosakonna kursuse) komsomolibüroo poolt esitatud nimekirja. Eriarvamuste korral on stipendiumikomisjonil õigus nimekirja mitte kinnitada ja suunata see tagasi osakonna (raviosakonna kursuse, Õigus- ja Kehakultuuriteaduskonna) komsomolibüroole veelkordseks läbivaatamiseks koos konkreetsete ettepanekutega nimeliseks ümberjaotamiseks. Stipendiumi saamise taotlused peavad olema kooskõlas stipendiumi määramise ja väljamaksmise korra juhendiga (kinnitatud NSVL kõrgema ja keskerihariduse ministri käskkirjaga nr. 301 1. oktoobrist 1963).

Stipendiumifondi jagamisel esinevate võimalike vigade korrigeerimiseks on õppeprorektoril ja teaduskondade komsomolibüroodel õigus jätta endale teatud reservfond.

Esimeste kursuste tudengid määratakse stipendiumile vastavalt kehtivatele normidele vahetult teaduskonna stipendiumikomisjoni poolt.

Ülaltoodust nähtub, et osakonna komsomolibüroo ja teaduskonna stipendiumikomisjoni liikmetel algab teenitud puhkus mitte pärast sessiooni lõppu, vaid pärast stipendiumide nimelist jaotamist.

Teaduskondades, mille osakondades sessioonide ajad on erinevad, valmistab see aktivistidele küll ebameeldivusi, kuid siin tuleb olukord lahendada, nii et oleksid arvestatud kõigi osakondade huvid. Osakonnad (kursused), kelle esindajad ettenähtud korras stipendiumide taotlejate dokumente ei vormista, jäävad stipendiumile määramata.

Lõpuks tuleb teada, et teaduskonna stipendiumifondi kasutamise eest vastutab dekaan.

Koosolekul selgus, et mõnedes osakondades (pediaatria, bioloogia jt.) ja teaduskondades (Õigusteaduskond jt.) tegelevad büroodes stipendiumi määramise küsimustega olmesektori liikmed. Ilmselt tuleb selline eksitav viga büroo töö organiseerimisel kas sekretäri informeerimatusest või õppesektori osa teadlikust alahindamisest.

TRÜ komsomolibüroo peab võtma seisukoha ka nende teaduskondade (Kehakultuuri-, Majandus-, Matemaatika-) ja osakondade (stomatoloogia, farmaatsia, ajalugu, võõrfiloloogia, psühholoogia, füüsika, geograafia) õppesektorite suhtes, kes pole veel siiani komitee õppesektoriga kontakti astunud. Järgmine töökoosolek toimub 8. dets. kell 20 komitee ruumides.

ANTS REINMAA

Kõrgema kooli eelloost Tartus

1583. a. märtsis jõudis Tartusse esimene grupp jesuiite ordu Poola provintsiaali Giovanni Paolo Campano juhtimisel. Peaaegu kõik nad olid saanud oma aja kohta hea (esmajoones teoloogilise) hariduse Lääne-Euroopa ülikoolides ja valdasid mitmeid keeli. Kitsa majandusliku baasi tõttu asutati Tartus algul vaid *domicilium*. Vähesed sissetulekud ei takistanud aga jesuiite alustamast kohe õppetegevusega. 18. aprillil 1583. a. avati gümnaasium, kus juba samal aastal õppis 30 kasvandikku, neist 3 sakslast, ülejäänud enamuses poolakad; teistel andmetel ka eestlasi ja valgevenelasi. Oma asupaigaks valisid jesuiidid endise naistsistertslaste kloostri koos Püha Katariina kirikuga (asus Jakobi ja Laia tänava, praeguste Kingissepa ja Mitšurini tänava nurgal).

Vastavalt jesuiitide õppekavale «Ratio studiorum» esines nende õppesüsteemis 3 astet: gümnaasium, filosoofia ja teoloogia. Gümnaasium jagunes omakorda: grammatika, nn. *humaniora* ja retoorika. Grammatika hõlmas 5 õppeaastat ja 3 klassi. Sellele järgnes kaheaastane *humaniora-kursus* ja viimasele omakorda gümnaasiumi kõrgem aste — kaheaastane retoorikakursus. On andmeid, et enne Rootsi—Poola sõda 1600. a. oli Tartus täielik gümnaasium kõigi viie klassiga. 1558. a. aruande järgi oli Tartu kolleegiumis 9 preestrit. 1600. a. aruandes mainitakse kolme professorit, kes õpetavat *humaniora studia*. Kindlasti õppis gümnaasiumis ka eestlasi, kelledest andekamaid olevat saadetud edasi õppima Olmützi (praegu Olomouc) ja Braunsbergi seminaridesse.

Paraku ei tea me jesuiitide õppetöö korralduse üksikasju peale nende fragmentaarsete andmete, mis sisalduvad aastaaruannetes ning märgivad õpilaste osavõttu pidulikest rongkäikudest suurte kirikupühade ajal ja muudest avalikest üritustest. 1586. a. aruandes kiidetakse kohalike retoorikaõpilaste harrastust värsikunsti alal. Samas teatatakse ka «dialoogide» ettekandeist.

Nagu mujal, tegeldi ka Tartu gümnaasiumis vaimuliku koolidraamaatikaga. Kahjuks pole säilinud ühtki teksti ei Tartu ega ka Riia kolleegiumis esitatud näidenditest. Draamakunsti õppimist alustasid jesuiitide kasvandikud lihtsatest deklamatsioonidest (näit. oli kolleegiumidevahelises ringluses «Dialogus angelorum»). Kasvandike avalike esinemistega loodeti ketserlikke hingi kirikule tagasi võita.

Gümnaasiumiõpilasi kasutati ka otsesteks rünnakuteks luterlaste vastu. Tartu raeprotokollides leidub teateid jesuiitide protsessidest linna raega. Nimelt süüdistati jesuiitide kasvandikke Jaani kiriku (oli eesti koguduse kirik) luterliku pastori kimbutamises: kord ei lastud pastorit kirikusse jutlusele, teine kord lõppes see isegi kaklusega. Seejärel olevat aga õpilased öösel rikkunud ära Jaani kiriku portaali.

Tartu kolleegiumi tegevusele saabus aga ootamatult *dies irae*. 1600. a. detsembris piiras Södermanlandi hertsog Karl (hilisem Rootsi kuningas Karl IX) Tartu ümber. Kolleegiumi töö oli juba varem soikunud, sest gümnaasiumi õppejõud ja kõik õpilased olid Tartust läheneva sõja kartusel lahkunud. Tartu hõivamisel 1601 laskis hertsog Karl linna jäänud jesuiidid vangistada ning Rootsi saata. Kuigi poolakad 1603. a. Tartu tagasi vallutasid, jätkas jesuiitide kool tööd alles 1611. a. 20 õpilasega, kellest enamuse moodustasid poola sõdurite lapsed. Kolleegiumi tegevuses polnud enam endist hoogu ning Rootsi—

Jesuiitide kooli-tegevusest

JÜRI KIVIMÄE

Poola sõja taaspuhkemisel lõpetas kool ametlikult oma tegevuse 1625. a.

Jesuiitide teiseks kooliks Tartus oli arvatavasti 1585. a. jaanuaris rajatud tõlkide seminar, kus juba asutamisaastal leidus inimesi, kes oskasid kõnelda läti, eesti, vene, ladina, saksa, leedu, rootsi ja poola keelt. 1585. a. augustis oli seminaris 10 õpilast. Kaks noormeest oli Antonio Possevino toonud kaasa Vilniuse seminarist. Kaheksa õpilast pärinesid Liivimaalt, neist 2 või 3 olid sakslased, ülejäänud ilmselt eestlased.

Seminarium interpretumi põhiliseks eesmärgiks oli tõlkide ettevalmistamine, kes abistaksid jesuiitide misjonitööd. Õpitavate keelte rohkust silmas pidades võib oletada, et seminaris oli kasutada ka vastavates keeltes trükitud raamatuid või käsikirju. Ka Johannes Ambrosius Völckeri poolt eesti keelde tõlgitud vaimulikud tööd olid ilmselt tõlkide seminaris kasutusel maakeele õppimiseks. 1962. a. leidis dr. Wermter Mainzi linna raamatukogust 1582. a. Vilniuses trükitud «Regulae Societatis Jesu» vahelt hiljem juurdeköidetud eestikeelse käsikirja. See sisaldas katoliiklike palvete tõlkeid, mida ilmselt pruugiti ka Tartu seminaris tõlkeharjutustena.

Kui Antonio Possevino 1585. a. augustis Tartut külastas, siis tõi ta kaasa 150 eksemplari samal aastal Vilniuses trükitud eestikeelset katekismust (tiraaž oli ca 1000 eksemplari). Kahjuks pole seni leitud sellest raamatust ühtki eksemplari, tõenäoliselt hävines tiraaž hilisemas sõjakeerises. Antonio Possevino algatusel õpetati seminari kasvandikele ka trükikunsti, kuigi andmed raamatute trükkimisest Tartu seminaris puuduvad. Raamatute tõlkimine muutuski hiljem seminari üheks peamiseks tegevuseks. Peale ilmselt läti päritoluga Jakob Caulenel'i on kindlasti teada, et *seminarium interpretum*'is õppis eestlane Michael Sommer, kes 1594. a. saadeti edasi õppima Braunsbergi, kust ta kolm aastat hiljem pöördus Tartusse tagasi. Braunsbergis olevat ta osutanud suurt abi raamatute eesti keelde tõlkimisel.

Pärast lühiajalist Rootsi võimu perioodi 1601—1603 ei suudetud kasvandike vähesuse tõttu tõlkide seminari avada enne 1615. aastat. Kui enne sõda oli seminaris töötanud 4—5 õpetajat, siis nüüd tuli leppida vaid 1—2-ga. Kuid just sel perioodil asuti Tartus eriti hoogsalt vaimuliku sisuga kirjandust eesti keelde tõlkima. Neil aastail etendas Tartu jesuiitide hulgas ja eriti tõlkimisel tähtsat osa Liivimaalt pärinev Wilhelm Buccius. 1615. a. elas ta juba Tartus, olles tõlkide seminari prefektiks. Bucciust peetakse lõunaeestikeelse katoliikliku käsiraamatu «Eestikeelsed õpetused» («Institutiones Esthonicae») autoriks.

Tartu seminariga on kindlasti seotud ka vaimulikele määratud käsiraamatu «Agenda Parva» väljaanne Braunsbergis 1622. a. Et teose eestikeelne tekst on kirjutatud suhteliselt heas lõunaeesti keeles, võib arvata, et selle koostajaiks olid Tartu seminaris töötanud tõlgid. Tartu kolleegiumi raamatukogu, sealhulgas ka tõlkide seminari raamatud ja käsikirjad, hävinesid aga kahjuks Rootsi—Poola sõdades. Kuid ka väheste säilinud käsikirjade või raamatukatkete tähtsus eesti keele ja kultuuriloo uurimisel on küllalt oluline. Vaatamata rea teadlaste aastakümnetepikkustele tagajärjetutele otsingutele võidakse veel avastada ka 1585. a. trükitud eestikeelne katekismus või teisigi senitundmatuid väljaandeid.

*

Jesuiitide kooli tegevuse peamiseks eesmärgiks Liivimaal (kõrvuti Tartu gümnaasiumi ja tõlkide seminariga tegutses ka Viljandis jesuiitide kool) oli vaimulike kaadri ettevalmistamine Liivimaa täielikuks rekatoliseerimiseks. Nagu märkisime, olid sellega tihedalt seotud ka Skandinaavia ja Venemaa rekatoliseerimise kavatsused. On tõenäoline, et Tartu jesuiitide gümnaasiumi olemasolu mõjutas ka Rootsi võimude hariduspoliitikat. On teada, et juba 1601—1603 andis hertsog Karl korralduse rajada Tartusse endise jesuiitide kolleegiumi hoonetesse ülikool. See korraldus jäi aga täitmata. Alles pärast Tartu teistkordset vallutamist 1625. a. asusid rootslased kõrgema kooli asutamise plaani ellu viima. 1630. a. asutati Tartusse ja Tallinna gümnaasiumid ja 1632. a. Academia Gustaviana.

Kes tunneb lähemat huvi käsitletud küsimuste vastu, neile soovitame tutvuda Enn Tarveli artikliga «Gymnasium Dorpatense 1583—1625», mis ilmus ajakirja «Keel ja Kirjandus» 1971. a. novembrikuu numbris.

Pisut Helsingi Ülikooli üliõpilaskonnast ja raamatukogust

Moodsate valgete kastmajade reas ongi Helsingi ülikooli üliõpilaskonna raamatukogu Leppäsuo tänaval, kus needsamad majad moodustavad omamoodi üliõpilaslinnakese. Raamatukogu juhtkonna ruumidesse viib eraldi sissekäik, sekretär kutsub vestluskaaslaseks juhataja asetäitja magister Sirkka Musikka.

150 000 teosega raamatukogul on neli lugemissaali 550 kohaga. Raamatukogu on Helsingi Ülikooli üliõpilaskonna (ylioppilaskunta) omandus. Igast ülikooli tulnud noorest (Helsingi ülikoolis on neid praegu 22 000) saab kohe üliõpilaskonna liige. Üliõpilaskond kui oma õigustega organisatsioon on kohustuseks võtnud üliõpilaste abistamise. Juhtkond valitakse siin Eduskunna — Soome parlamendi — eeskujul ja nagu mag. Musikka väidab, kordavat see püüdlikult ka Eduskunna vigu.

Üliõpilasjuhtkond püüab hoolitseda üliõpilaste meditsiinilise teenindamise eest — võimalikult rohkesti profülaktikat, võimalikult odavat ravi, vastutada sotsiaalhoolekande eest, kaasa rääkida ühiselamu küsimustes. Viimastes on oma sõna öelda ka maakondadel, kes Helsingi Ülikooli ühiselamute ehitamisele rahaliselt kaasa on aidanud. Hiljem on neil õigus omakandist õppima tulnud noortele ühiselamukohti võimaldada. Kõik maakonnad ei ole muidugi nii jõukad, ühiselamu vajajaid on rohkesti, aga kui seal elamise eest tuleb oma rahaga maksta, pole see alati tasku järgi.

Praegu jaguneb raamatukogu kaheks põhiliseks osakonnaks — nn. kurssikirjade (meie rotaprindi väljaannete taolisi loengumaterjale sisaldavad õpikud) osakonnaks ja üldosakonnaks, kus pakutakse materjale loengute juurde ning heliplaate võõrkeelte õppimiseks, samuti ilukirjandust ja muusikaheliplaate vaba aja veetmiseks.

Õpikute osakonnas on raamatud alfabeetilises järjekorras avariiulitel — seega kõigile kergesti kättesaadavad. Teisele osakonnale kuuluvad omaette kabinetid võõrkeelte õppimiseks ning avar, helikindel, meeldivalt sisustatud ja kujundatud ruum muusika nautimiseks. Lisaks kaks eraldi perioodikasaali — teaduslikele ajakirjadele ning meelelahutusajakirjadele ja ajalehtedele, viimane on ka suitsetamise ja puhkeruumiks. Kolm lugemissaali on avatud 9—23 ja nii kaua toimub ka laenutamine, üks lugemissaal töötab ilma laenutamiseta ainult õppimiskohana kella 8-st kuni kella üheni öösel. Kell üheksa õhtul avab kõrvalruumis oma uksed tantsuorkestriga restoran, mis pakub tuupimisele meeldivat vaheldust. Läbi seina õppijateni kostvad muusikahelid panevat tudengid veelgi vihasemalt õppima, on üldine arvamus. Igal üliõpilaskonna raamatukogus tuupijal olevat unelmais üks särav tipp, kuhu pürgida edasi tuupima — ülikooli raamatukogu, mille uksed avanevad meelsasti vaid tõsisele teadlasele.

M. VAHING

Saagem tuttavaks

Ülikooli klubi külastajad on kindlasti kuulnud seal tegutsevat uut biitansamblit. Paar kontserti on liialt vähe selleks, et esinejate kohta lõplikku hinnangut anda. Mõnekuulise koosmänguga ei saavuta ükski ansambel veel tõeliselt kõrget taset. Juba praegu võib aga rõõmustada selle üle, et püütakse erineda tavalistest tantsuansamblitest. On tuntav noore kollektiivi oma stiil ja esinejate andekus, silmapaistvalt võimekad on laulusolist ja basskitarri mängija.

Mõne kontserdi lähema vaatluse võtame ette tulevikus (teretulnud oleksid kõigi arvamused). Nüüd veidi põhjalikumalt juttu ansambli liikmetest ja nende mõtetest seoses muusikaga, mida nad ise teevad.

Ansambli juht, laulusolist ja rütmikitarri mängija Peeter Väljak (töötab ülikooli klubis) on end tartlastele mõned korrad «Fixi» solistina tutvustanud. Muusikuteed alustas Pärnu «Vikingis» (sealt on ka tema sõber Andres Valkonen, endale viimasel ajal kõvasti nime teinud «Väntoreli» juht.) Ansamblit tutvustades ütles ta, et kavas on esitada vaid omaloomingulisi laule (autoriteks ta ise ja Jüri Elken). Osa lugusid on ingliskeelsed. Kui hääldus on korralik ja publik võõrkeeli oskab (üliõpilastelt seda eeldaks), ei tohiks see vastuseisu tekitada. Võrrelda võib ooperilauljatega, kes juba aastasadu kõigis maades itaalia keeles laulavad, midagi hullu sellest aga juhtunud pole. Muidugi liialdada ka ei maksa ja seda (kõnealuse ansambli puhul) ei tehtagi.

Meie noorte muusikaline tase on Peetri arvates madal. Tuntakse vaid parajasti kõige enam moes olevaid laule. Neid lauldakse kõikjal ja igamoodi, nii et ka head lood lihtsalt ebameeldivaks muutuvad. Biitmuusika (sõna on ilmselt vananenud väljendamaks kõiki neid väga erinevaid ja keerukaid muusikavoole, mis traditsioonilisest biidist on arenenud, kuid parema puudumisel — «pop» sobib veel vähem — on siin (tinglikult) seda kasutatud) on aga tohutult arenenud ja huvitavamaks muutunud. Seda on tunda Eestiski. Mõningaid nihkeid on märgata ka raadios ja televisioonis, kus andekamad biitansamblid endale igihaljaste lauljate ja laulude kõrval on koha võtnud.

Pretensioone on ajakirjandusele. Selle asemel, et biitmuusika propageerimiseks midagi ära teha, avaldatakse juba aastaid kõmulisi teateid ansambli «The Beat-

(Järg 4. lk.)

Üliõpilaskond ja seksuaalkasvatus

H. KADASTIK, VABARIIKLIKU TARTU KLIINILISE PSÜHHONEUROLOOGILISE HAIGLA PEAARST:

20% neuroosidest on põhjustanud seksuaaldisharmoonia. 70%-l haigetest esineb rahuldamatus oma seksuaalelu korraldusega. Meie rahva madal üve: abortide arv ületab kahekordselt sünnituste arvu. 100 abiellunud paari kohta lahutab 36.

Need on faktid, mis näitavad, et seksuaalkasvatust ei teostata õigesti ja täiel määral.

Üle kolmekümne aasta, 1929—1963 ei tegeldud NSV Liidus seksuaalkasvatusega. Põlvkond, kes praegu on emad-isad, on sageli saanud väärad arusaamad. 1963. a. anti Moskvas välja määrus seksuaalkasvatuse vajalikkuse kohta. 1966. a. loodi samas Vene NFSV Psühhiaatria Teadusliku Uurimise Instituudi juurde probleemlaboratoorium, mida juhatab prof. P. B. Posvjanski. Gorkis toimus aastatel 1963—66 kolm loengutsüklit ja praegu korraldatakse igal aastal täienduskursused psühhoterapeutidele, sellest võtavad osa ka seksuoloogid. Kaadrit sellised kursused ei anna. Meie vabariigis on ainult kaks seksuoloogi kohta Tavaliselt tegeldakse sellega põhitöö kõrvalt, entusiasmist. Ülikool võiks mõne sellealase spetsialisti välja koolitada, s. t. eraldada paar aspirantuurikohta. Kuid teatavasti ei leidu meil kompetentset juhendajat ja noorel tuleb minna õppima Gorkisse või kuskile mujale.

Kuidas suhtuda seksuaalkasvatusse? Ma arvan, et seksuaalkasvatus kuulub inimese moraalse kasvatuse kompleksi. Kahjuks on meie keskkoolides kõik kasvatusliigid eraldi üksustena: patrioodiline, ideoloogiline, ateistlik, moraalne ja seksuaalne kasvatus. Iga liigi kohta antakse eraldi aru, üks komponent ei toeta teist. Nii juhtubki, et seksuaalkasvatus seatakse eraldi fookusesse, eraldatakse moraalsest kasvatusest. Tekivadki valed arusaamad. Pedagoogid ei oska alati õigest küljest lahendada neid küsimusi. Tähtis on, et pedagoogidele oleks selge — sellealaseid teadmisi ei tohi omandada vigade-eksimuste meetodil. Väär on arvata, et seksuaalsus on ala, millest rääkimine on kahjulik ja viib moraalse laostumiseni. Kahtlemata on see sfäär kõige intiimsem ja hellem, kuid rääkima sellest peab, sest inimese seksuaalelu pole üksnes tema isiklik asi. Seda juba sellepärast, et on tegemist kahe inimesega. Seksuaalsus on inimorganismi normaalne talitlus. Tähelepanu tuleb pöörata moraalsetele ja eetilistele probleemidele ning seksuaalpsühholoogiale.

Uurida tuleb mehe ja naise psühholoogilisi iseärasusi. Mehed ei tunne naise hingeelu, ei oska neid helisema panna. Ega naisedki mehi rohkem tunne. Ei saa ju rääkida normaalsest seksuaalelust hingelise läheduseta. Vajalik on niisiis tunnete ja vastutustunde kasvatamine.

Tallinnas dubleeritakse praegu kaheksat dokumentaalfilmi, mis saavad teooriale heaks fooniks. Filmid on mõeldud keskkooliõpilastele, kuid ülikooli esimestele kursustele ei ole nad samuti liigsed.

Kirjastus «Valgus» tõlkis ühe soomlaste raamatu abiellujatele, 1972. aastal peaks ta ilmuma. Raamatus lähenetakse seksuaalprobleemidele esmakordselt psühholoogi pilguga.

Ülikoolis võiks toimuda rida küsimuste-vastuste õhtuid seksuaalprobleemidest. Nad peaksid toimuma kas teaduskonniti või osakonniti, sest suurele hulgale ei saa neist küsimustest kõnelda. Küsimuste-vastuste vorm võimaldab kindlaks teha, mis noori huvitab, saab teada ka tõelise teadmiste taseme.

Tudeng pelgab klubi

Rõõmustasin väga, kui möödunud reede pärastlõunal olin saanud endale hankida pääsme kavatsetavale kadriõhtule ülikooli klubis. Lootsin salajas toredat tralli — ei teadnud ju täpselt, mida sellisel õhtul klubis tehakse. (Tavalistest tantsuõhtutest oskan juba hoiduda.)

Päris peo alguseks aga ei jõudnudki kohale. Esimese suure üllatuse sain juba garderoobis: nagides mõni üksik mantel, tagapool pisut tihedamini.

Poolhämar saal tundus üsna hubasena. Seintel õhtukohased pildid, lavaäärel põlevad küünlad ja saali keskel rahvariietes poisid-tüdrukud. Tõmmates kaasa seinte ääres istuvad «erariides» tudengid tegid ülikooli rahvakunstiansambli liikmed kõik selleks, et tõsta piduliste tuju ja pidada tõelist kadriõhtut. Isegi kommikott lasti ringi käia. Üks laulumäng järgnes teisele. Tõsi küll, tuttavad juba algkoolipõlvest, kuid eks suurkooliski peab vahel piskuga läbi ajama. Lustakat kesklemist ei jätkunud aga kauaks, lavalt öeldi, «orkester tahab ka mängida».

Vahepeal tekkinud pinge hakkas tasapisi langema. Et oodates aeg igavaks ei läheks, mõtlesin «Mefistosse» astuda. Kuulutuse järgi ülikooli lehes pidi seal sellise päeva puhul rahvuslikke jooke pakutama. Kuid mida pidada siis rahvuslikuks joogiks? Kas morssi või ehk koguni šampanjat?

Tusasena pöördusin tagasi saali. Ei möödunud tundigi, kui laval hakkas askeldama T. Laugu orkester. Ja juba pool tundi pärast seda kõlas esimene lugu. Mis sellest, et publik poolteist tundi saalinurkades konutas! Mis sellest, et agaramad püüdsid end ise lõbustada, muutudes kahjuks seejuures üsna labasteks! Ei mingeid käitumisnorme, mingit tantsukultuuri. Enamik publikust on nn. korralikud üliõpilased, kes eelistavad klubi linna teistele tantsukohtadele (mis peaks ka normaalne olema) ja taluvad kannatlikult kõiki ebamugavusi, mida üks õhtu ülikooli klubis endaga kaasa toob.

Nimetatud õhtule müüdi komsomolikomiteest 100 (!) pääset, kohapeal realiseeriti vaid mõned piletid lisaks. On olnud aga aegu, kus klubi mahutas vaata et kümme korda suurema arvu inimesi.

Kas äsjaavatud noortemaja «Sõprus» suudab asendada üliõpilastele nende oma klubi? Klubi praeguse olukorra juures võib-olla küll. Tühi klubisaal ei tähenda veel sedä, et tudengid kodus istuvad.

Kas tõesti peame «jääma ootama, et vahest õnnestub meil saada kunstiline juht 1971. a. riikliku jaotuskava alusel» (TRÜ nr. 33)? Senikaua aga lahkume mitte enam vastu pidades poolelt peolt, jättes kõrvu lavalt kostva tüütu «Ostan jõhvikaveini, ise joon ja sulle ei anna...».

Üliõpilane, kes tihti klubis käis hustusena ja ei püüagi seal eriti kõrgel tasemel esineda.

Poistega juttu ajades tulid meelde Toomas Tauli (soolokitarr) sõnad, kes kord möödunud kevadel rääkis, et tugeva ansambli loomiseks on vähe, kui kokku tulevad inimesed, kes lihtsalt hästi laulda ja kitarri mängida oskavad. Et midagi rohkemat saavutada, peab üksteist tundma, mõistma teiste püüdlusi ja jagama nende vaateid. Jüriga mängis Toomas koos juba keskkoolipäevil («Nemos»), ka Peetrit tunneb ta sellest ajast. Teed läksid lahku pärast kooli lõpetamist (Toomas õpib nüüd III kursusel ajalugu). Praegune ansambel pole juhuslikult kokku sattunud inimesed, vaid heade sõprade koostöö.

Neljanda ja noorima liikme Ants Matiiseniga rääkida ei õnnestunud. Öelda võiks niipalju, et ta on alles 17-aastane, käib veel keskkoolis, ansamblis mängib trumme.

T. SARV

Do you speak English?

Sageli kuuleme seda lauset mõne välismaalase suust ja tarvitame ka ise nendega kontakti astudes. Siin võibki juhtuda kurioosne lugu, et vastame või kuuleme vastuseks: «Yes, I do». Edasi aga jääme päris vakka, kuigi omateada mäletame palju võõrkeelseid sõnu, kuid ei oska neid üksteise järele ritta seada, nii et vestluskaaslane meie mõttest selgelt aru saaks. Sama lugu võib ka juhtuda noore inglise keele õpetajaga, kui ta esimest korda klassi ette astub. Siin annab tunda just aktiivse kõnepraktika vähesus. Et seda lünka osaliseltki täita, tekkis ülikooli inglise filoloogide seas idee luua klubi, mille töös võiks osaleda igaüks, kes on huvitatud oma inglise kõnekeele arendamisest. Loodi organiseerimiskomitee, mille ettevalmistavat tööd vaeti 25. novembril Inglise Klubi (English Club = EC) asutaval koosolekul. Koosviibijatele esitati läbiarutamiseks EC tulevase töö printsiibid. Põhieesmärk leiti olevat anda kõigile asjast huvitatud TRÜ üliõpilastele rohkem võimalusi kõnelda inglise keeles, tutvustades nende maade kultuuri, kus kõneldakse seda keelt.

Liikmeks võib olla iga TRÜ üliõpilane, kes on õppinud inglise keelt. Klubi töö toimub erinevais sektsioonides. Neid on esialgu neli: muusika, kirjandus, üldkultuuriline ja inglise keel. EC eesotsas seisab juhatus, mis valitakse liikmete üldkoosolekul üheks aastaks. Ja kõige tähtsam — sektsioonide töökeeleks on inglise keel — see ei tohiks kedagi asjast eemale peletada, sest selle praktiseerimiseks klubi loodigi.

Asutaval koosolekul kiideti heaks töö printsiibid ja valiti 9-liikmeline juhatus. See omakorda valis oma esimeheks Reet Altpere (ingl. fil. II k.) ja jaotas muud ametid: kirjandussektsiooni juhtimise võttis enda kanda Kadri Sepp (ing. fil. III k.), muusika — Made Kirsti (I k.), üldkultuurilise sektsiooni eesotsas on Mati Vihman (ingl. fil. II k.). Juhatus arvab, et asjast huvitatuid on ka teistes osakondades peale võõrfiloloogia ja seepärast palub neil pöörduda eespool nimetatud isikute poole — eks neilt saa kõige paremat ja täpsemat informatsiooni. Mis klubi lähematesse üritustesse puutub, siis need tulevad peatselt — jälgige reklaami!

M. REITEL

AIVO LÕHMUS

Sügissonett Elele

Sügis on tume ja sügis on sügav,
temas ei olegi kohatuid rõõme.
Suvised rajad on vajunud lõdvaks,
sügise kollasest valgus käib läbi.

Sügise valgus käib kollasest läbi,
sõnatult taganeb lillede soojus.
Õhtud on väsinud vihmade vaenust,
palved kõik kustutab palangu raskus.

Vaikus end levitab jõgede sisse,
maastikus sündinud jahedaist joontest
tärkavad udude hõbesed lõkked.

Lahtised ajad on määratult möödas,
mõte veel külastab kestvamaid paiku
rohu ja lainete valduse äärel.

Mis on ÜVAK

Ümberpandult tähendab see Üliõpilaste Vastastikuse Abistamise Kassat.

Nagu juba nimigi ütleb, on siin tegemist raha laenamise võimalusega mitmesuguste hädavajaduste korral.

Krediteerimistingimused

- Vajalik liikmestaaž — 2 kuud. (Praegu ongi kõigil kasulik liikmeks astuda, et uuel aastal laenu saada.)
- Sisseastumismaks 20 kop., liikmemaks 20 kop. kuus.
- Ülikoolist lahkumisel makstakse liikmemaksud tagasi.
- Laenata saab kuni 50 rbl. tasumistähtajaga 5 kuud, mida soovi korral võib pikendada.

Lähemat informatsiooni saate Üliõpilaste Vastastikuse Abistamise Kassast sööklamaja III korrusel, igal neljapäeval kell 18—20.

Lõpuks **meeldetuletuseks** meie **võlglastele**: kiirustage maksmisega või pikendage tasumise tähtaega!

Kursuste **praegustele volinikele!** Rutake nimekirjade ja liikmemaksude toomisega.

ÜVAK juhatus

Saagem tuttavaks

(Algus 2. lk.)

les» laialimineku kohta. «The Beatles» on aga igavesti muusika ajaloos, sest nad pole vähem ära teinud kui mõni kõrgelt tunnustatud klassik.

Ülikooli klubil on raskusi tehnikaga, loodame, et olukord õige pea paraneb.

Veel üks asi, mis muret tekitab. Klubis tuleb suuremalt jaolt tantsuks mängida, soov oleks aga esineda ennekõike kontsertansamblina. Paljud lood pole tantsulise rütmiga, koosnevad õige mitmest osast jne. Mingi lahendus tuleb muidugi leida, kuid tantsuhimulistele lausa lõivu maksta ka ei tahaks.

Jüri Elken (basskitarrist) mängis enne Pärnu ansamblis «Nemo». Nüüd on Tartus ja õpib II kursusel teoreetilist füüsikat. Ise ütles enese kohta nii: «Ei kujuta oma elu ette ilma füüsika ja muusikata. Kui ühest tüdinen, võtan käsile teise». Ei salli lääge id laulukesi, lemmikansamblid on «Jethro Tull» ja «Rolling Stones». Eesti gruppidest peab parimateks «Kristalle» ja «Virmalisi». Kahju, et selliseid ansambleid praegu enam pole.

Tarifitseerimise juures on suureks puuduseks, et tagaplaanile jääb ansambli kunstiline tase, hinnatakse vaid tantsurütmi. («Siis võiks panna metronoomi muusikat tegema.»)

Ansamblite stimuleerimiseks tuleks korraldada biitmuusika festivale, nagu need toimuvad näiteks Leedus. Muusikutele on vaja, et neid kuulataks. Tantsuõhtul mängimist võtavad nad tüütava ko-

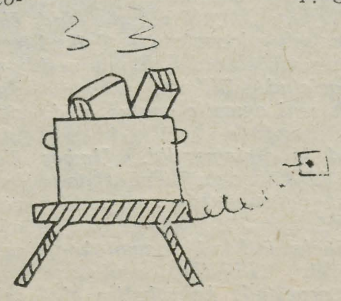

Lugemisnälg

Ülikooli klubis

3. dets. on klubi reserveeritud vene osakondade üliõpilastele.

4. dets. on geograafiaosakonna üliõpilaste õhtu.

5. dets. tähistame konstitutsioonipäeva. Õhtu algus kell 20.

9. ja 10. detsembril toimub RAT «Vanemuise» väikeses majas TRÜ klubi kollektiivide ühine detsembrikontsert, algus 19.30.

Esinevad meeskoor, rahvakunstiansambel, naiskoor ja kammerkoor jt.

Pääsmed eelmüügil alates 1. dets. k. a. TRÜ klubis kella 15—17 ja 1 tund enne kontserdi algust.

Avaldame sügavat kaastunnet TRÜ kunstiajaloo kabineti juhatajale Mart Ellerile tema

isa

skulptor Aleksander Elleri surma puhul.

23. veebr. 1891—26. nov. 1971

Kunstiajaloo üliõpilased ja TRÜ kunstikabineti liikmed

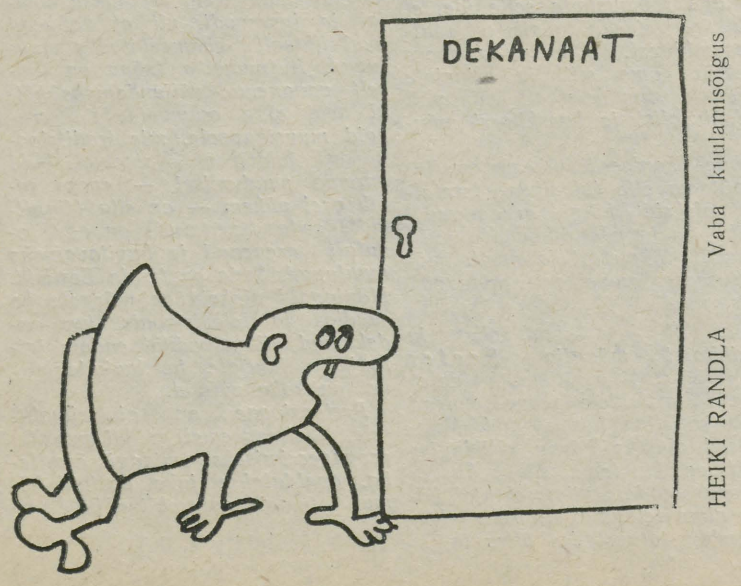

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет»). г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 7216. MB 10854.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 36 Reedel, 10. dets. 1971. a. XXIII aastakäik

Elu harjunud rööbastesse

Ülikool ehitab. Oleme harjunud juba mõttega, et kerkivad ühiselamud, valmivad uued hooned teaduskondadele, seda küll aastate pärast. Valmib neid sellelgi aastal. Aga ikkagi, kui räägime ehitamisest, remontimisest, tekib aina igasuguseid «agasid», kohe on jaol mured. Tore on, et saime jällegi uue ühiselamu, mis on kena ja valmis tähtaegselt, aga kohe küsitakse: «Kuidas on lood lubatud kohvikuga? Kaugel järg on?». Jutuajamisel töödejuhatajaga selgus, et uut aastat veel ehitatavas kohviksööklas vastu võtta ei saa. Ehitajad jõuavad küll lõviosa ära teha selle aasta lõpuks, aga köögi moodne sisseseade tuleb kohale monteerida alles järgmisel aastal. Kui arvestada tööde tempot ja eriti objekti varustamist materjalidega, siis kusagil veebruaris peaks uus üliõpilassöökla oma ukse avama.

Järgmine ühiselamu, mida praeguse uue ühiselamu kõrvale ehitama hakatakse, peaks valmima ülejärgmisel aastal. Vaiu ja poste veetakse juba ehitusplatsile.

Senini tegi uues hoones muret lift. Nüüd on asi üsna hästi lahendatud: üles viib, alla tulete ise.

Ülikooli praeguse söökla plaanipärane avamine peaks toimuma järgmisel kolmapäeval, 15. detsembril. Rõhutan sõna «peaks», sest pärast remonti on tarvis ruumid komisjonile üle anda, komisjoni otsus aga võib tulla ka eitav. Igal juhul ülikooli remondi- ja ehitusosakonnast öeldi, et need puudused, mis Tartu sanitaar- ja epidemioloogiajaama poolt akti kirjutati, on kõrvaldatud. Miks remont venis? Konkreetset vastust ei osanud keegi anda. Algul ei suudetud lihtsalt seisukohta võtta, kuid töö käigus selgus, et kohendamist vajavat on rohkem, kui esialgu silma paistis. Söökla töötajad ise palusid, et ärgu neid nüüd enam hurjutatagu. Mis seal hurjutada: köök vajas lihtsalt remonti. Eks 15. detsembril selgu, kas uuenduskuurist oli kasu või ei. Jääme lootma, et kiirel eksamite ajal saab üliõpilane oma sööklast jälle kiire ja odava lõuna.

Tiit Koldits

Abiks kirjanduse leidmisel

Kõigi teadusalade kiire areng, teaduste spetsialiseerumine, faktiliste materjalide kuhjumine, trükitoodangu enneolematu kasv käesoleval ajal nõuab hästi korraldatud informatsioonisüsteemi loomist.

1952. a. organiseeriti meie maal Üleliiduline Teadusliku ja Tehnilise Informatsiooni Instituut (ВИНИТИ). Insituut teatud määral rahuldab loodusteaduste ja täppisteaduste alal töötavate teadlaste jooksva informatsiooni vajadusi. Halvem on olukord humanitaar- ja ühiskondliku kirjanduse valdkonnas. Siiani puudub täielik ja süstemaatiline informatsioon. Kõige aktiivsemalt on jooksva informatsiooniga tegelnud NSVL TA Volgini-nim. Ühiskonnateduste Keskraamatukogu Moskvas (Фундаментальная библиотека им. В. П. Волгина АН СССР общественных наук). See raamatukogu annab välja tervet rida informatsioonibülletääne mitmete ühiskonnateaduste kohta. Raamatukogu saab sundeksemplare kogu Nõukogude Liidus ilmuvast, suurema osa sotsialismimaades ja umbes 35% kapitalistlikes maades ilmuvast ühiskonnateaduslikust kirjandusest. Peale selle kasutab ta oma bülletäänide koostamisel teiste suuremate Moskva raamatukogude väliskirjanduse fonde. Kogu selle kirjanduse põhjal ilmuvad informatsioonibülletäänid järgmistel teadusaladel: majandus, filosoofia, ajalugu, kirjandusteadus ja keeleteadus. Iga teadusala piires koosneb bülletään kahest seeriast «Новая советская литература по ...» ja «Новая иностранная литература по ...».

Nimetatud bülletääni kaks seeriat annavad ülevaate uusimatest majanduselu probleeme käsitlevatest teostest. «Новая советская экономическая литература» refereerib NSV Liidus ilmunud kirjandust poliitökonoomia, majandusliku mõtte ajaloo, NSVL rahvamajanduse ja eri rahvamajandusharude ökonoomika alalt.

Teine seeria «Новая иностранная экономическая литература» käsitleb välismaal ilmunud töid marksistlik-leninliku poliitökonoomia, kodanliku poliitökonoomia, poliitökonoomia ajaloo alalt. Peale selle kuuluvad selle väljaande valdkonda veel arenevate maade majandusprobleemid, kapitalistliku süsteemi riikide majandus. Eraldi vaadeldakse üksikute kapitalistlike maade majandusellu puutuvaid probleeme, kusjuures suuremate ja arenenumate maade majandust peegeldatakse küllaltki mitmetahuliselt. Näiteks on Inglismaa majandus võetud vaatluse alla järgnevatest aspektidest: inglise imperialismi põhilised probleemid, looduslikud ressursid, rahvastik, rahvamajandus, koloniaalmaade majandus, mis omakorda jagunevad veel alarubriikideks. Niisama põhjalikult on väljaandes käsitletud USA, Saksa FV ja Prantsusmaa majandust.

Filosoofiaalased bülletäänid tutvustavad kirjandust dialektilise ja ajaloolise materialismi, filosoofia ajaloo, sotsioloogiliste probleemide kohta ja annavad ülevaate keeleteaduse, psühholoogia, esteetika, kunsti jm. filosoofilistest probleemidest. Väliskirjanduse bülletään annab ülevaate välismaal ilmunud töödest kaasaegse filosoofia ja ühiskondlik-poliitilise mõtte arengu kohta.

(Järg 4. lk.)

Uued stipendiumimäärad

(alates 1. sept. 1972. a.)

Stipendiumid on diferentseeritud erialade, kursuste ja õppeedukuse järgi.

Neljaastase õppeaja puhul makstakse I k. kuni III k. — 40 rbl. ja IV k. — 45 rbl.

Õppeaja pikema kestuse puhul saavad üliõpilased stipendiumi järgmiselt:

I k. kuni IV k. — 40 rbl. ning V ja VI k. 45 rbl.

Defektoloogide stipendium on teistel erialadel õppijate omast 15 rbl. võrra suurem.

Ainult «väga headele» õppijad saavad kõrgendatud stipendiumi (juurdemaks 25%), neile, kel õpinguraamatus «head» ja «väga head» ning kes paistavad silma aktiivse osavõtuga ühiskondlikust tööst, on võimalik rektori fondist stipendiumile juurde maksta 15%.

Nimelistest stipendiumidest. Lenini- ja Marxi-nimelise stipendiumi suurus on 1972. a. 1. septembrist alates 100 rubla, teised üleliidulised nimelised stipendiumid — 75 rbl. Vabariiklike stipendiumide suurus on 65 rbl.

Aspirantide miinimumtasu on 85 rbl. Lenini-nimeline stipendium aspirantuuris olijale — 125 rbl.

Riik maksab igakuust rahalist toetust 74%-le kõrgema kooli üliõpilastest.

Läheneb eksamisessioon

UUS LUULE- JA MUUSIKAÕHTU

«Pendel - labürint»

See tundmatu maailm, see ammuigatsetud elu on siinsamas, nii ligi, et võiksime teda puudutada, aga me ei julge; argielu monotoonsus sulatab me unistused ikka enam ja enam vormituks abstraktsiooniks, kisub meid eemale meie igatsetud kujutelmadest, suleb meid labürinti, jättes ainsaks väljapääsuks tee, millele söödaks asetatud sobivamad käibetõed; see tundmatu maailm on siinsamas, mille rannal me eksleme kui pendel igaveses tühjuses, ent see ei tähenda veel loobumist, läbi valu ja kannatuse sünnib tõde, meie jaoks... absoluutne ja metafüüsiline, kõike eitav ja kõike jaatav ja siiski... meie poolt kogetud tõde. Lapsed. Oleme jah lapsed. Veidi suured, naiivsed, rumalad, päranisilmsed lapsed.
Lapsed maailmade rannalt.

Kasutatud autorid: R. TAGORE
A. Siig, R. Rimmel, M. Traat, A. Koeney
Muusika: L. van Beethoven
J. Bizet, R. Štšedrin, Czeslaw Niemen, Zbigniew Rudzinski
Ülikooli klubis 15. detsembril kell 22
17. detsembril kell 21
Pileteid saab komsomolikomiteest alates esmaspäevast, 13. detsembrist kella 16.00—18.00.

«AMORES»

ACTA DIURNA

EKP TRÜ komitee koosolekul 6. detsembril tehti kokkuvõtteid äsjastest üliõpilaspäevadest. Arutelu käigus märgiti positiivselt mitmeid õnnestunud üritusi. Juhiti tähelepanu ka mõningatele puudustele üliõpilaspäevade ettevalmistamisel ja läbiviimisel.

Komitee liikmetele anti üksikasjalisemaks tutvumiseks TRÜ ajaloo prospekt, mida hakatakse arutama komitee järgmisel koosolekul.

Veel arutas komitee NLKP XXIV kongressi otsuste realiseerimise plaani ülikoolis, ühiselamute valve organiseerimist ning õppejõudude suunamist doktorantuuri.

*

Ülikooli parteikomitee kinnitas Ajaloo-Keeleteaduskonna parteiorganisatsiooni otsuse võtta NLKP liikmeks tööstuspsühholoogia laboratooriumi noorem teaduslik töötaja Tiina Aunin ja psühholoogia kateedri laborant Valentina Izjumova; keemiaosakonna parteiorganisatsiooni otsuse võtta partei liikmeks V kursuse üliõpilane komsomoliaktivist Jaak Järve; Arstiteaduskonna parteiorganisatsiooni otsuse võtta NLKP ridadesse teaduskonnakirurgia kateedri dotsendi kt. Raul Talvik.

NLKP liikmekandidaatideks võeti eesti filoloogia III kursuse üliõpilane, komsomoliaktivist, F. Tuglase nim. sptipendiumi saaja Rein Veidemann ja teaduskonnasisehaiguste kateedri professor meditsiinidoktor Vello Salupere.

* * *

Tartu Riikliku Ülikooli ALMAVÜ algorganisatsiooni töö tunnistati Tartu linnas parimaks. ALMAVÜ Tartu Linnaorganisatsiooni IX konverentsil anti üle EKP Tartu Linnakomitee ja Tartu TSN Täitevkomitee rändpunalipp. Sm. A. Pilti premeeriti rahaliselt.

TRÜ ALMAVÜ a/o on kuuendat aastat järjest parim algorganisatsioon Tartus. Ülikooli rektori käskkirjaga avaldati sm. Pildile kiitust.

*

Ülikooli nõukogu arutas oma viimasel istungil defektoloogiaosakonna olukorda ja perspektiive. Otsustati taotleda eripedagoogika kateedri loomist, praktikabaaside väljakujundamist erikoolide näol Tartu linnas ja selle lähimas ümbruses. Teaduskond esitab rektoraadile konkreetsed ettepanekud osakonna väljaarendamise, eeskätt koosseisude täiendamise kohta vastava laboratooriumi ning õppekabineti loomiseks.

Arstiteaduskonna dekaan prof. E. Raudam esitas nõukogule ülevaate kasvatustööst teaduskonna esimesel kursusel. Väärib märkimist, et on loodud esimese kursuse õppenõukogu (esimees kursusehooldaja, liikmed õppejõud, kes kursusel õpetavad ja kellele on kinnistatud õpperühmad). Nõukogu edukas töö on aidanud vältida ka suuremat väljalangemist kursusel. Raskusi teeb asjaolu, et osa kursusest elab Kukulinnas, millega ühendus on ikka veel halb. Lünkadest õppekirjanduses ja tunniplaani koostamises rääkis kaasaruandja prorektor V. Haamer.

* * *

Alates k. a. 1. detsembrist suunati doktorantuuri vene kirjanduse kateedri dotsent Sergei Issakov.

* * *

30. novembrist kuni 2. detsembrini toimus Tallinnas üleliiduline seminarnõupidamine, mis oli pühendatud pedagoogilise uurimistöö metoodikale. Nõupidamisest võttis arvukalt osa ka meie ülikooli pedagoogikateadlasi ja metoodikuid. Ettekannetega esinesid J. Mikk, I. Unt ja H. Liimets.

Professor August Vaga — meie botaanikute õpetaja

Eesti botaanika korüfee professor August Vaga (15. III 1893—11. XII 1960), tunnustatud taimesüstemaatik, -fülogeneetik ja geobotaanik, on rohkesti tähelepanu pööranud ka pedagoogikaküsimustele.

Pedagoogitalent ilmneb A. Vagal varakult, keskkoolipäevil. See süveneb, kui noorel bioloogiatudengil tuleb õpingute jätkamiseks pidada mitmed aastad õpetajaametit, esialgu Tallinna reaalkoolis, hiljem Tartus Hugo Treffneri juures. Juba sel ajal tõlgib A. Vaga (koos H. Männikuga) J. Wagneri «Zooloogia õpperaamatu» 2 osa (esimene trükk ilmub Tartus 1921). Esimene enda koostatud õpik «Botaanika õpperaamat keskkoolidele» ilmub kümme aastat hiljem, 1931. Selleks ajaks on autoril seljataga juba 10 aastat õpetajatööd Tartu Poeglaste Gümnaasiumis. Tol perioodil võtab August Vaga osa ka keskkooli õppekavade koostamisest, on Õpetajate Ühingu ja Tartu Keskkooliõpetajate Ühingu juhatuse liige.

A. Vaga «Botaanika» I—III ja «Taimeriigist» I, II (ilmuvad 1938) kujunevad populaarseteks õpikuteks, mida aastate jooksul üha uuesti välja antakse. Nende raamatukeste keel on lihtne ja korrektne, aine esitus arusaadav ning süsteemikindel. Kodumaa taimi tutvustavate õppetükkide vahele on sujuvalt põimitud peatükke umbrohutõrjest ja heintaimedest, lühidalt tutvustatakse taimeriigi süsteemi. **Tähelepanu pööratakse ladinakeelsetele taimenimedele.** Samas antakse näpunäiteid herbaariumi koostamiseks, räägitakse taimede toitumisviisidest jne. Looduskaitse vajadust selgitades ütleb A. Vaga muuseas: «Pargis jalutades võiks ehk mõnel inimesel tekkida soov mõnda lille noppida või puuoksa murda kojuviimiseks. Haritud inimene ei tee seda aga kunagi. Ta teab, et park püsib ilus ainult siis, kui teda ei rikuta . . .»

«Suurematel parkides peetakse pargivahte, kes valvavad, et taimi ei rikutaks. Kuid meie peame kord kõik saama nii harituks, et pargivahte pole tarviski.» Õiged sõnad ka tänapäeval.

Suuresti tõstavad raamatute ülevaatlikkust ilmekad joonised, seeni tutvustavad heakvaliteedilised värvitahvlid.

Korduvalt võtab A. Vaga pedagoogika- ja keeleküsimustes sõna ajakirjas «Eesti Kool», sõjajärgsetel aastatel aga ajakirjas «Keel ja Kirjandus» ning ajalehtedes «Postimees», «Rahva Hääl», «Õhtuleht» jt. Sageli ilmub A. Vaga kirjutisi ka «Tartu Riikliku Ülikooli» veergudel. Nendes valutab ta südant küll eksamitulemuste (1948, 1949), küll diplmitööde õigeaegse valmimise pärast (1950) või tutvustab ülikooli bioloogide töid-toimetusi (1949, 1950, 1952, 1953). Hea võõrkeelte tundmine (valdas 8 võõrkeelt, nende hulgas ka kreeka ja ladina keelt) ja keelevaist tegid A. Vagast tunnustatud keelemehe. Tema sulest on ilmunud kirjutisi eestikeelsete taimenimede kohta, brošüüre eesti pärisnimede kirjutamisest vene keeles jne.

Tõusuperiood August Vaga pedagoogitöös saabub pärast Suurt Isamaasõda, mil ta on Matemaatika-Loodusteaduskonna dekaan (1946—1950), taimesüstemaatika ja geobotaanika kateedri juhataja (1948—1960) ja TA Bioloogia Instituudi (praegu ZBI) botaanikasektori juhataja (1947—1952). Ülikoolis loeb ta üldbotaanika, mükoloogia, kõrgemate ja ravimtaimede ning taimegeograafia kursusi. Tema käe all valmib ülikoolis mitukümmend diplomitööd, hulk teaduslikke uurimusi TRÜ-s ja TA-s.

1945. a. ilmub Vagalt ülevaatlik «Taimesüstemaatika alused», sellele järgneb «Üldine botaanika» (1947). Ülikooli rotaprindist ilmuvad «Taimekoed» (1959) ja «Juure anatoomia» (1960), mis kujutavad endast osa kolmeköitelisena kavandatud botaanikaõpikut. Kahjuks jääb see töö olude sunnil Vaga eluajal ilmumata, seda asuvad lõpetama tema õpilased.

Teadusliku töö ja loengute kõrval jätkub August Vagal aega ja tahtmist koostada metoodiline juhend bioloogiaosakonna üliõpilastele (1945, 1946), osaleda laiale loodusesõprade ringile mõeldud taimemäärajate koostamises (ilmuvad aastail 1943, 1947 ja 1966) ning algatada «Eesti NSV floora» väljaandmist. Koos K. Eichwaldiga koostab ta selle esimese köite (1953), samuti töötab läbi mitmed sugukonnad «Floora» teise (1956) ja kolmanda köite (1959) tarvis.

Professor Vaga kui meie sõjajärgse botaanikute põlvkonna kasvataja ja suunaja osa on kahtlemata hindamatu. Allakirjutanul on olnud võimaluus kuulata August Vaga kunagiste õpilaste, praeguste tunnustatud teadlaste mälestusi oma õpetajast. Kindlasti vääriksid need kirjapanemist ning avaldamist. Professor August Vaga on kirjutanud tähelepanuväärse lehekülje eesti botaanika ja teaduse arengusse. Ei tohi lubada, et see tuhmuks.

R. SANDER

Uut teatmekirjandust Toome raamatukogus

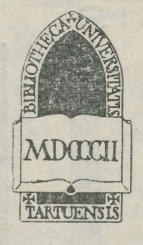

Библиография литературы о И. С. Тургеневе. Л., 1970. 188 lk. Bio—787.

Raamat peegeldab kirjandust I. S. Turgenevi ja tema loomingu kohta ajavahemikus 1918—1967. Kogu materjal on antud kronoloogilises järjestuses. Väljaande lõpus on nimede register, I. S. Turgenevi teoste register, kirjade register ja aineregister.

Atom. Struktur der Materie. Leipzig, 1970. 850 lk. 18 E—4.

Väike entsüklopeedia annab ülevaate aatomi sisestruktuurist: aatomituumast, selle ülesehitusest, omadustest, tuumareaktsioonidest, -reaktoritest, radioaktiivsusest jne. Raamatus on rohkesti skeeme ja illustratsioone. Entsüklopeedia on mõeldud esmajoones õpilastele, üliõpilastele, õpetajatele ja inseneridele.

Словарь синонимов русского языка. Т. 1 — Л., 1970— 680 lk. Sven—81.

Tänapäeva vene kirjakeele sünonüümide sõnastik koosneb 2 osast. Käesolev köide mahutab sõnad, mis algavad tähtedega A—H, teine köide sisaldab О—Я. Raamat on esimeseks katseks kirjeldada täielikult kaasaja vene kirjakeele sünonüüme ja näidata nende õiget kasutamist. Sõnaraamat on mõeldud filoloogidele, kirjanikele, tõlkijatele ja õpetajatele.

Sõnastikest on saabunud raamatukokku veel:

1) Чеботарев, А. И. Гидрологический словарь. Л., 1970. 306 lk. 20T—49.

2) Kulturpolitisches Wörterbuch. Berlin, 1970. 599 lk. 5T—186.

Biographisches Lexikon zur deutschen Geschichte. Berlin, 1970. 770 lk. Bio—13.

Hõlmab 850 lühibiograafiat ajalooliste tegelaste kohta meie ajaarvamisest alates kuni 1945. aastani. Põhilise osa moodustavad tööliskassi esindajad ja silmapaistvamad isikud teaduse ning kultuuri alalt.

Fremdsprachige Schriftsteller. Hrg. von G. Steiner. Leipzig, 1971. 712 lk. 12 Bio—85

Leksikonis on enam kui 1600 alfabeetiliselt esitatud artiklit väliskirjanike kohta (umbes 100 maalt), kes on tuntud kirjanduse ajaloost või tõlgete kaudu saksa keelde.

6. Москва. М., 1971. 678 lk. 26 (Mos) — 34.

Teatmik-aadressraamat sisaldab kokkuvõtlikult andmeid tuhandete pealinna ettevõtete, organisatsioonide, õppeasutuste jne. kohta. Andmed on seisuga 1. juuni 1970.

Noorte kommunistide õppustele!

EKP TRÜ komitee korraldusel toimuvad õppused noortele kommunistidele (parteiliikmekandidaatidele ja kuni 3-aastase staažiga parteiliikmetele) üks kord kuus.

Esimene õppus on 14. dets. k. a. kell 17 Õpetatud Nõukogu saalis.

Kõikide eelnimetatute osavõtt on kohustuslik.

47 päeva Prantsusmaal

19. novembril jõudis tagasi Tartusse ligi poolteist kuud kestnud õppereisilt Prantsusmaale TRÜ prantsuse keele õppejõud ja kunstikabineti vilistlane **Tiiu Laos.**

Tiiu Laos oli lahke kõnelema ja teisipäeva õhtul võis toatäis üliõpilasi äsjasaabunut tervitada, kaasatoodud pilte lapata ja heliplaatidelt prantsuse muusikat kuulata.

Meeleoluka ja sundimatu õhtu esinemispauside ajal vastas Tiiu Laos mõnedele küsimustele:

Kuidas ja millise eesmärgiga reis teoks sai?

Prantsusmaale sõitsin 27 prantsuse keele õppejõust koosneva grupi liikmena, välisvahetuse korras täienduskursustele Montpellier' Ülikooli juurde.

Põgusalt ehk Montpellier'st ja Teie «koolipäevast»?

Montpellier on linnake Lõuna-Prantsusmaal üsna Vahemere ääres. Linn ise on kaunis väike (200 000 elanikku), kuid ülikool ootamatult suur — 30 000 üliõpilast. Mingil määral saab Montpellier'd võrrelda Tartuga. Õppetöö toimus ülikooli P. Valéry nime kandva kirjanduse fakulteedi juures. Meile loeti korrektiivset foneetikat, prantsuse keelt ja prantsuse kirjandust ning laboratooriumis toimusid iga päev korrektiivse foneetika tunnid. Pärastlõunal näidati tavaliselt filme, järgnes lühike diskussioon või toimusid tutvustavad loengud paikkonna ajaloost.

Kui palju nägite Prantsusmaa teisi paiku?

Sõitsime läbi peaaegu kogu Lõuna-Prantsusmaa, Burgundia, Savaia, Franche-Comté, olime Arles'is, Nîmes'is, Nizzas, Marseille's, Lyonis ja muidugi Pariisis.

Lõuna-Prantsusmaa linnad on kõik ühtmoodi rahulikud, puhtad. Erinev teistest oli Marseille, tööstuskeskus. Veendusin, et Nizza on tõesti nii eksootiline kui postkaartidel, kuid liiga ilus, et temast vaimustuda. Käisime ka miniatuurses Monako vürstiriigis.

Meile taheti näidata ka Mont-Blanc'i, kuid udus jäi see nägemata. Kahju oli viiest päevast, mis Pariisi arvelt selleks sõiduks näpati.

Teie muljeid Pariisist?

Olin palju unistanud Pariisist, kuid selgus, et kujutlustes pole võimalik teda üle hinnata. Tegelikkus ületas kujutluse mitmekordselt. Pariis on erakordne linn. Kahju ainult, et veetsime seal 4 päeva, seda on siiski väga vähe. Prantsusmaa ei ole Pariis ja Pariis ei ole Prantsusmaa. Esimene mulje (jõudsime kohale hilisõhtul) — väsinud, tülpinud ja varakult vananenud näod metroos, hoopis erinev sellest, mida olime harjunud nägema Lõuna-Prantsusmaa väikestes linnakestes. Suurlinn väsitab.

Pariisi nägime väga põgusalt ja kahjuks juhtusime seal olema laupäevast teisipäevani, esmaspäeval aga ei ole teatrietendusi, teisipäeval on suletud muuseumid. Suurima muusikaelamuse sain pühapäevaõhtuselt orelikontserdilt Notre-Dame'i katedraalis. Notre-Dame'i tasuta kontserdid toimuvad pühapäeviti enne õhtust missat, esinevad parimad prantsuse orelikunstnikud, kirik mahutab 9000 külastajat ja olevat alati täis.

Teine suur elamus Pariisist jäi Sainte-Chapelle'i endise prantsuse kuningate lossikabeli neljateistkümnest suurest vitraažaknast. Väga meeldis mulle Rodini muuseumis tema väiksemamõõtmelised skulptuurid. Louvre'ile jäi kahjuks ainult kaks tundi. Otsisin üles «Mona Lisa», Milo Venuse ja Samotraake Nike, jalutasin kiiresti läbi Davidi, Delacroix', Gericault' ja Ingres'i saalid. Hilisõhtul jõudsin ära käia Montmartre'il, kunstnikud olid oma töö juba lõpetanud, tänaval pakuti äsjavalmistatud kuumi suuri pannkooke ja küpsetatud kastaneid, samas kaubeldi joonistuste ja maalidega. Pilte oli häid ja halbu, alates tõeliselt oskamatutest joonistustest kuni lausa meisterlike õlimaalide või joonistusteni välja, enamasti olid need Pariisi vaated, mõeldud spetsiaalselt turistidele. Hinnalt polnud nad mitte eriti kallid.

Kas oli veel kokkupuuteid prantsuse kunstiga ja kunstiga Prantsusmaal?

Kahjuks oli suletud Montpellier' kohalik muuseum. Käisime aga Nizza lähedal asuvas Maeghti Galeriis (La Fondation Maeght), mis looduslikult väga kaunis paigas asudes moodustab näitusehoonetest ja aiast huvitava ansambli. Galerii pole kuigi suur — maali on vaid 3 saali (esindatud Braque, Chagall, Miró, Hartung jt.), arvukamalt on esindatud skulptuur (Giacometti, Calder, Miró jt.), osa skulptuure seisab väljas — näiteks nn. Giacometti, Calderi õuel. Meie nägime galerii põhiekspositsiooni, tegelikult aga korraldab galerii kaks korda aastas rahvusvahelisi kas ülevaate- või personaalnäitusi. Maeghti Galerii pole ainult kujutava kunsti päralt, üks saalidest on näiteks eraldatud muusikuile. Suviti aga toimuvad nn. Maeghti ööde pidustused, kus kantakse ette eksperimentaalteatrite ja kaasaegse balleti lavastusi. Iga 3 kuu tagant ilmub galerii toimetamisel almanahh, kus esinemisvõimaluse saavad eeskätt noored autorid. Noorte loomingu toetamiseks maksab galerii välja stipendiume (ka muusikuile) ja aitab kunstnikel leida töötamiseks ateljeesid. Väikese liikmemaksu eest võib igaüks astuda Maeghti Galerii Sõprade Ühingusse, saadavad summad lähevadki noorte kunstnike abistamiseks.

Te viibisite Prantsusmaal Pablo Picasso juubelipäevil, kas õnnestus osa võtta pidustustest?

On kahju, et me ei saanud külastada Picasso näitust Pariisis, kuid 25. oktoobril viidi meid Vallauris'is näidati meile väikest kabelit, mida seest kaunistas Picasso maal «Sõda ja rahu».

laurisi linnakesse, kus Picasso 1947. aastal ostis endale pottsepatöökoja ja kus aasta jooksul valmis umbes 2000 keraamilist eset. Nüüd valitses linnas, mille elanikud on ammused keraamikaharrastajad, tõeline pidupäevameeleolu. Tänavatele oli välja toodud arvukalt keraamilisi kanne, vaase, kohviserviise — üks ilusam kui teine, sinise või punakaspruuni glasuuriga, fantaasiarikkalt vaba ja plastilise vormiga.

Tõite kaasa mitu plaati prantsuse lauludega, kes on praegu prantslaste lemmik?

Üldiselt on Prantsusmaal nii, et uus laulja on kuu või mitu kõikide sümpaatia, siis aga asendab teda keegi teine ning tema populaarsus jääb püsima vaid mõnes kitsamas ringkonnas. Nii ei ole enam endist populaarsust Mireille Mathieul ega Salvadore Adamol. Kummalegi heidetakse ette vähest intellektuaalsust, populaarsed on nad veel vaid lihtrahva hulgas, eriti Mathieu. Kogu Prantsusmaa lemmik on praegu aga Georges Moustaki, päritolult kreeklane, muusikaga tegeles juba varem, aga tuntuks sai ülemöödunud aastal pärast esinemist «Humanité» peol.

Teine populaarne laulja on Jean Ferrat, keda meile ülikooli õppejõud kuulata soovitasid tema perfektse prantsuse keele pärast. Isiklikult küll tundus Ferrat' hääl mulle pisut nagu külmana ja esitus kiretuna.

Pooleteise kuuga jõudis Teil arvatavasti tekkida mulje tänasest prantslasest?

Kõigepealt ma avastasin, et Prantsusmaal on väga palju lapsi, perekonnas sageli 5—6. Iibeprobleemi, mis vahepeal Prantsusmaalgi üles kerkis, lahendas ilmselt edukalt laste abiraha sisseseadmine. Kuni 20-aastaseks saamiseni makstakse kuus 300 franki, lisaks veel need 2000 franki, mis antakse toetusena lapse sündides. Tavaliselt abielluvad prantsuse üliõpilased juba esimesel või teisel kursusel ja ülikooli lõpetamisel on sageli perekonnas 2—3 last. Silma hakkas laste ja vanemate eriline vahekord. Perekond on väga monoliitne, lapsed vanematega tihedas kontaktis. Ei näinud kogu Prantsusmaal viibimise ajal kordagi lapsi ilma vanemateta tänaval. Kuhu ka ema või isa läks, kõikjale võeti kaasa lapsedki. Vanemate autoriteet perekonnas on väga suur. Kasvatuse põhiline komponent on isiklik eeskuju.

Palju räägitakse prantsuse viisakusest — seda märkab tõesti igal sammul. See ei ole väline lihv käitumisele, vaid seesmine veendumus: see on loomulik, nii on tarvis. Prantslane armastab teha komplimente, kuid tegelikult on ta just nii mõelnudki, tema kompliment on täiesti siiras.

Tahaksin ümber lükata väite, nagu oleks prantslane pisut kergemeelne — pole varem veel kokku juhtunud nii asjalike ja tõsiste inimestega. Prantslane on väga töökas ja praktiline, töötab armastusega ja hästi. Lisaks kõigele on ta alati poeetiline, šarmantne ja väga huvitav kaaslane.

Minu esimene mulje prantslastest — inimesed, kes oskavad naeratada ja naerda.

Küsitles ANNE MÄGI

**«Tartu Riiklik Ülikool»
Nr. 36. 10. XII 1971. lk. 2.**

80 aastat professor Paul Kogermani sünnist

5. detsembril möödus 80 aastat Tartu Ülikooli kunagise orgaanilise keemia professori, Tallinna Polütehnilise Instituudi esimese rektori ja orgaanilise keemia professori, ENSV TA akadeemiku, esimese rahvusvaheliselt tuntud eestlasest keemik-orgaaniku Paul Nikolai Kogermani sünnist.

Professor Paul Kogerman kuulus eesti intelligentsi sellesse ossa, kelle andekuse, entusiasmi ja tohutu töövõimega pandi alus meie rahvuslikule kõrgemale koolile.

Paul Nikolai Kogerman sündis 5. detsembril 1891. a. Tallinnas meremehe perekonnas. 1904—1908 õppis Tallinna neljaklassilises linnakoolis. Oli lühemat aega Raasikul õpetajaks, seejärel viibis 1910/1911 edasiõppimise eesmärgil Peterburis. Sealt naasnuna tegutses Harju-Jaani kirikumõisas kodukooliõpetajana. 1913. a. kevadel lõpetas eksternina Tallinna Aleksandri gümnaasiumi ning sama aasta sügisel astus Tartu Ülikooli keemiat õppima. Selle lõpetas 1918. a. kevadel. Paralleelselt ülikooliõpingutega oli ta õpetajaks Tallinnas Westholmi eragümnaasiumis, andes keemia ja füüsika tunde, ning lektoriks esimestel kõrgematel tehnilistel kursustel. 1917. a. võtab ta osa Tallinna rahvaülikooli loomisest ja 1918. a. on lektoriks Tartu rahvaülikoolis. Sama aasta sügisest asus ta lektorina tööle Tallinna Tehnikumi ja veidi hiljem Tallinna linna keemia-bakterioloogia laboratooriumi juhataja asetäitjana.

1919. a. aprillis komandeeriti Paul Kogerman Tartu Ülikooli poolt Londoni ülikooli end professori kutsele ette valmistama. Töökohaks sai tal The Imperial College of Science and Technology ja juhendajaks prof. William A. Bone. Põhialaks oli kütusekeemia, uurimisobjektiks õlikivi (põlevkivi). Praktiliste tööde kõrval mitmetes laboratooriumides kuulas ta loenguid eriainetes, töötas intensiivselt raamatukogus. 1920. a. veebruaris alustas tööd väitekirja materjalide kogumiseks. Töö teemaks oli «Thermocomposition of Esthonian Oil-Shale». Vastavalt kolledžis kehtivale tavale tuli tal iga nädal aru anda oma tööst kolledži juhatusele.

Uurimistöö kulges edukalt ning 1921. a. hinnati seda Imperial College'i kõrgema diplomiga (D. I. C.). 1922. a. omistas Londoni ülikool talle *Master of Science*'i teadusliku kraadi. Inglismaal tutvus ta mitmete sealsete kõrgemate õppeasutuste tööga ja töökorraldusega. Nii külastas ta koos tol ajal Inglismaal viibivate kaasmaalastega, Tartu Ülikooli tulevaste õppejõudude J. Sarve ning H. Bekkeriga kuulsat Eatoni kolledžit. 1919. a. suvel külastas ta koos J. Kopvillemiga (ka keemik Tartu Ülikoolis) Edinburghi ja Glasgow ülikoole ning tegi tutvumisreisi Šotimaa õlikivitööstusesse ja kaevandustesse.

Tartu Ülikooli ajutine nõukogu määras Paul Kogermani 11. okt. 1921. a. orgaanilise keemia õppetooli dotsendi kohusetäitjaks ning 3. novembril 1922. a. orgaanilise keemia dotsendiks. Erakorraliseks professoriks valiti ta 23. mail 1924. a. ning korraliseks professoriks 9. detsembril 1925. a.

Oma otsestest õppeülesannetest lähtudes organiseeris P. Kogerman 1925. a. Tartu Ülikooli Keemia Instituudi juurde spetsiaalse õlikivide uurimise laboratooriumi, mille juhiks ja teaduslikuks juhendajaks ta oli kogu Tartu perioodi vältel. Sellest laboratooriumist kasvas mitmesugustest tellimustöödest laekunud summade arvel välja Eesti põlevkivi uurimiskeskus, kus suudeti arendada küllaltki intensiivset teaduslikku tegevust. See laboratoorium oli meie põlevkivikeemia hälliks, siin pandi alus mitmetele praktilistele ja teoreetilisematele uurimissuundadele, siin kasvasid esimesed selle ala spetsialistid. Tartu periood on meie põlevkivikeemia n.-ö. klassikaline periood.

Peale teadusliku uurimistöö pühendas prof. P. Kogerman suurt tähelepanu õppetöö organiseerimisele ning selle metoodilisele küljele. Ta on olnud kaasautoriks mitmetele keskkooliõpikutele ning on esimese eestikeelse orgaanilise keemia õpiku autoriks. 1927. a. alustas ta loenguid keemia metoodika alal ning pidas didaktilis-metoodilist seminari. Tema loengud nii orgaanilise keemias kui ka muudes ainetes olid loengute musternäidised nii ülesehituse, esituse kui sisukuse ja huvitavuse poolest.

1. sept. 1927 — 1. sept. 1928 täiendab prof. P Kogerman end USA-s Harvardi ülikoolis ja 1933. a. alates Zürichi Tehnikaülikoolis kuulsa keemiku Leopold Ruzicka laboratooriumis. Seal uurib ta küllastamata süsivesinike polümerisatsiooni ning tutvub kõrgema tehnilise hariduse korraldusega. Selle probleemiga tehnilise kõrgema hariduse organiseerimisega — tegeleb ta pidevalt ning ammutab kogemusi paljude välisriikide tehniliste õppeasutuste juures nii USA-s kui Euroopas. Osates korralikult mitmeid võõrkeeli, on keelebarjäär talle tundmatu.

1934. a. omistas Zürichi Tehnikaülikool talle tehniliste teaduste doktori kraadi.

Tartus töötas prof. P. Kogerman kuni 1. aug. 1936. a., mil ta määrati äsjaloodud Tallinna Tehnikaülikooli rektoriks ja orgaanilise keemia korraliseks professoriks. Samal aastal lõpetati ka keemikute

ettevalmistamine Tartu Ülikoolis. Seda hakkas tegema Tallinna Tehnikaülikool.

Prof. Paul Kogermani teaduslik töö haaras peamiselt põlevkivikeemiaga seotud probleeme, erilist huvi pakkusid talle looduslikud ühendid ja küllastamata ühendite polümerisatsiooniprobleemid. Enda ja oma kaastööliste uurimistulemusi esitas ta paljudel rahvusvahelistel konverentsidel, näit. Pariisis 1922, Cambridges 1923, Kopenhagenis 1924, Berliinis 1930, Milaanos 1932, Londonis 1933, Cambridges 1935, Pariisis 1937, Glasgows 1938 ja mitmetel teistel.

Suured teened on tal teaduse populariseerimise alal. Tal jätkus energiat võtta osa paljude seltside ja ühingute tööst: 1923. a. Akadeemilise Keemia Seltsi asutamisest, 1924—1929. a-ni Loodusuurijate Seltsi aseesimees, 1929—1932 selle esimees.

1944. a. asub prof. P. Kogerman organiseerima sõjas kannatada saanud, nüüd juba Tallinna Polütehnilise Instituudi nime kandvas õppeasutuses orgaanilise keemia ja pürogeensete protsesside kateedri tööd ning oma suuri kogemusi rakendama õppeasutuse elu korraldamisel.

1946. a. loodud ENSV Teaduste Akadeemia valis prof. Paul Kogermani akadeemia tegevliikmeks ning nimetas Keemia Instituudi direktoriks. Jälle läks vaja neid suuri kogemusi ja organiseerimistalenti, jälle tuli alustada midagi suurt otsast peale, aga enam mitte nii algusest ega nii kitsalt nagu varem.

Neil aastail rajati alus praegu edukalt töötavale Keemia Instituudile.

Sõja-aastate raskused, pedagoogiline ja organisatoorne töö õppeasutustes. Keemia Instituudi organiseerimine põlevkivitööstust puudutavate küsimuste lahendamine — kõik see avaldas mõju arenevale südamehaigusele. 27. juulil 1950. a. lõppes prof. Paul Kogermani intensiivselt elatud saavutusterohke elutee.

TULLIO ILOMETS

Tartu üliõpilasteadurid esimest korda Bulgaarias

9. detsembril algas päikesepaistelise Bulgaaria pealinnas Sofias Klement Ohridski nimelises ülikoolis rahvusvaheline üliõpilaste sümpoosium teemal: «Reaal- ja ühiskonnateaduste osa ja tähtsus üliõpilaste marksistlik-leninliku maailmavaate formeerumisel». Nädala algul asus teele kolmeliikmeline delegatsioon, kuhu kuuluvad aspirant Toomas Sutt, ELKNÜ TRÜ Komitee sekretäri asetäitja Lenina Blum ja üliõpilane Ülo Kaevats. T. Sutt esineb ettekandega bioloogiasektsioonis ja Ü. Kaevats füüsikasektsioonis.

Usume, et meie delegatsiooni esinemine sümpoosiumil saab tähiseks meie üliõpilasteadurite rahvusvaheliste sidemete sõlmimise teel, mille tähtsust on raske üle hinnata.

Tõnu Laak

Kui ükski raskus pole küllalt raske

Kes on jala kõndinud läbi maa Dunkerque'ist Roueni? Kerge ja raske on teha juubelijuttu Pent Nurmekunnast. Kerge ja meeldiv on rääkida heast õpetajast ja meeldivast inimesest, raske — nii tegevusrohke elu saavutusi kokkuvõtlikult kirja panna. Lapsepõlvest peale on meile õpetatud: «raske nagu hiina keel», «läbipääsmatu kui hiina müür» ja hiljem ka «peen nagu hiina käsitöö». Ja miski nii kättesaamatu sai ometi lähedaseks. 1955. a. sügisel hakkas Pent Nurmekund esmakordselt meie ülikooli ajaloos õpetama süstemaatiliselt hiina keelt. Niisiis juba 16 aastat on kõigil võimalus meie ülikoolis õppida hiina, kuid ka jaapani, hindi, türgi, araabia jt. idakeeli.

Ka kümme küsimust rahvaste muusika kohta saame siinsamas ära lahendada. Kes teile laulaks kohe mõne armeenia rahvalaulu või õpetaks ära hiina lastelaulu? Kui aga Nurmekunnalt küsida, missugused on ilusaimad laulud, valib ta siiski mulgi murdes eesti laulud.

Tõsised teadusemehed on alati tagasihoidlikud ja ma olen kindel, et kui see Nurmekunna teha oleks, siis ei saaks keegi temast kirjutada. Ometi ei või ju niisugust tähtpäeva nagu 65. sünnipäev maha vaikida?

Niisiis Pärnumaa talupere laps, kes kõiki karjapoisi ametisaladusi tundma õppis. Koolis käinud Pärnus ja Viljandis (seal lõpetanud ka keskkooli). Mulgi murre, eesti kirjakeel ja saksa keel — nii algas keeleõppimine. 1939. aastal astus juubilar Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonda ja hakkas õppima laudatur'is germaani, romaani ja inglise filoloogiat ning valis juurde veel aprobatur'is indo-euroopa keeleteaduse. Selleks et talvel õppida, teenis ta suvel raha ka laevapoisina Põhjamerel ja Balti merel sõites.

Õppides ja töötades on ta viibinud Taanis, Prantsusmaal (kahel korral), Rootsis, Saksamaal, Austrias ja Šveitsis.

Praegu peab Pent Nurmekund muinasjutumaaks, mis juba natuke avastatudki on, Armeeniat. Armeenia keel on küll raske, kuid väga huvitav. Tema kultuur, ajalugu, kunst, kirjandus, muusika — kõik paelub uurijat niivõrd, et juba 2 aastat on ta pühendanud selle õppimisele. Ja tingimata jätkab, kuni asi käes.

Küsimusele, kui palju keeli juubilar oskab, muidugi vastust ei saa. Meie jaoks on neid liiga palju, tema jaoks liiga vähe.

Meie keeleõpetaja on armunud keeltesse — see on tema hobi, see on tema töö. Töötada selleks, et õppida, ja õppida selleks, et oleks võimalik veel tööd teha. Meie ja tema tuhat sõpra soovime talle palju tahet ikka meiega oma avastusi ja teadmisi jagada.

Õnnitleme kõigest südamest ja soovime veel 10 uue keele õppimist.

T. Põllumaa

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Majandusjuhataja novembrieelsed mured I

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Nii mõneski paigas ollakse harjunud, et koristajate vahetus toimub kuidagi salapäraselt, täiesti märkamatult. Nagu õrnad inglid tulevad nad vaikselt ning vaikselt lahkuvad jällegi oma tööpostilt, jätmata endist märgatavaid jälgi. Kuidas ja kunas see toimub, seda üldsus ei tea. Mis ajal ja millega nad oma 7-tunnise tööpäeva täidavad, seda teaks ehk taevane isa, kui ta vaid olemas oleks. Siiski, kui teil maja komandandiga on eriti head suhted loodud, siis võib-olla ta kunagi osutaks kellelegi palgajärjekorras seisjale ning sosistaks tasakesi: «Seesama.» Mõne kuu pärast võiks ta näidata juba üht, teist «sedasama», siis kolmandat, neljandat jne., kuid kui ruumide puhtus kogu aeg oleks kah — «seesama»!

Olgu see N asutuses asetleidnud õpetlik lugu koristajatest nii nagu ta nüüd on, kuid et kõrgemas koolis niisama märkamatult võiks toimuda rektorite vahetus, vaevalt et keegi seda ette kujutada saab. Ometi juhtus niisugune rektorite vaikne vahetus 1944. a. sügisel meie ülikoolis. Ei lilli ega lahkumiskõnesid, ei mingisuguseid muid tseremooniaid. Selle asemel hakkasid levima kuuldused, et prof. Hans Kruus on rektori kohalt kutsutud Tallinna veelgi kõrgemale tööpostile. Missugusele nimelt, seda meie lihtsurelikud siis veel ei teadnud. Kui mõni aeg hiljem tulid järjekordsed rektori käskkirjad, siis kandsid need juba prof. Alfred Koorti allkirja*.

* Alates 14. novembrist 1944.

Jah, eks elus on see ikka nii, et ülemused võivad minna, ülemused võivad tulla, aga asutuse töö peab käima.

Lehitsen oma aastatest koltunud märkmikku majandusjuhataja igapäevaste tööülesannete loeteluga. 1944. a. oktoobri viimasel dekaadil näitab nende arv pidevat tõusu. Eelseisev ülikooli avamine andis üha rohkem tunda. Pidin laskma korda seada ruumid, kus üliõpilaskandidaadid hakkasid sisseastumiseksameid sooritama. Need algasid vahetult pärast oktoobripühi. Pühadeks pidi ka aula igati korras olema, et saaks väärikalt tähistada Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 27. aastapäeva (see oli nüüd 27 aastat tagasi!).

Pidevalt tuli organiseerida transporti ülikooli varade reevakueerimiseks meie vabariigi mitmesugustest paikadest, kuhu nad 1944. a. suvel olid ülikooli töötajate poolt toimetatud **, hoolimata saksa fašistlike võimude nõudmisest evakueerida kõik väärtuslikum Ida-Preisimaale. (Tartu Ülikooli füüsika professori J. Vilipi konstrueeritud haruldaselt tundlik seismograaf viidigi Saksamaale. Mis temast seal edasi sai, pole teada.)

Et vältida välismaale jalgalasknud õppejõudude mahajäetud korteritest nende isiklike teaduslike raamatukogude laialitassimist, akteerisime raamatukogud võimalikult operatiivselt ja andsime need üle ülikooli Pearaamatukogule. Inimkonna vaimuvara tuli järgmistele põlvkondadele säilitada!

Oli lähenemas talv lumesadude, tuiskude ja tormidega, kuid luudasid tänavate pühkimiseks polnud kusagilt saada, lumelabidatest rääkimata. Samas aga nõudis sõjaväe komandantuur kategooriliselt sõiduteede täielikku korrasolekut — sõjatransport pidi takistamatult kõikjalt läbi pääsema. Egas midagi, tuli välja kuulutada koristajate ja kojameeste ühepäevane «mobilisatsioon» ja saata nad veoautodega «luuafrondile». Õhtuks oligi 1000 luuda eksekuutorikontori laos.

Lumelabidate asjus tuli aga pöörduda ülikooli puidutöökotta, mis sel ajal asus keemiahoone veel väljaehitamata osa esimesel korrusel (praeguse orgaanilise keemia kateedri piirkonnas). See töökoda pandi 1944. a. kevadel käima ülikooli varade kurikuulsaks evakueerimiseks ettenähtud kastide valmistamiseks. Seal höövelpinkide, peitlite, höövlite ja puuride riigis askeldas monarhi väärikusega ülikooli puidutööline F. Onni. Ei ole võimalik täpselt kindlaks teha, kui palju ta 1944. a. sügisel parandas sõjas kannatada saanud aknaraame ja uksi ning vigastatud mööbliesemeid. Ja seda mitte ainult ülikooli hoonetes, vaid ka õppejõudude korterites (ülikool abistas sel ajal teatud määral oma töötajaid nii transpordi kui ka tööjõuga, sest eraisikutel ei olnud mujalt seda üldse võimalik saada). Igal juhul — tema tehtud töö oli väga ulatuslik, pealegi eriti korralik. Isegi surmajuhtumi puhul * tuli F. Onnilt abi otsida ... puusärgi valmistamiseks.

Nüüd siis sammusin tema jutule. Kuigi puidutöökoda allus minule kui majandusjuhatajale, pidasin siiski otstarbekohasemaks oma korraldustele lisada teatud koguse *aqua vitae (gratis)*. Olid ju töökoja ruumid nii külmad!

«Puidukuningas» ilmselt hindas seda diplomaatilist sammu ning kahe nädala pärast võis ülikool talve «täisvarustuses» vastu võtta.

Suurimaks mureks oli kütuse täielik puudumine. Talv polnud aga enam mägede taga. Õnneks läksid ülikooli kliinikud üle tervishoiu süsteemi, kuid küttepuude vajadus jäi talveks ikkagi ca 15 000 m³ piiridesse (peaaegu kõikjal oli ahiküte). Kohal oli ainult mõnikümmend ruumimeetrit, sest arusaadavail põhjusil okupandid viimase aasta jooksul küttevarusid enam ei lasknud täiendada.

Metsades leidus veel mõningal määral ülestöötatud küttepuude varusid, kuid mil viisil need kohale toimetada? Ülikoolil puudus vajalik transport, puudus ka tööjõud, et kasvõi tuhat ruumimeetrit puid ära tuua. See pani juba tõsiselt mõtlema.

* Novembris 1944 suri vähki laekur Rudolf Kõva.

A. MITT

** Ülikooli varade hajutamine üle vabariigi ülikooli patriootide poolt, kellest nii mõnigi lahkus meie kodumaalt, vajaks üksikasjalikku ajaloolist uurimist.

Üliõpilaskond ja seksuaalkasvatus

MATEMAATILISE STATISTIKA JA PROGRAMMEERIMISE KATEEDRI DOTSENT ENE TIIT:

Meie vabariigis on uurimisgrupp, kes tegeleb perekonna küsimustega. Siia kuuluvad inimesed väga erinevatelt elualadelt (arstid, psühholoogid, matemaatikud jt.).

Perekonna kui ühiskonna väikseima rakukese uurimine on vajalik, sest paljud meie eluhädad viivad temani välja (tööjõu voolavus, neuroosid jne.). Perekond kui niisugune on veel täiesti uurimata. Ei saa ju nõu anda, kui objekti ei tunta. Ka seksuaalkasvatust ei saa tõhusalt läbi viia perekonda tegelikult tundmata.

Uurimisrühma eesmärgiks on seada sisse abielunõuandlus. Seni on välja töötatud mitmeid ankeete töölistele. On valminud ka ankeet abiellujatele. Hiljuti jõuti lõpuni ankeetküsitluse «Sinu ideaal» tulemuste analüüsimisega. Evi Koppel kasutas neid materjale oma diplomitööks.

Küsitlus korraldati ka üliõpilaste hulgas. Selgus, et üliõpilased suhtuvad abielusse väga tõsiselt. Kuid ei ole hea, et nad ei pea majandusliku külge oluliseks. Pärast ülikooli võib vastuolu tõelisuse ja ideaali vahel end tunda anda. Enamik tahab abielluda selleks, et elada koos armastatud inimesega, et omada head sõpra. Üliõpilasabielu pooldatakse.

Ülikooli dekaanidele anti samad ankeedid üliõpilaste võimalike vastuste prognoosimiseks. Selgus, et vanem generatsioon peab noori tegelikust natuke halvemaks. Noorte ideaalid on väga lähedased üldinimlikele.

Kuidas suhtuda seksuaalkasvatusse? Me kõik peame loomulikuks, et tunneme oma vereringet, teame, mida süüa ja kuidas toimub mõtlemine. Samuti peame tundma ka seksuaalsust kui üht organismi talitluse avaldust. Seksuaalalased teadmised peavad kuuluma kõige loomulikumate teadmiste hulka. **Jätta inimese seksuaalsus välja teadusliku uurimise orbiidist on ebaõige ja ka kahjulik.**

Vastusena ühele kurjale pöördumisele

(T. SARVE, M. SARVE JA H. RIPSI KIRJUTIS AJALEHES «PÕLLUMAJANDUSE AKADEEMIA» 2. DETSEMBRIST K. A.)

Kõigepealt vabandan kolme eelnimetatu ja kõigi teiste ees rumala vea pärast (metsandusosakonda oli nimetatud Metsandusteaduskonnaks).

Mis puutub isiklikult mulle adresseeritud kurtmisse EPA isetegevuslastele tehtud ülekohtu pärast, siis võin öelda, et üliõpilaspäevade orgkomiteesse ma ei kuulu ja ei saa selliste asjade eest vastutada ega olnud neist teadlikki. Samuti ei loe ma end vastutavaks tudengite joomiskultuuri eest.

Nagu teatas koondkontsertide juht R. Veidemann, pidas Tartu Linna TSN TK kultuuriosakond EPA isetegevuslaste esinemist ebasoovitavaks. Mis põhjusel see toimus, peaksid asjaosalised paremini teadma.

Et esinesid «Anaconda» ja «Sõpruse» ansambel, on kahtlemata puuduseks kontsertide organiseerijate töös. Teie süüdistusena kõlavat küsimust võib mõista kaksiti: kas pidasin neid üliõpilaste esindajateks või olin vaimustuses nende kunstilisest tasemest? Vastuseks soovitan selle koha kriitikaalusest kirjutisest veel kord läbi lugeda. Peaks selguma, et neid esinejaid pole tudengiteks peetud. Miks pole nende madalat taset kritiseeritud? Tegemist oli külalistega sel kontserdil. «Halleluujat» neile lauldud pole, tähelepanelikumal lugemisel peaks selguma artikli autori arvamus ka esinejate taseme kohta.

Ülejäänud «mitmedki küsitavused» on liiga ebamäärane rahulolematus, et sellele vastata.

(algus 1. lk.)

Samuti nimetatakse seal välismaal ilmunud NSV Liidu autorite tööd. Kõige sagedamini juhatavad nimetatud bülletäänide mitmesugused temaatilised rubriigid lugeja ajakirjade «Вопросы философии», «Проблемы мира и социализма», «Философска мисъл» jne. veergudel leiduvate materjalide juurde. Peale selle toob bülletään ära ka rohkearvuliselt kogumikke ja ulatuslikumaid töid mitmelt kitsalt alalt.

Ajalooalane nõukogude kirjanduse bülletään ilmub järgmiste põhiliste alajaotustega: K. Marx, F. Engels, V. I. Lenin ja ajalooteadus, ajaloo metodoloogia, ajalooteaduse ajalugu ja kaasaegne olukord. Selle põhijaotuse üksikutest rubriikidest leiab materjale ajalooalaste asutuste tegevuse, nõukogude ajalooalaste rahvusvaheliste suhete, konverentside, nõupidamiste kohta, aga samuti raamatuid ja artikleid historiograafia ning sotsioloogia alalt. Bülletääni kõige ulatuslikum alajaotus peegeldab NSV Liidu ajalooalast kirjandust vanemast ajast tänapäevani. Kirjandus on grupeeritud kronoloogiliselt. Igas kronoloogilises perioodis on temaatilised rubriigid (näit. majandus, sisepoliitika, kultuur, teadus jne.), mille piirides materjal on järjestatud alfabeetiliselt. Järgnevad alajaotused: üldajalugu, arheoloogia, ajaloo abidistsipliinid ja lõpuks ülevaade vene keelde tõlgitud võõrkeelsetest ajalooalastest raamatutest. Vastava ala väliskirjanduse bülletääni põhilised alajaotused: sotsialismi ja kommunismi probleemid, ajaloo filosoofia, ajaloo metodoloogia, ajaloo ja ajalooteaduse olukord välismaal, üldajalugu, arheoloogia, etnograafia, antropoloogia. Eraldi rubriikidesse on koondatud välismaal ilmunud väljaanded NLKP ja NSV Liidu ajaloo kohta ning välismaa ajakirjanduses ilmunud retsensioonid nõukogude autorite teostele. Bülletään on annoteeritud.

Kirjandusteaduslikud bülletäänid informeerivad meid pidevalt nii kirjandusteoreetilistest kui ka eri rahvaste kirjandust käsitlevatest raamatutest, kogumikest ja artiklitest. Iga number on varustatud ka nimede registriga.

Näiteks lugejale, kes on huvitatud võõrandamisprobleemist kaasaegses kirjanduses, juhatab nõukogude kirjanduse bülletääni käesoleva aasta 7. number rubriigis «Antimarksistlike teooriate kriitika kirjanduses ja esteetikas» S. M. Kovaljovi artikli «Ideoloogiline võitlus võõrandamisprobleemi ümber» ajakirja «Знамя» k. a. 6. numbris. Peale selle tutvustab eelnimetatud bülletään meid NSVL eri rahvuste kirjandust ja rahvaluulet käsitlevate töödega ning kodumaiste teostega, mis valgustavad välismaa rahvaste kirjandust. Lugejat, kes soovib leida väliskirjandust dramaturgia kohta, juhatab bülletääni k. a. 7. numbris peatükk «Kirjandusteose liigid ja žanrid», alajaotus «Draama» W. Mittenzwei teose juurde «Gestaltung und Gestalten in modernen Drama» Berlin—Weimar 1969, mille võib kataloogi abil leida ka TRÜ Teadusliku Raamatukogu fondist.

Kahe seeria kaudu tutvustatakse ka kodu- ja välismaa keeleteaduslikke töid. Mõlemad bülletäänid sisaldavad peatükke, nagu keeleteaduse ajalugu ja kaasaegne olukord; üldkeeleteadus, kuhu kuuluvad teoreetilised probleemid, eriprobleemid, nagu sotsiolingvistika ja psühholingvistika; fonoloogia; leksikoloogia ja fraseoloogia ning paljud teised keeleteaduse harud. Eraldi on võetud vaatluse alla maailma keeled keelkondade kaupa.

Peale eespool nimetatud väljaannete ilmuvad veel temaatilised bülletäänid «Новая советская и иностранная литература по вопросам атеизма и религии», «Новая советская и иностранная литература по международному рабочему движению».

NSV Liidus ja välismaal teostatav uurimistöö ja teaduse saavutused kajastuvad kahes väljaandes. «Новая советская литература о науке и научно-исследовательской работе в СССР» refereerib kirjandust järgmistes rubriikides: teaduse üldprobleemid, teaduse osa kommunistliku ühiskonna ülesehitamisel, teadusliku uurimistöö organiseerimine NSV Liidus, teaduslik kaader, nõukogude teaduse rahvusvahelised sidemed, NSVL TA ja liiduvabariikide teaduste akadeemiad, eri teadusharude teaduslikud asutused ja ühingud, teaduslik uurimistöö kõrgemates õppeasutustes, eri teadusharude olukord ja ülesanded, teaduslikud kongressid, bibliograafia, üldteatmikud ja lisana välismaiste teadlaste poolt NSV Liidus avaldatud teadusalased tööd.

Bülletääni «Новая литература о науке и научно-исследовательской работе за рубежом» põhilised rubriigid on: marksismi-leninismi klassikud ning teaduse ja kultuuriküsimused, nõukogude teaduse panus maailma teadusse, maailma teadlased võitluses rahu eest, kaasaegsete kodanlike teooriate kriitika, teaduse militariseerimine, rahvusvahelised teaduslikud sidemed, organisatsioonid, kongressid, teadusliku uurimistöö organiseerimine, teadus ja majandus, teaduslik-tehniline informatsioon, teadusalaste teadmiste levitamine, teadlaste kaader ja selle ettevalmistamine, teaduslikud preemiad, teaduslikud raamatukogud, muuseumid, arhiivid, eri maade teadus ja teaduslik uurimistöö, kõrgemad õppeasutused.

Ülevaadet Euroopa sotsialismimaade rahvusvahelisest olukorrast ja välispoliitikast, riiklikust struktuurist, rahvusvahelistest majandussuhetest ja teaduslik-tehnilistest sidemetest pakub bülletään «Новая литература по общим проблемам европейских социалистических стран».

Eraldi ilmuvad bülletäänid Euroopa sotsialistlike riikide kohta, nagu 1948. a. Bulgaaria ja Poola, 1950. a. Rumeenia ja Tšehhoslovakkia, 1956. a. Ungari ja Jugoslaavia, 1962. a. SDV kohta, millistes käsitletakse nende maade riiklikku struktuuri, ideoloogilisi küsimusi, juhtivaid parteisid, majanduse, kommunistliku kasvatuse, teaduse, kirjanduse ja kunsti, riigi ajaloo jt. küsimusi.

Sotsialistliku süsteemi maade Balkani ja slaavi rahvaid seob nende ühine ajalooline saatus, etniline ja keeleline ühtsus. Sellealane materjal peegeldub bülletäänis «Новая литература по общим проблемам славяноведения и балканистики».

Väljaande kolm seeriat on pühendatud Aasia ja Aafrika riikidele: «Новая литература по странам Азии и Африки. Общие работы», «Африка. Ближний и Средний Восток», «Южная и Юго-Восточная Азия. Дальний Восток».

Bülletäänid registreerivad nii raamatuid, kogumikke kui ka perioodilistes väljaannetes avaldatud artikleid. Kuigi kaugeltki kõiki refereeritavaid teoseid ei leidu TRÜ Teadusliku Raamatukogu fondides (eriti käib see väliskirjanduse kohta), jääb lugejaile alati võimalus tellida teda huvitav raamat või perioodiline väljaanne raamatukogudevahelise abonemendi kaudu.

Väljaannete väärtust kahandab asjaolu, et nad ei paku ülevaadet kogu trükitoodangust (eriti lünklik on ülevaade välismaa puhul) ja ei ole küllalt operatiivsed (hilinemine 2—3 kuud). Ka puuduvad neil registrid, mis hõlbustaksid kasutamist. Sellele vaatamata on nende abil siiski võimalik saada vähemalt esialgset informatsiooni meil ja mujal ilmunud raamatute kohta.

K. KAHU ja T. AAV

Abiks kirjanduse leidmisel

Kust see laps need laulud võtab?

Oleks küll parem olnud, kui süüdistuse autorid oleksid koondkontserdi ja EPA isetegevuslaste saatuse võtnud pikema asjaliku vaatluse alla. Praegu jäi mõnigi asi segaseks, kostis läbi isiklik kibestumine arvatava suure ülekohtu pärast ja torkas silma eeteheidete subjektiivsus.

Austusega
Tiina Sarv

Lehemeestega ei tasu tüli norida — neil sulg relvaks ja tuhat eneseõigustust varuks. Ega nemad eksigi: toimetaja on see, kes rikub lisades või kärpides. Pealegi on ajaleht operatiivne informatsiooniallikas, mitte mingi ilukirjanduslik päevaväljaanne. Pealegi — kirjutame nii, nagu kombeks. Pealegi...

Tõesti, maailmas on koledaid kombeid! Hirmsad on õõnsad sõnad, veel hirmsamad kuivaksväänatud väljendid.

Allakirjutanu poleks seda teemat jutuvääriliseks pidanudki, kui tal poleks tulnud läbi lugeda hulk keskkoolikirjandeid. Tema arvas, et las need, kelles mineviku pahed juuri ajanud, ütlevad enda meelest ilusasti. Meil ka tore ennast targemaks pidada ja filoloogiliselt muiata, kui «Päevakajas» teatatakse, et selles-tolles tehases oli täna palju **sigimist**-sagimist. Aga nüüd on uus põlvkond tulekul, kes näib väga õplik olevat. Ainult, et vormi õpivad nad varem kätte kui sisu. See pole ka ime, sest ajalehekeel pakub neile kergel käel sadu kinnisväljendeid. Võibolla paistab see neile peengi? Aga teile?

Siinkohal mõned katked kirjanditest, mida on inspireerinud Tolstoi ja Solohhov. Autorid X ja XI klassist.

Nataša **nõudmised on vahetult seotud loomulike tarvetega,** mida ta **tunnetab** ennem südame kui mõistusega.

Tal (Natašal) on **piiratult** aus hing ning võib-olla seepärast tulebki tal nii palju kannatada.

Nataša on abivalmis tütarlaps, hiljem **kahtlemata** naine.

Kuid Nataša ja Andrei abielu jääb **lahtiseks.**

Tähelepanelikult romaani **silmas pidades ilmub käesolevaga** Tolstoi sadistlik suhtumine naistesse.

Tolstoi **suhtub üldiselt** heatahtlikult oma naistesse. Kuid on ka õiglane kui vaja.

Marja ja Nataša hakkasid pärast Andrei surma teineteist **armastama sellise kirega,** milleks on **suutelised** ainult meie naised.

Marja on **teravalt** usklik. Ta ei **võidelnud** oma **saatusega**. (kui seda üldse võitlemiseks saab nimetada).

Eleeni **puhul** näeme veel kord, et tühjad tünnid kõmisevad kõige rohkem. Temas **peegeldub** rahaahnuse **tundemärke.**

Ei tea, mis oleks Eleeniga veel juhtunud. kui Tolstoi poleks teda **hukka mõistnud** ja teda surmanud suure annuse angiinavastase rohu sisseandmisega.

*

Taplus **lehkab laipade järele,** sest **mõlemad poolused** on **kõva selgrooga.**

Koidik saabus. See on **ajaloo käigus korduvalt tõestatud fakt.**

Ta (Šolohhov) teab, et vähe on neid, kes tahavad **elada öös,** kuid ka need tuleb **hävitada armetult,** et nad ei saaks anda **väärituid järglasi.**

«Inimese saatuse» lugesin läbi kogu aeg **hinge kinni pidades.**

Rahvale **ajas soga silma** kasakate husaar Polovtsev.

Kogu oma varanduse oli Maidannikov saanud **higi hinnaga.**

*

Et selles loos hakkab peegelduma lõpu tundemärke, siis oleks kena, kui tänulik lugeja loeks selle pala veel 70 korda läbi, seejuures käesolevaga hinge kinnihoidmist silmas pidades. See peaks olema jõukohane igale tudengile — luges ju abiturient selles seisundis terve raamatu läbi! Madude neelamine algab vihmaussist!

Üleskirjutaja

ELKNÜ TRÜ komitees

Esmaspäeval, 13. detsembril kell 18 on TRÜ komsomolikomitees olmesektori ja ühiselamute nõukogude esimeeste koosolek. Kohalolek kohustuslik.

Sektori juhataja

Episood K. E. v. Baeri vanaduspäevilt

Maailmakuulus loodusteadlane ja embrüoloog Karl Ernst von Baer elas oma vanaduspäevil pidevalt Tartus Burdenko (end. Veski) tänaval nr. 4. Ainult jõulupühi suvatses ta mööda saata oma kodukohas Piibel. Selle kohta oli aastaid kolmkümmend tagasi «Frankfurter Zeitungis» nr. 109, 28. II 1942 ilmunud artikkel F. Baerilt, teadlase pojapojalt.

Viimane meenutab seal oma vanaisa pidevat teaduse jälgimist, aga ka hajameelsust vanaduse tõttu, mis teinekord tegi teistele nalja.

Akadeemik Baer ja tuntud mineroloog A. Schrenck (1816—1876), mõlemad ühtlasi Loodusuurijate Seltsi asu'aja'l, pidasid omavahel sõprust. Nad armastasid järjekindlalt teineteist Tartus külastada ja vestelda teaduslikel teemadel. Kohtuti järgemööda kord ühe, kord teise juures kodus.

Laskunud sügavasse vestlusse, väsis kord Baer sedavõrd ära, et lõpuks ütles oma kaaslasele: «Ära ole pahane minu peale, on juba väga hilja. Kas sa ei tahaks heita puhkama minu voodisse ja mina sohvale, või ümberpöördult?»

Väsinud Baer oli unustanud, et ta pole oma kodus, vaid Schrenck'i juures külas.

Leo Leesment

Rapuntsel

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: käib loeng, kõik tudengid konspekteerivad hoolega, ainult üks istub ja vahib hajameelselt aknast välja. Küsin, et miks ta ei kirjuta, kas ta on niigi tark küllalt.

«Ei, Rapuntsel,» ütleb tema. «Ma mõtlen kogu aeg sellele, kui targaks ma siis saaksin, kui loengutel kõik üles kirjutaksin.»

* * *

* * *

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: kõnnib noormees, aga kaenlas näib tal olevat saja kahekümne värviga pastakas. Küsin, kas sellise pastakaga kirjutamine tervisele äkki halvasti ei mõju.

«Ei, Rapuntsel,» ütleb tema. «See pole üldsegi pastakas. See on auruhaamer. Mul on homme eksam ja tänase päevaga pean jõudma kogu materjali pähe tagu-da.»

Võrkpall

Teaduskondadevahelised võrkpallivõistlused jätkuvad V. Kingissepa tänava võimlas laupäeval kell 16 ja pühapäeval kell 11.

Mängud alagruppides on peetud, nüüd selgitatakse järjestus 5.—8. kohani.

Osavõtjad ja pealtvaatajad saavad ankeetide täitmisega kaasa lüüa eriauhindade omanike selgitamisel (Miss ja Mister Võrkpall jt.).

Mängud auhinnalistele kohtadele (1.—4.) on nädala pärast (18. ja 19. detsembril).

Sportmängude kateeder

EKSITUS!

Pühapäeval, 21. nov. k. a. toimunud üliõpilaspäevade hommikuse koondkontserdi järel läksid ekslikult vahetusse RAT «Vanemuise» riidehoius kahe naisüliõpilase saapad (nr. 36 ja nr. 39, väliselt sarnased, pruunist šamsnahast).

Saabaste nr. 39 omanik võib need kätte saada kontserdisaali administraatori kaudu. Tel. 38-85.

Südamlik kaastunne Lembit Allikmetsale isa
HANS ALLIKMETSA
surma puhul.
TRÜ ajalehe toimetus

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 7400. MB 10887.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 37 Reedel, 17. dets. 1971. a. XXIII aastakäik

EKSAMID

Detsembrikuu alguses ilmus TRÜ rektori käskkiri talvise eksamisessiooni ettevalmistamisest ja läbiviimisest. Käskkiri fikseerib kuupäevaliselt igas teaduskonnas ja igal kursusel eksamisessiooni alguse ning lõpu. Eksamite pearaskus langeb ajavahemikule 3.—23. jaanuarini 1972. Teaduskondade dekaanidel tuleb esitada materjalid üliõpilaste stipendiumile määramise kohta hiljemalt ühe nädala jooksul arvates eksamisessiooni lõppemisest kursusel, osakonnas või teaduskonnas. Õppejõududel tuleb tagastada eksamiprotokollid dekanaati hiljemalt eksamipäevale järgneva päeva hommikul kella 10-ks. Eksamisessiooni tulemused tuleb läbi arutada teaduskondade nõukogudes 20. veebruariks, arutelu materjalid esitada hiljemalt 24. veebruariks õppeosakonnale.

Rektor keelas eksamisessiooni ajal ilma tema loata igasuguste laiemaid üliõpilashulki hõlmavate koosolekute, puhkeõhtute jm. ürituste korraldamise.

Kontroll nimetatud käskkirja täitmise üle pandi õppeosakonna juhatajale sm. R. Tanile.

V. Gailiti fotod

Üliõpilastööde konkursi kokkuvõtteks

Meie ajalehes on juba teatatud nende üliõpilaste nimed, kelle IV üleliidulise ühiskonnateaduslike üliõpilastööde konkursi ülikooli vooru esitatud võistlustöödele määrati auhinnad **koos rahalise preemiaga.** Peale nende otsustas üleülikooliline komisjon anda **auhinnadiplomid** veel järgmistele üliõpilastele nende võistlustööde eest:

NLKP ajaloo alal

II auhind: Kaja Moses, Mare Henno, Tiiu Ilus (Bioloogia-Geograafiateaduskond) ja Kersti Tigane (Ajaloo-Keeleteaduskond); Taimi Tinn (Majandusteaduskond); Sirje Sari (Õigusteaduskond); Jüri Loss (Ajaloo-Keeleteaduskond); Mare Hein (Arstiteaduskond); Peeter Ritslaid (Füüsika-Keemiateaduskond); Raivo Raba (Füüsika-Keemiateaduskond).

III auhind: Lembitu Kuuse (Matemaatikateaduskond); Milvi Kõvatoomas (Majandusteaduskond); Margarita Kataškova (Ajaloo-Keeleteaduskond); Sirje Murumets (Ajaloo-Keeleteaduskond); Henri Soova (Füüsika-Keemiateaduskond); Sirje Maiste (Õigusteaduskond); Toivo Hein (Kehakultuuriteaduskond).

Poliitökonoomia alal

II auhind: A. Vasar (Majandusteaduskond).

III auhind: S. Maripuu ja T. Tiik (Majandusteaduskond).

Filosoofia alal (koos konkreet-sotsiaalsete uurimustega)

I auhind Valdek Tomson (Ajaloo-Keeleteaduskond).

II auhind: Riina Rammula (Ajaloo-Keeleteaduskond); Arvo Kreegipuu ja Reet Piiskop (Ajaloo-Keeleteaduskond); Jüri Allik (Ajaloo-Keeleteaduskond); Anne Reinstein (Ajaloo-Keeleteaduskond); Alo Peetsalu (Õigusteaduskond).

III auhind: Salme Saksen (Ajaloo-Keeleteaduskond); Jaak Tamm (Ajaloo-Keeleteaduskond); Mati Heidmets (Ajaloo-Keeleteaduskond); Hele-Mai Liloven (Majandusteaduskond).

Teadusliku kommunismi alal

II auhind: Pjotr Nikolski (Arstiteaduskond).

Meieni on jõudnud Eesti NSV Kõrgema ja Keskerihariduse ministri käskkiri parimate ühiskonnateaduslike üliõpilastööde auhindade kohta **vabariiklikus voorus.** Auhinnad on määratud ka paljudele TRÜ üliõpilastele. Vabariikliku vooru tulemused teeme teatavaks järgmises numbris.

TUNNUSTUS

Ajavahemikul 1970. a. detsembrist 1971. a. juunini võttis Maa tehiskaaslaste visuaalsest vaatlemisest osa 8 nõukogude jaama, sealhulgas ka Teie ülikooli juures asuv jaam. Vaatlused toimusid rahvusvahelise sputniku geodeesia-alase eksperimendi ISAGEX efemeriiditeenistuse jaoks kooskõlas Kosmoseuurimise Rahvusvahelise Komitee (COSPAR) XII sessiooni resolutsiooniga. Eksperimentidest võttis osa üle 20 riigi.

Nõukogude jaamade vaatlusandmed saadeti eksperimendi pea-koordineerimiskeskusele CNES (Prantsusmaal). Käesolevaks ajaks on tehtud eksperimendi esialgsed kokkuvõtted, mis näitasid, et nõukogude vaatluste kvaliteet vastab täielikult vajalikele nõuetele.

NSVL TA Astronoomianõukogu tänab suure töö eest, mida on teinud Teie ülikooli juures asuv jaam vastavalt programmile ISAGEX ja palub avaldada tänu sellest tööst osavõtjaile.

A. G. MASEVITŠ,
NSVL TA Astronoomianõukogu esimehe asetäitja,
füüsika-matemaatikadoktor

ON UKSE EES

Raamatute merre on ära uppumas poisslaps. Tema kohal hõljub eksamisessiooni vari, mis keerab aeglaselt õpinguraamatu lehti. (Nõrganärviliste õnneks ei ole seda siin pildil silmaga näha.) Enne, kui heade hinnete raamat õigest kohast lahti lüüakse, tuleb tarkust taga nõuda ja mitte niisama Näärivana oodates aknast välja vahtida. Näärivana ju ei olegi olemas.

Siiski, keegi tuleb. Võib-olla hoopis tüütu Arvestusepoiss. Ei, raamatuid tuuakse juurde. Kas tõesti ei aita juba? (Oleks konsvekt veidi kopsakam, siis vahest aitaks küll.) Olgu pealegi, kui nii lahkelt pakutakse. Aitäh, aga järgmisel semestril hakkab poisslaps kasvõi veebruaris õppimisega pihta.

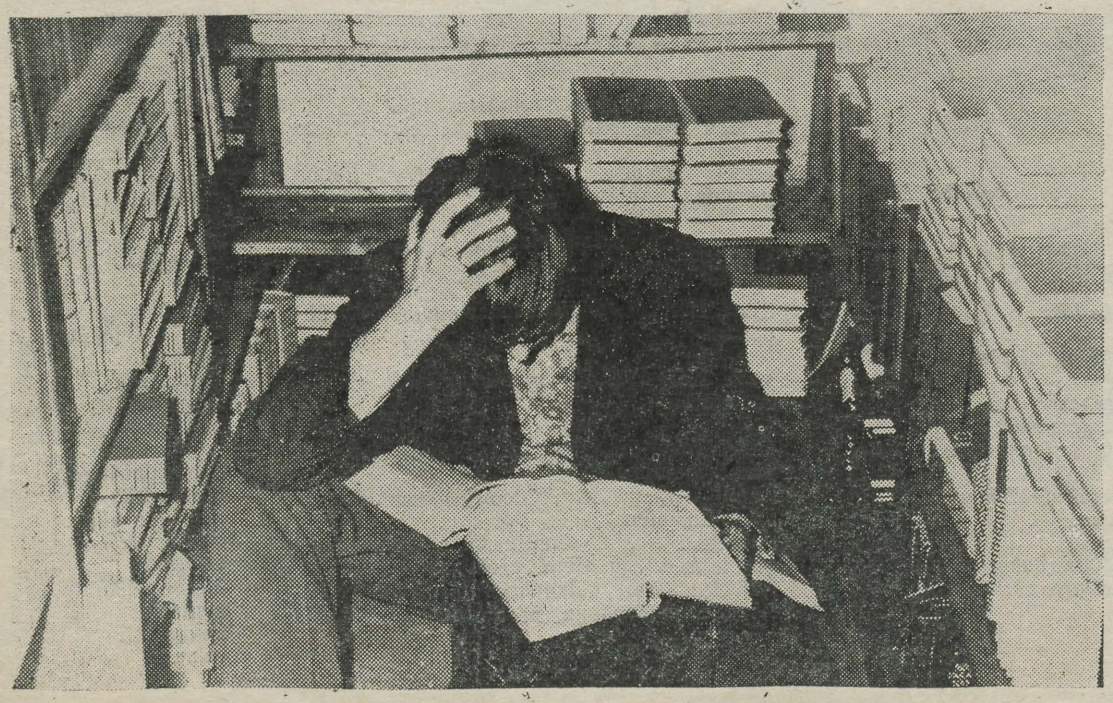

1967. Eesti NSV Spordimuuseumi sünniaasta. Aluseks olid EPA kehalise kasvatuse kateedri juurde Aksel Tiigi pealehakkamisel kogutud spordimälestised.

Selle aasta 26. novembril avanes muuseum ka spordihuvilistele. Põhifondis mitu tuhat üksust, eksponeeriti neist 482. Viimastest on 354 originaalid. Rohkemaks pole praegu pinda.

Huvi pakub suusk, auguga ninaosas, pärit Eesti spordiajaloo algaegadest. Nöörid pandi läbi ava ja hoiti käes kui ohje. Keppe sel puhul

TERVES kehas terve vaim

Riia tn. 27a

kasutada ei tulnud. Tutvuda saab eelmise sajandi uiskudega jm.

Võib näha, missugune on Hackenschmidti hantel ja Lurichi tõstepomm; kuidas näeb välja eestlaste esimene olümpiamedal — M. Kleini «hõbe». Ka A. Neulandi poolt 1920. a. Antverpenis võidetud Eesti esimene olümpiakuld on nüüd Riia tänavas.

Kuulsustelt on saadud võidutrofeesid ja olümpiaauhindu. Näiteks Kereselt, Antsonilt, Jungilt, Kullamilt.

Palju vaatamist on korvpallisõpradel, Taaralinna tulisemal rahval. EM-võistlustelt on terve komplekt medaleid. Omalaadne ja sümpaatne on tänavuse Riia rahvusvahelise turniiri peaauhind. Mäletatavasti võitis selle Tartu «Kalev».

Stendid tutvustavad muuhulgas spordiseltse, -organisatsioone ja -teadust.

Spordimuuseumi asukoht: meie linna Riia tänav. Bussipeatus on otse maja number 27a kõrval, milles muuseum paiknebki. Seni on EPA tudengeid külastajate hulgas rohkem olnud kui TRÜ omi. Vist sellepärast, et neil muuseum peahoonest kiviviske kaugusel.

URMAS ESLON

ACTA DIURNA

Novembrikuu lõpus toimunud ENSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi kolleegiumi istungil arutati TRÜ Biofüüsika ja Elektrofüsioloogia Laboratooriumi tegevust möödunud viisaastakul. Kuulanud ära laboratooriumi kontrollinud komisjoni liikme ENSV TA korrespondentliikme prof. I. Sibula ja laboratooriumi teadusliku juhendaja dots. M. Epleri ettekanded ning neile järgnenud sõnavõtud, andis kolleegium laboratooriumi tööle kõrge hinnangu ja otsustas heaks kiita seniste uurimissuundade jätkamise.

Venia legendi

Dotsendikutse taotleja, vene keele kateedri dotsendi kt. Pavel Sigalovi loeng *venia legendi* saamiseks teemal «Vene keele verbide prefiksaalse moodustamise uurimise mõningaid küsimusi.» toimub neljapäeval, 23. detsembril kell 12.15 peahoone auditooriumis 207.

K. Siilivask,
Ajaloo-Keeleteaduskonna dekaan

* * *

Dotsendikutse taotleja, sportmängude kateedri dots. kt. Ilmar Kullami loeng *venia legendi* saamiseks teemal «Kõrge kvalifikatsiooniga noorte korvpallurite ettevalmistamise süsteem» toimub kolmapäeval, 22. detsembril 1971. a. kell 10.15 TRÜ Kehakultuuriteaduskonna hoone audit. 307.

Samas toimub algusega kell 11.15 kergejõustiku kateedri dotsendi kt. Juhan Ungeri loeng *venia legendi* saamiseks teemal «Noorte probleemid Tartu linnas».

A. VAIKSAAR,
dekaan

* * *

Lohakus tingib karistuse

Tähtis dokument üliõpilase jaoks on üliõpilaspilet, mis antakse välja üks kord terve stuudiumi vältel. Hoida tuleb seda niisama hästi kui passi, sõjaväepiletit vms.

Et sõiduhinnad õppetöö ajal on üliõpilaspileti ettenäitajaile poole odavamad, siis on see kõigele lisaks veel ka n.-ö. rahaline dokument. Seda enam on üliõpilane kohustatud piletit hoidma, sest võõrad võivad seda kuritarvitada.

Õppeosakonnas selgus, et lohakust ja hooletust selle dokumendiga ümberkäimisel on palju, selle tagajärjeks on tihtipeale käskkirjaline karistus, duplikaadi väljaandmine ja sõiduhüvedest ilmajätmine terveks õppeaastaks.

1971. a. on üliõpilaspileti kaotamisel silma paistnud Arsti-, Füüsika-Keemia- ja Matemaatikateaduskonna üliõpilased.

Jälgides aga sama nähtust kursuste lõikes, selgub, et rohkem kaotajaid on olnud IV ja III kursusel, sellele järgneb II ja V kursus. Esineb veel muudki lohakust: lehed on lahti, kägardunud, pileti välimus äärmiselt ebaesteetiline. Arvata võib, et ükskord viimase kursuse lõpul on väga piinlik vahetada diplomi vastu üks näruseks muutunud üliõpilaspilet.

ÜTÜ

Ajalooringi koosolek toimub 20. dets. üt. aud. 212 kell 19.20. Kõne all on India minevik ja kaasaeg, tema panus inimkultuuri varasalve.

Ettekanded:

1. H. Helme. India ja naaberriigid ajaarvamise vahetusel.

2. P. Sookruus. Ansamblist «The Beatles» ja India mõjudest tema muusikas.

Muusikalisi näiteid.

Ootame kõiki huvilisi.

RINGI JUHATUS

Pühapäev Mulgimaal

Tänavutalvine ajalooringi ekskursioon viis Halliste maile. Eesmärgiks oli tutvuda sealsete kultuurilooliste paikadega. Rahvuslikule ärkamisajale andis tuntumaid nimesid just see maanurk. Esimese peatuse tegime Nuias. Nuia koolis on hoolitsetud Kitzbergi mälestuse eest. Tänu oleme võlgu Nuia Keskkooli eesti keele õpetajale, kes meeleldi sõitis giidina kaasa Kitzbergi poolt ülistatud Karksis. Meie teele jäid Maimu, Kniks-Mariiheni ja Mogri Märdiga seotud paigad. Praegugi võib Lopa talu säilinud hoonetes tähele panna Märdi põllumehetarkust oma talu kujundamisel. Hiljuti asetati endise köstrimaja paigale mälestuskivi vendadele Saebelmannidele. Praegu asub vanas koolihoones internaat, kus poiste suus kõlas Saebelmanni «Kaunimad laulud».

Teekond jätkus Abja suunas. Kahjuks pidime ähvardava bensiinipuuduse tõttu tegema reisiplaanis mõned muutused. Vaatamata sellele jõudsime pilgu heita kodu-loomuuseumi Viljandis, Õisu parki ja mõisahoonele.

Vana-Karistes otsisime üles kaks endist suurmajapidamist. Kuivsaapa — see oli esimene vabatalu Eestis. Kahjuks lagunevad need õige peremeheta hooned silmanähtavalt. Kilomeetri kaugusel sellest asub Liplapi, mis kujunes haritud ja ettevõtliku perenaise töö tulemusena naisharidu-se kantsiks Eestis aastail 1910—1926. Hoonetest, katseaedadest ja piirdehekkidest on nüüd alles vaid vundamendid ja kännud.

Kokkuvõttes möödus ekskursioon edukalt. IV kursuse ajaloolase Tiit Rosenbergi organiseeritud sõit tasus end igati. Meeldivad ettekanded olid Mati Mandelilt, Aldo Kalsilt, Ain Havilt.

Eesti filoloogina soovitaksin vastvalitud kirjanduse- ja rahvaluuleringi juhatusele, et pandaks alus ekskursioonide või õppereiside traditsioonile, millega ajaloolased on toredasti hakkama saanud.

Üks ühessõitnud
eesti filoloog

Glasgow' ülikooli rektoriks kommunist

Novembri lõpul toimunud Glasgow ' ülikooli rektori valimistelt väljus võitjana Inglise KP liige, linnanõukogu liige ja *shop steward*'ite liider Jimmiy Reid, kes edestas nii toorist parlamendiliiget kui ka leiboristist liidrit — endist ministrit. Selle Šotimaa ülikooli rektori valivad üliõpilased kolmeks aastaks. Eks peegelda tehtud valik seetõttu omamoodi üliõpilase meelsuse muutumise kõrval ka nendepoolset uut hinnangut töölistele.

Tudengid tunnetavad tööliste probleeme hästi — 10% ülikooli mullustest lõpetajatest on siiani tööta, paljud aga töötavad lihttöödel. Manchesteri ülikooli rektor lord Bowden aga kinnitab, asi olevat veelgi hullem. 800 inseneripaberid kättesaanut pretendeerisid neljale vakantsele kohale ühes suurfirmas.

Rektor esindab teda valinud üliõpilasi ülikooli Nõukogus. Rektoril on kohus valida endale ekspert (assessor), kes koos temaga võtab osa ülikooli Senati istungitest. Reid juba teatas, et võtab endale abiliseks üliõpilase — ka see on esmakordne ülikooli ajaloos. Üldse on Inglismaal üliõpilaste osavõtt ülikoolide juhtimisest tühine.

National Union of Students'i selle aasta presidendi Digby Jacksi (on esimene kommunist sel ametikohal, valiti häältevahemikuga 389 : 184) toodud andmeil olid üliõpilased 1968/69. õppeaastal esindatud 17-s Inglismaa ja Wales'i ülikoolide nõukogudes (Council) ja 14-s senatis (kõrgeim akadeemiline organ).

T. A.

Hakkaja mees ees, hakkajad teised tagant järele

Õppeprotsessi tehnifitseerimise grupi vanus on viis aastat. On olemas skeem, mis tema (tulevikus õppetehnika osakonnaks nimetatava) töö kolme sektori vahel ära jagab. Esimene tegeleb õppetööks vajalike tehniliste vahendite valmistamise ning hooldamisega, teine õppe-ruumide sisustamise, kujundamise, kasutamise ja remondivajaduste määramisega (koostatakse kartoteeki, kus iga auditooriumi kohta on perfokaart). Kolmas sektor seisab hea telefoniasjanduse ja paljundustehnika eest. Nende üleülikooliliste ettevõtmiste jaoks on neljast-viiest mehest vähe, juurde oleks vaja veel kolm-neli kätepaari.

Praegu on lõpetamisel suur töö. Kõik 262 ülikooli telefoniaparaati võivad rahumeelega edasi töötada, sest vana kaabel saab uuega asendatud. Nüüd jätkub liine ka uue jaama neljakümnele abonendile. Isekirjutajaga tabloo peahoone dispetšeri juures hakkab andma ülevaadet auditooriumide tegelikust kasutamisest. Ära jääb enne loengut siia-sinna jooksmine vaba auditooriumi leidmiseks. Kas pole tore? Järgmise aasta alguses lülituvad süsteemi peahoone ja talle lähemalasuvad auditooriumid.

Et kujutus tulevast on selgemaks saanud, siis on lihtsam tööd seada ja plaane pidada. Pooleldi ise tehti remont, tõsteti ringi helistuudio ja ongi ootamas ruum pisikese paljundusbüroo tarvis.

Tulevikus asuvad auditooriumis televisiooniseadmed, diaprojektor, kitsasfilmi demonstreerimise aparatuur, valgustahvel (neid on viimased kolm aastat paarikaupa tellitud, aga olemasolevale kahele pole miskipärast lisa tulnud) ja vastavalt distsipliinile eriaparatuur.

Kindlamad kavad ongi seotud aparaatide ehitamisega. Õppetelevisiooniseadmetega on ehituslikke kogemusi, üks komplekt on ette nähtud keemiahoone ringauditooriumi. Valmiv 15-kohaline teadmiste kontrolli süsteem laseb üliõpilasel valida viie vastuse vahel. Väörkeelte kabineti jaoks ei ole kohta. On kabinetitäis magnetofone, aga kuhu üles panna? Kas ei oleks üheks vastuseks sellele küsimusele kodunduskabineti ümberkolimine keeltemajast kuhugi mujale (näiteks kohviku peale)? Tänane ruum, kus paiknevad magnetofonid TRÜ-65, ei luba ajaga sammu pidada. Muide, 1967. a. võtsid inglased patendi TRÜ-65 taolisele magnetofonile, mida selleks ajaks siin kaks aastat juba kasutatud oli. Ajakohastamine tuleb üle elada ka Vanemuise tänava ringauditooriumil ja teistelgi.

On perspektiivis aula ettekannete tõlkimine kolme keelde, kui uus aparatuur tööle hakkab ja talle ka ülespanekuks koht leitakse. Praegused isetehtud 60 karbikest lubavad tõlkida vaid ühte keelde: suru seebitükisuurune asjandus (kahjuks ei tea allakirjutanu dioodidest, trioodidest, transistoritest jne. suurt midagi) vastu kõrva ja kuula nagu pisikest raadiot. Ei ole vaja kuhugi juhtmeid ühendadagi.

Ülikoolis tuleb enam-vähem kõigil **Voldemar Kiisi** ja tema meestega tegemist teha. Skeemil, mida nägin, jooksis palju joonekesi kokku seda asutust kujutavasse ruudukesse. Lähim klient on helistuudio, lihtsam kursuseõhtu korraldaja, kes siit võimendust laenab. Ei osanud ega jõudnud V. Kiis üles lugeda kõiki oma ülesandeid, aga ega nad seepärast täitmata ole. On lihtne toksida masinal kaks sõna: *õppeinventari remont.* Tarvitseb vaid vaadata tulevase keeltekabineti magnetofonide virna ja tükibki pähe mõte, et kui nad ükskord üles pannakse, siis tuleks neid küll senisest paremini hoidma hakata. Siis jääb meestel aega tarvilikumate toimetuste jaoks.

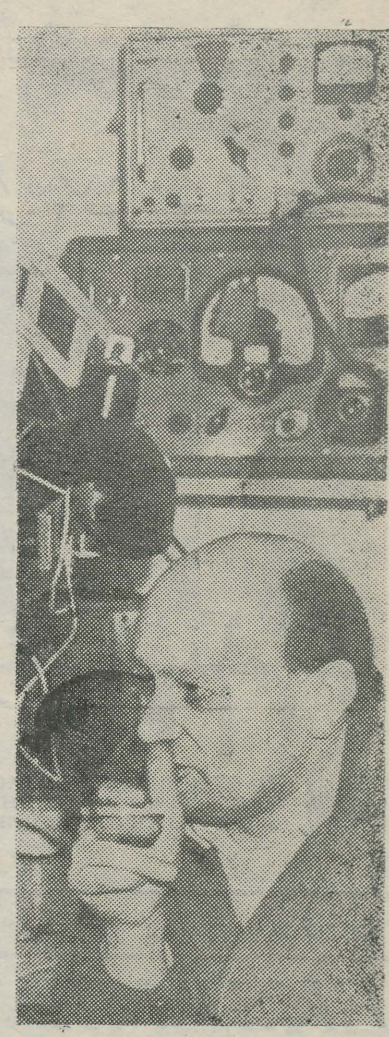

V. Kiis. **V. Gailiti foto**

Lahkelt näitas V. Kiis mulle niisuguseid asju, millest ma näiteks ainult niipalju aru sain, et kohapeal tehtud telekaamera on tavalisest mitu korda väiksem. Nägin tuhandeid mutikaid, ometi pidavat väikedetailidega varustamine mitte päris korras olema. Nägin meest, kes oma kahe käega kõike teha mõistvat. Tema nimi on K.-J. Michelson.

Seda kõike, mis on planeeritud kahekümne aasta peale, tahetakse siin oma silmaga juba varem näha. Jõudu tööle!

URMAS ARRAS

REIN VEIDEMANN

Nokturn

taas peatun kodurannal
näoga merre
ja rännust väsind jalad niiskel liival
on öö mu üle tähetolmu
ja selles puhkav Eestimaa
ja silmi puistab täiskuuvaske
ja laulud suul ah kaske-kaske

*

S. REIN

kuidas kajakas kõrbesse eksib
seda ema ei tea
kas kajakaid kõrbesse eksib
seda tema ei tea
kuidas õunapuul kypsevad õunad
sellest ta rääkida teab
kuidas tormiga murduvad oksad
ja kes seda kandma peab ...
SEDA MU EMA TEAB

*

kallim su randmeis on liiva —
kui võtan su pihud
voolab kaks kuldset koske
yle mu näo
väsinud liivakell
pöörab end ymber
ja kägu ei kuku yldse

*

kyllap praegugi unesid näed
ehkki kirjutad: ei
keegi ei aima, kuid kypseb sus
magus ja joovastav vein

korra vaid maitsed ja saadavad
uned sind keskpäeva lõõsas
ning mulle ilmutud inglina
keset põlevat põõsast

nõnda siis põleme mõlemad
kuni kord põleme kokku
kypsetab meie leekidel
preestritar ohvrisokku

ANDRES LANGEMETS

Täbar lugu ühtepidi ehk tee tööd

kes mind kutsus mänguringi
ütles laula hopsassaa
kätest kinni nii ja naa
vaja laulda korraga
kes mind kutsus mänguringi
kanad peenardele jäid
põrsas kriiskab sulus ringi
lammas ümber vaia käib
lükka sisse ära maga
praht on kuhjas ukse taga
kes mind kutsus mänguringi
aitab juba pea käib ringi
olen aias aia taga
kätest kinni nii ja naa
vaja laulda hopsassaa
lammas pääseb köiest lahti
kanad lennul taeva all
põrsas tantsib keset prahti
trillillill ja trallallall
kes veel tuleb mänguringi
kes veel oskab hopsassaa
kätest kinni nii ja naa
et saaks laulda korraga

*

KATRE LIGI

Õhtul

Mul on oma väike lõke
ja väike kartul
kuumas tuhas küpsetamiseks.
Nuusutan suitsu
ja sorin kepiga tuhas
annan kollasele tulele süüa
ta lakub tänulikult kuivanud oksi.
Silmad ja nina
saavad osa päikese tule rõõmust.
Vaikus ja vaherahu.
Hämardub taevas.
Söön ära oma väikese tuhase
nullase suitsumaiguse võrratu
kartuli
ja lähen tuppa.

1969

TRÜ ametiühingukomitee uus koosseis 1971.—1973. a.

Presiidiumi koosseis:

Helve Kabur, Enn Lasn, Rein Kärner, Lembit Raid, Inge Orgo, Riina Blauhut, Vootele Meipalu.

Helve Kabur, **TRÜ ametiühingukomitee esimees.**	
Enn Lasn, Arvutuskeskuse vanem teaduslik töötaja	— **aseesimees.** Töötajate orgtöö komisjoni esimees.
Rein Kärner, Ajaloo-Keeleteaduskonna IV k. üliõpilane	— **aseesimees** üliõpilaselu puudutavate töölõikude juhtija.
Linda Pikkat, vanemraamatupidaja	— laekur.
Lembit Raid, NLKP ajaloo kateedri dotsent	— ideoloogiakomisjoni esimees.
Endel Jürimäe, Matemaatikateaduskonna dekaan	— õppe- ja teadusliku töö komisjoni esimees.
Peeter Nurga, Matemaatikateaduskonna III k. üliõpilane	— õppe- ja teadusliku töö komisjoni liige.
Riina Blauhut, Õigusteaduskonna IV k. üliõpilane	— üliõpilaste orgtöö komisjoni esimees.
Vilve Kalits, NLKP ajaloo kateedri vanemõpetaja	— kultuuritöö komisjoni esimees.
Olev Saks, eksperimentaalüüsika kateedri vanemõpetaja	— kultuuritöö komisjoni liige.
Leeni Renemaa, Ajaloo-Keeleteaduskonna IV k. üliõpilane	— kultuuritöö komisjoni liige.
Vootele Meipalu, sünnitusabi ja günekoloogia kateedri juhataja, professor	— olmekomisjoni esimees.
Heli Ruussaar, rahanduse ja krediidi kateedri vanemõpetaja, prodekaan	— ühiskondliku kontrolli komisjoni esimees.

Katre Ligi

✤

õnnetuks elame kõik
teistesse see ei puutu
kui ühe oodatud võit
tagasi kaotuseks muutub

1971

✤

kohvilõhnaline pühapäevahommik
punane kardin valgete täppidega
akna taga on päike ja raadios muusika
Pühapaev tükike sihitut mittemidagitegemist
magus laiskus veel kõlab kõrvades
laupäevaõhtune rütm
pühapäev otsaga juba uue nädala muredes.
Esmaspäev hakka aga jälle pihta
nagunii pääsu pole.
Kool. Kool. Kool.
Kopitusmaiguga igihaljas tarkus.

Teisipäev. Kolmapäev. Neljapäev.
Edasi. Edasi. Edasi.
Küll lõpeb seegi nädal
Reede. Lokid. Lakid. Kreemid.
Homme.
Laupäev kuidagi saadad mööda
päeva ametliku osa.
Õhtu paar tundi toob unustust.
Laupäevaõhtu. Make-up.
Kitarrid. Hämarus. Muusika.
Nägude hulk. Sa otsid.
Muidugi asjata aga see on ilus otsimine.
Tantsid mõnega suurema aja seisad.
Kuningapojad ei kola koolipidudel.
Pühapäev.

1969

SILMAD SULANUD RAAMATUSSE...

Kõrgema kooli eelloost Tartus

Academia Gustaviana asutamise ajaloolisest tagapõhjast

H. PIIRIMÄE

Kui 15. oktoobril 1632. a. Tartu ülikool *Academia Gustaviana* nime all piduliselt avati, oli selja taha jäänud mitu aastat eeltöid. Oli juba ületatud palju takistusi ning murtud ka paljude vastuseis. Ülikooli ei rajanud ainult allkiri, mille Rootsi kuningas Gustav II Adolf andis Nürnbergi sõjalaagris. Oli terve rida asjaolusid, mis tingisid sõdadest laastatud ja Lääne-Euroopa vaatekohalt «barbaarsel Liivimaal» ülikooli rajamise. Et see sündmus ei tunduks monarhi juhusliku tujuna ega toreda mõttevälgatusena, heitkem järgnevalt pilk XVII saj. oludele, mis olid taustaks *Academia Gustaviana* sünnile.

Ülikooli rajamisest Tartusse kõneldi esmakordselt ajal, mis oli üks raskemaid Baltimaade ajaloos. 1600. a. hilissuvel olid Rootsi väed Södermanlandi hertsogi Karli (hilisem kuningas Karl IX) juhtimisel alustanud rünnakut Poola käes oleva Liivimaa vallutamiseks. Eduka sõjakäiguga hõlvati suurem osa Liivimaast kuni Väina jõe kindluste jooneni ning 6. jaanuaril 1601. a. alistus piiravatele Rootsi vägedele ka Tartu. Rootslased võisid hellitada juba mõtteid, kuidas Liivimaad tugevamini oma riigi külge siduda. Tartus oli likvideeritud Poola riigi kaitse all töötanud jesuiitide kolleegium. Poolakaid võis hariduse alal üle trumbata vaid kõrgema kooli rajamisega. Seda mõtet on hertsog Karl väljendanud juba 1601. a., kuid 13. juunil 1602. a. teatas hertsog endise Tartu piiskopkonna maapäeval avalikult, et tal on kavatsus luua Tartusse ülikool.

Seekord ei jõutud siiski kaugemale sõnadest. Juba 1601. a. sügisel oli alanud Poola vägede vasturünnak. 1602. a. suvel jõudis Poola eelvägi Tallinna alla ning purustas Ülemiste juures Rootsi ratsaväesalga. Sama aasta lõpul asusid Poola väed piirama Tartut ning 13. aprillil 1603. a. oli nälgiv garnison sunnitud kapituleeruma.

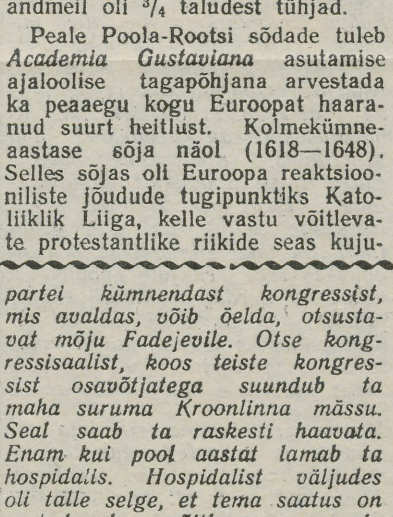

Johan Skytte

Lisaks sõja laastamistele tabas Rootsit ja Baltimaid 1601. a. ränk ikaldus. 1601/1602. a. talv oli sõja ja ikalduse tõttu üks kohutavamaid Liivimaa ajaloos. Rüüstavate väesalkade käest metsa pääsenud talupojad surid nälga või taudidesse. Maa oli nii laastatud, et ka omavahel vaenutsevail Rootsi ja Poola vägedel polnud enam võimalik endid riisumisega ülal pidada ning sõjategevus vaibus ajutiselt lihtsalt maa üldise laostumise tõttu. 1605. a. algas aga sõda uuesti ning kestis vaheaegadega (1611—1617, 1618—1620, 1622—1625) kuni Altmarki vaherahuni 1629. a. Liivimaa läks sellega Rootsi võimu alla, kuid aastakümneid kestnud sõjad olid maa põhjalikult laastanud. 1624.—1627. a. korraldatud revisjoni andmeil oli $^3/_4$ taludest tühjad.

Peale Poola-Rootsi sõdade tuleb *Academia Gustaviana* asutamise ajaloolise tagapõhjana arvestada ka peaaegu kogu Euroopat haaranud suurt heitlust. Kolmekümneaastase sõja näol (1618—1648). Selles sõjas oli Euroopa reaktsioonilis te jõudude tugipunktiks Katoliiklik Liiga, kelle vastu võitlevate protestantlike riikide seas kujunes juhtivaks 1630. a. sõtta astunud Rootsi. Nii tõusid teravalt päevakorda usulised loosungid, mille varjus käis võitlus ülevõimu pärast Euroopas ja ka valitsemise üle Läänemerel. Suures üleeuroopalikus heitluses ei piisanud paljutuhandelistest armeedest, ei vanadest suurtest ja uutest väikestest suurtükkidest ega ka kõiki lahinguvälju mustaks tegevast püssirohust (see polnud ju veel suitsuta). Ideoloogilisel alal ei piisanud kirikumeeste dispuutidest, vaid võitlus kandus ka hariduse valdkonda. Et välja juurida katoliikliku leeri eesliinil võitlevate osavate jesuiitide mõju, oli ka Rootsi uues provintsis Liivimaal vaja vaimulikke ja ametnikke, kes oleksid saanud ulatuslikuma hariduse protestantlikus vaimus.

Võitlus ideoloogilisel alal seostub ka humanismi ideede võidukäiguga Euroopas XV—XVI saj. Astudes välja kirikumeeste kitsarinnalisuse ja vaimupimeduse vastu, rõhutasid humanistid teaduse ja hariduse tähtsust. Et ka tegelik elu püstitas suurema nõudmise haritud meeste järele, parandati XVII saj. 20-ndail aastail Upsala ülikooli olukorda. Uut tüüpi koolidena asutati Rootsi riigis rida gümnaasiume: Västerås 1623, Strängnäsis 1626, Linköpingis 1627, Turus 1630 ning nendega samas reas: Tartus 1630 ja Tallinnas 1631.

Suurenev tähelepanu haridusele ja humanismi ideede levik seostub samuti eri riigikordade võitlusega Rootsis, kust see ulatub ka Baltikumi. Mitu sajandit oli Rootsi ajaloos sisepoliitilise võitluse peateljeks olnud kuningavõimu võitlus feodaalaristokraatiaga. XVI saj. oli see aristokraatia kukutanud kuningas Erik XIV (1560—1568), kes taotles kuningavõimu tugevdamist. Avalikult aristokraatiavastast kurssi ajas Karl IX (1604—1611), kes toetus alamaadlile, linlastele ja ka talupoegade seisusele. Gustav II Adolf (1611—1632) tegi aadlikele suuri järeleandmisi ning eriti kasvas kõrgaadli osatähtsus. Selle esindajaina muutusid väga mõjukaiks Oxenstiernad, De la Gardie'd ja teised aristokraatlikud perekonnad. Nende vastasteks aga saavad sotsiaalsed jõud, kes olid esile nihkunud eelmise kuninga valitsusajal. Vastasrinna üheks kõige markantsemaks kujuks oli mees, kellel on kõige suuremad teened *Academia Gustaviana* rajamisel. See on Johan Skytte [loe: ju:hhan šüte] (1577—1645). Vt. fotot.

(järgneb)

Kirjanik ja ühiskonnategelane

(70 AASTAT A. FADEJEVI SÜNNIST)

Väljapaistev kirjanik, kirglik polemist, aktiivne ühiskonna- ja kultuuritegelane — need jooned iseloomustavad Aleksandr Fadejevit, kelle tegevus on lahutamatult seotud nõukogude kirjanduse arenguga.

A. Fadejevi lapsepõlv möödus Kaug-Idas. Nende kohtadega ongi seotud Fadejevi esimesed ühiskondlik-poliitilised väljaastumised. Seitsmeteistkümneaastase noormehena astub ta bolševike partei ridadesse. Partei andis Fadejevi nooruslikule energiale vajaliku rakenduse. Polgukomissarina võitleb ta kontrrevolutsiooni vastu Kaug-Idas. Tema võitlustee on tihedasti seotud S. Lazoga, Fadejevi vend põletati koos S. Lazoga. Ka haavatasaamine ei hirmuta noort inimest. Kogu jõu ja energia annab ta võitluses uue Venemaa eest.

1919. a. võtab A. Fadejev osa partei kümnendast kongressist, mis avaldas, võib öelda, otsustavat mõju Fadejevile. Otse kongressisaalist, koos teiste kongressist osavõtjatega suundub ta maha suruma Kroonlinna mässu. Seal saab ta raskesti haavata. Enam kui pool aastat lamab ta hospidalis. Hospidalist väljudes oli talle selge, et tema saatus on seotud rahva võitlusega uue elu eest.

Olles aktiivne ühiskonna- ja poliitikategelane otsustas ta pühenduda muusade teenimisele, ta hakkas kirjanikuks.

Fadejevi esimesed teosed: «Suurvesi» ja «Vastuvoolu» näitavad, et tal pole veel küllaldast kirjanikukarastust, mõnikord vahetab ta ära i'ukirjanduse ja poliitilise teksti, kuid juba nende esmaesinemiste järele võis ära tunda suurt kirjanikku.

Fadejevil oli kergem paljudest teistest kirjanikkudest, kellel tuli otsida materjali oma teoste jaoks. Fadejevil seda probleemi polnud. Kogu tema ere, tegevusrohke elu pakkus talle ainestikku külluses.

A. Fadejevi kirjandusliku loomingu kõrval jätkus ta ulatuslik ühiskondlik-poliitiline tegevus. 20. aastate algul sõitis ta lõunasse, seal tutvus ta Zemljatškiga, kes mängis olulist rolli Fadejevi loominguliste vaadete formeerimises. Hiliem viiakse Fadejev üle Rostovisse parteitööle. 1925. a. astub ta seal Rostovi proletaarsete kirjanike assotsiatsiooni. 1927. a. ilmus temalt romaan «Kaotus», mis kujuneb epohhiks nõukogude kirjanduses. Sellest perioodist alates tõuseb Fadejev üheks meie maa juhtivaks kirjanikuks. Üle kolmekümne aasta jätkub tema kirjanduslik tegevus. «Kaotuse» ilmumisega kindlustub Fadejevi kui kirjaniku positsioon.

Fadejev-kirjanik alustab reamehena (1922—1924. a. kirjandusliku rühmituse «Noor Kaardivägi» liige), selle järel (1924. a. sügisest — 1926. a. sügiseni) perifeerse Rostovi kirjanike assotsiatsiooni juht, edasi (1926—1932. a.) üks RAPP-i kõige autoriteetsemaid tegelasi, lõpuks, (1932—1956) — Kirjanike Liidu liige ja (1946—1956) selle esimees.

Romaanile «Viimane udehe» ja «Noor Kaardivägi» pöördub juba jäävalt suurte eepiliste lõuendite juurde. Teda paeluvad kriitilised kriisiperioodid, traagilised situatsioonid, milles avalduvad inimkarakteri kirkus ja rikkus. Selles mõttes oli ta Maksim Gorki teadlik õpilane, Gorki traditsioone püüdles ta arenaama. Ta ei unustanud, et kirjanik oma loominguga eelkõige teenib oma rahvast.

Vene filoloogia III kursuse üliõpilane J. GURFINKEL.

TRÜ ametiühingukomitee uus koosseis 1971.—1973. a.

Virve Ratnik, hügieenikateedri assistent	— ühiskondliku kontrolli komisjoni liige.
Kandle Rekand, raamatukogu vanemtoimetaja	— sotsiaalmajanduse komisjoni aseesimees.
Lilie Pung, analüütilise keemia kateedri vanemlaborant	— ohutustehnika ja töökultuuri komisjoni esimees.
Aavo Hilpus, aeroisonisatsiooni ja Elektroaerosoolide laboratooriumi vaneminsener	— ohutustehnika ja töökultuuri komisjoni liige.
Heino Hanson, spordimeditsiini kateedri dotsendi kohusetäitja, prodekaan	— tervise ja puhkuste komisjoni esimees.
Valve Kingisepp, eesti keele kateedri vanemõpetaja	— laste ja noorukite komisjoni esimees.
Katrin Tomson, Lihasetalitluse Laboratooriumi noorem teaduslik töötaja	— ühiselamute komisjoni esimees.
Andres Raa, Bioloogia-Geograafiateaduskonna II kursuse üliõpilane	— ühiselamute komisjoni liige.
Helga Sildmäe, suusaspordi kateedri vanemõpetaja	— sporditöö komisjoni esimees.
Inge Orgo, riigi- ja haldusõiguse kateedri vanemõpetaja	— komitee jurist.

Quillotin ja giljotiin

Giljotiin, seadeldis surmaotsuste täideviimiseks pea maharaiumise teel, võeti kasutusele Prantsusmaal Suure Revolutsiooni ajal. See kujutab endast, nagu kõik teavad, kaht vertikaalset omavahel ülevalt põikpuuga ühendatud ja kanalisoontega varustatud posti. Kanalisooni mööda liigub lai lõiketera. See on varustatud spetsiaalse raskusega, mis annab langevale lõiketerale suure kiiruse ja jõu, kui vabastatakse köis, mis lõiketera üleval hoiab.

Giljotiin ei olevatki doktor Quillotini leiutis. Mõned omistavad selle leiutamise hoopis pärslastele. Igatahes enne, kui ta sai tuntuks oma praeguse nime all, kasutati seda juba keskajast peale Šotimaal, Inglismaal ja paljudes teistes Euroopa kontinendi maades. Seniajani hoitakse Edinburghi muinsusmuuseumis algelist giljotiini nimega «the maiden» («neitsi»), mis toodi Šotimaale krahv Mortoni poolt, kes oli regendiks James VI alaealisuse ajal; krahv laskis selle ehitada seadeldise eeskujul, mida kasutati Halifaxis Yorki krahvkonnas (Inglismaal). «Neitsiga» raiuti 1581. a. maha ka Mortoni enda pea. Viimased, kes leidsid oma otsa selle instrumendi läbi, olid markii Argyll 1661. ja tema poeg krahv Argyll 1865. a. Kõigest hoolimata näib, et see tapariist ei olnud Inglismaal üldkasutatav.

Kuigi 1650. aastani kehtis Halifaxi kihelkonnaga piirnevas Hadwicki metsaalal kohtu- ja hukkamissüsteem, mida nimetati tapalavaseaduseks ja mille järgi kurjategijat, kes mõisteti süüdi röövi eest sellel territooriumil, karistati pea maharaiumisega seadeldise abil, mida nimetati Halifaxi tapalavaks. Raamatukeses «Halifax ja tema tapalavaseadeldis» (1708) ja samuti Camdeni poolt Gibsoni väljaandes ilmunud teoses «Inglismaa» (1722) leidub gravüür tollest instrumendist.

Saksamaal oli masin üldisel kasutusel kogu keskaja jooksul nime all «Diele» («Laud»), «Hobel» («Höövel») või «Dolabra». Seda võib näha kahel vanal saksa gravüüril, üks Penes'ilt, kes suri 1550 ja teine A. Bocchilt (1555).

13. sajandist peale kasutatakse giljotiini Itaalias Mannaia («Kirves») nime all kõrgest soost kurjategijate hukkamiseks. Jean d'Antoni kroonika, mis 1835. a-ni ei näinud trükivalgust, toob ära ühe 1507. a. Gemeas aset leidnud hukkamise detailse kirjelduse, kus kasutati sama seadeldist; paater Jean Baptist Labat räägib sellest riistast oma «Reisis Hispaaniasse ja Itaaliasse» 1730. a. ülima põhjalikkusega. Puyseguri viskont Jacques mainib oma mälestustes, et seda instrumenti kasutati Lõuna-Prantsusmaal, ja jutustab marssal Montmorency hukkamisest Toulouse'is 1632. a. Sellele vaatamata vajus masin unustuse hõlma ega leidnud enam kasutamist. Räägitakse, et doktor Quillotin, esimene, kes soovitas selle seadeldise kasutuselevõtmist uuemal ajal, hankis oma teadmised tolle mehhanismi kohta ühe hukkamise kirjeldusest, mis toimus Milaanos 1702. a. ja oli ära toodud kellegi anonüümse autori prantsuskeelses teoses «Ajalooline ja poliitiline teekond mööda Rootsit, Itaaliat ja Saksamaad».

Joseph Ignace Quillotin sündis 28. mail 1738. a. Saintes'is. Omandanud 1768. a. arstikutse, praktiseeris ta Reimsis, seejärel sai ta oma töökuse ja asjatundlikkuse tõttu Pariisi arstiteaduskonna dekaaniks. Revolutsiooniliste ideede pooldajana valiti Quillotin 1789. a. Rahvuskogu liikmeks, mis üsna pea nimetati ümber Konstitutsiooniliseks Assambleeks. Ta võttis osa inimõiguste Deklaratsiooni väljatöötamisest, kuulus komisjoni, mille ülesandeks oli organiseerida meditsiini, kirurgia ja farmaatsia koole. «Temas ei olnud midagi vägivaldset, vastupidi, ta suunas oma jõupingutused istungite tingimuste ja õhkkonna normaliseerimiseks». 1. dets. 1789. a. esitas ta Assambleele kaks surmanuhtluse kohta käivat ideed, milledest teises öeldi, et hukkamine peab kõikidel juhtudel olema ühetaoline, s. t. pea maharaiumine ning peab toimuma masina abil ja pani ette kasutada seadeldist, mida tema sõnade järgi kasutati ka Itaalias. Ettepanekut põhjendades tõstis ta esile põhimõtte, et hukkamine pea maharaiumise teel ei tohi enam olla aadli eesõiguseks ja soovitas muuta hukkamine süüalusele võimalikult kiireks ja valutuks. Arutelu lõpetas ootamatult kiiresti ohjeldamatu naer, mille kutsus esile doktor Quillotini ebadiskreetsus, kes oma ettepaneku kaitseks ja masina headuse näitamiseks lausus, et elu katkestamisel viimase abil «tuntakse ainult kerget värskendust». Märksa tõenäolisem on, et tema idee lõi läbi vähehaaval ja viimaks võeti pea maharaiumine kui hukkamismoodus vastu kriminaalkoodeksiga, mis astus jõusse 6. okt. 1791. a.

Algul arvati, et pea maharaiumine toimub mõõgaga, aga pärast aruannet timukas Sansonilt, kes oli ameti pärinud juba isalt, ja selle meetodi suurt maksumust ning muid ebameeldivusi andis Assamblee selle küsimuse üle ühele komisjonile, kelle palvel doktor Antoine Louis, Kirurgide Akadeemia sekretär, valmistas ette asjakohase informatsiooni. Ilma Quillotini nime mainimata soovitas ta heaks kiita sellesama seadeldise, millele esimenegi Assamblee andis oma nõusoleku. Jõuti kokkuleppele Tobias Schmidti nimelise sakslasest viiulimeistriga, kes doktor Louisi juhtimise all valmistas ja andis üle iga departemangu jaoks ühe hukkamisseadeldise. Esimese eest sai ta 824 liivrit (raha, mis hiljem asendati frangiga).

Pärast rahuldavaid katsetusi, mis tehti laipadega Bicêtre'l, püstitati seadeldis Grève'i väljakule; avajaks oli teeröövel Jacques Pelletier, kelle pea raiuti maha 25. aprillil 1792. a. Katsetuste ajal sai seadeldis nimeks Louisette või Väike Louison («Luisekene»). Rahva teadmises taastus alles vähehaaval doktor Quillotini nimi, kes oli selle esimene soovitaja. Ajalehes «Journal des revolutions de Paris» 28. aprillil 1792. a. nimetatakse seda seadeldist juba giljotiiniks; nimi, mis muutus edaspidi ka ametlikult üldkasutatavaks. Isegi veel 1795. a. diskuteeritakse palju, kas surm giljotiinil on ikka silmapilkne. Vastuväiteks selle eitajate poolt oli Charlotte Corday (Marat' tapja) juhtum, kes, nagu räägiti, oli vihast punaseks läinud, kui timukas tema maharaiutud pea kõrgele tõstis ja sellele rusikahoobi andis.

Masina seostamine terroriaja piinamiste ja õudustega takistas tema tungimist teistesse maadesse. Alles 1852. a. võeti ta kasutusele Saksi kuningriigis nime all «Fallschwert» või «Fallbeil» («langev mõõk» või «langev kirves»); ja kasutati surmaotsuste täideviimiseks Prantsusmaal, Belgias ja mõnedes Saksamaa osades.

Mis Quillotini puutub, siis sageli on ekslikult arvatud, et ta suri giljotiinil. Ajal, mil tema masin tuntuks sai, avas ta kliiniku St. Honoré tänaval ja seal oli arvukalt patsiente, keda ta väga tähelepanelikult teenindas, kaevates kurvalt, et teda rõhub «la tache involontaire de sa vie» (elu teenimatu häbiplekk). Alaline kurbus ja hõbedased juuksed andsid tunnistust tema moraalsetest kannatustest. Terrori ajal ta arreteeriti ja tõenäoliselt lükkas tema leiutise kuulsus edasi kohust ja võimalikku süüdimõistmist. Fakt on see, et 9. termidooril jäi ta taas vabadusse ja elas siitpeale ainult oma haigetele ning asutas heategeva iseloomuga varjupaiku. Ta suri Pariisis peaaegu vaesuses 26. märtsil 1814. a. mädapaisesse seljal.

Ajakirjast «Bohemia»

Hispaania keelest tõlkinud Sirje Mateo

Võrkpallikarikad antakse üle pühapäeval

Eeloleval nädalavahetusel selguvad teaduskondadevahelistel võrkpallivõistlustel tänavused üli-kooli meistrid ja auhinnasaajad.

Naiste finaalturniiril on 2 punkti kirjas Arstiteaduskonnal ja Kehakultuuriteaduskonnal, 1 punkt õppejõududel ja Ajaloo-Keeleteaduskonnal. Igal naiskonnal aga tuleb kaks mängu veel pidada.

Meeskondadest on samuti igal veel kaks kohtumist ees. Karikapretendentidest on Füüsika-Keemiateaduskonnal ja kehakultuurlaste I meeskonnal 2, õppejõududel ja kehakultuurlaste duubelmeeskonnal 1 punkt.

Esikohale tulnud võistkondi autasustatakse originaalse rändauhinna ja TRÜ 1971. a. meistri nimetusega, võistkondade liikmeid ülikooli meistri märgiga. Välja on pandud ka rida eriauhindu.

Toome ära finaalmängude kava.

Laupäeval, 18. detsembril
16.00 N KKT — Ajaloo-Keelet.
16.45 N Arstit.—õppejõud
17.30 M KKT II — Füüsika-Keemiat.
18.15 M õppejõud — KKT I

Pühapäeval, 19. detsembril
11.00 N õppejõud — Ajaloo-Keelet.
11.45 N KKT — Arstit.
12.30 M õppejõud — KKT II
13.15 M Füüsika-Keemiat. — KKT I

Kell 14 toimub autasustamine. Spordimängude kateeder

Pallimänguhuvilised!

Spordiklubi teatab, et praegu on kõikidel teaduskondadel võimalus harrastada sportmänge linna võimlates vähemalt üks kord nädalas.

Veelkordselt tuletame meelde teaduskondade käsutusse antud ajad ja võimlad:

Ajaloo-Keeleteaduskond	pühapäeval kl. 8—12 H. Kullmanni nim. kutsekool
Arstiteaduskond	pühapäeval kl. 12—14 H. Kullmani n. kutsekool
Bioloogia-Geograafiateaduskond	teisipäeval kl. 21.30—23.30 1. Keskkool
Füüsika-Keemiateaduskond	pühapäeval kl. 9—11 10. Keskkool
Majandusteaduskond	reedel kl. 20.30—22.30 10. Keskkool
Matemaatikateaduskond	pühapäeval kl. 12—14 1. Keskkool
Õigusteaduskond	neljapäeval kl. 21.30—23.30 1. Keskkool pühapäeval 10—12 1. Keskkool

Saalitunde saab kasutada ka eksamisessiooni ajal. Annus kehakultuuri on heaks vahelduseks õpikute kõrval.

Asjahuvilistel astuda ühendusse oma spordiorganisatsioonidega.

TRÜ SPORDIKLUBI

Paar fakti USA rahvaarvust

1970. a. andmetel ulatus USA rahvaarv 204,8 miljoni inimeseni. 1960. aastatel moodustas elanike juurdekasv 13,6% 1950. aastate 18,5% vastu. Sündivus on vähenenud, immigratsioon moodustab 15% kogu elanikkonna juurdekasvust.

Viimase kümne aastaga vähenes farmerite ja nende perekonnaliikmete arv 5 miljoni võrra, küündides vaid 10 miljonini. 1950. aastal loetleti farmereid 23 miljonit. Seejuures ei tegele kaugeltki kõik farmerid põllumajandusliku tootmisega.

3/4 USA elanikkonnast elab linnades või eeslinnades. 1960. aastatele oli iseloomulik elanikkonna jätkuv «eeslinnastumine». Kui linnaelanike arv suurenes 4,7%, siis eeslinnades oli kasv 25,7%. 1970. a. elas eeslinnades kokku 75 miljonit inimest ja arvatakse, et 1985. aastaks on eeslinnade elanikkond neli korda suurem linnade omast.

«Eeslinnastumine» tõmbab ikka enam endale ärimeeste ja poliitikute tähelepanu. Viimastel aastatel otsustavad valimiste tulemuse ikka sagedamini eeslinlaste hääled. Siin on noorsoo erikaal, eelkõige üliõpilasnoorsoo osas, eriti kõrge. Seevastu neegreid elab eeslinnades vaid 4,7%.

Tõsiseid raskusi tegi demograafidele hipide perekonnaseisu määramine. 1970. a. loetleti USA-s ligi 2000 «hipi stiilis kommuuni», kus vormiliselt vallalised inimesed elasid faktiliselt abielus ja omasid lapsi.

1969. a. oli USA-s 22,7 miljonit neegrit, kellest 53% elas lõunaosariikides, 40% põhjaosariikides. 55,2% neegritest olid linnaelanikud.

Ajakirjast «США»

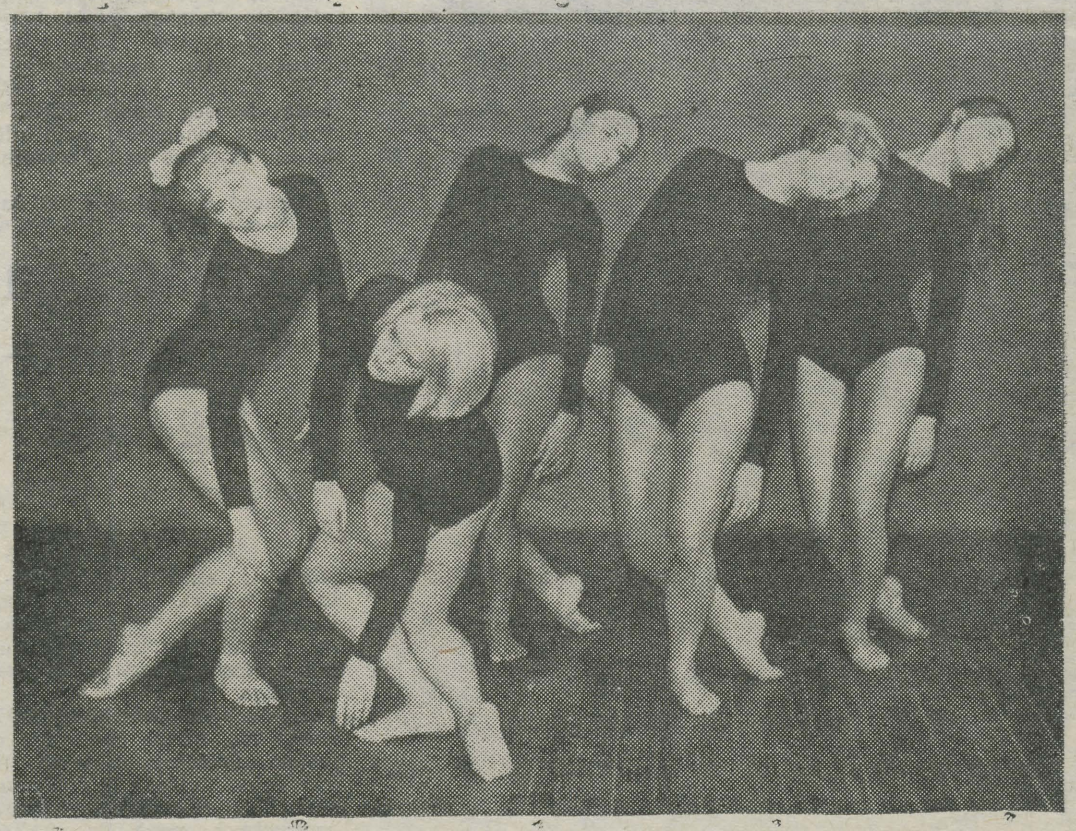

LÄHEME VÕIMLEJAID VAATAMA

19. detsembril kell 17 tulevad naisvõimlemisrühmad ülikooli võimlasse järjekordsele arvestuslikule esinemisele. Kaasa teevad nii päris algajad kui ka edasijõudnud. Jälle võib näha üliõpilaspäevadel esinenud Reet Mäge, Kristi Kartust, Mai Maidot, Marta Viirest, Sirje Ziugovit, Ljudmilla Hollot, Ursula Kaldet ja Kai Kairot.

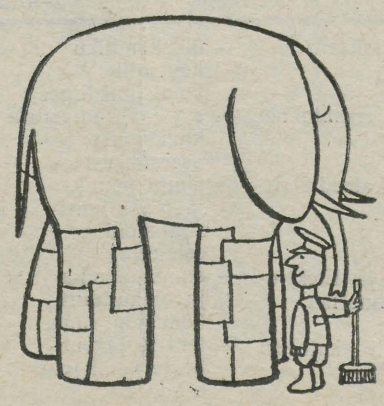

Arstiteaduskonna ÜTÜ 27. konverents

Arstiteaduskonna ÜTÜ 27. konverents toimub 30.—31. märtsini 1972. a. Teesid kahes eksemplaris pikkusega 2 trükikirja lehekülge palume esitada Arstiteaduskonna dekanaati hiljemalt 15. veebruariks 1972. a.

Rapuntsel

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: tuleb tudeng, ise tassib redelit seljas. Küsin, mis ta redeliga teeb, kas ta kavatseb hakata haljale oksale ronima.

«Ei, Rapuntsel,» ütleb tema. «Mina olen kunstnik. Minu paulõigete ja pliiatsijoonistuste jaoks ei ole enam ühegi auditooriumilaua peal ruumi, nüüd asun freskode kallale!»

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 7530. MB 10902.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 38 Reedel, 24. dets. 1971. a XXIII aastakäik

Komsomolikomitee pleenum

15. detsembril toimus ELKNÜ TRÜ komitee III pleenum. EÜE uue põhikirja asjas oli üht-teist öelda T. Kuldsepal. Asi on selles, et maleva põhikiri on vaja viia vastavusse praktikaga. T. Kuldsepp analüüsis uut põhikirja ja vajalikke parandusi selles. K. Merusk käsitles uut põhikirja õiguslikust aspektist. Täiendavaid märkusi oli T. Tambil, A. Meeritsal, J. Allikul. Maleva tulevikust ja kaadrist rääkis EÜE komandör P. Väli. Komitee sekretäri asetäitja T. Laak analüüsis välisrühmade komplekteerimist. Ei õnnestunud vastuvõtvate rühmade kokkuseadmine. Kuidas asja uuel aastal paremini teha, see fikseeriti vastuvõetud otsustes. Üliõpilaspäevade kokkuvõtte esitas komitee sekretär M. Kubo. Pleenum hindas Tartu VII üliõpilaspäevad kordaläinuks. Üliõpilaspäevade paremaid organiseerijaid autasustati rahaliste preemiatega.

Üliõpilastööde vabariikliku konkursi tulemustest

Eesti NSV kõrgema ja keskerihariduse ministri käskkirjaga võeti kokku ühiskonnateaduslike üliõpilastööde konkursi vabariikliku vooru tulemused. Kokku laekus vabariigi kõrgemates koolides 2288 tööd, millest 286 olid uurimuslikud. Märkimisväärse osa neist andis TRÜ. Ka minister tõstis esile meie ülikooli ühiskonnateaduste kateedreid arvuka osavõtu ja tööde kõrge taseme eest.

Paremate tööde eest anti välja arvukalt preemiaid, millest pool langes TRÜ üliõpilastele.

I auhind koos rahalise preemiaga 50 rubla määrati järgmistele meilt esitatud tööde autoreile: A. Aarelaid, R. Dontsov, S. Kiin, K. Nõu, K. Velleste.

II auhind ja 35 rbl. määrati järgmistele autoritele: U. Ehasoo ja I. Koolmeister, G. Krupski ja J. Kõrge, K. Lõhmus, S. Maripuu ja T. Tiik, K. Moses, M. Henno, T. Ilus ja K. Tigane, A Seilenthal.

III auhinna ja 25 rbl. suuruse preemia saavad: M. Hein, H. Niinemägi, T. Tinn, T. Tomson, A. Vasar.

Diplomiga autasustati järgmisi autoreid: T. Hein, M. Katašova, R. Kuuse, M. Kõvatoomas, S. Maiste, K. Mauring, S. Murumets, K. Pärna, R. Raba, P. Ritslaid, S. Sari, H. Soova ja Ü. Langel.

Paremate **referatiivsete** tööde premeerimiseks eraldati TRÜ-le 150 rubla, millega on ette nähtud ära märkida kümme tööd (igaühele seega 15 rubla).

Väljavõte Eesti NSV kõrgema ja keskerihariduse ministri käskkirjast

Aktiivse töö eest üliõpilaste teaduslike tööde juhendamisel ja teadusliku töö organiseerimisel vabariigi kõrgemates õppeasutustes ning heade tulemuste eest vabariiklikel üliõpilaste teaduslike tööde konkurssidel

käsin:

I

Autasustada Eesti NSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi aukirjaga järgmisi üliõpilaste teaduslike tööde juhendajaid:

Karl Siilivaske — professorit, Tartu Riikliku Ülikooli NSV Liidu ajaloo kateedri juhatajat;

Ernst Raudamit — professorit, Tartu Riikliku Ülikooli neuroloogia ja neurokirurgia kateedri juhatajat;

Abner Uustalit — professorit, Tartu Riikliku Ülikooli riigi- ja haldusõiguse kateedri õppejõudu;

Silvia Oja — dotsenti, Tartu Riikliku Ülikooli kehalise kasvatuse ja spordi kateedri õppejõudu.

II

Avaldada kiitust järgmistele ÜTÜ juhendajatele:

Jenny Ananjevale — dotsendile, Tartu Riikliku Ülikooli tsiviilõiguse ja -protsessi kateedri õppejõule;

Lembit Tähepõllule — dotsendile, Tartu Riikliku Ülikooli bioloogilise keemia kateedri juhatajale;

Udo Tarvele — dotsendi kt.-le, Tartu Riikliku Ülikooli bioloogilise keemia kateedri õppejõule;

Aili Pajule — vanemõpetajale, Tartu Riikliku Ülikooli spordimeditsiini kateedri õppejõule;

Gunnar Kangrole — professorile, Tartu Riikliku Ülikooli matemaatilise analüüsi kateedri juhatajale.

E. SCHMIDT

EÜN

Üle hulga aja oli 13. detsembril koos Eesti Üliõpilasnõukogu. Tudengite spordiprobleemidest tegi juttu Jaan Kundla. Sel teemal on viimasel ajal mitmel pool mõtteid vahetatud. Küllap on siis põhjusi. Üks neist on üliõpilaste suurem vastuvõtlikkus haigustele. Möödunud aastal kaotasid meie ülikooli üliõpilased 12 600 töötundi. Ja veel, meie tippsportlased pole just kaugele jõudnud, neid on vähe. Lõpuks, kõik pole korras baasidega.

Leedus olevat mõnel koolil võimla iga teaduskonna tarvis. Ehitatud odavalt, ilu eriti ei ole, aga seeeest kättesaadav. Meie oleme käinud kilehallide täispuhumise teed. Aga vajadused ületavad olemasolevad võimalused. Peale kohustusliku osavõtu kehalise kasvatuse tundidest jäävad üliõpilased enamasti aktiivsest sportimisest kõrvale. Vaid üksikutel kursustel õnnestub suurte pingutustega saada mõne Tartu kooli võimlat varajastel pühapäevatundidel.

Ei ole lõplikult selgeks saanud, kes peaks üliõpilassporti juhtima. «Burevestnik» on seda tööd kesiselt teinud. Komsomoli keskkomitee Moskvas küll püüab küsimust lahendada, kuid esialgu tulemusteta.

Tõsiste tulemusteni sportimises on õppetöö kõrvalt raske jõuda. Meil enamikel juhtudel tippsportlastele hinnaalandust ei tehta. Soodustusi võib-olla saaks teha individuaalprogrammide laialdasema praktiseerimisega. Kuid mõnedel sportlastel on tendents spordist ja sportimisest ainult materiaalseid hüvitusi saada. Moraalne aspekt ja stimuleerimine vajavad paremat suunamist.

TPI-s on katseid massispordi hoogustamiseks tehtud, on tulemas üleskutse võistluseks kõigile meie kõrgemaile koolidele.

Ega ülikoolis olegi asjad halvad igal pool. Tuleb nüüd mõelda, mida komsomol teaduskonnas ära teha saab ja siis ka tegema hakata, eelkõige massilisi spordiüritusi. Talv ukse ees ja loodame, et ilmataat ka lund lubab.

On tekkinud mõte ja on olemas vajadus, et Tartus võiks olla üks koolilaste ühing, kus tegeldaks nii teoreetiliste kui praktiliste, koolilapsi huvitavate, asjadega. Mida siin kõrgemad koolid ja Tartu, Tallinn teha saavad? Esialgu lepiti kokku, et enne ühingu loomisele asumist on asi põhjalikult läbi kaaluda tarvis. Kevadel räägime sellest probleemist konkreetsemalt.

Tehti kokkuvõtted sektorite töötulemustest. Nõukogu esimees R. Kasikov paneb kevadel ameti maha, nüüd vaja uut juhti. Miks mitte seekord ülikoolist?

M. KUBO

Üht-teist TPI komsomolikonverentsilt

10. detsembril toimus Tallinna Polütehnilises Instituudis komsomolikonverents. Komitee aruande esitas sekretär R. Erme.

Organisatsiooni põhitegevus oli suunatud üliõpilaste kommunistlikule kasvatusele, õppetööle, internatsionaalsete sidemete tugevdamisele jm. Mõned konverentsil väljaõeldud mõtted.

- Informatsiooni on TPI komsomolikomitees palju, nii et tekib raskusi selle edasiandmisega õpperühmadesse.
- Õigustanud on üliõpilaste teaduskondade kaupa majutamine, omavalitsus tervikuna nõuab aktiivilt veel palju tööd. Puudus on ühiselamu nõukogu põhikirjast.
- Õppeedukus tõusis 77,8% (1969/70. a.) 85,4%-ni möödunud aastal. Tunduv tõus. Kui suur siin komsomoli osa on, see pole selge. Igal juhul avaldas (möödunud päeval) komitee sekretäri asetäitja M. Klement teleintervjuus, et saavutatu pole piir. Loomulik oleks isegi 95% ja enam. Suurt rõhku lubati panna igasugustele võistlustele.
- Paranes koostöö EÜE Keskstaabiga. Kuid informatsioon otsustest tuli komiteesse alles tagantjärele, see ei võimaldanud komiteel osa võtta maleva juhtimisest. TPI-l on reservid malevlaste arvu suurendamiseks.
- Läbimõtlemist vajab üliõpilaspäevade eesmärk ja teostus.
- Koostöö vabariigi kõrgemate koolidega polnud aruandja arvates küllaldane. EÜN-i mõju oli väike koostegevuse organiseerimisel.
- Ühiskonnateaduste seminarides on mõnikord igav, sest õpetamise metoodika on lähedasem keskkoolile kui kõrgemale koolile.
- Malevapraktika annab olulise osa TPI lõpetajate oskustepagasisse. Kuid ka suhtlemine vilistlastega tuleks komiteele kasuks. Seni on see töölõik analüüsimata jäänud.
- Populaarsem ajaleht TPI üliõpilaste hulgas on «Edasi».

Konverentsil esines ELKNÜ KK esimene sekretär A. Purga. Ta märkis ülesannete keerulisust, mis nüüdisajal komsomoli ees seisab. Ei saa rahulduda tippude tasemega, eesmärgiks tuleb seada keskmise taseme tõstmine igal alal ja igas suhtes. Keskmine hinne 4 pole mingi saavutus. Ka stiimulite senine süsteem pole A. Purga arvates veel täielik, eriti moraalsete stiimulite osas.

43-liikmeline komitee valis TPI kommunistlike noorte juhiks Elektrotehnika teaduskonna lõpetanu R. Erme, tema asetäitjateks M. Aadna ja M. Klement.

TPI ajalehe juures asus tööle TRÜ eesti filoloogia žurnalistika eriharu diplomand R. Valing.

M. KURT

Meeldiv ja kasulik

Tänu õppejõududele sai teoks väga tänuväärne üritus — füüsika ja matemaatika pedagoogilise osakonna IV kursuse tudengite õppereis Pärnu ja Saaremaa koolidesse. Et nad oma tulevase ametiga siiani veel üpris vähe kokku olid puutunud, siis tuli neile ainult kasuks, et nad võisid oma silmaga näha ja kõrvaga kuulda koolielu argipäeva.

Et Pärnu Tartule lähemal on, siis mindi esmalt selle linna esimesse kooli. Maja peakoolmeister vestis meile kooli elu-olust toredasti juttu ja kostis meie järelepärimistele. Suur aitäh talle selle eest!

Ja siis hakkasid peale tunnid, mida meil oli võimalik külastada.

Niisiis — matemaatika tund seitsmendas klassis ja õpetaja L. Põldsepp. Kord ja «valitsuse» meetodid olid suurepärased, lapsed ülesannetega agaralt ametis. Kasutati lehekesi peastarvutamise ülesannetega, liikuvaid tahvleid ja masinale vastamist. Kiiresti läks aeg lastel, kiiresti meilgi — ja nii see peabki olema. Selles tunnis nägime, kui palju eeltööd tuleb õpetajal teha, et tund nii ladusasti mööduks. Etteruttavalt olgu öeldud, et see oli ka üks meeldejäävamaid tunde, mida meil kogu reisi kestel õnnestus kuulata.

Pärast 3 tunni külastamist, millest mõni rohkem ja mõni vähem meelde jäi, tuli üks hästi meeldejääv arutelu. Sissejuhatuseks demonstreerisid kooli pedagoogid, et neil tudengipõlv veel pole ununenud. Õpetajate toas ootasid meid kohv ja isuäratavad võileivad.

Kui siis see asjalik arutelu otsa sai, jätkus sõit Saaremaa suunas.

Ka Kingissepa keskkoolis oli meil võimalus kuulata nii füüsika kui ka matemaatika tunde, millele loomulikult järgnes jällegi põhjalik vaagimine. Siin pakuti meile ka võimalust osa saada kümnendate klasside puhkeõhtust, mis meile seetõttu huvitav vaadata ja kaasa elada oli, et me ju ise ka mitte nii väga ammu samasugused olime.

Vahepeal jäi meil vaba aega, mida pruukisime jalutuskäiguks Kuressaare lossis.

Kui lossi kaemine lõpule jõudis, istusime meie oma bensiinitõlda ja käskisime ennast edasi kanda, kuni Tehumardi väli paistma hakkas.

Kui ka see käik tehtud sai ja meie sõiduriist jällegi keset Kingissepa linna seisis, ei jäänud enam muuks mahti, kui oma väsinud keha turgutada ja puhkeõhtule puhkama minna. Nagu kõik peod, sai ka see ükskord otsa ja juba mõlgutati mõtteid pehmest voodist. Kui nüüd arvatakse, et seks korraks meie «kannatused» lõppesid, siis on see küll lihtsameelsus. Meie õppejõududel, kes näisid rauast olevat, ei olnud seiklemise himu veel otsa saanud. Seepärast siis juhtuski nii, et kui meie oma sõiduriistast uniste nägudega välja ronisime, leidsime ennast hoopis Kaali järve kaldalt, mis ööbimiseks üpris kõhe tundus. Aga kui une silmist saime ja seda äravaatamata looduse ilu olime nautinud, muutus meie meel jälle rõõmsaks, et ka selles paigas oma jala maha võisime panna.

Seekord oli jõuvanker meid Orissaare keskkooli ukse ette sõidutanud. Siin oli lugu nii, et kõik matemaatika koolmeistrid olid kuskil suurel nõupidamisel ja seepärast ei jäänud meil muud üle, kui võtta õpust kahest füüsika tunnist, ühest ajaloo ja ühest vene keele tunnist.

Omavahel arutades jõudsime otsusele, et kõige paremad ja meile kõige õpetlikumad tunnid olid just selles koolis, vaatamata sellele, et vene keel ja ajalugu pole meie eriala. Füüsika tudengid leidsid, et õpetaja Oopkaubi antud tund teemal «Mehhaanika ülesande rakendamine üldjuhul» peaks meil kooli minnes kõigil silme ees seisma.

Pärnu linna noortekohvikus «Vikerkaar» pandi kohvitassi juures tehtule ja nähtule punkt.

OLAV EENSALU,
füüsika-pedagoogilise haru
IV kursuse tudeng

ACTA DIURNA

14. ja 15. detsembril toimus NSV Liidu Pedagoogikateaduste Akadeemia üldkogu koosolek, kus valiti akadeemia juhtivad organid. Akadeemia presidendiks sai akadeemik V. N. Stoletov. Akadeemia presiidiumi liikmeks valiti teiste hulgas ka meie ülikooli õppejõud, pedagoogika ja metoodika kateedri juhataja akadeemik Heino Liimets.

* * *

7.—9. detsembrini toimus Tallinnas TPI aulas II vabariiklik teaduslik-metoodiline konverents teemal «Õppetöö teaduslik organiseerimine kõrgemas koolis». Konverentsil esitatud 33 ettekande autoritest kuulusid TRÜ-sse 16, TPI-sse 14 ja EPA-sse 2. Tunnustavalt märgiti TPI õppeprotsessi teadusliku organiseerimise laboratooriumi kõrval ka TRÜ kommunistliku kasvatuse laboratooriumi ja TRÜ Üliõpilaste Kompleksse Teadusliku Uurimistöö Büroo töötulemusi kõrgema kooli õppe- ja kasvatustöö probleemide lahendamisel.

Konverentsi ettekanded avaldatakse kogumikus «ÕTO».

Järgmine samateemaline konverents toimub 1973. a.

Venia legendi

Dotsendi kutse taotleja riigi- ja haldusõiguse kateedri dotsendi kt. H. Schneideri avalik loeng *venia legendi* saamiseks toimub 6. jaanuaril 1972. a. kell 10 TRÜ peahoone auditooriumis 307 teemal «Eesti NSV riigiaparaat ja selle täiustamise võimalusi».

Prof. A. UUSTAL,
TRÜ Õigusteaduskonna
dekaan

Õppejõudude lektoorium

Esmaspäeval, 27. dets. algusega kell 16.15 toimub õppejõudude lektooriumi järjekordne kokkutulek.

Kavas:

1. EKP Keskkomitee osakonnajuhataja O. Utilt «Nõukogude Eesti kirjanduse- ja kunstipoliitika päevaküsimusi.»
2. Välispoliitiline kommentaar.

Varia

- **Rahvusvaheline Üliõpilasliit autasustas Tartu Riiklikku Ülikooli juubelimedali ja aukirjaga.**
- **Tuli kokku osa ajakirja «Noorus» kolleegiumist, et aru pidada tuleva aasta plaanide suhtes. Toimetuse koosseisus on muutusi: publitsistika osakonda juhib nüüd A. Ustal, kirjanduse ja kunsti osakonda A. Alas. Viimased selle aasta numbrid ei ole ilmumata jäänud toimetuse süü tõttu. Kõik on trükikojas valmis, kuid trükitud ei saa. Tõsist kriitikat oli ajakirja senise planeerimissüsteemi pihta, millest on tulnud ajakirja sisuline juhuslikkus, hallus. Leiti, et toimetusel ja kolleegiumil on vaja olukorda muuta. Ammu lubatud uus formaat saab ehk tuleval aastal teoks.**
- **21. detsembril valiti ELKNÜ Tallinna Linnakomitee I sekretäriks seni ELKNÜ KK üliõpilasosakonna juhataja kohal olnud A. Vellamaa.**

M. KURT

Kuulame ära ka teise poole

MÕNED MURELIKUD KÜSIMUSED SEOSES DIPLOMITÖÖDE KAITSMISEGA

Bioloogiaosakonna üliõpilaste diplomitööde kaitsmine möödunud kevadel äratas asjaosalistes vastakaid mõtteid. Diplomand T. Kurisoo saatis selle kohta ülikooli ajalehele kriitilise artikli, mille toimetus suunas tutvumiseks ja seisukoha võtmiseks Bioloogia-Geograafiateaduskonnale. Et diplomitööde koostamine ja kaitsmine muutub praegu 1972. a. lennule järjest aktuaalsemaks, siis avaldame T. Kurisoo artikli ja dotsent Vello Tohveri vastuse põhiosa, mis peaks pakkuma huvi kõigile diplomandidele, juhendajatele, retsensentidele ja riikliku eksamikomisjoni liikmetele.

Bioloogide uurimistööd nõuavad sageli aastatepikkusi vaatlusi. Nendeta pole võimalik saada võrdlevaid andmeid, ilma on aga võimatu teha järeldusi looduslike protsesside kohta. Objektiivsetel põhjustel aga peavad mõned üliõpilased piirduma lühema vaatlusperioodiga, mida ei tohiks hindamisel lugeda nende töö puuduseks. Mõnevõrra lihtsam on füsioloogide ja biokeemikute töö, mille iseloom ei pruugi sõltuda aastaajast ja klimaatilistest faktoritest, kuid nõutavad on teoreetilised teadmised ja eksperimentaalse töö metoodika põhjalik tundmine. Seda võimaldab ülikooli programm aga alles 4. kursuse lõpuks. Seepärast jääks diplomitöö iseseisvaks sooritamiseks üsna vähe aega või tuleb usaldada juhendajat, kelle suunav ja abistav osa muutub diplomitöö teostamisel vahel isegi määravaks. Ka «Kursuse- ja diplomitööde juhendis» (TRÜ, Trt., 1967, lk. 4), mis on kohustuslik TRÜ taimefüsioloogia ja -biokeemia kateedri juures spetsialiseeruvatele üliõpilastele, on öeldud, et «juhendav õppejõud annab konsultatsioone ja jälgib üliõpilase tööd alates kirjanduse läbitöötamisest kuni töö vormistamiseni». Kuid diplomitööde kaitsmine näitas, et kõik juhendajad pole alati seda nõuet sisuliselt täitnud. Millega muidu seletada fakti, et üks diplomitöö «kukkus läbi» kaitsmisel, üks sai «rahuldava» ja üks «hea», kusjuures ka siin märgiti töös esinevaid metoodilisi vigu.

Diplomitööde vormistamise ja kaitsmisega seoses kerkis üles ka tööde mahu probleem. Vaatlusandmete ja katsematerjalide kogumiseks ja töötlemiseks kulunud aeg ületab tunduvalt diplomitöö vormistamiseks vajaliku aja, mispärast jääb sageli nii mõnigi koht diplomitöös nii stiili kui sõnastuse osas viimistlemata. Selles suhtes on pretensioonid muidugi õigustatud, ehkki kahjuks on sageli nii, et diplomitööde varasem valmimine osutub füüsiliselt võimatuks. Ka pretensioonid ortograafia ja lauseehituse kohta on õigustatud, kuigi tahaks siinjuures kangesti meelde tuletada, et ajalehes «Edasi» ilmunud intervjuus märkisid L. Promet ja R. Parve, et isegi nemad kasutavad korrektori abi ja selles pole midagi häbiväärset. Diplomandil aga ei jätku selleks aega ega tea ka, kustkohast korrektorit leida.

Raskusi tekitasid ka terminoloogia küsimused. Sageli ju puuduvad eestikeelsetes teatmeteostes andmed hoopiski. Seepärast oleks oluline edaspidiste pretensioonide vältimiseks organiseerida diplomandidele konsultatsioone terminoloogia küsimustes. Omajagu pahandust toob ka tööde vormistamine masinakirjas, mille puhul masinakirjutaja poolt tehtud vead langevad diplomandi kaela. On selge, et masinakirjutaja ei pruugi olla kursis erialase terminoloogiaga ja tavaliselt ei olegi ja seepärast ei saa neid süüdistada. Kuid ka masinakirjutaja leidmine valmistab suuri raskusi, sest 100 lk. diplomitöö ümbertrükkimine käsikirjast on küllaltki vaevanõudev. Olenevalt masinakirjutajast on ka teksti trükkimise eest võetav tasu küllaltki varieeruv. Trükkimiseks ja köitmiseks kuluva summa leidmine sõltub aga täiesti asjaosalise leidlikkusest. Konkreetse näitena võiks tuua asjaolu, et ühe diplomitööga seotud rahalised kulud ületasid 70 rbl. Oleks hea, kui diplomitööde trükkimise kindlustaksid kateedrid.

Siit kerkib ka küsimus, kas on vajalik, et diplomitööd oma mahult peavad olema nii ulatuslikud või piisaks üksnes artikli vormistamisest mahus, mis sobiks avaldamiseks trükis kateedri kogumikus või erialases ajakirjas. Viimane tõstaks üliõpilase vastutust oma töötulemuste analüüsil ja interpreteerimisel ning ei oleks koormav masinakirjutajale, retsensendile ja ülijõpilasele endale. Selles osas võiks eeskuju võtta A. N. Bachi nimelises Biokeemia Instituudis J. A. Trotsenko juures spetsialiseeruvate üliõpilaste diplomitöödest. Seoses sellega võiks aga tõsta kursusetöös ja menetluspraktika aruandes kasutatud kirjanduse ja katsemetoodika analüüsi osatähtsust. Ka tasuks kaaluda üliõpilastele masinakirja õpetamise vajalikkust.

Ka kaitsmine ise tekitas mõningaid probleeme. Kaitstavad diplomitööd hõlmasid väga erinevaid ainevaldkondi, mistõttu kuulajatel võis tekkida raskusi esitatava jälgimisega ning võib-olla seetõttu esitati tööde kohta suhteliselt vähe küsimusi. Seepärast ei tulnud enamikul üliõpilastest oma diplomitöödes toodud seisukohti kaitsta, mis valmistab neile teatud pettumuse. Kaitsmisele olid tulnud vaid üksikud retsensendid, mis võis jätta mulje, et retsensent alahindab nii kaitsmist kui ka retsenseeritavat tööd. Ka paljude üliõpilaste juhendajad puudusid kaitsmiselt. Väliskülaliste vähesus ning nende varajane lahkumine näitas, et meie teaduslikud asutused ei tunne huvi elluastuva bioloogide kontingendi vastu. See kõik vähendas muidugi sündmuse pidulikkust ja tähtsust diplomandide silmis ning jäi mulje ,nagu kujutaks diplomitööde kaitsmine endast vaid formaalsust. Tundub küll, et on nagu ära unustatud, et diplomandist saab ikkagi täiendus vabariigi teadlasteperele.

Diplomandide nimel
T. KURISOO

✤ ✤

VASTUSEKS EELNEVALE

Diplomitööde kaitsmine on tähtis sündmus nii iga üliõpilase kui ka teda juhendava õppejõu pedagoogilises tegevuses.

On raske mõistatada, milliseid «objektiivseid põhjusi» ja millistel üliõpilastel peab T. Kurisoo silmas, kui ta kirjutab, et «objektiivsetel põhjustel aga peavad mõned üliõpilased piirduma lühema vaatlusperioodiga, mida ei tohiks hindamisel lugeda nende töö puuduseks». Kõigil bioloogiaosakonna teoreetilise haru üliõpilastel on kursuse- ja diplomitöö koostamiseks vajalike andmete kogumiseks ette nähtud ühesuguse kestusega menetluspraktikad.

Mis siis võib olla objektiivseks põhjuseks, et mõnel üliõpilasel jääb tegelik tööaeg lühemaks kui kursusekaaslastel? Mõnikord on tegemist ebaratsionaalse, isegi hoolimatu raiskamisega, mõnel juhul huvide laialivalguvuse ja distsiplineerimatusega, mõnikord isikliku elu raskustega, mõnel juhul looduslikest oludest tingitud halbade vaatlus- või katsetingimustega. Üheskoos on need juhud üsna harvad, kuid võtkem need siiski vaatluse alla. Kahe esimese kohta on vähe öelda. On ilmne, et aja ratsionaalse kasutamise eest vastutab eelkõige üliõpilane ise. Mis puutub ülejäänud motiividesse, siis võib neil juhtudel üliõpilasele küll kaasa tunda, ei ole aga võimalik diplomitöö hinnet kõrgendada. Töö on töö ja riiklik eksamikomisjon on kohustatud hindama selle t u l e m u s i. Isegi siis, kui halvad ilmad takistasid välitöid või kui rahe lõi segi põldkatse, ei saa seetõttu kesiseks jäänud tööle panna kõrget hinnet. Maailma teadvusse läheb see, mis o n o l e m a s, mitte see, mida millegipärast ei ole olemas. Kui looduslikud tingimused takistavad väärtuslike andmete saamist, tuleb juhendaja abiga kiiresti ümber orienteeruda ja leida lahendatavale probleemile teisi lähenemisvõimalusi, mitte aga jääda riigieksamikomisjoni haletsuspisaraid ootama. M u t a t i s m u t a n d i s kehtib öeldu ka isikliku elu raskustest tulenevate takistuste kohta.

Pikaajalised kogemused on kateedreid õpetanud üliõpilastele andma ülesandeid, millega need plaanikindla tööga on võimelised tähtaegadeks toime tulema. Enamik üliõpilasi jõuabki oma diplomitöö valmis teatava ajavaruga, mis tubab vajalikku tahelepanu pöörata ka vormistusküsimustele. Plaanide tähtaegadest kinnipidamisel ei ole hiljem vaja pidevalt ajapuuduse üle kurta. (Õppejõul, kelle märkmikus on tööajana tundide kaupa kirjas aeg kella 8-st 20-ni ja kes alles pärast seda hakkab tegelema suurimat süvenemist nõudvate probleemidega, on üliõpilase suust sellist hädaldamist kummaline kuulda.)

Autor nagu paneks pahaks, et diplomitöö hindamisel arvestatakse ka väljendusoskust, õigekirja ja masinakirja korrektsust. On loomulik, et diplomand vastutab ka oma masinakirjutaja vigade eest: enne köitmist tuleks töö siiski veel kord läbi lugeda ja vead parandada. Töö tuleb valmis kirjutada sellise arvestusega, et jääks mahti ka redigeerimiseks.

Võib-olla, et tulevikus võtab riik enda peale ka töö vormistuskulud, tasudes masinakirjabüroole ja köitekojale. Praegu on see aga peaaegu ainus õppekulu, mida üliõpilane peab ise kandma. Kateedrid muidugi ei saa kuidagi kindlustada diplomitööde trükkimist.

Nõue konsultatsioonide kohta terminoloogiaküsimustes murrab küll lahtisest uksest sisse. Esiteks — kõigis loengukursustes, kõige põhjalikumalt aga erikursustes, käsitlevad õppejõud ka terminoloogiat. Tuleb ainult olla tähelepanelik.

Teiseks on kateedrites peetud konsultatsioone kõigile diplomandidele kogu 10. semestri vältel.

Kolmandaks on viimasel ajal ilmunud rida erialasõnastikke. Nende kasutamine lahendab suure osa terminoloogiaprobleeme juba praegu. Tulevikus on ette näha nii täiendavate sõnastike ilmumist kui ka uute ülikooliõpikute sisuregistrite kasutusvõimalust. Täiendava huvi korral terminoloogiaküsimuste vastu on täiesti mõeldav, et neid küsimusi käsitletakse näiteks ÜTÜ ringides.

Kõige enam rahutust tekitavad kirjutises tendentsid, mis ilmnevad kriitikas juhendajate aadressil ja taotluses diplomitöö nõudeid maha tingida.

Siin tõuseb küsimus, mil määral õppejõud vastutab juhendatava üliõpilase hinde eest? Kadunud professor A. Vaga toonitas alati, et juhendamine ei ole talutamine. Seda tahaks ütelda ka autorile, kes tsiteeritud diplomitööde vormistamise juhendist on välja lugemata jätnud selle, et diplomitöö on lõppude lõpuks ikkagi ü l i õ p i l a s e töö ja et seda hinnatakse nagu eksamivastuseidki sellest aspektist lähtudes. Juhendaja annab juhendeid, nende täitmise kvaliteet sõltub aga üliõpilasest. On väär oodata, et juhendaja peaks tegema üliõpilase tööst «väga head» väärivat teose. On siiski loomulik, et nagu erinevad oma tasemelt eksamivastused, nii erinevad ka diplomitööd. Selles avalduvadki üliõpilaste võimete ja töökuse erinevused. Neid kustutada juhendaja õigupoolest ei tohigi. Läbivaatamiseks esitatud tekstis näitab juhendaja küll ümbertöötamist vajavaid kohti ja teeb muidki ettepanekuid, nende realiseerimine sõltub aga üliõpilasest. Siin peab õppejõud tunnetama õiget piiri, et töö jääks ikkagi üliõpilase tööks. Seega ei ole midagi imelikku või halvakspandavat selles, kui keskpärane üliõpilane saab ka diplomitöö eest keskpärase hinde.

Kirjutises häirib üksikute üliõpilaste mentaliteet, mis positiivsed saavutused kirjutab ainult üliõpilaste enda kontosse, ebaõnnestumistes süüdistab aga peamiselt õppejõudu. Viimasel juhul ilmneb lasteaiahoiak: tehke, andke meile, korraldage meile, vastutage meie eest!

Kokkuvõtlikult võib teha järelduse: ka teoreetilises harus tuleb kaaluda, kas mitte diplomitöö koostamisele lubada ainult tugevaid üliõpilasi, keskpärastelt aga nõuda riigieksamit, nagu see toimub pedagoogilises harus. On väga halb, kui üliõpilastes võtab maad arvamus, et ju diplomitööga ikka valmis saab, küll juhendaja vastutab ja teeb! Sellisel juhul võib diplomitöö nähtavasti olla isegi lõpetajate, s. o. ülikooli produktsiooni kvaliteeti madaldav tegur. Riigieksam aga sunnib üliõpilast e n n a s t töötama.

Diplomitöö mahtude kohta pole teaduskonnas kunagi esitatud liialdatud nõuded. Keskmiselt on neis 50 . . . 100 lk. teksti, millest piisab küsimuse terviklikuks käsitluseks. Muidugi sõltub maht ka töö iseloomust, kuid see peab siiski võimaldama teemakohase küsimustiku vormikohast ja sisult terviklikku esitust. Just terviklikkusenõude tõttu (see on aga obligatoorne selleks, et üldse hinnata üliõpilase teaduslikku taset) ei saa diplomitööd asendada artikliga.

On kahju, et kaitsmisele ei saa tulla kõik retsensendid, eriti need, kelle töö- ja elukoht ei ole Tartus. Selles suhtes ei saa teaduskond ega kateedrid küll palju ära teha — puudub võimalus retsensentide komandeerimiseks. Võib-olla tuleks uuesti kaaluda ülikoolisisest retsentseerimist, seda enam, et õppejõud tavaliselt oskavad üliõpilaste töid õigemini hinnata kui pedagoogilisest tööst eemal seisvad teaduslike asutuste töötajad. Riigieksamikomisjoni kompetentsuses siiski ei maksa kahelda — selles on osakonna kõigi kateedrite esindajad, tingimata ka kateedrijuhatajad. Nii et, kui omavahel öelda, diplomandide ettekannete jälgimisel meil seni just raskusi pole tekkinud, sest oleme kõik bioloogid ja kutsetöö nõuetest tingitult orienteerume siiski ka naaberaladel, mitte ainult oma kitsamas huvivaldkonnas.

Kas kaitsmine oli formaalsus? Kui nii, siis millega seletada «kahest» «viieni» diferentseeritud hindeid, mõnigi kord ka hinde erinevusi retsensendi ettepanekust? Ei, formaalsus see ei olnud ning ühel ja teisel diplomandil tuli vastata üsnagi olulistele küsimustele, ennast sõna otseses mõttes kaitsta. Küsimusi ei olnud seal, kus üliõpilase tase selgus juba ettekande käigus.

Dotsent V. TOHVER

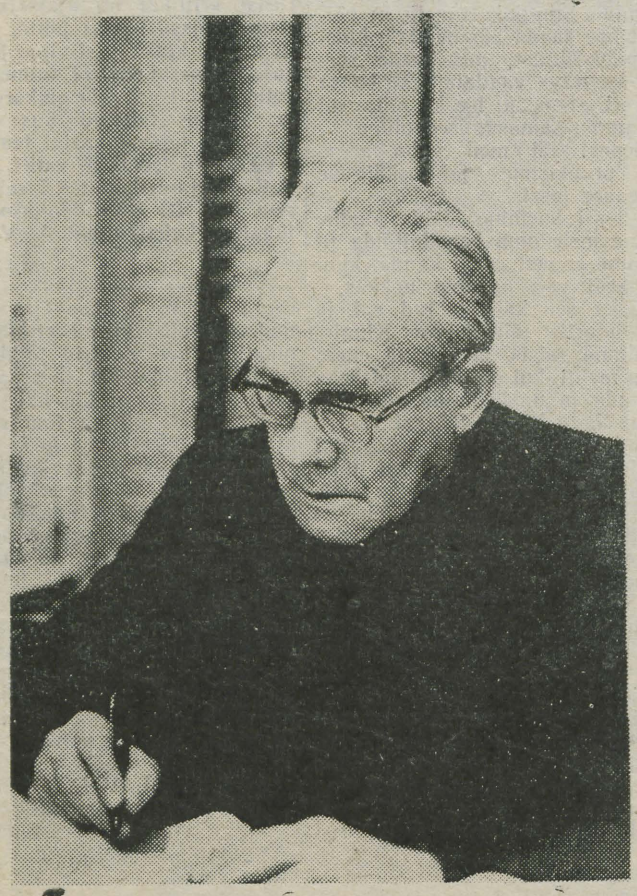

R. Nigol 75

Kolmveerand sajandit tagasi 26. detsembril algas TRÜ riigi- ja haldusõiguse kateedri vanemlaborandi Rudolf Nigoli elutee. See on olnud töörohke, sihikindel, sisukas ja rikas. Juubilari rikkus seisab mitmekülgsetes teadmistes, paljude võõrkeelte tundmises, tööarmastuses ja -oskuses, uue tajumises, optimismis, abivalmiduses ja vastutulelikkuses. Seetõttu on tulnud ka rohkem andja ning abistaja kui saaja olla.

Tugeva ja terve aluse edasiseks arenguks andis juba kodu oma sepikoja ning heleda äärsitulega Tartu rajooni Luunja külanõukogus. Siin karastusid nii teras kui ka inimesed, siin kujunesid tõetunnetus, kohusetunne, tugev elujaatus, tundehell suhtumine kaasinimestesse. Töökus ja õppimishimu viisid juubilari Lohkva külakoolist Tartu Aleksandri Gümnaasiumi ja sealt Tartu Ülikooli Õigusteaduskonda. Juristidiplom kiitusega pärineb 1927. aastast.

Teadmiste avarus, täpsus ja kohusetundlikkus tegid temast nõutud töömehe mitmesugustes keskasutustes. Paljudele noorematele juristidele on kindlasti uudiseks, et kolmeköitelise «Eesti NSV õigusnormide kogu 1940—1941» koostaja on R. Nigol. Tema kui «Eesti NSV Teataja» vastutava toimetaja valvsa silma alt on läbi käinud ka kogu sõjajärgne õiguslooming aastail 1946—1950.

Alates 1950. aastast elab ja töötiab R. Nigol Tartus, millest viimased 17 aastat on TRÜ-ga seotud.

Temalt on palju õppida, kõigepealt muidugi oskust töötada, töötada ilma kõlavate fraaside ja väliste efektideta, keskenduda isegi siis, kui on kära ja müra. Ükskõik mida tal ka teha on tulnud, kas arhiivimaterjale uurida, tõlkida, redigeerida, plaane ja aruandeid koostada, kirjandust refereerida, teaduslikust tööst osa võtta vm. — kõike on ta hingega teinud. Head tööd iseloomustab see, kui tegija paneb sinna juurde tükikese südant. Oma südametunnistust pole aga juubilar kunagi kohakaasluse alusel pidanud ega oma tööd abitööna võtnud. See kohustab ühtlasi tema töövilja kasutajaid.

Imekspandav on samuti R. Nigoli oskus oma töid-tegemisi ja harrastusi ajastada. Hea töö nõuab mitte ainult kohusetunnet ja südant, vaid ka aega. Kuid samal ajal on juubilaril arenenud muusikameel ja kunstitunne. Lugemisjanu rahuldab ta otse originaalkirjandusest, vallates üheksat võõrkeelt. Matkaradadel on ta võrdne partner noortele. Seejuures pole juhtunud kuulma, et ta kurdaks ajapuuduse üle.

Samuti ei meenu, et juubilar oleks kõrgendanud vahel hääletooni, vahetanud käitumismaneeri vastavalt vestluskaaslase positsioonile või jaganud teistega oma tusatuju. Alati reipana, heasoovlikuna, osavõtlikuna, tähelepanelikuna ja abivalmina on ta võitnud kõikide lugupidamise ja austuse.

Sinu juubelipäevaks kõige südamlikumad õnnitlused ja parimad soovid. Töid ja tegemisi, kus on vajalikud Sinu abi ja nõuanded, on palju. Selleks jõudu ja tugevat tervist!

Õigusteaduskonna kollektiiv

«Tartu Riiklik Ülikool»
nr. 38. 24. 12. 1971. a. 2 lk.

Dotsent E. Salumaa 50

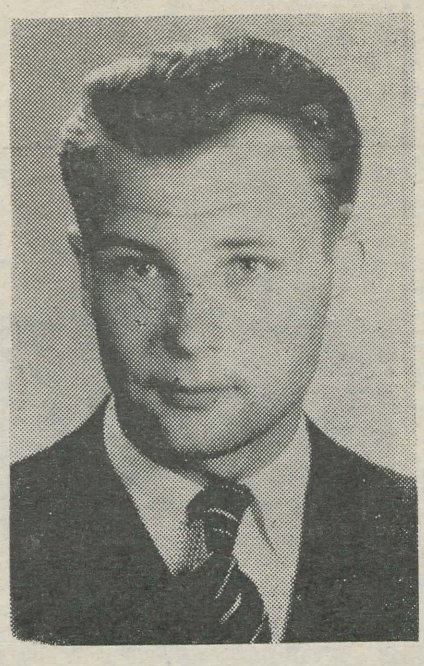

Juubelite arv meie suures peres aina sageneb. Keskikka jõuavad sõjajärgsetel aastatel oma pedagoogi- ja teadlaseteed alustanud õppejõud. 26. detsembril tähistab oma juubelit Õigusteaduskonna tsiviilõiguse ja -protsessi kateedri dotsent Edgar Salumaa. Ta kuulub nende hulka, kelle õpingud keskkoolis katkestas sõda. Sõjatee tegi ta kaasa Eesti Laskurkorpuse 27. laskurpolgu sideroodu sidemehena. Pärast demobiliseerumist lõpetas ta 1947. a. Tartu V Keskkooli ja astus samal aastal Õigusteaduskonda. Lõpetas selle viie aasta asemel nelja aastaga ja asus 1951. a. sügisel õppejõu kohale. Polnud sellel ajal aega ega võimalusi noort kaadrit aspirantuuri kaudu ette valmistada. Kandidaadikraadi kaitses ta töö kõrvalt 1962. a.

E. Salumaad tunnevad meie peres paljud. Oma eriliste isiklike omaduste tõttu on ta olnud paljudel vastutavatel ühiskondlikel kohtadel. Juba üliõpilaspõlves oli ta ELKNÜ Tartu Linnakomitee instruktor, TRÜ komsomolikomitee sekretär, TRÜ ametiühingukomitee aseesimees, hiljem TRÜ parteikomitee sekretär, Õigusteaduskonna parteibüroo sekretär, Õigusteaduskonna dekaan jne. Puhkust ühiskondliku töö liinis pole ta veel aastatki saanud.

Ainsa spetsialistina vabariigis on tema õlul lasunud kogu perekonnaõiguse ja tsiviilprotsessi teaduslik probleemistik, seadusandluse täiustamine, loenguline propaganda jne.

Teaduslike probleemide üle juurdleb ta kaua ja põhjalikult. Kõik peab seal olema omal kohal.

Kogu tema tööd, suhtumist kaasinimestesse ja ühiskondliku elu keerukatesse probleemidesse iseloomustab suur kohusetunne, erakordne järelemõtlikkus, tasakaalukus, inimlikkus, erakordselt arenenud õiglusetunne. Tüdimuse või väsimuse korral aitab teda huumor iseenda ainetel.

Soovime Edgar Salumaale raugematut energiat edaspidiseks.

Kolleegid

GGG

ehk eesti keele kateedri generatiivse grammatika grupp pidas hiljuti aastakoosoleku — traditsioonilise kokkuvõtmise lõppeva aasta tööst. Juttu oli peamiselt tänapäeva eesti keele probleemidest.

Kõige rohkem tegeldakse grupis semantikaga, siit ka enamik ettekandeid. H. Rätsep, kes näitas verbipaaride *tooma-viima* ning *tulema-minema* opositsioonide ainulaadsust, ja Ü. Viks, kes analüüsis lausesisese pronominalisatsiooni põhjusi ja tingimusi, lähtusid situatsioonianalüüsist. H. Õim rääkis predikaatidest, nimisõnadest ja tähistavaist struktuuridest. Verbi ja noomeni vahelise derivatsiooni semantilist külge käsitlesid R. Kasik ja A. Mölder — esimene verbist, teine noomenist lähtuvas suunas. J. Kaplinski rääkis nominatiivsuse ja predikatiivsuse vahekordadest eesti keele morfeemides. Uudse folkloorikäsitluse töi kuulajate ette A. Krikmann, kes kõneles vanasõnade semantilisest indefiniitsusest. Süntaksisse kuulus teine rahvaluuleaineline ettekanne, kus H. Niinemägi töi välja regilaulude parallelismis peituvaid süntaktilisi seaduspärasusi: des-konstruktsiooniga seostuvaist reeglipärasustest rääkis E. Uuspõld. Kaks ettekannet oli fonoloogidelt. T.-R. Viitso selgitas i ja e vahelduse kaua ähmaseks jäänud seaduspärasusi. M. Hint rääkis piirisignaalidest üldse ja ka konkreetselt eesti keeles. Grupi keelestatistik J. Valge võrdles kvantitatiivselt-kvalitatiivselt TASS-i sõnumite ja spordiartiklite sõnavara ajalehes «Edasi».

H. NIINEMÄGI

Tuusikud

Ametiühingukomiteele saabusid 1972. a. I kvartali sanatooriumi- ja puhkekodutuusikud.

Tuusikute eraldamisel püüti arvestada üliõpilaste talvist õppevaheaega ja nii on 16 puhkekodutuusikust 14 võimalik kasutada üliõpilastel. Jääme ootama sooviavaldusi, hiljemalt 12. jaanuariks 1972. a.

Pansionaat «Adler»	24.01.—10.02.	— hind	24.—	rbl.	2	tuusikut
Cirulisi	17.01.—31.01.	— „	7.20	„	1	„
„	1.02.—15.02.	— „	7.20	„	1	„
Pühajärve	23.01.— 3.02.	— „	7.20	„	4	„
„	10.03.—21.03.	— „	7.20	„	2	„
Laulasmaa	25.01.— 5.02.	— „	7.20	„	6	„

Saabusid ka sanatooriumituusikud. Neid, kes tellisid, palume astuda läbi ametiühingukomiteest.

Edaspidi hakkab vabariiklik komitee meile eraldama tuusikuid terve aasta peale korraga, et oleks sanatoorse ravi vajajatel parem oma puhkust planeerida. Seepärast on palve kõigile neile, kellele arstid on soovitanud sanatoorset ravi — **esitage oma taotlused koos arsti õiendiga kogu 1972. a. peale 5. jaanuariks.** Siis saadakse teie soovi võimaluse piires veel arvestada.

AMETIÜHINGUKOMITEE

Kõrgema kooli eelloost Tartus

JOHAN SKYTTE

isa Bengt Nilsson (s. o. Nilsi poeg) Skräddare (tõlkes: Rätsep) kuulus linnakodanike seisusesse ja oli olnud Nyköpingi bürgermeister. Poeg Johan Bengtsson kandis nooruses nime Schroderus [skrodērus]. Lisaks õpingutele Rootsis õppis ta 9 aastat Saksamaa ülikoolides (Wittenberg, Frankfurt, Marburg), kus talle avaldasid mõju ka humanismi ideed. Andekus ja töökus tegid temast nendes tingimustes oma aja ühe kõige harituma rootslase. 1602. a. kutsuti ta Rootsi kroonprintsi Gustav Adolfi kasvatajaks ning nüüd avanes andekal, töökal ja õpetatud noormehel võimalus karjääri teha. 1603. a. sai ta riigikantselei sekretäriks, 1604. a. tõsteti ta aadliseisusesse ning tavakohaselt võttis endale uue nime — Skytte. Järgnevail aastail täitis ta korduvalt tähtsaid diplomaatilisi ülesandeid ja nihkus ametiredelil järkjärgult ülespoole. 1610. a. sõitis ta saadikuna Inglismaale, et sõlmida abielu Gustav Adolfi ja Inglise pritsessi vahel. Abielu ei saanud küll teoks, kuid selles polnud süüdi mitte saadik. 1611. a. määrati Johan Skytte Västmanlandi asehalduriks, 1612. a. sai ta kammernõunikuks ja 1617. a. riiginõunikuks. Seoses Gustav II Adolfi plaaniga ühendada Euroopa protestantlikud riigid ühiseks võitluseks katoliikluse vastu, juhtis Skytte 1617. a. suurt saatkonda Taani, Lüübekisse, Hollandisse ja Inglismaale. 1621. a. oli ta juba nende 9 riiginõuniku seas, kes juhtisid riiki kuninga äraolekul. Oma joon sise- ja välisppoliitikas viis ta konflikti mõjuvõimsa Oxenstiernade perekonnaga, kellest Axel Oxenstierna oli riigikantsler, selle vend Gabriel Johan aga Skytte peamine vastane.

1622. a. määrati Skytte Upsala ülikooli kantsleriks. Ta tegi ära väga suure töö ülikooli väljaarendamisel ja taseme tõstmisel. Ühtlasi on tal suured teened laplaste koolioludе korraldamisel.

Tasuks oma teenete eest sai Johan Skytte suuri läänistusi, millele lisandus naise kaasavara. Tunnustusele diplomaadina, riigimehena ja Upsala ülikooli juhtijana lisandus rikkus ja 1624. a. ka Duderhofi vabahärra tiitel. Nagu võib näha ta mitmetest kõnedest, ei unustanud see juba peaaegu aristokraadiks tõusnud mees, et ta oma seisusest väljatõusmise eest võlgneb tänu eeskätt haridusele.

1629. a. määrati Johan Skytte Liivimaa, Ingerimaa ja Käkisalmi (Karjala) kindralkuberneriks. Ta sai kuningalt suured volitused uue kindralkubermangu administratsiooni ja kohtuasjanduse ümberkorraldamiseks ning eriinstruktsiooni ka selle kohta, et sealset noorsugu tuleb kasvatada usundi ja raamatu najal ning et selleks tuleb asutada Liivimaal gümnaasium.

5. veebruaril 1630. a. saabus Johan Skytte Liivimaa, Ingerimaa ja Käkisalmi kindralkubernerina Stokholmist Tallinna ning ohtlikust talvisest merereisist puhkamata asus kohe uuesti teele, et jõuda talle usaldatud kindralkubermangu keskusesse

TARTU.

Keskuse valikul kõneles Tartu kasuks eelkõige ta keskne asend uute vallutatud alade suhtes. Pealegi oli Tartu olnud kunagi ka piiskopkonna keskus ja Lääne-Euroopas tuntud hansalinn. Tõsi küll, Tartu kaubandus oli alla käinud, linn sõdadest suuremalt osalt varemeis ja rahvaarv väike, kuid Liivimaa suurim linn Riia oli liialt kubermangu servas.

H. PIIRIMÄE

Academia Gustaviana asutamise ajaloolisest tagapõhjast

GUSTAV II ADOLF.

Liivimaa, Ingerimaa ja Karjala administratiivse keskusena pidi Tartu saama ka õuekohtu ja plaanitsetud uue kooli — gümnaasiumi asupaigaks. Vaekausi meie kodulinna kasuks pidi gümnaasiumi suhtes kallutama veel asjaolu, et just Tartus oli tegutsenud jesuiitide kolleegium.

Uus kindralkuberner asus tööle suure energia ja visadusega, kusjuures ta tegevus kutsus esile nördimuse nii kohaliku balti-saksa aadli kui ka rootsi päritolu uute maavaldajate seas. Johan Skytte nõudis juba siis reduktsiooni, s. o. aadlimaade tagasivõtmist riigile. Tartu õuekohtu ja maakohta loomisega tekkis riiklike kohtute süsteem, mis tunduvalt piiras aadli õigusi kohtumõistmise alal. Pärast seda kui Gustav II Adolf oli 1632. a. Lützeni lahingus langenud, alustas Liivimaa aadel vastu-rünnakut ning saavutas 1634. a. Johan Skytte ärakutsumise Liivimaa kindralkuberneri kohalt. Enne seda jõudis ta aga paljugi korda saata.

Üks esimesi asju, millega uus kindralkuberner alustas siinsete alade valitsemist, oli Tartu

GÜMNAASIUMI RAJAMINE.

Juba 8. veebruaril, s. o. 3 päeva pärast Tallinna jõudmist, saadab ta Tartust teele ladinakeelse kirja Upsala ülikooli arstiteaduse professorile Johan Raicusele palvega kiiresti Tartu tulla ja võimaluse korral kaasa tuua uue kooli jaoks sobivaid õppejõude. Pommerist pärit Johan Raicusega oli Johan Skytte tuttav sellest ajast, kui viimane oli Upsala ülikooli kantsleriks. Nagu selgub nimetatud kirjast, on Skytte ja Raicus juba Upsalas arutanud Tartu gümnaasiumi asutamist ning nüüd kutsutigi J. Raicus uut kooli organiseerima.

24. mail 1630. a. on Johan Raicus juba Tallinnas. Kevad ja suvi kulusid organiseerimistöödeks, kuid 18. augustil 1630. a. võis Johan Skytte teatada 100 eksemplaris trükitud saksakeelse plakatiga Tartu nn. partikulaarkooli ja gümnaasiumi ehk kolleegiumi asutamisest (esimese all mõeldi ilmselt uue kooli osa, kus anti gümnaasiumi jaoks vajalikku eelharidust).

Plakatis räägitakse humanistidele omases laadis hariduse kasulikkusest ja öeldakse, et armsad vanemad ei saa pakkuda oma lastele sellest midagi kõrgemat ega paremat. Kohalikke olusid lausa trotsides teatatakse, et gümnaasium on võrdselt aadli, linnakodanike ja talupojaseisuse jaoks. Võib-olla ka enda eluteed meenutades kirjutab J. Skytte, et lai maailma pakub sageli näiteid sellest, kui kõrgele võib tõusta ka alamast seisusest ainuüksi õpingute varal. Tartu gümnaasiumis pakutava kohta lubatakse, et seal õpetatakse mitte ainult 4 peakeelt (ladina, kreeka, heebrea ja kaldea), vaid ka prantsuse, läti, eesti ja ingeri* keeles kõnelemist, kirjutamist ja lugemist. Lubatakse õpetada ka arvutamist ja fortifikatsiooni, kuid eriti kõiki «vabu kunste»** ja lisaks sellele pakkuda veel kolmes fakulteedis (teoloogia, juura ja meditsiin) vajalikuks või ilmalikuks teenistuseks vajalikke teadmisi. Õpilaste ülalpidamiseks lubati korraldada ühistoitlustamine (Communitet, Convict), kus iga poiss ja üliõpilane «iga päev ja iga nädal» võib vähese raha eest süüa saada.

1. septembril 1630. a. nimetati J. Raicus Tartu Gümnaasiumi rektoriks (oli ühtlasi meditsiiniprofessor). 12. septembri kandis Johan Skytte Gustav II Adolfile ette, et gümnaasium, mille kuningas oli käskinud asutada, võib pärast mihklipäeva (s. o. 29. sept.) nii pea, kui professorid on kohale jõudnud, käiku minna. Tegelikult toimus Tartu gümnaasiumi pidulik avamine küll alles 13. oktoobril 1630. a. Sel puhul esines Johan Skytte pika ladinakeelse programmkõnega. Selles ülistas ta haridust ja mitmesuguseid teadusi ning rõhutas, et gümnaasium peab Liivimaalt välja juurima barbaarsuse.

Seega oli suurriikide suurte sõdade ja ideoloogiliste võitluste ajal laastatud Liivimaa varemeis väikelinnas astutud üks samm vaimuvalguse levitamiseks.

* **Mõeldud ilmselt isuri ja vadja dialekte.**

** **Vabade kunstide (*artes liberales*) hulka kuulusid antiik- ja keskajal grammatika, dialektika, retoorika (*trivium*) ning aritmeetika, geomeetria, muusika ja astronoomia (*quadrivium*). *Trivium* moodustas algõpetuse, *quadrivium*'i hulka arvatud ained loeti kõrgema õppeasutuse programmi kuuluvaiks.**

Majandusjuhataja novembrieelsed mured II

Dotsent Anatoli Miti mälestused

1944. aasta oktoobris töötasime kütmata ruumides, aga vedelikusammas kraadiklaasides tõmbus päev-päevalt järjekindlalt lühemaks. Kes ütleks, mida näitab ta kuu aja pärast, mil õppetöö peab juba täie hooga toimuma?

Mis sellest, et õppejõud on olemas, mis sellest, et üliõpilased on tulemas, samas aga auditooriumi laudade tindipottides on tint jääks külmumas (täitesulepea oli sel aja! suhteliselt haruldane ja «pastakaid» ei tuntud üldse!)

Jälle hõljus Damoklese mõõk ülikooli õppetöö alustamise kohal!

Tõsi, Maakonna Parteikomitee lubas ülikooli abistada puude veoga, kuid loomulikult vaid lumetee kujunemisel, seega paremal juhul detsembri teisel poolel, jaanuaris. Seni tuli aga soojendada nii ennast kui teisi mõttega, et rindesõduritel on veelgi külmem.

Ülikooli administratiivaparaadi tegevuse alustamisel septembri lõpul — oktoobri alguses kujundati ülikoolis parteigrupp. Algul kuulus selle koosseisu kõigest 5 kommunisti — Hans Kruus, Karl Taev, Lydia Roots ülikoolist ja Kaarel Ird abikaasaga teatrist «Vanemuine». Parteigrupi sekretäriks valiti Lydia Roots.

Nii tibatillukesena alustas ülikooli parteiorganisatsioon oma tegevust pärast Eesti mandriosa vabastamist fašistlikest anastajatest. Nüüd on ta kasvanud enam kui sajakordseks (vanemuislaste kaasabita), kujutades endast võimsat jõudu kogu ülikooli töö organiseerimise käigus. Aga siis — 27 aastat tagasi lasus parteitöö pearaskus ülikoolis sm. Rootsil, sest H. Kruus ja K. Taev olid administratiivtööga täiesti koormatud, Irdid aga seotud teatri organiseerimisega.

LYDIA ROOTS.

Oktoobri lõpul tuli sm. L. Roots minu juurde pärima, missugused väljavaated on üliõpilaste ühiselamute sisustamiseks. Et L. Roots on ajaloolane, siis alustasingi ajaloolise õiendiga ülikooli ühiselamu kohta. Enne Esimest maailmasõda võimas ühiselamu Hetzeli tänaval (praegune J. Liivi tn. 4). Kodanliku Eesti võimukandjad ei pidanud vajalikuks hoolitseda üliõpilaste odava majutamise eest. Kehtis põhimõte, et kes ei jõua maksta erakorteri või toa eest, sel polegi vaja ülikoolis õppida. Hoone J. Liivi tn. 4 anti üle Riiklikule Arhiivile, jättes vaid ühe osa neljandast korrusest ülikoolile meteoroloogia observatooriumi ruumideks.

Nii me siis olimegi 1944. a. oktoobris olukorras, kus mitte ainult sisustus ühiselamute jaoks puudus, vaid ühiselamuid polnud olemaski! Majandusaparaat oli muidugi silmas pidanud sissesõitvate üliõpilaste majutamise vajadust ning osa ruume üliõpilassöökla kolmandal korrusel eraldanud üliõpilastele «katusealuseks». Kuid seda oli ilmselt vähe ja sm. Roots lubas omalt poolt teha kõik võimaliku, et ruume juurde saada. Selle tulemusena andis Tartu Linna Täitevkomitee ühiselamuna kasutamiseks Näituse tn. 7 maja kaks ülemist korrust (praegu O. Lutsu tn.).

Igasse tuppa saime paigutada ühe laua, paar tooli ja see oli kõik, mis me teha saime. Voodeid polnud kusagilt võtta ning «küljealuse» pehmendamiseks tõime tubadesse põhku. See oligi meie esimeste «ühiselamute» kogu sisustus! Tekke, patju ja linu pidid õppima tulijad ise kaasa tooma. Jäi veel hoolitseda akende pimenduspaberi muretsemise eest. F. Onni lubas uuneks aastaks valmistada 30 puuvoodit. Need tegi ta ka valmis, kuid 30 voodit tegeliku vajadusega võrreldes oli ikkagi vähem kui vähe.

Kui praegusel ajal majutada neljale üliõpilasele ettenähtud ruumi viis, siis kerkib kohe ülemajutamise probleem. 1944. a. sügisel pidime arvestama, et igasse ruumi tuleb majutada üliõpilasi niipalju, kui vähegi mahub. Ei saanud ju kõne alla tulla ülemajutamise küsimus linnas, millest üle poole oli varemeis.

Kõigile nuhtlustele lisaks kummitas kütuse puudumine ka ühiselamutes. Veel ei töötanud korrapäraselt veevärk, seega ka sansõlmede kasutamine oli häiritud.

Niisiis majandusaparaadil oli muresid rohkem kui vaja ning ainsaks lohutuseks oli lootus, et sõda hakkab lõpule jõudma. 10. oktoobril olid Valgevene 3. rinde väed kindral I. D. Tšernjahhovski juhtimisel tunginud Ida-Preisimaale ning sõda kõigi oma «mõnudega» oli nüüd jõudnud nendeni, kes ta olid algatanud ja kogu maailmas tekitanud nii palju viletsust ning põhjustanud nii palju kannatusi.

«Tartu Riiklik Ülikool» nr. 38. 24. 12. 1971. a. 3. lk.

Labürindil leidub ka väljapääs

15. detsembril jõudis ansambel «Amores» oma neljanda luulekava «Pendel-labürint» esietendamiseni TRÜ klubis. Kolme aastaga on «Amores» muutunud grupist luulet lugevast filoloogist luuleteatriks, kelle esinemiste külastamine kuulub ülikooli avalikus arvamuses hea tooni hulka, kelle etendustele koguneb ka linna intellektuaalne «roorekiht». Selle tee läbikäimine on ansamblile olnud vaeva nõudev, kuid ühtlasi ka õnnelik, seda just seetõttu, et kõik kavad on vaatamata vastakatele arvamustele siiski rambivalgust näinud ja ka ajakirjanduses leebet vastuvõttu leidnud. Kui seniste kavade heasoovlikul hindamisel tuli teha siiski enam või vähem tõsiseid mööndusi, siis viimase kava iseloomustamiseks võime kasutada juba kunstilise taseme nõudlikumaid mõõdupuid. Rõõmustab eelkõige see, et sündimas on tõeline luuleteater. Tegijad on aru saanud, et avalikul luule lugemisel on mõte vaid siis, kui selle eesmärgiks on uue kunstilise kujundi, uue mõtte tekitamine, kui kogu õhtut kannab lavastuslik kontseptsioon, mis jõuab vajaliku selgusega ka vaataja-kuulaja teadvusse. Vaid luuletuse enda tekstis leiduva mõtte nii- või teistsugune interpreteerimine, luuletuste nii- või teistsugune rittaseadmine ei õigusta nende ettekandmist, sest endale vastuvõetava tõlgenduse leiab iga kirjaoskaja alati meelsamini ise luuletust lugedes, vastuvõtmatu möödub aga ta teadvusest püsivat jälge jätmata. Luuleteatri sünniks pole tingimata primaarne etlejate meisterlikkus, nagu tema sündimata jäämist ilulugemine ei päästa (meenutagem kasvõi Noorsooteatri J. Liivi õhtut). Esmane on eelkõige kogu õhtu mõte, mis teostub luuletuste valiku, nende sobitamise ning nende tekstile adekvaatsete füüsiliste väljendusvahendite leidmise kaudu; viimaste puhul muutub tõepoolest meisterlikkus primaarseks. Luule ise annab etendusele poeetilise vormi ning ka saadavale elamusele poeetilise alatooni, kujutades endast teatavas mõttes kunstlikku aseainet puuduvaile poeetilistele näidenditele. Nii on luuleteater alati eelkõige teater, mitte aga kirjandusõhtu, mis võib huvi pakkuda vaid ehk juhul, kui oma teoseid loevad autorid ise. Taolisi etendusi on meie vabariigis viimasel ajal olnud päris mitu, meenutagem eelkõige Ela ja Mati Undi «Suits pööriööluhtadel» (J. Liivi ja P.-E. Rummo luule ainetel), E. Hermküla — J. Toominga G. Suitsu luule õhtut, I. Normeti — A. Ükskülа J. Liivi etendust Televisioonis.

Taoliste etenduste hulka võib lugeda ka «Amorese» viimase kava. Etenduse mõte on esile toodud kontrasti printsiipi rakendades. R. Tagore idamaisele ja antropotsentristlikule maailmapildile vastandatakse kaasaja «tarbeläärika» ja ühes sellega ka kõik antihumanistlik ja piiratult rutiinne meie ümber.

Osi eraldi vaadates peab märkima seda hämmastavat tundesiirust, teeskluse ja edvistamise puudumist, millega üliõpilased lugesid armastusvärsse. See puhas ja aus inimsuhete maailm, mis rohelisel vaibal meie ette manati, kutsub vaatajas esile püüde taoliste suhete järele ja valu nende puudumise pärast, mis osalt on tingitud üha kiirenevast elurütmist ja stereotüpiseeruvast maailmapildist — teravana lõikub see algul loodud lummusesse. Teises osas ütlesid esinejad välja paljugi sellest valusast, mis neile hinge oli kogunenud, seda tehti otse ja ausalt ning nii see mõjus ka publikule. Tundub, et tõeliste inimsuheteni, sügavalt elamusliku eluni jõudmiseks on praegusel ajal, kus tehnika ja informatsiooni progress lausa sunnib tundeid ja mõtteid poolfabrikaatidena haarama, vaja ehk suuremat hingejõudu ja selgemat sihinägemist kui kunagi varem. Tõdesid aga vaid omandades ja mälulattu konserveerides, ise nendeni jõudmise teed läbi käimata, jääbki meie kell taha ning muutub oma tahajäämist tunnetanuna kõike uut igas suunas lahmivaks pendliks — mõte, mis eriti selgelt kogu etendusest kõlama jäi.

Oma sotsiaalselt selguselt paistab kogu kava olevat koguni kunstile omast piiri ületavalt skemaatiline. Rida tõdesid lausa küütakse publikule näkku. Hermaküla süvapsühholoogilise käsitluse kõrval tundub taoline lahtiselt sotsiaalne esitus kindlasti eluõigust omavat, vähemalt välistab ta luuleteatri puhul laiema publikuga kontakti leidmise valusa probleemi. See ei tähenda muidugi, et järgmiste kavade puhul nii otse ütlemist tingimata kordama peaks.

Õnnestunud on liikumine teises osas, esimeses võiks ehk soovitada vabamat kehamängu ja armastuse füüsilisuse mitteunustamist, mis võib romantilisuse kergelt sentimentaalseks muuta. Rõõmustas ka esinejate suhteliselt ühtlane tase ja muusika valiku maitsekus ning üldisele kontseptsioonile allutatus, sest just need kaks punkti olid eelmise kava «Kivid ja katedraalid» nõrkadeks kohtadeks. Kolmanda kursuse üliõpilastest koosnev ansambel on endaga seekord liitnud ka I kursuse noormehe Rein Aedma, kelles tunneme ära «Kevade» kinopildi Imeliku. Tema näol on ülikooli seinte vahele jõudnud märkimisväärse loomuliku sarmiga näitlejaanne. Tahaks loota, et ta ülikooli õhkkonnas kaduma ei läheks nagu paljud enne teda, kas siis selle õhkkonnaga konformeerudes ja nõudlikkust kaotades või liialt ägedalt tema vastu protesteerides ja nii end vaimsest kasvulavast lahutades. Aitab teda ehk selles ka «Amores», kes seni on nende kuhe ohu vahel oskuslikult manööverdanud.

Ja just see, et «Amorese» näol on meil tegemist praktiliselt ühe kursuse ansambliga, sunnibki selle kursuse vaimu ees mütsi maha võtma. Viimase 7 aasta jooksul on selliseid kursusi (mõtlen siin ansamblite põhituumikuid) ülikoolis olnud vaid kolm ja sündinud on «Rajacas», «Kuup ja Kera» ning «Amores». Nad kõik on jätnud oma esinemistega alatise jälje nende inimeste tundemällu, kes neid on vaadanud, aga muidugi kaugelt suurema, lausa isiksust kujundava jälje tegijaile endile. On selge, et «Amoresele» on nende ansamblielu tegelikult tõeliseks ülikooliks. Nähes, kui kunskunstivõõraid inimesi on seesama eesti filoloogia osakond mõnikord välja lasknud, julgen tõepoolest kinnitada, et tuhanded leheküljed kirjandust ja tunnustatud õppejõud ei vormi veel isiksust. Tõeliselt rikka inimese kujunemiseks on vajalik ilmselt inimese enese aktiivne, loov tegevus, tõeline loominguline eneseteostus. See seisukoht, mis on ju marksistliku isikuksusekontseptstooni aluseks, tõestub ülikoolis iga lennuga üha uuesti. Muidugi pole vajalik, et see tegevus oleks tingimata seotud nn. kunstilise isetegevusega, ta võib avalduda ka poliitlise organisatsiooni tegevuses, spordikollektiivis või mujal. Ilmselt on aga vajalik, et see tegevus avalduks inimestevahelises suhtlemises, oleks tõeliselt ühiskondlik tegevus. Puhtteaduslik või kirjanduslik looming annab siiski vaid spetsialisti-osainimese. Nähes, kuivõrd vähe on niisugust tegevust praegu meie ülikoolis, muutub «Amorese» tähendus sotsiaalselt eriti oluliseks, tahaks loota, et ka eeskuju andvaks. Seda kasvõi oma I kursusele, kus potentsiaal selleks, nagu näitas kursuse poolt üliõpilaspäevadele esitatud kava läbivaatus, tundub olevat piisav. Muidugi, üleskutsete või eeskujudega üksi mitut «Amorest» ei loo, tähtis on maailmasse üldse ja kasvõi luulessegi suhtumisel passiivse või aktiivse laadi vahekord. Millal ja mille abil see kujuneb või kängub, on aga iseseisev ja selle artikli raamest väljuv teema.

J. ALLIK

Kammer-akadeemia

31. detsembril kell 22—23 TRÜ aulas.

Lähemalt ajalehe selle aasta viimases numbris.

GRIPP

Gripp on kõige laialdasemalt levinud nakkushaigus maailmas, mis mõnedel aastatel levib laialdaselt epideemiatena. Näiteks 1957.—1958. a. haigestus ülemaailmse epideemia (pandeemia) ajal umbes $^2/_3$ maakera elanikest. Gripiepideemia püsib teatud piirkonnas 1—$1^1/_2$ kuud, tavaliselt puhkeb külmade tulekuga.

Gripp on tõsine nakkushaigus mitte ainult oma laialdase leviku, vaid ka sageli kaasnevate raskete tüsistuste tõttu (kopsupõletik, ajukelmepõletik, nina kõrvalkoobaste põletik, keskkõrvapõletik). Gripp levib peamiselt otsesel kontaktil gripihaigega, kelle sülg ja limapiisad sisaldavad gripiviirust, mis kõnelemisel, köhimisel, aevastamisel võib sattuda isegi kuni 2—3 m kaugusel asuva terve inimese hingamisteedesse. Nakatumine võib toimuda ka viirustega saastunud esemete kaudu (haigestunu sööginõud, käterätt, haige teretamine kättpidi jne.).

Hingamisteede limaskestal hakkavad viirused tohutu kiirusega paljunema. Esmased haigusnähud ilmnevad juba 24—48 tunni jooksul pärast nakatumist. Selleks ajaks tekib verre tunginud viiruse mürkidest organismis esmane mürgistus, mille all kannatab esmajoones närvisüsteemi, hiljem ka kõikide teiste elundite tegevus.

Haiguse algus on enamasti järsk: vappekülm, kõrge temperatuur, tugev peavalu, valu silmades, nõrkus, uimasus, higistamine, valud lihastes-luudes. Tihti lisanduvad kurgukaebused, nohu, köha.

Esineb ka haigusvorme vähem väljendunud haigusnähtudega, isegi ilma palavikuta. Haigus põetakse püstijalu, seega eriti ohustades kaaskodanikke. Pärast gripi põdemist jääb isik selle gripivormi tekitaja (vastava viiruse tüübi) suhtes immuunseks 1—2 aastaks.

Kui tunnete end haiglasena, ärge minge polikliinikusse ega arstipunkti, vaid heitke voodisse ja laske kutsuda arst koju. Sellega säästate oma tervist ja väldite kaaskodanike haigestumist.

Gripi raviks on range voodirežiim, vitamiinid, eriti C ja B_1 nii haiguse vältel kui ka mitu nädalat pärast põdemist (organismi normaalsete funktsioonide taastumine võib raskematel juhtudel toimuda alles mõne kuu jooksul pärast välist paranemist!). Kaloririkas, kergesti seeditav toit, rohkesti vedelikku (mahlad), kuum vaarikatee, kõha puhul kuum piim soodaga, kuumad jalavannid, suuõõne ja neeluruumi loputamine nõrkade desinfitseerivate lahustega (kaaliumpermanganaat, furatsilliin jt.).

Komplikatsioonide võimalust arvestades kasutatakse sulfoonamiide, vajaduse korral ka antibiootikume (viimaseid ainult arsti soovitusel).

Üliõpilased!

Vältige mittevajalikke rahvakogunemisi (külaskäigud, kino, teater, klubi, üldkasutatavad transpordivahendid jt.).

Karastage organismi!

Viibige palju värskes õhus (kehakultuur, sport)!

Ohutage sageli ruume (viirus hävib küllalt kiiresti värskes õhus)!

Hoiduge organismi nõrgestamisest (ebaõige töö- ja puhkerežiim, ebaratsionaalne toitumine, külmetamine jne.)!

Täitke sanitaarhügieeni eeskirju (ka hoolikas vee ja seebiga käte ning näo pesemine uhub viiruse nahalt)!

A. SOILTS,
TRÜ arstipunkti juhataja

Aastalõpp kohvikus

Kõigil, kes soovivad vana aastat ära saata TRÜ kohvikus, palutakse esitada ettetellimine 24.—28. dets. kaminasaalis alates kella 10, sissemaks 2 rubla.

Õhtu algus kell 20.

Kriminoloogia Laboratooriumis

TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi järjekordne ettekandehommik toimub 26. detsembril k. a. kell 12 TRÜ peahoone aud. 307. Ettekandega «Õigusteadus ja matemaatika» esinevad füüs.-mat. kand. I. Kull ja füüs.-mat. kand. E. Tiit.

Professor Albert Valdes

16. detsembril 1971 suri professor Albert Valdes. A. Valdese surm paneb punkti ühele sisukamale peatükile Eesti arstiteaduse ajaloos. Tema elu- ja töökäik kinnitavad, et ka omal ajal alahinnatud väikerahva liikmed võivad sihikindluse ja visa tööga areneda teadlasteks, kes toovad suurt kasu oma rahvale ja saavutavad kaugeleulatuva tunnustuse.

A. Valdes sündis 1. dets. 1884. a. käsitöölise-meistrimehe perekonnas. Kodu meenutas A. Valdes alati armastuse ja lugupidamisega. Siin kasvatati talle sisse tööarmastus ja kohusetunne, mis jäid talle omaseks surmani.

Gümnaasiumi lõpetas ta alles täismehena 1908. a. See oli H. Treffneri gümnaasium, mille nimi juba üksi ütleb palju A. Valdese hariduskäigu ja majanduslikkude võimaluste kohta. Samal aastal astus ta arstiteaduskonda. Üliõpilasena töötas ta selleaegses patoloogia instituudis ning juba 1912. a. sai kuldauraha eksperimentaalse teadusliku töö eest. Ülikooli lõpetas ta 1914. a.

Järgnes töö sõjaväearstina ja evakueerumine Voroneži. 1920. a. pöördus A. Valdes tagasi Tartusse, kus 1922. a. kaitses ka oma doktoriväitekirja. 1930. a. ta valiti korraliseks professoriks ning patoloogilise anatoomia kateedri juhatajaks. Sellel kohal töötas ta 32 aastat — pensionile minekuni 1962. a.

A. Valdese õppetegevusel oli isikupärane stiil, mida iseloomustasid konkreetsus, süsteemikindlus, hea näitlikkus ja nõudlikkus nii teadmiste kui ka korra suhtes. Ning kuigi üliõpilastel ei olnud kerge, meenutavad teda praegu juba elatanud arstid lugupidamisega kui püsivate teadmiste andjat.

Teaduslikus töös pööras A. Valdes peamise tähelepanu ainevahetuslikkudele, hilisemal perioodil taastuslikkudele protsessidele. Tema teaduslikkude tööde loetelus on üle 60 töö, neist osa välismaistes või üleliidulistes ajakirjades. Oluline on A. Valdese osa noorte teadlaste kasvatamisel. Tema juhendamisel on tehtud 6 doktori- ja 12 kandidaadiväitekirja, kõnelemata üliõpilaste auhinnatöödest.

Samal ajal tegeles A. Valdes praktilise patoloog-anatoomina.

Suur ja osalt pöörettekitava tähendusega oli A. Valdese ühiskondlik tegevus. Teda võib lugeda eesti meditsiinilise perioodika rajajaks. 1920.—1930. aastatel toimetas ta «Eesti Arsti», mis on «Nõukogude Eesti Tervishoiu» eelkäija. Toimetamistöös tuli vaja ka meditsiiniterminite otstarbekaid eestikeelseid vasteid. Seetõttu (koostöös keeleteadlastega) kujunes ta eesti meditsiiniterminoloogia rajajaks. Terminoloogia küsimused muutusid talle lähedaseks ja ta tegeles nendega viimase ajani.

A. Valdes on juhtivalt töötanud vähivastase võitluse alal ja Eesti Entsüklopeedia (vanem väljaanne) koostamisel. Mitu aastat oli ta Arstiteaduskonna dekaan ja vabariigi peapatoloog-anatoom. Talle anti ENSV teenelise teadlase nimetus.

Prof. A. Valdese elutee lõppes. Aga elutöö on märksa kestvam. Paljudes arstiteaduse küsimustes, esmajoones meie vabariigis, tuleb teda ja tema elutööd ka edaspidi puudutada tihti, hinnata ja võib-olla ka ümber hinnata. Küllap see ongi suurim panus, mille võib anda üks inimene.

Kolleegide mälestuses jääb prof. A. Valdes oma töökuse ja kohusetundega raskesti järgitavaks eeskujuks.

TRÜ Arstiteaduskonna
patoloogilise anatoomia
kateeder

Aivo Lõhmus

Sonett Elele

Põllud on laasitult talvesse
jõudnud,
maadligi roostetab päikese pähik
Silmapiir rahuta seisab veel valvel
pöördunud lahkuva lageda poole.
Öösiti tundmatu teadmine tõukab
viimaseid lindegi lendama linna.
Hüljatud hiitele halastav hommik
silmade varjuks loob lauglema
lume.
Tundide kokkujooks põgusalt
peatub,
teekäija peotäie heledust kahmab
suruda ajunud eluea vastu.
Kuhugi kadusid, võib-olla lumme
minugi südame ahenend löögid
miilama kevadel saabuja veres.

Katre Ligi

✤

midagi öelda oli veel
oota tuletan meelde
kuid sa lähed ükskõikne pilk
ja ma hammustan keelde

olgu siis pealegi arvan ma
ennast ei topi mina
omagi mõtteid sul vedada
kaasas on justkui tina

✤

vahel ei õnnestu näidata
juhus võib hirmsasti eksida
publik ei pane tähele
kõik sinu vaev jookseb liivale

Teenistujad!

Lugupeetud õppejõud ja tudengid, leiame pisut aega, et aastavahetusel vähemalt üks õhtu lõbusalt koos veeta TRÜ kohvikus.

Kolmapäeval, 29. detsembril tuleme kokku ilma laudu ette tellimata. 5. jaanuaril toimuvaks nääriõhtuks on ette nähtud osavõtjate eelregistreerimine kollektiivselt või individuaalselt TRÜ ametiühingukomitees (28. detsembrist 3. jaanuarini igal tööpäeval).

Klubiõhtutel näeme-kuuleme esinejaid meie endi seast. Algus on kell 19.30.

Ärge tulge üksinda!

Head tuju näärideks soovib
TRÜ ametiühingu kultuurikomisjon.

Avaldame siirast kaastunnet Helga Kurmile ema

HELENE ANTONI
(9. X 1893—20. XII 1971)

surma puhul.

Tartu Riiklik Ülikool
TRÜ pedagoogika
kateeder

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 7697. MB 07673.

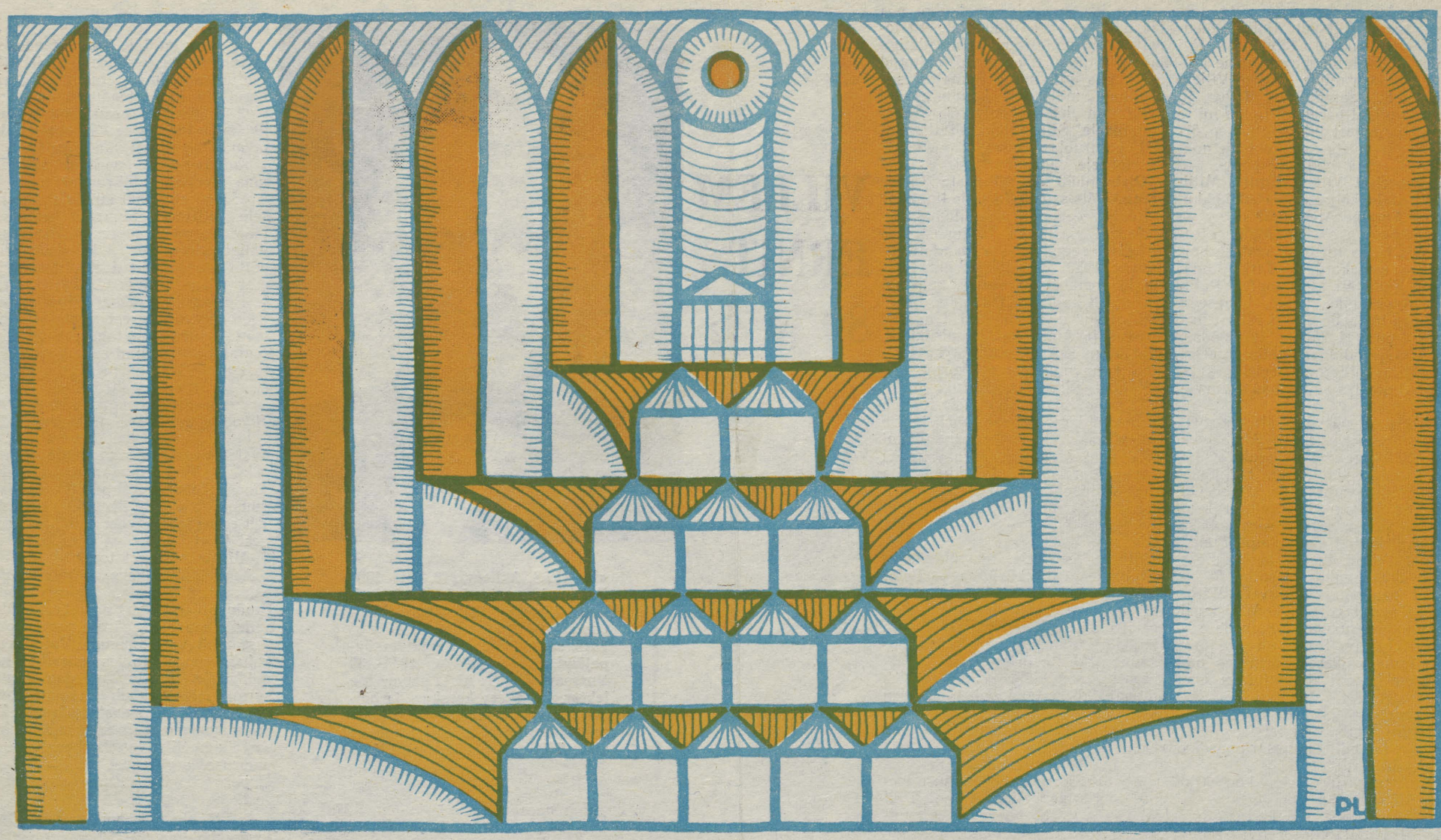

ACTA DIURNA

1971. aasta 12 kuud

JAANUAR

Kuidagi pahuralt tujukas on 1971. aasta talv. Ilmataat peab eksamite ajal ja pärast sedagi pikka ja tüütut sula, mis teeb meelehärmi eriti kehakultuurlastele ning sunnib mitmel korral parandusi tegema massiliste suusaürituste kalendris. Talviste eksamitega tuleb toime 80,2% kõigist üliõpilastest. Puhtaid viiemehi on 11% ehk kokku 423 tudengit. Õppeedukuse poolest tõstetakse esile Õigusteaduskonda, Kehakultuuriteaduskonda ja Ajaloo-Keeleteaduskonda. Kursuste paremusjärjestus kogu ülikooli lõikes: IV, I ja V.

Saavad teatavaks 1970. a. teadusliku töö resultaadid. Aasta jooksul on ilmunud meie teadlaste-õppejõudude sulest 204 raamatut ja brošüüri ning 1333 artiklit. On täidetud 212 lepingulist tööd 627,5 tuhande rubla eest.

VEEBRUAR

Kuu alguses arutab ülikooli nõukogu 1970. a. teadusliku töö aruannet ning esmakordselt ülikooli finantsmajanduslikku tegevust. Sellist arutelu peetakse perspektiivseks ja lubatakse ka järgmistel aastatel analoogilisi küsimusi kõne alla võtta.

Kevadsemester algab kenade talveilmadega. Tulevased koolmeistrid lähevad koolidesse õpipoisteks — algab praktika esimene voor.

11. veebruaril külastab TRÜ-d kosmonaut Vitali Sevastjanov, kohtudes üliõpilaste ja õppejõududega. Paar päeva hiljem toimub aulas esimene õppejõududele määratud sise- ja väliskommentaar.

Uue ühiselamu ehitusel laotakse eelviimast, kümnendat korrust, pannakse ette rõduuksi ja aknaraame ning tehakse ettevalmistusi põrandate valamiseks.

MÄRTS

Kuu 1. päeval toimub aulas lahtine parteikoosolek, kus arutatakse NLKP KK direktiivide projekti uue viie aasta plaani kohta. Põhiettekandega esineb meie minister E. Schmidt, kes annab kõrge hinnagu TRÜ-s tehtavale teaduslikule tööle, kuid juhib tähelepanu puudujääkidele õppetöös, eriti kõrgema kooli pedagoogika uurimise alal.

12. märtsil antakse pidulikult kätte K. J. Petersoni auhinnad August Annistile (1970. a. laureaat) ja Johannes Tammeorule (1971. a. laureaat).

Ülikoolist astub läbi tuntud armeenia helilooja Aram Hatšaturjan, et heita pilk oma kuulsa kaasmaalase nime kandvale auditooriumile ja avaldada lugupidamist tema mälestusele.

NLKP XXIV kongressi eelses sotsialistlikus võistluses jõuavad uue ühiselamu ehitajad 27. III müüritöödega lõpule. 33 m kõrgusele püstitatakse suur pärg, mis paistab üle kogu linna.

Samal päeval ja tunnil, mil Moskvas avatakse NLKP XXIV kongress, kogunevad meie kollektiivi esindajad aulasse, et saata kongressile tervitustelegramm ja märkida lühimiltinguga selle suursündmuse algust.

APRILL

Tutvutakse suure huviga parteikongressi materjalidega, eelkõige nendega, kus on juttu kõrgema hariduse ja teaduse arengust ja meie vabariigi perspektiividest.

Õppetöö läheb tavalist rada. Rektoraadi ukse taga tunglevad pidulikult riietatud diplomandid, et jätta suunamiskomisjonile võimalikult soliidset muljet. Ka suunamine läheb tavalist rada.

ELKNÜ TRÜ komitee teeb pleenumil kokkuvõtteid leninlikust arvestusest ja vaidleb ühiselamute jaotamise printsiipide ümber. EÜE komplekteerib rühmi, koostatakse suvetöödest osavõtjate nimekirju.

Nagu kogu meie rahvas, leinab ka ülikooli pere manalasse varisenud suuri kirjamehi — Juhan Smuuli ja Friedebert Tuglast. Nende mälestuse jäädvustamiseks otsustavad EKP KK ja ENSV MN muude sammude seas asutada TRÜ-s J. Smuuli ja F. Tuglase nimelised stipendiumid.

MAI

Algab valimiskampaania. TRÜ kollektiiv esitab oma saadikukandidaadiks vabariigi kõrgemasse riigivõimu organisse Helga Kurmi. Tartu linna TSN saadikukandidaatideks esitatakse 14 meie pere liiget.

Jaotatakse ühiselamud. Uude saavad kehakultuurlased, bioloogid-geograafid ja majandusteaduskonna tudengid.

13.—15. maini toimub Käärikul üliõpilaskonna kommunistlikule kasvatusele pühendatud konverents, millest võtab osa üle 100 teadlase ja õppejõu nii meilt kui mujalt.

Mai on kevadekuu ja spordikuu. Vaatamata kehvale ilmale peetakse Vorbusel ära traditsiooniliseks kujunev üliõpilaste metsapidu, millele järgneb õhtul ülikooli klubis suur ball. Spartakiaadiaasta deviisi all toimub 16. mail ülikooli spordipäev. Nädal hiljem algavad suure võimlemispeoga Tähtvere lauluväljakul Tartu III spordimängud.

Kuu lõpp läheb arvestuste tähe all. Algab diplomitööde kaitsmine.

Tsiviilkaitse staabiõppuse eduka läbiviimise eest saab ülikooli juhtkond hindeks «väga hea» ning lisaks tänuavalduse kõrgema ja keskerihariduse ministrilt.

JUUNI

Päike kõrvetab, linn õhkub sooja, suur suvi on ammu enne jaanipäeva käes. Ülikool elab eksamite tähe all, mis õnnestuvad mõnevõrra paremini kui aasta tagasi. Kõigi eksamite õiendajaid oli 81,1%, puhtaid viiemehi — 9,7%, võlglasi aga siiski 17,6%. Tulemused pole just laita, kuid kasvuruumi on veel küllaldaselt.

Pühapäev, 13. juuni on valimiste päev. Ettevalmistused on olnud läbimõeldud ja asjalikud ning valimised lähevad igati edukalt. Kõik ülikooli kandidaadid osutuvad valituks.

«Eesti Tööstusprojektil» valmib meie uue raamatukoguhoone tehniline projekt. Hoone mõõtmed 87×90 m, mahutab 3,85 miljonit köidet (maa-aluse korruse väljaehitamise puhul 5,65 miljonit), 1097 lugejakohta, 487 kohta raamatukogu töötajatele, üldmaksumus üle 5,5 miljoni rubla.

JUULI

EÜE 8. töösuvi on täies hoos. Tööd tehakse tublisti ja tulemusedki rõõmustavad. Plaanilise 2,4 miljoni rubla asemel jõutakse ehitada 3,2 miljoni eest. Debreceni ja Krakovi välisrühmad esindavad meie üliõpilaskonda igati väärikalt.

Ülikooli lauljad, tantsijad ja pillimehed viibivad kuu algusest peale Riias ja Ogres, kus 9.—11. juulini toimub Baltimaade üliõpilaste V laulu- ja tantsupidu. Pidu läheb korda, meeleolu on ülev, leitakse palju uusi sõpru.

22. juulil saavad tunnistused esimesed nullkursuse lõpetajad — kokku 70 töölisnoort. Nädalapäevad hiljem arvatakse nad esimestena TRÜ esimeste kursuste nimekirja, sest koos oma osakonna lõpueksamitega sooritasid nad ka sisseastumiseksamid ülikooli.

(Järg 2. lk.)

Uusaastatervitus Tartu Riikliku Ülikooli kollektiivile

Selja taha jääb 1971. aasta — pingelise loova töö ja märkimisväärsete saavutuste aasta kogu meie maa rahva, aga samuti meie ülikooli elus. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXIV kongress seadis kõigile selged sihid ja konkreetsed ülesanded eelolevaks viisaastakuks. Kõrgemate koolide ja üliõpilaskonna ülesandeid täpsustati esimesel üleliidulisel üliõpilaste nõupidamisel Moskvas.

Paljugi rõõmustavat tõi 1971. aasta meie töökale kollektiivile. Paranes õppeedukus, muutus tõhusamaks teaduslik töö, jätkuvalt tugevnes ülikooli materiaal-tehniline baas.

Tänu saavutatule on kujunenud tugev alus uuteks edusammudeks Tartu Riikliku Ülikooli kõigil tegevusaladel algaval aastal. Kujunegu uus aasta eelmisest veelgi tulemusrikkamaks ja rõõmutoovamaks.

Soovime selleks alma materi kollektiivile julget pealehakkamist, palju jõudu ning tublisid kordaminekuid.

Head uut, 1972. aastat!

Rektoraat
Ühiskondlikud organisatsioonid

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 39 Kolmapäeval, 29. dets. 1971. a. XXIII aastakäik.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

VILLEM ERNITS 80 ja 1/2

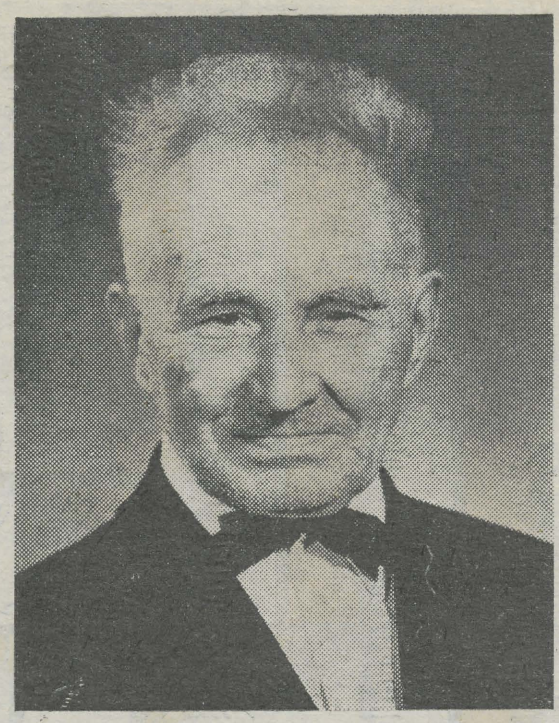

«ERNITS, Villem (16. VII 1891 Pala v.) eesti nõuk. keeleteadlane. Lõpetas 1918 Tartu ülik-i *cand. phil.* kraadiga, oli a-st 1919 seals. slaavi filoloogia õppejõud, 1931—33 ja 1934—39 Varssavi ülik. eesti ja soome k-e lektor. Oli tegev karskus- ja hõimuliikumises, eesti üliõpilaste organiseerimisel ja ajakirjanduse alal. TRÜ õppejõud a-ni 1959.»

E N E, II kd. lk. 254.

Enne kui selle aasta ring täis saab, tahab ülikooli ajaleht õiendada oma auvõla, tähistades ligi pooleaastase hilinemisega meie kollektiivi ühe vanima liikme Villem Ernitsa 80. sünnipäeva. Ütleb ju vanasõnagi, et parem hilja kui mitte kunagi ja sellest julgustatuna pöördusime järgmiste küsimustega nooruslikult erksa juubilari poole.

Lugupeetud Villem Ernits. Millised on Teie kõige esimesed kokkupuuted Emajõe Ateenaga?

Möödunud aastasaja lõpul sattusin koos isaga nii 6—7-aastase poisikesena esmakordselt Tartu linna. Tulime Kodavere kihelkonnast Pala-Jõelt Kruusamäe talust hobusega läbi Vara metsade. Kuigi sellest teekonnast on ligi 75 aastat möödas, on ta mul palju selgemini meeles kui paljud hilisemad reisid, kaks pikka Ameerika-sõitu kaasa arvatud.

Mäletan, et pärisin isalt iga metsatuka järel: «Kas linn hakkab juba paistma?», aga tee näis olevat lõputu. Andis oodata, enne kui jõudsime Raadi kaudu linna serva. Oli kuiv aeg ja vankri rattad kriiksusid koledal kombel. Isa ajas hobuse tol korral küllalt veerikkasse Meltsi tiiki, et rattad turduksid ja oleks linna vahel kombekam sõita. Mäletan, et peatusime Väägvere Wirkhauside sugulase C. A. Wirkhausi talurahvapoe hoovis, kus meie sugulane Gustav Ingel oli kojameheks. Tema väikeses õuemajas nägin esmakordselt linnainimese elamist.

Käisime ära ka tiiru kesklinnas, kus nägin kuulsat Kivisilda ja uhket raekoda, mille küljes rippus ka «Postimehe» silt.

Millal algasid Teie kontaktid Tartu ülikooliga?

1906. a. sügisest olin Tartus gümnasist. Tol ajal pidasid tuntud Peterburi, Moskva ja Tartu professorid ülikoolis avalikke loenguid. Kuigi loengud olid maksulised, oli kuulajaid alati palju, sest suurtel kuulutustel oli märgitud mitte üksnes loengu teema, vaid esitati ka ettekande kava põhipunktid. See aga küttis mu uudishimu üles. Ja selle huvi olen tänase päevani säilitanud.

Millal Teist sai meie ülikooli pere liige?

1911. a sügisel astusin Ajaloo-Keeleteaduskonda. Esialgu kuulasin ajaloo loenguid, kuid õige pea läksin üle slaavi filoloogiale. Et lõpetasin gümnaasiumi kuldmedaliga ja ka ülikoolis edenesid õpingud hästi, siis anti mulle Samajevi stipendium, mille too kaupmees oli määranud hästi õppivatele Tartu kodanikele. Stipendium oli tol ajal 300 kuldrubla aastas — vaesele noormehele väga suur asi.

Olete nüüd üle 65 aasta Tartus elanud. Mis seob Teid selle linnaga?

Koolid, eelkõige aga ülikool ise. Vahepeal elasin ka Tallinnas, kuigi käisin sageli Tartus loenguid pidamas. 1930. aastatel elasin, õppisin ja õpetasin Varssavis, kuid samaaegselt ka Tartu Ülikoolis. Lühemaid aegu olen viibinud Ungaris, Soomes ja Ameerika Ühendriikides, kuid kogu aeg olen olnud ka tartlane, kuna mul siin oli korter.

Köidab ülikooli raamatukogu, ka enda raamatukogu. Iga päev toimub Tartus midagi, millest tahaksin ise osa võtta. Mõnikord pean plaani sõita päevaks-paariks ära, aga ei saa — linn lausa hoiab kinni oma erksa vaimueluga. Teinekord on üritusi korraga nii palju, et annab valida, kuhu minna, kuhu minemata jätta.

Milline on teie lemmiktegevus ehk moodsamalt küsituna — hobi?

Lugemine... ja ka kirjutamine, kui vastavas meeleolus olen. Aga peamiselt ikka lugemine. Hobiks on ajapikku kujunenud väitekirjade lugemine. Alustasin sellega pärast viimast suurt sõda ja nüüd tuleb mitusada dissertatsiooni, mida olen lugenud ja püüdnud jõudu ning oskust mööda ka oponeerida, seda peamiselt keelelisest küljest. Mõned disserdandid annavad mulle töö, eriti selle võõrkeelse kirjanduse loetelu juba enne kaitsmist keeleliselt läbi vaadata, siis pole mul kaitsmisel keele kohta loomulikult enam midagi kriitilist öelda.

Millest küll selline kiindumus väitekirjadesse?

Pean seda väga huvitavaks ja kasulikuks tegevuseks. Kirjutab ju dissertant oma tööd aastaid, töötab läbi kümneid tuhandeid lehekülgi, mina aga loen väitekirja läbi paari päevaga ja saan sel moel kätte teadmiste kvintessentsi. Dissertatsioonide lugemist tahan jätkata nii kaua, kui mul vähegi jõudu jätkub. Niikuinii on mul alalise mitteametliku oponendi kuulsus kõvasti külljes, nii et ka selles osas pole enam midagi kaotada.

Paljud inimesed on üllatunud Teie keelteoskusest. Milliseid keeli Te valdate?

Järsku ei tule nagu kõik meelde... Kui nüüd pingeritta panna, siis eesti, vene, soome, poola, saksa ja ungari keelt arvan oskavat mõnevõrra hästi. Inglise, prantsuse, läti, rootsi, leedu, kreeka, sanskriti, ladina, tšehhi, bulgaaria, ukraina, serbia, kroaadi, sloveeni, slovaki ja valgevene keelt valdan keskmiselt või alla selle. Siis on veel 10—15 või enamgi keelt, mida saan sõnaraamatu abil lugeda. Tuttavatesse keelkondadesse kuuluvaid keeli on ju võimalik mõnel määral analüüsida ja mõista isegi siis, kui neid eraldi õppinud ei olegi.

Teie huvialad on väga avarad. Kas on üldse teaduseala, mis Teid ei huvita?

Ei huvita see, millest ei saa aru. Niisiis — kõrgem matemaatika. Loen, iga sõna on tuttav, aga sisust ei saa aru, sest matemaatikud kasutavad neid sõnu oma erilises tähenduses ja erilistes seostes. Ka keerulised füüsika- ja keemiaalased tööd paljude valemitega jäävad kõrvale.

Aga mis on Teie lemmikteadused?

Kahtlemata keeleteadus, siis filosoofia, rahvaluule, etnograafia, ajalugu. Ka loodusteadused on põnevad. Filosoofiat pean oma teaduslikuks ęsiarmastuseks, keeleteadus ja muu on igapäevane argielu.

Kuidas olete suutnud säilitada oma tervise ja töövõime?

Arvan, et tänu kindlale karskusele, mittesuitsetamisele, kehalisele tööle ja minu juures isikupäraselt väljakujunenud kehakultuurile, mille alguselementide kättesaamise eest olen tänulik kadunud prof. L. Puusepale. Võiksin öelda, et osaliselt noorusaegsest rumalast külmaga superkarastamisest saadud reuma sunnib mind selle vastu võitlusesse kehaliste harjutustega ning see karastab organismi.

Varem käisin jalgsi päevas kuni 70 kilomeetrit ja ei märganudki. Nüüd aga saab seitsmestki küll — aastad hakkavad end tunda andma. Siiski püüan liikuda nii palju, kui jõud kannab. Kahju, et eelmised suusad ära kulusid. Nähtavasti tuleb enne surma veel üks paar osta, sest tervist peab hoidma.

Mis teile muret teeb?

Aega jääb väheks, et kõige huvipakkuvaga tegelda. Loeks senisest tunduvalt rohkem, aga kust võtta selleks aega? Seepärast peangi paljust huvitavast loobuma. Palju aega kulub vanas põlves paratamatult puhkusele, millest päästab ainult surm, mis saabub matemaatilise täpsusega 5±x aasta pärast. X-i suurus oleneb osalt enda mõistlikkusest ja hoolikusest, ka kaaslaste ja ümbruse ergutavast mõjust, kuid lõppeks siiski «saatuse» armulikkusest.

Ja lõpuks — milline on Teie lemmikpõhimõte?

See on Sophoklesest, kreeka kecles ja tõlkes kõlaks järgmiselt: «MA OLEN SÜNDINUD MITTE VIHKAMISEKS, VAID ARMASTAMISEKS.» Selle põhimõtte järgi olen püüdnud ikka käia.

Juubilari intervjueeris
HILLAR PALAMETS.

Intervjuu vaatas keeleliselt üle ja täiendas rohkete märkustega VILLEM ERNITS.

ACTA DIURNA

1971. aasta 12 kuud

(Algus lk. 1)

Majutajate ja majandusmeeste pilgud käivad üha sagedamini uue ühiselamu suunas. Kas ehitajad jõuavad või...? Sest Tartu seniste ehitustempode juures on enneolematu teha selline maja ühe aastaga valmis.

AUGUST

Sisseastumiseksamite kuu. Laekub kokku 2464 avaldust, neist 2014 statsionaarsesse ja 440 kaugõppe osakonda. Nädalat kolm hiljem on esimestel kursustel 1008 +360 uut üliõpilast. Vastuvõtukomisjon töötab igati tublilt, mille eest 13 komisjoni töötajat saavad rektori käskkirjas kiita.

Lõpetatakse õpperuumide remonti, mis sel aastal läheb tükk maad hoogsamalt kui varem. Õppeosakonnas tehakse viimaseid ümberpaigutusi ruumide graafikul, tunniplaanid olid põhiosas valmis juba kevadel. Ajaloo-Keeleteaduskond tuleb jälle hommikusse vahetusse, õhtune aeg jääb Bioloogia-Geograafia-, Majandus- ja Õigusteaduskonnale.

SEPTEMBER

Uus õppeaasta algab aulas ürituste sarjaga «Vivat Academia!» 1. septembril antakse pidulikult avaaktusel parimatele uutele tudengitele kätte üliõpilaspiletid. Hiljem tutvustatakse uut vahetust ülikoolide ja üliõpilaste traditsioonidega ja TRÜ ühiskondlike organisatsioonide tegevusega.

Alates 2. septembrist algab õppetöö. 400 II ja III kursuse noort sõidavad paariks nädalaks Lõuna-Eesti majanditesse appi sügistöödele.

16. september on suurpäevaks TRÜ-le. Täpselt aasta pärast nurgakivi panekut annab vabariigi ehitusministri asetäitja H. Lillepea meie rektorile A. Koobile üle uue 540-kohalise akadeemilise ühiskodu sümboolse võtme. ENSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja A. Green lõikab tušihelide saatel läbi hoone peasissekäigu ette tõmmatud lindi. TRÜ ühiselamu nr. 6 on avatud. Enam kui poolel tuhandel üliõpilasel on jõudnud kätte suur ja rõõmus jüripäev.

22. septembril külastab läbisõidul Tartut EKP Keskkomitee I sekretär J. Käbin, kes tutvub uue ühiselamuga ja Maarjamõisas äsja käiku läinud haavakliiniku palatikorpusega.

OKTOOBER

7. oktoobril kogunevad aulasse meie 3765 kommunistliku noore esindajad, et viia läbi ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XIX konverents. Komitee töö aruandeperioodil tunnistatakse heaks ja valitakse uus 58-liikmeline komitee. Sekretäriks saab Märt Kubo, tema asetäitjateks Tõnu Laak, Tiit Koldits ja Lenina Blum.

Moskvas toimub 19.—21. oktoobrini I üleliiduline üliõpilaste kokkutulek, millest võtavad osa meie maa kõigi kõrgemate koolide esindajad. TRÜ-d esindavad sel autoriteetsel foorumil Ants Reinmaa ja Marika Mandre. Programmilist tähtsust omava pikema kõnega esineb üliõpilastele NLKP Keskkomitee peasekretär L. I. Brežnev.

Saavad teatavaks uued, 25% kõrgemad stipendiumimäärad, mille alusel hakatakse stipendiumi maksma 1972. a. 1. septembrist.

Rektoraadi ja ühiskondlike organisatsioonide algatusel alustab tööd TRÜ kõneoskuse kool, mis püüab osaliseltki korvata retoorikakursuse puudumist kehtivates õppeplaanides. Asjahuvilisi registreerub ligi 300.

25. oktoobril toimub üleülikooliline parteikoosolek, kus arutatakse õppetöövälist kasvatustööd, antakse ülevaade EKP TRÜ komitee tegevusest 11 kuu jooksul ja valitakse kuus uut liiget parteikomiteesse.

NOVEMBER

Kuu esimesel päeval külastab ülikooli ÜLKNÜ Keskkomitee I sekretär J. Tjaželnikov. Vastuvõtule rektoraadis järgneb pidulik koosolek aulas, kus kõrge külaline esineb kõnega. Mälestuseks sellest kohtumisest antakse J. Tjaželnikovile üle TRÜ üliõpilasmüts.

Üksmeelselt võtab ülikooli kollektiiv osa Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 54. aastapäeva tähistamisest piduliku aktusega aulas ja demonstratsiooniga Oktoobri puiesteel.

Deviisi all «Olgu meie julgetes tegudes, mõtetes ja unistustes alati elav üliõpilasnoorsoo vaim!» toimuvad 19.—21. novembrini Tartu VII üliõpilaspäevad. Paljudest üritustest kujunevad meeldejäävamateks pidulik koosolek aulas, tõrvikrongkäik ja hoogsad isetegevusõhtud Tartu klubides. Rahvusvaheline Üliõpilasliit autasustab Tartu Riiklikku Ülikooli juubelimedali ja aukirjaga.

Valmib ülikooli «külmajaam», mis hakkab ülikoolile regulaarselt andma vedelat lämmastikku. Seoses sellega avanevad uued võimalused õppeprotsessi elavdamiseks ja moderniseerimiseks.

Teise kõrgühiselamu platsile veetakse vundamendivaiu ja muud ehitusmaterjali. Jätkuvad ehitustööd uue ühiselamu kohviksöökla ja teeninduspaviljoni lõpetamiseks, millega loodetakse valmis jõuda 1972. a. veebruaris.

DETSEMBER

1. detsembril alustab tööd nullkursuse teine lend statsionaarseid kursuslasi — sedapuhku 85 töölisnoort. 25 kaugõppijat nõuab tarkust juba 1. oktoobrist peale.

Saavad teatavaks üliõpilastööde vabariikliku konkursi tulemused. Kokku laekus vabariigi kõrgemates koolides 2288 tööd, millest 286 olid uurimuslikud. Märkimisväärse osa töödest (ligemale 1000) andis TRÜ.

1971. a. täieneb TRÜ teadlaste pere 10 uue doktori ja 33 kandidaadi võrra. Olgu siinkohal kirja pandud uute doktorite nimed: B. Gasparov, K. Kross, K. Põder, J. Põldmäe, K. Põldvere, J. Rebane, J. Riiv, V. Saarma, L. Sarapuu, ja J. Sarv.

1971. a. sügistalv on sünge ja porine. Üks madalrõhkkond teise järele sõuab üle Tartu tuues kaasa vihma ja tuult. Kuid ülikoolile on aasta lõpp perspektiivikas ja loovusrikas — üheksanda viisaastaku teine aasta tõotab tulla veelgi viljakam kui oli esimene.

Head vana-aasta lõppu!

(Reportaaž aastalõpuballilt ülikooli klubis)

31. dets. õhtu. Kell on kümme. Ülikooli klubis ja klubiesisel on kunst seisukohtagi leida. Rahvamõllus tammub kliistrist lehkav näärisokk, kes on natuke vara kohale saanud.

Kohe algabki ametlik osa. Kõnetooli astub juhtkonna esindaja ja teeb ülevaate õppe- ja teaduslikust tööst, määrab teaduskondade järjestuse pesapalliturniiril ja peatub ülikooli ajalool. Võtab siis taskust ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» ja loeb ette rektori pühadekäskkirja. Kõik saavad väga kiita. Mitmeid tõstetakse esile (paljud kuulajad neiud võtavad ridikülidest alustatud pullovere või pontšosid ja lasevad vardaid välkuda. Tublimad saavad valmis). Lõpuks esitab esindaja autahvlile esitatute nimekirja (peaaegu kõik saavad valmis). Sektsioonides alustatakse kiita saanud tuttavate õiglast ümberhindamist.

Bengaali tuled. Muusika. Kali. Nali.

Klubi juhtkond toob lavale olmeainelise dramatiseeringu «Must komöödia», mis aga oma raskemeelse alatooni ja lavalise pimestatuse tõttu publikule rusuvalt mõjub, nõnda et toolid lükatakse seina äärde ja algab seltskondlik osa.

Rahvamurrust surub läbi kunstiline juht ja sätib saali keskele kuke. Piigasid nagu murdu, läheb üles pool tsentnerit teri. Kukk teeb sammu, näeb kõrval veel kenamat noosi, siis veel ja veel, hakkab tiirutama ringiratast, kuni oimetuna kokku kukub.

Pileteid ei kontrollita ammu enam. Rahvakunstiansambel esitab mitmeid adõgee ja karakalpaki-ainelisi tantse (valikkava üliõpilaspäevade valikkontserdilt). Selle järel esitab iluvõimlejate eliitrühm harjutusi leentoolidega.

Defileerivad ehitusmalevlased, kummaski ülestõstetud käes telliskivi, varrukail Krakovi, Šiauliai ja Põltsamaa vapid, soome suusasoki etiketid ja kompvekipaberid «Vähjakaelad».

Kasvavas elevuses tõuseb püsti peokorrapidaja ja palub lahkuda kaugõppe dekanaatide töötajaid, meenutades viisakalt, et uusaasta hommikul kell 8 algavad kaugõppesessiooni loengud.

Rohelisel vaibal hõljub saali «Amores». Noored alustavad kotisjooksu orhideega hambus. Magnetofonilt kõlab Wladyclaw Różschowsczky sajandialguse värsse. Seekord näitab trupp eeskujulikku ihumängu.

Aeg astub mürtsuva sammuga igavikku. Selle aasta viimased minutid. Vannist öngitsetakse susisev õnnetina. Uus aasta on oma tõusvate stipimääradega õppijale paljutõotav. Õnnetina ongi rahapungadest muksuline nagu noore pässi otsaesine, sekka jälle kopsakam paun mõne nimelise stipendiumiga.

Aga küll ja küll on neid, kes tinakägara salalikus varjus järjekordse ühiselamu korstnat, lasteaia tellinguid või siis hoopis noore naisterahva kuklakrunni usuvad nägevat. Õnn ju alles puha normeerimata!

Kell lööb 12. ALMAVÜ jagab raketipüstoleid. Punane Rist kogub liikmemakse. Süttib rohelisi, kollaseid ja lillasid rakette. Klubi aknaid lastakse sisse. Laes süttib neoonkiri:

HEAD UUT AASTAT, SELTSIMEHED!

Näreerinud NÄÄRINAKITS

✻ krapp

Leelo Tungal

Vana valgest kuuhõbedast silda tean —
habrast silda eimillegi üle.
Kes oleks küll kõndinud tema peal —
läinud vaikselt eimillestki üle?
Kes oleks kord valinud selle tee —
oh, ei minagi tea, mille pärast —
mitte hirmust ees jääkillukõleda tee,
mitte kantuna kutsetekärast ...

Kuid küllap tean minagi kõndijaid neid
haprast hõbedast valatud sillal,
kes end ärgates leidsid kesk varemeid,
mõeldes, kus see küll oli, ja millal ...
Aga ellu nad jäid. Paljud ellu neist jäid,
nende silmist said sinised kivid.

Viivad hellusest külmunud südameid
läbi tühjade päevade rivi.
Näevad hetki, ei mõista vaid — halbu või häid,
ainult teid nemad teavad, ja pilvi.
Aga ellu nad jäid. Aga ellu nad jäid.
Tardub tuul vastu kuukivist silmi.

✤

Aivo Lõhmus

Sonaat la-minoor

Kord, kui huulilt kaob mul surma maik,
siis Sa, kallis, paljajalu tuled.
Nagu kuusekoorel haavad katab vaik,
nõnda Sinu pihk mu silmad suleb.

Ja Sa riisud sõnul urvapehmeil
kõik mu masendavad mured meelest.
Juustes suve hõbevalgeid ehmeid,
pöördud siis, et jälle minna teele.

Rada Sinu ees on mererohust.
Kord ta kutsuvana kaugusesse kaob
ning Sa lähed, hääles naerulohud.
Sinu kerge kaja hämarusse vaob.

Hoiaksin Sind kinni enda juures,
kaela sõlmiks Sulle mitmest loitsust keti,
ent Su pilgust hommiktaevasuurest
igatsust mu sõrmedele setib.

Miskit tingimata lahkuda Sul lasen
ja Sa ahnelt sööstad läbi aja ukse.
Sinu südamest jääb mulle ainult ase,
millel väreleb mu jaoks ta viimne tukse.

S. Rein

läbi sombuse talveõhtu
näed sa lyhtrites säravat saali
ja selles, kesk paljast õhku
yht soojusest õhkuvat maali

ÜKS LAPS MADONNAGA,

syles
teda hellasti hoiab madonna
aga juba ta tõusebki yles
leiab endale kaaskonna

ja nõnda nad lähevad läbi
selle saali kivisest seinast
see laps ei tea, mis on häbi
räägib teistele lillest ja heinast

ja lindudest, linnukeelest
ning selle mõistmise kunstist
ja kui räägib ta tasasest meelest
talle kasvavad habe ja vuntsid

ja ta vanaks saab, vahel veel
mõtleb

✤

oma surmast ja soojavast sylest
aga aeg, see aeg aina tõtleb
temast kasvades üle

ja lõpuks ta yhel päeval
enda kohal näeb kerkimas risti
ja ta tagasi igatseb syle
kust ta tookord nii lahti kisti

ainult madonna ei mõista
tema on lihtsalt madonna
lõpuks lapse poovad nad ristile
nagu kärnase konna

nõnda näevad kõik kõlkumas
tuules
rinnal tal ketseri silti
juba ta nime kordavad huuled
ja see meenutab
hoopis

TEIST PILTI

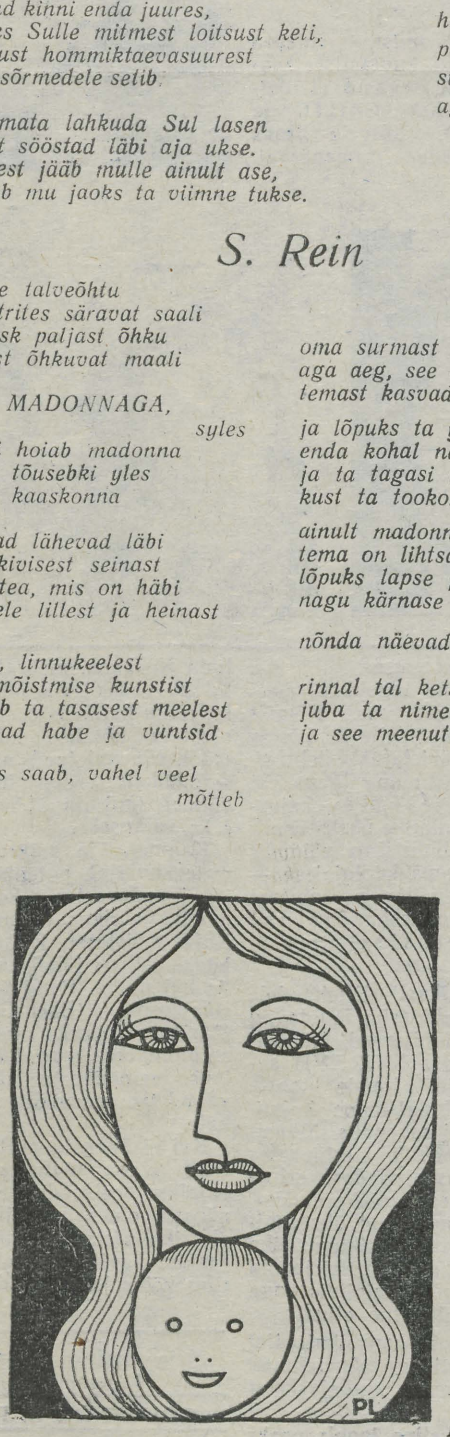

Rein Veidemann

* * *

Kõik lõpuks jääb kord ainsaks viinasõõmuks,
taas lahtub uim ja hinge närib tühjus.
Mis päeval oli pimestavaks rõõmuks,
see vaibub siis, kui öösse sulgub õhtu.
Saab tuulerattaks iga öeldud sõna

ja valu varjutab su raugeid silmi.
Mis endas oled hellitanud täna,
võib homme korjata ju murepilvi.

Nii ühel hetkel vaagimas end tabad:
sookailudest kui äsja oleks joobund.
Veel sihitult siis enda ümber rabad,
kuid sellestki pea kainenedes loobud.

Peeter Lukatsi illustratsioonid

EHK

tudengite eneseväljendus. Hakkab nüüdsest ilmuma kui ka Sina oma väljendused nii pildis kui sõnas II kursuse eesti filoloogi G. Lintsi vahendusel «krapile» usaldad.

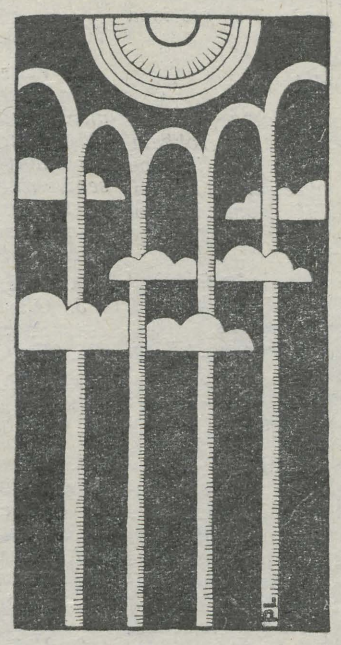

Juhtum

Istusin parajasti kohvikus, kui järsku imelikku kolinat kuulsin. Pistsin pea aknast välja ja nägin, et see oli parv ingleid, kes lõunamaale lendas, peaingel ees. Kõik mängisid ilusasti triangleid, sellest siis ka see kolin. Jätsin 16 kopikat kohvi ja saia eest lauanurgale, tegin vihmavarju lahti ja lendasin neile järele. Poole tee peal tundsin, et suus on peale saiatyki veel midagi kõva, mida ei õnnestu lõpuni mäluda nagu teatud liiki tundeidki. Katsusin järele ning leidsin, et yhe hamba seest oli plomm välja tulnud ja nätske saia sisse kinni jäänud. Et mul parajasti hambaarsti kaasas polnud ja ka taskud täis olid, siis pidin plommi alla neelama, sest kust sa pärast jälle korralikku plommi saad, pealegi veel nii head ja vana kui minu oma. Selle tegevusega olin kaunis kõrgele jõudnud, majad paistsid väikesed nagu tikutopsid ja inimesed nagu sipelgad. See võttis sydame natuke puperdama, aga samas nägin enese all tehasekorstnaid, mille avad mustasid niisama sõbralikult kui kahurisuudmed, ja niisama lõhnavat suitsu tuprus neist yles. Sain meelekindluse jälle tagasi ning pöörasin pilgu yles. Inglid olid juba päris lähedal, neidki näis see viirukilõhn köitnud olevat, sest nad liikusid nyyd aeglasemalt. Lendasin päris parve keskele ja võtsin yhel inglil trianglist kinni, mida see lehmaketi otsas kaelas kandis. Tõmbasin veidi hinge ja pärisin siis, miks lugupeetud inglid niiviisi karjakaupa lendavad ja triangleid mängivad. Too vaatas mind nagu ilmutust ning kysis siis, et kas ma kalendrit ei loe ega tea, et sygis tulemas on. Häbenesin oma harimatust ja ruttasin kinnitama, et kyll ma seda loen, kannan isegi kaasas, aga praegu jätsin kohvikusse, et käed vabad oleksid. Seepeale palus ingel viisakalt, et ma tema trianglist lahti laseksin, sest nõnda rikkuvat ma lennu ohutustehnika eeskirju ja pealegi ei nägevat ta minu vihmavarju tagant peaingli taktikeppi. Et mul muud kavas kysida ei olnud kui ainult inglite lennu põhjust, siis täitsin meeleldi ta palve. Enne lahkumist tahtsin sõbralikule inglile midagi mälestuseks kinkida, kobasin taskud läbi, aga ei leidnud midagi peale paari ajalehe. Ulatasin vanema numbri inglile, too naeratas ja andis mulle vastutasuks yhe oma tiivasulgedest. See sulg hakkas mulle nii meeldima, et kannan teda praegu iga päev oma kübaral. Selle järgi on mind hõlbus linnas ära tunda.
Tagasiteel tundsin järsku, et miski hakkab mind kursist kõrvale viima. Mõtlesin võimalike põhjuste yle ja tulin järeldusele, et see saab olla ainult plomm, mis allaneelatuna muutis mu raskuskeset.

kohvikus

S. Rein

Vabastasin siis ettevaatlikult yhe käe ja pyydsin plommi kätte saada, mis viimaks ka õnnestus, kuigi osa saiast seejuures kaotsi läks. Loomulikult oli mul saiast kahju ja ma vaatasin alla lootuses, et saan ehk maanduda ja saia tagasi. Aga all juhtus parajasti olema kolhoosi sigala ning maa porine. Lendasin siis edasi ja kui linna jõudsin, käisin kõigepealt hambaarsti juures ära. Nüüd olen uue plommiga juba harjunud ja mu hambad närivad jälle kõike. Muide, hiljuti istusin jälle samas kohvikus ja lugesin ajalehte. Sealt sain ka teada, et too kolhoos, mille kohal oma plommi ära kaotasin, oli ennetähtaegselt täitnud ja ületanud sealiha kokkuostu plaani.

Katre Ligi

kasvab suureks sinipunaseks su kuju
päike loojub räbalpilvi taevas ujub
seisad tohutuna õhetavas lõõsas
silmapiiri ei paista puu ei põõsas

hakkad kaugenema siis ja lähed ära
pikkamisi kustub taevarannal sära
süda mul kui lind su järgi karjub
aga küll ta pikkamisi harjub

1971

Katre Ligi

Maailm mu ümber

külmade õuede lapsed
poristes dressipükstes
toidulõhnast kuumade köökide
askeldavad emad
soojade kohvitubade
patravad tädid
Poisinagad palliväljakult
Isad põngerjatega mängimas
või ajalehe taga
head jutukad
ja kana kombel hoolitsevad vanaemad
elujanust ja mingist
kahvatute põskedega tüdrukud.
sügavate silmade ja lameda jutuga
pikajuukselised poisid
maailm mida ma tunnen

1969

armastada miks ka mitte
või ripub naela otsas
keera mind üles
kella järgi ja tarvidust mööda
nagu ta sul käib

1971

Pool aastat üliõpilane

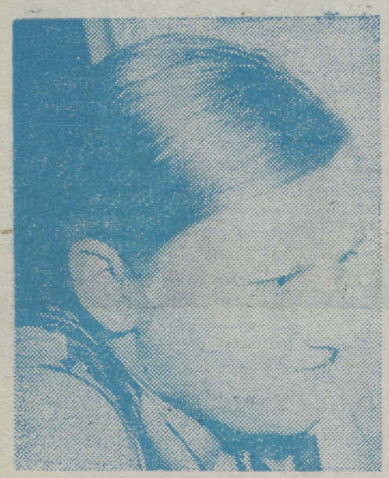

1. Kas ülikoolis õppimine on selline, nagu ootasid?
2. Kas Sa kahetsed oma valikut?
3. Sinu uus kodu ühiselamus?
4. Eksamid?
5. Mida ootad näärivanalt uueks aastaks?

TIIU RANDVIIR (ingl. I).

1. Teiste ainetega võrreldes loetakse põhiainet vähem kui loodsin ja ka õpikutega on häda. Inglise keelt õpime neljakesi ühest raamatust.

Koolis oli peale õppimise tuhat tegemist, siin ei leia oma energiale rakendust. End pakkuma oskaksin minna ainult rahvakunstiansamblisse või naiskoori, tahaksin midagi põnevamat.

2. Ei kahetse.

3. Nüüd olen juba kindla koha peal, alguses pidin rändama ühest toast teise. Korra ranguse üle ei nurise, aga köögi prae- ja kõrbelõhnadega, mis koridori ja tuppa tungivad, pole veel harjunud. Värskenduseks hingan **Может быть'i** *(kontrollimisel osutus* **«Быть может'iks»**).

4. Ei saa öelda, et ma ei valmistu. Kogemusi pole, aga loodan, et läheb hästi.

5. Mina olen niisugune tagasihoidlik ja endale ei taha mitte midagi. Õppejõududele võiks ta küll midagi hästi head tuua, siis oleks neil hea tuju ja eksamid läheksid libedalt.

JAAK MÄNNIK (maj. I).

1. Üldiselt jaa. Keskkooli dikteerimistele on siin vastu panna suur iseseisvus. Esialgu oli raske kohaneda eriala loengute tempoga. Üleskirjutamisega polnud häda, kuid kaasamõtlemiseks ei jäänud mahti.

2. Ümber ei valiks, kuigi täpset ülevaadet erialast siiani pole. Tulevikult loodan palju.

3. ‚Elan Kvissentalis. Kütame mitte kõige kuivemate haabadega ega saa tuba kuidagi soojaks. Igapäevase sõitmisega pole lugu, aga kaks kilomeetrit tuleb jalgsi visata.

4. Valmistun, valmistun. Kaks arvestust on jäänud ja siis kaks rasket eksamit.

5. Kohta linnas ühiselamus.

MAIRE LÄTTIK (mat. I).

1. ‚Ei arvanud, et nii palju iseseisvat tööd on vaja teha. Esmalt oli kohe harjumatu. Keskkoolis oleks võinud ülikooli rohkem tutvustada. Ma ei osanud kõike ette kujutadagi.

2. Ei kahetse.

3. Kui kaks nädalat elektrit ei olnud, siis pime ning suur tuba hirmutas. Nüüd olen harjunud.

4. Tunnen parasjagu hirmu ja aukartust, sest räägitakse, et me pole õigeid eksameid teinudki.

5. Põhiliselt seda, et sessioon korda läheks.

RIINA MILK (biol. I).

1. Enam-vähem sama, praktikume vahest on arvatust rohkem, ent ‚see tuleb kasuks. Kontidel on nii palju ladinakeelseid nimetusi, muudkui õpi. Kõiki raamatuid pole aga saada.

2. Ei.

3. Toas on toredad tüdrukud ja kui nii palju läbi ei kostaks, oleks elamine päris mõnus.

4. Pole viga, ei karda. Hiljem on näha, mis saab.

5. Ei oska midagi tahta, võib-olla rohkem vaba aega ja et pea võtaks nagu vaja.

REIN KERMES (arsti I).

1. Pettunud ma ei ole, sest umbes taolisena kõrgemat kooli ette kujutasingi. Vahe keskkooliga võiks suurem olla ja suhtumine üliõpilasse kui täiskasvanud inimesse märgatavam.

2. Valikut ei ole kahetsenud, ehkki õpime keemiat vahest liigagi kõvasti, uue programmi järgi.

3. Täiesti rahul.

4. Eksamitele pääsemine tundub keerulisem olevat kui eksamid ise. Valmistun jõukohaselt.

5. Järgmisel aastal tahaksin stipendiumi saama hakata. Aitab sellestki.

MERIKE KASK, LINDA RAIDMETS, HELLE SAAR, TIA NILP (geogr. I).

1. Me oleme 0-kursusel aasta aega harjutanud ja kõik oli tuttav.

2. Ei kahetse.

3. Kui kõik hästi on, siis oleme rahul.

4. ‚Ettevalmistused lähevad keskmiselt.

5. Saime tuppa uue harja, nüüd oleks vaja pürgikühvlit. Siis veel natuke kommi iga päev ja mõni põnev üllatus.

RAIVO TAMKIVI (füüsika I).

1. Raskem kui arvasin. Eks ainult sessiooni ajal õppimine teeb meele päris kurvaks, aga kui semestri ‚jooksul tööd teha, siis pole häda midagi. Kes tahab, saab erialalt taseme kätte.

2. Ei kahetse ja ei usu, et kahetsema hakkan.

3. Elu on hea, kui tuba on hea. Meile on päris hea tuba sattunud. Ma mõtlen kollektiivi.

4. Kindlat tunnet ei ole.

5. Kooliga hüvasti ei taha jätta.

TÕNU MARIPUU (KKT I).

1. Vahe keskkooliga on kahtlemata suur, aga ootasin nagu enamat. Individuaalset tööd tuleb palju teha: varemalt oligi raskusi harjumatult rohke kirjandusega seminarideks. Tahan saada ujumistreeneriks ja seetõttu kuluksid 17-meetrisest vannist paremad treeningutingimused ära.

2. Pole kahetsenud.

3. Olen eluga täiesti rahul.

4. ‚Tasapisi valmistun.

5. Et esimene sessioon hästi läheks. (Soovimata jäi sõbra poolt pakutud uute ujumispükste soov.)

HURMA TOMBERG (Õigust. I).

1. Tulen otse keskkoolist. Natuke harjumatu oli, kuigi pilt, mille endale lõin, vastas peaaegu tõele. Iseseisvat tööd on küllaldaselt, kursus ja terve teaduskond on toredad. Kahju, et poliitilist ökonoomiat nii vähe loetakse, aine on väga huvitav.

2. Vahepeal tundus liiga raskena. Praegu jälle meeldib ja ei kahetse. Spetsialiseerumine on kolmandal kursusel, tulevikus tahaksin töötada juriskonsuldina.

3. Tuba on suurevõitu ja õppimistingimused võiksid ka paremad olla. Järgmiseks aastaks on antud lootusi.

4. Arvestused käivad, kuus seitsmest on käes. Esimene eksam on kolmandal jaanuaril. Vanemad kursused hoiatavad loogika eest, seda kardangi kõige rohkem.

5. Ootan kõigepealt, et sess hästi läheks.

Raamatute uurimist, sulepea närimist, muusika kuulamist, koogi söömist ja und segasid 21. detsembril VÄLDEKO GAILIT ja ANDRUS ESKO. Kõigele lisaks klõpsutas esimene fotoaparaati (välklambiga).

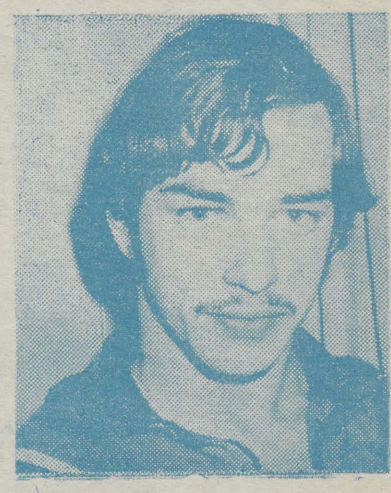

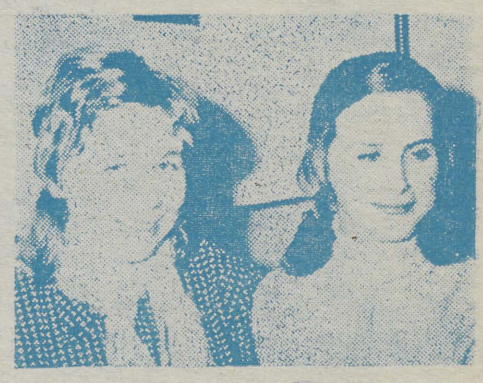

Kammer-akadeemia

Kui 31. detsembril kella 22—23-ni toimuvast IV KAMMERAKADEEMIAST (ülikooli saalis) tena film, siis annaksime talle pealkirjaks

KAJA.

STSENAARNE PLAAN

Muusikud räägivad kajast kui igihaljast heliefektist. Ei ole raske leida selle efekti «sünnikohta», kui teame, et kaja on üks dünaamilise väljendusvahendi (kõlatugevuse) esitamis- ja esinemisvorme — kaja on alati vaiksem sellest helist, mille peegeldus ta on. Dünaamika (kõlatugevus) on ainus muusikaline väljendusvahend, mis on muusikasse tulnud «väljastpoolt», (mis on eksisteerinud ja eksisteerib ka väljaspool mis tahes muusikat). Loodusnähtuste kõlalise külje hinnangud võiksid kajastuda puhtmuusikalistes määratlustes fffff-ist kuni pppp-ni. Kolmest mõeldavast seosest nende kahe kõlalise äärmuse (tasa ja kõvasti) vahel toetub üks kontrastile (f-p). See kontrast on kaja väline tunnus. Kaja sisuks on kordus. Korduda võib muusikaline motiiv, lause, isegi terve teose osa (nagu meenutusena). Kaja õigustesse asub selline kordus vaid kvalitatiivselt uuena — astme võrra vaiksemas kõlatugevuses.

Meie igapäevane tegelikkus peegeldub meie teadvuses. Kõigist meie tegudest jääb meile teadvusse jälg — kaja läbielatust, tehtust. Huvi muusika vastu on sügava või värske muusikalise «jälje» kajastaja. Muusiku elutkutse üheks osaks tulebki lugeda püüdu jätta võimalikult sügav jälg oma kuulajaisse — seda kitsalt, laiemalt aga võitlust kuulaja tähelepanu eest, võitlust huvi eest (tõsise) muusika vastu.

I. Filmi muusikast. Ettekandele tulevad J. S. Bachi (siin lauldavad ja mängitavad) lühiteosed, Händeli triosonaadid (2) ja XVI, XVII sajandi kooripärlid. Nende teoste struktuuri ja intonatsioone kujundab kajaprintsiibi rakendus. Muusikaline mõte peegeldub erinevates dünaamilistes tasapindades, erinevates tämbrilistes «olukordades». Muusikalise intonatsiooni üks tugiosi on siin ka olustikumuusika (XVIII s.) rütmikonstruktsioonid (eriti menuett). Rütmipildis aga kajastub konkreetne olustik.

II. Esinejaist. 26 muusikategijat (kõik on kontsertidega süvendanud lootusi, mida nende kuulajaskond hellitab).

III. Filmi süžeeline joonis peaks peegeldama igapäevase ja muusika kuulamiseks mõeldud olustiku kontrasti.

Teame, et kaja on jälgitav vaikuse puhul eriti õnnelikult. Tuleb nõustuda Neuhausi määratlusega, et helid peavad olema mähitud vaikusse, nagu kalliskivid sametisse. Meie olustiku kõlalise külje lärmakus (tööl, tänaval jne.) nõuab ka kontserdikohalt erilist ümberlülitamisvõimet (kui nii võib öelda), erilise**ks vaikuseks.**

Kaamera ja mikrofon jälgiksid meie kuulajat, potentsiaalset kuulajat, igapäevastes askeldustes — tänaval, vabrikus (lärmaka fooniga). Kaja mõistesse kätketud kontrast leiaks sellisel juhul kajastust nii helis kui pildis. Filmi viimasele muusikateosele (Bach-Gounod «Ave Maria») järgneks aga tõelise kontserdiolukorra reproduktsioon — aplaus, esmane ja kõige vahetum **vastukaja** muusikute tööle, muusikale.

Kui ei õnnestu pildiliste vahenditega avada muusika kuulamiseks vajaliku eelsoodumuse tekitamise nõuet, oleks soovitav kasutada olustiku näitamise foonina dialoogi (asjast huvitatute vahel). Teemade ring võiks hõlmata ülal kirjeldatut.

H. TÜÜR

Meie ajalehe järgmine number ilmub 14. jaanuaril 1972.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 7789. MB 10926.